BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXII
D
3
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MARCI ANTONII
SABELLI I. C.
VARIÆ RESOLUTIONES,
ET RESPONSA.

Digitized by Google

MARCI ANTONII SABELLII I. C. MVTILIANENSIS

VARIÆ RESOLVTIONES, ET RESPONSA,

IN QVIBVS SVB CENTVM CAPITIBVS, quamplures quęſtiones forenſes quotidiè occurrentes perſtrictè, & ſummatim iuxtà veriores, ac approbatas Doctorum opiniones, & pręcipuè Sacrę Rotæ Romanę deciduntur.

Nunc primum in lucem prodeunt, cũ duplici Indice, vno argumentorum, altero rerum notabilium locupletiſſimo.

OPVS OMNIBVS IVSDICENTIBVS, ADVOCATIS, alijsſque in foro verſantibus apprimè vtile, & profuturum, & in quo multa tùm ad Theoricam, tùm ad Praxim neceſſaria, & quæ paſſim vſui ſunt habentur.

FLORENTIAE,

Typis Franciſci Honophri Typographi Archiepiſcopalis.

Superiorum permiſſu. Anno 1659.

...re Sereniſs. Du..s P. ...

SERENISS.MO LEOPOLDO PRINCIPI AB ETRVRIA.

VELVT in adulterinam ſobolem, filiumque degenerem triſti ſupercilio oculos obliquaret vniuerſus litteratorum Cœtus quemcumque Alumnorum videret ſubditum Sereniſſimæ Magnæ Domus Etruriæ ſemper Auguſtæ, qui ſe, vel ſua Laribus conſecraret extraneis, ſi in eiuſdem Aula pluſquam in quocumque Terrarum Orbe benignè excipiuntur ſtudioſorum obſequentium voluntates, ac panduntur itinera æquitatis, & clementiæ ad dirigendos ſubditos in viam pacis, & belli, ſed æquiſſimi. Agnoſco tamen, Sereniſſime Princeps, te maiori proculdubio munere conueniendum fuiſſe, vt potè ex illa Sereniſſimorum Heroum familia, ad quam vndique in omni genere eruditorum Chori veluti ad Tribunal Maieſtatis, ac alterum Templum Hortæ Deæ confugientes nedùm Mæcenates, ſed Auguſtos nacti meritò Sereniſſimorum Principum Etruriæ iam ad ſeros vſque Nepotes memoriam æternam demandarunt. Noui etiam inclitos Auos tuos Atauoſque recolendo, egregias omnes ipſorum virtutes in te ſuitatis iure tranſmiſſas, quapropter animo voluens dùm tibi occurro non vni Principi tributum pendere arbitror, ſed integro, maximoque Regum Senatui, & alterutrum vereor, nè aut plurimorum ſubeam inuidiam, ſi me Sereniſſimo tuo digneris obtutu, aut impar Celſitudini tuæ donarium offerens aliquid videar tuę voluiſſe detrahere Maieſtati, quę ſuis præclaris virtutum inſignibus, ſcientiarum ſuffragijs, egregijſq; animi dotibus Deum pingit, ac luculenter refert in terris. Auſpicatiſſimo nihilominus conatu ad te ſuo feruntur pondere qualeſquales labores animi iamdudum tibi vectigalis, meque Iudice fretum Auguſto audere iuuant in tantæ Maieſtatis con-

conſpectu apparere, ſiuè vt in ſolo Sereniſſimi Magni Ducis nati non citrà iniuriam alteri Domino cedant, ſiuè vt eiuſdem ſyderis amico influxu aliti quo geniti ab Etruſca Magna Domo ęternitatem vnà cum luce nanciſcantur. Cum igitur & obſequentiſſimi amoris innati ſuauiſſima cogat illecebra, & Sereniſſimo Celſitudinis tuæ ſplendore quam maximo, veluti quodam magnetico impulſu ad te meus rapiatur animus, ne mireris Sereniſſime LEOPOLDE, ſi eiuſdem partus animi aliò diuertere vel ignorauerint, vel oderint, ſummam gloriam, & maximam felicitatem exiſtimans ſub tanto Principe regi, & gubernari, ac in rebus etiam minimis inſeruire. Hinc intelligere poteris eruditorum Princeps, ac Principum eruditiſſime, quibus oculis delibari ſperent hæ magis tuæ, quàm meæ Forenſium Reſolutionum Primitiæ dum ad te vnum geſtiunt accedere, in tuoque lumine ambiunt conquieſcere, & Sereniſſimo Sapientiſſimi Principis fulgore illuſtrari, ſiuè vt tali fulgure afflati liuidorum oculi omninò cæcutiant ſi audeant improbare quod ſuo calculo ſapientia (tuo nempè ſummo iudicio) comprobauerit, ſiuè vt ab amore, beneuolentiaque tua crebra lectione, & vſu donatę ſuum ſolentur Auctorem, ac ſolando ſtimulent ad maiora molienda, quæ tanti Principis manu terrantur, atque eruditiſsimis oculis ſubijciantur. Annue interim Principum Sapientiſſime, & animi tibi ſubditi, ac omninò deuoti conatus ęqui, boniq; facias; dignaberis enim donarium ſi non ex pondere, ſed ex animo metieris, & ſi memineris Principis Magnitudinem, ac liberalitatem non minus augeri exigua aliorum munera pro viribus æſtimando, quàm beneficia illo digna conferendo, Auctoremque veluti alterum Aeſchinem ſe totum tibi Principum Socrati deuouere, nihiluè ſibi relinquere niſi dolorem, nè dicam an voluptatem, vel quia de tenuiori cenſu ingenij augere munus ad præſens non valeat, vel quia in tui obſequium opes omnes eiuſdem vnius doni oblatione decoxerit, ſuiq; vt tuus eſſe poſſit iacturam fortunatiſsimam fecerit, Quòd enim poſsideas lex eſt, & meritum, gratia quod accipias, & tueri digneris Auctorem, quiue Hector exiſtis in meritis perge Neſtor manſurus in prę mijs, & vale, diuque vale.

Dat. ex Præſidio Terræ Solis die decimaſexta Decembris 1658.

Celſitudinis tuæ Sereniſſimæ

Humiliſsimus, & Obſequentiſsimus Seruus, & Subditus

Marcus Antonius Sabellus.

ILLVSTRISSIMI, ET REVERENDISSIMI

D. FRANCISCI ERASMI

NOBILIS ROMANI,

ET PROTONOTARII APOSTOLICI

EPIGRAMMA.

Alluditur ad Voluminis materiam, & Stemma gentilitium Auctoris.

Belle iura docens legalia bella reſoluis,
Reſponſa ac nobis docta SABELLE refers.

Alter Mercurius, ſed clarior inde videris,
Is virga, at lites ingenio dirimis.

Oraclo vt reddas dignus magè condita Phœbi
Es Reſponſa ferens digna SABELLE viris.

Hinc Roſa præclaroq; ua ſurgit ſtemmate cinget
Sanguineo Veneris murice picta comas.

Vt Romam Marcus victo fuit hoſte Leonum
Curru vectus ouans, Marce ſuperbus eris.

Et rectè, Legum Pellagum nos quippè natandum
Mente docens veri pagina pandit iter.

EXCELLENTISSIMI

D. FABRITII PVNTIROLI

NOBILIS PATRITII, ET ADVOCATI PRIMARII FOROLIVIENSIS.

Carmen in Auctorem, & Operis materiam.

Legales preſſere tuas haud MARCE priores,
Poſtremas repriment ſed neque Prala Theſes.

Attamen antiquas tumulabis lumine, ſicut
Nocturnos ſepelit Luna diurna focos.

Venturas potiori etiam dignabere luce,
Antipus vt noctis sol beat igne faces.

Viuida in hoc tutus conuertat lumina lumen,
Qui iuris tenebras ille videre nequit.

Vt paſſim fluuij labuntur ad æquora cuncti,
Excipiunt ſparſas ſic tua ſcripta theſes.

Nec minus hinc plenos poterit deflectere riuos
Poſteritas: Ponti munus vtrumque ſubis.

Nauiget hoc tumidis lætus mare nauita velis,
Qui Aſtreæ Portus ille tenere cupit.

Et benè clarantis reples tu munia Solis,
Nec minus æquoreas tu tibi condis opes.

Si nimius niteas: nimios mare reprimet æſtus:
Si nimius mergas: hauriet ignis aquas.

Me nimio interea demerſum lumine cæcas,
Et cæcum nimijs me quoque perdis aquis.

Cerno tamen cæcus magis: iiſdem eſt naufragus error,
In quibus Aſtreæ eſt Portus amœnus aquis.

D. CAROLI PHILIPPI MANNI

NOBILIS SENENSIS,
In Sacra, atq; Illuſtriſs. Religione
SANCTI STEPHANI
EQVITIS.

Ode in Auctorem.

ÆNeo pugnans animo eſt labores
Bellicos paſſus, retulitque Claua
Victor Alcides Diadema palmas
Hoſte ſubacto.

Imbre tunc Clauam madidam cruento
Fixit aduerſi agminis in ſolo, quæ
Edidit frondes virides ſacratæ
Palladi Oliuæ.

Mente qui infeſta otia iamque pellit,
Iuris & tollit calamo triumphos;
Herculem pacis mea plaudat hymnis
Muſa SABELLVM.

Scilicet docta dubias ariſta
Is Theſes iuris, veluti puellus
Enſe Pelleus volutata ſcidit
Vincla, reſoluit.

Fixus hic Cælo calamus niteſcat
Dignior Claua rutilans in Aſtrum,
Inde ceu ſertum redimat SABELLI
Tempora ouantis.

INDEX
ARGVMENTORVM, ET MATERIARVM,
Quæ in vnoquoque Capite continentur.

Argumentum 1.

Conductor non ſoluens penſionem qualiter poſſit expelli, quando dicatur tacitè reconduxiſſe, vel non, quouſque teneatur ſoluere penſionem. Scriptura quando dicatur de ſubſtantia contractus, aliqua de remiſſione penſionis, & ſuſceptione caſus fortuiti.

Argumentum 2.

Filij tàm maſculi, quàm fęminę qualiter ſuccedant matri, & quid in priuigno, & qualiter fratres, & ſorores inter ſe, vel vnà cum patre tàm de iure communi, quàm attento ſtatuto Florentino, & quando ſtatutum Ciuitatis dominantis ſit ſeruandum, cum alijs notabilibus ad intelligentiam ſtatutorum excludentium fęminas propter maſculos.

Argumentum 3.

Saluianum an competat fideicomiſſario, quid operetur inuentarium, quæ requiſita continere debeat, quibus priuilegijs gaudeat hæres beneficiatus, & an, & quando conueniri poſſit intrà tempus conficiendi inuentarium.

Argumentum 4.

An mulier poſſit eſſe tutrix, & quæ ſeruare debeat, an repetat dotem ante redditionem rationis, an adeundo hæreditatem ſibi, vel filijs poſſeſſionem acquirat, & tranſeundo ad ſecunda vota obligantur bona ſecundi viri pro debito tutelari. Clericus an poſſit eſſe tutor, quæ requirantur in alienatione rerum minoris. Remedium ſpolij quibus, contra quos, & quando detur, an admittat appellationem, & qualiter fructus debeantur.

Argumentum 5.

Saluianum an competat donatario abſenti ante ratificationem. Donatio reuocata quoad primum an debeatur ſubſtitutis, non inſinuata in qua ſumma ſuſtineatur, quid ſtante iuramento, & diuturnitate temporis, an poſſit quandocumq; inſinuari, inter patrem, & filium quando valeat, omnium bonorum ſuſtinetur quoad præſentia, & quando dicatur ſimulata.

Argumentum 6.

Litigans vt ſibi paret actionem de euictione, & ſic ſtante iuſta cauſa an patiatur immiſſionem pro expenſis,

 quid

quid ſtante ſtatuto, quod victus victori in expenſis condemnetur, & an ſententiam nulla tranſeat in iudicatum.

Argumentum 7.

Seruitus diſcontinua qualiter præſcribatur, quæ requirat præſcriptio ſtatutaria, & an procedat in bonis emphyteuticis Eccleſię. Cōfeſſio qualificata non poteſt ſcindi,& venditoris an noceat emptori. Oſtium, vel feneſtra an, & quando fieri poſſit in proprio pariete verſus fundum vicini.

Argumentum 8.

Manutentio ſuſpendit petitorium, an detur ex poſſeſſione ciuili, vel naturali, vel vigore conſtituti, & an vxori. Agens pro iure ceſſo repellitur. Soror, quæ renunciauit fratri an ſibi, vel ei acquirat legatum, vel donationem poſtea ſibi factam. Vxor an præſumatur acquiſiuiſſe ex bonis viri, an poſſit petere dotē ante redditā rationem tutelæ. Simplex ſcriptura patris qualiter habeat vim teſtamenti inter liberos, & alia plura.

Argumentum 9.

Rixa ſequuta inter laicos in loco ſacro ad quem ſpectet cognitio, quando poſſit delinquens duplici pæna puniri, & an abſolutus in foro Eccleſiaſtico poſſit moleſtari in foro ſęculari, & quid ſi fuerit condignè punitus.

Argumentum 10.

Vxor an mortuo viro ſit manutenenda pro dotibus, & legato non compenſabili. Habitatio domus intelligitur de tota. Legatum mobilium quæ contineat, & quando ſit perpetuum. Vxor quando non præſumatur acquiſiuiſſe ex bonis viri, & à quo habere debeat veſtes lugubres.

Argumentum 11.

Liber an probet pro ſcribente præcipuè circa traditionem, & qualirer exceptio rei non traditæ ſemper obſtet agenti.

Argumentum 12.

Iudices omnes, & periti qualiter, & ex quibus cauſis poſſint allegari ſuſpecti. Quomodo ſe gerere debeat Iudex in electione peritorum, & quæ ipſi ſeruare debeant in relatione.

Argumentum 13.

Fructus pendentes tempore mortis emphyteutæ, vaſſalli, emptoris ad vitam, & in ſimilibus an ſpectent ad dominum, vel pro rata temporis diuidantur cum hæredibus defuncti, quid in retractu, in Rectore beneficij, in ſimplici emptore, in vſufructuario, & an ſaltem ſint reſtituendæ expenſæ ſeminis, & culturæ.

Argu-

Argumentum 14.

Vendens fundum vnum ex duobus contiguis, ad quem ſolebat accedere per fundum retentum, an dicatur transferre in emptorem ius itineris, & viæ, & quid in diuiſione. Clauſulæ cæteratæ an extendantur. Præſcriptio qualiter procedat in ſeruitute diſcontinua, & an ſeruitus debita pro vno fundo extendatur ad fundum contiguum.

Argumentum 15.

Scala an poſſit muro communi apodiari. Feneſtra an, & quando fieri poſſit in proprio pariete, vel communi eleuato non appoſita ferrata. Murus ex quibus dicatur aptus ad ædificandum, quando proprius, vel communis, & an communis pro diuiſo, vel pro indiuiſo. Appellatio qualiter extinguat iudicatum, & quando iudicium peritorum non ſit attendendum.

Argumentum 16.

Via quando dicatur publica, vel priuata, à quibus ſit reficienda tàm intrà Burgos, & Ciuitates, quàm extra, an præſcribatur, cuius latitudinis eſſe debeat, & qualiter Iudex teneatur victum in expenſis condemnare.

Argumentum 17.

Contractus ſocidæ quomodo ſuſtineatur in animalibus æſtimatis, an illis peremptis damnum ſit commune, & quid ſi ſimpliciter fuerint data in cuſtodiam. Iuramentum ſuppletorium quando deferendum. Teſtes deponentes de cōſiſtentibus in iure, ſingulares, vel ad ſe exonerandum non probant. Qualiter conſuetudo probetur, & plura alia notabilia.

Argumentum 18.

Creditor miſſus in poſſeſſionem an poſſit rem vendere, an locare, arbores incidere, an variare. Qualiter teneatur exhibere notulam fructuum, an teneatur de deterioratione rei, & alia notabilia.

Argumentum 19.

Emptor ſoluendo prætium creditoribus qualiter eorum iura acquirat, quid ſi ſoluerit venditori per cuius manus ſint ſatisfacti creditores: Anterior an poſſit reuocare pecuniam ſolutam poſteriori, recipiens pecuniam an teneatur cauere de reſtituendo anterioribus, an de euictione, & plura alia notabilia.

Argumentum 20.

Aggreſſus qualiter ſe poſſit defendere non expectando percuti, & plura in materia defenſionis permiſſæ cum moderamine inculpatæ tutelæ, in quo conſiſtat, & quid ſi fuerit in aliquo exceſſum. Auxiliatores qualiter teneantur, vel excuſentur, & de beneficio pacis, & confeſſionis militibus competente.

Argumentum 21.

Agitur de iure offerendi an, & quando, quibus, & contra quos competat, & quid ſi plures adinuicem offerre velint. Creditor an poſſit occupare omnia bona debitoris, quid in dote, an admittatur ad offerẽdum ſub haſta, & an æſtimatio rei vendendæ ſit neceſſaria.

Argumentum 22.

Subſtitutio permiſſa in donationibus,& an ſtante illius ignorantia poſſit emptor moleſtari. Præſcriptio quæ requirat, an currat contra ignorantes, an contra pupillum, & an contra vocatum ante mortem præcedẽtis grauati. Fœminæ an veniant appellatione filiorum, vel proximiorum. Additio ex quibus inducatur, & an poſſit vnus vocatus totum petere cæteris non petentibus. Repræſentatio quando non procedat, & an ceſſionarius agens proprio nomine obtineat.

Argumentum 23.

Hypotheca conditionalis an retrotrahatur tàm in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus, quando cenſeatur inducta, & an ea quæ ex ordine ſcripturæ apparet anterior præferatur.

Argumentum 24.

Donatio ex quibus cognoſcatur an ſit cauſa mortis, vel inter viuos quando vtraque poſſit reuocari, vel cenſeatur reuocata, quid inter patrem, & filium, virum,& vxorem,& quando reſeruata habitatione domus intelligatur de tota.

Argumentum 25.

Forma quando dicatur inducta, quid operetur, & an obliget forenſes. Statutum requirens certam ſolemnitatem in contractu filij quando non habeat locum. Donatio quomodo reuocetur ob ſuperuenientiam filiorum, & ex quibus cauſis dicatur ſimulata,& multa de Clerico ordinato ad titulum ficti patrimonij.

Argumentum 26.

Laudum quando ob læſionem, vel falſam cauſam dicatur nullum, quid ſi fuerit emologatum, & quando non tranſeat in iudicatum. Litteræ miſſiuæ an probent, & quid in ſcriptura ſine nomine. Societas an detur inter patrem, & filium, & quomodo diuidatur lucrum cum extraneo, & alia multa in materia approbationis laudi nulli.

Argumentum 27.

Statutum excludens fæminas propter maſculos an, & quando dicatur fauorabile, vel odioſum, an comprehendat perſonas Eccleſiaſticas, & an vbi adeſt vna perſona non excluſa aperiat viam alijs. Repræſentatio an habeat locum ad effectum excluſionis fęminarum,& an filia ſubingrediatur in locum, & ſexum patris ad excluſionem amitæ.

Argu-

Argumentum 28.

Fundus in dotem datus an per æſtimationem deſinat eſſe dotalis, an poſſit in ſubſidium vindicari, & an in eo poſſit fieri aliqua executio. Dos an poſſit comutari de re ad pecuniã, & è contra. An valeat executio facta in veſtibus, & iocalibus de conſenſu vxoris, & quid probare debeant creditores volentes exequi.

Argumentum 29.

Vxor an poſſit repetere dotem non docto de illius ſolutione, quid ſtante negligentia viri in exigendo, an poſſit deffendere bona viri pro ſuis dotibus, & quid ſtante fundo dotali, an repetat facto diuortio, & quando teneatur ad penſionem domus conductæ, vel mutuum.

Argumentum 30.

Fideiuſſor an obligetur pro tacita reconditione, an liberetur per dationẽ aliorum fideiuſſorum, an vltimi repetant à primo omne ſolutum, & an ſoluens vti extraneus poſſit ab alijs confideiuſſoribus totum repetere: An creditor poſſit vnum ex fideiuſſoribus liberare in præiudicium aliorum, & quibus caſibus inducatur nouatio.

Argumentum 31.

Debita ab vno ex ſocijs contracta an de communi ſolui debeant. Qualis ſocietas præſumatur inter fratres, & an filiæ debeant de communi dotari. Fratres ruſtici qualiter inter ſe diuidere debeant fructus communiter recollectos, quid ſi vnus habeat maiorem familiam, & alia de fratribus.

Argumentum 32.

Statutum excludens fæminas propter maſculos an extendatur ad bona extra territorium, & quid in mobilibus, & nominibus debitorum, an compræhendat forenſes tàm actiuè, quàm paſſiuè, & excludens nuptas extrà territorium quomodo procedat, vel non.

Argumentum 33.

Grauatus hæreditatem reſtituere an teneatur conficere inuentarium, & ſatiſdare, an reſtituere melioramenta, fructus, prælegata, portiones cohæredum ſuperlucratas, vel emphyteuſim: An poſſit detrahere ſua credita, alienare pro Legittima, & Trebellianica, & an, & quando debeatur Trebellianica.

Argumentum 34.

Statutum excludens fęminas propter maſculos an procedat quando ſuccedere volens eſt Clericus, an vbi agitur de hęreditate Clerici, & ſi ſit conditum à laicis an comprędhendat perſonas Eccleſiaſticas.

Argumentum 35.

Coniux tranſiens ad ſecunda vota quid reſeruare teneatur filijs primi matrimonij,

monij multa circa diſpoſitionem l.fęminę C. de ſecund. nup. qualiter iniuria illata coniugi, & filijs poſſit remitti, & quando cenſeatur remiſſa, & an voluntas teſtatoris colligatur ex teſtamento nullo.

Argumentum 36.

Dominus cenſus qualiter pręferatur in emptione fundi cenſuati, an teneatur reſtituere melioramenta, quando cenſeatur iuri ſuo renunciaſſe, quid ſi plures cenſus ſint ſuper eodem fundo, & vnus prçuenerit: An poſſint retrahi alię res ſimul venditę, & quomodo hypotheca reuiuiſcat.

Argumentum 37.

Caupones, nautæ, & ſtabularij qualiter teneantur de furto in hoſpitio, naui, vel ſtabulo commiſſo, & quomodo quantitas rerum derobatarum probetur: An teneantur omnes viatores recipere, & etiam milites; an poſſint impedire nè aliud vicinum hoſpitium aperiatur, & qualiter excuſentur à receptatione bannitorum.

Argumentum 38.

Conditiones qualiter ſint implendæ, quæ ſubintelligantur à iure, & multa de cautione mutiana. Legatũ vſuſfructus quid contineat,& quæ adimplere debeat vſusfructuarius, quid ſi non habeat cohæredem in proprietate. Legatum factum vxori donec in viduitate vixerit quomodo reſoluatur, & quando ſit perpetuum.

Argumentum 39.

Iudex quæ conſiderare debeat antequàm concedat capturam vigore ſuſpicionis fugæ, & quæ probare teneatur creditor tàm antè,quàm poſt capturam. Debitor ex quibus cauſis dicatur ſuſpectus, qualiter per cautionem liberetur, & quando ſit alendus à creditore.

Argumentum 40.

Maioratus, vel Primogenitura an mortuo primogenito, vel maiore natu primo vocato vadat ad eius deſcendentes, vel potiùs ad maiorem de familia licèt ex alia linea.

Argumentum 41.

Concluſio in cauſa quando dicatur facta, & quid operetur. Citatio ad ſententiam quando remaneat circumducta, & multa de taxatione expenſarum à quo ſit facienda, & quæ veniant in ea.

Argumentum 42.

Alimenta an, & quando ratione conſanguinitatis, & pietatis intelligantur donata, vel compenſentur cum operibus, an eorum fauore ex trienali præſtatione inducatur obligatio, quomodo probetur ſolutio, & qualiter voluntas diſponẽtis ex actu nullo, & reuocato.

Argumentum 43.

Salarium an debeatur Poteſtati pro tempore quo fuit carceratus, & an eo mor-

eo mortuo hæredibus pro toto tempore, & illi finiant officium, quid in Canonico an lucretur fructus, & diſtributiones quotidianas dùm eſt carceratus.

Argumentum 44.

Saluianum quæ requirat, & quomodo probentur eius exſtrema, fideiuſſor antequam ſoluerit an poſſit agere. Exceptio de iure tertij an admittatur, & qualiter reo negante poſſidere actor ſit mittendus in poſſeſſionem.

Argumentum 45.

Repræſentatio quando locum habeat, quid operetur, an procedat ad excluſionem fæminarum, quid in filia an hoc iure excludat amitam. Dos quæ dicatur congrua, quo tempore debeatur, & quomodo legittima diuidatur.

Argumentum 46.

Legittima an ſit ante omnia deducenda per filios primi matrimonij in dote matris, quomodo fiat diuiſio inter liberos vtriuſq; matrimonij, & vitricum, & multa circa ſtatutum de lucro dotis quando deroget, vel non l. hac ædictali C. de ſecund. nup.

Argumentum 47.

Plures ſpecies curatorum, quando eis ſit locus, & quæ adimplere debeant, an dentur inuiti, an poſſint officium deponere, quomodo intelligatur ſtatutum Florentinum de bonis iacentibus, & quando hęreditas repudiata poſſit adiri.

Argumentum 48.

Donatio facta abſenti an ius tribuat ante ratificationem in pręiudicium tertij, quid in præiudicium fiſci, quando præſumatur ratificata, multa de ſimulatione, & quod vbi apparet per inſtrumentum non arguatur falſa ex coniecturis.

Argumentum 49.

Natus, & baptizatus etiam per tranſitum efficitur Ciuis loci, in quo naſcitur, & qualiter appellatione Ciuitatis, & Ciuium veniant etiam commitatiui.

Argumentum 50.

Intereſſe dotis quando debeatur etiam ſoluto matrimonio, & in qua ſumma. Qualiter periti diſcordantes in valore rei reducantur ad concordiam.

Argumentum 51.

Lucrum ceſſans, & damnum emergens an poſſit in pactum deduci in mutuo, & qualiter probandum. Mutuum non præſumitur, & quando dicatur initus contractus trium, & plura alia notabilia ad ſuſtinendum cõtractum, qui dicebatur illicitus, & vſurarius.

Argumentum 52.

Debitor nulliter captus quando non debeat relaxari, & multa de confeſ-ſione

ſione reuocanda ex errore, & falſa cauſa. Suſpectus de fuga ad quorum inſtantiam, quo tempore, & loco poſſit carcerari, quid ſi ſit minor, ſenex, vel mulier, & an alleget incompetentiam Iudicis.

Argumentum 53.

Milites, & Doctores an,& quando poſſint carcerari pro debito, an renuncient ſuis priuilegijs, quid ſi ſint ſuſpecti de fuga, & plura de notificatione Bandarum.

Argumentum 54.

Ceſſio bonorum quando fieri poſſit, & qua forma, pro quibus debitis ſuffragetur, quid operetur, & an poſſit re integra reuocari.

Argumentum 55.

Statutum mandans fieri compromiſſum inter quas perſonas procedat,& in quibus cauſis, quoties ſit faciendum, quanto tempore duret, & multa alia in materia compromiſſi ſtatutarij, & laudi.

Argumentum 56.

Compenſatio qualiter extinguat debitum, an, & quando, & pro quibus debitis locum habeat, per quos opponatur,& plura etiam de retētione.

Argumentum 57.

Laudum ſuper bonis Eccleſiaſticis, ſuper futura ſucceſſione, ac ex alijs quando ſit nullum, nec valeat in vim pacti per emologationem. An ſubſcriptio folij albi præiudicet, & an debeant accepta reſtitui.

Argumentum 58.

Emphyteuſis an, & quando ſit tranſitoria ad extraneos hæredes,vel legatarios. Dominus directus quando poſſit pro ſe retinere, vel teneatur proximiores,etiam fœminas,inueſtire.

Argumentum 59.

Donatio inter viuos qualiter poſſit reuocari ex conuentione, vel ob pacta non ſeruata, & an hoc ius tranſeat ad hæredes,& quando promiſſio aliquid faciendi habeatur pro ipſo facto.

Argumentum 60.

Dos ſororis an ſit detrahenda de hæreditate vti æs alienum, vel ex legittima fratri grauato debita,an,& quando ſuccedat loco legittimæ, quo tempore debeatur, an tranſmittatur, & an qui non habet ius ſuccedendi augeat numerum pro calculanda legittima.

Argumentum 61.

Donatio facta filio pro adipiſcendo ſacerdotio an imputetur in legittimam, & cuius temporis æſtimatio ſit attendenda. Legittima, & ſupplementum an tranſmittatur, & intra quantum tempus peti debeat, & an debeatur in bonis emphyteuticis.

Argu-

Digitized by Google

Argumentum 62.

Incertitudo an, & quando vitiet donationem, vel alios contractus latè explicatur.

Argumentum 63.

Pons ſuper via publica per quam ducitur aqua ad molendinum à quo fieri debeat, & quomodo reſcripta Principis intelligantur.

Argumentum 64.

Mandatum ad delictum ex quibus coniecturis probetur, aliqua de corpore delicti, & an teſtes aliàs inhabiles admittantur ad defenſam, cum alijs in materia criminali.

Argumentum 65.

Emphyteuta ceſſans in ſolutione canonis quomodo poſſit expelli, an celeri ſatisfactione moram purgare,& an dominus per receptionem canonis ſibi præiudicet.

Argumentum 66.

Scriptura priuata quæ requirat, vt poſſit concurrere cum publico inſtrumento, quomodo recognoſcenda, quid ſtante pacto, vel ſtatuto quod habeat vim publici inſtrumenti. Plura de libris mercatorum, quando inter creditores priuilegia conquaſſentur, & alia notabilia in materia prælationis.

Argumentum 67.

Legatum qualiter fiat caducum, an vnus ex hæredibus poſſit in ſolidum conueniri pro dote. Grauamen expreſſum in vno caſu an procedat in alio, & quid ſi teſtator viuens tradat rem legatam.

Argumentum 68.

Agitur de iure congrui, quibus, quando, & contra quos competat, qualiter excludatur, quis in eo præferatur, quanto tempore præſcribatur, & alia notabilia in hac materia.

Argumentum 69.

Alienatio bonorum Eccleſiæ ex quibus cauſis ſit permiſſa, quas ſolemnitates requirat, qualiter poſſit claudicare, & quando habeatur pro perfecta.

Argumentum 70.

Contractus carcerati an, & quando valeat: An eius fideiuſſor obligetur, ſi ſoluerit an repetat ab eo, quid ſi ſoluerit pro liberando detentum à latronibus, plura de metu quando reſcindat contractum, an iuramentum operetur, & alia notabilia.

Argumentum 71.

Carceratus pro vno debito an,& quando poſſit recommendari pro alio, & quæ requirantur, quid ſi ſit carceratus pro delicto, an poſſit arreſtari pro debito, vel pro alio delicto, ſiuè pro expenſis alimentorum.

Argumentum 72.

Conditio impoſſibilis an, & quando vitiet contractus, & vltimas voluntates, quotuplex ſit, qualiter differat à modo, & alia notabilia in materia conditionum.

Argu-

Argumentum 73.

Creditor habens generalem, & ſpecialem hypothecam an, & quando teneatur à ſpeciali incipere, quid in muliere, quid in cenſu, & an hæc exceptio admittatur in ſaluiano.

Argumentum 74.

Conditiones auertentes à procreandis liberis, vel è contra inuitantes ad prolem an, & quando ſint licitæ. Conditio ſi ſine liberis an ſubintelligatur à iure, quid operetur tàm expreſſa, quàm tacita, de quibus liberis intelligatur, & ſuſtitutionibus medijs caducatis an admittantur ſequentes, & alia plura.

Argumentum 75.

Abſolutio à iuramento quando ſit neceſſaria, à quo concedenda, quid operetur, an requirat citationem, & an obtenta lite pendẽte ſuffragetur.

Argumentum 76.

Ius accreſcendi an procedat vbi adeſt ſubſtitutus, vel vbi habet locum tranſmiſſio, an in actibus inter viuos, & alia de tranſmiſſione, & iure accreſcendo.

Argumentum 77.

Mulier an poſſit diſponere de dote vbi vigore ſtatuti, vel pacti eſt ad alium applicata, quid ſi habeat patrem, & multa de donatione facta viro per vxorem quod ſit nulla.

Argumentum 78.

Contumax quis dicatur, an audiatur non refectis expenſis, an poſſit appellare, quid in muliere minore, & ruſtico, multa de citatione ad ſententiam. Poſitiones vt declarentur pro confeſſis, quæ præcedere debeãt, & qualiter reuocetur huiuſmodi confeſſio.

Argumentum 79.

Oſtium an fieri poſſit in proprio pariete verſus fundum vicini. Fouea, puteus, vel penus ſubterraneus an poſſit fieri propè fundum alterius. Armatura an ſit permiſſa ſupra ſolum alienum, & an liceat abuti ſua ſubſtantia in damnum alterius.

Argumentum 80.

Fideicommiſſum qualiter efficiatur caducum antè euentum conditionis, & non tranſmittatur. Subſtitutis pluribus quando non admittatur niſi omnibus defunctis, & aliqua de iure accreſcendi.

Argumentum 81.

Clericus an poſſit fideiubere, & quando gaudeat priuilegio c. Odoardus de ſolut. & an extendatur ad hæredes, & fideiuſſores. Filius fam. quando gaudeat beneficio l. 2. C. quod cum eo, &c. & qualiter vſusfructus bonorum filij veniat in hypothecam ad fauorem creditorum patris.

Argumentum 82.

Pater, & mater qualiter ſuccedant filijs cum fratribus, vel eorũ filijs tam de iure communi, quàm attento ſtatuto Florentino. Teſtamentũ fratris an reuocetur per fratrem inſtituta turpi perſona, quid ſi fuit datus ſubſtitutus honeſtus, & an conſeruentur legata.

Argu-

Argumentum 83.

Acquiſita per vnum ex filijs an,& quando ſint alijs communicanda, quid in lucro dotali, & ſimilibus.

Argumentum 84.

Fideiuſſor euictionis quando præſtari debeat, an creditor teneatur de illa, vel ad prætij reſtitutionem, & an de hoc cauere. Intereſſe dotis an debeatur viduæ, quid ſi tranſeat ad ſecundà vota, & latè quando debeantur fructus recompenſatiui, vel non.

Argumentum 85.

Emphyteuſis an poſſit alienari in extraneum per vltimum de linea, & dominus teneatur conſenſum præſtare. Pater an poſſit præiudicare filijs in emphyteuſi, vel fæudo, & alia.

Argumentum 86.

Sumptus litis quando præſtari debeant pauperi litiganti ab aduerſario, an repetantur in caſu ſuccumbentiæ, vel imputentur in caſu victoriæ. Alimenta an debeantur extrà domum, quomodo taxentur, & eorum appellatione quæ veniant.

Argumentum 87.

Res quando dicatur litigioſa,& an poſſit alienari. Multa de donatione nulla ob non ſeruatã formam ſtatuti, & qualiter in ea poſſit læſio cõſiderari, nõ obſtante iuramento, & decreto.

Argumentum 88.

Sententia lata poſt peremptam inſtantiam ſtatuti an, & quando ſit valida, & quando nullitas non attendenda.

Argumentum 89.

Statutum quod hæreditas delata licèt non adita tranſmittatur quando locum habeat, plura de tranſmiſſione, & qualiter hæreditas dicatur delata, & poſſit adiri, quid in bannito, & an poſſit repudiari in præiudicium creditorum.

Argumentum 90.

Legittima quanta ſit, an debeatur filiabus in bonis maternis ſtante ſtatuto illarum excluſiuo, plura de renunciatione, quando æqualitas dotis ſit ſeruanda inter ſorores, an maſculi ex vno matrimonio excludant fæminas ex alio.

Argumentum 91.

Excuſſio qualiter conſideretur, quando dicatur reiecta à ſtatuto, vel non, permiſſa quomodo intelligatur, an admittatur in ſaluiano, & quæ præcedere debeant antequam tertius poſſeſſor poſſit moleſtari.

Argumentum 92.

Executio ante ſententiam an, & quando ſit permiſſa, qualiter probatio debeat eſſe concludens, teſtes an probent non citata parte ad videndum iurare, Iudex appellationis an efficiatur Iudex nouæ cauſæ, quid in manutentione, Actor an ſemper ſequatur forum rei, & plura de interitu inſtantiæ, & refectione expenſarum.

Argumentum 93.

Cautio de non offendendo quos compræhendat, in quibus caſibus rumpatur, vel non, quomodo extinguatur, an pæna ſoluta poſſit repeti, an de proximo banniendus poſſit impunè offendi, & alia notabilia.

Argumentum 94.

Error calculi in quo cõſiſtat, quando, & intrà quantũ tempus poſſit allegari, vel nõ, & an appellatio deuoluat totum negotiũ ad Iudicẽ appellationis.

Argumentum 95.

Sequeſtra an, & quando ſint permiſſa, qualiter iuſtificari debeant, quomodo ſatisdatione tollantur, an inuitus quis cogatur illa acceptare, & an Princeps poſſit dilationem concedere pro debito iurato.

Argumentum 96.

Iuſpatronatus qualiter acquiratur quãdo ſit gentilitium, vel hęreditarium, quomodo tranſeat in hęredes, an poſſit cedi, vel donari ſine conſenſu Epiſcopi, an reſignari, & an patronus poſſit ſe ipſum pręſentare, cum alijs in hac materia.

Argumentum 97.

Conductor molendini ad quas expenſas teneatur, quando habeat remiſſionem penſionis, an teneatur de caſu fortuito. Molendinum nouum an fieri poſſit in præiudicium alterius, & an quis poſſit cogi ire ad certum molendinum, vel furnum.

Argumentum 98.

Mulier relicta tutrix gerit vti adminiſtratrix, an poſſit alienare, & quæ requirantur in alienatione. Contractus qualiter debeat in totum approbari, vel reprobari per minorem, plura de verſione, & quando fructus hincindè debeantur ſtante nullitate contractus, & qualiter debeantur melioramenta.

Argumentum 99.

Filius an, & quando præſumatur hæres, ex quibus actibus inducatur aditio, quid in muliere, & minore, & an euicta hæreditate reſoluatur.

Argumentum 100.

Dilatione data ad ſoluendum prætium mercium, vel mobilium qualiter reſultet mutuum implicitum, & an poſſit aliquid recipi citrà vxuram, quid ſtante iuramento, multa de lucro ceſſante, & damno emergente, an poſſit carius vendi ad tempus, & plura alia notabilia.

ADSIT PRINCIPIIS VIRGO BEATA MEIS.

SVMMARIVM

In Caput I.

1 *Conductor non ſoluens penſionem cadit à commodo contractus, & poteſt expelli.*
2 *Conductor expulſus culpa ſua tenetur ad penſionem pro toto tempore.*
3 *Conductor finito tempore perſeuerans in re conducta dicitur tacitè reconduxiſſe.*
4 *Precipuè quando non per paucos dies, ſed congruo tempore perſeuerauit.*
5 *Reconductio tacita cenſetur facta cum eadem penſione.*
6 *Conductor qui finito tempore vult recedere debet notificare domino.*
7 *Dominus poteſt finito tempore quandocumq; conductorem prædij vrbani expellere, ſecùs in prædio ruſtico in quo tenetur præſtare patientiam per alium annum.*
8 *Conductor tenetur ad penſionem donec reſtituat rem in priſtino ſtatu bonitatis.*
9 *Conductor propter malum vſum rei poteſt expelli.*
10 *Conductor tenetur ad penſionem donec retinet rem conductam.*
11 *Res non dicitur reſtituta cum deteriorata reſtituitur.*
12 *Reconductio tacita requirit ſimultaneum conſenſum vtriuſq; partis.*
13 *Reconductio tacita non procedit in vrbanis, ſed tantum in ruſticis prędijs.*
14 *Molendina an dicantur prędia ruſtica, vel vrbana.*
15 *Reconductio tacita non procedit quando locator eſt abſens.*
16 *Prout non inducitur ſtante promiſſione de reſtituendo rem finito tempore, & ſtante generali renunciatione.*
17 *Reconductio tacita intelligitur pro vno anno tantùm.*
18 *Reconductio tacita non procedit quando locatio fuit contracta in ſcriptis, & quomodo iſtud intelligatur.*
19 *Scriptura quando ſit de ſubſtantia contractus, vel ad ſolam probationem.*
20 *Scriptura in dubio dicitur ad probationem, & non de ſubſtantia.*
21 *Conductor molendini an ſtante deſtructione eluſa habeat remiſſionem penſionis.*
22 *Caſus fortuiti quando veniant in generali promiſſione, & quales veniant.*
23 *Suſcipiens in ſe caſus fortuitos non tenetur de inſolitis.*
24 *Nec de illis qui ex culpa partis, vel facto Principis eueniunt.*
25 *Factum Principis non excuſat quando fuit prauiſum.*

CONductor non ſoluens pēſionem tempore conuento efficit locationem nullam, & inualidam, cadit à commodo con-
1 tractus, ius ſuū amittit, & poteſt antè tempus expelli, ità vt non admittatur purgatio moræ ſtante iuramento *Mobed. decis. 1. de locat. & conduct. Magon. deciſ. Luc. 15. n. 1. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 19. n. 7. & ſeqq. & cap. 515. per tot. Amat. deciſ. Ferr. 57. n. 1. Cancer. var. reſol. part. 1. cap. 14. n. 7. & 8.* Et ſi ex hac cauſa non ſolutionis penſionis expellatur, & ſic propter culpā ſuam

tenetur nihilominus ſoluere pro toto tem-
2 pore conductionis ſecũdum *Paul. de Caſtr. in l. diem functo in fine ff. de off. Aſſeſſ. vbi etiam Iaſ. n. 33. & ſeq. & Alex. n. 11.* quos vide.

Si autem conductor perſeuerauerit in re conducta poſt finitum tempus, prout in caſu noſtro, ex retentione clauium, & aliorum inſtrumentorum molendini, nõ eſt dubium, quod tenetur ſoluere penſionem, cùm ex huiuſmodi perſiſtentia, & retentione reſul-
3 tet indubitata reconductio tacita, vt in *l. item quæritur §. qui impleto ff. loc. & conduc. vbi gloſ. & DD. Faber. in ſuo Codice lib. 4. tit. 42. Rub. de loc. & conduc. def 45. in prin. & def. 48. n. 1. Barz. deciſ. 60. n. 7. Ricc. in prax for. Eccleſiaſ. deciſ. 92. n. 2. Cancer. d. cap. 14. n. 57. & ſeq. vbi n. 69.* ait hoc verum etiam in retentione rerum mobilium conductarum.

Quod præcipuè procedit, quando conductor non per modicum tempus, & paucos dies permanſit in re conducta poſt fini-
4 tam cõductionem, ſed per congruum tempus perſiſtit, vt notat poſt alios. *Cancer. d. cap. 14. n. 58. verſ. prædicta tamen. Rot. Bonon. deciſ. 20. n. 13. par. 1, diuerſ. vbi n. 14.* habetur quod tempus congruũ dicitur ſpatium trium menſium, ſi enim modico tempore, vt per tres, vel paulò plures dies ſtetiſſet conductor in re conducta poſt finitum tempus non cenſeretur facta tacita reconductio *Bald. in d. §. qui impleto, & Aſflic. deciſ. 365. n. 14.* Et huiuſmodi tacita reconductio cenſetur facta cum eadem penſione
5 conuenta in expræſſa conductione, vt in *d. §. qui impleto, vbi notant omnes, Faber. d. def. 45. n. 1. Barz. d. deciſ. 60. n. 7. & Cancer. d. cap. 14. n. 65. &c.* Et pro eodem tempore *Rot. Bonon. d. deciſ. 20. n. 2. & 3. Aſflic. deciſ. 365. n. 10. vbi Vrſil. n. 13.*

Conductor enim, qui finito tempore conductionis non vult teneri vlterius ad penſionem debet denunciare domino ſe velle recedere à domo conducta, aliàs te-
6 netur ſoluere donec notificet, præcipuè quando agitur de re, quæ difficulter locari ſolet, & ſic quando ex tali receſſu dominus eſſet damnum aliquod paſſurus *Iaſ. in l. ſi ex legati cauſa n. 14. ff. de verb. obligat. Menoch. conſ. 246. n. 31. cum alijs per Gratian. diſcep. 354. n. 20. & ſeq. & latè Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 5. tit. 15. n. 2. et per tot. Vrſil. ad Aſflic. deciſ. 365. n. 9.* Quamuis dominus finito tempore poſſit quandocumq; illum expellere, quando ſu-
7 mus in prædio vrbano, ſecùs autem in ruſtico, quia tunc tenetur præſtare patientiam per alium annum, ex quo ſtante perſeuerantia in prædio ruſtico præſumitur tacita relocatio vſque ad alium annum propter patientiam ipſius locatoris, & quia fructus niſi per annum capiuntur in prædijs ruſticis, in vrbanis verò ſingulis diebus fructus habitationis percipiuntur, & ideò conductor prout inhabitauit reconduxiſſe videtur, & non vltra *l. item quæritur §. qui impleto. ff. locat. vbi Bart. in ſum. Aſflic. deciſ. 365. nu. 12. Pract. Papp. libel. ad ficti præſtat. gloſ. 1. n. 8. Gratian. d. ſcep. 534. n. 13. late Mantic. loc. cit. et plenè, ac pulcrè more ſuo Mart. Medic. deciſ. Seneuſ. exam. 59. n. 10.*

Preterea conductor noſter nedum tenetur ad penſiones decurſas pro tempore, quo retinuit claues, & alia molendini inſtrumenta, & ſic pro tacita reconductione, ſed etiam ad pẽſiones decurrendas vſquequò molen-
8 dinum reſtituat, & reducat ad priſtinum ſtatum bonitatis, ſicuti de iure conductor tenetur reſtituere rem conductam *l. cum conductorem 29 C. locat. vbi gloſ. et DD l. ſi merces §. conductor, et l. hæc diſtinctio § fin. ff eod. Morz. tract. de cõtract. tit. de locato cap. de natura locationis n. 10.* vbi quod de natura locationis eſt, vt conductor conſeruet, & reſtituat rem conductam in eſſentia, & ſtatu bonitatis, in quo illam recepit *Surd. deciſ. 131. nu. 4. Buratt. deciſ. 400. nu. 1. et ſeq.*
9 cùm etiam cõductor propter malum vſum concernentem perpetuam ſubſtantię rei locatæ deteriorationem poſſit à locatore expelli *Alex. conſ. 11. lib. 5. Add. ad Pract. Papp. libell. ad ficti pręſtat. gloſ. Inueſtiuit, Verb. malè verſatur Magon. deciſ. Flor. 22. n. 6. pulcrè Menoch. de arbitr. caſ. 78. per tot. et Gratian. diſcep. 152. per tot.* Et abſque dubio conductor tenetur ſoluere pen-
10 ſionem rei locatæ quouſquè ipſam rem retinet, & non reſtituit, vt ſunt *tex. expræſſi in d. §. qui impleto, et l. qui ad certum, ff. locati. et in C. legem §. 1. C eod.* Res autem locata non dicitur reſtituta, cùm deteriorata re-
11 ſtituitur, vt latè fuit dictum per *Rot. in d. deciſ. 400. coram Buratto.*

Cir-

Circa tamen prædicta de tacita recondu-
ctione eſt animaduertendum, quòd ad eam
inducendam requiritur conſenſus ſimulta-
neus vtriuſq; partis, ſine quo nullo modo
12 dari poteſt ad tradita per *Alciat. de præſump.
reg. 2. præſump. 17. n. 7. Caroc. de locat. tit.
de renouat. locat. declarat. 12. n. 1.* vbi di-
cit ad hunc effectum ſufficere animi decla-
rationem factam coram amicis, aut coniun-
ctis alterius partis.

Prout etiam dicta traditio procedit tan-
tum in prædijs ruſticis, in quibus non niſi
certis, & determinatis temporibus fructus
13 percipiuntur, ſecus autem in vrbanis, in
quibus dietim percipiuntur, & propterea in
illis nequit induci tacita relocatio pro toto
anno, vt contingit in ruſticis *Bart. in d. l.
item quæritur* §. *qui impleto ff. locat. Ruin.
conſ. 61. n. 9. lib. 1. Afflic. deciſ. 365. n. 12.*
cum alijs ſupra relatis, &c. An autem mo-
14 lendinum dicatur prædium ruſticum, vel
vrbanum tradit *Gratian. diſcep. 564. nu. 9.
& ſeq.* vbi quod eſt prædium ruſticum ſi
compactis tabulis, ſit confectum, & in flu-
mine poſitum ad effectum tantum molendi,
& in illo non habitetur, ſecus autem ſi ſit
domui iunctum, vel ædificatum in ſolo, & in
eo habitetur, quia tunc erit prædium vrba-
num.

Sicut etiam dicta tacita reconductio non
inducitur, quando dominus, & locator eſt
abſens, nec habet notitiam, quod condu-
15 ctor retineat rem conductam, quia tunc de-
ficit conſenſus ſimultaneus ex parte locato-
ris, *Afflic. deciſ. 365. n. 16. Mart. Medic. de-
ciſ. Senenſ. exam. 59. n. 26.* prout nec quan-
do fuit promiſſum in inſtrumento de facien-
16 da reſtitutione liberæ poſſeſſionis finito tẽ-
pore locationis, & ſtante clauſula renun-
cians omni legum auxilio, & fauori *Caroc.
de locat. declarat. 7. fol. 163 Borgn. deciſ. 44.
n. 89. part. 2.* Et in omnem caſum cenſe-
17 retur facta tacita reconductio ad annum
tantùm præcipuè, quando prima, & expreſ-
ſa locatio non erat ad longius tempus con-
tracta *d. l. item quæritur* §. *qui impleto, ff. lo-
cat. Soc. iun. conſ. 63. n 20. lib. 2. Ruin. conſ.
61. n. 9. lib. 1. Bero. conſ. 152. n. 17. lib. 1.
Afflic. d. deciſ. 365. n. 5. Surd. deciſ 33. n. 11.*

Pariter non inducitur tacita relocatio,
quando contractus locationis fuit in ſcri-
18 ptis redactus *Bart. in d.* §. *qui impleto n. 7.
Afflic. d. deciſ. 365. n. 10.* intelligendo ta-
men, quando ſcriptura antecedentis expreſ-
ſæ locationis fuit facta pro illius ſubſtantia,
& validitate, & quia aliter partes noluiſſent
contrahere ſine ſcriptis, ſecus autem ſi ad
effectum probandi tantum fuerit facta ſcri-
ptura, quia tunc induceretur tacita reloca-
tio ex perſeuerantia conductoris in re con-
ducta, & ſcientia locatoris cum patientia
poſt finitum tempus non obſtante ſcriptura
in expreſſa locatione adhibita, cùm non pro
ſubſtantia contractus, ſed ad faciliorem
probationem fuerit confecta iuxta *l. contra-
ctus C. de fide inſtrument. Azzo in ſum. C. lo-
cati, Afflic. d. deciſ. 365. n. 10. & latè decla-
rat Cancer. var. reſol. part. 1. cap. 14. n. 60.*
Et idem eſt in alijs contractibus, qui ſolo
conſenſu perficiuntur, nam licèt redigantur
19 in ſcriptis, & appareat partes velle ſuper-
indè confici inſtrumentum dicuntur perfe-
cti antè illius celebrationem, niſi appareat
noluiſſe partes aliter contrahere, & habere
contractum pro perfecto antè celebratio-
nem inſtrumenti, quia primo caſu inſtru-
mentum fieri dicitur ad probationem, ſe-
cundo autem caſu ad ſubſtãtiam ipſius con-
tractus, & ideò nil mirum ſi primo caſu di-
citur perfectus ſinè ſcriptura, ſecundo au-
tem caſu non ità *Magon. deciſ. Luc. 95. per
tot. deciſ. Flor. 135. n. 14. Theſaur deciſ. 197.
per tot. Gratian. cap. 842.* vbi loquitur in ven-
ditione, *& cap. 899 n. 13.* vbi loquitur in
donatione, *& in cap. 564. n. 29.* vbi quan-
do ſcriptura ex conuentione partium dica-
tur de ſubſtantia, vt illa nondum perfecta
contractus habeatur pro imperfecto, & ſit
locus pœnitentiæ, & quod niſi dicatur ex-
20 preſsè, quod fiat inſtrumentum, aliàs con-
tractus non valeat, & pro non facto habea-
tur in dubio dicatur fieri ad meram proba-
tionem, & non ad ſubſtantiam *Barboſ. in l.
contractus n. 3. C. de fid. inſtrum. Cardoſ.
in prax. Iudic. & Aduoc. Verb. Contractus n.
28. & Verb. Inſtrumentum n. 10. Gizzarell.
deciſ. 75. n. 5. & 7.*

Poſſet tamen conductor Molendini præ-
tendere remiſſionem affictus, & penſionis
propter deſtructionem cluſæ ob impetum
aquarum, & ſic ſinè culpa locatoris, licèt
ipſe conductor eſſet obligatus cluſam de
proprio manutenere, quia non tenetur il-
lam de nouo reficere ſi totaliter fuerit de-

ſtructa, cum id eueniat caſu fortuito adeò inſolito, vt de illo non teneatur quamuis in ſe ſuſceperit caſus fortuitos, & quia huiuſmodi impenſa eſt magna, & reſpicit perpetuam rei vtilitatem duraturam vltrà tempus conductionis, ad quam tenetur locator, & non conductor *Gratian. diſcep. 557. n. 63. & ſeq. & Buratt. in Ferrarienſis affictus 26. Nouembris 1616. impreſſ. penes Gratian. loc. cit.* Quia licèt conductor in ſe ſuſcipiat omne periculum, & promittat penſionem
22 omni exceptione remota ſuo riſico, & periculo ſi non fecit expreſſam mentionem caſus fortuiti non tenetur de illo, ac etiam facta expreſſa mentione caſus fortuiti non tenetur de inſolitis, & de quibus non fuit veriſimiliter cogitatum *Boſſ. tit. de remiſſ. merced. n. 57. & ſeq. Euerard. loc. à vi, & energ. iuram. n. 34. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 5. tit. 8. per tot. Petr. Santer. Luſitan. tract. de aſſecurat. et ſponſ. par. 4. per tot. Menoch. de arbit. caſ. 80 per tot. Gratian. diſcep. 195. & 557. n. 69. Magon. deciſ. Flor. 67. per tot.* vbi generaliter de ſuſcipiente in ſe caſus fortuitos,
23 qui non tenetur inſolitis, & veriſimiliter non cogitatis non obſtãte iuramento, quod aliàs ſolet habere vim expreſſionis, ſicut in huiuſmodi ſuſceptione caſuum fortuitorum nunquam veniunt illi, qui ex culpa partis occurrunt *Gratian. diſcep. 806. n. 8.* nec illi,
24 qui ex facto Principis proueniunt idem *Gratian. diſcep. 884. n. 15. cap. 520. n. 25. & 26. & cap. 989. n. 8.* niſi factum Principis futurum fuerit præuiſum, & cogitatum à
25 partibus, quia tunc non excuſaret idem *Gratian. diſcep. 465. n. 1. & vide in cap. 534. n. 31. 52. & 57.*

SVMMARIVM
In Caput II.

1 *Filij tàm maſculi, quàm femina matri æqualiter ſuccedunt, & n. 13.*

2 *Pater in bonis maternis filiorum habet tantum vſumfructum, & n. 6.*

3 *Succeſſio inter virum, & vxorem regulariter non datur, & quando ſecus.*

4 *Succeſſio nulla iure affinitatis datur Priuignus non ſuccedit Nouercæ.*

5 *Frater, vel ſoror vtrinque coniuncta præfertur alteri fratri conſanguineo tantùm in ſucceſſione fratris prædefuncti.*

6 *Pater æqualiter admittitur in ſucceſſione filij cum fratre, vel ſorore vtrinque coniuncta defuncto filio.*

7 *Statutum Ciuitatis dominantis ſeruandum in defectum ſtatutorum loci particularis.*

8 *Amplia etiam ſi adeſſet ſtatutum iubens recurri ad ius commune.*

Filia non ſuccedit matri ſi extent filij maſculi iuxtà ſtatutum Florentinum.

9 *Bona materna per aditionem deſinunt eſſe talia, & efficiuntur propria adeuntis.*

10 *Statutum de fratre ſorori præferendo an verificetur in fratre conſanguineo tantùm, ità vt ſororem vtrinque coniunctam excludat à ſucceſſione alterius fratris.*

11 *Quod procedit tantum in bonis paternis, ſecus autem in maternis, quæ reſeruantur ſorori vtrinque coniunctæ ſaltem pro medietate, et n. 1.*

12 *Filij maſculi ex primo matrimonio non excludunt feminas ex ſecundo. nec è contra in bonis maternis.*

14 *Statutũ excludens ſororẽ extãte fratre intelligitur de fratre primi gradus, et non verificatur in remotioribus.*

15 *Statutum vocans maſculos ad excluſionem feminarum non procedit, vbi agitur de hæreditate feminæ.*

16 *Soror excluſa à ſucceſſione fratris non intelligitur excluſa à ſucceſſione ſororis, ſed contrarium.*

17 *Statutum excludens feminas exiſtentes in pari gradu, an intelligatur excludere ſororem à ſucceſſione fratris per exiſtentiam filij alterius fratris, contrarium n. 18.*

Dominus Ioachinus prout proponitur in facto liberis duobus maſculo ſcilicet & femina ex primo matrimonio ſuſceptis ad ſecundas cõuolauit nuptias, ex quibus alios duos liberos maſculum pariter, & feminam ſuſcepit.

Defuncta poſtea vxore ſecundi matrimonij relictis poſt ſe dictis filijs maſculo, & femina ex ſuo corpore natis, & priuigno, ac etiam ſuperſtite dicto D. Ioachino eius viro non eſt dubium, quod attenta iuris communis diſpoſitione ipſi filij ſecundi matrimonij
1 ſublata qualibet ſexus differentia, & ſic tàm maſculus, quàm femina eidem matri ſuæ præ-

prædefunctæ ab inteſtato æqualiter ſuccedere debent, vt in *ff. et C. et inſtit. de Sen. Conſul. Orfic. l. ſi matre C. de ſuis, & legitt. & l. 2. ff. vndè cognati.*

Neque obſtat exiſtentia D. Ioachini ipſorum filiorum patris, & reſpectiuè viri matris prædefunctæ, quia ille poſſet tantùm durante vita ſua habere vſumfructum in di-
2 ctis bonis maternis, quæ in totum ſpectant ad filios quoad proprietatem, & in eis poſſunt habere hæredem *l. cum oportet vbi DD. C. de bon. quæ lib. Boer. deciſ. 61. n. 1. cum alijs per Michalor. de fratr. part. 1. cap. 3. n.* 3. Inter virum enim, & vxorem regulariter
3 non datur ſucceſſio, niſi deficientibus omnibus deſcendentibus, aſcendentibus, & collateralibus cõſanguineis intrà decimum gradum, *vt in tot. tit. ff. & C. vnde vir. & vxor.*

Prout nec pariter obſtat exiſtentia priuigni, & ſic fratris conſanguinei tantùm ipſorum ſuccedentium, quia cùm non ſit filius eiuſdem matris, ſed natus ex alio matrimo-
4 nio, & ſic cùm ipſe non deſcendat à ſecunda vxore, de cuius ſucceſſione agitur, nec ſecunda vxor ab illo, nec ambo ab vno ſtipite dicitur ſolùm coniunctus Nouercæ iure affinitatis, & iure affinitatis nulla ſucceſſio datur *l. vitrico, & l. affinitatis C. com. de ſucc.*

Defuncto verò poſtea dicto filio maſculo ſecundi matrimonij ſinè liberis ab inteſtato ſuperſtite dicta eius ſorore carnali vtrinque coniuncta, & dicto fratre conſanguineo tantùm ex primo matrimonio pariter non eſt
5 dubitandum, quod ſucceſſio illius de iure ſpectat in totum dictę eius ſorori, quæ duplici vinculo agnationis, ſcilicet mediante patre, & cognationis mediante matre reperitur dicto eius fratri defuncto coniuncta, non obſtante altero fratre conſanguineo tantum, qui licèt ſit in pari gradu excluditur per dictam ſororem vtrinquè coniunctam cùm duo vincula fortius ligent quàm vnum, & duæ rationes vincant vnam *C. ſi igitur defunctus, Nouell. 118. de hered. ab inteſt. ven. auth. ceſſante C. de legitt. hered. Craſſ. in §. ſucceſſio, quæſt. 6. nu. Magon. deciſ. Flor. 148. n. 1. Gratian. diſcep. 661. n. 16. & ſeq.* Et ſi adhuc ſupereſſet communis pater eſſet æqualiter admittendus vnà cum di-
6 cta eius filia, & ſorore reſpectiuè vtrinque coniuncta ad hæreditatem dicti filij prædefuncti, ità tamen, vt ſtante ſimultanea ſucceſſione non acquirat vſumfructum in portione ipſius filiæ *Auth. defuncto C. ad Tertul. iuncta auth. item hæreditas C. de bon. quæ lib. Gratian. diſcep. 685. n. 3. & 4. Boer. deciſ. 185.*

Quæ quidem omnia ſinè dubio procedunt inſpecta diſpoſitione iuris communis, nam inſpecto Statuto Florentino Rub. 130. lib. 2. cum ſua reformatione edita anno 1620. quod tanquam Ciuitatis dominantis
7 ſeruandum venit in defectum ſtatuti loci particularis ad latè tradita per *Merlin. de legitt. lib. 3. tit. 1. quæſt. 18. n. 70. & ſeq. Rot. in Nouiſſ. part. 6. deciſ. 145. n. 28.* etiam ſi in loco ſubiecto adeſſet particulare ſtatutum
8 iubens recurri ad ius commune, quia ſtatutum loci ſuperioris vicem obtinet iuris communis *Gratian. diſcep. 7. n. 1. & diſcep. 9. n. 23. & ſeq.* licet contrarium in hoc vltimo caſu firmet *Magon. deciſ. Flor. 78. n. 6.* vbi plures refert, & teſtatur ſic alias tenuiſſe Rotam Florentinam, videretur aliter dicendum præcipuè in primo caſu ſucceſſionis prædictæ, vbi agitur de ſuccedendo matri, cui non videntur filiæ ab inteſtato ſuccedere poſſe ſi eidem matri exiſtant filius, vel filij, maſculus, vel maſculi prout in caſu noſtro.

Sed nihilominus admiſſo etiam, quod per dictum filium maſculum ſecundi matrimonij remanſerit excluſa dicta eius ſoror vigore ſupradicti ſtatuti à ſucceſſione matris, &
9 quod bona materna per aditionem facta fuerint proprium dicti fratris patrimonium, ità vt amplius materna dici non poſſint, ſed fraterna *l. ſed ſi plures §. filio, ff. de vulg. & pupill. Gratian. diſcep. 685. n. 1.*

Sequuta poſteà morte ipſius fratris ſine filijs ſuperſtite dicta ſorore vtrinq; coniuncta, vt ſupra per eum excluſa, ipſa nunc venit ad ſucceſſionem dictorum bonorum reintegranda non obſtante ſtatuto prædicto, quia licèt dùm facit mentionem de fratre ſorori præferendo poſſit verificari, etiam in fratre conſanguineo tantùm, ità vt ille, qui aliàs de iure communi excludebatur per ſororem vtrinque coniunctam à ſucceſſione alterius ſui fratris prædefuncti, vigore huiuſmodi ſtatuti ipſam ſororem vtrinque coniunctam excludat *Rom. conſ. 411. Cupr. conſ. 8. & conſ. 14. cum alijs per Magon. deciſ. Flor. 148. n. 2. Gratian. diſcep. 661. n. 13.*

vbi

vbi quod ſi ambo eſſent maſculi ſtante ratione agnationis conſeruandæ conſanguineus tantum æqualiter ſuccederet, cum vtrinque coniuncto.

Tamen iſtud intelligendum eſt excepta dote materna, & ſic ſucceſſione matris, in qua non conſideratur agnatio, ità vt talis dos materna dictæ ſorori ex æquitate reſeruari debeat non obſtante, quod mater præ-
11 deceſſerit, & videatur dicta dos effecta patrimonium fratris vltimo loco defuncti, & qui illam tanquam vtrinque coniunctus, & maſculus excludebat, nam in iſto caſu conſideratur duplex patrimonium, paternum ſcilicèt, & maternum, ità vt in bonis paternis procedat diſpoſitio ſtatuti fauore fratris cõſanguinei tantùm, & bona materna reſeruentur ſorori vtrinquè coniunctę *l. ſi emancipatis C. de legit. hęred. & bene declarat Magon. d. deciſ. 148. num. 16. verſ. Nam inſpecta vſq. ad finem, & Michalor. de fratr. part. 3 cap. 14. per tot.* filij enim maſculi ex primo ma-
12 trimonio non poſſunt excludere fęminas ex ſecundo matrimonio, nec è contra reſpectu bonorum maternorum, *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quaſt. 17. n. 43. & ſeq.* licèt aliqui prædicta intelligant pro medietate tantùm dotis maternæ, alia medietate remanente hæredibus fratris prędefuncti, quia hoc modo non receditur à regulis iuris, ſed solùm reſtituitur ſorori, id quod abſtulerat ſtatutum, & reducitur ſucceſſio ad ius commune ſecundum quod dos matris ſpectat æquali-
13 ter filio, & filiæ, vt per *Magon. et Michalor. loc. cit.* & ità puto tenendum in conſulendo, & iudicando.

Et circa prædicta notandum eſt etiam, quod ſtatutum excludens ſororem extante fratre intelligendum eſt de fratre primi gradus, non autem de fratribus patruelibus, &
14 conſobrinis, quia non poteſt extendi de perſona ad perſonam, ſed coarctatur ad perſonas propriè expreſſas *Rom. conſ. 411. nu. 4. cùm alijs per Rot. in Nouiſſ. part. 6. deciſ. 68. n. 4.* coram Merlino in Romana ſucceſſionis 4. Iulij 1631. prout etiam ſtatutum vocans maſculos ad excluſionem fœminarum in ſuc-
15 ceſſionibus tranſuerſalibus non procedit, vbi agitur de hæreditate fęminæ, & ſic ſoror excluſa à ſucceſſione fratris per exiſtentiam alterius fratris non intelligeretur excluſa à ſucceſſione ſororis *Surd. deciſ. 9. Rot. in Romana ſucceſſionis 14. Iunij 1630. coram Merlino poſt Fenzon. ad Stat. Vrb. deciſ. 120. Michalor. de fratr. part. 3. cap. 11. n. 200. Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quaſt. 17. n. 16. et*
16 *ſeq.* Contrarium tamen latè defendit *Curt. iun. conſ. 150. per tot. et Gratian. diſcep. forenſ. cap. 449. per tot.* & ita ad tollendas lites declarauit noua reformatio ad Statutum Florentinum ædita de anno 1620. nempè ſororem, & illius coniunctos intelligi excluſam à ſucceſſione alteris ſororis eodem modo, quo excluditur à ſucceſſione fratrum.

Et ſtatutum excludens fęminas exiſtentes in pari gradu non intelligitur excludere ſororem à ſucceſſione fratris per exiſtentiam
17 filij alterius fratris, quia tunc fæmina eſt in ſecundo gradu, maſculus autem in tertio, qui licèt repræſentet perſonam ſui patris, & ſic virtute repręſentationis videatur in pari gradu tamen intelligitur repræſentare, quò ad hoc tantum, vt admittatur vna cùm fęmina, non autem vt illam excludat *Rot. in Nouiſs. part 4. deciſ. 385.* Sed contrarium videtur dicendum, quia ſi concedimus repræſentationem ille nepos dicitur in pari gradu, ex quo poſtea in neceſſariam conſequentiam venit excluſio fęminę attentis verbis ſtatuti, prout aduertit *Michalor. de fratr. part. 3. cap. 11. n. 168.* idem videtur ſentire *Gratian. diſcep. 890. n. 28. et Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quaſt. 17. n. 24.*

SVMMARIVM
In Caput III.

1 *Salarium competit fideicommiſſario probatis requiſitis, ſicut, et legatario.*
2 *Quæ ſint requiſita probanda per fideicommiſſarium, et n. 3.*
4 *Bona ſubrogata in locum alienatorum eodem modo ſunt fideicommiſſario reſtituenda.*
5 *Subrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.*
6 *Quos de euictione tenet actio eoſdem agentes repellit exceptio.*
7 *Hæres non poteſt impugnare factum defuncti.*
8 *Inuentarium non opitulatur in rebus hæreditarijs.*
Hæres licèt beneficiatus non poteſt vendicare

bona

bona alienata per defunctum ſi tantum refe-ritur in hæreditate quantum valet res alie-nata.

9 *Hæreditas præſumitur opulenta, etiam ſi in ea non fuerint repertæ pecuniæ.*

10 *Æſtimatio rerum hereditariarum eſt neceſſaria, vt de illis poſsit reddi ratio.*

11 *Inuentarium debet continere ſingillatim æſtimationem omnium rerum deſcriptarum. Et debet omnia diſtinctè continere per pondus, numerum, menſuram, qualitatem, et quantitatem.*

12 *Hæres tenetur reddere rationem de bonis inuentariatis aliàs inuentarium non iuuat.*

13 *Inuetarium, vt dicatur legitimè factum debent interuenire 22. requiſita, quæ recenſentur, et melius n. 19.*

14 *Decretum iudicis in inuentario licèt non neceſſarium inducit præſumptionẽ validitatis.*

15 *Inuentarium de conſuetudine non requirit tot ſolemnitates enumeratas, ſed ſufficit ſeruari ſolitas in loco vbi conficitur.*

16 *Inuentarium probat ceſſante præſumptionẽ fraudis, licèt ſolemnitates non ſint ſeruatæ, et ex quibus dicatur ceſſare dicta præſumptio.*

17 *Conſuetudo prædicta eſſet plenè probanda, aliàs non operatur.*

18 *Inuentarium dicitur res ſcrupuloſa, et eſt conficiendum cum grano ſalis.*

20 *Perſonæ Eccleſiaſtica continentur ſub generali proclama ad conficiendum inuentarium.*

21 *Inuentarium valet reſpectu citatorum, licèt quò ad non citatos ſit nullum, niſi non citati degerent extra iuriſdictionem.*

22 *Citatio generalis per proclama ſufficit ſtante multitudine creditorum ceſſante fraude.*

23 *Proteſtatio qualibet, et conuocatio creditorum ad inuentarium ſufficit.*

24 *Inuentarium fieri poteſt per procuratorem cum ſpeciali mandato.*

25 *Inuentarium præſumitur omnia continere, et plenè probat contra conficientem, ita vt non admittat probationẽ in contrarium, et n. 26.*

27 *De inuentario nihil poteſt diminui, vel caſſari niſi citatis intereſſe habentibus.*

28 *Inuentarium factum per hæredem grauatum non prodeſt fideicommiſſario niſi præſumptiuè; et n. 29.*

30 *Hæres poteſt cogi per fideicommiſſarium ad faciendum inuentarium, vel ſaltem deſcriptionem ſimplicem bonorum.*

31 *Hæres tenetur medio iuramento pateſacere res hæreditarias.*

32 *Hæres beneficiatus poteſt offerre de bonis, nec tenetur ſoluere in pecunia.*

33 *Hæres beneficiatus non poteſt actione perſonali conueniri, & quomodo intelligatur.*

34 *Hæres intra tempus conficiendi inuentarium non poteſt moleſtari ab aliquibus creditoribus, vel legatarijs.*

35 *Limita in cauſa alimentorum.*

36 *Limita in actione reali.*

37 *Limita quando manifeſtè conſtat hereditatem eſſe locupletem.*

38 *Limita ſi hæres alios conueniret, & ab eis reconueniretur.*

39 *Limita in relictis pro anima.*

40 *Hæres non poteſt intrà nouem dies à die mortis defuncti moleſtari.*

Debitor moribundus, nec eius domeſtici poſſunt moleſtari.

41 *Hæres beneficiatus poteſt facere ſeparationem bonorum pro ſuo credito.*

42 *Hæres beneficiatus cenſetur ſtatim ſibi ſoluiſſe, & facit fructus ſuos.*

43 *Intellige reſpectu creditorum poſteriorum; nam reſpectu anteriorum non procedit hæc imaginaria ſolutio.*

44 *Hæres promittens ſoluere legata an, & quando cenſeatur renunciaſſe inuentario.*

45 *Soluens partem debiti ad reliquum cogi non poteſt.*

46 *Hæres beneficiatus an poſſit ſoluere creditori prius venienti ſine cautione.*

47 *Inuentarij beneficium quando poſſit in executione ſententiæ allegari.*

DOminus Octauianus, & Carolus fratres de Regulis, tanquàm vocati ad quoddam fideicommiſſum D. Olim Octauiani de eiſdem Regulis mouerunt iuditium Saluiani aduerſus duo cubicula olim poſſeſſa per Petrum de Regulis grauatum, qui illa alienauit, cum obligatione erogandi prætium in emptionem aliorum ſtabilium ad commodum dictorum vocatorum, & nunc poſſeſſa per D. Cæſarem, & eius nepotem de Arnaldis, in quo iuditio videbantur obtinere poſ-
1 ſe, cum non ſit dubium, quod probatis debitis requiſitis Saluianum competat etiam fideicommiſſarijs *Seraph. deciſ.* 828. *n.* 1. *Scapucc. de Saluian. lib.* 1. *quæſt.* 7. *Gratian. diſcep.* 62. *n.* 31. *Duran. deciſ.* 432. *in fine*, ſicut etiam competit legatarijs idem *Duran. deciſ.* 352. *n.* 1.

Sed

Sed nihilominus cauſa prædicta coram
me agitata cenſui de iure prædictos de Aral-
dis fuiſſe a petitis abſoluendos, & dictos de
Regulis, vti temerè litigantes in expenſis
condemnandos, & motus fui non ſolùm,
quia non fuit probatum de poſſeſſione fidei-
2 committentis, vſque ad eius obitum, & quod
dicta cubicula remanſerit in eius hæreditate,
prout neceſſe erat ad hoc, vt poſſent dici in
fideicommiſſo compræhenſa *Duran. deciſ.
358. n. 2. & deciſ.* 458. *n.* 2. nequè de iden-
titate bonorum, nequè de illorum legitima
3 deſcendentia ab ipſo fideicommittente ad
tradita per *Rot. in Bonon. fideicommiſſi de For-
maſarijs Ven.* 1. *Aprilis* 1650. *coram Veroſpio
in prin.* nec denique bona pulſata vnquam
fuiſſe in bonis ſuppoſiti debitoris, quod eſt
vnum ex principalioribus requiſitis Saluia-
ni, quia cum prædictus Petrus teneretur ex
propria obligatione bona emere pro inueſti-
mento certæ ſummę ad fauorem vocatorum
dicta cubicula per eundem empta cenſentur
4 ſtatim ſubrogata ad formam ſuæ obligatio-
nis in locum aliorum bonotum alienatorum,
illaquè veniunt reſtituenda, vti fideicōmiſso
ſubiecta ipſi fideicō niſſario *Pacif. de Saluian.
inſpect.* 3. *cap.* 4. *n.* 215. Igitur firmanda eſt
concluſio nunquam illa fuiſſe in bonis em-
ptoris, verum ipſius fideicommittentis, cùm
5 ſubrogata aſſumant naturam eorum, in quo-
rum locum ſubrogantur *Rot. in Nouiſſ. part.
5. deciſ.* 358. *n.* 7. *& deciſ.* 118. *n.* 21. *Gra-
tian. diſcep.* 491. *n.* 13. *& cap.* 765. *n.* 36. *&
n.* 63. Et retinent naturam ſubrogantis, &
habentur ac ſi reperta fuiſſent in hæreditate
fideicommittentis *Rot. in Nouiſſ. d. deciſ.* 118.
n. 21. *part.* 5.

Sed etiam quia cùm dicti de Regulis ſint
hæredes patris, qui dictam partem domus
vendidit illis obſtat exceptio, quod quos de
6 euictione tenent actio eoſdem agentes re-
pellit exceptio iuxta *l. vendicantem de euict.
& l. ex qua perſona ff. de reg. iur. DD. in l. fin.
§. in computatione C. de iur. delib. & in l. de-
bitori C. de pact. Add. ad Buratt. deciſ.* 154.
Gratian. diſcep. 511. *nu.* 28. hæredes enim
7 non poſſunt impugnare factum defuncti *l.
cum à matre C. de rei vendic. idem Gratian.
diſcep.* 401. *n.* 27. & latè declarat *Rot. part.
2. diuerſ. deciſ.* 110. *per tot.*

Neque obſtat ſi dicatur illos eſſe hæredes
cum beneſitio legis, & inuentarij, quo caſu
videntur poſſe habere bona fideicommiſſo
ſubiecta non obſtante dicta exceptione, quia
omiſſo, quod dictū inuentariū nō fuit produ-
ctum, & non apparet ſi etiam de illo conſta-
ret vtique tantum operaretur, vt non co-
8 gantur ratum habere factum defuncti vltrà
vires hæreditatis, nō autē quòd non tenean-
tur quatenus eſt in hæreditate, illud enim
non opitulatur in rebus hæreditarijs, & non
liberat hæredes, vt præcisè non teneantur
alienationē ratificare, cùm ad hoc teneantur
quatenus bona hæreditatis æquiualent *Lu-
douiſ. deciſ.* 418. *n.* 5. *&* 6. *vbi Add. n.* 15.
quod hæres cum beneſitio non poteſt ven-
dicare bona ab auctore alienata, ſi deductis
oneribus tantum remaneat in hęreditate
quantum capit valor rei alienatæ, & *Gratian.
diſcep.* 511. *n.* 26. *& ſeq. Marzar. de fideicom.
part.* 2. *quæſt.* 46. *n.* 61. *&* 62.

Et aſſerens bona, quę remanſerunt in hę-
reditate non eſſe æquiualentia tenetur iſtud
probare, quia hęreditas in dubbio præſumi-
9 tur opulenta, & ſoluendo, ac lucroſa, & di-
citur titulus lucratiuus, nec probatur in opu-
lenta ex eo quod in illa non fuerint repertæ
pecuniæ *Buratt. deciſ.* 589. *n.* 23. *in Annot.
Gratian. d. cap.* 511. *n.* 30. *& ſeq. cap.* 729.
n. 21. & maximè in caſu noſtro, vbi nulla
10 ęſtimatio legitur bonorum repertorum in
hæreditate, vt opus eſſet pro redditione ra-
tionis illorum *Rot. in Nouiſſ. part.* 6. *deciſ.* 2.
n. 5. Inuentarium enim ſiuè ſit factum ab hę-
rede, ſiuè à tutore non tantùm debet omnia
11 continere, ſed etiam ſingillatim æſtimatio-
nem, & valorem cuiuslibet rei, aliàs eſt nul-
lum, & datur iuramentum in litem *Bol. conſ.*
73. *num.* 50. *& ſeq. lib.* 2. *& in tract. de In-
uent. part.* 3. *quæſt.* 43. *&* 44. vbi quod de-
bet omnia diſtinctè continere per pondus,
numerum, menſuram, qualitatem, & quan-
titatem *Theſſaur. quæſt.* 10. *num* 19. *lib.* 1.
Montan. de tut. cap. 32. *reg.* 5. *n.* 77. *& ſeq.
& cap.* 9. *num.* 66. cum quilibet hæres etiam
12 cum beneſitio inuentarij teneatur ad inſtan-
tiam creditorum, legatariorū, ſeù quorum-
cumq; aliorum intereſſe habentium reddere
rationem de bonis inuentariatis *Gratian. di-
ſcep.* 981. *n.* 27. *& ſeq.* qua ratione nō reddita
intrat pręſumptio conſūptionis bonorum, &
non iuuatur inuentario *Rot. in Romana ſepa-
rationis bonorū* 24. *Ianuarij* 1631. *corā Pirona-
no in Nouiſſ. part.* 6. *deciſ.* 2. *n.* 5. *& ſeq.* vbi etiā
quan-

quando dicatur ſufficienter reddita ratio.

Et circa prædicta ſciendum eſt quod in
confectione inuentarij hæredis, vt illi proſit
nè teneatur vltra vires hæreditarias iuxta *l.*
13 *fin. C. de iur. delib.* viginti duo requiſita ſunt
neceſſaria, de quibus *Theſſaur. quæſt. 10. lib.*
1. & paſſim per ſcribentes in varijs locis,
nempè quòd hæres dubitatiuè adeat hæ-
ditatem cum proteſtatione adeūdi cum be-
neficio legis, & inuentarij, manu propria ſe
ſubſcribat inuentario, vel ſignum crucis fa-
ciat, proteſtetur feciſſe exactam diligentiam
de reperiendis rebus hæreditarijs, & quod ſi
quas in poſterum inueniet illas incontinenti
addet, & ſi quid errore ſcriptum erit non
hæreditarium ſeparabit, iuret nullum dolū,
vel fraudem in eo adhibuiſſe, ſcribatur manu
publici Notarij qui ſit perſona cognita, te-
ſtes adhibiti ſint de loco, & cogniti, ac ibi-
dem poſſideant bona ſtabilia iurent non eſſe
conſcios alicuius fraudis, vnus ipſorum ex
tribus, vel quattuor adhibendis ſit Notarius,
vel offitialis loci, ſaltem duo à principio vſ-
que ad finem interſint, & ille teſtis Nota-
rius ſe ſubſcribat loco hæredis ſi ipſe ſcribe-
re neſciat, & alij tres interueniant pro abſen-
tibus, quod inuentarium incipiat fieri intrà
menſem à die mortis, vel aditæ hæreditatis,
& perficiatur intrà alios duos menſes inter
preſentes, inter abſentes verò inchoetur in-
trà quatuor menſes, & perficiatur intra an-
num, fiat in loco vbi eſt maior pars bono-
rum, adhibeantur periti æſtimatores, qui iu-
rati conſiderent qualitatem bonorum, quan-
titatem, pondus, & menſuram, res ipſæ om-
nes oculis teſtium ſubijciantur, deſcribantur
tàm mobilia, quàm immobilia omnia in hæ-
reditate reperta etiam depoſitata, comoda-
ta, & aliena cum expreſſione cuius ſint, ci-
tentur omnes creditores, legatarij, fideicom-
miſſarij, & omnes intereſſe habentes, qui
certi ſunt perſonaliter, & incerti per procla-
ma, exprimatur per Notarium rogatum, in
quo loco cæptum, & actum fuerit, per quem
hæredem, coram quibus teſtibus, fiat dinu-
meratio filiorum, & ſubſcriptio cum men-
tione numeri illorum, ac deniquè res omnes
hæreditariæ fideliter, & ad vnguem deſcri-
bantur, primò mobilia, deinde immobilia,
tertiò iura, actiones, credita, & debita, ne-
que aliquid malitiosè omittatur, alias omiſ-
ſis huiuſmodi ſolemnitatibus, vel ſimilibus
à conſuetudine, vel ſtatuto introductis, vel
aliqua illarum vitiatur totum inuentarium,
licet ſecundum veriorem opinionem omiſ-
ſio leuis ſolemnitatis non vitiet præſertim
ſi Iudicis præſentia interueniat, vndè bonum
14 eſt adhibere decretum Iudicis, per quod
ſupplentur aliquæ ſolemnitates, & oritur præ-
ſumptio validitatis inuentarij *Maſcard. de*
probat. concl. 940. lib. 2. cum alijs per Theſſaur.
d. quæſt. 10. n. 3. & ſeq. licèt de iure non ſit
neceſſarium, vt per *Gratian. diſcep. 797. nu.*
12. & ſeq.

De conſuetudine tamen inuentarium non
requirit ad ſui validitatem omnes illas ſo-
lemnitates, ſed dicitur legittimè factum,
15 quando fuerunt ſeruatæ ſolemnitates ſolitæ
in loco vbi conficitur, quod probatur ex in-
ſpectione ſimilium inſtrumentorum *Duran.*
decis. 387. n. 1. & ſeq. Gratian. diſcep. 59. n.
8. inuentarium enim fuit ſolummodò inuen-
tum nè res hæreditariæ poſſint occultari, vn-
dè ceſſante præſumptione fraudis valet quã-
16 uis ſit ſimplex deſcriptio nulla ſeruata for-
ma, & ſolemnitate iuris *Cranett. conſ. 1. pro*
Genero, n. 476. Cancer. var. reſol. lib. 3. cap. 2.
n. 109. & ſeq. cum alijs per Duran. d. decis.
387. n. 18. & ſeq vbi adducit quatuor præ-
ſumptiones excludentes aliam præſumptio-
nem doli reſultantem ex omiſſione alicuius
rei, nempè legalitas perſonæ, probabile du-
bium an res omiſſa eſſet deſcribenda, quod
fuerit quid immobile, quod celari non po-
tuerit, & quod fuerit addita priuſquam de
omiſſione eſſet oppoſitum.

Sed ne quiſquam in hoc decipiatur ſcien-
dum eſt, quod talis conſuetudo eſſet plenè
probanda, nec diceretur probata ex oſten-
17 ſione multorum inuentariorum ſub tali for-
ma confectorum, cùm etiam requiratur
quod illis fuerit data fides in iuditio tãquam
legittimè confectis, & quod ad notitiam to-
tius populi, vel maioris partis deuenerint,
ita vt dicantur communi omnium, & vnani-
mi conſenſu approbata, & in ſpecie defectus,
de quo ageretur, vt late per *Rot. part. 2. di-*
uerſ. decis. 721. n. 21. & ſeq. Gratian. diſcep.
767. n. 6. & ſeq. cap. 153. n. 24. & cap. 998.
n. 19.

Vndè cùm inuentarium hæredis ſit res
multum ſcrupuloſa eſt conficiendum cum
grano ſalis, & cum omni ſubtilitate alias
18 facillimum eſt errare, & melius eſt abbun-

dare in cautelis, & ſolemnitatibus, quàm
deficere, vt videre eſt ex congeſtis per *Rot.*
d. deciſ. 72. per tot. part. 2. diuerſ. vbi non
obſtantibus multis pro ſubſtentatione in-
uentarij conſideratis, fuit omninò nullum
declaratum propter defectum aliquarum ex
prędictis ſolemnitatibus.

Si tamen inuentarium fuerit factum præ-
uia citatione creditorum, quò ad certos per-
ſonaliter, quò ad incertos per proclama,
contineat omnia ſtabilia confinibus, & mo-
19 bilia cum æſtimatione, ac adhibitis teſtibus
bonæ conditionis, & famæ loco creditorum
abſentium, ſigno crucis, aditione hæredita-
tis, & decreto Iudicis, prout habetur in *l.*
fin. C. de iur. delib. eſſe adeò validum, vt non
poſſit aliquo modo impugnari, nec de eo
dubitari dixit *Rot. in Romana ſeparationis bo-*
norum 24. Ianuarij 1631. coram Pirouano in
Nouiſſ. part. 6. deciſ 2. n. 1. vbi refert, & ſe-
quitur Rol. conſ. 73. n. 4 lib. 2. & alios Du-
ran. d. deciſ. 387. n. 1. & ſeq.

Et licèt talis citatio creditorum, & inte-
reſſe habentium ſit neceſſaria, ita vt ſub gene-
rali per proclama compræhendantur etiam
20 perſonæ Eccleſiaſticæ *Rol. de Inuent. part. 3.*
quaſt. 34. Capyc. deciſ. 101. cum alijs ſupra
allegatis, ſi fuerit factum inuentarium præ-
uia citatione alicuius valeret quò ad eum in-
dubbitarè quamuis reſpectu aliorum non ci-
21 tatorum eſſet nullum niſi non citati eſſent
abſentes, & extra locum iuſdicentis, quia
tales non ſunt perſonaliter, nec nominatim
citandi licèt ſint certi *Phanuce. de Inuent.*
part. 3. n. 17. Gratian. diſcep. 798 n 8. & 9.
immò ceſſante dolo non poſſet dici nullum,
inuentarium, etiam reſpectu non citatorum
22 quando multi fuerunt citati cùm lex non ſit
in totum contempta, & vbi adeſſet multitu-
do creditorum licèt certorum non eſſet ne-
ceſſaria aliqua particularis citatio, ſed ſuffi-
ceret generalis per proclaina, vel ſaltem eſ-
ſet danda reſtitutio in integrum etiam ma-
iori ex huiuſmodi omiſſione *Caccialup: in l.*
cũctos populus C. de Sacro ſanc. Eccl. col. 50. Rol.
conſ. 9 n. 10. cũ alijs per Gratian. diſcep. 797.
n. 16. & ſeqq. Et in omnem caſum videtur
23 ſufficere quælibet proteſtatio, & conuoca-
tio etiam extrà iuditium facta per hæredem
ad videndum confici inuentarium idem *Gra-*
tian. d. cap. 797. n. 2. & cap 720. n. 2. & ſeq.

Quod quidem inuentarium confici poteſt
etiam per procuratorem habentem ſpeciale
24 mandatum *Duran. deciſ. 337. n. 7. & n. 57.*
et 58. & præſumitur omnia continere, ità vt
qui dicit contrarium teneatur probare ma-
25 ximè ſtante proteſtatione de addendo, &
minuendo, quæ inducit bonam fidem in hę-
rede *Magon. deciſ. Luc. 6. n. 44. Duran. de-*
ciſ. 387. n. 24. Gratian. diſcep. 720. n. 6. Ac
plenè probat contra conficientem, quò ad
26 deſcripta in illo, ità vt non admittat proba-
tionem in contrarium idem *Gratian. diſcep.*
765. n. 59. Duran. deciſ. 337. n. 9. et ſeq.
etiam ſtante proteſtatione, quod non ha-
beantur pro appoſitis, quæ non eſſent ap-
ponenda cùm interim ſtetur inuentario in
præiuditium conficientis donec doceatur de
errore, & nihil poteſt diminui, niſi ſeruatis
27 ſeruandis, & cauſa cognita per iudicem cum
citatione, vel præſentia intereſſe habentium
idem *Gratian. diſcep. 766. n. 48. 49. et 62.*
Duran. deciſ. 387. n. 21 et ſeq. et deciſ. 337.
n. 62. et 63. factum tamen per hæredem gra-
28 uatum non prodeſt fideicommiſſario, cui
reſtituta fuit hæreditas nè vltrà illius vires
teneatur creditoribus hæreditarijs, niſi ſibi
fuerit ceſſum *Pract. Pap. hæredit. ex teſtam.*
gloſ. 2. in fine, quod immò illi proſit ſaltem
pręſumptiuè, quando fuit legitimè confe-
ctum, ita vt ex illo appareat veritas bono-
29 rum hæreditariorum facit pulcrè *Duran. de-*
ciſ. 387. n. 40. et ſeq. Et quod hæres poſſit
cogi à fideicommiſſario, ſi non ad facien-
30 dum ſolemne inuẽtarium, ſaltem ad facien-
dam deſcriptionem bonorum, aliàs adue-
niente tempore reſtitutionis poſſit contra
eum in litem iurari *Gratian. diſcep. 215. per*
31 *tot.* vel ſaltem cogi mediante iuramento pa-
tefacere bona hæreditaria idem *Gratian. di-*
ſcep. 59. n. 14. et d. cap. 215. n. 42.

Hæres autem cum beneficio inuentarij
habet perplura priuilegia vltrà illud, quod
non teneatur, niſi quatenus vires hæredita-
tis patiuntur, retentiones Falcidię, & Tre-
bellianicæ, & ſimilia quæ ſunt vulgaria, &
notiſſima.

Et primò habet priuilegium, vt poſſit of-
ferre de bonis ad iuſtam æſtimationem
32 etiam quod hæreditas eſſet opulenta, & ſic
non poteſt cogi ſoluere in pecunia numera-
ta, prout alij debitores *Rol. de inuent. part. 4.*
quaſt. 23. et quaſt. 24. Gratian. diſcep. 116.
n. 4. et n. 19.

Secùndò hæres beneficiatus non poteſt
conueniri actione perſonali, qua defunctus
33 tenebatur *Soc. conſ. 120. n. 18. Cenc. de Cenſ.*
part. 2. cap. 2. queſt. 5. art. 6. n. 16. Quod
eſt intelligendum, vt non poſſit eius perſona
detineri arreſtari, vel carcerari pro debito de-
functi, ſed benè poteſt conueniri, vt bona
inuentariata tradat *Phanuc. de inuent. part. 5.*
n. 129. Cenc. loc. cit. et Rot. poſt eum deciſ.
231. n. 6. et deciſ. 232. n. 15.

Tertiò hęres non poteſt intrà tempus con-
ficiendi inuentarium ab aliquo creditore, vel
34 legatario moleſtari quamuis contrà defun-
ctum iam lata eſſet ſententia *l. fin. §. donec,*
et §. et ſic præfatam C. de iur. delib. Petr. Pecch.
de iur. ſiſten. et manu. iniect. cap. 4. n. 9. ni-
35 ſi ſimus in cauſa alimentorum cùm venter
non patiatur dilationem *Gratian. diſcep. 236.*
36 *n. 52.* vel niſi agatur in actione reali *Bol. de*
inuent. part. 4. quaſt. 9. DD in d. §. donec,
et Merlin. de legit. lib. 5. tit. 3. quaſt. 5. n. 1.
melius in tract. de pig. et hypoth. lib. 4. tit. 5.
quaſt. 173. per tot. Sicut non iuuaretur di-
37 cta dilatione, quando euidenter conſtaret
hęreditatem fore locupletem ſecundum *Bol.*
d. part. 4. quaſt. 13. nec in relictis pro ani-
38 ma idem *Bol. d. quaſt. 9.* Nec quando ipſe
voluntariè ageret contra alios, à quibus poſ-
39 ſet reconueniri vide *Bol. d. tract. part. 4.*
queſt. 10 et queſt. 11. Sicut nec hęres po-
teſt intrà nouem dies à die mortis defuncti
moleſtari ab aliquo creditore, alias omnia
40 acta ſunt nulla etiam parte non opponente
ſtante ſcientia Iudicis de huiuſmodi tempore
luctus, prout nec debitor ipſe moribundus,
nec ſui domeſtici ſub pęna amiſſionis iurium,
& ad eumdem reſtituendi *Gratian. diſcep. 18.*
n. 53 et diſcep. 243. n. 6. et ſeq. Aſin. in prax.
§. 31. ampliat. 16. limit. 4. fol. mihi 173. Ma-
noch. de arbitr. caſ. 387. Rodriquez de concur.
cred. part. 1. art 3. n. 8.

Quartò hæres beneficiatus ſi ſit creditor
defuncti non ſolùm non amittit iura ſua per
confuſionem, ſed poteſt citatis creditoribus,
41 & legatarijs, ac pręuio iudicis decreto face-
re ſeparationem bonorum pro quantitate ſui
crediti ab alijs bonis hęreditarijs *Gratian. di-*
ſcep 932. n. 13. etc. Magon. deciſ. Flor. 59.
n. 10. &c. Immò cenſetur ſtatim ſibi ſoluiſ-
ſe pro ſuo credito primò de mobilibus; & il-
42 lis deficientibus de ſtabilibus, ità vt pro
quantitate ſui crediti faciat fructus ſuos,
Surd. deciſ. 170. cum alijs per Gratian. diſcep.
129. n. 25. & 26. Merlin. de legit. lib. 2. tit.
2. quaſt. 32. n. 25. Magon. deciſ. Flor. 59. n.
6. Et quod poſſit ſibi rectè hoc modo ſolue-
re idem *Gratian diſcep. 214. n. 1 & 860. n.*
31. Cenc. de Cenſ. quaſt. 20. in fine, Duran.
deciſ. 348. n. 12. Intelligendo tamen, quò
ad pręiudicium creditorum poſteriorum,
43 nam in pręiudicium eorum, qui haberent
anteriora iura credito hęredis non procede-
ret hęc imaginaria ſolutio *Rot. in Romana ſe-*
parationis bonorum 24. Ianuarij 1631. coram
Pirouano in Nouiſſ. part. 6. deciſ. 2. n. 8. et
ſeq. per tot. Et licet promiſerit ſoluere lega-
ta non videtur renunciaſſe benefitio inuenta-
44 rij, niſi addat obligationem ſuorum bono-
rum, vel cum clauſula in ſolidum, vel inte-
grè, ſeù peræqu pollentia verba, quo caſu
diceretur debitum renouatum ex noua con-
uentione, & non eſſet locus penitentię ſi aga-
tur ex illa noua conuentione, quę contineat
omnia ad ſui validitatem neceſſaria *Gratian.*
diſcep. 264. 553. 646 et 916. n. 31. vbi etiam
quod ſi ſoluerit, vel promiſerit vnum ex le-
45 gatis inutilibus non videtur obligatus ad
alia, quia ſoluens partem indebiti ad reſi-
duum cogi non poteſt *Magon. deciſ. Flor.*
143. n. 11. et 12.

Quintò hæres benefitiatus poteſt ſoluere
creditori prius venienti, nec debet moleſta-
ri ſi ſolꝟerit poſteriori etiam ſinè cau-
tione, quando ignorabat alios adeſſe credi-
46 tores, ſecùs autem ſi ſciebat, nam tunc tene-
tur exigere cautionem de reſtituendo ante-
rioribus *Gratian. diſcep. 532. num. 5. &*
767. n 62. Plura alia benefitia, & priuile-
gia reſultantia ex confectione inuentarij ha-
bentur paſſim per Doctores, ad quos ſuffi-
ciat remiſſio cùm propoſiti mei non ſit de il-
lis tractatum componere, ſicut nec de in-
commodis ex non confectione ſurgentibus
in damnum hæredum, quæ quidem multa
ſunt, vt videre eſt in locis ordinarijs, &c. Et
poteſt benefitium inuentarij, quandocumq;
allegari etiam poſt ſententiam in illius exe-
cutione, niſi de illo fuiſſet prius cognitum,
& reiectum *Gratian. diſcep. 660. num. 26. &*
ſeq.

SVMMARIVM
In Caput IV.

1 *Mater, & auia poteſt eſſe tutrix filiorum, & nepotum.*

2 *Mater, & auia præferentur omnibus alijs in tutela præterquam teſtamentarijs.*

3 *Ampliа licèt ſit filia fam. & extet ſtatutum, quod non poſſit obligari ſinè patre.*

4 *Limita niſi eſſet minor, dumodo aliter ſtatuto, vel conſuetudine non diſponatur.*

5 *Mater in aſſumptione tutelæ debet renunciare ſecundis nuptijs, & Velleiano.*

6 *Debet etiam ſatisdare rem pupilli ſaluam fore.*

7 *Debet ſeruare nouem requiſita, quæ recitàtur.*

8 *Mater dùm eſt tutrix non poteſt petere dotes ſuas niſi prius reddita ratione.*

9 *Mater adeundo hereditàtem acquirit poſſeſsionem filij, & an poſſit tunc petere inſiſtentiam pro ſuis dotibus.*

10 *Mater ſi tranſeat ad ſecunda vota non redita ratione tutelæ obligantur bona ſecundi viri, et in eis pro tutelari debito poteſt fieri executio*

11 *Clerici non poſſunt gerere tutelam teſtamentariam.*

12 *Clerici tenentur petere tutorem pupillis ſuis conſanguineis.*

13 *Alienatio facta per tutores ſtante nullitate tutela eſt nulla.*

14 *Alienatio bonorum pupilli non valet niſi extet æs alienum, & creditores inſtent.*

15 *Alienatio immobilium pupilli non valet niſi prius facta diligenti perquiſitione an extent mobilia, fructus, vel pecuniæ.*

16 *Res minus damnoſa ſemper debet alienari, Pupillus, vel minor poteſt reintegrari ad poſſeſſione rei nulliter alienata*

17 *Subhaſtatio eſt neceſſaria in alienatione rerum pupilli per 20. dies. Contra n. 19.*

18 *Alienatio bonorum pupilli vt valeat nouem requiſita recenſentur.*

20 *Remedium ſpolij, et reintegrandę cõpetit ſtante nullitate alienationis.*

21 *Remedium c. reintegranda tranſit hinc indè ad heredes.*

22 *Datur etiam pro rebus profanis, et in foro ſeculari.*

23 *Admittit appellationem tanquam proditum à iure canonico.*

24 *Remedium c. reintegranda durat 30. annis, ſicquè dicitur perpetuum*

25 *Niſi agatur contra tertium titulo, et bona fide poſſidentem, nam tunc præſcribitur decem annis inter præſentes, et 20. inter abſentes.*

26 *Cenſetur intentatum ſtantibus clauſulis fundatoribus ſi narrata conueniant; et fuerint probata requiſita.*

27 *Remediũ prædictũ quas probationes requirat Poſſeſſio iunior præſumitur clandeſtina, et vitioſa docto de anteriori, etc.*

28 *Competit dictum remediũ quotieſcunq; cõtractus eſt imperfectus, vel conditionalis.*

29 *Competit etiam pro iuribus incorporalibus.*

30 *Fructus in iudicio ſpolij debentur à die motæ litis, et quando etiam veniant antea percepti, et quidem ſpolio iudiciali n. 31.*

32 *Remedium ſpolij ceſſat quando contractus fuit ratificatus.*

33 *An autem ceſſet quando conſtat de veritate dominij.*

34 *Spoliatus non debet pati fieri probationes concernentes dominium, quod eſt ſuffocatiuum aliorum iurium.*

35 *Remedium ſpolij non datur ei qui auctoritate Iudicis fuit ſpoliatus niſi cõſtet de ſpolio iudiciali per eadem acta, et n. 37.*

36 *Iuſtè poſſidet qui autore Prætore poſſidet, et quando ſecùs.*

38 *Remedium ſpolij non datur ei qui facto proprio cecidit à poſſeſſione.*

39 *An impediatur per exceptionem meliorament orum remiſſiuè.*

40 *Remedium ſpolij non datur contra titulo, et bona fide poſsidentem, ſed Contrarium n. 41. Præcipue quando poſsidens habet cauſam ab auctore vitiato n. 42.*

43 *Contrahens non ſeruatis ſolemnitatibus dicitur in dolo, & mala fide.*

44 *Quo caſu non admittitur probatio in contrarium, nec contractus ex curſu temporis poteſt dici tacitè ratificatus.*

ALienatio bonorum, de quibus agitur manifeſto ſubiacet nullitatis vitio, & per iudicium ſpolij intentatum reuocanda venit ex pluribus, & primò quia D. Franciſ. aſſerta tutrix, & R. D. Antonius aſſertus contutor nòn fuerunt legitimi tutores, nec ſeruarunt de iure ſeruanda antè aſſumptionem tutelæ.

Licet enim hodiè mulier poſſit eſſe tutrix dumodò ſit mater, vel auia, & ſic filiorum ſuc-

1 ſuorum, vel nepotum iuxta *auth. matri, et*
auiæ C. quando mul. tut. off. Montan. de tut.
cap. 7. n. 40. et ſeqq. et cap. 9. n. 50. ad 55.
itaut omnibus alijs tutoribus legittimis, &
datiuis præferatur non autem teſtamentarijs
idem *Montan. cap. 15. n. 36. et ſeqq. et licèt*
2 *ſit filia fam-* ac in poteſtate patris conſtituta
poteſt à marito communibus liberis dari tu-
3 trix in teſtamento nō obſtante ſtatuto quod
mulier non poſſit obligari ſine præſentia pa-
tris cùm agatur de obbligatione a lege indu-
cta idem *Montan. de cap. 9. n. 7. et ſeqq.* niſi
4 eſſet minor vigintiquinque annis vt per *Gra-*
tian. diſcep. 282. n. 23. et ſeq. et Montan. d. cap.
15. n. 18. et. ſeqq. vbi tamen hoc vltimum
dictum limitant quando ex conſuetudine
prout in Francia, & alijs partibus mulier ma-
ritata habeatur pro maiore, vel quando ſta-
tutum admitteret matrem etiam minorem.
Iſtud intelligendum eſt dumodò in aſſum-
ptione tutelæ renunciauerit ſolemniter cum
iuramento ſecundis nuptijs, & Velleiano ſi-
cuti pro ſubſtantia, & validitate tutelæ per
5 matrem ſuſceptæ requiritur de iure maximè
in legittima, & datiua tutela *Bart. in d. auth.*
matri, et auiæ Natt. conſ. 147. n. 2. cum alijs
per Honded. conſ. 23. n. 21. et ſeqq. lib. 2. et
Gratian. diſcep. 668. n. 12. Montan. de tut. d.
cap. 15. n. 36. et ſeqq. Ac dumodò ſatis dede-
6 rit rem pupilli ſaluam forem finita tutela, &
quod vtilia faciet, & inutilia prætermittet
Maur. de fideiuſſ. part. 1. ſect. 3. cap. 11. Montan.
d. tract. c. 32. reg. 7. n. 2. Capyc. deciſ. 50. per tot.
vbi ponit nouē requiſita neceſſaria in aſſum-
7 ptione tutelæ ſinè quibus omnia ſunt nulla,
nempè decretum iudicis, per quod decerna-
tur adminiſtratio, ſecūdò inuentarium, tertiò
ſatisdatio, quarto iuramentum de vtilia fa-
ciendo, & inutilia prætermittendo, quintò
promiſſio defenſionis, ſextò expreſſa hypo-
theca bonorum, ſeptimò renunciatio Velle-
iani, octauò renuciatio ſecundarum nuptia-
rum, nonò renuciatio omni legum auxilio,
& faceri, vel ſaltē promiſſio generalis de fa-
ciendo, & obſeruando ea omnia, ad quæ
de iure tenetur *Alex. conſ. 80 n. 14. Montan.*
d. cap. 15. n. 56. Capyc. d. deciſ. 50 in fine, &
Rot. in Nouiſſ. part. 7. deciſ. 89 n. 14. dumo-
dò poſteà ſuis loco, & tempore omnia neceſ-
ſaria adimpleat.
Et dum eſt tutrix non poteſt petere dotes
ſuas, niſi prius reddita ratione adminiſtratio-
8 nis iuxta latè tradita per *Gratian. diſcep. 129.*
n. 21. & ſeqq. 214 et 563. n. 42. Montan. de
tut. cap. 38. n. 56. et ſeqq Duran. deciſ. 347.
n. 19. et deciſ. 258. in fine, et latè Merlin. de
pig. lib. 4. tit. 5. quaeſt. 178. per tot. ac adeun-
9 do hæreditatem acquirit poſſeſſionem ipſis
filijs, ità vt non poſſit amplius pro ſuis doti-
bus manutentionem, ſiuè inſiſtentiam aliàs
ſibi competentē petere. *Gratian. diſcep. 700.*
n. 36. Rot. in Nouiſſ. part. 7. deciſ. 150. n. 9.
vbi videtur intelligere niſi fecerit cum prote-
ſtatione ſinè præiuditio inſiſtentię pro ſuis
10 dotibus, &c. Et ſi tranſiuerit ad ſecundas nu-
ptias non reddita ratione tutelę filiorum pri-
mi viri obbligantur bona ſecundi mariti, in
quibus pro tutelari debito poteſt fieri execu-
tio *l. ſi mater C. quib. caſ. pig. vel hypoth. con-*
trah. Neguſ. de pig. part. 2. memb. 4. n. 156.
Alin. in praxi § 31. limit. 43. n. 3. Gratian. diſ-
cep. 86. n. 54. Montan. de tut. cap. 15. n. 96.
& ſeqq. Merlin. de pig. lib. 3. tit. 1. quaeſt. 37.
per tot.
Alter autem tutor vti Clericus, qui abſti-
nere debet ab omnibus negotiationibus, &
11 externarum rerum moleſtijs non potuit ſu-
ſcipere, nec gerere tutelam maximè teſta-
mentariam, vt latè per *Graſſ. de effec. Cler.*
effec. per tot. Gratian. diſcep. 57. n. 32. & 830.
n. 15. & ſeq. Barboſ. de iur. Eccleſiaſ. tit. 40.
num. 113. Montan. de tut. cap. 23. num. 37.
et cap. 35. reg. 1. num. 190. et ſeq. & fuit
dictum in Romana tutelæ Lunę 18. Maij
1618. coram Manzanedo penes *Poſt. de ma-*
nut. deciſ. 116. n. 7. & n. 10. quamuis aliàs
12 teneatur Clericus ſicut Laicus ſub pæna
amiſſionis hæreditatis petere tutorem pupil-
lis ſuis conſanguineis, quorum ſucceſſionem
ſperat *Montan. d. tract. cap. 18. n. 20.*
Stante igitur nullitate tutelæ dicti tutores
nullam habebant legittimam perſonam ad-
miniſtrandi negotia, & bona pupillorum, &
13 conſequenter citrà vitium nullitatis aliquā
alienationem facere non poterant *Rol. conſ.*
76. n. 4. & ſeq. lib. 1. Borgn. de tut. n. 102.
Honded. conſ. 23. n. 35. et ſeq. lib. 2. Capyc.
deciſ. 50. per tot.
Secunda nullitas deducitur ex eo, quia ad
effectum, vt venditio bonorum immobilium
pupillorū ſuſtineatur requiritur, quod æs alie-
14 num exiſtat, & creditores inſtent, ac vrgeant
pro illorum ſatisfactione, quod non proba-
tur ex aſſertione partium in inſtrumento, ſed

aliun-

aliundè iuſtificari debet *l. magis puto* §. *non*
paſſim, et §. *æs alienum ff. de rebus eorum, vbi*
Iacob. de Aren. n. 2. Alber. Bald. & alij, Ho-
diern. ad Surd. deciſ. 277. n. 25. & 26. Simon-
cel. de decret. lib. 1. tit. 1. n. 35. 36. & 37.
Honded. d. conſ. 23. n. 26. & ſeq.

Tertia nullitas deducitur ex omiſſione
perquiſitionis, ſeù perſcrutationis, quam
Iudex diligenter facere debet in alienatione
15 bonorum pupillarium etiam poſito, quod
æs alienum vrgeret, debet enim Iudex face-
re diligentem diſcuſſionem bonorum pupil-
li, & inueſtigare an habeat pecuniam, mo-
bilia, vel fructus, ex quorum diſtractione
poſſit creditoribus ſatisfieri abſq; eo quod
immobilia vendantur *d. l. magis puto* §. *non*
paſſim ff. de rebus eorum Dec. conſ. 403. n. 12.
Afflic. deciſ. 249. verſ. 2. & 3. Simoncel. de
decret. lib. 1. tit. 1. nu. 44. Menoch. de arbitr.
caſ. 171. n. 9. & 10. vbi quod omiſſa huiuſ-
modi perquiſitione venditio redditur omni-
nò nulla, & latè quæ ſint neceſſaria in huiuſ-
modi alienationibus.

In caſu autem noſtro non ſolum conſtat
de huiuſmodi perquiſitione, ſed ex inuenta-
rio exhibito apparet multa bona mobilia
extitiſſe, ex quorum venditione non modica
æris alieni quantitas exſolui poterat, prout
etiam aderat domus, quæ vti res minus fru-
ctifera, & ſic minus damnoſa debebat aliena-
ri, ex quibus adeo redditur nulla alienatio
ſtabilium fructiferorum, vt abſq; vlla reſtitu-
tione in integrum poſſint pupilli, vel mino-
res ad poſſeſſionem reintegrari petere, & ob-
tinere *Simoncell. loc. cit. n. 46. & Menoch. d.*
caſ. 171. per tot.

Quarta nullitas elicitur ex defectu ſubha-
ſtationis bonorum venditorum, quæ de iure
17 communi eſt neceſſaria *l. & ſi ſinè. & l. ſi in*
emptione, ff. de minor. Afflic. d. deciſ. 249.
verſ. 8. Neuiz. conſ. 85. n. 1. Iodoch. Dambou-
der. tract. de ſubhaſt. cap. 2. n. 1. & ſeq. Me-
noch. d. caſ. 171. n. 28. &c. vbi quòd per vi-
ginti dies debent ad publicam haſtam ſtare.

Ad hoc enim, vt valeat alienatio rerum
immobilium pupilli, vel minoris, vt paucis
omnia complectar requiritur, primò quòd
18 exiſtat cauſa vrgens alienandi, ſecundò
quòd ex bonis mobilibus non poſſit ſupple-
ri, tertiò quòd hoc Iudici liqueat per diſcuſ-
ſionem, quartò quòd vendatur res minus
damnoſa, quintò quod pro paruo debito
non vendatur res magni valoris, ſextò vt
interueniat Tutoris, vel Curatoris auctori-
tas, ſeptimò vt conſtet de legittima ſuſce-
ptione tutelæ, octauò vt interueniat Iudicis
decretum, nonò vt fiant ſubhaſtationes per
viginti dies, & poſteà res vendenda plus of-
ferenti concedatur preſenti pecunia, & non
habita fide de prætio *Afflic. d. deciſ. 249. per*
tot. vbi latè Vrſil. Menoch. d. caſ. 171. per tot.
Iodoch. Damhouder. d. cap. 2. per tot. Montan.
de tut. cap. 33. per tot. vbi latè hæc omnia re-
quiſita declarantur, &c. Quamuis quò ad
19 ſubhaſtationem contrarium ſeruari de ge-
nerali conſuetudine, & de iure canonico la-
tè teſtetur *Gratian. diſcep. 564. n. 24. & ſeq.*
cap. 479. & cap. 861. n. 19. & ſeq. quem plu-
ribus alijs relatis ſequitur *Poſth. tract. de ſu-*
bhaſt. inſpect. 2. n. 13. & ſeq. et inſpect. 4. n.
18. et ſeq. vbi late.

Quibus omnibus non ſeruatis non eſt du-
bitandum intentatum remedium ſpolij, &
reintegrandæ poſſeſſionis competere *ex c.*
20 *reintegranda 3. quæſt. 1.* prout firmant *Rol.*
conſ. 72. n. 10. lib. 4. et conſ. 41. n. 34. et ſeq.
lib. 3. Neuiz. conſ. 85. n. 13. Add. ad Pract.
Papp. in cauſa ſpol. poſſ. gloſ. 1. verb. Decreta-
liſta Crauett. conſ. 879. n. 2. et 9. Menoch.
conſ. 314. n. 13. et ſeq. cum alijs per Honded.
d. conſ. 23. n. 40. ad 49. lib. 2. Seraph. deciſ.
135. et Duran. deciſ. 113. n. 4.

Quod quidem remedium tranſit hincindè
ad hæredes, & ſic datur hæredi, & contra
21 hæredes *Add. ad Pract. Papp. in loc. cit. Ma-*
gon. deciſ. Luc. 4. n. 9. et n. 14. Gratian. diſcep.
173. n. 4. cap. 477. n. 22. et cap. 974. n. 19.
Duran. deciſ. 113. n. 3. & quamuis deſcen-
22 dat à iure canonico datur etiam pro rebus
profanis, & laicis in foro ſeculari *Marant.*
part. 4. diſtinct. 7. n. 54 Add. Papp. d. gloſ.
1. n. 10. Theſſ. deciſ. 29. n. 1. in fine, quo
caſu recipit appellationem, cum eo vtens
23 debeat illud acceptare cum omnibus ſuis
qualitatibus; & tanquam proditum à iu-
re canonico ſecundum quod in poſſeſſorijs
datur appellatio, quicquid ſecùs ſit de iure
ciuili *Pract. Papp. d. tit. gloſ. per veſtram n. 3.*
cum Add. et facit Gratian. diſcep. 103. n. 14.
24 Eſtquè perpetuum, & durat triginta annis
Gratian. diſcep. 2. n. 7. et 173. per tot. et cap.
494. n. 15. niſi ageretur contra tertium cum
titulo, & bona fide poſſidentem, quia tunc
25 præſcriberetur decem annis inter præſentes,

& vi-

& viginti inter abſentes *Theſſaur. d. deciſ.* 29. *n.* 2. Et cenſetur intentatum ità vt ſuper eo poſſit Iudex ferre ſententiam licèt non fue-
26 rit expreſſum in libello ſi adſint clauſulæ ſalutares petens, &c. deducens, &c. omni, &c. dumodò narrata in aliquo conueniant, & ſint probata requiſita *Scapuc. de Saluian. lib.* 1. *quæſt.* 22. *n.* 5. *& ſeq. &c.* Quas autem probationes requirat, & quomodo concludere debeat vide *Gratian. diſcep.* 477. *n.* 24. *& ſeq. & diſcep.* 494. *n.* 21. Et quod non ſit neceſſe
27 probare ſpoliationem, ſiuè violentiam, ſed ſufficiat docere de antiquori poſſeſſione, quaſi poſteà noua aduerſarij præſumatur vitioſa, & clandeſtina idem *Gratian. diſcep.* 173. *n.* 13. *et ſeq.* vbi etiam an poſſit cumulari cũ remedio adipiſcendæ, et in *cap.* 502. *n.* 1. *et ſeq. etc.* Et competit quotieſcumq; contra-
28 ctus eſt imperfectus, vel conditionalis, ſi antè perfectionem, & implementum conditionis alter ingrediatur poſſeſſionem vt latè per *Gratian. diſcep.* 318. *per tot. &* 512 *per totam.*
29 Sicut etiam competit pro iuribus incorporalibus, vt per *Magon. deciſ. Luc.* 4. *per tot.*

In quo iuditio ſpolij veniunt omnes fructus percepti à die motæ litis ſicut etiam alij anteà percepti ſi extent *Theſſaur. deciſ.* 29. *n.*
30 3. *et ſeq. ad finem Duran. deciſ.* 272. *n.* 4. vbi quod in ſpolio veniunt fructus de natura iuditij, etiam quod in ſententia nulla mentio fructuum fuerit facta intelligendo de extantibus, non autem de conſumptis, nec de illis, qui percipi potuerunt, quia conſumpti debentur tantum à die motæ litis niſi verſemur in ſpolio violẽto, ſeù attentato, vel notorio malæ fidei poſſeſſore, & quod in ſpolio
31 iuditiali nõ fiat condẽnatio fructũ niſi à die motæ litis *Gratian. diſcep.* 206. *n.* 14. *et* 181. *n.* 14. *cum alijs per Duran. deciſ.* 454. *n.* 6.

Ceſſaret autem remedium ſpolij ſi per petitionem prætij vel aliter contractus fue-
32 rit legittimè ratificatus *Gratian. diſcep.* 704. *per tot.* Sicut etiam vbi ex conuentione par-
33 tium conſtaret de veritate dominij idem *Gratian. diſcep.* 494. *n.* 8. *et* 581. *n.* 18. licet alias non impediatur per exceptionem dominij vt per eundem *Gratian. diſcep.* 734. *n.* 15. Circa quod tamen ſpoliatus debet aduertere nè patiatur admitti, & fieri proba-
34 tiones concernentes dominium, quia per huiuſmodi probationes abſorberetur poſſeſſorium quod eſt minoris potentiæ cùm dominiuum aliorum ſit ſuffocatiuum omnium iurium iuxtà tradita per *Magon. deciſ. Luc.* 31. *num.* 37.

Prout tale remedium ſpolij non datur ei qui iuditiali auctoritate, & ſeruato iuris ordi-
35 ne fuit ſpoliatus, *Rol. conſ.* 6. *lib.* 3. *Neguſ. de pig. part.* 3. *memb.* 2. *n.* 22. *Duran. deciſ.* 454. *n.* 1. Et ſic non datur contra eum, qui reperitur in poſſeſſione auctore Prętore, nam
36 iuſtè poſſidet, qui auctore Prætore poſſidet *l. iuſtè ff. de acq. poſſ.* intelligendo tamen donec factum Iudicis eſt iuſtum, & dumodò proceſſerit ſeruatis ſeruandis aliàs daretur remedium ſpolij, & diceretur comiſſum ſpolium iuditiale *c. ex inſinuatione de Procur. Rot. part.* 3. *diuerſ. deciſ.* 1165. *Scapuc. de Saluian. lib.* 3. *quæſt.* 12. *n.* 6. *Gratian. diſcep.* 502. *n.* 13. 734. *n.* 5. 907. *n.* 12. vbi loquitur de poſſidente auctoritate Principis, *& cap.* 926. *per tot. &* 974. vbi quod requiritur notoria
37 iniuſtitia, quia ad hoc vt intret ſpolium iuditiale debet conſtare de nullitate, & notoria iniuſtitia ex eiſdem actis ità vt non ſufficiat conſtare ex nouiter deductis *Duran. deciſ.* 454. *n.* 4.

An autem competat ei, qui facto proprio
38 cecidit à poſſeſſione videtur, quod nõ etiam ſi ſit mulier, vel minor; de quo vidend. *Gratian. diſcep.* 503. *n.* 27. 581. *n.* 19. 704. *nu.* 45. 604. *per tot. Magon. deciſ. Flor.* 33. *n.* 1. *& Ciarlin. contr.* 105. *n.* 7. *& n.* 98. Et qua-
39 liter impediatur per exceptionem melioramentorum *Capic. deciſ.* 17. *n.* 17. *cum alijs per Gratian. diſcep.* 494. *nu.* 12. *& ea Magon. deciſ. Luc.* 33. *n.* 21. *& ſeq.*

Nec poteſt obijci quòd rei conuenti poſſideant cum titulo, & bona fide, & proptereà non potuerint conueniri intentato remedio ſpolij, ſeù reintegrandæ, quod non da-
40 tur contra eos, qui poſſident cum titulo, & bona fide iuxtà opinionem *Bart. in l. rem quę n.* 2. *ff. de acq. poſſ. Alex. conſ.* 118. *lib.* 2. *& alij relati per Manoch. de recuper. poſſ. remed.* 15. *n.* 89. *Gratian. diſcep.* 704. *n.* 28. *&* 318. *n.* 41.

Siquidem reſpondetur quod iuxtà magis communem ſcribentium ſententiam dictum
41 remedium datur etiam contrà titulo, & bona fide poſſidentes *Bart. in l. ſi coloni C. de agr. cenſ. lib.* 11. *Alex. conſ.* 200. *n.* 8. *lib.* 2. *Surd. conſ.* 28. *n.* 58. *Honded. conſ.* 17. *num.* 83. *lib.* 1. *Marant. in prax. part.* 4. *diſtinct.* 7. *n.* 58.

n. 58. Rol. conſ. 6. n. 40. lib. 3. Iaſi in l. rem qua, ff. de acq. poſſ. Add. ad Pract. Papp. Canſ. ſpol. poſſ. gloſ. 1. Theſſ. deciſ. 29. n. 1. & ſeq.

Prout etiam vlterius reſpondetur, quod quando poſſidentes habent cauſam, & titulum ab auctoribus vitiatis, & malæ fidei non
42 eſt dubium remedium ſpolij, ſeù reintegrandæ competere contra illos *Soc. in d. l. rem quę n. 12. Surd. d. conſ. 28. n. 60. Honded. d. conſ. 28. n. 60. Honded. d. conſ. 17. n. 79. Męnoch. de recuper. poſſ. d. remed. 15. n. 73.*

Quod autem auctores illi, qui vendiderunt, fuerint, & ſint vitioſi, ac malæ fidei patet, quia emerant ab aſſertis tutoribus nullis ſeruatis ſolemnitatibus de iure neceſſarijs, & non facta ſibi fide de legittima ſuſceptione
43 tutelæ, quo caſu dicuntur in dolo, & mala fide tanquàm contra diſpoſitionem iuris cõtrahentes, & illius ſolemnitates contemnentes *Magon. deciſ. Luc. 13. n. 29. ad 35. & 750. n. 22. & facit Duran. deciſ. 256. nu. 2. & 3.* ità vt cum iſta ſit præſumptio iuris, & de iu-
44 re non admittat probationem in contrarium, & non poſſit contractus ex curſu temporis tacitè ratificari *Magon. loc. cit. & Gratian. diſcep. 513. n. 12. & ſeq. ad finem.*

SVMMARIVM
In Caput V.

1 *Salvianum interdictum competit donatario probatis extremis.*

2 *Donatio facta abſenti nullum ius tribuit antè ratificationem.*

3 *Ratificatio eſt facienda tempore habili non poſt ius alteri quęſitum.*

4 *Donatio merè lucroſa acquiritur abſenti ex ſtipulatione Notari.*

5 *Maximè ſi ſit facta fauore piæ cauſa.*

6 *Donatio vt poſſit dici ratificata requiritur illius ſcientia in donatario Saluianum non datur contra tertium, cui antè ratificationem fuit ius quæſitum.*

7 *Donatio acquiritur etiam abſenti ſi alter condonatarius fuit præſens, & acceptauit etiam pro altero abſente.*

8 *Donatio acquiritur abſenti quando fuit facta filijs naſcituris.*

9 *Donatio facta pluribus gradatim vni poſt aliũ, reuocata quò ad primum, non cenſetur reuocata quò ad ſubſtitutum, cui fuit ius quæſitum.*

10 *Legato reuocato, quo ad primum honoratum cenſetur reuocatũ etiam quò ad ſubſtitutum.*

11 *Donatio facta Infanti ſtatim, & irreuocabiliter ius tribuit, et ei datur immiſſio contra tertium n. 12. pręcipuè ſi fuerit ratificata poſtquam infans factus fuit maior n. 13.*

14 *Donatio facta abſenti, quando ſtatim ius tribuat antè ratificationem.*

15 *Donatio non inſinuata poteſt reuocari, cùm nullum ius interim tribuat, nec aliquam faciat oriri obligationem.*

16 *Inſinuatio non poteſt fieri mortuo donatore, ſed tempore habili, aliàs res donata poteſt repeti, nec eſt præſcriptibilis.*

17 *Donatio non inſinuata ſuſtinetur hodiè vſque ad 700 aureos.*

18 *Exceſſus dictæ ſummę debet probari ab allegante.*

19 *Donatio non ſuſtinetur vſquè ad dictam ſummam, quando ſumus inter perſonas prohibitas, & ſic vbi adſunt plures defectus, et prohibitiones.*

20 *Inſinuatio quomodo poſſit ſuppleri per iuramentum.*

21 *Iuramentum vnicum non poteſt plures defectus ſupplere, et n. 49.*

22 *Inſinuatio an, et quando poſſit ſuppleri ex diuturnitate temporis, et an obſeruantia, et poſſeſſio donatarij ſit neceſſaria n. 23.*

24 *Inſinuatio requiritur etiam ſi actum fuerit, quod tot ſint donationes, quot res donatæ.*

25 *Inſinuatio poteſt ſemper fieri, niſi ſtatutum aliter diſponat, vel niſi eius defectus fuerit oppoſitus à donatore, etiam quid ſi à tertio.*

26 *Inſinuatio validat donationem prout ex nunc non prout ex tunc.*

27 *Regiſtrum donationis vigore legis Florentię licèt poſſit quandocumq. fieri non retrotrahitur in præiuditium tertij, cui fuit interim ius quæſitum.*

27 *Inſinuatio non eſt neceſſaria in renunciationibus de iure quærendo.*

30 *Donatio inter patrem, et filium regulariter prohibita, an firmetur iuramento n. 33.*

31 *Pater diſponendo de re donata filio cenſetur reuocare, nec morte confirmari poteſt quando res non fuit tradita, et an ſufficiat traditio per conſtitutum.*

32 *Conſtitutum dicitur ſimulatum ſtante ſimulatione contractus principalis, et n. 45.*

34 *Do-*

Digitized by Google

34 *Donatio inter patrem, et filium eſt minus prohibita quàm inter virum, et vxorem.*

35 *Donatio omnium bonorum non valet, & quando valeat ſaltem in præſentibus n. 40.*

36 *Reſeruatio pro teſtando debet aſcendere ſaltem ad vigeſimam partem.*

37 *An iſta reſeruatio debeat eſſe certa, & quod ſufficiat de eo quòd donatori placuerit, & ſecundum poſſibilitatem ſuam, vt veriſimiliter poſſit inuenire hæredem n. 38.*

49 *Allegans ſummam reſeruatam eſſe modicam debet probare.*

41 *Simulatio ex quibus coniecturis inducatur.*

42 *Cauſa ſimulationis non eſt neceſſaria niſi petatur, & ſufficit opinata n. 43.*

44 *Simulatio ex quibus excludatur, & n. 47.*

45 *Conſtitutum non operatur in præiuditiũ tertij.*

47 *Simulatio non operatur in præiuditium tertij, cui fuit iam ius quæſitum.*

48 *Iuramentum in contractu ſimulato nihil operatur.*

50 *Iuramentum adhibitum ad vnum effectum non poteſt alios defectus ſupplere.*

51 *Conſtitutio Ægidiana locum habet in Romandiola Eccleſiaſtica.*

IMmiſſionem petitam eſſe cõcedendam donatario in caſu de quo agitur non videtur dubitandum probatis requiſitis in Saluiano intentato neceſſarijs, vt per *Rot. in Romana donationis 31. Ianuarij 1648. coram Veroſpio §. immiſſionem quoque, &c.* Niſi multa alia quæ percutiunt inſtrumentum donationis, cuius vigore fuit petita immiſſio obſtarent ad eam impediendam.

Et primò quia talis donatio fuit facta abſenti, quæ licèt iurata, & Notario ſtipulante pro donatario antè ratificationem, & acceptationem ab eo factam nullũ ius tribuit,
2 & non dicitur perfecta irreuocabiliter, ſed ſtat in ſuſpenſo, ità vt tacitè reuocata cenſeatur ex alienatione rei donatæ facta per donantem ante huiuſmodi ratificationem. *Gaſpar. Anton. Theſſ. in Add. ad Theſſaur. decis. 70. verſ. nota quod cum alijs multis per Rot. in Faentina dotis 14. Maij 1635. coram Merlin.* Nec ſit amplius locus ratificationi, quę erat facienda tempore habili, & re inte-
3 gra non poſt ius alteri quæſitum *Gratian. diſcep. 783. n. 14. cap. 768. n. 9. & cap. 710. num. 2.*

Et quamuis Rot. in d. Faentina dotis loquatur de donatione onus admixtum habente, quo caſu non inducitur tacita ratificatio ſtante etiam acceptatione alterius, qui non habuit poteſtatem, nec facultatem obligandi donatarium ad onus adiectum, vt per *Rot. penès Merlin. de pig. decis. 86. n. 2. & 3.* quaſi in merè lucroſa ſufficiat iuramentum, & ſtipulatio Notarij ad perfectè acquirendum
4 ius abſenti, cùm tunc promiſſio videatur facta Deo, qui vbiquè eſt, & pro abſente acceptat non autem illum inuitum obligat *Buratt. decis. 149. cum alijs Gratian. diſcep. 297. n. 22. & 729. n. 19.* Tamen vltra quod mul-
5 ti intelligunt iſtud procedere tantum fauore piæ cauſę, vt per *Tiraquel. tract. de pia cauſ. priuileg. 114. & Magon. decis. Flor. 69. n. 9.* In fine fuiſſet neceſſaria ſcientia in dona-
6 tario ad inducendam huiuſmodi ratificationem iuxta *decis. Caualer. 12. per tot. & Rot. in dicta Faentina dotis n. 1. & n. 27.* quæ quidem ſcientia deſideratur, & potius conſtat de ignorantia, quâ ſtante non poteſt præſumi aliqua ratificatio, cum nemo poſſit ratificare actum, quem ignorat, &c. Et propterea intentatum Saluianum non competit contra tertium poſſeſſorem, cui antè huiuſmodi ratificationem fuit ius quęſitum *Honded. conſ. 25. n. 50. lib. 2. cum alijs per Scaptic. de Saluian. lib. 2. quæſt. 16. n. 11.*

Prędicta tamen concluſio plures patitur limitationes, Prima eſt quando donatio fuit facta duobus, quorum alter fuit pręſens, & pro ſe, ac pro abſente acceptauit, tunc enim
7 acceptatio pręſentis prodeſt etiam alteri abſenti, & illi perfectè acquirit *Theſſ. decis. 70. n. 13. Seraph. decis. 472. n. 11. Paſcal. de viribus patr. poteſt. part. 3. cap. 10. n. 49. & ſeq. Hodier. ad Surd. decis. 111. n. 13. Gonzal. ad reg. Cancel. gloſ. 26. n. 26. Rot. poſt Merlin. de pig. decis. 98. n. 7. & ſeq.*

Secunda limitatio eſt quando fuit facta fi-
8 lijs naſcituris *Peun. decis. 563. n. 3.* ita vt ſi contineat plures gradus ſubſtitutionis, & fuerit reuocata quòad primum donatarium non cenſeatur reuocata, & non poſſit reuocari quò ad ſubſtitutum, cui fuit ius quæſitũ
9 *Gratian. diſcep. 247. nu. 5. cap. 332. nu. 14. Rot. in Nouiſſ. part. 7 decis. 37. n. 6.* quicquid ſecùs ſit in vltimis voluntatibus, in quibus quia tertio non eſt ius quæſitum irreuocabiliter reuocato legato quò ad primum hono-
10 ratum cenſebitur etiam reuocatum quò ad

ſubſtitutum Bart. in l. qui Romæ §. Flauius ff.
de verb. oblig. Seraph. deciſ. 1409. n. 6. & 7.
Tertia limitatio eſt quando donatio fuit
11 facta infanti, Notario pro illo ſtipulante,
nam tunc ei perfectè, & irreuocabiliter quę-
ritur ius, & actio contra tertium experibilis
Seraph. d. deciſ. 472. n. 8. Penni. d. deciſ. 563.
n. 3. Cancer. var. reſol. lib. 1. cap. 8. n. 58.
12 Ciarlin. contr. 137. n. 44. & ſeq. & dandam
eſſe immiſſionem infanti donatario contra
tertium dixit Rot. in Nouiſſ. part. 5. deciſ. 308.
n. 6. & ſeq. quamuis ad cautelam bonum eſ-
13 ſet ipſum infantem poſtquam ad maiorem
ætatem peruenerit donationem ſibi factam
ratificare ad tradita per Theſſaur. d. deciſ. 70.
n. 15. & 16. vbi adducit alias limitationes
ad dictam concluſionem, nempè quando
14 conſtat de iuramento promiſſorio, quo me-
diante donans promiſerit non reuocare, nec
contrauenire, vel quando donatio fuit facta
in iuditio, & cum Iudicis decreto, vel ſi pro-
ceſſerit cauſá oneroſa, quæ præfertur lucra-
tiuę, præſente parte factæ, vel vbi fuit fa-
cta coniunctę perſonæ, & dilectæ, vt fi-
lio, vel nepoti, quibus caſibus donatio di-
citur perfecta ſtante ſtipulatione Notarij
etiam antè acceptationem, vt ibi latè per
eum.

Secundò videtur impediri immiſſio ex de-
fectu inſinuationis, donans enim potuit con-
trauenire donationi non inſinuatę, & illam
15 reuocare pro vt fecit alienando cùm ante
inſinuationem nullum ius fuerit quęſitum
donatario iuxtà l. ſancimus C. de donat. &
ideò nulla ei competit actio, cùm ad eius fa-
uorem nec naturalis, nec ciuilis orta fuerit
obligatio Gratian. diſcep. 483. nu. 9. 16. et
24. et per tot. cap. 854. n. 36. ad 53. et cap.
783. n. 6. vbi etiam quod mortuo donatore
16 non eſt amplius locus inſinuationi, quę fie-
ri debet tempore habili, ità vt ſi res donata
fuiſſet tradita poſſet repeti condicione ſinè
cauſa idem Gratian. diſcep. 887. n. 17. et ſeq.
nec eſſet præſcriptibilis Magon. deciſ. Flor. 64.
n. 75. et 76.

Nec reſpondeatur donationem ſuſtineri
ſaltem vſque ad ſummam 500. aureorum,
vel ſecundum hodiernum computum, & va-
17 lorem vſquè ad ſummam aureorum 700.
Bellon. conſ. 4. Gratian. diſcep. 51. n. 14. Ma-
gon. deciſ. Flor. 64. n. 39. Et qui allegat ex-
18 ceſſum illum probare debeat Burat. deciſ. 7.
n. 5. Quia iſtud non procedit inter perſonas
ſuſpectas, & prohibitas donare, nam vbi vl-
trà exceſſum metæ legalis, & ſic vltrà ſuſpi-
cionem legis concurrunt aliæ prohibitio-
19 nes, & ſuſpiciones prout in caſu noſtro ex
alijs infra dicendis demonſtrabitur, in totum
vitiatur donatio propter defectum inſinua-
tionis, nec ſuſtinetur vſque ad dictam ſum-
mam 500. vel 700. aureorum quaſi tunc ob
duplicem prohibitionem ſit magis neceſſaria
inſinuatio Gratian. diſcep. 693. n. 6. Magon.
d. deciſ. 64. n. 60 verſ. eam tamen, vbi quod
indiſtinctè non poteſt ſuppleri per iuramen-
tum quãdo vltra ſuſpicionem legis aliæ quo-
que ſuſpiciones concurrunt, et deciſ. 71.
num. 1.

Prout nec obiectum remoueri poteſt ex
eo, quod in inſtrumento adſit iuramentum,
20 quaſi per illud ſuppleatur defectus inſinua-
tionis Seraph. deciſ. 1184. n. 15. Add. ad Bu-
ratt. deciſ. 924. n. 18. Cancer. var. reſol. lib.
1. cap. 8. n. 5. quia comuniſſima eſt opinio
hoc intelligi dumodo inſinuationi fuerit ſpe-
cialiter renunciatum cum iuramento, alias
ſecus, latè Magon. d. deciſ. 64. n. 22. et 41.
ac per tot. Clar. §. donatio quaſt. 18. Gratian.
diſcep. 409. n. 28. et cap. 531. n. 34. præſer-
tim quando donatio plures alios patitur de-
21 fectus, vt in caſu noſtro cùm iuramentũ vni-
cum non poſſit plures defectus ſupplere,
ſed vnum tantùm, niſi eſſet ampliſſimis verbis
conceptum Seraph. d. deciſ. 1184. n. 15. Lu-
douiſ. deciſ. 391. n. 6. Gratian. diſcep. 27. nu.
37. et cap. 231. n. 10. Montan. de tut. cap. 33.
n. 598. et pulcrè Magon. d. deciſ. 64. n. 27. ad
29. Penn. deciſ. 637. n. 11. Ita vt nec tunc
poſſit inſinuatio præſumi ex diuturnitate tem
poris cùm agatur de maximo præiuditio ter-
22 tij, & de ſolemnitate requirente ſcripturam,
ac inducta ob publicam vtilitatem, vt benè
probat Magon. d. decis. 64. num. 75. et 76.
quamuis his ceſſantibus, iuxtà aliorum co-
munem opinionem inſinuatio ex diuturni-
tate temporis præſumatur Caualer. decis. 575.
n. 10. Buratt. deciſ. 120. n. 37. Gratian. di-
ſcep. 869. n. 4. & 5. dumodò tamen concur-
rat poſſeſſio donatarij, & obſeruantia con-
tractus, & ſic tota vis non eſt facienda in
tempore, ſed in poſſeſſione, & obſeruantia
donationis, de qua nullibi apparet in caſu
noſtro Gabriel. de præſump. concl. 1. nu. 64.
Maſcard. de probat. concl. 1317. n. 48. et 49.

Surd.

Surd. deciſ. 231. n. 19. cum alijs per Gratian.
diſcep. 474. n. 13. et 14.

Supradicta autem inſinuatio eſt neceſſaria
etiam ſi actum fuerit, quòd tot ſint donatio-
nes, quot ſunt res donatæ ſi ſimul coaceruatæ
excedunt ſummam legalem, nam ratio-
24 ne eiuſdem actus, loci, & temporis cenſe-
tur vnica donatio, & dictum pactum appo-
ſitum in fraudem legis, Gratian. diſcep. 355.
per tot. & 715. num. 10. Magon. deciſ. Flor.
129. per tot.

Et licèt poſſit quandocumq; fieri etiam
25 poſt triginta annos niſi ſtatutum aliter di-
ſponat Gratian. diſcep. 783. n. 33. Magon. de-
ciſ. flor. 64. n. 42. & ſeq. tamen illi non eſt
amplius locus poſtquam eius defectus fue-
rit ab ipſo donatore oppoſitus, ſi verò fuerit
oppoſitus à tertio poteſt lite pendente adhi-
beri, & ex iure ſuperueniente ex cauſa de præ-
terito conualidabitur donatio, & iuditium,
26 incipiendo tamen effectum ſuum operari ſo-
lum prout ex nunc ab inſinuationis tempo-
re, & non prout ex tunc à tempore factæ do-
nationis Ang. conſ. 179. Manoch. conſ. 292.
n. 3. & 4. cum alijs per Gratian. diſcep. 531.
per tot. Magon. deciſ. Flor. 124. n. 6. et per tot.
vbi loquitur in terminis reformationis Ciui-
tatis Florentiæ de regiſtrandis donationibus
intra certa tempora, & videtur concludere
27 quod poſſit dictum regiſtrum quandocumq;
fieri licet non retrotrahatur in præiuditium
tertij, cui medio tempore, & antè factum
regiſtrum fuit ius queſitum, & allegat Natt.
conſ. 372. n. 7.

Non tamen eſſet neceſſaria inſinuatio ſtã-
te incertitudine futuri euentus, vt quando
donatur aliquid annuum, quod reſpectu ſin-
gulorum annorum non excedit metam le-
28 galem licèt reſpectu plurium annorum eam
longè excedat, quia donatarius antè com-
pletum primum annum decedere poſſet, &
ſic ſtante huiuſmodi incertitudine donatio
non dicitur excedere ſummam à lege per-
miſſam l. ſancimus §. ſi quis autem C. de do-
nat. Rot. in Signina Caſtrorum 19. Iunij 1634.
coram Panzirolo in Nouiſſ. part. 6. deicſ. 292. n.
26. et 27. Prout nec eſſet neceſſaria in re-
nunciationibus de iure quærendo, licèt ſpes
29 iuris quærendi excederet æſtimationem 500.
aureorum Gratian. diſcep. 132. n. 20. et 858.
n. 10. vbi videtur ſibi contrarius ſequitur Rot.
in Signina Caſtrorum 4. Februarij 1631. coram
Coccin. in Nouiſſ. part. 6. deciſ. 12. n. 11 et ſeq.
et deciſ. 292. n. 20. et deciſ. 320. n. 8. eadem
part. 6. Nouiſſ.

Tertiò videbatur deneganda immiſſio ex
eo quia agebatur de donatione facta à patre
in filium, quæ regulariter eſt prohibita l. do-
nationes C. de donat. int. vir. et vxor. ità vt
non poſſit confirmari iuramento iuxtà opi-
nionem quam ſuſtinet Merend. lib. 1. contr.
iur. cap. 21. nec morte ipſius patris quando
prout in caſu noſtro res donata non fuit tra-
dita, ſed tantùm ſimpliciter promiſſa Pract.
Papp. libell. donat. glos. 1. num. 12. Bellon.
conſ. 4. n. 10. Immò pater interim diſpo-
31 nendo de re donata cenſetur reuocare adeò
vt donatio amplius morte confirmari non
poſſit ad tradita per Neguſ. de pig. pact. 2.
memb. 1. n. 4. Et licèt alias ad hunc effectum
confirmationis per mortem ſufficiat tacita
traditio per conſtitutum, vt per Michalor. de
fratr. part. 1. cap. 11. nu. 26. Magon. deciſ.
Flor. 77. n. 20. tamen cum nos agamus de
donatione ſimulata, ſimulatum quoque cen-
ſeri debet conſtitutum, & nihil operatur
32 Gratian. diſcep. 255. num. 25. & diſcep. 479.
num. 63.

Circa tamen prædicta de confirmatione
per iuramentum ſciendum eſt quod quic-
quid dicat Merend. loc. cit. cuius opinio for-
ſan in via diſputationis ſuſtineri poſſet, veri-
or, & receptior eſt opinio contra eum nem-
pè huiuſmodi donationes firmari iuramen-
33 to vt teſtatur Seraph. deciſ. 1184. n. 7. Penn.
deciſ. 631. per tot. & deciſ. 637. & in Reggien.
bonorum 23. Februarij 1646. coram Corrado in
§. minus reſiſtit &c. & Cancer. d. cap. 8. n. 92.
& Merend. in ſpecie reprobatur per Michalor.
de fratr. part. 1. cap. 11. n. 5. quamuis aliàs do-
natio inter patrem, & filium nõ ſit adeò ſtricte
34 prohibita prout eſt inter virum, & vxorem
ſicuti animaduertit Rot. apud Seraph. d. deciſ.
1184. n. 9. verſ. Addebat etiam vnus.

Quartò non potera concedi immiſſio quia
agebatur de donatione omnium bonorum
35 præſentium, & futurorum, iurium, & actio-
num, quæ tanquam auferens liberam teſtan-
di facultatem non valuit Add. ad Pract. Papp.
libell. donat. gloſ. 4. Clar. §. donatio quæſt. 19.
vbi multos allegat, & Gratian. diſcep. 729.
n. 7. & 8. Ità vt ad effectum conualidandi do-
nationem non ſufficiat quelibet modica re-
ſeruatio pro facultate teſtandi, ſed debeat

36 aſcendere ſaltem ad vigeſimam partem om-
nium bonorum donatorum *Clar. d. queſt. 19. verſ. ſecundo principaliter, & Gratian diſcep. 479. n. 66.* Et debet eſſe quid certum cùm
alias incertitudo loci, & quotę vitiet quam-
37 cumq; diſpoſitionem ad tradita per *DD. in l. 3. §. incertam ff. de acq. poſſ. Magon. deciſ. Luc. 20. & deciſ. 21. n. 1.* niſi poſſit certifica-
ri capiendo tot de bonis donâtis arbitrio Iu-
dicis, prout paſſim ſeruatur, nam ſi erunt
dandæ pecuniæ iam nihil eſt incertum, ſi bo-
na remittitur arbitrio Iudicis *Rot. part. 3. recent. deciſ. 663. n. 3.* Immò ſi quis reſerua-
ret ſibi facultatem teſtādi de eo quod ei pla-
38 cuerit, vel ſecundum poſſibilitatem ſuam
donatio videtur valida, vt per *Fontanel. deciſ. 392. n. 3.* Sufficit enim reſeruatio tantæ
ſummæ, vt donans iuxtà perſonarum quali-
tatem poſſit ſibi veriſimiliter in ea inuenire
hæredem iuxtà tradita per *Cagnol. in l. vlt. n. 205. & ſeq. C. de pact. vbi etiam Purpur. & alij Couar. var. reſol. lib. 3. cap. 12. n. 3. & ſeq. Mantic. de tacit. & ambig. l. 13. tit. 31. n. 1. & ſeq. & tit. 32. n. 16. &c.* Et qui allegat
39 ſummam reſeruatam eſſe modicam debet
probare *Canaler. deciſ. 98. n. 8.*

Circa quod tamen eſt animaduertendum,
quod valeret donatio omnium bonorum
præſentium, & futurorum ſtante iuramento
quò ad bona præſentia, quia tunc donans
40 videtur voluiſſe actum valere omni meliori
modo, & iuramentum operatur duplicem
cenſeri factam donationem, alterā de bonis
præſentibus, alterā de futuris, ità vt ſi vna cor-
ruat tempè de futuris, altera ſuſtineatur quò
ad præſentia *Euerard. loc. à vi, & energ. iuram. n. 27. Oinot. in §. alia autem nu. 86. Inſtit. de donat. Buratt. deciſ. 7. n. 2. vbi Add. n. 13. et Rot. in Romana donationis 17. Decębris 1640. coram Royas §. in omnem.*

Quintò videtur fortiter obſtare ſimulatio,
quæ licèt non præſumatur, & ſit neceſſaria
cauſa ſimulandi, tamen ſatis apertè colligi-
tur in caſu noſtro ex eo quod donatio con-
41 tinet clauſulas inſolitas non reuocandi ex
quacumq; cauſa ingratitudinis, promiſſio-
nem legitimæ, ac perpetuæ, & generalis
defenſionis, ac euictionis in forma, pactum
de non contrauemiendo, obligationem om-
nium bonorum, & hæredum, donans ſem-
per remanſit in poſſeſſione, donatio fuit ad
fauorem filiorum, & de omnibus bonis præ-
ſentibus, & futuris, prout has omnes conie-
cturas, & alias ad probandam ſimulationem
ſatis ſuperque ſufficientes maximè reſpectu
tertij poſſeſſoris ponderat in puncto *Gratian.*
42 *diſcep. 255. per tot.* vbi etiam *n. 14.* quod non
eſt neceſſaria expreſſio cauſæ niſi petatur à
parte idem firmat in *diſcep. 586. n. 37. et diſcep. 479. n. 59. ad finem*, vbi reſpondet ad
id quod poſſet replicari de conſtituto iura-
mento, & defectu cauſæ, &c. Et ſufficere
43 cauſam fuiſſe opinatam dixit *Rot. in Vetulana Molendini 12. Ianuarij 1652. coram Otthobono § neque hic de eſt*, præſertim cùm nullius
temporis obſeruantia contractus concurrat,
44 non habuerit fomentum ex aliqua cauſa
præcedenti, nec alia concurrant, quæ con-
ſiderari poſſint ad excluſionem ſimulationis
quæ etiam facilius præſumitur, vbi agitur
de præiudicio tertij, & ex euentu ſubſequuto
alienationis factæ per eundem donatorem
arguitur in eo dolus, vel ſaltem quod ſimu-
late egerit dùm donauit cauſamq; præcogi-
tauerit prout accidiſſe creditur in allegata
Vetulana Molendini, qua cauſa ſtante tolli-
tur vis conſtituti pro excluſione ſimulationis
45 conſiderati ex *deciſ. Canaler. 13. n. 4. vt per Penn. deciſ 446. n 10. et Rot. in Nouiſſ. part. 7. deciſ. 11.*

46 Et quod conſtitutum in præiuditium ter-
tij nihil operetur *Gratian. diſcep. 479. n. 63.*

Si enim conſtaret de obſeruantia contra-
ctus per plures annos excluderetur præſum-
ptio ſimulationis idem *Gratian. diſcep. 826. n. 35. et 876. n. 18.* vbi quòd nec pariter opera-
retur in præiudiciū tertij cui fuiſſet iā ius quæ-
47 ſitum. Prout nec eſſet attendenda ſi contra-
ctus haberet fomentum ex veritate cauſę
præcedentis *Corn. conſ. 241. n. 6 lib. 3. Bart. in l. ſicut §. ſupernacuum ff. quibus mod. pig. hypoth. cum alijs per Rot. poſt Cenc. de Cenſ. deciſ. 553. n. 6. & ipſe Cenc. queſt. 48. n. 32.*

Cùm itaque ſupradicta donatio tot conſi-
derabiles patiatur defectus non eſt aliqua
48 vis facienda in iuramento non ſolùm quia
ſtante ſimulatione illud quoque ſimulatum
præſumitur, & nihil operatur *Bellon. conſ. 47. num. 10. &c. conſ. 48. num. 4. Montan. de tut. cap. 33. num. 59. Gratian. diſcep. 255. num. 28. & cap. 479. num. 72. et cap. 826. n. 31.* Sed etiam quia tanquam vnicum,
& reſtrictum non poſſet ſupplere plures de-
49 fectus, ſed vnum tantum cæteris remanēti-
bus

bus *Magon. deciſ. Flor.* 64. *n.* 27. *Penn. deciſ.* 637. *n.* 11. cum alijs ſuperius allegatis.

Quibus addendum eſt quod cùm vltra inſinuationem eſſet neceſſarium iuramentum vigore conſtitutionis Ægidianæ cenſentur præſtitum ſatisfaciendo ſolemnitati eiuſdem conſtitutitionis, & tanquam ad hunc ſolum effectum adhibitum non potuit ſupplere alios defectus *Rot. in Peruſina hæreditatis* 10. *Decembris* 1628. *coram Virili poſt Gelian. ad Stat. deciſ.* 97. *n.* 5. *& conſuluit Excellentiſſimus D. meus Franciſcus Borellus in eius elegantiſſimo reſponſo impreſſo pro Illuſtriſſima D. Alexandra Summaia n. mihi* 55.

Quod autem conſtitutio Ægidiana locum habeat in his partibus Romandiolæ Eccleſiaſtcæ pluries fuiſſe à Rota reſſolutum teſta-
5 tur eadem *Rot. in Imolen. Pecuniaria* 16. *Iunij* 1608. *apud Penn. deciſ.* 1371. *et penes Poſth. de manutent. deciſ.* 109.

SVMMARIVM
In Caput VI.

1 Emptor litigans vt ſibi paret actionem de euictione non eſt in expenſis condemnandus, et quomodo hoc intelligatur n. 6. et 7.

2 Emptor tenetur cauſam defendere alias non agit de euictione.

3 Emptor tenetur appellare, et quando ſecus.

4 Iuſta cauſa litigandi excuſat ab expenſis.

5 Statutum quod victus victori in expenſis condemnetur procedit etiam ſtante iuſta cauſa litigandi, vide diſtinctionem n. 9. et 10.

6 Poſſeſſor conuentus Saluiano patitur immiſſionem etiam pro expenſis n. 7.

9 Iuſta cauſa excuſat ab expenſis quando verba ſtatuti diriguntur in Iudicem.

10 Non autem excuſat quando verba diriguntur in litigantes, cùm tum tunc expenſæ debeantur iure actionis.

11 Non condemnatus in expenſis habetur pro abſoluto de iure communi.

12 Statutum ſufficit aliquid minimum operari.

13 Iudex in quem verba ſtatuti diriguntur poteſt ex iuſta cauſa abſoluere ab expenſis.

14 Sententia vt non tranſeat in iudicatum non ſufficit quod ſit nulla, ſed requiritur quod ſit notoriè ex eiſdem actis.

Emptor litigans vt ſibi paret actionem de euictione non debet in expenſis condēnari *l. atqui natura* 20. §. *cum me abſente ff. de*
1 *neg. geſt. Cabal. conſ.* 39. *n.* 12. *lib.* 1. *Aſin. in prax.* §. 32. *cap.* 2. *limit.* 17. *et Mangil. tract. de euict. quæſt.* 185. *n.* 17. Et hoc eſt quia ipſe tenetur cauſam defendere aliàs non agit de
2 euictione ſi condēnetur etiam ſi litem denūciauerit venditori *l.* 1. *C. de peric. et comod. rei vend. et l. ſi ideò vbi gloſ. ff. de euict. Mangil. d. tract. quæſt.* 184. *n.* 36. niſi omninò certum eſſet quod etiam cauſa defenſa fuiſſet eodem modo iudicatum contra emptorem *Capyc. deciſ.* 106. *n.* 4. quinimmò tenetur ap-
3 pellare, & appellationem proſequi, niſi ſibi fuiſſet remiſſa neceſſitas appellandi, vel niſi etiam venditor fuerit præſens, vel cauſa fuerit iniuſta *l. Herēnius* §. *Caia ff. de euict. Pract. Papp. in Cauſ. vendit. gloſ. Promittens n.* 8. *vbi Add. Natt. conſ.* 208. *Capye. d. deciſ.* 106. *n.* 4. *verſ.* Ex prædictis.

Quod quidem attenta iuris cōmunis diſpoſitione videtur procedere ſinè dubio cùm iuſta cauſa litigandi, quam dicitur emptor
4 habere ad effectum prædictum illum debeat excuſare ab expenſis, ſicuti alios iuſtè litigantes excuſat *l. qui ſolidum* §. *etiam, ff. de leg.* 2. *DD. in l. properandum* §. *ſin autem C. de iud. Aſin. in prax. d.* §. 32. *limit.* 1. *nu.* 1. Secùs autem ſtante ſtatuto diſponente non ſolum victum victori in expenſis condemnandum eſſe, ſed vlterius vtente, dictione ſemper, & volente victum pro condemnato haberi niſi expreſsè fuerit abſolutus, quo caſu vt aliquid operetur vltra ius commune,
5 & nè ſit fruſtratorium debet victus in expenſis condemnari etiam ſi iuſtam, & legitimam cauſam litigandi habuerit *Marſil. ſing.* 207. *& in tit. de fideiuſſ. n.* 302. *Mandoſ. ad regul. Cancel. reg.* 29. *quæſt.* 11. *n.* 4. & de veriori, ac tutiori opinione teſtatur *Gratian. diſcep.* 33. *in prin.* ac ità ſeruari de ſtilo Rotæ Romanæ *Duran. deciſ.* 382. *n.* 1. *&* 2.

Et in terminis etiam iuris cōmunis quòd poſſeſſor conuentus Saluiano ſit condemnādus in expenſis non attento, quod habuerit
6 iuſtam cauſam litigandi, vt ſibi pararet actionem de euictione tenet *Pacif. de Saluian. inſpect.* 3. *cap.* 1. *n.* 65. *& ſeq.* ac pro abſoluto ſupponit *Saluſt. Tiber. in prax. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 24. Intelligendo tamen non vt dictas expenſas ſaluat reus, & poſſeſſor conuentus, ni-

ſi eſ.

ſi eſſet mentitus circa poſſeſſionem, vel non haberet titulum, qui ei tribuat actionem de euictione, vel ad damna, & intereſſe, ſed vt
7 de illis actor ſatisfiat ex fructibus fundi, cuius poſſeſſionem nanciſcitur, prout ſeruat communis praxis, & ſtilus iudiciorum concedendo immiſſionem actori pro ſuo credito, & pro expenſis taxandis, & ità in nihilo grauando de proprio poſſeſſorem conuentum, ſed tantùm concedendo immiſſionem pro illis in bonis hypothecatis, prout ſemper ſeruari vidi, & pluries ego ſeruari, intelligendo hoc modo concluſionem ſuprà poſitam, quòd emptor non debeat in expenſis condemnari, vt ſcilicet illas de proprio ſoluat, & actione perſonali ab eo exigatur ſicut idenotat verbum condemnare, ſed benè vt pro illis tanquã acceſſorijs cõcedatur immiſſio in bonis obligatis, eodem modo quo conceditur pro credito principali, & in his terminis procedunt tradita per *Pacif. & Saluſt. Tiber. in loc. cit.*

Quamuis etiam ſtante dicto ſtatuto, quòd victus victori in expenſis condemnetur poſſet de iure defendi intelligendum eſſe niſi vi-
8 ctus habuerit iuſtam cauſam litigandi licèt ſtatutum dicat, quòd victus ſemper debeat in expenſis condemnari *Cranett. conſ. 3. n. 22. Gabriel. com. concl. tit. de expenſ. concl. 1. Aſin. in prax. d. §. 32. lim. 3. prin. n. 5. & ſeq. Gratian. diſcep. 725. n. 38.* vbi teſtatur de veriori opinione, &c. *Menoc. de arbitr. caſ. 177. n. 1. & ſeq.* vbi etiam quænam ſint iſtæ iuſtæ cauſæ, quæ ab expenſis excuſent, & *Scapuc. de Saluian. lib. 3. quæſt. 11. n. 10. Pacif. eod. tract. inſpect. 4. cap. 1. nu. 104. & ſeq. ad 112.*

Quapropter in hac opinionum varietate, cum tot, & tanti ponderis hincindè aducantur Doctores, qui etiam ſibi ipſis contrarij videntur prout *Gratian. diſcep. 33. in princ.* vbi firmat primam partem ſuprà poſitam, & *diſcep. 725. n. 38.* vbi firmat hanc ſecundam contrariam opinionem, & vtrobique de veriori teſtatur, &c. diſtinctionem adhibendam eſſe arbitror, nam aut verba ſtatuti ſunt di-
9 recta in Iudicem, purà Iudex condennet victum, vel paſſiuè victus per Iudicem condemnetur in expenſis, iſto caſu procedat ſecunda opinio; nempè quòd ſtatutum intelligi debeat ſecundum ius commune, & iuſta cauſa litigandi excuſet ab expenſis *Matheſil. ſing. 80. Couar. pract. quæſt. cap. 27. n. 4. Paul. de Caſtr. in l. 3. §. ſi non rem n. 5. ff. de leg. 3. cum alijs per Aſin. in prax. d. §. 32. limit. 3. n. 6. in fine.*

Aut verba ſtatuti reſpiciunt victum, & victorem, nempè quòd victus victori teneatur, vel obligatus ſit in expenſis, & tunc quia expenſæ debentur iure actionis cùm conſtet
10 mentem ſtatuti eſſe tribuere actionem victori aduerſus victum pro expenſis iuſta cauſa litigandi non excuſat, & ſic procedit prima opinio, quod victus teneatur ad expenſas vigore ſtatuti, etiam ſi iuſtam cauſam litigandi habuerit *gloſ. in l. 3. §. ſi rem ff. de leg. 3. & in l. non ſolum ff. de rei vend. Natt. conſ. 108. n. 10. lib. 1. cum alijs per Aſin. d. §. 32. limit. 1. n. 3.*

Quæ opinio vt iuſta cauſa litigandi excuſet ab expenſis, tantò magis procedit quando ſtatutum diſponit, quod victus ipſo iure intelligatur condemnatus in expenſis niſi fuerit expreſsè abſolutus, quia tunc diſponit vltra ius commune, ſecundum quod non
11 condemnatus haberetur pro abſoluto *l. terminato C. de fruct. & lit. expenſ. Aſin. d. §. 32. limit. 3. n. 6.* & ſic ceſſat potiſſima ratio ſuperfluitatis, quæ conſideratur pro altera opinione, & hoc modo ſtatutum aliquid operatur, & in modico receditur à iure communi, cùm ſemper ſit capienda illa interpretatio per quam minus læditur ius commune, vt eo tantùm caſu ſibi locum vindicet ſtatutum quo victus non habeat iuſtam cauſam litigandi, cùm ſuum effectum operetur in alio caſu, quo victus non fuerit expreſsè abſolu-
12 tus, & ſic ſtante iuſta cauſa debet abſolui ab expenſis *Fulgoſ. conſ. 139. n. 3. Iaſ. in l. properandum §. ſiue autem n. 6. C. de iud. cum alijs per Aſin. d. §. 32. limit. 3. n. 6.*

Quando enim ex ipſis verbis ſtatuti non ligantur manus Iudici quin aliquando abſoluere poſſit, prout contingit per illam aduerſatiuam ſi non fuerit expreſsè abſolutus
13 colligitur, quòd excuſatio, quam ab expenſis tribuit iuſta cauſa litigandi non dicitur excluſa à ſtatuto, quia ſi Iudex poteſt aliquando abſoluere vtique non niſi ex iuſta cauſa id agere poſſe intelligendum eſt.

Ex quibus corruit fundamentum, quod ſententia in qua fuit cõceſſa immiſſio etiam pro expenſis ſit nulla, & inualida, & proptereà non tranſierit in rem iudicatam, cùm

iuxtà

iuſtà ſuperius dicta etiam contra tertium poſſeſſorem litigantem, vt ſibi paret actionem de euictione ſit danda immiſſio actori pro credito, & expenſis vti acceſſorijs. Et ad
24 hoc, vt ſententia non tranſeat in iudicatum non ſufficit, quod ſit nulla, & iniuſta, ſed requiritur alia qualitas, nempè notorietas iniuſtitiæ reſultans ex eiſdem actis *Rot. part. 2. diuerſ. deciſ. 311. n. 2. Seraph. deciſ. 711. n. 1. & deciſ. 254. n. 10. Rot. in Ferrarien. ſpolij 25. Iunij 1635. §. verùm hodiè coram Merlino* b

SVMMARIVM
In Caput VII.

1 *OMnis res præſumitur libera, etiamſi quis ſit in quaſi poſſeſſione ſeruitutis n. 2.*
3 *Seruitus quando dicatur habere cauſam diſcontinuam.*
4 *Seruitus diſcontinua non præſcribitur niſi ex immemorabili tempore.*
5 *Præſcriberetur tamen 10. annis inter præſentes, & 20. inter abſentes vbi conſtaret de titulo, & vſu, ſeruientis ex titulo allegato n. 6. & 7.*
8 *Præſcriptio ſtatuti Florentini ſubductis ferijs, & alijs ſubducendis tranſcendit annos 36. & comprehendit omnes actiones n. 9.*
10 *Præſcriptio ſtatutaria requirit bonam fidem, & alia de iure communi neceſſaria.*
11 *Standum eſt iuri canonico in materia præſcriptionis, & mala fides auctoris nocet ſucceſſori, aliquas cautelas in contrarium remiſſiuè n. 12.*
13 *Præſcriptio circa modum agendi executiuè currit non obſtante mala fide.*
14 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica quò ad vtile dominium laicorum ſubiacet ſtatuto laicali.*
15 *Præſcriptionem alligans debet probare præſentiam & domicilium partis per totum tempus.*
16 *Scientia familiarium an præiudicet domino.*
17 *Abſens non dicitur, qui remanſit in fundo per cognationem, & familiam.*
18 *Seruitus in re communi non poteſt conſtitui ab vno ex ſocijs altero inuito.*
19 *Confeſſio venditoris an probet contra emptorem, & n. 28.*
20 *Conceſſio facta ad certum tempus, & certum negotium illo finito amplius non operatur.*
21 *Extraneus non poteſt acquirere ſeruitutem fundo alieno.*
22 *Confeſſio qualificata non poteſt diuidi, ſed in totum acceptari, ſtante maximè vnico contextu, & præſumptione iuris pro qualitate adiecta n. 23.*
24 *Confeſſio ad vnum finem facta non debet contrarium operari.*
25 *Confeſſio conditionalis nihil ponit in eſſe.*
26 *Ius ſeruitutis perſonalis tantum, & non realis quando dicatur inductum.*
27 *Ius perſonale non tranſit in ſingulares ſucceſſores.*
29 *Vicinus nō poteſt facere oſtium in ſuo pariete, ex quo exeatur in fundum vicini n. 30.*
31 *Semiplena probatio transfert onus probandi in aduerſarium, vel facit locum iuramento ſuppletorio n. 32.*
33 *Feneſtra fieri poteſt in proprio pariete, & quando fieri.*

QVatuor propoſitæ ſeruitutes iudicio meo actori non debentur, nam quod attinet ad primam viæ, vel tranſitus per atrium vicini, & ad ſecundam aquæ hauriendæ ex puteo eiuſdem videntur omninò excludi ex generali regula, quòd omnis res præſumitur libera habito reſpectu ad originalem habitum, & naturalem rerum ſtatum niſi ſeruitutis qualitas ab allegante probetur vulgata *l. altius C. de ſeruit. Pariſ. conſ. 26. n. 14. lib. 1. Honded. conſ. 79. n. 22. lib. 1. Maſcard. de probat. concl. 1305. n. 1. Gratian. diſcep. 572. n. 58.* Quod adeò verum eſt vt hæc libertatis præſumptio non elidatur ex quaſi poſſeſſio-
2 ne ipſius ſeruitutis *Pratio. Rapp. libel. act. confeſſ. gloſ. pleno iure n. 3. Natt. conſ. 69. n. 6. Honded. d. conſ. 79. n. 23. Maſcard. d. concl. 1305. n. 5 Gratian. diſcep. 681. n. 35.*

Et quāuis ſeruitus acquiratur præſcriptione, cùm verſemur in ſeruitutibus cauſam diſcontinuam habentibus, vt itineris, vel tranſitus, & aquæ hauriendæ in his enim exercendis requiritur factum, & miniſterium hominis, qui non poteſt continuò tran-
3 ſire, nec aquam haurire, & ſic cùm ſemper in vſu nec actu, nec potentia eſſe poſſint dicuntur diſcontinuam cauſam habere *l. ſeruientes cum ibi not. de ſeruit. Capol. de ſeruit. vrb. præd. cap.* 19. & ideò in illis præſcribendis non ſufficit tempus decem, viginti, nec triginta annorum vbi titulus non allegatur,
4 ſed immemorabile, ſeù centum annorum requiritur *Cart. iun. conſ.* 174. *n.* 28. *Honded.*

d. conſ.

d. conſ. 79. n. 6. 33. et 65. Natt. conſ. 69. n.
1. Barz. deciſ. Bonon. 140. n. 27. Caualer.
deciſ. 632. n. 8. Quando verò titulus allega-
ri, eſt probari poſſet, quo caſu iuxtà com-
munem omnium ſententiam ſufficeret tem-
5 pus decem annorum inter præſentes, & vi-
ginti inter abſentes etiam in ſeruitutibus diſ-
continuis vt per Capol. d. cap. 19. verſ. ſecun-
dus caſus Aret. in. §. æquè n. 14. Inſtit. de act.
Soc. reg. 460. Maſcard. concl. 1220. n. 67.
Honded. conſ. 79. n. 70. deberet probari vſus
6 ſeruitutis ex titulo allegato cum ſcientia, &
patientia aduerſarij ad excludendum præca-
rium, vel ius familiaritatis Alex. conſ. 108.
in fine lib. 2. Crauett. conſ. 226. n. 2. Honded.
d. conſ. 79. n. 72. Maſcard. d. concl. 1220 n.
68. Cabal. conſ. deciſ. 92. n. 17. lib. 2. Gratian.
diſcep. 560 n. 30. & ſeq. & diſcep. 559. n.
11. & ſeq. vbi quòd ſeruitus eſt adeò pro-
7 banda, vt non ſufficiat probare vſum illius,
ſed quod vſus fuerit iure ſeruitutis, & iure
proprio cum titulo, bona fide, ac alijs requi-
ſitis neceſſarijs.

Sed attenta diſpoſitione ſtatuti Florentini
lib. 2. Rub. 73. non ſufficeret tam breue tem-
pus decem annorum ad inducendum præ-
ſcriptionem cùm dictum ſtatutū in qualibet
præſcriptione requirat tempus triginta anno-
8 rum, quod ſublatis ferijs, & ſubductis alijs
temporibus ſubducendis tranſcendit vltra
triginta ſex annos vt teſtatur Magon. deciſ.
Flor. 105. n. 1. & ſeq. & deciſ. 64. n. 76. &
fuit tentum in Cauſa de Malegonellis 24. Maÿ
1603. Et non eſt dubium huiuſmodi ſtatu-
tum compræhendere has ſeruitutes tùm ex
9 eius generali diſpoſitione in principio ibi
Omnis actio, &c. tum ex ſpeciali ibi realis.
prout eſt natura dictarū ſeruitutum §. Æquè
Inſtit. de act. Et quia ſtatutaria præſcriptio
loco præſcriptionis iuris communis ſubro-
10 gatur, & eandem naturam ſapit, ac bonam
fidem, & alia requiſita in alijs præſcriptio-
nibus iuris communis neceſſaria exigit Add.
ad Mohed. deciſ. 4. de præſcrip. Gratian. diſcep.
11 403. num. 19. et 994. num. 5. Nulla enim
præſcriptio cum mala fide currere poteſt
præcipuè de iure canonico, cui in hoc ſtan-
dum eſt, adeò vt mala fides auctoris no-
ceat ſucceſſori vniuerſali. Magon. deciſ. Flo-
rent. 95. num. 3. Plures tamen cautelas vt
præſcriptio ſtatutaria currere poſſit etiam
12 cum mala fide, & de iurè canonico docet
ferret. caut. 38. per. tot. et Capol. caut. 46.
Et quod non obſtante mala fide currat circa
modum agendi executiuè, cum non agatur
13 dè tollenda funditus actione, ſed tantùm
de modo agendi ità vt poſt tempus triginta
annorum ſit agendum via ordinaria, & non
executiua quæ anteà competebat pro exe-
cutione inſtrumenti pulchrè Idē Magon. deciſ.
Flor. 121. n. 1. et ſeq. et Alex. conſ. 115. lib. 7.

Cui quidem ſtatutariæ diſpoſitioni abſq;
dubio ſubiacet domus de qua agitur, licèt
ſit Emphyteuſis Eccleſiaſtica, quia quò ad
vtile dominium laicis competens dicitur eſſe
14 in iuriſdictione laicorum, & venit ſub diſpo-
ſitione ſtatuti licèt à laicis conditi Surd. deciſ.
11. n. 4. et deciſ. 160. n. 14. & hanc opinio-
nem pluribus à relatis ſequitur Ciarlin. contr.
17. n. 26. Quinimmò cùm idem ſtatutum
velit contra abſentes præſcriptionem non
currere, & dominus præſenti fundi ſeruien-
tis fuerit abſens per multos annos inanis
redditur probatio vſus ſeruitutis tanquàm
ſe referens ad tempus dictæ abſentiæ, & non
15 anteà, & fundans ſe in præſcriptione de-
beret probare præſentiam, & domicilium
vtriuſque per totum tempus, quo cucurrit
præſcriptio Magon. deciſ. Flor. 26. n. 35. Se-
raph. deciſ. 916. n. 7.

Nequè dicatur, quòd licèt dominus fuerit
abſens extra Prouinciam, tamen reliquerit
in partibus eius fratrem, & familiam, qui
ſciuerunt, & paſſi fuerunt vſum dictarum
ſeruitutum ſinè contradictione, quaſi eorum
16 ſcientia & patientia poſſit illi præiudicare ad
tradita per Gratian. diſcep. 957. Tiraquel. de
retract. conſag. §. 1. gloſ. 13. n. 29. Magon.
deciſ. Luc. 33. n. 46. vel quia abſens propriè
17 non dicitur ille qui remanſit in fundo per
cognationem, & familiā ſtante animo reuer-
tendi idem Gratian. diſcep. 484. n. 16. et 944.
n. 31.

Nam reſpondetur id non obſtare Fran-
ciſco domus condomino cùm ſeruitus con-
ſtitui non poſſit ab vno ex ſocijs alio inuito,
vel ignorante, etiam ſi de vſu ſeruitutis per
18 tempus ad præſcribendum neceſſarium cō-
ſtaret l. ſi vnus ex ſocijs ff. de ſeruit. vrb. præd.
Aret. in Rub. n. 2. et in §. inter ruſticorum n.
3. Inſtit. de ſeruit. vrb. præd. et in §. æquè n.
2. Inſtit. de act. Capol. de ſeruit. Vrb. præd.
cap. 14. Maſcard. de probat. concl. 1220. n.
81. Manoch. de arbitr. caſ. 442. cum alijs per

Du-

Duran. deciſ. 450. *n.* 13. *et ſeq.*
Prout non obſtat, quod de conceſſione
dictarum ſeruitutum dicatur apparere ex
confeſſione venditoris; quæ plenè probat
19 contra emptorem ad tradita per *Farinac. de
teſt. tit. de oppoſ. contr. perſ. teſt. quaſt.* 66. *n.*
331. Si quidem facilis eſt reſponſio, nam
huiuſmodi cōfeſſio nòn continet perpetuam
ſeruitutis conceſſionē, ſed ad tempus, ac ſim-
plicem commoditatem cuidam habitatori
etiam non domino factam pro trahendo ſe-
rico, ex qua facultate nulla poteſt dici ſerui-
tus impoſita, tùm quia tanquàm facta ad
20 tempus, & ad certum negotium nihil ope-
ratur *Capol. de ſeruit. vrb. præd. cap.* 17. *verſ.
ſextum*, & quia apparet facta iure familiari-
tatis, quod ſeruitutem non arguit iuxtà ſu-
perius dicta, tùm etiam, quia talis facultas
21 fuit conceſſa non domino vicinæ domus, ſed
extraneo, qui ob id ſeruitutem acquirere
non potuit *l.* 1. *in fine, ff. com. prǽd. Aret. in
rub. de ſeruit. n.* 2. *Cæpol. eod. tract. cap.* 15.
Oinot. in §. *ideo autem n.* 1. *Inſtit. de ſeruit.
vrb. prǽd. Duran. d. deciſ.* 450. *n.* 13. *& ſeq.*
Vndè huiuſmodi confeſſio ex pluribus qua-
22 lificata reſcindi non poteſt, ſed in totum cum
annexis qualitatibus, & circunſtantijs eſt ac-
ceptanda *Amat. deciſ. March.* 82. *n.* 3. *Surd.
deciſ.* 258. *n.* 4. præcipuè vbi confeſſio eſt
vnico verborum contextu, & in eadem ora-
23 tione emanata, & pro qualitate adiecta ſtat
aliqua præſumptio, vt in caſu noſtro, cùm
omnis res de ſui natura præſumatur libera
Marant. in prax. part. 6. *art.* 5. *de confeſſ. n.*
27. *Manoch. de arbitr. caſ.* 93. *& latè Gratian.
diſcep.* 339. *cap.* 505. *cap.* 586. *nu.* 47. *cap.*
780. *n.* 15. *cap.* 851. *n.* 24. *cap.* 130. *n.* 16.
& cap. 224. *n.* 86. Et facit quia talis confeſ-
24 ſio fuit facta ad oſtendendum de non iure
aduerſarij, & ideò non debet contrarium ef-
fectum operari *l. legata inutiliter ff. de adim.
leg cum alijs per Thom. Treuiſ. deciſ.* 46. *n.* 17.
25 *lib.* 2. vbi etiam ſubdit, quod tamquam con-
ditionalis confeſſio nihil in eſſe ponit per *tex.
in l.* 1. §. *ſi quis, ff. de verb. oblig.*
Et ſuper huiuſmodi confeſſione ceſſat etiā
omnis amaritudo ex eo, quia illa præſefert
potius conceſſionem perſonalem, quàm rea-
lem dùm in ea non exprimitur aliquod ſerui-
tutis ius, ſed ſimplex factum immò expreſsè
26 ſeruitute excluſa; cùm illius verba ſonent in
ſimplex factum ex parte vtentis, quo caſu
induci ſolum perſonalem obligationem no-
tat *Cæpol. de ſeruit. cap.* 2. *verſ. ſecundo caſu*,
cap. 17. Qua obligatione perſonali ſtante
non datur actio contra ſingularem ſucceſſo-
rem, & ſic tale ius perſonale non tranſit in
27 ſingulares ſucceſſores, vt notat *Capol. loc.
cit.* non omittendo etiam, quod talis confeſ-
28 ſio venditoris emptori non nocet *Surd. de-
ciſ.* 218. *n.* 6. Quicquid ſit quando tanquam
teſtis iuratus iudicialiter deponeret per præ-
dicta.
Ex quibus ſublata quoque remanet ſerui-
tus oſtij prætenſi verſus ſolum vicini, nam
ſtante dicto ſtatuto, & abſentia non poteſt
dici pręſcripta, & licèt ſit continua præſcri-
29 ptionem, vel alium titulum requirit *Cæpol de
ſeruit. cap.* 19. *verſ. his itaque, &c.* alias vi-
cino non permittitur in ſuo pariete oſtium
30 facere, ex quo ad ſolum vicini eatur præci-
puè, vbi non habet ſtillicidium *Capol. de ſer-
uit. vrb. prǽd. cap.* 40. *verſ. aut vicinus, & in
cap.* 42. maximè ſtante depoſitione vnius te-
ſtis deponentis huiuſmodi ſeruitutem non
competere, qui licet ſit vnicus facit ſemi-
plenam probationem, ex qua onus proban-
31 di contrarium transfertur in aduerſarium
Maſcard. de probat quaſt. 11. *n.* 9. vel ſaltem
quod deferri poſſit iuramentum ſuppleto-
32 rium *Maſcard. ibid. n.* 4.
Et quò ad ſeruitutem feneſtræ ad fauorem
illius, qui eam fecit reſoluendum eſt non ex
eo, quod ſit ſeruitus continua, quia nec iu-
ſta eſſet præſcripta ex ſuperius firmatis, ſed
ex eo, quod vnicuique in proprio pariete fe-
33 neſtram conſtruere licet, quamuis per eam
inſpiciatur in domum, vel aliam rem vicini,
niſi fieret ad emulationem, vel niſi probare-
tur ex aduerſo debita ſeruitus, quòd ibi non
poſſit eſſe fęneſtra *Capol. de ſeruit. cap.* 62. *de
feneſtr. Hypolit. ſing.* 154. *Boer. deciſ.* 320.
n. 6. *Vrſil. ad Afflic. deciſ.* 225. *Oinot. in* §. *prę-
diorum n.* 21. *Inſtit. de ſeruit. vrb. prǽd.*

SVMMARIVM In Caput VIII.

1 *MElius eſt eſſe reum, quàm actorem in ciuilibus, quoniam Beati poſſidentes.*
2 *Manutentio eſt cognoſcenda ſuſpenſo petitorio.*
3 *Prouocati in iudicio manutentionis ſunt pręfe-*

rendi tanquam rei actoribus.

4 Poſſeſſio ciuilis, eſt manutenibilis, & quomodo iſtud procedat n. 5. 6. & 7.

8 Poſſeſſio naturalis quando eſt penes alium ſinè vitio ſola ciuilis non ſufficit.

9 Poſſeſſio defuncti an, & quando transeat ad hæredes etiam non apprehenſa.

10 Poſſeſſio continuata in hęredes ſufficit pro manutentione,

11 Vxor viuente viro poſsidet iure familiaritatis.

12 Mortuo viro cenſetur ſibi ſtatim mutaſſe cauſam poſſeſsionis, & eſt manutenenda.

13 Manutentio competit vſufructuario aduerſus dominum, & hęredem.

14 Poſſeſsio ciuilis ſolo animo retinetur.

15 Non tamen acquiritur ab initio, niſi naturali apprehenſione mediante.

16 Conſtitutum transfert poſſeſsionem in conſtitutarium.

17 Salutanum an competat ſtante clauſula conſtituti,

18 Conſtitutum transfert ciuilem, & naturalem poſſeſsionem ad effectum manutenendi, & quoscunq, alios effectus in conſtitutarium.

19 Conſtitutum non operatur niſi conſtet conſtituentem poſsidere tempore conſtituti facti, ſic tempore contractus.

20 Conſtitutum extinguitur morte conſtituentis, & quomodo iſtud intelligatur.

21 Conſtitutarius retinet ſaltem ciuilem poſſeſsionem poſt mortem conſtituentis.

22 Poſſeſsio ciuilis quomodo per decennium extinguatur, & n. 23.

24 Poſſeſsio ciuilis, quando ſolo animo retineatur per decennium.

25 Mater dicitur poſsidere pro filijs, quorum eſt tutrix, & n. 26.

27 Poſſeſsio capta non citatis primis poſſeſſoribus eſt nulla.

28 Poſſeſsio poſterior præſumitur clandeſtina, & non eſt manutenibilis.

29 Hæredes ſunt manutenendi, & de eorum manibus capienda legata, & credita.

30 Agens ſinè actione poteſt officio Iudicis repelli.

31 Cedens poſt ceſsionem factam nō amplius agere pro iure ceſſo.

32 Ceſsio in ampla forma cum clauſula ponens, etc. transfert omnes actiones etiam directas, quæ ſolùm remanent inefficaces apud cedentem.

33 Soluens cedenti poſt ceſsionem poteſt ſolutum repetere etiam non interuenientibus requiſitis l. 3. de Nouat.

34 Debitor, qui certus eſt de ceſsione non oportet, quod ei notificetur.

35 Cedens ſi poſteà agat poteſt responderi Amice ad quid veniſti, ſi ius tuum alteri reieciſti.

36 Iudicium an poſſit conualidari per ſuperuenientem conſenſum.

37 Iudicium an poſsit alterari per ceſsionem in præiudicium partis.

38 Filia renuncians fratri bona paterna, et materna, an poſtea ſibi acquirat relictum, vel potius fratri, cui renunciauit, et ceſsit iura.

39 Cedens non poteſt plus iuris transferre, quàm ipſe habeat.

Exceptiones quæ obſtabant cedenti obſtant etiam ceſsionario.

40 Manutentio debetur proprietario aduerſus hęredes vſufructuarij.

41 Niſi hęredes vſufructuarij haberent iuſtam cauſam retinendi.

42 Vxor quicquid acquirit durante matrimonio præſumitur de bonis viri.

43 Vel ſaltem tenetur reſtituere pretium.

44 Mater tutrix non habet actionem ad dotem niſi reddita ratione tutelæ.

45 Intellige quando conſtat pecunias ad eam peruęniſſe, & vbi adeſt expreſſa hypotheca in ſuſceptione tutelæ, aliàs ſecus n. 46.

47 Liberatio obtenta non prodeſt ex ſola confeſſione, ſed requirit factum, & actualem redditionem rationum.

Ratio vt dicatur benè, & ſufficienter reddita quæ requirantur n. 48.

48 Iuramentum, decretum iudicis, & conſenſus conſanguineorum non ſufficit, niſi rectè fuerint conſideratę omnes partitę, et electi periti.

Ratio vt dicatur benè, & ſufficienter reddita, quę requirantur n. 48.

49 Hæredes minoris poſſunt petere redditionem rationis à tutore.

50 Hęredes minoris poſſent ex cauſis permiſſis iurare in litem contra tutorem.

51 Iuramentum in litem nec alia pena locum habent contra hæredes tutoris, niſi lis cum eo fuerit conteſtata.

52 Inuentarium tutelare poteſt remitti à teſtatore tacitè, vel expreſsè.

53 Remiſſio dicti inuentarij cenſetur facta nè ſecreta domus pandantur n. 55.

54 Liberatio à reddendis rationibus valet.

56 Remiſſio inuentarij operatur, vt non detur iuramentum in litem ex eius omiſſione.

57 Quod eſt extra proceſſum dicitur extra mundū.

58 Ver-

58 *Verba enunciatiua non probant, quando diſpoſitio non pendet à proferente.*

59 *Verba relatiua non probant, niſi conſtito de relato.*

60 *Liberatio à reddendis rationibus intelligitur de ſcrupuloſa redditione, non autem de rebus, quæ peruenerunt ad manus tutoris, & n. 62.*

61 *Etiam ſi fuerit legatum omne id, quod contingat tutorem debere.*

Dolus futurus non poteſt remitti.

63 *Tutor tenetur conficere librum rationis, licèt fuerit remiſſum inuentarium.*

64 *Remiſſio inuentarij non liberat ſaltem à deſcriptione bonorum.*

65 *Rationes etiamſi fuerint remiſſæ debet tutor exhibere cartas, in quibus ſunt conſcriptæ.*

66 *Pater non poteſt præiudicare filio in bonis, quæ ex pacto, & prouidentia ſpectant ad eum poſt eius mortem.*

67 *Scriptura patris habet vim teſtamenti solum inter liberos, & reſpectu diſpoſitionum eorũ fauorem illorum concernentium.*

68 *Datio tutoris in dicta ſcriptura non valet; ſed indiget confirmatione.*

69 *Liberatio relicta vxori in dicta ſcriptura non valet tanquam reſpiciens fauorem perſonæ extraneæ.*

ILluſtriſſima D. Laura Bandinella de anno 1603. nupſit D. Capitaneo, & Baiuliuio Anconæ in Illuſtriſſima Religione Sancti Stephani, ſub felicibus auſpicijs Sereniſſimi Magni Duci Etruriæ Ciro de Pantaleonibus Nob. Imolenſi, cum dote ducatorum Florentinorum 3780. Quo durante matrimonio dicti D. Cirus pro aſſecuratione huiuſmodi dotium aſſignauit eidem D. Lauræ varia bona pro prætio inter eos conuento, quæ etiam multa alia immobilia bona ſuo proprio nomine emit, & acquiſiuit. Soluto poſtmodum matrimonio per mortem dicti D. Ciri anno 1629. relictis D. Angelo Maria poſteà in eius locum Baiuliuio, & D. Hercule Maria filijs communibus in ætate pupillari dicta D. Laura eorum mater fuit tutrix, & pro tempore curatrix, & tanquam talis abſq; vlla inuentarij confectione eorum nomine paternę ſe immiſcuit hæreditati, illamq; tenuit, & adminiſtrauit. Finita demùm tutela ipſis adhuc in minori ætate exiſtentibus obſtinuit liberationem, ſuæ adminiſtrationis abſq; vlla redditione rationum; & cum quibuſdam pactis, & conditionibus ceſſit omnia ſua iura dotalia, & ſupradotalia eiſdem filijs ſuis eorum vita durante, cum quadam correſpectiua promiſſiione certæ annuæ ſummæ, & ſpecierum de quibus in inſtrnmento anni 1635.

Annis elapſis D. Hercules Maria fatis ceſſit, ſicuti (ità Deo diſponente) anno pręſenti D. Baiuliuius Angelus Maria, per quorum obitum ceſſarunt annuæ reſpenſiones, & reuiuixerunt iura D. Lauræ, quam licèt dictus D. Baiuliuius Angelus Maria condito teſtamentuo, & vniuerſalibus hæredibus inſtitutis D. Iulio, & fratribus filijs D. Equitis Ioannis de Pantaleonibus reliquerit vſufructuariam vnà cum Illuſtriſſima D. Alexandra Summaia illius vxore Nob. Florentina; cui etiam dotes legauit, ipſa tamen D. Laura renuit acceptare huiusmodi legatum, & ſub die 4. Aprilis 1651. in ampla forma cum clauſula ponens, &c. ac cum ceſſione quarumcumq; actionum vtilium, & directarum inter viuos omnia ſua bona, & iura exceptis quibuſdam pro facultate teſtandi, & facta ſibi promiſſione de annua ſumma ceſſit, & donauit DD. Annæ Marię Viduæ, & Hęleonoræ eius filiabus de Pantaleonibus, & poſteà nomine proprio, & ad propriam vtilitatem aduerſus dictos hæredes, & vſufructuariam mouit iuditium manutentionis ſuper poſſeſſione bonorum iam ab ea emptorum, & aliorum ſibi aſſignatorum vt ſupra, in quo iuditio cumulauit etiam executiuum, & omne aliud remedium ſibi competens vigore inſtrumentorum obligatione camerali fultorum, Et quoniam maximum eſt commodum poſſeſſionis, & in ciuilibus melius eſt eſſe reum, quàm actorem iuxtà
1 prouerbium Beati poſſidentes, & vt pluribus relatis diſcurrit late *Poſth. tract. de manutent. obſer. 1. per tot.* ab altera etiam parte fuit inſtitum, & ſemper replicatum ſibi concedi mandatum de manutenendo, & dictas DD. Donatarias quę poſt detectam donationem prædictam acceſſerunt ad iuditium ſimul cũ D. Laura non audiri, niſi refectis expenſis primi iuditij moti ſinè vlla actione, cum à ſe abdicauerit omnes actiones per huiusmodi donationem.

Dicebam igitur pro nunc ſuſpendendum eſſe iuditium petitorium, & poſſeſſorium or-

dinarium, ac cognoſcendum eſſe ſuper ma-
2 nutentione iuxta *tex. in l. ordinarij C. de rei vendic. l. incerti C. de interdict. & §. retinendæ Inſtit. eod. Rot. diuerſ. deciſ. 99. n. 1. & 2. part. 1. Tuſch. in verb. Manutentio concl. 79. n. 9. Giouagn. conſ. 11. n. 4. lib. 1. cum alijs latè adductis per Poſth. d. tract. de manutent. obſer. 7. per. tot.* Illamquè ex pluribus competere DD. Iulio, & fratribus heredibus inſtitutis, ac Illuſtriſſimæ D. Alexandræ Summaiæ relictę q. D. Baiuliuij Angeli Mariæ, prouocati enim fuerunt ad huiuſmodi iudi-
3 cium, & tanquam tales habentur ad inſtar reorum, & ſunt pręferendi prouocanti, & actori, *c. dilectus de fid. inſtr. c. ex litteris de probat. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 402. n. 6. & 7. cum declarationibus de quibus per Poſth. cit. tract. obſer. 5. n. 16. & 17.*

Nam etſi poſſeſſio ciuilis, quam prętendit
4 penes ſe retinuiſſe D. Laura ſit manutenibilis *Aret. in §. retinendæ n. 3. Inſtit. de interd. Menoch. de retinen. remed. 3. n. 22. &c.* cum pluribus allegatis per *Poſth. d. tract. obſer. 16. n. 25.* Interdictum enim vti poſſidetis hoc caſu habet naturam mixtam, retinendæ ſcilicet reſpectu ciuilis poſſeſsionis, & recuperandæ reſpectu naturalis, cùm quis non poſſit ſe tueri in ſua ciuili poſſeſſione, niſi ſibi
5 reſtituatur naturalis ab alio occupata, vt benè per *Rot. in Colimbrien. Praſtimoniorum Mercurij 10. Decembris 1631. coram Dunozeto apud Poſth. deciſ. 327. n. 13.*

Tamen intelligitur quando naturalis poſſeſſio eſſet vacans *Rot. in eadem Colimbrien.*
6 *coram eodem Veneris 18. Iunij 1632. penes Poſth. deciſ. 330. n. 13. & 14.* vel eſſet penes alium, cum vitio de recenti occupata, vt clam, vi, ſiuè ſpoliatiuę, nam iſtis caſibus, qui non habuit ſe pro ſpoliato retinuit ciuilem *l. clam poſſidere, §. qui ad nundinas, ff. de*
7 *acq. poſſ.* quę ciuilis retenta trahit ad ſe naturalem, & eſſet tunc manutenenda *Ludouiſ. deciſ. 203. n. 3. vbi Beltram. in annot. nu. 6. & latè Poſth. d. tract. obſer. 16. n. 31.*

Secus igitur in caſu noſtro, vbi naturalis poſſeſſio reperitur legittimè, & abſque vllo vitio apud prædictos hæredes, & D. Alexan-
8 dram vſufructuariam *Menoch. de retin. remed. vlt. n. 16. Seraph. deciſ. 299. nu. 8. cum alijs per Poſth. d. obſer. 16. n. 26.*

Nequè obſtare poteſt, quod poſſeſſio defuncti non tranſeat in hæredes, niſi apprehendatur maximè vbi non adeſt ſtatutum de cõ-
9 tinuanda poſſeſſione defuncti in hæredes, quia obiectum procederet, quando defunctus poſſediſſet per ſe animo, & corpore *Tuſc. in verb. Poſſeſſio concl. 426. n. 2. Poſth. obſeru. 55. n. 23. & n. 36.* secùs autem, quando prout in caſu noſtro defunctus poſſidebat animo ſuo tantum, & corpore alieno per colonos, & laboratores, qui continuarunt poſſeſſionem nomine hæredum *Alex. in l. qui vniuerſas §. quod per colonum, ff. de acq. poſſeſſ. Afflic. deciſ. 167. n. 5. Tuſch. verb. Poſſeſſio concl. 406. num. 10. & concl. 426. num. 9.*
10 hancque poſſeſſionem ſic continuatam ſufficere pro manutentione *Ioſeph. Ludouic. deciſ. Luc. 20.* & ſufficere declarationem colonorum, quod retinuerunt poſſeſſionem nomine hæredum, etiam abſque illorum ſcientia *Barz. deciſ. 46. n. 13. & 14. Poſth. d. obſer. 55. n. 37. & ſeqq.*

Quò verò ad D. Alexandram, quod ei pariter competat manutentio patet, quia illa viuente viro vnà cum eo poſſidebat iure fa-
11 miliaritatis *l. qui iure, vbi DD. ff. de acq. poſſ.* eoque mortuo abſque aliqua extrinſeca declaratione pro ſuarum dotium aſſecuratione, & ſic ex noua cauſa, & titulo ſuperueniente cenſetur ſibi ſtatim mutaſſe cauſam poſſeſſionis, ſaltem accumulatiuè addendo cauſam eidem poſſeſſioni ex titulo hæreditario, ex hacquè cauſa, & mutatione ei proculdubio competit manutentio, cum eo ipſo, quod ſuperuenit noua cauſa poſſidẽdi dicatur continuata poſſeſſio, & nunquam fuerit vacans *Rot. in Romana hæreditatis de Cuccinis ven. 9. Decẽbris 1622. apud Poſth. deciſ. 169. et 325. et in Rauenat. bonorũ Lunę 6. Februarij 1612. coram Ludouiſ. inter impreſſ. eiuſdem deciſ. 546 cum annot. Beltram. Gratian. diſcept. 700. n. 59. et 60. et ſequitur latè Merlin. poſt hæc ſcripta viſus in tract. de pign. et hypoth. lib. 3. tit. 2. quæſt. 76. n. 4. et ſeq.*

Et in terminis vſusfructus, cum vſusfructuarius dicatur habere naturalem poſſeſsionem, vel quaſi naturalem, & corporalem,
13 quod ei competat manutentio, etiam aduerſus dominum, & hæredem immiſſum vigore *l. fin. C. de edic. D. Adrian. toll. Menoch. de retin. remed. 3. n. 70. & seqq. Rot. apud Pacif. de Saluian. deciſ. 156. n. 1. et seq. et Poſth. obſer. 16. n. 14. et seqq.*

Quod autem facit ceſſare omnem difficul-

ta-

tatem eſt, quod nullibi apparet de poſſeſsione D. Lauræ, vndè actore non probante reus, etſi nihil præſtiterit abſolui debet, cum non ſufficiat non conſtare de iuribus rei, ſed opus
14 ſit conſtare de iuribus actoris ad obtinendum, quamuis enim poſſeſsio ciuilis ſolo animo retineri poſsit tàm in corporalibus, quàm in incorporalibus *l. 3. §. in admittenda ff. de acq. poſſ. & l. licet C. eod.* à principio ta-
15 men non poteſt acquiri niſi naturali apprehenſione mediante, & ſic animo, & corpore ſimul *Put. deciſ. 216. n. 2. lib. 3. Tuſch. verb. Poſſeſsio concl. 400. n. 34. Poſth. obſeru. 17. n. 16. & 17.*

Et quamuis clauſula conſtituti appoſita in inſtrumentis ad fauorem D. Lauræ videa-
16 tur operari tranſlationem poſſeſſionis quam poteſt ad ſe auocare creditor per remedium *l. fin. C. de acq. poſſ. Pract. Papp. reſponſ. act. hypoth. gloſ. exceptionem excuſsionis num. 9. Neguſ. de pig. part. 6. memb. 1. n. 36.* adeò vt nec ſtante huiuſmodi clauſula ſecundum
17 aliquos poſſit intentari Saluianum cùm ſit remedium adipiſcendæ poſſeſſionis, quòd non datur illi, qui ſemel eam fuit adeptus, vt per *Gratian. diſcep. 38. n. 10. Scapuc. de Saluian. lib. 1. quæſt. 15.* vbi tamen ipſe contrarium firmat quia etſi conſtituens transferat poſſeſſionem in conſtitutarium hoc euenit fictitiè, & non ob id liberatur ab actuali traditione poſſeſsionis propriæ, & naturalis, & ſic non obſtante conſtituto ſemper conſtitutario deficit illud ius naturalis traditionis, ratione cuius deficientiæ poteſt agere vel ex remedio *d. l. fin.* vel remedio Saluiani, vt per *Carth. deciſ. 102. Amat. deciſ. 31. n. 25. cum alijs per Scapuc. d. quæſt. 15.*

Ita vt conſtitutum operetur tranſlatio-
18 nem non ſolum poſſeſsionis ciuilis, ſed etiã naturalis in Conſtitutarium ad effectũ manutentionis, & quoſcumq; alios effectus *Rot. in Ciuitatis Caſtelli bonorum Mercury 23. Ianuarij 1630. coram Merlin. penès Poſth. de manuten. deciſ. 271. n. 2.* vbi de domino directo manutenendo finita emphyteuſi aduerſus hæredes emphyteutæ, & *Ludouiſ. deciſ. 437. n. 1 et ſeqq. vbi Beltram. in annot.*

Tamen cum in caſu noſtro non conſtet, quod conſtituentes ad fauorem D. Lauræ poſſederint tẽpore facti conſtituti nihil ope-
19 ratur conſtitutum ad fauorem conſtitutarij *Alex. conſ. 170. n. 3. lib. 5. Afflic. deciſ. 335. n. 4. Bellon. conſ. 34. num. 6. Bart. in l. quadam mulier ff. de rei vendic.* maximè quando prout nunc D. Laura non agit contra conſtituentes, vel habentes cauſam ab eis, quò ad bona per eam empta, ſed cõtra tertios, prout benè diſcurrit *Scapuc. de Saluian. quæſt. 28. per tot. lib. 1.* Et quia conſtitutum fuit extinctum morte conſtituentium, nec ideò amplius vllum effectum producere poteſt, cum
20 deuenerit ad tempus inhabile, & quò omnis poſſeſsio remanſit extincta præcipuè non appoſita clauſula ex nunc, prout extunc, nec facta mentione hæredum *Neguſ. de pig. part. 3. memb. 2. n. 2. & 3. & part. 6. memb. 1. n. 36. Afflic. deciſ. 335. n. 6.* & fuit dictum in Romana hæreditatis de Cincijs Lunæ 19. Decembris 1622. coram Pirouano penès *Poſth. deciſ. 28. n. 4. & ſeqq. & deciſ. 89. n. 7. & ipſe Poſth. obſer. 20. n. 35. et 36.* vbi tamen, quod iſtud procedit reſpectu conſtituentis, nè videatur illius hæredibus data facultas, & licentia detinendi, ſecùs autem reſpectu conſtitutarij, qui adhuc poſſeſsionem acquiſitam mediante conſtituto retinet, vt latiùs ibi per eum.

Sed dato etiam, quod conſtitutarius retineat ſaltem ciuilem poſſeſsionem (ſi ſecun-
21 dum prædicta conſtaret de poſſeſsione conſtituentis tẽmpore facti cõſtituti) iuxtà *conſ. Crauett. 170. n. 2. Menoch. de recuper. remed. 14. n. 67. Gratian. diſcep. 172 n. 17. Rot. penès Poſth. in d. deciſ. 28. n. 1.* tamen huiuſmodi ciuilis poſſeſsio non præſumeretur adhuc
22 durare, cum extinguatur per decennium *Bart. in l. ſiuè poſſidetis n. 8. ff. de probat. Rot. penès Poſt. deciſ. 86. n. 4.* quia quamuis tempus non ſit modus amittendæ poſſeſsionis *l.*
23 *ſi mulieris 22. ff. quibus mod. vſusfruc. vel vſus, etc.* eſt modus inducendi obliuionem, per quam inducitur deſpoſitio animi, poſsidendi, quę eſt modus perdendę poſſeſsionis *Vrſil. ad Afflic. deciſ. 394. num. 2. Gratian. diſcep. 450. n. 31. et diſcep. 310. n. 48.*

Immo quamuis poſſeſsio ciuilis retineatur ſolo animo per longum tempus, tamen iſtud intelligitur niſi alius interim verè poſſideat percipiendo fructus vſque ad tempus
24 motæ litis etiam non probata ſcientia alterius partis *Gratian. diſcep. cit. 450. n. 32. et ſeqq. Rot. apud Poſth. deciſ. 123. et ipſe latiùs obſer. 58. n. 11. et 12. per tot.* quæ omnia concurrunt in caſu noſtro contra D. Lauram,

ſtam, vt videre eſt ex proceſſu.

Nec etiam dici poteſt D. Lauram, ſaltem
poſt mortem D. Baiuliuij Ciri eius viri fuiſſe
in vera, reali, & actuali poſſeſſione prætenſorum bonorum, & ſibi mutaſſe cauſam poſſeſſionis, ità vt tunc temporis militarent ad
eius fauorem omnia ea, quæ ſupra dicta fuerunt de D. Alexandra. Quia ſumus in diuerſis terminis, namque D. Laura ſuſcepta
tutela ſuorum filiorum eorum nomine paternæ ſe imiſcuit hæreditati omniaquè alia
ſemper geſſit tutino nomine ſoluendo publica tributa, & relinquendo dicta bona ali-
25 brata ad æſtimum, & cataſtrum ſuorum filiorum, quæ omnia oſtendunt poſſeſſionem
pupillorum, & filiorum non autem matris
l. qui vniuerſas §. quod per colonum. ff. de acq. poſſ. Maſcard. de probat. concl. 274. Gratian. diſcep. 293 num. 17. & 18 Bart. & alij in l. vltim. §. licentia C. de iur. delib. & l. vlt. C. arbitr. tut. idem Gratian. diſcep. 989. n. 13 & ſeq. & latè in diſcep. 700. n. 36. & ſeqq. vbi
pulcrè loquitur ad confirmationem prædictorum: ſicuti ipſa D. Laura in reſponſione
ad poſitiones declarauit omnia geſſiſſe nomine filiorum, quamuis etiam abſq; alià declaratione præſumatur potius voluiſſe eorum nomine, quàm proprio continuare
26 poſſeſſionem, cùm in eorundem tutela ſucceſſerit, vt fuit dictum in Spoletana bonorum 22. Aprilis 1616. *coram Buratt. & in Narnien. ſucceſſionis Mercurij 8. Iunij. 1631. coram Veroſpio apud Poſth. deciſ. 325. n. 11. Gratian. diſcep. 627. n. 26. et ſeqq.*

Nec pariter dictæ D. Lauræ ſuffragari poteſt in hoc iudicio manutẽtionis, quod mortuo D. Baiuliuio Angelo Maria eius filio auctoritate Prætoris cæperit poſſeſſionem per
præcepta facta colonis, & alias declarationes
de continuãdo poſſeſſionem, illamq; immutando quatenus, &c. quia poſſeſſio capta
non citatis primis poſſeſſoribus etiam ſi eſ-
27 ſent iniuſti detentores, & occupatores, ſiuè
prædones eſt nulla ità vt Iudex debeat intruſum expellere, & expulſum iterum in ea
ponere *Gratian. diſcep. 339. n. 26. et ſeqq. et diſcep. 431. n. 3. et 4. Rot. penes Poſth. deciſ. 169. n. 6. et 7.* vbi quod iſta poſſeſſio tanquam poſterior habetur pro clandeſtina, &
48 turbatiua, nec eſt manutenibilis *Rot. diuerſ. part. 1. deciſ. 612. n. 4.* hęredes quem in poſ-
ſeſſione manutenendos, & de illorum manu
29 capienda legata, & fideicommiſſa, & alia
prætenſa credita *l. reſtituta ff. ad trebell. Rol. conſ. 78. n. 14. et ſeqq. lib. 3. Ioſeph. Ludouic. deciſ. 47. n. 15. cum alijs in d. deciſ. 169. n. 8.*

Et quod etiam tollit omnem difficultatem
in hoc iudicio, quo ad D. Lauram eſt, quia
ipſa egit ſinè actione, quo caſu poterat etiam
parte non opponente officio iudicis repelli,
30 vt latè diſcurrit *Ricc. in collect. 3699. per tot.*
Ius enim, & actiones, quas habere poterat à
ſe abdicauit per donationem, cum ampliſſima iurium ceſſione ad fauorem DD. Annæ
Marię, & Hęleonoræ eius filiarum, vt videre eſt ex citato inſtrumento de die 4. Aprilis
1651. quo ſtante non poterat agere ſaltem
31 nomine proprio, & ad propriam vtilitatem,
prout fecit *Iaſ. in l. ſi cum emptore n. 11. ff. de pact. Theſaur. deciſ. 201. n. 7.* Immò ſi prædicti DD. hęredes ſoluiſſent ei, quod petebat
32 poſt ceſſionem factam in tam ampla forma,
cum clauſula ponens, &c. Et alijs, ex quibus nullę actiones etiam dir ctę ſaltem efficaces remanſerant penes illam *Crot. conſ. 8. n. 12. et conſ. 83. n. 12. et 14. lib. 1. Cenc. de Cenc. quaſt. 67. n. 6. Gratian. diſcep. 20. num.* 20. poſſent totum ſolutum repetere per con-
33 ditionem indebiti nè eſſent in damno, cùm
non potuiſſent præiudicare DD. ceſſionarijs
Surd. conſ. 22. n. 36. Mantic. de tacit. et ambig. conuent. lib. 4. tit. 13. n. 4. Caball. cons. decis. 81. n. 15. lib. 2. Cenc. d. quaſt. 67. n. 6. Maur. tract. de ſolut. cap. 5. n. 55. et ſeqq. ad 68. ita vt pręfati Doctores amplient iſtud
procedere, etiam non interuenientibus requiſitis *l. 3. C. de nouat.* & tantò magis cùm
in noſtro caſu pręfati hæredes, & D. Alexandra nõ ſolum habuerint ſimplicem notitiam
34 de dicta ceſſione, & donatione, ſed plenam
ſcientiam, quam allegarunt in iudicio, vndè
ceſſabant dicta requiſita, quę ad aliud non
tendunt, quam vt ceſſio deducatur ad notitiam debitoris, qui ſi iam ſciens, & certus ſit
amplius certiorari nõ oportet *c. cum qui certus 31. de reg. iur. in 6. l. 1. §. aiunt, et §. ſi intelligatur de adilit. adict. et l. ſi tamen, §. et qui ſeruum eod. tit. Rot. part. 2. diuers. decis. 152. per tot.*

Rectè igitur dicti D. heredes, & D. Alexandra potuerũt obijcere D. Laurę illud adagium relatum per *Gratian. diſcep. 20. n. 27.*
35 Amice ad quid veniſti, ſi ius tuum alteri ceſ-
ſiſti, & ideò pro iure ceſſo non potes amplius

expe-

experiri, quam exceptionem poſſe allegari à
parte conuenta dixit etiam *Rot. Rom. in No-
uiſſ. part. 6. deciſ. 323. n. 12. & in part. 5.
deciſ. 411. n. 2. & 3.*

Quò verò ad prædictas DD. donatarias
poſt detectam donationem coniunctim, &
diuiſim venientes ad iudicium cum D. Lau-
ra, ommiſſa diſputatione an per illarum ſu-
perueniêntem conſenſum potuerit conuali-
dari iudicium nulliter, & ſinè actione ęptum
36 iuxta theoricam *Bart. in l. ſi autem plures ff.
de acq. plu. arcen. cum alijs per Gratian. diſcep.*
818. *n.* 25. & an currere poſſit idem iudicium
cum donatarijs per quarum acceſſum vide-
37 tur alterari in præiudicium partis, maximè
cum dicta ceſſio fuerit facta ante illud inten-
tatum *Afflic. deciſ. 354. Gratian. diſcep. 906.
num. 15.*

Reſeruata etiam in iudicio ordinario illa
ſatis ardua quæſtione, quæ incidit ſaltem reſ-
pectu D. Hæleonorę, quæ recepta dote ſa-
tis excedente ſummam ei relictam in teſta-
mento D. Capitanei, & Baiuliuij Ciri ſui pa-
tris in manibus D. Baiuliuij Angeli Mariæ
fratris eam dotantis cum iuramento renun-
ciauit, & ceſſit omnibus bonis paternis, &
maternis ex quacunq; cauſa, & quocunque
tempore, & titulo ſibi obuenientibus in am-
pliori forma, an ſcilicet ſtante dicta renun-
ciatione, & ceſsione ad fauorem fratris ſe
penitus reddiderit incapacem omni relicto
præcipuè, cùm huiuſmodi ceſsio fuerit acce-
ptata per dictum D. Baiuliuium Angelum
Mariam fratrem pro ſe, & hæredibus, qui
38 hęredes modò poteſtati fuerunt ex huiuſmo
di ceſsione fuiſſe ſibi ius quæſitum, & illam
acceptare, ità vt eius vigore omnia iura do-
nata, & ceſſa per D. Lauram dictæ D. Hæ-
leonoræ modò applicari debeant, & acquiri
prædictis hæredibus, vel potius talis renun-
ciatio, & ceſsio intelligatur ſub tacita con-
ditione matre ſcilicet perſeuerante in eadem
voluntate, à qua ſi recedat filiæ donando,
vel relinquendo habeatur pro non facta *Af-
flic. deciſ. 350. n. 12. & ſeqq. Caſtr. in l. tran-
ſactionem C. de pact. Bart. in l. ſtipulatio hoc
modo n. 4. ff. de verb. oblig. latè Surd. deciſ.* 14.
*& latius Theſaur. quæſt. forenſ. 95. per tot.
lib.* 1. vbi firmat pro fratre maſculo, cui
fuit facta renunciatio maximè ſi filiæ, vel
ſorori renuncianti fuerit aliquid datum, vel
promiſſum in recompenſationem, & correſ-
pectiuitatem huiuſmodi renunciationis, prout
in caſu noſtro, de quo etiam videndus
Gratian. diſcep. 692. per tot.

Viſum fuit pro illarum excluſione in hoc
iudicio ſufficere omnia, quæ ſupra allegata
fuerunt contra D. Lauram, ex cuius perſo-
na totum ius ſuum metiuntur, quia illa non
39 potuit plus iuris in filias ſuas tranſmittere,
quàm ipſa haberet, & reſoluto iure datoris
reſoluitur ius acceptatoris, omneſq; exce-
ptiones, quæ obſtant cedenti obſtare debent
etiam ceſsionarijs *l. exceptiones ff. de excep.
Bart. in l. ſi quis rem. ff. de procur. Surd. conſ.
333. n. 15. & 16. lib. 3. cum alijs per Gratian.
diſcep. 906. n. 9. & 10. & diſcep. 955. n. 21.
et 22.*

Nec pariter facere videbatur pro manu-
tentione ad fauorem D. Lauræ, quod ipſa
de anno 1635. conceſſerit iura ſua titulo
tranſactionis eius filijs, cum pacto, quòd
illis præmorientibus ceſsio haberetur pro
non facta, & ad ipſam redirent eo modo, &
ſtatu quo erant tunc temporis, & ſic quòd
cùm fuerit reſolutus huiuſmodi contractus
per aduentum dictæ conditionis ad exem-
40 plum proprietarij, & ſimilium, quibus ex
eorum ſola ciuili poſſeſsione debetur manu-
tentio finito vſufructu aduerſus hæredes
vſusfructuarij, ità etiam eidem D. Lauræ ſit
debita manutentio *Gratian. diſcep. 899 n. 6.
et ſeqq. Poſth. d. tract. obſer. 16. n. 42. et ſeqq.*
vbi multas deciſiones adducit, &c. Quia
omiſsio, quod non conſtat D. Lauram tunc
temporis poſſediſſe, immò contrarium ex
prædictis, & ex inſtrumento conceſsionis
his verbis, &c. *ò ceſſi cede, e rinoncia tutte le
ragioni, che hà, e può hauere in qualſiuoglia
modo, etc.* quæ denotant illam bona non
poſſediſſe; ceſſat obiectum ex iuſta cauſa re-
tinendi quam habent nunc dicti DD. hęre-
des, & D. Alexandra, cum proprietas, &
iura D. Lauræ non ſint liquida, vt in ſimili
41 de hæredibus vſusfructuarij, & alijs ob iu-
ſtam cauſam retentionis manutenendis no-
tat *Gratian. d. diſcep. 899. n. 7. et Poſth. d. ob-
ſer. 16. n. 42.* & de Vaſallo manutenendo
aduerſus dominium idem *Gratian. diſcep.
736. n. 8.*

Iuſta autem cauſa retentionis in præſen-
tiarum dicitur, quia quouſquè D. Laura
non docuit aliundè habuiſſe pecunias, &
res, cum quibus acquiſiuit dicta bona du-

rante

42 rante matrimonio, præſumuntur ex bonis
viri, & ſic illi, & illius hæredibus acquiſita
iuxtà *l. quintus Mutius. ff. de donat. inter.
vir. & uxor. l. etiam C. eod. Ludouiſ. deciſ.*
539. *n.* 17. *& benè Mynſinger. Cent.* 2. *obſer.*
92. *per tot.* vel ſaltem ſi aliorum veſtigia ſe-
qui placet, quia tenetur ad ſolutionem prętij
43 hæredibus mariti dato, quod ſibi, & non
illis bona acquiſiuerit *l.* 1. *& l. multum inte-
reſt C. ſi quis alter. vel ſibi Oſaſch. deciſ.* 140.
per tot. Menoch. de præſump. lib. 3. *præſump.*
51. *n.* 42. *& ſeqq. Gratian. diſcep.* 696. *n.*
23. *&* 24.

Quò verò ad prætenſa bona ſibi aſſignata
pro aſſecuratione dotium, omiſſo an talis
aſſignatio facta conſtante matrimonio, & ſi-
nè cauſa importet ſolùm hypotheeam, &
aſſecurationem dotium, vel translationem
dominij, & an ex modicitate prætij eõuenti,
& alijs coniecturis fuerit ſimulata, vel poſſit
ſaltem retractari per remedium *l.* 2. *C. re-
ſcind. vend.* cùm præſuponatur leſio vltrà di-
midiam, vel ſit locus nouę ęſtimationi, cum
ſimilibus inueſtigationibus, quæ conecr-
nunt iuditium petitorium. Pro nunc iuſta
cauſa retentionis viſa fuit non redditio ra-
tionum adminiſtrationis tutelæ, & donec
44 ſufficienter reddita fuerit; vt in terminis de
matre tutrice, quod ei non competat actio,
& petitio ſuarum doctium niſi reddita ratio-
ne tutelæ adminiſtratæ, præcipuè vbi prout
in caſu noſtro, conſtat de ingenti ſumma
pecuniarum ad illius manus peruentarum,
ex quibus præſumitur ſibi ſolu ſſe prout fa-
cere poterat donec aliud ex ſufficienti ratio-
ne appareat *Rot. in Romana adminiſtrationis
tutelæ* 2. *Aprilis* 1590. coram Penia, & tan-
45 tò magis ſtante expræſſa hypotheca facta
per matrem in ſuſceptione tutelæ *Soc conſ.*
180. *Montan. de tur. tutel. cap.* 38. *n.* 62.
fol. mihi 194. *Rol. Dec. & alij, quos refert, &
ſequitur Gratian. diſcep.* 129. *n.* 21. *& ſeqq.*
vbi reſpondet contrarijs, quod ſcilicet ſolu-
tio dotis non ſit retardāda propter non red-
ditam rationem adminiſtrationis, maximè
ſtante obligatione Camerali, vt procedant
46 quando non extaret hypotheca expreſſa ad
fauorem minorum, & hæredum, neque con-
ſtaret ad tutricem perueniſſe pecunias, & bo-
na, ex quibus ſibi potuerit ſatisfacere *Sera-
phin. in Romana tutelę* 17. *Februarij* 1603.
Gratian. diſcep. cit. 129. *n.* 40. 41. & prædi-
cta omnia in terminis noſtris latè probat,
& ſequitur *Merlin. poſt hæc ſcripta viſus in
tract. de pig. lib.* 4. *tit.* 5. *queſt.* 178. *per tot.*

Nec facit prætenſa liberatio per dictam
D. Lauram obtenta de adminiſtratis etenim
ad hoc, vt talis liberatio prodeſſe poſſet non
ſufficit conſilio, ſed requiritur factum, exhi-
bendo, & tradendo volumina cautiones, in-
ſtrumenta, inuentarium, & alia ad tutelam
pertinentia offerendo actualiter rationes le-
47 gendas, percunctandas, & diſpungendas
non confusè, ſed explicitè, & diſtinctè, &
omne reliquum exoluendo, aliàs nunquam
dici poteſt bona, & perfecta ratio reddita
quin iterum ſit reddenda *Rimin. iun. conſ.*
338. *n.* 31. *& ſeqq. lib.* 3. *Rol. conſ.* 49. *n.* 37.
& ſeqq. lib. 1 *Nunnoz. de ratiocin. adminiſtrat.
cap.* 2. *n.* 5. *& cap.* 4. *n.* 6. *Rot. coram Penia
Bononien. redditionis rationis* 12. *Iunij* 1606.
quos refert, & ſequitur Gratian. diſcep. 563.
n. 30. *et ſeqq. et optimè confirmant quæ latè
diſſerit Montan. de tut. cap.* 38. *n.* 4. *et ſeqq.
et n.* 137. *et ſeqq. Quod ampliat Gratian. loc.
cit.* etiam ſi in dicta liberatione interuene-
rint iuramentum, & iudicis decretum cum
conſenſu conſanguineorum, quia nihil ho-
48 rum ſufficit, ſed debent rectè conſiderari
omnes partitæ, & ſuper illis eligi periti,
aliàs tutor non conſequitur liberationem
ex aſſertione minoris, ſi enim ità confusè,
& ex abrupto eſſent permiſſum reddere ra-
tiones tutelæ, pupillis nihil, aut patrum re-
maneret prout benè diſcurrit eum alijs *Gra-
tian. d. cap.* 563. *n.* 44. *et ſeqq.*

Et quæ dicta ſunt de minore procedunt
abſque dubbio etiam in illius heredibus, qui
poterunt petere huiuſmodi redditionem ra-
49 tionum, cùm illud non ſit aliquod priuile-
gium perſonale, ſed ius, quod tranſit ad he-
redes *l. a tutoribus §. heredibus ff. de admin.
tut. Montan. de tut. cap.* 39. *n.* 138. immò
50 etiam heredes minoris poſſent eodem mo-
do iurare in litem ex cauſis permiſſis contra
tutorem *Caſtr. et Soc. in l. pen. §. fin. ff. ne
quis eum qui in ius, etc. quos refert, et ſequitur
Montan. d. tract. reg.* 6. *n.* 15. *fol. mihi* 112.
quamuis tale iuramentum in litem, & aliæ
51 penę inductę contra tutores ob non confe-
ctionem inuentarij non habeant locum
contra heredes tutorum, niſi quatenus cum
illis fuerit lis conteſtata *Gratian. diſcep.* 711.
n. 21.

Non

Non obſtat, quod dicta D. Laura prætendat in teſtamento dicti D. Baiuluij Ciri eius
viri ſibi fuiſſe remiſſam neceſſitatem conficiendi inuentarium, & reddendæ rationis,
prout aſſerit in inſtrumento ſuſceptionis tu-
52 telæ, nam quò ad inuentarium tutelare licèt poſſit remitti à teſtatore etiam tacitè, &
per verba æquipollentia *l. fin. C. arbitr. tut. Clar. §. teſtamentum quaſt. 66, verſ. quo ad tertium*, vbi quod huiuſmodi remiſſio cenſetur facta fauore pupillorum, quorum in-
53 terdum intereſſe poteſt illud non confici nè ſecreta domus, & patrimonij pandantur *l. fin. C. de alim. pup. praſt. Montan. d. tract. reg. 5. n. 98. & latè Gratian. diſcep. 711. nu. 6. & ſeqq. per tot.* & idem ſit dicendum de liberatione à reddendis rationibus, quod va-
54 leat cùm voluntas teſtatoris ſit ſeruanda pro lege *c. vltima voluntas 13. quaſt. 2. & §. diſponat in Auth. de nup. facit Montan. loc. cit. n. 115. & cap. 38. n. 26. & ſeqq.*

Tamen quò ad inuentarium huiuſmodi non deſunt etiam, qui contrarium, & fortè
55 melius aſſerunt, maximè quãdo non fuit expreſsè vetitum *Ripa in l. nemo poteſt. n. 85. ff. de leg. 1. Borgn. de vſufr. n. 148. & alij per Montan. d. tract. reg. 5. n. 26. & n. 98.* licèt prima opinio ſit verior, vt teſtatur *Gratian. d. cap. 711. n. 24. & ſeqq.*

Sed quicquid ſit de prædictis, & an huiuſmodi remiſſio ſaltem operetur nè contra D. Lauram detur iuramentum in litem ob non
56 factum inuentarium, & libros rationum, vt diſcurrit *Montan. d. tract. reg. 6. n. 18. & Borgn. de tut. & curat. n. 207.* quod non eſt præſentis inſpectionis viſum fuit in caſu noſtro ceſſare obiectum ex pluribus.

Primò, quia de dicta volũtate, & diſpoſitione D. Baiuluij Ciri nihil conſtat in proceſſu,
57 & quod eſt extra proceſſum dicitur extra mundum, vt dixit *Rot. in Romana teſtamenti Baldaſarris Ruſconi Ven. 17. Iunij 1611.* coram Sacrato, & habetur penes *Gratian. diſcep. 550. n. 36. ſeqq. et idem Gratian. diſcep. 725. num. 33.*

Nec quidquam probant verba enunciatiua D. Lauræ, cùm talis diſpoſitio non poſ-
58 ſit pendere ex illius aſſertione, & aſſenſu, ſed ex voluntate dicti eius viri *auth. ſi quis in aliquo C. de edend. Pract. Papp. for. ſent. diff. gloſ. vſq; litis conteſtatione, et Genua tract. de verb. enunciat. per tot.* & cùm ſe re-
59 ferant ad teſtamentum nihil probant non conſtito de illo vti relato *l. teſtamento. ff. de condit. et demonſtrat. Gratian. diſcept. 502. n. 16. et 17.*

Secundò, quia quatenùs conſtaret de dicta liberatione operaretur ſolum vt cenſeatur remiſſa quædam ſcrupuloſa, & valdè
60 ſubtilis redditio, non autem, quod non teneatur reddere rationem de pecunijs, & alijs rebus, quæ ad illam peruenerunt *l. ſi ſeruus vetitus ff. de leg. 1. l. non ſolum §. vlt. ff. de liber. leg. l. quidam decedens. ff. de admin. tut. Pract. Papp. de redd. rat. tut. gloſ. 2. n. 15. Aug. conſ. 125. et Montan. d. cap. 38. n. 26. et ſeqq.* vbi loquitur in matre tutrice, & in caſu fortiori, quando non ſolum fuiſſet
61 relicta liberatio, ſed etiam omne id, in quod contingeret eam remanere debitricem grauando hæredes, vt illud totum ei reſtituant; aliàs enim eſſet remiſſio doli futuri, qui remitti non poteſt ne detur occaſio delinquendi *l. vnus § illud ff. de pact. l. conuenire ff. de pact. dotal.* nec ideò per huiuſmodi legatum impedirentur hæredes petere
62 pecunias ad eam obuentas *l. vlt. §. inter cætera, et ... iuxta ff. de liber. leg. l. ſi ſeruus ff. de leg. 1. Alex. conſ. 62. per tot. lib 4. Montan. loco cit. et Borgn. eod. tract. n. 207.*

Immò tutor ſemper tenetur conficere li-
63 brum rationum quamuis inuentarium fuerit ſibi remiſſum, aliàs ex hoc ſolo defectu contra eum poſſet iurari in litem *Plot. de in lit. iurand. §. 5. n. 33. quem refert, et ſequitur Gratian. diſcep. 59. n. 13.* & remiſſio inuentarij non liberat ſaltem à deſcriptione
64 bonorum ad faciliorem probationem, & nè permutari poſſint idem *Gratian. diſcep. 711. n. 51.* Et hoc quia etiam ſi vetitum ſit exigi rationes à tutore, nihilominus tene-
65 bitur exhibere cartas in quibus rationes ſunt conſcriptæ *l. fin. §. inter cætera. ff. de liber. leg. Montan. d. cap. 38. n. 10.*

Tertiò, quia dicta liberatio eſſet nulla, cùm patrimonium D. Baiuluij Ciri conſiſtat pro maiori parte in bonis emphyteuticis, quæ nunc propter finitam lineam ſunt deuoluta ad Illuſtriſſimam Communitatem Imolæ penès quam reſidebat directum dominium, & in bonis ſuppoſitis Commendæ Baiulatus, quod non erat ignotum D. Lauræ, vt ipſa fatetur, & horum bonorum reſpectu cùm per eius mortem ius ſuum fini-

Digitized by Google

ret, & ad filios tranſirent ex pacto, & pro-
66 u dent à primorum acquirentium non po-
tuit diſponere in præiudicium illorum, qui-
bus ex propria perſona ius competebat *Gra-
tian. conſ. 23. n. 18. lib. 1. quem ſequitur Mon-
tan. reg. 5. n. 114. & ſeqq.* & faciunt quæ in
ſimili notatur de fæudo antiquo per *Soc. iun.
conſ. 72. n. 40. lib. 1. Clar. §. feudum quæſt.
40. in prin. cum alijs per Mechalor. de fratr.
part. 1. cap. 38. n. 22. & ſeqq.* & de emphy-
teuſi per eundem *Clar. §. emphyteuſis quæſt.
16. per tot.*

Quartò, quia vt à pluribus, & maximè ab
intereſſe habentibus audiui hujuſmodi teſta-
mentum D. Baiuliuij Ciri nil aliud eſt, quam
ſimplex quædã ſcriptura eius manu conſcri-
67 pta, vndè quatenus in illa cõſtaret de perfe-
cto conſenſu, poſſet ſolũmodo locum habere
inter liberos, & reſpectu diſpoſitionum con-
cernentium illorum fauorem iuxta *l. hac
conſultiſſima §. ex imperfecto C. de teſtam. &
Clar. §. teſtamentum quæſt. 8. per tot.* Da-
tio autem tutoris cùm non ſit de vno ex li-
beris, ſed de vxore, quæ in hac materia
prò extraneo reputatur licèt reſpiciat fauo-
68 rem ipſorum liberorum, cùm etiam tendat
in onus, & præiudicium alterius non valuit
ipſo iure, ſed indigebat confirmatione *DD.
in d. §. ex imperfecto Alex. conſ. 140. n. 2. lib.
1. cum alij per Clar. d. §. teſtamentum quæſt.
10.* Et ſic tantò minus poterit valere dicta li-
beratio relicta D. Lauræ cùm illa non ſit de
liberis, & tanquam reſpiciens fauorem, &
69 commodum extranei non ſuſtinetur, ſed
habetur pro non facta, vt eſt *tex. in d. §. ex
imperfecto, & firmant communiter DD. vt per
Clar. loc. cit.* & latè ad ſaturitatem *Gratian.
diſcep. forenſ. cap. 235. per tot.*

Cùm itaque conſtaret de poſſeſſione di-
ctorum Dominorum hæredum, & D. Ale-
xandræ, de illorum prouocatione ad iudi-
cium, de non poſſeſſione D. Lauræ, de iu-
dicio moto ſinè actione, de iuribus ſatis tur-
bidis, & non liquidis ob non redditam ra-
tionem tutelæ, & non docto, vndè D. Lau-
ra habuerit pecunias, ex quibus prætenſa
bona comparauit, de non recta liberatione
obtenta, ac de non valida remiſſione præ-
tenſa ſibi facta a D. Baiuliuio Ciro, fuit iux-
tà prędicta denegata manutentio D. Lau-
ræ, & conceſſa DD. Iulio, & fratribus de
Pantaleonibus hæredibus inſtitutis, ac Illu-
ſtriſſimæ D. Alexandræ Summaiæ vſufru-
ctuariæ relictæ in teſtamento D. Baiuliuij
Angeli Mariæ illius viri, & huiuſmodi ma-
nutentioni tanquã iuſtę pars acquieuit pro-
ſequendo cauſam in petitorio coram me, &
poſteà coram Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſi-
mo D. A. C. & per ſignaturam Sanctiſſimi in
Rota introductam, in qua cauſa copioſiſſi-
mum, & doctiſſimum conſilium edidit Ex-
cellentiſſimus D. Franciſcus Borelius Aduo-
catus Imolenſis typis impreſſum, & poſt
multum tempus fuit eo, & me ſuadente per
concordiam terminata.

SVMMARIVM In Caput IX.

1 *PRæuentioni locus eſt ob rixam inter lai-
cos in loco Sacro ſ. quantam, ſed quomodo
iſtud intelligatur numeris ſeqq.*

2 *Præuentionis natura eſt, vt vnus iudex
alium excludat, & vno procedente alter ſileat.*

3 *Delicta duo reſultant ex rixa in loco Sacro,
vulnera ſcilicet, et ſacrilegium.*

4 *Vulnera ſequuta hincinde inter laicos in loco
Sacro rixantes puniuntur à Iudice Seculari,
priuatiuè quò ad Eccleſiaſticum.*

5 *Sacrilegium eſt mixti fori, et in eo locus eſt
præuentioni.*

6 *Delinquens quandoque poteſt duplici pœna
puniri, ciuili, et Eccleſiaſtica.*

7 *Abſolutus in foro Eccleſiaſtico pro delicto com-
munis fori poteſt etiam in foro Seculari pu-
niri, et quæ ſit ratio.*

8 *Abſolutus cum clauſula rebus ſic ſtantibus,
vel ex hactenus, etc. poteſt iterum pro eodem
delicto inquiri, et puniri.*

9 *Punitus ſemel pœna condigna non poteſt am-
plius pro eodem facto puniri.*

10 *Punitus pœna Canonica in foro Eccleſiaſtico
poteſt iterum puniri pœna ciuili in foro Se-
culari, quando pœnæ tendunt ad diuerſa.*

11 *Quid fuerit ſeruatum in facti contingentia.*

SEquuta rixa cum aliquibus offenſionibus
inter Bartolomeum Cremonenſium, alias
Stagninum, & Vergiliũ Beligatium de Imo-
la in loco ſacro Eccleſiæ, ſiuè Comendæ
Sancti Ioannis Baptiſtæ dictæ Ciuitatis Imo-
læ, licèt ambo dicti rixantes eſſent laici præ-
ten-

tendebat Reuerendiſſimus D. meus Hyeronimus de Choris Senenſis Vicarius generalis Eminentiſſimi D. Cardinalis Ghiſij, nunc Sanctiſſimi noſtri, & tunc Epiſcopi dictæ Ciuitatis ratione loci cõmiſſi delicti cognitionem cauſę ad illum ſpectare, maximè cùm ipſe præuenerit abſoluendo dictum Stagninum, quaſi tale delictum eſſet mixti fori,
1 & vnuſquiſque Iudex poſſit procedere, & ſit locus pręuentioni præcipuè quando prout hic non agitur de pœna ſanguinis *Sperel. deciſ. 3. n. 8. tom. 1. verſ. benè verum eſt, quod in praxi ſemper ſeruatum eſt, vt quotiès Eccleſiaſticus præuenit, & pro ſacrilegio condignam pœnam impoſuit, vel ritè abſoluit Iudex laicus non puniat vlterius delinquentem, &c.* & idem firmat idem *Sperel. in deciſ. ſeq. 4. n. 3. verſ. verum citrà vllam heſitationem, &c. vbi etiam n.* 4. quod natura præuentionis eſt, vt vnus
2 alium excludat, & altero procedente alterius forus ſileat, & in Iudice procedente omnis conſolidatur iuriſdictio, *et n. 6. 7. et 9.* reiicitur opinio contrarium tenentium; & quòd huic opinioni acquieuit Fiſcalis Ducalis Parmenſis, qui inſtabat apud Vicarium Parmenſem reformandam eſſe ſaltem inquiſitionem, & tamen non reformanti acquieuit, vndè tantò magis acquiſcendum aſſerebatur in caſu noſtro præſertim cùm verſemur in terris Eccleſiæ, & prędictis addebatur etiam auctoritas *Ciarlin. lib. 1. contr. iur. cap. 15.* quis in caſu ſimili damnauit ad triremes, iudex autem laicus ſiluit.

Verùm ego animaduertendum dicebam, quod ex facto controuerſo nempè ex dicta offenſione inter laicos hincindè ſequuta in loco ſacro quatenùs id verum eſset, quod
3 tamen non credebatur cùm in actis Curię noſtrę nulla appareret mentio de Eccleſia, vel loco ſacro, duę reſultaſsent diuerſę delictorum ſpecies, nempè ipſa vulnera, & ſacrilegium ratione loci.

Vulnera quidem quę habentur pro delicto principali, ex quo poſteà reſultat etiam ſacrilegium, cùm ſequuta fuerint inter laicos hincindè non ſunt mixti fori, vt ſupponitur, ſed ſolus Iudex laicus pro illis procedere, & inquirere poteſt condemnando, vel abſoluendo, prout ex actis apparebit, vt benè notat *Pet. Cabal. reſol. crim. caſ. 194. n. 2.*
4 *et ſeqq.* vbi citat *Clar. Farinac.* & alios multos, & prędicta procedere ſine dubio aſſerit, quando prout in caſu noſtro agitur de delicto merè ſeculari, prout ſunt vulnera, licèt in loco ſacro eſsent illata inter laicos.

Sacrilegium autem quod oritur ratione loci ſacri violati propter dicta vulnera dicitur mixti fori, & eius reſpectu rectè proceſſit dictus Reuerendiſsimus Dominus Vicarius quatenùs pręuenit Curiam ſecularem
5 in procedendo, & abſoluendo, ad quam Curiam ſecularem cumulatiuè etiam ſpectat cognitio pro ſacrilegio *Pet. Cabal. d. caſ. 194. n. 5. et per tot.* vbi quod non eſt inconueniens, vt hoc caſu tales delinquentes puniantur duplici pęna, vna ſcilicèt ciuili pro ipſo delicto principali per laicos in loco ſacro comiſſo, & iſta priuatiuè quò ad Iudicem Eccleſiaſticum imponitur per Iudicem laicum; altera autem Eccleſiaſtica pro viola-
6 tione loci ſacri, & ſic pro ſacrilegio, & iſta eſt infligenda per Iudicem Eccleſiaſticum, quatenùs non fuerit pręuentus à Iudice ſeculari, qui etiam pro huiuſmodi ſacrilegio procedere poteſt, vt declarat ibidem *Cabal. n. 7. et ſeqq.*

Immò quòd abſolutus in foro Eccleſiaſtico per Iudicem Eccleſiaſticum pro crimine communis fori poſſit puniri etiam à Iudice ſeculari, cùm talis abſolutio non pariat
7 exceptionem rei iudicatę in foro ſeculari, quaſi Iuriſdictio Eccleſiaſtica, & ſecularis ſint inuicem ſeparatę, & diſtinctæ vna ab altera, & delicto mixti, & cõmunis fori vtraque iuriſdictio dicatur offenſa, itaut vterque Iudex Eccleſiaſticus, & ſecularis poſſit iniuriam proprię iuriſdictionis illatam vendicare *Clar. §. fin. quæſt. 57. verſ. ſed hic occurrit cum alijs multis per Guaz. ad def. def. 2. cap. 7. n. 55. et def. 36. cap. 11. etc. facit Afflic. deciſ. 219. n. 4. vbi etiam Vrſil. in add.*

Præcipuè quia dictus Stagninus non fuit deffinitiuè abſolutus, ſed cum clauſula rebus ſic ſtantibus, & ex hactenus deductis prout communiter obſeruatur, quo caſu
8 poteſt iterum pro eodem delicto inquiri, & puniri *Guaz. d. def. 2. cap. 7. Clar. §. fin. quæſt. 57. et latè Petr. Cabal. reſol. crim. caſ. 93. per tot. et caſ. 162. n. 26.*

Nequè obſtant ſupra ex Sperello deducta, quia aut ipſe loquitur, & intelligi debet quò ad ſacrilegium, quod vt dixi eſt cõmunis fori, & non quò ad delictum principale mere laicum, & ſeculare, pro quo

Digitized by Google

ſacrilegio nos etiam dicimus eſſe locum præuentioni; aut loquitur contra communem opinionem ſi aliter, & quò ad delictum principale intelligatur.

Caſus autem Ciarlini vltrà, quòd ipſe potuit eodem affectu decipi non facit ad rem, licèt in ſe veritatem contineat, quia ſi ille fuit delinquens fuit per eum tranſmiſſus ad triremes, non poterat iterùm tranſmitti per iudicem laicum, cùm non ſit pęna eodem tempore reiterabilis, & quia differt caſus abſolutionis à caſu condemnationis, in caſu enim abſolutionis militant, quæ ſupra dicta fuerunt, ſed in caſu punitionis,
9 quando quis fuit ſemel pęna condigna punitus pro aliquo delicto non poteſt amplius pro eodem facto puniri, nè de eodem delicto ſępius queratur, quando Iudices ſunt omnes ſub eodem Dominio, quicquid dici poſſet ſi eſſent ſub diuerſis Pręſidibus *Clar. §. fin. d. quæſt. 57. verſ. dictum eſt, Guaz. ad def. def. 35. cap. 11. per tot. Cabal reſol. crim. caſ. 162. n. 18. etc.* Immò quando pęnę non ſunt eędem in vtroque foro, & tendunt ad
10 diuerſas leges licet eſſemus in delicto mixti fori punitus pęna canonica in foro Eccleſiaſtico, poteſt iterùm pęna ciuili puniri in foro ſeculari *Marant. in prax. part. 4. diſtinct. 1. n. 27. vbi Foller. in Add. Afflic. deciſ. 219. n. 2. et ſeqq. de quo vidend. Guaz. d. def. 35. cap. 11. per tot. et Clar. d. quæſt. 57. verſ. penult.*

Et ita fuit ſeruatum Imolæ in caſu prędicto, dùm ego eſſem Locumtenens criminalis Gubernatoris, & Prætoris, num negotio benè diſcuſſo, cum dicto Reuerendiſsimo
11 D. Vicario de Choris, fuit iuxtà prædictam diſtinctionem iudicatum, & conſequenter dictus Stagninus vltrà abſolutionem habitam à foro Epiſcopali fuit etiam per me abſolutus pro vulneribus in dicto foro ſeculari Gubernatoris ſub die 26. Iulij 1654. prout conſtat in libro quærelarum dicti anni exiſtente in Cancellaria criminali dictæ Ciuitatis Imolæ, & dictus Vicarius acquieuit, cùm ita iuris eſſet per prædicta.

SVMMARIVM
In Caput X.

1 *VOluntas teſtatoris ſeruanda pro lege.*
2 *Vxor viuente viro poſſidet iure familiaritatis, & eo mortuo mutata ſibi cauſa poſſidendi eſt manutenenda.*
3 *Vidua poteſt petere fideiuſſores de reſtituendo dotem lapſo anno.*
4 *Legatarius quando poſsit propria auctoritate capere legatum.*
5 *Vxor legataria non dicitur propria auctoritate capere poſſeſsionem, ſi d. illam quam habebat mutata cauſa continuare.*
6 *Retentio non procedens à principio vitioſo eſt magis priuilegiata quam immiſsio.*
7 *Dos dicitur debitum voluntarium, quod non compenſatur cum legato n. 12.*
8 *Niſi extarent coniectura denotantes voluiſſe teſtatorem compenſare.*
9 *Vxor recipit à marito legata, & dotem, & ſic vtrunque niſi legata fuerint ſpecialiter pro dote relicta.*
10 *Debitum neceſſarium compenſatur cũ legato.*
11 *Legi omninò parendum eſt.*
13 *Proœmium donat cauſam finalem.*
14 *Teſtatoris declaratio ob quam cauſam legauerit debet attendi.*
15 *Compenſatio non intrat in debito neceſſario, quando legatum apparet ex alia cauſa, quàm debiti factum.*
16 *Legatum an debeat compenſari cum debito, vel non pendet à voluntate teſtatoris.*
17 *Verbum poſſe in oratione affirmatiua quid operetur.*
18 *Domus appellatione venit tota, quam teſtator habitare ſolebat.*
19 *Domo legata non ſolum tota venit, ſed etiam apotheca ſubtus exiſtens.*
20 *Verbum manere denotat retinere, & remanere prout antè erat.*
21 *Legatum factum ſinè præfinitione temporis, dicitur perpetuum, non obſtante, quod alia legata ſint ad vitam tantùm relicta.*
22 *Habitatio relicta ad vitam non denotat mobilia etiam fuiſſe ad vitam relicta, & quando ſecus.*
23 *Dictum idem eſt repetitum, & quando ſecus num. 24. 25. & 26.*
27 *Legatum ſuppellectilium dicitur perpetuum*

licet

licet habitatio domus, cui deſeruiunt ſit tantum ad vitam, & n. 28.

29 *Domus quandoque pro patrimonio vſurpatur.*

30 *Qui dicit omne nihil excludit.*

31 *Pecunia venit in legato mobilium attenta proprietate verborum.*

32 *Legatum mobilium comprahendit omnia quæ de loco ad locum moueri poſſunt.*

33 *Dictio omnia, & cuiuſcunq; generis facit comprahendi ea, quæ alias non comprehenderentur.*

34 *Verba vniuerſalia nullam interpretationem reſtrictiuam patiuntur.*

35 *Legatum mobilium comprehendit omnia, quæ conſueuerunt eſſe in domo, licet tempore mortis non adeſſent.*

36 *Acquiſita per vxorem viuēte viro præſumuntur de bonis viri, & n. 37.*

38 *Limita quando de acquiſitis conſtant publica instrumenta clara.*

39 *Limita data poſſibilitate lucrandi ex propria induſtria.*

Exceptio l. quintus mutius non admittitur in poſſeſſorio.

40 *Legatum liberationis quid operetur, & numeris ſeqq.*

43 *Vidua debet habere veſtes lugubres de domo viri.*

PEr obitum D. Æquitis Iulij à Platea de Mutiliana fuerunt confirmatæ tabulæ teſtamenti ab eodem dùm in humanis eſſet conditi, in quo inter cætera iure legati reliquit, & legauit D. Conſtantiæ de Seuerolis nobili Fauentinæ eius dilectiſſimæ Coniugi vnum prædium nuncupatum Galgada liberum ad illius libitum, & velle.

Secundò, quòd poſſit dicta D. Conſtantia manere, & habitare in domo dicti D. Teſtatoris quò ad vixerit, & donec ei videbitur, & placebit.

Tertiò, legauit omnia mobilia cuiuſcumque generis exiſtentia in domo dicti D. Teſtatoris.

Quartò, reliquit liberationem à quacunque redditione rationis adminiſtrationis per eam factæ de bonis dicti D. Teſtatoris, tam eo viuente, quam deinceps, &c. prout præcisè cantant verba teſtamenti.

Quò ad primum legatum cùm nulla poſſit cadere difficultas hæredes teſtamentarij dant manus victas, & liberè conſenſum præſtiterunt traditioni poſſeſſionis cùm voluntas te-
1 ſtatoris ſit ſeruanda pro lege §. *diſponat auth. de nup.* & quia ſupradicta D. Conſtantia viuente viro vna cum eo poſſidebat ſiue familiaritatis iuxtà *tex. in l. qui iure 41. vbi DD.*
2 *ff. de acq. poſſ.* eoque mortuo abſque aliqua extrinſeca declaratione ex noua cauſa, & titulo legati, ac reſtitutionis dotium ſuperueniente cenſetur ſibi ſtatim mutaſſe cauſam poſſeſſionis, & ratione ſuorum iurium eſt manutenenda non tantum in prædio legato, ſed in alijs quoque bonis donec ſibi dos reſtituatur *Rot. in Romana hęreditatis de Cuccinis 9. Decembris 1622. Duran. deciſ. 328. n. 5. Merlin de pig. lib. 3. tit. 2. quęſt. 76. per*
3 *tot.* vel etiam poſſet petere fideiuſſores de reſtituendo dotem finito anno, aliàs ſtatim eam conſequi iuxtà tradita per *Maur. tract. de fideiuſſ. part. 1. ſect. 3. cap. 20. aliàs 29. num. 3.*

Et quamuis regulariter legatarius non poſſit propria auctoritate capere rem legatam, ſed de manu hęredum capere debeat, tamen quando ſumus in legato ſpeciei, cuius
4 dominium recta via tranſit de teſtatore in legatarium, & hęredibus nulla competit detractio, prout in caſu noſtro poteſt licitè appræhendere poſſeſſionem etiam propria auctoritate *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 771. n. 49.* & captam tueri exceptione dolo facis petendo, quod reſtituturus ei eidem *Gratian. cap. 542. n. 32. & ſeqq.*

Quinimò prout addebat Illuſtriſſimus D. Chriſtophorus Martius Medices Sereniſſimi Magni Ducis noſtri Etruriæ Auditor, qui poſt me in eadem cauſa elegantiſſimè, & doctiſſime conſuluit ad fauorem dictę D. Conſtantiæ Florentię non intrat hæc exceptio, quod poſſeſſio ſic capienda de manu hæredum propter ſtatutum, & propter plures Rotæ deciſiones, attendenda propter poſſeſſionem iure familiaritatis, quam vt ſupra dixi penes ſe habebat dicta D. Conſtantia, quæ ideò non poteſt dici, quod propria auctoritate acceperit, ſed potius, quod poſſeſ-
5 ſionem ſuam continuauerit mutando ſolùm illius cauſam, & ſit manutenenda etiam ſi aliquæ detractiones fiendę eſſent, vt in puncto vxoris legatarię tradiderunt *Alciat. conſ. 67. Soc. conſ. 131. lib. 1. Prat. deciſ. 75. lib. 7. Becc. conſ. 60. n. 5. lib. 2. Surd. conſ. 253. n. 21.* quos refert, & ſequitur *Rot. in*

deciſ.

deciſ. 315. *n.* 6. *part.* 3. *recent.* vbi clare ha-
betur, quod iure merito in vxore ceſſat om-
nis temeritas, cuius cauſa improbatur ap-
6 præhenſio legatarij, & loco illius intrat pri-
uilegium retentionis, quæ quandocunq; à
vitioſo principio non procedit eſt magis pri-
uilegiata, quàm immiſſio, & in præciſo hoc
puncto tradit etiam *Poſth. in tract. manutent.
obſer.* 47. *verſ. quemadmodum*.

Neque prædicta legata poſſunt dici facta
animo compenſandi, cum dote ſupradictæ
D. Conſtantiæ, quia dos tanquam proue-
7 niens ex contractu ab initio voluntario di-
citur debitum voluntarium, quod non com-
penſatur cum legato *Afflic. cum Add. deciſ.*
44. *& latè Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 134.
per tot. & cap. 954. *n.* 29.

Et quamuis ex coniecturis poſſet recedi
ab hac regula, ſi ex illis aliter appareret de
mente teſtatoris, vt quando alias fideicom-
8 miſſum ab eo factum notabiliter remaneret
extinctum, vel legatum conueniat cum cre-
dito dotali, ſi expreſſerit aliqua bona, cum
quibus nolebat compenſationem procede-
re, ſi penes hæredem nihil ferè remaneret,
cum quo dos ſolui poſſet, ſi dixerit nolle
vxorem quidquam aliud prætendere poſſe,
etiam ſi poſtea dixerit relinquere propter
obſequia, & benemerita vxoris, & ſimili-
bus, vt latè per *Rot. in Auenionen. fideicom-
miſſi* 11. *Maij* 1637. *coram Panzirolo in No-
uiſſ. part.* 7. *deciſ.* 311. *per tot.* vbi allegat
Menoch. de præſump. lib. 4. *præſump.* 110.
Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 10. *tit.* 2. *nu.*
16. *& ſeqq.* alioſq; multos Doctores, &c.
tamen huiuſmodi coniecturæ, & alię ſimiles
prorſus ceſſant in caſu noſtro, & ideò ſtan-
dum eſt ſupradictæ regulæ, quę etiam, vt
dicebat idem Illuſtriſſimus D. meus Chri-
ſtophorus Martius Medices vir in omni ſci-
entiarum genere, & pręcipuè legalium con-
ſumatiſſimus, prout eius doctiſſima ſcripta,
& opera demonſtrant probatur per clariſſi-
mum, & apertum textum, qui cauilari non
poteſt in *l.* 1. §. *primum itaque C. de rei vx.
act.* punctualiter caſum decidentem hiſce
verbis nullam gloſam recipientibus. *Itaut
9 vxor, & à marito relicta recipiat, & dotem
conſequatur, niſi ſpecialiter pro dote eius ma-
ritus ea dereliquerit, cùm manifeſtiſſimum ſit
teſtatorem, qui non hoc addiderit voluiſſe eam
vtrunque conſequi*.

Dominus autem Æques Iulius teſtator
nullam de dote mentionem fecit, ſed ſim-
pliciter D. Conſtantię dicta quatuor legata
reliquit, ergo manifeſtiſſimum efficitur,
quod, & illa, & dotem habere voluerit, vt
per ſcribentes in *d.* §. *primum itaq; ſuper quo
Barboſ. in Collect. Cyriac. contr.* 261. *n.* 38.

Ex quo textu ſuperuacaneum etiam ap-
paret diſputare an debitum dotis ſit volun-
tarium, vel neceſſarium, quandoquidem ſi
10 etiam neceſſarium eſſet, quo caſu regulari-
ter compenſaretur *Surd. deciſ.* 169. *n.* 2. ni-
hilominus recedendum eſſet à regula pro-
11 pter priuilegium dotis, vel alio reſpectu
ſtante ſupradicta lege, cui omninò paren-
dum eſt *l. proſpexit ff. qui, & à quibus*.

Licèt re vera, & abſq; dubio dos reſtitu-
enda non ſit debitum neceſſarium, ſed vo-
luntarium, cùm dependentiam habeat à ma-
12 trimonio, quod maritus ex mera, & libe-
ra voluntate contraxit *Bart. in l. huiuſmodi* §.
cum pater ff. de leg. 1. *Rol. conſ.* 65. *n.* 18. *lib.*
2. *& poſt Crauett. Surd. & alios clarè Gratian.
diſcep. forens. cap.* 134. *n.* 16. *&* 17. *& cap.*
954. *n.* 33. *Cyriac. contr.* 261. *n.* 38.

Quinetiam ſi debitum eſſet neceſſarium,
& extrà dotem poſſet ſuſtineri, quod non ſit
compenſabile, quia teſtator in principio di-
13 ctorum legatorum, & in eorum prohæmio,
quod denotat cauſam finalem *l.* 1. *ff. ad Ma-
ced. l. fin. vbi Bart. ff. de hered. inſtit. Ludo-
uiſ. deciſ.* 531. *n.* 5. dixit legata illa relinque-
re ſuæ dilectiſſimæ vxori propter maritalem
amorem, & beneuolentiam erga illam, quod
replicauit etiam in fine illorum adiungendo
eam eſſe de ſe benemeritam, quare nil vlte-
rius eſt quærendum, cùm habeamus de-
14 clarationem ipſius teſtatoris legantis, quod
propter hanc cauſam, & non propter debi-
tum dotis legauerit, vt in puncto *Crauett.
conſ.* 149. *n.* 4. & poſt illum *Gratian. d. cap.*
134. *n.* 2. & ratio eſt, quia quando legatum
apparet factum ex alia cauſa, quàm ex cau-
ſa debitum ſoluendi, nunquam intrat com-
15 penſatio, quamuis debitum ſit neceſſarium,
vt probat *Rot. deciſ.* 245. *n.* 5. *part.* 2. *recent.
Mantic. de coniect. vlt. volu. lib.* 10. *tit.* 2. *n.*
16 10. dependet enim a voluntate diſponentis
an legatum ſit nec nè compenſabile *Mantic.
d. tit.* 2. *n.* 2. *& n.* 16. *Surdi decis.* 580. *n.* 7.
quę omnia abũdant cùm ſat s fuiſſet allega-
re ſo. ũ *d. tex. in l.* 1. §. *primum. C. de rei vx. act.*

Cir-

Circa ſecundum legatum, quod poſsit manere, & habitare in domo teſtatoris donec vixerit, conſiderandum eſt illud verbum
17 *poſsit*, quod poſitum in oratione affirmatiua ponit actum ad liberam voluntatem, & arbitrium eius, in quem verba dirigantur *Marant. in repet. l. is poteſt n. 41. ff. de acq. hared.* & appellatione domus clatum eſt, quod etiam nullo addito ſigno vniuerſali venit tota domus, quam teſtator habitare
18 ſolebat *tex. in l. vxori 32. ff. de leg. 3. Rebuff. in l. locus 60. ff. de verb. ſignif. Gabriel. conſ. 94. n. 7. & 8. lib. 2. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 775. per tot. & cap. 947. n. 3. & vndeu. Soc. conſ. 281. lib. 2. Alex. conſ. 72. n. 2. lib. 5. cum alijs per Magon. deciſ. Flor. 84. n. 15.*
19 adeò vt legata domo non ſolum domus tota, ſed etiam apotheca ſubtus domum exiſtens legata intelligatur, vt deffendit *Mantic. de coniect. vltim. vol. lib. 9. tit. 2. n. 37. & 38. Bertazol. de clauſ. clauſ. 19. gloſ. 7. n. 3. Gratian. d. cap. 947. n. 3.* ſicut etiam in legato habitationis domus concludit *Gabriel. d. conſ. 94. n. 7. & ſeqq. & Gratian. d. cap. 775. n. 2.* Vndè in caſu noſtro conſequens eſt clarum, quod ſupradicta D. Conſtant a poteſt totam domum pro ſua habitatione retinere, præcipuè ſtante etiam illo
20 verbo *manere*, quod importat retinere, & remanere in eadem habitatione, prout anteà cum viro ſuo habitabat, & prout ipſe vir habitare conſueuerat *Bero. conſ. 48. n. 10. lib. 2. Surd. de aliment. lib. 1. tit. 4. n. 7.*

Tertium legatum omniũ mobilium cuiuſcunq; generis factum eidem D. Conſtantiæ in diuerſa oratione per ſe perfecta abſque vlla temporis præfinitione eſt purum, liberum, perpetuum, & hæredes tranſitorium, & nullam patitur reſtrictionem, nec quali-
21 tas adiecta præcedenti legato habitationis cenſetur repetita in iſto mobilium, quamuis eſſent deſtinata, & ſolita pro illa habitatione temporaliter relicta, cum ſimus in acceſſorio diuiſibili, & ſeparabili, non obſtante dictione *Item, &c.* vel ſimilibus repetitiuis, nam cùm teſtator in ſecundo legato habitationis adiecerit qualitatem temporis adieciſſet, etiam in iſto mobilium ſi noluiſſet eſſe liberum, & perpetuum, vndè ex huiuſmodi loquutione diſcretiua colligitur animus eiuſdem in qua diſpoſitione voluerit procedere limitationem temporis, vt plenè probat in puncto *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 937. per tot.* vbi ſatisfacit omnibus contrarijs; & teſtatur ità fuiſſe iudicatum per *Rot. coram Cocc. deciſ. 8. Iunij 1614. & adde Magon. deciſ. Flor. 84. n. 8. per tot.*

Nec præſumi poteſt (vt addebat dictus Illuſtriſſimus D. Chriſtophorus Martius Medices, de quo ſemper libenter mentionem facio propter ſummam obſeruantiam, quã debitè illum colo, & vt debitus honor actoribus tribuatur) quod ſicuti habitatio do-
22 mus fuit relicta ad vitam legatariæ, ità etiam mobilia intelligantur relicta durante eius vita duntaxat, & non vltra ſtante maximè illa dictione *Item, &c.* cuius natura eſt repetere omnes qualitates, & conditiones præcedentes *l. item ſi ff. de procur. l. item verum. ff. quod cuiuſq; vniuerſ. Rebuff. in l. habeo verſ. Item. ff. de verb. ſignif. Surd. conſ. 455. n. 12. cum ſimilibus.*

Nam procedit hoc, quando inſtituitur poſt orationem perfectam in alia oratione defe-
23 ctiua, & imperfecta, vel quando diuerſæ orationes reguntur ab eodem verbo, vt aduertit *Bertazol. de clauſ. clauſ. 20. gloſ. 1. n. 2.* & poſt alios *Barboſ. in tract. de dict. dict. 159. n. 3.*

Sed quando apponitur, prout in caſu noſtro, in capitulo diſtincto, & ſeparato habente orationem perfectam cum ſuo principali
24 verbo tunc nihil habet commune cum ſupraſcriptis, ſed ſolùm attenditur, quod in eadem oratione, & non in præcedenti diſponitur *Bart. & Clar. in l. 1 de public. Maſcard. de probat. concl. 1165. & alij multi relati à Simon. de Prat. de interpret. vltim. volunt. lib. 1. interpret. 1. dub. 2. ſolut. 4. n. 7. Vbell. de propoſit. & aduerb. ſignif. in dictione Item, &c. Barboſ. d. dict. 159. n. 2. Gratian. diſcep. 937. n. 3. & 4. Buratt. deciſ. 479. n. 5.*

Quod tunc præſertim procedit quando vt hic ponitur in principio orationis, nam tunc ſolum continuat vnum cum altero le-
25 gato, oſtendendo quod teſtator non ſolum tradit, ſeu legat ſuperiora, ſed etiam infraſcripta, vt aiunt ſupracitati DD. verùm quò ad diſpoſita demonſtrat contenta ſub eadem dictione in principio poſita eſſe penitus diuerſa, ac diſtincta a ſuperius expreſſis *Gemin. conſ. 62. nu. 1. Rot. in d. deciſ. Buratt. 480. num. 5.*

Sed auſertur omnis difficultas ex quo poſt

poſt hoc legatum mobilium fecit, & aliud
legatum liberationis cum eadem dictione
Item, &c. quod abſque dubio nihil ex ſu-
praſcriptis omninò diuerſis repetere poteſt,
26 vndè eò magis datur intelligi, quod huius-
modi dictio ſit poſita per continuationem
legatorum, & non per aliquam repetitio-
nem, cùm igitur D. Æques Iulius ſuæ dile-
ctiſſimæ vxori reliquerit priùs habitatio-
nem domus eius vita naturali durante, &
deinceps in alio capitulo ſeparato, & diſtin-
cto reliquerit omnia mobilia abſq; vlla li-
mitatione temporis datur profectò intelligi,
quod liberè illa relinquere voluerit, cum fa-
cillimum ei fuiſſet breuiter abſque vllo ver-
borum apparatu in vnica periodo dicere re-
linquo habitationem domus cum omnibus
mobilibus in ea exiſtentibus donec ex hac
vita migrabit, ſi abſolutè noluiſſet dominium
illorum in eam transferre, nam purè, & ſim-
pliciter aliquid relinquendo, abſque vlla
præfinitione temporis relinquere voluiſſe
dicitur, vt in fortioribus terminis tradit
Surd. de aliment. tit. 2. quæſt. 1. n. 2. & ſeqq.
27 *Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 9. tit.*
2. n. 7. & 29. & in puris terminis noſtris,
quod legatum ſuppellectilium ſit perpetu-
28 um, & legatum antecedens habitationis
domus ſit temporale, durante ſcilicet vita
legatarij, duntaxat larè oſtendit *Gratian. d.*
diſcep. 937. per tot. vbi inter alia ſub nu. 22.
probat nihil obſtare, quod hujuſmodi ſup-
pellectilia deſeruirent pro domo relicta, vel
habitatione ſolùmmodò ad vitam, quia nihi-
lominus ex quo ſunt à domo ſeparabilia in-
telliguntur liberè legata.

Quod quidem legatum mobilium om-
nium domus, ſi domum pro patrimonio ac-
cipiamus, prout quandoq; apud bonos au-
29 ctores vſurpatur teſte *Afflic. decis. 106. n. 4.*
in fine, quem ſequitur Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 922. num. 15. comprahendit omne id
quod in patrimonio dicti D. Teſtatoris re-
30 peritur aptum moueri de loco ad locum,
nam qui dicit omne nihil excludit *Mantic.*
de coniect. vltim. volunt. lib. 9. tit. 3. n. 1. &
Merlin. de pig. lib. 2. tit. 4. quæſt. 49. & at-
31 tenta proprietate verborum veniunt etiam
pecuniæ iuxtà *tex. in l. ſi cheres 77. §. 1. ff. de*
leg. 3. Dec. conſ. 381. & conſ. 472. quem
ſequuta eſt Rot. diuerſ. part. 3. deciſ. 160. per
tot. Menoch. lib. 4. præſump. 138. per tot.
& Gratian. diſcep. 811. per tot. vbi etiam
quando veniant fructus pendentes. Item
vaſa argentea, catenæ aureæ, iocalia, tor-
32 ques, annuli, monilia, pecunia, frumen-
tum, veſtes, ſuppellectilia, penſiones do-
morum, omnes fructus, & omnia, quæ ad
modum mobilium deſtinata ſunt, & quæ
poſſunt moueri de loco ad locum compre-
henduntur in huiuſmodi legato *Natt. conſ.*
127. n. 5. lib. 1. Rot. coram Seraph. in Roma-
na legatorum Ven. 10. Februarij 1585. Mer-
lin. d. quæſt. 49. n. 9. Gratian. diſcep. 585. n.
14. etiam maximè propter illa duo ſigna
vniuerſalia, ſcilicet omnia, & cuiuſcumq;
generis, quæ faciunt ſine dubio comprehen-
33 di omnia prædicta, & ſimilia alia mobilia,
vel ſemouentia, quæ aliàs non includeren-
tur, idem *Nata conſ. 160. n. 29. cum alijs per*
Gratum tract. de dict. dict. 147. & Barboſ. eod.
tract. dict. 241. per tot. talia enim ſigna vni-
uerſalia latiorem voluntatem oſtendunt, &
34 nullam interpretationem reſtrictiuam pa-
tiuntur *Afflic. d. deciſ. 106. n. 6. & 7. vbi etiã*
Vrſil. n. 11. & 12. & tale legatum intelligi-
tur de omnibus illis mobilibus, quæ conſue-
35 uerunt eſſe in domo, licèt tempore mortis
teſtatoris non adeſſent, nam quæ cauſaliter
abſunt non videntur abeſſe *tex. in l. quæſitum*
76. §. fin. ff. de leg. 3.

Quartum, & vltimum legatum iudicio
meo tendit ad tollendam diſpoſitionem *l.*
quintus mutius 52. ff. de donat. inter vir. &
vx. & l. etiam 6. C. eod. ſecundum quæ iura
36 omnia acquiſita per dictam D. Conſtantiã
durante matrimonio præſumerentur quæſi-
ta ex bonis viri, & ad eum, vel hæredes il-
lius ſpectarent ad effugiendam præſumptio-
nem turpis quæſtus non docto, vndè pecu-
nias habuerit *Mynſing. cent. 2. obſer. 92. Lu-*
douiſ. deciſ. 539. n. 17. vel ſaltem ſi ſibi velit
37 acquirere teneretur dictis hæredibus pretiũ
reſtituere *Lin. & l. nullum interest 6. C. ſi*
quis alter. vel ſibi Oſaſch. deciſ. 140. Menoch.
lib. 3. præſump. 51. n. 42. Curat. dec. 141. n. 7.

Quæ tamen præſumptio adhuc ceſſaret, &
veritati cederet cùm in caſu noſtro de acqui-
ſitionibus factis per dictam D. Conſtantiam
38 extent publica inſtrumenta clara, & iurata
coram Notario, & teſtibus *Caualer. deciſ.*
357. n. 4. Et quod data poſſibilitate lucran-
di ex propria induſtria ceſſet præſumptio *d.*
39 *l. quintus mutius tradit pulcrè Duran. deciſ.*
429.

459. *per tot.* & illius exceptio non admittatur in iudicio poſſeſſorio, ſed remittatur ad petitorium, idem *Duran. deciſ. 393. n. 7. & alias limitationes ad d. l. quintus Mutius vide per Buratt. deciſ. 141. per tot. Menoch. d. præſumpt. 51. per tot. Rot. per Merlin. deciſ. 485. nu. 4. Gratian. diſcept. 696. n. 20. &c. & Barboſ. in l. 6. & 11. C. de donat. inter vir. & vx. n. 6. & ſeqq.*

Sed ad dirimendas lites voluit D. Eques Iulius teſtator legare liberationem dictę D. Conſtantiæ, vt abſque dubio ad ipſam libe-
40 rè, & abſolutè ſpectarent omnia acquiſita, & etiam ea de quibus non apparent publica documenta per *tex. in l. 1. ff. de liber. leg.* quod quidem legatum liberationis ſicuti va-
41 lidiſſimum eſt, ita etiam parit exceptionem ad omnia, quæ ab ipſa tali de cauſa peterentur *l. 3. §. nunc de effectu. ff. de liber. leg.* & vlterius pręſtat actionem ad petendam acceptilationem, vt in *d. §. nunc de effectu, & in l. quod mihi ff. eod. & in l. ſi creditoris C. de fideicom.* adeò vt tale legatum comprehenderet etiam debita ex quacunque cauſa licet
42 fortuita *l. non ſolum §. & ei. ff. eod.* & nullatenus poſſit huiuſmodi reſpectu D. Conſtantia vexari.

Quinimmò ipſa D. Cōſtantia vltra ſupradicta legata debet etiam habere veſtes lugubres, & viduiles iuxtà ſtatum, & conditionem ſuæ perſonę, & viri cum huiuſmodi tri-
43 ſtitis habitus procedat ex domo illius, maximè ſtante in hoc conſuetudine regionis *Capyc. deciſ. 26. & Fenzon. ad ſtat. vrb. cap. 136. per tot. Rot. Flor. in mot. 12. Augusti* 1530.

SVMMARIVM
In Caput XI.

1 *ABſurdum eſt credere ſcripturæ, qua annotatione propria quis ſibi debitorem conſtituit.*

2 *Liber non probat pro ſcribente niſi adſit ſtatutum, vel conſuetudo.*

3 *Liber non probat traditionem mercium, ſed ſolum quantitatem, & prætium.*

4 *Exceptio rei non traditæ nunquam cenſetur reiecta, & ſemper poteſt opponi.*

5 *Durum eſt, vt quis cogatur ad ſoluendum non oſtenſa re pro qua conuenitur.*

6 *Liber non debet eſſe diuerſa manu ſcriptus, neque mendoſus.*

Liber in vna parte falſus in totum vitiatur.

7 *Campones, & tabernarij habent omnem malam præſumptionem contra ſe.*

8 *Teſtes nolentes reſpondere interrogatorijs redduntur ſuſpecti.*

9 *Teſtes non probant niſi citata parte ad videndum illos iurare.*

REctè iudicauit D. Capitaneus Iuſtitiæ Marradij Iudex, à quo dùm abſoluit Marcum Antonium de Gattoletis à petitis per Ioannem Mariam de Pennis vigore partitarum cuiuſdam libri, qui potius ſcartafacij meretur nomen, prout ex illius inſpectione dignoſcitur; caret enim principalioribus requiſitis, quibus debent eſſe muniti huiuſmodi libri, vt ex eis aliqua oriatur pre-
1 ſumptio in fauorem ſcribentis, cùm abſurdum, & pernicioſum eſſe, vt ei ſcripturæ credatur, qua vnuſquiſque annotatione propria ſibi debitorem conſtituit iudicauerit *Imperator in l. exemplo C. de probat.*

Cùm igitur habeamus regulam negatiuam de iure communi pro non probatione
2 libri, quam firmant communiter *DD. teſte Genua tract. de ſcrip. priuat. tit de lib. mercat. fol. mihi* 241. *nu.* 2. datò quod huiuſmodi liber nomen libri mereretur eſſet docendum ex aduerſo illius fidem prouenire, vel ex iure municipali, vel ex conſuetudine, quæ concludenter, & rectè articulanda; & probanda eſſet cum debitis requiſitis, vt per eundem *Genu. loc. cit. n.* 46. ac etiam ſi foret probatum huiuſmodi ſtatutum, vel cōnſuetudo multa alia deficiunt in caſu noſtro, quæ latè cumulat idem *Genu. d. cap. n.* 48. *& ſeqq. ad* 101. & grauiora ſunt infraſcripta.

Primò, non conſtat de traditione frumenti, & bladarum, quarum prætium ex aduerſo prætenditur, & erat probanda aliàs parte
3 opponente agens repellitur exceptione rei non traditæ, cùm liber non probet traditionem, ſed ſolùm quantitatem, & prætium ſic in terminis relato *Maſcardo, & alijs tradit idem Genu. loc. ſup. cit. n.* 82. Nam exceptio rei non traditæ eſt adeò priuilegiata, vt non cenſeatur reiecta per ſtatutum reiciens om-
4 nes exceptiones, nec veniat in generali renunciatione, poſſitq; ſemper, & quando-

F cunq;

cunq; opponi etiam in executione ſenten-
tiæ, & contra publicum inſtrumentum
iuratum, & obligatione Camerali vallatum
non obſtante confeſſione derecepto, &
clauſula dedit, conſignauit, & tradidit,
&c. quę non important realem traditio-
nem, ſed mentalem, vndè priùs eſt pro-
banda traditio rei antequàm agatur ad
prætium, ità vt ſi ſententia non obſtante
hac exceptione rei non traditæ fuerit exe-
cutioni demandata poſſit condemnatus age-
re ad rei traditionem, cùm autem nondùm
ſententia ſit lata in caſu noſtro tantò magis
fuit rectè, & opportunè oppoſita huiusmo-
di exceptio ſicuti multis relatis omnia præ-
dicta in ſpecie frumenti non traditi compro-
bat *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 411. *per tot. & facit latè, & pulcrè Magon. decis. Luc.* 11.
per tot. quæ multo magis in propoſito caſu
obtinere debent vbi tot vincula, renuncia-
tiones, & clauſulæ non concurrunt, ſed agi-
tur de ſimplici ſcartafaccio nullam fidem
5 merente, durum enim eſſe exiſtimant Do-
ctores, etiam ſtante publico inſtrumento,
vt quis cogi poſſit ad ſoluendum prætium
non oſtenta, aut conſignata re, pro qua
conuenitur *Natt. conſ.* 360. *n.* 9. *quem ſequi-
tur Gratian. diſcep.* 411. *n.* 7.

Secundò neceſſe foret, quod huiusmodi
liber non eſſet deſcriptus diuerſa manu, &
attramento, prout eſt, nec in aliqua parte
mendoſus *Genu. d. c. de lib. mercat. num.* 84.
quà falſi ſuſpicio in aliqua parte totum li-
brum vitiat, ſed prout ex illius reuolutione
apparet in multis locis eſt mendoſus, can-
cellatus, ſuſpectus, & diuerſis manibus con-
ſcriptus, ità vt poſſet eſſe locum iuramento
in litem contra dominum libri idem *Genu. loc. cit. n.* 87.

Tertiò huiusmodi prætenſus liber nullam
habet inſcriptionem, ſeù inuitulationem ſal-
tem iuridicam, nec aliqua auctoritate publi-
ca munitam, prout requiritur, & non eſtri-
tè compaginatus cum nomine producentis,
quinimmò fuit confectus, & intitolatus à
7 quodam Caupone, ſeù Tabernario Floren-
tiæ comorante, qui habet omnem malam
preſumptionem iuris contra ſe, vt videre eſt
ex congeſtis per *Magon. deciſ. Flor.* 25. *n.* 14.
15. & 16, igitur potius ſcartafaccium, quàm
liber appellari poteſt *Genu. loc. cit. nu.* 96.
& ſeqq.

Cum autem omnia requiſita ex parte li-
bri deficiant, & pretenſus debitor negauerit
ſe vnquam habuiſſe aliquid agere cum ad-
uerſario, & ſibi nunquam fuiſſe traditum ali-
quod frumentum, vel blada, ceſſante etiam
in hoc veriſimilitudine, cum ſit per ſe diues,
& non egeat alieno frumento, nec bladis ſe-
quitur in nihilo adhibendam eſſe fidem hu-
iuſmodi ſcartafaccio per predicta.

Teſtes etiam exaduerſo examinati pati-
untur plures defectus ſunt enim pauperes,
& viles, coloni, & debitores producentis,
ex quo noluerunt reſpondere omnibus in-
terrogatorijs, & illa benè euacuare reddun-
tur valdè ſuſpecti, & non probant *Seraph. deciſ* 836. *n.* 2. Nec etiam probant, quia
pars non fuit citata ad videndum illis defer-
9 ri iuramentum *l. ſi quando C. de teſt.* vndè
nec pro legalitate ſcribentis poteſt in eis fie-
ri aliquod fundamentum.

Ex quibus exiſtimo partes Excellentiſſi-
mi D. mei Iudicis, ad quem fore, & eſſe in
confirmando ſententiam primi Iudicis, cum
condemnatione partis aduerſæ in omnibus
expenſis, &c. Saluo, &c.

SVMMARIVM
In Caput XII.

1 *IVdices omnes poſſunt recuſari ſuſpecti, et quomodo.*

2 *Ius ciuile ſeruandum, vbi agitur de materia indifferenti.*

3 *Peritorum iudicium fallax, et periculoſum, et ei non ſtandum in cauſa.*

4 *Periti debent eligi ab ambabus partibus, et non ab vna tantùm.*

5 *Iudex non eligit peritos, niſi poſt moram partium, et illis diſcordantibus.*

6 *Citatio partis eſt neceſſaria ad videndum eligi peritos.*

7 *Citatio partis eſt neceſſaria in relatione, cum habeat vim ſententia.*

8 *Periti debent eorum relationes facere cum iuramento alias eis non creditur.*

9 *Iuramentum debet praſtari coram Iudice, vel Notario ſpecialiter deputato, et quando tale iuramentum non ſit neceſſarium.*

10 *Periti electi ad petitionem vnius partis tantùm poſſunt vti ſuſpecti recuſari.*

11 *Item*

11 *Item commenſales, et qui iudicium ſuum propalauerunt.*

12 *Item inſtigatores, et electionem affectantes.*

13 *Item quando punctus difficultatis conſiſtit in iure.*

14 *Aliæ cauſæ ſuſpicionis, quæ ſint remiſſiuè.*

15 *Periti vt plurimum viles, ignari, et modico pretio corruptibiles.*

IOannes Rondinettus, & Alexander Alexandrinus tanquàm periti licèt ignari electi, & deputati à Dominis Capitaneis Partis Ciuitatis Florentiæ ad ſolam petitionem, & nominationem vnius partis ſuper prætenſa lite, & differentia cuiuſdam parietis altera parte non citata, nec audita ſunt nulliter electi, ac vt valdè ſuſpecti omninò remouendi, & reiciendi, nec in aliquo eſt adhibenda fides eorum ſollicitæ relationi non iuratæ, cùm ſtatim habita notitia de illorum affectata electione fuerunt allegati, & iurati ſuſpecti ex cauſis infradicendis, inter quas cùm multę per ſe ſingulæ ſufficiant iunctæ cum alijs magis iuuabunt, quod fieri potuiſſe non eſt dubitandum.

Sicuti enim omnes alij Iudices tam ordinarij, quàm delegati, qui regulariter ſolent eſſe viri probatiſſimi, & integerrimi poſſunt vti ſuſpecti recuſari, tàm antè litem conteſtatam, quàm poſteà quandocunq; de nouo cauſa ſuſpicionis ſuperueniat, vel detegatur, ità vt dicatur legittimè facta recuſatio, &
1 omnia acta poſteà facta ſint omninò nulla ſi iurentur ſuſpecti, ac iuſtæ ſuſpicionis cauſæ deducantur licèt non probentur, cùm earum probatio non ſit neceſſaria de iure ciuili, ſed iuramentum habeatur pro cauſa legittima, & plena probatione, quicquid aliàs de iure canonico ad annullandum proceſſum per huiuſmodi ſuſpicionem ſit neceſſaria etiam appellatio ab vlteriori proceſſu, & probatio cauſarum allegatarum *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 100. *nu.* 4. *& ſeqq. Rot. in Nouiſſ. part.* 6. *deciſ.* 20. *n.* 26. *& deciſ.* 165. *per tot. & in part.* 7. *deciſ.* 7. *n.* 5. Ius autem ciuile, & non canonicum pręualere, & ſeruari de-
2 bet in hoc feliciſſimo ſtatu Sereniſſimi Magni Ducis noſtri Etruriæ cùm agatur de materia indifferenti, & ſeculari non concernente peccatum ad tradita per *gloſ. in c.* 2. *de reg. iur. in* 6. *et per Leoncil. deciſ. Ferr.* 144.

Tantò magis igitur poſſunt recuſari tanquàm ſuſpecti dicti electi, & deputati, qui ſunt quaſi Iudices, & non propriè teſtes cùm eorum ſententię, & relationi ſtari debeat, vndè cùm ſint homines ignari, viles, & mercenarij eorum imperitia ſemper poteſt corrigi ſicut imperitia veri Iudicis, maximè quia licèt eſſent periti (quod nomen ſupradictis non competit) eorum iudicium eſt valdè fallax, & periculoſum, ac propterea
3 Iudex multum debet elaborare prohabenda maiori certitudine, quando allegatur aliqua iuſta cauſa etiam ſi fuiſſent electi de conſenſu partium, & cùm tertio perito in caſu diſcordiæ inter primos, vnde hoc magis eſt dicendum, quando iudicium imperitorum fuit aſſumptum à Iudice inuitis litigantibus, vel iuxta nominationem vnius partis tantum prout in caſu noſtro, tunc enim abſq; dubio eorum relationes nullum faciunt præiudicium, ſed ſemper poſſunt retractari ad latè tradita per *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 263. *n.* 15. *et ſeqq. ad finem cum multis alijs ab eo allegatis, etc.* Et quod electio peritorum ſit
4 facienda ab ambabus partibus, vel à Iudice ipſis diſcordantibus, & non ab vna parte tantùm probatur ex doctrina *Bart. in l.* 2. *n.* 5. *C. de iur. fiſ. lib.* 10. *Ruin. conſ.* 71. *n.* 3. *lib.* 4.

Iudex enim debet in hac parte ſe gerere non vti elector peritorum, ſed ſolum vti compulſor ad compellendum litigantes eligere, & circa perſonas concordare, cùm ad eum non deuoluatur huiuſmodi facultas eligendi niſi poſt moram partium, & ipſis diſcordantibus *tex. in l. hac adictali §. his illud ibi quos vtraquè pars elegerit, etc. vbi Bald. n.* 2. *C. de* 2. *nup. Alex. in l. inter pares n.* 7. *ff. de re iud. Dec. in c. tum ſpecialis col.* 2. *in fine n.* 7. *de appell. Caguol. in l.* 1. *n.* 259. *C. de reſcind. vend.* tantò minus igitur ſpectabat electio ad vnam partem tantùm, prout ſeruatum fuit in caſu noſtro, & hęc omnia refert, & ſequitur *Gratiano diſcep.* 228. *n.* 6. *&* 7. *& n.* 17. *& ſeqq. ad* 22. vbi quod hoc maximè procedit de conſuetudine, ſecundum quam partes eligunt peritos, & non Iudex, quæ conſuetudo eſt conformis iuri communi iuxtà prędicta.

Sicuti etiam erat neceſſaria citatio partis ad videndũ eligi peritos *Ludouiſ. deciſ.* 545. *cum Annot. Beltram.* & erat neceſſaria citatio in relatione etiam per illos facta, licèt

Digitized by Google

eorum relatio fieri poſſit partibus abſentibus
intelligitur, quãdo prius fuerant citatæ ad in-
tereſſendũ electioni peritorũ, & examinatio-
ni totius negotij, quia quãdo ille cuius decla-
rationi ſtandum eſt iudicat iuxtà ſenſum illi-
7 um partis præſentia, vel citatio requiritur,
cùm talis declaratio habeat vim ſententiæ
Bart. in l. alio verſ. quaſi an heres ff. de alim. & cib. leg. cum alijs per Gratian. diſcep. 874. n. 37. & ſeqq.

Adeſt etiam alia nullitas ob effectum iu-
ramenti in eorum relatione neceſſarij, quia
licèt alias credatur relationi peritorum in-
telligendum eſt dũmodò referant cum iura-
8 mento adeò vt tale iuramentum ſit ſubſtan-
tia ipſius relationis, & non ſolemnitas, & ſit
cauſa vt credatur eis, quibus alias non cre-
ditur ſinè illo *Euerard. top. leg. loc. à vi, & energ. iuram. nu. 59. Gratian. diſcep. 572. n. 48. & Rot. poſt Merlin. de legitt. deciſ. 1. num. 8.*

Quod iuramentum debet præſtari coram
Iudice, vel coram Notario habente ſpecia-
9 lem Iudicis cõmiſſionem de illo recipiendo,
& ſi preſtetur coram alio Notario nihil ope-
ratur *Alex. conſ. 71. n. 10. in fine lib. 3. cum alijs per Gratian. diſcep. 697. n. 18.* Quicquid
alias hoc iuramentum non ſit neceſſarium
in relatione quando periti fuiſſent concordi-
ter electi, & approbati à partibus iuxtà tra-
dita per eundem *Gratian. diſcep. 929. n. 17. & diſcep. 722. n. 8. & diſcep. 581. n. 31.* vbi
tamen quod talis remiſſio iuramenti debet
eſſe expræſſa, nec ſufficit non oppoſitio, &
nullitas non poteſt ſanari per Principem,
ac multò minus per Iudicem habentem,
quodlibet liberum arbitrium procedendi,
&c. & quicquid dici poſſit de peritis, qui ab
initio ſuſcepti officij iuraſſent de benè, & fi-
deliter illud exercendo.

Iuſtæ autem ſuſpicionis cauſæ, vt ad illas
tandem deueniamus ſunt multæ, & prima,
quia fuerunt electi, & deputati ad nomina-
10 tionem, & petitionem vnius partis tantùm,
altera parte non citata, nec audita, vnde ex
hoc ſolo capite poſſunt tanquam ſuſpecti re-
cuſari, & debent omninò remoueri *Marant. in prax. part. 6. de appell. num. 53. Gratian. diſcep. 100. n. 45.*

Secunda, quia nimis animosè, & apertè
fauent dictæ parti, quæ eos elegit, & nomi-
nauit, & cuius ſunt quotidiè commenſales in
11 tabernis, & pluries anteà de hoc conſulti
eorum votum, & iudicium in eius fauorem
publicè propalauerunt *Marant. loc. cit. n. 52. Gratian. diſcep. 701. n. 16.*

Tertia, quia dicti electi fuerunt inſtigato-
12 res, & ſollicitatores, ac motores totius dif-
ferentię, & poſteà ſuam electionem procu-
rauerunt, & affectauerunt *Marant. loc. cit. num. 60.*

Quarta, quia non ſunt periti in negotio,
de quo agitur, ſed ignari, & groſſi, punctus
enim difficultatis potius conſiſtit in iure, &
ideò non erat cõmittendus talibus perſonis,
13 quæ nec ſcientiam, nec praticam, vel pe-
ritiam quid in ſimilibus prætenſis caſibus
conſueuerit obſeruari habent *Iaſ. in l. aper-
tiſſimi C. de iud. cum alijs per Marant. de ap-
pell. n. 67.*

Quinta, quia pars contra quam deponunt
iuſtis de cauſis noluit vni eorum domum
ſuam locare, nec frumentum ad credentiam
dare, & lites iuſtas aduerſus ambos etiam
criminaliter ſuſtinuit, propter quod valdè
indignati fecerunt conſilium inter ſe, & co-
gitauerunt omne malum aduerſus eam, vn-
dè tanquàm verè ſuſpecti ſunt omninò re-
14 pellendi, prout has, & alias iuſtas ſuſpicio-
nis cauſas caſui noſtro applicabiles recenſet
Marant. loc. ſup. cit. Fenzon. ad ſtat. Vrb. cap. 12. & Guaz. ad def. def. 1. cap. 19. 20. & 21. vbi quinquagintatres cauſas ſuſpicio-
nis cumulat, quę licèt loquantur in Iudice,
magis procedere debent in peritis, qui etiam
ſunt tanquàm Iudices, & non adeò integer-
rimi, ſed viles, & corruptibiles modico quid
promiſſo, vel accepto, vt notiſſimum eſt.

SVMMARIVM
In Caput XIII.

1 *Fructus pendentes mortuo Vaſallo qualiter diuidantur inter eius hæredes, & dominum, vel ad quem ſpectent n. 30.*

2 *Fructus pendentes mortuo emphyteuta diuiduntur pro rata temporis inter eius hęredes, & dominum directum, contra n. 7. & ſeqq. & n. 12.*

3 *Diuiſio ratę, & temporis quomodo reducatur ad praxim.*

4 *Fructus pendẽtes tempore retractus diuidun-
tur*

tur inter retrahentem, & venditorem.

5 *Fructus pendentes tempore obitus Rectoris diuidendi inter eius hæredes, & moderuum rectorem contra n. 19.*

6 *Idem ſeruatur in emptore ad vitam, & ſimilibus caſibus.*

7 *Dominium vtile conſolidatur cum directo, ſtante deuolutione emphyteuſis.*

8 *Duo domini eiuſdem rei eodem tempore in ſolidum dari non poſſunt.*

9 *Fructus rei ſequuntur dominum.*

10 *Fructus pendentes dicuntur pars fundi.*

11 *Sata cedunt ſolo ſicut ędifitium, et planta.*

13 *Fructus pendentes in re vendita ſpectant ad emptorem.*

14 *Excepta parte colonica, niſi venditor ſua manu coluerit fundum.*

15 *Vel niſi venditor ſe iam paraßet ad recollectionem emptore ſciente.*

16 *Vſusfructuarius non facit fructus ſuos niſi fuerint à ſolo ſeparati.*

17 *Vſusfructuarius, et emphyteuta quò ad fructus æquiparantur.*

18 *Emphyteuta circa qua dicatur habere maius ius quam vſusfructuarius.*

20 *Clericus in vita æquiparatur vſusfructuario.*

21 *Succeſſor in beneficio non tenetur reſtituere hæredibus prędeceſſoris ſemen deiectum.*

22 *Succedens in beneficio an poſſit prætendere ſemina pro anno ſequenti ab hæredibus prędeceſſoris, qui recollectis fructibus ſtatim deceſſit.*

23 *Argumentum de feudo ad emphyteuſim quando procedat, vel non, et de pluribus differentijs numeris ſeqq.*

28 *Vaſallus ad quid teneatur erga dominum remiſſiuè.*

29 *Æquitas non ſcripta non attenditur, nec eſt deſumenda à caſu diuerſo.*

31 *Expenſa facta cauſa fructum an ſint reſtituendæ hæredibus emphyteutæ, et vſusfructuarij.*

32 *Expenſa ſeminis, et cultura an ſint reſtituendę hæredibus feudatarij.*

33 *Quid fuerit ſeruatum in facti contingentia.*

DEuoluta emphyteuſi duorum prædiorum ad Illuſtriſſimam Communitatem Imolæ dominam directam per mortem Illuſtriſſimi D. Baiuliuij Angeli Mariæ de Pantaleonibus ſinè filijs, & ſic ob finitam eius lineam, prætendebant hæredes extranei eiuſ-

dem Magni Æquitis ratam fructuum pen-
1 dentium tempore mortis illius per *tex in c. 1. §. his conſequenter verſ. his finis lex.* in vſibus feudorum vbi habetur, quod mortuo Vaſallo antè Kalendas Martij omnes fructus illius anni ex feudo prouenientes ad dominum pertinent., poſt verò Kalendas Martij vſque ad Auguſtum ad hæredes Vaſalli, & poſt Auguſtum ad ipſum dominum, intelligendo in hoc vltimo caſu de fructibus anni ſequentis, non autem anni quo defunctus eſt Vaſallus, & inchoando annum à menſe Septembris, & finiendo in eodem menſe Septembris ſequentis, vt notat *Fachin. contro. lib. 7. cap. 95. ad medium verſ. quod ego ſic declaro, & Gratian. diſcep. forenſ. cap. 810. n. 1. & ſeqq. vſq. ad finem.*

Præſertim cùm ſimus in emphyteuſi finita abſq; culpa, & delicto emphyteutæ, quo caſu fructus vltimi anni ſunt diuidendi pro rata temporis inter hæredes euiſdem em-
2 phyteutę, & dominum directum; quia emphyteuta coluit, & curauit fundum toto illo anno proprijs expenſis, & laboribus; & fructus dicuntur percipi non ſolum tempore recollectionis, ſed toto tempore anni quo curantur, aluntur, & creſcunt vndè cùm nihil poſſit ei imputari debet conueniens reputari, vt huiuſmodi fructus ſuorum laborum, curæ, & vigilantię adhibitæ, ſaltem pro rata temporis, & ęſtimationis in ſuos hæredes tranſmittat, vt in his terminis concludit *Soc. in l. diuortio n. 8. ff. ſolut. matrim. Tiraquell. de retract. conuent. §. 5. gloſ. 4. n. 2.* ad medium cum alijs quos refert, & ſequitur idem *Gratian. d. cap. 810. n. 1. & ſeqq.* vbi quod qui ſectantur contrariam opinionem ſunt intelligendi, quando emphyteuſis eſſet finita propter canonem non ſolutum, ſiuè alienationem, ſiuè conſenſum domini, vel aliter propter delictum, & culpam emphyteutæ.

Quomodo autem ſit facienda huiuſmodi diuiſio ratæ, & temporis inſpecta natura fructuum, qui quandoque minore, quandoq;
3 maiore temporis ſpatio, quàm anni colliguntur tradit pulcrè ad praxim reducendo *Cauale. tract. de vſufr. mul. relic. n. 245. Roſental. de feud. cap. 10. concl. 42. n. 62. Rol. conſ. 86. n. 29. lib. 5.* & multa ad rem facientia remiſſiuè notat idem *Gratian. diſcep. cit. 810. n. 20. & ſeqq.*

Et

Et ſupradicta confirmantur etiam ex eo,
quod in ſimili videmus fructus pendentes
tempore retractus, non cedere lucro retra-
hentis in totum, ſed pro rata temporis eſſe
diuidendos inter illum, & venditorem iuxtà
4 *l. diuortio ff. ſolut. matrim. Theſſaur. deciſ.*
56. per tot. Tiraquel. de retract. conuent. §.
5. gloſ. 4. n. 9. & ſeqq. Sicuti etiam circum-
ſcripta conſuetudine fructus pendentes tem-
5 pore obitus Rectoris alicuius beneficij de iu-
re eſſent diuidendi pro rata temporis inter
hæredes defuncti, & modernum Rectorem
per *d. l. diuortio. ff. ſolut. matrim. vt multis*
relatis notat Duran. deciſ. 448. *num.* 22. Et
in emptore ad vitam ſi decedat fructibus
6 pendentibus idem ſeruatur, vt fiat eorum
diuiſio pro rata temporis inter illius hære-
des, & venditorem, cui deuoluitur res ad
vitam vendita, & in ſimilibus caſibus, vt be-
nè probat *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 471.
per tot. Ludouiſ. deciſ. 347. *n.* 6. *Coſt. de port.*
rat. quaſt. 114. *per tot. & quaſt.* 87. *Vinc.*
Franc. deciſ. 572. *per tot. & late Tiraquel. d.*
gloſ. 4. *per tot.*

Verùm dato etiam, quod prædicta ſint
vera in feudo, & alijs ſimilibus adductis, ta-
men in caſu noſtro, vbi agitur de fructibus
rei emphyteuticę ad dominum deuolutæ
cùm eſſem Aduocatus dictę Illuſtriſſimę Cō-
munitatis dicebam veritati inhęrendo verio-
rem, & melioribus rationibus, & fundamen-
tis eſſe cōtrariam opinionem fulcitam, nem-
pè fructus omnes pendentes à die mortis
D. Baiu iuij Angeli Marię pertinere ad di-
ctam Communitatem, nec aliquam eſſe fa-
ciendam diuiſionem pro rata temporis, quia
7 per deuolutionem emphyteuſis dominium
vtile conſolidatur, cum directo, & quod
duplex erat vnum efficitur, quod dicitur ple-
num §. *fin. Inſtit. de vſufruc. Corbul. de em-*
phyt. tit. 12. *de cauſ. priuat. ob lin. fin. nu.* 1.
DD. in l. rectè dicimus ff. de verb. ſignif. Gio-
magn. conſ. 2. *n.* 8. *lib.* 1. facta autem con-
ſolidatione dominium vtile, quod erat pe-
nes emphyteutam, cum translatum fuerit in
dominum directum neceſſariò fatendum eſt
8 de eo nihil perueniſſe ad hęredes emphyteu-
tæ, quia duo domini eiuſdem rei, & eodem
tempore in ſolidum dari non poſſunt *l. Pom-*
ponius §. *ſed & his. ff. de procur. Signorol. de*
Homod. conſ. 75. *n.* 9. quod procedit ſignanter
etiā in dominio vtili *Bald. conſ.* 116. *ſub n.* 4.
propè fine lib. 1. *Alex. conſ.* 3. *ſub n.* 5. *lib.* 5.

Si igitur dominium vtile reuerſum eſt ad
dominium directum dicendum eſt fructus
pendentes in re emphyteutica tempore ta-
lis conſolidationis, & cæteros deinceps ſpe-
9 ctare ad dominum directum, cùm certum
ſit in iure fructus rei ſequi illius dominum
l. & ex diuerſo §. *vbi autē ff. de rei vendic. Rot.*
recenſ. deciſ. 310. *n.* 26. *part.* 5. *& deciſ.* 47.
n. 26. *part.* 6. Vndè ſi Illuſtriſſima Commu-
10 nitas habebat dominium fundi, ità pariter
erat domina fructuum pendentium, qui
ſunt pars ipſius fundi *l. fructus ff. de rei ven-*
dic. Et quia ſata cedunt ſolo, ſicut cedit ædi-
11 fitium, & planta. *qua ratione Inſtit. de rer.*
diuiſ. l. qua ratione, et l. adeò ff de acq. dom.
cùm turpis ſit pars, quæ ſuo non congruit
vniuerſo.

Et in ſpecie, de qua agimus ſcilicet de
fructibus rei emphyteuticę, vt ſequuta mor-
te emphyteutæ, & per eam facta deuolutio-
ne, & conſolidatione dominij vtilis cum di-
recto fructus pendentes ſpectent ad domi-
12 num directum firmant *Munoz. de ratocin.*
Comput. 20. *n.* 18. *ex pluribus, quos ibi alle-*
gat, & antè eum Bald in c. 1. §. *his conſe-*
quenter ſub n. 1. *verſ. Item ſi dixiſſet tit. hic*
finit lex in vſib. feud. Ludouic. Molin. de Ma-
iorat. & tribut. tract. 2. *diſput.* 635. *Caldas*
de renouat. emphyt. queſt. 10. *n.* 1. *& alter*
Molin. de primogen. lib. 3 *cap.* 11. *n.* 7. *facit*
Tuſch. tom. 4. *concl.* 495.

Pro quo facit etiam id quòd videmus in
ſimili, nempè fructus pendentes rei vendi-
tæ ſpectare ad emptorē, ſtatim enim atquè,
quod per traditionem transfertur dominiū
omnes fructus pendentes tanquam pars rei
13 venditæ efficiuntur ipſius emptoris quam-
uis de illis nihil dictum fuerit *Bart. in l. fin.*
ff. de iur. fiſ. Alex. conſ. 184. *in prin. lib.* 6.
Tuſch. tom. 4. *concl.* 495. *& Theſſaur. deciſ.*
55. per tot. vbi tamen limitat quò ad par-
14 tem colonicam, quæ ipſi colono cenſetur
reſeruata, niſi venditor ſua manu, & expen-
ſis coluerit fundum, quia tunc etiam pars
colonica ad emptorem ſpectaret, niſi ſit ex-
cepta, & reſeruata ipſi venditori allegat
gloſ. in l. Iulianus §. *ſi fructus ff. de act. emp.*
Iaſ. in l. cum filiofam nu. 180. *ff. de leg.* 1.
Rom. conſ. 309. *& alios, etc.* & limitat etiam
niſi tempore venditionis fructus eſſent ple-
nè, & omninò maturi, ac ſtatim recolligen-
di.

15 di, ità vt iam venditor ſe paraſſet ad recol-
lectionem, & manum appoſuiſſet emptore
ſciente dũmodò emptor pluris non emiſſet
ratione inſtantium fructuum, & ſic rem
hanc ex prætio dignoſcendum tradit idem
Theſſ. d. deciſ. 55. n. 6.

Et ſicuti vſusfructuarius non facit fructus
16 ſuos, nec illos tranſmittit ad hæredes niſi
fuerint à ſolo ſeparati per ſe, vel per alium
§. *is verò Inſtit. de rer. diuiſ. l. defuncta. ff de
vſufr. l. ſi vſusfructuarius ff. quibus mod.
vſusfr. amitt et l. ſingulis ff. de ann. leg. etc.*
ità etiam Emphyteuta finita emphyteuſi nõ
poteſt fructus pendentes ad ſuos hæredes
tranſmittere, ſed ad dominum vnà cum ipſa
re deuoluuntur nulla facta diuiſione ratæ
cùm in hoc detur paritas inter vſumfructua-
17 rium, & emphyteutam §. *adeò Inſtit. de lo-
cat. Conrad. de contract. quæſt. 12. Soc. conſ.
167 n. 12. lib. 2. gloſ. in l. 1. C. de iur emphyt.
Tuſch. litt. E. concl. 218 Caldaſ. de renonat.
Emph. quæſt. 10. Iaſ. in l. 2. n. 18. C. de iur.
emphyt.*

Neque obſtat, quod fęudatarius, & em-
phyteuta plus iuris habeant quam vſusfru-
ctuarius, quia iſtud eorum maius ius eum
procedit quò ad perceptionem, & tranſmiſ-
ſionem fructuum pendentium, ſed verifica-
18 tur in alio, nempè, quod poſſunt transfer-
re, & donare ius ſuum de licentia domini, ac
non finitur per mortem, ſed tranſit in de-
ſcendentes, vſufructus verò finitur morte,
& non poteſt alienari, & ideò propter has
cauſas videntur habere plus iuris, ſed quò
ad fructus pendentes aſſimilantur vſufru-
ctuario vt dictum eſt.

Et idem eſt in Clerico beneficiato, qui
quidem ad ſuos hæredes tranſmittit fructus
antè obitum recollectos, pendentes verò,
19 ſiuè etiam à ſolo ſeparati, & recollecti,
non tamen exacti nec adhuc in horræo re-
poſiti ſpectant ad ſucceſſorem in beneficio,
niſi probetur conſuetudo de illis teſtandi,
Duran. deciſ. 304. per tot. & ratio eſt, quia
20 Clericus in vita æquiparatur vſufructuario
ſecundum *Zabarell. Imol. et Barbat. de pecul.
Cleric.* & alios eruditè congreſſos per *Barboſ.
de poteſt. Epiſcop. tom. 3. allegat. 117. nu. 6.*
Ita vt talis ſucceſſor in beneficio non tenea-
tur hæredibus anteceſſoris reſtituere ſemina
21 proiecta, cum ſemen in fundum deiectum
illius pars efficiatur *Michalor. tract. de fratr.
part. 2. cap. 35. nu. 7.* An autem poſſit præ-
tendere ſemina pro anno ſequenti a Came-
ra, vel heredibus defuncti, ſi Camera ob
22 compoſitionem non ſuccedat quando An-
teceſſor deceſſit fructibus recollectis pro
affirmatiua opinione videtur *tex. in c. fin. §.
porrò de off. ordin. in 6. & l. item ſi fundi §.
ſeminarios ff. de vſuf & ità obtinuiſſe teſtatur
Michalor. loc. cit. nu. 8. &c. vbi n. 13.* quod
interpoſita appellatione, & productis mul-
tis fidibus Comiſſariorum Spoliorum atte-
ſtantium nunquam fuiſſe ſolitos ſemina re-
ſeruare per compoſitionem fuit in parte
confirmata, & in parte reuocata dicta ſen-
tentia.

Sed vt ad propoſitum caſum reuertamur
non obſtat Soc. alijquè ſupra pro contraria
opinione allegati, dum volunt diuiſionem
fructuum pendentium emphyteuſis deuolu-
tę ob lineam finitam eſſe faciendam eo mo-
dò quo fit inter hæredes fęudatarij, & domi-
nium fæudi ipſo fæudo deuoluto, quia etsì
aliquando ſumi poſſit argumentum de fęu-
23 do ad emphyteuſim, tamen in materia iſta
diuidendorum fructuum non poteſt ſumi,
ſed potiùs vt dictum fuit, deſumendum eſt
ab vſufructu *Munoz. de ratiocin. Comput. 20.
n. 18. vbi reprobat Soc. & alios contrarium
tenentes.*

Non enim indiſtinctè, nec ſemper proce-
dit ſimilitudo fæudi, & emphyteuſis, ſed ſe-
24 cundum quid, & non ſimpliciter *Bald. in c.
1. n. 17. in fine An. Agn vel. Filij defunc. in
vſibus Feud. Euerard. in loc à Feud. ad emph.
num. 47.*

Hinc ſequitur non obſtare, quod dicitur
argumentum à fęudo ad emphyteuſim vale-
re, & ſic de fructibus rei emphyteuticæ ad
dominum deuolutę idem dicendum eſſe,
25 quod de fructibus fæudi ad dominum de-
uoluti vt diuidi debeant iuxtà diſtinctionem
de qua in *d. c. 1. §. his conſequenter tit. hic fi-
nit lex in vſibus Feud.* nam id non procedit,
quando ſtatuta in feudo ſunt contra regulas
iuris communis *Alex. conſ. 106. nu. 7. lib. 4.*
Eſt autem contra regulas iuris communis
ſtatuere, vt fructus non ſequantur dominum,
quoniam id vult ius commune, & *Rot.* ſæpè
præconizauit hoc axioma, quod fructus ſe-
26 quantur dominum ſicuti ſuperius probaui-
mus, ideò in hac materia fructuum emphy-
teuſis deuolutæ non eſt attendendum quid

ſuc-

Digitized by Google

fuerit ſtatutum in feudis, nec de feudo ad
emphyteuſim hoc caſu trahendum eſt argu-
mentum, quod quidem argumentum nec
27 etiam procedit quando in vtroque non mi-
litat eadem ratio *Euerard. in loc. ab emphyt. ad feud. num. 9. & in loc. à feud. ad emphyt. ſub num. 44. verſ. limita tamen*. At ſine du-
bio diuerſa ratio viget in caſu propoſito,
nam emphyteuta ad nulla onera, nec ad
vlla ſeruitia erga dominum tenetur, ſed
exiguum ſolummodò canonem ſoluit in re-
cognitionem directi dominij, qui canon nul-
lo modo correſpondet vtilitati, quam per-
cipit ex emphyteuſi, feudatarius autem è
28 contra onera grauia ſuſtinet & perſonæ, &
bonorum ob pericula, & incommoda, ac
ſumptus, quibus eſt obnoxius in præſtandis
domino ſeruitijs fendo annexis, de quibus
in *cap. 1. in prin. quibus mod. feud. amitt. & ibi DD. Bald. in d. §. hic conſequenter ſub num. 2. Mart. de Land. de feud. lib. 3. tit. 1. n. 13. & 14. Iacob. de S. Georgio eod. tract. verb.* Et promiſerunt eidem Domino per tot.
& propterea magis fauetur Domino aduer-
ſus hæredes emphyteutæ, quia ab eo nulla
ſeruitia recipit, & nullam vtilitatem, quàm
aduerſus heredes vaſalli, & feudatarij, qui
pro Domino tot, & talia onera, atque incō-
moda ſuſtinere obnoxius eſt.

Nec releuat, quod prædicta ſtricto iure
procedant non verò de æquitate, quaſi æquū
ſit etiam heredes emphyteutæ pro rata tem-
poris admittere ad portionem fructuum
pendentium; quia reſpondetur, quod immò
attenta ſupradicta differentia quò ad onera
inter emphyteutam, & feudatarium ceſſat
29 talis æquitas, vel etiam quia non eſt ſcripta
in hoc caſu, & ideò non attendenda, vt enim
æquitas præferatur rigori ſcripto debet eſſe
ſcripta in illo caſu, & non deſumpta ex caſu
diuerſo *Bart. in l. fideiuſſor §. quadam. ff. mand. Iaſ. in l. placuit C. de iud. Tuſch. concl. 486. n. 40. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 639. num. 25.*

Præterea illa diſtinctio ſupra relata de
tempore mortis feudatarij, ſcilicet ante Ca-
lendas Martij, vel poſt Calendas Martij vſ-
30 què ad Calendas Auguſti, etiam in feudo
intelligitur quando non deuoluitur feudum
ad dominum directum, ſed continuar in alios
inueſtitos, vt declarat *Tuſch. litt. F. concl. 494.*
de quo tamen articulo videndum *Fachin. contr. iur. lib. 7. cap. 97. Caualcan. de vſufr. nu. 224. Scrader. de feud. & alijs relati per Gratian. diſcep. 810. n. 20.*

An autem ſaltem teneatur dominus dire-
ctus reſtituere hæredibus emphyteutæ ex-
penſas factas cauſa recolligendorum fructu-
um, quæ videntur etiam reficiendæ hæredi-
bus ipſius vſusfructuarij licèt vſusfructus per
31 illius mortem fuerit finitus, & cum proprie-
tate conſolidatus, pro affirmatiua facit *tex. in l. fundus qui. ff. famil. erciſ. l. ſi aperte §. fin. ff. de petit. hæred. Caſtil. de vſufr. cap. 77. nu. 5. & 6. Caualcan. eod. tit. num. 246. Garz. de expenſ. & melioram. cap. 1. num. 11. Barboſ. in l. fructus n. 8. ff. ſolut. matrim.* ſi-
cuti feudo deuoluto ſi dominus, vel agnati
32 velint gaudere emolumento fructuum an-
teneantur ſoluere impenſas ſeminis, & cul-
turæ hæredibus feudatarij tradit *Iſer. in c. 1. §. his conſequenter n. 20. ad finem tit. hic finis lex. Roſental. de feud. concl. 42. cap. 10. nu. 66. &c. Tiraquel. de retract. connen. §. 5. gloſ. 4. num. 7.*

Et quamuis prædicta eſſent ſatis clara ad
fauorem Illuſtriſſimæ Cōmunitatis Imolæ,
& magis de iure vera per ſupradictas ratio-
nes, & fundamenta, nihilominus quia ne-
gotia Cōmunitatum vt plurimùm paruipen-
duntur, & nemo eſt qui audacter illa defen-
dat prout propria, cùm cauſa ageretur co-
33 ram Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo D. meo
Benedicto de Cittadinis Nobili Mediolanen-
ſi Gubernatore Imolæ anno 1652. viro in-
tegerrimo, & magnæ expectationis propter
ſingularia, & ſumma illius merita, illi ma-
gis placuit opinio contraria Gratiani, & alio-
rum ſupra relatorum, & ſententiam tulit ad
fauorem Illuſtriſſimæ D. Alexandræ Sum-
maiæ vſufructuariæ relictę q. dicti Illuſtriſ-
ſimi Baiuliuij Angeli Mariæ de Pantaleoni-
bus pro illa patrocinante Excellentiſſimo D.
Franciſco Borello, à qua quidem ſententia
cum fuerit interpoſita appellatio, propter
difficultates hincindè cōſideratas fuit deuen-
tum ad amicabilem compoſitionem, me, &
dicto D. meo Franciſco Borello ab vtraque
parte ſuadentibus.

SVMMARIVM In Caput XIV.

1 *Res tranſit cum onere reali ad quoſcumq; poſſeſſores.*

2 *Clauſula cæterata extendenda iuxta conſuetudinem, & quid operentur n. ſeq.*

4 *Prædium omne liberum præſumitur non obſtante vſu ſeruitutis.*

5 *Facta diuiſione fundi non poteſt vnus per partem alterius tranſire.*

6 *Idem eſt in venditione, & quando ſecus in vtroque.*

7 *Vicinus poteſt compelli dare ſeruitutem itineris, quando aliundè haberi non poteſt.*

8 *Inſpectio loci eſt omni probatione præſtantior.*

9 *Quando poteſt aliundè haberi tranſitus non debet fieri cum damno vicini.*

10 *Quod tibi non prodeſt, & alteri nocet non eſt permittendum.*

11 *Veriſimilitudo eſt amica naturæ, & dirimit lites*

12 *Res propria nemini ſeruire poteſt, nè detur actio, & paſſio in eodem ſubiecto.*

13 *Non entis nullę ſunt qualitates.*

14 *Subſtantia prius apparere debet antequam de accidentibus cognoſcatur.*

15 *Ius perſonale ad ſingulares ſucceſſores non transfertur.*

16 *Clauſulæ cæteratæ quid complectantur.*

17 *Non operantur quando non fuit expreſſa intentio partium.*

18 *Clauſula quantumuis geminata, & iurata deficiente conſenſu nihil operatur.*

19 *Interpretatio fit contra ſtipulatorem, & omiſſum habetur pro omiſſo.*

20 *Clauſulæ cæteratæ reſtringuntur ad naturam contractus, & non inducunt nouam ſeruitutem per prædium à venditore retentum, & n. 21.*

22 *Seruitus diſcontinua non præſcribitur niſi immemorabili tempore.*

23 *Præſcriptio non procedit ſine quaſi poſſeſſione in ſeruitutibus.*

24 *Quaſi poſſeſſio qualiter acquiratur in ſeruitutibus affirmatiuis, qualiter in negatiuis, & continuis, & quomodo ſcientia partis requiratur n. 25.*

26 *Seruitus eſt reſtringenda ad tempus neceſſitatis, & debita pro vno fundo non poteſt extendi ad fundum contiguum, & quando ſecus num. 27.*

27 *Seruitus poteſt fieri lenior, ſed non durior.*

D. Ioannes Andreas Signanius de Mutiliana, cum poſſideret plures ternaturas vinearum vendidit vnam ex illis D. Camillo de Boſijs in eodem loco alias vineas contiguas habenti, & poſteà reſiduum dictarum vinearum D. Ambroſio de Sachinis, contra quas vineas D. Ambroſio venditas prætendunt hæredes dicti D. Camilli ſibi competere ſeruitutem ingreſſus, & egreſſus, ſiue itineris pro eundo, & redeũdo ad dictam ternaturã ab eorum patre acquiſitam eo ſub prætextu, quòd dum omnes dictæ vineæ tenebantur à dicto Signanio ipſe eſſet ſolitus, vti huiuſmodi prætenſo itinere, & ſic cum
1 illius onere, quod prætendunt reale tranſiuiſſe ad quoſcũq; poſſeſſores *Barboſ. de Axiom. iur. Axiom. 199. n. 5. & 6. Rot. part. 1. recent. deciſ. 199.* maximè propter clauſulas cum omnibus, &c. & cum omni iure, &c. quas hoc modo cæteratas præſupponunt adeſſe in inſtrumento emptionis, & fore exten-
2 dendas iuxtam ſtilum, conſuetudinem, & Formularium Florentinum ex adductis per *Merlin. de pig. & hypoth. lib. 2. tit. 4. quæſt. 103. n. 30. &c.* ac operari, quod omnes ſer-
3 uitutes competentes venditori competant etiam emptori *Barboſ. de clauſ. clauſ. 34.*
Cæterum prædictis minimè obſtantibus exiſtimo Dominos de Boſijs malum ius facere, tùm quia in facto non apparet, nec concludenter doceri poteſt D. Ioannem Andream Signanium, dum omnes illas vineas poſſidebat vſum fuiſſe prætenſo itinere, quia re vera, vt benè norunt ſeniores habebat aliam portellam diſtinctam pro accedendo ad vineas in planitie poſitas, cuius ad huc extant veſtigia in via publica ſubtus columbarium, vbi etiam modò pertranſeunt poſſeſſores alterius partis dictarum vinearum, quod certè ponit falcem ad radices, ac oſtendit ſubtilitatem prætendentium in contrarium, cer-
4 tum eſt autem in iure, quod quodlibet prædium ſiuè ruſticum, ſiuè vrbanum ab omni ſeruitute liberum præſumitur *l. altius. C. de ſeruit. Sperel. deciſ. 55. nu. 3. lib. 1. Cyriac. contr. foreuſ. cap. 28. n. 4. & 5.* cum ab origine, & de iure naturali quælibet res libera exiſtat, & nulli ſeruituti obnoxia, niſi probetur per pactum expreſſum, vel alijs legitimis modis, quamuis eſſent in quaſi poſſeſ-

one ſeruitutis *Rol. conſ.* 82. *n.* 6. *lib.* 2. *Gra-*
tian. diſcep. forenſ. cap. 681. *n.* 35.

Tùm etiam, quia ſicuti quando inter plu-
res diuiditur fundus, ſeù domus non videtur
actum, quod vnus habeat aditum per partem
5 alterius, niſi expreſsè reſeruetur quamuis
anteà vna pars alteri ſeruiret, ac quamuis
aliundè tranſitus haberi non poſſet *l. via con-*
ſtitui §. quæcumq; C. de ſeruit. vrb. præd. Ce-
pol. eod. tit. cap. 38. *n.* 2. *Bertazol. de clauſ.*
clauſ. 23. *gloſ.* 1. *n.* 4. *Mantic. de tacit. & am-*
big. convent. lib. 3. *tit.* 1. *n.* 9. *Ciarlin. contr.*
for. cap. 76. *n.* 4. *& ſeqq. ad* 10. *lib.* 1. *Tuſch.*
litt. S. concl. 227. *n.* 17.

Ità etiam vendens fundum vnum ex duo-
bus, ad quem non poterat, nec ſolebat iter
6 habere, niſi per alterum ſuum fundum con-
tiguum retentum non videtur in emptorem
tranſtuliſſe ius itineris, nec viæ, niſi ità ſpe-
cialiter, & expreſsè conuentum ſit, cùm ſi-
mus in contractu, & agatur de ſeruitute di-
ſcontinua, quicquid contrarium ſtatuatur in
ſeruitutibus cauſam continuam, & perma-
nentem habentibus, & quando eſſemus in
vltima voluntate, in qua ſit latior interpre-
tatio, vel quando fuiſſet expreſſa clauſula
cum acceſſibus, & introitibus *l. in vendendo*
§. 1. *ff. de contrah. emp. l. in tradendis §. inter-*
poſitis. ff. com. præd. Cepol. d. cap. 38. *nu.* 3.
Capyc. deciſ. 187. *Surd. conſ.* 17. *n.* 6. *&* 23.
Bertazol. clauſ. 25. *gloſ.* 1. *n.* 6. *Mantic. de*
tacit. & ambig. lib. 4. *tit.* 16. *n.* 20. *ad* 25. *Sa-*
luſt. Tiber. de form. inſtr. lib. 1. *cap.* 3. *n.* 3. *in*
fine Rot. Ferr. per Leoncil. deciſ. 102. *n.* 9. *&*
10. *Rot. Bonon. penes Gionagn. reſponſ.* 36. *nu.*
25. *Menoch. de præſump. lib.* 4. *præſump.* 144.
n. 9. *Ciarlin. d. contr.* 76. *n.* 4. *& ſeqq.*

Nec facit ſi dicatur quomodo ergo eſſet
conſultum emptori, vt poſſit ad rem emptam
accedere. Quia vbi adeſſet neceſſitas poſſet
7 venditor, vel alius vicinus compelli dare
ſeruitutem itineris ſoluto ſibi iuſto pretio, &
determinato loco opportuno per Iudicem,
cum minori illius incommoditate iuxta *l. ſi*
quis ſepulcrum. ff. de relig. & ſump. fun. Gra-
tian. diſcep. 681. *n.* 44.

Sed nos non verſamur in huiuſmodi caſu
priuilegiato, non offertur prætium, nec vlla
adeſt neceſſitas, immò ex inſpectione loci,
8 quæ eſt omni alia probatione præſtàtior *Ma-*
gon. deciſ. Flor. 55. *n.* 43. in fine patet ad ſen-
ſum D. Camillum emiſſe prędictum petium
vineæ ſibi contiguæ, & incorporatæ cum alijs
ſuis vineis ad illas augendas, & non pro con-
ſtituendo fundo ſeparato, & ſemper tãquam
ad vnicum fundum ex ſua deſtinatione ha-
buiſſe acceſſum, & iter per propriam anti-
quam illius portellam, quæ licet etiam non
adeſſet poſſet cum magna facilitate abſque
damno, & iniuria vicinorum per viam publi-
cam fieri aditus ad dictum petium emptum
9 à D. Signanio, vnde cum hæredes D. Ca-
milli poſſint aliundè etiam comodius tranſi-
re illis obſtat ratio *tex. in l. præſes C. de ſeruit.*
& acq. quam in his terminis ponderauit *Rot.*
Ferr. per Leoncil. deciſ. 102. *n.* 7. & proba-
uit *Rot. Rom. in Maceratenſ. Fabricæ* 26. *Maij*
1634. *penès Duran. deciſ.* 450. *n.* 3. *Ciarlin.*
contr. 13. *n.* 10. *lib.* 1. Et regula quod tibi
non prodeſt, & alijs nocere poteſt videri po-
10 tius ad emulationem, quàm ad vtilitatem,
& non eſſe permittendum, vt notant DD. &
præcipuè *Faber. inſt. de leg. Fuſ. Can. tol.* ob
quam rationem veriſimile etiam redditur q.
D. Camillum virum diſcretiſſimum non pro-
curaſſe ſibi conſtitui huiuſmodi ſeruitutem
11 inutilem, veriſimilitudo autem eſt multum
amica naturæ, & ex ea tanquam lege omnes
lites dirimuntur *Tiraquel. in l. ſi vnquam in*
præfat. n. 38. *C. de reuoc. donat. Montan. de*
tut. cap. 10. *n.* 26.

Neque dicti hæredes D. Camilli iuuari
poſſunt ex eo, quod Dominus Signanius
vſus fuerit quandoq; huiuſmodi itinere per
vineam, & portellam, de qua agitur quan-
do erat omnium vinearum dominus, & poſ-
ſeſſor, tùm quia vt dixi id non exiſtit proba-
tum, tùm etiam quia dato, & non conceſ-
ſo id verum eſſe, propter confuſionem non
poterat dici iure ſeruitutis fieri, ex quo res
12 ſua nemini ſeruire poteſt, nè dicatur actio,
& paſſio in eodem ſubiecto *Bart. in l. qui duas*
areas ff. de ſeruit. vrb. præd. Surd. conſ. 17. *n.*
4. *& n.* 20. *Barboſ. de Axiom. iur. Axiom.* 199.
n. 10. *Rot. in recen. part.* 1. *deciſ.* 199. *n.* 12.
circa medium, & n. 15. *& in Nouiſſ. part.* 6. *de-*
ciſ. 67. *n.* 12. vbi quod iſtud vulgaribus re-
gulis repugnat, ideò ſeruitus, quæ non erat
13 non poteſt dici in dictos hæredes tranſlata
cum non entis nullæ ſint qualitates *l.* 3. *ff. de*
vſufr. & l. eius qui in prouincia ff. ſi cert. pet.
prius enim apparere debet de ſubſtantia rei
14 antequam cognoſcatur de illius accidenti-
bus *Bald. in l.* 2. *ff. de bon. poſſ. ſecund. tab.*

Dec.

Dec. conſ. 508. *n.* 5. Atque in omnem caſum
fuiſſet exercitium, & factum quoddam per-
ſonale ad ſingulares ſucceſſores non tranſi-
torium ex traditis per *Cepol. de ſeruit. cap.* 2.
n. 5. *cum alijs per Rot. rec. d. deciſ.* 199. *per tot.*

Clauſulæ autem cæteraç quas præſupo-
nunt dicti hæredes extare in inſtrumēto ven-
ditionis licèt videantur poſſe extendi tamen
complectuntur ſolum verba deficientia ad
perficiendam orationem iam ceptam non
autem complectuntur clauſulas ſubſtantia-
16 les non inceptas, prout eſt clauſula cum ac-
ceſſibus, & introitibus *Gratian. diſcep. forenſ.*
cap. 447. *n.* 12. *&* 13. & latè explicat *Barboſ.*
de clauſ. clauſ. 14. *per tot.*

Nec aliquid operantur, quando in inſtru-
mento non fuit ad plenum expreſſa intentio
17 partium *Crauett. conſ.* 34. *in fine, quē ſequitur*
Gratian. d. cap. 447. *nu.* 13. *cum alijs per Sa-*
luſt. Tiber. loc. ſup. cit. cap. 37. *in fine*, defi-
ciente enim conſenſu clauſulæ quantumuis
geminatæ, ampliſſimę, & iuratę nullam vim
18 habent idem *Gratian. diſcep.* 763. *num.* 13.
cùm in ſtipulationibus omiſſum habeatur
pro omiſſo *l. quicquid adſtringendę ff. de verb.*
oblig. & eſt facienda interpretatio contra
19 emptorem, & ſtipulatorem, qui poterat
apertius legem pacti ſibi dicere *l. veteribus*
ff. de pact.

Magis autem ad caſum noſtrum in termi-
nis huiuſmodi clauſularum, quod reſtrin-
gantur ad ea, quę ſunt de natura contractus,
& operentur ſolùm tranſlationem ſeruitu-
20 tum realium competentium venditori per
alienum prędium, non verò inducant no-
uam ſeruitutem per aliud prædium vendito-
ris retentum *Bertazol. de clauſ. clauſ.* 26. *gloſ.*
8. *num.* 2. *Coſt. de clauſ. conuent. clauſ.* 49.
cum alijs per eum adductis, & ſequitur *Bar-*
boſ. eod. tract. clauſ. 34. *n.* 3. Cum igitur re-
pugnet regulis noſtris dicere, quod extaret
aliqua ſeruitus tempore venditionis propter
confuſionem, & alias rationes ſupra addu-
ctas manifeſtè apparet non potuiſſe D. Ca-
millum transferri prætenſum ius eundi per
vineas vltimo loco venditas D. Ambroſio
de Sachinis, etiam dato, & non conceſſo,
quod D. Signanius vteretur dicto prętenſo
itinere, dum omnes vineas poſſidebat, &c.
Sed ſat erit dicere, quod operentur quò ad
ſeruitutes in eſſe deductas tempore vendi-
21 tionis, abſq; eo quod compræhendant clau-
ſulas ſeparatas nouam ſeruitutem inducen-
tes contra regulas iuris, & conſenſum con-
trahentium etiam per locum ſolitum tempo-
re venditionis, & antè, prout vltrà ſupraci-
tatos DD. in ſimili notat *Gratian. diſcep.* 227.
num. 44.

Nec replicari poſſe videtur ius ſeruitutis
eſſe præſcriptum, quia cùm agatur de ſerui-
tute diſcontinua (circumſcriptis etiam teſti-
um depoſitionibus an concludant iuxtà for-
mam præſcriptam, & de tempore cum di-
ctione, *& citra*, *&c.* & non *à* ſecundum
22 *Natt. conſ.* 69. *n.* 1. *&* 2. *lib.* 1.) non ſufficit
tempus longum, ſed immemorabile requi-
ritur *Caualer. deciſ.* 632. *n.* 8. prout etiam
requiritur quaſi poſſeſſio, ſine quà nulla
23 procedit præſcriptio *c. ſine poſſeſſione de reg.*
iur. in 6. & iſta quaſi poſſeſſio in ſeruitutibus
affirmatiuis, quarum vſus poteſt eſſe per mo-
dum facultatis naturalis, vt ire per fundum
alienum, quod eſt licitum de iure naturali
donec prohibeatur à domino, non acquiri-
tur per vnum, & ſimplicem actum, ſed con-
24 tinuatus actus, & vſus eundi ſaltem per tri-
ginta dies continuos requiritur *l.* 1. §. *hoc in-*
terdicto, vbi Bart. & alij ff. de itin. actuq; priuat.
quicquid ſit in alijs actibus, qui non ità con-
ſiſtunt in mera facultate, ſed potius per mo-
dum debiti, & præſumptione ſeruitutis exer-
ceri ſolent, vt immittere tignum in alienum;
25 vel in ſeruitutibus negatiuis, vt altius non
tollendi, in quibus acquiritur quaſi poſſeſſio
per vnicum actum cum patientia aduerſarij,
cuius ſcientia etiam requiritur aliàs vi clam,
ſiuè precario attentatum non nocet, prout
hæc, & alia ad materiam facientia latè ex-
plicat *Oinot. Inſtit. de ſeruit.* §. *fin. nu.* 6. *&*
ſeq. ad 19.

Atque in omnem caſum, quod prædicti
Domini de Boſijs aliquod ius prætendere
poſſent, quod ex prædictis non eſt dicendum
non poſſent illud dilatare ſingulis horis, &
diebus indiſcriminatim tranſeundo per di-
ctas vineas, & illas calcando cum notabili
damno, & reddendo illud duriſſimum ex-
tendendo etiam pro vſu aliarum ſuarum vi-
nearum adiacentium, ſed eſſet limitandum
arbitrio boni viri, & reſtringendum ad tem-
pus neceſſitatis pro cultura, & recollectione
fructuum dictæ ternaturæ duntaxat à D. Si-
26 gnanio acquiſitæ, & non vltra, cùm ſer-
uitus debita pro vno prædio non poſſit ad

aliud prædium contiguum extendi *Surd. conſ. 27.n.7. Nequè obſtat idem Surd. conſ. 41. n. 1. 2. 6. & 7. et Theſſaur. quaſt. forenſ. 81. per tot. lib. 1.* vbi videntur firmare, quod ſer-
27 uitus debita pro vno fundo poſſit extendi ad alium contiguum, quia iſti loquuntur quando propter talem extenſionem ſeruitus durior non efficeretur, ſecùs autem in caſu noſtro, cùm non duriorem, ſed leuiorem ille, cui debetur facere poſſit ex traditis per *Carpan. ad ſtat. Mediol. cap. 331. nu. 12. vol. 2. et cap. 338. n. 2. eod. vol. 2.*

SVMMARIVM
In Caput XV.

1 *SEruitus non debetur, niſi probetur.*

2 *Emulatio non præſumitur, ſed ab allegante probari debet.*

3 *Scala quando poſſit apodiari muro communi num. 22.*

4 *Murus communis poteſt cooperiri.*

5 *Damnum modicum vicini nõ attenditur ſtante vtilitate ædificantis.*

6 *Ædifitium factum partim vt poſſit, & partim vt noceat ſuſtinetur.*

7 *Feneſtra quando poſſit fieri in proprio pariete, & quando in communi n. 8.*

9 *Feneſtram facere reſpicientem in fundum vicini non eſt ei imponere ſeruitutem.*

10 *Feneſtris quod regulariter non ſint apponendæ ferriata, & quando ſecus.*

11 *Stilus contra ius commune non poteſt induci à Iudicibus.*

12 *Feneſtræ omnes ſi eſſent claudendæ tota ciuitas commoueretur.*

13 *Iudices tenentur litibus obuiare.*

14 *Feneſtra non poteſt fieri pro habendo proſpectu in conuentibus, & ſeminarijs flatus ventorum, & aeris non poteſt religioſis impediri per eleuationem ædifitij.*

15 *Præſcriptio qualiter procedat in ſeruitutibus, & quod ſit refugium miſerorum n. 16.*

17 *Ædificari poteſt in proprio ſolo etiã cum damno, & incomoditate vicini.*

18 *Ædificari poteſt propè murum cõmunem nullo relicto ſpatio.*

19 *Ædificari quando poſſit in muro cõmuni diuiſorio n. 21.*

20 *Murus ex quibus ſignis dicatur deſtinatus ad ædificandum.*

22 *Ædificari quando poſſit in re communi inuito ſocio.*

23 *Ædificans ſciente, & patiente vicino non poteſt cogi ad demoliendum.*

24 *Ædificari quomodo poſſit apodiando ſuper muro diuiſorio ſiuè ſit communis, ſiuè non.*

25 *Ædifitium factum ſuper pariete alieno, quando non demoliendum.*

26 *Regula quod mihi prodeſt, & tibi non nocet procedit etiam in ædificando.*

27 *Murus ex quibus ſignis dicatur proprius, vel communis remiſſiuè.*

28 *Murus communis in dubio dicitur communis pro diuiſo, non autem pro indiuiſo, & quid importet.*

29 *Appellatio non ſolum ſuſpendit, ſed extinguit iudicatum.*

30 *Iudex appellationis in dubio debet reuocare ſententiam primi, quare, & quando ſecus 31.*

32 *Iuditium peritorum valdè fallax, & periculoſum.*

33 *Iuditium peritorum debet omitti quando aliunde conſtat de veritate, etiam ſi ſtatutum iuberet illos adhiberi.*

DOminus Guidus Sabellus de Mutiliana ſciens propriam eius domum, & Curtem nullam debere ſeruitutem altiùs non tollendi, vel ſimilem alteri domui ſibi contiguæ, & in hoc habere fundatam intentionem de iure communi, quo diſponitur ſeruitutem non deberi niſi probetur per pactũ
1 clarum, & expreſſum, vel preſcriptionem *l. altius. C. de ſeruit. cum concordantibus Gratian. diſcep. forenſ. cap. 572. n. 58.* ad propriam ipſius vtilitatem, vel potius neceſſitatem ingrediendi ſecundum appartamentum domus ſuæ, & non ad alicuius æmulationem prout præſumitur, & contrarium ab
2 allegante probari deberet *Magon. deciſ. Luc. 29. n. 13. & ſeqq. Rot. Rom. per Duran. deciſ. 450. n. 8. & 9.* erexit ſcalam lapideam in ſuo cortili propè murum contiguum Franciſco Ragazzino, vbi anteà habebat ſtabulum dicto muro apodiatum eiuſdem altitudinis cũ ipſo muro, quod fieri potuiſſe non eſſet dubitandum, tùm quia ab antiquo habuit ſemper abſq; vlla contradictione in dicto muro apodium tignorum, & tecti dicti ſtabuli, tùm etiam quia dicta ſcala nullam affert læſionem, non impedit muri refectionem quate-
3 nus opus eſſet, nec aliquod aliud opus in eo facien-

faciendum, & per ſe ſubſiſtere poſſet, ac pro-
pterea potuiſſent etiam lapides, & ſcalini di-
ctæ ſcalæ immitti in dicto muro, licèt com-
munis eſſet, cùm ſit multum groſſus, ſuffici-
ens, & idoneus ad talia, & maiora onera ſu-
ſtinēda abſq; vlla debilitatione, nec idem ali-
quid vicini intereſſet de huiuſmodi modica
immiſſione, & admodum leui pondere *Ce-
pol. de ſeruit. vrb. præd. cap.* 54. de ſcalis, vbi
teſtatur, ità vidiſſe iudicari *Magon. deciſ. Flor.
40. n. 10. & 11.*

In cuius quidem ſcalæ, ac muri ſumitate
tecto ſuprapoſito (rectè enim potuit tectum
4 fieri, & etiam cooperiri paries communis,
cùm ex hoc nullum damnum, ſed potius
commodum reſultet vicino *Cepol. de ſeruit.
vrb. præd. cap. 40. n. 22.*) dictus D. Guidus
reliquit aperturam reſpicientem ſupra dictū
murum non verſus domum dicti Franciſci,
ſed verſus Tramontanam, & quoddam angu-
lum extremitatis ſui cortilis, quæ apertura,
ſeu feneſtra eſt valdè minor quàm antea eſ-
ſet, ubi murus erat in totum apertus, & di-
ſcoopertus, ac vltrà ſalubritatem aeris affert
lumen dictæ ſcalę, quæ aliundè illud recipe-
re non poteſt, & vni Cameræ mediante oſtio
directè cōtrapoſito abſq; vllo prorſus dam-
no dicti vicini nec actu, nec potentia, cùm
non reſpiciat dictam ſuam domum, nec il-
lam in aliqua parte obſcuret, remanſit enim
ex omni latere ſol, ventus, & aer liber pro-
5 ut anteà erat, licèt ſtante vtilitate ædifican-
tis, & ſic ceſſante emulatione modicum dam-
num vicini non eſſet attendendum *Caſtr. in
d. l. altius C. de ſeruit. Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 752. n. 92.* Immò ſi factum fuiſſet ędi-
ficium mixta ratione, vt ſcilicet vicino no-
6 ceret, & ędificanti prodeſſet deberet ſuſtine-
ri ex cauſa, quæ prodeſt, quia iudicandum
eſt ex effectu non ex affectu, cum non lęda-
tur ex conſilio, qui non offenditur re ipſa
*Bald. in c. cum Eccleſia Vulterana 31. nu. 5.
col. pen. de elect. Iaſ. in l. quamuis n. 34. col.
5. verſ. quintò principaliter, vbi Ripa n. 29. de
flum. Surd. conſ. 153. n. 14. lib. 2.*

Quibus ſtantibus nullum eſt dubium po-
tuiſſe relinqui huiuſmodi aperturam, per
quam potius reperitur facta melior conditio
vicini, quàm antea eſſet quando murus erat
totus apertus cum porta, & feneſtris ſecun-
di appartamenti domus dicti D. Guidi deſu-
per reſpicientibus dictum murum, & cortile
vicini, cum certi iuris ſit poſſe fieri feneſtram
7 nouam non ſolum in proprio pariete, vbi
anteà nūquam fuit, licet per eam poſſent vi-
deri ſecreta vicini, & haberi proſpectu in
eius horto, quando non probatur debita ſer-
uitus, vt non poſſit fieri feneſtra, nec ſit ad
emulationem, quæ vt iam dictum eſt nun-
quam præſumuntur, ſed ab allegante pro-
bari debent *Cepol. de ſeruit. vrb. præd. cap.
62. Vrſil. ad Afflic. deciſ. 225. per tot. Oinot.
in §. prędiorum vrbanorum n. 21. Inſtit. de
ſeruit. præd.* verùm etiam in muro eleuato,
& altius proprijs expenſis ædificato ſupra
8 murum communem ad propriam ædifican-
tis vtilitatem, precipuè quando, prout in ca-
ſu noſtro, nullum affert feneſtra nocumen-
tum vicino, non mutat faciem loci, nec in
aliquo debilitat parietem communem *Caſtr.
in l. eos pen. de ſeruit. vrb. præd. & Cepol. d.
cap. 62. de feneſtra n. 4.* vbi dicit ſe ſemper
in facto, & de conſuetudine ità vidiſſe obſer-
uari, vt indiſtinctè permittantur dictę fene-
ſtrę in muro communi ab vno ex ſocijs ele-
uato, ac poſſe eleuari pro indubitato ſuppo-
nit, ſicuti nos etiam paulò infra alijs aucto-
ritatibus demonſtrabimus, facere enim fe-
9 neſtram reſpicientem in fundum vicini non
eſt imponere ſeruitutem vllam vicino, vt vul-
gus putat, ſed vti propria libertate, quę omni-
bus naturaliter competit ad recipiendum ae-
rem non tamen hominibus ſed cæteris quoq;
animantibus iure naturali communem iuxtà
tex. in §. & quidem inſtit. de rer. diuiſ. Immò
autem imponeretur ſeruitus ędificanti cōtra
regulas iuris ſi impediretur vti dicta liberta-
te, & facere feneſtram ad ſui libitum, vt eſt
de mente ſupracitatorum Doctorum dùm
volunt poſſe fieri huiuſmodi feneſtras, niſi
probetur debita ſeruitus in contrarium, quę
nunquam præſumitur, nec niſi voluntate
domini ex pacto, vel preſcriptione imponi,
vel acquiri poteſt ex vulgatis iuribus.

Adeò vt faciens de nouo huiuſmodi fene-
ſtras non poſſit de iure cogi ad apponendum
eis crates ferreas, vel ferratas, nec ad illas re-
10 nouādas quatenus priùs extarēt in feneſtris
antiquis, & eſſent vetuſtate cōſumptę, niſi ſit
debita talis ſeruitus, vel probetur contradi-
ctio quādo quis voluit eas tollere, & acquie-
ſcentia prohibiti cum tempore habili ad prę-
ſcribendum, vel niſi quis vellet eas tollere
ad deſpectum vicini principaliter, vt ſibi ſua
ſponte

eorum relatio fieri poſſit partibus abſentibus
intelligitur, quãdo prius fuerant citatæ ad in-
tereſcendũ electioni peritorũ, & examinatio-
ni totius negotij, quia quãdo ille cuius decla-
rationi ſtandum eſt iudicat iuxtà ſenſum ſu-
7 um partis præſentia, vel citatio requiritur,
cùm talis declaratio habeat vim ſententiæ
Bart. in l. alio verſ. quaſo an heres ff. de alim.
& cib. leg. cum alijs per Gratian. diſcep. 874.
n. 37. & ſeqq.

Adeſt etiam alia nullitas ob effectum iu-
ramenti in eorum relatione neceſſarij, quia
licèt alias credatur relationi peritorum in-
telligendum eſt dũmodò referant cum iura-
8 mento adeò vt tale iuramentum ſit ſubſtan-
tia ipſius relationis, & non ſolemnitas, & ſit
cauſa vt credatur eis, quibus alias non cre-
ditur ſinè illo *Euerard. top. leg. loc. à vi, &*
energ. iuram. nu. 59. Gratian. diſcep. 572.
n. 48. & Rot. poſt Merlin. de legit. deciſ. 1.
num. 8.

Quod iuramentum debet præſtari coram
Iudice, vel coram Notario habente ſpecia-
9 lem Iudicis cõmiſſionem de illo recipiendo,
& ſi prçſtetur coram alio Notario nihil ope-
ratur *Alex. conſ. 71. n. 10. in fine lib. 3. cum*
alijs per Gratian. diſcep. 697. n. 18. Quicquid
alias hoc iuramentum non ſit neceſſarium
in relatione quando periti fuiſſent concordi-
ter electi, & approbati à partibus iuxtà tra-
dita per eundem *Gratian. diſcep. 929. n. 17.*
& diſcep. 722. n. 8. & diſcep. 581. n. 31. vbi
tamen quod talis remiſſio iuramenti debet
eſſe expræſſa, nec ſufficit non oppoſitio, &
nullitas non poteſt ſanari per Principem,
ac multò minus per Iudicem habentem,
quodlibet liberum arbitrium procedendi,
&c. & quicquid dici poſſit de peritis, qui ab
initio ſuſcepti officij iuraſſent de benè, & fi-
deliter illud exercendo.

Iuſtæ autem ſuſpicionis cauſæ, vt ad illas
tandem deueniamus ſunt multæ, & prima
quia fuerunt electi, & deputati ad nomina-
10 tionem, & petitionem vnius partis tantùm,
altera parte non citata, nec audita, vnde ex
hoc ſolo capite poſſunt tanquam ſuſpecti re-
cuſari, & debent omninò remoueri *Marant.*
in prax. part. 6. de appell. num. 53. Gratian.
diſcep. 100. n. 45.

Secunda, quia nimis animosè, & apertè
fauent dictæ parti, quæ eos elegit, & nomi-
nauit, & cuius ſunt quotidiè commenſales in
11 tabernis, & pluries anteà de hoc conſulti
eorum votum, & iudicium in eius fauorem
publicè propalauerunt *Marant. loc. cit. n.*
32. Gratian. diſcep. 701. n. 16.

Tertia, quia dicti electi fuerunt inſtigato-
12 res, & ſollicitatores, ac motores totius dif-
ferentię, & poſteà ſuam electionem procu-
rauerunt, & affectauerunt *Marant. loc. cit.*
num. 60.

Quarta, quia non ſunt periti in negotio,
de quo agitur, ſed ignari, & groſſi, punctus
enim difficultatis potius conſiſtit in iure, &
ideò non erat cõmittendus talibus perſonis,
13 quæ nec ſcientiam, nec praticam, vel pe-
ritiam quid in ſimilibus prætenſis caſibus
conſueuerit obſeruari habent *Iaſ. in l. aper-*
tiſſimi C. de iud. cum alijs per Marant. de ap-
pell. n. 67.

Quinta, quia pars contra quam deponunt
iuſtis de cauſis noluit vni eorum domum
ſuam locare, nec frumentum ad credentiam
dare, & lites iuſtas aduerſus ambos etiam
criminaliter ſuſtinuit, propter quod valdè
indignati fecerunt conſilium inter ſe, & co-
gitauerunt omne malum aduerſus eam, vn-
dè tanquàm verè ſuſpecti ſunt omninò re-
14 pellendi, prout has, & alias iuſtas ſuſpicio-
nis cauſas caſui noſtro applicabiles recenſet
Marant. loc. ſup. cit. Fenzon. ad ſtat. Vrb.
cap. 12. & Gnaz. ad def. def. 1. cap. 19. 20.
& 21. vbi quinquagintatres cauſas ſuſpicio-
nis cumulat, quę licèt loquantur in Iudice,
magis procedere debent in peritis, qui etiam
ſunt tanquàm Iudices, & non adeò integer-
rimi, ſed viles, & corruptibiles modico quid
promiſſo, vel accepto, vt notiſſimum eſt.

SVMMARIVM
In Caput XIII.

1 F*Ructus pendentes mortuo Vaſallo qualiter*
diuidantur inter eius heredes, & domi-
num, vel ad quem ſpectent n. 30.
2 *Fructus pendentes mortuo emphyteuta diui-*
duntur pro rata temporis inter eius heredes,
& dominum directum, contra n. 7. & ſeqq.
& n. 12.
3 *Diuiſio ratę, & temporis quomodo reducatur*
ad praxim.
4 *Fructus pendẽtes tempore retractus diuidun-*
tur

tur inter retrahentem, & venditorem.

5 *Fructus pendentes tempore obitus Rectoris diuidendi inter eius hæredes, & modernum rectorem contra n. 19.*

6 *Idem ſeruatur in emptore ad vitam, & ſimilibus caſibus.*

7 *Dominium vtile conſolidatur cum directo, ſtante deuolutione emphyteuſis.*

8 *Duo domini eiuſdem rei eodem tempore in ſolidum dari non poſſunt.*

9 *Fructus rei ſequuntur dominum.*

10 *Fructus pendentes dicuntur pars fundi.*

11 *Sata cedunt ſolo ſicut ędifitium, et planta.*

13 *Fructus pendentes in re vendita ſpectant ad emptorem.*

14 *Excepta parte colonica, niſi venditor ſua manu coluerit fundum.*

15 *Vel niſi venditor ſe iam paraſſet ad recollectionem emptore ſciente.*

16 *Vſusfructuarius non facit fructus ſuos niſi fuerint à ſolo ſeparati.*

17 *Vſusfructuarius, et emphyteuta quò ad fructus æquiparantur.*

18 *Emphyteuta circa quæ dicatur habere maius ius quam vſusfructuarius.*

20 *Clericus in vita æquiparatur vſusfructuario.*

21 *Succeſſor in beneficio non tenetur reſtituere hęredibus prędeceſſoris ſemen deiectum.*

22 *Succedens in beneficio an poſſit prætendere ſemina pro anno ſequenti ab hæredibus prędeceſſoris, qui recollectis fructibus ſtatim deceſſit.*

23 *Argumentum de feudo ad emphyteuſim quando procedat, vel non, et de pluribus differentijs numeris ſeqq.*

28 *Vaſallus ad quid teneatur erga dominum remiſſiuè.*

29 *Æquitas non ſcripta non attenditur, nec eſt deſumenda à caſu diuerſo.*

31 *Expenſæ factæ cauſa fructum an ſint reſtituendæ hæredibus emphyteutæ, et vſusfructuarij.*

32 *Expenſæ ſeminis, et culturæ an ſint reſtituendę hæredibus feudatarij.*

33 *Quid fuerit ſeruatum in facti contingentia.*

DEuoluta emphyteuſi duorum prædiorum ad Illuſtriſſimam Communitatem Imolæ dominam directam per mortem Illuſtriſſimi D. Baiuliuij Angeli Mariæ de Pantaleonibus ſinè filijs, & ſic ob finitam eius lineam, prætendebant hæredes extranei eiuſdem Magni Æquitis ratam fructuum pendentium tempore mortis illius per *tex. in c. 1. §. his conſequenter verſ. hic finit lex.* in vſibus feudorum vbi habetur, quod mortuo Vaſallo antè Kalendas Martij omnes fructus illius anni ex fæudo prouenientes ad dominum pertinent, poſt verò Kalendas Martij vſque ad Auguſtum ad hæredes Vaſalli, & poſt Auguſtum ad ipſum dominum, intelligendo in hoc vltimo caſu de fructibus anni ſequentis, non autem anni quo defunctus eſt Vaſallus, & inchoando annum à menſe Septembris, & finiendo in eodem menſe Septembris ſequentis, vt notat *Facchin. contr. iur. lib. 7. cap. 95. ad medium verſ. quod ego ſic declaro, & Gratian. diſcep. forenſ. cap. 810. nu. 1. & ſeqq. vſq. ad finem.*

Præſertim cùm finus in emphyteuſi finita abſq; culpa, & delicto emphyteutæ, quo caſu fructus vltimi anni ſunt diuidendi pro rata temporis inter hæredes eiuſdem em-
2 phyteutę, & dominum directum; quia emphyteuta coluit, & curauit fundum toto illo anno proprijs expenſis, & laboribus; & fructus dicuntur percipi non ſolum tempore recollectionis, ſed toto tempore anni quo curantur, aluntur, & creſcunt vndè cùm nihil poſſit ei imputari debet conueniens reputari, vt huiuſmodi fructus ſuorum laborum, curæ, & vigilantię adhibitæ, ſaltem pro rata temporis, & ęſtimationis in ſuos hæredes tranſmittat, vt in his terminis concludit *Soc. in l. diuortio n. 8. ff. ſolut matrim. Tiraquell. de retract. conuent. §. 5. gloſ. 4. n. 2.* ad medium cum alijs quos refert, & ſequitur idem *Gratian. d. cap. 810. n. 1. & ſeqq.* vbi quod qui ſectantur contrariam opinionem ſunt intelligendi, quando emphyteuſis eſſet finita propter canonem non ſolutum, ſiuè alienationem, ſiuè conſenſum domini, vel aliter propter delictum, & culpam emphyteutæ.

Quomodo autem ſit facienda huiuſmodi diuiſio ratæ, & temporis inſpecta natura fructuum, qui quandoque minore, quandoq;
3 maiore temporis ſpatio, quàm anni colliguntur tradit pulcrè ad praxim reducendo *Caualc. tract. de vſufr. mul. relic. n. 245. Roſental. de feud. cap. 10. concl. 42. n. 62. Rol. conſ. 86. n. 29. lib. 5.* & multa ad rem facientia remiſſiuè notat idem *Gratian. diſcep. cit. 810. n. 20. & ſeqq.*

Et

Et ſupradicta confirmantur etiam ex eo,
quod in ſimili videmus fructus pendentes
tempore retractus, non cedere lucro retra-
hentis in totum, ſed pro rata temporis eſſe
diuidendos inter illum, & venditorem iuxtà
4 *l. diuortio ff. ſolut. matrim. Theſſaur. deciſ.*
56. per tot. Tiraquel. de retract. conuent. §.
5. gloſ. 4. n. 9. & ſeqq. Sicuti etiam circum-
ſcripta conſuetudine fructus pendentes tem-
5 pore obitus Rectoris alicuius beneficij de iu-
re eſſent diuidendi pro rata temporis inter
hæredes defuncti, & modernum Rectorem
per *d. l. diuortio. ff. ſolut. matrim. vt multis*
relatis notat Duran. deciſ. 448. *num.* 22. Et
in emptore ad vitam ſi decedat fructibus
6 pendentibus idem ſeruatur, vt fiat eorum
diuiſio pro rata temporis inter illius hære-
des, & venditorem, cui deuoluitur res ad
vitam vendita, & in ſimilibus caſibus, vt be-
nè probat *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 471.
per tot. Ludouiſ. deciſ. 347. *n.* 6. *Coſt. de port.*
rat. quaſt. 114. *per tot. & quaſt.* 87. *Vinc.*
Franc. deciſ. 572. *per tot. & late Tiraquel. d.*
gloſ. 4. *per tot.*

Verùm dato etiam, quod prædicta ſint
vera in feudo, & alijs ſimilibus adductis, ta-
men in caſu noſtro, vbi agitur de fructibus
rei emphyteuticę ad dominum deuolutæ
cùm eſſem Aduocatus dictę Illuſtriſſimę Cõ-
munitatis dicebam veritati inhętendo verio-
rem, & melioribus rationibus, & fundamen-
tis eſſe cõtrariam opinionem fulcitam, nem-
pè fructus omnes pendentes à die mortis
D. Baiu iuij Angeli Marię pertinere ad di-
ctam Communitatem, nec aliquam eſſe fa-
ciendam diuiſionem pro rata temporis, quia
7 per deuolutionem emphyteuſis dominium
vtile conſolidatur, cum directo, & quod
duplex erat vnum efficitur, quod dicitur ple-
num §. *fin. Inſtit. de vſufruc. Corbul. de em-*
phyt. tit. 12. *de cauſ. priuat. ob ian. fin. nu.* 1.
DD. in l. rectè dicimus ff. de verb. ſignif. Gro-
magn. conſ. 2. *n.* 8. *lib.* 1. facta autem con-
ſolidatione dominium vtile, quod erat pe-
nes emphyteutam, cum translatum fuerit in
dominum directum neceſſariò fatendum eſt
8 de eo nihil perueniſſe ad hęredes emphyteu-
tæ, quia duo domini eiuſdem rei, & eodem
tempore in ſolidum dari non poſſunt *l. Pom-*
ponius §. *ſed & his. ff. de procur. Signorol. de*
Homod. conſ. 75. *n.* 9. quod procedit ſignanter
etiã in dominio vtili *Bald. conſ.* 116. *ſub n.* 4.
propè fine lib. 1. *Alex. conſ.* 3. *ſub n.* 3. *lib.* 5.

Si igitur dominium vtile reuerſum eſt ad
dominium directum dicendum eſt fructus
pendentes in re emphyteutica tempore ta-
lis conſolidationis, & cæteros deinceps ſpe-
9 ctare ad dominum directum, cùm certum
ſit in iure fructus rei ſequi illius dominum
l. & ex diuerſo §. *vbi autẽ ff. de rei vendic. Roſ.*
recenſ. deciſ. 310. *n.* 26. *part.* 5. *& deciſ.* 47.
n. 26. *part.* 6. Vndè ſi Illuſtriſſima Commu-
10 nitas habebat dominium fundi, ità pariter
erat domina fructuum pendentium, qui
ſunt pars ipſius fundi *l. fructus ff. de rei ven-*
dic. Et quia ſata cedunt ſolo, ſicut cedit ædi-
11 fitium, & planta §. *qua ratione Inſtit. de rer.*
diuiſ. l. qua ratione, et l. adeò ff. de acq. dom.
cùm turpis ſit pars, quæ ſuo non congruit
vniuerſo.

Et in ſpecie, de qua agimus ſcilicet de
fructibus rei emphyteuticę, vt ſequuta mor-
te emphyteutæ, & per eam facta deuolutio-
ne, & conſolidatione dominij vtilis cum di-
recto fructus pendentes ſpectent ad domi-
12 num directum firmant *Munoz. de ratocin.*
Comput. 20. *n.* 18. *ex pluribus, quos ibi alle-*
gat, & antè eum Bald. in c. 1. §. *his conſe-*
quenter ſub n. 1. *verſ. Item ſi dixiſſet tit. hic*
finit lex in vſib. feud. Ludouic. Molin. de Ma-
iorat. & tribut. tract. 2. *diſput.* 635. *Caldas*
de renouat. emphyt. queſt. 10. *n.* 1. *& alter*
Molin. de primogen. lib. 3 *cap.* 11. *n.* 7. *facit*
Tuſch. tom. 4. *concl.* 495.

Pro quo facit etiam id quod videmus in
ſimili, nempè fructus pendentes rei vendi-
tæ ſpectare ad emptorẽ, ſtatim enim atquè,
quod per traditionem transfertur dominiũ
omnes fructus pendentes tanquam pars rei
13 venditæ efficiuntur ipſius emptoris quam-
uis de illis nihil dictum fuerit *Bart. in l. fin.*
ff. de iur. fiſ. Alex. conſ. 184. *in prin. lib.* 6.
Tuſch. tom. 4. *concl.* 495. *& Theſſaur. deciſ.*
55. *per tot.* vbi tamen limitat quò ad par-
14 tem colonicam, quæ ipſi colono cenſetur
reſeruata, niſi venditor ſua manu, & expen-
ſis coluerit fundum, quia tunc etiam pars
colonica ad emptorem ſpectaret, niſi ſit ex-
cepta, & reſeruata ipſi venditori allegat
gloſ. in l. Iulianus §. *ſi fructus ff. de act. emp.*
Iaſ. in l. cum filiofam nu. 180. *ff. de leg.* 1.
Rom. conſ. 309. *& alios, etc.* & limitat etiam
niſi tempore venditionis fructus eſſent ple-
nè, & omninò maturi, ac ſtatim recolligen-
di,

15 di, ità vt iam venditor ſe paraſſet ad recol-
lectionem, & manum appoſuiſſet emptore
ſciente dūmodò emptor pluris non emiſſet
ratione inſtantium fructuum, & ſic rem
hanc ex prætio dignoſcendum tradit idem
Theſſ. d. deciſ. 55. n. 6.

Et ſicuti vſusfructuarius non facit fructus
16 ſuos, nec illos tranſmittit ad hæredes niſi
fuerint à ſolo ſeparati per ſe, vel per alium
§. *is verò Inſtit. de rer. diuiſ. l. defuncta. ff de
vſufr. l. ſi vſusfructuarius ff. quibus mod.
vſusfr. amitt et l. ſingulis ff. de ann. leg. etc.*
ità etiam Emphyteuta finita emphyteuſi nō
poteſt fructus pendentes ad ſuos hæredes
tranſmittere, ſed ad dominum vnà cum ipſa
re deuoluuntur nulla facta diuiſione ratæ
cùm in hoc detur paritas inter vſumfructua-
17 rium, & emphyteutam §. *adeò Inſtit. de lo-
cat. Conrad. de contract. quæſt. 12. Soc. conſ.
167 n. 12. lib. 2. gloſ. in l. 1. C. de iur emphyt.
Tuſch. litt. E. concl. 218 Caldaſ. de renouat.
Emph. quæſt. 10. Iaſ. in l. 2. n. 18. C. de iur.
emphyt.*

Nequè obſtat, quod fęudatarius, & em-
phyteuta plus iuris habeant quam vſusfru-
ctuarius, quia iſtud eorum maius ius eum
procedit quò ad perceptionem, & tranſmiſ-
ſionem fructuum pendentium, ſed verifica-
18 tur in alio, nempè, quòd poſſunt transfer-
re, & donare ius ſuum de licentia domini, ac
non finitur per mortem, ſed tranſit in de-
ſcendentes, vſufructus verò finitur morte,
& non poteſt alienari, & ideò propter has
cauſas videntur habere plus iuris, ſed quò
ad fructus pendentes aſſimilantur vſufru-
ctuario vt dictum eſt.

Et idem eſt in Clerico beneficiato, qui
quidem ad ſuos hæredes tranſmittit fructus
antè obitum recollectos, pendentes verò,
19 ſiuè etiam à ſolo ſeparati, & recollecti,
non tamen exacti nec adhuc in horræo re-
poſiti ſpectant ad ſucceſſorem in beneficio,
niſi probetur conſuetudo de illis teſtandi,
Duran. deciſ. 304. per tot. & ratio eſt, quia
20 Clericus in vita æquiparatur vſufructuario
ſecundum *Zabarell. Imol. et Barbat. de pecul.
Cleric.* & alios erudite congreſſos per *Barboſ.
de poteſt. Epiſcop. tom. 3. allegat. 117. nu. 6.*
Ita vt talis ſucceſſor in beneficio non tenea-
tur hæredibus anteceſſoris reſtituere ſemina
21 proiecta, cum ſemen in fundum deiectum
illius pars efficiatur *Michaler. tract. de fratr.
part. 2. cap. 35. nu. 7.* An autem poſſit præ-
tendere ſemina pro anno ſequenti a Came-
ra, vel hęredibus defuncti, ſi Camera ob
22 compoſitionem non ſuccedat quando An-
teceſſor deceſſit fructibus recollectis pro
affirmatiua opinione videtur *tex. in c. fin. §.
porrò de off. ordin. in 6. & l. item ſi fundi).
ſeminarios ff. dę vſuf & ità obtinuiſſe teſtatur
Michalor. loc. cit. nu. 8. &c. vbi n. 13.* quod
interpoſita appellatione, & productis mul-
tis fidibus Comiſſariorum Spoliorum atte-
ſtantium nunquam fuiſſe ſolitos ſemina re-
ſeruare per compoſitionem fuit in parte
confirmata, & in parte reuocata dicta ſen-
tentia.

Sed vt ad propoſitum caſum reuertamur
non obſtat Soc. alijquè ſupra pro contraria
opinione allegati, dum volunt diuiſionem
fructuum pendentium emphyteuſis deuolu-
tę ob lineam finitam eſſe faciendam eo mo-
do quo fit inter hæredes fęudatarij; & domi-
nium fæudi ipſo fæudo deuoluto, quia etsì
aliquando ſumi poſſit argumentum de fęu-
23 do ad emphyteuſim, tamen in materia iſta
diuidendorum fructuum non poteſt ſumi,
ſed potiùs vt dictum fuit, deſumendum eſt
ab vſufructu *Munoz. de ratiocin. Comput. 20.
n. 18. vbi reprobat Soc. & alios contrarium
tenentes.*

Non enim indiſtinctè, nec ſemper proce-
dit ſimilitudo fæudi, & emphyteuſis, ſed ſe-
24 cundum quid, & non ſimpliciter *Bald. in c.
1. n. 17. in fine An. Agn vel. Filij defunc. in
vſibus Faud. Euerard. in loc. à Faud. ad emph.
num. 47.*

Hinc ſequitur non obſtare, quod dicitur
argumentum à fęudo ad emphyteuſim vale-
re, & ſic de fructibus rei emphyteuticæ ad
dominum deuolutę idem dicendum eſſe,
25 quod de fructibus fæudi ad dominum de-
uoluti vt diuidi debeant iuxtà diſtinctionem
de qua in *d. c. 1. §. his conſequenter tit. hic fi-
nit lex in vſibus Feud.* nam id non procedit,
quando ſtatuta in feudo ſunt contra regulas
iuris communis *Alex. conſ. 106. nu. 7. lib. 4.*
Eſt autem contra regulas iuris communis
ſtatuere, vt fructus non ſequantur dominum,
quoniam id vult ius commune, & *Rot.* ſæpè
præconizauit hoc axioma, quod fructus ſe-
26 quantur dominum ſicuti ſuperius probaui-
mus, ideò in hac materia fructuum emphy-
teuſis deuolutæ non eſt attendendum quid
ſuc-

Digitized by Google

fuerit ſtatutum in feudis, nec de feudo ad
emphyteuſim hoc caſu trahendum eſt argu-
mentum, quod quidem argumentum nec
27 etiam procedit quando in vtroque non mi-
litat eadem ratio *Euerard. in loc. ab emphyt. ad feud. num. 9. & in loc. à feud. ad emphyt. ſub num. 44. verſ. limita tamen*. At ſine du-
bio diuerſa ratio viget in caſu propoſito,
nam emphyteuta ad nulla onera, nec ad
vlla ſeruitia erga dominum tenetur, ſed
exiguum ſolummodò canonem ſoluit in re-
cognitionem directi dominij, qui canon nul-
lo modo correſpondet vtilitati, quam per-
cipit ex emphyteuſi, feudatarius autem è
28 contra onera grauia ſuſtinet & perſonæ, &
bonorum ob pericula, & incommoda, ac
ſumptus, quibus eſt obnoxius in præſtandis
domino ſeruitijs feudo annexis, de quibus
in *cap. 1. in prin. quibus mod. feud. amitt. & ibi DD. Bald. in d. §. hic conſequenter ſub num. 1. Mart. de Laud. de feud. lib. 3. tit. 1. n. 13. & 14. Iacob. de S. Georgio eod. tract. verb.* Et promiſerunt eidem Domino per tot.
& propterea magis fauetur Domino aduer-
ſus hæredes emphyteutæ, quia ab eo nulla
ſeruitia recipit, & nullam vtilitatem, quàm
aduerſus hęredes vaſalli, & feudatarij, qui
pro Domino tot, & talia onera, atque incō-
moda ſuſtinere obnoxius eſt.

Nec releuat, quod prædicta ſtricto iure
procedant non verò de æquitate, quaſi æquũ
ſit etiam hęredes emphyteutæ pro rata tem-
poris admittere ad portionem fructuum
pendentium; quia reſpondetur, quod immò
attenta ſupradicta differentia quò ad onera
inter emphyteutam, & feudatarium ceſſat
29 talis æquitas, vel etiam quia non eſt ſcripta
in hoc caſu, & ideò non attendenda, vt enim
æquitas præferatur rigori ſcripto debet eſſe
ſcripta in illo caſu, & non deſumpta ex caſu
diuerſo *Bart. in l. fideiuſſor §. quadam. ff. mand. Iaſ. in l. placuit C. de iud. Tuſch. concl. 486. n. 40. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 639. num. 25.*

Prætereà illa diſtinctio ſupra relata de
tempore mortis feudatarij, ſcilicet ante Ca-
lendas Martij, vel poſt Calendas Martij vſ-
30 què ad Calendas Auguſti, etiam in feudo
intelligitur quando non deuoluitur feudum
ad dominum directum, ſed continuar in alios
inueſtitos, vt declarat *Tuſch. litt. F. concl. 494.* de quo tamen articulo videndum *Fachin. contr. iur. lib. 7. cap. 97. Caualcan. de vſufr. nu. 224. Scrader. de feud. & alijs relatis per Gratian. diſcep. 810. n. 20.*

An autem ſaltem teneatur dominus dire-
ctus reſtituere hæredibus emphyteutæ ex-
penſas factas cauſa recolligendorum fructu-
um, quæ videntur etiam reficiendæ hæredi-
bus ipſius vſusfructuarij licèt vſusfructus per
31 illius mortem fuerit finitus, & cum proprie-
tate conſolidatus, pro affirmatiua facit *tex. in l. fundus qui. ff. famil. erciſ. l. ſi aperte §. fin. ff. de petit. hæred. Caſtil. de vſufr. cap. 77. nu. 5. & 6. Caualcan. eod. tit. num. 246. Garz. de expenſ. & melioram. cap. 1. num. 11. Barboſ. in l. fructus n. 8. ff. ſolut. matrim.* ſi-
cuti feudo deuoluto ſi dominus, vel agnati
32 velint gaudere emolumento fructuum an-
teneantur ſoluere impenſas ſeminis, & cul-
turæ hæredibus feudatarij tradit *Iſer. in c. 1. §. his conſequenter n. 20. ad finem tit. hic finit lex. Roſental. de feud. concl. 42. cap. 10. nu. 66. & c. Tiraquel. de retract. conuen. §. 5. gloſ. 4. num. 7.*

Et quamuis prædicta eſſent ſatis clara ad
fauorem Illuſtriſſimæ Cōmunitatis Imolæ,
& magis de iure vera per ſupradictas ratio-
nes, & fundamenta, nihilominus quia ne-
gotia Cōmunitatum vt plurimùm paruipen-
duntur, & nemo eſt qui audacter illa defen-
dat prout propria, cùm cauſa ageretur co-
33 ram Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo D. meo
Benedicto de Cittadinis Nobili Mediolanen-
ſi Gubernatore Imolæ anno 1652. viro in-
tegerrimo, & magnæ expectationis propter
ſingularia, & ſumma illius merita, illi ma-
gis placuit opinio contraria Gratiani, & alio-
rum ſupra relatorum, & ſententiam tulit ad
fauorem Illuſtriſſimæ D. Alexandræ Sum-
maiæ vſufructuariæ relictę q. dicti Illuſtriſ-
ſimi Baiuliuij Angeli Mariæ de Pantaleoni-
bus pro illa patrocinante Excellentiſſimo D.
Franciſco Borello, à qua quidem ſententia
cum fuerit interpoſita appellatio, propter
difficultates hincindè cōſideratas fuit deuen-
tum ad amicabilem compoſitionem, me, &
dicto D. meo Franciſco Borello ab vtraque
parte ſuadentibus.

SVM-

SVMMARIVM
In Caput XIV.

1 *RES tranſit cum onere reali ad quoſcumq; poſſeſſores.*

2 *Clauſulæ cæterata extendenda iuxta conſuetudinem, & quid operentur n. ſeq.*

4 *Prædium omne liberum præſumitur non obſtante vſu ſeruitutis.*

5 *Pacta diuiſione fundi non poteſt vnus per partem alterius tranſire.*

6 *Idem eſt in venditione, & quando ſecus in vtroque.*

7 *Vicinus poteſt compelli dare ſeruitutem itineris, quando aliundè haberi non poteſt.*

8 *Inſpectio loci eſt omni probatione præſtantior.*

9 *Quando poteſt aliundè haberi tranſitus non debet fieri cum damno vicini.*

10 *Quod ſibi non prodeſt, & alteri nocet non eſt permittendum.*

11 *Veriſimilitudo eſt amica naturæ, & dirimit lites*

12 *Res propria nemini ſeruire poteſt, nè detur actio, & paſſio in eodem ſubiecto.*

13 *Non entis nullæ ſunt qualitates.*

14 *Subſtantia prius apparere debet antequam de accidentibus cognoſcatur.*

15 *Ius perſonale ad ſingulares ſucceſſores non transfertur.*

16 *Clauſulæ cæteratæ quid complectantur.*

17 *Non operantur quando non fuit expreſſa intentio partium.*

18 *Clauſula quantumuis geminata, & iurata deficiente conſenſu nihil operantur.*

19 *Interpretatio fit contra ſtipulatorem, & omiſſum habetur pro omiſſo.*

20 *Clauſulæ cæteratæ reſtringuntur ad naturam contractus, & non inducunt nouam ſeruitutem per prædium à venditore retentum; & n. 21.*

22 *Seruitus diſcontinua non præſcribitur niſi immemorabili tempore.*

23 *Præſcriptio non procedit ſine quaſi poſſeſſione in ſeruitutibus.*

24 *Quaſi poſſeſſio qualiter acquiratur in ſeruitutibus affirmatiuis, qualiter in negatiuis, & continuis, & quomodò ſcientia partis requiratur n. 25.*

26 *Seruitus eſt reſtringenda ad tempus neceſſitatis, & debita pro vno fundo non poteſt extendi ad fundum contiguum, & quando ſecus num. 27.*

27 *Seruitus poteſt fieri leuior, ſed non durior.*

D. Ioannes Andreas Signanius de Mutiliana, cum poſſideret plures ternatu-
ras vinearum vendidit vnam ex illis D. Ca-
millo de Boſijs in eodem loco alias vineas
contiguas habenti, & poſteà reſiduum dicta-
rum vinearum D. Ambroſio de Sachinis,
contra quas vineas D. Ambroſio venditas
prætendunt hæredes dicti D. Camilli ſibi
competere ſeruitutem ingreſſus, & egreſſus,
ſiue itineris pro eundo, & redeũdo ad dictam
ternaturã ab eorum patre acquiſitam eo ſub
prætextu, quòd dum omnes dictæ vineæ te-
nebantur à dicto Signanio ipſe eſſet ſolitus,
vti huiuſmodi prætenſo itinere, & ſic eum
1 illius onere, quod prætendunt reale tranſi-
uiſſe ad quoſcũq; poſſeſſores *Barboſ. de Axiom.
iur. Axiom. 199. n. 5. & 6. Rot. part. 1. re-
cent. deciſ. 199.* maximè propter clauſulas
cum omnibus, &c. & cum omni iure, &c.
quas hoc modo cæteratas præſupponunt ad-
eſſe in inſtrumento emptionis, & fore exten-
2 dendas iuxtam ſtilum, conſuetudinem, &
Formularium Florentinum ex adductis per
*Merlin. de pig. & hypoth. lib. 2. tit. 4. quæſt.
103. n. 30. &c.* ac operari, quod omnes ſer-
3 uitutes competentes venditori competant
etiam emptori *Barboſ. de clauſ. clauſ.* 34.

Cæterum prædictis minimè obſtantibus
exiſtimo Dominos de Boſijs malum ius face-
re, tùm quia in facto non apparet, nec con-
cludenter doceri poteſt D. Ioannem Andre-
am Signanium, dum omnes illas vineas poſ-
ſidebat vſum fuiſſe prætenſo itinere, quia re
vera, vt benè norunt ſeniores habebat aliam
portellam diſtinctam pro accedendo ad vi-
neas in planitie poſitas, cuius ad huc extant
veſtigia in via publica ſubtus columbarium,
vbi etiam modò pertranſeunt poſſeſſores al-
terius partis dictarum vinearum, quod cer-
tè ponit falcem ad radices, ac oſtendit ſub-
tilitatem prætendentium in contrarium, cer-
4 tum eſt autem in iure, quod quodlibet præ-
dium ſiuè ruſticum, ſiuè vrbanum ab omni
ſeruitute liberum præſumitur *l. altius. C. de
ſeruit. Sperl. deciſ. 55. nu. 3. lib. 1. Cyriac.
contr. forenſ. cap. 28. n. 4. & 5.* cum ab ori-
gine, & de iure naturali quælibet res libera
exiſtat, & nulli ſeruituti obnoxia, niſi pro-
betur per pactum expreſſum, vel alijs legit-
timis modis, quamuis eſſent in quaſi poſſeſ-

one ſeruitutis *Rol. conſ.* 82. *n.* 6. *lib.* 2. *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 681. *n.* 35.

Tùm etiam, quia ſicuti quando inter plu-
res diuiditur fundus, ſeù domus non videtur
actum, quod vnus habeat aditum per partem
5 alterius, niſi expreſsè reſeruetur quamuis
anteà vna pars alteri ſeruiret, ac quamuis
aliundè tranſitus haberi non poſſet *l. via conſtitui* §. *quæcumq; C. de ſeruit. vrb. præd. Cepol. eod. tit. cap.* 38. *n.* 2. *Bertazol. de clauſ. clauſ.* 23. *gloſ.* 1. *n.* 4. *Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib.* 3. *tit.* 1. *n.* 9. *Ciarlin. contr. for. cap.* 76. *n.* 4. *& ſeqq. ad* 10. *lib.* 1. *Tuſch. litt. S. concl.* 227. *n.* 17.

Ità etiam vendens fundum vnum ex duo-
bus, ad quem non poterat, nec ſolebat iter
6 habere, niſi per alterum ſuum fundum con-
tiguum retentum non videtur in emptorem
transtuliſſe ius itineris, nec viæ, niſi ità ſpecialiter, & expreſsè conuentum ſit, cùm ſimus in contractu, & agatur de ſeruitute diſcontinua, quicquid contrarium ſtatuatur in ſeruitutibus cauſam continuam, & permanentem habentibus, & quando eſſemus in vltima voluntate, in qua fit latior interpretatio, vel quando fuiſſet expreſſa clauſula cum acceſſibus, & introitibus *l. in vendendo* §. 1. *ff. de contrah. emp. l. in tradendis* §. *interpoſitis. ff. com. præd. Cepol. d. cap.* 38. *nu.* 3. *Capyc. deciſ.* 187. *Surd. conſ.* 17. *n.* 6. *&* 23. *Bertazol. clauſ.* 25. *gloſ.* 1. *n.* 6. *Mantic. de tacit. & ambig. lib.* 4. *tit.* 16. *n.* 20. *ad* 25. *Saluſt. Tiber. de form. inſtr. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 3. *in fine Rot. Ferr. per Leoncil. deciſ.* 102. *n.* 9. *&* 10. *Rot. Bonon. penes Giouagn. reſponſ.* 36. *nu.* 25. *Menoch. de præſump. lib.* 4. *præſump.* 144. *n.* 9. *Ciarlin. d. contr.* 76. *n.* 4. *& ſeqq.*

Nec facit ſi dicatur quomodo ergo eſſet
conſultum emptori, vt poſſit ad rem emptam
accedere. Quia vbi adeſſet neceſſitas poſſet
7 venditor, vel alius vicinus compelli dare
ſeruitutem itineris ſoluto ſibi iuſto pretio, & determinato loco opportuno per Iudicem, cum minori illius incommoditate iuxta *l. ſi quis ſepulcrum. ff. de relig. & ſump. fun. Gratian. diſcep.* 681. *n.* 44.

Sed nos non verſamur in huiuſmodi caſu
priuilegiato, non offertur prætium, nec vlla
adeſt neceſſitas, immò ex inſpectione loci,
8 quæ eſt omni alia probatione præſtātior *Magon. deciſ. Flor.* 55. *n.* 43. in fine patet ad ſenſum D. Camillum emiſſe prædictum petium vineæ ſibi contiguę, & incorporatæ cum alijs ſuis vineis ad illas augendas, & non pro conſtituendo fundo ſeparato, & ſemper tāquam ad vnicum fundum ex ſua deſtinatione habuiſſe acceſſum, & iter per propriam antiquam illius portellam, quæ licet etiam non adeſſet poſſet cum magna facilitate abſque damno, & iniuria vicinorum per viam publicam fieri aditus ad dictum petium emptum
9 à D. Signanio, vnde cum hæredes D. Ca-
milli poſſint aliundè etiam comodius tranſire illis obſtat ratio *tex. in l. præſes C. de ſeruit. & acq.* quam in his terminis ponderauit *Rot. Ferr. per Leoncil. deciſ* 102. *n.* 7. & probauit *Rot. Rom. in Maceratenſ. Fabrica* 26. *Maij* 1634. *penès Duran. deciſ.* 450. *n.* 3. *Ciarlin. contr.* 13. *n.* 10. *lib.* 1. Et regula quod tibi
non prodeſt, & alijs nocere poteſt videri po-
10 tius ad emulationem, quàm ad vtilitatem,
& non eſſe permittendum, vt notant DD. & precipuè *Faber. inſt. de leg. Fuſ. Can. tol.* ob quam rationem veriſimile etiam redditur q. D. Camillum virum diſcretiſſimum non procuraſſe ſibi conſtitui huiuſmodi ſeruitutem
11 inutilem, veriſimilitudo autem eſt multum
amica naturæ, & ex ea tanquam lege omnes lites dirimuntur *Tiraquel. in l. ſi vnquam in præfat. n.* 38. *C. de reuoc. donat. Montan. de tut. cap.* 10. *n.* 26.

Neque dicti hæredes D. Camilli iuuari poſſunt ex eo, quod Dominus Signanius vſus fuerit quandoq; huiuſmodi itinere per vineam, & portellam, de qua agitur quando erat omnium vinearum dominus, & poſſeſſor, tùm quia vt dixi id non exiſtit probatum, tùm etiam quia dato, & non conceſſo id verum eſſe, propter confuſionem non
poterat dici iure ſeruitutis fieri, ex quo res
12 ſua nemini ſeruire poteſt, nè detur actio,
& paſſio in eodem ſubiecto *Bart. in l. qui duas areas ff. de ſeruit. vrb. præd. Surd. conſ.* 17. *n.* 4. *& n.* 20. *Barboſ. de Axiom. iur. Axiom.* 199. *n.* 10. *Rot. in recen. part.* 1. *deciſ.* 199. *n.* 12. *circa medium, & n.* 15. *& in Nouiſſ. part.* 6. *deciſ.* 67. *n.* 12. vbi quod iſtud vulgaribus re-
gulis repugnat, ideò ſeruitus, quæ non erat
13 non poteſt dici in dictos hæredes translata
cum non entis nullæ ſint qualitates *l.* 3. *ff. de vſufr. & l. eius qui in prouincia ff. ſi cert. per.* prius enim apparere debet de ſubſtantia rei
14 antequam cognoſcatur de illius accidenti-
bus *Bald. in l.* 2. *ff. de bon. poſſ. ſecund. tab.*

Dec.

Google

Dec. conſ. 508. *n.* 5. Atque in omnem caſum
fuiſſet exercitium, & factum quoddam per-
ſonale ad ſingulares ſucceſſores non tranſi-
torium ex traditis per *Cepol. de ſeruit. cap.* 2.
n. 5. *cum alijs per Rot. rec. d. deciſ.* 199. *per tot.*

Clauſulæ autem cæteratę quas præſupo-
nunt dicti hæredes extare in inſtrumẽto ven-
ditionis licèt videantur poſſe extendi tamen
complectuntur ſolum verba deficientia ad
perficiendam orationem iam ceptam non
autem complectuntur clauſulas ſubſtantia-
16 les non inceptas, prout eſt clauſula cum ac-
ceſſibus, & introitibus *Gratian. diſcep. forenſ.*
cap. 447. *n.* 12. *&* 13. & latè explicat *Barboſ.*
de clauſ. clauſ. 14. *per tot.*

Nec aliquid operantur, quando in inſtru-
mento non fuit ad plenum expreſſa intentio
17 partium *Crauett. conſ.* 34. *in fine, quē ſequitur*
Gratian. d. cap. 447. *nu.* 13. *cum alijs per Sa-*
luſt. Tiber. loc. ſup. cit. cap. 37. *in fine*, defi-
ciente enim conſenſu clauſulæ quantumuis
geminatæ, ampliſſimę, & iuratę nullam vim
18 habent idem *Gratian. diſcep.* 763. *num.* 13.
cùm in ſtipulationibus omiſſum habeatur
pro omiſſo *l. quicquid adſtringendę ff. de verb.*
oblig. & eſt facienda interpretatio contra
19 emptorem, & ſtipulatorem, qui poterat
apertius legem pacti ſibi dicere *l. veteribus*
ff. de pact.

Magis autem ad caſum noſtrum in termi-
nis huiuſmodi clauſularum, quod reſtrin-
gantur ad ea, quę ſunt de natura contractus,
& operentur ſolùm tranſlationem ſeruitu-
20 tum realium competentium venditori per
alienum prędium, non verò inducant no-
uam ſeruitutem per aliud prædium vendito-
ris retentum *Bertazol. de clauſ. clauſ.* 26. *gloſ.*
8. *num.* 2. *Coſt. de clauſ. conuent. clauſ.* 49.
cum alijs per eum adductis, & ſequitur *Bar-*
boſ. eod. tract. clauſ. 34. *n.* 3. Cum igitur re-
pugnet regulis noſtris dicere, quod extaret
aliqua ſeruitus tempore venditionis propter
confuſionem, & alias rationes ſupra addu-
ctas manifeſtè apparet non potuiſſe D. Ca-
millum transferri prætenſum ius eundi per
vineas vltimo loco venditas D. Ambroſio
de Sachinis, etiam dato, & non conceſſo,
quod D. Signanius vteretur dicto prętenſo
itinere, dum omnes vineas poſſidebat, &c.
Sed ſat erit dicere, quod operentur quò ad
ſeruitutes in eſſe deductas tempore vendi-
21 tionis, abſq; eo quod compræhendant clau-
ſulas ſeparatas nouam ſeruitutem inducen-
tes contra regulas iuris, & conſenſum con-
trahentium etiam per locum ſolitum tempo-
re venditionis, & antè, prout vltrà ſupraci-
tatos DD. in ſimili notat *Gratian. diſcep.* 227.
num. 44.

Nec replicari poſſe videtur ius ſeruitutis
eſſe præſcriptum, quia cùm agatur de ſerui-
tute diſcontinua (circumſcriptis etiam teſti-
um depoſitionibus an concludant iuxtà for-
mam præſcriptam, & de tempore cum di-
ctione, *& citra*, *&c.* & non *à* ſecundum
22 *Natt. conſ.* 69. *n.* 1. *&* 2. *lib.* 1.) non ſufficit
tempus longum, ſed immemorabile requi-
ritur *Caualer. deciſ.* 632. *n.* 8. prout etiam
requiritur quaſi poſſeſſiio, ſine quà nulla
23 procedit præſcriptio *c. ſine poſſeſſione de reg.*
iur. in 6. & iſta quaſi poſſeſſio in ſeruitutibus
affirmatiuis, quarum vſus poteſt eſſe per mo-
dum facultatis naturalis, vt ire per fundum
alienum, quod eſt licitum de iure naturali
donec prohibeatur à domino, non acquiri-
tur per vnum, & ſimplicem actum, ſed con-
24 tinuatus actus, & vſus eundi ſaltem per tri-
ginta dies continuos requiritur *l.* 1. §. *hoc in-*
terdicto, vbi Bart. & alij ff. de itin. act uq; priuat.
quicquid ſit in alijs actibus, qui non ità con-
ſiſtunt in mera facultate, ſed potius per mo-
dum debiti, & præſumptione ſeruitutis exer-
ceri ſolent, vt immittere tignum in alienum;
25 vel in ſeruitutibus negatiuis, vt altius non
tollendi, in quibus acquiritur quaſi poſſeſſio
per vnicum actum cum patientia aduerſarij,
cuius ſcientia etiam requiritur aliàs vi clam,
ſiuè præcario attentatum non nocet, prout
hæc, & alia ad materiam facientia latè ex-
plicat *Oinot. Inſtit. de ſeruit.* §. *fin. nu.* 6. *&*
ſeq. ad 19.

Atque in omnem caſum, quod prædicti
Domini de Boſijs aliquod ius prætendere
poſſent, quod ex prædictis non eſt dicendum
non poſſent illud dilatare ſingulis horis, &
diebus indiſcriminatim tranſeundo per di-
ctas vineas, & illas calcando cum notabili
damno, & reddendo illud duriſſimum ex-
tendendo etiam pro vſu aliarum ſuarum vi-
nearum adiacentium, ſed eſſet limitandum
arbitrio boni viri, & reſtringendum ad tem-
pus neceſſitatis pro cultura, & recollectione
fructuum dictæ ternaturæ duntaxat à D. Si-
26 gnanio acquiſitæ, & non vltra, cùm ſer-
uitus debita pro vno prædio non poſſit ad

aliud prædium contiguum extendi *Surd.*
conſ. 27. n. 7. Neque obſtat idem Surd. conſ. 41.
n. 1. 2. 6. & 7. et Theſſaur. quaſt. forenſ. 81.
per tot. lib. 1. vbi videntur firmare, quod ſer-
27 uitus debita pro vno fundo poſſit extendi ad
alium contiguum, quia iſti loquuntur quan-
do propter talem extenſionem ſeruitus du-
rior non efficeretur, ſecùs autem in caſu no-
ſtro, cùm non duriorem, ſed leuiorem ille,
cui debetur facere poſſit ex traditis per *Car-*
pau. ad ſtat. Mediol. cap. 331. nu. 12. vol. 2.
et cap. 338. n. 2. eod. vol. 2.

SVMMARIVM
In Caput XV.

1 *SEruitus non debetur, niſi probetur.*
2 *Emulatio non præſumitur, ſed ab allegante probari debet.*
3 *Scala quando poſſit apodiari muro communi num. 22.*
4 *Murus communis poteſt cooperiri.*
5 *Damnum modicum vicini nõ attenditur ſtante vtilitate ædificantis.*
6 *Ædifitium factum partim vt poſſit, & partim vt noceat ſuſtinetur.*
7 *Feneſtra quando poſſit fieri in proprio pariete, & quando in communi n. 8.*
9 *Feneſtram facere reſpicientem in fundum vicini non eſt eſt imponere ſeruitutem.*
10 *Feneſtris quod regulariter non ſint apponendæ ferriatæ, & quando ſecus.*
11 *Stilus contra ius commune non poteſt induci à Iudicibus.*
12 *Feneſtræ omnes ſi eſſent claudendæ tota ciuitas commoueretur.*
13 *Iudices tenentur litibus obuiare.*
14 *Feneſtra non poteſt fieri pro habendo proſpectu in conuentibus, & ſeminarijs flatus ventorum, & aeris non poteſt religioſis impediri per eleuationem ædifitij.*
15 *Præſcriptio qualiter procedat in ſeruitutibus, & quod ſit refugium miſerorum n. 16.*
17 *Ædificari poteſt in proprio ſolo etiã cum damno, & incomoditate vicini.*
18 *Ædificari poteſt propè murum cõmunem nullo relicto ſpatio.*
19 *Ædificari quando poſſit in muro cõmuni diuiſorio n. 21.*
20 *Murus ex quibus ſignis dicatur deſtinatus ad ædificandum.*
22 *Ædificari quando poſſit in re communi inuito ſocio.*
23 *Ædificans ſciente, & patiente vicino non poteſt cogi ad demoliendum.*
24 *Ædificari quomodo poſſit apodiando ſuper muro diuiſorio ſiuè ſit communis, ſiuè non.*
25 *Ædifitium factum ſuper pariete alieno, quando non demoliendum.*
26 *Regula quod mihi prodeſt, & tibi non nocet procedit etiam in ædificando.*
27 *Murus ex quibus ſignis dicatur proprius, vel communis remiſſiuè.*
28 *Murus communis in dubio dicitur communis pro diuiſo, non autem pro indiuiſo, & quid importet.*
29 *Appellatio non ſolum ſuſpendit, ſed extinguit iudicatum.*
30 *Iudex appellationis in dubio debet reuocare ſententiam primi, quare, & quando ſecus 31.*
32 *Iuditium peritorum valdè fallax, & periculoſum.*
33 *Iuditium peritorum debet omitti quando aliunde conſtat de veritate, etiam ſi ſtatutum iuberet illos adhiberi.*

DOminus Guidus Sabellus de Mutiliana
ſciens propriam eius domum, & Cur-
tem nullam debere ſeruitutem altiùs non
tollendi, vel ſimilem alteri domui ſibi con-
tinguæ, & in hoc habere fundatam intentio-
nem de iure communi, quo diſponitur ſer-
uitutem non deberi niſi probetur per pactũ
1 clarum, & expreſſum, vel preſcriptionem
l. altius. C. de ſeruit. cum concordantibus Gra-
tian. diſcep. forenſ. cap. 572. n. 58. ad pro-
priam ipſius vtilitatem, vel potius neceſſita-
tatem ingrediendi ſecundum appartamen-
tum domus ſuæ, & non ad alicuius æmula-
tionem prout præſumitur, & contrarium ab
2 allegante probari deberet *Magon. deciſ. Luc.*
29. n. 13. & ſeqq. Rot. Rom. per Duran. deciſ.
450. n. 8. & 9. erexit ſcalam lapideam in ſuo
cortili propè murum contiguum Franciſco
Ragazzino, vbi anteà habebat ſtabulum di-
cto muro apodiatum eiuſdem altitudinis cũ
ipſo muro, quod fieri potuiſſe non eſſet dubi-
tandum, tùm quia ab antiquo habuit ſemper
abſq; vlla contradictione in dicto muro apo-
dium tignorum, & tecti dicti ſtabuli, cùm
etiam quia dicta ſcala nullam affert læſio-
nem, non impedit muri refectionem quate-
3 nus opus eſſet, nec aliquod aliud opus in eo
facien-

faciendum, & per ſe ſubſiſtere poſſet, ac pro-
pterea potuiſſent etiam lapides, & ſcalini di-
ctæ ſcalæ immitti in dicto muro, licèt com-
munis eſſet, cùm ſit multum groſſus, ſuffici-
ens, & idoneus ad talia, & maiora onera ſu-
ſtinẽda abſq; vlla debilitatione, nec idem ali-
quid vicini intereſſet de huiuſmodi modica
immiſſione, & admodum leui pondere *Ce-
pol. de ſeruit. vrb. præd. cap.* 54. de ſcalis, vbi
teſtatur, ità vidiſſe iudicari *Magon. deciſ. Flor.*
40. n. 10. *&* 11.

In cuius quidem ſcalæ, ac muri ſumitate
tecto ſuprapoſito (rectè enim potuit tectum
4 fieri, & etiam cooperiri paries communis,
cùm ex hoc nullum damnum, ſed potius
commodum reſultet vicino *Cepol. de ſeruit.
vrb. præd. cap.* 40. *n.* 22.) dictus D. Guidus
reliquit aperturam reſpicientem ſupra dictũ
murum non verſus domum dicti Franciſci,
ſed verſus Tramontanam, & quoddam angu-
lum extremitatis ſui cortilis, quæ apertura,
vel feneſtra eſt valdè minor quàm anteà eſ-
ſet vbi murus erat in totum apertus, & di-
ſcoopertus, ac vltrà ſalubritatem aeris affert
lumen dictæ ſcalę, quæ aliundè illud recipe-
re non poteſt, & vni Cameræ mediante oſtio
directè cõtrapoſito abſq; vllo prorſus dam-
no dicti vicini nec actu, nec potentia, cùm
non reſpiciat dictam ſuam domum, nec il-
lam in aliqua parte obſcuret, remanſit enim
ex omni latere ſol, ventus, & aer liber pro-
5 ut anteà erat, licèt ſtante vtilitate ædifican-
tis, & ſic ceſſante emulatione modicum dam-
num vicini non eſſet attendendum *Caſtr. in
d. l. altius C. de ſeruit. Gratian. diſcep. forenſ.
cap.* 752. *n.* 92. Immò ſi factum fuiſſet ędi-
ficium mixta ratione, vt ſcilicet vicino no-
6 ceret, & ędificanti prodeſſet deberet ſuſtine-
ri ex cauſa, quæ prodeſt, quia iudicandum
eſt ex effectu non ex affectu, cum non lęda-
tur ex conſilio, qui non offenditur re ipſa
Bald. in c. cum Eccleſia Vulterana 31. *nu.* 5.
col. pen. de elect. Iaſ. in l. quamuis n. 34. *col.*
5. *verſ. quintò principaliter, vbi Ripa n.* 29. *de
flum. Surd. conſ.* 153. *n.* 14. *lib.* 2.

Quibus ſtantibus nullum eſt dubium po-
tuiſſe relinqui huiuſmodi aperturam, per
quam potius reperitur facta melior conditio
vicini, quàm antea eſſet quando murus erat
totus apertus cum porta, & feneſtris ſecun-
di appartamenti domus dicti D. Guidi deſu-
per reſpicientibus dictum murum, & cortile
vicini, cum certi iuris ſit poſſe fieri feneſtram
7 nouam non ſolum in proprio pariete, vbi
anteà nũquam fuit, licet per eam poſſent vi-
deri ſecreta vicini, & haberi proſpectu in
eius horto, quando non probatur debita ſer-
uitus, vt non poſſit fieri feneſtra, nec fit ad
emulationem, quæ vt iam dictum eſt nun-
quam præſumuntur, ſed ab allegante pro-
bari debent *Cepol. de ſeruit. vrb. præd. cap.*
62. *Vrſil. ad Afflic. deciſ.* 225. *per tot. Oinot.
in §. prędiorum vrbanorum n.* 21. *Inſtit. de
ſeruit. præd.* verùm etiam in muro eleuato,
& altius proprijs expenſis ædificato ſupra
8 murum communem ad propriam ædifican-
tis vtilitatem, precipuè quando, prout in ca-
ſu noſtro, nullum affert feneſtra nocumen-
tum vicino, non mutat faciem loci, nec in
aliquo debilitat parietem communem *Caſtr.
in l. eos pen. de ſeruit. vrb. præd. & Cepol. d.
cap.* 62. *de feneſtra n.* 4. vbi dicit ſe ſemper
in facto, & de conſuetudine ità vidiſſe obſer-
uari, vt indiſtinctè permittantur dictę fene-
ſtrę in muro communi ab vno ex ſocijs ele-
uato, ac poſſe eleuari pro indubitato ſuppo-
nit, ſicuti nos etiam paulò infra alijs aucto-
ritatibus demonſtrabimus, facere enim fe-
9 neſtram reſpicientem in fundum vicini non
eſt imponere ſeruitutem vllam vicino, vt vul-
gus putat, ſed vti propria libertate, quę omni-
bus naturaliter competit ad recipiendum ae-
rem non tamen hominibus ſed cæteris quoq;
animantibus iure naturali communem iuxtà
tex. in §. & quidem inſtit. de rer. diuiſ. Immò
autem imponeretur ſeruitus ędificanti cõtra
regulas iuris ſi impediretur vti dicta liberta-
te, & facere feneſtram ad ſui libitum, vt eſt
de mente ſupracitatorum Doctorum dùm
volunt poſſe fieri huiuſmodi feneſtras, niſi
probetur debita ſeruitus in contrarium, quę
nunquam præſumitur, nec niſi voluntate
domini ex pacto, vel pręſcriptione imponi,
vel acquiri poteſt ex vulgatis iuribus.

Adeò vt faciens de nouo huiuſmodi fene-
ſtras non poſſit de iure cogi ad apponendum
eis crates ferreas, vel ferratas, nec ad illas re-
10 nouãdas quatenus priùs extarẽt in feneſtris
antiquis, & eſſent vetuſtate cõſumptę, niſi ſit
debita talis ſeruitus, vel probetur contradi-
ctio quãdo quis voluit eas tollere, & acquie-
ſcentia prohibiti cum tempore habili ad pre-
ſcribendum, vel niſi quis vellet eas tollere
ad deſpectum vicini principaliter, vt ſibi ſua

ſponte

ſponte faciliorem pararet aditum in eius do-
mum *Cepol. de ſeruit. vrb. præd. cap. 55. de
ferratis ſequitur latè Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 752. nu. 81. ad 92. vbi nu. 83. & ſeqq.*
quo prætenſus ſtilus contrarius Tribunalis
Magiſtrorum viarum tanquàm deciſorius,
& contra ius commune eſſet formiter, & ple-
11 nè probandus, & probatus nihil releuaret,
quia cùm ſit contrà ius non potuit introduci
à Iudicibus deputatis ad ius reddendum, qui
non habent poteſtatem condendi, & indu-
cendi leges contrarias, & correctorias iu-
ris, ſed eſſet neceſſaria lex Principis, vel con-
ſuetudo inducta per tot, & tales actus, qui
deuenerint ad notitiam maioris partis popu-
li, adeò vt poſſet dici conſtare de tacito con-
ſenſu, per quem ſit iuri derogatum, vt be-
nè ratiocinatur *Gratian. loc. cit.*

Ac in ſumma, vt inquit idem *Gratian. d.
cap. 752. n. 91. & 92.* ſi omnes feneſtræ, &
ambulacra, vulgo *le logge*, reſpicientia in
viridaria, & hortus vicinorum eſſent redu-
cenda ad ſolum lumen tota Ciuitas, & ſta-
tus commoueretur, cùm nullibi adſit viri-
darium, in quo vicini non habeant proſpe-
ctum, & tamen omnes acquieſcunt, prout
facere debent boni vicini, nec iurgia, & lites
quærere, quibus etiam tenentur Iudices ob-
13 uiare *l. æquiſſimum in princ. ff. de vſufru.* ac
ità fuiſſe deciſum teſtatur.

Contraria autem, quę poſſent circa huiuſ-
modi proſpectum allegari procedunt in caſi-
bus particularibus, & priuilegiatis propter
honeſtatem tuendam, vt ſcilicèt non poſſit
fieri feneſtra, vel ędificari pro habendo proſ-
14 pectu in Seminarijs iuuenum, Conuentibus
monialium, vel etiam regularium maſculo-
rum, & ſimilibus, quibus etiam fauore reli-
gionis per eleuationem ædifitij non poteſt à
vicinis impediri flatus ventorum, & aeris
ſalubritas, vt plenè *per Rot. Rom. coram Bu-
ratt. in Romana altius non tollendi 30. Maij
1622. & coram Pirouano Romana Tramonta-
nę 17. Iunij 1623. cum alijs per Feuzon. ad
ſtat. vrb. cap. 104. per tot.*

Neque dictus aduerſarius prętendere po-
teſt aliquam pręſcriptionem ex eo, quod
nunquam ibidem fuerit feneſtra, cùm vt di-
ctum eſt, immò per antea maior eſſet fene-
ſtra ſi totus murus erat apertus, & liber cum
terracino deſuper totum murum occupante,
ex quo eodem, ac ampliori modo inſpicie-
batur in cortile dicti vicini, nec probet qua-
ſi poſſeſſionem alicuius ſeruitutis, ſine qua
15 in incorporalibus non procedit pręſcriptio,
quæ quaſi poſſeſſio cùm eſſemus in ſeruitu-
tibus negatiuis non eſſet acquiſita, niſi per
actum prohibitionis cum acquieſcentia pro-
hibiti, *Ottnot. in §. fin. n. 7. & 8. Inſt. de ſeruit.
pręd. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 89. n. 18. & 19.*
ac deficiunt omnia alia requiſita neceſſaria,
quę tot, & talia ſunt, vt pręſcriptio dicatur
16 refugium miſerorum, & eam allegans effi-
ciatur ſimilis piſcatori anguillarum, quę ſæ-
pè manus piſcatorum effugiunt dùm illas te-
nere credunt *Plot. conſ. 59. n. 3.*

Certum eſt autem ſecluſa ſeruitute, &
emulatione poſſe quemlibet non ſolùm in
17 proprio ſolo ædificare, & altius tollere vſq;
ad cœlum, etiam cum damno, & incommo-
ditate vicini *d. l. altius C. de ſeruit. Duen. reg.
33. fol. mihi 45. Magon. deciſ. Luc. 29. n. 7.*
ſed etiam prope murum communem nullo
18 relicto ſpatio iuxta formã *l. fin. ff. fin. regund.
Theſſ. deciſ. 115. n. 2. & 3. Merend. contr.
iur. lib. 7. cap. 37. per tot.* & in ipſo muro
communi etiam diuiſorio, quando ob eius
19 groſſitatem, & fortitudinem eſt ad id aptus
à fundamentis, cùm non ſit incompatibile,
vt murus ſit diuiſorius, & poſſit etiam ſeruire
pro ędificio ſtante illius aptitudine *Gratian.
diſcep. forenſ. cap. 572. n. 47. & 55.* & latè,
ac magiſtraliter *Theſſ. deciſ. 41. per tot. & Me-
rend. d. contr. 37.*

In caſu autem noſtro ſatis ſuperquè ex in-
ſpectione conſtat dictum murum eſſe aptum
ad recipiendum quodlibet ædifitium, immò
ad id præcipuè deſtinatum ex eo quod per
continuationem eſt inſeparabiliter coniun-
ctus, & vnitus alteri muro, qui à centro vſ-
que ad ſumitatem domos ipſas ab intra ſuſti-
net, & diuidit, benè cementatus, & vna cum
20 eo eodem tempore conſtructus cum eiſdem
fundamentis, & eiuſdem groſſitatis, planus
deſuper, non coopertus, nec cum merlis,
vel corona, nec vt vulgo dicitur *a ſchiena
d'aſino*, ex quibus ſignis Pedemontanus Se-
natus teſte *Theſſaur. d. deciſ. 41. n. 24.* ad fi-
nem iudicauit murum eſſe deſtinatum ad
ædificandum, & altius tollendum, ac potuiſſe
altius tolli, & eleuari.

Ad euitandum igitur nouam, & maiorem
impenſam conſtruendi alterum murum vni-
tum propè dictum murum antiquum, prout
fieri

fieri potuiſſe nullo ſpatio relicto dictum eſt
ex *Theſſaur. & Merend. loc. ſup. cit.* ſicut iam
antea abſq; vlla contradictione ſemper fuit
ſtabulum, ex quo nouo pariete, & ædifitio
reſultaſſet idem, ac maior effectus, & proſ-
pectus in cortile vicini, potuit d. D. Guidus
21 dictam ſcalam apodiare huiuſmodi muro
antiquo ſatis groſſo, prout erat ſtabulum
apodiatum, immò proprijs expenſis potuiſ-
ſet ſuper illo ædificare *Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 572. n. 53. & 54.*

Tria enim ſunt quæ permittunt in re com-
muni inuito ſocio ædificare, pactum ſcilicet,
22 patientia, & natura rei *Magon. decıſ. Flor.
46. n. 10. & 11.* vbi in terminis, quod eſt li-
citum muro communi ſcalas apodiare, & ſi-
milia facere, quæ non nocent vicino, prout
factũ eſt in caſu noſtro iuxta naturã, & apti-
tudinem ſitus dicti muri, circa quod nec de-
ficit ſcientia, & patiẽtia dicti aduerſarij de tẽ-
23 pore facti ædifitij cum quotidie videret, &
taceret, quo caſu ædificans redditur tutus, &
non poteſt compelli ad demoliendum, qua-
ſi vicinus tacendo, & non nunciando nouum
opus videatur concedere facultatem ædifi-
candi quatenus non competijſſet, licet ex
prędictis in caſu noſtro non potuiſſet con-
trouerti, aliàs ex malo animo, & vitio non
nunciantis, & tacentis ſequeretur damnum
ædificantis ſi poſt ſumptus factos cogi poſſet
deſtruere, quod non eſt ferendum *Caſtr. in l.
ſi pracario 18. poſt medium verſ. mihi vide-
tur, &c. ff. com. prad. 10. de Amic. conſ. 76. n. 2.
Honded. conſ. 84. n. 55. lib. 2. Surd. conſ. 233.
n. 19. lib. 2. ſequitur Gratian. diſcep. forenſ. cap.
957. n. 51. & ſeqq.*

Et quod poſſit vicinus ædificare, & altius
tollere domum propriam apodiando ſuper
24 muro communi diuiſorio, vel quatenus
communis non eſſet ſoluendo prætium par-
tis illius, etiam quod huiuſmodi edifitiũ clau-
derentur, & in totum obſcurarentur feneſtrę
domus alterius vicini dumodo non ſit debi-
ta ſeruitus altius non tollendi, & non fiat ad
emulationem *Felic. de ſociet. cap. 28. n. 21.
& ſeqq.* ac ita fuiſſe in Rot. Romana deciſum
latè teſtatur, & multis fundamentis compro-
bat *Duran. deciſ. 450. per tot.* quæ pro alijs
dicendis ſufficiat.

Quinimmò licet edifitium fuiſſet factum
ſuper pariete alterius vicini tantum, & non
communi *Surd. deciſ. 168. n. 5. & ſeqq.* aſ-
25 firmat Senatum iuſſiſſe non demoliri ſoluta
per ędificantem muri parte ſtante illius vtili-
tate, & modico pręiuditio domini parietis
per *l. 2. §. item varus vbi DD. ff. de acq. plu. ar-
cend. ſequitur Gratian. diſcep. forenſ. cap. 541.
num. 7.*

In ædificando enim locum habet regula,
quod mihi prodeſt, & alteri non nocet eſſe
26 permittendum, & ideo ędificari poteſt ne-
dum in communi, ſed etiam in alieno quan-
do ædificanti prodeſt, & domino non nocet
*d. §. item varus cum alijs per Gratian. d. cap.
541. n. 8. & 9.* Quæ tamen dicta ſint ex ab-
bundanti cum nos verſemur non ſolum in
muro communi, prout prętenditur ab ad-
uerſario, ſed potius proprio dicti D. Guidi
ſicuti conſtat ex ſtructura dicti ſtabuli, & ter-
racini, quod ſemper fuit dicto muro appo-
diatum, ac ex alijs multis ſignis, & præſum-
ptionibus, quę alias aducentur vbi opus erit,
27 interim ſufficiat remiſſio ad notata per *Ce-
pol. de ſeruit. vrb. prad. cap. 40. n. 13. & ſeqq.
Menoch. de pręſump. lib. 6. pręſump. 73. per tot.
Magon. deciſ. Flor. 55. n. 38. & ſeqq. Gratian.
diſcep. forenſ. cap. 263. per tot.*

Stante autem communionem muri dato,
quod non eſſet aptus, & deſtinatus ad ædifi-
candum, prout eſſe ad id aptum, & deſtina-
tum ex multis eius qualitatibus, & ſignis ſu-
pra demonſtratum fuit, in dubio pręſumere-
27 tur communis pro diuiſo, non autem pro
indiuiſo, quo caſu, & ſic quando eſt commu-
nis pro diuiſo, quilibet poteſt pro ſua parte
altius tollere inuito ſocio, cum dicatur in re
propria ædificare pręſertim, quando eſt in
quaſi poſſeſſione parietis, ac agitur de parie-
te multum groſſo, & huiuſmodi diuiſionem
commodiſſimè patiente *Ang. in l. hoc quod
dictum §. ſi ex tribus ff. de ſeruit. vrb. prad.
Coru. conſ. 90. n. 14. & ſeqq. lib. 2. & conſ.
184. n. 2. lib. 1.* cum alijs multis, quos re-
fert, & ſequitur *Menoch. d. præſump. 73. nu.
23. & ſeqq.* ad finem, & eſt diſtinctio com-
munis ab omnibus approbata *Boer. conſ.* . .
Cepol. de ſeruit. vrb. prad. cap. . .

Neque obſtat contraria relatio facta per
quemdam peritum ignarum, quia appella-
tio interpoſita non ſolum eius iuditium ſuſ-
29 pendit, ſed omnem pręſumptionem ex eo
reſultantem omninò elidit, & extinguit iuxta
*l. 1. ff. ad Turpil. Oſaſch. deciſ. 13. n. 4. Ma-
gon. deciſ. Flor. 132. nu. 11.* Ita vt Iudex ap-
pel-

pellationis ad euitandam conformitatem, ac
vt cauſæ melius ventilentur, & damno par-
30 tis conſulatur debeat in dubio potius reuo-
care ſententiam primi, quam illam confir-
mare *Gabal. conſ. 85. n. 8. & conſ. 118. n. 6. lib. 1.*

Præcipue, quando prout in caſu noſtro,
opus eſt corrigere iniquitatem, & iniuſti-
tiam primi referentis, quicquid ſecus ſit,
31 quando eſſemus in ſententia rectè lata, quæ
in perius non deberet reformari *Gratian. diſcep. 965. n. 35. &c.* Iudicium enim etiam
peritorum, eſt valdè fallax, & periculoſum,
& propterea quotieſcumq; iudici datur ma-
32 ior certitudo, & allegatur iuſta cauſa, ex
qua appareat de imperitia, & iniuſtitia de-
bet illam corrigere, etiam ſi plures periti
fuiſſent de conſenſu partium electi, & cum
tertio perito in caſu diſcordiæ inter primos
Gratian. diſcep. 263. per tot. vbi etiam habe-
tur plena reſponſio ad rationem, in qua du-
bitatur feciſſe fundamentum ineptum peri-
tum omninò legum ignarum, & quod vbi
33 conſtat de veritate dominij parietis, prout in
caſu noſtro, ex depoſitionibus teſtium exa-
minatorum debet omitti iudicium perito-
rum tanquam fallaciſſimum, etiam ſi ſtatu-
tum mandaret illos adhiberi.

SVMMARIVM
In Caput XVI.

1 *Via publica à nemine occupari poteſt n. 4.*
2 *Via quando dicatur publica, vel priuata, & n. 3.*
5 *Via, & iuri eundi non præſcribitur.*
6 *Via iure ſeruitutis debita quanto tempore præſcribatur.*
7 *Via publica intrà Ciuitatem, & Burgos eſt reficienda per vicinos quatenus latitudo eorum bonorum ſe extendit, et quid extrà Ciuitatem n. 12.*
8 *Via publica extra Ciuitatem debet refici per impoſitionem collectæ.*
9 *Via priuata prout eſt ſeruitus debet refici ab eo qui habet eam cum dominus ſoli teneatur tantum pati.*
10 *In ſeruitute oneris ferendi, qui eam debet non ſolum pati, ſed etiam facere tenetur.*
11 *Via priuata ab ipſis priuatis eſt reficienda.*
13 *Via eſt reficienda ab eo, qui eam deuaſtauit, et occupauit.*
14 *Probatio, quæ fit ex inſpectione loci dicitur omni alia præſtantior.*
15 *Via deuaſtata caſu fortuito debet Iudex præcipere aliam viam fieri in fundo contiguo.*
16 *Via deuaſtata poteſt tranſiri per fundum vicinum, & animalia duci.*
17 *Via cuius latitudinis eſſe debeat n. 18.*
19 *Pes dicitur conſtare quindecim digitis.*
20 *Victus debet in expenſis condemnari maximè ſtante ſtatuto.*
21 *Appellari poteſt ab omiſſa condemnatione expenſarum.*
22 *Iudex omittens condemnare in expenſis ſine legitima cauſa tenetur de proprio illas reficere.*

ANtonius Lombardus de Villa Cultæ
Comitatus Duadulæ non ſolum pro
ſuo intereſſe vti vicinus, ſed etiam tanquam
vnus de populo egit aduerſus Matthæum, &
Caſſianum fratres de eadem Villa officium
Iudicis implorando, vt quatenùs eorum bo-
na ſe extendunt reſtituant in priſtinum ſta-
tum quandam viam ab ipſis arando deſtru-
1 ctam, & occupatam incipientem à via rega-
li Caſtricarij verſus Florentiam, & tranſeun-
tem per dictam villam prope bona, & in bo-
nis dictorum reorum, & exitum habentem
in aliam viam regalem verſus Mutilianam,
ac omninò obtinere debet iuxtà petita per
tex. in l. 2. §. prætor ait. ff. ne quid in loc. pub.
Nam licet dicta via appellari poſſit aliquo
reſpectu vicinalis, & priuata, ex eo ſcilicet,
quod principaliter vicinis, & hominibus di-
ctæ villæ deſeruiat, & conſiſtat in agris pri-
uatorum, tamen in effectu vim publicę viæ
2 obtinet, tùm quia non ducit ad certum fun-
dum, vel domum alicuius tantùm, prout eſt
de natura vię priuatę, & vicinalis, ſed gene-
raliter omnibus patet cauſa eundi ad dictam
villam, Mutilianam, Caſtrumcarum, & ali-
bi, nec extat memoria initij illius, quo ca-
ſu quamuis ex agris priuatorum collatione
facta fuerit publica, & non priuata dici de-
bet *l. fin. ff. de loc. & itin. pub. gloſ. in l. 2. §. vicinales ff. ne quid in loc. pub. cum alijs per Cepol. de ſeruit. ruſt. præd. cap. 3. n. 17. 18. & 28. Vrſil. ad Afflic. deciſ. 62. num. 1. & 3.*
Tum etiam quia dicta via incipit, vt dictum
3 eſt ab vno capite viæ regalis, & exitum ha-

bet

bet in aliam viam regalem, quo caſu priuata dici non poteſt, ſed publica, cum tunc priuata dicatur quando conſiſtit in agro alicuius tantum, & non habet exitum ad aliam partem *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 559. *n.* 5. Quapropter tanquam publica nullo modo
4 potuit ab aliquo priuato occupari, deſtrui, vel claudi, etiam ſi nemini hoc eſſet nociuum cum ſit in vſu publico, & publicè omnibus pateat *l.* 2. *ff. ne quid in loc. pub. cum concordantibus per Cepol. d. cap.* 3. *n.* 26. 27. *&* 28.

Nec ideò iuri eundi per dictam viam potuit per dictos aduerſarios præſcribi prætenſo lapſu temporis, quo cæperunt illam occupare, & in proprios, ac priuatos vſus arando conuertere aduerſus dictum Antonium actorem, nec alios, quia etiam ſi per centum
5 annos itum non fuerit non præſcribitur iuri eundi fauore publicæ vtilitatis *l. viam publicam vbi gloſ. ff. de via pub. Cepol. d. cap.* 3. *n.* 20. quicquid alias concurrentibus alijs requiſitis neceſſarijs poſſet ſufficere tempus decem annorum inter præſentes, & viginti in-
6 ter abſentes ad pręſcribendam libertatem fauore ipſius libertatis, & in odium negligentis, vti iure ſuo, vel tempus duplicatum, quo ad preſentes in ſeruitutibus cauſam diſcontinuam habentibus, ſi ageretur de via iure ſeruitutis dicto Antonio tantum debita *Otnot. inſt. de ſeruit.* §. *fin. n.* 26. *& ſeqq.* cum declarationibus ibidem per eum adductis, ſed vt iam oſtendimus nos verſamur extra hunc caſum ſeruitutis, & agimus de via publica fauore publico conſeruanda.

Quinimmò tenentur dicti Mattheus, & Caſſianus dictam viam proprijs expenſis manutere, munire, & reficere, quia ſicuti de iure regulariter via publica eſt reficienda intra Ciuitatem, vel burgos à quolibet vicinorum iuxtà domum ſuam quatenus ſe pro-
7 tendit latitudo domus, vel cuiuslibet fundi exiſtentis in Ciuitate; vel oppido, ſiuè ſit domus, ſtabulum, ſiuè hortus, vel fundus ruſticus, qui poteſt eſſe etiam in Ciuitate cum non locus, ſed materia faciant fundum ruſticum, vel vrbanum, etiam ſi eſſet via publica, & regalis, quæ tranſiret per medium Ciuitatis, vel per burgos, ita vt nullum genus perſonarum ab hoc onere reficiēdi viam iuxta fundum ſuum ſit exemptum, *l. ædiles vbi gloſ. in verb. Ciuitates ff. de via pub.* Extra vero Ciuitatem, vel burgos via publica eſt
8 reficienda expenſis communibus per impoſitionem collectę pro rata patrimonij cuiuſlibet *Bart. in l. Bithyniam C. de imm. nè conced. lib.* 10. & via priuata prout eſt ſeruitus
9 eſt reficienda ab eo, qui illam habet, cum Dominus ſoli, qui eam debet teneatur tantum pati *l. refectionis ff. com. præd. & l. quoties* §. *ſeruitutum. ff. de ſeruit.* quicquid ſpe-
10 ciale ſit in ſeruitute oneris ferendi, vt qui eam debet teneatur non ſolùm pati, ſed facere *l. cum debere ff. de ſeruit. vrb. præd. Cepol. eod. tit. cap.* 37. *n.* 3. *Otnot. in* §. *prædiorum vrbanorum n.* 4. *inſt. de ſeruit. ruſt. & vrb.*
11 *pręd.* Et prout via priuata eſt facta ex collatione priuatorum ad ipſos priuatos ſpectat refectio *l.* 2. §. *viarum. ff. ne quid in loc. pub. latè Cepol. de ſeruit. ruſt. pręd. d. c.* 3. *nu.* 47. *ad* 59. Ita etiam cum de conſuetudine in partibus noſtris non imponantur collectę, niſi pro reaptandis, & reficiendis vijs regalibus, & communalibus, cęterę autem vię reficiantur à vicinis quatenus eorum bona ſe protendunt, quod conuenit ſupradictæ iuris diſpoſitioni circa vias publicas exiſtentes intrà
12 Ciuitatem, vel burgos, idem omnino dicendum erit de alijs vijs publicis extra Ciuitatem, pro quibus non conſueuit collecta imponi, vt ſint reficiendę à quolibet vicinorum quatenus latitudo bonorum cuiuslibet ſe extendit per rationem *tex. in d. l. ædiles. ff. de via pub. et Bart. in d. l. Bithyniam*, ac ita diſponit ſtatutum Duadulæ *lib.* 5. *Rub.* 5. *de vijs, etc.*

Quod caret omni difficultate quò ad dictos aduerſarios in caſu noſtro vigore dicti ſtatuti, & quia via prędicta, de qua eſt quæſtio non fuit deſtructa ex antiquitate, vel caſu fortuito, & inopinato, qui non potuerit præuideri, & impediri, ſed ex facto illorum, & negligentia in auertendo aquas à dicta
13 via, & opere manufacto cū arauerint illam magnis ſulcis, & ligone foderint vbi boues arare non potuerunt, & ſic viam hoc modo deſtruxerunt, quo caſu ipſi tamen quatenus ſunt ſoluendo tenentur abſque dubio huiuſmodi viam reaptare, explanare, & ad priſtinum ſtatum reducere proprijs expenſis, *l. ſi in agrum in fine ff. de via pub. Cepol. d. cap.* 3. *num.* 57.

Ad quamuis etiam fuiſſet caſu fortuito deſtructa, quod non eſt in caſu noſtro, vt conſtat ex inſpectione loci, quæ dicitur maior

probatio, quæ fieri poſſit, & cunctis alijs
prꝑſtantior *Magon. deciſ. Flor.* 55. *n.* 43. in
fine deberet Iudex præcipere fieri nouam
15 viam per illorum fundum contiguum *Guid.
Pap. deciſ.* 444. *n.* 4. *Oinot. inſtit. de ſeruit.* §.
fin. n. 24. alias licitum erit non ſolum dicto
actori, ſed alijs quoq; tranſeuntibus ire, &
tranſire per agros dictorum aduerſariorum,
16 & etiam pecudes, ac alia animalia ducere,
nec poterunt accuſari de damno dato ſi quã-
tum in ſe erit ciuiliter agant, & à damno
animalia abſtinere procurent *Cepol. d. cap.*
3. *num.* 38.

Ad euitanda igitur ſcandala, quæ ex hoc
oriri poſſent debet prudens, ac ſapiens Iudex
in ſententia condemnatoria breuem termi-
num præfigere dictis aduerſarijs cum comi-
natione, &c. ad explanandum dictam viam,
quam arauerunt, & foderunt ac ad reducen-
dum eam in priſtinum ſtatum, & practica-
17 bilem, vbi indiget refectione in illo riuo la-
titudinis vbique octo pedum in porrectum,
in amfractum verò vbi via flexum habet in
angulis ſexdecim pedum *l. via latitudo. ff. de
ſeruit. ruſt. præd.* ad ſimilitudinem viæ iure
ſeruitutis debitæ, quæ à lege duodecim ta-
bularum hoc modo determinatur ceſſante
18 pacto, quo mediante latior, & anguſtior
eſſe poteſt dumodò ſit talis latitudinis, vt per
eam vehiculum ire poſſit, alias non eſſet via,
ſed iter *Oinot. inſt. de ſeruit. ruſt. præd in Rub.*
19 *& prin. tit. n.* 22. *fol. mihi* 106. vbi etiam,
quod pes cõſtat quindecim digitis ſecũdum
gloſ. not. in c. 17. *quæſt.* 4. vel iuxta conſue-
dinem, & ſtatuta loci, vt per *Cepol. d. cap.*
3. *n.* 6. prout in caſu noſtro prædictum ſta-
tutum diſponit latitudinis trium brachiorum
florentinorum.

Ac ijdem aduerſarij tanquam temerè liti-
gantes debent in omnibus expenſis condem-
nari cum debuiſſent primo præcepto obtem-
perare, & nullam cauſam iuſtam litigandi
habuerint, quinimmò ſtante conſuetudine,
vel ſtatuto quod victus victori in expenſis
condemnetur nè ſit fruſtratorium, & vt ali-
quid operetur vltra ius commune, etiam ſi
20 aliquam cauſam litigandi habuerint, quod
ex prædictis negatur huiuſmodi condemna-
tionem in expenſis adhuc euadere non poſ-
ſent *Marſil in repet. rub. ff. de fideiuſſ n.* 302.
Grattan. diſcep forenſ. cap. 33. *in prin.* ac ita
ſeruari de ſtilo teſtatur *Duran. deciſ.* 382.
n. 1. *&* 2. adeo vt ſi Iudex expenſas petitas
non adiudicet, & abſq; legittima cauſa in
21 expenſis condemnare omittat, non ſolum
ſit licita appellatio ab huiuſmodi omiſſione
præcipuè ſi victus non appellauit ab ipſa
ſententia *Add. Pract. Papp. for. act. real. gloſ.
& expenſis litt. P. in fine*, ſed ipſe Iudex facit
22 litem ſuam, & illas de proprio reſarcire te-
netur *Aſin. in prax.* §. 32. *cap.* 2. *ampliat.* 39.
n. 5. *&* 6. vbi etiam an poſtea ſaltem à parte
victa illas repetere poſſit.

SVMMARIVM
In Caput XVII.

1 *TEſtis vnicus probat contra producentem
de credulitate tamen deponens.*
2 *Societas, an locatio dicatur, quando dantur
boues ad collaticum n.* 3.
4 *Conſuetudo facit præſumere titulum ad iuſti-
tiam, & validitatem contractus.*
5 *Capitale poteſt aſſecurari in ſocietatibus re-
miſſa parte lucri pro aſſecurationis pretio.*
6 *Aſſecuratio poteſt fieri cum ſocio, cum extra-
neo, implicitè, vel explicitè, ſtatim vel per
interualla.*
7 *Bulla Sixti V. prohibens aſſecurationem capi-
talis, vel certi lucri quomodo intelligatur.*
8 *Voluntas implicita contrahendi eo modo quo
de iure licet ſufficit.*
9 *Contractus viduarum mutuantium cum pa-
cto certi lucri ſaluo capitali quomodo ſuſti-
neantur.*
10 *Iuſtitia pretij aſſecurationis quomodo adſit in
ſoccida bouum. Contractus multi fiunt liciti
per tacitam aſſecurationem.*
11 *Damnum contingens ſine culpa alicuius in
ſoccida animalium commune eſſe debet.*
12 *Æſtimatio animalium datorum in ſoccidam fa-
cit emptionem, et venditionem n.* 36.
13 *Periculum caſus fortuiti ſpectat ad vnum-
quemq; pro rata ſui dominij n.* 37.
14 *Vſuræ pretij non ſoluti debentur ratione fru-
ctuum perceptorum etiam in mobilibus.*
15 *Æquitas legis curabit C. de act. emp. proce-
dit etiam in pretio rerum mobilium fructi-
ferarum.*
*Procliuiores eſſe debemus ad approbandum,
quam ad reprobandum contractum.*
16 *Probatio à communiter accidentibus, et ſer-
uari*

uari ſolitis ſufficit.

17 *Iuramentũ ſuppletoriũ quando ſit deferendũ.*

18 *Societas poteſt contrahi, vt vnus ponat capitale alter induſtriam, quo caſu amiſſo capitali caſu fortuito damnum communẽ eſſe debet num. 41.*

19 *Socius qui eſt in mora, vel culpa totum damnum ſubire debet.*

20 *Æſtimatio animalium attenditur de tempore mortis ſtante mora ſocij, et probatur per iuramentum in litem.*

21 *Teſtis deponens de his, quæ conſiſtunt in iure nihil probat.*

22 *Poſitioni conſiſtenti in iure non eſt reſpondendum cum ius ſemper ſit certum.*

23 *Teſtis deponens ad ſe exonerandũ nihil probat.*

24 *Cõſuetudo quomodo probetur, et quæ requirat.*

25 *Conſuetudo quando incipiat præſcribi.*

26 *Teſtes ſingulares etiã ſi eſſent mille nõ probãt.*

27 *Iudex per imperitiam malè iudicans tenetur ad damna, et expenſas partis.*

28 *Imperiti, et illiterati non poſſunt obtinere munus iudicandi.*

29 *Princeps poteſt etiam indignum eligere, et de hoc eſſet ſacrilegium diſputare.*

30 *Ignorare non eſt vitium ſed natura.*

31 *Animalia ſimpliciter data ad cuſtodiam alterius cuius damno pereant numeris ſeqq.*

35 *Dicta de animalibus groſſis procedunt etiam in minutis num 40.*

36 *Æſtimatio in ſoccidis facit emptionem, et venditionem, et quomodo n. 39.*

38 *Pactum quod pecora mortua reſarciantur de fetibus communibus licitum eſt.*

42 *Pactum quod ſocius pro medietate lucri concurrat ad conſeruationem capitalis valet.*

43 *Pactum quod fetus omnes gregis ſpectent ad eum qui dat animalia in ſoccidam donec fuerit de toto capitali reintegratus, et poſteà grex ſit communis valet, et quomodo non dicatur grex immortalis n. 44.*

44 *Grex ſi interim pereat in totum nihil poteſt dominus conſequi à ſocio.*

45 *Vſura non poteſt dari ſinè mutuo implicito, vel explicito.*

46 *Clauſula ſe referens ad Bullam non aliter, nec alio modo preſeruat contrahentes à pœna.*

47 *Intentio præciſa contrahentium arguitur ex dicta clauſula.*

HIlarius q. Sebaſtiani de Liueranis de anno 1655. dedit in ſoccidam cuidam Antonio de Raſpollis pro colendo prædio ab ipſo conducto, & pro alijs laborerijs vnum par bouum aratoriorum æſtimatorum pro prætio ſcutorum quadragintaduorum ad medietatem lucri, & damni circa prętium, & cum pacto ſextariorum quinque frumẽti pro collatico, & lucro operarum dictorum bouum iuxta generalem conſuetudinem regionis, de qua nedum plenè conſtat ex depoſitionibus teſtium pro eo examinatorum, ſed etiam ex reſponſionibus factis ad interrogatoria per teſtes exaduerſo examinatos, quo caſu etiam
1 vnicus probat contra producentem licet deponeret tantũ de credulitate *Rom. conſ. 104. cum alijs per Gratian. diſcep. forenſ cap. 468. n. 47. & cap. 950. n. 38.*

Quibus bobus poſtea ſub die 20. Auguſti 1656 ſagitta de Cęlo emiſſa peremptis, quęſitum fuit cuius damno perierint, & omiſſis ſuperfluis quamuis aliqui minus iuridicè tenuerint huiuſmodi contractum eſſe locationis, prout demonſtrare videbatur illa certa quantitas frumenti loco mercedis (vt aiunt)
2 promiſſa, ac contra naturam locationis eſſe, vt conductor teneatur de periculo rei cõductæ, vel etiam dato, quod eſſet contractus societatis capitale videretur eſſe in tuto, quod nulla ratione fieri poſſe exiſtimant *Pet. de Vbald. tract. de duobus fratr. part. 5. quæſt. 26. & alij relati per Borgn. decis. 3. part. 2.*

Alij tamen communiter, & ſummiſtæ ferè omnes audacter, & melioribus fundamentis tenent huiuſmodi contractum dici potius ſocietatis, & iuxtà illius regulas non verò lo-
3 cationis iudicandum eſſe ſicuti concludenter denotat illa communicatio lucri, & damni in pactum deducta *Syluestr. in verb. societas n.6. Graff. lib. 2. Suar. decis. part. 1. cap. 120. Sot. de iuſt. & iur. lib. 6. quæſt. 6. art. 1. & 2.* cum alijs quos refert, & ſequitur in puncto videndus *Michalor. tract. de fratr. part. 3. cap. 59. n. 40. & ſeqq.* & cum paſſim ab omnibus fiant tales contractus recepto etiam collatico cum pacto, vt tàm lucrum, quàm dam-
4 num circa prætium ſit commune dicuntur approbati à conſuetudine, quæ facit præſumi titulum requiſitum ad illorum iuſtitiam, & validitatem *c. ſuper quibuſdam de verb. ſignif. Nauar. in Manual. cap. 17. nu. 255. & ſeqq. Crauett. conſ. 145. n. 12. Magon decis. Flor. 1. n. 31. & Michalor. loc. cit.* vbi reſpondet ad obiectum certæ quantitatis frumenti

illius taxationem ſuſtineri per tacitam aſſe-
curationem, quotieſcumq; enim negocium
regulariter ſolet reddere duodecim V. G.
pro centenario poſſunt partes ad tollenda
computa, & difficultates liquidandi lucrum
paciſci ab initio de aliqua certa portione pu-
5 ta de octo reliqua quatuor remittendo ſocio
pro prætio aſſecurationis, & tantam eſſe in
caſu noſtro remiſſionem lucri, (ſicuti infrà
clatius demonſtrabitur) vt etiam capitale
poſſet aſſecurari, quod licitum eſſe docet *Mo-
lin. de iuſt. diſput.* 417. *n.* 8. *Rot. deciſ.* 34. *n.*
7. *tom.* 1. *apud Farinac. & coram Coccin. in
vna Romana ſocietatis* 3. *Iunij* 1602. *Dian.
part* 1. *tract.* 8. *reſol.* 2. *Eſcobar. in Theolog.
moral. exam.* 13. *cap.* 2. *n.* 77. *Trulen. in De-
cal. lib.* 7. *cap.* 13. *dub.* 44. *Card. de Lugo de
iuſt. diſput.* 31. *ſect.* 4. & alij paſſim, ſiue iſte
contractus aſſecurationis fiat cum ipſo ſo-
6 cio ſiuè cum extraneo, vnico contextu, ſi-
ue per interualla, implicitè, vel explicitè
prout loquuntur ſupra relati DD. qui etiam
reſpondent ab Bullam Sixti V. prohibentem
fieti aſſecurationem capitalis, vel certi lucri
in ſocietatibus animalium, illam loqui in
ſimplici ſocietate ſeiuncta à contractu aſſe-
curationis, ſecùs autem concurrente aſſecu-
ratione, & pro ea ſoluto iuſto pretio median-
te remiſſione partis lucri iudicio prudentum,
7 & prohibere illos duntaxat contractus, qui
à iure communi ſunt reprobati, non verò
contractus trium qualis eſt noſter, nempè
ſocietatis, & duplicis aſſecurationis, partis
ſcilicèt capitalis, & certi lucri, quibus addo
*Leotard. in terminis noſtris idem tenentem in
tract. de vſur. quæſt.* 31. *n.* 13. *cum multis alijs
ab eo allegatis*.

Sufficit enim implicita voluntas contra-
hendi eo modo, quo permiſſum eſt de iure,
vt monent ſupradicti DD. qui propterea
8 tanquam bonos, & licitos admittunt contra-
ctus viduarum, & huiuſmodi perſonarum,
quæ bona fide pecunias ſuas mercatoribus
tradunt cum pacto certi lucri ſaluo ſemper
capitali, quaſi taciti, & expreſſi ſit idem iu-
9 dicium *Morl. in empor. iur. part.* 1. *tit.* 8. *quæſt.*
24. *Vgol. de off. Epiſcop. part.* 2. *cap.* 7. *num.*
14. *Leo in Theſ. for. Ecc. part.* 3. *cap.* 7. *nu.*
6. *Sanchez de matrim. lib.* 1. *diſput.* 65. *& lib.*
4. *diſput.* 6. *n.* 36.

Neque dubitari poteſt in caſu noſtro adeſ-
ſe talem remiſſionem lucri, quę ſufficere poſ-
ſit pro prætio aſſecurationis, cùm ex teſtibus
examinatis conſtet veriſimiliter poſſe ruſti-
cum cum vno pari bonum iunctis ſuis operi-
bus recolligere quinquaginta corbes frumē-
ti, & alias ſegetes, quarum omnium medie-
tas ſpectat ad dominum ſoli, altera verò me-
dietas deberet iterum diuidi, & pro rata ſuis
operibus, & laboribus, pro alia verò rata,
& ſic pro quarta parte totius recollectus ei,
qui dedit boues ad arandum, quorum ope-
ra abſq; dubio, & vt notorium eſt æquiua-
let, & ſuperat operas ruſtici, qui nulla ferè
impenſa cum herbis, & paleis itidem com-
muniter recollectis huiuſmodi boues alit, &
ſic hac euidenti ratione, quam approbant
teſtes periti patet, quod qui dat boues ad
arandum in ſoccidam conſequeretur vltra
duodecim corbes frumenti, quæ ſunt pluſ-
quam quadraginta octo ſextaria, & alias ſe-
geres, ſi igitur eſt contentus prout in caſu
noſtro quinque ſextarijs frumenti pro colla-
tico, & parte ſui lucri ex laborem, alia ad ſe
ſpectantia remittendo pro pretio aſſecura-
tionis potuit vtique non ſolum taxari, & aſ-
ſecurari ab initio dicta modica quantitas lu-
cri, ſed etiam capitale eſſecurari ab initio di-
cta modica quantitas lucri, ſed etiam capi-
tale aſſecurari ſtante iuſtitia dicti pretij iudi-
cio prudentis cuiuslibet viri, etiam ſi dicere-
mus, eum qui dat boues in ſoccidam atten-
to dicto calculo teneris pro rata ſeminis
concurrere, & aliquid etiam tribuere pro ali-
mentis bouum vltrà id quod ex eorum labo-
ribus in prædio recolligitur, vt habetur ex
ſuprarelatis Theologis, & DD. quibus ad-
10 dendus eſt *Couar. lib.* 3. *var. reſol. cap.* 2.
vbi tradit de pluribus contractibus, qui pri-
ma facie videntur illiciti, & damnati, ſed per
huiuſmodi tacitas aſſecurationes fiunt liciti,
& permiſſi, ac optimè etiam ratiocinatur
Michalor. d. part. 3. *d. cap.* 59. *per tot.*

Stante igitur ex prędictis iuſtitia, & vali-
ditate talis contractus virtute triplicis, vel
etiam ſi eſſemus in ſimplici ſocietate nullum
eſt dubium, quod etiam ceſſante dolo, lata,
vel leui culpa ſoccidę, & dato non tamen
conceſſo, quod verè caſu fortuito abſque
mora dicti boues perijſſent, cum pro com-
muni lucro, & damno in ſocietate pręceden-
11 te æſtimatione poſiti fuerint huiuſmodi dā-
num communo eſſe deberet iuxta *tex. in l.
cum duobus* §. *damna, ff. pro ſocio*, vbi quod
ſi ali-

Digitized by Google

ſi aliqua culpa poſſet imputari ſoccidæ, qui
æſtimatos boues accepit proprium eius de-
trimentum eſſe deberet *Rot. Flor. per Magon.
deciſ.* 111. *n.* 40. *in fine Rot. Rom. in Anagni-
na vſurarum* 4. *Martij* 1607. *coram Manza-
nedo penès Michalor. d. cap* 59. *verſ. quia præ-
codium, &c. Trombett. in tract. de ſociet. cap.* 9.
n. 94. *Ioſeph. Ludouic. deciſ. Peruſ.* 10. *part.*
1. *Bertach. in ſuo repertor verb. Animal. part.*
1. *Ioſeph. Felin, & Cerezo in eius Margarit.*
verb. Animal fol. 13. *Leotard. de vſur. d. queſt.*
31. *n.* 8. *& ſeqq.* & patet pro tyronibus, &
Notarijs ex lectura Formularij Senenſis, ac
etiam Florentini in inſtrumento ſoccidę ani-
malibus.

Cuius deciſionis manifeſta redditur ratio
tum ex natura ſocietatis, tum etiam ex præ-
tio prædicto, quia ſtante æſtimatione cen-
12 ſetur facta emptio, & venditio, ac transla-
tum dominium pro parte, cum concurrant
omnia eius requiſita, nempè conſenſus, res,
& prætium *arg. tex. in l. æſtimata ff. ſolut.
matrim. & l. plerumq; §. ſi ante matrimonium.
ff. de iur. dot. Natt. conſ.* 650. *n.* 2. *lib.* 4. *Ang.
de Perigl. tract. de ſociet. part.* 2. *n.* 29. *Bald.
in l. paſcenda, vbi Caſtr. Alex. & alij C. de pa-
ctis Leotard. d. quæſt.* 31. *n.* 8.

Qui enim ponit in ſocietate boues æſtima-
tos cenſetur medietatem illorum ſoccidæ
vendere, & de prætio illius medietatis fidem
habere donec durat ſocietas, quo caſu do-
minium pro medietate vendita transfertur
13 in ſoccidam, & ſic vterque periculum ca-
ſus fortuiti ratione cui dominij pro medie-
tate ſubire debet per *reg. tex. in l. pignus* 9.
C. de pig. act. & benè declarant DD. in *d. l.
cum duobus §. damna Iaſ. & alij ſupra relati
in d. l. paſcenda Michalor. d. cap.* 59. *verſ.
quibus ſtantibus, & Rot. in d. Anagrina vſura-
rum verſ. quia præcodium.*

Neque obſtat, quod hac ratione attenta,
qui dat boues in ſoccidam non poſuit conſe-
qui illam portionem fructuum, quam ſupra
eidem attribuimus cum non dicatur habere
in ſocietate niſi vnum bouem, & ſic non re-
mittere ſocio tantam partem lucti, quæ ſuf-
ficiat pro prætio aſſecurationis. Quia reſ-
pondetur quod non ſolum debetur lucrum
ratione bouis, cuius dominium retinet, ſed
etiam pro prætio alterius bouis, de quo fidem
habuit, cum ſtante eſtimatione ſit contra-
cta emptio, & venditio, & non ſit æquum
ſoccidam vtrę, & prætio, vndè certum eſt
14 vſuras dicti prætij deberi ratione fructuum
iuxta *tex. in l. curabit C. de act. emp.* cuius
æquitas, & diſpoſitio procedit etiam in præ-
tio rerum mobilium fructiferarum *Sigmund.
Scacc. de comer. §.* 1. *queſt.* 7. *part.* 2. *ampliat.*
8. *n.* 173. *cum alijs per Leotard. de vſur. d.
queſt.* 31. *num.* 9. vbi propterea infert,
15 quod cum procliuiores eſſe debeamus ad
comprobandum contractum, quam ad re-
probandum, vt ait *tex. in l. cum hic ſtatus*
32. §. 4. *ff. de donat. inter. vir. & vxor.* ſu-
ſtineri genus illud lucrum, quod dominus
animalium ſtipulatur vltra eorum æſtima-
tionem non excedit rationem fructuum.

De qua quidē eſtimatione in caſu noſtro
dubitari non poſſet, cùm teſtes ad illam pro-
bandam inducti de ea deponant, & præcipuè
vnus, qui fuit præſens contractui, & accor-
dio inter partes ſequuto pro dicto prætio
ſcutorum 42. ac etiam alij teſtes ex aduerſo
inducti id probant a communiter accidenti-
bus, & ſeruari ſolitis in huiuſmodi contra-
ctibus, quæ probatio ſufficit ad tradita per
16 *Euerard. in topic. legal. loc. a communiter ac-
cid. per tot. Rot. post Cenc. de Cenſ deciſ.* 35.
n. 4. *cum alijs per Duran. deciſ.* 401. *n.* 7.

Et quatenus omnia incumbentia actoris
non viderentur religioni Iudicis plenè pro-
bata, quod non creditur ſi attentè perpen-
dantur poſitiones hinc indè factæ, ac teſtium
dicta ſuper eis examinatorum tamen cùm
abſque dubio fuerint pluſquam ſemiplenè
probata, & agatur de cauſa ciuili modici
ponderis debet ipſi actori, per Iudicem de-
ferri iuramentum ſuppletorium, quod dici-
tur neceſſarium tùm ex parte Iudicis, qui
concurrentibus requiſitis prout in caſu no-
ſtro tenetur illud actori imponere, tùm etiā
ex parte ipſius actoris qui tenetur iurare, nec
poſſet referre *l. in bona fides C. de reb. cred.
l. admonendi* 31. *ff. de iur. iur. plenè Affſic. de-
ciſ.* 36. *per tot. Oinot. in §. item ſi quis n.* 39.
*& ſeqq. Inſtit. de act. Menoch. de præſump.
lib.* 1. *queſt.* 82. *& quæſt.* 83. *per tot. Gratian.
diſcep. forenſ. cap.* 144. *nu.* 41. *& cap.* 537.
num. 8.

Quinimmò licet boues, vel alia animalia
non darentur æſtimata, & ſic quamuis ceſſa-
ret ratio translationis dominij pro medietate
in ſoccidam, ſed eſſemus in illa ſpecie ſocie-
tatis, in qua vnus ponit capitale, & alter in-
du-

duſtriam adhuc dicendum eſſet, quod pe-
rempto, vel amiſſo capitali aliquo caſu for-
tuito damnum commune eſſe deberet, ſicu-
ti multis auctoritatibus, & rationibus relatis
reprobando contrarium tenentes, & eorum
argumentis reſpondendo latè probat *Michalor. qui pro omnibus ſufficiat d. tract. de fratr. part. 3. cap. 59. n. 13. & ſeqq. per tot.*

Quæ omnia procedunt ceſſante mora, &
culpa ipſius ſoccidæ, ſed cum in caſu noſtro,
vt omnes teſtes deponunt teneretur dictus
Antonius iuxtà generalem conſuetudinem
reſtituere boues ſub die decima quinta Au-
guſti, & fuerit in mora reſtituendi, omnis
caſus fortuitus poſteà ſuccedens ad ipſum
ſoccidam moroſum in totum ſpectare debet,
ſi enim tempore debito boues reſtituiſſet
certè non periſſent in eius ſtabulo, & ſic ne-
19 gari non poteſt quin fuerit in culpa, & to-
tum damnum ſubire debeat iuxtà *tex. in d. l. cum duobus* §. *damna ff. pro ſocio*, cum alijs
quos ſapientiſſimo Iudici indicare vanum
reputatur, &c. ità vt cum poſt moram com-
miſſam perierint eorum tunc temporis valor,
& æſtimatio probari debeat per iuramentũ
20 in litem deferendum dicto Hilario actori
per Iudicem *l. in actionibus* §. *planè de in lit. iurand. Oinot. in d.* §. *item ſi quis n. 35. de act. Menoch. de arbitr. caſ. 208. in prin.*

Nec quidquam faciunt teſtes ex aduerſo
inducti ad probandum quod ſoccida non te-
neatur ad caſus fortuitos, tùm quia fatentur
ſtante mora, & culpa prout in caſu noſtro te-
neri in totum, tùm etiam quia in eorum di-
ctis nullum poteſt fieri fundamentum cum
deponant de his, quæ conſiſtunt in puncto
21 iuris, & non in facto, non enim eſt in eorum
facultate huiuſmodi lites per ſuas idiotas de-
poſitiones prout prætendunt decidere ad tra-
dita per *Cabal. reſol. crim. caſ. 180. nu. 6. & ſeqq. per tot.* exemplo etiam poſitionum con-
ſiſtentium in iure, quæ non ſunt admitten-
22 dæ, nec illis eſt reſpondendum cum ſemper
ius ſi certum *Pract. Papp. for. excep. contr. poſit. gloſ. potius in iure.*

Præterea quatenus dicunt ſibi eueniſſe ca-
ſum, & non fuiſſe coactos aliquod damnum
ſubire nondum lapſum eſt tempus contra il-
los agendi, quod eſt 30. annorum, & ſi ali-
qui voluiſſent ſuum iactare non poſſunt alijs
præiudicare, ac repelluntur propter intereſ-
ſe, quod habent in cauſa cum teſtificentur,
& tractent de ſe exonerando à debito, ad
23 quod per prædicta etiam ipſi tenentur *l. omnibus C. de teſt. Gratian diſcep. forenſ. cap. 998. n. 5. & 7. Pract. Papp. for. oppoſ. contr. teſt. gloſ. in facto proprio n. 7.* quod eſt indu-
bitatum cum ex hac cauſa poſſit illis com-
modum ſaltem per exemplum reſultare, per
quod alij detercantur iura ſua proponere.

Et ideo ex illorum depoſitionibus non
poteſt dici probata aliqua prætenſa conſue-
tudo contra diſpoſitionem legum, cum vltrà
prędictos defectus neſciant etiam interro-
gati de illa aliquam reddere rationem, nec
appareat illam eſſe legitimè præſcriptam, nec
tacito conſenſu populi inueteratam, nec
24 actuum vniformitate frequentatam, nec alia
requiſita neceſsaria concurrant, de quibus
Menoch de præſump. lib. 2. præſump. 8. per tot.
vbi quod eſt valdè difficile probare conſue-
tudinem, & tradit *Oinot. inſtit. de iur. nat. gen. & ciuil.* §. *ex non ſcripto per tot. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 79. num. 4. & ſeqq.* vbi
etiam quod actum frequentia debet eſſe vni-
formis, alias vnicus actus interueniens con-
tra prætenſam conſuetudinem interrumpit
illius præſcriptionem, & quod requirit ſpe-
cialem probationem in indiuiduo, de quo
agitur.

Ac vlterius debuiſset probari, quod alij
in dicto caſu allegauerint huiuſmodi prçten-
ſam conſuetudinem, & fuerit ipſis contradi-
25 ctum, ac poſteà contradicentes acquieue-
rint, alias nunquam incipit conſuetudo prę-
ſcribi, nec dicitur probata etiam ſi teſtes eſ-
ſent habiles, prout omnino repellendos eſ-
ſe ſupra demonſtraui idem *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 740. n. 23.* Et patet etiam ex eo
quod nulli ſunt conteſtes, ſed omnes ſingu-
26 lares ſingularitate diuerſificatiua, qui nihil
probant latè *Cabal. reſol. crim. caſ. 293.*
etiam ſi forent mille, cum mille teſtes ſingu-
lares tantum probent quantum vnus, & re-
putentur pro vno ſolo, qui nihil probat *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 909. n. 6.*

Prædictis tamen non obſtantibus, cùm
cauſa ageretur coram Iudice neceſſitatis, &
ſic ſinè lege, idiota, & imperito, cuius pro-
prium eſſe ſolet peritorum conſilia ſpernere
& cum opinionibus vulgi tanquam cum ha-
bentibus ſimbolum facilius trãſire licet nul-
la ratione fulcitis, & ſaturnini contrarium
fuit iudicatum abſq; conſilio alicuius ſapien-
tis,

Digitized by Google

tis, quem conſulere tenebatur ſi ipſe iudica-
re neſcibat, prout poſt latam ſententiam
habito conſilio à viris doctis ipſe inuitus fal-
ſus fuit, & cognouit malè iudicaſſe, & cum
ego conſuluiſſem remedium appellationis,
& fuerit interpoſita, quia agebatur inter pau-
peres nè conſumerentur in expenſis cauſa
fuit per concordiam terminata; non ob id
tamen talis Iudex excuſari poteſt quin tenea-
tur parti læſæ omnia damna, & expenſas re-
ficere cùm munus viribus ſuis impar aggre-
27 di non debuerit, & ideò imperitia culpæ
annumeratur, vt latè tradit *Menoch. de ar-
bit. iud. caſ.* 339. *per tot.* & quod imperitus,
& illitteratus non poſſit obtinere munus iu-
28 dicandi eſt *tex. in Auth. de iudicibus in prin.
verſ. non enim exiſtimauimus, vbi gloſ. in verb.*
habere intelligit tàm in ordinario, quam in
delegato.

Verùm quia in dubium reuocare an is di-
gnus ſit, quem Princeps elegerit ad inſtar ſa-
crilegij reputatur *l. ſacrilegij inſtar.* 5. *C. de
diuerſ. reſcrip. & l. 2. Code crim. ſacril.* vlterius
29 non progredior, ſed vnà cum *Bald. conſ.* 42.
& 44. *lib.* 2. in ſubſcriptione me ignorantiæ
inimicum profiteor, & propriam ſemper pa-
30 ratum corrigi, quia ignorare non eſt vitium,
ſed natura *l. Richum. ff. de leg.* 2.

Quæ autem dicta ſunt de animalibus da-
tis in ſoccidam æſtimatis ſunt intelligenda in
ſuis terminis, quando qui illa recipit parti-
cipat de eorum fructibus, & lucro iuxta ſu-
perius dicta, nam ſi dentur ſimpliciter ad
cuſtodiam, & qui recipit nihil participet de
de fructibus, & lucro, ſed cuſtodiæ ſuæ tan-
tum mercedem recipiat reſeruatis omnibus
fructibus, & lucro domino, vt contingit
quando quis conducit famulum pro cuſto-
diendo grege, vel armento, vel animalia al-
teri cuſtodienda ſoluta cuſtodiæ mercede
tradit, abſque eo quod recipiens poſſit illis
vti, tunc ſi pereant aliquo caſu fortuito, ſic
diſtingui ſolet, aut pereunt caſu fortuito, qui
31 regulariter ſine culpa cuſtodis euenire non
ſolet, vt furtum, incendium, & ſimilis; &
pereunt periculo cuſtodis niſi probet carere
culpa *Maſcard. de probat. concl.* 407. *nu.* 5.
Menoch. de præſump. lib. 5 *præſump.* 3. *n.* 128.
& lib. 6. *præſump.* 61. *n.* 34.

Aut pereunt caſu, qui regulariter ſine cul-
pa cuſtodis contingere ſolet, vt incurſus ho-
32 ſtium, impetus aquarum, & ſimiles, & pe-
riculum ſpectat ad dominum, niſi probet
culpam cuſtodis *Menoch. & Maſcard. in loc.
cit.*

Aut pereunt caſu, in quo lex nihil præſu-
mit, & qui ſolet euenire cum culpa, & ſine
culpa, vt eſt mors, & tunc debet probari ca-
ſus, & genus mortis, ex quo conſtabit an
culpa præceſſerit, vel abfuerit, quicquid ſit
in argentarijs, & cuſtodibus carcerum, qui
ratione publici officij tenentur præſtare cu-
33 ſtodiam, & docere ſe caruiſſe culpa, prout
omnia prædicta, & alia congerit *Michalor.
de fratr. part.* 2. *cap.* 47. *per tot.* Caſus enim
fortuitus debet probari ab allegante, ſicut è
34 contra aſſerenti culpam præceſſiſſe incum-
bet onus probandi, niſi verſemur vt ſupra in
caſibus, qui euenire non ſolent ſine culpa,
quia tunc præſumeretur culpa, ſed leuiſſima
*Bart. in l. ſi quis §. an verò ff. de edend. Me-
noch. loc. ſup. cit. cum alijs latè per eundem
Michalor. d. tract. de fratr. part.* 2. *cap.* 46.
n. 13. *& d. cap.* 47. *per tot.* Et ideò in præ-
dictis caſibus erit animaduertendum an cu-
ſtos teneatur de culpa leuiſſima, de qua re-
gulariter non tenetur, ſed illa præſumptio
operatur, vt in eum transferatur onus pro-
bandi.

Et quoniam ſupradicta omnia de bobus,
& animalibus groſſis, tàm ratione iuſtitiæ
contractus, quam ratione periculi ſubeundi
35 procedunt etiam in pecudibus, & alijs ani-
malibus minutis, prout loquitur Rot. in d.
Anagnina vſurarum placuit deciſionem tan-
quam pulcram, & notabilem in hac materia
ſubicere.

Anagnina vſurarum 4. Martij 1607.
coram R. P. D. Manzanedo.

De anno 1591. fuit ad quinquennium ini-
ta ſocietas inter Iulium de Proſperis ex vna,
& Io: Compagnonum, & Fabritium Ferra-
riũ ex alia, in qua Iulius quoddam præcodiũ
ouium appoſuit concorditer æſtimatum ad
ſcut. 1000. tali pacto, quod fructus ex præ-
codio prouenientes pro dimidia, quolibet
anno diuiderentur, quod ſi totum præco-
dium cum lucro vendi contigiſſet lucrum
æqualiter diuideretur, & capitale integrum
Iulius haberet, item cum pacto quod quoli-
bet anno pecora præcodij mortua deberent
ex fætibus illius anni reſarciri.

Ex

Digitized by Google

Ex quo vltimò pacto oritur dubium an huiuſmodi contractus fuerit illicitus, & prohibitus, & an ſententia de partibus illum tanquam illicitum damnans veniat confirmanda, vel infirmanda, & cauſa in Rota per me propoſita Iulio tantum informante Domini conſueurunt illum contractum non vſurarium, ſed licitum eſſe, & per conſequens prędictam ſententiam eſſe reuocandam.

Quia præcodium fuit Io:, & Fabritio traditum ęſtimatum, quo caſu cenſetur emptio,
36 & venditio *arg. l. ęſtimata. ff. ſolut. matrim. l. plerumq;* §. *ſi ante matrimonium ff. de iur. dot.* & in terminis caſus noſtri *tradit Ang. de Perigl. tract. de ſociet. par. 2. n. 19. & Bald. in l. paſcenda C. de pact. vbi Corn., Paul. de Caſtr. & Dec. n. 18. & Alex. in fine, tradit Ambroſ. de Vignate tract. de vſur. in c. ſalubriter ante n. 189.* quo caſu iſti DD. conſiderant, quod qui tradit pecora æſtimata cenſetur medietatem animalium paſtori vendere, &
37 de prętio illius medietatis illi fidem facere, & tunc dominium pro medietate vendita transfertur in paſtorem, & periculum vterq; pro medietate ſubit per *reg. tex. in l. pignus 9. C. de pig.* & in terminis noſtris eſt *tex. in l. cum duobus* §. *damna ff. pro ſoc. vbi DD. & tradunt Bald. & Paul. de Caſtr. in d. l. ſi paſcenda, vbi Iaſ. n. 2. & Dec. n. 16. Corn. n. 4. & 5. Vignat. vbi ſup.*

Vnde infertur, quod cum dominium medietatis hius prçcodij ſpectaret ad Io:, & Fabritium fuit licitum paciſci, quod pecora
38 mortua reſarcirentur de fętibus communibus, æquum eſt enim quòd cum damnum reſarciendum eſſet ex communi deberet itidem ex fętibus communibus reſarciri.

Quibus non obſtat quod in eodem contractu dicitur nempe, quod ſi totum præcodium vendi contigiſſet cum lucro ęqualiter lucrum diuideretur, & Iulius haberet ſuum capitale: Quia non ex eo ſequitur medietatem prçcodij ex æſtimatione à principio Io:,
39 & Fabritio venditam non fuiſſe, nam cum de prętio illius medietatis fuiſſet habita fides à Iulio voluerunt partes, quòd caſu quo præcodium venderetur cum lucro, quod lucrum diuideretur, & quod Iulius haberet totius præcodij æſtimationem, medietatem pro ſuo capitali, & medietatem pro prætio, quo medietas præcodij Io:, & Fabritio æſtimata, & ſic vendita fuerat.

Nec etiam obſtat quod aliqui ex ſupradictis Doctoribus velint, quæ dicuntur de pecoribus æſtimatis datis intelligi de anima-
40 libus groſſis, vt ſunt boues, quia ex identitate rationis idem eſt dicendum de animalibus minutis, vt benè notat *Ang. de Perigl. vbi ſupra n. 14. in fine*.

Vlterius quia etſi prędicta æſtimatio non prçceſſiſſet, & dominium totius prçcodij penès Iulium remanſiſſet, & ſupradicti Io:, & Fabritius tantummodo in iſta ſocietate eo-
41 rum induſtriam poſuiſſent, prout iſto modo ſocietas coiri valet, iuxta *tex. in l. 1. & in l. ſocietas ff. pro ſocio* §. *de illa inſtit. eod. Corrad. de contract. queſt. 88. concl. 6. verſ. Et quod ſi ſocietas. & Sot. de iuſt. & iur. lib. 6. quæſt. 6. art. 1.* etiam iſto caſu prędictum pactum fuiſſet licitum cum oues perituræ non venirent reintegrandæ ex bonis ipſius Io:, & Fabritij, ſed ex fętibus ipſis, & Iulio competentibus, potuit namque in pactum deduci, vt Io:, & Fabritius pro dimidio lucri concurrerent ad conſeruationem capitalis
42 Iulij, iuxtà doctrinā *Corrad. vbi ſupra quæſt. 97. in 4. caſ.* vbi diſtinguit, quod aut Io:, & Fabritius tenentur ex pacto oues perituras ex fętibus tantùm in eorum parte illis contingentibus reintegrare, & tunc pactum eſſet illicitum, aut verò ad prædictam reintegrationem tenentur de fętibus tàm ipſis, quā Iulio communibus, & tunc pactum erit licitum, quia in illo neuter grauat alterum plus iuſto, cùm non Io:, & Fabritius tantùm, ſed etiam Iulius ad iſtam reintegrationem contribuant.

Et in fortioribus terminis facit, quod notat *Laurent. de Rodulf. tract. de vſur. cap. 2. quæſt. 22. & D. Anton. eod. tract.* §. *39. n. 61.* quos refert, & ſequitur *Lup. eod. tract. coment. 3.* §. *1. n. 14.* nempè valere contractum ſocietatis quo quis alteri dat pecora
43 cum pacto quod fętus omnes ipſorum integrè ad ipſum ſpectent vſquequo ſit reintegratus de toto ſuo capitali, & poſteà pecora ſint communia, quem contractum dicunt ſuprarelati DD. non eſſe vſurarium, & reddunt rationem, quia ex iſto pacto quamuis capitale reintegretur de fętibus gregis non tamen de ſpectantibus ad paſtorem conferentem in ſocietate ſuam induſtriam, ſed omninò de ſpectantibus ex conuentione ad illum, qui contulit gregem in ſocietate taliter,

liter, quod ſi pereat ad totum grex antequam
de fętibus ſit ſatisfactus nihil dominus gregis
vult habere à ſocio, & ſic non dicitur illi tra-
44 didiſſe gregem immortalem, neque per mo-
dum mutui cum vſuris, vt declarat *Corrad.*
vbi ſupra d. caſ. 4.

Ex quibus infertur, quod ſi ſumus in caſu,
quo medietas prædij non obſtante æſti-
matione non fuerit vendita Io: & Fabritio,
nec illius dominium in ipſos tranſlatum, ſed
totum remanſerit penes Iulium, quod etiam
iſto caſu cum Io:, & Fabritius ex pacto non
teneantur ad reintegrationem ouium, quæ
perijſſent ex proprio, ſed ex fętibus commu-
nibus, nec in caſu quo omnes oues perijſſent,
ità quod ſi non eſſent fętus, ex quibus rein-
tegrari poſſent non perijſſent periculo Io:, &
Fabritij, nec illi ad aliquid tenerentur ex ſu-
pradictis ſequitur pactum eſſe licitum, nec
45 aliqualiter poſſe reduci ad mutuum, ſine
quo non poteſt dari vſura, ex *tex. in c. con-
ſuluit de vſur. Archid. in c. 1. 14. quæſt. 7. Abb.
in c. nauiganti n. 6. eod. tit.* Et ex eadem ra-
tione colligitur ex iſto pacto non poſſe dici
capitale ſaluum conſeruari, cum ſi in totum
perijſſet periculo tantum Iulij perijſſet ex ſu-
pradictis.

Et vtrumque ſit Iulius excuſatur à pœna
Conſtitutionis fęlicis recordationis Sixti V.
ſuper contractibus ad caput ſaluum ex clau-
ſula in fine contractus appoſita, in qua par-
tes ſe referunt, & remittunt ad illam Con-
ſtitutionem, & quod iſta ſocietas iuxta illam
intelligatur facta, & non aliter, nec alio mo-
46 do, prout de ſimili clauſula expreſſa in con-
ſtitutione cenſus, tenuit *Rot. in vna Forli-
uien. cenſus* 13. *Nouemb.* 1589 *coram Orano*,
& fuit dictum in alia Beneuentana cenſus 29
Martij 1593. coram Pamphilio, quæ fuit
confirmata die 23. Decemb. 1595. coram
Mantica, & ad id faciunt tradita a *Bart. in l.
non ſolum* §. *morte n.* 14. *& ibi Alex n.* 13. *&c.
ff de non. oper. nunc. & à Gabriel. conſ.* 47. *n.*
8. *lib.* 2. Ex iſta namque clauſula arguitur
47 præciſa contrahentium intentio non con-
traueniendi dictæ Conſtitutioni, ſed iuxta
illam contrahendi *arg. tex. in l. non aliter ff.
de leg.* 3.

SVMMARIVM
In Caput XVIII.

1 *Creditor miſſus in poſſeſſionem pro credito, an & quando poſſit ipſam rem vendere.*

2 *Debitori competit remedium c. reintegranda pro recuperanda poſſeſſione occupata per creditorem, & quid probare debeat.*

3 *Creditor qualiter teneatur exhibere notulam fructuum ſingulo anno, vel conficere librum in quo deſcribantur.*

4 *Creditor immiſſus tenetur ſtare locationi factæ per debitorem.*

5 *Creditor immiſſus tenetur locare bona, & fructus percipere, alias ſibi imputantur fructus quos locando percipere potuiſſet.*

6 *Culpa lata dicitur non arare, nec percipere fructus ex re fructifera.*

7 *Creditor debet in locando carere culpa alias ei imputantur ſumma, pro qua debuiſſent bona locari.*

8 *Creditori imputatur deterioratio bonorum ſequuta ex eius culpa, & n.* 10.

9 *Creditor non poteſt arbores incidere, niſi agatur de ſiluis ceduis.*

11 *Immiſſus in poſſeſſionem pro fructibus cenſus decurſis habet retentionem etiam pro decurrendis.*

12 *Retentio datur quando de nouo eſſet concedenda immiſſio.*

13 *Immiſſus pro certa ſumma non excluditur ab alijs ſummis ſibi debitis.*

14 *Immiſſus in poſſeſſionem fundi & pertinentiarum quæ poſſit occupare appellatione pertinentiarum quid veniat.*

15 *Creditor vna via electa quando, & quomodo poſſit ad aliam redire donec fuerit ſatisfactus.*

16 *Electio ſpectat ad creditorem in alternatiuis remediorum.*

Promittens ſoluere, vel repræſentare debitorem poteſt præciſè compelli ad ſolutionem prout placebit creditori, cuius eſt electio.

17 *Promittens ſoluere, vel dare pignora poteſt præciſè cogi ad ſoluendum, nec auditur volens dare pignora.*

Clarum eſt, quod creditor miſſus in poſ-
ſeſſionem ex remedio Saluiani non
poteſt rem vendere, ſed tantùm retinere do-
1 nec ex fructibus fuerit ſatisfactus, prout ſer-
uat communis vſus, & praxis iudiciorum, &

ſibi debet imputare creditor, qui hanc viam priuilegiatam elegit, cum potuiſſet actionem hypotecariam intentare, qua mediante ſi poſſeſſionem adeptus fuerit poſſet præcedente intimatione facta debitori ad reluendum pignus, & rem obligatam, illam ſeruatis ſeruandis vendere, quod non eſt permiſſum in Saluiano niſi poſt adeptam poſſeſſionem iterum agatur in iudicio petitorio, quod prius fuerat ſuſpenſum, & illo mediante res ad publicam haſtam diſtrahatur, quæ ſi de facto abſq; alio iudicio alienetur, ſtatim debito perſoluto ex fructibus, vel alio modo poteſt
2 per debitorem recuperari remedio cap. redintegrandæ probatis extremis, nempè ſua antiqua, & anteriori poſſeſſione, & moderna ipſius creditoris, vel alterius rem per eum alienatam poſſidentis vna cum ſatisfactione, & ſolutione ipſius debiti, pro quo fuerat conceſſa immiſſio, alias autem donec iſtud fuerit probatum datur manutentio ipſi immiſſo, vt latè omnia prædicta probat *Scapuc. de Saluian. lib. 3. quæſt. 10. 11. & 12. per tot.*

At quoniam difficile eſſet ipſi debitori liquidare per iudicium ordinarium quantitatem fructuum perceptorum per creditorem poſſidentem tenetur ipſe creditor poſſidens ex Saluiano ad effectum ſibi de fructibus ſatisfaciendi inſtante debitore, vel alio, qui
3 poſſeſſione fuerit ſpoliatus ſingulo quoquo anno exhibere notulam fructuum iuratam, & conficere librum, in quo omnes fructus recollecti ſcribantur, alias poſſet contra eum in litem iurari, & æſtimari debet ſecundum valorem loci, in quo recolliguntur, & de tempore recollectionis *Gratian diſcep. forenſ. cap. 706. n. 62. & c. Scapuc de Saluian lib. 3. quæſt. 13. per tot.* vbi inferit vnam deciſionem, quæ hanc concluſionem declarat in terminis vnius creditoris cenſus immiſſi tàm pro decurſis, quàm pro decurrendis.

Et cum talis creditor non acquirat plenum ius, ſed tantum poſſeſſionem ad effectum conſequendi fructus tenetur ſtare locationi
4 factæ per ipſum debitorem, maximè quando erat facta antè litem motam pro ſolita penſione abſq; aliqua fraude, quia Iudex ſemper intelligitur reſeruate ius tertij, & ſic conductori nollè præiudicare *Duen. reg. 240. limit 6. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 38. n. 4. & ſeqq. Magon deciſ. Luc. 97. n. 8 & deciſ. Flor. 140. n. 7. & latè Pacif. de Saluian, inſpect. 3. cap. 1. num. 5. & ſeqq.*

Si tamen bona in quibus creditor fuit immiſſus non reperirentur locata tenetur ipſe donec poſſidet illa locare, de illis curam ha-
5 bere, & fructus percipere ad effectum ſibi ſatisfaciendi, alias cum poſſit locare, & non locat, nec fructus percipit dicitur eſſe in dolo, vel ſaltem lata culpa, & tenetur computare in ſortem fructus, quos locando percipere potuiſſet, & non percipit *l. in venditione §. 1. ff de bon. auct. iud. poſſid. vbi gloſ. & Bart Neguſ. de pig. part. 5. memb. 5. n. 6. Rot. in Arimin. ſpolij Veneris 9. Februarij 1629. coram Merlino penes Poſth. de manutent. deciſ. 255. n. 7.*

Eſt enim ſatis lata culpa non arare, nec
6 ſerere fundum, & non percipere fructus ex re fructifera, qui per diligentes homines percipi conſueuerunt *Nat. conſ. 494. n. 6.*

In qua quidē locatione debet omnino ſine fraude ſe gerere, & non pro minori prætio in fraudem debitoris, vel aliorum creditorum locare, ex qua locatione pro inſolita, &
7 minima mercede in longius protrahatur ſua poſſeſſio, alias tenetur in ſuum creditum imputare non ſolum fructus perceptos, ſed etiam eos, qui veriſimiliter percipi potuiſſent ſi fraus non eſſet adhibita, & ſic pro illa ſumma, pro qua debuiſſent bona locari *l. 2. C. de pig. act. Neguſ. d. part. 5. memb. 5. nu. 5. facit Gratian. diſcep forenſ. cap. 37 n. 5.*

Sicut etiam ſi dolo, vel culpa ſua bona
8 fuerint deteriorata æſtimatio deteriorationis cedere debet in extinctionem debiti *d. l. 2. vbi gloſ. & Salic. & Neguſ. loc. cit. num. 2.* Debet enim in huiuſmodi bonis creditor immiſſus ſe gerere vt bonus paterfam., & non illa deteriorare, vel deuaſtare, vnde non po-
9 terit arbores incidere, cum ex tali inciſione fundi ſubſtantia notabiliter minuatur, niſi ageretur de ſiluis cæduis, cum tunc inciſio pertineat ad fructuum recollectionem, ſecus autem ſi non eſſent cæduæ, & ſic ante debitum tempus inciderentur *Duran. deciſ. 345. n. 5. & ſeqq.* Si tamen ipſe creditor non inciderit, nec de illius mandato fuerint inciſæ, ſed ab extraneis illo ignorante, & prohi-
10 bere non valente, ac poſtea non ratificante, & ſic ceſſante omni prorſus ſuſpicione doli, & culpæ deberet excuſari, vt per *Duran. d. deciſ. 345. nu. 8.* quamuis non excuſetur pro male geſtis per ſuum officialem, vel de

eius

Digitized by Google

eius mandato *Natt. conſ.* 477. *n.* 7. *cum alijs*
per Duran. loc. cit. n. 4. 7. *&* 8.

Immiſſus autem in poſſeſſionem pro fru-
ctibus cenſus decurſis habet retentionem,
etiam pro decurrendis, quamuis de illis nul-
11 la fuerit facta mentio in ſententia *Pacif. de*
Saluian. inſpect. 4. *cap.* 1. *n.* 222. *Neguſ. de*
pig. part. 5. *memb.* 4. *n.* 2. *& ſeqq.* quia cum
apertè conſtat de credito datur retentio etiã
nulliter in poſſeſſionem immiſſo donec to-
12 tum conſequatur, & ideo non reuocatur
tenuta, quæ de nouo eſſe concedenda pro-
pter bonum ius poſſeſſionis *Gratian. diſcep.*
forenſ. cap. 914. *n.* 25. *& cap.* 706. *n.* 11. *vbi*
etiam n. 13. quod agens ad nullitatem tene-
tur debitum offerre.

Nec ſibi præiudicat, qui pro certa ſumma
petit immiſſionem in iudicio abſque aliqua
13 conditione taxatiua, quin poſſit reliqua ſibi
de iure debita petere, cum ob id non intelli-
gatur fateri ſibi plus non deberi *Rot. in Bo-*
non. ſucceſſiónis 11. *Maij* 1635. *coram Mer-*
man. in nouiſſ. part. 7. *deciſ.* 45. *n.* 22. *Duran.*
deciſ. 419. *n.* 8.

Et quando creditor fuit immiſsus in poſ-
ſeſſionem fundi, & pertinentiarum poteſt
etiam occupare, & capere in cauſam iudi-
14 cati boues aratorios, pecora, & ſues ibi-
dem cauſa culture exiſtentes non quidem ad
effectum vendendi, ſed ad effectum percipiẽ-
di fructus illorum in ſatisfactionem crediti,
cum huiuſmodi animalia, & ſimilia veniant
appellatione pertinentiarum, non tamen li-
citum eſset occupare fructus iam à ſolo ſe-
paratos, cum illi remaneant in dominio de-
bitoris, & poſſint ad eius libitum extrahi, &
aſportari pro illo, vt probat *Duran. deciſ.*
345. *n.* 2. *&* 3.

Et circa prædicta eſt etiam animaduertẽ-
dum, quod creditor, qui petijt ſe mitti in
poſseſſionem bonorum debitoris, & fuit im-
miſſus, nõ prohibetur propterea hac via ele-
cta ad aliam redire, & perſonam illius vrge-
re, ac carcerare facere, cum talia remedia
15 cumulatiuè tendant ad eundem finem ſatiſ-
faciendi creditori, & per electionem vnius
alterum non tollatur, intelligendo tamen
quando verſamur in cauſis executiuis, quia
tunc executione facta realiter, vel perſona-
liter non prohibetur creditor ad aliam viam
redire, ſed poteſt variare etiam de principa-
li ad fideiuſſorem, de vna re ad aliam, de
perſona ad rem, & de re ad perſonam donec
ſit ſatisfactus *Natt. conſ.* 496. *nu.* 18. *lib.* 3.
Dec. conſ. 460. *Pet. Pecch. de iur. ſiſten. &*
manu iniect. cap. 4. *n.* 15. *Gratian diſcep. fo-*
renſ. cap. 118. *n.* 40. *cap.* 164. *n.* 18. *& cap.*
593. *n.* 7. *ſequitur Merlin. de pig. lib.* 4. *tit.* 4.
quæſt. 125. *n.* 10. *Rot. in Nouiſſ. part.* 6. *de-*
ciſ. 161. *& vidend. Scap uc. de Saluian. lib.* 2.
quæſt. 15. *per tot.*

Quando enim ſumus in alternatiuis reme-
16 diorum, & actionum non autem rerum, &
ſic quando creditori competunt plura reme-
dia alternatiua tendentia ad eundem finem
electio ſpectat ad creditorem, & quamuis
ſemel vnam viam elegerit poteſt ad aliam
redire donec remaneat ſatisfactus, vt vide-
mus in promittente ſoluere creditori, vel re-
preſentare debitorem ad carceres, qui poteſt
præcisè ad electionem creditoris compelli
ad ſoluendum, nec auditur volens præſenta-
re debitorem ad carceres, vt latè per *Gratian.*
diſcep. forenſ. cap. 338. *per tot. ſequitur Ma-*
gon. deciſ. Luc. 16. *n.* 3.

Sicut etiam promittens ſoluere infra ali-
quod tempus, vel dare pignora poteſt præci-
17 sè compelli ad ſoluendum, nec auditur vo-
lens dare pignora, cum electio ſit creditoris,
ad cuius maiorem cautelam intelligitur ap-
poſita huiuſmodi alternatiua *Marant. in l. ſi*
actor n. 34. *ff. de procur.* vbi ponit alias no-
uem electiones creditori competentes *Gra-*
tian. diſcep. forenſ. cap. 164. *nu.* 16. *& ſeqq.*
quem ſequitur latè *Merlin. de pig. d. quæſt.*
125. vbi teſtatur de magis communi opinio-
ne, licet dicat contrarium eſſe fortè de iure
verius, & ſibi magis placere, & aliqua in
contrarium adducit idem *Gratian. diſcep.* 544
in prin. Et quando electio ſit debitoris tra-
dit *Magon. deciſ. Luc.* 16. *per tot.*

SVMMARIVM
In Caput XIX.

1 *EMptor quando acquirat iura creditorum anteriorum ad effectum excipiendi, & agendi.*

2 *Emptor ſoluens creditori anteriori habet ius excipiendi aduerſus poſteriores, etiam non reportata ceſſione.*

3 *Emptor ſi ſoluerit poſterioribus poteſt conueni-*

ri ab anterioribus licet emerit ad publicam haſtam.

4 Emptor debet procurare fideiuſſorem euictionis.

5 Fideiuſſor euictionis non debet præſtari niſi ab initio fuerit actum de illo, vel niſi in limine contractus immineat euictio.

6 Emptor debet deponere prætium cum conditione, vt gradatim ſoluatur anterioribus, & ab illis exigatur cautio, quo caſu quomodo dicatur ſecurus.

7 Pecunia ſoluta cum dicta cautione babetur pro extanti.

8 Creditor anterior an poſſit reuocare pecuniam ſolutam poſteriori.

9 Pecunia quomodo veniat in tacita, & expreſſa hypotheca n. 10. & 11.

12 Hypotheca ſuper pecunia quomodo extinguatur per illius conſumptionem, vel commixtionem n. 13. & 14.

15 Creditores in actione tributoria, & concurſu tenentur præſtare cautionem de reſtituendo pecuniam eis ſolutam quatenus.

16 Emptor ſoluens partim anterioribus creditoribus, & partim poſterioribus, an & quando poſſit conueniri pro rata ſoluta poſterioribus num. 17.

18 Creditores vendentes bona debitoris, an & quomodo teneantur de euictione.

19 Creditores non comparentes factis gridis videntur ius ſuum remittere.

20 Iudex poteſt aſſignare terminum ad agendum, & elapſo illo pronunciare non amplius audiendos creditores, & non audiuntur.

21 Creditores interuenientes venditioni pignoris ſibi præiudicant.

22 Creditores qui factis gridis tempore confiſcationis non comparuerunt amplius non audiuntur nec contra fiſcum, nec contra debitorem reſtitutum etiam ad bona.

23 Emptor ſoluendo de prætio rei emptæ non videtur ſibi aliquod ius quærere.

24 Retentio datur ſolum quando ex titulo dationis in ſolutum, vel pignorationis res peruenit ad emptorem, quomodo iſtud intelligatur num. 26.

25 Sed contrarium verius de æquitate, etiam ſine ceſſione, & pacto.

27 Emptor ſoluens non creditoribus, ſed ipſi venditori eorum iura non acquirit licet eius pecunia per manus venditoris ad eos peruenerit, niſi interueniat pactum, vel ceſſio, vide n. 29. & 30.

28 Debitor ſoluendo proprium debitum non poteſt reportare aliquam ceſſionem, & quando ad hunc effectum dicatur debitum proprium.

29 Emptum ex pecunia piæ cauſæ, pupilli, vel dotali, an efficiatur ementis, vel eorum, quorum eſt pecunia, et quid in alijs.

VOlens emere bona pluries obligata, & intricata cum diuerſis creditoribus, & cupiens cautè ſe gerere, vt aliquo modo ſit ſecurus à moleſtijs debet paciſci cum venditore de ſoluendo prætium creditoribus anterioribus, & ab illis iurium ceſſionem reportando, quo caſu præcedente dicto pacto,
1 & illo ad effectum perducto per ceſſionem ſibi factam in actu ſolutionis acquirit iura, & hypothecas primorum creditorum non ſolum ad effectum excipiendi, & ſe tuendi, ſed etiam ad effectum agendi *l. ariſto ff. quæ reſ. pig. oblig. poſſ. & l. qui à debitore ff. qui pot. in pig. hab. Scapuc. de Saluian. lib. 2. quæſt. 6. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 269. num. 2. & ſeqq. & cap. 670. n. 10. & cap. 772. n. 3.*

Immo etiam ſi nullo præcedente pacto, nec reportata aliqua iurium ceſſione emptor huiuſmodi bonorum ſoluerit prætium anterioribus creditoribus acquirit ius excipiendi, & retinendi aduerſus poſteriores creditores ex æquitate, cùm ad effectum excipiendi ſuf-
2 ficiat pecuniam emptoris perueniſſe per eius manus ad anteriores creditores, & non poterit conueniri per poſteriores, niſi iure offerendi *Rot. coram Mantic. deciſ. 69. per tot. Gratian. d. cap. 269. n. 8. & ſeqq. & cap. 670. n. 10. & cap. 772. n. 3. Magon. deciſ. Flor. 59. n. 3. &c. cum alijs per Merlin. de pig. lib. 4. quæſt. 44. per tot.*

Debet autem in hoc multum aduertere, & curare emptor, vt pecunia deueniat ad creditores anteriores, alias ſibi deberet imputare ſi ſoluerit aliquibus creditoribus poſterioribus, & poſteà ab alijs moleſtetur quamuis mediante ſubhaſtatione, & deliberatione ſibi facta per Iudicem ad publicam haſtam inſtantibus creditoribus emerit, quia
3 nihilominus poterit conueniri hypothecaria, vel Saluiano ab alijs anterioribus, qui ſubhaſtationi non interfuerunt, eorum enim ius, & hyphotheca non remanet extincta per ſolutionem factam illis quibus de iure non erat facienda; & ſic poſterioribus *l. cum notiſſimi §. 1. C. de præſcrip. 30. ann. Rot. per*

Se-

Seraph. deciſ. 1597. *ſeu in Romana ſubhaſta-*
tionis 20. Iunij 1597. & Gratian. diſcep. fo-
renſ. cap. 37. *num.* 37. *& ſeqq.*

Ad hoc itaque vt emptor ſit aliquo mo-
do ſecurus debet procurare, vt ſibi præſte-
4 tur fideiuſſor euictionis *Magon. deciſ. Flor.*
30. *n.* 10. & de hoc agere a principio, quia
niſi inter partes de præſtando fideiuſſore eui-
ctionis ab initio actum fuerit, & conuentum,
vel niſi in limine contractus immineat eui-
5 ctio non cogitur venditor illum præſtare,
ſed tantum ſe ipſum obligare *Maur. tract. de*
fideiuſ. part. 1. ſect. 3. cap. 18. n. 19. & ſeqq.
Vel deponere prætium cum conditione vt
ſoluatur gradatim anterioribus creditoribus,
6 qui etiam ſatisdent, vel ſaltem ipſi ſe obli-
gent de reſtituendo prioribus, & anteriori-
bus ſi in poſterum detegantur, per quam ſa-
tiſdationem, vel promiſſionem conſulitur
non ſolum creditoribus ſed etiam ipſi em-
ptori, cuius intereſt prętium conuerti in ſa-
tisfactionem creditorum anteriorum, ratio-
ne cuius intereſſe ſi ipſe moleſtetur poteſt
agere via executiua contra poſteriores cre-
ditores, vel eorum fideiuſſores, vt reſtituant
pecuniam anterioribus, qui etiam habent
electionem agendi, vel contra poſſeſſorem,
& emptorem bonorum, vel contra poſterio-
res, qui pecuniam receperunt cum dicta pro-
miſſione, vt latè probat *Gratian. diſcep. forenſ.*
cap. 37. n. 37. & ſeqq. ad finem, et Rot. in alle-
7 *gata deciſ. coram Seraph.* quaſi tunc pecunia
habeatur pro extāti, & poſſit executiuè auo-
cari *Frāch. deciſ 75. n. 9. Gratian. diſcep. forenſ.*
cap. 701. n. 1. quando autem detur appel-
latio in dicta cauſa auocationis, vel non tra-
dit idem *Gratian. diſcep. 772. n. 6.*

Quamuis alias ceſſante dicta promiſſione
creditor primus, & anterior non poſſit per
hypothecariam reuocare pecuniam ſolu-
tam ſecundo, & poſteriori creditori quando
fuit bona fide conſumpta, & commixta, niſi
8 primus creditor vltra anterioritatem habe-
ret etiam cauſam priuilegiatam, vel niſi ex
cauſa lucratiua pecunia deueniſſet ad ſecun-
dum creditorem, ſiue pecunia adhuc exta-
ret, vel dolo fuerit conſumpta *Afflic. deciſ.*
290. *per tot.* vbi etiam latè *Vrſil. in Add. Ca-*
pic. deciſ. 78. Brun. de ceſſ. bon. quaſt. 24.
prin. per tot. Seraph. deciſ. 1074. n. 3. Thomat.
deciſ. 151. n. 65. Maur. tract. de ſolut. cap. 68.
per tot. Pacif. de Saluian. inſpect. 3. cap. 2. n.
229. *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 304. per tot.*
cap. 943. n. 7. et cap. 964. nu. 12. etc. facit
Neguſ. de pig. 1. memb. 5. part. n 48. & latiſ-
ſimè tradit *Merlin. de pig. lib. 4. tit. 1. quaſt.*
28. *per tot.* in quibus locis plenè habetur
quando primus creditor poſſit auocare pe-
cuniam a ſecundo, qui præuenit in exigen-
do, & cui debitor voluit ſoluendo gratifica-
re, &c. Quod procedit etiam ſi primus cre-
ditor habeat hypothecam, quia licet pecu-
9 nia veniat in generali obligatione bonorum,
intelligendo de aliundè quæſita quàm ab
ipſo creditore, nè debitor impediatur illa
vti *Neguſ. de pig. part. 2. memb. 2. n 11. etc.*
10 ita vt veniat etiam in tacita hypotheca in-
ducta à lege in caſibus expreſſis præterquam
in illa, quæ competit ſuper inuectis, & illa-
tis in re conducta idem *Neguſ. d. part. 2.*
memb. 4. n. 166. & ſuper huiuſmodi pecunia
11 competat etiam remedium Saluiani iux. à
latè tradita per *Gratian. diſcep. forenſ. cap.*
943. *per tot.* Tamen intelligitur niſi ſit bona
12 fide conſumpta, vel commixta, cum requi-
ratur quod extet, vel dolo fuerit conſumpta
Scapuc. de Saluian. lib. 2. quaſt. 13. per tot.
Rot. part. 3. diuerſ. deciſ. 542. Gratian. diſcep.
forenſ. cap. 304. n. 1. et cap. 649. n. 7. cum
13 alijs ſupra relatis, quia per immixtionem
cum proprijs pecunijs extinguitur hypothe-
ca idem *Gratian. cap. 897. nu. 1. etc.* Sicut
etiam per conſumptionem extinguitur do-
14 minium, & hypotheca, & efficitur recipien-
tis, & conſumentis quamuis eſſet aliena, ni-
ſi recipiens fuerit in mala fide idem *Gratian.*
diſcep. 649. n. 7.

Quamquidem cautionem ſupra tactam
de reſtituendo pecuniam potioribus, & an-
15 terioribus creditoribus ſi in futurum dete-
gantur tenentur pręſtare creditores, quibus
ſoluitur prætium quando ſumus in actione
tributoria, & concurſu creditorum *Duran.*
deciſ. 421. num. 10. et ſeqq. Rot. poſt Pacif. de
Saluian. deciſ. 15. ac mo diſtinctè eſſe pręſtan-
dam tenet idem *Pacif. d. tract. inſpect. 5. cap.*
1. *n.* 49. licet eius opinionem non eſſe nimis
tutam dicat *Merlin de pig. lib. 4. tit. 1. quęſt.*
34. *per tot.* vbi illam aliquibus modis decla-
rat. Sed non ob id recedendum puto à ſupra
firmata concluſione, ità vt Iudex in dictis
caſibus debeat etiam ex officio ad conſulen-
dum creditoribus abſentibus, ac ipſi empto-
ri in eius ſententia graduatoria decernere,
& man-

& mandare, quod in actu receptionis pecu-
niarum præſtetur dicta cautio, ſicuti pluries
ego practicaui cum conſilio Clariſſimorum
noſtri temporis iuriſperitorum DD. Io: Pau-
li, & Franciſci fratrum de Borellis Aduoca-
torum Imolenſium, dum ibidem Iudex eſſem
nonnullarum cauſarum mihi delegatarum
ab Eminentiſſimo, & Reuerendiſſimo D. Car-
dinali legato Prouinciẹ Romandiolæ, & ab
Illuſtriſſimo, & Reuerendiſsimo D. A. C, &
omnes acquieuerunt, ac idoneas fideiuſſio-
nes, vt ſupra pręſtiterunt cum ita iuris eſſet
per prædicta, & continet magnam æquita-
tem.

Qſod ſi emptor ſoluerit prætium partim
anterioribus creditoribus, & partim poſte-
rioribus poteſt conueniri pro rata ſoluta po-
16 ſterioribus, & tenetur ſoluere, aut pati auo-
cationem rei ratione hypothecæ aliorum
creditorum anteriorum reſpectu huiuſmodi
ratæ ſolutæ poſterioribus *Caualer. deciſ. 653. n. 4. & 5.* intelligendo quando poſſidet vti
ſimplex emptor, nam ſi vti creditor hypo-
thecarius acquiſieuerit rem, & pro confir-
17 marione ſuæ hypothecæ ſoluerit partẽ præ-
tij alicui anteriori, non poteſt conueniri pro
alia rata niſi iure offerendi, vt declarat *Rot. in Firmana Saluiani 24. Maij 1632. per tot. coram Pirouano in Nouiſſ. part. 6. deciſ. 135.*

Et ſi creditores volunt vendere iure cre-
ditorum rem illis obligatam quamuis regu-
lariter non teneantur de euictione, tamen ſi
volunt emptorem reperire coguntur pro-
mittere de euictione, & tanquam domini
non iure creditorum rantum vendere, & ſic
cauſatiuè tenẽtur de euictione, de qua etiam
tenenrur quando non docuerunt de illorum
18 credito, & hypotheca, ac ſe eſſe omnibus
alijs anteriores, & potiores, quia tunc ſi alius
anterior euincat ab emptore, poſteriores,
qui vendiderunt tenentur de euictione, ſi-
cut etiam ſi ſcirent rem venditam non eſſe
debitoris, vel ſibi non licuiſſe illam vendere
Neguſ. de pig. part. 6. memb. 1. n. 40. Merlin. de pig. lib. 4. tit. 3. quæſt. 101. & Poſth. tract. de ſubbaſt. inſpect. 63. & 64. per tot. & Rot. poſt illum deciſ. 4. n. 3. & per tot.

Solet etiam adhiberi alia cautela pro em-
ptore, vt ſcilicet Iudex mittat proclamata
per Ciuitatem, quod quicunque velit con-
tradicere venditioni talis rei, vel ſuper ea
aliquod ius prætendere debeat infra certum
tempus comparere, & de iuribus ſuis doce-
19 re alias amplius non audiatur, quo termino
elapſo ſi nullus comparuerit videntur credi-
tores non cõparentes conſentire, & ius ſuum
remittere iuxta *tex. in l. ſi eo tempore C. de remiſ. pig. cum ibi traditis per Bart.* & alios cir-
ca formam huiuſmodi proclamatuum *Alex. conſ. 106. lib. 5. & Neguſ. de pig. part. 6. memb. 3. n. 25.*

Quando enim Iudex aſſignauit terminum
ad agendum, & eo elapſo pronunciauit non
eſſe amplius audiendos alios creditores, am-
plius non audiuntur *Cepol. caut. 167. Paul. de Caſtr. conſ. 243. col. fin. lib. 1. Pet. Caball. reſol. crim. caſ. 233. n. 32.*

Ac creditores conſentientes ſimpliciter,
vel interuenientes venditioni pignoris factæ
21 per debitorem non minus ſibi pręiudicant,
quam ſi ipſimet venderent *l. creditor 118. ff. de reg. iur. cum alijs per Duran. deciſ. 445. n. 57. & deciſ. 449. n. 4. et ſeqq.* declarando ta-
men iuxta latè tradita per *Neguſ. d. part. 6. memb. 3. n. 12. et ſeqq. per tot. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 38. num. 19. et cap. 730. nu. 10. et num. 40.*

Pro quo facit ſimile quod tenent Docto-
res de debitore, cuius bona fuerunt publi-
cata factis ædictis, vt omnes pręrendentes
in certo termino comparere debeant ad do-
cendum de illorum iuribus, alias amplius
non audiantur, qui ſi non comparuerint in
dicto termino cridarum, & iura ſua propo-
22 nere neglexerint licet eſſent veri, & legitti-
mi creditores amplius non audiuntur, nec
contra fiſcum, nec contra ipſum debitorem
ſi fuerit reſtitutus ad bona, quæ in eorum
tranſeunt, & redeunt libera ſtantibus dictis
proclamatibus, & cridis, ac negligentia cre-
ditorum in deducendo iura ſua, quæ ideo
per taciturnitatem videntur extincta, & re-
miſſa, nec amplius reuiuiſcere poſſunt *Auguſol. conſ. 10. n. 17. etc. lib. 3. Odd. de reſtit. in integ. part. 2. quæſt. 97. art. 3. n. 15. et ſeqq. cum alijs per Cabal. reſol. crim. d. caſ. 233. per tot.*

Et quatenus dictum eſt ſupra emptorem
poſſe à creditoribus venditoris reportare iu-
rium ceſſionem ad effectum agendi, & exci-
piendi, ac etiam ſine huiuſmodi ceſſione ha-
bere ius retinendi, non obſtat quod emptor
ſoluendo de prætio rei emptæ dicatur ſolue-
re de pecunijs debitoris, qui vendidit, & non
poſuit

poſſit ſibi aliqua iura quęrere non contra bo-
23 na, quorum ipſe eſt dominus, nec contra
perſonam venditoris cum de illius pecunijs
ſoluat, & ſic ceſſio ſibi non ſuffragetur ſi ab
alijs etiam poſterioribus moleſtetur, maxi-
mè non præcedente pacto cum venditore
ſuccedendi in locum creditorum, prout viſa
eſt ſentire *Rot. penès Pacif. de Saluian. deciſ.*
164. et poſt Cenc. de Cenſ. deciſ. 559. Gra-
tian. diſcep. forenſ. cap. 963. n. 19. et 20. Ne-
guſ. de pig. part. 5. memb. 3. n. 45. quaſi re-
tentio detur tantùm in duobus caſibus, nem-
24 pè quando titulo dationis in ſolutum, vel
pignorationis res peruenit ad eum qui vult
retinere, ſecùs autem quando ſumus in ex-
traneo emptore *Caſtr. in l. petenti 27. n. 3.*
ff. de pig. act. cum alijs per Gratian. diſcep. fo-
renſ. cap. 269. n. 33.

Quia reſpondetur, quod huiuſmodi obie-
ctio non attenditur de ęquitate, & procc-
deret ſolùm ad effectum agendi, ſecus au-
25 tem quo ad effectum excipiendi, & reti-
nendi, quod competit emptori, qui ſoluit
anterioribus creditoribus, etiam abſq; alia
ceſſione, & conuentione, vt per *Mantic. d.*
deciſ. 69. et penes Gratian. d. cap. 269. in
fine, et idem Gratian. cap. 734. num. 18. et
cap. 772. num. 3. Benintend. deciſ. Bonon.
50. per tot. cum alijs latè deductis per *Merlin.*
de pig. lib. 4. quaſt. 44. nec diſſentit Rot in al-
legat. deciſ. 559. poſt Cenc. de Cenſ et poſt Pa-
cif. de Saluian. 164. ſi benè perpendantur, &c.
Caſtr. autem, & Gratian. dum videntur fir-
mare, quod ſolum detur retentio, vbi quis
poſſidet vti creditor, aut loquuntur contra
communem opinionem, aut in diuerſis ter-
26 minis, nempe in tertio poſſeſſore creditore
non hypothecario, & quando nulliter poſſi-
det, vt patet ex traditis per *Neguſ. de pig.*
part. 5. memb. 4. n. 4. verſ intellige tamen, vbi
citat Caſtr. in d. l. petenti, & ambo citantur
à Gratiano, qui propterea ſecundum eorum
dicta debet intelligi, ſicuti etiam dum Iudex
eſſem Foroliuij per me de hoc conſultus reſ-
pondit idem D. Mercur. Merlin. cui tanquã
in hac materia verſatiſſimo credendum exi-
ſtimo.

Benè verum eſt, quod ſi emptor ipſe non
ſolueret, nec exburſaret pecuniam credito-
ribus venditoris, ſed ipſi venditori, qui li-
cèt poſteà ſolueret de per ſe, & ſatisfaceret
ſuis creditoribus etiam cum pecunia ipſius
27 emptoris nullum ius excipiendi, vel reti-
nendi haberet, cum tale ius competat ſolum-
modo quando ipſe emptor ſoluit creditori-
bus, & non venditori, quo caſu ſibi deberet
imputare ſi non reportauit iurium ceſſionẽ,
vel ſaltem fecit pactum de ſuccedendo in lo-
cum primorum creditorum, nam aliàs ven-
ditor ſoluens de pecunijs ſuis præſumitur
ſoluiſſe animo adimplendi id, ad quod tene-
batur, & non animo acquirendi iura pro em-
ptorem *Fulgoſ. in l. 1. ff quib. mod. pig. vel*
hypoth. ſolu. in prin. Magon. deciſ. Flor. 59.
n. 14. ad finem verſ. et allegata, Gratian. diſcep.
forenſ. d. cap. 269. n. 34 et ſeqq. licèt videa-
tur ſibi contrarius ſub *num. 8. et ſeqq.* & ſol-
uendo debitum proprium non poteſt repor-
28 tare aliquam iurium ceſſionem *Duran. de-*
ciſ 253. n. 2. niſi verè ſpectaret ad alium,
quia licèt diceretur proprium reſpectu cre-
ditoris, tamen reſpectu veri debitoris, &
eius, pro quo ſolueretur diceretur alienum,
& poſſet reportari ceſſio contra illum, cuius
vigore competeret pręlatio quò ad alios po-
ſteriores *Duran. d. deciſ. 253. per tot.*

Si tamen eſſemus in pecunia Eccleſiæ, pię
cauſæ, vel pupilli, ſiue etiam dotali fortè
poſſet attentari, quod ſicuti res empta ex il-
lorum pecunijs eorum fauore non efficitur
ementis, ſed ipſorum, quorum eſt pecunia,
ita vt eis competat rei vendicatio, & præla-
29 tio aduerſus quoſcumq; alios creditores,
quicquid ſecus ſit in emptis ex pecunia alio-
rum priuatorum non priuilegiatorum non
pręcedente pacto, & reſeruatione, quod res
ſit illis ſpecialiter obligata *l. ſi ex pecunia C.*
de rei vendic. Euerard. loc. à milit. ad Eccl. vel
piam cauſ. n. 7. et loc. à dot. ad piam. cauſ. n. 6.
Neguſ de pig part. 2. memb. 4. n. 163. et part.
5. memb. 2. n. 19. Rodriquez de concur. cred.
part 1. art. 7 n. 9. verſ. tertio Gratian. diſcep.
forenſ cap. 955 nu 8. et cap. 489. nu. 25. et
26. Pacif. de Saluian. inſpec. 3. cap. 4. n. 678.
Montan. de tut. cap. 21. effect. 4. n. 7. et 8. ac
latè Merlin. de pig. lib. 3. tit. 1. quaſt. 25. et
ſeqq. Sic pari modo, & eodem fauore huiuſ-
modi perſonis acquiratur ius excipiendi, &
30 retinendi etiam in dicto caſu ſolutionis fa-
ctæ ipſi venditori poſtea de illorum pecunijs
ſoluenti creditoribus ſuis, præcipue quando
de illorum voluntate, & commiſſione ſic
fuiſſet ei ſolutum, vel aliter expreſsè, ſiue
tacitè conſtaret de animo ſuccedendi in locũ

cre-

creditorum, quibus ſoluitur pecunia, & acquirendi, vel emendi eorum iura exemplo prędictorum in alijs emptionibus.

SVMMARIVM
In Caput XX.

1 *AGgreſſus non tenetur expectare ſe percuti, ſed poteſt præuenire.*

2 *Vis præparata quando poſsit repulſari antè aggreſsionem.*

3 *Aggreſſorem eſſe, et non inſultatum ex quibus cauſis cognoſcatur.*

4 *Inſultatus etiam ſine armis quomodo poſſit inſultantem, vel ſolum minantem offendere.*

5 *Excomunicatio non incurritur quando offenſio Clerici eſt ex cauſa defenſionis.*

6 *Abſolutio debet impetrari ad cautelam.*

7 *Inſultatus an præſumatur ſe defendiſſe cum moderamine, & in quibus conſiſtat n. 8.*

9 *Moderamen quando fuit exceſſum quomodo excedens puniatur.*

10 *Exceſſus in armis non eſt conſiderabilis niſi ſit ex propoſito.*

11 *Defenſio eſt permiſſa non ſolum corporis, ſed rerum, propinquorum, amicorum, & ſociorum, & quomodo.*

12 *Banna prohibentia vſum armorum non procedunt quando ſit ad defenſam.*

13 *Arma capiens de domo, apotheca, vel latere alterius pro ſe defendendo non incidit in pœnam cum ſit delatio momentanea.*

14 *Delatio armorum ad perſecutionem bannitorum eſt permiſſa.*

15 *Aggreſſus poteſt pro ſui defenſione etiam exonerare ſclopum ſine pœna.*

16 *Banna punientia exonerationem ſclopi cum offenſione intelliguntur de offenſione per tactum corporis, & quid in ſtatu Florentino num. 18.*

17 *Banna imponentia grauiores pœnas quàm ius commune dicuntur ad terrorem.*

19 *Auxiliatores in delictis quomodo puniantur, ſiue ante, ſiue poſt, ſiue in ipſo delicto auxilium præſtiterint n. 21.*

20 *Auxiliatores non tenentur quando principalis fuit abſolutus, nec in alijs caſibus, & præſumuntur caſu adfuiſſe.*

22 *Milites gaudent beneficio confeſſionis pro quarta parte, etiamſi confeſſio videatur qualificata, cum habeatur pro pura non probata qualitate.*

23 *Beneficium pacis quomodo deducatur de reſiduo pœnę deducto beneficio cõfeſsionis. Legitima, & Trebellianica quomodo deducantur de hereditate.*

24 *Beneficium pacis prodeſt tantum comparentibus, & illam producentibus, non contumacibus.*

25 *Beneficia pacis, & confeſsionis procedunt tantum in pœnis quantitatiuis, ſecus in pœnis corporalibus, vel conſiſtentibus in ſpecie inalterabili.*

ANtonius primus inquiſitus pro vulneribus in rixa illatis Chriſtopharo eſt abſq; dubio in caſu abſolutionis, conſtat etenim dictũ Chriſtophorum prius incepiſſe verba contumelioſa proferre, & arma denudare contra dictum Antonium, qui propterea tanquam aggreſſus, & inſultatus pręſumitur ſe crediſſe conſtitutum in periculo vitę, & potuit, ac debuit ſe, & honorem ſuum tueri,
1 abſq; eo quod teneretur expectare ſe percuti, ſed licitè potuit ipſe incipere, & prȩuenire, quia dicitur defenſio, etiam antequam ab aduerſario offenderetur, vt iniuria propulſetur, & offenſa repellatur *l. ſi quis percuſſorem C. ad l. Cornel. de ſicar. Clar. in §. homicidium verſ. ſed quomodo, &c. Ang. de maleſ. verſ. Et dicto Titio ſe defendente n. 13. &c. Pet. Cabal. reſol. crim. caſ. 88. n. 4. & in tract. de om. gen. homicid. n. 231. & Cinaz. ad def. defenſ. 29. cap. 4. n. 20. & ſeqq.*

Immo non ſolum vim inſtantem reprimere licitum eſt, ſed etiam ſolummodo pręparatam, dum enim inimicus facit apparatum gentis armatæ, vel ponit inſidias non eſt ne-
2 ceſſe expectare actum aggreſſurę, ſed poteſt præueniri curando repellere iniuriam imminentem, & obuiando à principio offenſioni, ne fiat prorumpendo etiam ad offendendum ipſum præparantem, antequam aggrediatur præcipuè quando aliter periculũ euitari non poſſet ſine dedecore *Bald. l. in lege 32. ff. locat. Iaſ. in l. vt vim n. 9. ff. de iuſt. et iur. cum alijs per Clar. d. §. homicidium verſ. ſed quomodo in fine Pet. Caball. d. caſ. 88. n. 5.*

De qua quidem aggreſſione nedum plenè conſtat ex prędicto actu denudationis armorum, ſed etiam præſumitur ex eo quod dictus Criſtophorus armis munitus acceſsit

ad

ad locum ſequtæ rixæ, ac ex eo quod ipſe ſe fortiorem, & validiorem iactare ſolebat, & quia ſui natura eſt ſolitus rixari, & demum quia remanſit vulneratus, ac quia ſicuti alias fama eſt occ. diſſe fratrem dicti Antonij inquiſiti cenſetur, etiam denuò ipſum offendere voluiſſe ad extorquendam pacem, ex quibus cauſis quis præſumitur aggreſſor, & non inſultatus *Gramat. vot. 24. cum alijs per Menoch. de arbitr caſ 363. per tot.* vbi etiã adducit alias præſumptiones, quibus dignoſcitur quem fuiſſe alterius aggreſſorem, & *Petr. Cabal. reſol. crim. caſ. 231. n. 6. & ſeqq.*

Adeo vt etiam inſultatus, & prouocatus ſine armis ab aduerſario volente ei alapam manu vacua præbere poſſit cum licitè offendere ſi ſib. dedecus eſſet per aliam viam euadere, quinimmo etiam ſolum minantem of-
4 fendere ſi ſit homo ſolitus, & potens minas exequi, quia tunc minatus non tenetur expectare, vt minæ ad effectum deducantur, ſicut etiam poſt inſultatus percutere inſultantem, & vulnerare cauſa honoris ſui tuendi ſi contra eum proferantur iniuriæ tangentes honorem, nec tenetur aufugere *Guaz. d. def. 29. cap. 4. n. 25. & c. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 837. n. 5. & ſeqq.* vbi etiam quod non incurritur excommunicatio quamuis
5 offenſus, vel vulneratus ex cauſa defenſionis eſſet Clericus, cum naturalis defenſio peccatum non habeat *DD. in l. vt cum ff. de iuſt. & iur. Caball de om. gen. homicid. n. 68.* ad cautelam tamen, & pro ſecuritate animæ
6 pro qua ſemper tutior pars eſt eligenda deberet impetrari abſolutio, vt aduertit *Gratian. loc. cit.*

Eſtque iuris præſumptio, quod inſultatus ſe defenderit ſeruato moderamine inculpatæ tutelæ ſtante dicta aggreſſione, paritate ar-
7 morum, & defenſione ſequuta in eodem inſtanti *Caball. reſol crim. caſ. 88. n. 4. Guaz. d. def. 29. cap. 4.* cum huiuſmodi moderamen inculpatę tutelæ conſiſtat in tribus, nempe
8 circa modum, vt fiat eodem genere armorum, circa tempus, vt fiat incontinenti, & circa cauſam, vt fiat ad defenſam, & non ad vindictam, quo ſeruato omnis offenſa inde ſequuta eſt omninò impunibilis *l. 1. C. vnde vi Cabal. de om. gen. homicid. n. 67 & nu. 92. cum ſeqq.* Et ſi fuerit exceſſum in aliquo excedens punitur duntaxat pro exceſſu arbitrio Iudicis, niſi tamen exceſſus conſiſteret
9 tantum in vno ex prædictis requiſitis, quia tunc excedens diceretur ſolummodo in leuiſſima culpa, ac in nihilo puniretur, ſicut etiam ſi calore iracundiæ fiat exceſſus, cum primi motus non ſint in noſtra poteſtate ſi ità tamen iudicis arbitrio videbitur, & quia ſe defendens non poteſt menſurare ictus, nec habere ſtateram (vt aiunt) piè manibus cum metus inſtanti periculi tollat rectum iudicium, & intellectum latè *Cabal. de om gen. homicid. n. 98. & ſeqq. & Guaz. def. 29. cap. 5. per tot.*

Et quod dicitur de paritate armorum non reperitur aliquo iure cautum, nec exceſſus in armis eſt aliquo modo conſiderabilis niſi ſit
10 ex propoſito, & deliberatione, cum alias licitum ſit inſultato ſe defendere cum armis, quæ habet ad manum, licet inequalibus, & longe melioribus, vt ente, pugione, ſclopo, vel alio inſtrumento contra aduerſarium habentem ſolummodo bacculum, ſaxum, vel etiam pugno, & manu vacua tantum offendere volentem, quando pręcipue aliter iniuria cum honore euadi non poteſt, etiam ſi mors inſultantis ſequatur *Bart. in l. 1. nu. 7. C. vnde vi Cabal. reſol. crim. caſ. 248. n. 31. & ſeqq. Gratian. diſcep. forenſ. cap 837. n. 4. cum. alijs per Guaz. d. def. 29. cap. 4. n. 28.*

Atque eſt adeo permiſſa defenſio vt ſeruato moderamine prędicto licitum ſit inſultantem offendere non ſolum pro defenſione proprij corporis, & honoris, qui vitæ
11 æquiparatur, ſed etiam pro defenſione rerum, quæ dicuntur ſecundus ſanguis, & pro defenſione propinquorum, ſeu amicorum extraneorum, vel ſociorum interficiendo, etiam mediatores rixę ſi aliter fieri nõ poſſit, quod procedit non ſolum in foro fori, ſed etiam in foro conſcientiæ, ſeù pol., vt alij dicunt, ita vt nec irregularitas, vel excommunicatio incurratur, quamuis inſultatus poſſet fugiendo ſe ſaluare ſine periculo, cum non teneatur fugere, maxime quando ſumus inter æquales, vel inter milites, quibus fuga eſt ignominioſa *Clar. in §. homicidium verſ. euacuatur autem, cum pluribus ſeqq. Pet. Cabal. reſol. crim. caſ. 294. num. 441. Farinac. quæſt. 125. & Guaz. d. def. 29 cap. 4. n. 13. & ſeqq.*

Et banna prohibentia armorum delationem, & vſum non habent locum, quandoquis vtitur armis ad ſui, vel alterius defenſio-

ſionem in caſibus à iure permiſſis, quia per-
miſſa defenſione videtur permiſſum omne id,
12 ſine quo illa fieri non poteſt, & ideo ſi ali-
quis etiam non habens facultatem armo-
rum ad effectum prædictum, aſſumat arma de
domo, vel apotheca, ſeu de latere alterius
non incidit in pœnam delationis, vel vſus ar-
morum, vt latè probat *Cabal. reſol. crim. caſ.*
62. per tot. & caſ. 88. *in fine n.* 8. quia dela-
13 tio armorum momentanea non punitur, nec
comprehenditur in ſtatuto prohibente dela-
tionem armorum, etiam quod fieret ad of-
fendendum aliquem ſuum aduerſarium, of-
fenſione tamen non ſubſequuta *Farinac.*
quæſt. 108. *n.* 43. *Guaz. d. def.* 29. *cap.* 2. *n.*
17. ſicut nec punitur ſi fiat ad perſecutionem
14 bannitorum, niſi hoc ſimularetur ad alium
malum finem, vt per *Cabal. reſol. crim. caſ.*
45. *per tot.*

Cum etiam banna punientia pœna mor-
tis exonerantem ſclopum contra aliquem
15 animo offendendi non habeant locum quã-
do aliquis fuit aggreſſus, & exonerauit ſclo-
pum pro ſui defenſione, quia talia banna
non intelliguntur, nec poſſunt tollere natu-
ralẽ defenſionẽ, ſed illã potius ſemper reſer-
uare *Alex. conſ.* 113. *n.* 8. *lib.* 5. *Marſil. ſing.* 59.
cum alijs per Cabal. d. caſ. 88. *n.* 1. *& ſeqq.*

Et quando banna imponunt pœnam vlti-
mi ſupplicij, & confiſcationis bonorum con-
tra exonerantem ſclopum cum offenſione
16 alterius, quamuis non fiat ad defenſam, de-
bet intelligi de offenſione facta per tactum
corporis, nec ſufficit offenſio facta in veſti-
bus ad tradita per *Guaz. d. def.* 29. *cap.* 2.
num. 12. *ac in tract. de pace, & treg. part.* 1.
quæſt 52. *n.* 4. quia banna imponentia gra-
uiorem pœnam, quam faciat ius commune
17 dicuntur ædita potius ad terrorem, quam
ad comminatæ pœnæ executionem, & ideò
non ſunt extendenda, ſed ſtrictè interpre-
tanda, & Iudex poteſt ex aliqua iuſta cauſa
ab illorum rigore in iudicando recedere *Ber-
tach. in repert. verb. bannum n.* 35. *cum alijs
per Guaz. d. def.* 29. *cap.* 2. *n.* 23. vbi prop-
terea dicit non eſſe inhærendum opinioni il-
lorum, qui autumant ad vnguem eſſe ſeruan-
da cum ſummum ius, ſumma iniuria repute-
tur quamuis non ignorem ex legibus muni-
cipalibus in ſtatu Florentino, ac etiam alibi
ad reprimendam delinquentium audaciam
pro maleficio attentato, & conatu cum ar-
chibuſijs, et ã nulla ſequuta offenſione, ſed ex
18 ſolo conatu, & attentatione exonerandi ar-
chibuſium contra aliquem licet verè exone-
ratus non fuerit, nec pila emiſſa impoſitam
eſſe pœnam furcarum, & confiſcationis bo-
norum, & tanto magis ſi ſequuta fuerit exo-
neratio licet non offenderit perſonam, nec
veſtes tetigerit, vt teſtatur *Pet. Cabal. reſol.
crim. caſ.* 152. *n.* 1.

Cum itaque ex prædictis appareat eſſe ab-
ſoluendum Antonium principalem præten-
ſum delinquẽtem, eo magis erunt abſoluen-
di etiam Paulus, & Carolus prætenſi auxi-
liatores in ipſo actu rixãdi, quia quamuis au-
xiliatores, & opem præſtantes ad delinquen-
19 dum ſiue ante delictum, vt comodando ar-
ma, equos vel aliter delinquentem inſtruen-
do, ſiue in ipſo delicto aſſiſtendo, & admo-
nando, vel delinquentem audaciorem red-
dendo eadem pœna puniantur, qua punitur
ipſe delinquens principalis *Boer. quæſt.* 167.
Marſil. in prax. §. conſtante nu. 56. & quam-
plures alij relati per *Menoch de arbit caſ.* 349.
n. 3. *& ſeqq. Clar. § fin. quæſt.* 90. *per tot & Fa-
rinac. quæſt.* 130. tamen cũ vt dictũ eſt ſit ab-
ſoluẽdus principalis, & ſit immunis ad pœna,
tãto magis debẽt eſſe immunes, qui præten-
duntur auxiliatores, & præcipuè quãdo igno-
ranter, prout præſumitur auxiliũ præſtiterunt,
& quãdo nõ conſtat plenè, & verè de delicto
20 principalis, ita vt non ſufficiat principalem
fuiſſe in contumaciam condemnatum, nec
eius confeſſio, vel ſententia contra eum la-
ta niſi proceſſus agitetur, & probetur pari-
ter contra ipſos auxiliatores, qui nec puniri
poſſunt ſi doceant ſe in actu delicti nihil egiſ-
ſe, ſed ipſum principalem potuiſſe per ſe de-
lictum committere, cum præſumatur à iure
aliquem adfuiſſe delicto caſu, & fortuito non
autem ſcienter, & doloſè, niſi probetur ali-
quis actus in contrarium *Marſil. conſ.* 24. *n.*
23. *Pariſ. conſ.* 164 *nu.* 14. *lib.* 4. *Iaſ. conſ.*
137. *lib* 1. *cum alijs latè adductis per Menoch.
de arbitr. d. caſ.* 349. *n.* 6. *& ſeqq. per tot. &
caſ.* 350. *in fine*, ac plures modos, & caute-
las defendendi huiuſmodi auxiliatores tradit
Guaz. def. 33. *cap.* 10. *per tot.*

Vbi verò auxilium præſtatur poſt delictũ
ad euadendum, & occultandum delinquen-
21 tem tenentur auxiliatores pœna *l.* 1. *& l. fin.
C. de his qui latrt.* quæ eſt extraordinaria Iu-
dicis arbitrio, niſi præceſſiſſet aliquis tracta-

tus

tus de auxilio poſt delictum præſtando, quia tunc eadem pęna, qua principalis tenerentur *Menoch. d. caſ. 349. n. 21. & ſeqq. & Clar. §. fin. d. quaſt. 90. verſ. aut vero.*

Quatenus autem prædictus Antonius poſſet aliqua pæna pecuniaria puniri, cum ſit deſcriptus in militia Sereniſſimi Magni Ducis noſtri, & ſpontè faſſus fuerit delictum licet cum illa qualitate ad ſui defenſionem, quam etiam poſteà probauit deberet vigore priuilegiorum bandarum S. C. S. editorum de anno *1646.* cap. 13. n. 2. gaudere beneficio cõfeſſionis pro quarta parte, cum dicta confeſſio quamuis qualificata habeatur pro pura, & ſimplici confeſſione, nec in aliquo
22 grauet fiſcum onere probandi, ſed ex illa ſequi potuiſset condemnatio, niſi qualitas adiecta fuiſset probata *Cabal. reſol. crim. caſ. 56. n. 29. & ſeqq. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 109. n. 44.*

Ac de reſiduo pęnę detracta illa quarta parte vigore confeſſionis, cum etiam habuerit pacem ab offenſo deberet remitti alia medietas pro beneficio pacis, quæ medietas eſt deducenda non quidem habito reſpectu ad integram ſummam pęnæ, ſed ad id quod re-
23 manet deducta quarta parte vigore confeſſionis iuxtà veriorem opinionem, & in iudicijs frequentatam exemplo legitimæ, & trebellianicæ, quæ deducuntur a filio ſub conditione grauato deducendo primo legitimam habito reſpectu ad totam hęreditatem, & poſtea trebellianicam de eo tantum quòd ſupereſt in hęreditare deducta legittima *Ang. de malef. verb. deducta quarta n. 7. Caball. reſol. crim. d. caſ. 56. n. 144.* vbi latè de modo calculandi diminutionem, vel augumentum pænarum quando ex aliqua cauſa minuitur, vel augetur pæna delicti.

Iſtud tamen beneficium pacis circa diminutionem pænæ prodeſt ſolummodo comparentibus in iudicio, ac illam producenti-
24 bus implorando beneficium legis, vel ſtatuti, non autem contumacibus illam non producentibus, quamuis eſſet producta ab alijs ſocijs criminis *Vlpell. tract. de pace quaſt. 65. & Cabal. reſol. crim. caſ. 75. per tot.*

Ac etiam dicta beneficia procedunt tantum vbi agitur de pænis quantitatiuis dimi-
25 nutionem, vel augumentum recipientibus, vt ſunt pęnæ pecuniariæ, non verò vbi ageretur de pænis corporalibus, vel conſiſtentibus in aliqua ſpecie inalterabili *Cabal. reſol. crim. caſ. 56. n. 113. & ſeqq. ad 125.* vbi pulcrè hanc materiam declarat.

SVMMARIVM In Caput XXI.

1 *Creditores poſteriores quomodo habeant ius offerendi aduerſus anteriores.*

2 *Ius offerendi ceſſat quando res fuit vendita cuidam extraneo per creditorem anteriorem iure creditoris vendentem, ſecùs ſi non iure creditoris, ſed iure venditoris vendiderit num. 3.*

4 *Ius offerendi competit quando res fuit vendita non extraneo, ſed alteri creditori cui poteſt offerri non ſolum per poſteriores, ſed per ipſummet debitorem.*

5 *Venditio quando dicatur facta iure creditoris vt ceſſet ius offerendi.*

6 *Creditor anterior an poſſit cogi per poſteriores ad vendendum, & ſibi, ac illis ſatisfaciendum de pretio.*

7 *Creditor poteſt occupare omnia bona debitoris donec ſibi ſoluatur.*

8 *Mulier pro ſua dote an poſſit occupare omnia bona viri donec ſibi dos reſtituatur, vel teneatur vnum tamen fundum eligere pro concurrenti quantitate.*

9 *Ius offerendi ceſſat quando ab initio fuit conuentum, quod res poſsit vendi, vel in ſolutum accipi.*

10 *Stante obligatione Camerali, vel quarantigia pignus cenſetur ſubmiſſum cuilibet compulſioni ad libitum creditoris, & ceſſat ius offerendi.*

11 *Obligatus in forma Cameræ, vel per quarantigiam habetur pro condemnato, & poteſt executiuè conueniri.*

12 *Ius offerendi ceſſat quando creditori vti extraneo oblatori fuit res vendita.*

13 *Creditor admittitur ad licitandum ſicut quilibet extraneus.*

14 *Creditor cognatus debitoris cæteris paribus eſt præferendus in licitatione.*

15 *Æſtimatio eſt neceſſaria quando res adiudicatur creditori n. 16.*

17 *Adiudicatio fit creditori in ſubſidium tantum.*

18 *Res non debet viliori prętio vendi, ſed pro iuſto creditori etiam inuito adiudicari.*

19 *Æſtimatio non eſt neceſſaria vbi agitur de debito priuato, ſed tãtum vbi agitur de debito fiſcali, vel exactione publicarum functionum num. 20.*

21 *Deliberatio bonorum ſub haſta non poteſt fieri niſi pręſente pecunia.*

22 *Ius offerendi competit etiam primo creditori poſsidenti aduerſus ſecundum offerentem, ſicut cuilibet et poſſeſſori extraneo n. 23.*

24 *Ius offerendi competit cuilibet extraneo n. 25.*

25 *Quilibet extraneus ſoluere poteſt pro debitore, & eum liberare etiam creditore inuito, non tamen reportat iurium ceſsionem.*

26 *Poſſeſſor poteſt deponere ſi creditor recuſet pecuniam oblatam recipere, & ceſsio habetur pro facta.*

27 *Volens vti iure offerendi an, & quando teneatur omne debitum, et expenſas offerre, et quando detur retentio pro melioramentis, et num. 28.*

28 *Poſsidens pro ſuo credito non tenetur offerre, niſi creditum quod eſt anterius ſuo.*

29 *Ius offerendi an, et quando locum habeat in dote num. 30.*

31 *In iure offerendi melior eſt conditio poſsidentis ſi primus, et ſecundus creditor ſibi inuicem, et viciſsim offerant, et contendant.*

32 *Si nec primus, nec ſecundus creditor poſsideant, ſed quidam tertius, et omnes vti velint iure offerendi primus præfertur ſecundo, et tertius poſsidens ambos excludere poteſt num. 33.*

34 *Ius offerendi competit quandocunq; etiam poſt ſententiam n. 35.*

36 *Ius offerendi debitori non competit poſt adiudicationem factam creditori, et quando ſecus num. 37. et 38.*

39 *Oblatio debet eſſe realis, nec ſola verbalis ſufficit.*

NOn eſt dubium quod creditores ſecundi, & poſteriores habentes hypothecam poſſunt offerre primis creditoribus anterioribus licet hypothecarijs illorum credita, & liberare bona hypothecata pro confirmatione ſuarum hypothecarum poſteriorum intentando contra dicta bona Saluianum, vel hypothecariam actionem ad effe-
1 ctum reportandi iura primorum, & in eorum locum ſuccedendi, quando nulla præcedente conuentione fuerunt data in ſolutum, vel vendita per ipſummet debitorem ipſis primis creditoribus, vel etiam extraneis, qui illis ſoluerunt pretium pro eorum ſatisfactione, quamuis dicti primi creditores alteri extraneo poſtea vendidiſſent, cum non vendiderint iure creditorum, ſed vigore acceptationis in ſolutum eis factæ, vel emptionis, & ſic cum tranſmiſerint dominium affectum dicto onere iuris offerendi iuxtà *deciſ. tex. in l. 1. in 2. reſponſo C. ſi antiq. cred. Afflic. deciſ. 16. n. 2. et per tot. vbi Vrſil. n. 1. et idem Afflic. deciſ. 259. latè Neguſ. de pig. part. 5. memb. 3. n. 1. et ſeqq. et Peſth. tract. de ſubhaſt. inſpect. 66. Capyc. 202. n. 5. Grattian. diſcep. forenſ. cap. 269. nu. 30. etc. et pulcrè Duran. deciſ. 445. n. 1. et ſeqq. Menoch. de pręſump. lib. 3. præſump. 121. n. 1.*

Sed quando primus creditor hypothecarius iure creditoris auctoritate legis, vel pacti vendit rem ſui debitoris cuidam extraneo facit illum ſecurum, vt non poſſit conueniri iure offerendi à ſecundo, & poſteriore creditore, quia iſto caſu primus creditor vendens
2 iure crediti ſui transfert in emptorem dominium non affectum, cum tempore contractę hypothecę habuerit à debitore licentiam alienandi, & illa vtendo reſoluitur ius ſecundi creditoris, ac ſi illi huiuſmodi res nunquã fuerit obligata, cum talis facultas vendendi præceſſerit eius obligationẽ *d. l. 1. C. ſi antiq. cred. Afflic. d. deciſ. 16. n. 2. Neguſ. d. part. 5. memb. 3. n. 4. Menoch. d. præſump. 121. n. 5. lib. 3.* cum alijs ſupra relatis.

Si tamen non iure creditoris, ſed iure venditoris primus creditor vendat, vt quando prius ipſe emit, vel in ſolutum accepit, &
3 deindè alteri vendit remanet ſaluum ius offerendi ſecundo creditori iuxtà ſuperius dicta *Duran. deciſ. 445. nu. 21. et ſeqq.* Sicut etiam competeret ius offerẽdi ſi primus creditor vendidiſſet etiam iure creditoris non extraneo, ſed alteri creditori, vel fideiuſſori eiuſdem debitoris, quaſi tunc ſecũdus cre-
4 ditor, vel fideiuſſor emens à primo eiuſdem debitoris creditore non tam acquirendi dominij cauſa, quam ſeruandi ſuis pignoris præſumatur emiſſe, & ideo per alios creditores poſteriores, ac etiam per ipſummet debitorem poteſt ei offerri *l. 2. ff. de diſtract. pig. l. cum ſecundus §. fin. et l. ſeq. ff. eod. Neguſ. d. memb. 3. part. 5. n. 5. Duran. d. deciſ. 445. n. 6. et 7. latè Menoch. d. pręſump. 121. n. 6. et ſeqq. ad finem*, vbi tamen quod iſta

præ-

præſumptio admittit probationem in con-
trarium, ita vt ſi conſtaret vti extrancum
emiſſe ceſſaret ius offerendi.

Quando autem primus creditor adiuit Iu-
dicem, & ab eo obtinuit mediante ſubhaſta-
tionem vendi bona ſibi obligata pro ſatisfa-
5 ctione ſui crediti, dicitur proculdubio facta
venditio iure creditoris, & non eſt locus iu-
ri offerendi, ſicuti multis relatis latiſſimè pro-
bat *Duran. d. deciſ.* 445. *n.* 5. *& ſeqq. ad* 93.
Immo ſi ita non fecisſet primus creditor po-
tuiſset per poſteriores creditores in execu-
tione iudicati compelli; vel vt conſentiret
venditioni pignoris, & rei hypothecatæ, vel
6 ipſe venderet ad hoc, vt ex prætio primo ei-
dem anteriori ſatisfiat, & ex reſiduo ſequen-
tibus, & poſterioribus, quicquid alias videa-
tur anteriorem creditorem cogi non poſſe
rem obligatam vendere, ſed poſſe eam reti-
nere loco pignoris donec ſibi ſoluatur *l.
quamuis. ff. de pig. act. Gratian. diſcep. fo-
renſ. cap.* 941. *num.* 3. ac pro indubitato vi-
detur admittere *Duran. d. deciſ.* 445. *in prin.
Rot. in Nouiſſ. part.* 7. *deciſ.* 180. *n.* 4. *&* 5.
7 cum poſſit creditor hypothecarius occupare
omnia bona ſui debitoris donec ſibi ſoluatur
*l. creditoris. ff de diſtract. pig. l. quandiù C.
eod Neguſ. de pig. part.* 5. *memb.* 1. *num.* 33.
quod procedit etiam in vxore ipſius debito-
ris, quæ ſoluto matrimonio ob mortem vi-
8 ri poteſt pro ſua dote retinere omnia illius
bona donec ſibi dos reſtituatur non attenta
menſura debiti, niſi eſſemus in caſu reſtitu-
tionis propter inopiam, quia tunc non poſ-
ſet omnia occupare, ſed tantū eligere vnum
fundum de melioribus, & ſibi benè viſum
pro concurrenti æſtimationē ſuę dotis, nè ſit
in eius poteſtate dum videt virum facultati-
bus labentem illudere alios creditores *Ne-
guſ. d memb.* 1. *part.* 5. *n.* 33. *Alex. conſ.* 4.
n. 8. *lib.* 2. *Maſtrill. deciſ.* 142. *cum alijs per
Gratian. diſcep. forenſ. cap* 961. *nu.* 7. *&* 8.
vbi hoc modo diſtinguit *Magon. deciſ. Flor.*
68. *n.* 1. Et ita etiam ad obuiandum fraudi-
bus anterior poteſt compelli per poſteriores
vendere rem hypothecatam ab eo poſseſsā,
vel venditioni conſentire, cum ſua non in-
terſit dūmodo ſibi primo ſatisfiat de prætio.

Præterea creditor poſterior excluditur à
iure offerendi quando ab initio in conſtitu-
tione pignoris fuit conuentum inter debito-
9 rem, & primum creditorem, vt ei liceat poſt
moram accipere rem hypothecatam in ſolu-
tum, ſi deindè mora commiſsa primus cre-
ditor vigore dicti pacti accipit in ſolutum à
debitore, quia tale pactum præceſſit hypo-
thecam poſterioris creditoris, quæ ideò illo
ad effectum perducto remanet extincta, &
ſublata, & ſine illa ius offerendi non compe-
tit *Theſaur. deciſ.* 157. *n.* 2. *cum alijs per Du-
ran. d. deciſ.* 445. *n.* 32. *& ſeqq.*

Et ſtante obligatione Cameral, ſiue qua-
rantigia loco illius in aliquibus partibus, vt
in Tuſcia vtata cenſetur pignus ſubmiſſum
cui compulſioni ad libitum creditoris, & da-
10 tà omnis facultas ab initio, vt poſſit ſibi de
illo ſatisfacere per ſubhaſtationem, & con-
ſequenter ceſſat ius offerendi, vt pulcrè de-
clarat idem *Duran. d. deciſ.* 445. *n.* 82. *ad* 85.
quia obligatio Cameralis, vel quarantigia
facit ius certum, & indubitatum, ac inducit
11 confeſſionem iudicialem, & taliter obliga-
tus habetur pro condemnato, ac vti ex re iu-
dicata poteſt executiue conueniri idem *Du-
ran. deciſ.* 383. *n.* 2. *&* 3.

Itaut creditor poſterior non habeat ius
offerendi etiam quando primo creditori, non
tamen vti creditori; ſed tanquam penitus
extraneo oblatori fuit res à Iudice mediante
ſubhaſtatione deliberata *Felician. de cenſ.
lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 13. *& ſeqq. cum alijs per Du-
ran. d. deciſ* 445. *n.* 86. niſi conſtaret emiſſe
potius ſui iuris conſeruandi gratia, quam ac-
quirendi dominium, &c. Poteſt enim cre-
ditor in venditione rei ſibi hypothecatæ ad-
13 mitti ad offerendum, & licitandum ſicuti
quilibet alius extraneus *l.* 2. *C. ſi in cauſ. iud.
Rot. in Imolen. pecuniaria Lunæ* 16. *Iunij*
1608. *n.* 9. *coram Penna, habetur penes Poſth.
de manut. deciſ* 109. & inter impreſſas eiuſ-
dem Pennæ *deciſ.* 1371. immò in licitatio-
ne bonorum creditor cognatus debitoris da-
14 ta paritate oblationis ex alijs præferendus
l. 1. *ff. de priuileg. cred. Gratian. diſcep. forenſ.
cap.* 978. *n.* 13.

In omnem tamen caſum, quo ad iudicatio
fiat ipſi creditori ad euitandas fraudes debet
15 præcedere æſtimatio de iuſto prætio, & va-
lore bonorum adiudicandorum, aliàs deli-
beratio eſſet nulla *Caſtr. in l. ſi quos* 16. *C de
reſcind. vend. & Gratian. diſcep. forenſ.* 686.
n. 3. ſiuè agatur de debito priuato, ſiuè de
exactione publicarum functionum, vel de-
16 libito fiſcali quando ob non exiſtentiam
alio-

aliorum licitatorum, vel oblatorum fit adiu-
dicatio ipſi creditori idem *Gratian. diſcep. fo-
renſ. cap. 7. n. 19. & 20.* nam adiudicatio cre-
ditori eſt facienda tantum in ſubſidium con-
17 ſtito, quod in ſubhaſtatione non fuerunt re-
perti alij emptores pro iuſto prætio, alias eſ-
ſet nulla maximè non præcedente dicta ęſti-
matione *Duran. deciſ. 37. n. 11. 12. & 13.
Seraph. deciſ. 984. n. 1. Ludouiſ. deciſ. 12. cum
annot.*

Si enim non reperiatur emptor pro iuſto
prætio conſiderando ab expertis, attentis
omnibus qualitatibus intrinſecis, & extrin-
ſecis ipſorum bonorum, non debent viliori
18 prætio vendi, ſed iuſto prætio adiudicari
ipſi creditori etiam inuito, cum paria ſint
emptorem non reperiri, vel iuſtum prętium
non offerri *l. 1. C. ſi in cauſ. iudic. Afflic. deciſ.
358. n. 5. Rot. penès Poſth. tract. de ſubhaſt.
deciſ. 1. per tot.*

Quod autem dictum eſt de ęſtimatione in-
telligendum eſt quando proceditur per viam
dationis in ſolutum, ſecus autem quando
19 proceditur per viam oblationis in concurſu
aliorum licitatorum, & oblatorum, quaſi
tunc poſſint bona conſignari etiam ipſi cre-
ditori plus offerenti ſine alia ęſtimatione,
prçcipuè vbi agitur de debito priuato *Pen-
na in d. Imolen. Pecuniaria de Pantaleonibus
deciſ. 1371. n. 8. & 9.* cum etiam regulariter
dicta æſtimatio non ſit neceſſaria de iure cõ-
muni iuxtà veriorem opinionem ante ſubha-
20 ſtationem, & adiudicationem vbi agitur de
debito priuato, ſed tantum quando agitur
de debito fiſcali, vel de exactione publica-
rum functionum, vt latè probat videndus
Poſth. tract. de ſubhaſt. inſpect. 47. per tot.
& teſtatur idem *Gratian. diſcep. forenſ. cap.
545. n. 24. & cap 706. n. 7.*

Illud etiam ſciendum eſt in hac materia,
quod deliberatio bonorum, quæ ſub haſta
venduntur non poteſt fieri, niſi præſente pe-
cunia alias eſſet nulla, niſi aliter probetur
de conſuetudine ſeruari in ſpecie, vel niſi
21 conſentiret creditor, qui tamen conſenſus
debet eſſe talis, vt debitor remaneat libera-
tus, & in ipſo actu interuenire non poteſt,
ſicut etiam eſſet neceſſarius conſenſus ipſius
debitoris ſi eidem aliquod reſiduum prætij
deberet reſtitui *Vrſil. ad Afflic. deciſ. 358. n.
4. Ludouiſ. deciſ. 23. per tot. vbi Beltram. in
annot. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 7. n. 6. cap.
321. n. 5. & cap. 326. n. 5. & n. 14.* vbi plu-
ra, & quod tamen non referat an ſatisfactio,
& ſolutio fiat in pecunia, vel alia re, ſed nul-
latenùs ſufficere promiſſionem de accollan-
do tot debita, cum talis promiſſio non ſit
accollatio, nec liberet debitorem prout re-
quiritur.

Et quoniam dictum eſt ſecundo creditori
competere ius offerendi aduerſus primum,
non eſt omittendum, quod ſi primus credi-
tor reperiatur in poſſeſſione bonorum ſibi
obligatorum, & conueniatur à ſecundo cre-
ditore hypothecario iure offerendi, quamuis
22 non cogatur illi ſoluere, nec offerre, tamen
ſi velit poteſt etiam ipſe primus creditor è
conuerſo dum poſſidet offerre ſecundo cre-
ditori, quod ei debetur, & rem poſſeſſam re-
tinere ſi ſua interſit, ſicut poteſt offerre qui-
libet extraneus poſſeſſor *gloſ. in l. potior §. fin.
ff. qui pot. in pig. hab. l. mulier. ff eod. gloſ. in l.
1. C. eod. Neguſ. de pig part. 5. memb. 3. nu.*
23 *17.* quod procedit etiam poſt oblationem,
depoſitionem, & obſignationem factam à
ſecundo, nam primus adhuc poſſidens poteſt
offerre, & illum repellere *Neguſ. loc. cit. n.
20.* Oblatio enim pecunię debitæ poteſt fie-
ri à quocumq; tertio poſſeſſore cõuento hy-
pothecaria, vel Saluiano, quamuis nullum
24 aliud ius in re haberet, & immo à quocunq;
penitus extraneo cum non interſit creditoris
an ab vno, vel ab alio recipiat ſolutionem
*Rol. conſ. 14. n. 9. lib. 1. Afflic. deciſ. 259. n.
3. Scapuc. de Saluian. lib. 2. quaſt. 3. per tot.
Duran. deciſ. 421. n. 1.*

De iure enim quilibet etiam non poſſi-
dens habet ius offerendi, & ſoluendi etiam
inuito creditore ad effectum extinguendi
25 obligationem debitoris, & eum liberandi
ſimul cum re hypothecata, non autem ad
effectum reportandi iurium ceſſionem *l. ſol-
uendo ff. de neg geſt. & l. nulla C. de ſolut. Ne-
guſ. loc. ſup. cit. n. 26. verſus finem Gratian.
diſcep. forenſ. cap. 793. n. 18. & cap. 686. n.
8. Capyc. deciſ. 202. n. 5.*

Et ſi creditor recuſet recipere ſuum cre-
ditum ei oblatum eſt locus depoſito, per
quod liberatur poſſeſſor, cui etiam eſt facien-
da quietantia cum ceſſione iurium adeo vt
eo recuſante habeatur ipſo iure pro facta, &
26 confirmet hypothecam poſſeſſoris, volens
tamen vti iure offerendi tenetur non ſolum
offerre totum debitum, & vtrunque debitum
quan-

quando creditor agit ex pluribus creditis, ſed
etiam expenſas *Duran. d. deciſ. 421. n. 2. &*
ſeqq. Niſi poſſeſſor feciſſet melioramenta in
re poſſeſſa, nam tunc ſufficit, quod offerat prę-
27 tium rei illis detractis, licet creditor non
conſequatur totum creditum ſuum, quicquid
aliis, vt dixi teneatur totum offerre *Pet.*
Cabal conſ. deciſ. 14. lib. 1. Cyriac. contr. iur.
cap. 194. Magon. deciſ. Flor. 51. per tot. Neguſ. de
pig. part. 5. memb. 4. n. 21. & ſeqq. Et plura
alia qualiter pro melioramentis detur reten-
tio, vel actio tradit *Gratian. diſcep. forenſ.*
cap. 193. per tot. cap. 494. n. 12. & cap. 926.
n. 17. idem Magon. deciſ. Flor. 49. n. 23.

Intelligendo tamen id, quod dicitur de to-
to debito offerendo quando ſumus in ipſo
debitore, vel in ſimplici poſſeſſore non ha-
bente aliquod ius crediti in bonis poſſeſſis,
ſecus autem quando ſumus in ſecundo cre-
28 ditore offerente, qui non tenetur offerre ni-
ſi creditum, quod eſt anterius ſuo, ſi primus
creditor, cui offertur habeat plura credita
partim anteriora, & partim poſteriora *l. quæ-*
rebatur. ff. qui pot. in pig. hab. Neguſ. de pig. d.
part. 5. memb. 3. n. 31. & 32.

Ita vt prædicta de iure offerendi proce-
dant etiam in dote, quam tertius poſſeſſor
conuentus, vel alij creditores mariti pro re-
dimenda re hypothecata poſſunt offerre vxo-
ri eam ſoluto matrimonio repetenti ad effe-
ctum reportandi ceſſionem iurium dotalium,
29 quod tamen non eſſet permiſſum vbi vxor
dotem repeteret propter inopiam viri, vel
alterius ad eam obligati, quia tunc in caſu
inopię poſſet inſiſtere in bonis, & per obla-
tionem dotis non poſſet repelli, ſicut contin-
git ſoluto matrimonio, vt communiter di-
ſtingunt Doctores *Gionagn. reſponſ. 73. nu.*
119. lib. 1. Neguſ. d. part. 5. memb. 1. n. 31.
Gail. obſeru. 92. lib. 2. Merlin. de pig. lib. 4.
tit. 2. quæſt. 67. Ciarlin. contr. iur. cap. 94.
n. 23. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 38. nu. 36.
cap. 489. n. 21. cap. 660. n. 13. & cap. 700.
n. 47. Et hæc diſtinctio videtur procedere
poſſe, etiam quando mulier agit in ſubſidium
30 contra rem æſtimatam ſibi in dotem tradi-
tam ea æſtimatione, quę facit emptionem, &
venditionem vigore *l. in rebus C. de iur. dot.*
Soc. conſ. 224. lib. 2. Gratian. d. cap. 38. n. 36.
& ſeqq. quamuis multa in contrarium addu-
cat *Neguſ. d. part. 5. memb. 3. n. 28.*

Si vero primus creditor non poſſidet rem
hypothecatam, ſed agit contra ſecundum
creditorem illam poſſidentem, qui ſecundus
offerat primo, vt ſibi hypothecam, & poſ-
ſeſſionem confirmet non poteſt primus cre-
31 ditor replicando offerre ſecundo, & rem hy-
pothecatam obtinere, quia in pari cauſa me-
lior eſt conditio poſſidentis, & in dubio iu-
dicandum eſt pro reo *Salic. in l. cum notiſſimi*
§. eodem C. de praſcrip. 30. annor. cum alijs per
Neguſ. d. part. 5. memb. 3. n. 18.

Si tamen nec primus, nec ſecundus poſſi-
deret rem hypothecatam, ſed quidam ter-
tius, & ambo aliqua ratione, vel affectione
32 contenderent, & cuperent obtinere rem
obligatam offerendo alteri, primus deberet
præferri ſecundo per *tex. in l. 3. §. 1. ff. qui*
pot. in pig. hab. & tradit Neguſ. loc. cit n. 19.
Niſi iſte tertius poſſeſſor vellet ipſe illis offer-
re, quia volens poſſet ambos illos excludere
33 cum in iſto iure offerendi plus conſideretur
poſſeſſio, quam ius crediti, & reſpectus poſ-
ſeſſionis præualet hypothecæ, & credito il-
lorum quò ad ius offerendi *gloſ. & Salic. in d.*
l. cum notiſſimi §. eodem. Et ſi obtulit primo,
& in eius locum ſucceſſit, & illius creditum
abſorbeat totum prætium rei, puto quod
non teneatur offerre ſecundo, ſed per ante-
rioritatem poſſit illum excludere, niſi iſte ſe-
cundus vellet offerre pecuniam primo ſolu-
tam, quo caſu poſſidens iura primi poſſet pa-
riter offerendo illum excludere, & rem pro ſe
retinere ſi ſua putet intereſſe iuxta ſuperiùs
dicta.

Quę quidem oblatio in caſibus ſupradictis
fieri poteſt perpetuò, ideſt per modum agen-
di vſque ad 30. annos, per modum verò ex-
34 cipiendi quandocunq; & ſemper, cum an-
nua ad agendum ſit ſint perpetua ad exci-
piendum *l. purè in fine ff. de excep. Neguſ. part.*
5. memb. 3. num. 52. Scapuc. de Salutan. lib.
2. quæſt. 3. nu. 6. Ac fieri poteſt etiam poſt
35 latam ſententiam, & in iudicatum tranſa-
ctam, cum illam non improbet, ſed potius
confirmet *Neguſ. d. memb. 3. n. 51. Scapuc.*
d. quæſt. 3. n. 4. Magon. deciſ. Flor. 132. n.
12. Afflic. deciſ. 16. nu. 5. vbi Vrſil. num. 4.
in fine.

Non tamen d. oblatio eſſet permiſſa quò
ad debitorem poſt adiudicationem factam
creditori, & dominio in eum irreuocabiliter
translato, etiam ſi offerretur duplicatum pre-
36 tium, quia facta adiudicatione nullo mo-
do

Digitized by Google

do debitor auditur *Capyc. deciſ.* 202. *Neguſ. d. memb.* 3. *n.* 8. vbi dicit ſecus eſse quò ad ſecundum creditorem, cui remanet ſaluum ius offerendi, & alijs modis declarat, vt ibi per eum, quem ſequitur *Magon. d. deciſ. Flor.* 132. *n.* 1. *& ſeqq.* Niſi fuiſset appellatio in-
37 terpoſita, quia appellatio reſeruaret ius offerendi, etiam ipſi debitori, de quo tradit ex profeſso *Capyc. d. deciſ.* 202. *per tot.* vel niſi adiudicatio fuiſset nulla ob nō ſeruatam for-
38 mam ſtatuti, quaſi tunc improba alienatio non auferat ius proprietatis *l. ſi reſiduum C. de diſtract. pig. Magon. d. deciſ.* 132. *n.* 8. *& ſeqq.* Et huiuſmodi oblatio debet eſse realis, cum verbalis non ſufficiat, niſi quando creditor reſpondit ſe nolle recipere *Magon. d.*
39 *deciſ.* 132. *n.* 17. *& deciſ.* 118. *n.* 5. quam materiam latè proſequitur *Neguſ. de pig. d. part.* 5. *memb.* 3. *per tot.* vbi quibus competat ius offerendi qualiter oblatio fieri debeat, & de effectibus reſultantibus ex ipſa oblatione, de qua nos ſatis ad rem noſtram dicimus.

SVMMARIVM
In Caput XXII.

1 *Svbſtitutio poteſt fieri, etiam in contractibus, et reuocata donatione quò ad primum an cenſeatur reuocata quo ad ſubſtitutum.*
2 *Actio perſonalis tantum competit ſubſtituto abſenti in donatione.*
3 *Actio perſonalis non datur contra tertium poſſeſſorem.*
4 *Emptor bonorum fideicommiſſariorum an, et quando conueniri poſſit à vocatis ſtante ignorantia fideicommiſſi in alienante, et in ipſo acquirente.*
5 *Emptor rei ſubiectę fideicommiſſo in contractu niſi fuerit particeps fraudis non poteſt conueniri.*
6 *Ignorantia pręſumitur non docto de ſcientia. Agens ad rem ſubiectam fideicommiſſo alienatam tenetur probare ſcientiam alienantis.*
7 *Præſcriptionis requiſita.*
8 *Quæ ſint detrahēda de tempore pręſcriptionis.*
9 *Pręſcriptio trigenaria deductis deducendis aſcendit ad* 35. *vel* 36. *annos.*
10 *Præſcriptio longiſſimi temporis currit contra ignorantes, et n.* 11.
12 *Præſcriptio cępta cum defuncto currit etiam contra pupillum.*
13 *Pręſcriptio non currit vocato ad fideicommiſſum ante mortem pręcedentis grauati, quia non valenti agere non currit n.* 14.
15 *Quæ regula procedit tam in impedimento facti quàm iuris.*
16 *Quem de euictione tenet actio eundem agentem repellit exceptio.*
17 *Fęmina an veniat appellatione ſupraiuęnientium filiorum, et deſcendentium.*
18 *Hæres hæredis dicitur primi teſtatoris hęres.*
19 *Aditio hæreditatis ex quibus actibus inducatur n.* 20. *et ſeqq.*
20 *Filius poſſidendo bona patris in dubio pręſumitur hæres.*
22 *Vocatus ad rem aliquam cum alijs poteſt totam rem petere cæteris non petentibus ſuas partes præſtita cautione, etc. quando omnes ſunt in eodem gradu.*
23 *Proximus non admittitur ad ſuccedendum donec proximior adeſt, etiam ſi ſatisdare vellet, quia non habet intereſſe.*
24 *Vocatus non poteſt petere niſi portionem ſibi tangentem alijs vocatis adeuntibus.*
25 *Proximior quis præſumitur donec contrarium probetur probata conſanguinitate.*
26 *Quis pręſumitur ſine filijs deceſſiſſe dum contrarium non probatur.*
27 *Repræſentatio non habet locum quando fuerunt vocati ſupraiuenientes proximiores.*
28 *Item non habet locum ſtante clauſula ęqualiter.*
29 *Sicut non habet locum quando deficit qualitas, quæ requirebatur in patre.*
30 *Ceſſionarius debet agere ceſſionario nomine, et non proprio n.* 32.
31 *Ceſſio quando dicatur ſimulata, et calunnioſa.*
33 *Fęmina quando veniat appellatione liberorum et proximiorum.*
34 *Quando veniat ſub nomine agnationis.*

Svbſtitutio fideicommiſſaria poteſt fieri, etiā in contractibus, & donationibus inter viuos, prout facta fuit in caſu, de quo agitur, & dabitur actio ex fideicommiſſo, & licet poſteà fuerit reuocata donatio quò ad primum donatarium non cenſebitur reuocata
1 quo ad ſubſtitutum, cui per ſtipulationem donantis, vel donatarij fuit quæſita actio, & ſecundum multos ipſo iure dominium adueniente caſu ſubſtitutionis, ita vt tunc cō-

petat rei vendicatio, *Magon. deciſ. Flor.* 71.
n. 6. *& ſeqq. latè Gratian. diſcep.* 247. *n.* 1. *&*
ſeqq. cap. 381. *n.* 22. *cap.* 405. *n.* 20. *& cap.*
575. *n.* 8. *& ſeqq. Rot. in Nouiſſ. par.* 7. *deciſ.*
37. *n.* 6.

Ex huiuſmodi tamen ſtipulatione donantis, vel
donatarij licet valida tanquam ſuper re ſti-
pulatoris interpoſita oritur tantùm actio
perſonalis ad fauorem ſubſtituti absẽtis an-
2 te illius ratificationem præcipuè quando
primo donatario res non fuit tradita iuxtà
veriorem opinionem per *text. in l. quoties,*
C. de donat. sub modo, Caualer. deciſ. 12. *Guid.*
Pap. deciſ. 512. *verſ. Nec obſtat. Magon. deciſ.*
Flor. 71. *n.* 8. *& deciſ.* 102. *per tot. cum alijs*
per Gratian. diſcep. 332. *n.* 1. *& ſeqq per tot.*

Quæ quidem actio tanquam perſonalis
non datur contra tertios poſſeſſores, ſed tan-
tum contra hæredes primi donatarij ad tra-
dendum, & expediendum ſibi res donatas,
3 pręſertim quia licet verſemur in ſubſtitutio-
ne ex diſpoſitione donatoris, qui voluit bo-
na donata ſemper deuenire ad ſuos deſcen-
dentes superuiuentes, tamen ſtante igno-
rantia dictæ ſubſtitutionis in emptore bo-
norum non poteſt ipſe moleſtari, ſed ſolum
tenentur hæredes alienantis ad reſtitutio-
nem prætij iuxta diſpoſitionem *l. fin. §. fin.*
ff. de leg 2. Et quamuis ſecundum magis cõ-
munem opinionem ad hoc vt iſtud proce-
dat ſit etiam neceſſaria ignorantia ſubſtitu-
4 tionis in ipſo vendente, & alienante, & ob-
tineat tantum in fideicommiſſo conditionali
cum alijs declarationibus latè adductis per
Gratian. diſcep. 656. *n.* 24. *& ſeqq Rot. par.* 2
diuerſ. deciſ. 49. *per tot. Fuſar de ſubſtit.*
& fideicom. cap. 586. *n.* 1. *& ſeqq. Fontanel.*
de pact. nup. clauſ. 4. *gloſ.* 9. *part.* 5. Intelli-
gendum eſt de ſubſtitutione facta in vltima
voluntate tanquam magis fauorabili, ſecus
autem in ſubſtitutione facta in contractu
5 inter viuos; quæ non eſt adeo fauorabilis,
& ideò iſto caſu non poteſt emptor mole-
ſtari etiam in ſubſidium niſi fuerit doli parti-
ceps, ſed tantum dabitur actio ad prætium
contra alienantem, vel eius hæredes, præ-
cipuè quando emptor poſſidet ex cauſa one-
roſa, quicquid ſecus eſſet ſi poſſideret ex
cauſa lucratiua, vel ſtante eius dolo, & par-
ticipatione fraudis, vel vbi eſſemus in fidei-
commiſſo inducto in vltima voluntate, vt
bene declarat *Magon. deciſ. Flor.* 102. *n.* 12.
& ſeqq. per tot. quem pluribus alijs relatis
ſequitur *Gratian. diſcep.* 332. *n.* 9.

Et non docto de ſcientia alienantis præ-
ſumitur ignorantia, nam qui vult agere ad
rem alienatam per hæredem vti ſubiectam
6 fideicommiſſo debet probare sciẽtiam alie-
nantis, & tantò magis acquirentis, in quo
facilius præſumitur ignorãtia *Alex. conſ.* 184
n. 6. *lib.* 2. *conſ.* 3. *n.* 3. *lib.* 3. *& conſ.* 186. *n.* 5
lib. 5. *cum alijs per Seraph. deciſ.* 916. *n.* 8.

Pręterea actrici videtur etiam obſtare
pręſcriptio longiſſimi temporis cum in poſ-
ſeſſore concurrant omnia requiſita neceſsa-
7 ria, nempè bona fides, iuſtus titulus, res
non vitioſa traditio, & poſseſſio continuata
ad tradita per DD. & præcipuè *Otnot. In-*
ſtit. de vſucap. & long. temp. pręſcrip. §. 1. *n.*
13. *& ſeqq.* ita vt etiam detractis detrahen-
dis nempè tempore minoris ætatis, belli,
peſtis, feriarum luctus, sedis vacantis, ab-
ſentię Reipublicæ cauſa, & ſimilibus tem-
poribus quibus ius non redditur, prout hæc
8 eſse detrahenda in præſcriptionibus probat
Gratian. diſcep. 403. *n.* 22. *& ſeqq. & cap.*
433. *n.* 86. *quem refert Merlin. de legitt. lib.*
5. *tit.* 3. *quaſt.* 10. *n.* 6. *vbi tamen n.* 31. ſe-
quitur ſolùm quò ad minorem ætatem, non
verò quò ad ferias maximè in pręſcriptione
triginta annorum, quicquid ſit in decenaria,
vel vigenaria refert *Laderch. conſ.* 75. *nu.* 8.
Honded. conſ. 83. *n.* 62. *lib.* 1. *et Rot. Luc. per*
Genit. ſuum deciſ. 70. *n.* 42. Et quod pupil-
laris ætas deducatur ex omni pręſcriptione,
etiam longiſſimi temporis *Montan. de tut.*
cap. 37. *n.* 64. Immo Florentiæ de ſtilo de-
9 ducuntur omnes dies feriati, ita vt illis de-
ductis triginta anni aſcendant ad 35, vel 36.
annos, ſicuti dies abſentiæ ex cauſa neceſſa-
ria, vel probabili, vt teſtatur *Magon. deciſ.*
Flor. 105. *n.* 1. *& ſeqq. & deciſ* 64. *nu.* 76.
Poſſit nihilominus dici completa præſcrip-
10 tio longiſſimo tempore, quæ currit etiam
contra ignorantes, vt firmat *Gratian diſcep.*
433. *nu.* 67. *& nu.* 92. *& cap.* 475. *num* 20.
quamuis iſta ignorantia poſſet eſſe iuſta cau-
ſa reſtitutionis in integrum *Duran deciſ.* 426.
11 *n.* 12. Et in omnem caſum deberet cauſa
ignorantiæ probari, & non ſuffragatur eis, in
quibus caderet pręſumpta ſcientia *Scapuc de*
Salman. lib. 2. *quaſt.* 21. *n.* 4. *Gratian. diſcep.*
118. *Magon. deciſ. Flor.* 26. *n.* 12. *& ſeqq. &*
deciſ. Luc. 31. *n.* 22. *vbi Add.* Et quod præ-

ſcriptio cæpta cum defuncto maiore currat
12 etiam contra pupillum, ex *Caſtr. conſ.* 229.
lib. 2. *firmat Card. Tuſch. verb. Præſcriptio*
concl. 548. *n.* 7. *facit Magon. d. deciſ. Luc.* 31.
n. 21. vbi quod in in conuentionalibus cur-
rit etiam minori ſinè ſpe reſtitutionis, &c.
Intelligendo hoc de omni pręſcriptione fa-
uorabili, excepta præſcriptione triginta an-
norum, quæ tanquam odioſa non currit pu-
pillis ſed dormit durāte pupillari ętate etiam
ſi cępta fuerit cum defūcto maiore *Guid. Pap.*
quæſt. 31. *n.* 3. *cum alijs per Gratian. diſcep.*
78. *n.* 45. *cap.* 403. *n.* 23. *& cap.* 475. *n.* 24.
Duran. deciſ. 426. *n.* 11. vbi quod durante
pubertate nulla incipit præſcriptio longiſſi-
mi temporis.

Verum, quia multoties inanis redditur
exceptio præſcriptionis, quæ refugium mi-
ſerorum appellatur, & vt plurimum ad in-
ſtar anguillarum fugit à manibus eorum, qui
in ea ſe fundant, prout in caſu noſtro euenit
ex eo quod cum actrix veniat iure proprio
tanquam vocata in inſtrumento donationis
antequam venerit caſus ſuæ vocationis, non
13 poterat agere, & ideò contra eam nulla po-
terat currere præſcriptio ex regula quod nō
valenti agere non currit præſcriptio, & in
terminis quod vocato, ante mortem præce-
14 dentis grauari nulla currat pręſcriptio te-
nuit *Rot. in Romana fructuum cenſus* 22. *Iunij*
1646. *coram Cerro, & coram Duran. inter*
impreſſ. eiuſdem deciſ. 426. *n.* 7. Quæ quidem
regula procedit tam in impedimento iuris,
quale erat iſtud, quam in impedimento facti,
15 quale erat ignorantia huiuſmodi iuris ei cō-
petentis *Fontanell. de pact. nup. clauſ.* 4 *gloſ.*
12. *n.* 64. *& ſeqq. & Duran. d. deciſ.* 426. *n.* 6.

Propterea actrici fortius obſtare viſa fuit
regula, quod quem de euictione tenet actio
eundem agentem repellit exceptio iuxta *l.*
vendicantem C. de euict. Ipſa enim licet po-
tuiſſet venire ex propria perſona tanquam
vocata in donatione niſi obſtaſſet dubium
an vti fęmina venire poſſet appellatione ſu-
prauiuentium filiorum, & deſcendentium,
quod certè non caret ſuis difficultatibus, ma-
17 ximè ſtantibus ſtatutis excluſiuis fæmina-
rum, cum quibus donator præſumendus eſt
ſe voluiſſe conformare, & pro negatiua, &
ſic pro eius excluſione cùm in contractibus
maſculinum non concipiat fæmininum, vi-
detur communis opinio ex traditis per *Ma-*
gon. deciſ. Luc. 7. *n* 4. *& n.* 26. *& ſeqq. ad* 32.
Theſ. deciſ. 37. *per tot. Gratian. diſcep.* 664.
n. 11. *& ſeqq. cap.* 832. *n.* 6. *et* 866 *per tot.*
Rot. diuerſ. deciſ. 125. *part.* 2. *per totam cum*
alijs per Gabriel. com. concl. tit. de verb. ſignif.
concl. 6.

Egit vti hæres ſui patris, qui fuit hæres
Sylueſtri alienantis, vndè cum hæres hæredis
18 dicatur primi teſtatoris hæres *l. hæredis ap-*
pellatione 160. *& l. ſciendum* 70. *ff. de verb.*
ſignif. optimè applicatur regula ſupradicta
l. vindicantem C. de euict. Nequè dubitari
poteſt quod eius pater fuerit hæres dicti Syl-
ueſtri alienantis, tum quia id plenè, & clarè
confeſſa fuit in poſitionibus, tum etiam quia
19 colligitur ex ſolutione plurium debitorum
per eum facta diuerſis creditoribus dicti Syl-
ueſtri ad tradita per *Magon. deciſ. Flor.* 44.
n 5. *Gratian. diſcep.* 150. *n.* 22. *idem Magon.*
deciſ. Flor. 148. *n.* 7. ac ex retentione bono-
rum eiuſdem, filius enim poſſidendo bona
patris in dubio non docto de alia cauſa prę-
20 ſumitur titulo hęreditario poſſidere, idem
Magon. deciſ. Flor. 64. *n.* 34. Et plura alia
quando tam verbis, quam factis induceatur
21 aditio hæreditatis, latè tradit *Menoch. de præ-*
ſump. lib 4. *præſump.* 100. *&* 101. *per tot. Ma-*
rant. in repet. l. ſi poteſt. ff de acq. hæred. nu.
42. *et ſeqq. vſq. ad* 90.

Ad id autem quod dicitur poſſe actricem
totam domum petere cæteris vocatis non
petentibus ſuas portiones propter ius accre-
ſcendi, maximè pręſtita cautione de reſtitu-
22 endo illis quando voluerint iuxta *deciſ. Mer-*
lin. in Imolen. Saluiani 17 *Nouembris* 1634.
n. 17. *et* 18. *inter impreſſ. eiuſdem deciſ.* 652.
Gratian. diſcep. 330. *n.* 8. *et* 22. Reſponde-
tur verum eſſe ſi omnes vocati reperiantur
in eodem gradu, ſecus autem vbi adſunt pro-
ximiores, nam proximus non admittitur ad
ſucceſſionem donec proximior adeat, licet
vellet vt ſupra ſatisdare, ſufficit enim exiſten-
tia proximioris, licet non adeuntis niſi ex-
preſsè repudiet, cum habeat triginta annos
ad adeundum, & interim non poteſt alius
admitti, quia exiſtente proximiore non ha-
22 bet intereſſe *Gratian. diſcep.* 653. *n.* 35. *ad*
43. *cap.* 330. *n.* 8. *cap.* 694 *nu.* 23. *Duran.*
deciſ. 448. *n.* 10. *et* 11. Immò ſecundum alio-
rum opinionem quando proximus admitti-
tur propter æqualitatem gradus cum alijs, &
ſic etiam ſtante gradus paritate non poteſt
pete-

petere maiorem partem, quàm habiturus
24 eſſet ceteris adeuntibus, licet non adeant
Theſſ. deciſ. 4. *n.* 8. *et per tot.* quem videtur
ſequi *Duran. d. deciſ* 448. *n.* 4. *et* 5. *et Gra-*
tian. d. cap. 653. *n.* 37. Probata tamen con-
25 ſanguinitate quis præſumitur proximior do-
nec probetur contrarium *Duran. d. deciſ.* 448.
n. 8. *et deciſ.* 443. *n.* 2. Et quando quis fuit
vocatus ſub conditione ſi alter deceſſerit ſi-
26 ne filijs præſumitur ſine illis deceſſiſſe dum
contrarium non probatur *Alex. in l. is poteſt*
n. 15. *vbi etiam Iaſ. n.* 58. *ff. de acq. hared.*
Fuſar. de ſubſtit. quæſt. 436. *nu.* 3. *cum alijs*
per Duran. deciſ. 301. *n.* 5. *& deciſ.* 438. *n.* 4.

Neque Lucia actrix poteſt dici in eodem
gradu reperiri cum Franciſco eius patruo
per repræſentationem perſonæ ſui patris, qui
ſi viueret eſſet in eodem gradu cum illo, quia
27 cum fuerint vocati ſuprauiuentes proximio-
res ceſſat effectus repreſentationis *Magon. de-*
ciſ. Flor. 37. *n.* 39. *Theſſ. deciſ.* 65. *Gratian.*
diſcep. 419. *n.* 6. Sicut etiam ceſſat repræſen-
28 tatio ſtante illa clauſula, quod vocati æqua-
liter admittantur, idem *Gratian. diſcep.* 774.
n. 51. Et quia in dicta Lucia deficit qualitas
29 maſculinitatis à donatore conſiderata in ſub-
ſtitutione facta, idem *Gratian. diſcep.* 695. *nu.*
12. & non venit appellatione filiorum iuxta
ſuperius dicta.

Nec pariter iuuari poteſt ex aſſerto inſtru-
mento renunciationis, & ceſſionis ad eius fa-
uorem factæ per dictum Franciſcum eius pa-
truum, tum quia nunquam egit vti ceſſiona-
ria, prout neceſſe fuiſſet, ſed vti principalis,
30 quo caſu ceſſio non ſuffragatur cum ceſſiona-
rius videatur illa vti non voluiſſe *Penn. deciſ.*
1371, *n.* 5. *Poſth. de manutent. obſer.* 82. *n.* 1.
Gratian. diſcep. 699. *n.* 28. *&* 29. Tum etiam
quia talis ceſſio videtur ſimulata tanquam
facta nulla cauſa præexiſtente, & calumnio-
31 ſa ad vexandum poſſeſſorem conuentum cũ
ſine dubio aptior fuiſſet litibus Franciſcus eius
patruus qui ceſſionem fecit, ſed illam frau-
dulenter ſubmiſit tanquam minorem magis
priuilegiatam, & nihil poſſidentem in quo
executio iudicati fieri poſſet in caſu ſuccum-
bentię, quapropter videtur intrare diſpoſitio
l. per diuerſas C. mand. & late Gratian. diſcep.
286. *n.* 9. *cap.* 459. *n.* 17. *& cap.* 826. *per tot.*
Magon. deciſ. Flor. 64. *n.* 60.

Quatenus autem dictum eſt neceſſarium
agere ceſſionario nomine forſan non proce-
deret vbi vigore ſtatutorum agitur ſola facti
32 veritate inſpecta, & in libello adſunt ſolitæ
clauſulæ ſalutares deducens, &c. Non ſe, &c.
Et ius, & iuſtitiam, &c. Quia tunc non ſuper
petitis tantum, ſed ſuper probatis ſententia
ferri debet iuxtà tradita per *Pacif. de Saluia.*
inſpect. 1. *cap.* 3. *n.* 40. *& ſeqq. Rot. part.* 4.
recent. deciſ. 669. *in prin.* vel ſaltem poteſt in
qualibet parte iudicij produci ceſſio, & repu-
diatio alterius *Fuſar. de ſubſtitut. & fidecom.*
quæſt. 609, *n.* 8. *&* 9.

Et quod dictum eſt fæminas non venire
appellatione filiorum ſuprauiuentium, &
proximiorum intelligendum eſt in contracti-
bus, prout in caſu prædicto, vel niſi conſtet de
contraria mente diſponentis, nam in vltimis
voluntatibus, in quibus fit latior, & beni-
gnior interpretatio, niſi conſtet teſtatorem ha-
buiſſe reſpectum ad agnationem conſeruan-
dam appellatione liberorum, & proximio-
rum veniunt tam maſculi, quam fæminę de
33 proprietate ſermonis iuxta *tex. in l.* 1. §. *ſi*
proximus ff vnd. cognati. Tiraquel. de retract.
legnag. §. 1. *gloſ.* 9. *n.* 203. *et ſeqq. Salic. inter*
conſ. Anchar. 95. *num.* 5. *Menoch. in terminis*
quando proximior fuit vocatus, conſ. 522. *et*
conſ. 833. *Peregr. de fideicom. art.* 21. *n.* 33.
Quinimmò, & agnationis nomine includun-
tur fæminæ cùm fęminæ de familia ſint agna-
34 tę *l. pronunciatio* §. *familiæ ff. de verb. ſignif.*
et in §. *item vetuſtas, inſtit. de hæred quam ab*
inteſ. defer. l. voluntas, vbi Bald. C. de fideicom.
Pariſ. conſ. 35. *lib.* 3. vbi quod fæminę agnatę
ex teſtatoris ſtipite ſub cippi domus vocatio-
ne propriè continentur, & in terminis ſubſti-
tutionis proximiorum de domo fęminas cen-
ſeri vocatas latè probat *Rot. part.* 2. *recent.*
deciſ. 282. *et penès Ludouiſ. deciſ.* 164. *per tot.*
Gratian. diſcep. 930. *n.* 29. Præcipuè verò vbi
mens teſtatoris nullam reſtrictionem ad ma-
ſculos ſuadet, vt ſi alias fęminas inſtituit, nec
agnationis aut contentiuæ, aut effectiuæ ali-
quam rationem habuit, nec illius conſeruan-
dæ votum, aut verbis expreſſum, aut mente
contemplatum oſtendit *Curt. ſen. conſ.* 44.
n. 23. *etc. Cephal. conſ.* 45. *lib.* 1. *Gabriel. conſ.*
88. *n.* 9. *lib.* 2. *Seraph deciſ.* 1216. *n.* 10. *etc.*
vbi loquitur etiam ſi filię proprię eſſent exclu-
ſę à teſtatore.

SVMMARIVM
In Caput XXIII.

1 *Hypotheca conditionalis ex contractu an retrotrahatur adueniente conditione ad tempus initij, et factę obligationis.*
2 *Quid in conditione poteſtatiua.*
3 *Hypotheca competens pro legato conditionali an retrotrahatur ad tempus mortis teſtatoris, et num. 4.*
5 *Quid ſi legatum non conſiſtat in quantitate, ſed in bonis;*
6 *Hypotheca tacita pro legatis competit in bonis teſtatoris, et quando ſecus n. 7.*
8 *Hypotheca competens pro legatis habet naturam diuerſam ab alijs.*
9 *Non datur in bonis hæredis, niſi fuerint expreſsè obligata n. 10.*
11 *Hypotheca cenſetur inducta quando aliquid promittitur ſuper bonis.*
12 *Secus autem ſi promittatur de bonis, vel ex bonis, niſi agatur cum pia cauſa.*
13 *Hypotheca inducitur ex licentia capiendi, vel alienandi pro ſuo credito.*
14 *Hypotheca, quæ ex ordine ſcripturę apparet anterior in contractibus præfertur, ſecus in vltimis voluntatibus, et quomodo etiam iſtud intelligatur in contractibus n. 15. et 16.*
15 *Legatarÿ in vltimis codicillis æqualiter concurrunt cum primis.*
17 *Fructus rei legatę non debentur quamdo ſumus in legato quantitatis, ſecus in legato ſpeciei num. 18.*

QVamuis hypotheca tàm expreſſa, quam
tacita competens ex contractu condi-
tionali adueniente conditione retrotrahatur
ad initium, & tempus contractę obligatio-
nis quando ſumus in conditione caſuali, vel
1 mixta non dependente à poteſtate debitoris,
quia videtur ab initio conſtituta, vndè licet
pendente conditione non ſit nata actio, ta-
men purificata poſteà conditione ſub qua
erat contracta hypotheca, illa conditio tra-
hitur retrò ad diem conſtitutæ hypothecæ
tam pro ſorte principali, quàm pro fructi-
bus, & vſuris tanquam acceſſorijs *Bart. & alij in l. filius, ff. de verb. oblig. Neguſ. de pig. pars. 5. memb. 1. n. 12. & ſeqq. Gratian. diſcep. 804. n. 8. Merlin. de pig. lib. 4. tit. 1. queſt. 22 Rot. in Romana Saluiani de Caſſarellis 13. Martij 1637. coram Buccabella in Nouiſſ. part. 7. deciſ. 204. n. 10.*

Quando verò ageretur de debito contracto
ſub conditione poteſtatiua, & ſic dependente
à voluntate, & poteſtate ipſius debitoris non
2 retrotraheretur hypotheca ad tempus con-
tractæ obligationis in præiudicium illius, cui
interim, & medio tempore fuiſſet ius quæſi-
tum, ſed iſta retrotractio in hoc caſu condi-
tionis poteſtatiuę procederet tantum re inte-
gra, & ſic quando alteri non ſit ius quæſitum
Magon. deciſ. Luc. 21. n. 14. & 15. Neguſ. de pig. part. 5. memb. 2. n. 10. verſ. Sextodecimò, & vidend. Gratian. diſcept. 964. n. 13. & 14.
vbi videtur extendere huiuſmodi retrotra-
ctionem, etiam reſpectu conditionis poteſta-
tiuæ concurrente cauſa priuilegiata dotis.

Tamen ſecus eſt in vltimis voluntatibus,
in quibus hypotheca ſiuè tacita, ſiuè expreſ-
ſa competens à die mortis teſtatoris pro lega-
to conditionali ex quo non oritur actio, niſi
demum purificata conditione non retrotra-
hitur ad tempus mortis, ſed attenditur tem-
3 pus exiſtentis conditionis, & ex illo tempore
tantùm incipit hypotheca habere effectum
ſuum in præiudicium tertij, tam pro legato,
quam pro vſuris quando ſumus in caſu, quo
illæ debeantur, vnde ſi bona reperiantur pe-
nès hæredem alteri non obligata, res non pa-
titur difficultatem, ſed ſi fuerint alienata, vel
alteri hypothecata pendente conditione le-
gati eſſet preferendus emptor, vel creditor,
cui fuerunt obligata pendente conditione,
cum reperiatur prior in tempore *Neguſ. de pig. par. 5. memb. 1. n. 19. & ſeqq. & ead. par. 5. memb. 2. nu. 10. verſ. Sed licet ita ſis, &c. Scapuc. de Saluian. lib. 1. quæſt. 13. n. 3. etiam Gratian. diſcep. 53. n. 1. et cap. 62. & pulchrè omninò in cap. 856. per tot. et latè Merlin. de pig. lib. 4. tit. 1. quæſt. 22. per tot.*

Sed nè ſit in facultate hæredis eludere le-
gatarios ſub conditione contrahendo interim
debita, vel alienando, prout ſequeretur at-
tenta dicta communi traditione de nō retro-
trahendo conditionem ad tempus mortis te-
ſtatoris, & vt voluntates defunctorum omni-
bus modis, prout decet impleantur articulo
4 latè in Rota Romana diſcuſſo, fuit contrarium
firmatum, quod immò hypotheca conditio-
nalis competens pro legatis incipiat non à
die exiſtentis conditionis, ſed à die mortis te-
ſtatoris, etiam in præiudicium creditorum,

qui-

quibus interim ante euentum cõditionis fue-
rit ius quæſitum, vt in *Romana de Ghezzis* 17.
Martij 1634. *coram Panzirolo in Nouiſſ. par.*
6. deciſ. 269. *per tot.* & latius in eadem cau-
ſa *coram eodem ſub die* 9. *Fenbruarij* 1635. *in*
Nouiſſ. par. 7. *deciſ.* 17. *per tot.* Et certè iſta
opinio videtur magis tuta, & per eam obuia-
tur fraudibus, quæ comitti poſſent per hære-
des in ſolutione legatorum, vt patet ad ſen-
ſum cum etiam nulla concludens ratio diuer-
ſitatis inter contractus, & vltimas voluntates
aſſignari poſſit per Doctores, licet in id mul-
tum elaborauerint, vnde Rota quæ eſt ſum-
mopere cultrix æquitatis, & aliena à iuris ri-
goribus præcipuè, vbi agitur de obuiando
fraudibus, & malitię hominum, quæ hodie
creuit ad ſummum iure merito amplexa eſt
hanc opinionem, quam etiam olim inter an-
tiquos Scriptores fuiſſe multum controuer-
ſam, & hanc tenuiſſe plures Aduocatos Flo-
rentinos patet ex traditis per *Bald. Nouel. trac.*
de dot. part. 10. *in fine, Soc. conſ.* 41. *lib.* 4. *cum*
alijs per Neguſ. de pig. d. part. 5. *memb.* 1. *n.* 12
et ſeqq.

Ex quibus in quadam cauſa coram me agi-
tata iudicaui ad fauorem legatarij ſub condi-
tione concedendo ei gradum; & locum in
concurſu aliorum creditorum à die mortis te-
ſtatoris, & non à die purificatæ conditionis,
pręcipuè cum ageretur de legato non conſi-
5 ſtente in quantitate, ſed in certis bonis, quo
caſu purificata conditione omnis obligatio
facta per hęredem de huiuſmodi bonis legatis
fingitur retrò nulla, & eſt ac ſi nunquam fue-
rint obligata, & ſic iſto caſu hypotheca com-
petens pro legato retrotrahitur ad tempus
mortis, de quo tempore reperitur anterior, &
ideo preferenda *l. fin* § *ſi autem ſub conditio-*
ne C. com. de leg. Iaſ. in l. ſi is qui ff. de vſucap.
cum alijs per Neguſ. d part. 5. *memb.* 2. *n.* 10.
verſ. Sed licet ita etc. in fine. Gratian. diſcept.
856. *n.* 15. *et Rot. in d. Romana de Ghezzis* 9.
Februarij 1635. *in Nouiſſ. par.* 7. *deciſ.* 17. *n.* 2.

Quòd autem tacita hypotheca inducatur à
iure in bonis teſtatoris pro legatis ab eo factis,
6 etiam ſi aliquam rem in ſpecie teſtator obli-
gauerit eſt *tex. in l.* 1. *C. com. de leg. et latè pro-*
bat Neguſ. de pig. part. 2. *memb.* 4. *n.* 157. *et*
ſeqq. Scapuc. de Saluian. lib. 1. *quæſt.* 7. *per tot.*
et Merlin. de pig. lib. 3. *tit.* 1. *quæſt.* 14. *per tot.*
Intelligendo tamen in bonis, quę remanent
7 libera, & alteri non legata, vel niſi teſtator
remiſerit huiuſmodi hypotecam, prout eam
remittere poteſt, vel niſi eſſemus in donatio-
ne cauſa mortis, pro quę non inducitur taci-
ta hypotheca, vt declarat *Neguſ. loc. cit. vbi*
etiam n. 158. *limitat*, vt non procedat in ipſa
re legata, cum eius dominium recta via tran-
ſeat a die mortis teſtatoris in legatarium, cui
propterea hypothecata eſſe non poteſt, cum
res ſua nemini ſeruire poſſit.

Quę quidem hypotheca habet naturam
diuerſam ab alijs hypothecis, quę dantur in
ſolidum, ſed iſta commenſuratur actioni per-
8 ſonali, & datur contra quemlibet pro rata,
pro qua eſt hęres, cum ipſo iure inter hęredes
diuidatur obligatio, & quilibet rappreſentet
perſonam defuncti pro ea parte tantùm pro
qua eſt hęres, & non vltra, idem *Neguſ. loc.*
cit. n. 160. *et latè Gratian. diſcep.* 16. *n.* 7.
cap. 36. *n.* 41. *cap.* 150. *n.* 10. *cap.* 323. *per tot.*
cap. 766. *n.* 32. *et cap* 641. *n.* 20. *Duran. de-*
ciſ. 454. *n.* 2. *et ſeqq.* & datur ſolùm ad rem
ęquiualentem rei legatę, ac pro menſurà de-
licti, & non ſuper omnibus bonis, idem *Gra-*
tian. diſcep. 489. *n.* 19. *et* 20. *et cap.* 542. *n.* 41.

Nequè datur in rebus hęredis, quia in eis
lex non operatur effectum, prout in rebus
teſtatoris *Dnran. deciſ.* 327. *n.* 1. *&* 2. ſi ta-
9 men hęres non ſolueret legatum poſſet fieri
immiſſio in bonis illius ad inſtantiam legata-
rij, & per talem immiſſionem conſtitueretur
pignus prętorium *l. certa C vt in poſſeſſ leg.*
vbi Bald. et Salyc. cum alijs per Neguſ. d. part. 2
memb. 4. *n.* 159. Sicuti etiam contra bona hę-
redis poſſet intentari Saluianum, & hypothe-
10 caria ſi fuerint per teſtatorem expreſsè obli-
gata, quia licet talia bona hæredis non veni-
ant in tacita hypotheca, nec in generali obli-
gatione bonorum tamen benè poſsunt ex-
preſsè obligari, & hæres adeundo cenſebitur
huiuſmodi obligationem ratificare *Afflic. de-*
ciſ. 200. *Neguſ. de pig. part.* 2. *memb.* 2. *n.* 55.
Scapuc. de Saluian lib. 2. *quęſt.* 12. *Pacif. eod.*
tract. inſpect. 3. *cap.* 2. *n.* 283. *Gratian. diſcep.*
225. *n.* 73. 433 *n.* 20. 540. *n.* 56. *Magon. de-*
ciſ. Flor. 124. *n.* 11.

Et dato etiam, quod eſsemus in caſu vbi à
iure non eſset inducta tacita hypotheca, ſi te-
ſtator, vel alius mandauerit aliquid pręſtari
10 ſuper bonis ſuis, vel aliquid ſuper illis pro-
miſerit cenſebitur inducta hypotheca ſtante
illa dictione ſuper, quę ſignificat ius in re, &
hypothecam tribuit in quacumq; diſpoſitio-

ne

ne fauorabili, vel odioſa, & tam in contracti-
bus quàm in vltimis voluntatibus, vt latè pro-
bat *Gratian. diſcep. 683. per tot. cap. 848. nu.
18. cap. 853. n. 87. & cap. 963. n. 18. Magon.
deciſ. Flor. 62. n. 14.* Quidquid ſecus ſit quan-
do quis promitteret, vel mandaret ſolui ali-
quid de fructibus, ſiuè ex fructibus ſui fundi,
12 quia tunc iſta verba *de*, & *ex* non inducerent
hypothecam, niſi eſſemus in diſpoſitione ad
pias cauſas, vel niſi eſſet data facultas, & li-
13 centia capiendi poſſeſſionem bonorum deſi-
gnatorum propria auctoritate, vel aliquid
alienandi pro ſuo credito, nam talia verba
operantur translationem hypothecæ in qua-
cunque diſpoſitione quamuis non adſit ali-
qua expreſſa obligatio, vt latè per *Gratian.
d. cap. 683. n. 11. & ſeqq. ad finem.*

Et quamuis in contractibus hypotheca il-
la, quæ apparet anterior ex ordine ſcripturæ
præferatur alteri poſteriori in eadem ſcriptu-
14 ra contentæ ad tradita per *Neguſ. de pig. part.
2. memb. 4. n. 110. & part. 5. memb. 2. n. 45.*
ſecus tamen eſt in vltimis voluntatibus, in
quibus non attenditur ordo ſcripturæ, cum
15 inſtantanea ſit omnium contentorum in te-
ſtamento confirmatio per mortem, ita vt le-
gatarij in poſterioribus codicillis æqualiter
concurrant cum legatarijs nominatis in prio-
ri teſtamento, quia vltimæ voluntates vno,
& eodem tempore confirmantur morte, & à
tempore mortis, & non ante robur accipiunt,
vndè non poteſt dari prioritas temporis tan-
quam ſimus in eodem actu eodem tempo-
re perfecto, in quo non datur prius, aut po-
ſterius *l. quia autem ff. ſi quis omiſ. cauſ. teſtam.
l. quantitate §. fin. ff. ad l. falcid. Peregr. de
fideicom. art. 4. n. 60. & 61. cum alijs per Gra-
tian. diſcep 646. n. 18. & 19. & cap. 586. n. 32.
ſequitur Merlin. de pig. lib. 4. tit. 1. quæſt. 4.
per tot.* Quinimmò iuxtà veriorem opinionem
16 etiam in contractibus non datur prius, nec
poſterius in eodem inſtrumento ex ſolo ordi-
ne ſcripturæ, cum eodem tempore, & eodem
inſtanti lecto inſtrumento per Notarium ap-
probentur omnia in eo contenta, & ideo non
eſt dare prius, vel poſterius in eodem actu,
qui mediante inſtantaneo conſenſu ſtatim, &
ictu oculi perficitur quo ad omnia *l. contra-
ctus. C. de fid. inſtrum. vbi Bart. n. 3. & 4. Surd.
conſ. 217. n. 9.* Contraria autem procedere
poſſunt quando manu eiuſdem Notarij eſſent
eadem die rogata duo inſtrumenta eiuſdem
debitoris, nam creditor, qui ex ordine scri-
pturæ anterior reperitur in protocollo erit
preferendus alteri poſteriori ex ordine eiuſ-
dem ſcripture protocolli, vel quando in di-
uerſa oratione omninò ſeparata idem debitor
primo ſe obligauerit vni, deinde alteri credi-
tori, licet in eodem inſtrumento, ita vt appa-
reat de anterioritate actus perfecti prius ad fa-
uorem vnius, & poſtea ad fauorem alterius,
vt quando in eodem inſtrumento celebrantur
plures contractus, & vno perfecto ſit appro-
batio ſeparata per partes quo ad eum delato
ſibi iuramento per Notarium, & deindè ſequi-
tur alter contractus in eodem inſtrumento,
prout in his terminis videtur intelligendus
Neguſ. loc. cit. alias eius opinio non tranſit ſi-
ne difficultate per predicta.

Quatenus autem ſupra fuit facta mentio de
vſuris, & fructibus legati ſoluendis legata-
rio ſciendum eſt, quod in legato quantitatis,
17 in quo non conſideratur translatio dominij
ipſo iure tales fructus non debentur quamuis
eſſemus in pecunia locis pijs relicta, cum fru-
ctus debeant eſſe illius, qui habet dominium,
niſi plenè probaretur quod pecunia erat inue-
ſtita in aliqua negotiatione, & fructum red-
debat, aliàs non poſſet heres ad tales fructus
condemnari *Caſtr. conſ. 125. lib. 1. cum alijs
Gratian. diſcep. 688. n. 19. & ſeqq. & cap. 400.
per tot. & cap. 848. n. 2. & ſeqq.* In legato au-
tem ſpeciei cuius dominium recta via fuit
18 translatum in legatarium fructus debentur
quandoque à die mortis teſtatoris, quando-
que à die aditę hereditatis, vt late declarat
idem *Gratian. diſcep. 250. per tot. & cap. 570.
n. 7. & 16. Magon. deciſ. Flor. 83. in fine, et
facit in deciſ. 91. n. 21.*

SVMMARIVM
In Caput XXIV.

1 *Donatio cauſa mortis eſt ſpecies teſtamenti,
et poteſt reuocari ſicut legatum.*

2 *Donatio ex quibus cognoſcatur eſſe cauſa mor-
tis.*

3 *Donatio cauſa mortis reuocatur per mortem do-
natarij antè donatorem.*

4 *Donatio cauſa mortis reuocatur per volunta-
riam alienationem, vel pignorationem.*

5 *Donatio cauſa mortis reuocatur ex ſola pani-
tentia.*

6 *Men-*

Digitized by Google

6 *Mentio de hæredibus qualiter conueniat, etiã donatiui cauſa mortis n. 9.*
7 *Donatio facta per maritum vxori ea præmoriente reſoluitur n. 21.*
8 *Subſtitutio euaneſcit ſi non habet locum inſtitutio à qua dependet.*
9 *Hæredes non poſſunt venire ad donationem à donatario non acquiſitam.*
10 *Donatio quomodò dicatur inter viuos, etiam facta mentione mortis.*
11 *Donatio dicitur inter viuos quando fuit aliquid reſeruatum.*
12 *Mentio hæredum denotat donationem inter viuos, etiam ſi fiat in teſtamento.*
13 *Donatio inter viuos arguitur quando fuerunt adhibiti tantùm duo teſtes.*
14 *Teſtes duo ſufficiunt in contractibus.*
15 *Donatio inter viuos ex quibus alijs ſignis arguatur.*
16 *Donatio inter viuos non reuocatur per mortem donatarij antè donatorem.*
17 *Etiam ſi res non fuerit tradita tranſit ad hæredes donatarij.*
18 *Donatio perfecta nec auctoritate Principis reſcindi poſſet.*
19 *De poteſtate Principis abſoluta diſputare non permittitur.*
20 *Donatio facta per patrem filio ſi fuit valida mortuo filio antè patrem ad eum non reuertitur, ſed tranſit ad hæredes filij.*
21 *Donatio facta filio ſi indiget mortis confirmatione mortuo filio antè patrem ad eum reuertitur n. 7.*
22 *Donatio inter patrem, et filium, inter virum, et vxorem quando valeat remiſſiuè.*
23 *Pater ſi ſit hæredes filij donatio ad eum reuertitur.*
24 *Donatoris poſſet agere ad rem ſibi reſeruatã.*
25 *Donatio facta ſub modo aliquid præſtandi ſi non præſtetur poſſet reuocari.*
26 *Pacta non ſeruare eſt inter maximas cauſas ingratitudinis.*
27 *Donatio quare poſſit ex cauſa ingratitudinis reuocari.*
28 *Amplia etiam ſtante pacto in contrarium cum tale pactum non valeat.*
Pactum contra bonos mores, et inuitans ad delinquendum non valet.
29 *Donans qui ſibi reſeruauit habitationẽ poteſt totam domum habitare, excluſis donatarijs, vel locare n. 30.*
31 *Habitatione domus reſeruata, et non in domo debet reſeruans habere totam domum n. 33.*
32 *Appellatione domus venit tota.*
34 *Vendens rem modico prætio, et donans emptori illud plus, quod valet quem contractum faciat remiſſiuè.*

FActa permutatione domorum, de quibus agitur cum pacto, quod illus plus, quod valet altera ex dictis domibus permutatis intelligatur donatum poſt mortem ipſius permutantis alteri ſecum contrahenti, & eius hæredibus ſalua tamen, & reſeruata dicto domino domus maioris prætij, libera ipſius domus habitatione donec naturaliter vixerit.

Videbatur, quod huiuſmodi diſpoſitio eſſet habenda pro tacita donatione cauſa mortis, quæ eſt ſpecies teſtamenti, & eodem modo reuocari poſſet per contrariam voluntatem, ſicut legatum *l. fin. C. de donat. cauſ. mort. l. ad rem legatam ff. de adim. leg. Din. & Bald. in l. Stichum, qui meus erit in prin. ff. de leg. 1.* maximè quia verba ſonant, quod illud plus remaneat poſt mortem donantis donatario, quo caſu ex ſui ſi-
2 gnificatione, & natura videntur importare donationem cauſa mortis *l. seia ff. de donat. cauſ. mort. & notatur in l. quę dotis ff. ſolut. matrim. & l. fin. C. de pact.* quia quotieſcumq; habetur cogitatio mortis, & confertur in tempus illius donatio cauſa mortis inducitur *Inſtit. de donat. poſt princip. d. l. seia ff. de donat. cauſ. mort. Oinot. d. tit. n. 4.*

Ex quibus inferebatur quod præmortuo donatario antè donatorem huiuſmodi diſpoſitio, & aſſerta donatio euanuerit, & fuerit extincta, donatio enim cauſa mortis re-
3 uocatur ex eo ſolo, quod donatarius moriatur antè donatorem, & non tranſmittitur ad hæredes *l. ſi à filio, & l. ſi mortis cauſa ff. de donat. cauſ. mort. Oinot. inſtit. de donat. in prin. n. 23.* Sicuti reuocatur per volun-
4 tariam alienationem, vel pignorationem rei donatæ *Gratian. diſcep. 251. nu. 32. cap. 172. in prin. & cap. 975. n. 16. & ſeqq.* vbi etiam, quod ipſo iure reuertitur dominium in donantem, & repetuntur fructus pendentes, & percepti à tempore donationis, ac ex ſola pænitentia donantis reuocari poſſe
5 non eſſe dubitandum, ſiuè enim donator expreſsè pænitendo reuocet, ſiuè tacitè alteri legando, vel aliter obligando rem dona-

natam, donatio reuocatur *l. cum pater §. mater, vbi gloſ. ff. de leg. 2. Oinot. loc. ſup. cit. n. 22. Pract. Papp. cauſ. donat. gloſ. 3. n. 9.*

Neque obſtare quod fuerit facta mentio
de hæredibus, quia hæc non videtur magis
arguere donationem inter viuos, quàm cau-
ſa mortis, cum in vtraque veniant hæredes
ſtantibus terminis extremis habilibus, quod
donatio cauſa mortis fuerit acquiſita dona-
6 tario, & ſic mediante priori ſucceſſione ex
perſona donatarij, aliàs autem ceſſante iſto
medio donatio remanet extincta *Dec. conſ.
513. n. 14. lib. 2.* maximè quando fuit fa-
cta intuitu certæ perſonæ propter affectio-
nē erga illā, quo caſu ſiuè cauſa mortis, ſiuè
inter viuos non tranſmittitur ad hæredes, vt
dicitur de donatione facta vxori a marito,
quę vxore donataria præmoriente reſolui-
tur, & non tranſit ad hæredes *l. à marito C.
7 de donat. inter vir. & vxor. l. ſi inter virum
in prin. ff. de rebus dub.* data enim paritate
terminorum, non videtur differentia inter
donationem cauſa mortis, & donationem
inter viuos. Sicuti videmus in ſimili, quod
ſubſtitutio euaneſcit, ſi non habeat locum
8 inſtitutio principalis, à qua dependet *l. qui
habebat ff. de vulg. & pupil cum alijs iuribus
per Gratian. diſcep. 536. n. 33. & n. 54.* Et
ità mētio de hæredibus penitus nō excludit
donationem cauſa mortis, ſed vt illi com-
prehendantur neceſſe eſt, quod prius fuerit
acquiſita donatario, quo mediante ad illos
tranſmittetur; debet enim intelligi ſecundū
ſubiectam materiam, vide licet quod dona-
tio habuerit locum prius in perſona donata-
rij, non autem vt incipiat ab ipſis hęredibus
noua donatio ex perſonis illorum *l. 1. vt act.
ab hæred. Bald. conſ. 361. lib. 1.* Quia abſur-
dum eſſet, quod hæredes venirent ſupra do-
nationem à donatario non acquiſita *Bald.
conſ. 306. lib. 5.* vbi quod ſi fuerit facta do-
natio filię, & eius hęredibus non valet quo
ad filiam quę erat in poteſtate, & ideò ad hę-
redes tranſmitti non poteſt, & ſic donatio
cauſa mortis tranſit ad hæredes ſucceſſiuè,
non autem immediatè.

Sed prędictis omnibus rectè conſideratis
licèt in ſe veris neceſſe eſt fateri, quod per
prędicta verba in caſu noſtro, non fuerit in-
ducta donatio cauſa mortis, ſed potius do-
natio ſub modo inter viuos, in qua donans
voluerit effectum donationis tantùm, & non
10 ſubſtantiam transferre poſt mortem, & ſic
mentio mortis fuit facta ad oſtendendum
tempus, in quo donatio effectum ſortiri de-
beret, & producit tantùm effectum dilati-
uum, non ſuſpenſiuum inducendo donatio-
nem cauſa mortis, ſed inter viuos, non ſe-
cùs, ac ſi donator dixiſſet volo, quod illlud
plus, quod hodiè tibi in vita dono habeas
poſt mortem meam *l. vbi ità donatur. ff. de
donat. cauſ. mort. Natt. conſ. 104. n. 12. Rol.
conſ. 61. n. 50. lib. 2. cum alijs per Gratian.
diſcep. 657. n. 4. & 5.*

Quod magis dicendum videtur concur-
rentibus pluribus alijs coniecturis, & præ-
ſumptionibus denotantibus potius donatio-
nem inter viuos, quam cauſa mortis, &
primo quidem ſtante reſeruatione habita-
tionis, quę operatur, vt donatio ipſa tranſi-
11 tum faciat in donationem inter viuos non
obſtante mentione mortis, quę potius cau-
ſam inductiuam, quàm nomen ipſius con-
tractus indicat *Pract. Papp. libell. donat. gloſ.
1. vbi Add. Bald. conſ 107. col. 2. lib. 2.* vbi
ait, quod donatio cenſetur inter viuos, etiam
facta mentione mortis propter reſeruatio-
nem vſusfructus, per quam videtur transla-
tum dominium in donatarium cum res ſua
nemini ſeruire poſſit, ad quid enim reſerua-
rio iſta ſi noluiſſet donare inter viuos, cum
totum reuocare eſſet alias poſitum in ſua
poteſtate *DD. in l. quiſquis C. de donat. Gra-
tian. diſcep. 310. n. 22.*

Secundò, ſtante mentione facta de hære-
dibus donatarij, ex qua colligitur donan-
tem habuiſſe intentionem donandi inter vi-
uos *Bald. in l. 2. C. de iur. dot. Rol. conſ. 61.
n. 37. et 38. Ferret. caut. 30. per tot. Gra-
12 tian. diſcep. 586. n. 11.* Licèt enim in dubio
dicatur donatio cauſa mortis, quando eſt fa-
cta mentio de morte, tamen ſi pro ſe, & hę-
redibus ſtipulatus fuerit donatarius, tunc di-
citur donatio inter viuos, quia mentio hę-
redum donatarij adaptatur potius ad dona-
tionem inter viuos cum illa traſmittatur ad
hęredes, & ſit irreuocabilis, etiam ſi fiat ab
aliquo dum teſtatur *Caſtr. in l. non omnis ff.
ſi cert. pet. l. ſi donationem l. ſi vellet C. de re-
uoc. donat. Gratian. d. cap. 586. n. 6. et 7.*

Tertiò, quia in dicta diſpoſitione, ſeù aſ-
ſerta donatione fuerūt adhibiti tantùm duo
teſtes, quo caſu intelligitur facta donatio
13 inter viuos eum in donatione cauſa mortis
requi-

requirantur quinque teſtes *l. fin. C. de donat. cauſ. mort. Rum. conſ.* 51. *n.* 1. *lib.* 1. *et conſ.* 7. *n.* 14. *lib.* 3. *Pariſ. conſ.* 90. *col.* 1. *vol.* 3. ex numero enim teſtium arguitur, quod donans voluerit viuos cùm in donatione inter viuos ſufficiant duo teſtes, ſicuti in reliquis
14 contractibus *l. vbi numerus ff. de teſt. Corn. conſ.* 126. *verſ.* 3. *n.* 1. *facit Gratian. d. cap.* 586. *nu.* 13. *& ſeqq.* vbi latè multa adducit quando donatio iudicetur inter viuos quãuis in ea fuerit facta mentio mortis, & adhibiti quinque teſtes, & conſiderat iuramentum, quod adeſt etiam in caſu noſtro, & facit tranſire donationem cauſa mortis, in donationem inter viuos, & reddit actum irreuocabilem quamquis alias de ſui natura
15 eſſet reuocabilis, ſicut etiam conſiderat clauſulam omni meliori modo, &c. clauſulam ad habendum, &c. conſtitutionem procuratoris in rem ſuam, mentionem hæredum, & ſimilia, quæ etiam in contractu, de quo agitur concurrunt, & demonſtrant eſſe contractum inter viuos, & latè *Rot. coram Merlino in Anconitana prædij* 24. *Ianuarij* 1635. *in Nouiſſ. part.* 7. *deciſ.* 9. *Magon. deciſ. Flor.* 64. *n.* 5. *& ſeqq. ad* 21. vbi nouem fundamenta adducit pro donatione inter viuos, contrarijs reſpondet, & cum illa tranſit ſicuti in dubio faciendum eſſe docet.

Ex quibus ſequitur, quod cùm fuerit donatio inter viuos non potuit, neque poteſt reuocari, nec reuocata cenſetur ex eo, quod donatarius mortuus fuerit antè donatorem, ſed ad hæredes fuit tranſmiſſa poſtquam
16 enim fuit ſemel perfecta amplius reuocari non poteſt, & tranſit ad hæredes §. *ſciendum inſtit. de donat. & in C. tit. de reuocan. donat.* Quod procedit etiam ſi res donata, non fuiſſet tradita, quia poteſt donator compelli ad tradendum ſicut venditor, & ſi non habet
17 facultatem tradendi tenetur ad intereſſe *d. §. ſciendum, & §. alię inſtit. de donat. & in l. ſi quis argentum §. fin. C. eod. l.* 1. *vbi gloſ. & DD. ff. de act. emp.* ita vt donatio perfecta nec autoritate, & reſcripto Principis re-
18 ſcindi valeat *l. ſi donationem C. de renoc. donat.* quia Princeps ex poteſtate ordinaria, & ſine iuſta cauſa nõ poteſt ius alteri quæſitum tollere, vt per *Bellon. conſ.* 2. *per tot. Curt. Iun. conſ.* 1. *n.* 19. *lib.* 1. *& Gratian. diſcep.* 891. *n.* 29. *et ſeqq.* Quamuis alias de Principis poteſtate non ſit diſputandum, & qui audent de illius plenaria auctoritate diſpu-
19 tare, & illam controuertere videntur ſe facere ſuperiores illi, & ponere ſedem ſuam ab Aquilone, tentando illi eſſe ſimiles, quod non permittitur *l. diſputare C. de crim. Sacrileg. Cranett. conſ.* 241. *n.* 3. *cum alijs per Gratian. diſcep.* 724. *n.* 8. *et Magon. deciſ. Flor.* 88. *num.* 18.

Et quod donatio inter viuos non extinguatur per mortem donatarij ante donatorem, vendicat ſibi locum, etiam in donatione facta à patre in filium, quæ poſtquam fuit valida, & efficax ab initio mortuò filio
20 donatario ante patrem donantem ad ipſum patrem non reuertitur, ſed tranſit ad hæredes, & deſcendentes maſculos, vel fæminas ipſius filij, cum prima cauſa ſuccedendi ſit deſcendentium iuxtà *auth. de hæred. ab inteſt.* §. 1. *et auth. in ſucceſſione C. de ſuis, et legit. hæred. et tradit Guid. Pap. deciſ.* 147. *per tot. Add.* Intelligendo hoc quando, vt dixi, donatio fuit ab initio valida cùm aliàs regulariter donatio inter patrem, & filium non ſubſiſtat, quo caſu quando non eſſet valida,
21 & indigeret mortis cõfirmatione, ſi moriatur filius ante patrem ad ipſum patrem donantem reuertitur, vt dictum eſt ſupra de donatione facta vxori per maritum *l.* 2. *de bon. quę lib.* quando autem, & quibus caſibus valeat donatio inter patrem, & filium
22 latè tradit *Michalor. de fratr. part.* 1. *cap.* 11. *per tot. Soc. reg.* 103. *Clar. §. donatio quæſt.* 8. & quando valeat inter virum, & vxorem *tot. tit. ff. et C. de donat. inter vir. et vxor. Theſſaur. deciſ.* 32. *per tot* Item intelligendo prędicta quando filius donatarius reliquit filios, vel etiam filias attenta diſpoſitione iuris communis, & cùm autem ſi non
23 reliquerit deſcendentes adeò, vt pater ſit hæres filij, vel ſi reliquerit ſolùm fæminas, quæ vigore ſtatuti excludantur per patrem defuncti, prout tale ſtatutum viget Florentię, & Mutilianæ, nam iſtis caſibus bona donata redirent ad patrem, ſi non virtute reflexus donationis, ſaltem iure hæreditario ab inteſtato ſaluis dotibus dictis filiabus fæminis.

Vndè pro veritate conſulẽdo in caſu prędicto, dixi vnicum tutum remedium competere dicto permutanti, & donatori, nempè agendi ad conſequendam habitationem ſibi reſeruatam eius vita durante iuxtà pa-

Digitized by Google

24 ctum initum, animus enim contrahentium
fuit principaliter facere contractum permu-
tationis, & acceſſoriæ contractum locatio-
nis ipſiuſmet domus maioris prætij, ipſi re-
ſeruanti eius habitationem donec vixerit re-
linquendo, & tradendo pro penſione fructus
illius pluris, quod valet alteri parti, cui in re-
compenſationem dictę habitationis, voluit
illlud plus remanere poſt eius mortem ex
titulo donationis, & propterea debet præ-
ſtari dicto permutanti, ſiuè conductori, &
donatori libera habitatio dictæ domus eius
vita durante, aliàs donatum, atquè remiſ-
ſum ex huiuſmodi cauſa condici, & repeti
poteſt, quia donatio, quę apparet facta ſub
25 modo aliquid præſtandi, ſi non præſtetur
reuocari poteſt, & competit rei donatæ re-
petitio, ac vtilis rei vendicatio per *tex. in l.
1. C. de dont. qua ſub mod. Bald. conſ. 212.
n. 1. & 2. lib. 2. Add. ad Pract. Papp. libell.
donat. gloſ. 1. in fine, Magon. deciſ. Flor. 76.
n. 20. & ſeqq. Gratian. diſcep. 381. n. 20.*

Adeò vt cum inter maximas cauſas in-
gratitudinis numeretur pacta non ſeruare
26 *l. fin. C. de reuoc. donat. & c. fin. extr. de do-
nat. & tradit. Bald. conſ. 18. n. 1. lib. 1.* ſi do-
natarius negligat dare, quod tenetur vigo-
re pacti poſſit ex vitio ingratitudinis priua-
ri re donata, & donatio reuocari, cum non
ſit licitum alienas res capere, & frugalita-
tem donatoris, ipſumq; donatorem irridere,
vt habetur in *d. l. fin. C. de reuoc. donat.* non
27 enim decet ab illo pati iniuriam, cui quis
contulit beneficium, ſed liberalitas donan-
tis ad obſequia inclinare magis quàm ad
inſolentiam erigere debet, vt dicitur in *l. 1.
C. de reuoc. donat.* & cùm ingratitudo tollat
etiam debitum naturę, ſit ventus vrens, ex-
ſiccans fontem miſericordiæ, rorem pieta-
tis, & fructum gratię, vt inquit D. Bernard.
non eſt mirum ſi grauiter, & prudenter ſan-
citum fuerit in *d. l. fin.* donationem ex hac
cauſa reuocari poſſe, etiam ſi in iſtrumento
adeſſet clauſula, quod nec ob ingratitudi-
28 nem, vllo tempore reuocari poſſit cùm ta-
le pactum, tanquàm contra bonos mores
initum, & inuitans ad delinquendum non
valeat *l. pacta C. de pact. l. ſi vnus §. pacta
ff. eod. l. illud conuenire ff. de pact. dot.*

Et poteſt, ac debet idē reſeruans, & dona-
tor, ſiuè conductor vendicator, & habere ha-
bitationem totius dictæ domus eius vita du-
rante excluſis hęredibus donatarij qui eo in-
uito in ea permanere nō poterūt, quia hic nō
agitur de habitatione legata ad deſtinguēdū
an ſit ſeruitus iuris, vel facti, ſeù facultas ha-
bitandi limitata, ſed agitur de habitatione ſi
29 nō expræſsè, ſaltē tacitè cōducta, & per pa-
ctum reſeruata pro prętio illius pluris, quod
ſupereſt de prętio ad prętium domorum in-
ter contrahentes permutatarum, dùm vo-
luit idem donator, quod remaneat donata-
rio, & eius hæredibus poſt mortem ſuam
pro raguaglio, & compenſatione dictæ ha-
bitationis, vt apparet ex verbis inſtrumen-
ti, quæ videntur importare habitationem
titulo lacationis, & conductionis, vndè na-
turaliter poſſidet tanquam vſufructuarius
l. naturaliter ff. de acq. poſſ. ac habet ple-
num ius habitandi totam domum, & par-
30 tem, quę ei ſuperſit locandi *l. caterum §. 1.
ff. de vſu, & habit. l. vſufructu legato ff. de
vſufr. & l. antiquitas C. eod.* ita vt non poſſit
donatarius, vel eius hęredes eo viuente in
ea habitare *Dec conſ. 355. n. 1. lib. 2. Cabal.
31 conſ. 137. n. 16.* fuit enim reſeruata habita-
tio domus, & non in domo, quod denotat
totam domum, & non partem, vt per *Dec.
& Cabal. loc. cit.* & regulare eſt, quod ap-
pellatione domus, etiam nullo adito ſigno
32 vniuerſali, veniat tota domus, & non pars
illius per *tex. in l. vxori ff. de leg. 3. Gra-
tian. diſcep. 775. cap. 946. nu. 23. & cap.
947. num. 3.*

Cùm igitur illud plus, quod valet domus
donatoris importet ſcuta ducentum, quo-
rum fructus reſpectiuè important annuatim
penſionem ipſius domus, cuius habitatio
fuit reſeruata tranſlato hincinde domorum
33 permutatarum dominio, cōgruum eſt quod
ipſi donatori cōpetat plenum ius habitan-
di, vel locandi eius vita durante, prout in-
ter partes fuit conuentum *l. caterum l. non
ſolum, & l. plenum ff. de vſu, & habit.*

Et de ſimilibus contractibus, quando
quis vendit rem pro modico prætio, & do-
34 nat emptori illud plus, quod valeret, vide
*Theſſaur. deciſ. 165. n. 8. & Gratian. diſcep.
273. n. 38. & ſeqq. vbi plures allegat, &
Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 18.
n. 11. et ſeqq.*

SVM-

SVMMARIVM
In Caput XXV.

1 *Forma quando cenſeatur inducta per ſtatutum.*
2 *Forma in dubio dicitur ſubſtantialis.*
3 *Præcipuè ſtante clauſula actus annullatiua.*
4 *Forma à ſtatuto inductę non poteſt renunciari expreſsè, nec tacitè.*
5 *Obligatio nec naturalis, nec ciuilis oritur ex contractu non ſeruata forma.*
6 *Lex dicitur reſiſtere obligationi non ſeruata forma.*
7 *Forma ſtatuti eſt ſeruanda, etiam per Forenſes contrahentes in loco.*
8 *Limita quando ſtatutum loqueretur tantum de habilitate, vel inhabilitate perſonę.*
9 *Statutum loquens de habilitate, vel inhabilitate perſonarum comprahendit ſuos ſubditos, etiam alibi contrahentes.*
10 *Verba enunciatiua non probant ſuper eo, quod non pendet à proferente.*
11 *Solemnitas neceſſaria in alienatione rei Eccleſiæ, non probatur ex verbis enunciatiuis exiſtentibus in contractu.*
12 *Conf. ſuo filijfam. quod ſit mercator non validat contractum.*
13 *Filiusfam. mercator non obligatur, niſi pro pertinentibus ad artem ſuam.*
14 *Merita donatarij erga donatorem, non probantur per aſſertionem partium.*
15 *Non eſt ſtandum confeſſioni, et aſſertioni partium, inter quas prohibetur contractus ſine certis qualitatibus.*
16 *Emancipatio eſt nulla, niſi fuerit notificata Vniuerſitati mercatorum Florentiæ.*
17 *Statutum Ciuitatis dominantis ſeruandum, in defectum ſtatuti loci particularis.*
18 *Solemnitas extrinſeca, quando ex longinquitate temporis præſumatur.*
19 *Solemnitas alienationis rei Eccleſiæ præſumitur ex diuturnitate temporis.*
20 *Inſinuatio pręſumitur ex curſu 30. annorum.*
21 *Antiquitas temporis, operatur tantùm circa ſolemnitates negotij, non autem circa ſubſtantiam illius.*
22 *Antiquitas temporis nihil operatur, niſi concurrente obſeruantia contractus præcipuè, quando ſolemnitas erat in ſcriptis redigenda n. 23.*
24 *Antiquitas temporis nihil operatur ſi ex inſpectione, et rimatione librorum conſtet ſolemnitatem non fuiſſe adhibitam.*
25 *Filius præſumitur habitare cum patre.*
26 *Statutum requirens certam ſolemnitatem in contractu filij, non habet locum in filiofam. habitante ſeorſum à patre, an in habente peculium n. 28.*
Filiusfam. quando dicatur habitare ſeorſum à patre.
27 *Si pater, et filius in eodem contractu ſe obligent, valet obligatio, etiam reſpectu filij, non obſtante ſtatuto.*
29 *Donatio reuocatur ob ſuperuenientiam filiorum, et quomodo iſtud intelligatur numeris ſeqq.*
34 *Simulatio probatur coniecturis exiſtēte cauſa.*
35 *Donatio dicitur ſimulata, quando donator remanſit in poſſeſſione.*
36 *Poſſeſſio tradita donatario, ſi effectum non habuit dicitur ſimulata.*
37 *Simulatio arguitur ex ſolutione collectarum, & ex libro eſtimi n. 38.*
39 *Simulatio arguitur ex clauſulis inſolitis.*
40 *Cauſa ſimulandi eſt neceſſaria, & quę ſit iniſta n. 41.*
42 *Cauſam ſufficit eſſe opinatam, nec debet exprimi, niſi opponatur à parte n. 43.*
44 *Clericus ordinatus ſine patrimonio poteſt agere coram Epiſcopo, et quando ſecus.*
45 *Clericus ordinatus ad titulum ficti patrimonij, ſi ſit particeps fraudis incurrit in ſuſpenſionem, nec tenetur ordinator ei prouidere n. 46. et 52.*
47 *Clericus non poteſt alienare, nec obligare bona ad quorum titulum fuit ordinatus ſine licentia Epiſcopi, nec poteſt remittere, vel retrodonare illa donatori n. 48 et 50.*
49 *Clericus non poteſt reſignare beneficium niſi habebat aliundè viuere.*
51 *Clericus alienando bona ad quorum titulum fuit ordinatus, an incurrat ſuſpenſionem.*

Donatio bonorum, de quibus agitur, facta N. clerico vt ad ſacros ordines promoueri poſſet, tàm ex capite nullitatis, quàm ſimulationis venit infirmanda. Nullitas enim eſt patens cùm donator eſſet filiusfamilias, & contraxerit non adhibito paterno conſenſu ex diſpoſitione ſtatutorum neceſſario, nam quotieſcumq; ſtatutum aliquid diſponit ſub certis modificationibus cenſetur
1 inducere formam præcipuè, quando diſpo-

nit aliter quàm à iure communi ſit diſpoſi-
tum per *tex. in l. hac conſultiſſima C. qui teſt.
fac. poſſ. Aſin. in prax. lib. 3. § 36. n. 3. Surd.
deciſ. 268. n. 9. cum alijs per Fenzon. ad ſtat.
Vrb. cap. 68. n. 19. Duran. deciſ.* 18 *nu.* 17.
Quæ forma in dubio dicitur ſubſtantialis, &
ea non ſeruata actus corruit *l. cum hi §. ſi
pretor. ff. de tranſact. Dec. conſ.* 532. *n.* 2. *Gra-
tian. diſcep.* 742. *nu.* 1. *et cap.* 965. *nu.* 18.
etiam quod ſtatutum expreſsè de nullitate
non diceret idem *Gratian. diſcep.* 647. *n.* 1.
et cap. 691. *n.* 24.

Vndè iſtud nullam patitur difficultatem
ſtante clauſula irritanti, & ipſius actus an-
3 nullatiua in eodem ſtatuto inſerta diſponē-
do quod alias præſumantur dolosè dona-
tiones extortę cæterique contractus, & ſint
ipſo iure caſſi, irriti, & inanes, ac nullam
obtineant roboris firmitatem, quo caſu in-
telligitur inducta præciſa forma ſubſtantia-
lis non ad probationem, vel demonſtratio-
nem *DD. in l.* 1. *ff. de liber. & poſth. Natt.
conſ.* 287. *n. vlt. lib* 2. *Genua de ſcrip. priuat.
lib.* 1. *quęſt.* 16. *concl.* 2. *n.* 23. *fol. mihi* 65.
Gratian. diſcep. 208. *num.* 21. 596. *nu.* 5. &
607. *n* 3.

Quod adeò verum eſt, vt huiuſmodi for-
mæ tanquam reſpicienti fauorem publicum
4 non poſſit renunciari expreſsè, nec tacitè
Gratian. diſcep. 691. *n* 7. & 8. 907. *n.* 35.
cum alijs per Fenzon. ad ſtat Vrb. cap. 59. *n.*
4. & *Magon. deciſ. Flor.* 118. *num.* 3. Ne-
que ex huiuſmodi contractibus celebratis
ſine dicta forma oritur aliqua obligatio
5 nec ciuilis, nec naturalis *l. sancimus C. de
donat. Surd. conſ.* 115. *num.* 36. *lib.* 1. *Gra-
tian diſcep* 647. *n.* 1. *et* 691. *n.* 24 Et ra-
tio eſt, quia non ſeruata forma lex dicitur re-
6 ſiſtere obligationi, quæ legis reſiſtentia im-
pedit ortum naturalis, vel ciuilis obligatio-
nis *Surd. loc prox cit. Magon. deciſ. Luc.* 13.
n. 16. *Duran. deciſ.* 18. *n.* 15. *et ſeqq.* Ita vt
7 talis forma, & ſolemnitas ſit etiam ſeruan-
da per forenſes contrahentes in loco vbi vi-
get ſtatutum eam inducens *Gratian. diſcep.*
253. *per tot et* 887. *n.* 4. *Pic. ad ſtat. Vrb. gloſ.*
2. *nu.* 31. *et ſeqq.* quidquid ſit quando ſta-
tutum non induceret forma, ſed ſimpliciter
8 loqueretur de habilitate, vel inhabilitate
perſonarum, quia tunc non compræhen-
deret forenſes ibidem contrahentes, idem
Gratian. diſcep, 824. *n.* 31. *et ſeqq.* Sed benè
comprehenderet ſuos ciues, & ſubditos, etiā
alibi ſi alibi ſe conferant ad contrahendum
9 extra territorium ſtatuentium præcipuè, vbi
ex coniecturis apparere poteſt, id eſſe factū
in fraudem ſtatuti, & ad euitandam eius di-
ſpoſitionem iuxtà tradita per *Menoch. lib.* 2.
præſump 2. *nu.* 5. & *per tot. Pic. ad ſtatut.
Vrb. gloſ.* 2. *n.* 49. & *ſeqq Gratian. diſcep.*
253. *per tot.*

Nequè obſtat, quod prædicta procedant
vbi donator eſſe in patria poteſtate, ſecùs
autem cùm dicatur emancipatus, Quia reſ-
pondetur nō conſtare de huiuſmodi eman-
cipatione niſi ex verbis enunciatiuis con-
10 trahentium, quæ etiam inter eaſdem per-
ſonam non probant ſuper eo, quod non
pendet à voluntate partium, etiam ſi princi-
paliter fuerint prolata *Menoch. conſ.* 260.
n. 21. *Genua de verb. ennunciat. quęſt.* 4. *n.*
22. *lib.* 1. *Caualer. deciſ.* 36. *Magon. deciſ.
Flor.* 10 *n.* 38. & 39 prout in caſu noſtro,
quia à voluntate filij tantum non pendet e-
mancipatio, ſed à voluntate patris. Et in
11 ſimili videmus verba enunciatiua contra-
ctus alienationis rei Eccleſiaſticæ non pro-
bare ſolemnitates neceſſarias, etiam ſi enun-
ciatę fuerint *Alex in l. ſi donatione n.* 11. *C.
de collat. Menoch de pręſump. lib.* 3. *præſump.*
133. *n.* 17 *Mantic. de tacit. & ambig. lib.* 2.
tit. 6. *n.* 6. *Genna loc. cit. n* 23. Et proprius
ad rem facit, quod ſi filius fam. qui ex for-
ma ſtatuti obligari nō poterat, niſi eſſet mer-
cator contrahendo fateatur, & aſſerat ſe
mercatorem, illa confeſſio non valebit cō-
tractu n *Surd conſ.* 546. *n.* 1. & 2 *lib.* 4. Et da-
to quod probaretur mercatorem eſſe, poſſet
13 obligari ſolum in pertinentibus ad artem,
& mercaturam ſuam *Gratian. diſcep.* 171. *n.*
9. & 9?? *n.* ?? *Pic. ad ſtat. Vrb. gloſ.* 7. *in
Add. n.* 311. *Genua de ſcrip. priuat. lib.* 4. *tit.
de lib. mercat. n.* 38. & 39. *fol. mihi* 244.

Sicut etiam facit, quod vbi donatio non
valet niſi propter merita, vt inter patrem,
& filium, inter virum, & vxorem, ſi quis eo-
14 rum donauerit pro benemeritis, hæc verba
non probant merita præceſſiſſe *gloſ. in l. ſi
donatione C. de collat. Mantic. de tacit. & am-
big. d. lib.* 2. *tit.* 6. *n.* 5. *Capyc. deciſ.* 203. *n.*
7. *Gratian. diſcep.* 386. *n.* 7. *et cap.* 657. *n.* 51.
Michalor. de fratr. part. 1. *cap.* 11. *n.* 16. *et ſeqq.*
Regulare enim eſt in qualibet materia non
15 eſſe ſtandum confeſſioni, & aſſertioni inter
per-

perſonas prohibitas, niſi aliundè probetur
veritas, quia talis confeſſio præſumitur facta
in fraudem legis prohibentis actum fieri ſi-
ne qualitate, & ſolemnitate enunciata, aut
confeſſata *c. qui teſtamentũ de probat. l. ſi fortè,*
vbi Bart. ff. de caſtr. pecul. Menoch. d. præſumpt.
133. n. 16. et ſeqq. cum alijs per Genua d.
tract. de verb. enũnciat. lib. 1. quæſt. 4. n. 84.

Verùm etiam quando de huiuſmodi e-
mancipatione conſtare poſſet, illa tamen eſ-
ſet nullius roboris, niſi etiam fuerit infra
16 duos menſes notificata Vniuerſitati Merca-
torum Florentiæ iuxta formam ſtatuti Flo-
rentini lib. 2. Rub. 110. verſus finem, alias
emancipatio eſt nulla quantum ad commo-
dum emancipati, quod quidem ſtatutum vti
Ciuitatis dominantis ſeruandum venit in
17 defectum ſtatuti loci particularis *Sebaſt.*
Medic. tract. de leg. et ſtat. 4. part. quæſt. 10.
lib. 1. latè Merlin. de legitt. lib. 3. tit. 1. quæſt.
18. *n.* 70. *et ſeqq.* cum multis alias per me
latius allegatis, & de hoc adeſt Conſtitutio
in 5. lib. ſtat. Flor. Incipiens Vrbem no-
ſtram Florentinam.

Nec objiciatur quod cum tranſacti ſint
vltra triginta anni hæc notificationis ſolem-
18 nitas tanquam extrinſeca præſumatur ad
tradita per *Menoch. lib. 3. præſump.* 132. *nu.*
62. *etc. Rot. deciſ.* 684. *n.* 4. *part.* 2. *recent.*
ſicut in ſimili obſeruari videmus in ſolemni-
tatibus neceſſarijs in alienatione rerum Ec-
19 cleſiæ, quæ ex curſu tanti temporis præſu-
muntur vt alias dixi *Alex. conſ.* 79. *num.* 13.
conſ. 113. *n.* 5. *lib.* 1. *Mantic. de tacit. et am-*
big. lib. 22. *tit.* 7. *n.* 23. *et* 24. *Rot. deciſ.* 537.
n. 4. *part.* 2. *recent.* Et in inſinuatione, quæ
cum poſſit adhiberi ex interuallo, vt hæc
20 notificatio emancipationis ex curſu trigin-
ta annorum præſumitur *Put. deciſ.* 136. *lib.*
2. *Caball. conſ.* 142. *n.* 7. *Tuſch. in verb. In-*
ſinuatio concl. 200. *n.* 1.

Quoniã ad hoc etiam reſpondetur, quod
licet prædicta ſint vera concurrente obſer-
uantia contractus, non poſſunt ad caſum no-
ſtrum adaptari, quia cùm dicta notificatio
emancipationis ſit de forma, & ſubſtantia
actus ex eo, quod ſtatutum vlterius progre-
21 greditur anullando actũ, vt poſt *Felin. Dec.*
& Ang. tradit Gratian. diſcep. 474. *n.* 12. an-
tiquitas temporis nihil operatur, cùm illa
ſolum poſſit inducere præſumptionem ſo-
lemnitatis negocij, non autem ſubſtantiam
illius, prout eſt huiuſmodi notificatio *Surd.*
deciſ. 231. *n.* 8. *Oſaſch. deciſ.* 133. *n.* 4. *Me-*
noch. d. præſump. 132. *n.* 77. *Gratian. d. cap.*
474. *n.* 18.

Præterea cùm non conſtet, quod dona-
tor eſſet in poſſeſſione libertatis à patria po-
teſtate, nempe ſeorſum à patre habitando,
& per ſe negotia gerendo, nec quod dona-
tarius vnquàm fuerit in poſſeſſione bono-
rum donatorum, ex hac ſola diuturnitate
22 temporis non poteſt præſumi ſolemnitas
emancipationis, cùm antiquitas temporis
non inducat vllam præſumptionem, niſi con-
concurrente obſeruantia actus geſti *Gabriel.*
conſ. 36. *n.* 51. *lib.* 2. *Surd. deciſ.* 231. *n.* 19.
Maſcard. qui de veriori opinionem teſtatur
concl. 1317. *n.* 48. *et* 49 *cum alijs per Gra-*
tian. d. cap. 474. *n.* 14. *Rot. penès Greg. deciſ.*
509. *n.* 6. *vbi Add.* Et tantò magis in caſu
noſtro, cùm talis notificatio emancipatio-
tionis eſſet redigenda in ſcriptis, quo caſu ea
23 non apparente neceſſariam eſſe omninò an-
tedictam obſeruantiam, hoc eſt poſſeſſio-
nem libertatis, & bonorum donatorum de-
ciſum reliquit *Surd. d. deciſ.* 231. *n.* 7. *et* 26.
Menoch. d. præſump. 132. *n.* 89. *et Gratian.*
d. cap. 474. *n.* 15.

Omnem autem prorſus difficultatem tol-
leret fides Cancellarij Mercaturæ, quod ta-
lis notificationis ſolemnitas ſeruata non
fuerit, quam ipſe negatiuè elicere poteſt ex
inſpectione, & rimatione librorum ad id de-
putatorum, & hoc modo tollitur omnis vis
24 ſolemnitatis ex diuturnitate temporis præ-
ſumptæ, cùm verè conſtet illam, non inter-
ueniſſe, & notorium præſumptionis cedit no-
torio probationis *Surd. conſ.* 28. *n.* 110. *et*
ſeqq. Menoch. conſ. 1. *n.* 230. *Gratian. d. cap.*
474. *n.* 16.

Quod autem filius ſemper præſumatur ha-
bitare cum patre ob duram illorum ſepa-
25 rationem, & alias rationes, tradit pulcrè
Magon. deciſ. Luc. 27. *n.* 47. *et ſeqq.* Et quan-
do dicatur habitare ſeorſum à patre, & pu-
blicè ſe gerere pro patrefamilias, vel com-
muniter haberi pro tali ad effectum, vt poſ-
ſit contrahere ſine conſenſu patris, non ob-
ſtante ſtatuto, quod non procedit in filio
26 fam. habitante ſeorſum à patre, vel com-
muniter habito pro patre familias, ſiuè pro
tali ſe pulblicè gerente, vt pulcrè docet
Gratian. diſcep. 820. *n.* 4. *et ſeqq. Menoch.*
lib.

Digitized by Google

lib. 6. præſump. 55. n. 28. & ſeqq. vide Rot. de-
ciſ. 527. n. 6. & ſeqq part. 1. recent. Ludouiſ. de-
ciſ. 182. per tot. cum Add. not. Paſchal. de patr.
poteſt. part. 4. cap. 10. n. 22. & part. 1. cap. 6.
n. 126. cum alijs per Fenzon. ad ſtat. Vrb. cap.
152. n. 102. Vrſil. ad Afflic. deciſ. 308. n. 17.
& ſeqq. Rot. poſt Fenzon. deciſ. 139. Gratian.
diſcep. 484. & 667. per tot.

Sicut etiam non obſtante huiuſmodi ſta-
tuto requirente conſenſum patris in obliga-
tione filij, ſi pater, & filius in eodem inſtru-
27 mento ſe obligent valebit obligatio, etiam
ex parte filij Alex. in l. ſi conſtante §. uxor n.
1. ff. ſolut. matrim. Montan. de tut. cap. 30.
n. 45. & Pic. ad ſtat. Vrb. gloſ. 14. n. 17. An
autem tale ſtatutum habeat locum in filio
28 fam. habente peculium caſtrenſe, vel qua-
ſi, ſiuè in Clerico reſpectu ſui patrimonij,
& multa alia in hac materia vide per Gra-
tian. diſcep. 576. per tot. 713. n. 12. 781. n.
29. & 944. n. 60. cap. 756. per tot. & cap.
667. per tot.

Verum dato etiam, ſed non conceſſo,
quod prædicta donatio fuiſſet valida ab ini-
tio, illa tamen eſſet reuocanda ob ſuperue-
nientiam filiorum ipſius donatoris, immo
29 ipſo iure intelligitur reuocata ex legis po-
teſtate per tex. vulgat. in l. ſi vnquam C. de
reuoc. donat. Menoch. conſ. 85. n. 60. Pract.
Papp. libell. donat. gloſ. 3. n. 4. non obſtante
quacunq; generali renunciatione, etiam ex-
preſſa mentione d. l. ſi vnquam, cum ei pater
renunciare non poſſit tanquam non inductæ
30 in eius fauorem, ſed filiorum, quibus præ-
iudicare non poteſt, Rom. conſ. 269. Pariſ.
cõſ. 73. n. 31. & ſeqq. lib. 1. de quo tamen ſuffi-
citat remiſſio ad tradita per Tiraquel. in d. l.
ſi vnquam in præfat. n. 122. & ſeqq. vbi etiam
Ripa quæſt. 52. & alij per Add. ad Papp. loc.
cit. & Mangil. de imput. quæſt. 103. num. 11.
cum in caſu noſtro non adſit talis expreſſa
renunciatio, quod procedit, etiam ſi eſſet iu-
rata Tiraquel. loc. cit. nu. 173. Oldrad. conſ.
238. Mangil. d. quæſt. 103. num. 12. & ſeqq.
31 adeò vt intelligatur reuocata non in eo
quod excedit legitimam tantum, ſed in to-
tum præcipuè quando eſt facta extraneo,
prout in caſu noſtro, Pract. Papp. d. gloſ. 3.
num. 3. verſ. aut extraneo, Mangil. de imput.
quæſt. 111. n. 25. etiam quod aliquo præ-
textu poſſet dici facta fauore piæ cauſę Bald.
conſ. 215. lib. 5. Et de hac materia an, &
32 quando, & quomodo procedat diſpoſitio
d. l. ſi vnquam, & in quibus donationibus
locum habeat vidend. Tiraquel. & Rip. in
repet. eiuſdem legis, vbi ad ſaturitatem ha-
bentur plures quæſtiones Clar. §. donatio
quæſt. 22. & 23. Seraph. deciſ. 829. per tot.
Rot. in Signina Caſtrorum 4. Februarij 1631.
coram Coccino in Nouiſſ. part. 6. deciſ. 12. n.
19. & 20. vbi quod non habet locum in
donatione iuris quærendi, cuius renuncia-
33 tio per ſuperuenientiam filiorum reuocari
non poteſt.

Ex capite etiam ſimulationis dixi huiuſ-
modi donationem eſſe reuocandam, quia
ſimulatio vti difficilis probationis exiſtente
34 cauſa coniecturis probari poteſt Cranett.
conſ. 156. n. 7. Natt. conſ. 124. n. 5. Rot. pe-
nes Farinac. deciſ. 68. n. 1. & deciſ. 254. n.
2. part. 2. idem Farinac. de falſit. & ſimulat.
quæſt. 162. n. 97. Rot. in Vetulana Molendini
12. Ianuarij 1652. coram Otthobono in fine,
maximè vbi ſimulatio allegatur per tertium,
vt per Farinac. d. quæſt. 162. n. 99. Et duas
coniecturas ſufficere notat idem Cranett. d.
conſ. 156. n. 7. cum alijs citatis per Farinac.
loc. cit. n. 106. vbi de communi.

Coniecturæ autem in caſu noſtro ſunt
primò, quia donator ſemper remanſit in poſ-
ſeſſione bonorum donatorum per ſpatium
35 circa triginta annorum, & illa alienauit vti
propria nulla vnquam capta poſſeſſione,
nec vllis perceptis fructibus per donata-
rium Bart. in l. poſt contractum n. 4. ff. de do-
nat. Cranett. conſ. 118. n. 18. in fine Rol.
conſ. 40. n. 31. lib. 2. cum multis alijs per Fa-
rinac. d. quæſt. 162. n. 228. Rot. penès eund.
Farinac. part. 2. deciſ. 68. n. 6. deciſ. 237.
n. 4. & fuit dictum in Romana bonorum de
Ceulis 28. Aprilis 1595. coram Penia, vbi
ponderatur poſſeſſio, & alienatio, & quia
iſta obſeruantia declarabat animum ſimu-
landi, tantò magis vbi donator ſemper fru-
ctus percipit Menoch. conſ. 430. num. 16.
36 non obſtante, quod ex inſpectione inſtru-
menti videatur conſtare de actuali poſſeſſio-
ne tradita donatario; quia eodem vitio ſi-
mulationis laborat huiuſmodi actualis poſ-
ſeſſio, quę effectum nõ habuit Menoch. d. conſ.
430. n. 15. & facit Farinac. d. quæſt. 162.
n. 232.

Secunda coniectura deſumitur ex eo,
quod dictus donator vti dominus bonorum
dona-

Digitized by Google

donatorum ſemper collectas proprio nomi-
37 ne ſoluit, namquè ſi vera fuiſſet donatio
ad donatarium, non ad donatorem tale
onus ſpectaſſet *Rol. conſ. 40. n. 33. & ſeqq.
lib. 2. Rot. deciſ. 91. n. 3. penès Farinac. part.
2. & idem Farinac. d. quaſt. 162. n. 231.*

Tertia coniectura, non longè à ſupraſcri-
pta colligitur ex eo, quod bona donata ſem-
38 per remãſerunt in cataſtro, & ęſtimo dona-
toris, ex qua pariter ſimulationem argui
notat *Menoch. d. conſ. 430. n. 15. & de pra-
ſump. lib. 3. praſump. 122. ſub n. 111. &
prę ſump. 124. n. 33. Honded. conſ. 46. n. 24.
lib. 1. Farinac. conſ. 40. n. 19. & 20. & d.
quaſt. 162. n. 231. Mantic. de tacit. & am-
big. lib. 8. tit. 20. n. 17.*

Quarta coniectura non modici ponderis
deducitur ex clauſula in inſtrumento dona-
tionis inſerta, quod nulla fraus, vel dolus,
vel alia illicita pactio, aut corruptela inter-
ceſſerit, nec in fraudem alicuius fuerit facta,
ſi enim ſimulatio, & fraus non interceſſiſſet,
non opus fuiſſet huiuſmodi inſolitas clauſu-
las apponere, ex quibus ideò oriri præſum-
ptionem ſimulationis dixit *Roland. d. conſ.
40. n. 39. lib. 2. Natt. conſ. 198. n. 15. Fa-
rinac. d. conſ. 40. n. 33. Rimin. iun. conſ. 467.
n. 67. et ſeqq.* vbi hanc ſolam præſumptio-
nem ad præſumendam ſimulationem ſuffi-
cere non dubitat affirmare, quod quamuis
non placeat *Farinac. d. quęſt. 162. n. 167.*
non videtur eſſe dubium alijs ſupranotatis
concurrentibus omninò pronunciãdum eſ-
ſe donationem fuiſſe ſimulatam.

Et quamuis non me lateat cauſam ſimu-
landi eſſe neceſſariam, vt coniecturę poſſint
adaptari, tamen de ea dubitari non poteſt
in caſu noſtro, & fuit timor, quem donator
40 habebat amiſſionis bonorum propter mul-
tas inimicitias capitales, quas habebat, &
propter recuperationem bannitorum, de
qua imputabatur, vt conſtat ex depoſitio-
nibus plurium teſtium, & ideo nè in omnem
caſum homicidij, vel condemnationis ob
receptationem prædictam bona deuenire
poſſent in Fiſcum, illa ſimulatè donauit, vt
ſupra, quę cauſa dicitur iuſta *Bart. in l. poſt
contractum n. 6. ff. de donat. & conſ. 65. n. 3.
lib. 1.* Et fuit dictum in Romana bonorum
de Ceulis 28. Aprilis 1595. coram Penia,
& ſufficere allegationem, quod donator ha-
41 bebat inimicitias capitales, prout eſt noto-
rium *Farinac. conſ. 142. n. 37.* Prout etiam
41 ſufficere huiuſmodi cauſam fuiſſe à parti-
bus opinatam dixit *Rot. in Vetulana Molen-
dini 12. Ianuarij 1652. coram Otthobono ver-
ſus finem*, & non eſſe neceſſariam eius ex-
43 preſſionem niſi petatur à parte, notat *Gra-
tian. diſcep. 255. n. 14. & diſcep. 586. n. 37.*

Non omittendo etiam aliam cauſam,
quæ fuit, vt donatarius poſſet ad ſacros or-
dines promoueri, cum eſſet pauper, & non
haberet vndè ad titulum patrimonij promo-
ueri poſſet, & ideo vſus fuit hac ſimulata do-
natione ad illos conſequendos, prout paſ-
ſim his temporibus obſeruatur licet iniuſtè,
44 & indebitè, adeò vt etſi alias Clericus, qui
reperitur ordinatus ſine titulo beneficij poſ-
ſit agere coram Epiſcopo, vt ei prouideat
iuxtà diſpoſitionem Concilij Tridẽtini *Gra-
tian. diſcep. 57. n. 29. & cap. 159. n. 30.* ta-
men quando ipſe fuit particeps fraudis, &
ſimulationis, nè malitia ſua ſibi patrocine-
tur, & Epiſcopo reddatur nociua, non ſo-
lum incurrit in cenſuras à ſacris Canonibus
præſcriptas, & ſignanter in Bulla Pij V. de
anno 1568. cùm fuerit ordinatus contra
formam Canonis, & dictæ Bullæ ſub titulo
Ficti, & doloſi patrimonij facti ad decipien-
dum Epiſcopum, & adeò velatè, & ſecretè,
vt Epiſcopus probabiliter, & veriſimiliter
crediderit, vel credere potuerit patrimo-
nium propoſitum fuiſſe verum, & omnem
45 abeſſe fraudem, licèt aliàs ei incumbat ex
officio circa iſtud inuigilare, ipſe ordinatus
incurrit in ſuſpenſionem à iure impoſitam
*c. neminem, & c. Sanctorũ diſtinct. 70. Gra-
tian. diſcep. 159. n. 16. etc.* Sed neque iſto
caſu tenetur eum alere, vel ei prouidere de
beneficio ex rationibus adductis per *Nauar.
conſ. 14. et conſ. 74. in antiq. et conſ. 46. in
46 nouiſ.* Quod etiam comprobatur ex verbis
Concilij Trident. cap. 2. ſeſſ. 21. ibi. *Qui va-
rijs artibus, et fallatijs confingunt ſe benefi-
cium Eccleſiaſticum, aut etiam idoneas facul-
tates obtinere.*

Prout videmus, quod Clericus non po-
teſt aliquo modo alienare, vel permutare
bona ad quorum titulum fuit ordinatus ſi-
ne licentia Epiſcopi, ſub pæna nullitatis, &
47 alijs arbitrio ipſius Epiſcopi *Gratian. di-
ſcep. 159. per tot. et cap. 750. n. 18.* Et quod
non poſſit remittere, vel retrodonare patri-
48 monium ad cuius titulum fuit ordinatus
prop-

propter intereſſe Epiſcopi, idem *Gratian. diſcep. 924. n. 6.* nec poſſit reſignare beneficium, niſi habeat aliundè commodè viuere, alias ei competit actio ſpolij aduerſus reſi-
49 gnatariũ, vel ſucceſſorem, cum non impleta huiuſmodi cõditione cõmodè ſuſtentationis aliundè nullum ius dicatur translatum, idem *Gratian. diſcep. 991. per tot.* Nec etiam po-
50 teſt cenſum imponere ad trad.ta per *Cenc. de Cenſ. quaſt. 24. per tot.*

Adeò vt ſi alienet bona, ad quorum titulum fuit ordinatus, incurrat ſuſpenſionem
51 poſteà celebrando *Medin. in ſum. §. 8. tit. de ſuſpenſ.* quamuis hoc non eſſe tutum, immo contrarium verius teſtetur *Gratian. diſcep. 159. n. 16.* vbi tamen, quod abſque dubio pæna ſuſpenſionis incurritur quando ſi-
52 ne titulo, doloſè, & cum fraude recepit ordinem cum pacto tacito, vel expreſſo de reſtituendo rem, & bona, ad quorum titulum fuit ordinatus poſt ſuſceptos ordines, prout tale pactum in caſu noſtro interceſſiſſe non eſt dubitãdum ex prædictis coniecturis manifeſtam nullitatem, & ſimulationem denotantibus.

SVMMARIVM
In Caput XXVI.

1 *LAudum lędens vltra ſextam partem dicitur nullum.*
2 *Laudum continens plura capita non vnum, ſed plura dicũtur lauda idem eſt in ſententia.*
3 *Litterę miſſiuę obligant ſcribentem pręcipuè quando peruenerunt ad eum cui ſunt directa.*
4 *Recipiens litteras, et non contradicens, fatetur vera eſſe contenta in illis.*
5 *Cautela ad probandum creditum.*
6 *Litterę geminata excludunt omnem errorem, et læſionem.*
7 *Geminatio actus quid operetur.*
8 *Littera inter mercatores debent vim publici inſtrumenti.*
9 *Littera tota ſubſcribenti attribuitur, et ſine nomine tanquam informis, et vacua non inducit obligationem, etiam ſi fuerit propria manu ſcripta.*
10 *Littera ab alio ſubſcripta ſi negetur debet probari ordo, et mandatum de illa ſubſcribendo.*
11 *Verbum faceret quid ſignificet.*
12 *Societas non datur inter patrem, et filium, et ſi ſit cum extraneo in diuiſione lucri pater, et filius pro vna tantum perſona habentur.*
13 *Solutione tollitur omnis obligatio.*
14 *Compenſatio non fit de debito ad non debitum.*
15 *Laudum ex falſa cauſa latum eſt nullum.*
16 *Solutio probatur ex confeſſione de recepto.*
17 *Reſiduum denotat nil aliud deberi.*
18 *Laudum emologatum ſi non valet in vim laudi ſuſtinetur in vim pacti.*
19 *Laudum latium ex priuilegiata probatione non tranſit in iudicatum.*
20 *Arbitrator dicitur qui nullo iuris ordine ſeruato procedit.*
Arbitrator dignoſcitur ex modo procedendi.
21 *Laudum arbitratoris non tranſit in iudicatum niſi poſt 30 annos.*
22 *Actus factus ex falſa cauſa non ſuſtinetur ex vera ex qua ſubſiſtere potuiſſet.*
23 *Ratificatio actus cum præſuppoſito validitatis tanquàm erronea non valet.*
24 *Soluens indebitum per errorem repetere poteſt.*
25 *Ratificatio laudi non tenet niſi data ſcientia nullitatis.*
26 *Scientia debet probari cum omnibus qualitatibus, vt ratificatio actus nulli valeat.*
27 *Omnia geſta per errorem reſcinduntur.*
28 *Iuramentum non operatur vbi deficit conſenſus, qui dicitur abeſſe ſtante errore, vel falſa cauſa.*
29 *Reſeruatio in vno caſu magis confirmat actũ in alijs non reſeruatis.*
30 *Reſeruatio in caſu reſeruato conſeruat omne ius reſeruantis, & modificat diſpoſitionem.*
31 *Reſeruatio nihil de nouo tribuit licet pars illi conſentiret.*
32 *Reſeruatio reddit actum conditionalem. ità vt in caſu prąiudicij actus ſit tanquam non factus.*
33 *Clauſula ſibi inuicem, & viciſſim reciprocam actionem inducit.*

LAudum, quod lædit vnam ex partibus vltrà ſextam partem quantitatis controuerſæ dicitur nullum præcipue, non ſequuta emologatione ex certa ſcientia, iuxtà opinionem *Bart. in l. ſi ſocietatem §. arbitrorum n. 24. ff. pro ſocio*, cum quo videtur tranſire *Rot. per Durau. deciſ. 200. n. 21. & ſeqq.* adeò vt iſta ſexta pars conſiderari poſſit,

ſit non habito reſpectu ad totam ſummam in laudo contentam, quando laudum con-
2 tinet plures, & diuerſas ſummas ex diuerſis cauſis, & diuerſis temporibus debitas, ſed habito reſpectu ad quodlibet caput laudi de per ſe, & ſeparatim, vt illud retractari poſſit in capite læſiuo, cum laudum plura continens capita non vnicum, ſed plura dicantur lauda, vt de ſententia, quæ tot ſententias continere dicitur quot ſunt capitula illius ſeparata *l. etiam* §. 1 *ff. de minor. Surd. deciſ.* 176. *n* 8. *& conſ.* 101. *n.* 40. *& conſ.* 150. *n.* 113. *Gratian. diſcep.* 524. *num.* 14. *& cap.* 529. *n.* 47.

Leſio autem huiuſmodi probatur in caſu noſtro ex litteris geminatis, in quibus ſcribens faſſus fuit penes ſe habere libras mille ſuperlucratas in ſocietate, quarum mediẽtas de iure ſpectabat ad ſcribentem, altera verò medietas ad ſocium, cui nihilominus fuerunt attributæ tantum liberę trecentum triginta tres in laudo, ex quo manifeſta apparet læſio, quam non eſt dubium probari
3 ex dictis litteris ſcribentis obligationem inducentibus ad tradita per *Pariſ. conſ.* 127. *n.* 32. *&* 33. *lib.* 1. *Buratt. conſ.* 172. *n.* 31. *lib.* 2. *cum alijs per Genua de ſcrip. priuat. lib.* 3. *quæſt.* 1. *n.* 21. *&* 22. *fol. mihi* 109. præcipue quando ipſæ litteræ miſſiuæ peruenerunt ad eum, cui fuerunt directæ, cum per
4 receptionem, & taciturnitatem recipientis dicatur oriri ſimultaneus conſenſus, & contractus inter partes, ità vt etiam ex parte recipientis inducatur confeſſio pro contentis in litteris ſtante non contradictione, ex quo multi ſumunt cautelam ad probãdum ſuum creditum mittendo litteras debitori, & eum rogando vt ſoluat, nam ſi illis receptis, & lectis non cõtradicat dicitur fateri debitum, maxime ſi teſtes deponentes de huiuſmodi receptione, & non appoſitione habeant no-
5 titiam de contentis in eis, quia recipiens ſcripturam ſine aliqua proteſtatione videtur approbare omnia in ea contenta *Magon. deciſ. Flor.* 95. *n.* 7. *& ſeqq. Duran. deciſ.* 416. *n.* 6. *& n.* 20. *& vidend. Gratian. diſcep.* 699. *n.* 35. *& ſeqq.*

Quæ litteræ magis probant contra ſcribentem cum fuerint plures, & geminatæ, quo caſu magis oſtendunt perdurationem mentis, & faciunt non ſolum magis apparere veritatem, & perſeuerantiam, ſed exclu-
6 dunt omnem errorem, & læſionem, ac conſenſum omninò roborarum, & confirmatum inducunt, adeò vt tantũ valeat conſenſus geminatus, quam iuratus ad tradita per *Gratian. diſcep.* 531. *n.* 30. geminatio enim actus ſiuè fiat vnico contextu, ſiuè ex inter-
7 uallo ſemper magis arguit enixam voluntatem facientis, & tollit allegationem erroris calculi, etiã ſi fuerit emanata abſente parte, & per verba enunciatiua *Montan de tut. cap.* 38. *n.* 162. *fol.* 197. *Gratian. diſcep.* 737. *n.* 4. *&* 5. Præcipuè inter mercatores, inter quos eorum litteræ habent vim publici
8 inſtrumenti, ſententiæ, ac rei iudicatę, plenè probant, & faciunt oriri contractum *Gratian. diſcep.* 500. *n.* 2. *&* 569. *n.* 25. *Duran. deciſ.* 416. *n.* 1. *&* 3. etiam quod fuerint ab alio ſcriptę dummodo nomen ſcribentis fuerit appoſitum vel per ſe manu propria, vel ab alio de eius ordine, & mandato, quia to-
9 ta epiſtola eſt attribuenda ſubſcribenti, niſi probet fuiſſe deceptum, quod non præſumitur, & nomen ſcribentis eſt adeò neceſſarium, vt non ſufficiat epiſtolam eſſe propria manu ſcriptam, cum alias dicatur informis, vacua, & incerta, & carere ſubiecto, cui obligatio cohęrere poſſit, ita vt ex charactere proprio non poſſit ſubintelligi perſona ſcribentis quando non fuit expreſſa *Cancer. var. reſol. lib.* 1. *cap.* 22. *n.* 26. *Gratian. diſcep.* 936. *n.* 27. *cum alijs latè per Duran. deciſ.* 368. *n.* 24. *& ſeqq. per tot.*

Quando tamen epiſtola eſſet à tertio ſubſcripta de alterius ordine, & mandato, &
10 negaretur deberet probari talis ordo, & mandatum, de quo non eſſet ſtandum aſſertioni ſubſcribentis *Gratian. diſcep.* 767. *num.* 57. *& Poſth. de manutent. obſeru.* 98. *n.* 10.

Neque eſt dubitandum de prędictis in caſu noſtro cum non negentur litterę prędictę, & ſint propria manu ſcriptæ ac ſubſcriptæ, & in eis ſcribens offerat ſe promptum, & paratum partem ſuam ſocio ſoluere ad eius libitum, dum dicit ſe illam tenere in manibus
11 cauſa faciendi de ea quicquid ſibi imponetur, quod verbum facere idem eſt, quod ſoluere per *tex. in l. verbum facere. ff. de verb. ſignif.* vbi Iuriſconſultus ait verbum facere omnia omninò faciendi cauſam complecti dandi, ſcilicet ſoluendi, numerandi, & ambulandi.

Iſta autem pars eſt intelligenda de equali

N &me-

& media, non obſtante quod ſcribens modò prætendat de dicta ſumma librarum mille eſſe faciendas tres partes, quarum duas ad ſe ſpectare, vnam ſcilicet ex propria perſona, alteram ex perſona eius filij, quem aſſerit fuiſſe admiſſum in ſocietate, & ſic tertiam tantũmodò partem dictarum librarum mille ſpectare ad ſocium extraneum.

Quia animaduertendum eſt, quod ſocietas non poteſt ſtare inter patrem, & filium, præcipuè in caſu noſtro vbi non conſtat,
12 quod filius habeat peculium caſtrenſe, vel quaſi, nec aduenticium, in quo patri non quæratur vſusfructus, vndè ſi pater, & filius habeant ſocietatem cum extraneo, prout eſt caſus noſter, in diuiſione lucri ſunt faciendæ tantummodo duæ partes æquales, quarum vna pertinet ad extraneum, altera ſimul ad patrem, & filium, qui iſto caſu pro vna ſola perſona reputantur, vt benè probant *Felic. de ſociet. cap. 6. n. 7. & per tot. & Michalor. de fratr. part. 2. cap. 35. n. 17. & ſeqq.*

Ex quibus manifeſta redditur læſio, quæ etiam apparet in alio capite laudi, in quo admittitur compenſatio dotium, quę cùm eſſent ſolutæ non poterant compenſari, quia
13 ſolutione tollitur omnis obligatio *Inſtit. quib. mod. toll. oblig. in prin. l. ſi pupillus ff. ad Falcid.* Compenſatio autem nõ fit de debito
14 ad non debitum *l. 2. C. de compenſat. cum bona fides non patiatur, vt bis idem exigatur l. bona fides ff. de reg. iur.* Vndè laudum in hac parte vti ex falſa cauſa latum, non ſolùm redditur iniuſtum, & iniquum, ſed nullum
15 ipſo iure *Gozad. conſ. 2. n. 24. Riman. ſen. conſ. 356. n. 1. lib. 1. Borgn. deciſ. 12. n. 45. lib. 1. facit Duran. deciſ. 373. n. 3.*

Quod autem huiuſmodi dotes eſſent ſolutæ tempore laudi conſtat ex publico inſtrumento, in quo apparet confeſſio pro reſiduo illarum, ex qua confeſſione de recepto
16 ſolutionem probari non dubitatur ad tradita per *Maſcard. de probat. concl. 361. & concl. 1324. n. 22. Maur. de fideiuſſ. part. 2. ſect. 3. cap. 2. ſicut ex quietantia idem Maſcard. d. concl. 1324. num. 6.* præcipuè cum quietantia fuerit facta pro reſiduo, cuius ap-
17 pellatione totum continetur, & reſiduum denotat nil aliud deberi *l. 2. vbi DD. C. de hered. inſtit. l. cæterum, & l. poſt reliquum. ff. de verb. ſign. Rota in Romana legati Mercurij 10. Maij 1623. coram Coccin. Maur. de ſolut. cap. 4. n. 51.*

Neque obſtat quod laudum fecerit non ſolum tranſitum in rem iudicatam ob non interpoſitam appellationem intra decem dies, ſed etiam fuerit expreſsè emologatum,
18 quo caſu ſi non valet in vim laudi ſuſtinetur ſaltem in vim pacti, & nouæ conuentionis, *Pariſ. conſ. 46. n. 14. lib. 1. Gabriel. tit. de ſent. concl. 2. n. 7. Rot. deciſ. 46. n. 4. part. 1. recent. Pet. Cabal. reſol. crim. caſ. 286. n. 50. & ſeqq. & latè Duran. deciſ. 200. & deciſ. 252. per tot.*

Quoniam omiſſis alijs reſponſionibus traditis per *Cabal. & Duran. loc. cit.* cum penès eos videri poſſint, & de quibus ego alias latè ſcripſi, dicitur in præſenti caſu aſſertam rem iudicatam non dari, tum quia laudum fuit fundatum ſuper iuramento ſuppletorio
19 alterius partis, & ſic latum ex priuilegiata probatione, quo caſu nunquàm tranſit in iudicatum *Iaſ. in l. admonendi ſub num. 37. & Rip. n. 42. C. de iure iur. Theſſaur. quæſt. forenſ. cap. 81. n. 5. lib. 4.* Tum etiam quia verſamur in laudo arbitratoris, qui talis dicitur cùm nullo iuris ordine ſeruato proceſ-
20 ſerit *Bart. in l. ſocietatem §. arbitrorum n. 7. ff. pro ſoc. Marant. in prax. part. 4. diſtinct. 14 n. 2. Cabal. conſ. 41. vbi n. 2.* ait id procedere quamuis electus tanquã arbiter procedere potuiſſet, quia ſic nullo iuris ordine ſeruato procedendo iudicari debet arbitrator, & non arbiter, cum modus ille procedendi arbitratori non arbitro conueniat ex iuribus per eum allegatis, & propterea laudum arbitratoris non tranſit in iudicatum, niſi poſt triginta annos, quibus durantibus
21 ſemper peti poteſt reductio ad arbitrium boni viri *Abb. in c. quintaualli de iure iur. cum alijs per Afflic. deciſ. 132. per tot. Caball. d. conſ. 41. n. 3.*

Quo verò ad approbationem, & emologationem dicti laudi reſpondetur, quod ſicuti illud fuit nullum vti ex falſa cauſa latum, ita etiam ratificatio ſubſequens eodem nullitatis vitio laborat, quia actus factus ex
22 falſa cauſa non poteſt ſuſtineri ex alia cauſa vera, ex qua fieri potuiſſet *c. ſuſceptum de reſcrip. in 6. c. quamuis de prabend. eod. lib. l. ſi de certa C. de tranſact. Peregr. conſ. 8. n. 4. lib. 1. Duran. deciſ. 373. n. 3. & 4.* Et quia dicta ratificatio fuit facta cum præſuppoſito

quod

quod laudum valeret, & ſic cenſetur erro-
23 nea, ac nihil operatur *l. poſt diuiſionem C. de iur. & fact. ignor. Dec. conſ.* 475. *nu.* 28. *& ſeqq. Gabriel. de ſent. concl.* 2. *n.* 34. *Caball. conſ.* 75. *n.* 8. *lib.* 1. Sicuti enim ſoluens indebitum per errorem repetere poteſt, quod
24 vltimo loco ſoluit *l.* 1. *& tot. tit. C. de cond. indeb.* quouis errore ſolutum fuerit *l. ſed & ſi ff. eod. Surd. conſ.* 80. *n.* 22. *&* 23. *Magon. deciſ. Flor.* 16. *& deciſ.* 64. *num.* 83. *& ſeqq. Maur. de ſolut. cap.* 22. *per tot.* Ita etiam non data ſcientia nullitatis, & inualiditatis lau-
25 di nihil nocet ratificatio *l. mater decedens de inoff. teſt. l. nec ignorans C. de donat. Cabal. d. conſ* 75. *& reſol. crim. caſ* 286. *n.* 58. *Gratian. diſcep.* 513. *n.* 11. *& nu.* 30. *cap.* 565. *n.* 46. *Duran. deciſ.* 459. *n.* 9. ità vt non ſufficiat præſumpta ſcientia, ſed debeat ſpeci-
26 ficè probari vnà cum omnibus eius qualitatibus ad hoc vt ratificatio actus nulli ſuſtineri poſſit in vim pacti, idem *Gratian. diſcep.* 752. *n.* 16. *cap.* 768. *n.* 11. *cap.* 823. *n.* 29. *Magon. deciſ. Flor.* 9. *nu.* 26. regulare enim eſt vt omnia geſta per errorem ſint reſcin-
27 denda, quia vbi eſt error, deficit conſenſus *l. non fatetur ff. de confeſſ.* etiam ſi ſint iurata cum iuramentum addat tantum robur contractui, non autem conſenſum, nec operetur
28 circa ea, quæ errore, aut falſa cauſa geſta ſunt *Iaſ. in l.* 1. *n.* 7. *C. de error. cal. Rot. in Romana fideicõmiſſi Lunæ* 24. *Februarij* 1620. *coram Pirouano. Gratian. diſcep.* 324. *n.* 12.

Prætereà dicta ratificatio non fuit ſimplex, ſed qualificata cum reſeruatione iurium dotalium hincindè, & cùm dotes appareant ſolutæ iuxta ſuperius dicta omne id, quod ex hac cauſa fuit excõputatum, & cõpenſatum abſquè dubio repeti poteſt, quia quamuis reſeruatio in vno caſu magis confirmet voluntatem reſeruantis in alijs non
29 reſeruatis, *Gratian. diſcep.* 793. *n.* 7. tamen quò ad caſum reſeruatum illum abſque dubio modificat, & conſeruat omne ius, quod habet reſeruans declarando præcedentem
30 diſpoſitionem, & quid, & quantum in ea contineatur *gloſ. in l. item habeo* §. *ſed ſi purè ff. famil. erciſ. & in l. ſi debitor* §. 1. *ff. quib. mod. pig. vel hypoth. ſol. Becc. conſ.* 74. *n.* 14. 15. *&* 16. *Surd. conſ.* 152. *num.* 25. *cum alijs per Gratian. loc. cit.* immò reſeruatio eſt adeò præſeruatiua iurium reſeruantis, quod
31 quamuis nihil de nouo tribuat, etiam ſi illi præſtetur cõſenſus per aduerſarium *Gratian. diſcep.* 722. *num.* 34. *Magon. deciſ. Flor.* 64. *n.* 78. *Add. ad eund. Magon. deciſ. Luc.* 31. *litt. A.* tamen reddit actum conditionalem operando, quod quatenùs inferatur præiu-
32 dicium reſeruanti perindè ſit, ac ſi actus non fuiſſet geſtus ad tradita per eundem *Gratian. diſcep.* 867. *n.* 11. *& n.* 32. *facit in cap.* 918. *n.* 7. *et* 29. *et in cap.* 935. *nu.* 20. Maximè cùm non poſſit dubitari quin talis reſeruatio fuerit facta fauore ambarum par-
33 tium, ſtante clauſula ſibi inuicem, & viciſſim, quæ reciproca n actionem importat ad tradita per *Barboſ. de dictionibus dict.* 150. *num.* 1.

SVMMARIVM In Caput XXVII.

1 *Differentia nulla eſt inter maſculum, & feminam in ſucceſſionibus de iure communi.*
2 *Statutum excludens fœminas propter maſculos, quando dicatur fauorabile n.* 9.
3 *Statutum prædictum intelligitur dũmodo maſculi quorum fauore ſunt excluſæ fœminæ repertantur inſtituti.*
4 *Statutum excludens matrem propter agnatos intelligitur dũmodò illi ſuccedant.*
5 *Filij an patrem repræſentent ad excluſionem fœminæ n.* 10.
6 *Repræſentatio non procedit vbi defecit qualitas à ſtatuto conſiderata.*
7 *Extenſio de caſu ad caſum non admittitur in ſucceſſionibus.*
8 *Statutum dicitur correctorium, & non extendendum quando non fuit expreſſa ratio conſeruandæ agnationis.*
9 *Statutum excludens fœminas propter dotem, & non propter agnationem dicitur odioſum, & reſtringendum.*
11 *Filia ingreditur in locum, et ſexum patris, etiam ad excluſionem amitæ.*
12 *Statutum excludens fœminas propter maſculos, an comprahendat perſonas Eccleſiaſticas de tempore delatæ ſucceſſionis.*
13 *Statuti diſpoſitio ceſſat quando adeſt vna perſona non excluſa, quæ aperit alijs viam ſuccedendi ſecundum ius commune.*

Contra ſorores D. Ioſephi de Ferris aſ-
pirantes vna cum eo ad ſucceſſionem
D. Io: Baptiſtę communis patrui videbatur
pronunciandum, quia licèt caſus contro-
uerſę ſucceſſionis prætendatur omiſſus à ſta-
tuto, & ſic remanere ſub diſpoſitione iuris
communis, ſecundum quod nulla reperi-
1 tur differentia in ſuccedendo inter maſcu-
los, & fæminas *iuxtà. l. maximum vitium C.
de legit. hered.* tamen ſi rectè perpendan-
tur verba ſtatuti Imolenſis videtur potius
expreſſus poſt principium *Rub. 49. ibi* ſi ſint
ſolùm fratres in virilem ſuccedant dicti fra-
tres, ſi verò ſint fratres, & nepotes ex fratri-
bus, vel pronepotes eum patruis, & filijs
ipſorum in ſtirpem, ex quibus ſanè verbis
attenta illorum proprietate, & relatione,
quam habent ad defunctum, de cuius ſuc-
ceſſione tractatur videtur apertè colligi ſta-
tutum loqui de ſucceſſione tranſuerſalium,
& compræhendere caſum noſtrum.

Et in omnem euentum, cùm ſtatutum
prędictum iuxta communes traditiones di-
catur fauorabile tanquam conditum cauſa
2 agnationis conſeruandę inſpecta principali
intentione ſtatuentium, quę fuit conſerua-
re bona in agnatione, licèt in conſequen-
tiam reſultet odium, & damnum fæminæ
*Gratian. diſcep. 449 n. 19. Magon. decis. Flor.
105. vel 106. n. 10. Michalor. de fratr. part.
3. cap. 11. n. 13.* pręcipuè quando maſcu-
lus tranſuerſalis intendit excludere fæmi-
nam pariter tranſuerſalem, vel maſculus de-
ſcendens fęminam deſcendentem; quicquid
dubitari poſſet quando ageretur de exclu-
dendo fæminam ab hæreditate aſcenden-
tium per maſculum tranſuerſalem ad trad. ta
per *Curt. iun. conſ. 150. nu. 6. & Michalor.
loc. cit.* Ac quando per talem interpretæta-
tionem redditur ad diſpoſitionē iuris com-
munis, quo caſu dicitur fauorabile, & latè
interpretandum *Rot. in Nouiſſ. part. 6. decis.
167. n. 16. &c.* Et ſic in caſu noſtro poteſt
prędictus D. Ioſeph ingrediendo perſonam
ſui patris, qui ſi viueret certè excluderet
prędictas ſorores, iure repræſentationis vti,
ac admitti ad totam ſucceſſionem dicto ſuo
patri ſi adhuc viueret debitam; nam licèt
ſtatutum excludens fæminas ſtantibus filijs
maſculis videatur ceſſare vbi non extant,
ita vt intelligatur dummodò maſculi, quo-
3 rum fauore ſunt excluſę reperiantur inſtitu-
ti, aliàs vel admittuntur ab inteſtato, vel
poſſunt impugnare teſtamentum, in quo
extranei reperiuntur inſtituti *Gratian. diſcep.
702. n. 54. latè Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1.
quæſt. 2. n. 56 &c. Duran. decis. 347. n. 7. 8.
& 9. Michalor. de fratr. part. 3 cap. 11. n.
97. & ſeqq.* ſicuti videmus, quod ſtatutum
4 excludens matrem propter agnatos eatenùs
locum habet quatenùs agnati ſuccedant,
qui ſi reperiantur ab alio excluſi, vel aliàs
minimè ſuccedant ſtatutaria ceſſat diſpoſi-
tio *Rot. in Imolen. ſucceſſionis 7. May 1635.
coram Motmàn. in Nouiſſ. part. 7. decis. 43.
n. 14.* tamen ſi exiſtant filij filiorum ipſi re-
5 pręſentando perſonam patris, qui fæminas
ſi viueret excluderet poſſunt eodem modo
illas excludere *Gratian. diſcep. 890. n. 28. Mi-
chalor. de fratr. part. 3. cap. 11. n. 118. et
n. 168.*

Neque videbatur obſtare, quod dictę ſo-
rores poſſent eadem iure repræſentationis
vti, & ſic cùm reperiantur in pari gradu de-
beant æqualiter admitti, quia in illis deficit
6 qualitas maſculinitatis a ſtatuto conſidera-
ta, & ideò non poſſunt ipſæ ingredi perſo-
nam patris cùm repręſentatio, non valeat
immutare ſexum fæmineum *Gratian. diſcep.
695. n. 12.*

Sed prędictis minimè obſtantibus fuit cō-
trarium iudicatum, primò, quia ſtatutum
in parte citata, loquitur de hæreditatibus
aſcendentiū, *ibi*, ſi quis deceſſerit extantibus
deſcendentibus vtriuſq; ſexus, & licèt in ſe-
quentibus verbis habeatur ſermo fratrum,
& filiorum fratrum, tamen liquet ex con-
tinuata oratione abſq; expreſſione diuerſi-
tatis alterius perſonæ defunctæ ſolum ſta-
tuentes intelle[x]iſſe ponere legem qualiter,
ſit deferenda hęreditas aſcendentium, quod
ſanè non applicatur caſui noſtro ita diuer-
ſo, vt eſt diſpoſitio hęreditatis aſcendentis
7 ab hæreditate collateralis, & ideò non eſt
facienda extenſio *Rot. apud Gilian. ad ſtat.
Peruſ. fol. 257. n. 17. et fol. 259. n. 42. et
decis. 329. n. 13. part. 6. recent.*

Neque obſtant ſupradicta, quod ſimus
in ſtatuto fauorabili extendendo per repræ-
ſentationem ad filios perſonæ nominatę in
eo, quia vbi non eſt expreſſa ratio agnatio-
nis potius dicitur correctorium, & ideò non
niſi ex magna cauſa, & identitate rationis
extendendum ad perſonas nominatim non

ex-

expreſſas *Capr. conſ.* 73. *n.* 4. *Corn. conſ.* 97. *n.* 8. *lib.* 1. *et conſ.* 305. *nu.* 4. *lib.* 4. *Rot. in Narnien. ſucceſſionis* 26. *Nouembris* 1629. *coram Merlino in Nouiſſ. part.* 5. *deciſ.* 321. *et part.* 6. *deciſ.* 329. *n.* 25. Quando enim fæminę nō excluduntur pro cōſeruanda agnatione, ſed propter dotem ſtatutum dicitur odioſum, & reſtringendum *Gratian diſcep.* 651. *n.* 21. Vnde ad hoc vt repręſentatio habeat locum ad excluſionem fæminarum iuxta ſuperius dicta requiritur, quod ſi facta
10 expreſſa mentio agnationis conſeruandæ, alias ſecus vt videtur ſentire idem *Gratian. d. cap.* 890. *n.* 30. *et Rot. in d. Narnien. ſucceſſionis coram Merlino n.* 25.

Immò ſi per repręſentationem eſſet quæſtio decidenda dictę ſorores poſſent eodem
11 iure vti ad tradita per *Hodier. in l. hac ędictali C. de* 2. *nup. quaeſt.* 41. *n.* 13. *& in Add. ad Surd. deciſ.* 73. vbi quod filia ſubingreditur in locum, & ſexum patris, etiam ad excluſionem amitæ, de quo tamen vidend. idem *Surd. deciſ.* 138. quem refutat, & declarat *Duran. deciſ.* 36. *n.* 20. *& ſeqq.*

At omnis omnino videbatur ceſſare difficultas reſpectu alterius ex dictis ſororibus profeſſæ in Monaſterio, quia ſtatutum excludens fęminas propter maſculos nō comprehendit perſonas Eccleſiaſticas de tempo-
12 re delatę ſucceſſionis, quod attenditur, & non tempus conditi ſtatuti præcipuè cum ſit conditum à laicis, & nulla facta expreſſa mentione perſonarum Eccleſiaſticarum, quo caſu etiam ſi fuerit confirmatum à Papa non ſolum in forma communi, ſed & in forma ſpecifica, illas comprehendere non poſſet, quia in omni diſpoſitione conſiderari debet voluntas, & poteſtas, & vbi adeſt defectus voluntatis illum, neque confirmatio Apoſtolica in forma ſpecifica conceſſa ſupplere poteſt, ſed tantum defectum poteſtatis, vt latè fuit concluſum per *Rot. Rom. in Tudertina ſucceſſionis* 20. *Maij* 1652. *coram Meltio*, vbi plures concordantes deciſiones allegantur.

Cum autem adeſt vna perſona non excluſa à ſtatuto, licet ex alio impedimento non ſuccederet ceſſat in totum diſpoſitio ſtatuti, & facit caſum tanquam omiſſum remanere
13 ſub diſpoſitione iuris communis, quia ſaltem aperit viam ſuccedendi alijs ſecundum diſpoſitionem iuris communis remouendo in totum obſtaculum ſtatuti, vt videtur latè tenuiſſe *Rot. Rom. in Imolen. ſucceſſionis* 7. *Maij* 1635. *coram Motman. in Nouiſſ. part.* 7. *deciſ.* 43. *n.* 8. *& ſeqq. per tot.*

SVMMARIVM
In Caput XXVIII.

1 *Æſtimatio rei in dotem tradita facit emptionem, et venditionem, et quid inde ſequatur.*

2 *Limita quando fuiſſet conuentum, quod res deberet ſtare pro fundo dotali.*

3 *Res data pro fundo dotali licet aſtimata non poteſt alienari, nec obligari.*

4 *Fundus in dotem datus nulla pracedente promiſſione dotis in quantitate licet aſtimatus non deſinit eſſe dotalis.*

5 *Vxor poteſt in ſubſidium agere contra fundum in dotem datum licet eius dominium tranſiuerit in maritum per aſtimationem, et in eo omnibus praſertur.*

6 *Dos non poteſt commutari de re ad pecuniam, nec è contra niſi duobus concurrentibus.*

7 *Vtilitas commutationis debet re ipſa exiſtere, nec ſufficit collatio in euentum incertum.*

8 *Pactum per quod conditio dotis poteſt deterior effici eſt nullum.*

9 *Dos in fundo conſiſtens tutior reputatur quam in pecunia.*

10 *Æſtimatio non facit venditionem ſtante inopia viri.*

11 *Fundus dotalis remanet in dominio vxoris.*

12 *Executio fieri non poteſt in fundo dotali, etiã pro debito communi vxoris, et mariti.*

13 *Nec obſtat actus praiudicialis ſtante maximè proteſtatione vxoris.*

14 *Inhibitio dotalis creditoribus intimata impedit omnem executionem.*

15 *Creditores volentes exequi in bonis debitoris tenentur probare dominium rei ſuper qua exequi intendunt ad illum ſpectare.*

16 *Executio facta ſuper veſtibus, et iocalibus vxoris, etiam de eius conſenſu, eſt nulla.*

QVamuis regulariter, & in dubio æſtimatio rei in dotem traditæ faciat emptionem, & venditionem, ita vt tranſeat illius dominium in maritum, cui tunc eſt licita alienatio ſine conſenſu mulieris

cum

cum talis res æſtimata deſinant eſſe dotalis,
1 quod procedit etiam in veſtibus,& alijs mobilibus æſtimatis, ac etiam ſi non fuerint realiter æſtimatæ, ſed tantum conuentum de æſtimando, & omne periculum, commodum, & incommodum ſpectat ad maritum *Iaſ. in l. ex conuentione C. de pact. Vrſil. ad Afflic. deciſ. 270. per tot. Add. ad Pract. Papp. in act. dot. gloſ. Ac etiam latè Gratian. diſcep. 38. n. 27. & ſeqq. cap. 254. nu. 52. cap. 826. num. 56. & ſeqq. ad 75. & in cap. 932. per tot.*

Tamen quando ab initio fuit conuentum, quod res datæ in dotem ſtare debeant pro fundo dotali, licèt poſtea fiat illarum æſtimatio cenſetur facta ad alium finem, &
2 non animo recedendi à pręcedenti conuentione *Ruin. conſ. 134. in fine lib. 4. Soc. iun. conſ. 141. n. 14.* ità vt res datæ pro fundo dotali ſimpliciter, non obſtante æſtimatione ſubſequuta non poſſint per maritum alienari, nequè obligari, etiam de conſenſu mu-
3 lieris, quæ ſemper poterit illas defendere tam conſtante, quam ſoluto matrimonio pro quocumq; debito ſiuè proprio, ſiuè mariti *Gratian. diſcep. 745. nu. 89. & ſeqq. & cap. 974. n. 14. &c.* Sicut etiã quando datur fundus in dotem nulla præcedente promiſ-
4 ſione dotis in quantitate ſi fiat æſtimatio cenſetur facta ad probandum rei valorem, & vt ſciatur quantitas bonorum, quæ conſignantur, non quod deſinat fundus eſſe dotalis *Afflic. deciſ. 270. n. 2. Rot. in Romana fundi dotalis 16. Iunij 1578. coram Lancell. & corã Penia in Spoletana bonorum 16. Aprilis 1602. cum alijs per Gratian. diſcep. 489. num. 4.*

Et in omnem caſum, quod dominium fundi dotalis per ęſtimationem eſſet translatum in maritum, ſi ipſe maritus poſteà non reperiatur idoneus, & ſoluendo, poteſt vxor
5 fauore, & priuilegio dotis in ſubſidium agere contra huiuſmodi fundum in dotem datum, cuius dominium ipſo iure intelligitur retrotranslatum, & reuerſum in vxorem abſq; vllo onere, & obligatione, & in eo omnibus creditoribus mariti præfertur, ac ſi ſemper penes illam fuiſſet, *tex. gloſ. & DD. in l. in rebus C. de iur. dot. Neguſ. de pig. part. 2. memb. 2. n. 59.*

Predictorum autem poteſt eſſe ratio, quia poſtquàm fuit fundus ſimpliciter in dotem datus, non poteſt per ſubſequentem ęſtimationem, etiam de conſenſu vxoris, deſinere eſſe dotalis, & commutari in quantitatem, & pecuniam, cùm talis commutatio de re
6 ad pecuniam in dotibus non admittatur, ſicut è contra nec admittitur de pecunia ad rem niſi vtroque caſu duo copulatiuè concurrant, conſenſus ſcilicet vxoris, & euidens vtilitas illius, ac commodum, ita vt vno deficientem corruat contractus *l. ita conſtante 27. ff. de iur. dot. l. ſi mulier 21. in fine ff. de pact. nup. Honded. conſ. 14. n. 54. & conſ. 41. n. 26. lib. 1. Soc. iun. conſ. 118. n. 11. lib. 3. Merlin. de pig. lib. 3. tit. 1. quæſt. 19. n. 44. & 45.* vbi expreſsè tenet, quod ſi à principio non apparet conſtitutio dotis facta præuia ęſtimatione, nullo iure, aut modo conſtante matrimonio fieri poteſt commutatio de re in pecuniam abſq; vxoris cõſenſu, & vtilitate ſimul, adeò vt talis vtili-
7 tas debeat re ipſa exiſtente, & non ſufficiat pactum eſſe collatum in euentum incertum *Bart. in l. Aſiliscinus 17 ff. de pact. dot. et late Gratian. diſcep. 435. per tot. Vrſil. ad Afflic. deciſ. 336. num. 1.* omne enim pactum per
8 quod conditio dotis poteſt fieri deterior in præiudicium mulieris eſt nullius momenti *Afflic. deciſ. 154. nu. 2. Gratian. diſcep. 49. num. 25.*

In caſu autem noſtro vtrunque deficit requiſitum, nam de conſenſu non conſtat cum vxor non interfuerit inſtrumento, neque de vtilitate apparet, immo vtilius videtur mu-
9 lieri habere fundum dotalem, quam obligationem in pecunia ſi quidem dos in fundo cõſiſtens tutior reputatur *Merlin. d. quæſt. 19. n. 54.* præſertim cum vir inops eſſet tempore contracti matrimonij, quæ ſanè inopię cauſa de per ſe ſufficeret ad excluden-
10 dam prætenſam tacitam venditionem *Soc. iun. conſ. 145. n. 13. lib. 1. Rot. in Romana Saluiani 5. Decembris 1603. coram Lancell. et in vna Caſtri Mompei coram Vbaldo 15. Ianuarij 1625. Cremen. ſing. 19.* Quod tamen ſit dictum ex abbundãti cum ſufficiat vnum ex dictis duobus requiſitis deficere *Honded. d. conſ. 41. n. 27. lib. 1. Soc. iun. conſ. 128. n. 11. lib. 3.* cum alijs ſupra relatis.

Cum igitur ex prædictis cõſtet nullam in caſu noſtro fuiſſe inductam venditionem fundi in dotem traditi, non obſtante æſtima-
11 tione ſubſequuta concludendum eſt illius do-

dominium remanſiſſe penes vxorem *Seraph. decıſ.* 201. *n.* 2. *et* 6. *Fontanel. de pact. nup. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *n.* 21. Et conſequenter nul-
12 lo modo poſſe fieri aliquam executionem in eo, etiam pro debito communi mariti, & vxoris *Bald. Nouell. tract. dot. part.* 7. *priuil.* 18. *Neguſ. de pig. part.* 5. *memb.* 1. *n.* 34. *Buratt. decıſ.* 141. *n.* 1. *Merlin. de pig. lib* 3. *tit.* 2. *quæſt.* 73. *n.* 11. *et n.* 62. *Magon. decıſ. Flor.* 125. *per tot.* Nequè aliquem alium actum præiudicialem, ſeù nouitatem ſtante
13 præſertim proteſtatione pro parte vxoris facta *Alex. in l. à diuo Pio* §. *ſi ſuper reb. n.* 9. *vbi etiam Caſtr. n.* 2. *ff. de re iud.* & eo minus attenta inhibitione per eandem vxorem obtenta, & creditoribus intimata, quæ non ſolum impedit cuiuſcumq; decreti, vel ſenten-
14 tię executionem, ſed etiam operatur, vt facta ſit nulla, & vti talis retractanda *Bald. in l. ob maritorum nu.* 5. *C. ne vxor. pro marit. Alex. in d.* §. *ſi ſuper rebus n.* 9. *ff. de re iud.*
15 *Buratt. d. decıſ.* 141. *n.* 16. vbi etiam, quod creditores viri tenentur ipſi probare dominium rei, ſuper qua exequi prætendunt eſſe apud debitorem.

Quinimmò etiam executio facta ſuper veſtibus, iocalibus, & ſimilibus rebus pretioſis per maritum, vel ſocerum traditis ſpon-
16 ſę ad ſimplicem vſum, & non donatis, eſſet nulla, & licet ipſa vxor talia dediſſet executoribus poſſet iuuari Velleiano cum illa retineat pro ornatu ſuo licet non propria, *Gratian. decıſ.* 118. *n.* 4. *et diſcep.* 189. *nu.* 33. *Michalor de fratr. part.* 1. *cap.* 28. *n.* 22.

SVMMARIVM
In Caput XXIX.

1 *VXor non habet actionem ad repetendam dotem niſi probata illius ſolutione.*

2 *Vxor non agit contra promiſſores dotis, ſed maritus, cui facta eſt promiſſio.*

3 *Vxor agit pro repetitione dotis aduerſus hæredes mariti,*

4 *Vxor de æquitate agit etiam ſinè ceſſione aduerſus promiſſores dotis.*

5 *Vxor ſtante negligentia viri in exigendo dotem repetit ab eius hæredibus cedendo illis iura contra promiſſores.*

6 *Hęredes mariti ſtante dicta negligentia non liberantur cedendo actiones vxori.*

7 *Vxor ſtante inopia viri poteſt vti retentione pro ſuis dotibus in eius bonis.*

8 *Retentio eſt licita vxori ſtante clauſula conſtituti, etiam nondum probata inopia.*

9 *Inopia viri quando ſit plenè probanda citatis creditoribus.*

10 *Vxor poteſt defendere bona viri ſtante illius notoria inopia, & ſtante ſtatuto id diſponente n.* 11.

12 *Dos poteſt repeti facto diuortio ex culpa viri, alias ſecus.*

13 *Vxor ſoluto matrimonio tenetur pati quod bona viri vendantur, & de illorum pretio ſibi, ac alijs ſatisfiat, nec poteſt impedire ſubhaſtationem.*

14 *Vxor in repetitione dotis, quę fit ob inopiam poteſt incumbere pignori pro concurrenti quantitate, nec poteſt repelli per oblationem dotis in pecunia.*

15 *Dos poteſt defendi non ſolum ab vxore, ſed ea mortua, vel agere impedita a filijs.*

16 *Vbi adeſt fundus dotalis non competit actio contra alia bona.*

17 *Vxor vel fil. quando teneantur ad penſionem domus conducta vel mutuum acceptum per virum, vel patrem pro communi habitatione, & pro alimentis.*

18 *Vxor, vel filij tenentur in ſubſidium pro pecunia mutuata patri tempore penuria.*

Verſo probatur ex qualitate temporis, et neceſſitate recipientis.

VXorem nullā habere actionem dicebatur pro repetitione dotis aduerſus hęredes mariti, niſi probet ſolutionem, & conſignationem, vel bona dotalia non reperiri
1 ex culpa mariti, ita vt ſi dotem aſſignauerit in creditis debeat probare illorum exactionem ad hoc, vt maritus, vel eius hæredes teneantur reſtituere *Magon. decıſ. Flor.* 68. *n.* 6. *et ſeqq. Duran. decıſ.* 387. *n.* 2 *et* 3. *et decıſ* 409. *in prin cum alijs per Rot. in Auximana cenſus* 10 *Martij* 1636. *coram Ghiſlerio n.* 39. *et ſeqq.*

Verum, quod prædicta procedant quando nulla culpa, ſiuè negligentia imputari poteſt marito, ſiuè quando ipſa vxor dotem promiſit patet, quia mulier ſoluto matrimonio non poteſt pro repetitione dotis agere aduerſus alios promittentes fauore mariti,
2 qui dotem non exegit, cum ſtipulatio con-

cepta in perſonam viri non extendatur ad
vxorem, & in contractibus extrinſeca per-
ſona non compræhendatur *l. ſi pro te pater*
C. de dot. prom. Pet. Cabal. conſ. 20. *lib.* 1.
Gratian. diſcep. 627. *n.* 8. Vndè neceſſe eſt
vt ſaltem habeat vnum debitorem quem
conuenire poſſit, & ſic hæredes mariti, cui
3 facta fuit promiſſio, & quamuis *Cabal. loc.*
cit. videatur tenere, quod ipſi hæredes ce-
dendo mulieri actionem aduerſus promiſſo-
res liberentur, ac alij teneant de æquitate
illi competere actionem, etiam ſine huiuſ-
4 modi ceſſione cum pro dote competat pri-
uilegium tacitæ ſtipulationis iuxtà *l.* 1. §.
accedit C. de rei vx. act. Guid. Pap. deciſ. 375.
n. 1. *&* 2. *Gratian. diſcep.* 49. *n.* 24. *diſcep.*
362. *n.* 4. *et* 769. *n.* 63. Tamen ſtante ne-
gligentia mariti in exigendo dotem poteſt
mulier agere aduerſus eius hæredes pro re-
5 petitione dotis non exactæ, cedendo illis
actionem, & iura quę habet aduerſus pro-
miſſores, vel aliter pro ea obligatos *l. ſi ex-*
traneus 34. *ff. de iur. dot. Rot. penès Zach. de*
oblig. Cam. deciſ. 203. *n.* 6. *Hodier. contr. fo-*
renſ. cap. 31. *n.* 45. *et pulchrè Ant. Faber. in*
Cod. Fabrian. lib. 5. *tit.* 7. *definit.* 9. *per tot.*
vbi etiam, quod dicti hęredes mariti ſi vel-
6 lent cedere iura aduerſus promiſſores, &
obligatos non liberantur, quia non conue-
niuntur ex eo, quod habeant actionem con-
tra alium, quo caſu liberarentur per iurium
ceſſionem, ſed conueniuntur propter negli-
gentiam mariti in exigendo, quę culpę anu-
meratur, & ita fuit iudicatum Florentiæ
per Illuſtriſſimos, & Clariſſimos Locumte-
nentes, & Conſiliarios pro S. C. S. in cauſa
D. Conſtantiæ Seuerolæ de Mutiliana.

Et hæc procedunt quando mulier agit de
repetitione dotis ſoluto matrimonio. Quo
verò ad aliud dubium repetitionis propter
inopiam, vel propter ſeparationem thori,
& diuortium, an poſſit vxor ſtante notoria
inopia viri, vti retentione pro ſuis dotibus
7 aduerſus creditores exequentes in bonis vi-
ri comparendo in iudicio, & excipiendo de
ſua dote anteriori videtur affirmatiuam opi-
nionem tenere *Neguſ. de pig. part.* 5. *memb.* 1.
n. 29. *Magon. deciſ. Flor.* 68. *n.* 2. *latè Ciar-*
lin. contr. forenſ. cap. 94. præcipuè ſtante in-
ſtrumento dotis cum clauſula cõſtituti, quo
8 caſu licita eſt retentio, etiam nondum pro-
bata inopia *Gratian. diſcep. vlt. nu.* 5. quic-
quid alias idem *Gratian. diſcep.* 872. *nu.* 18.
videatur dubitare de dicta opinione *Neguſ.*
ex eo quod inopia ſit plenè probanda cita-
9 tis creditoribus, quibus alias non videtur
præiudicium inferri poſſe, maximè quo ad
executionem cæptam, & vidend. *Theſſaur.*
deciſ. 207. *per tot. Ciarlin. d. cap.* 94. *per tot.*
Merlin. de pig. lib. 3. *tit.* 2. *quaſt.* 73. *per tot.*

Sed ceſſat omne dubium ſtante notoria
10 inopia, & publica decoctione viri ad tradi-
ta per *Scapuc. de Saluian. lib.* 1. *quaſt.* 10.
n. 3. *et ſeqq.* & ſtante ſtatuto, quod mulier
11 poſſit defendere bona viri contra quoſcum-
que creditores, vt per *Neguſ. d. part.* 5. *memb.*
1. *nu.* 29. *in fine, et Magon. deciſ. Flor.* 68.
num. 2. *etc.*

Prout etiam ſtante ſeparatione thori, &
diuortio facto ex culpa viri auctoritate Ec-
cleſiæ dos poteſt per mulierem repeti vnà
12 cum lucro dotali, quicquid alias non pro-
bata culpa viri non ſit locus reſtitutioni do-
tis propter diuortium, vt latè per *Rot. coram*
Duran. deciſ. 399. *n.* 1. *et ſeqq.*

Ceſſante autem dicto ſtatuto, & quando
eſſemus in repetitione dotis ob ſolutum ma-
trimonium vxor preuenta à creditoribus nõ
poſſet impedire ſubhaſtationem bonorum
viri, immò nec etiam ſi ipſa præuenerit, &
13 eſſet anterior, cum teneatur pati, vt res ven-
dantur per poſteriores creditores, dummodo
primo ſibi ſatisfiat de ſuo credito dotali ex
prætio retrahendo, & quod ſupereſt appli-
cetur alijs *Gratian. diſcep.* 941. *n.* 1. *etc.* quem
ſequitur *Rot. in Nouiſſ. part.* 7 *deciſ.* 180. *n.*
4. *et* 5. vbi quod hoc maximè procedit quã-
do vxor non poſſidet iure dominij, ſed tan-
tum iure pignoris, & hypothecę *Duran. de-*
ciſ. 445. *in prin.* vbi teſtatur ita fuiſſe ſerua-
tum in ſignatura Sanctiſſimi. In repetitio-
ne verò, quæ fit ob inopiam mulier poteſt
incumbere pignori, vt ex illo alatur cum vi-
12 ro, & familia, nec ei tunc poteſt offerri dos
in pecunia, & repelli, occupando tamen non
omnia bona, ſed eligendo vnum fundum
pro concurrenti quantitate *Neguſ. d. part.*
5. *memb.* 1. *n.* 30. *et ſeqq. Giouagn. reſp.* 73.
num. 119. *lib.* 1. *Merlin. de pig. lib.* 4. *tit.* 2.
quęſt. 67.

Quod quidem ius defendendi bona dota-
talia in prędictis caſibus competit non ſo-
lum vxori, ſed ea mortua, vel viuente, &
agere impedita eius filijs pro ſuo intereſſe,
& fa-

& tantò magis quando verſaremur in fundo
15 dotali *Gratian. diſcep. 974. n. 2. et per tot:*
cum hac differentia, quod vbi adeſt fundus
dotalis non competit actio aduerſus alia
16 bona mariti, ſed ſolum contra fundum do-
talem, qui ſemper remanet talis donec re-
ſtituatur, etiam ſoluto matrimonio *l. etiam*
12. ff. de fund. dot. l. fin. ff. de pact. dot. cum
alijs per Gratian. diſcep. 489. n. 1. et 7. et
cap. 570. n. 40.

Si tamen creditores agentes ad bona viri
eſſent creditores pro penſione domus, vel
ex cauſa mutui pro alenda vxore, & fami-
lia, & conſtaret quod maritus non erat ſol-
uendo tempore conductionis domus pro
communis habitatione, vel receptionis mu-
tui pro alenda familia, & vxore, non ſolum
hoc caſu non eſſet licita defenſio bonorum,
17 ſed tàm vxor, quam filij tenerentur in ſub-
ſidium pro tali debito, tanquam in eorum
vtilitatem verſo cùm vxor deberet ſtante
paupertate viri conducere domum tàm pro
ſua habitatione, quàm mariti, & filiorum,
& eos alere, & ſic æquum eſt omnes teneri
ad huiuſmodi debitum ex quo facti ſunt lo-
cuplectiores quaſi tantundē fuiſſent expen-
ſuri pro alimentis, & habitatione domus, ad
quę pater, & maritus reſpectiuè ſtante ſua
inopia, & impoſſibilitate non tenebatur,
aliâ ſi pater, vel maritus fuerit ſoluendo
tempore contracti debiti pro communibus
alimentis, & habitatione, non cenſerentur
filij, nec vxor aliquo modo facti locuple-
tiores, nec vllum commodum ſenſiſſe, & ſic
non remanerent obligati *Bart. & Ang. in l.*
his ſolis 49. ff. de cond. indeb. Surd. de alim.
tit. 8. priuil. 48. n. 6. cum alijs per Gratian.
diſcep. 107. & 108. & diſcep. 713. n. 6. &
ſeqq. ad 11. Vndè vxor, vel filij etiam ſine
probatione verſionis in eorum vtilitatem
18 poſſunt in ſubſidium conueniri, & adſtringi
pro pecunia viro, vel patri mutata tempore
penuriæ pro alenda familia, cùm ex qualita-
te temporis, & neceſſitate recipientis tunc
verſio pręſumatur *Gratian. diſcep. 94. n. 13.*
& diſcep. 107. n. 18. & in fine.

SVMMARIVM
In Caput XXX.

1 *Conductor finito tempore, quomodo perſe-uerando cenſeatur reconduxiſſe ſub eiſdem pignoribus.*

2 *Locatio tacitè renouata dicitur perſeueratio primæ, & cum omnibus eius qualitatibus.*

3 *Fideiuſſor non remanet obligatus pro tacita reconductione, ſine nouo conſenſu n. ſeqq.*

7 *Conſenſus fideiuſſoris vt remaneat obligatus debet ab initio reconductionis interuenire num. 9.*

8 *Clauſula ſine præiudicio reddit actum conditionalem, & remouet conſenſum in caſu pręiudicij.*

10 *Fideiuſſor an remaneat obligatus ſtante prorogatione facta debitori.*

11 *Fideiuſſores primi an remaneant liberati per dationem aliorum fideiuſſorum.*

12 *Nouatio non inducitur niſi expreſsè dicatur, vel appareat ex coniecturis.*

13 *Nouatio inducitur per interuentum nouæ perſonæ, & in multis alijs caſibus num. ſeqq.*

21 *Nouatio non inducitur in actione dotis priuilegiata, nec ex inutili ſtipulatione.*

22 *Nouatio non oritur ex mutatione fundi cenſuati.*

23 *Cenſus quomodo poſſit licitè de vno fundo ad alium transferri ſine nouatione.*

24 *Priuilegia actionis nouatæ an intelligantur repetita.*

25 *Fideiuſſores vltimi quomodo poſſint à primis omne ſolutum repetere.*

26 *Fideiuſſores plures eodem tempore dati repetunt ad inuicem dempta rata ſua.*

27 *Fideiuſſor ſoluens tanquam extraneus, & emptor nominis reportando ceſſionem in ſolidum contra alios fideiuſſores quomodo poſſit ab eis omne ſolutum repetere nulla dempta rata ex ſua perſona.*

28 *Creditor an, & quando poſſit vnum ex fideiuſſoribus liberare.*

CVm fratres de Cimattis conductores Cartaræ Culerculi ad quinquennium pro prætio ſcutorum 320. ſingulo quoque anno, elapſo quinquennio perſeuerauerint in locatione per alium annum circiter, ita vt diceretur tacitè renouata locatio dubitatum fuit an D. Hieronymus Aſpinus il-

lorum fideiuſſor remanſerit obligatus ad fauorem Illuſtriſſimi, & Excellentiſſimi D. Marchionis de Balneo locatoris, & ſuorum Agentium pro dicto anno, ſiuè alio tempore tacitæ relocationis, & quidem videbatur affirmatiuè reſpondendum, quia conductor
1 finito tempore conductionis perſeuerans in poſſeſſione rei conductæ de conſenſu locatoris cenſetur tacitè reconduxiſſe pro ſequenti tempore ſub eiſdem pignoribus, & hypothecis contentis in contractu principali, ita vt poſſint exerceri, etiam contra tertios poſſeſſores, ſi verò contra voluntatem locatoris perſeuerauerit tenebitur non ex locato, ſed conditione ſine cauſa nè locupletetur cum aliena iactura, quæ tamen non dabitur contra tertios poſſeſſores *Magon. deciſ. Flor. 140. per tot. Menoch. de præſump. lib. 3. præſump. 85. per tot.* vbi late quando & ex quibus conductor præſumatur reconduxiſſe rem primò conductam, ita vt locatio tacitè renouata taliter ſe habeat ad primam, quod potius dicatur continuatio, &
2 tacitè etiam intelligatur repetita obligatio executiua vigore primi inſtrumenti, & eodem modo competat via executiua pro tempore prorogato, quia cenſetur facta cum repetitione omnium qualitatum præcedentium, & in prima expreſſarum, idem *Magon. deciſ. Flor. 2. n. 29. & ſeqq.*

Quod tamen procedit reſpectu ipſius conductoris, cuius conſenſus in huiuſmodi prorogatione interuenit, non autem reſpectu fideiuſſorum, qui non videntur remanere
3 obligati ad penſiones decurſas pro tacita reconductione, niſi nouus eorum conſenſus interueniat *l. item quæritur 14. §. qui impleto ff. locati.* Iſte autem conſenſus D. Aſpini colligitur ex conſenſu per eum præſtito excarcerationi illius de Cimattis debitoris principalis carcerati non tantùm pro penſionibus decurſis tempore quinquennij, quo prima expreſſa locatio durauit, ſed etiam pro decurſis poſt finitum huiuſmodi quinquennium, & ſic tempore renouatæ conductionis, cum expreſſa reſeruatione iurium contra eoſdem de Cimattis principales, quibus proteſtatus fuit nolle ſibi præiudicare aliquo modo per dictum conſenſum, vndè ſtante huiuſmodi conſenſu vide-
4 batur dictum D. Aſpinum fideiuſſorem teneri, etiam pro penſionibus decurſis tempore conductionis tacitè renouatæ, vt in verbis eſt *tex. in d. l. item quæritur §. qui impleto ff. locat. ibi huius enim nouus conſenſus erit neceſſarius. Caroc. de locat. quæſt. 22. n. 4. & c.* vbi quod quando adeſt nouus conſenſus, ſeù aliquis actus poſitiuus concurrit cum ſcientia, & patientia fideiuſſoris, tunc fideiuſſor eſt obligatus, etiam pro tacita reconductione *Roncisal in Add. ad Alex. conſ. 1. n. 7. lib. 3. Muſcatel. in prax. de fideiuſſ. part. 1. modo 14. n. 13. ad 17.*

Sed his non obſtantibus contrarium eſt omninò tenendum, quia receptiſſima, & vera eſt ſententia, quod finita locatione fideiuſſores non teneantur ad penſiones de-
5 curſas pro tempore tacitæ reconductionis, & ſic in caſu noſtro D. Aſpinum non eſſe obligatum pro huiuſmodi tempore renouatæ locationis, prout ſanè conſuluit *Dec. conſ. 93. n. 3. & ſeqq. Gomez. var. reſol. lib. 2. cap. 3. n. 17. in fine Caroc. de locat. quæſt. 22. n. 4. fol. 159. Maur. de fideiuſſ. part. 2. ſect. 5. cap. 2. nu. 9. & ſeqq. & §. 33. n. 16. Mart. Medic. deciſ. Senenſ. 97. exam. 59. n. 3. & n. 6. Gratian. diſcep. 68. n. 36.*

Neque ex conſenſu ipſius D. Hieronymi Aſpini in actu excarcerationis Cimatti debitoris principalis inferri poteſt ad aliquem conſenſum in relocationem, ſiuè prorogationem, ita vt poſſit dici ipſum incidiſſe in eam obligationem, prout in primo termino ſe obligauerat, nam vt fideiuſſor finito tem-
6 pore locationis remaneat obligatus ex perſeuerantia conductoris in re conducta, non ſufficit ſcientia, & patientia, nec actus quicumq; poſitiuus, ſed requiritur conſenſus expreſſus *Caroc. de locat. fol. 159. quæſt. 22. n. 4. & 5. Merlin. de pig. & hypoth. lib. 3. quæſt. 39. tit. 5. n. 6.*

Qui quidem conſenſus debet concurrere ab initio perſeuerantiæ poſt expletum primum tempus, cùm tunc debeat incipere, prout conſiderant Doctores, in caſu autem noſtro nullus datur à principio conſenſus,
7 ſed ſolum deducitur finito ſecundo termino ex eo, quod D. Aſpinus conſenſerit relaxationi Cimatti, qui actus non eſt proportionabilis, nec aptus ad inferendum aliquem conſenſum in præcedentem tacitam relocationem, & fideiuſſionem, ſed poteſt dici præſtitus pro iure ſuo releuationis, quod habebat pro penſionibus primi termini locationis,

Digitized by Google

nis, in quo intercelſerat, & ſic iſte actus tan-
quàm minimè proportionabilis nihil poteſt
præiudicare *Caroc. d. quęſt. 22. n. 5.*

Præſertim cùm dictus conſenſus excarce-
rationi fuerit prę̃ſtitus cũ clauſula ſine præ-
iudicio iurium eiuſdem D. Aſpini fideiuſſo-
ris, quę quidem clauſula operatur vt dictus
8 D. Aſpinus non inciderit in aliquam obli-
gationem, quia reddit actum conditiona-
lem, & remouet conſenſum ab actu, vt in
caſu præiudicij factum habeatur pro non fa-
cto *Rot. in Romana fideicõmiſſi de Innenalibus
20. Aprilis 1643. coram Cerro, & habetur poſt
tract. Merlin. de pig. & hypoth. deciſ. 58. n.
11. & 12. & ſequitur idem Merlin. eod. tract.
lib. 2. tit. 3. quaſt. 89. n. 61.*

Autoritas autem Muſcatel. ex aduerſo al-
legati non facit ad rem cùm ſolum quęrat an
ex perſeuerantiam conductoris renouetur
obligatio fideiuſſoris, & n.h l firmat, dicens
ſolum eſſe cogitandum, & communis, ac
practicata opinio eſt negatiua ex adductis
per *Merlin. de pig. d. quaſt. 39. n. 5. & per*
9 *Caranit. ad Ritus Curia alleg. 295. nu. 20.
quaſt. 3.* niſi concurrat conſenſus expreſſus,
& à principio, vt ſupradictum eſt in obliga-
tionem coincidens, qui in caſu noſtro non
concurrit, & hæc ſunt plana, & tutiſſima,
ſicuti videmus, quod ſi creditor prorogat ter-
minum datum debitori ad ſoluendum fide-
10 iuſſor, non amplius remanet obligatus niſi
huiuſmodi prorogationi conſentiat, quia
obligatio limitata ad certum tempus non
poteſt inuito ipſo obligato in tempus lon-
gius prorogari, & idem eſt in qualibet alia
noua conuentione niſi nouus conſenſus in-
terueniat, præcipuè quando terminus erat
ipſi obligationi, & non ſolutioni tantùm ap-
poſitus *Pract. Papp. libel. contr. plures reos
deben. gloſ. ſolutionem n. 2. vbi Add. Marſil.
in repet. Rub. ff. de fideiuſſ. n. 89. & vidend.
Maur. eod. tract. part. 2. ſect. 10. cap. 33.
per tot. Theſſaur. deciſ. 125. per tot. & Gra-
tian. diſcep. 68. n. 36.*

An autem per dationem aliorum fideiuſ-
ſorum primi fideiuſſores remaneant liberati
dic regulariter, quod non niſi appareat de
nouatione, quæ nunquam præſumitur niſi
11 exprimatur *Cabal. conſ. deciſ. 18. lib. 1. Ma-
ur. de fideiuſſor. pact. 2. ſect. 10. §. 32. Ma-
ſcard. de vrbat. concl. 1107. n. 15. part. 2.
& latè Gratian. diſcep. 962. n. 1. et ſeqq. per
tot.* vbi ex multis concurrentibus in caſu ſuo
concludit pro liberatione primorum fide-
iuſſorum ſtante datione in ſolutum facta.

Et ſi quidem nouatio non inducitur niſi
12 expreſſe dicatur, vel appareat ex coniectu-
ris *Afflic. deciſ. 44. n. 15. & deciſ. 130. n. 2.
Menoch. de pręſump. lib. 3. praſump.* 134. in-
ducitur tamen per interuentum nouæ per-
ſonæ, vt quando delegatur creditum alteri-
13 us debitoris creditori acceptanti *Afflic. de-
ciſ. 353. Marant. part. 6. verſ. Teſtium pro-
ductio n. 49. fol. mihi 405. Maur. de fideiuſſ.
part. 2. ſect. 10. §. 4. n. 39. & §. 5. Gratian.
diſcep. 64. per tot. cap. 252. in prin. & cap.*
290. ſicuti etiam inducitur per compromiſ-
ſum, & laudum arbitratoris, ita vt ſequuto
14 laudo liberetur fideiuſſor niſi creditor con-
tra eum reſeruauerit ſibi iura ſua *Gratian.
diſcep. 557. n. 20 et 672. n. 11. Maur. d. §.
4. n. 4. et ſeqq. ad* 14. vel per concordiam,
15 & tranſactionem initam inter creditorem,
& debitorem principalem, per quam rema-
net liberatus fideiuſſor *Maur. d. §. 4. n. 8.
Gratian. cap. 290. n. 11.* item quando res lo-
cata fuit in alium alienata, & ſublocata fi-
16 deiuſſores primi conductoris amplius non
tenentur *l. nouatione C. de fideiuſſ. Maur. loc.
cit. n. 9. vbi n.* 10. quod idem eſt quando
fuerunt variata pacta ab initio firmata, vt ſi
17 debeatur granum, & reducatur ſolutio ad
pecuniam, vel è contra.

In multis etiam alijs caſibus inducitur no-
uatio, vt quando plures partitæ fuerunt re-
18 ductæ ad vnam, de quo latè *Gratian. diſcep.
509. per tot.* vel per adiectionem nouæ pæ-
næ, ſiuè illius ſublationem *Gratian. loc. cit.
n. 36.* ac quotieſcumq; contractus ſunt in-
ter ſe incompatibiles, pugnantes, perplexi,
19 & contrarij *Menoch. pręſump. 134. n. 39.
lib. 3. Maur. d. §. 4. n 22. Gratian. cap.* 290.
& alibi ſępè, præcipuè quando tam prima,
quàm ſecunda obligatio ſunt per inſtrumen-
tum quarantigiatum, iuramentum, & ſtipu-
lationem, & factum ſecundum eſt diuerſum
à primo *Bart. in l. pacta C. de pact. Gra-
tian. diſcep. 290. n. 31. et 509 n. 3 et 17.
Maur. d. §. 4. n. 23. et ſeqq.* pariter induci-
tur nouatio quando actus primus erat im-
perfectus, & qui ſequitur eſt perfectus, vel
20 quando alteratur natura negocij in ſubſtan-
tialibus, & plura alia ad hanc materiam vi-
de plenè per *Gratian. d. cap. 509. per tot. et*

Maur. d. §. 4. *per tot.* vbi adducit quatuorde-
cim caſus, in quibus nouatio neceſſario in-
ducitur, vt ibi latè per eum.

Non tamen nouatio induceretur in actio-
ne dotis priuilegiata *Gratian. d. cap.* 509. *n.*
13. *&* 21. nec ex inutili ſtipulatione, ex qua
21 cùm non oriatur noua obligatio, non vide-
tur receſſum à prima, idem *Gratian. diſcep.*
962. *n.* 12. *&c.* Nec etiam inducitur per mu-
tationem fundi cenſuati, & hypothecati, ſi
22 cenſus transferatur, & mutetur de vno fun-
do ad alium, ſed remanet prima obligatio
firma, & fideiuſſores cenſus non liberantur
Gratian. diſcep. 113. *n.* 81. *& cap.* 454. *n.* 16.
Cenc. de Cenſ. quæſt. 41. *nu.* 24. *Rot. coram*
Ludouiſ. in Romana cenſus 10. *Iunij* 1602.
quia cenſus poteſt licitè de vno fundo ad
23 alium transferri, & in nihilo mutatur prima
obligatio, ſed ſolum res ſubiecta cenſui, in-
telligendo dummodo translatio fiat in aliam
rem fructiferam, & capacem, alias remane-
ret extinctus, vt per *Duran. deciſ.* 449. *n.* 12.
& ſeqq.

An autem priuilegia actionis nouatæ ſur-
gētia ex legali diſpoſitione, prout curſus vſu-
rarū intelligantur repetita, dic quod aut cō-
24 petunt fauore creditoris, vel cauſæ, vt in
actione de dote, & tutelæ, & tunc intelli-
guntur repetita, aut competunt ex odio de-
bitoris moroſi, vt vſuræ in contractibus bo-
næ fidei, & iſta nō intelliguntur repetita iux-
ta diſtinctionem *Bart. in l. aliam ff. de nouat.*
quam eſſe ab omnibus approbatam teſtatur
Capyc. deciſ. 183. *n.* 5. *& ſeqq.*

Qui quidem fideiuſſores vltimi poſt pri-
mos dati ſi fuerint coacti totum debitum ſol-
uere, & contra alios ceſſionem reportent
poſſunt ab illis primis ſolidum, & totum re-
25 petere, nec repelluntur exceptione ceden-
darum, vel diuiſionis, cum illi primi non
interceſſerint contemplatione iſtorum vlti-
mo loco datorum, quos dandos eſſe certum,
nec credibile erat, ſed iſti vltimi potius vi-
dentur contemplatione primorum fideiuſſiſ-
ſe, à quibus ideò repetere poſſunt integram
ſummam ſolutam ſi iurium ceſſionem repor-
tauerit *l. ſi titius* 49. *vbi Caſtr. ff. de fideiuſſ.*
Arct. in § *ſi plures num.* 2. *inſtit. de fideiuſſ.*
Cenc. de Cenſ. quæſt. 71. *n.* 5. *& ſeqq. & vi-*
dend. Gratian. diſcep. 286. *n.* 1. *& ſeqq. & cap.*
409. *n.* 37. *& ſeqq.* vbi quando fideiuſſio vi-
deatur facta contemplatione mutui periculi.

Quamuis alias, quando fideiuſſores plu-
res eodem tempore dantur ſi vnus in ſoli-
dum exigatur non poſſit ab alijs fideiuſſori-
26 bus totum repetere, etiam ſi reportauerit
iurium ceſſionem, quæ ad effectum agendi
contra illos neceſſaria eſt, ſed ſolum dem-
pta rata ſibi ex propria perſona tangente.
Bart. in l. modeſtinus ff. de ſolut. Gratian.
diſcep. 281. *per tot. & cap.* 286. *n.* 15. *&* 16.
Duran. deciſ. 401. *n.* 11.

Niſi iſte fideiuſſor qui ſoluit totum debi-
tum, ſoluerit non tanquam obligatus, & fi-
deiuſſor, ſed tanquàm tertius, & ſimplex
emptor nominis, quia ſi ceſſionem in ſoli-
dum reportauerit a creditore contra alios
27 obligatos, & fideiuſſores poterit ab illis
omne ſolutum repetere nulla dempta rata
l. cum his ff. de fideiuſſ. Cenc. de Cenſ. quæſt.
71. *n.* 4. *de quo vidend. Beltram. ad Gregor.*
deciſ. 190. *n.* 3. *cum alijs allegatis per Merlin.*
de pig. lib. 4. *tit.* 2 *quæſt.* 70. *n.* 36. *& ſeqq.* vbi
videtur ab hac opinione recedere, &c. a qua
tamen in terminis propoſitæ quæſtionis re-
cendendum non arbitror ſi iſte emerit illud
nomen debitoris, vti omninò extraneus, &
agat ex iure ceſſo contra fideiuſſores, qui
expreſsè renunciauerint beneficio diuiſio-
nis, & cedendarum, nam illi renunciantes
poſſunt in ſolidum conueniri, & non poſſunt
opponere exceptionem cedēdarum quam-
uis alter fideiuſſor fuerit liberatus a credito-
28 re, & ſic licet creditor factus fuerit impo-
tens ad efficaciter cedendum contra eum,
quem liberauit *Bart. in l. ſi ſtipulatus* 16. *ff.*
de fideiuſſ. et in l. modeſtinus n. 75. *n.* 3. *ff. de*
ſolut. Marſil. de fideiuſſ. nu. 28. *Afflic. deciſ.*
182. *num.* 10. *et ſeqq Neguſ. de pig. part.* 5.
memb. 3. *nu.* 36. *Pract. Papp. reſponſ. hypoth.*
gloſ. cedente n. 2. *Gratian. diſcep.* 409. *n.* 44.
et cap. 701. *n.* 9. *et idem Merlin. de pig. lib.* 4.
tit. 2. *quæſt.* 72. *n.* 27. *et ſeqq.*

Si itaque poteſt creditor vnū ex pluribus
fideiuſſoribus liberare, nec alij qui renuncia-
uerunt beneficio diuiſionis, & cedendarū de
hoc cōqueri poſſunt iuxta prædicta, & ſi po-
teſt extraneo iura in ſolidum cedere, non vi-
deo quomodo hoc idē prohiberi debeat fa-
cere poſſe cum vno ex fideiuſſoribus dempto
nomine fideiuſſorio, & vti extraneo, & qua-
re iſte debeat eſſe deterioris cōditionis, cum
potius alij fideiuſſores, qui ſuis beneficijs
renunciauerunt ſibi debeant imputare, &

non

non inuidere alteri, qui ita fuerit diligens, & ſollicitus in ſoluendo, & ſuæ indemnitati conſulendo, vel cui creditor voluerit gratificare eum liberando, cum & ipſis non prohibeatur eiſdem remedijs, & cautelis vti, vndè fatendum eſt quod vigilantibus,& non dormientibus iura ſubueniunt.

SVMMARIVM In Caput XXXI.

1 *DEbita inter ſocios omnium bonorum ab vno cõtracta de communi ſolui debent.*

2 *Niſi debita eſſent dolo, vel culpa contracta.*

3 *Debitum contractum extra cauſam ſocialem, vel abſq; vlla neceſſitate dicitur ex culpa cõtractum, vt fideiuſſio.*

4 *Fideiubens dicitur iactare ſuum, quod nõ permittitur ſocio de communi.*

5 *Societas omnium bonorum nunquam præſumitur.*

6 *Societas non poteſt præſumi quando adeſt aliquis minor, niſi præcedat iuſſus patris, vel Curatoris auctoritas.*

7 *Filiæ ſociorum de communi dotari debent in ſocietate omnium bonorum.*

8 *Societas rerum hereditariarum præſumitur inter fratres.*

9 *Debita contracta extra cauſam ſocietatis ſpectant ad eum, qui ſe obligauit,*

10 *Poſſeſſio bonorum in communi dari poteſt ſine aliqua ſocietate propria.*

11 *Diuiſio fructuum communibus expenſis, et laboribus recollectorum quomodo ſit facienda inter fratres ruſticos, et quomodo eorum filij participare debeant.*

12 *Opera quando compenſentur cum alimentis.*

13 *Mulieres an aliquid participent in diuiſione fructuum.*

15 *Frater habens maiorem familiam altero, et plus impedens pro ea alenda an teneatur aliquid reficere, vel in partem ſuam imputare num. 16.*

17 *Empta per vnum ex fratribus cenſentur de propria illius pecunia empta.*

18 *Frater acquirens, etiam proprio nomine, ſtante ſocietate tenetur alijs communicare refuſa ſibi parte pretij.*

19 *Frater qui adminiſtrauit qualiter teneatur reddere rationem alijs.*

20 *Frater qui adminiſtrauit poteſt prætendere ſalarium ſuæ adminiſtrationis.*

21 *Frater non poteſt ad inſtantiam fratris pro debito ciuili carcerari.*

22 *Redditio rationum quomodo intelligantur remiſſa inter fratres.*

23 *Frater, vel ſocius qui habitauit domum communem an teneatur ad aliquid pro rata aliorum.*

25 *Hypotheca conſtituta per vnum ex ſocijs non extinguitur per diuiſionem factam n. 26.*

27 *Executio ſuper re à pluribus poſſeſſa pro debito vnius tantum eſt nulla.*

IN primo dubio mihi propoſito, nempè an fratres, vel eorum hæredes teneantur ad fideiuſſiones,& debita contracta per alterum ex fratribus dum viuebant in communi puto hoc modo diſtinguendum, nam aut huiuſmodi fratres erant inter ſe ſocij omnium bonorum, tunc debita ab vno illorum con-
1 tracta de communi ſolui debent *l. ex parte* §. *filius ff. famil. erciſ. & l. omne æs alienum, ff. pro ſocio*, omne enim quod illis debetur, & quod ipſi alijs debent commune eſt inter eos *Alex. conſ. 133. in fine lib. 2. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 6. tit. 22. n. 1. Felic. de societ. cap. 26. n. 18.* niſi tale debitum per vnum ex ſocijs fuerit dolo, vel culpa contractum, quia tunc proprium contrahentis,
2 & non commune eſſet, cùm ſocius teneatur erga ſocium de dolo, lata, & leui culpa, non tamen de leuiſſima *l. cum duobus* §. *venit ff. pro ſocio*, præterquam in quibuſdam caſibus particularibus, vt per *Felic. d. tract. cap. 21. per tot.*

Quę culpa non poteſt negari adeſſe quando debitum fuit contractum extra cauſam ſocialem, vel ſaltem non neceſſariam
3 neceſſitate abſoluta, vel congrua, & conuenienti ex aliqua rationabili conſuetudine, ſed omninò voluntarium, vt eſt fideiuſſio *l. nemo ex ſocijs ff. pro ſocio, Crauett. conſ. 159. num. 8. Rom. conſ. 283.* nam pro alijs fideiubens dicitur donare, & iactare ſuum,
4 quod non eſt permiſſum inter ſocios cùm fiat tantùm pro adimplemento propriæ voluntatis, & non ex cauſa ſocietatis *d. l. nemo ex ſocijs ff. pro ſocio, et latè Michalor. tract. de fratr. part. 2. cap. 33. et 34. per tot.*

Hoc addito, quod ſocietas omnium bonorum nunquam præſumitur inter fratres, etiam

etiam quod bona communia habeant, ſed
5 ab allegante eſt probanda *Natt. conſ.* 358.
lib. 2. *Borgn. deciſ.* 10. *n.* 1. *part.* 2. *Maſcard.*
de probat. concl. 1309. *in prin. et Tuſc. litt.*
S. concl. 311. *et concl.* 286. præcipuè quan-
do inter eos adeſt aliquis minor, quo caſu
ceſſat præſumptio ſocietati, etiam in bonis
6 hæreditarijs niſi præcedat iuſſus patris in te-
ſtamento de ſtando in communione *Rom.*
conſ. 413. *cum alys per Felic. de ſociet. cap.*
3. *n.* 29. vel niſi adſit Curator, qui pro mi-
nore, vel aliter inhabili expræſsè, ſiuè taci-
tè conſentiat *Michalor. de fratr. part.* 2.
cap. 15. *per tot. Montan. de tut. cap.* 30. *num.*
134. *et ſeqq. ad* 143.

Quod maximè procedit in caſu noſtro
ſtante pacto inter ipſos fratres, quod filiæ
nubiles non poſſint dotari de communi, ſed
de proprio cuiuslibet fratris dotari debeant,
cùm iſtud repugnet naturæ ſocietatis om-
nium bonorum, in qua nihil proprij conſi-
derari poteſt, & etiam dotes filiarum cuius-
7 libet ex ſocijs de bonis communibus ſolui
debent, nec in partem imputantur *Rol. conſ.*
91. *lib.* 1. *Tuſch. litt. S. concl.* 28. *nu.* 16.
Grattan. diſcep. 643. *n.* 13. *et diſcep.* 904. *n.*
16. *et latè Felic. de ſociet. cap.* 26. *n.* 21. *Mi-*
chalor. de fratr. part. 2. *cap.* 28. *per tot.*

Aut huiuſmodi fratres erant tantùm ſo-
cij particulares rerum hæreditariarum, quas
tenebant in cõmuni, prout regulariter con-
8 tingit, & præſumitur ad tradita per *Tuſch.*
d. concl. 311. *et* 286. & tunc vera, ac indu-
bitata eſt concluſio, quod debita contracta
extra cauſam ſocietatis propria remanent
9 illius, qui ſe obligauit *Crauett. conſ.* 159.
n. 8. *Carpran. ad ſtat. Mediol. part.* 2. *cap.*
483. *n.* 179.

Aut nulla extabat ſocietas, ſed tantùm
poſſeſſio bonorum in communi, quæ dari
10 poteſt ſine aliqua ſocietate ſaltem propria
argumento l. pro hærede §. *idem Papinianus ff.*
de acq. hæred. aut extabat tantùm ſocietas
menſæ, & operarum, & etiam his caſibus
nulli dubium eſſe poteſt arguendo à fortio-
ribus quin debita ab vno cõtracta ſine man-
dato, & conſenſu aliorum ad ipſum ſolum-
modo ſpectent, nec alijs fratres ad aliquid
teneantur, prout conſiderant ſupra relati
Doctores.

Quo ad alterum dubium circa diuiſionem
fructuum communibus laboribus, & expen-
ſis recollectorum eſſet attendenda conſue-
tudo loci, qua ceſſante ſic diſtinguendum
arbitror, nam aut fuerunt recollecti in bonis
11 proprijs per fratres ſimul illa laborantes, &
in communi poſſidentes, inter quos ſocietas
operarum, & laborum contracta præſumi-
tur *Bart. conſ.* 186. *lib.* 2. & tunc primo de
maſſa communi debent detrahi omnes ex-
penſæ, cùm fructus dicantur tantùm dedu-
ctis expenſis, & poſteà debent fieri duę par-
tes dictorum fructuum, quarum vna domi-
nicalis reputatur, altera vero ruſticalis, &
huiuſmodi prima pars dominicalis debet æ-
qualiter inter ipſos fratres diuidi pro rata
portione dominij cuiuslibet eorum nullo
habito reſpectu filiorum ſiuè vxoris vnius,
vel alterius fratris; pars autem ruſticalis,
quæ competit laboratoribus ratione labo-
ris, & ſuarum operarum debet æqualiter di-
uidi in tot partes quotquot fuerint operan-
tes, & ſic computatis, etiam filijs cuiuslibet
ex fratribus, ità vt omnes æqualem ferant
portionem qui operas ſuas in laborerio cõ-
tulerunt, dummodò tales filij excesſerint
ætatem annorum decem & octo; nam ſi
fuerint minores à duodecim annis ſupra vſ-
que ad dictam ętatem participant tantum
pro medietate, vel duabus tertijs partibus
illius portionis, quam excedentes decem &
octo annos accepturi eſſent, & ſi fuerint mi-
nores à duodecim annis infra nihil conſequi
poſſunt, ſed eorum operæ cum alimentis
12 habitis compenſantur *Bart. d. conſ.* 186.
Petr. de Vbald. tract. de duobus fratr. part. 4.
n. 14. *Borgn. deciſ.* 11. *part.* 2. *n.* 11. *& ſeqq.*
vbi plures allegat, & *Alex. conſ.* 99. *lib.* 2.
& conſ. 133. *d. lib.* 2. *& Michalor. de fratr.*
cap. 35. *n.* 63. vbi teſtatur in ſtatu Vrbini
ſeruari huiuſmodi filios vſque ad ætatem
quatordecim annorum nihil participare de
fructibus, ſed eorum operas cum alimentis
compenſari, à quatordecim verò annis ſu-
pra æqualiter admitti cum alijs.

Mulieres verò ſiuè filię, vel vxores dicto-
rum fratrum licet, & ipſe ſoleant plures
operas ruſticales exercere, maximè inter ru-
ſticos, attamen in diuiſione huiuſmodi fru-
13 ctuum nihil participant, ſed illarum operę,
& labores compenſantur cum alimentis de
communi habitis, niſi ipſi fratres ſeparatim
viuerent, & vnuſquiſque proprias filias, vel
vxores de ſuo aleret, & illæ nihilominus

ope-

operas ſuas in exercitijs ruſticalibus ad com-
modum communem ponerent, quia tunc ceſ-
ſaret ratio compenſandi operas cum alimen-
tis, & ideò participare deberent de dictis
fructibus pro aliqua parte arbitrio Iudicis
declaranda iuxtà perſonarum, & operarum
qualitatem *Petr. de Vbald. d. tract. part. 4.
n. 17. Iaſ. in l. 1. n. 20. C. qui teſtam. fac.
poſſ. Borgn. d. deciſ. 11. n. 11. part. 2. Micha-
lor. de fratr. cap. 35. n. 61.*

Aut verò dicti fructus diuidendi fuerunt
recollecti in bonis alienis, & tunc de par-
te ruſticali tangente dictis fratribus detrahi
debent omnes expenſæ cauſa illorum recol-
ligendorum factæ, & poſtea æqualiter inter
14 illos diuidi, computatis filijs omnium, ità vt
omnes tàm fratres, quàm eorum filij viri-
lem ferant portionem ſi operas ſuas, & la-
bores in illis recolligendis contulerint, &
fuerint ætatis legitimæ iuxtà ſuperius dicta
*Bald. in l. 1. n. 13. C. pro ſocio Petr. de Vbald.
d. tract. part. 4. n. 12. Michalor. eod. tract.
part. 2. cap. 35. n. 53. & ſeqq.*

Suppoſito autem, quod non adſit ſocie-
tas omnium bonorum an ſi vnus frater ha-
beat maiorem familiam, & plus in ea alen-
da impendat quàm alter teneatur in partem
15 ſuam, imputare præcipuè ſi familia non con-
tulerit operas ſuas in ſocietate, vel illud plus
quod impendit alteri reficere videtur dicen-
dum, quod ſic ex latè traditis per *Felic. de
ſociet. cap. 27. n. 60. & ſeqq. Menoch. conſ.
860. lib. 9.* Sed nihilominus ſtante ſocieta-
te menſæ tacitè inter fratres contracta, dum
poſt mortem patris vixerunt in communi,
16 ad vnum panem, & vinum, & ad eandem
menſam ità omnia ad victum neceſſaria cō-
municando, vt nulla inter eos habeatur ra-
tio expenſarum menſæ præcipuè pro fructi-
bus in menſa conſumptis ad tradita per *Mi-
chalor. de fratr. part. 2. cap. 4. per tot. Man-
tic. de tacit. & ambig. lib. 6. tit. 2. n. 2. & ſeqq.*
videtur contrarium eſſe verius quod, ſcilicet
non detur huiuſmodi repetitio, vel imputa-
tio ratione maioris familiæ, cum omnia per-
tinentia ad menſam, & victum dicantur in-
ter eos cōmunicata iudicio ſocietatis, vt la-
te probat idem *Michalor. de fratr. d. part. 2.
cap. 5. per tot.* vbi omnibus contrarijs ſatis-
facit.

Et quo ad empta, & acquiſita per vnum
ex fratribus in dubio cenſentur empta de
propria illius pecunia, cum pecunia abſque
17 oſtenſione tituli præſumatur ſoluentis ſiuè
emerit proprio, ſiuè etiam communi nomi-
ne, & ſi alij fratres velint de illis participare
tenentur partem prętij refundere *Bart. in l.
2. C. pro ſocio Alex. 174. Gratian. diſcep. 204.
n. 3. & diſcep. 622. n. 4. &c.* niſi in contra-
rium adeſſent coniecturę demonſtrantes pe-
cuniam fuiſſe communem *Mantic. de tacit.
& ambig. lib. 6. tit. 16. nu. 9. Crauett. conſ.
129. n. 3. & conſ. 191. n. 8. cum alijs per Mi-
chalor. de fratr. part. 2. cap. 9. per tot.*

Benè verum eſt, quod ſtante inter eos ſo-
cietate teneretur acquirens etiam proprio
18 nomine actione pro ſocio alijs communica-
re refuſa tamen ſibi parte prętij *d. l. 2. C. pro
ſocio, & Gratian. diſcep. 852. n. 43.* & poſſet
adſtringi ad reddendam rationem ſue admi-
19 niſtrationis alijs fratribus ſi ipſe ſolus ad-
miniſtrauit, etiam nulla exiſtente ſocietate,
cum ſit regulare in omnibus, vt qui admi-
niſtrat rationem reddat, licet vti frater tan-
tum, & etiam viuente patre adminiſtrauerit,
& non vti Tutor, vel Curator, vnde tenebi-
tur ædere rationes, & contra eum poſſet iu-
rari in litem ex cauſis permiſſis contra alios
adminiſtratores, quod tamen non eſt intel-
ligendum de quadam rigoroſa, & exquiſita
redditione rationum, ſed de aliquali, & me-
liori quam fieri poſſit cum teneatur ſolum
de dolo, & culpa, vt latè per *Michalor de
fratr. part. 3. cap. 44. per tot.* vbi etiam an
poſſit pretendere ſalarium ſuæ adminiſtra-
20 tionis, & videtur quod ſic, &c. non poſſet
tamen frater ad inſtantiam alterius fratris
21 pro debito ciuili areſtari, & carcerari, vt
pluribus probat *Theſſaur. deciſ. 119. per tot.*
ſtante coniunctione ſanguinis, longinqui-
tate temporis, ac ſæpius facta compenſatio-
22 ne, & reuiſione cenſetur remiſsa huiuſmo-
di redditio rationum inter fratres iuxta *l.
procula 26. ff. d probat. Gratian. diſcep. 760.
n. 10. & ſeqq.*

Et frater, vel ſocius, qui alijs abſentibus
totam domum communem habitauit non
tenetur ad penſionem pro rata ſociorum,
vel fratrum, cum habitans vſus fuerit iure
ſuo, & per eum non ſteterit quin etiam alij
23 habitauerint, qui ideo ſibi imputare debent
ſi non habitarunt *Marant. in l. is poteſt n. 65.
ff. de acq. hared. Mohad. deciſ. 13. de locat.
Gratian. diſcep. 486. n. 37. Ioſeph. Ludouic.*
concl.

Digitized by Google

concl. 53. *fol.* 122. *Felic. ſociet. cap.* 28. *n.* 63. *& ſeqq.* vbi limitat niſi domus eſſet ſolita locari, non tamen dicitur ſolita locari ad
24 hunc effectum, ex eo quod pluriès fuerit locata antè communionem, ſed requiritur, quod vnus ex ſocijs conduxerit ab alijs, & ſic quod ſit ſolita locari inter ipſos ſocios *Io: And. in add. ad Specul. tit. de locato* §. *poſtquam verſ. porrò Mohed. d. deciſ.* 13. *de locat. n.* 1. *in fine, &c.* Et multa de habentibus domum, prædium, vel Caſtrum commune, etiam citrà nomen ſocietatis qualiter poſſint, & debeant illis vti, & de pluribus litibus, & controuerſijs, quæ circa huiuſmodi res communes oriri poſſunt latè tradit *Michalor, de fratr. part.* 3. *cap.* 35. 36. & 37.

Hypothecæ autem, & obligationes conſtitutæ per eundem fratrem, & vel ſocium ſuper dicta domo communi pro indiuiſo per eum habitata non remanent extinctæ per diuiſionem poſteà inter illos ſequutam,
25 quamuis non idem obliganti, ſed alijs non debitoribus, domus in diuiſione fuerit in totum aſſignata pro illorum portionibus; ſed in ſuo robore conſeruantur pro indiuiſo, & poſſunt exerceri eodem modo, prout antè diuiſionem, per quam non potuit præiudicari creditori non conſentienti cùm ſit res inter alios acta; licèt fuiſſet facta auctoritate Iudicis *Michalor de fratr. part.* 3. *cap.* 39. *n.* 25. *& Rot, in Romana Saluiani de Caſſarellis* 13. *Marty* 1657. *coram Buccabella in Nouiſſ. part.* 7 *deciſ.* 204. *n.* 3. *et ſeqq.* Intelligendo quatenus ſe extendit portio obligan-
26 tis, & non vltrà, cum ſocius, vel frater non poſſit portiones aliorum obligare *Cenc. de Cenſ. quaſt.* 20. *n.* 7. *& ſeqq.* & ſi fiat executio ſuper tota re poſſeſſa pro indiuiſo à pluribus fratribus, vel ſocij pro debito vnius
17 tantum, erit nulla in totum *Ludouiſ. deciſ.* 319. *vbi Add. n.* 7. *& ſequitur Duran. deciſ.* 37. *n.* 9.

SVMMARIVM
In Caput XXXII.

1 *Statutum excludens feminas non extenditur ad bona ſita extra territorium.*
2 *Siuè loquatur in rem, ſiuè in perſonam.*
3 *Niſi expreſsè inhabilitaret perſonas, etiam quo ad bona extra territorium ſita.*
4 *Statutum excludens feminas non comprehendit forenſes.*
5 *Statutum vt procedat requiritur ſubiectio bonorum, & perſonarum in eodem loco.*
6 *Statutum operatur quando perſona defuncta erat illi ſubiecta vnà cum bonis, licet femina excludenda, & agnati ſuccedere volentes ſint omnes forenſes, ſed contra n.* 7.
7 *Statutum non prodeſt exteris, & forenſibus, qui non cadunt ſub mente ſtatuentium.*
8 *Famina vt excludatur debēt maſculi eſſe ſubditi, & bona pariter ſubiecta.*
9 *Statutum excluſiuum feminarum loci vbi ſita ſunt bona an poſſit coniungi, & combinari cum alio ſimili ſtatuto loci vbi perſona degit ad effectum excluſionis.*
10 *Statuta confirmata in forma ſpecifica denominantur à confirmante.*
11 *Statutum quod non porrigatur ad bona extra territorium an procedat quo ad mobilia, & nomina debitorum.*
12 *Statutum quomodo procedat vbi omnes ſunt forenſes, & ſolum bona ſubiecta, vel è contra, ſiuè quando ſolum aſpirantes ad ſucceſſionem ſunt forenſes, & in ſimilibus contra-r[illegible]ſibus n.* 13. *&* 14.
15 *Statutum excludens feminas nuptas extra territorium an valeat.*
16 *Statutum prædictum non habet locum quando à parentibus fuerunt nuptæ.*
17 *Nec præiudicat earum filijs licet extrà territorium natis.*
18 *Nec habet locum in ſucceſſione materna.*
19 *Famina quandò dicantur tempor[illegible]er, et non perpetuò excluſa.*
20 *Famina ſemel excluſa ſemper remanet excluſa, etiam ſi maſculus eam excludens momento tantum vixerit.*

NVllam habeo difficultatem in caſu de quo agitur, quod D. Lucia mulier do-
2 tata debeat ſuccedere vna cum D. Thoma fratre illius ſuperſtite in bonis alterius fratris prædefuncti exiſtentis in Vrbe, & quo ad bona ibidem ſita.

Dubitari enim non poteſt, quòd ſtatutum noſtrum quatenus fæminas excludit non ex-
1 tenditur, nec porrigit vires ſuas ex defectu poteſtatis ad bona ſita extra territorium ſtatuentium *Bart. in l. cunctos populos nu.* 73. vbi etiam *Bald. n.* 1. *C. de ſum. Trinit. et fid. Catol.*

Catol. Rol. de dot. queſt. 29. n. 14. Capyc. deciſ. 159. Rot. diuerſ. part. 2. deciſ. 673. & poſt Fenzon. ad ſtat. Vrb. deciſ. 108. latè Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quaſt. 18. per tot. Michalor. de fratr. part. 3. cap. 7. per tot. Gregor. deciſ. 355. Rot. in Collen. hæreditatis 10. Iunij 1616. coram Buratto, et in Ciuitatis Caſtelli ſupplementi legitimę 11. Decembris 1617. coram Pamphilio, ac alibi paſſim cum ſit concluſio ſtrictiſſima.

Quod indiſtinctè procedit ſiuè ſtatutum loquatur in rem, ſiuè in perſonam, vt reie-
2 cta diſtinctione *Bart.* firmant omnes, & ſignanter *Veg. conſ. 10. n. 4. Plot. conſ. 10. n. 6. Honded. conſ. 5. n. 14. lib. 1. Peregr. conſ. 7. n. 8. lib. 5. cum alijs per Gratian. diſcep. forenſ. cap. 431. n. 27. & alibi ſępè Rot. in loc. cit.* Niſi ſtatutum expreſsè inhabilitaret fæ-
3 minas à ſucceſſione, etiam quo ad bona ſita extrà territorium, quo caſu poſſet prætendi excluſio, etiam reſpectu huiuſmodi bonorum ſecundũ opinionem, quam approbat *Merlin. d. quaſt. 18. n. 100. & ſeqq.*

Prout nec pariter dubitari poteſt, quod ſtatutum Vrbis excludens fæminas dotatas,
4 non comprehendit perſonas forenſes *Alex. conſ. 44. n. 15. lib. 5. Iaſ. conſ. 80. n. 9. lib. 3. Rom. conſ. 224. n. 6. & Rot. in Balneoregien. bonorũ 2. Iunij 1591. coram Pamphilio, & coram eodem in Camerinen. hereditatis 29. Ianuarij* 1588. Ad hoc enim huiuſmodi ſtatuto ſit lo-
5 cus requiritur ſubiectio tã reſpectu bonorũ, quam reſpectu perſonarũ, & quidem in vno eodẽque ſtatuto ita vt nõ poſſit fieri eorum coniunctio, & cõbitatio ſi adſit ſtatutum excludens in loco perſonarũ, & in loco vbi ſita ſunt bona, & vnum quodque illorum de per ſe ſeparatim nihil operatur *Bald. in l. ſi quis ex argentarijs nu. 3. de edend. Iaſ. in l. Centurio n. 57. ff. de vulg. latè Gratian. diſcep. 431. n. 16. 449. in fine, 581. n. 8. 709. n. 14. 623. n. 21. & 886. per tot. Rot. poſt Fenzon. ad ſtat. Vrb. deciſ. 21. & deciſ. 108. per tot. Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quaſt. 18. n. 60. & ſeqq.*

Nec obſtat quod frater defunctus eſſet Incola, vel Ciuis, ita vt poſſet dici ſubditus ſtatuto Vrbis, & cùm bona de quibus agitur ſint pariter in Vrbe, & ſic ſuppoſita ſtatuto
6 videatur intrare excluſio ſecundum opinionem *Theſſaur. queſt. forenſ. lib. 2. quaſt. 4. quem ſequitur Merlin. d. quaſt. 18. n. 43. & ſeqq.* vbi quod quando is de cuius hæreditate agitur, eſt ſubditus ſtatuto vna cùm bonis fæmina excluditur, licèt ipſa, & agnati ſuccedere volentes ſint forenſes.

Quia reſpondetur, quod cùm ſtatutum excluſiuum fæminarum ſit fundatum in voto agnationis conſeruandæ non prodeſt exte-
7 ris, & forenſibus ſuccedere volentibus, quaſi illi non cadant ſub mente, & protectione ſtatuentium, nec ſub illorum prouidentia, & ideò non attẽditur an defunctus eſſet ſubditus, vel forenſis, ſed attenduntur perſonæ ad ſucceſſionem aſpirantes, quę ſi ſint forenſes, & non ſubditę ſtatuto Vrbis non poſſunt illo vti, nec illius vigore excludere fæminas, ſed ſucceſſio defertur ſecundum diſpoſitionem iuris communis, quæ vult, vt ſoror æqualiter ſuccedat cum fratre in bonis & hęreditate alterius fratris ſine filijs prędefuncti iuxtà *l. maximum vitium C. de lib. prat. vt latè reprobato Theſſ. & eius ſequacibus, firmat Rot. in Romana ſucceſſionis 4. Iulij 1631. coram Merlino in Nouiſſ. part. 6. deciſ. 68. n. 10. et ſeqq. et eadem part. 6. deciſ. 137. n. 6. et n. 20. et deciſ. 160. in fine Ruin. conſ. 48. n. 4. lib. 3. Pariſ. conſ. 12. lib. 3. Alex. conſ. 44. n. 15. lib. 5. Rot. in Camerinen. hæreditatis 29. Iunij. 1588. coram Pamphilio, et in Peruſina hęreditatis 4. Iunij. 1590. coram Comitulo.*

Ad hoc igitur, vt fęmina excludatur vigore ſtatuti requiritur, quod maſculi ſuccedere volentes ſint originarij, & ſubditi in loco
8 ſtatuti, cuius vigore fæminam excludere intendunt, & quod bona de quibus agitur ſint, etiam ſita in eodem territorio *Duran. deciſ. 31. n. 6. et ſeqq.* quamuis non deſint qui velint ſtatutum excluſiuum fæminarum propter maſculos exiſtens in loco vbi ſita ſunt,
9 bona coniungi, & combinari poſſe cum alio ſtatuto pariter excluſiuo fæminarum exiſtẽte in loco vbi perſona degit ad effectum excluſionis fæminarum, vt per *Michalor. tract. de fratr. part. 3. cap. 7. n. 11.* vbi teſtatur de magis communi opinione, & ab ea nullo modo recedendum in iudicando, facit *Magon. deciſ. Flor. 107. per tot.* & plures pro hac parte teſtantes de magis communi opinione refert *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quaſt. 18. n. 59.* à qua ceſſante auctoritate Rotæ non videtur diſſentire præcipuè quando vterque locus eſſet ſubditus eidem Prin-

P cipi,

cipi, à quo ambo ſtatuta eſſent confirmata,
vt ibidem per eum *n. 66.* quæ opinio etiam
mihi valdè arridet præſertim quando talia
ſtatuta eſſent ab eodem Principe confirma-
ta non in forma communi, & generali, ſed
in forma ſpecifica, (& extra ſtatum Eccle-
ſiaſticum, in quo nefas eſſet propter aucto-
ritatem Rotæ à ſuperius firmatis recedere)
quia tunc talia ſtatuta ab eodem Principe
cõfirmata in forma ſpecifica, ex certa ſcien-
tia, & motu proprio dicuntur ipſius Princi-
10 pis confirmantis, & ſic vnum, & idem, &
denominantur ab illo, qui eandem poteſta-
tem ſuper omnes ſubditos habet *Fenzon. ad
Stat. Vrb. in præfat. n. 39. & ſeqq. Gratian.
diſcep. forenſ. cap. 490. n. 18. cap. 584. n.
15. & cap. 586. n. 16.* vbi multa quando di-
cantur confirmata in forma communi, vel
ſpecifica, & *cap. 913. n. 14. et cap. 992. nu.
10. et ſeqq.*

Illud etiam, quod dictũ eſt ſupra ſtatutum
excluſiuum fæminarum nõ extendi ad bona
extra territorium ſtatuentium ſita procedit
in bonis immobilibus, nam vbi ageretur de
11 pecunia, mobilibus exiſtentibus extra ter-
ritorium animo tamen, & deſtinatione do-
mini ad patriam, & locum ſtatuti reducen-
dis fæmina eſſet ab illis excluſa, ſecus autem
ceſſante animo, & deſtinatione domini illa
ad patriam reducendi, vt in caſu noſtro, &
idem eſt omninò in iuribus, & actionibus,
ac nominibus debitorum, cùm talia cohæ-
reant perſonæ creditoris, & dicantur de lo-
co, vbi ſunt deſtinata, vt per *Merlin. de
legitt. d. quæſt. 18. n. 93. et ſeqq.*

Quando igitur omnes tàm defunctus,
quam ſuccedere volentes, & fæminę exclu-
dendæ ſunt de territorio, vbi viget ſtatutum
excluſiuum illud non porrigitur ad bona
12 alibi exiſtentia ſicut è contra quando de-
functus, agnati, & fæmine ſunt extra terri-
torium ſtatuentium, & ſic forenſes, & bo-
na ſunt poſita in loco vbi tale viget ſtatu-
tum non comprehenduntur ſub illius diſpo-
ſitione, vt latè per *Merlin. d. quæſt. 18. n.
26. & ſeqq. ad* 43. prout etiam quando de-
functus, & fęmina excludenda ſunt eiuſdem
13 loci vbi viget ſtatutum, maſculi autem ad
ſucceſſionem aſpirantes ſunt forenſes, & bo-
na extra territorium non intrat excluſio
Merlin. d. quæſt. 18. n. 47. & ſeqq. quando
verò defunctus, & fæmina excludenda ſunt
14 forenſes, & maſculus ſuccedere volens eſt
ſubditus in loco vbi ſita ſunt bona, & vbi
viget ſtatutum poſt illo vti, & fæminam li-
cet forenſem excludere, ſicut quando om-
nes contendentes de ſucceſſione ſunt ciues,
& ſubditi ſtatuto, & ſolum defunctus erat
forenſis, vt latè diſtinguit *Merlin. d. quæſt.
18. n. 51. & ſeqq. ad* 58. vbi plures allegat.

Statutum autem excludens fæminas nu-
ptas extra territorium ſtatuentium prout
tale ſtatutum viget, etiam in Patria mea lib.
15 2. Rub. 49. quicquid poſſet dici circa illius
validitatem, vel inualiditatem ex traditis
per *Felin. in c. de Francia nu. 20. de ſponſal.
et in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ n. 62. de Conſtit.
Gratian. diſcep. 209. nu. 26.* Non habet lo-
16 cum quando à parentibus, & non ex ſe ſua
ſponte fuerunt nuptæ extra territorium *Se-
17 raph. deciſ. 806. n. 4.* nec preiudicat earum
filijs licet extra territorium natis, idem *Se-
raph. deciſ.* 822. Sicut nec habet locum in
18 ſucceſſione materna, vt per eundem *Se-
raph. deciſ. 790. et deciſ.* 806.

Et quando ſtatutum loqueretur per di-
ctiones quouſque vel donec, maſculus ex-
titerit, vel ſimiles, & non ſimpliciter exclu-
deret fæminas diceretur illas temporaliter
19 tantum excludere, ità vt deficientibus po-
ſtea maſculis eſſent reintegrandæ, & admit-
tendæ ipſæ, vel earum deſcendentes dum-
modo nati fuerint, vel ſaltem concepti tem-
pore excluſionis, licet etiam ſecundum alios
indifferenter admittantur *Pract. Papp. libel.
hæredit. ex teſtam. gloſ. Ac etiam realiter n. 10.
cum Add. Soc. iun. conſ. 1. lib. 1. Gratian. di-
ſcep. 218. n. 85. 447. n. 25. 664. in fine, 659.
n. 16. 695. n. 17. et 890. n. 32. Michalor. de
fratr. part. 3. cap. 10. per tot.* alias autem ſe-
20 mel excluſæ ſemper remanent excluſæ,
etiam ſi per momentum tantum ſuperuixe-
rit maſculus, cuius gratia fuerunt excluſæ
Magon. deciſ. Flor. 148. n. 13.

SVMMARIVM
In Caput XXXIII.

1 *GRauatus de reſtituendo hæreditatem quomodo poſſit compelli ad faciendum inuentarium, vel ſaltem deſcriptionem.*

2 *Grauatus, vt ſupra, quando teneatur ſatiſda-*
re

re de reſtituendo adueniente tempore.

3 *Grauatus non tenetur reſtituere melioramenta.*

4 *Nec fructus perceptos.*

5 *Nec ſi aliquid ſua induſtria, et diligentia recuperauerit.*

6 *Grauatus retinet pro expenſis factis in defenſione bonorum.*

7 *Grauatus ſoluens debita an repetat à fideicommiſſario.*

8 *Grauatus non facto inuentario ſi ſoluat non acquirit iura creditorum.*

9 *Grauatus an teneatur reſtituere prælegata, et cohæredum portiones ſuperlucratas.*

10 *Bona emphyteutica an veniat in reſtitutione fideicommiſſi.*

11 *Grauatus quando poſſit cenſum imponere ſuper bonis reſtituendis n. 14.*

12 *Grauatus quando poſſit detrahere ſua credita.*

13 *Reſoluto iure datoris reſoluitur ius acceptatoris.*

14 *Grauatus, et prohibitus alienare nihil agit alienando, et incurrit pœnas appoſitas, à quibus an poſſit re integra ſe liberare redimendo.*

15 *Filius grauatus ſub conditione detrahit duas quartas, quę medietatem hęreditatis important.*

16 *Legittima prius detrahitur, et mox trebellianica de reſiduo.*

17 *Filius imponendo cenſum, vel alienando videtur eligere pro ſua legitima.*

18 *Grauatus an & quando poſſit alienare pro detractione legittima, vel trebellianica.*

19 *Exceptio detractionis legittima, et trebellianica competit etiam emptori.*

20 *Alienatio prima effectualis cum translatione dominij imputatur in legittimam, et trebellianicam, non autem ſimplices hypothecę licet anteriores.*

21 *Legittima non debetur ſuper re particulari prohibita alienari, vel alteri legata.*

22 *Probatio exiſtentię, vel non exiſtentia aliorum bonorum quibus incumbat.*

23 *Legittima præſumitur habita à filio, qui non fecit inuentarium, niſi probetur contrarium.*

24 *Trebellianica poteſt prohiberi expreſſè, & tacitè, etiam filijs primi gradus.*

25 *Contrarium Florentiæ, vbi pari paſſu ambulat cum legittima.*

26 *Trebellianica ex quibus coniecturis cenſeatur prohibita.*

27 *Trebellianica non detrahitur de fideicommiſſo particulari, niſi ſit notabile.*

28 *Trebellianica an detrahatur à fideicommiſſario, qui fuit grauatus alteri reſtituere.*

29 *Trebellianica non detrahitur de fideicommiſſo facto in contractibus inter viuos, nec quando contemplatione fideicommiſſarij tantum fuit relictum fideicommiſſum.*

30 *Trebellianica an detrahatur de relictis ad pias cauſas.*

31 *Trebellianica an detrahatur vbi legittima aſcendit ad dimidiam.*

HÆres grauatus de reſtituendo hæredi-
tatem poteſt non ſolum ad inſtãtiam
primi ſubſtituti, & quorumcumq; aliorum
vocatorum compelli ad conficiendum in-
uentarium, vel ſaltem ſimplicem deſcriptio-
nem bonorum hæreditariorum ad effectum,
vt adueniente tempore reſtitutionis appa-
1 reat quæ, & qualia bona fuerint in hęredi-
tate, alias contra eum iuratur in litem quan-
do fuit petitum, & ſi non fuerit petitum erit
onus fideicommiſſarij probare identitatem
huiuſmodi bonorum, vel quandoq; domi-
nium ſi agatur contra tertium poſſeſſorem
Gratian, diſcep. 215. *per tot.* 822. *nu.* 14. *et*
832. *n.* 26. *Magon. deciſ. Flor,* 10. *nu.* 6. *et*
deciſ. 37. *n.* 1.
Sed etiam tenetur ſatiſdare de reſtituen-
do hæreditatem adueniente die, vel condi-
tione licet ſit ditiſſimus, non ſuſpectus, ac
perſona valde digna ſi petatur huiuſmodi
2 cautio, alias ſubſtitutus, vel fideicommiſ-
ſarius poteſt petere ſe mitti in poſſeſſionem
donec præſtetur dicta cautio, niſi fuerit à
teſtatore remiſſa *Maur. de fideiuſſ part.* 1. *ſect.*
3. *cap.* 21. *per tot. Duran. deciſ.* 260. *n.* 7. *&*
ſeqq. quicquid contrarium ſeruari de con-
ſuetudine generali, & ratione approbata
dicat *Gratian. diſcep.* 822. *n.* 2. *& ſeqq.* quia
talis conſuetudo contra ius multa requirit,
quæ certè non concurrat in caſu noſtro.
Non tamen talis grauatus tenetur reſti-
tuere melioramenta in hæreditate facta, ſed
3 illa remanent propria ipſius hæredis graua-
ti, qui illa fecit *Peregr. de fideicom. art.* 50.
n. 39. *Fuſar, de ſubſtit. quæſt.* 669. *n.* 1. nec
tenetur reſtituere fructus perceptos antè de-
4 clarationem, & acceptationem factam à fi-
deicommiſſario *Magon. deciſ. Flor.* 91. *n.* 21.
et deciſ. 92. *n.* 41. Sicuti ſi ſua particulari di-

ligentia, & induſtria aliquid recuperauerit
de bonis hæreditarijs illud non computatur
5 in fideicommiſſo, nec venit reſtituendum,
ſed proprium illius efficitur, ita vt nec te-
neatur de eo ſatisfacere alicui creditori hæ-
reditario, ſeu legatarijs *Gratian. diſcep. 733. n. 17. et diſcep. 839. n. 9. et ſeqq.* vel ſaltem
6 recuperat omnes expenſas factas in litibus
pro recuperatione, & defenſione bonorum
Seraph. deciſ. 925. n. 3. & ſeqq. ita vt bona
recuperata poſſint ad inſtar melioramento-
rum retineri pro huiuſmodi expenſis ſi de il-
lis conſtet in genere donec liquidentur niſi
præſtetur cautio de illis ſoluendis *Duran. de-
ciſ. 385. per tot.* An autem ſi ſoluerit aliqua
debita hereditaria repetat à fideicommiſſa-
7 rio pendet à quæſtione an præſumatur ſol-
uiſſe de proprio, vel de bonis hæreditarijs,
& in dubio præſumitur ſoluiſſe de proprio,
& eſt locus repetitioni ſi fecit inuentarium,
& nihil alienauit *Gratian. diſcep. 204. per tot. Duran. deciſ. 393. n. 1.* quando verò alienа-
uit præſumitur ſoluiſſe de pretio rerum alie-
natarum, & non eſt locus repetitioni idem
Gratian. diſcep. 570. n. 26. et Duran. d. deciſ. 393. n. 2. Et quod non facto inuentario ſi
ſoluerit debita hæreditaria non acquirat iu-
8 ra, & prælationes creditorum ad effectum
excludendi legatarios, quicquid alias eo-
rum hypotheca intelligatur tantum dedu-
cto ære alieno, nec prodeſſe poſſet poſſeſſo-
ribus ab eo cauſam habentibus, latè probat
Magon. deciſ. Flor. 59. per tot.

Nec etiam talis hæres grauatus tenetur
reſtituere prælegata, cohæredumq; portiones
ſuperlucratas ſi fuerit facta mentio de hære-
ditate reſtituenda, quia tenetur ſolùm reſti-
tuere id, quod hæreditario iure ſibi peruenit
9 à teſtatore, & non aliundè, cum talia ap-
pellatione hæreditatis non contineantur, &
per aditionem amittant nomen hereditatis,
& proprium efficiantur adeuntis patrimo-
nium *l. ſi Titius ex parte ff. de leg. 3. Magon. decis. Flor. 15. per tot.* vbi latè iſtud declarat,
& quod totum pendet à coniecturata mente
teſtatoris *Becc. conſ. 24. n. 27. lib. 1. Add. ad Pract. Papp. libel. ex ſubſtitut. gloſ. ac per fi-
deicommiſſum verb. Hæres inſtitutus, &c. et n. 10. et ſeqq.* quicquid ſecùs eſſet in ſimpli-
citer grauato reſtituere fideicommiſſum, vel
portionem nulla facta mentione hæredita-
tis, quia tunc teneretur etiam reſtituere præ-
legata, & cohæredum portiones lucratas
l. Marcellus §. quidam liberis ff. ad Trebell. Magon. loc. cit. et Gratian. diſcep. 369. n. 13. etc. Non tamen poſſet ſubſtitutus prætende-
10 re bona emphyteutica niſi de illis ſit facta
expreſſa mentio, & ſint talia, de quibus po-
tuerit teſtator diſponere, idem *Gratian. di-
ſcep. 481. n. 52. et 53.*

Poteſt etiam grauatus de reſtituendo, non
obſtante prohibitione alienationis, ſi ſit cre-
ditor in bonis reſtituendis pro rata ſui credi-
ti cenſum imponere, maximè ſi fecerit inuen-
tarium, quo mediante non confunduntur
11 actiones *Cenc. de Cenſ. quæſt. 20. in fine*
ſtante imaginaria ſolutione ſtatim ſibi facta,
de qua aliàs dixi ex *Gratian. diſcep. 129. n. 25. et 26. Merlin. de legit. lib. 2. tit. 2. quæſt. 32. n. 25. Magon. deciſ. Flor. 59. n. 6.* poteſt
enim hæres licèt ſit grauatus fideicommiſ-
ſo vniuerſali poſt aditionem hæreditatis de-
12 trahere ſua credita, quæ contra teſtatorem
habebat, quia ſtante inuentario non fuit in-
ducta confuſio per aditionem *Duran. deciſ. 348. nu. 12.* immò licèt non ſit creditor ſi
fuerit ſimpliciter grauatus abſque expreſſio-
ne cauſæ, & prohibitionis alienationis poteſt
interim alienare, & cenſum imponere ſuper
13 re reſtituenda, quamuis reſoluto poſteà ſuo
iure, & purificato fideicomiſſo omnia onera
per eum impoſita reſoluantur *Cenc. de Cenſ. quæſt. 19. n. 1. et ſeqq. Tuſar. de ſubſtit. quæſt. 706. per tot.* ſi verò fuerit grauatur cum
14 expreſſa prohibitione alienandi nihil agit
alienando, nec dominium transfert in em-
ptorem, ſed datur rei vindicatio *Gratian di-
ſcep. 656. n. 35. et vide Magon. deciſ. 102. n. 3. etc.* Et incurrit pœnas ſibi impoſitas, à
quibus non liberatur etiam poſteà redimen-
do, niſi redimat re integra antequam actum
fuerit ad illas *Cenc. de Cenſ. d. quæſt. 19.* vbi
quod valeret alienatio, vel cenſus impoſi-
tio pro melioramentis, vel ſi fieret ob cau-
ſam neceſſariam alijs bonis liberis non ex-
tantibus, vel quando prohibitio eſſet nuda,
& ſine cauſa, quo caſu habet vim conſilij,
& non præcepti, & quod ſemper valeret in
præiudicium ipſius alienantis, vel cenſum
imponentis, qui remaneret obligatus ad
omne intereſſe, & damnum contingens em-
ptori, vt ibi latè per eum.

Et ſi grauatus de reſtituendo, & prohibitus
alienare habet ius detrahendi legitimam,

& tre-

& trebellianicam, prout cõtigint in filio gra-
15 uato ſub conditione, qui ſtatim detrahit legittimam, & poſteà adueniente conditione, etiam trebellianicam, & ſic duas quartas, quę ſimul junctę aſcendunt ad dimidiam totius hęreditatis, & tranſmittuntur ad hæredes, etiam ſi intra filij non fuerint deductæ, vbi verò filius eſſet purè grauatus deduceret tantum legittimam *Pract. Papp. libel. ex ſubſtit. gloſ. ac per fideicõmiſſum n. 6. vbi Add. Bellon. conſ. 80. n. 14. & conſ. 58. n. 5. Natt. conſ. 253. gloſ. & Bart. in l. Papinianus. §. meminiſſe ff. de inoff. teſtam. Gratian. diſcep 902. n. 28. Magon. deciſ. Flor. 92. n. 19. & ſeqq.* deducitur enim prius legittima habito re-
16 ſpectu ad totam hereditatem, & mox trebellianica, habito reſpectu ad id, quod remanet *Petr. Cabal. reſol. crim. caſ. 56. n. 144. Gratian. diſcep. 583. n. 19. & 694. n. 18.* vbi quomodo liquidentur huiuſmodi deductiones, & detractiones.

Iſto caſu talis filius grauatus imponendo cenſum ſuper aliqua re hæreditaria, vel alie-
17 nando videtur huiuſmodi rem eligere pro ſua legittima, & trebellianica *Cenc. de Cenſ. quæſt. 39. n. 17. vbi refert Merlin. de legitt. lib. 2. tit. 2. quæſt. 3. n. 37. Rot. part. 3. diuerſ. deciſ. 674. n. 7. cum alijs per Scapuc. de Salnian. lib. 2. quæſt. 9. n. 3. Magon. deciſ. Flor. 35. n. 1. & ſeqq. & deciſ. 91. nu. 5.* vbi quod non poteſt poſteà res alienata redimi, & in hæreditate reponi ad effectum iterùm eligendi.

Poteſt enim grauatus fideicommiſſo alienare pro detractione ſuæ legittimæ, & trebellianicæ ceſſante omni fraude, ità vt ſemper ſuſtineatur alienatio quamuis poſteà tot
18 fructus percepiſſet ex alijs bonis, vt illis cõputatis, in caſu quo de iure imputari debent in dictas quartas, ipſæ remanerent conſomptæ, & detractæ ex dictis fructibus poſteà perceptis, niſi dicti fructus implentes huiuſmodi quartas fuiſſent percepti antè alienationem, quia iſto caſu non ſuſtinétur alienatio ex iſto capite, cùm ceſſet cauſa detractionis, & ſic ipſius alienationis, quod procedit tantùm in extraneis hæredibus, quibus dicti fructus imputantur, non autem in filijs, vel nepotibus eorũ locum repræſentantibus, quibus ex priuilegio nõ imputantur huiuſmodi fructus, etiã ſi pater iuſſerit imputari maximè reſpectu legittimę cui tale onus apponere non poteſt, & idem eſt reſpectu trebellianicæ, vnde valebit alienatio facta per filium tàm antè, quàm poſt fructuum perceptionem, & imputabitur in legittimam, & trebellianicam non obſtante aliqua fructuum perceptione, *l. iubemus C. ad trebell. & latè declarat Gratian. diſcep. 265. per tot. Rot. in Romana domus de Vlappis Mercurij 5. Martij* 1608. *coram Caualerio, & poſt Merlin. de legitt. deciſ. 3. per tot. Magon. deciſ. Flor. 10. n. 10. & ſeqq. & deciſ. 35. nu. 1. & ſeqq.* ità vt talis exceptio detractionis legittimæ, & trebellianicæ competat etiam ad commodum emptoris qui pro cõfirmatione alie-
19 nationis in eum factæ, poterit ſe illa legittimè tueri, & Iudex debebit eam ex hac cauſa omninò ratam habere, ſi purificata conditione moleſtetur à fideicommiſſarijs, qui hac exceptione erunt remouẽdi quatenùs ſe extendit dicta detractio *l. Marcellus §. res quæ ff. ad trebell. Rol. conſ. 78. n. 19. & 20. lib. 1. Gratian. d. cap. 265. nu. 5. & ſeqq. per tot. Caualer. & alij ſupràrelati.*

Intelligendo tamen de primis alienationibus, & in quibus fuit dominium effectualiter translatum, quia tunc in eis emptor, & poſſeſſor habet fundatam intentionem, quod
20 imputentur in legittimam, & trebellianicam, nam aliæ hypothecæ, & aſſecurationes licèt anteriores non habentur in aliqua conſideratione, ſed tantùm effectuales alienationes, ad hoc, vt filius dicatur elegiſſe pro ſua legittima, & trebellianica *Peregr. de fideicom. art. 39. n. 8. et 9. cum alijs per Rot. poſt Merlin. de legitt. deciſ. 1. per tot.* Item intelligendo quando ſumus in fideicommiſſo vniuerſali, ſecùs in fideicommiſſo alicuius rei particularis prohibitæ alienari, quia tunc non poſſet hæres alienans, vel emptor tali exceptione ſe tueri, cùm legittima non poſſit pretendi ſuper re particulari prohibita
21 alienari, vel alteri legata quando adſunt alia bona libera ſufficientia, & æquè vtilia, ac commoda, adeò vt iſta probatio, quod non adſint alia bona ſit facienda per filium tanquã fundamentum ſuæ intentionis *Natt. conſ. 399. n. 8. & 9. Peregr. de fideicom. art. 4. n. 34. cum alijs per Gratian. diſcep. 334. n. 6. & ſeqq.* de quo tamen videndum latiùs idem *Gratian. diſcep. 570. n. 23. et ſeqq. et cap. 700. n. 23. et ſeqq.* vbi videtur tenere, quod immò legatario, vel fideicommiſſa-

rio

22 rio incumbat onus probandi, quod ſuper-
ſint alia bona æquè commoda, & vtilia, ex
quibus poſſit filius conſequi ſuam legitti-
mam, cùm non ſit ſimpliciter, & abſolutè
prohibita detractio legittimę ſuper re parti-
culari fideicõmiſſo ſubiecta, ſed ità demum
ſi ęque commodè, & vtiliter poſſit de alijs
bonis detrahi *Magon. deciſ. Flor.* 35. *n.* 12.
et seqq.

Et legittima præſumitur habita per fili-
um, & conſumpta, ità vt non ſit iterùm de
fideicommiſſo deducenda quando ſe immi-
ſcuit paternę hęreditati nullo cõfecto inuen-
23 tario, nec probatâ negatiua non exiſtentię
aliorum bonorum *Natt. conſ.* 199. *n.* 11. *et*
12. *lib.* 1. *Surd. deciſ.* 316. *n.* 12. *et seqq.*
cum alijs per Duran. deciſ. 360. *num.* 1. *vbi*
etiam n. 2. *et seqq.* quod prętumitur conſum-
pta ex alienationibus factis, ità vt filio con-
trarium aſſerenti incumbat onus probandi.

Et quod dictum eſt de detractione tre-
bellianicę intelligendum eſt niſi fuerit pro-
hibita cum hodiè ſecundum magis commu-
nem opinionem, poſſit etiam filijs primi gra-
24 dus prohiberi tam expreſsè, quam tacitè
Merlin. de legitt. lib. 2. *tit.* 2. *quaſt.* 32. *n.*
10. *& lib.* 1. *tit.* 3. *queſt.* 1. *n.* 25. *Gratian.*
diſcep. 583. *n.* 20. *Rot. in Romana de Guidis*
13. *Ianuar.* 1631. *coram Veroſpio in Nouiſſ.*
part. 6. *deciſ.* 5. *n.* 5. *& Duran. deciſ.* 354. *n.*
2. *&* 3. *&c.* Florentiæ tamen ſemper prę ua-
luit negatiua opinio, & ſæpè fuit canonizara,
25 quod trebellianica non poſſit prohiberi, nec
expreſsè, nec tacitè filijs primi gradus, ſed
pari paſſu ambulet cum legittima, vt teſtatur
Magon. deciſ. Flor. 35. *n.* 4. *& ſeqq. per tot.*
vbi etiam, quod per approbationem teſta-
menti non videtur remiſſa niſi ſpecialiter ei
fuerit renunciatum, prout idem ſeruari in
Senatu Pedemontano teſtatur *Theſſaur.*
quaſt. 20. *n.* 2. *&* 3. *cum alijs per Gratian.*
diſcep. 245. *nu.* 2. ex quibus autem conie-
cturis cenſeatur tacitè prohibita trebellia-
26 nica, tradit *Menoch. de praſump. lib.* 4. *pra-*
ſump. 198. *Clar.* §. *teſtamentum quaſt.* 62. *&*
ſeqq. Gratian. diſcep. 245. *per tot. & diſcep.*
609. *n.* 3. 871. *n.* 9. vbi quod excluditur per
dictiones taxatiuas, item quando teſtator
mandat totam, & integram hæreditatem
reſtitui, vel in ſimilibus caſibus, in quibus
conſtat de mente teſtatoris, idem *Gratian.*
diſcep. 860. *n.* 14. 869. *n.* 18. 888. *per tot.*
& 889. *n.* 11. *&c. Duran. deciſ.* 354. *n.* 1.

Et detrahitur trebellianica de fideicõmiſſo
vniuerſali tantum non autem de particulari,
niſi eſſet valdè notabile, & abſorberet aliquã
27 maximam partem hęreditatis, quia tunc æ-
quiparatur vniuerſali *Crauett. conſ.* 19. *nu.*
15. *& conſ.* 186. *in prin. cum alijs per Ca-*
bal. reſol. crim. caſ. 286. *n.* 78. *ſequitur Ma-*
gon. deciſ. Flor. 35. *n.* 3. *vbi etiam n.* 1. *&* 2.
quomodo cognoſcatur particulare ab vni-
uerſali, &c. An autem, & quando trebel-
lianica poſſit detrahi ab ipſo fideicõmiſſa-
rio, cui ex Senatu Conſulto trebelliano fuit
28 reſtituta hæreditas ſi ipſe reperiatur graua-
tus, etiam alteri reſtituere, tradit pulcre *Me-*
noch. lib. 4. *d. praſump.* 198. *n.* 38. *& ſeqq.*
& Gratian. cap. 821. *n.* 16. *& ſeqq.*

Non etiã detrahitur trebellianica quan-
do quis grauatur vti donatarius, & non vti
29 hęres, & ſic quando fideicommiſſum, vel
ſubſtitutio fit in contractibus inter viuos,
prout fieri poteſt non eſt locus detractioni
trebellianicę, ſicut nec quando non ſui, ſed
fideicommiſſarij contemplatione tantum
relinquitur fideicommiſſum, licet ſecùs ſit
in legittima, & falcidia, quæ detrahitur,
etiam ex fideicommiſſo inter viuos facto
Gratian. diſcep. 247. *n.* 13. *& ſeqq.* Nec de-
trahitur de relictis ad pias cauſas ſiuè me-
diatè, ſiuè immediatè, ſemper enim atten-
30 ditur cauſa priuilegiata ad quam finaliter
commodum peruenire debet, & ideò ſecus
eſſet ſi commodum finaliter non deueniret
ad ipſam cauſam, neque penes illam eſſet
remanſurum, & quando reſtitutio non eſt
incontinenti facienda pię cauſę debet inte-
rim caueri de reſtituẽdo trebellianica quan-
do venerit caſus huiuſmodi reſtitutioni, vt
benè declarat *Gratian. diſcep.* 583. *num.* 25.
& ſeqq.

An autem trebellianica poſſit detrahi ſi-
mul cum legittima quando ipſa legittima
de per ſe ſecundum numerum liberorum
aſcendit ad dimidium omnium bonorum
iuxtà *Auth. Nouiſſima C. de inoff. teſtam.* cùm
aliàs dicatur iſtas duas quartas ſimul iunctas
non traſcendere dimidiam totius hæredita-
31 tis, videretur negatiuè reſpondendum ex
traditis per *Bald. conſ.* 94. *lib.* 2.

Sed cum, & in hoc caſu militent eędem
rationes, quę vigent vbi legittima non ex-
cedit trientem, de quibus per *gloſ. in c. Rai-*

nutius

nutius verb. legitimam extr. de teſtam. idem omnino dicendum eſt, vt poſſit etiam deduci trebellianica, & ſic dimidia loco legitimę, & de reſiduo alia quarta pars loco trebellianicę, adeo quod ex octo ſolidis quinque detrahantur, quatuor ſcilicet pro legitima, & vnus ex alijs, quatuor remanentibus pro trebellianica *Alex. conſ. 68. vol. 4.* prout alijs relatis aduertit, & exemplificat *Alb. Mandel. conſ. 41. n. 2.*

SVMMARIVM.

In Caput XXXIV.

1 *STatutum excludens fæminas quando dicatur fauorabile.*

2 *Statutum excludens fæminas an habeat locũ quando ſuccedere volens eſt Clericus n. 5.*

3 *Ceſſante ratione legis ceſſat eius diſpoſitio, & quando ſecus n. 6.*

4 *Statutum excludens fęminas an habeat locum in hæreditate Clerici.*

7 *Statutum excludens fæminas an paſſiuè comprahendat Clericos, & alias Eccleſiaſticas perſonas ſi ſit cõditum à Laicis, numeris ſeqq.*

8 *Nepos ſuccedit vna cum amita in hæreditate patrui, ſiuè auunculi.*

9 *Statutum excludens fæminas non porrigitur ad bona extra territorium ſita.*

10 *Clericus, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ, vel earum familiares non ligantur ſtatuto laicorum circa ſucceſſiones n. 11.*

12 *Statutum confirmatum à Papa dicitur papale.*

13 *Confirmatio ſtatuti quando dicatur in forma ſpecifica.*

14 *Confirmatio etiam in forma ſpecifica non ſupplet voluntatis defectum n. 15.*

Diſpoſitio generalis non trahitur ad id, quod in ſpecie fieri prohibetur.

16 *Extenſio de perſona ad perſonam in iure non admittitur.*

17 *Statutum conditum ob publicã vtilitatem, & quietem comprahendit etiam Clericos, ſed contrarium, quia laici Eccleſiaſticis præiudicare non poſſunt n. 18.*

19 *Clericatus ſuperueniens non eximit à iure ſtatutario, ſed contrarium, quia non attenditur tempus conditi ſtatuti, ſed delatæ ſucceſſionis n. 20.*

21 *Sufficit vt aliquis reperiatur in ſtatuto Eccleſiaſtico tempore quo ſtatutum ſuum producit effectum nè comprahendatur.*

22 *Præcipuè quando verba ſunt directa in tempus delatæ ſucceſſionis.*

23 *Clauſula eo caſu importat reſtrictionem ad tempus delatæ ſucceſſionis.*

CVm ſtatutũ excludens fæminas propter maſculos totum ſit poſitum in motiuo conſeruandę agnationis, præcipuè quando talis ratio eſt expreſſa, quo caſu dicitur
1 omninò fauorabile, & conſeruare debet id totum, quod pertinet ad agnationem *Rot. in Nouiſſ. part. 6. deciſ. 206. n. 18. & ſeqq. & deciſ. 232. eadem part. 6. Gratian. diſcep. 890. n. 30.* videbatur dicendum, quod non procedat tale ſtatutum, & fæmina non excludatur quando eam excludere volens eſt
2 Clericus, ſiuè alia perſona Eccleſiaſtica, quæ legittimè matrimonium conttahere non poſſit, & liberos procreare cùm tunc ceſſet ratio conſeruandæ agnationis, quæ certè conſeruari non poteſt per huiuſmodi perſonas, quibus prohibita eſt filiorũm ſuſceptio, & ceſſante ratione legis ceſſat illius
3 diſpoſitio *l. quod dictum ff. de pact. c. cum ceſſante de appell. Euerard. in loc. à ceſſatione rationis per tot.* & ita in terminis noſtris firmat *Soc. iun. conſ. 1. vol. 1. n. 63. cum alijs relatis per Merlin. de legitt. lib. 3. tit. 1. quæſt. 19. n. 19.* ſicuti etiam videmus huiuſmodi ſtatutum excludens fęminas propter maſcu-
4 los non habere locum vbi de Clerici defuncti hęreditate tractatur *Surd. deciſ. 20. Merlin. de legitt. d. quęſt. 19. per tot.* vbi intelligit iſtud procedere reſpectu pecuniarum, & fructum beneficij, ac mobilium, in quibus tàm maſculi, quàm fęminę ſunt admittendę, cùm talia cenſeantur tanquam Eccleſiaſtica, etiam ſi ex priuilegio non venirent in ſpolio, & competeret facultas de illis teſtandi, ſecus autem reſpectu aliorum bonorum patrimonialium, in quibus procedit diſpoſitio ſtatuti, vt per Merlin. *loc. cit. et Michalor. de fratr. part. 3. cap. 8. n. 5. et ſeqq.*

Sed his non obſtantibus contrarium eſt dicendum nempè huiuſmodi ſtatuta excluſiua fęminarum prodeſſe etiam Clericus, ita
5 vt illorum vigore poſſint fęminas excludere pręcipue quando ratio conſeruandi agnationem non fuit expreſſa in ſtatuto, prout in

caſu

caſu noſtro *Merlin. de legitt. d. queſt. 19. n.*
19. & ſeqq. Michalor. de fratr. d. cap. 8. n. 1.
et ſeqq. vbi plures alij hanc opinionem vti
veriorem amplectentes recenſentur, argu-
mentum vero, quod ceſſante ratione legis
ceſſet illius diſpoſitio procedit tantùm quan-
6 do ratio illa fuit finalis, & non impulſiua
tantùm, prout in dubio præſumitur, ac quan-
do fuit ſola, & vnica, nec aliquæ remanent
reliquiæ, vt per *Euerard. loc. ſup. cit. n. 4.*
& ſeqq. & huiuſmodi ſtatuta compræhen-
dunt etiam paſſiuè clericos, moniales, at-
que alias perſonas Eccleſiaſticas dummodò
fuerint condita antè clericatum, & valent
diſponentia, quod monaci non ſuccedant
cùm dicantur condita ob publica vtilita-
tem, & tranquillitatem perſonarum, quo
caſu compræhendunt etiam Clericos, ſecun-
dum doctrinam, & opinionem *Cancer. var.*
reſol. part. 3. cap. 11. n. 191. cum alijs per
Michalor. de fratr. d. part. 3. cap. 8. per tot.

Verùm quia in hoc vltimo caſu contra-
rium firmauit *Rot. in Tudertina ſucceſsionis*
29. Maij 1651. coram Meltio, & eſt deciſio
7 ſatis ampla, & exemplaris, nè quiſquam
decipiatur quando ſumus in ſtatutis laico-
rum volui illius tenorem hic de verbo ad
verbum inſerere ad publicam vtilitatem,
ex qua manifeſtum apparebit quando Cle-
rici, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ compre-
hendantur ſub huiuſmodi ſtatutis, & quod-
nam tempus ſit attendendum an delatæ ſuc-
ceſſionis, vel conditi ſtatuti.

Tudertina ſucceſſionis Merc. 29. Maij
1652. coram Meltio.

Per obitum Io: Ludouici de Actis, qui
inteſtatus deceſſit orta fuit controuerſia in-
ter Io: & q. Carolum de Oddis nepotes dicti
Io: Ludouici ex Lucretia ſorore ex vna par-
te, & Franciſcam de Actis pariter ſororem
ex altera ſuper ſucceſſione in hæreditate
eiuſdem Io: Ludouici. Vndè delata cauſa
ad Rotam, ac mihi commiſſa dubitaui, an,
& cui debeatur talis ſucceſſio, qua hodiè
propoſita vtrique parti pro medietate eã de-
beri fuit per DD. reſponſum attenta diſpo-
ſitione iuris communis, cuius vigore in ſuc-
8 ceſſione patrui, ſiuè auunculi nepos vti re-
præſentans perſonam matris prædefunctæ
ſuccedit vna cum Amita pro æquali *l. auth.*
Ceſſante, et auth. poſt fratres C. de leg. hæred.
§. ſi igitur defunctus, auth. de hæred. ab inteſt.
Gabriel. de hæred. ab inteſt. concl. 1. num. 3.
Mart. de ſucc. legal. quæſt. 23. art. 1. n. 9.
part. 1. Rot. coram Buratt. deciſ. 309. n. 2. et
deciſ. 939. n. 14.

Non obſtat quod ex diſpoſitione ſtatuti
Tudertini de *ſucceſſ. ab inteſt. Rub. 56. diſtin.*
2. præferantur agnati cognatis, & ſic Fran-
ciſca de Actis vti agnata prætendat exclu-
dere Ioannem nepotem cognatum, quia
huiuſmodi ſtatutum quò ad bona exiſtentia
9 extra territorium ſtatuentium non intrat
iuxtà doctrinam *Bart. in l. cunctos populos*
n. 23. et ibi Bald. nu. 9. et cæteri C. de ſum.
Trinit. et fid. Catol. Put. deciſ. 351. lib. 1.
Rot. in recent. part. 5. deciſ. 177. n. 2. et 3.
et coram Buratt. deciſ. 118. n. 2. et ibi Annot.
n. 14. Gregor. deciſ. 225. n. 1. Add. n. 7. mi-
nuſque locum habere poteſt reſpectu alio-
rũ bonorum, quæ ſita reperiuntur in eodem
territorio, nam cum Ioannes valdè antè
tempus, quo ſequutus fuit obitus Io: Ludo-
uici auunculi clericali caractere initiatus re-
periretur in eodem territorio Tudertino, vt
10 in eius *Summario n. 1.* non potuit ligari
à dicto ſtatuto tanquam condito à laicis,
nullam prorſus poteſtatem habentibus re-
ſpectu perſonarum Eccleſiaſticarum iuxtà
vulgatum *tex. in c. cum Eccleſia Sancta Ma-*
ria, vt notant omnes DD. de Conſtit. Rol.
conſ. 57. n. 39. lib. 2. Cephal. conſ. 95. n. 15.
Surd. deciſ. 10. n. 8. latè Sperel. deciſ. 11. n.
20. etc. cum alijs per Rot. copioſiſsimè conge-
ſtis in Spoletana bonorum 13. Aprilis 1646.
§. viſa fuit, verſ. Et in hac materia, coram
Eminentiſsimo Cardinali Corrado, in Rauen-
naten. hæreditatis 5. Iunij 1648. §. tamen
Domini, coram Eminentiſsimo Cardinali Otto-
bono, et in Eucubina hæreditatis 2. Iunij 1651.
coram Bichio §. contraria nihilominus. Immò
fortius, vt nec etiam ſtatuta laicorum com-
11 præhendere poſſint familiares ipſorum Ec-
cleſiaſticorum, firmauit *Rot. in Melenitana*
hæreditatis 4. Iulij, & 7. Nouembris 1618.
coram 6. m. Fabritio Veroſpio, & coram Ca-
nalet. deciſ. 658. n. 1.

Nihil etiam facit, quod ſtatutum huiuſ-
modi fuerit confirmatum à Pontifice, &
12 propterea de eo iudicandum veniat, vti de
ſtatutis Papalibus *Abb. in c. dilecta n. 14. de*
Præbend. Felin. in c. cum acceſſiſſent n. 4. &
7. vbi etiam Dec. n. 19. de Conſtit. Gabriel.
de Clauſ. clauſ. 3. n. 20. & dixit Rot. in Me-
leni-

Digitized by Google

leuitana præeminentiarum 28. *Ianuarij* 1628.
coram b. m. Pirouano, & ſæpè alias, & ſic om-
ninò ſeruari debeat, etiam à Clericis, maxi-
mè quia confirmatio Apoſtolica potius vi-
13 detur facta in forma ſpecifica, quàm com-
muni, vt demonſtrant verba illa in ea appo-
ſita, volumus, & obſeruari mandamus, quæ
non videntur inducere ſolum ſimplicem
confirmationem, ſed facere conceſſionem
nouam, atq; diſpoſitionem iuxtà *deciſ. Rot.*
438. *n.* 55. *&* 59. *part.* 4. *recent.*

Quia obiectum vigere poſſet quidem ſi in
ſtatuto facta fuiſſet expreſsio Clericorum,
vel ſaltem illi venirent ſub aliquibus verbis
generalibus aptis ad illorum comprehenſio-
nem, tali enim caſu adeſſet ſolum defectus
poteſtatis ſtatuentium, quem ſupplere po-
14 tuiſſet ſupradicta Apoſtolica confirmatio,
& cum nulla facta fuerit in ſtatuto expreſsio
Clericorum, immò nec etiam ex omnibus
illius verbis aliqua virtualis eorum com-
præhenſio deduci poſsit, nedum deeſt defe-
ctus poteſtatis, ſed etiam voluntatis ſtatu-
entium, maximè quia eorum intentio à po-
teſtate regulari ſolet, ideò quæcumq; illo-
rum generalis diſpoſitio trahi non poteſt ad
illud, quod in ſpecie fieri prohibetur, vt no-
tat *Barboſ. inferendo ad propoſitum de Clericis
in l. ſi quis ſub conditione in fine ff. de cond. in-
ſtit. Bald. in l. fin. §. in computatione C. de iur.
delib.* & propterea cenſendum eſt dictos ſta-
tuentes noluiſſe comprehendere Clericos
tãquam ab eorum poteſtate omninò exem-
ptos, ac ſeparatos, huiuſmodi autem volun-
tatis defectum, vt confirmatio Apoſtolica
15 ſupplere non valeat, quamuis ea in forma
ſpecifica conceſſa fuerit, in puncto firmauit
Rot. in Vrbenetana legati 4. *Iulij* 1646. §. *quã-
uis coram R. P. D. Bichio, & in Romana dotis*
11. *Februarij* 1647. §. *Addebant coram eod.
& in Spoletana bonorum* 13. *Aprilis* 1646. §.
*quia cum in ea, coram Eminentiſſimo D. Corra-
do, & in d. Rauennat. hæreditatis* 5. *Iunij*
1648. *ſub* §. *nequè ſuffragatur, coram Emi-
nentiſſimo D. Otthobono.*

Prædictis neque aduerſatur *deciſ.* 438. *ſub
n.* 47. *part.* 4. *recent. tom.* 2. quia ibi firmat
ſolummodo, quod ſtatutum excludens ma-
trem propter patruum cùm ſit conditum fa-
uore agnationis indiſtinctè haberi debeat
pro fauorabili, quamuis ſit iuris communis
correctorium, & quod ideò ſufficiat confir-
matio in forma communi; quia loquitur
tantùm de perſonis laicis ad ſucceſſionem
contendentibus, neque vllatenus attingit
qualitatem perſonæ Eccleſiaſticæ, de qua
eſt preſens controuerſia propterea dicta de-
ciſ. tanquam loquens de perſonis laici, non
16 poteſt extendi ad perſonas Eccleſiaſticas
cùm extenſio de perſona ad perſonam in iu-
re tum admittatur *Rol. conſ.* 56. *n.* 24. *lib.* 3.
Gabriel. conſ. 111. *n.* 13. *lib.* 1. *& conſ.* 69.
n. 28. *lib.* 2. *Menoch. conſ.* 220. *n.* 128. *&
Rot. coram Penn. deciſ* 639. *n.* 14.

Prout etiam non refragatur, quod huiuſ-
modi ſtatutum prætendatur conditum ob
publica vtilitatem, ſeù quietem, & tranquil-
litatem Tudertinorum, & ex hac cauſa com-
17 præhendat etiam Clericos ſecundum Do-
ctrinam *Cancer. var. reſol. part.* 3. *cap.* 11.
nu. 191. Nam hæc opinio communiter re-
probatur cùm ſemper vigeat defectus pote-
ſtatis ſtatuentium laicorum, qui Eccleſiaſti-
18 cis præiudicare non poterant per ea, quæ
habentur in *d. auth. Caſſa C. de Sacro Sanc.
Eccl. & per Innoc. in c. nouerint de ſent. ex-
com.* & idem benè ponderat *Alex. Monet. in
conſ. impreſſ. penès Modern. Domenican. in
Cathen. aurea pro Immun. Eccl. vol.* 2. *fol.*
575. *n.* 19. *verſ. nequè Cuman. conſ.* 85. *n.* 4.
in fine, quod etiam comprobat *deciſ. iam alle-
gata in Spoletana bonorum* §. *viſa fuit, coram
Eminentiſſimo D. Cardinali Corrado* vbi fir-
matur iſtam ſententiam tanquam melio-
rem tenendam eſſe quicquid alij ſenſerint,
cùm eorum rationes verè non ſubſiſtant, &
confutentur plenè à DD.

Nequè pro releuanti habuere, Domini
quod de ſtatuto dicebatur, vt ſtatim, atque
quod quis naſcitur reddat eum habilem,
vel inhabilem ad ſuccedendum; & ideò
Clericatus ſuperueniens eum non eximat à
19 iure ſtatutario, qui à principio fuit ligatus,
nec alterare poſsit vinculum iam dicto ſta-
tuto iniectum, aliàs enim remaneret aperta
via fraudibus, cùm cuilibet liceret eludere
circa diſpoſitionem ſtatutariam aſſumendo
Clericatum, ad tradita per *Caſtr. conſ.* 304.
n. 4. *verſ. ſed in omnem euentum, & verſ. Nam
ſequeretur lib.* 1. *cum pluribus alijs allegatis per
Graſſ. de effec. Cler. effec.* 2. *n.* 269. *& ſeqq.
Modern. Pedemon. diſput. Cler. part.* 1. *tit. de
exemp. Cler. à ſtat.* §. 5. *ſub n.* 22. *Modern.
Neapoli de Immunit. Eccl. tom.* 1. *cap.* 8. *du-*

bit. 11. *ſect.* 4. *n.* 4. *fol.* 338. *Moder. Piſaur. de Imput.* 58. *n.* 33. Quia non venit attendendum tempus quo ſtatutum fuit conditum, ſed illud in quo eius effectus confer-
20 tur, & ſic tempus delatæ ſucceſsionis, de quo tempore cùm Ioannes iam Clericos reperiretur dici non poteſt, quod ei iniectum fuerit vinculum ſtatuti, & quod eius perſona illi ſubiecta remanſerit ad tradita per *Salyc. in d. auth. Caſſa nu.* 14. *C. de Sacro San. Eccl. Abb. in d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ de Conſtit. n.* 25. *vbi etiam Dec. n.* 207. *&* 212. qui ponderat, quod aliàs Clerici ſemper ſubiecti remanerent ſtatutis præiudicialibus laicorum *Anchar. conſ.* 107. *n.* 2. *& conſ.* 108. *n.* 1. *Ruin. conſ.* 200. *n.* 8. *lib.* 2. *Rol conſ.* 57. *ſub n.* 28. *lib.* 2. qui declarat attendendum eſſe ſolum an Clericatus obtentus fuerit antè, vel poſt delatam hæreditatem, quia ſi poſt dubitari poteſt, quod hoc feciſſet in fraudem *Cephal. conſ.* 95. *n.* 14. *&c. & hoc idem comprobatur ab Alex. Monet. in præallegat. conſ.* 118. *n.* 18. *& ab Aret. in c. quod Clericis in fine de for. compet.* vbi habetur quod dum agitur de ſucceſſione nunquam dici poteſt iniectum à ſtatuto aliquod vinculum tempore delatæ ſucceſſionis, & per conſequens mortis illius, cui ſuccceditur, vel ex capacitas cōſideratur ſecundum tempus delatæ ſucceſſionis, & de illo tempore ſolùm ſtatutum dicitur perficere ſuum effectum, quare antè non poteſt conſiderari aliqua vinculi iniectio, & reprobatur ſententia contraria vti nō vera, & quod ſufficiat, vt aliquis reperiatur in ſtatu Eccleſiaſtico nè cō-
21 prehēdatur v llo pacto ſub ſtatuti diſpoſitione à laicis, licèt illud nō ſolū antè illius Clericatum, ſed etiam antè illius natiuitatem, firmauit *Rot. in terminis ſtatuti Vrbis deciſ.* 58. *n.* 28. *part.* 6. *recent.* vbi pariter nihil referre dicitur, quod ſtatutum dicitur Papale tanquam continens confirmationem Apoſtolicam cùm ſufficiat, vt in illo de Clericis nulla appareat facta mentio.

Accedit etiam, vt ex tenore ipſius ſtatuti dignoſcitur illius verba directa eſſe in tempus delatæ ſucceſſionis, vt ſignanter ex illis colligitur, (ſuccedat, deceſſerit, ſuperſtes fuerit, vel alijs ſimilibus) quæ remouent quamcumq; difficultatem, nam de eo tem-
22 pore, vt dictum eſt Io: Clericus reperiebatur, qui non potuit excludi per ſtatutum laicorum, vt egregiè ponderat Doctor *Cephal. conſ.* 95. *n.* 15. *in fine*, & ad hunc effectum valdè eſt conſiderabilis clauſula eo caſu, quæ non poteſt dubitari quin importet
23 reſtrictionem ad dictum tempus delatæ ſucceſſionis, vt benè animaduertit *Surd. conſ.* 344. *n.* 3. *& conſ.* 347. *n. eod. Menoch. conſ.* 177. *n.* 20. *Barboſ. dict.* 105. *n.* 1. *&* 2. *&c.* Et ita vtraque parte informante fuit reſolutum.

SVMMARIVM
In Caput XXXV.

1 *Coniux tranſiens ad ſecunda vota tenetur reſeruare filijs primi matrimonij quicquid eius occaſione habuit.*

2 *Diſpoſitio l. fœminæ procedit, etiam ſi ex 2. matrimonio non adſint liberi.*

3 *Diſpoſitio prędicta procedit tàm in matre quàm in patre, & etiam reſpectu quæſitorum mediante ſucceſſione filiorum præde-functorum.*

4 *Non procedit in bonis non immediatè, ſed mediatè prouenientibus.*

5 *Non procedit vbi non adſunt filij primi matrimonij, quibus reſeruari poſſit.*

6 *Pater tranſiens ad 2. vota non amittit vſumfructum in bonis filiorum.*

7 *Hypotheca tacita competit filijs pro conſeruatione bonorum primi matrimonij ſicuti pro doloſa adminiſtratione.*

8 *Mater an teneatur cauere filijs primi viri de dote illis conſeruanda.*

9 *Diſpoſitio l. fœminæ fuit inducta in vindictam iniuriæ illatæ filijs, & primo coniugi per tranſitum ad 2. vota.*

10 *Iniuria prædicta poteſt remitti à filijs, & à viro.*

11 *Iniuria prædicta cenſetur remiſſa ſtante legato coniugi facto in caſu ſecundarum nuptiarum n. 3.*

12 *Iniuria dicitur remiſſa per cohabitationem filiorum.*

13 *Remiſſio iniuriæ inducitur ex legato licèt ſcripto in teſtamento nullo n. 35.*

14 *Diſpoſitio l. fœminæ eſt inducta ſolo fauore filiorum.*

15 *Nemo renunciare poteſt iuri alieno.*

16 *Pœnæ ſecundarum nuptiarum an, & quales hodiè*

hodiè ſint ſublata.

17 *Pœna nunquam cenſdetur remiſſa reſpectu bonorum prouenientium ab ipſo filio.*

18 *Conſenſus expreſſus tàm patris, quàm filiorum requiritur in remiſsione beneficij d. l. fœmina n. 20.*

19 *Difficilius renunciatur diſpoſitioni iuris communis, quàm alijs priuilegijs.*

20 *Conſenſus filiorum tacitus non ſufficit, ſed debet eſſe expreſſus.*

21 *Legatum factum in caſu ſecundarum nuptiarum operaretur tantum remiſsionem iniuriæ illatæ teſtatori, non autem renunciationem iurium filiorum.*

22 *Conſenſus non porrigitur ad incognita, & ignorata.*

23 *Ignorantia iuris præſumitur in teſtatore litterarum ignaro, et in muliere.*

24 *Teſtator cenſetur ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis n. 29.*

25 *Vſusfructus formalis ex quibus verbis inducatur n. 26.*

27 *Vſusfructus formalis morte finitur.*

28 *Inſtitutus eius vita durante cenſetur grauatus poſt mortem alteri reſtituere.*

30 *Inuerisimile eſt teſtatorem voluiſſe vxori acquiri proprietatem opulentæ hæreditatis filij, dum ipſe ſolum vſumfructum reliquit.*

32 *Ex diuerſis non benè infertur.*

33 *Voluntas teſtatoris quando non colligatur ex teſtamento nullo.*

FAmigerata eſt diſpoſitio *tex. in l. fœminæ. C. 2. nup.* per quam coniux tranſiens
1 ad ſecunda vota tenetur reſeruare filijs primi matrimonij quicquid ab illis, vel à primo marito percepit ſiuè inter viuos, ſiuè in vltima voluntate, retento ſibi ſolò vſufructu eius vita durante, & hoc nè peruenire poſſit in filios ſecundi matrimonij, & nouercam ſecundum *Sarmient. Select. lib. 1. cap. 4. n.* 3. quamuis ſecundum alios, & magis communem opinionem potiſſima ratio *d. l.* ſit
2 fundata in iniuria illata primo coniugi, & filijs ex eo natis, & ideo procedit, etiam ſi ſoluatur ſecundum matrimonium nullis liberis ex eo relictis, vt latè per *Rot. in Bonon. ſucceſsionis* 11. *Maij* 1635. *coram Motman. in Nouiſſ. part. 7. deciſ.* 45. *per tot. & idem habetur in l. generaliter C. eod. tit. l. 2. C. de indic. vid. toll. & in §. nec illud Auth. de nup. Gabriel, concl. 1. de 2. nup. Theſſ. queſt. foren. cap. 29. Rot. deciſ. 80. n. 3. part. 6. recent. & in Romana ſucceſsionis 2. Decembris 1639. & 15. Ianuarij 1642. coram Dunozetto, & in Romana bonorum 19. Ianuarij 1643. coram Ghiſlerio.*

Quæ quidem doctrina procedit non ſolùm in matre tranſeunte ad ſecunda vota,
3 ſed etiam in patre ex identitate rationis, & etiam reſpectu quæſitorum mediante ſucceſſione filiorum prædefunctorum ſuſceptorum à primo coniuge *Rot. in d. Bonon. ſucceſsionis 11. Maij 1635. coram Motman. & in Nouiſſ. part. 6. deciſ 80. n. 26. & seqq.*

Non tamen procederet in bonis, quæ filij primi matrimonij conſequuti fuerint ex ſucceſſione fratrum prædeſunctorum, vel aliundè, & ſic non immediatè prouenientibus ex
4 ſubſtantia primi viri, & quæ ipſorum filiorum effecta fuerint patrimonium, nam ſi deindè ijdem filij prædecedant matri, ipſa in eis conſequi debet ſaltem legitimam, cum amplius non conſiderentur tanquam ſubſtantia primi mariti, de quo vidend. *Rot. in Romana nullitatis contractus 5. Decembris 1633. coram Merlino in Nouiſſ. part. 6. deciſ. 242. n. 6. & seqq.* cum concordantibus ibidem allegatis.

5 Et vbi mater haberet vnicum filium, qui ei prædecederet eſſet admittenda ad illius ſucceſſionem non ſolum pro vſufructu, ſed etiam quò ad proprietatem, cùm tunc non adſint alij filij ex eodem matrimonio quibus illam reſeruare teneatur, & quorum fauore fuit inducta diſpoſitio *d. l. fœminæ* licèt tranſierit ad ſecunda vota *d. l. fœminæ in fine C. de 2. nup. Otnot. Inſtit. hæred. ab inteſt. de 2. ordine ſuccedendi n. 32. Gratian. diſcep. 540. n. 23.*

Pater igitur per tráſitum ad ſecunda vota
6 non amittit vſumfructum in bonis filiorum, ſed tantùm tenetur illis reſeruare proprietatem ſi extant, *Petr. Cabal. conſ. 9. lib. 1. Boer. decis. 198. per tot. Michalor. de fratr. part. 1. cap. 3. n. 19. & part. 3. cap. 13. Gratian. diſcep. 519. n. 43. & seqq. cum Add. in fine tomi, & diſcep. 989. nu. 19.* ita vt pro tali
7 conſeruatione ſint bona tacitè obligata ſicuti pro doloſa adminiſtratione *Negus. de pig. part. 2. membr. 4. n. 19. et n. 13.* & mater videatur cogi poſſe cauere filijs primi ma-
8 trimonij de dote illis conſeruanda, adiettadita per *Surd. decis. 279. n. 4. et seqq.* cum alijs

per Manr. de fideinſſ. part. 1. ſect. 3. cap. 20.
n. 5. & cap. 40. ead. ſect. 3. & Gratian. d.
cap. 519. n. 45.

Et dicta legis diſpoſitio fuit inducta in pę-
nam mulieris binubæ, propter iniuriam il-
9 latam filijs, & viro per talem tranſitum §.
qua verò in fine Auth. de nup. Rom. conſ. 219.
n. 3. Menoch. de præſump. l. 4. præſump. 16.
n. 20. Hodiern. in l. hac adictali C. de 2. nup.
quæſt. 21. n. 3. & 4.

Quò circa videbatur huiuſmodi iniuriam
poſſe æquè per filios ipſos, ac per maritum
10 remitti ad tex. in . proſpeximus Auth. de
nup. l. 1. §. vſque adeò ff. de iniur. Hodier.
in d. l. hac adictali d. quæſt. 21. n. 14. Rot. de-
ciſ. 80. pact. 6. recent. Michalor. de fratr. part.
3. cap. 13. n. 64. & ſeqq. ac remiſſam intel-
11 ligi per legatum de quo in caſu noſtro fa-
ctum vxori in caſum ſecundarum nuptia-
rum gaudendum, & vſufructuandum donec
vixerit Bald. in l. 1. n. 15. C. de 2. nup. Ro-
land. conſ. 81. n. 12. lib. 3. Rom. conſ. 219.
cum alijs per Hodiern. d. quæſt. 21. n. 14. &
ſeqq. ſicuti etiam per cohabitationem in ea-
12 dem domo, cùm poſſit dicta iniuria remitti
tàm expreſsè, quam tacitè, & ſic ſtante con-
ſenſu tacito, vel expreſſo mariti, & filiorum
ceſſat diſpoſitio dictæ legis fæminæ, quæ
aliàs priuat tranſeuntes ad ſecunda vota,
etiam legittima Rot. in Romana nullitatis
contractus 18. Aprilis 1633. coram Dunozet-
to in Noniſſ. part. 6. deciſ. 197. n. 1. & ſeqq.
& deciſ. 242. eadem part. 6. Gratian. diſcep.
140. n. 3. & ſeqq. per tot.

Quæ tacita remiſſio, ſeù potius licentia
nubendi inducitur ex dicto legato quamuis
13 ſcripto in teſtamento nullo, & rupto l. vlt.
ff. de reb. cor. Alex. conſ. 45. n. 2. lib. 1. Ca-
naler. deciſ. 326. n. 3. Seraph. deciſ. 719. n.
30. & deciſ. 934. n. 13. Rot. part. 7. recent.
deciſ. 206. n. 23.

Sed his nõ obſtantibus pro veritate con-
ſultus in caſu mihi propoſito dicerem nos
verſari in diſpoſitionę d. l. fęminę, nec eius
pænam fuiſſe remiſſam à teſtatore mediante
dicto legato, nec à filijs mediante cohabi-
tatione.

Et quò ad teſtatorem cùm beneficium
d. l. fæminę ſit inductum ſolo fauore filiorum,
vt in §. quoniam infirmas verſ. quis enim ibi,
(quibus ſolis hoc reſeruamus) & in §. ſi verò
14 expectet Auth. de nup. Rol. conſ. 81. n. 80.
lib. 3. Rot. deciſ. 80. nu. 16. & 23. part. 6.
recent. non potuit mulieri binubæ pænam
dictæ legis remittere in pręiudicium ipſo-
rum filiorum, præcipuè cùm non ſint illius
hæredes §. ſed quod, et §. quoniam infirmas
Auth. de nup. Hodier. d. quæſt. 21. num. 42.
Theſſaur. quæſt. 30. n. 30. cùm regulare ſit
15 quod iuri alieno nemo renunciare poſſit l.
non ſolum C. de bon. quę lib. l. nec filius C. ſi
cert. pet. l. remittente C. de iur delib. l. dare
filiorum ff. de tranſact. etc. & licèt pænæ ſe-
cundarum nuptiarum ſint hodie ſublatæ
16 cùm videantur reſtringere libertatem ma-
trimonij, & in eius odium redundare, non
tamen vllo modo intelliguntur ſublatæ il-
læ, quę ſunt inductę fauore filiorum primi
matrimonij prout in caſu noſtro, ſed tan-
tùm aliæ Afflic. deciſ. 75. Gratian. diſcep. 5.
per tot. Michalor. de fratr. part. 3. cap. 13.
n. 24. et ſeqq.

Pręſertim quia hic non agitur de ſucceſ-
ſione in bonis mariti, ſuper quibus dici poſ-
17 ſit remiſſa pęna d. l. fęminę, ſed agitur de
bonis prouenientibus ab ipſomet filio primi
matrimonij, quo caſu nunquam intelligitur
remiſſa pæna d. l. fęminę §. ſi verò ſolum, et
§. ſi autem in dotem Auth. de nup. Theſſaur.
d. quæſt. 30. n. 40. Decian. conſ. 35. n. 27.
lib. 1. Hodier. d. quęſt. 21. n. 26. et nu. 53.
vbi concludit huiuſmodi pænam d. l. fæminę
non intelligi remiſſam reſpectu filiorum per
legatum factum in caſu ſecundarum nuptia-
rum.

Cum enim ageretur de præiudicio nota-
bili filiorum, & de renunciatione beneficij
18 certi in iure ſcripti ad illorum fauorem re-
quirebatur tàm patris, quàm illorum con-
ſenſus expreſſus, nec tacitus ſufficiebat Surd.
conſ. 431. n. 32. & ſeqq. Rot. deciſ. 491. n.
15. deciſ. 543. n. 11. part. 5. recent. San-
chez de matrim. lib. 7. diſput. 89. n. 44. Gut-
tier. eod. tract. cap. 109. vbi n. 51. reprobat
Menoch. contrariũ tenentem Hodier. d. quæſt.
21. n. 45. & 46. Surd. deciſ. 100. n. 60. Rot.
Bonon. diuerſ. deciſ. 84. n. 15. Rot. Rom. in
Recen. part. 1. deciſ. 638. n. 6. & ſeqq. & ali-
bi ſæpè.

Eò magis quia tale ius filiorum prouenit
ex diſpoſitione iuris communis, cui difficilius
19 renunciatur, quàm ſi competeret ex quouis
alio priuilegio l. eius militis §. militia ff. de
milit. teſtam. Rot. deciſ. 48. n. 70. part. 1. recent.

27.

Et quò ad conſenſum ipſorum filiorum,
qui elicitur ex cohabitatione, reſpondetur
iuxtà magis veram, & communem Docto-
rum ſententiam huiuſmodi conſenſum taci-
tum non ſufficere, ſed ad hunc effectum re-
20 miſſionis dictæ pęnæ fuiſſe neceſſariam ex-
preſſam renunciationem *d. l. fœmina, vt la-
tè per Rot. in Ceſenaten. prædij 12. Decem-
bris 1631. coram Merlino in Nouiſſ. part. 6.
deciſ. 80. n. 14. & ſeqq. & deciſ. 242. n. 15.
ead. part. 6. deciſio autem Dunozetti in con-
trarium allegata non firmat pedes, & Grattan.
loquitur contra cōmunem aliorum opinionem,
ſicuti reprobatur à Michalor. de fratr. part. 3.
cap. 13. n. 64. et ſeqq.*

Sed etiam poſito, & non conceſſo iuxtà
prędicta, quod ex dicto legato reſultaret ali-
quis mariti conſenſus circa ſecundas nup-
tias, ille operaretur duntaxàt remiſſionem
21 iniuriæ, qua afficiebatur ipſemet maritus
per tranſitum vxoris ad ſecunda vota, non
autem poſſet inducere remiſſionem pęnæ,
ac renunciationem iurium ipſemet filijs per
talem tranſitum competentium, vt benè
diſcurrit *Hodier. in d. l. hac adictali d. quęſt.
21. n. 49. Rot. d. deciſ. 80. n. 17. 18. et 19.
part. 6. recent.*

Et tollit omnem difficultatem dilemma,
quod aut maritus ignorabat diſpoſitionem
d. l. fœminę in fauorem filiorum primi ma-
trimonij inductam, aut ſciebat, primo ca-
ſu non poteſt dici *d. l.* diſpoſitioni renunciaſ-
22 ſe, ex quo in ipſo renunciante deficiebat
conſenſus, qui non porrigitur ad incogni-
ta, & ignorata *l. nec ignorans. C. de donat.
Bart. in l. qui Romę §. duo fratres n. 11. ff.
de verb. oblig. vbi etiam Alex. n. 27. et Iaſ.
nu. 21. Peregr. de fideicom. art. 52. nu. 20.
Surd. conſ. 419. n. 36. Capr. conſ. 103. n. 5.
Rot. in Romana donationis 16. Martij 1643.
coram Bichio, etc.* & talis autem iuris ignor-
rantia in teſtatore litterarum ignaro in du-
23 bio eſt præſumenda, non ſecus ac in mulie-
re *Gregor. deciſ. 271. n. 2. et Rot. deciſ. 723.
n. 10. part. 2. recent.* vbi loquitur in termi-
nis renunciationis iuris quæſiti per tranſi-
tum ad ſecunda vota.

Secundo verò caſu ſi teſtator ſciebat di-
ſpoſitionem *d. l. fœminę*, vtiq; cum ex ſe
conformare voluiſſe præſumendum eſt dùm
vxori legauit prædium gaudendum, & vſu-
24 fructuandum donec vixerit, & quod poſt
eius mortem reu[er]tatur, & reſtituatur herc-
ditati ipſius teſtatoris, quod eſt idem omninò
diſpoſitum in *d. l. fœminę*, vndè dicendum
eſt fuiſſe conſtitutum merum vſumfructum
formalem, vt de huiuſmodi verbis gauden-
25 dum, & vſufructuandum habetur in *l. ſi alij
fundum cum ibi not. ff. de vſu, & vſufr. leg.
l. 1. ff. de vſufr. Bellon. conſ. 6. nu. 4. & 5.
Duran. deciſ. 146. n. 11. & de verbis donec
26 vixerit Menoch. de præſump. lib. 4. præſump.
139. n. 7. Rot. deciſ. 162. n. 3. part. 2. et deciſ.
535. n. 5. part. 4. recent. in Mutinen. dotis
16. Ianuarij 1641. coram Panzirolo, in Ra-
uennat. manutenſionis 27. Iunij 1642. & 24.
Aprilis 1643. coram Cerro*, iunctis pręſertim
verbis *poſt eius mortem*, merus autem vſuſ-
27 fructus formalis morte finitur *§. 1. Inſt.
quibus mod. vſusfr. fin. Menoch. conſ. 193.
n. 15. Rot. in Arminen. donationis 4. Decem-
bris 1641. coram Panzirolo*, & conſolidatio
vſusfructus huiuſmodi legati à teſtatore re-
quiſita non poſſet dari niſi vſusfructus reli-
ctus ſit formalis, vt aduertit *Rot. in d. deciſ.
162. n. 30. part. 2. recen. et in Auenionen.
vſusfructus 18. Martij. 1641. coram Ghiſle-
rio, etc.* Et qui tantummodo eius vita durante
28 fuit inſtitutus, intelligitur grauatus poſt
mortem alteri reſtituere, quamuis non fuerit
expreſſum, cum paria ſint relinquere in vita
tantùm, vel grauare poſt mortem reſtituere
*l. Titia cum teſtamento ff. de leg. 2. Magon.
deciſ. Flor. 52. n. 4.*

Prout in dubio teſtatorem ſe voluiſſe cū
29 diſpoſitione *d. l. fœmina conformare dicen-
dum eſt l. hæredes mei §. cùm ità ff. ad Trebell.
Alex. conſ. 55. n. 2. lib. 4. Seraph. deciſ. 968.
n. 5. Rot. deciſ. 17. n. 46. part. 5. recent. et
in Romana dotis 14. Februarij 1642. §. &
maximè, coram Dunozetto.*

Et omninò inuerisimile eſſet dicere teſta-
torem noſtrum qui noluit vxori binubę ac-
30 quiri proprietatem dicti legati poſt eius
mortem, voluiſſe poſteà vt acquireret pro-
prietatem opulentæ hæreditatis filij ſicuti
in his terminis animaduertit *Rot. in Ro-
mana ſucceſſionis 2. Decembris 1639. coram
Carillo.*

Nec applicatur caſui noſtro doctrina *Bal-
di in l. 1. circa finem C. de 2. nup.* & alio-
rum ſupracitatorum firmantium pænam *d.
l. fœmina*, intelligi remiſſam ex legato vxo-
31 ri facto à primo marito in caſu ſecundarum
nup-

Digitized by Google

nuptiarum, quia ſatis eſt reſpondere Baldũ, & illius ſequaces non loqui in terminis noſtris, quando ſcilicet teſtator voluit mulierem binubam habere ſolum vſumfructum legati ſibi relicti eius vita durante, proprietatem verò poſt eius mortem reſtituere filijs, & propterea benè applicatur regula. *tex. in l. Papinianus ff. de minor.* quod eſt di-
32 uerſis non benè fit illatio *Rot. deciſ.* 116. *n.* 46. *part.* 6. *recen.* & præſertim quia non intrat in pręiudicium filiorum tacita remiſſio viri dùm filij non ſunt hęredes teſtamentarij, ſed immò tanquàm præteriti infirmant teſtamentum.

His verò firmatis nil refert, quod teſtatoris voluntas circa remiſſionem dictæ pænæ eliciatur ex dicto legato quamuis ſcripto in teſtamento nullo, & rupto ex ſupra allegatis in obiecto, qui in omnem caſum id procedit tantùm in expreſsè diſpoſitis, non autem in ijs, quæ tacitè, & per interpretatio-
33 nem eliciuntur ex huiuſmodi teſtamento, vt benè declarat *Bart. in l. in teſtamento ff. de fideicom. libert. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib.* 3. *coniect.* 26. *n.* 6. *Menoch. de præſump. lib.* 4. *præſump.* 15. *n.* 3. *verſ. declaratur* 1. *cũ alijs per Mart. de ſucc. legal. part.* 4. *quæſt.* 1. *art.* 7. *n.* 9. *verſ. tamen hac concluſio, & quæſt.* 11. *art.* 3. *n.* 20.

SVMMARIVM
In Caput XXXVI.

1 *Dominus cenſus omnibus præfertur in emptione fundi cenſiti, & debet denunciari.*

2 *An ſufficiat dominũ cenſus aliundè notitiam habere de venditione fundi.*

3 *Domino cenſus nulla competit prælatio ſtante eius nullitate, nec aduerſus vicinos, vel conſanguineos.*

4 *Ius prælationes competit etiam in datione in ſolutum, & emphyteuſi.*

5 *Dominus cenſus retrahens quando poſſit computare cenſum in partem pretij.*

6 *Dictio* ſecundum *operatur, vt tota diſpoſitio habeatur pro expreſſa.*

7 *Conditionem omnes contenta in Bulla cenſuum poſſunt in pactum deduci.*

8 *Dominus cenſus recipiendo terminos decurſos ab emptore an videatur renunciare iuri retractus ſibi competenti.*

9 *Dominus cenſus retrahens an teneatur reſtituere melioramenta per emptorem facta.*

10 *Dominus cenſus habet retractum ſolum ſuper fundo cenſitu nõ ſuper toto prædio n.* 11.

12 *Dominus cenſus anterioris præfertur in retractu domino cenſus poſterioris, etiam maioris quantitatis intelligendo quando ambo cenſus ſunt ſuper eodem fundo n.* 13.

14 *Dominus cenſus quando poſſit retrahere alias res ſimul cum fundo cenſito venditas, & quomodo iſtud intelligatur n.* 15.

16 *In retractu melior eſt conditio poſſidentis cęteris paribus.*

17 *Præuentio, & præoccupatio quando tribuat prælationem in iure retrahendi n.* 18.

19 *Nemo poteſt ſuper re propria cenſum habere, nec prælationem ex cenſibus extinctis.*

20 *Acquiſitio quando non fuit irreuocabilis reuiniſcunt iura, & præſtant retentionem poſſeſſori.*

21 *Hypotheca amiſſa per acquiſitionem dominij reuiuiſcit quando ageretur de reuocatione illius, & durat ſemper quò ad effectum retinendi.*

DOminus cenſus in emptione fundi cenſiti non eſt dubium quod omnibus, alijs præfertur, & ei debet denunciari venditio cùm omnibus ſuis conditionibus, ac
1 per menſem expectari, vt poſſit deliberare an velit emere, iuxtà diſpoſitionem coſtitutionis *Pij V. in ordine* 79. §. 6. *Seraph. deciſ.* 1474. *nu.* 1. & 2. *Ludouiſ. deciſ.* 425. *nu.* 1. *Conc. de Cenſ. quæſt.* 64. *n.* 32. & *quæſt.* 65. *n.* 1. & *ſeqq.* & *fuit dictum per Rot. in Veculana Molendini Ven.* 12. *Ianuarij* 1652. *coram Ottobono*, vbi fuit reſolutum non ſufficere dominum cenſus aliundè notitiam ha-
2 buiſſe cùm deficiat dicta denunciatio pro forma neceſſaria, nec probetur plena ſcientia conditionum, & pactorum, quæ in venditione erant apponenda, ità vt ius retrahendi duret per triginta annos, nec breuiori tempore præſcribatur, & ſit concedendum pro eodem prætio quo fuit completa venditio, non obſtante quod inſtrumentum appareat de ſumma maiori ad excludẽdum dominum cenſus.

Quod tamen intelligendum eſt quando cenſus fuit validus, & legitimè conſtitutus,

&

& dominus cenſus vult pro ſe retinere, non
3 autem pro amico retrahere, aliàs ſtante
nullitate cenſus nulla competeret prælatio,
ſicut etiam non competeret aduerſus domi-
num directum, nec aduerſus vicinos, vel
conſanguineos retrahentes vigore ſtatuti,
vel ementes *Cenc. de Cenſ. quæſt. 65. n. 1. & ſeqq. et Gratian. diſcep. 903. n. 1, et ſeqq. cap. 876. per tot. & cap. 742. n. 60.*

Et tale ius retrahendi competit non ſo-
4 lum quando res cenſita fuit vendita, ſed
etiam quando fuit in ſolutum data, ſiue in
emphyteuſim, vel locationem perpetuam
conceſſa, cùm huiuſmodi contractus dican-
tur alienatio, maximè ſtante pacto affran-
candi, quod facit tranſire locationem in
venditionem, vt benè probat *Cenc. de Cenſ. quæſt. 66. n. 23. & n. 30.* non tamen pote-
rit dominus cenſus retrahens à tertio em-
5 ptore illi computare cenſum in prætium
fundi retrahendi, ſed illud integraliter ſol-
uere tenebitur ſaluo ſibi iure repetendi pre-
tium cenſus ab illius impoſitore tanquam
cenſu ex eius culpa reſoluto, ſicut poſſet
eidem impoſitori, & debitori cenſus illud
imputare ſi ſibi facta intimatione venditio-
nis deberet ab eo emere, vt per *Cenc. de Cenſ. d. quæſt. 66. n. 14. & ſeqq.*

Neque dubitandum eſt extendendam eſſe
in omnibus ſuis partibus dictam conſtitu-
tionem Pij V. & non tanquam publicatam,
& vſu receptam in loco, ſed tanquam
pactum expreſſè deductam in quibuslibet
partibus per ipſosmet contrahentes vigore
illius dictæ abſolutæ videlicet *ſecundum quam Bullam*, quæ dictio *ſecundum* operatur,
6 vt tota diſpoſitio dictæ Bullæ habeatur pro
expreſſa *Barboſ. de dict. dict. 358. n. 7.* quod
autem conditiones omnes in dicta Bulla
contentæ poſſint in pactum deduci per con-
trahentes, etiam in locis vbi Bulla non eſt
recepta, & in cenſibus quandocumque creatis
7 fuerint omnes, & in ſpecie de pacto quod
dominus cenſus præferatur in venditione rei
cenſuatæ, tradit *Durand. de Cenſ. §. 4. quæſt. 16. n.*

Ità vt dominus cenſus recipiendo ali-
quos terminos decurſos ab emptore fun-
di cenſuati, etiam abſque aliqua proteſta-
tione, non videatur renunciare iuri retra-
8 ctus, nec ſibi præiudicet, niſi eos reciperet
tanquam à ſuo immediato debitore ex ipſo in-
ſtrumento venditionis, & illius vigore, pu-
tà quia emptor ad computum prætij in ſe
ſuſceperit onus ſoluendi dictos fructus, &
dominus cenſus illos ab eo exigat, vigore
huiuſmodi accollationis *Cenc. de Cenſ. d. quæſt. 66. n. 36. & ſeqq. ad 74. Magon. deciſ. Flor. 94. n. 6.*

Teneretur tamen dominus cenſus retra-
hens fundũ cenſitum reficere emptori om-
nia melioramenta neceſſaria, & vtilia in eo
9 facta antè motam litem retractus, facta ve-
rò poſt motam litem non tenetur niſi fue-
rint neceſſaria, pro quibus emptori debetur
ſaltem retentio *Bocr. deciſ. 44. n. 8. Cenc. d. quæſt. 66. n. 81. & ſeqq. ad 90. & vidend. latè Tiraquel. de retract. conuent. §. 7. gloſ. 1. per tot. Gratian. diſcep. 205. n. 11. & cap. 957. n. 39. & ſeqq. ad 42.* vbi videtur con-
cludere non deberi huiuſmodi melioramen-
ta, niſi conſiſtant in expenſis valdè neceſſa-
rijs, & loquitur in retractu vicinorum, vel
conſanguineorum vigore ſtatuti.

Verum prædicta de retractu competente
domino cenſus ſunt intelligenda reſpectu il-
lius fundi certi, & determinati tantummo-
dò ſuper quo fuit cenſus impoſitus, & non
reſpectu totius prædij, niſi ſuper toto præ-
10 dio fuerit cenſus impoſitus, vnde ſi plures
cenſus eſſent impoſiti ſuper eodem prædio,
nulli tamen ſuper toto prædio, ſed quilibet
cenſus eſſet impoſitus expreſsè ſuper aliqua
determinata portione particulari ipſius præ-
dij diſtincta, & ſeparata ab alijs portioni-
bus eiuſdem prædij ſuper quibus eſſent im-
poſiti alij cenſus, vel per fines certos, vel
per menſuram, nempè per certam quantita-
tem ternaturarum in quolibet cenſu enun-
ciatam, non dicerentur impoſiti ſuper vna,
& eadem re, ſed quilibet cenſus haberet, &
recognoſceret ſuam propriam rem cenſua-
lem diſtinctam, ſeparatam ab alijs rebus
cenſualibus, quia res cenſualis omnium, &
ſingulorum cenſuum diceretur reſtricta ad
eam tantummodo portionem prædij in vno-
quoque cenſu deſcriptam, vel per fines, vel
per menſuram, vt in puncto poſt *Cenc. de Cenſ. part. 3. cap. 3. quæſt. 3. art. 1. n. 20. & 35. tradit. Durd. eod. tract. §. 1. quæſt. 49. ſubn. 2.* vbi loquitur de re cenſuali per
fines deſcripta, *& quæſt. 50. n. 3.* vbi de re
cenſuali per certam quantitatem ternatura-
rum demonſtratam.

Ex

Ex quibus ſequitur, quod vendito præ-
dio, ſuper quo plures cenſus eſſent impoſiti
diſtinctis, & ſeparatis portionibus. cuiusli-
bet cenſus, iuxtà ſuperius dicta, diceretur
quæſitum ius retrahendi cuilibet ex domi-
11 nis dictorum cenſuum, non quidem totum
prædium, ſed tantummodò illam portio-
nem prædij, ſuper qua vnuſquiſque habe-
ret cenſum impoſitum, pro vt ſonant verba
Bullæ, ex quibus conceditur domino cen-
ſus prælatio in ſola re cenſuali, quæ dicitur
eſſe in vnoquoque cenſu ea tantummodò
portio prædij, quæ in quolibet inſtrumen-
to eſt per fines, vel menſuram demonſtrata,
vt per *Cenç. & Duard. in loc. cit. & per alios
paſſim*.

Nec iſto caſu adaptari poſſet regula, quæ
in concurſu plurium cenſuum traditur à cen-
ſualiſtis, nempè quod ille, qui eſt dominus
cenſus antiquioris, ſeù prioris, & anterioris
veniat præferendus illi, qui eſt dominus
cenſus poſterioris, etiam ſi cenſus poſterior
12 eſſet maioris quantitatis, cùm ſit attenden-
dus ordo temporis, vt qui prior eſt tempo-
re potior ſit in iure retrahendi *Cenc. de Cenſ.
quaſt. 65. n. 4. & 5. Gratian. diſcep. 978. n.
19 Duard. de Cenſ. §. 4. quæſt. 13. n. 1. &
ſeqq.* quia regula iſta procedit tantum, &
eſt intelligenda quando ageretur de cenſi-
bus conſtitutis ſuper eodem fundo, & ea-
13 dem portione prædij in indiuiduo, & pro
indiuiſo, ſecùs autem quando quilibet cen-
ſus eſt impoſitus ſuper portione particulari
prædij ab alijs diſtincta, & ſeparata per fi-
nes, vel per menſuram, nam abſurdum eſ-
ſet dicere, quod ille, qui eſt dominus cenſus
anterioris impoſiti ſuper vna re particulari
eſſet prçferendus alteri, qui eſt dominus al-
terius cenſus poſterioris impoſiti ſuper alia
re, cum dominus cenſus non habeat præla-
tionem niſi in propria re cenſuali ſuppoſita
illi cenſui, cuius eſt dominus, vt ſupra de-
monſtratum fuit, & in his terminis loquun-
tur DD. ſupra citati.

Prout nec minus adaptari poſſe arbitror
ea, quæ pariter cenſualiſtę tradunt, nempè
quod quando venditur rès cenſualis vna
cum alijs bonis, quæ ſint partes, vel mem-
bra adinuicem cum re cenſuali, vel ita ei
adiacentia, vt dura, & damnoſa reddatur ſe-
paratio vnico tantùm prætio conſtituto,
14 tunc poſſit dominus dictæ rei cenſualis re-
trahere vna cum ipſa re cenſuali, etiam alia
bona in ſimul, & vnico prętio vendita, vt per
*Cenc. de Cenſ. quaſt. 66. nu. 100. & ſeqq.
Duard. eod. tract. d. §. 4. quaſt. 16. n. 13.
Magon. deciſ. Flor. 29. per tot. Gratian. diſ-
cep. 745. n. 65. & 947. per tot.*

Quia hoc procederet quando alia bona,
quæ venduntur in ſimul cum bonis cenſua-
libus eſſent libera, nec alteri cenſui ſuppo-
ſita, nam ſi non ſint libera, ſed alteri cenſui
obligata, non poteſt dominus vnicus cenſus
15 illa retrahere quamuis in ſimul, & vnico
prętio cum bonis ſuo proprio cenſui ſuppo-
ſitis vendita in præiudicium illius, qui eſt
dominus alterius cenſus impoſiti ſuper di-
ctis bonis venditis in ſimul cum bonis cen-
ſualibus primo cenſui ſuppoſitis, ſed quili-
bet dominus dictorum cenſuum habet ius
retrahendi ſuper proprijs bonis proprio
cenſui ſuppoſitis, non attenta proprietate,
vel poſterioritate dictorum cenſuum tan-
quam ſuper diuerſis bonis impoſitorum
iuxta ſuperius firmata.

Vel etiam, quia cum ille qui emit totum
prædium reperiatur in illius poſſeſſione, &
portiones particulares, ſuper quibus fue-
runt impoſiti cenſus, quorum vigore præ-
tenditur retractus dicantur eſſe minima
pars ipſius prædij, tantùm abeſt, vt cæteræ
portiones eiuſdem prædij venditæ vna cum
portionibus ſuppoſitis dictis cenſibus dici
poſſint membra, & partes dictarum portio-
num ſuppoſitarum cenſibus prætendentis
retractum, vt potiùs portiones ipſæ dictis
cenſibus ſuppoſitæ dici poſſint membra, &
partes cæterarum, portionum dicti prædij
venditarum vna cùm portionibus cenſuali-
bus, ita vt nihil operante in caſu noſtro
prioritate vnius ex cenſibus iuxta ſuperius
dicta videatur ex oratione prædicta adia-
centię, & cohęrentię ceterarum portionum
dicti prædij præferendus potius emptor in
portionibus cenſuum, quorum vigore prę-
tenditur retractu, quàm dominus ipſorum
cenſuum in portionibus aliorum cenſuum
valdè maioribus peruentis in ipſum empto-
16 rem, & maximè quia cæteris paribus me-
lior eſt conditio poſſidentis, vt ferè in his
terminis tradit *Duard. de cenſ. d. quęſt. 13.
n. 7. et Rot. poſt Cenc. et Duard. deciſ. 308.
n. 11. Vnd. de Franc. deciſ. 550. n. 12. et
ſeqq. Gratian. diſcep. 926. n. 8. etc. 742. n.*
74.

74. et 745. n. 7. et ſeqq. ad 30. et n. 87. etc.
17 vbi quod præuentio, & pręoccupatio in ſimilibus dat prælationem, maximè ſtante æquali iure.

Nec etiam aliquod ius prælationis prętendere poteſt dominus cenſum ſuper alijs portionibus eiuſdem prędij, quæ remanſerunt liberę, nec alijs cẽſibus ſuppoſitę, tum quia ius prælationis competens vtrique ex contendentibus reſtringitur tantum ad illas portiones prædij vnicuique ex dictis cenſibus ſuppoſitas, ità vt eorum prælatio non poſſit extendi ad alias portiones prædij, quę liberæ remanſerunt, & propterea cęteræ dictæ portiones prædij liberę potuerunt cuilibet vendi, tum etiam quia dato quod alter ex prætendentibus, in dictis portionibus liberis eſſet pręferendus tanquam venditis cum alijs portionibus prędij ſuppoſitis om-
18 nibus cenſibus, vtique ratione poſſeſſionis, pręuentionis, & pręoccupationis eſſet in illis pręferendus emptor totius prędij, ad tradita per *Rot. d. deciſ. 308. nu. 11. Duran. d. quæſt. 13. n. 7. Franch. d. deciſ. 550. nu. 12. et ſeqq. et Gratian. in locis ſupra citatis.*

Nec pariter objiciatur quod cum emptor acquiſiuerit iure dominij totum prædium, omnes cenſus quos ipſe habebat ſuper portionibus dicti prædij remaneant extincti, cum nemo poſſit ſuper re propria, & à ſe
19 poſſeſſa cenſum habere, & propterea emptor non poſſit vti iure retractus prouenientes ex dictis cenſibus extinctis *Cenc. de Cenſ. quæſt. 106. n. 23. Gratian. diſcep. 876. n. 9. et 10. Duran. deciſ. 404. n. 3.*

Quia reſpondetur, quod iura dictorum cenſuum extinctorum reuiuiſcere dicuntur quotieſcumq; acquiſitio non fuit irreuocabilis, & pręſtant poſſeſſori, & domino reten-
20 tionem ad impediendum retractum ab alijs vigore aliorum cenſuum intentatum *Rot. d. deciſ. 308. n. 5. et ſeqq. poſt Cenc. et Duard. de Cenſ. Gratian. diſcep. 885. num. 25.* ſicuti idem dicimus de hypotheca, quę licet amittatur per acquiſitionem dominij in re hypothecata, tamen reuiuiſcit quando agitetur de illius reuocatione, & durat ſemper ſaltem
21 quò ad ius retinendi *Afflic. deciſ. 16. n. 3. Capyc. deciſ. 43. per tot. Gratian. diſcep. 3. nu. 5. 269. nu. 28. 706. n. 60. 876. n. 9. et 885. n. 25.*

SVMMARIVM
In Caput XXXVII.

1 *CAupones, nautæ, et ſtabularij cadunt ſub Rubrica trium latronum.*
2 *Caupones, et ſimiles qualiter teneantur de furto in hoſpitio commiſſo.*
3 *Furtum præſumitur commiſſum à cuſtode rei furatæ.*
4 *Caupones, et ſimiles tenentur de facto ſuæ familiæ.*
5 *Dominus tenetur pro facto inſtitoris expreſsè, vel tacitè præpoſiti.*
Inſtitor, et præpoſitus quando quis dicatur, et eius confeſſio nocet domino.
6 *Conſignatio non eſt neceſſaria; ſed ſufficit ſimplex immiſſio, vt caupones teneantur de furto.*
7 *Caupones qualiter teneantur de facto viatorum, et extraneorum.*
8 *Proteſtatio cauponis qualiter eũ releuet n. 11.*
9 *Traditio clauium camerę an releuet cauponem à cuſtodia.*
10 *Caupones præſumuntur in dolo quando furtum fuit factum ſine fractura, et per feneſtram baſſam ſinè ferrata.*
12 *Caupones, et ſimiles non tenentur de caſu fortuito.*
13 *Caupones tenentur de leuiſſima culpa.*
14 *Quantitas rerum furatarum probatur iuramento ipſius derobati.*
15 *Caupones tenentur omnes viatores recipere, et quando ſecùs.*
16 *Caupones qualiter excuſentur à pęna receptantium bannitos.*
17 *Caupones ſunt exempti ab albergo militum, ſed contra n. 19.*
18 *Caupo an poſſit impedire nè aliud vicinum hoſpitium aperiatur.*

QVoniam caupones, nautæ, & ſtabularij habent præſumptionem iuris contra ſe, vt vix ad furto abſtinere valeant, & iura omne malum aduerſus eos præſumunt, adeò vt pace bonorum ſi aliqui reperiantur cadant ſub Rubrica trium latro-
1 num, ſecundum *Magon. deciſ. Flor. 25. n. 14. & ſeqq. vbi allegat tex. in l. 1. §. 1. ff. de naut. caup. & ſtabul.* cum huiuſmodi homines regulariter ſint vulgares, mali, & rapaces, ac ideo ſeuerè contra illos agendum ſit, alio-

quin daretur eis materia colludendi cum fu-
ribus, & latronibus aduerſus hoſpites, im-
mò nec formidine pænarum contra eos ri-
gorosè editarum abſtinere queunt à fraudi-
bus iuxta illud, nec hoſpes ab hoſpite tutus,
vt quotidiè experientia rerum magiſtra do-
cet *d. l. 1. §. maximè ff. eod. Bald. in l. 1. ſub
n. 6. C. locat. Petr. Cabal. reſol. crim. caſ. 70.
num. 41.*

In caſu mihi occurrenti dixi quendã cau-
ponem, ſeù tabernarium teneri pro furto in
eius hoſpitio de nocte ſequuto abſquè eo
quod ſciretur à quibus commiſſum fuerit,
cùm omni caſu ab eo, vel eius familia, ſeù
ab eis quorum opera vtitur, aut eius culpa
à vicinis, vel alijs latronibus, ſeu ab alijs
viatoribus factum eſſe de neceſſitate opor-
teat, quibus omnibus caſibus ratione cu-
ſtodiæ ſusceptæ ſaltem de receptio ciuiliter
teneri non dubitatur iuxtà inferius, pro cla-
riori intelligentia diſtincto ordine dicenda.

Aut igitur furtum fuit commiſſum ab ip-
ſo caupone, nauta, vel ſtabulario, qui om-
nes pari paſſu ambulant reſpectu præſum-
ptionis iuris contra eos exiſtentis, & non
poteſt negari quin de proprio facto, & deli-
2 cto teneantur, inquit enim *Prætor in d. l. 1.
ff. naut. caup. & ſtabul.* quod cuiuſquè ſal-
uum fore receperint niſi reſtituant in eos iu-
dicium dari, cùm neceſſe ſit eorum fidem
ſequi, reſq; immò vitam ipſam cuſtodię eo-
rum comittere *Angel. ſiuè Vital. in tract.
malef. tit. de furt. aduerſ. naut. n. 1. Boſſ.
eod. tit. in prin. vbi allegat l. vn. ff. furt. ad-
uerſ. naut. caup.* & ab ipſis rei cuſtodibus
furtum commiſſum præſumi, ac poſſe ipſos,
3 eorumq; familiam torqueri, maximè quan-
do, prout in caſu noſtro agitur, de perſonis
vilibus, vel malę conditionis, & famæ, ſeri-
bit *Menoch. de præſump. lib. 5. pręſump. 31.
n. 1. & Boſſ. vbi ſupra n. 3.*

Aut fuit commiſſum furtum ab eorum fa-
milia, vel alijs quorum opera vtuntur in
caupona, naui, vel ſtabulo, & pari modo
tenentur ipſi tanquam domini ex quaſi deli-
cto, cùm ſint in manifeſta culpa dùm opera
4 malorum hominum vtuntur *§. fin. Inſtit.
de oblig. quę ex quaſ. delic. naſ. vbi Plat. Oi-
not. & alij. l. vn. ff. furt. aduerſ. naut. l. fin.
§. hac autem actione ff. Naut. caup. & ſta-
bul. Boſſ. loc. ſup. cit. in prin. & Angel. ſiuè
Vital. de maleſ. loc. cit. in prin. & nu. 7.* &
qualiter teneantur de culpa, & negligentia
ſuę familiæ, vide quos allegat *Magon. deciſ.
Flor. in 1. n. 12. & n. 57.*

Regulariter enim tenetur dominus pro
facto inſtitoris circa id, ad quod eum præ-
poſuit expreſsè, vel tacitè, nam dùm pati-
tur aliquem exercere officium in domo ſua
videtur illum præponere, & eo ipſo quod
domino ſciente quis exercet videtur inſti-
tor, & prępoſitus *Bart. in l. 1. §. magiſtrum
n. 2. & in l. quicumq; §. non tamen ff. de in-
ſtit. act. cum alijs per Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 677. n. 24. & ſeqq. vbi etiam n. 43. et
ſeqq. ad* 52. quod confeſſio huiuſmodi pro-
poſiti, vel inſtitoris, & tantò magis ſocij
præiudicat domino.

Ad hoc autem, vt caupo, nauta, vel ſta-
bularius teneantur de recepto pro immiſſis
in hoſpitio, naui, vel ſtabulo non eſt neceſſe
quod res illis fuerint conſignatę, & ſingula-
riter, vel ſingillatim oſtenſę, quia eo ipſo
6 quod immiſſę fuerunt videntur receptę, licèt
non fuerint conſignatę, nam immiſſio cum
ſcientia, & patientia illorũ ęquiparatur con-
ſignationi, & receptioni formali *l. 1. §. fin.
ff. naut. caup. et ſtabul. Angel. ſiuè Vital. de
maleſ. d. tit. de furtis aduer. naut. n. 4. Ma-
ſcard. de probat. concl. 832. n. 14. cum alijs
multis per Cabal. reſol. crim. caſ. 70. n. 4. et
5. vbi allegat, et ſequitur Bald. qui formali-
ter dicit hac verba in d. l. 1. ff. naut. caup. et
ſtabul.* Nota quod nautæ, caupones, & ſta-
bularij ipſo facto videntur recipere, & pro-
mittere ſaluum fore patiendo res intermitti
quamuis non ſint eis ſpecialiter aſſignatæ,
vndè ſi tu patiente hoſpitatore mittis ronci-
num, ſiuè equum in ſtabulo, & poſteà aliò
vadis, & cum reuerteris eum non inuenis,
hoſpitalarius tenetur tibi, etiam ſi ſibi nihil
dixeris, & etiam ſi ibi nolebas habitare de
ſero, ſequitur *Gratian. diſcep. 677. n. 27.*

Aut furtum fuit commiſſum ab aliquo
extraneo, vel viatore, qui ibidem hoſpita-
tus fuit, & pariter tenetur nauta, caupo, vel
ſtabularius ſaltem ciuiliter de recepto, niſi
expreſsè ab initio fuerint proteſtati ſe nolle
7 teneri de facto extraneorum, & viatorum
*l. 1. §. fin. et l. ſicut iuncta gloſ. ff. naut.
caup. et ſtabul.* hocq; ratione cuſtodię, quam
tales perſonæ tenentur habere ad res illis
conſignatas, vel iuxtà prędicta ſimpliciter
immiſſas in cauponam, nauim, vel ſtabu-
lum,

Digitized by Google

lum, & dicuntur eſſe in culpa, & negligentia propter malam cuſtodiam, & tenentur de leuiſſima culpa licet huiuſmodi contractus dicatur gratia vtriuſque celebratus cum ob præſumptionem iuris contra illos exiſtentem, & propter ſuos ſolitos malos mores arctius obligari debeant, quàm cæteri locatores, & ob id non facta ab initio dicta proteſtatione ſubire debent periculum quo ad omnes *Vital. d. tract. de malef. tit. de furt. aduer. naut. num. 4.* latè, & pulcre reſoluit *Petr. Cabal. d. caſ. 70. nu. 7. & ſeqq. per tot. quem ſequitur Gratian. diſcep. forenſ. cap. 677. n. 29. & ſeqq.*

Contraria autem quæ poſſent allegari per *tex. in l. vn. §. fin. ff. furt. aduer. naut. caup. & ſtabul. & in l. licet §. in factum ff. naut. caup. & ſtabul.* in quibus locis videtur expreſsè decidi cauponem, nautam, vel ſtabularium non teneri de facto viatorum, & extraneorum propter ſolam immiſſionem rerum in hoſpitio, naui, vel ſtabulo, niſi expreſsè illorum cuſtodiam ſuſceperint, procedere poſſunt, vbi criminaliter ageretur, vel vbi ab initio fuiſſet facta ſupradicta proteſtatio, ſecùs autem quando agitur ciuili-
8 ter actione in factum de ſuſcepto ratione debitæ cuſtodiæ, & quando nulla ab initio præceſſit proteſtatio ſe non teneri velle de facto extraneorum, & viatorum, vt ſoluit *gloſ. in d. l. ſicut ff. naut. caup. & ſtabul. Anchar. Regienſ. quæſt. 61. n. 7. & 8. lib. 1. Cabal. d. caſ. 70. num. 9. & Gratian. d. cap. 677. n. 31. & ſeqq.*

Atque omnia prædicta procedunt etiam ſi caupo conſignaſſet hoſpiti cameram cum clauibus, & hoſpes in dicta camera res ſuas ſecum detuliſſet, niſi hoc feciſſet caupo ab initio, & cū ſupradicta proteſtatione, quia aliàs videtur tradidiſſe claues ſolum ad effectum vt aduena poſſet res ſuas quando velit, & ad ſui libitum accipere, non autem pro ſe liberando à cuſtodia ad quam tenetur, &
9 cui per acceptionem clauium non videtur ab aduena renunciatum, & in ſe ipſum ſuſcepta cuſtodia, ita vt nec etiam traditio clauium cum proteſtatione poſſit releuare cauponem ſi fiat ex poſt facto, & non ab initio quando aduena ingreſſus fuit hoſpitium *gloſ. in l. fin. §. item ſi prædixerit ff. naut. caup. & ſtabul. vbi Bart. & Vinni. in §. fin. n. 4. Inſtit. de oblig. quę ex quaſ. delic. naſ-*

Vital. de Malef. tit. cit. n. 6. in fine, & præcipuè vbi furtum factum fuit ſine fractura,
10 quo caſu hoſpitator præſumitur in dolo *Caſtr. in l. dominus horreorum n. 4. & 5. ff. locat.* ſicut, & quando fur introiuit per feneſtram baſſam non habentem ferratam *Rimin. ſen. conſ. 391. cum alijs per Cabal. d. caſ. 70. n. 16. & 17.*

Immò nec ſufficeret proteſtatio ſupradicta niſi viatores expreſsè illi conſentiant, & cuſtodiam rerum ſuarum in ſe ſuſcipiant, ita vt non ſufficiat tacitus conſenſus per non contradictionem, quia cùm caupo, nauta,
11 vel ſtabularius teneantur de neceſſitate ex legis diſpoſitione cuſtodire res introductas proteſtatio huiuſmodi contra legem facta non releuat niſi pars conſentiat expreſsè, vel niſi facta fuerit à principio antequam viatores ſe receperint in hoſpitio, & res ſuas intromiſerint, cùm tunc poſſit illis imputari ſi audita huiuſmodi proteſtatione antè ingreſſum hoſpitij in illo remanſerunt *d. l. fin. § item ſi prædixerit, vbi gloſ. ff. naut. caup. & ſtabul. & latè declarat Petr. Cabal. d. caſ. 70. n. 20. & ſeqq. ad 38.*

Aut furtum fuit commiſſum, ſiuè aliter damnum datum viatori in hoſpitio, ſiue naui, vel ſtabulo per vim latronum, & pirratarum, aut naturaliter, vel ex naufragio, & ſic caſu fortuito, & tunc caupo, nauta, vel ſtabularius excuſantur, quia caſum fortui-
12 tum præſtare non tenentur *l. 3. §. indè labeo ſcribit ff. naut. caup. & ſtabul. Vital. de malef. d. tit. n. 10.* intelligendo tamen, prout loquitur ille tex. quando conſtat de vi, & armata manu, & fractura, ac cùm nihil nautæ, cauponi, vel ſtabulario imputari poteſt, quibus incumbit onus probandi caſum fortuitum, cùm furtum licèt numeretur inter caſus fortuitos ſit de illis caſibus, qui regulariter ſine illorum culpa euenire non ſolet, quod quamuis intelligatur de culpa le-
13 uiſſima, tamen & de illa tenentur propter ſuos malos mores, vt ſupra dictum fuit, & probat *gloſ. in d. l. 3. §. ait enim prætor, verſ. at hoc edicto ff. naut. caup. & ſtabul. Bertazol. conſ. 68. n. 4. & 5. Grat. conſ. 94. n. 52. cum alijs per Cabal. d. caſ. 70. n. 13. & ſeqq.*

Quantitas autem rerum ſubtractarum, & furatarum de capſa, vel valiſia, quæ clauſa fuit conſignata, vel immiſſa in hoſpitio, vel naui ſi reperiatur aperta, & diſſigillata, nec

conſtet à quo, ſiuè quibus fuerit aperta, & ſic quādo ſumus in dubio cùm ex ſola apertura, & diſſigillatione arguatur fraus, & do
14 lus contra nautam, vel cauponem probabitur iuramento ipſius derobati, & damnum paſſi, niſi qualitas facti, & perſonarum aliter ſuaderet, vt latè declarat *Menoch. de arbit. caſ. 208. n. 26. & ſeqq. ad 44. Oinot. in §. fin. Inſtit. de oblig. qua ex quaſ. delic. naſ. n. 5. &c. Vital. de malef. tit. ſupr. cit n. 5. Iaſ. in l. in actionibus ff. de in litem iuran. n. 41. & ſeqq. Boſſ. de furt. aduer. naut. caup. & ſtabul. n. 4.*

Qui quidem caupones, vel ſimiles licèt ab initio ſit in eorum arbitrio an velint exercere hoſpitium, vel ſimilia, cùm regulariter
15 ad id cogi non poſſint niſi ex iuſta cauſa, tamen poſtquam inceperunt tenere apertas tabernas, & ſemel id officium voluntariè ſuſceperunt ad hoſpitandum viatores, & ſignum cauponæ oſtentare, coguntur omnes viatores recipere, & acceptare, niſi ex cauſa magnæ multitudinis recuſarent *l. vn. §. vlt. ff. furt. aduer. naut. Oinot. in d. §. fin. n. 7. Petr. Cabal. reſol. crim. caſ. 187. n. 1. & caſ. 287. n. 70. & ſeqq.*

Ita vt ſi dicti caupones (vt hoc obiter in eorum fauorem adnotetur) ignoranter ſicuti præſumitur receptauerint bannitos ſine dolo, non teneantur pæna receptantium bannitos, ſed poſſunt abſque alicuius pænæ
16 incurſu illis dare comedere, & bibere, maximè ſi per tranſitum perueniant ad hoſpitium cauſa ſe refocilandi, & dummodo id ignoranter agant ſine dolo, quamuis excuſari poſſent, etiam ſi ſcirent, & cognoſcerent illos eſſe bannitos quando per violentiam fuerunt coacti illos recipere, nec reſiſtere potuerunt, quia ſtatutum puniens receptatores bannitorum, vel malefactorum non procedit contra eos, qui ſimpliciter ſine dolo, & fraude, vel coactè illis darent comedere, & bibere, ſed contra eos, qui doloſe abſcondunt, & protegunt, vt latè probat *Cabal. d. caſ. 287. n. 71. & ſeqq. ad finem, Menoch. de arbitr. caſ. 348. n. 15. & ſeqq. ad finem.*

Debent tamen caupones deputati ad recipiendū peregrinos, & viatores eſſe exem-
17 pti, & liberi ab albergo militum, cùm ſint occupati in receptione peregrinorum, ita vt nec teneantur illis ſubminiſtrare lectos, & victualia, niſi quando ab alijs reperiri non poſſent, quo caſu debet illis omne damnum reſarciri *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 898. n. 23. et ſeqq.* vbi etiam, quod habens hoſpitium in aliquo loco non poteſt impedi-
18 re, nec prohibere nè ibidem aliud vicinum hoſpitium conſtituatur licèt ob id diminuatur concurſus hominum ad primum hoſpitium, niſi haberet priuilegium, vel conſuetudinem prohibendi.

Sed id quod dicitur de exemptione dandi albergum, lectos, & alia militibus male ſeruatur in praxi, cùm quotidiè videamus in multis locis, prout pluries ego vidi adueniente caſu ad id compelli, & meritò,
19 cùm hoſpites, ſiuè caupones noſtri temporis non mereantur tale priuilegiū eis ſeruari, quia non pro officio pietatis, prout olim recepta tantùm iuſta mercede recipiunt peregrinos, & viatores, ſed pro ſordido lucro plus iuſto exigendo, & rapiendo quantum poſſunt.

SVMMARIVM
In Caput XXXVIII.

1 *Conditio nihil ponit in eſſe, ſed debet impleri, et quando habeatur pro impleta num. 2.*

3 *Conditio non requirit cauſam, et etiam leuis, vel impertinens niſi ſit turpis, vel impoſſibilis debet impleri.*

4 *Conditio ſi ſine liberis ſubintelligitur à iure.*

5 *Conditio castè, et honeſtè viuendi ſemper cenſetur appoſita vxori.*

6 *Cautio mutiana quando admittatur loco implementi conditionis.*

7 *Cautio mutiana non habet locum in contractibus inter viuos, nec in pijs cauſis.*

8 *Verba donec, et quouſq; quando reſoluantur in conditionem n. 11.*

9 *Vxor cui relicta ſunt alimenta ſi cum filio habitauerit tenetur cautionem præſtare.*

10 *Cautio mutiana eſt præſtanda, etiam ſi non petatur à parte.*

12 *Cautio mutiana quid operetur ſi non ſeruetur conditio.*

13 *Inſtitutus in vſufructu nullò cohærede dato, cenſetur etiam inſtitutus in proprietate.*

14 *Inſtitutus in vſufructu ſi per defectum cohæredis*

vedis habeat proprietatem cenſeetur grauatus poſt mortem illam reſtituere venientibus ab inteſtato.

15 *Verba donec, & quouſq; faciunt valere legatum vſusfructus pro tempore præterito, & tunc non eſt neceſſaria cautio mutiana.*

16 *Legatum relictum vxori donec vixerit quomodo reſoluatur, & quando ſit perpetuum num. 17.*

18 *Vſusfructus finitur morte naturali, vel ciuili vſusfructuarij.*

19 *Vſusfructuarius non poteſt alteri ligare niſi in vita ſuperueniat proprietas.*

20 *Vſusfructus quando cenſeatur reſtrictus ad alimenta, vel plenũ importet vſumfructum.*

21 *Vſusfructuarius quilibet tenetur cauere de vtendo arbitrio boni viri ſi petatur n. 22.*

23 *Vſusfructuarius non præſtita cautione an, & quomodo faciat fructus ſuos.*

24 *Vſusfructuarius ſi non inueniat fideiuſſorem quid agendum.*

25 *Alimentarius tenetur dictam cautionem pręſtare.*

26 *Vſusfructuarius quilibet tenetur conficere inuentarium, & quare.*

27 *Legatum vſusfructus mobilium, et immobilium quid contineat.*

Vſusfructus qualiter conſiſtere poſſit in mobilibus, quæ vſu conſumuntur.

28 *Æſtimatio mobilium in quibus conſiſtit vſusfructus qualiter ſit reſtituenda.*

CONditio nihil ponit in eſſe, adeò vt ante illius euentum nulla dicatur orta
actio, nec obligatio *l. cedere diem ff. de verb.*
1 *ſignif. et l. ſtipulationem 22. ff. de iur. dot.* &
tanquam inducens formam debet præcisè
impleri non per æquipollens *l. qui hæredi,*
et l. mæuius ff. de cõdit. et demonſtrat. quam-
2 uis habeatur pro impleta quãdo implemen-
tum impeditur per eum, cui erat implenda
Magon. deciſ. Flor. 144. n. 2. et 5. Gratian.
diſcep. forenſ. cap. 851. n. 3.

Quod procedit in quacumq; conditione
quantumuis leue, impertinenti, vel inutili,
ſiuè deriſoria, cum omnis conditio debeat
obſeruari, & impleri ad hoc, vt vltima vo-
luntas, vel contractus ſuum ſortiatur effe-
3 ctum, quaſi non requirat cauſam, ſed ſola
apponentis rei ſuæ voluntas attendatur, dũ-
modò non ſit turpis, vel impoſſibilis de iure,
vt latè probat *Duran. tract. de condit. &*
mod. impoſſ. part. 2. cap. 4. per tot. qui tracta-
tus habetur impreſſus poſt deciſiones eiuſ-
dem auctoris.

Ita vt reperiantur aliquę conditiones, quę
ſupplentur, ac ſubintelliguntur à iure, &
habentur pro appoſitis licet expreſsè non
fuerint, ſicuti videmus in conditione ſi ſine
4 liberis, quæ per legem ſubintelligitur quan-
do deſcendentes teſtatoris fuerunt grauati
fideicommiſſo iuxta diſpoſitionẽ *l. cum auus*
ff. de condit. et demonſtrat. Grattan. diſcep. fo-
renſ. cap. 305. 306. et 419. n. 28. et latè Me-
noch. de præſump. lib. 4. præſump. 89. per tot.

Ac idem eſt in conditione caſtè, & hone-
ſtè viuendi, quæ ſemper cenſetur appoſita
per virum vxori dum illi aliquid relinquit
5 latè *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 5. per tot.* vbi
etiam quid ſi vxor tranſeat ad ſecunda vota
intra annum luctus an dicatur contrauenire
huiuſmodi conditioni.

Quando tamen tractatur de conditione
proteſtatiua negatiuè concepta de aliquid
non faciendo, ſiuè etiam affirmatiuè de ali-
quid faciendo, quod requirat tractum ſuc-
ceſſiuum, & continuationem temporis, &
ſic quæ ante mortem perfectè impleta dici
non poſſit fuit adinuenta cautio Mutiana ſic
6 à Mutio Prætore eius auctore dicta, qua me-
diante habetur pro nata actio, quæ ob non
aduentum conditionis nunquam nata fuiſſet
niſi poſt mortem legatarij, vel hæredis qui-
bus fuit adiecta, cum donec quis viuit ſem-
per poſſit facere, vel non facere, & ſic nun-
quam poſſet dari certitudo de implemento
conditionis ante mortem, ſed dicta cautio
vim implementi conditionis habet, & illa
pręſtita cum fideiuſſoribus de reſtituendo,
ſcilicet legato, vel hereditate vna cum fru-
ctibus, ſi contrafactum fuerit, poteſt ſtatim
in vita ſua legatarius legatum petere, & ob-
tinere *l. Mutiana, vbi Bart. & alij, & l. Titio*
fundus 73. ff. de condit. et demonſtrat. Oinot.
in §. ſi quis ita nu. 2. Inſtit. de verb. oblig.
Maur. tract. de fideiuſſ. part. 1. ſect. 3. cap.
24. aliàs cap. 33. per tot.

Iſta autem cautio mutiana locum habet
ſolummodo in relictis vltimarum volunta-
tum, & donationibus cauſa mortis, & non
7 in ſtipulationibus, donationibus, vel alijs
contractibus inter viuos *Oinot. loc. cit. Caſtr.*
& Iaſ. in l. dedi n. 7. ff. de condit. cauſ. dat.
Maur. d. cap. 24. n. 12. nec etiam obtinet in
reli-

Digitized by Google

relictis ad pias cauſas, niſi aliter conſtet de
voluntate teſtatoris *Tiraquel. tract. de pia
cauſ. priuil.* 48. *Maur. loc. cit.* ac plura de
huiuſmodi cautionē notat *Card. Tuſch. part.
1. concl.* 177. *per tot.*

Quapropter D. Franciſca hæres inſtituta
in vſufructu mobilium, & immobilium ab
eius viro, donec vidualiter vixerit, ſi vult poſ-
ſe conſequi hæreditatem debet huiuſmodi
cautionem mutianam præſtare, alias non
poteſt eſſe hæres, cùm illa verba *donec, etc.*
& ſimilia licet alias ſint temporis diſtributi-
ua, appoſita tamen in hæredis inſtitutione
8 reſoluantur in conditionem tanquàm tunc
agatur de actu vnico, & perpetuo, qui non
poteſt eſſe annuus, neque ad diem, non ſe-
cùs ac ſi eſſet appoſita conditio continuatiua
ſi vitam vidualem ſeruauerit, quo caſu abſq;
dubio non poſſet hæreditatem adire niſi præ-
ſtita prius mutiana cautione loco implemē-
ti conditionis *Auth. cui relictum C. de indic.
vid. toll.* & tranſeundo ad ſecunda vota
huiuſmodi cautione nòn præſtita perindè
eſt, ac ſi nunquam fuiſſet hæres inſtituta *Bart.
in d. l. Mutiana n.* 3. *ff. de condit. et demon-
ſtrat. Maur. d. cap.* 24. *n.* 8. *Gratian. diſcep.
forenſ. cap.* 563. *n.* 24. *et* 25. vbi teſtatur de
veriori opinione.

Sicuti idem ſeruari videmus in vxore, cui
à marito relicta ſunt alimenta ſi cum filio
habitauerit, nam ſi vult illa conſequi tene-
9 tur huiuſmodi cautionem de habitando cum
filio præſtare *Ruin. conſ.* 34. *n.* 4. *lib.* 2. *Ma-
ur. loc. ſup. cit. n.* 7. Ita vt talis cautio ſit
præſtanda quamuis non petatur ab hærede
proprietario, cui eſt ſponte offerenda à di-
cta D. Franciſca ſi vult conſequi bona ſibi
ad vſumfructum relicta iuxta veriorem opi-
10 nionem, quam reprobatis alijs contrarium
tenentibus firmat *Gratian. diſcep. forenſ. cap.*
901. *n.* 9. *&* 10. vbi etiam quod non poteſt
remitti a teſtatore, qui conditionem legato,
vel inſtitutioni appoſuit, ſed benè per non
appoſitionem conditionis, quam quidem
veriorem opinionem ſequitur etiam *Micha-
lor. tract. de fratr. part.* 3. *cap.* 13. *n.* 22.

Qui enim vult facere fructus ſuos ex di-
ſpoſitione conditionali tenetur docere de
implemento conditionis, cùm aliàs nulla ſit
nata actio, vel obligatio ad eius fauorem,
ſiuè ſaltem loco implementi conditionis vti
remedio cautionis mutianæ iuxtà ſuperius
dicta.

Circa quod tamen erit obſeruandum an
huiuſmodi verba *donec, quandiu, quouſq;* &
ſimilia temporis diſtributiua fuerint appoſi-
ta in hæredis inſtitutione, ſiuè in legato, nam
11 ſi in inſtitutione fuerint appoſita procedunt
ea, quæ ſupra diximus, vt debeat præſtari
cautio mutiana, quia tunc important con-
ditionem *l. qui concubinam* §. *vxori ff. de leg.*
3. *& l. pater in fine ff. de condit. et demon-
ſtrat.* & quia hæreditas non poteſt dari ad
tempus, prout contingeret ſi vxor inſtituta
donec vitam vidualem ſeruauerit, ſeù vi-
dualiter vixerit admitteretur ſine dicta
cautione, haberet enim hęreditatem ad tem-
pus contra legis diſpoſitionem, vel contra
teſtatoris voluntatem ſi non attenta tempo-
ris diſtributionem diceremus hæreditatem
illi eſſe perpetuò acquiſitam, etiam quò ad
proprietatem, cùm qui ſemel factus eſt hæ-
res, non poſſit amplius deſinere eſſe hæres
iuxta iura vulgata, & ideo debet præſtare
12 dictam cautionem, qua mediante ſi poſteà
tranſiuerit ad ſecunda vota omnia tenebitur
reſtituere, & habebitur, ac ſi nunquàm fuiſ-
ſet hæres inſtituta *Rot. in Imolen. bonorum* 4.
Decembris 1615. *coram Coccino part.* 1. *re-
cent. deciſ.* 693. *per tot.* Præcipuè autem in
caſu noſtro cùm habeat cohæredem filium
in proprietate per cuius aditionem, non po-
teſt dici teſtator deceſſiſſe pro parte teſtatus,
& pro parte inteſtatus, quicquid aliter di-
cendum videretur ſi non haberet cohære-
dem, vel ſubſtitutum; quaſi tunc nè teſta-
13 tor eſſet pro parte teſtatus, & pro parte in-
teſtatus tota hæreditas ad illam eſſet deuo-
luta, etiam quò ad proprietatem *Natt. conſ.*
459. *n.* 11. *&c. cum alijs per Grat an. diſcep.
forenſ. cap.* 563. *n.* 20. *& ſeqq. Menoch. de
præſump. lib.* 4. *præſump.* 141. *n.* 3. *& ſeqq.*

In dicto tamen caſu, quo per defectum
cohæredis, vel ſubſtituti eſſet deuoluta hæ-
reditas, etiam quò ad proprietatem hære-
di inſtituto in vſufructu adhuc ſciendum eſt,
quod non eſſet hęres in perpetuum, ſed cen-
ſeretur grauatus poſt eius mortem onere fi-
deicommiſſi erga ſuccedentes teſtatori ab
14 inteſtato de illis reſtituendo hæreditatem,
quamuis hæredi ſic inſtituto in vſufructu
nulli fuerint expreſsè dati hæredes, vel ſub-
ſtituti poſt illius mortem *Caſtr. in l. certi iu-
ris in fine C. de teſtam. mil. Dec. conſ.* 278.
col. 1. *Pariſ. conſ.* 69. *nu.* 8. *lib.* 2. *cum alijs*
pul-

Digitized by Google

pulcrè per Menoch. d. præſump. 141. *num.* 5.

Vbi autem ſupradicta verba temporis diſtributiua fuerunt legato particulari adiecta retinent eorum propriam naturam, denotant tempus, & faciunt valere diſpoſitionem purè ab initio licet poſteà reſoluatur adueniente caſu, quo vxor vitam vidualem non ſeruaret, vndè licitè capiet vſumfructū ex mente teſtatoris pro tempore quo ſteterit vidua, & caſta, ac abſolutè faciet fructus ſuos pro tempore præterito ante ſecundas
15 nuptias, & ideo hoc caſu nullam cautionem de illis reſtituendis præſtare tenebitur, cum legata poſſint eſſe annua, & ad diem *Natt. conſ.* 459. *n.* 14. *& ſeqq. Crauett. conſ.* 300. *n.* 5. *latè Caualcan. de vſufr. n.* 115. *cum alijs per Gratian. diſcep. forenſ. d. cap.* 563. *n.* 12, *& ſeqq. vbi n.* 24. ſic inter legata, inſtitutione diſtinguit ex mente Baldi, & aliorum in *l. fin. n.* 3. *& ibi Salyc. n.* 4. *C. de indic. vid. toll. idem Gratian. cap.* 696. *n.* 11.

Huiuſmodi itaque legatum relictum vxori donec in viduitate vixerit, vel per ſimilia verba reſoluitur ſub duplici euentu, & reuertitur ad hæredes mariti, nempè per tranſitum ad ſecunda vota, & per mortem, quamuis vlteriores non cōtraxerit nuptias,
16 ſi verò de vita vxoris nulla ſit facta mentio reſoluitur tantum per tranſitum ad ſecundas nuptias, ad quas ſi conuolare abſtineat remanet perpetuum, & tranſit ad illius hæredes, cum mulier etiam poſt mortem cen-
17 ſeatur permanere in eo ſtatu, in quo erat dum vixit, & tempore mortis, & ſic vidua *Caſtr. conſ.* 451. *in prin. lib.* 1. *Simon. de Prat. de interpret. vltim. volunt. lib.* 4. *dub.* 10. *n.* 93. quos refert, & ſequitur *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 563. *n.* 16. *& ſeqq. & cap.* 696. *n.* 7. Quod vltimum puto verum quando cum vſufructu cenſeretur, etiam legata proprietas, prout aliquando contingit, vel in alijs legatis de ſui natura ad hæredes legata-
18 rij tranſitorijs, ſecus autem in ſimplici vſufructu, qui regulariter de ſui natura finitur per mortem ſiuè naturalem, ſiuè ciuilem vſufructuarij, & ipſo iure conſolidatur cum proprietate, nec tranſit ad hæredes *§. finitur Inſtit. de vſufruc. Caualcan. eod. tit. n.* 229. *cum alijs per eundem Gratian. cap.* 662. *n.* 4. Ita vt nec huiuſmodi vſusfructus poſſit alte-
19 ri per vſumfructuarium expreſsè relinqui, nec legari, quaſi effectus legati conferatur in tempus quo omne ius vſusfructuarij eſt periturum, niſi in vita illi ſuperueniret proprietas quo caſu poſſet tale legatum conualidari, idem *Grat. cap.* 237. *in prin. & per tot.*

Et hoc magis dicendum eſt in caſu noſtro, vbi hujuſmodi vſusfructus videtur reſtrictus ad alimenta tantùm, & ſolitā præminētiam in domo, nam relicta vxore domina, & vſufructuaria herede filio inſtituto, ſeù alijs deſcendentibus locum filij obtinentibus legatum reſtringitur ad ſola alimenta, & ſoli-
20 tam preeminentiam in domo viri, non autem continet plenum vſumfructum, hocq; fauore filiorum, quos dùm teſtator inſtituit non eſt preſumendum voluiſſe illos priuare vſufructu omnium bonorum relicta nuda proprietate, ſicq; illos inopes, & viuente vxore quodāmodo fame laboraturos relinquere iuxtà conſuetudinem Bulgari, quam vbiq; omnes ſumma æquitate, & ratione amplexi ſunt, vt per *Gabriel. lib.* 5. *concl.* 2. *de vſufr. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.* 9. *tit.* 7. *Soc. iun. conſ.* 94. *n.* 5. *lib.* 1. *& conſ.* 97. *n.* 12. *lib.* 2. & latius explicat plures alios adducens, & caſus diſtinguens *Menoch. de præſump. lib.* 4. *præſump.* 139. *per tot. quibus addo Cabal. reſol. crim. caſ.* 222. *n.* 32. *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 901. *n.* 6. *cap.* 70. *n.* 48. *cap.* 46. *n.* 9. *cap.* 216. *n.* 31. *cap.* 563. *in prin. & cap.* 919. *n.* 12. *Duran. deciſ.* 258. *n.* 6. *& ſeqq.* in quibus locis plenè habetur quando legatum vſusfructus factum vxori hærede filio inſtituto reſtringatur ad alimēta, vel comprehendat totum vſumfructum.

Inſuper dicta D. Franciſca tenetur cauere de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, & de reſtituendo proprietatēm ſaluam finito vſufructu, ſi legatum ad vſumfructum extendi dicamus, ita vt nec huiuſmodi cautio ſibi
21 potuiſſet remitti à marito teſtatore, & donec illam præſtiterit non eſt admittenda ad vſumfructum *Pract. Papp. libel. ad dot. & vſumfruc. gloſ. dedit, & legauit n.* 4. *Clar. §. teſtamentum quæſt.* 64. *per tot.*

Quod generale eſt in quolibet vſufructuario licèt ditiſſimo, & non ſuſpecto cùm talis cautio veniat de natura vſusfructus poſſet ta-
22 men tacitè remitti per hæredem illam non petendo, quia tunc demùm eſt præſtanda ſi petatur *tot. tit. ff. de vſufruc. & quemad. vſusfruct. caue Minſing. obſer.* 6. *n.* 2. *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 901. *nu.* 10. *Maur.*

tract.

*tract. de fideiuſſ. part. 1. ſect. 3. cap. 19.
per tot.*

Si tamen vſusfructuarius non præſtita di-
cta cautione repetiatur in poſſeſſione, &
percipiat fructus illos acquirit, & lucratur,
ſi autem non poſſideat, nec percipiat fru-
ctus, non poteſt illos prætendere à proprie-
23 tario, qui eos percipit, & quandocumquè
petatur dicta cautio debet vſusfructuarius
quamuis ab initio fuerit admiſſus ea non pe-
tita, illam prçſtare, aliàs à die petitionis ſua
poſſeſſio incipit eſſe vitioſa, & non ſuffraga-
tur ad aquirendum fructus; vt latè per *Rot.
Rom. in Auinionen. vſusfructus Ven. 11. De-
cembris 1637. coram Ghiſlerio in Nouiſſ. part.
7. deciſ. 258. per tot. & pulcrè Gratian. d.
cap. 901. n. 14. & ſeqq.*

Quá cautionem cùm fideiuſſoribus ſi pro-
pter impotentiam inueniendi fideiuſſores,
& paupertatem non poſſit præſtare vſusfru-
ctuarius, poſſeſſio bonorum eſt relinquen-
da penès hæredem proprietarium, qui ſa-
24 tiſdet de correſpondendo illi, de fructibus
deductis expenſis, vel de alimentis tantum
quando vſusfructus reſtringeretur ad ali-
menta conſtito tamen priùs, quod vſusfru-
ctuarius non poſſit inuenire fideiuſſorem
*Maur. loc. ſup. cit. d. cap. 19. n. 32. & Rot.
d. deciſ. 258. n. 22. cum alijs per Gratian. d.
cap. 901. n. 13.*

Nequè excuſatur vſusfructuarius à dicta
cautione, etiam in caſibus in quibus vſusfru-
ctus reſtringitur ad alimenta iuxtà ſuperius
dicta, cùm & hoc caſu, in quo propria au-
25 ctoritate capere poteſt alimenta teneatur
quoquè alimentarius illam preſtare *Picus in
l. Titia §. Titia n. 139. ff. de leg. 2. ſequitur Me-
noch. de præſump. lib. 4. præſump. 139. n. 27.
in fine, et n. 32.*

Tenètur etiam quilibet vſusfructuarius in-
uentarium conficere, ita vt non poſſit ei re-
26 mitti à teſtatore *Gratian. diſcep. forenſ. cap.
696. n. 12.* ad hoc vt quandocunque cogno-
ſci poſſit an vſusfructuarius vſus fuerit arbi-
trio boni viri, & an faciat plenam reſtitutio-
nem rerum, quæ ad eum peruenerunt, idem
Gratian. cap. 711. n. 45. tenetur enim red-
dere rationem de omnibus, etiam ſi eſſet ſo-
lum alimentarius, quam rationem, cuius
caput inuentarium reputatur, ſine illo mini-
mè reddere poſſet *Menoch. d. præſump. 139.
n. 29. et n. 32.*

In quo quidem vſufructu mobilium, &
immobilium continentur, etiam fructus per-
cepti, & in domũ reconditi tempore mortis
teſtatoris, animalia, iocalia, torques, annu-
li, veſtes, ſuppellectilia, pẽſiones domorum,
26 & omnia alia ſimilia, quę appellatione
mobilium continentur, licet vſu conſuman-
tur, facta tamen ęſtimatione illorum, & prę-
ſtita cautione de reſtituendo finito vſufru-
ctu quantitatem, in qua fuerint æſtimata,
cùm non fiant abſolutè legatarij, ſed tenea-
tur ſaltem æſtimationem reſtituere eorum,
27 quæ fuerunt vſu conſumpta, & quæ non
fuerunt penitus conſumpta reſtituere in eo
ſtatu, quo reperientur finito vſufructu, licèt
contrita, & deteriorata *l. 1. & 2. ff. de vſu-
fr. ear. rer. quæ vſu conſum. Bald. conſ. 337.
lib. 5. Crauett. conſ. 300. n. 5. latè Gratian.
diſcep. forenſ cap. 585. n. 13. & ſeqq. ad fi-
nem, & cap. 543. n. 9.*

Quę ęſtimatio erit pręſtanda, & reſtituen-
da ſecundum valorem huiuſmodi rerum de
28 tempore inchoati vſusfructus; quando ſu-
mus in his, quæ breui tempore conſumun-
tur; quando verò ſumus in illis, quarum
conſumptio fit vſu longiſſimi temporis, ſi
adhuc extent reſtituuntur, vt dixi, in eo ſta-
tu, quo reperiuntur finito vſufructu *Alex.
conſ. 58. n. 7. lib. 3. Surd. deciſ. 67. per tot.
cum alijs per eund. Gratian. cap. 130. n. 23.*

SVMMARIVM
In Caput XXXIX.

1 *Capturæ ratione ſuſpicionis fugæ, vt ſit va-
lida, quæ precedere debeant.*
2 *Statutum quod debitor ſuſpectus poſſit carce-
rari eſt intelligẽdum ſecundum ius cõmune.*
3 *Debitum qualiter antè capturam ſit proban-
dum.*
4 *Debitum probatur iuramento creditoris quã-
dò periculum eſt in mora.*
5 *Debitum poſt obtentam capturam debet legi-
timè probari alias captura redditur nulla.*
6 *Debitor non poteſt pro modica quantitate al-
legari ſuſpectus de fuga.*
7 *Deterioratio conditionis debitoris debet eſſe
magna, & emergens poſt contractum.*
8 *Debitor quando poſſit iurari ſuſpectus, etiam
ex cauſa quæ ſuberat tẽpore cõtracti debiti.*

9 De-

9 *Deterioratio eſt probanda per apertiſſimas probationes poſt capturam, vel antè capturam vbi periculum non eſt in mora n. 10.*

11 *Creditor tacens per multum tempus poſt habitam notitiam de inopia debitoris videtur denuo illum approbare, & non poteſt iurare ſuſpectum.*

12 *Emens merces pro contanti ſi ſe itineri accingat non ſoluto pratio poteſt iurari ſuſpectus, & carcerari, & quando ſecus.*

13 *Plena eſt ſecuritas ab omni executione tempore nundinarum.*

14 *Debitor poſſet immobilia, etiam non æquiualentia, quando non poſſit carcerari.*

15 *Debitor poſſidens mobilia æquiualentia, quando non poſſit carcerari.*

16 *Debitor in quo loco poſſidere debeat, vt nõ poſſit carcerari.*

17 *Suſpicio leuis, & modica non ſufficit ad iurandum debitorem ſuſpectum, ſed vrgens eſſe debet, & grauis.*

18 *Iudex quando non debeat arbitrari debitorem ſuſpectum de fuga.*

19 *Debitor ex quibus cauſis dicatur de fuga ſuſpectus n. 20. & 21.*

22 *Cauſæ ſuſpicionis quomodo probari debeant.*

23 *Satiſdatio eſt medicina ſequeſtri, & ſuſpicionis fuga.*

24 *Debitor in diem, vel ſub conditione vergens ad inopiam poteſt compelli ad ſatiſdandum adueniente tempore.*

25 *Debitor dans fideiuſſores videtur capturam approbare niſi faciat cum proteſtatione n. 26*

27 *Proteſtatio conſeruat ius dicendi de nullitate capturæ.*

28 *Debitor fideiuſſorem praſtans non dicitur conſentire in iuriſdictionem.*

29 *Debitor ſuſpectus an poſſit relaxari ſub iuratoria cautione.*

30 *Cautio iuratoria quando non admittatur.*

31 *Debitor carceratus non habens vndè viuere eſt alendus à creditore.*

32 *Niſi poſſit viuere ex alemoſinis, et dummodo bonis cedat.*

33 *Quid in hoc ſeruetur in ſtatu Eccleſiaſtico.*

34 *Creditor volens iurare debitorem ſuſpectum de fuga quid narrare debeat.*

ANtequàm Iudex concedat mandatum capturæ ratione ſuſpicionis fugæ debitoris multa præcedere debent.

Primò, quod ſaltem ſummariè, & ſemiplenè conſtet de debito.

Secundò, quod debitor à tempore contractus citra notabiliter conditionem ſuam deteriorauerit, vel ſaltem hæc notabilis, & magna deterioratio deuenerit ad notitiam creditoris poſt contractum.

Tertiò, quod poſtquam creditor ſciuit huiuſmodi deteriorationẽ non diù tacuerit.

Quartò, quod debitor non poſſideat immobilia, vel mobilia ſufficientia, quæ faciliter occultari non poſſint.

Quintò, quod adſit ſuſpicio fugæ per exteriores præſumptiones indicia, & argumenta.

Quibus omnibus concurrentibus, ac pręſtito iuramento de ſuſpicione prædicta, ſe-
1 curè, & valide impetratur captura, aliàs
ſecùs, vt ſingulariter probat *Franc. Curt. in
tract. de ſequeſtr. quæſt. 2. n. 41. latè Caccialup.
tract. de debit. ſuſpec. & fugit. quæſt. 6.
per tot. Pet. Pecch. tract. de iure ſiſten. & manu.
inıect. cap. 11. per tot.*

Atquè per ſupradicta requiſita pluriès in
facto reſpondi, tam conſulendo, quàm iudicando
pro nullitate huiuſmodi capturarum
ſuſpicionis fugę, quę vt plurimum dùm opponitur
à carceratis ſunt nullæ, etiam vbi
adeſt ſtatutum quo debitor ſuſpectus de fu-
2 ga poſſit carcerari, quia non eſt ſimpliciter
intelligendum, ſed ita demùm ſi prædicta
requiſita concurrant cùm ſtatuta paſſim recipiant
interpręetationem paſſiuam à iure
communi, ac ab eo determinentur, & declarentur
*Bart. in l. fin. C. de ſponſ. Caccialup.
d. quæſt. 6. n. 3. Maur. tract. de fideiuſſ.
part. 2. ſect. 3. cap. 38. aliàs 48. per totam
Menoch. de arbitr. caſ. 87. n. 22. & ſeqq.*

Quò igitur ad primum requiſitum ſciendum
eſt, quod debitum pro quo impetratur
captura debet antè illius conceſſionem taliter
per creditorem probari, quod ſi facta
eſſet probatio parte citata, vel pręſente ſufficeret
ad condemnationem, & ſic debet
3 probari per teſtes, vel inſtrumenta, ſiuè
per æquipollens, vt per oſtenſionem librorum
fide dignorum, quando periculum non
eſt in mora, vt quia arguatur debitor ſuſpectus
ex eo ſolum, quod immobilia non poſſideat,
non tamen ad hanc probationem faciendam
debet citari, nè inſtruatur ad fugam
*Bart. in l. ſi creditores ff. de priuil. credit.
Ang. in l. nemo carcerem C. de exact. tribut.
& in l. ſi ab arbitro §. qui ex cauſa ff. qui ſatiſd.*

cog. cum alijs per Caccialup. d. quaſt. 6. n. 9.
& ſeqq. ad 16. Petr. Pecc. d. cap. 11. n. 4. &
Curt. d. tract. de ſequeſtr. quaſt. 2. n. 42. &
n. 49. vbi verò periculum eſſet in mora, vt
quia ageretur de fuga inſtanti iam à debito-
re preparata ſufficeret iuramentum credito-
4 ris ad probandum de ſuo credito ante cap-
turam, præcipuè ſi allegetur non eſſe in
promptu inſtrumenta, vel teſtes, cùm aga-
tur de præiudicio, quod poteſt ſtatim repa-
rari præſtita cautione de ſtando iuri, & iudi-
catum ſoluendo, ſed ſi actor poſteà ordina-
riè, & concludenter per apertiſſimas pro-
5 bationes non doceat de ſuo credito poſt ob-
tentum capturam, nihil obtinebit *Caſtr. conſ.*
pen. lib. 1. Pariſ. conſ. 107. n. 54. lib. 3. Petr.
Pecch. & Caccialup. loc ſup. cit. vbi hoc mo-
do diſtingunt, & diuerſas aliorum opiniones
conciliant plurimùm etiam remittendo Iu-
dicis arbitrio, & vbi ageretur de modico
debito, quod dicitur arbitrio Iudicis iuxtà
6 perſonarum qualitatem non poteſt debitor
allegari ſuſpectus, nec carcerari *Curt. de*
ſequeſtr. n. 38. Ludouic. deciſ. 41. n. 9. cum
alijs per Menoch. de arbitr. caſ. 87. n. 21.

Quò ad ſecundum requiſitum ſciendum
eſt quod non ſufficit quælibet deterioratio,
ſed debet eſſe magna, & notabilis emergens
poſt debitum contractum, vel ſaltem ad no-
titiam creditoris poſteà deueniens, quia ſi
aderat tempore contractus, & erat credito-
ri cognita, ſibi debet imputare, qui cum ſu-
7 ſpecto contraxit, nam non poteſt concedi
captura niſi noua cauſa, & calamitate ſu-
peruueniente, & adeò graui quod inducat
ſuſpicionem fugæ debitoris arbitrio iudicis
æſtimandam, prout latè docet *Menoch. d.*
caſ. 87. n. 13. & ſeqq. Theſſaur. deciſ. 220.
n. 4. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 875. n. 13.
& ſeqq. Maur. de fideiuſſ. part. 1. ſect. 3.
d. cap. 38. aliàs 48. n. 3. vbi tamen non eſ-
ſet quid imputari poſſet creditori, vt quia
agat cum debitore ex delicto, vel quaſi con-
tractu, & ſic illum voluntariè non appro-
bauerit, nec ſecum contraxerit, ſed ex ne-
8 ceſſitate, & incidenter factus ſit creditor,
nec poſteà diù tacuerit poſſet debitorem
huiuſmodi facere carcerare, etiam noua
cauſa non ſuperueniente, ſed ex cauſa, quę
ſuberat tempore ſic contracti debiti ex de-
licto, vel quaſi contractu *Caccialup. d. tract.*
de debit. ſuſpect. & fugit. quaſt. 6. n. 5.

Quę quidem deterioratio emergens poſt
contractum licèt ab initio poſſit probari iu-
ramēto per Iudicē delato, vbi periculum eſt
in mora iuxtà ſuperius dicta, & ſic ante cap-
turā ſufficiat iuramentum, tamen poſteà de-
bet plenè probari, & iuſtificari aliàs captura
9 redditur iniuſta, & venit reuocāda *Ang. in d. l.*
nemo carcerem C. de exact. tribut. Caccialup. d.
quaſt. 6. n. 20. Curt. de ſequeſtr. quaſt. 2. n. 42.
& 43. immò, & antè capturā deberet proba-
ri per teſtes, vbi non agitur de fuga inſtanti,
10 & periculum non eſt in mora, ita vt tunc nō
ſufficiat poſteà probari cùm à principio cap-
tura fuerit nulla *Dec. conſ. 75. col. 1. n. 1.*
Rom. conſ. 241. col. 2. cum alijs per Gratian.
diſcep. forenſ. cap. 875. n. 14. & 15.

Circa tertium requiſitum debet creditor
quam primùm notitiam habuerit de cala-
mitate, & inopia debitoris poſt contractum
emergente licentiam petere a Iudice de ca-
piendo, nam ſi per multum tempus tacuerit
videtur eius perſonam de nouo approbaſſe,
11 & non poterit illum carcerare facere, ſed
ſibi debit imputare ſi per taciturnitatem il-
lum denuò approbauit, iſtud autem multum
tempus erit in Iudicis arbitrio *Ang. in d. l. ſi*
ab arbitrio §. fin. ff. qui ſatiſd. cog. Caccia-
lup. d. quaſt. 6. n. 4. Menoch. de arbitr. d.
caſ. 87. n. 19. circa medium.

Illud tamen non omiſerim, quod etiam
ſi quis ſcienter contraxerit cum forenſi, &
aduena illicò receſſuro, eiq; merces credi-
derit putando, quod ante receſſum ſibi ſol-
uat prætium conuentum, ſi talis debitor ſe
itineri accingat cum re, vel mercibus non
ſoluto prætio, quod ſtatim ſoluere promi-
ſerat, poſt tanquàm ſuſceptus, immò fugi-
12 tiuus carcerari, niſi creditor illius fidem ſe-
quutus fuerit, etiam quò ad prætium, & ſic
vt dicitur vendiderit merces ad credentiam,
& non pro contanti, quia tunc ſibi deberet
imputare ſi ſciebat eum eſſe aduenam, & fo-
renſem, ac receſſurum à loco contractus,
& non poſſet contra illum ex hac cauſa man-
datū ſuſpicionis fugæ impetrare *Caccialup.*
d. tract. de debit. ſuſpec. & fugit. quaſt. 16.
n. 4. Petr. Pecch. de iure ſiſtend. & manu. in-
iect. cap. 4. n. 5. & cap. 7. n. 7. vbi ampliat
13 etiam in nundinis, licèt aliàs tempore nun-
dinarum ſit plena ſecuritas ab omni execu-
tione *Menoch. de arbitr. d. caſ. 87. n. 20.*

Circa quartum requiſitum ſciendum eſt,
quod

quod debitor poſſidens tot bona immobi-
lia, quæ ſufficiant pro ſolutione debiti, vel
etiam ſi non ſint æquiualentia debito, ſed
tamen tot, & talia vt conſiderata affectione
ad illa ceſſet ſuſpicio fugæ non poterit iura-
14 ri ſuſpectus de fuga, nec carcerari ex hac
cauſa cùm non ſit neceſſe ad hunc effectum,
quod bona ſint debito æquiualentia *Caccia-
lup. d. tract. quæſt. 1. n. 9. & 10. Menoch. d.
caſ. 87. n. 13. cum alijs per Gratian. diſcep.
forenſ. cap. 875. n. 11. & 12.*
Immo quamuis debitor nulla bona im-
mobilia poſſideret, & ſed tot bona mobilia,
quæ ad ſolutionem debiti ſint ſufficientia,
& quæ veriſimiliter, ac de facili non poſſint
15 occultari, & aſportari non poterit dici ſu-
ſpectus, nec carcerari, ſecus autem ſi non
eſſent pro debito ſufficientia, vel poſſent de
facili aſportari *Marſil. ſing. 282. Caccialup.
d. quæſt. 1. n. 10. Menoch. d. caſ. 87. n. 14.*
Et ſufficit huiuſmodi bona poſſideri per
debitorem in loco vbi conueniri poteſt, &
ſic in loco ſuæ originis, vel domicilij, vel in
16 loco contractus, ſiuè alibi quamuis credi-
tor ſit alterius loci; quia ſibi debet imputa-
re ſi ſcienter contraxerit cum forenſi eius
conditionem, & ſtatum diligentius non in-
ueſtigando, prout inueſtigare debeat *l. qui
cum alio ff. de reg. iur.*
Quò ad quintum circa cauſas ſuſpicionis
ſciendum eſt, quod non omnis ſuſpicio, quę
reſideat in ſolo animo creditoris ſufficit ad
allegandum debitorem de fuga ſuſpectu,
ſed exprimi debet propter quod, ſeù prop-
ter quam cauſam creditor habeat illum pro
ſuſpecto, & Iudex debet inueſtigare, & exa-
17 minare an cauſa allegata mouens animum
creditoris ad ſuſpicandum ſit probabilis, &
iuſta, & ſi ſibi talis fuerit viſa, capturā conce-
dere conſtito de aſſertis, aliàs illā denegare,
cùm ſuſpicio non debeat eſſe leuis, & modi-
ca, ſed vrgens, ac animum Iudicis mouens
ad ſuſpicandum de fuga *l. ſi ab arbitro §. 1.
ff. qui ſatiſd. cog. & l. item ſuſpectus ff. de
procur. Caccialup. d. quæſt. 6. n. 6.*
Quænam autem dicantur iuſtę, & proba-
biles cauſæ ſuſpicionis reſidet, vt plurimum
in Iudicis arbitrio; qui ſuſpectum arbitrari
18 non debet, aliquem ex eo ſolum quod im-
mobilia non poſſideat, ſed quando nec mo-
bilia poſſident ſufficientia, vel ſunt talia,
quæ de facili poſſunt occultari, & quid in
hoc obſeruare debeat prudens Iudex, latè
tradit *Menoch. de arbitr. d. caſ. 87. n. 13. &
ſeqq.* vbi etiam quod ſuſpectus dici poterit,
qui propter ſuos malos mores bona profun-
dit, & dilapidat dando operam aleæ, com-
19 meſtionibus, meretricibus, & ſimilibus *Iaſ.
in d. l. ſi ab arbitro n. 5. Pariſ. conſ. 99. n. 29.
lib. 3. Curt. in d. tract. de ſequeſtr. n. 36.* Si-
cut & ille ſuſpectus redditur; qui iam ince-
20 pit componere ſarcinulas, vel qui alias in
iudicium vocatus fuit contumax, ſiuè aliter
animum ſuum ad fugam diſpoſitum oſten-
dit per alia ſigna exteriora, & præſumptio-
nes, quæ ſemper contra fallitos creſcunt, vt
per *Caccialup. d. tract. quæſt. 1. n. 11. & ſeqq.*
vel quando officina, ſiuè apotheca debito-
21 ris extra cōſuetum manet clauſa, vel quan-
do debitor incepit exercere ludos à iure
prohibitos, vel ſub grauibus vſuris pecu-
nias accipere, ſiuè bona ſua mobilia in ſe-
creto, & abſcondito tenere, vel multis fi-
deiuſſionibus ſe implicare, ſiuè quid aliud
facere, ex quo Iudex in probabilem ſuſpi-
cionis credulitatem adducatur *Petr. Pech. d.
tract. de iure ſiſten. & manu iniect. cap. 11.
num. 2.*
Huiuſmodi autem cauſæ ſuſpicionis vbi
periculum eſt in mora poſſunt ab initio, &
ante capturam probari ſolo iuramento cre-
ditoris, prout communiter obſeruatur, ſed
facta captura debent poſteà plenè iuſtifica-
22 ri, vbi verò periculum non eſt in mora de-
bent ante capturam probari per duos teſtes,
vel taliter quod ſufficeret ad plenam proba-
tionem inducendam ſi parte citata fieret
probatio, vt dictum eſt ſupra de debito *Cac-
cialup. d. quæſt. 6. n. 17. & 18. cum alijs per
Menoch. d. caſ. 87. n. 1. & ſeqq. facit Gratian.
d. cap. 875. n. 7. & 8.*
Et ſupradictis omnibus requiſitis concur-
rentibus poterit non ſolum debitor purus,
& cuius dies ſolutionis iam ceſſit arreſtari,
& detineri donec ſatiſdet de ſtando iuri, &
iudicatum ſoluendo (ſatiſdatio enim eſt me-
dicina ſequeſtri, & ſuſpicionis fugę, niſi ef-
23 fectum exequendi *Caſtr. in l. ſi fideiuſſor. §.
fin. n. 5. ff. qui ſatiſd. cog. Caccialup. d. tract.
quæſt. 9. & quæſt. 11. Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 531. n. 85. & ſeqq. Maur. de fideiuſſ. part.
2. ſect. 4. cap. 28. & 29.*) Sed etiam debitor
in diem, & ſub conditione vergens ad ino-
24 piam, ſi noua cauſa ſuperueniat poſt obliga-

mendo iuxa ſubiectam materiam, & immediatè fidem faciendo de expoſitis modis, & formis, quibus ſupradictum eſt, quare petat, & inſtet ſibi etiam deferri iuramentum, & mandatum ſuſpicionis fugæ cõcedi, quibus peractis, & delato iureiurando Iudex huiuſmodi mandatum concedere debet, prout latè docet *Ang. in d. l. ſi ab arbitro* §. *1. ff. qui ſatiſd. cog. & Caccialup. loc. cit. queſt. 6. n. 24.* Et ita paſſim practicari vidi.

SVMMARIVM
In Caput XXXX.

1 MAioratus, vel Primogenitura an mortuo primogenito, vel maiore natu primo vocato vadat ad eius deſcendentes, vel potius ad maiorem natu de familia licet ex alia linea n. 19. & n. 22.

2 Maior natu quando vocatur admittitur ille qui habet huiuſmodi qualitatem, & non alij deſcendentes à primo vocato, & admiſſo cum dicta qualitate, quæ non eſt tranſmiſſibilis in filios.

3 Maior in dubio intelligitur de maiore natu, & non alijs reſpectibus.

4 Repræſentatio non habet locum vltrà fratrum filios.

Filius primogeniti non dicitur primogenitus in primogenitura inducta ab extraneo vltrà fratrem.

5 Proximitas honorati, & grauati an ſit attendenda, vel potius ipſius teſtatoris.

6 Succeſsio an poſsit deferri per ſaltum de vna linea in alia lineam.

7 Teſtator in dubio cenſetur vocaſſe familiam in genere, & non vnius tantùm.

8 Voluntas teſtatoris vbi apparet non eſt vlterius quærendum.

9 Pars vna teſtamenti aliam declarat ad colligendam mentem teſtatoris.

10 Teſtator qui aliquem prædilexit an eodem modo cenſeatur illius poſteritatem prædilexiſſe.

11 Maior affectio quando conſiderari poſsit erga remotiores.

12 Repræſentatio non habet locum in ſucceſsione ex teſtamento, ſed tantùm ab inteſtato, & quæ ſit ratio n. 13.

14 Habens qualitatem requiſitã à teſtatore debet admitti ad ſucceſsionem.

15 Appellatione maioris ex deſcendentibus, & appellatione familiæ qui veniant n. 16.

17 Vocatus ad ſucceſsionem quando poſsit propria auctoritate capere poſſeſsionem.

18 Iudex qualiter poſsit immiſsionem concedere ex remedio l. fin. de ed. D. Ad. toll.

20 In ſucceſsione maioratus, & primogenituræ quæ ſint conſideranda.

21 Maior natu, vel ſenior de domo vt admittatur, quid requiratur.

23 Maioratus ſemel ingreſſus vnam lineã quando poſsit tranſire ad aliam lineam.

24 Teſtator poteſt legem quam velit ſuę diſpoſitioni opponere.

D. Paulus de Guardis teſtator.

D. Franciſcus Gherardi de Guardis.

Paulus natu maior. anno 1594. — Attilius natu minor. anno 1602.

Antonius Maria natu minor. anno 1651. — Franciſcus natu maior. anno 1644.

DOminus Paulus ſenior de Guardis Florentinus ſuum vltimum cum quo deceſſit condidit teſtamentum, in quo hærede vniuerſali inſtituta D. Franciſca eius vnica filia illam hoc modo grauauit, quod ſi decederet ſine filijs maſculis deberet recognoſcere familiam, ſiuè caſatam Dominorum de Guardis in filijs D. Franciſci Gherardi de Guardis primogentium, & maiorem tempore natorum, ſeù naſcendorum ex legittimo matrimonio pro ſumma ſcutorum quindecim millium in tot bonis ſtabilibus conſeruan-

ſeruandis in dicta caſata de Guardis in ma-
iore huiuſmodi deſcendentię per annos cen-
tum à die quo dominium illorum adepti
fuerint cum prohibitione alienationis extra
dictam caſatam, & ſæpius generaliter men-
tionem faciendo de dicta caſata.

Cui quidem legato factus fuit locus per
obitum D. Franciſcæ hæredis ſine filijs pro
prima vice in perſonam D. Pauli iunioris
de Guardis tanquam natu maioris inter fi-
lios, & deſcendentes dicti D. Franciſci ſe-
nioris de Guardis iuxta ſupradictam diſpoſi-
tionem. Quo D. Paulo primo honorato
deſcendente quæritur an huiuſmodi lega-
tum debeat peruenire in D. Antonium Ma-
riam eius filium licet hodie minorem ęta-
te inter deſcendentes dicti D. Franciſci ſe-
nioris; ſeu potius in D. Franciſcum iunio- 2
rem filium D. Attilij eodem D. Attilio pre-
defuncto tanquàm habentem qualitatem
maioris ætatis à teſtatore requiſitam in di-
ctis deſcendentibus D. Franciſci ſenioris vo-
catis.

Quam difficultatem in materia Primoge-
nituræ inductæ à ſtatuto, vel conſuetudine,
ſiue ab aliquo aſcendente inter ſuos deſcen-
dentes adeò perplexam, & brocardicum
exiſtimant Doctores, vt nonnulli multum
impiè auſi fuerint dicere illam eſſe duello
deffiniendam, & omnes aſſerant pro vtraque
1 parte extare communem opinionem ex cō-
geſtis per *Tiraquel. de iure Primog. quæſt.* 40.
Io. le Cerier de iure Primogen. lib. 1. *quæſt.* 25.
Iacob. à Sara, qui latiſſimè in ſuo tractatu
de eadem materia hanc ſolam quæſtionem
tractandam propoſuit *Gabriel. de ſucceſſ. ab
inteſt. concl.* 2. *Ceual. com. contra com. quæſt.*
157. *quos refert Michalor. tract. de fratr.
part.* 3. *quæſt.* 27. *n.* 9.

Ego autem ommiſſis ſuperfluis animad-
uertendum puto nos verſari extra tam ar-
duam difficultatem, quià non ſumus vt pa-
tet in ſimplici primogenitura, quæ ſolet eſ-
ſe perpetua, inducta in partibus Hiſpaniæ,
& Gallię à ſtatuto, vel conſuetudine, ſeù
cum Principis licentia ab aliquo aſcenden-
te inter ſuos deſcendentes, in quibus termi-
nis loquuntur ſupràrelati Doctores, & alij,
qui articulum ita controuerſum appellant,
ſed verſamur in clara mente teſtatoris indu-
centis ſimplicem Maioratum, & legatum
ſcutorum quindecim millium conſeruan-
dum tantùm per annos centum inter de-
ſcendentes D. Franciſci ſenioris de Guardis,
in maiore tamen ſuę deſcendentiæ, & fami-
liæ, ita vt ex iuris diſpoſitione, qui ſenior,
& maior ætate reperitur inter omnes de-
ſcendentes dicti D. Franciſci ſenioris de
Guardis, qualis nunc eſt (mortuo D. Pau-
lo primo vocato) dictus D. Franciſcus iu-
nior D. Attilij, filius ſit admittendus ad
huiuſmodi legatum non obſtante ſuperex-
ſtentia D. Antonij Marię filij dicti D. Pauli
cùm ſit cæteris iunior, & ſic non habebat
qualitatem à teſtatore requiſitā, quia quan-
do vocatur maior natu de domo, & caſata
in genere, ſeù de deſcendentia talis perſonæ
abſq; expreſſione nominis proprij quo ad
vocatos, prout in caſu prædicto apparet te-
ſtatorem habuiſſe ſolùm reſpectum ad illam
qualitatem antiquitatis, & maioritatis, &
voluiſſe quod qui habet talem qualitatem
mortuo poſſeſſore ſuccedat non obſtante,
quod maioratus ſic tranſeat per ſaltum de
vna linea ad aliam; cùm dicta qualitas tan-
quam perſonalis non ſit tranſmiſſibilis in fi-
lios vltimi poſſeſſoris primogeniti, ſeù ma-
ioris, ſed illis poſthabitis tanquàm non ha-
bentibus qualitatem maioris ætatis requiſi-
tam tempore deuolutionis maioratus, ſiuè
primogenituræ tranſire debeat maioratus
ad maiorem natu familię, ſeù deſcendentię
contemplatæ, & honoratæ in quo talis qua-
litas reperiatur, vt latè probant in puncto
Alex. conſ. 4. *per tot. lib.* 4. *& conſ.* 123. *n.*
1. *&* 2. *lib.* 1. *Rom. conſ.* 438. *n.* 13. *&* 14.
Surd. conſ. 403. *n.* 39. *verſ. Tertio reſponde-
tur, & conſ.* 468. *per tot. Theſſaur. quæſt. fo-
renſ. lib.* 1. *quæſt.* 35. *n.* 2. *& ſeqq. cum alijs
per Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 695. *per tot.
& cap.* 456. *n.* 83. *et* 84. *& cap.* 834. *n.* 6.
& per Redenaſch. conſ. 17. *lib.* 1. *quibus ad-
do Alb. Manuel. conſ.* 60. *per tot.*

Quotieſcumq; enim fit mentio de maiore
in dubio intelligitur de mariore natu, &
ætate non alijs reſpectibus ſi ſubiecta mate-
3 ria contrarium non ſuadeat *Alex. d. conſ.* 4.
n. 2. *Menoch. de arbitr. caſ.* 124. *n.* 3. *& de
præſump. lib.* 4. *præſump.* 92. *n.* 1.

Neque ſumus in maioratu, vel lega-
to facto ab aſcendente, vel fratre, ſed b
extraneo longè remotiore, quo caſu cùm
agatur de ſuccedendo ipſi teſtatori, cuius
4 reſpectu ſumus vltrà fratrum filios non ha-
bet

bet locum repręſentatio, nec filius primo-
geniti poteſt dici primogenitus *Tiraquel. d.
tract. quæſt.* 41. quem ſic intelligit, refert,
& ſequitur *Michalor. d. cap. 27. n. 10. & la-
tè probat Mandel. d. conſ. 60. per tot.*

Proximitas igitur D. Pauli primò hono-
rati propter qualitatem maioris ætatis non
erit attendenda, ſed potius mens, & proxi-
mitas ipſius teſtatoris, cui immediatè ſuc-
ceditur per habentes dictam qualitatem,
quia licèt in deſcendentibus à teſtatore at-
tendatur proximitas honorati, & grauati
5 nè pro habenda regula ſucceſſionis ſit neceſ-
ſe interdum reuoluere mille annos, tamen
ſecùs eſt vbi agitur de extraneis, & non de-
ſcendentibus, & de vocatis ſub nomine col-
lectiuo non proprio, quale eſt illud verbum
deſcendenti ſtans per ſe ſubſtantialiter, &
non adiectiuè, quo caſu non attenta proxi-
mitate honorati ſit tranſitus de vna linea ad
aliam, pręcipuè vbi ſic conſtat eſſe de mente
teſtatoris, vt poſt multa videtur ſentire
*Gratian. diſcep. forenſ. cap. 493. num. 24. &
ſeqq.*

Quod enim ſucceſſio non poſſit deferri
per ſaltum de vna linea in alia, ſed donec
ſupereſt aliquis ex linea illius, qui ſemel
fuit admiſſus ad eum ſpectet ſucceſſio ex-
cluſis alijs, licèt ſit opinio multum contro-
6 uerſa, ex traditis per *Peregr. de fideicom. art.
7. n. 13. &c.* intelligitur niſi ex verbis teſta-
menti appareat teſtatorē voluiſſe fieri tran-
ſitum ad aliam lineam, immò hoc argui poſ-
ſet etiam ex coniecturis, & præſumptioni-
bus, quæ haberentur pro liquidiſſimis pro-
bationibus, & iuxtà illas eſſet iudicandum
quamuis teſtator ita apertè, prout fecit non
expręſſiſſet ſuam voluntatem *Gratian. cum
multis alijs ab eo allegatis in cap. 621. n. 4.
& ſeqq.*

Et quod in dubio teſtator cenſeatur vo-
caſſe potiùs genus, & familiam abſolutè, &
generaliter Dominorum de Guardis deſcen-
dentium à Domino Franciſco, quàm ſe vo-
7 luiſſe reſtringere ad ſolum genus familiam
D. Pauli primò honorati propter qualita-
tem maioris ætatis, licèt verba habeant du-
plicem ſenſum, & poſſint referri tàm ad fa-
miliam abſolutè conſideratam, quàm ad ſo-
lam deſcendentiam dicti D. Pauli, probatur
ex traditis per *Menoch. de præſump. lib. 4.
præſump. 88. n. 1. & ſeqq.* præcipuè in caſu
noſtro, vbi ſatis apertè teſtator declarauit
mentem ſuam, & intentionem dùm per ver-
ba totiès repetita abſolutè, & generaliter
conſiderauit familiā Dominorum de Guar-
dis in filijs, & deſcendentibus D. Franciſci
ſenioris, & voluit legatum ſcutorum 15. m.
ſpectare ad maiorem natu de dicta familia,
8 & deſcendentia, & vbi conſtat de voluntate
teſtatoris non eſt vlteriùs quęrendum *l. in
conditionibus ff. de condit. & demonſtrat. Gra-
tian. diſcep. forenſ. cap. 645. n. 15.* ita vt vna
pars teſtamenti alteram declaret ad effe-
9 ctum colligendi mentem diſponentis *Rom.
conſ. 438. n. 14. idem Gratian. cap. 834. n. 5.*

Quapropter ceſſat, & aliud obiectum,
quod in ea parte, in qua teſtator prędilexit
D. Paulum tanquam maiorem natu, videa-
tur quoquè prædilexiſſe omnem eius poſte-
ritatem, quia non procedit vbi in poſterita-
10 te deficit illa qualitas maioris ætatis, ob
quam teſtator expreſsè illum honorauit ſub
nomine collectiuo, & non proprio *Soc. iun.
conſ. 168. n. 80. lib. 2. cum alijs per Gratian.
d. cap. 621. n. 8. & 9.*

Et ommiſſo quod in teſtatore noſtro non
poteſt conſiderari maior affectio erga D.
Paulum, cùm eius nomen proprium non
expręſſerit, & fortè nondùm eſſet natus, ſi
talis affectio eſſet aliquo modo conſiderabi-
lis, etiam in nondùm natis, & non proprijs
nominibus vocatis, vtiquè ſuſtinen poſſet
maiorem affectionem cadere potuiſſe erga
11 D. Franciſcum iuniorem tanquàm haben-
tem qualitatem requiſitam, & quaſi per eum
remotiorem D. Paulo, propagatio, diutur-
nitas, & familia DD. de Guardis generaliter
honorata, & dilecta vlteriùs protrahatur,
& conſeruetur *Soc. iun. conſ. 126. num. 54.
lib. 1.*

Neque obſtare debet, quod dicta qualitas
maioris ætatis ſemel extiterit, & verificata
fuerit in perſona D. Pauli, quam eius de-
ſcendentes repræſentant, & quod D. Atti-
lius, & eius linea ſemel excluſa debeat ſem-
per remanere excluſa, quia quò ad repræ-
ſentationem, vt iam dictum eſt, nō habet lo-
cum vbi in filijs deficit qualitas, ob quam
pater fuit honoratus, nec vbi agitur de ſuc-
ceſſione ex teſtamento, ſed tantùm ab inte-
12 ſtato, niſi conſtaret teſtatorem voluiſſe fi-
lium obtinere locum patris, quòd tantum
abeſt in caſu propoſito, vt potiùs manifeſtè
con-

contrarium appareat, ſic multis relatis di-
ſtinguit *Michalor. qui loquitur etiam in pri-
mogenitura d. tract. de fratr. part. 3. cap.* 15.
n. 17. *&* 18, *iuncto n.* 6. ea ratione quia in
ſucceſſione legali attenditur legis diſpoſi-
tio, ex qua filius intrat locum patris, ſed in
13 ſucceſſione teſtamentaria conſideratur affe-
ctio teſtatoris, quę in noſtro caſu, vt iam di-
ctum eſt, non non datur magis erga filios D.
Pauli, quàm filios D. Attilij, cuius excluſio,
& eius deſcendentię ideò non fuit perpetua,
ſed temporalis, durante ſcilicet vita D. Pau-
li, quo decedente debet admitti D. Franci-
14 ſcus iunior habens eandem qualitatem ma-
ioris ætatis, ob quam etiam D. Paulus fue-
rat honoratus *Gratian. diſcep. forenſ. cap.*
695. n. 11. & ſeqq.

Appellatione enim maioris ex deſcen-
dentibus veniunt omnes huiuſmodi quali-
15 tate præditi *Gratian. cap.* 456. *n.* 84. & ap-
pellatione familæ, ſeù caſatæ, quo verbo
pluriès vſus eſt teſtator ſi intelligamus acti-
uè, & effectiuè pro agnatione veniunt om-
nes filij, nepotes, & vlterioris gradus de-
ſcendentes ex colonello dicti D. Franciſci
16 ſenioris, inter quos eſt D. Franciſcus iunior
Attilij filius, ſi verò intelligamus paſſiuè, &
contentiuè eſt adeò amplum vocabulum,
quod niſi repugnaret mens teſtatoris com-
præhenderet omnes agnatos, et à tranſuer-
ſales, & aggregatos deferentes eadem inſi-
gnia, & cognomen *Menoch. de præſump. lib.*
4. præſump. 88. *n.* 2. *& ſeqq. Gratian. diſcep.*
forenſ. cap. 645 *per tot. & Rot. in Romana*
fideicommiſſi 7. Februarij 1635. *coram Merli-
no, &c.* Tantò magis igitur cenſetur vocatus
dictus D. Franciſcus iunior, qui eſt de natu-
rali deſcendentia, & colonello D. Franciſci
ſenioris, dùm habet dictam qualitatem ma-
ioris ætatis a teſtatore requiſitam.

Et ſtante certitudine bonorum ſubiecto-
rum Maioratui, & legato conſeruando, vt
ſupra, in maiore dictæ deſcendentię, cùmq;
eorum dominium recta vi abſq; aliqua re-
ſtitutione facienda ipſo iure in eodem in-
ſtanti aduenientis diei, & purificatæ condi-
tionis tranſeat in quemlibet vocatum, pote-
17 rit ſupradictus D. Franciſcus iunior, in quo
verificatur qualitas à teſtatore requiſita, ſu-
blato de medio dicto D. Paulo ex propria
perſona, & non iure tranſmiſſo capere
poſſeſſionem talium bonorum propria
auctoritate, vt benè probat *Gratian. diſcep.*
forenſ. cap. 771. *n.* 36. *&* 48. Tantò magis
18 igitur quilibet Iudex requiſitus viſo teſta-
mento in ſuo originali non cancellato, ne-
que abolito & facta fide de ſupradicta qua-
litate, poterit immiſſionem, ſeu potius aſſo-
ciationem concedere ad dictam poſſeſſio-
nem confirmandam, & tuendam, prout fieri
ſolet ex vtili remedio *l. fin. C. de adic. D.*
Adrian. toll.

Poſt hæc ſcripta, cùm in eodem puncto
conſultus reſpondiſſet Excellentiſſimus D.
C. Lælius Altogradus Nobilis Patritius, &
Aduocatus Lucenſis, sūmoperè gauiſus ſū,
dùm vidi ſupradictam meam opinionem
auctoritate tanti viri per eadem ferè funda-
menta comprobari, inquit enim ipſe (vt de-
bitus honor ei tribuatur) quod quamuis
primo aſpectu potiora videantur iura D.
Antonij Marię filij ſupradicti D. Pauli, ex eo
quod ipſe Paulus vti maior natus dicti Fran-
ciſci, olim Gherardi de Guardis, cùm fuerit
recognitus à dicta D. Franciſca, & in eum
iam deuenerint bona dicti Maioratus, teſta-
tor autem poſt primum recognitum diſpo-
ſuerit dicta bona conſeruari debere in do-
mo, & caſata de Guardis, in maiore ſcilicet
naturalis deſcendentię, ſanè hoc ex iuris di-
ſpoſitione intelligendum videatur, vt ſit ad-
19 mittendus maior natus ex linea eiuſdem
Pauli, ad quem, vt dixi, ſemel dictus Maio-
ratus peruenit, & hoc per *text. in c.* 1. *de nat.*
ſucc. feud. vbi Bald. n. 1. *Afflic. n.* 77. *Soc. ſen.*
conſ. 86. *n.* 14. *lib.* 3. *& in l. ſi cognatis n* 14.
ff. de reb. dub. Pariſ. conſ. 23. *n.* 263. *lib.* 1.
Soc. iun. conſ. 126. *n.* 27. 34. *&* 35. *lib.* 1.
Natt. conſ. 22 *n.* 1. *Rol. conſ.* 100. *n.* 14. *lib.*
1. *Molin. de Hiſpan. Primog lib.* 3. *cap* 4. *n.*
13. *&* 14. vbi ait in ſucceſſionibus huiuſmo-
di quatuor eſſe cōſideranda, & primò conſi-
derandam eſſe lineam, vt illi qui ex linea
20 vltimi poſſeſſoris, aut illius in quem ſemel
Maioratus deuenit cæteris præferantur, nec
tranſitus fiat ad alias lineas, donec ex ea de-
ſcendentes ſuperſint; ſecundò dicit conſide-
randum eſſe gradum, vt qui ſunt ex dicta
linea poſſeſſori vltimo magis proximi pręfe-
rantur remotioribus, tertiò inquit conſide-
randum eſſe ſexum, vt inter eos, qui ſunt
eiuſdem lineę, & gradus præferatur maſcu-
lus; quartò demum concludit conſideran-
dam eſſe ætatem, vt inter pares linea, gra-
du,

Digitized by Google

du, & ſexu maior natu, ſeù ſenior præfera-
tur, & hæc eſſe apprimè notanda ad inter-
prætationem voluntatis teſtatorum vocan-
tium ad primogenituram, ſeu maioratum
maiores natu, aut ſeniores de domo, vt ſci-
licet ſint admittendi reſpectiuè habentes
21 iſtam qualitatem, dummodo ſint de linea il-
lius ad quem prima vice maioratus deuenit,
adeò vt non ſit curandum de gradu, niſi in
linea, nec de ætate niſi in gradu, & quam
theoricam, ſequitur *Becc. conſ.* 138. *nu.* 46.
Surd. conſ 403. *n.* 16. *Peregr. conſ.* 42. *n.* 6.
lib. 3. *& de fideicom. art.* 27. *n.* 14. *Fuſar. de
ſubſtit quaſt.* 379. *num.* 50. *et quaſt.* 484.
n. 29. 30. 32. 33. *&* 34. vbi alios allegat, qui
oſtendunt ſucceſſionem in his maioratibus
tranſire non debere de vno in alium per ſal-
tus, hoc eſt de linea ad lineam niſi prima in
totum euacuata.

Tamen his minimè obſtantibus in præ-
ſenti caſu exiſtimat ipſe Excellentiſſimus D.
Altogradus contrarium eſſe omninò reſol-
uendum, nam cum teſtator grauauerit D.
Franciſcam filiam ſuam ad recognoſcen-
dum pro ſcutis 15. m. in tot bonis ſtabilibus
domum, familiam, ſiuè caſatam de Guar-
dis, in filijs D. Franciſci q. Gherardi Guardi
in primogenito ſcilicet, ſiuè in eo, qui eſſet
maioris ætatis ex natis, ſiuè naſcituris ex eo
de legittimo matrimonio, ita quod eadem
bona ſemper durante tẽpore annorum cen-
tum conſeruari debeant in caſatam de Guar-
dis in maiore ſcilicet talis deſcendentiæ, &
ex dicto Franciſco natus ſit de anno 1594.
D. Paulus, & deindè anno 1602. D. Attilius,
ex Attilio autem anno 1644. natus ſit D.
Franciſcus, & anno 1646. D. Lapus, ex di-
cto autem D. Paulo nuper ſolum natus ſit
D. Antonius Maria hoc eſt de anno 1651.
& ſic dictus Antonius Maria mortuo D. Pau-
lo primogenito dicti D. Franciſci, & primò
ad dictum maioratum admiſſo ſit iunior di-
ctæ deſcendentiæ D. Franciſci q. Gherardi
de Guardis, & præfatæ domus, & caſatæ;
D. autem Franciſcus filius Attilij vti natus
anno 1644. eodem Attilio prædefuncto ſit
maior ætate, & ſenior quolibet alio dictæ
deſcendentiæ, & familiæ, ſeu caſatæ, nulli
dubium eſſe poteſt quin ipſe D. Franciſcus
poſt obitum D. Pauli ſuccedere debeat, non
obſtante ſuperexiſtentia eius filij cum ſit cę-
teris iunior, & quamuis etiam maioratus ſic
tranſire debeat per ſaltum de vna ad aliam
lineam, ex quo regula contraria non habet
22 locum quando habitus fuit reſpectus ad fa-
miliã, ſeu caſatã in genere, ſeu ad deſcenden-
ti talis perſonæ ã, vt hic D. Franciſci, & voca-
tus eſt ille, qui in ea ſit ſenior, ſeu maior ęta-
te, quia tũc poſthabito filio primogeniti iam
admiſſi vti non habente qualitatem requiſi-
tam maioris ætatis tempore delatæ ſucceſ-
ſionis, tranſire debet maioratus ad ſeniorem,
ſeu maiorem natu dictę familiæ, ſeu deſcen-
dentiæ, in quo dicta qualitas verificetur,
ita tradunt in puncto videndi *Alex. conſ.*
123. n. 1. & per tot. lib. 1. *conſ.* 4. *nu.* 1. *&
ſeqq. ad* 8. *per tot. lib.* 4. *Anchar. conſ.* 27. *per
tot. Rom. conſ.* 438. *n.* 13. *&* 14. *Alciat conſ.*
8. *n.* 6. *verſ confirmantur prædicta, &c. tom.*
3. *lib.* 9. *Dec. conſ.* 443. *n.* 23. *Iacob. Beirret.
conſ.* 134. *n.* 22. *&* 23. *Oſaſch. conſ.* 71. *nu.*
21. *&* 22. *& conſ* 72. *n.* 19. *& conſ.* 73. *nu.*
10. *&* 13. *Menoch. conſ.* 442. *n.* 19. 20. 22.
& 23. *Peregr. de fideicom. art.* 13. *n.* 86. *verſ.
quod ſi maior, iuncto verſ. & hoc cauſu, &c.
et conſ.* 33. *n.* 14. *et* 15. *et conſ.* 47. *n.* 6. 12.
13. 14. *et* 15. *et conſ.* 64. *n.* 10. *et* 13. *lib.* 2.
et conſ. 34. *n.* 17. *lib.* 3. *vbi plenè Simon. de
Prat de interpret. vltim. volunt. lib.* 3. *inter-
prat.* 3. *dubit.* 4 *ſolut.* 2. *n.* 18. *pag.* 334. *Mi-
lanen. deciſ.* 9. *n.* 45. *et* 46. *et ſeqq. ad* 50.
lib. 1. *Surd. conſ.* 403. *n.* 39. *verſ. tertiò reſ-
pondetur, et conſ.* 468. *per tot. Bero. conſ.* 71.
n. 23. 28. 29 *et* 30. *lib.* 1. *Zaſ. conſ.* 20. *nu.*
12. *lib.* 2. *Gaſpar. Anton. Theſſaur. latè quæſt.
forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 35. *n.* 2. 3. 4. 5. *et nu.*
36. *Gamm. deciſ.* 307. *n.* 4. *Fuſar. de ſubſtit.
quaſt.* 358. *n.* 24. *verſ. limitatur quartò, etc.
et quaſt.* 383. *n.* 5. *latè diſputato articulo Ca-
pyc. Galeott. contr.* 48. *per tot. lib.* 1. *Horat.
Barbut. de fideicom. part.* 3. *cap.* 4. *n.* 93. 94.
et 95.

Nec prædictis reſiſtit regula habens, ma-
ioratum ſemel ingreſſum in vnam lineam in
ea ſemper permanere alijs excluſis, donec ex
23 ea aliqui ſuperſint, nam non procedit vbi
ex verbis à teſtatore expreſſis apparet con-
trariam fuiſſe eiuſdem teſtatoris volũtatem,
ſicut enim permiſſum eſt teſtatori legem,
24 quam velit ſuis diſpoſitionibus apponere,
vt ait *Honded. conſ.* 46. *nu.* 49. *lib.* 2. ita in
caſu prædicto potuit teſtator vocare maio-
rem natu de deſcendentia D. Franciſci ſem-
per, ac veniret caſus deuolutionis maioratus

eiuſdem, adeò vt deferri nequeat niſi ad eum, qui verè, & propriè, non per fictionem, aut interpretationem habeat iſtam qualitatem maioris ætatis, ita poſt alios *Galeott. d. contr. 48. n. 23. & n. 43. et infrà, et n. 56. 57. et* 58. vbi huic obiecto in ſpecie ſatisfacit.

SVMMARIVM In Caput XXXXI.

1 *Concluſum in cauſa quando dicatur, et quid operetur talis concluſio.*

2 *Citatio ad ſententiam remanet circunducta, et annullata ob admiſſionem aliorum iurium, et quando ob id ſententia ſit nulla.*

3 *Iudex quando poſſit pendente appellatione expenſas taxare.*

4 *Quæ fiunt in continenti, quando dicantur ineſſe, et quando dicatur fieri incontinenti num. 5.*

6 *Taxatio expenſarum quomodo retrotrahatur ad tempus ſententiæ, et dicatur facta incontinenti.*

7 *Citatio non eſt neceſſaria in taxatione expenſarum quando fit eadem die ſententiæ alias ſecus, et appellari poteſt ab exceſſu.*

8 *Taxatio expenſarum quomodo fieri poſſit in ipſa ſententia negotij principalis.*

9 *Expenſæ quænam ſint habendæ in conſideratione in illarum taxatione num.* 10. 11. *et num.* 19.

12 *Salarium aduocatorum, et Iudicum habet prælationem inter alios creditores.*

13 *Salarium duplex debetur ei, qui functus fuit officio duorum.*

14 *Salarium debetur etiam cauſa per concordiam terminata.*

15 *Salarium aduocatis in qua ſumma debeatur, et poſſit in pactum deduci n.* 18.

16 *Aduocati quinam dicantur.*

17 *Litigantes efficiuntur de foro vbi litigant quo ad ſalarium, pro quo poſſunt in eodem loco executiuè conueniri.*

20 *Damna, et intereſſe an veniant in expenſarum taxatione.*

21 *Expenſæ litis an poſsint excedere duplum valoris rei controuerſæ.*

22 *Expenſæ copiæ inſtrumenti quando debeatur, vel non.*

23 *Expenſæ factæ pro iuſtificanda intentione quando non ſint reficiendæ.*

24 *Iudex appellationis quomodo poſsit taxare expenſas, etiam coram primo Iudice factas.*

25 *Iudex appellationis ſimpliciter condemnando in expenſis cenſetur condemnaſſe, etiam in illis, quæ factæ fuerunt coram primo Iudice.*

POſt concluſum in cauſa, quod factum dicitur lapſo termino probatorio à ſta-
1 tuto, vel Iudice aſſignato, aperto proceſſu, & didiſcitis teſtificatis, ac commiſſis citationibus ad audiendam ſententiam, in calculo ipſius ſententiæ ferendæ nihil amplius dici, produci, vel opponi poteſt, cùm intelligatur tunc poſitus finis probationis in illa inſtantia, & debeat Iudex quàm primùm ad ſententiam deuenire nullis alijs probationibus admiſſis, quia concluſio in cauſa eſt præcluſio facultatis amplius producendi teſtes, vel inſtrumenta cum declarationibus, de quibus latè *Aſin. in prax. §. 23. per tot. Menoch. de arbitr. lib. 1. quæſt. 35. per tot. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 206. nu. 29. & ſeqq. ad finem.*

Et vbi aliquid contra prędictam iuris diſpoſitionem admiſſum fuerit deberet appellari, quia citatio iam emanata ad ſententiam dicitur reuocata, & circunducta, & fit
2 opus alia citatione, etiam ſi admiſſio fuiſſet facta cum proteſtatione ſine prędiudicio ſententię, citationis, & termini pro ſeruato habiti alias ſententia eſſet nulla ex defectu citationis, etiam ſi citatio incideret in aliam diem poſt admiſſionem niſi pronuncietur, prout in cædula, & Notarius omnia ponat ſub die pronunciationis, quo caſu etiam non valeret ſententia ſi aliundè apparere poſſit ea die in ſcriptis latam non fuiſſe *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 438. n. 4. et ſeqq. et cap. 950. n. 21. et ſeqq. et cap. 959. n. 17. et ſeqq.*

Lata demum ſententia ad fauorem Antonij Lombardi cum condemnatione aduerſariorum in expenſis reſeruata taxatione, poteſt idem D. Iudex illas taxare, etiam ſi interponatur appellatio ſi taxet incontinenti antequam ſit pręſentata inhibitio, cùm taxatio ſit quædam præcedentis condemnationis declaratio, & non ſit actus contrarius appellationi *Marant. in prax. tit. de appellat. nu. 167. Lap. alleg. 82. Lancellot. de attent. appell.*

appel. pend. limit. 11. *n.* 12. *Aſin. in prax.* §. 32. *cap.* 12. *n.* 2. *et n.* 4. *cum alijs multis per Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 698. *n.* 13. *et* 14. vbi teſtatur de veriori opinione, & contraria procedere poſſe quò ad executionem; quæ non eſt licita pendente appellatione, ac quando huiuſmodi taxatio non fit incontinenti antè inhibitionem, ſed poſt illam, quo caſu cõmitterentur attentata, idem *Gratian. cap.* 349. *per tot.* licèt ſuprarelati DD. ſimpliciter teneant poſſe fieri taxationem pendente appellatione.

Quę enim fiunt incontinenti dicuntur in eſſe *l. lecta ff. ſi cert. pet.* præcipuè vbi quę-
4 ſtio principalis non eſt de tempore, quia tunc etiam momentum haberetur in conſideratione *Iaſ. in d. l. lecta n.* 15. incontinenti autem fieri dicitur id quod fit eadem, vel
5 ſequenti die *Tiraquel. de retract. conuent.* §. 1. *gloſ.* 5. *in prin. Montan. de tut. cap.* 30. *n.* 50. immò continuo, & ſtatim fieri dicitur quod fit etiam ex interuallo ſi a princi-
6 pio ſic potuit, & conſueuit fieri *Marc. Ant. Bard. tract. de tempor. vtil. & contin. cap.* 11. *n.* 9. vbi exemplificat, prout eſt caſus noſter in ſententia expenſarum, quæ profertur in ſimul cum ſententia negotij principalis, taliſq; ſententia expenſarum quò ad quantitatem eſt tunc incerta, cuius poſteà habetur certitudo quando fit taxatio, quæ retrotrahitur ad illud tempus ſententiæ latæ ſuper negotio principali, in qua fuit etiam facta condemnatio expenſarum, vndè præſumptiuè dicitur continuò poſt ipſam ſententiam fieri, ac etiam in ſimul, & quaſi cum ipſa ſententia virtute retrotractionis licèt quandoq; fiat longè poſt *Bart. in l. ab executore ff. de appell. Anchar. conſ.* 7. *n.* 4. & non diſſentire videtur *Aſin. in prax.* §. 32. *cap.* 8. *num.* 4.

Ità vt ſi eadem die Iudex velit huiuſmodi expenſas taxare, non ſit opus alia partis citatione, quicquid aliàs eſſe neceſſariam citationem, ſi alio die fiat communiter, vide-
7 antur firmare Doctores, cum tunc temporis taxationis adijciatur certa quantitas primæ ſententię, & poſſit appellari ab exceſſu *Aſin. d.* §. 32. *cap.* 8. *per tot. Boer. deciſ.* 285. *num.* 6. *Marant. part.* 6. *act. vlt. de execut. ſent. n.* 21. *et* 22. *fol. mihi* 547. *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 349. *n.* 12. & poſſunt in ipſa ſententia negotij principalis taxari, prout aliquando ſeruari vidi hoc modo, videlicèt, victum victori in expenſis condem-
8 namus; quas ſummariè taxamus in libras tot, & hoc eſſe puto, quod volunt Doctores citationem non eſſe neceſſariam ſi eadem die fiat taxatio, cùm eodem die non poſſit comodius quàm modo ſupra relato fieri, & tunc non eſt mirum aliam citationem non eſſe neceſſariam pro huiuſmodi taxatione, cùm præceſſerit citatio generalis ad ſententiam ſuper negotio principali, cum quo ſimul expeditur etiam taxatio ſub eadem citatione; aliàs citatio eſt neceſſaria iuxta ſuperius dicta.

In quarum quidem expenſarum taxatione erit habenda ratio non ſolum factarum ad bancum iuris pro ſcripturis, ſed etiam
9 pro ſalario, & honorario procuratoris, & aduocati, & ſportularum Iudicis, ac etiam de alijs expenſis factis in itinere ad locum differentiæ *l. enim qui temerè de iud. Gratian. diſcep. forenſ cap.* 56. *n.* 4. Et quod expen-
10 ſæ procuratoris, & aduocati ſint reficiendę a condemnato in expenſis pluribus relatis, firmat idem noſter *Aſin. in d.* §. 32. *cap.* 2. *ampliat.* 66. *per tot.* ſicut, & expenſæ acceſſus ad locum differentiæ, vt per eundem *Aſin. ampliat.* 36. *in fine*. Quod procedit, etiam ſi victor habuiſſet aduocatum, & procuratorem, qui gratis illi inſeruiſſent, quia adhuc ſunt ei reficiendæ expenſæ, licèt carum occaſione nihil exburſauerit, cùm ſaltem ſemper remaneat obligatus ad antidota, erga illos *Aſin. d.* §. 32. *cap.* 2. *ampliat.* 66. *n.* 4 *et ſeqq. Gratian. diſcep. forenſ. d. cap.* 56. *n.* 41. *Tiraquel. de retract.* §. 29. *gloſ.* 4 *n.* 6.

Et idem eſt in procuratore, & aduocato, qui propriam cauſam defendant, nam
11 & illis debent refici expenſę, quas alijs ſoluiſſent, pręcipuè ſi ob propriam cauſam ſolitis negotijs aliorum vacare non potuerunt *Aſin. d.* §. 32. *limit.* 19. *n.* 2. *Gratian. d. cap.* 56. *n.* 42. *Menoch. de arbitr. caſ.* 154. *n.* 5.

Ita vt huiuſmodi honoraria aduocatorum, & Iudicum fauore ſtudij habeant priuilegium prælationis inter omnes alios credi-
12 tores *Rodriquez. tract. de concur. cred. part.* 1. *art.* 3. *n.* 18. *et latè Merlin. de pig. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 5. *n.* 32. *et ſeqq.*

Ac duplex ſalarium debetur eidem perſonæ, quæ functa fuit officio duorum, putà procuratoris, & aduocati præcipuè aucto

13 ob id labore *Felin. in c. cum olim in prin.*
de iud. cum alijs per Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 652. *num.* 10. & generale eſt, quod
gerenti duo negotia paſſim duplex ſalarium
conſtituatur *Rot. in Nouiſſ. part. 6. deciſ.* 10.
num. 13.

Et tale ſalarium debetur etiam ſi non ex-
pectata ſententia, cauſa fuiſſent per concor-
14 diam terminata *Gratian. diſcep. forenſ. cap.*
55. *n.* 16. tunc enim dicitur lis finita, & in
fine litis de iure debetur ſalarium, idem *Gra-*
tian. cap. 56. *n.* 1.

In qua autem ſumma debeatur ſalarium
aduocatis, primo eſt attendendum ſtatutum
loci, vbi de illo diſponit, vel pactum quan-
do fuit conuentum de certo ſalario, quod
fieri poteſt, dummodo non ſit de quota litis,
nunquam tamen tollitur arbitrium Iudicis,
15 quin etiam ſtante ſtatuto, vel pacto poſſit
illud moderari, vel augere ratione longio-
ris litis, & laboris, & ſic ſemper iſtud dici-
tur arbitrarium Iudicis, qui ita verſari debet,
vt pro modo litis, pro aduocati facundia,
& pro conſuetudine iudicij, & regionis æſti-
mationem adhibeat, dummodò centum au-
reos non excedat pro qualibet lite, & ſic
ſuum arbitrium vſque ad centum aureos ex-
tendere poſſet, ſi labor, & merita cauſæ ità
exigere ſibi viderentur, ſicut vſque ad di-
ctam ſummam centum aureorum, & non
vltra paciſci licitum eſt niſi addatur iuramē-
tum, quod tamen plus datum eſſet repeti
non poſſet *l.* 1. §. *ſi cui cautum, &* §. *in ho-*
norarijs. ff. de var. & extraordin. cognit. Me-
noch. de arbitr. caſ. 513. *per tot.* vbi in fine
dicit, quod pro aduocatis accipere debemus
16 illos omnes, qui quoquo modo cauſis agē-
dis ſtudio operātur, & prędicta omnia ſequi-
tur *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 56. *nu.* 1. *&*
ſeqq. ad 7. vbi etiam quod ratione iſtius ſa-
larij, vel expenſarum clientuli efficiuntur
17 iuriſdictionis illius Curiæ, in qua litigaue-
runt, licet alias non eſſent ſubiecti, & poſſunt
in ea executiuè conueniri, retineri donec
ſoluant.

Ad minus autem quando nimis in cauſa
elaboratum non fuit aduocato in prima in-
ſtantia debentur ſaltem ſex aurei in ſecunda
18 verò, & vlteriori inſtantia tres aurei, & pro-
curatori in prima quatuor, in reliquis verò
tres aurei debentur *Bellamer. deciſ.* 437. *quē*
ſequitur Aſin. d. §. 32. *ampliat.* 66. *n.* 1. qui
tanquam Florentinus, & interpretando ſta-
tutum Florentinum videtur innuere ſic in
ſtatu Florentino ſeruari.

Et vt paucis verbis omnia complectar in
taxatione expenſarum veniunt omnes ex-
penſæ neceſſariç, quæ iuxtà ſolitum morem
iudiciorum, & conſuetum fiunt, & ſine qui-
bus cauſa expediri non poſſet, vt ſunt illæ
19 aduocatorum, procuratorum, itineris, &
hoſpitij, & quantum cauſa litis abeſt ab eo,
qui obtinuit ſententiam, ita vt quandoquè
ſit etiam habenda ratio [illegible], & dam-
ni intrinſeci ob id quod quis diù litigare
coactus non potuerit ſuis vacare negotijs,
& etiam interdum damni extrinſeci, expen-
ſæ autē vtiles tantùm, & nimis delicatę non
ſunt attendendæ, & in omnem caſum dedu-
ci debet quam victor domi ſuç manēdo ex-
pendiſſet, latè *Aſin. d.* §. 32. *cap.* 3. *per tot.*
Gratian. diſcep. forenſ. cap. 33. *n.* 34. *ad* 45.
Et ſi quis velit ſingillatim videre quænam
expenſç, & quando ſint reficiendæ, latè tra-
dit *Aſin. d.* §. 32. *vbi per paginas* 26. diſtin-
ctè de omnibus pertractat *Theſaur. deciſ.*
67. *& pulchrè Duran. deciſ.* 161. *&* 420. *per*
20 *tot.* An veniant damna, & intereſſe *Gratian.*
diſcep. forenſ. cap. 833. *per tot. & Aſin. d.* §.
32. *cap.* 4. *per tot.* Et an expenſæ litis poſ-
ſint excedere duplum æſtimationis rei in
controuerſia deductæ *Magon. deciſ. Flor.* 78.
num. 2.

Sed illud hoc loci non omiſerim, quod
expenſa copiæ inſtrumenti habiti à Tabel-
lione, vel Notario, ſiuè ab Archiuio, in
22 quo continetur debitum peti poteſt, & de-
betur actori ſi prius debitorem interpella-
uerit alias ſecus *Add. ad Pract. Papp. for. li-*
bel. act. real. in prin. n. 14. *Tiraquel. de re-*
tract. conuent. §. 6. *gloſ.* 2. *n.* 23. *Aſin. d.* §.
32. *cap.* 2. *ampliat.* 20. *Duran. d. deciſ.* 420.
n. 2. *& deciſ.* 161. *n.* 5. vbi vult extractio-
nem inſtrumenti eſſe faciendam præuia ci-
tatione partis, alias expenſam huiuſmodi
non eſſe reficiendam.

Nec etiam omiſerim, quod expenſæ factę
ſiuè ab actore, ſiuè à reo pro iuſtificanda
eorum intentione, putà quod ſint hęredes,
ceſſionarij, vel quid ſimile non ſunt reficien-
dæ, cum ſint producenda inſtrumenta, nec
23 ſufficiat illorum indicatio, quando nego-
cium fuit cum alijs geſtum, maximè ſi poſt
productionem iurium ceſſarum fuerit à lite,
ità

iſtà vt dicatur calumniator, qui non probat id quod proponit, & iſto caſu deberentur ſolùm expenſæ factæ poſt productionem iurium, etiam ſtante quod victus victori in expenſis condemnetur, quia intelligendum eſt de illis expenſis, in quibus condemnatio erat de iure facienda *Dec. in l. qui in alterius 41. n. 8. & 9. ff. de reg. iur. Aſin. d. §. 32. limit. 18. & latè Gratian. diſcep. forenſ. cap. 725. n. 26. & ſeqq.*

Et ſi primus Iudex, à quo non taxauit huiuſmodi expenſas, poteſt Iudex appellationis omnes taxare, etiam coram primo, &
24 ſic alio Iudice factas, ſibi tamen datis, &
productis cedulis expenſarum, vel vt aiunt
notulis per notarius primę inſtantiæ, & in-
telligendo in Iudice ordinario, cùm ſecùs
ſit in delegato, qui ſine ſpeciali cõmiſſione
non poteſt expenſas coram alijs factas ta-
xare *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 33. n. 24.*
ac videtur eſſe de mente *Aſin. in d. §. 32.*
ampliat. 7. vbi vult Iudicem appellationis
ſimpliciter condemnando in expenſis, intel-
25 ligendum eſſe condemnare, etiam in expen-
ſis coram primo Iudice factis, niſi appareat
coram eo habuiſſe iuſtam cauſam litigandi,
& eodem §. 32. *limit. 21. in fine.*

SVMMARIVM
In Caput XXXXII.

1 *ALimenta quando ratione conſanguinitatis, & pietatis intelligantur donata n. 9. & n. 10.*

2 *Quis tenetur alere eum, cuius opera vtitur.*

3 *Opera poſt ſeptennium habentur in conſideratione, & compenſantur cum alimentis.*

4 *Obligatio, & titulus in futurum quando inducatur ex triennali praſtatione alimentorum n. 11.*

5 *Solutio pro retractis temporibus probatur per tres ſolutiones tribus annis continuis factas.*

6 *Voluntas diſponentis colligitur, etiam ex actu nullo, et reuocato.*

7 *Donatio nunquam præſumitur vbi capi poteſt alia coniectura.*

8 *Fatuitas potius, et error in facto proprio quàm donatio præſumitur.*

12 *Tempus non eſt modus inducendę obligationis.*

13 *Interpretatio illa eſt ſumenda, per quam verba inſtrumenti ſe inuicem compatiantur, et tollatur contrarietas per diſtinctionem temporum.*

ADmodum R. D. Abbas Ludouicus Stagnus de Imola pietate ductus in eius domum, & ad propriam menſam recepit Cæſarem Paulutium ſuũ conſobrinum, dùm ætatis ſuę annorum ſex remanſiſſet parentibus orbatus, ſicq; illum retinuit vſque ad quadrageſimum quintum eius ętatis annum per annos triginta nouem eidem vltrà menſam ſubminiſtrando etiam omnem albam ſuppellectilem, veſtitum, & alia ad victum neceſſaria. Cùmquè inſuper d. D. Abbas eundem Paulutium applicare curauerit arti aromatarię, in qua non parùm profecit, & multum lucratus fuit, & ab eius apotheca idem D. Abbas nonnulla aromata, & alia habuerit, ac fructus aliquorum cenſuum dicti Paulutij exegerit, ſeu penès ſe retinuerit, de anno 1640. deuenerunt ad concordiam inter ſe, qua mediante ſe ſe inuicem abſoluerunt, & liberauerunt factis ſimul computis vſque ad illam diem tàm pro prætenſionibus alimentorum d. Paulutio per eundem D. Abbatem vſque tunc præſtitorum ad propriam menſam, quam pro alijs contrapoſitis prætenſionibus eiuſdem Paulutij contra dictum D. Abbatem ratióne dictorum aromatum, & fructuum cenſus exactorum, ſeu retentorum per D. Abbatem, qui inſuper eodem amore ductus erga dictũ Paulutium promiſit, *et ſe obligauit illi ſubminiſtrare victum eundem ſolitum gratis ſemper in futurum, dum ſolita concordia, et charitate cohabitauit in dicta domo*, prout præcisè cantant verba inſtrumenti.

Sed cum dictus Paulutius publicè conquereretur de dicto accordio, & diceret ſe læſum, de voluntate, & conſenſu d. D. Abbatis de anno 1646. fuit ſpontè hincindè receſſum ab illo; & vnicuique conceſſa facultas petendi omnia, quæ ſibi competere credit, ac ſi dictum accordium nunquam fuiſſet factum, vndè dictus Paulutius petijt à dicto D. Abbate computa, & rationes ſupradictas, & è contra ſe deffendendo idem D. Abbas, etiam iure merito pretendit, & petijt ſupradicta alimenta d. Paulutio per triginta nouem annos ſubminiſtrata, ſed aduerſus

hanc

hanc intentionem D. Abbatis, multa vide-
bantur obſtare.

Primò, quod ratione conſanguinitatis, &
fauore alimentorum non exiſtente, aliqua
proteſtatione in contrarium, prædicta ali-
1 menta voluntariè præſtita cenſentur intui-
tu pietatis potius, & conſanguinitatis, quam
animo repetendi præſtita, & præſumuntur
donata per *tex. in l. 1. & l. alimenta C. de
neg. geſt. Pract. Papp. libel. pro leg. rei ſing.
gloſ. 1. n. 143. Magon, deciſ. Luc. 9. nu. 31.
Gratian. diſcep. forenſ. cap. 160. n. 17.*

Secundò, quod cum dictus Paulutius ma-
nendo domi dicti D. Abbatis eidem quoti-
diè inſeruierit, & plura ſeruitia quotidiana,
etiam extra domum fecerit emendo res ne-
ceſſarias, & omnia alia negotia domus ex-
pediendo, pro quibus D. Abbas famulum
tenere coactus fuiſſet, niſi dictum Paulutium
gerentem habuiſſet, vndè tanto magis ra-
tione huiuſmodi operarum, & ſeruitio-
rum præſumi debent præſtita alimenta, &
2 non animo repetendi, ſed cum illis com-
penſandi, quaſi certum ſit, quod quis tene-
tur alere eum, cuius opera vtitur, præcipuè
cùm tantundem, & plus fuiſſet expenſurus
in alio famulo *Surd. de aliment. tit. 6. queſt.
11. n. 18. & ſeqq. ad 28. Mantic. de tacit.
& ambig. conuent. lib. 23. tit. 12. n. 19. cum
alijs per Gratian. diſcep. forenſ. cap. 374. n.
19. & ſeqq.* Et quod poſt ſeptennium æta-
3 tis dicti Paulutij operę ſint habendæ in con-
ſideratione, & cum alimentis compenſandę
ipſo iure per legis operationem, tradit *Ma-
gon. deciſ. Luc. 9. n. 26. & ſeqq.*

Tertiò videtur obſtare, quod poſtquàm
d. D. Abbas per triennium dicto Paulutio
nullo iure cogente præſtitit alimenta, re-
manſerit obligatus in futurum ad eandem
alimentorum præſtationem, quando enim
4 ſumus, vt hic in materia fauorabili præſta-
tione triennali inducitur titulus, & obbliga-
tio in futurum pro annis ſequentibus *l. 1.
vbi DD. C. de fideicom. Rot. in Romana ali-
mentorum 30. Ianuarij 1637. coram Duno-
zet. in Nouiſſ. part. 7. deciſ. 193. n. 66.* ſi-
cut è contra, cùm liberatio ſit fauorabilis
5 per tres ſolutiones tribus annis continuis
factas, inducitur probatio ſolutionis, & li-
berationis pro retroactis, & tranſactis an-
nis, iuxtà *l. quicumq; C. de apoc. pub. lib. 10.
de quo latè Menoch. de præſump. lib. 3. præ-
ſump. 139. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 716.
n. 12. etc. Maur. tract. de ſolut. cap. 36.*

Quartò denique dicebatur apertè colligi
D. Abbatem gratis præſtitiſſe dicta alimen-
ta ex verbis ſupra relatis, quę habentur in
Inſtrumento accordij, nempè quando D.
Abbas promiſit, & ſe obligauit eidem Pau-
lutio dare victum eundem *ſolitum gratis*, co-
niungendo ſimul iſtas duas dictiones, *ſolitum
gratis*, & illas referendo ad tēpus præteritū,
prout eſt de natura dicti vocabuli *ſolitum*, ſic
que inferendo pro ipſo Paulutio, quod cum
dicatur *victum ipſum ſolitum gratis*, conſe-
quenter declaratur dictum victum iam ſoli-
tum fuiſſe gratis prę ſtari, & ideo donatum
fuiſſe, nec nunc poſſe repeti, quamuis de
conſenſu partium dictum Inſtrumētum fue-
rit poſtea caſſatum, & annullatum, ac ſi nun-
6 quam factum fuiſſet, cum non ſit nouum,
etiam ex actu nullo, & reuocato colligi
mentem, & voluntatem diſponentis *l. 3. §.
fin. ff. de fund. inſtruct. Bart. in l. vltima ff. de
reb. cor. cum alijs per Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 890. n. 6.*

Quibus tamen non obſtantibus poſt la-
tam ſententiam in curia generali Rauennæ
cauſa in me compromiſſa, & in admodum
R. D. Bernardinum Campagnolum Sacræ
Theologiæ ac I. V. D. & publicum iuris ci-
uilis profeſſorem fui in voto, in quo etiam
d. D. Campagnolus vna mecum conuenit
ſupradictas expenſas victus, & alimento-
rum deberi dicto D. Abbati, iuxtà morem
Ciuitatis quò ad quantitatem, & pro rata
eſſe compenſandas cum fructibus cenſuum
dicti Paulutij, ac alijs rebus aromatarijs, &
pharmacis per dictum D. Abbatem recep-
7 tis, nam quotieſcunquè poteſt capi in con-
trarium aliqua probabilis coniectura, dona-
tio nunquam præſumitur *l. cum de indebito
ff. de probat.* immò potiùs fatuitas, & error
8 etiam in facto proprio præſumitur, quàm
donatio, ſicuti multis alijs relatis, docet *Me-
noch. de arbitr. caſ. 88. n. 1. & ſeqq.* & in ter-
minis noſtris, quod potiùs præſumatur ani-
mus repetendi, quàm donandi in habente
exiguum patrimonium, prout d. D. Abbas,
9 etiam concurrente ratione coniunctionis
ſanguinis, & ſpe ſucceſſionis colligitur ex
*l. Neſennius ff. de negot. geſt. & ex alijs per
Gratian. diſcep. forenſ. cap. 374. nu. 17. &
18.* immò quamuis eſſemus in perſona diui-

te,

te adhuc in caſu noſtro ceſſaret præſumptio donationis, quia agitur de magna ſumma,
19 & nimis continuato tempore, dictus Paulutius habebat plures cenſus, quorum fructus exigebantur à D. Abbate, & conſtat de animo repetendi cùm ad hunc computum alimentorum receperit Dominus Abbas fructus dictorum cenſuum, ſicuti partes in dicto Inſtrumento accordij pro confeſſo habuerunt dùm Paulutius expreſsè abſolui, & liberari voluit ab expenſis dictorum alimentorum, at ſine dubio abſolutio, & liberatio præſupponit obligationem præceſſiſſe de illis ſoluendis, quibus caſibus, non obſtante ſanguinis coniunctione, & fauore alimentorum ceſſat omnis præſumptio donationis, & eſt locus repetitioni alimentorum, vt latè tradit *Menoch. d. caſ.* 88. *n.* 20. *& ſeqq. ad* 29. *& Gratian. d. cap.* 160. *n.* 17. Ex quibus patet reſponſum ad primum obiectum.

Quò ad ſecundum prętenſa ſeruitia non fuerunt probata, & erant adeò leuia, vt in nulla conſideratione eſſent habenda, cum d. D. Abbas non eſſet ſolitus tenere famulum, nec Paulutius ſolitus in tali miniſterio operas ſuas locare, ſed in arte aromataria, in qua quotidie, etiam diebus feſtiuis ſe exercebat, & ſic non poterat vacare ſeruitio D. Abbatis, in cuius domo vltra victũ, quem ad propriam menſam vti alter frater, non vti famulus recipiebat, longè maiora ſeruitia quotidiana habebat à familia D. Abbatis.

Nec facit tertium obiectum, quia procedit tantummodo vbi prӕceſſit aliquis titulus inualidus ex voluntate minus ſolemni, & ſic
21 duobus concurrentibs fauore, ſcilicèt alimentorum, & vltimæ voluntatis, in qua ſemper fit latior, & benignor interprętatio, vndè non mirum ſi tunc qui præſtitit alimenta relicta in voluntate minus ſolemni per triennium, cenſeatur illam approbaſſe, & obligetur in futurum, ſecùs autem vbi alimenta deberentur ex contractu, vel nullo iure, & titulo deberentur, prout in caſu noſtro, quia tunc triennalis, vel etiam decennalis prӕſtatio nihil vltrà operatur, quò ad tempus futurum, cùm tempus regulariter non ſit modus inducendę obligationis,
22 vt latè declarat *Menoch. de præſump. lib.* 3. *præſump.* 131. *n.* 5. *& ſeqq. ad* 21. *cum alijs per Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 562. *n.* 45. *& ſeqq. ad* 53.

Pariter nihil obſtat quartum obiectum, quia in hoc duo tempora ſunt diſtinguenda; pręteritum ſcilicèt; & futurum, & dùm dicitur in Inſtrumento, *s'aſſoluono da tutto quello, che detto Sig. Abbate poteſſe mai pretendere per occaſione degli alimenti, ò vitto datogli ſin' al preſente, &c.* expreſsè denotatur tempus pręteritum, dùm verò ſubditur ibidem, *anzi detto Sig. Abbate per l'amore, &c. promette, e ſi obliga di dargli il vitto ſteſſo ſolito gratis ſempre in l'auuenire, &c.* abſq; dubio denotatur tempus futurum, quia omnis promiſſio eſt de re futura, & danda in futurum, non de ea, quę datur ad differentiam promiſſionis, & realis traditionis, ideò illæ duę dictiones videlicèt, *ſolito gratis*, nõ coniunctim, ſed diuiſim ſunt legendę, vt *ſolito*, reſpiciat pręteritum, *gratis*, verò futurum, prout etiam expreſsè denotant verba, quę ſequuntur immediatè ſtatim in eadem oratione dùm dicitur, *il vitto ſteſſo ſolito gratis*, tempore, *in l'auuenire, mentre, &c.* Et iſta eſt germana dictorum verborum interprętatio, imperitia Notarij, hoc modo conceptorum, ſicuti cuique illa ſeriò legenti liquere poteſt, alias daretur manifeſta repugnantia, & contrarietas, quia abſolutio præſupponit obligationem ſoluendi dictas expenſas victus, quam omninò excluderent illa verba, *ſolito gratis*, ſi coniunctim (prout ſofiſticè prætenditur) intelligerentur, & diceretur expenſas victus fuiſſe gratis præſtitas, & ideò vltra, quod clarè apparet (vt dixi) ex ſequentibus verbis eſſe diſiunctim legenda, ad euitandam contrarietatem ſumenda eſt omninò hęc interprętatio, per quam verba inſtrumenti ſe inuicem compatiuntur, & non contradicunt, ità vt rectè poſteriora ſeruentur
13 ſaluis præcedentibus, & per diſtinctionem temporum tollitur omnis contrarietas, *c. inter dilectos* §. *caeterum de fid. inſtrum. Alex. conſ.* 141. *n.* 5. *lib.* 2. *Corbul. de iur. emphit. tit. de cauſ. priuat. ob alienat. limit.* 3. *n.* 6.

SVMMARIVM
In Caput XXXXIII.

1 *Officialis non debet remoueri ab officio, & eo durante carcerari pro crimine extra illud commiſſo.*

2 Of-

2 *Officialis non conſequitur ſalarium niſi pro tempore quo ſeruit, quando ſecus n. ſeqq.*

3 *Poteſtates terrarum dicuntur in magna dignitate, & perſonã Principis repreſentant.*

4 *Salarium pro toto tempore debetur hæredibus Poteſtatis defuncti, & in eius locum ſubrogatur filius ad finiendum officium.*

5 *Salarium debetur Poteſtati, etiam pro tempore quo fuit carceratus quando carceratio fuit iniuſta.*

6 *Salarium non debetur quando Poteſtas ex culpa ſua fuit remotus ab officio, & repertus in dolo.*

7 *Canonicus lucratur fructus, & diſtributiones, etiam pro tempore, quo fuit carceratus, vel alias legitimè impeditus, ſi poſtea tanquam innocens abſoluatur.*

PRæſuppoſito pro vero, & conſtanti, ſicuti veriſſimum eſſe demonſtrauit cauſæ exitus, qui acta probat, & innocentia, quæ cunctis pręſtat immunitatem, quod D. Thomas Carrareſius ciuis Florentinus fuerit iniultè carceratus poſtquam fuit electus Poteſtas Mutilianę, & dùm ibidem officium ſuum honorificè, & ſumma cum laude exercebàt, & per Birruarios forenſes ductus Florentię mancipatus, ibiquè detentus per aliquot menſes occaſione officij Capſerij, quod antea ſolita ſua integritate, & probitate exercebat, exiſtimo quod de iure debeat habere totum, & integrum ſalarium, etiam pro tempore, quo ſtetit carceratus, quia cùm inquireretur de crimine, quod non prætendebatur commiſſum in officio Mutilianæ, ſed extra illud non poterat remoue-
1 ri, & carcerari interim, ſed debeat pendente iudicio manuteneri in officio, & eius administratione, vt benè probat *Petr. Cabal. reſol. crim. caſ. 76. n. 1. &c. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 931. n. 10.* Et quia licèt habeamus regulam, quod officiales non debeant conſequi ſalarium niſi pro tempore, quo ſeruierunt, quaſi labor, & pecunia recipiant
2 diuiſionem, per *tex. in l. ſeio amico ff. de an. leg. de qua regula pulcrè Capyc. deciſ. 125. n. 1. & per tot.*

Nihilominus cùm officiales alij ſint, quibus principaliter conſtituitur ſalarium propter laborem, & iſto caſu procedit regula, quod habeant ſalarium tantùm pro tempore, & rata illius, quo ſeruiunt *Bart. in l. 1. §. diuus num. 6. ff. de var. & extraord. cognit.* quem ſequuntur omnes in *l. diem functo ff. de off. acceſſ.* Alij verò officiales ſunt, quibus conſtituitur ſalarium propter dignitatem, & honorem principaliter, quod magis proprie pręmium appellatur, & merum beneficium, prout in caſu noſtro, cùm Poteſtates terrarum, & Ciuitatum hodiè dicantur in
3 magna dignitate conſtituti, repræſentent perſonam Supremi Principis, quocirca eſt facienda pleniſſima interpretatio, & debetur illis ſalarium totum, ac integrum, etiam pro tempore, quo non ſeruierunt ex aliquo iuſto impedimento, & caſu fortuito abſq; illorum culpa, iuſtius autem impedimentum excogitari non poteſt, eo quod prouenit ex facto, & iuſſor Principis, præcipuè cùm iſta ſalaria dentur, etiam pro onere, & expenſis officij, ſicuti Florentiæ conſueuiſſe ſolum de terziaria in terzariam, & deberi etiã pro toto tempore ſalarium hęredibus Poteſtatis defuncti, vel aliter impediti antè finitum officium, licèt ſolum per menſem ſteterit in illo, & iſtis caſibus nè Comunitates
4 grauentur in præſtatione ſalarij ſine ſeruitio, vel duplicis ſalarij ſolitum eſſe ſubrogari filium Poteſtatis defuncti, ſeù aliàs legitimè impediti teſtatur *Paul. de Caſtr. in d. l. diem functo n. 3. & ſeqq. ff. de off. acceſſ. & ſequitur ibidem Iaſ. Alex. Bart. & alij, & idem Bart. in l. 1. §. diuus ff. de var. & extraord. cognit. & in conſ. 43. incip. quidam Capitaneus, Alb. Mandel. conſ. 91. per tot.*

Cùm igitur ſupradictus D. Thomas Carrareſius non haberet filios, qui durante eius impedimento poſſent ſubrogari in eius locum, nè Communitas Mutilianæ grauaretur præſtare ſalarium ſine ſeruitio, vel duplex ſalarium fuit meritò ſubrogatus eius miles ſocius, qui propterea contentus eſſe debebat ſolitis emolumentis banchi, prout antea, & expenſis victus, vel ſaltem ad ſummum dirictis, ac alijs lucris incertis D. Poteſtati vltrà ſalarium abuenientibus, non autem illius ſalarium exigere, & quatenùs exegerit videtur vti negotiorum geſtor id egiſſe, & per actionem mandati, ſiuè negotiorum geſtorum, vel in factum ob æquitatem tenetur, & compelli debet ad reſtituendum, cùm dictum ſalarium ſpectet ad D.
5 Poteſtatem, etiam pro tempore carcerationis, & impedimenti, quando, prout in caſu

no-

noſtro carceratio fuit iniuſta, quaſi per eum non ſteterit quin toto tempore aſſiſteret in officio, & ſeruiret, ſicuti vltrà præcitatos Doctores tenet in puncto *Capyc. d. deciſ. 125. n. 6. Natt. conſ. 452. n. 2. Corn. conſ. 5. n. 5. & ſeqq. lib. 4. facit Gratian. diſcep. forenſ. cap. 166. in prin.*

Quę autem poſſent in contrarium allegari procederent ſi dominus Poteſtas fuiſſet
remotus ab officio ex culpa ſua, & repertus
6 in dolo pro prætenſo crimine *Alex. et alij in d. l. diem functo, et Gratian. diſcep. 248. n. 16.* Sed cum plenè conſtiterit illum fuiſſe legitimè impeditum, ac iniuſtè detentum non poteſt in eo conſiderari aliqua culpa, cùm non ſolùm fuerit tanquàm innocens liberatus, ſed etiam poſteà reſtitutus ad officium, vndè locum habent ſupradicta, & ſalarium medio tempore decurſum conſequi debet.

Neque pro prædictorum confirmatione deeſſent multa ſimilia, quæ conſultò omittuntur, præter illud, quod eſt in fortioribus terminis de Canonico, qui licèt non poſſit lucrari fructus Canonicatus, & diſtributio-
7 nes quotidianas niſi ſit præſens, & interſit diuinis, tamen pro tempore quo fuit carceratus, vel aliàs legittimè impeditus, ſi poſteà tanquam innocens à delicto abſoluatur, debet habere dictos fructus, & diſtributiones quotidianas, vt probat *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 591. nu. 35. et ſeqq. et cap. 806. num. 13.*

SVMMARIVM
In Caput XXXXIV.

1 *SAluianum competit probatis extremis, et quæ ſint illius extrema neceſſaria.*

2 *Debitor tenetur actione mandati, vel negotiorum geſtorum releuare fideiuſſores.*

3 *Creditor tenetur cedere iura fideiuſſori ſoluenti contra alios, et quando huiuſmodi ceſſio ſit facienda.*

4 *Fideiuſſor antequam ſoluerit non poteſt repetere.*

5 *Fideiuſſor quando poſſit agere pro ſui releuatione, etiam antequam ſoluerit.*

6 *Statutum dicitur caſus legis, et tollit omnem diſputationem.*

7 *Fideiuſſor ex ſola creditoris confeſſione, et quietantia repetere poteſt.*

Vigore ſtatuti Florentini repetit executiuè, etiam ſine ceſſione.

8 *Poſſeſſio debitoris probatur ex clauſula conſtituti.*

9 *Negans conſtituentem poſſediſſe tempore conſtituti tenetur probare.*

10 *Poſſeſſio debitoris probatur ex inſtrumento venditionis per eum facta.*

11 *Extremum primum Saluiani probatur à communiter accidentibus.*

12 *Poſſeſſor non tenetur reſpondere poſitionibus concernentibus poſſeſſionem, & dominium ſui auctoris.*

13 *Si tamen reſponderit eius cōfeſſio plenè probat.*

14 *Extremum vltimum Saluiani probatur ex ſola litis ſubſtentatione.*

15 *Donatio quando ſit doloſa, in fraudem, & ſimulata, ac tertio non præiudicet.*

16 *Exceptiò de iure tertij non admittitur niſi ſit penitus excluſiua iuris agentis.*

17 *Exceptiones requirentes altiorem indaginem non admittuntur in Salniano.*

18 *Actor eſt mittendus in poſſeſſionem reo negante poſſidere.*

19 *Fideiuſſor repetit etiam damna, expenſas, et intereſſe.*

IMmiſſio petita remedio Saluiani per illos de Ciamparinis, & à Lacu fideiuſſores agentes pro repetitione fructuum cenſus de quo in actis per eos ſolutorum, contra Ioannem de Capulinis vti poſſeſſorem, & detentorem fundi obligati, eſt omninò concedenda non ſolum pro dictis fructibus ſolutis, ſed etiam pro expenſis pręſentis iudicij, non obſtantibus ex aduerſo cauilloſe ſubtilizatis, quia concurrunt omnia Saluiani requiſita neceſſaria, nempè creditum cum hypotheca, poſſeſſio debitoris de tempore fa-
1 ctæ obligationis, vel poſteà, & poſſeſſio rei conuenti de tempore moti iudicij *Seraph. deciſ. 1415. Ludouiſ. deciſ. 491. n. 6. Scapuc. de Saluian. lib. 1. quæſt. 33.* & his tribus requiſitis concurrentibus certum eſſe ſemper dari Saluianum, dixit *Rot. per Duran. deciſ. 401. n. 1.*

De quo quidem credito, & hypotheca in caſu noſtro dubitari non poteſt, cùm appareat ex publico inſtrumento fundationis cenſus, in quo dicti Ciamparini, & à Lacu fideiuſſerunt facta ſibi expreſſa promiſſione

de illos releuando, & cõſeruando indemnes
à fideiuſſione ſub hypotheca bonorum D.
Ambroſij Sacchini debitoris principalis,
pro quo interceſſerunt, & qui illos indemnes
conſeruare promiſit, ſine qua etiam promiſ-
ſione poſſent omne ſolutum repetere actio-
ne mandati, vel negociorum geſtorum, quę
2 ſtatim oritur fauore fideiuſſorum contra de-
bitorē principalem, qui tenetur eos indem-
nes ſeruare cùm officium ſuum, nemini de-
beat eſſe damnoſum §. *ſi quis autem, vbi DD. Inſtit. de fideiuſſ. l. qui fide 53. & l. ex mandato 20. ff. mandati, et l. mandatę 14. C. eod.*
Et ideò id quod dicitur exaduerſo, ſcilicet
non fuiſſe per dictos fideiuſſores reporta-
tam iurium ceſſionem à creditore, cui ſol-
uerunt, & ſine illa repetitionem non dari
caſui noſtro non applicatur, ſed tantum
procedere poſſet, vbi repertio prætendere-
tur contra alios confideiuſſores pro illo-
rum rata, quia cùm inter ipſos confideiuſ-
ſores nulla oriatur actio, nec obligatio, ſi
vnus illorum in ſolidum conuentus totum
ſoluat, non poteſt ab alijs ratam eis tangen-
tem repetere, niſi veniat cum iure ceſſo à
creditore, qui contra omnes habet actio-
nem, & tenetur hanc ceſſionem facere ſi pe-
3 ratur ante ſolutionem, vel in ipſa ſolutione,
ſiuè etiam poſt ſolutionem ſi prçceſſerit pa-
ctum de cedendis actionibus *l. vt fideiuſſ. 39. ff. de fideiuſſ. et l. cum alter C. eod. Bart in l. Modeſtinus 76. ff. de ſolut. cum alijs per Vinot in §. ſi plures n. 22. et ſeqq. Inſtit. de fideiuſſ.*

Pariter non obſtat iudicium fuiſſe mo-
tum antequam dicti fideiuſſores quidquam
ſoluerint, quaſi pro regula infallibili creda-
4 tur, quod fideiuſſores antequam ſoluerint
non habeant regreſſum, ſiuè actionem, etiam
contra debitorem principalem §. *ſi quis autem Inſtit. de fideiuſſ. et l. pro ea C. mandati.*
Sed iſta regula multas patitur fallentias, *et Maurus de fideiuſ.* in contrarium allegatus
adducit viginti tres limitationes, quarum ca-
ſui noſtro applicabiles ſunt; primò, quia di-
cti fideiuſſores iam fuerunt condemnati per
ſententiam, & ad inſtantiam creditoris, etiã
5 in bonis grauati; ſecundò, quia ſunt obligati
ex publico inſtrumento habente vigore ſta-
tutorum Mutilianæ *lib. 2. Rub. 11.* execu-
tionem paratam, etiam abſque citatione;
tertiò, quia in dicto inſtrumento fuit pacto
conuentum, vt dicti fideiuſſores liberarentur
in termino ſex menſium iam decurſorum à
decem annis citrà; quartò, quia ipſe debi-
tor principalis poſt dictum contractum no-
tabiliter ſuam conditionem deteriorauerit,
& ferè omnia bona alienauit, quibus omni-
bus caſibus, ſimilibus permiſſum eſt fideiuſ-
ſoribus agere pro illorum conſeruatione
contra debitorem principalem, & illius bo-
na, etiam antequam ſoluerint *Marſil. repet. Rub. ff de fideiuſſ. n. 216. et ſeqq. Soc. reg. 143. Vinot. in §. ſi quis autem Inſtit. de fideiuſſ. n. 4. Magon. deciſ. Luc. 6. n. 5. et ſeqq. et plenè Maur. tract. de fideiuſſ. part. 2. ſect. 5. per tot.*

Quod quidem corroboratur ex diſpoſi-
tione ſtatuti Mutilianæ *lib. 2. Rub. 23.* quo
diſponitur fideiuſſores ad omnem illorum
requiſitionem fore, & eſſe immittendos in
tenutam, & poſſeſſionem bonorum debito-
toris principalis penès quamcumq; perſo-
nam exiſtant, & ſufficere, quod oſtendant ſe
eſſe fideiuſſores, cùm æquum ſtatuentibus
viſum fuerit, quod per ſolã illam ſcripturam,
vel probationẽ, cuius vigore ipſi fideiuſſores
coguntur ad ſoluendum creditori poſſint, &
debeant, etiam releuari, & conſeruari in-
6 demnes in bonis debitoris principalis, ſta-
tutum autem dicitur caſus legis, & tollit
omnem diſputationem cùm ſit ſeruandum
vti alterum ius commune, licèt nunquam
fuiſſet allegatum, vel productum in cauſa
Magon. deciſ. Luc. 6. n. 26. et ſeqq. et deciſ. Flor. 105. n. 3. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 651. n. 30. et alibi ſępè.

Immò fuit etiam doctum de ſolutione fa-
cta per dictos fideiuſſores, qui etiam ex ſo-
la creditoris confeſſione, & quierantia repe-
tere poſſunt omne ſolutum licèt aliter non
7 appareret de vera, & reali ſolutione ſicuti
poſt multos contrariũ tenentes, firmat *Maur. de fideiuſſ. part. 2. ſect. 3. cap. 2. Marſil. eod. tit. n. 265. et ſeqq. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 286. n. 12. & cap. 593. n. 4. Magon. deciſ. Flor. 94. nu. 25.* vbi etiam, quod
vigore ſtatuti Florentini *lib. 2. Rub. 33.* re-
petere poſſunt executiuè ſine alia ceſſione,
quapropter cùm conſtet de dicta ſolutione
clarè liquet, quod dicti fideiuſſores erant
propriè creditores, & rectè iudicium Sal-
uiani pro repetitione mouerunt.

Secundum requiſitum, nempè poſſeſſio
bo-

bonorum debitoris tempore contractę obli-
gationis, vel poſteà probatur per clauſu-
8 lam conſtituti in inſtrumento cẽſuali, quod
quidem conſtituto licet ſit ineptum in con-
tractu cenſus operatur contra ipſum princi-
palem debitorem, & ab eo cauſam haben-
tes *Natt. conſ. 439. num. 3. lib. 2. Barboſ. de
clauſ. clauſ. 31. n. 8. & n. 29. Scapuc. de Sal-
uian. lib. 1. quaſt. 28. Duran. decıſ. 401. nu.
6. Cenc. de Cenſ. quaſt. 5. art. 9. num. 16. &
ſeqq. ad* 20. Ità vt negantibus, tunc tem-
9 poris conſtituentem poſſediſſe incumbat
onus probandi huiuſmodi negatiuam, vt in
ſimili tradit *Gratian. diſcep.* 907. *num.* 18.
Sicuti etiam probatur ex inſtrumento ven-
10 ditionis dictorum bonorum factę per ipſum
debitorem principalem, cum eadem clau-
ſula conſtituti *Duran. d. decıſ.* 401. *num.
6. vbi etiam num.* 7. quod probatur à
communiter accidentibus, nempè quod
11 cenſus non ſoleant imponi niſi ſuper bonis
ab imponente, & debitore poſſeſſis, aliàs
emptor, & creditor cenſus non præſumitur
quòd exburſaret pecuniam, niſi certò ſciret
fundum cenſui ſuppoſitum poſſideri à debi-
tore, & allegat *Rot. poſt Cenc. de Cenſ. decıſ.*
35. *n.* 4. quod probatur etiam ex confeſſio-
ne ipſius rei conuenti facta poſitionibus, ſi-
12 uè præparatorijs iudicij, quibus licet ſecun-
dum aliquorum opinionem non poſſet for-
tè compelli reſpondere, vt per *Surd. decıſ.
22. Pacif. de Saluian. inſpect.* 1. *cap.* 7. *n.* 39.
Michalor. de poſit. cap. 49. *Rot. poſt Fenzon.
ad Stat. vrb. decıſ.* 39. tamen cum aſſertiuè
reſponderit, & confeſſus fuerit prædium pul-
ſatum eſſe illud idem in corpore, & ſubſtan-
tia, quod iuxta ſuos confines poſſidebatur
per debitorem principalem tempore con-
13 tractæ obligationis, & poſteà, ceſſat omnis
amaritudo, & iſtud extremum remanet ple-
nè iuſtificatum *Scapuc. de Saluian. lib.* 1.
quaſt. 32. *per tot.* cum propria confeſſio ſu-
peret omne aliud genus probationis.

Tertium verò requiſitum, & ſic vltimum
extremum huius iudicij Saluiani nempè
poſſeſſio eorumdem bonorum penes reum
14 conuentum concludenter probatur, ex ſola
litis ſuſtentatione *Cenc. de Cenſ. quaſt.* 5. *art.
9. n. 19. & dixit Rota in Firmana Saluiani
24. Maij 1632. coram Pirouano in Nouiſſ.
part. 6. decıſ.* 135. *n.* 4. *Duran. decıſ.* 401.
n. 10. *& decıſ.* 461. *n.* 1. Et per eiuſdem rei
conuenti confeſſionem, qui licet modò aſ-
ſerat non poſſidere, ſed eius filium, & nepo-
tes, & eorum nomine litigaſſe non officit,
quia præterquam quod de hoc nihil appa-
ret ſi verum eſſet poſſet, & deberet etiam
dicto nomine condemnari, & compelli ad
liberè dimittendum poſſeſſionem donec, &
quouſque dicti actores eſſent ſatisfacti ex
fructibus de illorum credito.

Et ommiſſo quod donatio, quam ipſe al-
legat feciſſe dicto ſuo filio, eſt manifeſtè do-
loſa, & ſimulata, tanquam facta filio, quo
non datur proximior, & per reflexum ſibi
ipſi acquiſita, & cùm ſemper remanſerit in
15 poſſeſſione, de qua nunc agitur, & non de
titulo, & cùm non fuerit regiſtrata intrà de-
bita tempora in libro ad id deputato in Ga-
bella contractuum Florentiæ, vt ſecreta re-
maneret contra Sanctiſſimam mentem Se-
reniſſimi Magni Ducis noſtri, volentis vigo-
re legis late de anno 1551. iſto caſu nulli
tertio antè regiſtrationem præiudicare, nec
deficiente cauſa fraudis, ſimulationis, do-
nauit enim, vt prętenditur filio ſuo ſacerdo-
ti, tanquàm potentiori ratione fori, & ma-
gis priuilegiato, vt ſubtraheret dictum præ-
dium donatum à iuriſdictione ſeculari in
fraudem dictorum fideiuſſorum, quorum
iuſtæ prætenſiones erant ſibi omninò cogni-
tæ, non poſſet ipſe proculdubio allegare, &
deducere iura nepotum, & filij proprio no-
mine, prout prætendit, cùm exceptio de iu-
17 re tertij non admittatur præcipuè, quando,
prout in caſu noſtro, ius tertij non eſt peni-
tus excluſiuum iuris agentis, ſiuè enim
vnus, ſiuè alter ſit dominus dictorum bono-
rum remanent ſaluæ hypothecæ dictorum
actorum ſuper bonis à debitore poſſeſſis
tempore contractæ obligationis, & poſteà
Scapuc. de Saluian. lib. 2. *quaſt.* 14. *nu.* 6.
Theſſaur. decıſ. 4. *Gratian. diſcep.* 261. &
alij paſſim conſultò ommiſſi, cùm ſit conclu-
ſio indubitata.

Pręterea cùm omnes huiuſmodi excep-
tiones altiorẽ requirant indaginem non ſunt
admittendę in hoc iudicio Saluiani sũmario,
& priuilegiato, in quo de poſſeſſio ne ſolùm,
17 & non de domino diſputatur, ſed ſunt reſer-
uandæ ad petitoriũ, quod per dictos tertios in-
tẽtari poterit, ſi aliquod intereſſe prætẽdunt
Scapuc. de Saluian. lib. 2. *quaſt.* 14. *n.* 6. *Theſ-
ſaur. decıſ.* 4. *Gratian. diſcep.* 170. *per tot.*

Ex quibus omninò concludendum eſt de
iure concedendam eſſe immiſſionem peti-
tam ſaltem in præiudicium dicti rei conuen-
ti,etiam ſi negaſſet poſſidere non tantùm ex
ſuperius firmatis, ſed etiã ex practica,quam
docet *Pract. Papp. in libell. act. hypoth. gloſ.*
ex memoratis cauſis n. 3. & ſequuntur omnes,
18 vbi ait, quod ſiuè reus negans poſſidere
conuincatur de mendacio, ſiuè id verum ſit,
prout negauit quod omni caſu actor mit-
tendus eſt in poſſeſſionem rei petitę, quo ad
pręiudicium ipſius rei conuenti *l. fin. ff. de*
rei vend. & auth. item poſſeſſor C. qui pot. in
19 *pig. hab. &c.* Et hoc non ſolùm pro ſumma
per dictos fideiuſſores ſoluta, ſed etiam pro
omnibus damnis, expenſis, & intereſſe paſ-
ſis ex cauſa dictæ fideiuſſionis, vt per *Marſil.*
in repet. Rub. ff. de fideiuſſ. n. 193.

Et tranſmiſſa cauſa ad conſilium ſapien-
tis, ità fuit iudicatum ad fauorem dictorum
fideiuſſorum de voto illuſtriſſimi Domini
mei Chriſtophari Martij Medices cõſultoris
electi, cuius auctoritas omnem ſuſtulit du-
bitationis locum, ità vt pars, prout debebat
omninò acquieuerit, & ſoluerit.

SVMMARIVM In Caput XXXXV.

1 *IN ſucceſsionibus de iure communi eſt ſu-blata omnis ſexus differentia.*
2 *Proximior in gradu remotiorem excludit.*
3 *Repræſentatio cõſtituit in eodem gradu in quo erat perſona repræſentata.*
4 *Repręſentatio ſemper admittitur in hæredita-te aſcendentis.*
5 *Repræſentatio an habeat locum inter fratrum filios concurrentes ad hęreditatem patrui cum alio patruo, vel inter ſe tantum.*
6 *Filius poteſt repræſentare perſonam patris, etiam ſi non ſit illius hæres.*
7 *Filius vtendo repræſentatione patris non effi-citur illius hæres, nec tenetur ab eius debita.*
8 *Statutum dicitur caſus legis.*
9 *Statutum excluſiuum fæminarum dicitur fa-uorabile.*
10 *Repræſentatio quomodo locum habeat, etiam ad excluſionem fęminæ.*
Filius licet in Statuto non nominatus poteſt ingrediendo locũ patris fæminas excludere.
11 *Repræſentatio non habet locum vbi in filio de-ficit qualitas, quæ erat in patre.*
12 *Filia an ſubingrediatur in locum patris ad ef-fectum excludendi alias fæminas; et n. 15.*
13 *Ius excludendi radicatum in filio tranſmitti-tur ad eius hæredes, etiam fæminas n. 14.*
16 *Dos quando dicatur congrua.*
17 *Legitima eſt inter filios diuidenda.*
18 *Dos quando non ſuccedit loco legitimæ debe-tur tantum tempore nuptiarum, et interim alimenta, nec poteſt ad hęredes tranſmitti.*

CONtendentibus Dominico de Blondis
de Mordano ex vna, & Maria ac Ioan-
na ſororibus de dictis Blondis eiuſdem Do-
minici amitis partibus ex altera ſuper hære-
ditate quondam Matthæi aui paterni dicti
Dominici, & patris reſpectiuè dictarum Ma-
rię, & Ioannæ prætendentium æqualiter ad
illam admitti, negante Dominico, fui con-
ſultus, quæ pars ab inteſtato mihi videretur
iuſtius arma inducere, & pro Dominico ex
infraſcriptis reſpondi.

Licèt enim de iure communi ſit ſublata
omnis ſexus differentia in ſucceſſionibus, nè
videatur quodãmodo redargui natura cur
1 non omnes maſculos procreauerit, & cùm
etiam fæminę ſint neceſſariæ ad humani ge-
neris conſeruationem *l maximum vitium C.*
de legitt. hęred. Immò cùm dictæ Maria, &
Ioanna ſint vno gradu proximiores vide-
rentur præfatum Dominicum excludere
2 iuxta regulam *tex. in §. ſi plures Inſtit. de*
legitt. agnat. ſucc. niſi ipſe intrando locum
Laurentij ſui patris, & earum fratris reſpe-
ctiuè illius perſonam repręſentaret, ita vt de
3 iure veniat ęqualiter admittendus tanquàm
fictione, & præſumptione iuris in eodem
gradu exiſtens §. *cum filius Inſtit. de hæred.*
quaſt. ab inteſt. defer. l. 3. *C. de ſuis, & le-*
*gitt. Gratian. diſcep. forenſ. cap.*684. *n.* 1. *&c.*
4 ac indubitanter ſemper admitti repręſenta-
tionem in hæreditate aſcendentis quocunq;
modo ex diſpoſitione legis, vel hominis de-
lata, dixit *Rot. in Rom. de Guidis* 13. *Ianuarij*
1631. *coram Veroſpio in Nouiſſ. part. 6. deciſ.*
5. *n.* 20. Sicuti eſt caſus noſter, & non ver-
ſamur in illa antiqua, & ardua quęſtione vbi
agitur de hæreditate patrui inter fratrum
filios, quo caſu eſſet locus repræſentationi
quando concurrunt cum alio patruo, vel
amita, ſecùs autem quando ſolùm inter ſe

5 concurrunt, & non adeſt aliqui patruus ſu-
perſtes, quia tunc cùm omnes venire poſſint
ex propria perſona, & reperiantur in ęqua-
li gradu, non habet locum repręſentatio, ſed
quilibet eorum iure proprio in capita ſuc-
cedit, iuxta Azonis opinionem, quam fræ-
quentiori calculo fuiſſe à Rota receptam te-
ſtatur *Michalor. de fratr. part. 3. cap. 15. per
tot. vbi n. 9. refert vltra* 70. Doctores tenen-
tes, etiam iſto caſu repręſentationi locum eſ-
ſe, & ſucceſſionem dari in ſtirpes, & non in
capita, ſed certè prima opinio, quam ſe-
quitur, eſt hodiè magis communis, & apud
omnes recepta *Rot. deciſ.* 301. *&* 392. *part.
4. diuerſ. poſt Merlin. de legit. deciſ.* 24. *&
corā PanZirolo* 15. *Decembris* 1636. *Gratian.
diſcep. forenſ. cap.* 709. *n.* 30.

Addo vt prædicta repræſentatio in caſu
noſtro procedat, etiam ſi dictus Dominicus
non eſſet hæres Laurentij ſui patris, & illi
nollet ſuccedere, quia adhuc in eius locum
6 ſubintrare poteſt ad effectum ſuccedendi cũ
alijs in hęreditate aui, cum non requiratur,
quod ſit hęres illius, cuius perſonam repię-
ſentat, niſi vellet ab eo indumenta ſumere,
& vti beneficio tranſmiſſionis, vt benè de-
clarat *Magon. deciſ. Flor.* 147. *per tot.* vndè
ex hoc, quod perſonam ſui patris repræſen-
tet non remanet obnoxius debitis ab illo vi-
uente contractis, quia non eſt hęres illius,
7 quidquam ab eo conſequitur, ſed ab auo,
cui iure proprio, & non tranſmiſſo ſuccedit,
pulcrè *Gratian. diſcep.* 785. *per tot.*

Sed ex iam pręmiſſis probatur ſolùm in-
cluſio dicti Dominici, non autem excluſio
dictarum Marię, & Ioannę, quæ tamen at-
tenta diſpoſitione ſtatuti Imolenſis ſub *Rub.*
49. *lib.* 2. cui ſunt ſuppoſitę non admittuntur
ad aliquam potionem iure ſucceſſionis, ſed
omninò remanent excluſę ſaluo iure dotis
competentis, & interim alimentorum, vt
8 patet ex lectura dicti ſtatuti, quod dicitur ca-
ſus legis, & tollit omnem diſputationem.
Gratian. diſcep. 651. *n.* 30. *et diſcep.* 769. *n.*
24. maximè cùm inſpecta principali inten-
tione ſtatuentium, quæ præſumitur fuiſſe
conſeruare bona in agnatione tale ſtatutum
9 fauorabile, dicatur *Brun. d. ſtatut. excluſ.
famin. art.* 24. *Michalor. de fratr. part.* 3.
cap. 11. *n.* 13. quo caſu, etiam ſi verba defi-
cerent, & loqueretur ſimpliciter, quod ſtan-
tibus filijs, vel fratribus maſculis fęminę ex-
cludantur poſſet, ad hunc effectum excluſio-
nis dictus Dominicus nepos licèt non eſſet
10 in ſtatuto nominatim expreſſus ad exclu-
ſionem fęminarum, ingrediendo locũ Lau-
rentij patris ſui iure repræſentationis dictas
Mariam, & Ioannam excludere, vt in pun-
cto tradit *Gratian. diſcep.* 890. *n.* 28. *Michal-
lor. de fratr. d. cap.* 11. *n.* 118. *& n.* 168.
Præcipuè concurrente, etiam in dicto Do-
minico qualitate maſculinitatis in ſtatu-
to conſiderata, quicquid ſecus eſſet dicen-
dum illa deficiente, vndè fęminæ deſcen-
dentes ex maſculo ad effectum excludendi
11 alias fęminas non poſſunt iure repræſenta-
tionis, vti ſtante ſtatuto, quod maſculos ad-
mittatur ad ſucceſſionem excluſis fęminis,
quia in illis licet ex maſculo deſcendentibus
deficit illa qualitas maſculinitatis *Gratian.
diſcep.* 695. *n.* 12. quamuis quod immò filia
ſubingrediatur in locum, & ſexum patris,
12 etiam ad excluſionem amitę teneat *Hodier.
in l. hac edictali C. de* 2. *nup. quæſt.* 41. *n.* 13.
de quo latè in Add. ad Surd. deciſ. 73. *& idem
Surd. deciſ.* 138. *quem refert, & declarat
Duran. deciſ.* 36. *n.* 20. *& ſeqq.*

Et vbi ſupradictus Matthæus, de cuius
hæreditate agitur eſſet mortuus, viuente
adhuc dicto Laurentio eius filio, ceſſaret
omnis difficultas, quia in dicto Laurentio
13 tempore mortis patris fuiſſet radicatum ius
excludendi dictas ſorores fæminas, & nunc
illo defuncto eſſet translatum in præfatum
Dominicum, iuxta notata per *Pract. Papp.
libel. pro leg. rei ſing. gloſ.* 1. *num.* 82. *cum
Add. not.*

Quod etiam procedit in fortioribus terminis,
quando ſcilicet filius decedit relicta ſolum
filia fæmina, & ſororibus, nam iſta filia
propter ius excluſionis iam in eius patre ra-
dicatum, & in eam ex illius perſona tranſ-
miſſum repręſentando perſonam patris ad-
mittitur ad totam hęreditatem excluſis ami-
tis, & ſic ſororibus patris defuncti, quia
etiam amplius non auita, ſed paterna dici-
tur hęreditas, in qua prima cauſa ſucceden-
di eſt deſcendentium, & non tranſuerſalium,
quicquid ſecus dici poſſet ſi ille filius dece-
deret ſuperſtite adhuc eius patre, & dicta-
rum ſororum, reſpectiuè autem auo dictæ
filiæ filij, quia tunc æqualiter admitteretur
iſta neptis cum dictis amitis, & hęreditatem
aui, cum repræſentando perſonam illius pa-
tris

Digitized by Google

tris reperiatur in æquali gradu cum illis, vt diſtinguit *Pract Papp. loc. cit. Soc. iun. conſ. 1. n. 2. lib. 1. et vidend. Surd. deciſ. 138. et Duran. deciſ. 36. nu. 20. & ſeqq.* Niſi dicamus vna cum *Hodiern.* & alijs ſupracit. filiam ingredi locum patris, & illius perſonam repræſentare, etiam quo ad ſexum ad
15 excluſionem Amitę, id quod mihi quoque ſummopere probatur in terminis, in quibus loquuntur, nam ſi concedimus iſtam neptem ſubrogari in locum patris, quod negari non poteſt, neceſſariò ſequitur id fieri vna cum omnibus qualitatibus, & priuilegijs ipſi patri, dum viueret competentibus, & ſic cum facultate, & iure excludendi Amitam, prout in ſimili notat *Michalor. de fratr. part. 3. cap. 11. nu. 168. Merlin de legit. lib. 3. tit 1. queſt. 17. n. 24. Grattian. diſcep. 890. n. 28.*

Dos autem dictis Mariæ, & Ioannæ aſſignanda ſtante dicto ſtatuto earum excluſiuo, dicetur congrua arbitrio boni viri, attento patrimonio, qualitate perſonarum,
16 & conſuetudine domus, ac regionis, licèt non aſcenderet ad quantitatem legitimæ, cui cōmenſurari non eſt neceſſe *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quaſt. 12. & 13. Rot. part. 2. diuerſ. deciſ. 202. n. 2. Michalor. de fratr. part. 3. cap. 3. per tot.*

Quæ quidem legitima cùm iſto caſu ſit ſolum tertia pars bonorum deducto omni ęre alieno inter prędictos ęqualiter diuiden-
17 da, iuxta *auth. Nouiſſima C. de inoff. teſtam.* patet huiuſmodi dotem ad modicam quantitatem reduci, etiam ſi illam ad portionem legittimę cōmenſurari permittamus.

Et cùm attenta diſtinctione *Caſtr. in l. Titio centum §. Titio genero ff. de condit. & demonſtrat.* communiter ab omnibus recepta, & approbata dicta dos reſeruata à ſtatuto, in caſu noſtro non ſuccedat loco legitti-
18 mę, erit tantum debita tempore nuptiarum, & interim alimenta, (vt etiam expreſsè cantant verba ſtatuti) nec tranſmitti poterit ab eis antè nuptias decedentibus, vt latè declarat *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quaſt. 8. per tot. & Michalor. de fratr. part. 3. cap. 4. per tot.*

SVMMARIVM
In Caput XXXXVI.

1 *Legittima deducitur antè omnia per filios primi matrimonij in dote matris.*
2 *Coniux tranſiens ad ſecunda vota non poteſt alienare in ſecundum coniugem plus quam relinquat vni ex filijs prioris matrimonij, & quare n. 3.*
3 *Legittima eſt diuerſa à portione l. hac edictali, & cum ea non confunditur n. 4.*
5 *Legittima an ſit antè omnia deducenda quando per ſtatutum eſt derogatum l. hac edictali.*
6 *Legittima venit etiā ſub generali diſpoſitione.*
7 *Statutū de lucro dotis eſt fauorabile, et quare.*
8 *Statutum deferens lucrum, mortua vxore ſine liberis non procedit illis extantibus.*
Filij tàm primi quam ſecundi matrimonij qualiter ſuccedant in dote matris.
9 *Statutum ſimpliciter deferens lucrum viro procedit, etiam liberis extantibus.*
10 *Diuiſio dotis materna qualiter ſit facienda inter filios vtriuſque matrimonij, et vitricum, et quam portionem vnuſquiſq; ferat.*
11 *Diſpoſitioni l. hac edictali non poteſt derogari per pactum, ſed benè per ſtatutum.*
12 *Statutum quando cenſeatur derogare diſpoſitioni l. hac edictali, et numeris ſeqq.*
16 *Statutum quod moriente vxore ſine liberis communibus vir lucretur dotem videtur derogare l. hac ędictali, ſed contra n. 17.*
18 *Statutum in dubio non intelligitur derogare l. hac edictali.*
19 *Argumentum à contrario ſenſu non procedit vbi reſultat legum correctio.*
20 *Argumentum à ſuperfluitate eſt admodum leue.*
21 *Superfluum non dicitur quod venit ad declarationem eorum, quæ tacitè inſunt.*
22 *Superfluitas potius toleranda, quàm legum correctio, et præiudicium tertij.*

EXiſtimo quod mortua muliere, quæ Imolę primas, & ſecundas nuptias contraxit nullis relictis filijs ex ſecundo viro, ſed vno tantùm ex primo, ipſe filius ex primo matrimonio conſequi debeat in dote huiuſmodi mulieris matris ſuæ tertiam partem loco legittimæ dedocendam ante omnia, & reliquum eſſe equaliter diuidendum

inter

1 inter eundem, & ſecundum virum ſuperſtitem, iuxtà diſpoſitionem *l. hac edictali C. de ſecund. nup.* per quam prohibetur coniux tranſiens ad ſecunda vota alienare in ſecundum coniugem pluſquam relinquatur vni ex filijs prioris matrimonij, qui minus habiturus ſit, vndè non ſolum prohibetur id per pactum ſuum agere, ſed etiam tenetur curare nè alienatio prędicta ſequatur ex diſpoſitione legali, & quod vltra reliquerit non valet, ſed reuocari poteſt per filios primi matrimonij niſi huiuſmodi legi fuiſſet per ſtatuta derogatum *Rol. tract. de lucr. dot. quęſt. 26. nu. 8. Michalor. de fratr. part. 3. cap. 13. n. 93. & ſeqq. ad finem Gratian. diſcep. forenſ. cap. 463. n. 1. & ſeqq.*

Legittima enim filiorum primi matrimonij tanquam quid diuerſum à portione debita ex remedio *d. l. hac adictali*, eſt in primis deducenda, & poſtea quod ſupereſt
3 æqualiter diuidendum in capita cum ipſis liberis prioris matrimonij, & vitricum, quia prouiſio legittimæ deſcendit ex lege naturali, portio verò reſeruata per *d. l. hac adictali*, prouenit à lege poſitiua, quæ mulierem tranſeuntem ad ſecunda vota habuit ſuſpectam nè non modo ſubſtantiam liberorum, ſed etiam eorum vitam ſecundis viris adijciat, & ideò ſtatuit nè illis pluſquam vni ex filijs relinquere poſſit quoquo relicti titulo,
4 vndè non debet dari confuſio in iſtis debitis ex diuerſis cauſis, & rationibus procedentibus *Rol. d. tract. quæſt. 27. n. 3. & 4. Gratian. d. cap. 463. nu. 11. Theſſaur. deciſ. 184. per tot.* Ità vt iſtud de legittima antè omnia deducenda procedat, etiam ſi per ſta-
5 tutum eſſet ſublata diſpoſitio *d. l. hac adictali*, nulla facta expreſſa mentione de legittima, quaſi legittima non veniat ſub generali diſpoſitione, ſed ſpecialem mentionem requirat, vt illi cenſeatur præiudicatum *Hodiern. in d. l. hac adictali quæſt. 6. nu. 16. & nu. 31. Gratian. diſcep. cap. 300. nu. 27. & ſeqq.* vbi tamen ipſe hoc vltimo caſu, quando ſcilicet per ſtatutum eſt derogatum *d. l.* contrarium firmat, & verius eſſe profitetur, nempè etiam legittimam cenſeri ſublatam, & non eſſe quęrendum de illius deductione, cùm iſta deductio habeat locum, duntaxat quando non conſtat fuiſſe derogatum *d. l. hac ędictali*, & ſic quando verſamur in illius diſpoſitione, & ita dicit concordandos eſſe omnes Doctores dùm volunt prius eſſe deducenda legittimam, quod puto veriſſimum
6 cùm iuxtà magis communem opinionem legittima, etiam veniat ſub generali diſpoſitione, vt in ſimili latè comprobat *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 2. n. 36. & ſeqq. per tot. & vidend. Rot. in Faentina dotis, vel ſucceſſionis 21. Februarij 1639. coram Dunozetto.*

Et cùm verſemur in ſtatuto de lucro dotis, quod fauorabile reputatur reſpectu mulierum, & venit extendendum propter fa-
7 uorem matrimonij, vt facilius virum reperire poſſint, quod publicam reſpicit vtilitatem cuicumq; damno, & incommodo filiorum pręferendam, vt in terminis de legittima probat *Rol. d. tract. quæſt. 24. nu. 6. & ſeqq. & latè Merend. lib. 3. contr. 5. nu. 10. & ſeqq.*

Quando tamen ſtatutum diſponeret, quod mortua vxore in matrimonio ſine filijs vir lucretur dotem, non habet locum ſi decedat cum liberis, & tunc dicitur caſus ommiſ-
8 ſus, & remanet ſub diſpoſitione iuris communis, ita vt ſi extent liberi ex vtroque matrimonio æqualiter ſuccedant in dote matris communis prędefunctæ *Auth. in ſucceſſione C. de ſuis & legit. Pract. Papp. libel. pro legato rei ſing. gloſ. 1. nu. 81. Magon. deciſ. Flor. 107. n. 11. Rot. in Nouiſſ. part. 6. deciſ. 137. n. 1.* Niſi pręceſſiſſet pactum de dote lucranda cum ſecundo viro, vel niſi ſtatutum ſimpliciter deferret lucrum ſecundo viro, quo caſu debetur, etiam extantibus li-
9 beris ex illo *Roland. de dot. quæſt. 87. per tot.* & tunc maritus ſuccederet iuxtà formam legis hac ædictali, & non vltrà, & ſic ſalua legittima filiorum primi matrimonij, & reliquum diuidendo in æquales portiones, & vbi extarent filij ex primo, & ſecundo matrimonio, omnes prios accipient ſuam legittimam, & deindè reliquum erit diuidendum æqualiter inter ſolos filios prioris ma-
10 trimonij, & vitricum, & filij ex ſecundo matrimonio vltrà eorum legittima nil aliud percipient, ratio differentiæ eſt, quia filijs primi matrimonij facta fuit iniuria per tranſitum ad ſecunda vota, & ideò in recompenſationem illius defertur eis dicta portio vltrà legittimam, non autem filijs ſecundi matrimonij, quibus nulla facta fuit iniuria *gloſ. in Auth. de nup. § optimè, vbi etiam Iacob. de Beluiſ.*

*Beluſ. & Pract. Papp. in libel. ad dot. & vſum-
fr. gloſ. Dicta D. Margarita n.* 12.

An autem, & quando cenſeatur deroga-
tum diſpoſitioni *d. l. hac adictali*, præſuppo-
nendum eſt, quod per pactū contrahentium
illi nullatenus derogari poteſt, ſed tantùm
11 per ſtatutum expreſsè, vel tacitè per ver-
borum incompatibilitatem, quando appa-
ret de mente ſtatuentium volentium prçiu-
dicare filijs primi matrimonij *Roland. de dot.
quæſt. 24. n. 9. & quæſt. 25. per tot. Gratian.
diſcep. forenſ. cap. 300. nu. 20. & ſeqq.* vt
quando ſtatutum diſponit, quod vxore præ-
12 moriente ſine liberis vir lucretur dotem
omni caſu, vel per ſimilia verba vniuerſa-
lia, ex quibus appareat lucrum deberi, etiā
extantibus liberis primi matrimonij *Roland.
d. tract. quçſt. 29. per tot. & Gratian. diſcep.
463. n. 21. &c.* vel quando defert lucrum
marito decedente vxore ſine liberis ex eis,
13 quaſi iſto caſu per illa verba, *ex eis*, inferatur
quod filij primi matrimonij, qui non ſunt
ex vtroque ipſorum coniugum nati, non ad-
mittantur, vt benè probat *Roland. quçſt.
30. n. 6. & ſeqq. Bald. conſ. 495. col. 3. lib. 5.*
ſicut quando dicit ſine filijs amborum duo-
rum *Roland. quçſt. 33.* vel vbi diſponit, quod
14 mortua vxore maritus nihil de dote reſti-
tuere teneatur propter illam dictionem ni-
hil idem *Roland. quçſt. 31.* vel quando vigo-
re ſtatuti permiſſum eſt mulieri ſecundo nu-
benti totam dotem ſecundo viro dare, ſi ap-
pareat vti voluiſſe, & eſſe vſam dicta facul-
15 tate, idem *Roland. quæſt. 34. per tot.*

Sicut etiam videtur derogatum diſpoſi-
tioni *d. l. hac adictali*, quando prout ſtatu-
tum *Imolç lib. 2. Rub.* 47. continet illa ver-
ba ſine *communibus liberis*, quæ arguendo
à contrario nil aliud inferre videntur, quàm
quod filij primi matrimonij, qui non ſunt
communes vxoris prçdefunctæ, & ſecundi
viri ſuperſtitis remaneant excluſi, & ſic de-
rogare prçfatç legi, alias huiuſmodi verbum
communibus, eſſet ſuperfluum, & ſine virtute
aliquid operandi, ſtatutum enim ponit re-
16 gulam quod non extantibus communibus
liberis maritus lucretur dotem, & per argu-
mentum à contrario ſenſu excipit vnum ca-
ſum, in quo maritus excluditur à dicto lucro
nempè quando extant communes liberi,
quæ exceptio firmat regulam in omnibus
alijs caſibus non exceptuatis, prout latè
concludit *Roland. d. tract. quçſt. 32. n. 5. &
ſeqq. per tot.*

Vndè ſecundum hanc opinionem *Roland.*
non poſſet procedere concluſio ſupra per
nos firmata in principio de detrahendo pri-
us legitimam pro filio primi matrimonij,
& reliquum æqualiter diuidendo inter il-
lum, & vitricum, iuxtà diſpoſitionem *d. l.
hac çdictali*, ſed nihilominus ab illa non re-
cedendo credimus, non obſtante illa dictio-
17 ne *communibus*, contrariam opinionem eſſe
veriorem, nempè per illam non eſſe deroga-
tum diſpoſitioni *d. l. hac çdictali*, & ſic con-
cluſionem noſtram adhuc procedere cùm
ita de facili non ſit inducenda legum corre-
ctio, & ſtatuta iuris correctoria ſint ſtrictiſ-
ſimè interpretanda, maximè vbi agitur de
præiudicio alterius, & ſic filiorum primi
matrimonij, pro quibus ea eſt ſumenda in-
terpretatio, vt non amittant legitimam in
bonis maternis, prout latè contra *Roland.*
& alios in terminis ſimilis ſtatuti continen-
tis illa verba *communibus*, concludit *Gratian.
diſcep. forenſ. cap. 197. per tot.* vbi allegat
Rot. & alios multos eandem opinionem, vti
veriorem amplectentis, &c. Præſertim
18 quia nunquam in dubio præſumitur dero-
gatum dictæ *l. hac adictali*, ſed requiritur
derogatio expreſſa, vel talis, quod manife-
ſtè appareat de incompatibilitate cum ſta-
tuto, idem *Gratian. d. cap. 197. n. 4. & cap.
463. n. 3.*

Ex argumentum ſupra ductum à contra-
rio ſenſu non operatur, quando prout in
19 caſu noſtro ſequeretur iuris communis cor-
rectio *Euerard. topic. legal. loc. à contrario
ſenſu n. 8. & 9. Magon. deciſ. Flor. 64. n. 48.
& Rot. in Tuſculana Salniani 15. Decembris
1634. coram Creſpio in Nouiſſ. part. 6. deciſ.
318. n. 9.* Prout ductum à ſuperfluitate ver-
20 borum eſt admodum leue, & periculoſum
*Rot. in Bononien. fideicommiſſi 27. Nouembris
1637. coram Peronano in Nouiſſ. part. 7. de-
ciſ. 248. num. 20.* Nec ſuperfluum dicitur,
21 quod venit ad declarationem eorum, quæ
tacitè inerant *l. quæ dubitationis ff. de reg. iur.*
vel quod maioris expræſſionis cauſa adijci-
tur *Magon. deciſ. Flor. 146. n. 16.* & in om-
nem caſum potius eſſet tolleranda ſuperflui-
22 tas, quam quod inducatur aliquid contra iu-
ris diſpoſitionem in præiudicium tertij, idem
Magon. deciſ. 117. n. 18.

SVM-

SVMMARIVM
In Caput XXXXVII.

1 *Curator qualiter detur bonis abſentium.*
2 *Curator quando detur etiam bonis præſentium.*
3 *Curator, qui datur in contractu minoris, vel mulieris, qualiter obligetur.*
4 *Curator quomodo detur bonis defuncti non adita eius hæreditate.*
5 *Curator debet dari hæreditati iacenti, etiam ſi extet filius defuncti.*
6 *Statutum Florentinum de bonis iacentibus procedit etiam vbi extat filius.*
Hæreditas quando dicatur iacens, etiam extante ſuo hærede, & n. 21.
7 *Curator hæreditati iacenti poteſt dari ex officio, & quid facere poſſit.*
8 *Curator inuitus non datur, ſed voluntarius eſt quærendus.*
9 *Curator poſt aſſumptum onus non poteſt ſine iuſta cauſa illud dimittere.*
10 *Procurator poſt acceptatum mandatum, & litem conteſtatam non poteſt refutare.*
11 *Curator non poteſt officium dimittere ſine conſenſu intereſſe habentium.*
12 *Curator poteſt cauſa cognita per Iudicis decretum liberari.*
13 *Curator vt ſit legitimè conſtitutus, quæ requirantur, & quæ ipſe ſeruare debeat, aliàs remouendus ſit.*
14 *Cauſę legittimæ excuſationis ſunt illę quæ ſeruantur in alijs curis, & tutelis.*
15 *Curator dari poteſt inuitus ex cauſa neceſſitatis, & quando dicatur adeſſe cauſa neceſſitatis.*
16 *Hæreditas ſemel repudiata amplius adiri non poteſt.*
17 *Filius poteſt intrà triennium pænitere, & repudiatam hæreditatem adire.*
Vel intrà annum ſi ſit emancipatus, ſiuè agatur de hæreditate matris.
18 *Reſtitutio in integrum competit minori aduerſus repudiationē hæreditatis intrà quadriennium à die perfecta ætatis.*
19 *Hæreditas infanti delata quomodo ei acquiratur.*
20 *Curator vigore ſtatuti Florentini non datur hæreditati iacenti.*
22 *Regula quod potuit noluit quando obſtet, & n. 23.*

IN dubijs ab Illuſtriſſimo Domino meo N. propoſitis agitur de Curatore bonis dato, & quoniam plures veniunt examinandi articuli præmittendum, videtur huiuſmod. Curatores eſſe in multiplici differentia, aliqui enim dantur bonis abſentium, de qui-
1 bus loquitur *tex. & gloſ. 1. in l. 2. ff. de curat. bon. dan. & latè Montan. de tut. & cur. cap. 28. n. 72. & ſeqq. fol. mihi* 82. & iſti dantur, vel ad commodum ipſorum abſentium, nè eorum bona dum abſunt diſſipentur, & pereant, quod fieri poſſe per Iudicem ex ſolo eius officio nemine inſtante, notat *Ang. conſ. 103. Capyc. deciſ. 87. & alij per Montan. loc. cit.* vel ad inſtantiam creditorum, vt poſſint de illorum credito contra dictos abſentes legittimè ſatisfieri, vt latè per *Amat. Panormit. reſol. 33. per tot.*

Alij verò Curatores dantur bonis præſentium, vt ſunt falliti, latitantes, filij fam. adire nolentes, prodigi, furioſi, & ſimiles,
2 qui rebus ſuis præeſſe non poſſunt, & de iſtis, illorum poteſtate, & auctoritate ſcribunt, latè *Montan. d. cap. 28. per tot. Card. Tuſch. in verb. Curator concl.* 1104. *per tot. Odofred. tract. de Curat. bon. dand. & Anton. de Amat. d. reſol. 33.*

Alij ſunt Curatores, qui dantur vigore ſtatuti ad actus particulares, vt ſcilicet interueniant ad autorandum perſonam minoris, vel mulieris in eorum contractibus, & iſti tenentur iurare contractum eſſe illis fauorabilem, & caſu quo lædantur, eorum bona remanent obligata, vt de quodam Do-
3 ctore, qui tanquam talis Curator fuit coactus ſoluere ſcuta ducentum, refert *Pic. ad ſtat. Vrb. gloſ. 20. n. 25.* Et de iſtis, & ſimilibus Curatorum generibus ſufficiat remiſſio ad *Montan.* & alios ſupracitatos cùm ad rem noſtram minimè faciant.

Alij demùm ſunt Curatore, qui dantur bonis perſonæ defunctæ quandoquè ad inſtantiam alicuius particularis creditoris pro conſequtione ſui crediti, vt quotidiè ſeruari videmus iuxtà praxim, quam pro Tribu-
4 nali Auditoris Cameræ docet *Saluſt. Tiber. lib 3. cap. 25. Tuſch. d. concl.* 1104. *n. 6. et ſeqq.* quandoquè verò generaliter, prout cōtingit quando filij, quorum prima eſt cauſa ſucceſſionis, vel alij proximiores, timent hæreditatem defuncti eſſe debitis inuolutam, & recuſant illam adire, etiam cum beneficio

legis,& inuentarrij Ang. conſ. 193. n. 3. verſ.
quandoque hęreditas nō aditur, Tuſch. d. concl.
1104. n. 15. & concl. ſeq. per tot. & late Odo-
fred. in d. tract. de Curat. bon. dan.
Curator enim debet dari hæreditati ia-
5 centi dùm hæredes deliberant, aliàs proceſ-
ſus contra illam factus eſt nullus, etiam ſi
extaret filius, qui dicitur ſuus, & hęres ne-
ceſſarius propter beneficiū abſtinendi, quod
illi hodiè competit Montan. de tut. cap. 28.
nu. 56. & ſeqq. vbi infert ad ſtatutum Flo-
rentinum de bonis iacentibus intelligi, etiā
6 ſi defuncti extaret filius, ſequitur Gratian.
diſcep. forenſ. cap. 732. n. 54. & 55. vbi la-
tè quando hæreditas dicatur iacens exiſten-
te ſuo hęrede, & firmat quod in pręiudicia-
libus dicitur hæreditas iacens, non obſtante
exiſtentia ſui hæredis, in fauorabilibus verò
ſecùs, nam tunc non poteſt ei opponi de ia-
centia hæreditatis, ſed in pręiudicialibus eſt
probanda in mixtio alias hęreditas dicitur ia-
cens, & debet illi Curator dari.
Qui quidem Curator hæreditatis iacentis
dari poteſt ex officio Iudicis, concedendo il-
li adminiſtrationem bonorum, poterit mo-
uere actiones, diſtrahere ea quæ ſunt tem-
7 pore peritura, compromittere vigore ſtatu-
ti, & omnia alia neceſſaria expedire, vt pro-
bat Montan. d. cap. 28. n. 60 & ſeqq. niſi de
proximo ſperaretur ſucceſſor, cui ſit datus
terminus ad adeundam, vel repudiandam
hęreditatem, vt per Montan. loc. cit. n. 64.
Quibus præmiſſis dùm quæritur an huiuſ-
modi Curator poſt acceptatum, & aſſump-
tum onus curę poſſit illam dimittere, verior
videtur negatiua opinio, quamuis enim ve-
rum ſit, quod ab initio, & re integra nemo
poſſit regulariter cogi dictum munus ſuſci-
pere inuitus, & nolens, (quicquid ſecus ſit in
tutoribus, qui dantur etiam inuiti cum of-
ficium tutelæ, ſit publicum) ſed voluntarij
8 Curatores ſunt quærendi, vt ſcribit Caſſius in
l. 2. §. ſi plures ff. de curat. bon. dand. vbi gloſ.
in verb. inuitus Montan. de tut. cap. 29. nu.
20. fol. mihi 84. Quia tamen ſupponitur in
caſu noſtro, quod Curator deputatus iam
acceptauerit dictam curam, nō videtur ſine
9 iuſta, & legittima cauſa excuſandus Caſtr.
conſ. 253. viſis, & ponderatis n. 2. lib. 1. vbi
dicit, quod ſi ſunt Curatores generaliter bo-
nis dati, non poſſunt ſine legittima cauſa li-
berari Odofred. de Curat. bon. dand. nu. 44.
verſ. vndè poſtquam ſuſcepit Bart. in l. cum ſe-
mel n. 1, verſ. verum eſt. ff. de tut. Guid. Pap.
ſing. 421. in prin. Gratian. diſcep. forenſ. cap.
225. n. 62. Thor. in sum. decıſ part. 3. verb.
Curator verſ. ex aduerſo replicabatur, fol. 264.
Cum enim huiuſmodi Curatores æquipa-
rentur procuratoribus, vt per gloſ. in l. 2.
verb. inuitus. ff. de curat. bon. dand Sicuti
10 ipſi procuratores non poſſunt poſt accep-
tatum mandatum ad lites, & lite conteſtata,
altera parte diſentiente, illud refutare Abb.
in c. non iniuſtè nu. 4. in fine de procur. Rot.
deciſ. 145. n. 1. part. 1. diuerſ. Azo. in ſum.
n. 31. C. de procur. Gratian. diſcep. 618. nu.
21. & diſcep. 906. nu. 18. Ita etiam dictus
11 generalis Curator non poteſt curam dimit-
tere ſine conſenſu omnium intereſſe haben-
tiū, idem Gratian. diſcep. 225. n. 55. et ſeqq.
Quia tamen ex iuſtis cauſis de nouo ſu-
peruenientibus poſſunt reuocari procura-
tores, vt per Magon. deciſ. Luc. 25. nu. 71.
et ſeqq. Sic etiam dicendum erit poſſe dictum
Curatorem contrario Iudicis decreto cauſa
cognita emanato abſolui, & liberari à præ-
12 dicta cura generali, vt ex ſupradictorum
Doctorum ſententia conſtat, vnde conſide-
randum erit an ipſe fuerit legittimè deputa-
tus, & ſeruatis de iure ſeruandis, alias enim
non diceretur Curator, & omnia per eum ge-
ſta erunt nulla, ſicuti vltra Doctores mox
citandos, rectè probat Ang. d. conſ. 193. n.
4. verſ. videamus igitur.
Ad hoc enim, vt dicatur, legittimè depu-
tatus, primò requiritur, quod pręceſſerit
inſtantia maioris partis creditorum; ſecun-
dò, quod nominatim fuerint citati filij, quo-
13 rum prima eſt cauſa ſucceſſionis ad decla-
randum an ſint, vel eſſe velint hæredes pa-
tris, quinimmò ex ſtilo per quatuor vices
erant citandi ad ità declarandum; tertiò,
quod illis ſtatutum fuerit tempus ad deli-
berandum an velint eſſe hæredes; quartò,
quod talis Curator inuentarium omnium
bonorum confecerit; quintò, quod etiam
ſatiſdederit de benè, & fideliter adminiſtran-
do, quibus omnibus non adimpletis non di-
citur validè, & legittimè conſtitutus, ſed
debet contrario Iudicis decreto remoueri
Ang. d. conſ. 193. n. 4. etc. Odofred. de Curat.
bon. dand. n. 3. et ſeqq. Tuſc. d. concl. 1104.
nu. 7. 8. et ſeqq. Saluſt. Tiber. in Prax. lib. 3.
cap. 25. per tot. et Capyc. deciſ. 87. per tot.
Rur-

Rurſus aduertendum erit an aliqua poſſit afferri, & allegari legittima cauſa ad excuſandum dictum Curatorem ab huiuſmodi oneris aſſumpti continuatione; iſtæ au-
14 tem, & legittimæ cauſæ ad hoc reputantur, & approbari debent à Iudice omnes illæ, quæ de iure admittuntur in alijs Curis, & tutelis, cum quibus in hoc iſta ambulat de pari *Odofred. d. tract. n. 119. Montan. de tutel. cap. 29. n. 1. &c.*

Suppoſita autem liberatione dicti Curatoris ex prædicta cauſa, aut alia legittima excuſatione dum quæritur ſecundo loco an alius inuictus compelli poſſit dictam curam ſuſcipere, & adminiſtrare; ex regula ſuperius firmata, quod nemo inuitus cogi poſſit tale onus aſſumere, videbatur omninò negatiuè reſpondendum, attamen quia ex contextu, & verbis *l. 2. ff. de Curat. bon. dand.* oritur limitatio ad dictam regulam, ibi, *niſi ex magna neceſsitate hoc procedat*, & neceſſitatis caſus tunc dicitur adeſſe, quando res ſunt in periculo, nec poteſt aliter commodè prouideri, & nullus voluntarius Curator reperitur, vel quando nullus adeſt magis idoneus, quam v. g. Titius, qui eſt vicinus,
15 vel conſanguineus, vel habet peritiam in adminiſtrandis bonis, & alię in eo concurrunt qualitates, & mores, vt prudentis Iudicis arbitrio appareat aptus ad dictam curam bonorum gerendam, dicendum eſt iſto caſu, etiam inuitum dari poſſe Curatorem, vt aduertit *gloſ. in d. l. 2. verb. neceſsitatis, Odofred. d. tract. n. 13. et ſeqq. Aldobrand. et alij in §. item inuiti Inſtit. de Curat. Guttier. de tut. part. 1. cap. 19. n. 15. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 225. nu. 36. et Montan. de tut. cap. 29. n. 22. et 23.*

Quò ad tertium quæſitum an filius maior defuncti, qui dùm eſſet perfectę ętatis paternã hæreditatem repudiauit, poſſit hodiè pænitere, & illam cum beneficio legis, & inuentarij adire, vel illi ſe immiſcere, licèt habeamus regulam contrà dictum filium ętate
16 maiorem, nempè quod hæreditas ſemel repudiata amplius adiri non poſſit, vt eſt *tex. clarus in l. ſicut maior C. de repud. vel abſtin. hæred. vbi gloſ. Bald. Salyc. & alij, quos ſequitur Rot. in Camerinen. bonorum de Octonibus 23. Martij 1624. corã Merlino, §. vlt. in fine.*

Nihilominus, quia præſupponitur, quod à die emiſſæ dictæ repudiationis nondum ſit lapſum integrum triennium, & quod res ſit integra, quia nullus alius dictam hæreditatem adiuit poteſt vtiquè dictus filius pęnite-
17 re, & repudiatam patris hæreditatem intrà triennium adire cum beneficio legis, & inuentarij, dummodò ſit ſuus, & non emancipatus *l. ſi quis ſuus ff. de iur. delib. & l. fin. C. de repud. vel abſtin. hæred. Tiraquel. de leg. conub. leg. 16. gloſ. 7. n. 74. Surd. conſ. 457. nu. 35. Paſcal. de patr. poteſt. part. 4. cap. 1. n. 25. & Rot. deciſ. 96. n. 11. part. 6. recent.* emancipatus enim, vel vbi ageretur de hæreditate matris, & ſic ceſſante ſuitate haberet ſolum annum ad penitendum, vt tradit *Magon. deciſ. Flor. 10. n. 16. & ſeqq.*

Atquè ex iſta concluſione patet, quam facilis ſit reſponſio ad quartum dubium, in quo quæritur an alter filius infans poſſit dicti patris hęreditatem adire, ſi enim poteſt frater maior, qui illam repudiauit, quantò fortius hoc licebit filio infanti, cui quod plus eſt ſi repudiaſſet competeret reſtitutio
18 in integrum aduerſus ipſam repudiationē, etiam infrà quadriennium à die perfectæ ætatis, vt alijs comulatis, tradit *Odd. tract. de reſtit. in integ. quæſt. 85. n. 17. Surd. conſ. 501. n. 13.*

Quomodo autem hęreditas infanti dela-
19 ta illi acquiratur tradunt *DD. in l. ſi infanti C. de iur delib. Theſſaur. deciſ. 88. per tot. Marant. in l. is poteſt n. 145. ff. de acq. hæred.*

Circa tamen prędicta notandum eſt quod Florentiæ vigore ſtatuti *lib. 2. Rub. 29. verſ. Hæreditas verò, vel alia ſucceſſio, etc.* verſus finem, non eſt neceſſe, prout de iure communi dare Curatorem hęreditati iacenti, ſed ipſa hæreditas iacens conueniri poteſt, & contra eam procedi ſine datione alicuius Curatoris, vel alterius defenſoris eodem modo, quo procedi poterat contra defunctum, intelligendo dummodò fuerit ſeruata forma in dicto ſtatuto tradita, ac dummodò
20 prius fuerint nominatim citati illi, quorum eſt prima cauſa ſuccedendi *Bart. in l. 1. n. 3. ff. de curat. bon. dand. Alex. conſ. 106. lib. 5. conſ. 140. lib. 7. et conſ. 107. lib. 1. Rot. Mot. 16. Auguſti 1550. et 4. Februarij 1571.* Et quod quando adſunt hęredes ſui hęreditas non dicatur iacens *Iaſ. in l. ſi poſt mortem ff. de leg. 2.*
21 *Dec. conſ. 344. Mot. Aſinij ad Pupillos 26. Aprilis 1560. intelligendo iuxta ſuperius dicta n. 6.* Sed ſi quis fecerit deputare Cura-

torem hæreditati iacenti, & cõtrà eum ege-
rit non ſeruati ſeruandis, non poſſet proceſ-
ſum defendere à nullitate vigore dicti ſta-
tuti, quo non apparet vti voluiſſe, dùm ele-
git viam iuris communis, & ideò tunc ob-
22 ſtat regula, quod potuit noluit, & quod vo-
luit adimplere nequiuit *l. quod ſponſa C. de*
donat. antenup. cum alijs iuribus per Gratian.
diſcep. 647. *n.* 15. cùm actus non poſſit ſu-
ſtineri ex facultate, vel poteſtate, qua quis
23 non fuit vſus *Rom. conſ.* 446. *n.* 6. *et idem*
Gratian. diſcep. 699. *n.* 28.

SVMMARIVM
In Caput XXXXVIII.

1 *Donatio facta abſenti eſt irreuocabilis, et ius tribuit donatario, etiam antè ratificationem reſpectu ipſius donantis, et hæredum, non autem tertij.*
2 *Donatio facta abſenti ante ratificationem non præiudicat tertio.*
3 *Ratificatio donationis eſt facienda viuente donatore.*
4 *Donatio dicitur tacitè reuocata ſtante alienatione rei donatæ ante factam ratificationem.*
5 *Ratificatio inducitur ex ſcientia rei fauorabilis nullum onus continentis.*
6 *Ratificatio non inducitur ex ſola ſcientia quando donatio habet aliquod onus admixtum.*
7 *Donatio ſtat in ſuſpenſo, non obſtante ſtipulatione Notarij pro abſente.*
8 *Quid autem ſtante ſtatuto Florentino ſecundum quod acquiritur ius abſenti, etiam ſine ceſſione, et ratificatione.*
9 *Ex duobus acquirentibus ille eſt preferendus, cui primo fuit res tradita.*
10 *Donatio facta abſenti eſt valida, et irreuocabilis etiam ante ratificationem in præiudicium fiſci.*
11 *Donatio ſimulata non valet.*
12 *Simulatio probatur coniecturis vbi ſubeſt cauſa.*
13 *Simulatio qualiter probetur per vnicum teſtem, vel per teſtes ſingulares.*
14 *Clauſulę omnes redduntur inefficaces ex defectu conſenſus ſtante ſimulatione.*
15 *Coniecturę denotantes ſimulationem, quę ſint numeris ſeqq.*
19 *Reſeruatio vſusfructus an tollat præſumptionem ſimulationis n.* 20.
21 *Donatio de qua conſtat per publicum inſtrumentum habet omnimodam præſumptionem veritatis, nec falſa dici poteſt ex coniecturis relatis.*

Donatio facta abſenti, prout in caſu de
quo agitur, non præiudicat illis, qui
cum donatore poſteà contraxerunt nulla
adhuc facta donationis acceptatione, ſeù
ſtipulationis, & acceptationis per Notarium
factæ ratificatione per donatarium, quia
quicquid dici poſſit de illa quęſtione an ſal-
tem antè ratificationem, & ſine ceſſione ac-
quiſitum dicatur ius donatario irreuocabili-
ter reſpectu donantis, vt tam ipſe, quàm
eius hæredes conueniri poſſint à donatario
ad tradendum rem donatam, vel intereſſe
1 prout innuit *tex. in l. quoties C. de donat. quæ*
ſub modo Surd. deciſ. 111. *cum alijs per Caua-*
ler. deciſ. 12. *per tot.* tamen certum eſt, quòd
tertius, cui medio tempore ante dictam ra-
2 tificationem fuit ius quæſitum ſuper bonis
donatis moleſtari non poteſt cùm ad effe-
ctum acquiſitionis dominij, & poſſeſſionis
omninò requiratur acceptatio, & ratificatio
donatarij ante ius alteri quæſitum, & non
poſtea, quaſi tunc res non amplius dicatur
integra *Mantic. de tacit. & ambig. lib.* 13.
tit. 7. *n.* 25. *Gratian. diſcep forenſ. cap.* 297.
n. 29. *et* 30. *cap.* 710. *n.* 2. *etc. et cap.* 768.
n. 9. quæ quidem ratificatio eſt facienda
3 tempore habili, & ſic viuente donatore, &
donatario, nam poſt illorum mortem dice-
retur facta tempore inhabili, & non ſuffice-
ret *Gratian. diſcep.* 783. *n.* 14. *& d. cap.* 768.
n. 9. *& Clar.* §. *donatio quæſt.* 13.

Immo ex alienationibus, & obligationi-
bus bonorum donatorum factis per donan-
tem ante dictam ratificationem donationis
4 reſultat tacita illius reuocatio *Gaſpar. Anton.*
Theſſaur. in Add. ad Theſſaur. deciſ. 70. *verſ.*
nota quod reuocatio, & ſequuta eſt Rot. in
Faentina dotis 14. *Maij* 1635. *corā Motman.*

Quod ſinè dubio procedit in donatione
onus admixtum habente, prout in caſu no-
ſtro, quia quamuis ad effectum approban-
5 di donationem ſola ſcientia ſufficiat, quaſi
in vtilibus, & lucratiuis non improbare ſit
approbare, & ſcientia rei fauorabilis habea-
tur pro ratificatione *Surd. d. deciſ.* 111. *nu.*
13.

13. *& deciſ. 206. nu. 11. Theſſaur. d. deciſ. 70. n. 12. Menoch. conſ. 1153. n. 13. lib. 12. Caualer. d. deciſ.* 12. tamen ſecus eſt quan-
6 do donatio continet in ſe aliquid onus implendum à donatario, quia tunc non præſumitur acceptatio, nec ratificatio ex ſola ſcientia propter poſſibilitatem damni, quod contingere poſſet, etiam ſi prima facie videretur omninò lucroſa, vt tradit in terminis *Rot. in d. Faentina dotis in prin.*

Neque obſtat acceptatio Notarij pro donatario abſente, non ex illa non reſultat totalis perfectio contractus, ſed neceſſe eſt, vt ſequatur ratificatio talis acceptationis fa-
7 cta per eum, cuius nomine Notarius ſtipulatus fuit, interim autem contractus ſtat in ſuſpenſo *Rot. poſt Zach. de oblig. Camer. deciſ. 123. nu. 17. & ſeqq. & in d. Faentina dotis prope finem, Petr. Cabal. reſol. crim. caſ. 207. n. 1. & 2. Magon. deciſ. Flor. 39. nu. 4. &c.* Quicquid contrarium dici poſſit vigore ſtatuti Florentini in locis vbi viget, ſecundum
8 quod acquiritur abſenti, etiam ignoranti dominium, poſſeſſio, ius præſcribendi, & omnis actio ſine aliqua ceſſione, vel ratificatione neceſſaria, licet tali iuri per alterum quæſitio, vel quærendo poſſit renunciari, vt in *lib. 2. Rub. 39. et teſtatur Magon. deciſ. Flor. 117. n. 28. in fine.*

Cæteris obiectis de iuramento, & ſimilibus, quæ fieri poſſent plenè ſatisfacit *Rot. in allegata Faentina dotis 1635. coram Motman. & poſt Zach. de oblig. Cam d. deciſ. 123.* & ideo ad illam ſufficiat remiſſio.

Præterea in caſu noſtro cum dicta bona donata non fuerint tradita donatori, ſed poſtea alienata in tertium, cui etiam fuerunt tradita, ſuccedit regula, quod ex duo-
9 bus acquirentibus eandem rem ille ſemper præferendus eſt, cui prius fuit res tradita, licet ſit poſterior titulo, cum dicatur habere ius potentius nempè titulum, & traditionem, alter vero nudum titulum *l. quoties C. de rei vendic. Tiraquel. de Conſtit. part. 1. n. 24. Dec. conſ. 226. n. 4. Cephal. conſ. 440. n. 58. lib. 4. Giurb. deciſ. 59. n. 3.* Procuius tamen regulæ declaratione vidend. *Iaſ. et alij in d. l. quoties Cenc. de Cenſ. quæſt. 68. n. 1. et ſeqq. Gratian. diſcep. 523. Magon. decis. Flor. 135. n. 1. et decis. Luc. 21. et 31. per tot.*

Et quatenùs dictum eſt, quod donatio facta abſenti licèt Notario pro eo ſtipulante, non ſit perfecta ante ratificationem donatarij in præiudicium tertij, iſtud intelligi debet in priuatis, ſecùs autem in fiſco, nam in præiudicium fiſci, & ad illius excluſionem
10 ſemper eſt valida, & irreuocabilis, etiam ante acceptationem, & ratificationem donatarij, ſi contingat interim bona donantis confiſcari, propter aliquod delictum ſemper poterit acceptare, & ratificare huiuſmodi donationem ad excludendum fiſcum, vt latè probat *Cabal. reſol. crim. caſ. 207. per tot.* vbi etiam quid ſit dicendum de illa portione, quam teſtator ſibi pro facultate teſtandi reſeruauit.

Ex alio etiam fundamento corruit, & reuocanda venit donatio, de qua agimus, nempè quia ſimulata, & fraudulenta fuit, &
11 eſt re, & conſilio ad decipiendos creditores futuros donatoris ex multiplicitate præſumptionum, quas cumulat *Maſcard. de probat. concl. 559. per tot. Tuſch. litt. D. concl. 658. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 255. per tot. cap. 252. n. 18. & cap. 479. n. 59. & Penn. deciſ. 446. per tot.*

Neque dubium eſſe poteſt quin ſimulatio probetur per coniecturas, & præſumptio-
12 nes, maximè vbi ſubſtet cauſa ſimulandi *Boſſ. tit. de part. ſuppoſit. n. 16. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 628. n. 15.* & quod probetur per vnicum teſtem concurrentibus adminiculis, & data cauſa ſimulandi, quam
13 ſufficit fuiſſe à partibus opinatam, & veriſimilem *Rot. Vetulana Molendini 12. Ianuarij 1652. n. 5. & 6. coram Ottobono*, & quod in id ſufficiant teſtes ſingulares, & de audito, non obſtante iuramento, & quibuſcumq; clauſulis, cùm ex defectu conſenſus reddan-
14 tur omninò inefficaces *Rot. in Auinionen. ſimulationis 29. Ianuarij 1635. coram Panzirolo per tot. in Nouiſſ. part. 7. deciſ. 11.*

Coniecturæ autem, & præſumptiones caſui noſtro applicabiles ſunt infraſcriptæ, & prima, quia donata fuerunt omnia bona paucis pro donatore tantùm retentis pro fa-
15 cultate teſtandi *Soc. conſ. 264. n. 2. lib. 2. Maſcard. d. concl. 559. n. 1. Tuſch. d. concl. 658. n. 2.*

Secunda coniectura eſt, quia donatio fa-
16 cta fuit perſonis coniunctis *Soc. loc. cit. Tuſch. d. nu. 2. et Maſcard. n. 17. Rot. recent. deciſ. 200. n. 7. part. 5.*

Ter-

Tertia coniectura eſt,quia huiuſmodi donatio fuit facta clam, cùm enim donator ſe cōtulerit extrà patriam ſuā per triginta milliaria ad celebrandum inſtrumentum donationis,quod in propria Ciuitate, vbi lares, & familiam habebat celebrare poterat,oritur
17 præſumptio, quod iſtud facerit, vt facilius fraudare poſſet futuros creditores, & nè de facili deuenire poſſet ad notitiam populi ſuę patriæ, & eorum, cum quibus poſteà contractus erat *Bart. in l. 2. C. de his qui ex pub. rat. lib.* 10. *Soc. iun. conſ.* 86. *n.* 53. *lib.* 2.

Quarta coniectura eſt,quia donator ſēper à die donationis remanſit in poſſeſſione bonorum donatorum vſque ad ipſius mortem
18 per ſpatium viginti annorum circiter, & de illis diſpoſuit pro libito ſuæ voluntatis iure proprio, & non vti adminiſtrator donatarij *Soc. conſ.* 264. *n.* 2. *verſ. ſeptimo, & vltimo, Maſcard. d. concl.* 559. *nu.* 12. *& Tuſch. d. concl.* 658. *n.* 2.

Nec obſtat reſeruatio vſusfructus, tum quia per eam non tollitur coniectura ſimulationis, & fraudis, quando cum reſeruatio-
19 ne poſſeſſionis concurrunt aliæ prę ſumptiones, vt in caſu noſtro *Maſcard. loc. cit. n.*16. Tum etiam, quia donator non ſolum ſibi reſeruauit vſumfructum, ſed ex vxori, & non obſtante hac reſeruatione diſpoſuit de bonis donatis,non vti vſufructuarius, ſed vti dominus.

Et quamuis aliqua ex prædictis coniecturis per ſe ſola non ſubſiſteret, iunctæ tamen ſimul ſufficienter operantur,vt per *Maſcard. d. concl.* 559. *n.* 5. *& n.* 18.

Vndè ſtantibus prędictis non eſt opus diſputare an donatio non inſinuata corruat, vel per iuramentum ſuſtineatur, vel ſaltem his deficientibus vſque ad quingentos ſolidos, & ad quam ſummam hodiè aſcendant huiuſmodi quingenti ſolidi, de quo alias dicetur, & ad id,quod iterum opponitur de reſeruatione vſusfructus, per quam videtur translata poſſeſſio in donatarium, iuxta *l. ſi quis argentum §. ſed & ſi,C. de donat.Gratian. diſcep.* 310. *n.* 22. Reſpondetur,quod in caſu donationis factæ abſenti, antè ratifica-
20 tionem nulla poſſeſſio acquiritur donatario ex huiuſmodi reſeruatione, vt per *Theſſaur. d. deciſ.* 70. *n.* 6. *& Seraph. deciſ.* 472. *n.* 5.

Nec pariter viſum fuit neceſſarium pro victoria cauſæ, nec conueniens cum ciuiliter ageretur diſputare de prætenſa falſitate eiuſdem donationis ex multis coniecturis, & prę ſumptionibus elicita, & pręcipuè ex pūblica voce, & fama, ac diffamatione Notarij, dilatione petitionis donec mortui eſſent teſtes, & alię perſonę informantę, ac ex alijs ſimilibus, quamuis pro veritate conſultus verius eſſe exiſtimauerim, non ſufficienter apparere poſſe de huiuſmodi falſitate, quia donatio,de qua conſtat,prout in dicto caſu noſtro per publicum inſtrumentum habet omnimodam prę ſumptionem veritatis,
21 nec ad eam infringendam ſufficiunt leues coniecturæ falſitatis, vt per *Surd. conſ.* 173. *& alios allegatos per Rot. in Imolen. Prędij Ven.* 1. *Iunij* 1635. *coram Pirouano vidend. in puncto*, vbi fuit reſponſum defectui inſinuationis, quod tempore debito non fuerit repoſita in Archiuio, quod eſſet omnium bonorum, quod fuerit dilata petitio poſt mortem teſtium, quod fuerit celebrata Caſulæ potiùs quam Imolæ, vbi donator degebat, quod vnus teſtis in ea deſcriptus eodem die repertus fuerit Tuſſignani, quod idem donator poſtea teſtando legauerit vxori idem prædium donatum, quod illud fuerit deſcriptum in Inuentario hæreditatis ipſius donatoris, & deſſiquè non obſtante diffamatione Notarij, nec publica voce, & fama ſuper falſitate ſingillatim omnibus iſtis, obiectis reſpondendo latè reſolutum fuit pro veritate donationis, de qua agebatur, vt in d. deciſione Pirouani.

SVMMARIVM In Caput XXXXVIIII.

1 *Natus in aliquo loco,etiam per tranſitum efficitur ciuis illius loci, & iſta ciuilitas eſt alijs potentior n.* 4.

2 *Baptizatus efficitur ciuis illius loci, in quo fuit baptizatus.*

3 *Canonicatus obtineri poteſt in Eccleſia, cui qui inſeruiuit.*

Subditus quis preſumitur illius Parochia in qua fiunt publicationes.

5 *Comitatus venit appellatione Terra Ciuitatis.*

Ciuium appellatione veniunt,etiam Comitatini.

6 *Te-*

6 *Teſtator præſumitur ſe voluiſſe conformare cum diſpoſitione iuris communis.*
7 *Natus, & educatus in Villa præſumitur habere maiorem affectionem ad Villam, quàm ad Ciuitatem.*
8 *Affectio eſt interpres dubiæ mentis teſtatoris.*
9 *Teſtator præſumitur ſe voluiſſe conformare cum ſtatutis loci.*
10 *Clerici poſſunt actiuè vti ſtatutis laicorum.*
11 *Subrogati admittuntur cum omnibus qualitatibus primordialibus.*

NOn prohibetur R. D. Andreas à Lacu
vigore teſtamenti q. D. Iuliani de
Ghertis V. I. D. eligi Canonicus in Eccleſia
Plebis Sancti Stephani de Terra Mutilianæ,
ſiuè tractetur de reaſſumptione antiquorum
Canonicorum, ſiuè de noua creatione, quia
licèt dictus teſtator videatur diſpoſuiſſe,
huiuſmodi Canonicos eſſe debere de Terra
Mutilianæ, & dictus R. Andreas non videa-
tur habere huiuſmodi qualitatem à teſtato-
re requiſitam, nihilominus contrarium ve-
rius eſſe exiſtimatur, cùm enim natus fuerit
in Terra Mutilianæ, licèt modo habitet in
1 Comitatu omninò cenſendus eſt, ſicut alij de
eadem Terra ratione originis naturalis, quæ
nunquam amitti poteſt, quamuis per mille
annos habitauerit extrà dictam Terram, &
tanquam talis, & ciuis dicti loci poteſt vti,
& gaudere omnibus beneficijs, & priuilegijs
cæteris hominibus de dicto loco conceſſis,
præcipuè in fauorabilis, ita vt ciuilitas ori-
ginis naturalis, ideſt loci in quo quis naſci-
tur præfertur cuilibet alteri ciuilitati, & ſit
omnibus potentior, nec ab ea quis poſſit ſe
liberare ſua ſponte, & renunciare *Alex. in l.
huiuſmodi* 86. §. *legatam n. 4. ff. de leg. 1. &
conſ. 34. n. 3. lib. 5. Bart. in l. quaſitum in
prin. de leg. 3. Afflic. decis.* 384. *per tot. vbi
pulcrè Vrſil. in Ad. l. cum alijs quos refert, &
ſequitur Gratian. diſcep. forenſ. cap. 75. per
tot. & Ioſeph. Ludouic. deciſ. Peruſ.* 85, *n. 4.
& 5.* Quod tanto magis procedit quando,
prout in caſu noſtro, ſic natus in aliquo loco
ibidem, etiam fuit baptizatus, ſicuti enim
2 per natiuitatem temporalem, & naturalem
acquiritur ciuilitas loci, in quo quis naſci-
tur, ita etiam per nouam natiuitatem, qua
mediante baptiſmo renaſcimur ad gratiam,
& ſic per baptiſmum acquiritur ciuilitas, &
origo loci, tàm quò ad ſpiritualia, & benefi-
cialia, quàm quò ad temporalia, præcipuè
ceſſante fraude *Luc. de Penn. in l. ciues C. de
incolis lib. 10. cum alijs per Gratian. d. cap.
75. n. 16. & 17.*

Id quod ex eo, etiam confirmatur, quia
dictus R. Andreas in iuuentute ſua dùm eſſet
Clericus fuit adſcriptus ad ſeruitium dictæ
Eccleſiæ Plebis Mutilianæ, tanquam ſuæ Pa-
3 rochiæ, in qua modo canonicatum obtine-
re poſſe meritò fatendum eſt ad *Concil. Tri-
dent. ſeſſ. 23. cap. 16.* & quia dùm ad ma-
iores ordines fuit promotus, factæ fuerunt
publicationes iuxtà ritum in dicta Plebe, vti
ſua Parochia, idem *Concil. d. ſeſſ. 23. cap. 5.*

Nequè obſtare poteſt, quod ſua natiuitas
Mutilianæ fuerit accidentalis, & non ex de-
ſtinatione parentū, quia etiam hoc admiſſo,
verius eſt, quod accidentaliter natus per
tranſitum matris in aliquo loco, ibidem ori-
ginem acquirit, licèt parentes eſſent omninò
4 forenſes, & ſtatim receſſuri, & ſi ſtricto mo-
do ciuis appellari non poteſt, tamen de Mu-
tiliana omninò dicendus eſt, prout requirit
teſtator, cùm in acquirenda origine alicu-
ius loci attendatur potius veritas, quàm ac-
cidens, & parentum deſtinato *Afflic. d. de-
ciſ.* 384. *n. 8. & latè probat Gratian. d. cap.
75. nu. 1. et ſeqq. et Vrſil. ad Afflic d. deciſ.*
384. vbi exemplificant in pluribus caſibus
ſimilibus.

Quinimmò etiam ſi d. R. Andreas non eſ-
ſet natus in dicta Terra Mutilianæ, ſed eſſet
de Comitatu ſufficeret ad hoc, vt iuxta men-
tem, & diſpoſitionem teſtatoris poſſet dici
5 de Mutiliana, & eligi Canonicus, ſicut alij
de eadem Terra, quia in beneficialibus, &
fauorabilibus Comitatus venit appellatio-
ne Terræ, & Ciuitatis, & appellatione ci-
uium veniunt illi de Comitatu, & Territo-
rio *l. qui ex vico, vbi gloſ. ff. ad municip. l. qui
continentibus. ff. de verb. ſignif. C. cum in
partibus de verb. ſignif. Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 217. n. 6. et ſeqq.*

Et dum teſtator diſpoſuit Canonicos de-
bere eſſe de Terra Mutilianæ, præſumitur ſe
voluiſſe conformare cum diſpoſitione iuris
communis, non excludendo illos de Comi-
6 tatu, qui veniunt appellatione illorum de
Terra iuxta prædicta, ſed tantùm voluiſſe
excludere, & incapaces reddere penitus fo-
renſes *l. hæredes mei §. cum ita ff. ad Trebell.
vbi Rip. nu. 74. Crauett. conſ. 135. n. 38. et*

Man-

Digitized by Google

Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 6. n. 1. et ſeqq.

Et tantò magis, cùm in dicto teſtatore nulla particularis affectio conſiderari poſſit, ob quam potius motus fuerit ad cogitandum pro illis de Terra, quam pro illis de Comitatu, cum nec ipſe eſſet de dicta Terra, vndè reſultat, & potiùs coniectura contra illos de Terra niſi haberent mentem expreſſam, & fauorabilis apparet Comitatiuis, cùm ſemper maiorem affectionem præſu-
7 matur habere ad Villam, qui in Villa natus, & æducatus fuit, quàm erga oppidum, & Ciuitatem, vt reſpondit *Cravet. conſ. 972. n. 22. quem refert, et ſequitur Menoch. de præſump. lib. 4. preſump. 16. n* 12. Affectio autem dicitur interpres dubię mentis teſta-
8 toris, & eſt valdè attendenda, vndècumq; deriuans *l. qui liberis* §. *hac verba, vbi gloſ. ff. de vulg. et pupil. Bart. in l. alimenta n. 3. ff. de alim. et cib. leg. cum alijs per Gratian. diſcep. 637. n.* 11.

Magis autem cõfirmatur ſupradicta concluſio ex vſu, & diſpoſitione ſtatutorum Mutilianę admittentium ęqualiter ad honores, & onera Comitatiuos, & Terrigenas,
9 à quibus ſtatutis dictus teſtator nequaquam cenſetur recedere voluiſſe, ſed cum illis ſe omninò conformare *Alex. in l. 3. n. 5. ff. de leg. 1. Bart. in d.* §. *cum ità, et alij per Mantic. d. lib. 6. tit. 7. n.* 4. pręcipuè cum in hoc caſu, vt patet ex prædictis idem diſponant ſtatuta prædicta, quod ius commune *Caſtr. in l. fin. n. 7. C. de verb. ſignif. cum alijs ſupra allegatis*.

Nequè eſt dubium huiuſmodi ſtatuta vigere, etiam, & locum habere quo ad Clericos, cùm in nihilo ſint illis quò adhoc oneroſa, nec contra eccleſiaſticam libertatem, quæ potius augetur, & illi fauetur prædicta
10 admittendo, & Clerici in omnem caſum poſſunt actiuè allegare ſtatuta laicorum *Marant. diſput. 8. n. 14. & ſeqq. Bellon. conſ.* 43. *Surd. conſ. 41. lib. 1. cum alijs per Pic. ad ſtat. Vrb. gloſ. 4. in fine*.

Et prædicta procedunt quotieſcũq; agatur de noua creatione, & fundatione dictorum Canonicorum, nam vbi ageretur de reaſſumendis canonicis antiquis, qui aliàs promiſcuè, & indifferenter, tam de Terra, quàm de Comitatu admittebantur, ſicuti plures alij à Lacu olim in dicta Plebe Mutilianæ fuerunt Canonici, prout ſupponitur ceſſat omnis difficultas, cùm certum ſit, quod huiuſmodi Canonicis reaſſumpti de mandato teſtatoris tanquam ſubſtituti, & ſubrogati in locum antiquorum erunt admitten-
11 di paſſim cum omnibus qualitatibus primordialibus, & accidentalibus *l. ſi eum* §. *qui iniuriarum ff. ſi quis caut. Iaſ. in* §. *fuerat n. 7. Inſtit. de act. Alex. conſ. 193. n. 7. lib. 2. Dec. conſ. 50. n. 2.* & de hoc non contingit dubitari, quia conſtat ex verbis teſtamenti, quod teſtator nullam fecit differentiam an Canonici eligendi eſſent de Terra, vel de Comitatu, cùm optimè vti Iureconſultus benè edoctus nouerit reaſſumptionē prędictam fieri debere, iuxtà qualitates, & conditiones antiquas, & nullam eſſe in iure differentiam quò ad hoc inter Terrigenas, & Comitatiuos, quos ideò ſi excludere intellexiſſet expreſſiſſet.

SVMMARIVM
In Caput L.

1 *INtereſſe dotis, vt poſſit exigi, requiritur exiſtentia matrimonij, & onerum illius ſupportatio.*
2 *Intereſſe dotis an debeatur, etiam ſoluto matrimonio, quando extant filij.*
3 *Intereſſe dotis qualiter debeatur vigore pacti, etiam ſoluto matrimonio.*
4 *Intereſſe dotis debetur quando pecunia erat inueſtienda in ſtabilibus.*
5 *Fructus debentur ex legato quantitatis reinueſtiendę.*
6 *Intereſſe dotis debetur viduæ, quando dos conſiſtit in ſtabilibus.*
7 *Intereſſe dotis debetur quando dos fuit ſubrogata loco legittimæ.*
8 *Subrogatio loco ſtabilium, vel legittimę facit oriri tacitam permutationem, & deberi fructus ex ęquitate l. curabit.*
9 *Intereſſe debetur per eum, qui tenebatur deponere pecuniam ad reinueſtiendum.*
10 *Fructus legittimæ debentur à die mortis.*
11 *Fructus legittimæ in eam non imputantur.*
12 *Intereſſe dotis bona fide perceptum non imputatur in dotem.*
13 *Intereſſe dotis debetur ad rationem quinque pro centenario, vel ſecundum morem regionis,*

nis, & idem eſt in legittima n. 14. et 15.

16 *Intereſſe verum quale dicatur per 20. annos.*

17 *Valor rei an, et quomodo dignoſcatur ex quantitate fructuum.*

18 *Valor rei probatur per peritos.*

19 *Periti diſcordantes circa valorem rei quomodo reducantur ad concordiam.*

20 *Minor ſumma quando ſit attendenda.*

INtereſſe dotis, de quo in caſu mihi propoſito debetur D. Franciſcæ ab hæredibus patris illius, qui dotem promiſit, & non ſoluit tempore conuento, nam etsi verſemur extra caſum *c. ſalubriter de vſur.* cuius vigore videntur conceſſæ, & permiſſæ vſuræ ta-
1 men viro pro alenda vxore, & ſuſtinendis oneribus matrimonij, ita vt requiratur exiſtentia matrimonij, & onerum illius ſupportatio, *Surd. de aliment. tit. 1. quęſt. 42. n. 147. Caualer. deciſ. 292. n. 1. Ludouiſ. cum Annot. Beltram. deciſ. 573. n. 8.* Nec ſufficiat extare filios ex vxore prædefuncta, quia licet dicantur reliquiæ matrimonij, tamen
2 onus alendi, & æducandi illos ſpectar ad patrem ſuperſtitem, qui ſoluto matrimonio non amplius maritus appellari poteſt, nec onera matrimonij, ſed propria ſuſtinere dicitur *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 240. n. 19. & latè in cap. 427. per tot. et in Additione illius tomi tertij.* Quod tamen in iſto caſu exiſtentiæ filiorum non tranſiret ſine difficultate, ex traditis per *Borgn. deciſ. 22. nu. 18. & deciſ. 26. n. 25. Tuſch. concl. 741. n. 111, & ſeqq. Verb. Dotis fructus, & Nouiſſimè, ac pulcrè more ſuo per Illuſtriſſimum Mars. Medic. deciſ. Senenſ. 15. n. 2. & ſeqq.* Et quod debeantur quando præceſſit pactum de illis ſoluen-
3 dis, etiam ſoluto matrimonio, ita vt pactum ſimpliciter initum non reſtringatur ad tempus conſtantis matrimonij, idem *Gratian. in Additione d. tertij tomi, & diſcep. 920. n. 20. et ſeqq. & cap. 857. n. 8. et Rot. in Romana fructuum dotis de Vellis 10. Nouembris 1600. coram Litta.*

Nihilominus verſamur in caſu, in quo prætenſi fructus debentur ſi non ſimpliciter, & abſolutè vt fructus dotales, ſaltem ex alijs cauſis omninò licitis, & permiſſis, & primò, quia in promiſſione dotis fuit expreſsè conuentum, quod pecunia deberet inueſtiri in tot bonis ſtabilibus, quo caſu pecu-
4 nia inueſtienda non iudicatur, vt quantitas, ſed vt ſpecies, & debentur fructus non vt ex pecunia, ſed vt ex ſpecie eo modo, quo deberentur ſi ab initio dos fuiſſet conſtituta in cenſibus, locis montium, & ſtabilibus, ita vt nec iſto caſu vlla interpellatio requiratur *Alex. conſ. 31. n. 5. lib. 6. et conſ. 200. n. 3. eod. lib. 6. Rot. in Romana Saluiani 20. Nouembris 1591. coram Orano, Gratian. diſcep. 920. n. 26. et 27.* Sicuti videmus in legato quantitatis reinueſtiendæ, quod non dicitur
5 legatum quantitatis, ſed ſpeciei, & ex illo rectè fructus percipiuntur, idem *Gratian. diſcep. 941. n. 22.* Quando autem dos conſiſtit in bonis ſtabilibus non eſt dubium quod de-
6 betur intereſſe, etiam ſoluto matrimonio, vt benè probat idē *Gratian. diſcep. 610. n. 4.*

Secundò, debentur fructus dotis, quia ſumus in filia excluſa à ſtatuto propter maſculos, & cui vigore eiuſdem ſtatuti fuit dos reſeruata loco legittimæ, pro vt aliàs probaui, quo caſu debetur eidem intereſſe dotis loco alimentorum, non tantùm durante matrimonio, ſed etiam illo diſſoluto per mortem viri, & ſic licèt ſimus in vidua, &
7 nedum ab ipſo patre, ſed etiam ab illius hęredibus, in quos tranſit tale onus donec dos vigore ſtatuti ſubrogata loco legitimæ filię debitæ in bonis paternis eidē ſoluatur, *DD. in l. alimenta ff. de neg. geſt. Corn. conſ. 85. n. 24. lib. 3. Cranett. conſ. 189. n. 1. et ſeqq. cum alijs per Rot. in Romana fructuum dotis de Vellis, et n. 10. Nouembris 1600. coram Litta, et in Romana dotis, et legati 15. Ianuarij 1621. coram Manzanedo.*

Quotieſcūq; enim ſumus in pecunia ſubrogata loco ſtabilium, & legitimæ ſemper debetur intereſſe, quaſi huiuſmodi ſubrogatione reſultet quidam contractus permutationis, ſeù emptionis, & venditionis, & ideò
8 non facta traditione debentur fructus iuxtà ęquitatem *l. curabit C. de act. emp. vt probat Gratian. diſcep. forenſ. cap. 759. n. 2. et cap. 688. n. 11. etc.* Sicuti debetur intereſſe per eū qui ex pacto tenebatur deponere aliquā pecunię quantitatem ad effectum illam rein-
9 ueſtiendi in ſtabilibus, ſi tempore debito non adimpleuit, ita vt iſto caſu non ſint neceſſaria requiſita, de quibus *Caſtr. in l. 3. ff. de eo quod cert. loc.* nec interpellatio, vt latè deducit idem *Gratian. diſcep. 579. per tot. cap. 932. num. 30. 941. num. 22. et cap. 943. num. 15.* vbi quod talis pecunia habetur

pro re immobili, nec poteſt dici conſumpta.

Quod autem fructus legittimę, & ſupplementi debeantur à die mortis illius, de cuius bonis agitur, etiam nulla facta interpellatio-
10 ne, & ſic ante moram, etiam ſi per hęredem fuiſſent bona fide conſumpti, cùm per triennium non pręſcribantur. *DD. in auth. Nouiſſima C. de inoff. teſtam. Boer. deciſ. 3. nu. 17. Merlin. de legitt. lib. 2. tit. 1. quęſt. 1. n. 3. Seraph. deciſ. 1331. nu. 14. Gratian. diſcep. 688. per tot.* vbi tamen limitat niſi tota hæreditas conſiſteret in pecunijs. Et ſicuti tales fructus legittimæ in illam non imputan-
11 tur, ex latè traditis per *Merlin. de legitt. lib. 2. tit. 2. quæſt. 32.* ita nec fructus, & intereſſe dotis bona fide percepti, & conſumpti poſſunt computari in ſortem, ſiuè diminutionem dotis, etiam per allegationem erro-
12 ris, vel ignorantię iuris, quatenus poſſet dubitari an eſſent verè debiti, licèt in caſu noſtro de hoc dubitari non poſſit. *Gratian. diſcep. 920. n. 32. & 33. & in Additione tomi tertij ad cap. 427. in fine.*

Et ſupradictum intereſſe erit computandum, ad rationem quinque pro centenario iuxta generalem conſuetudinem, qua etiam
13 ceſſante eodem modo taxandam eſſe colligitur, ex *gloſ. in auth. perpetua C. de Sacro Sanct. Eccl. Pet. Cabal. conſ. 46. lib. 1. Magon. deciſ. Flor. 42. nu. 11. Rot. in Romana fructuum dotis 28. Iunij 1621. coram Manzanedo, in Bononien. fructuum dotis 25. Maij 1629. coram Ghiſilerio & in Sancti Seuerini fructuum dotis 20. Februarij 1630. coram Pi-*
14 *rouano*. Et quod taxetur ſecundum morem regionis *Gratian diſcep. 726. n. 14. 759. nu. 16. & 920. n. 24. Magon. deciſ. Flor. 83. n. 3. & pulcrè Duran. deciſ. 419. n. 1. & ſeqq.* Sicuti eodem modo taxantur fructus legitti-
15 mæ ad rationem quinque pro centenario, quorum loco ſuccedit iſtud intereſſe *Couar. var. reſol. lib. 3. cap. 9. n. 5. Rot. deciſ. 571. n. 1. part. 2. recent. Buratt. deciſ. 65. n. 1.*

Cuius quidem taxationis ea poteſt reddi ratio, quia verum intereſſe illud eſſe dici-
16 tur, quod viginti annorum curſu ad iuſtum rei valorem, & æſtimationem aſcendit, *Sperel. deciſ. 84. num. 55. Rot. in Foroliuien. de Monſignanis 19. Nouembris 1603. in fine, coram Penia*, ſicuti è conuerſo iuſtus rei valor dignoſcitur ex quantitate redditituum, & fructuum, ita vt dicatur eſſe, & aſcendere ad illam ſummam, quam conſtituunt redditus,
17 & fructus viginti annorum ſimul computati, vndè ſi domus, vel prædium reddat libras centum in anno, iuſtum illius prętium erit librarum duarum millium *Iaſ. in l. ſi fundum n. 3. ff. de leg. 1. Natt. conſ. 341. n. 10. Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 6. n. 19. pulcrè Gratian. diſcep. 545. nu. 13. 752. n. 47.* Quamuis huiuſmodi æſtimatio per calculum fructuum conſiſtentium in locationibus viginti annorum non ſit tuta, nec
18 concludens cum poſſit eſſe, quod quis locet pro minori, vel maiori prętio ratione amicitiæ, vel alijs de cauſis, vndè melius eſt probare per peritos, qui æſtimare debent attentis, etiam qualitatibus rei, & perſonarum, idem *Gratian. diſcep. 600. n. 3. & ſeqq.* Et ſi huiuſmodi periti inter ſe diſcordent circa rei valorem, reducuntur ad concordiam per coaceruationem, & calculationem om-
19 nium ſummarum ſimul cuiuslibet periti, eligendo poſtea tertiam, vel quartam partem, ſi tres, vel quatuor ſint qui diſcordant, & illa tertia, vel quarta pars deſumpta ex coaceruatione prędicta cenſebitur vera ęſtimatio, ſecundum *Petr Caball. reſol. crim. caſ. 119. n. 17. &c. Gratian. diſcep. 228. n. 28. & cap. 187. num. 2. 3. & 10.* prout ego quandoque hac practica vſus fui, & placuit quibuſdam amicis meis, licet de ſtilo Rotæ Romanæ in concurſu probationum attendi ſoleat minor quantitas, vel media via, quan-
20 do probationes tendunt ad diuerſas ſummas, *Duran. deciſ. 384. n. 2. et per tot.* & idem tenere videtur *Magon. deciſ. Flor. 49. n. 24. et ſeqq.* Sed ego non recederem à prædicta practica, per quam videtur electa media via, maximè quando ſumus inter plures peritos diſcordantes, videlicet, quando duo prius
21 electi, & poſtea tertius aſſumptus ſunt diſcordes, quicquid diuerſum ſit in ſimilibus caſibus, in quibus minor ſumma ſemper eſt attendenda, cum in ea omnes concordent, vt benè diſtinguit *Gratian. d. cap. 187. per tot.*

SVMMARIVM
In Caput LI.

1 I*ntereſſe nullum percipi poteſt ex pecunia mutua data.*

2 *Lu-*

2 *Lucrum ceſſans, ſiuè damnum non probatur ex confeſſione partium.*
3 *Lucrum ceſſans qualiter probetur n. 5.*
4 *Lucrum ceſſans non debetur à debitore paupere, et qui per impotentiam non ſoluit.*
6 *Damnum emergens qualiter debeatur, et probetur.*
7 *Damnum emergens an debeatur ante moram debitoris.*
8 *Pactum omne per quod mutuans non lucratur, ſed ſe conſeruat indemnem eſt validũ.*
9 *Interpellatio an ſit neceſſaria, vt damnum emergens debeatur.*
10 *Interpellatio debet eſſe perſonalis, et non domi facta.*
11 *Pacta ſeruare nihil magis humanę fidei conuenit.*
12 *Etiam ſi pacta aduerſarentur natura contractus.*
13 *Pactum de ſoluendo aliquid mutuanti quando valeat n. 14.*
15 *Mutuans poteſt ſtante potentia proxima lucri aliquid percipere.*
16 *Mutuans non poteſt exigere niſi tantundem, quantum valet lucrum quod amittit.*
17 *Mutuans non poteſt anticipatè lucrum percipere.*
18 *Familia Dominorum de Balneo nobiliſſima, et antiquiſſima.*
19 *Nobilitas facit ceſſare omnem ſuſpicionem fraudis, et vſuraria prauitatis.*
20 *Mutuum in dubio non præſumitur.*
21 *Mutuum non cõtrahitur niſi ſpecifica, et formali numeratione pecunia interueniente.*
22 *Contractus dicitur talis, qualis denominatur à partibus.*
23 *Caſus ſuperueniens recipit declarationem à ſtatu pręcedente.*
24 *Interpratatio eſt facienda ſecundum ſubiectam materiam.*
25 *Contractus talis præſumitur, qualis anteà fuit, niſi aliter dicatur.*
26 *Imperitia Notariorum quod mali operetur.*
27 *Imperitia Notariorum non debet contrahentibus præiudicare.*
28 *Mens contrahentium potiùs quàm verba attendenda n. 29.*
30 *In claris non eſt opus coniecturis.*
31 *Contractus trium qualis ſit, et eſt licitus.*
32 *Conſtitutio Sixti V. circa ſocietates, quomodo intelligęda.*
33 *Contractus viduarum, et ſimilium perſonarum mutuantium pecunias cum pacto certi lucri, ſaluo capitali, qualiter ſuſtineantur.*
34 *Taciti, et expreſſi idem eſt iudicium.*

DVm eſſem Locumtenens ciuilis, & criminalis Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi D. mei Franciſci Eraſmi Gubernatoris Ciuitatis Foroliuij de anno 1649. fuit acerrimè diſputatum an fratres de Cimattis, qui conduxerant officinam, ſiuè molendinum Cartaræ Cuſerculi ab Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Nuncio Sanctiſſimi apud inuictiſſimum Gallię Regem nunc propter menſa illius merita, atque ampliſſimo Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali de Balneo accipiendo, etiam ab eodem Illuſtriſſimo D. Locatore mutuo ſcuta quatuorcentum ex mille, quæ iam implicata erant in eodem negotio Cartaræ, cum pacto ſoluendi fructus ad rationem quinque pro centenario, tenerentur ad ſolutionem dictorũ fructuum, ſiuè potius dictum pactum eſſet vſurarium, & à iure reprobatum.

Eſt quidem prima facie videbatur dicendum dictos fratres de Cimattis non teneri ad dictos fructus pecuniarum mutuatarum, iuxta pactum initum cum Agentibus dicti Illuſtriſſimi D. Locatoris, ſed tale pactum omninò vſurarium, & à iure reprobatum eſſe, quia materia fructuum, &
1 intereſſe in pecunia mutuo data eſt prohibita; & non valet conuentio, neque pactum
ſecundum ſententiam omnium Canoniſtarum, cum ſcriptum ſit mutuum date nihil
inde ſperantes, niſi in pacto hoc ſtatueretur ratione lucri ceſſantis, ſiuè damni emergentis, de quo tamen deberent dari probationes certæ, ita vt non ſufficeret potentia
propinqua lucri, aut damni contingentis ex eo, quod mutuans patiatur ſimile intereſſe,
cum poſſit eſſe, quod ex alijs cauſis illud patiatur *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 67. nu. 10.
et ſeqq, et cap. 240. n. 8. in fine*, neque ex
2 partium confeſſione tale lucrum, ſiuè damnum canonizari poteſt *Menoch. conſ. 1027.
n. 5.* Sed debet plenè probari, & iuſtificari cum requiſitis per *Paul. de Caſtr. in l. 3. ff. de
eo quod cert. loc.* quem omnes communiter ſequuntur, vt per *Menoch. conſ. 1180. n. 18.
Coſt. de port. ratę quaſt. 142. Rot. penes Poſth. tract. de ſubhaſtat. deciſ. 8. num. 1. & apud
Conc. de Cenſ. deciſ. 284.* Nam quo ad lu-

 crum

3 crum ceſſans debent tria cupulatiuè articu-
lari, & probari, primò nempe, quod credi-
tor ſit ſolitus nogotiari, ſecundò, quod de-
bitor ſit in mora, tertiò, quod creditor ha-
buerit prè manibus merces, ſiuè perſonas
volentes ad cambium recipere, & quia pe-
cuniæ debitæ non fuerant ſolutę, non potuit
dictas merces emere, ex quibus taxtum cer-
tè, vel ſaltem probabiliter lucratus fuiſſet,
vel illas ad cambium dare *Caſtr. in d. l. 3. & benè declarat Mohad. deciſ. 3. de vſur. alias deciſ. 208. per tot. Afflic. deciſ. 20. n. 2. Gratian. diſcep. 240. n. 5. & cap. 244. n. 12. & ſeqq.* Et his etiam probatis quando eſſemus
in debitore paupere, & qui per impotentiam
4 non ſoluit tempore conuento, non poſſet
conueniri pro intereſſe lucri ceſſantis, vt fir-
mat Diuus *Antonin. Archiepiſcop. Flor. in ſua ſum. part. 2. tit. de auaritia, quem refert, & ſequitur Afflic. d. deciſ. 20. n. 3. Rol. conſ. 35. n. 25. lib. 1.* Quamuis etiam nõ deſint qui aſſe-
runt intereſſe lucri ceſſantis deberi probata
mora debitoris, & quod creditor erat ſoli-
5 tus emere mercantias cum pecunijs ſuis, &
illas non tenere otioſas, & ſic licèt lucrum
non ſit certum omni certitudine, ſed tantùm
veriſimile, & probabile, quæ opinio tolle-
rari poſſet inter mercatores, qui non pręſu-
muntur mutuo dare, nec pecunias tenere
otioſas *Alex. conſ. 41. lib. 3. Gratian. diſcep. 622. n. 10. Magon. deciſ. Flor. 32. n. 5. & deciſ. 103. per tot. & deciſ. Luc. 25. nu. 88.*
de cuius tamen opinionis veritate vidend.
late *Menoch. de arbitr. caſ. 119. n. 4. & ſeqq. per tot. Gratian. diſcep. 829. n. 14. & diſcep. 987. n. 22. & per tot.*

Quò verò ad damnum emergens, quando
debitor non ſoluit tempore conuento, debe-
tur creditori ſi legittimè probet, quod paſſus
eſt damnum capiendo pecunias ad cenſum,
vel ad cambium ab alijs ob retardatam ſo-
lutionem pecuniæ ſibi debitæ, & ſic in indi-
uiduo, quod damnum euenerit ob non ſolu-
6 tum debitum a debititore, non enim ſuffice-
ret probare ſe accepiſſe pecunias ſub vſuris
ab alijs tranſacto tempore ſolutionis fiendę,
ſed neceſſe eſt probare id eueniſſe ob illam
cauſam retardatæ ſolutionis, quia poteſt eſ-
ſe, quod fuerint acceptæ pecuniæ ſub vſuris
ex alia cauſa, putà ad finem lucri, vel pro
ſuſtentatione banchi, & ſic probatio non
concluderet de neceſſitate, prout conclude-
re debet, non tamen eſſet neceſſe iſto caſu,
vt accipiens ad cambia interpellet debito-
rem, cùm dies interpellet pro homine, &
quando dies nõ eſſet appoſitus ſolutioni, ſuf-
ficeret extraiudicialis interpellatio, ad nota-
ta per *Innoc. & alios in c. 1. de vſur. Iaſ. in l. ſi ex legati n. 12. ff. de verb. oblig. Magon. deciſ. Flor. 103. nu. 2. & ſeqq. per tot. latè Menoch. de arbitr. caſ. 119. n. 12. & ſeqq. ad finem Mohad. deciſ. 1. & 2. de vſur. Gratian. diſcep. 240. in prin.*

Et ad hoc, vt intereſſe tàm lucri ceſſantis,
quàm damni emergentis debeatur neceſſa-
ria eſt mora debitoris in ſoluendo, niſi ab
7 initio fuiſſet conuentum, quod ante moram
reſarciri deberet damnum, quod patitur mu-
tuans retinendo pecunias ab alijs ſub vſuris,
a quibus potuiſſet ſe cum pecunijs mutuatis
liberare, vt per *Gratian. diſcep. forenſ. d. cap. 240. in prin. cap. 387. n. 20. cap. 524. n. 8. et n. 53. ad 59. cap. 688. n. 24. et n. 28. et cap. 987. n. 7. et ſeqq.* & quando quis ſu-
per proprijs bonis cenſum imponit, vt alte-
ri ſubueniat mutuando ei pecuniam accep-
8 tam, vel partem illius poteſt licitè paciſci,
vt ſibi proportionabiliter ſoluatur intereſſe,
cùm ſit permiſſum omne pactum per quod
mutuans non lucratur, ſed ſe conſeruat in-
demnem, & nemo debeat cum damno alijs
ſubuenire, vt benè notat *Cenc. de Cenſ. quęſt. 34. n. 54. et ſeqq.*

Quinimmò ſecundum aliorum opinionẽ
magis tutam, & faciliorem quò ad modum
probandi intereſſe damni emergentis poſt
contractum, & requiritur, quod creditor vo-
lens ad cambium recipere pecuniam ab alijs
ob ſolutionem ſibi, non factam tempore
9 pręſtituto interpellet debitorem moroſum,
& illi intimet futurum cambium propter
moram ſuam, non obſtante licentia ſibi da-
ta à debitore de accipiendo ad cambium,
& recambium in caſu non factæ ſolutionis,
vt per *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 851. nu. 14. cap. 829. n. 7. et latè in cap. 987. per tot.*
vbi etiam quod talis interpellatio debet eſ-
ſe perſonalis, non domi facta, & loquitur
de intereſſe alterius intereſſe, & de vſuris
10 vſurarum, quę regulariter nũquam deben-
tur, & quando ſecus ibidem, &c. Nihil au-
tem ex prædictis probatum extitit pro Emi-
nentiſſimo de Balneo, ergo tales fructus li-
cèt conuenti non debentur,

Sed

Sed his non obſtantibus, prout verè non
obſtant in caſu prædicto dixi fructus, & inte-
reſſe deberi ad rationẽ conuẽtam, non ſolùm
quia nihil magis humanę fidei conuenit, quã
11 pacta ſeruare *l. 1. ff. de pact. l. iuriſgentiũ §. ait prætor ff. eod. et in l. ſicut C. de act. et oblig.* ita vt
nulla maior iuſtitia dari poſſit *l. 1. §. conueniat ff. de pact. Surd. deciſ. 259. n. 5. et deciſ.*
260. *n.* 12. quod procedit etiam ſi pacta ad-
12 uerſarentur naturę rei in contractum dedu-
ctæ, vel etiam ſi eſſent contra iuris commu-
nis regulas, vt per *Surd. d. deciſ. 259. n. 5. in fine.* Sed quia valet pactum de ſoluendo
certum quid mutuanti, ſeù commodanti
donec res mutuata, vel commodata reſtitua-
13 tur, vt ex multis probat *Intrigliol. in ſuis ſing. lib. 3. cap. 64. n. 414.* vbi dicit hoc ve-
rum eſſe, etiam ſi pactum eſſet de ſoluendo
octo pro centenario, *Adrian. Sext. lib. 4. ſent. tit. de reſtit. in quęſt. quia factum eſt de intereſſe, verſ. ſed quia nihil plus*, vbi
quod communiter Theologi, & Canoniſtæ
tenent in pecunia mutuo data poſſe à prin-
cipio taxari, & in pactum deduci certum
quid pro fructibus, & intereſſe, maximè
quando eſt veriſimile, & abeſt fraus, & do-
lus, & animus palliandi vſuram, ac concur-
runt aliæ conditiones, & requiſita, de qui-
bus latè *Rot. in Ianuen. pecuniaria 6. Iunij 1611. coram Lancellotto, Gratian. diſcep. forenſ. cap. 387. per tot. cap. 652. n. 25. cap. 911. n. 18. et cap. 920. n. 22. et ſeqq. Salon. tract. de iuſt. et iur. quaſt. 78. art. 2. contr. 9. lib. 2. Surd. deciſ. 259. n. 16. et 17. et nouiſſimè Pater Steph. de Neapol. tract. de pręcipuis iur. et iuſt. part. lib. 2. de mutuo cap.*
14 *26. n.* 8. vbi quod quis poteſt dare mutuò
alteri ſummam pecuniarum cum pacto, vt
recipiens teneatur ſoluere quinque pro cen-
tenario, &c. *et Filiuc. tract. de vſur. tom. 2. tract. 34. cap. 5.* vbi vltrà cauſam lucri ceſ-
ſantis, & damni emergentis enumerat alias
cauſas ſub quibus poteſt quis accipere ali-
quid pro fructibus vltrà ſortem.

Quæ quidem conditiones neceſſariæ non
deſunt in caſu noſtro, & prima, quæ eſt vt
mutuum verè ſit cauſa ceſſationis illius lu-
cri, ita vt illud verè ceſſet, aliàs non ceſsa-
turum ſi mutuum factum non fuiſset clarè
colligitur ex eo, quod dicta ſcuta quatuor-
centum mutuo data ſunt ex ſumma ſcuto-
rum mille, quæ iam erant implicata in
actuali negotiatione, vt patet ex capitulis
inter partes firmatis, quare ſi iuxtà com-
15 munem Doctorum ſententiam ſatis eſt, vt
pecunia, quæ mutuo datur ſit in potentia
proxima lucri, & ſit aliqua ſpes negotiatio-
nis de proximo, vt ſecundum ęſtimationem
eiuſdem ſpei poſſit mutuator aliquid ſupra
ſortem recipere *Card. de Lugo de iuſtit. diſput. 25. ſect. 7. Trulenc. in Decal. lib. 7. cap. 19. dub. 9. Bonac. de mutuo, et vſur. part. 4. n. 13.* & alij paſſim, quantò magis id con-
cedendum eſt quando pecunia reperitur in
actuali negotiationem, prout erat in caſu
noſtro.

Secunda pariter conditio neceſsaria, quæ
eſt vt ſolùmodo ſoluatur tantundem quanti
valet lucrum ratione mutui amiſsum, ſi
enim plus exigeretur non ratione lucri ceſ-
16 ſantis, ſed mutui exigeretur, non deficit
in caſu noſtro ſi ſanè ſpectetur, cùm illa quin-
que conuenta pro centenario, nec plus, nec
minus redderent pecuniæ mutuatæ in ne-
gotiatione in qua erant implicatæ antè fa-
ctum mutuum, ad tradita per *DD. ſupra allegatos in loc. cit.*

Tertia deniquè conditio neceſsaria, quę
eſt vt lucrum ceſsans ſtatim non recipiatur,
ita vt per anticipatam ſolutionem illius mu-
17 tuum minuatur colligitur ex inſtrumento,
& capitulis, in quibus dicitur illa quinque
eſse ſoluenda annuatim, nec ſtatim fuiſse ſo-
luta obijcitur ab aduerſarijs, quorum etiàm
munus fuiſset id probare.

Præterea amplitudo diuitiarum, nobili-
tas, & natiuus ſplendor antiquiſſimæ, atquè
Excellentiſſimæ familiæ Dominorum de
Balneo, cuius glorias, & inſignia geſta per
ſuos Hęroes, quibus ſemper claruit, in-
18 ter quos nunc vti fulgentiſſimum ſydus
emicat Eminẽtiſſimus Cardinalis Nicolaus,
ſi quis attingere vellet, & præcipuè huius
Eminentiſſimi propter eius immenſa merita
ſublimi Cathedra Petri digniſſimi, integrum
volumen non ſufficeret, prout aliàs expe-
rientia docuit, in illis auctoribus qui huiuſ-
modi mare magnum ingredi nõ timuerunt,
quorum exemplo ego edoctus nè emergar
10 tranſitum facio, & dico, quod facit penitus
ceſsare omnem ſiniſtram præſumptionem,
ad latè tradita per *Tiraquel. de nobil. cap. 3. et 20. Boer. deciſ. 217. n. 9. cum alijs per Gratian. diſcep. 625. n. 27. et 28. et Montan. de*

tut.

tut. cap. 30. n. 95. fol. mihi 92. & facit idem
Gratian. diſcep. 970. n. 8. & ſeqq. Et quod
verſamur extrà cauſam mutui, prout mani-
feſtè apparet ex lectura capitulorũ ibi, Item
li medemi affittuarij non vogliono li mille ſcu-
di, che ſtãno impiegati nel negozio della Carta-
ra, ma ſi bene ne piglieranno ſcudi quattrocen-
to, con quello, che ſegue, &c. & ibi nullum
verbum imaginabile de mutuo, quod etiam
20 in dubio non prǽſumitur, ſed ab allegante
probari debet Gratian. diſcep. 622. n. 10. &
Rot. coram Merlino in Romana ſcutorũ 4000.
4. Iulij 1635. præcipuè quia pecunia actua-
lis non interuenit cum illius formali, & ſpe-
cifica numeratione, prout requiritur in mu-
21 tuo adhoc, vt mutuum dici poſſit l. 1. §. re
contrahitur ff. de act. & oblig. Faber. in ſuo
Codice lib. 4. tit. 2. Rub. ſi cert. pet. deff. 4.
n. 2. vbi quod mutuum in pecunia contra-
hitur duntaxat numeratione, & vbi agitur
de pecunia implicata in aliqua re, vt in ca-
ſu noſtro nunquam poteſt dari mutuum, ni-
ſi facta ſit conuentio, quod res in qua im-
plicata eſt vendatur, & illius prætiũ retinea-
tur in mutuum l. ſed Iulianus 9. §. mutui da-
tionem ff. ad Macedon.

Et quamuis poſtea Notarius in inſtrumẽ-
to mentionem fecerit de mutuo, & dixerit
illa ſcuta quadringenta dari mutuo illis de
Cimattis conductoribus Cartaræ, ita vt per
talem denominationem poſſit dici nos ver-
ſari in mutuo, cum contractatus talis iudi-
22 cari debeat qualem contrahentes denomi-
nant Magon. deciſ. Flor. 33. n. 2. &c. Ta-
men ex capitali de conſenſu partium in in-
ſtrumento incorporatis, ita manifeſtè con-
ſtat de mente contrahentium, vt imperitiæ,
nè dicam claræ falſitatis Notarius redar-
guatur, dum enim in vno ex dictis capitulis
agitur de quadringentis illis ſcutis expreſsè
dicitur eſſe ſubtracta ex mille, quæ Illuſtriſ-
ſimus D. Locator ſolitus erat negotiationis
cauſa tradere conductoribus illius officinæ
ad rationem quinque pro centenario, & cũ
nulla ibi fiat mentio alterius contractus ine-
undi cenſentur tradi ſub illa ratione, ſub qua
antecedenter erant, & ſic non mutatur ſub-
ſtantia, & natura contractus antecedentis,
ſed ſub eodem prorſus titulo iterum tri-
23 buuntur, cum caſus ſuperueniens recipiat
declarationem, & interpretationem ſecun-
dum ſtatum præcedentem c. maiores de rap.
in fine, vbi Abb. in 6. & faciendam eſſe in-
24 terpretationem ſecundum ſubiectam mate-
riam docent paſſim Doctores Surd. de ali-
ment. tit. 59. n. 124. Rol. conſ. 38. n. 9. Natt.
conſ. 476. n. 3. Bero. conſ. 66. n. 14. & conſ.
105. n. 24. lib. 1. Cum igitur dicta ſcuta
quadringenta tradantur ea ratione, qua
prius erant implicata ſine alia declaratione,
interpretanda ex voluntas contrahentium
eundem prorſus voluiſſe inire cõtractum in
ea traditione, cui tunc cum tradita fuerunt
erant obnoxia, nam ſi ab eo recedere vo-
25 luiſſent id expræſſiſſent arg. l. vn. §. ſin au-
tem C. de cad. toll. l. ſi ſecurus §. prętor ait. ff.
de acq. hęred. c. ad audientiam de decimis.

Quapropter fatendum eſt cum Baldo conſ.
4. lib. 4. mundum imperitia Notariorum de-
ſtrui, & bonorum virorum conſcientias
26 quandoque in magno diſcrimine, & peri-
culo collocari, cuius dictum quamplures
poſtea Iureconſulti in ſimilibus difficultati-
bus verſantes vſurparunt, Iaſ. conſ. 69. lib.
4. Ripa in l. Centurio n. 6. ff. de vulg. & pu-
pil. Cagnol. in l. librarius nu. 2. ff. de reg. iur.
Burſat. conſ. 149. n. 39. qui alios citat, &
præsertim Caſtr. & Ang. aſſerentes plerun-
que Notarios, dum teſtamenta cõficiunt te-
ſtantium voluntates ignorare, quas proin-
dè ſubuertunt, quod non ſolùm in teſta-
mentis, ſed in omnibus alijs ſcripturis quas
conficiunt plerunquè euenit, vt experimur
quotidiè ex magnis litibus, quæ indè reſul-
tant, prout in caſu noſtro contingit, quod
dictum ſit pace peritorum, & benè verſato-
27 rum, illorum tamen imperitia non debet
contrahentibus præiudicare l. errore C. de
teſtam. l. cùm proponatur ff. de leg. l. vlt. vbi
gloſ. C. de fideiuſſ. l. librarius ff. de reg. iur.
Caſtr. conſ. 18. n. 2. vol. 2. Surd. conſ. 129.
Crauett. conſ. 147. n. 5. & conſ. 130. nn. 1.
Sed mens contrahentium quibuſcumq; No-
28 tarij verbis præualere debet, cùm illa ma-
gis, quàm verba ſit attendenda l. labeo in fi-
ne ff. de ſuppell. leg. l. nominis, & rei §. ver-
bum ff. de verb. ſignif. Sigiſmund. Scacc. de
appell. quæſt. 4. n. 21. Oldrad. conſ. 9. n. 3.
& 4. Magon. deciſ. Flor. 33. n. 17. Gratian.
diſcep. 769. n. 21. & alibi Tuſch. litt. M. con-
cl. 199. qui cum alijs pluribus voluntatem
contrahentium à coniecturis eruendam eſ-
ſe affirmant, immò etiam ſi verba eſſent im-
proprianda voluntas contrahentium ex co-
nic-

29 niecturis elicita præualet *Tuſch. vbi ſu-
pra, Anchar. conſ. 219. *num.* 5. & à ver-
bis aliquando recedendum affirmat *Caſtr.
conſ.* 224. *lib.* 2. quare cùm in caſu noſtro
aliundè colligatur, non ex ſolis coniecturis
mens contrahentium, liberum eſt à No-
tarij verbis recedere, ſi cum eorum vo-
luntate non conueniant, ſed ex capitulis
claris, & in claris non eſt opus coniecturis,
30 *l. ille, aut ille* §. *cum in verbis ff. de leg. l. con-
tinuus* §. *cum ita ff. de verb. oblig. l.* 2. *C.
de leg.*

Verſamur itaque non in mutuo, in quo
etiam iuxtà ſuperius dicta valeret pactum
prædictum, ſed in contractu virtute tripli-
ci, ſiuè quem communiter trium appellant,
nempè ſocietatis, aſſecurationis capitalis, &
aſſecurationis certi lucri, qui cõtractus tan-
31 quàm licitus paſſim admittitur per ſcriben-
tes *Rot. deciſ.* 34. *n.* 7. *tom.* 1. *apud Farinac.
& coram Coccin. in vna Romana Societatis* 3.
Iunij 1602. *Tolet. lib.* 5. *cap.* 4. *Salon. de ſo-
ciet. cap.* 22. *art.* 3. *Dian. part.* 1. *tract.* 8.
reſol. 3. *Eſcobar. in Theolog moral. exam.* 13.
cap. 2. *n.* 77. *Trulench. in Decal. lib.* 7. *cap.*
13. *dub.* 44. *Card. de Lugo de Iuſtit. diſput.*
31. *ſect.* 4. & alij, ſiuè iſti contractus fiant
per interualla, ſiuè vnico contextu, quibus
adde *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 589. *per
tot. Michalor. de fratr. part.* 3. *cap.* 59. *n.* 43.

Nequè obſtat cõſtitutio Sixti Quinti pro-
hibens fieri contractum ſocietatis, in quo
fiat aſſecuratio capitalis, quia vt communi-
ter aduertunt recentiores, qui poſt illam
conſtitutionem ſcripſerunt loquitur Ponti-
fex de ſolo contractu ſocietatis ſeiuncto ab
alijs duobus, in qua ſi aſſecuretur capitale,
certum eſt manifeſtam cõmitti vſuram à iu-
re prohibitam, ſecus verò ſi adijciantur re-
liqui duo contractus, in quibus fiat aſſecu-
ratio capitalis, & certi lucri accepto ob id
iuſto prætio, quo iudicio prudentum vtra-
32 que aſſecuratio æſtimabilis eſt, ita *Bonac.
Leſſ. Nald. Card. de Lugo, & Rot. in loc. cit.*
qui omnes aſſerunt illos tantùm per huiuſ-
modi cõnſtitutionem prohiberi contractus,
qui iure communi reprobati ſunt, non verò
contractus trium, qualis diudicatur prædi-
ctus.

Nec obſtat, quod iſte contractus triplex
explicitè factus non fuerit cùm ſatis ſit, quod
fuerit factus implicitè, vt monent Docto-
res ſupra relati, qui etiam proptereà tanquã
bonos admittunt, ac licitos dicunt contra-
ctus viduarum, & huiuſmodi perſonarum,
33 quæ pecunias ſuas mercatoribus tradunt
cum pacto certi lucri ſaluo ſemper capitali
cum intentione implicita, vel explicita con-
trahẽdi eo modo, quo licitè poſſunt de iure,
taciti enim, & expreſſi eſt idem iudicium *l.
cum quid ff. ſi cert. pet. l. ſi filiusfam. ff. eod.*
34 *Menoch. conſ.* 108. *nu.* 14. *Morl. in empor.
tur.* 1. *part. tit.* 8. *quæſt.* 24. *Vgolin. de off.
Epiſcop. cap.* 7. *part.* 2. *n.* 14. *Leo in Theſ.
for. Eccl. part.* 3. *cap.* 7. *n.* 6. *Sanchez. lib.*
1. *de matrim. diſput.* 65. *& lib.* 4. *diſput.* 6.
n. 36. Et quò ad materiam aſſecurationis ex
noſtris additur *Pet. Santerr. Luſit. in tract.
de aſſecurat. per tot. cum alijs per Gratian. di-
ſcep. forenſ. cap.* 589. *per tot.*

In hancq; ſententiam libentius deueni,
cum vltra prędicta eam mihi comprobaue-
rit, etiam Excellentiſſimus Dominus Fabri-
tius Runtirolus Nobilis Patricius, & Aduo-
catus Primarius Foroliuienſis, vir quidem
ſummi, & acutiſſimi ingenij, ac in omni
scientiarum genere eruditiſſimus, cuius au-
ctoritas, & integritas cum non eſſet Aduo-
catus in cauſa, nec aliquod intereſſe habe-
ret, ſed tantummodo pro me ore tenus pro
veritate pluries conſultus, & habito ſecum
diſcurſu, omnem ſuſtulit dubitationem.

SVMMARIVM
In Caput LII.

1 *Debitor non debet relaxari, etiam ſi fue-
rit nulliter carceratus, vbi conſtat de
debito liquido.*

2 *Intellige quando de debito conſtat ex confeſſio-
ne partis.*

3 *Confeſſio debitoris quid operetur.*

4 *Error cõtra propriam confeſſionem debet pro-
bari per apertiſsimas probationes.*

5 *Error poteſt probari contra propriam confeſ-
ſionem, & quomodo probetur n.* 6.

6 *Confeſsio ſine cauſa non nocet.*

7 *Confeſsio emanata ex falſa cauſa, & ſuppoſi-
to non vero, eſt nulla.*

*Fideiuſſor accedens ſecundę obligationi ſub
prætextu, & ſuppoſito primæ, quę erat nul-
la, non remanet obligatus.*

tuti, vel alia de cauſa eſt omninò nulla tanquàm prouenieus ex falſa cauſa, & non verificato ſuppoſito, ità vt nec remaneat obligatus fideiuſſor accedens huic ſecundę obligationi ſub prętextu primæ nullę *l. cum putarem ff. famil. erciſcun. cũ alijs per Duran. deciſ. 373. n. 3. et ſeqq. ad 11.*

Secundò notandum eſt quod debitor poteſt non ſolùm ad inſtantiam ipſius creditoris, ſed etiam illius procuratoris ad lites carcerari, licèt non deſint qui ſpeciale manda-
8 tum requiri aſſerant, vt latè per *Petr. Pecch. de iur. ſiſtend. et manu. iniect. cap. 3. n. 3. Caccialup. de debit. ſuſpect. quaſt. 2.* ſicut & ad inſtantiam ceſſionarij, conſortis, vel ſocij, ſiuè etiam coniunctę perſonę, & aliorum cum debitis requiſitis, vt declarat *Petr. Pecch. loc. cit. per tot.*

Si tamen quis fuerit vti ſuſpectus de fuga carceratus ad inſtantiam ceſſionarij vigore ceſſionis illi non denunciatę eſt nulliter captus, & debet relaxari, cum non ſit quid ei
9 imputetur cur ceſſionario non ſoluerit ſi ceſſionis notitiam non habuit *Theſſaur. deciſ. 220. n. 4. cum alijs per Fenzon. ad ſtat. Vrb. cap. 98. nu. 33. Petr. Pecch. d. cap. 3. nu. 4. in fine.* Qualiter autem debeat denunciari huiuſmodi ceſſio ad hoc vt debitorē efficiat tradit *Pecch. loc. cit. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 356. n. 39. et 40. et Rot. par. 2. diuerſ. deciſ. 151. per tot.*

Tertiò ſciendum eſt quod etsì videantur indiſtinctè Doctores affirmare, quod debitor ſuſpectus de fuga poſſit coram quocũq;
10 Iudice carcerari, & non poſſit incompetentiam Iudicis allegare *Rom. conſ. 239. Theſſ. deciſ. 220.* Tamen ſunt intelligendi dummodò debitor ſit in actu fugę, & ſit vbi periculum eſt in mora, ac dummodò poſteà captus remittatur ad ſuum Iudicem competentem *Caccialup. de debit. ſuſpect. quaſt. 4. n. 4. in fine, et queſt. 7. n. 1. Felin. in c. ſi verò 3. col. 2. de ſent. excom. Iaſ. in l. vinum col. 4. ff. ſi cert. pet. cum alijs multis per Gratian. diſcep. forenſ. cap. 875. n. 7. et ſeqq.*

At vbi quis argueretur ſuſpectus ex eo ſolum quod immobilia non poſſideat, & ſic vbi periculum non eſſet in mora debet areſtari coram Iudice competenti illius loci, in quo inuenitur, & cuius iuriſdictioni aliàs ſubditus eſſet ſi eſſet de illo loco, vndè Iudex Eccleſiaſticus non poterit contra forenſem laicum mandatum ſuſpicionis concedere, nec è contra Iudex laicus contra clericum, niſi periculum eſſet in mora, & poſtea captus remitteretur ad ſuum Iudicem iuxtà ſuperius dicta *Caccialup. d. quaſt. 7. n. 1. cũ alijs per Gratian. d. cap. 875. n. 1. et ſeqq.*

Si tamen debitor renunciauerit proprio foro, & voluerit poſſe conueniri Romę, Bo-
11 noniæ, Florentiæ, in quolibet foro, ac vbiquè locorum vbi ius dicatur, prout fit quandoquè pro cautela creditoris poterit in quolibet loco adſtringi, & cum eo litigari *Caſtr. in l. non vtiquè §. ſi quis n. 2. ff. de eo quod cert. loc. Maur. tract. de ſolut. cap. 28. et videndus Gratian. deciſ. Marchię 180. per tot.* Sicuti etiam obligatus in forma Cameræ Apoſtolicæ in ſtatu Eccleſiaſtico coram quocunq; Iudice conueniri poteſt, nec allegata incompetentiam Iudicis.

Quarto notandum eſt quod debitor ſuſpectus de fuga poteſt capi, & carcerari
12 etiam diebus feriatis in honorem Dei, & Sanctorum *gloſ. in l. ſi ſuper, Verb. fideiuſſionis C. de ferijs, Aſin. in prax. §. 31. cap. 2. ampliat. 13. Fenzon. ad ſtat. Vrbi cap. 58. n. 32.* intelligendo quando periculum eſt in mora, & vbi agitur de fuga inſtanti, vt per *Caccialup. de debit. suspect. quaſt. 8. Petr. Pecch. de iure ſiſtend. cap. 7. per tot.* vbi etiã latè quid ſit dicendum de tempore nundinarum, *et n. 2.* inquit, quod etiam poſt oc-
13 caſum Solis, & quacunq; noctis horà fieri poteſt captura debitoris ſuſpecti quando periculum eſt in mora, quicquid aliàs in multis locis ſeruetur quod poſt ſonum Aue Mariæ non poſſit capi debitor non ſuſpectus de fuga vigore cuiuslibet mandati executiui, vndè tunc temporis aduenientis noctis multi tanquàm Veſpertiliones deambulant per plateas, & vicos, vbi durante die comparere nõ audent, ſed abſconditi permanẽt.

Quando autem, & qua horà incipiat dies feſtus, & finiat ad hunc effectum, vt debitor
14 poſſit, vel nõ poſſit carcerari, pulchrè tradit *Gratian. diſcep. forens. cap. 972. per tot.* vbi reſpondendo contrarij latè firmat, quod in omnibus diſpoſitionibus, in quibus ciuiliter agitur dies incipit à media nocte præcedente, & finit media nocte ſubſequente, & quod nox non dicitur, ſed dies donec durat qualisqualis claritas ſuper Terram, licèt Sol occiderit, vel nondũ natus fuerit, tale enim lumen quod per aliquod tempus remanet poſt receſſum proximum Solis, & quod ap-

paret de mane ante illius aduentum potius
adſcribitur diei, quam nocti, niſi eſſemus in
odioſis ad euitandam pœnam ſtatuti, vt ibi
per eum vbi multos allegat.

Quintò ſciendum eſt quod quamuis debi-
tor fugitiuus poſſit vbicumq; reperiatur ca-
pi, & in eo verificetur vbi te inuenero ibi te
iudicabo, ita vt poſſit etiam ab ipſomet cre-
15 ditore priuato propria auctoritate, maximè
vbi deeſt copia Iudicis, & periculum eſt in
mora areſtari *Caccialup. d. tract. quæſt. 7.*
Montan. de tut. cap. 29. n. 26. &c. Non ta-
men poterit areſtari, nec capi in Eccleſia,
nec in illius circuitu per quadraginta paſſus
16 ſi ſit matrix, & maior, nec in domibus ad
vſum Clericorum deſtinatis, & exiſtentibus
intrà dictum ambitum Eccleſiæ *Petr. Pecch.*
de iure ſiſten. cap. 6. n. 1. & ſeqq. Guaz. ad
deff. deff. 1. cap. 37. n. 6. &c. quod procedit
etiam ſi Eccleſia nondum eſſet conſecrata
17 dummodò ſit auctoritate Epiſcopi conſtru-
cta *C. Eccleſia de immunit. Eccl.* & in omni
loco, & caſu vbi intrat priuilegium immuni-
tatis, quam explicat *Guaz. loc. cit. Clar. §. fin.*
quæſt. 30. ac alij multi, qui de illa ſcripſerunt.

Immò debitor pro debito ciuili priuato
nec capi poteſt in propria domo, vel aliena
18 conducta cùm domus ſua debeat eſſe cui-
què tutiſſimum refugium *l. plerique ff. de in*
inſ. vx. & l. nemo de domo ff. de reg. iur. Fer-
ret. caut. 22. per tot. ſequitur Petr. Cabal.
reſol. crim. caſ. 299 n. 19. & 20.

Quod tamen non procedit in debito fiſca-
li, nec in debitore omninò fugitiuo, vel ſu-
19 ſpecto, nec quando fuit tali priuilegio re-
nunciatum, etiam generaliter per renuncia-
tionem omni iuris auxilio, & fauori *Petr.*
Pecch. loc. cit. cap. 6. n. 3. & ſeqq. Multas
autem cautelas ad extrahendum debitorem
de domo tradit *Ferret. loc. cit.* Et an habeat
locum iſtud priuilegium in hoſpitio, vel
20 caupona, ſiuè in apotheca, vel porticu,
ſeù ſcalis, vel porta domus, vel in naui, ſi-
uè curru, an in quouis tuguriolo, an in ſta-
bulo, vel horto domui adiuncto, an in mo-
lendino, & ſimilibus declarant *Interpretes*
in d. l. plerique, & Petr. Pecch. d. cap. 6. per tot.

Sextò animaduertendum eſt quod mi-
nor, & eo magis infans, impubes, &
pupillos non poſſunt pro debito ciuili pri-
21 uato carcerari, etiam ſtante ſtatuto ge-
neraliter permittente debitorem carcera-
ri, cùm tanquam odioſum reſtringi debeat
ad habiles de iure communi, vt in puncto
ſtatuti Florentini conſuluit *Rom. conſ. 120.*
n. 3. Bald. & Salyc. in l. 1. C. qui bon. ced.
poſſ. Pariſ. conſ. 94. n. 40. lib. 1. Simoncel. de
decret lib. 2. tit. 6. n. 128. & latè rationes
concludentes adducens probat *Caccialup. d.*
tract. quæſt. 5. nu 3. & ſeqq. Brun. de ceſſ.
bon. quæſt. 3. 4. quæſt. prin. per tot quam-
uis non deſint qui contrariam ſequuti ſint
opinionem quò ad minorem, nulli tamen
negant quin ſemper habeat beneficium re-
ſtitutionis in integrum ſi fuerit læſus *Gratian.*
diſcep. forenſ. cap. 360. n. 24. & 25.

Et ſequendo dictam primam opinionem
intellige niſi ex forma ſtatuti minor haberet
liberam bonorũ ſuorum adminiſtrationem,
vt quia ſit mercator, vel alia de cauſa, nam
22 tunc probata dicta qualitate pro pertinẽti-
bus ad artem ſuam poterit carcerari ſi ſit do-
li capax *Caccialup. d. quæſt. 5. n. 7. Brun. loc.*
cit. n. 21. facit Tec. ad ſtat. Vrb. gloſ. 7. n. 311.
& ſeqq. Gratian diſcep. forenſ cap. 171. n. 9.
Marſil. in repet. Rub. ff. de fideiuſſ. n. 183. in fin.

Sicut etiam minor repræſentatus maior
in ætate 18. annorũ à ſtatuto prout eſt Flo-
rentiæ poterit carcerari pro debito cùm poſ-
23 ſit bona ſua alienare ſine decreto, nec ha-
beat reſtitutionẽ in integrũ *Falic. de ſociet.*
cap. 5. n. 16. & 47. Fenzon. ad ſtat. Vrb. cap. 47.
n. 5. Grat. diſcep. forenſ. cap. 488. n. 4. & ſeqq.

Quod tamen huiuſmodi ſtatutũ nõ habili-
tet quo ad alienationẽ immobiliũ, ſed ſolũ
ſuppleat auctoritatẽ Tutoris, vel Curatoris,
24 & ſic operetur tantũ in caſibus, in quibus de
iure cõmuni dicta Tutoris auctoritas pro-
deſſet in puncto ſtatuti Flor. lib. 2. Rub. 115.
firmat *Aſin. in prax. §. 1. cap. 1. n. 24. Magon.*
deciſ. Flor. 22. n. 3. et 7. Grat. diſcept. forenſ.
cap. 833. n. 21. et ſeqq. Simoncel. de decret.
lib. 3. tit. 8. n. 24. et ſeqq.

Taleq; ſtatutum tamquam diſponens de
habilitate, vel inhabilitate perſonæ non pro-
cedit, nec locum habet ex defectu poteſta-
tis in minore forenſe, qui contrahat Floren-
25 tiæ, vel alibi vbi ſimile vigeat ſtatutum
quamuis aliàs ſtatutum loci contractus at-
tẽdatur quo ad ſolemnitates, vt multis rela-
tis probat idem *Grat. diſcep. 824. n. 31. et ſeq.*

Nequè etiam ſenes ſeptuagenarij poſſunt
pro debito ciuili carcerari, cùm exiſtentes
in tali ætate æquiparentur infirmis, & præ-
26 ſumantur continuò ægri, atquè infirmi, qui
non carcerantur pro debito ciuili *Anchar.*
conſ.

Digitized by Google

conſ. 336. n. 2. quem latè ſequitur Gratian. diſcep. forenſ. cap. 328. n. 10. etc. et cap. 805. n. 1. et ſeqq.

Quinimmò cùm hodie ætates hominum multis de cauſis ſint abbreuiatæ, & iuxtà communem curſum ſint vt plurimum reductæ ad quinquageſimum annum in robuſtis, in robuſtioribus ad ſexageſimum, & vlterius vita ſit continuus dolor, & labor, ac quaſi non vita, ſed certa mortis exſpectatio non vitæ productio, vt quotidiana docet experientia, nè eluſorium in multis reddatur dictum priuilegium, dicendum eſt quod etiam ſexagenarius non poſſit pro debito carcerari, vel ſaltem huiuſmodi ætatis ſit habenda ratio, vt ſolùm areſtetur in domo, cùm ſit in Iudicis arbitrio quiſnam dicatur ſenex *Me-*
27 *noch. de arbitr. caſ. 59. n. 3. Gratian. d. cap. 805. n. 4. et per tot.* vbi multa de ſenibus, & illorum excuſatione, ac vnde breuitas vitæ proceſſerit, quod expreſsè firmat de ſexagenario niſi ſit in libro meo corruptus, idē *Gratian. cap. 506. n. 1. et ſeqq.* vbi extendit, vt nec pro debito fiſcali poſſit carcerari iuxtà *tex. in l. in metallum ff. de pæn.* Ita vt nec poſſit huiuſmodi priuilegio tacitè, vel
28 expreſsè renunciari cùm ſit cauſa miſerationis inductum *Duen. reg. 312. n. 2. idem Gratian. d. cap. 506. n. 17. et ſeqq.*

Et cum antiquis temporibus quando homines regulariter viuebant centum annis minus gratis reputarentur ſeptuaginta anni, quàm hodie quinquaginta, non inconueniens eſset dictum priuilegium ad dictam ætatem quinquaginta annorum extendere arbitrio Iudicis iuxtà facti, & perſonarum qualitatem.

Porrò nec mulieres pro debito ciuili ob verecundiam ſexus poſſunt carcerari, neque pro debito fiſcali, vel tutelari, niſi agatur de
29 meretricibus licèt coniugatis ſi viro ſciente meretricantur, ſecùs ſi eo ignorante *l. 1. C. de off. diuerſ. Iud. et in auth. ſed nouo iure C. de cuſtod. reor. Caccialup. de debit. ſuſpect. quæſt. 5. num. 22. et ſeqq. Menoch. de arbitr. caſ. 88. n. 10. et ſeqq. Dec. in l. fæminæ nu. 72. ff. de reg. iur. Magon. deciſ. Luc. 90. n. 1. et ſeqq.* quamuis quo ad debitum tutelare contrarium teneat *Montan. de tut. cap. 15. nu. 65.* Sed intelligi poteſt quando mulier huic priuilegio renunciaſſet, quod fauore tutelæ facere poteſt aliàs ſecùs in alijs caſibus, vt per *Caccialup. loc. cit. n. 16.* puto tamen quod cùm mulier non poſſit eſſe tutrix,
30 niſi ſit mater, vel auia, *auth. matri, et auiæ C. quando mul. tut. off. fung.* habebit vti parens beneficium nè conueniatur niſi in quan-
31 tum facere poteſt, vt per *Bart. in d. auth. matri, et auiæ verſ. ſed beneficium, etc. ſequitur Brun. de ceſſ. bon. quæſt. 1. 4. quæſt. prin. per tot.*

SVMMARIVM
In Caput LIII.

1 *Milites non poſſunt carcerari pro debito in caſtris contracto.*
2 *Miles factus cauſa non ſoluendi debiti debet caſſari à militia.*
3 *Milites noſtri temporis an gaudeant priuilegijs militaribus.*
4 *Milites an poſſunt renunciare ſuis priuilegijs*
5 *Milites in ſtatu Florentino debent notificari per menſem antea, & ſi non opponant de non facta notificatione valet proceſſus.*
6 *Notificatio Bandarum non eſt neceſſaria vbi agitur actione reali.*
7 *Milites an gaudeant priuilegio pro debitis iuratis.*
8 *Diſpoſitio generalis non trahitur ad actum iuratum niſi exprimatur.*
9 *Saluus conductus non extenditur ad debitum iuratum, nec concedi poteſt.*
10 *Diſpoſitio mandans donationes inſinuari an comprahendat iuratas.*
11 *Donatio poteſt regiſtrari quandocūq; et tunc ſolum incipit valere.*
12 *Militum laudes, & prærogatiuas vide remiſſiuè, et de ſalutatione ducis.*
13 *Doctores an, et quales poſſint carcerari pro debito n. 14.*
Statutum de capiendo debitore reiecto omni priuilegio qualiter intelligatur.
15 *Debitor fugitiuus non obſtante quocumq; priuilegio poteſt carcerari.*
16 *Crimen priuati carceris quando comittatur.*
17 *Fuga cum re aliena dicitur delictum.*
18 *Fugiens cum re aliena dicuntur committere furtum.*

Milites armatæ militiæ non poſſunt de
iure carcerari pro debito ciuili cum
1 non teneantur niſi quatenùs facere poſſint
l. miles, & l. item miles ff. de re iud. intelli-
gendo pro debito in caſtris contracto, vel
ſi extrà caſtra quomodocumq; ob cauſam
militiæ, quod procedit etiam in militibus
noſtri temporis quando ſunt in expeditio-
ne, aliàs ſecùs *Caccialup. de debit. ſuſp. & fugit.
quaſt. 5. n. 12. & ſeqq. Brun. de ceſſ. b n. queſt.
11. 4. queſt. prin. per tot. Petr. Cabal. reſol.
crim. caſ. 294. n. 314. & ſeqq. & n. 383. &
ſeqq. per tot.* vbi latè ferè omnia, quæ deſi-
derari poſſint habentur circa milites, tam
quò ad ciuilia, quàm quò ad criminalia.

Si quis tamen efficeretur miles cauſa litis
differendæ, vel debiti non ſoluendi deberet
2 vtique inſtante creditore à militia ſolui, &
caſſari *l. 1. C. qui milit. non poſſ. lib. 12. Cac-
cialup. loc. cit. n. 17.*

Et quod milites noſtri temporis non gau-
deant priuilegijs militaribus niſi quãdo ſunt
in caſtris, & in expeditione, ità vt non ſuffi-
ciat eſſe in aliquo Præſidio latè exponendo
3 verba *Rub. cap. 5. Bandarum Florentiæ, &
priuilegium dicti cap. ſub n. 10. concludit Rot.
Florentina per Excellentiſſimum D. Auditorem
Hyeronimum Canoſſam ſub die 3. Iunij 1648.
vt patet in libro Mot. 113. a & ideò
huiuſmodi cap. 5. Bandarum non prodeſſe ei, qui
fuerat de ſtatus Gubernator Liburni, quin eo
non obſtante poſſet conueniri.*

Cum qua quidẽ ſupradicta iuris diſpoſi-
tione, vt plurimum conueniunt priuilegia
militaria, quę hodiæ per Principes ſuis mili-
tibus cõceduntur, vt in ſtatu Florentino vbi
habent plura priuilegia, & hoc præcipuè vt
pro debito ciuili priuato non poſſint carce-
rari, quod ſeruatur etiam ſi domi verſentur,
& non in expeditione, niſi ageretur de de-
bito ab ipſis ante militiam contracto, vt in
dictis *priuil. cap. 4. nu. 18. in fine.* Quibus
4 priuilegijs non poſſunt renunciare cùm ſint
inducta fauore totius ordinis militaris *Bor-
gn. de tut. n. 223. Theſſaur. deciſ. 36. nu. 5.
Petr. Cabal. reſol. crim. caſ. 225. nu. 25. &
ſeqq.* licèt non deſint qui contrarium tenue-
runt nempè poſſe renunciari per milites pri-
uilegio fori, ac alijs ſibi competentibus pro-
pter cingulum militare per *tex. in l. ſi quis
in conſcribendo, vbi gloſ. C. de pact. & videtur
ſequi Magon. deciſ. Flor. 116. n. 5.* Sed certè
prima opinio eſt magis communis, & vſu re-
cepta, niſi renuncietur cum iuramento per
ea quæ ſubijciam de debito iurato.

Habent pariter milites in ſtatu Sereniſſi-
mi Magni Ducis noſtri aliud priuilegium
circa debita, vt antequàm cõueniantur prę-
cedere debeat notificatio per menſem an-
teà, quam Bandarum vocant, intelligendo
tamen ipſis opponentibus, & excipientibus,
5 nam ſi ante litem cõteſtatam non opponant
de dicta notificatione non facta tenet pro-
ceſſus, & condemnatio *Magon. d. deciſ. Flor.
116. per tot.* id quod expreſsè diſponunt ca-
pitula ſupracitata.

Et quando agendum eſſet contra milites
non actione perſonali, ſed actione reali vti
poſſeſſores alicuius rei obligatæ dicta notifi-
6 catio non eſſet neceſſaria, ſicuti paſſim ſer-
uatur, cum dictum priuilegium notificatio-
nis, vt ex illius contextu colligitur loquatur
tantùm de actione perſonali contra milites
mouenda, & non de actione reali, vt etiam
audio fuiſſe pluries reſolutum per *Rot. Flor.
& ſignanter ſub die 22. Decembris 1604. vt in
libro Mot. 87. a 162. &c.* & in alijs recen-
tioribus cauſis.

Et an eadem priuilegia de quibus ſupra
militibus conceſſa habeant locum quando
agitur de debito iurato, etsi non ignorem
contrarium praticari, exiſtimo de iure quod
non, ſi opponatur à creditore, quia quæli-
7 bet diſpoſitio Principis generaliter loquens
nunquã trahitur ad caſum, in quo iuramen-
tum interuenit *gloſ. in auth. Sacramenta C. ſi
aduerſ. vendit. in fine Alex. conſ. 62. n. 20.
lib. 7. Rom. conſ. 517. n. 28. verſ. nec refra-
gatur. Afflic. deciſ. 5. n. 2.*

Quod procedit etiam in diſpoſitione Pa-
pæ, vel Imperatoris, etiam cum clauſula de-
rogatoria, quia ad hoc vt comprehendatur
actus iuratus requiritur non ſolum poteſtas,
8 ſed & voluntas, quę debet eſſe expreſſa *Gra-
tian. diſcep. forenſ. cap. 853. nu. 73. & 74.
cap. 854. nu. 19. & ſeqq. Euerard. in loc. à
qu. & energ. iuram. nu. 30. latè Pit. ad ſtat.
Vrb. gloſ. 23. n. 21. & ſeqq.*

Atquè nil aliud eſſe videntur quò ad hoc
dicta priuilegia quàm ſaluus conductus quò
ad perſonam, ac ſaluus conductus conceſſus
debitori per Principem non extenditur ad
9 debitum iuratum, immò aduerſus tale de-
bitum iuratum concedi non poteſt, nè detur

occa-

occaſio peccandi *Euerard. loc. cit. num. 31.*
Afflic. d. deciſ. 5. vbi Vrſil. per tot. Ferret.
caut. 55. per tot. de quo tamen dixi inf. c. 95.
num. 9.

Sicuti idem eſſe videmus in diſpoſitione
mandante donationes inſinuari, quæ non
compræhendit donationes iuratas *Gabriel.*
10 *tit. de iure iurando concl. 5. n. 14. & 15. Bu-*
ratt. deciſ. 149. n. 7. & in terminis legis Du-
calis Florentia de anno 1551. circa regiſtran-
das donationes intrà certum tempus in li-
bro ad id deputato in Magiſtratu Gabellæ
contractuum, quod huiuſmodi lex genera-
liter loquens, & à Principe ſeculari promul-
gata non comprehendat donationes iuratas
tanquàm duplici vinculo firmatas *Rot. Flor.*
in Mot. lib. 27. a 376. ſub die 13. Ianuarij
1566. Rom. conſ. 517. in fine Corn. conſ. 35.
lib. 3. cum alijs per Magon. deciſ. Flor. 64. n.
38. & de magis communi opinione teſtatur
Card. Tuſch. in litt. D. concl. 646. n. 50. et
51. quamuis de hac opinione poſſit dubita-
ri per ea, quæ in ſimili ſtatuto tradit *Gra-*
tian. diſcep. forenſ. cap. 474. nu. 8. 9. et 10.
Poſſet tamen huiuſmodi regiſtrũ fieri quan-
11 documq; etiam poſt tempus aſſignatum à
lege, & conualidatur donatio prout ex nunc,
non autẽ retrotrahitur in preiudicium tertij,
cui medio tempore ante factum regiſtrũ fuit
ius quæſitum *Magon. deciſ. Flor. 124. per tot.*
Menoch. conſ. 292. n. 3. et 4. lib. 3. Montan.
de tutel. cap. 30. n. 55. et 56. fol. mihi 88. et
latè tradit Gratian. diſcep. forenſ. cap. 531.
nu. 37. et per tot. Et quis dicatur tertius *Io:*
Baptiſ. Coſt. tract. de ignorant. et ſcient. in-
ſpect. 55. n. 3.

Sed vt reuertamur ad milites eorum plu-
res laudes, & prerogatiuas cumulat *Micha-*
12 *lor. de fratr. part. 1. cap. 23. per totam*, &
eorum priuilegia latè explicat *Petr. Cabal.*
reſol. crim. caſ. 294. per n. 462. Et quo more
ſeruato debeant ſalutare ducem exercitus,
& illorum Principem *Gratian. diſcep. foren.*
cap. 538. n. 50.

Pariter nec Doctores, qui etiam militare
13 dicuntur poſſunt carcerari pro debito ciui-
li priuato *gloſ. in l. medicos C. de profeſſ. et*
med. lib. 10. quamuis extaret ſtatutum quod
debitor poſſit capi reiecto omni priuilegio,
quia debet intelligi de priuilegio non clau-
ſo in corpore iuris, & ideo non extenditur
ad Doctores, neque ad milites *Euerard. loc.*
à milit. arm. milit. ad milit. celeſt. n. 3. Cac-
cialup. de debit. ſuſpect. queſt. 5. n. 9. et 10.
Intelligendo tamen de Doctoribus actuali-
ter, & publicè legentibus in Studijs, & Vni-
uerſitatibus approbatis, & de illis, qui actu
exercent aduocationem, & ſunt deſcripti in
14 Aduocatorum Collegio, ac de illorum nu-
mero, ſecùs autem in alijs, qui otio, & cra-
pulis vacant, ac nomine tantùm ſunt Do-
ctores, vel potius Doctorelli, vt latè expli-
cat *Brun. de ceſſ. bon. queſt. 10. 4. queſt. prin.*
per tot. et Gratian. diſcep. forenſ. cap. 186.
per tot. vbi etiam multa alia iocoſa tradit ad
irriſionem Doctorum illiteratorum, quæ
conueniunt quibuſdam amicis mihi cogni-
tis, quas autem prærogatiuas, & dignitates
habeant verè Doctores litterati, tradit *Mi-*
halor. de fratr. part. 1. cap. 23. per tot.

Alias etiam perſonas, quæ habent priui-
legium vt non poſſint carcerari pro debito
ciuili priuato ſparſim in multis locis enume-
rant Doctores, & præcipuè *Caccialup. d.*
tract. de debit. ſuſpect. Petr. Pecch. de iur. ſi-
ſtend. Brun. de ceſſ. bon. & alij, qui conſultò
omittuntur cum ad rem noſtrã nõ faciant,
ſolum illud notandum eſt pro concluſione
ſupradictorum, & eorum quæ in præceden-
ti capite dicta fuerunt, quod perſonæ enu-
meratę, vel ſimiles, vt non poſſint carcera-
ri pro debito intelligitur quando prætende-
retur carceratio, & arreſtatio pro executio-
ne rei iudicatę, vel etiam ratione ſuſpicionis
fugę reſultantis ex eo ſolùm quod immobi-
lia non poſſideant, ſecùs ſi vitium mentis ad
aliquem actum extrinſecum iàm deducere
inceperint, & ſe ad fugam præparauerint,
quia tunc tanquam fugitiui, vel de fuga in-
15 ſtanti ſuſpecti poſſent arreſtari non obſtan-
tibus ſupradictis eorum priuilegijs, non ſo-
lùm auctoritate Iudicis, ſed propria, ita ta-
men vt non detineantur vltra viginti horas,
nè committatur priuati carceris crimen, de
quo, & eius pæna, & excuſationibs tradit
16 *Guaz. ad deff. deff. 5. c. 7. per tot.* Sed ducan-
tur ad Iudicis Tribunal ad effectum ſatiſdan-
di de ſtando iuri, & iudicatum ſoluendo, fu-
17 ga enim cum re, vel pecunia aliena, vel
quę olim fuerit aliena, & ſi cum animo frau-
dandi creditores dicitur delictũ *Boer. deciſ.*
215. n. 1. ratione cuius delicti eorum priui-
legia amittere debent, cùm malitia ſua cui-
libet debeat eſſe nociua, & delictum ne-

mini patrocinari ſicuti indubitati iuris eſt, & quod tales dicantur committere furtum, vel 18 quaſi furtum multis iuribus probat idem *Boer. d. deciſ. 215. n. 1.* & ita in ſpecie decidit *Caccialup. d. tract. de debit. ſuſpect. quaſt. 5. n. 21.*

Poſt hæc ſcripta habito colloquio cum Excellentiſſimo D. meo Mattheo Heronio Ciue Florentino Iureconſulto verſatiſſimo, circa ea, quę ſupradixi de priuilegio Doctoribus competenti, nè pro debito ciuili carcerari poſſint addendum exiſtimaui, quod mihi ab eodem vero profeſſionis noſtrę propugnaculo oſtenſum fuit, nempè huiuſmodi priuilegium cum alijs ſimilibus non perſonę, & exercitio tantum, ſed dignitati in genere eſſe conceſſa, & idcircò omnibus indiſferenter prodeſſe etiam actu non legentibus, vel aduocantibus, ſeu procuratoribus, vel alijs etiã nullo modo ſe exercentibus dummodò tamen tales ſint, qui non præcibus, & prætio tantùm, vel ex gratia lauream doctoralem obtinuerint, ſed condignè, & ſeruatis ſeruandis illam legitimè obtinuerint, & non ſint tales, quos vulgus meritò Doctorellos, vel dolores appellare ſolet, qui enim verè ſunt Doctores, & ſtudio vacant multis merentur priuilegijs decorari, & nobiles appellari, nec poſſunt illis renunciare, prout omnia ſupradicta pluries comprobauit Rot. Florentina, & ſignater elegatiſſimè per Illuſtriſſimum D. Federicum Marionum Rotæ Anditorem, & Supremi Magiſtratus Aſſeſſorem in quadam Florentina Doctoratus de Cianis, & Brãdulinis, vt patet ex libro Mot. 143. a 51. vbi in facti contingentia videre placeat cùm per numeros 91. ferè omnia latè explicentur, quę pertinẽt ad obſeruationem priuilegium Doctoralium.

SVMMARIVM
In Caput LIV.

1 *Debitor quilibet poteſt cedere bonis.*
2 *Ceſſioni bonorum non poteſt renunciari, etiam cum iuramento.*
3 *Ceſſio bonorum an fieri poſſit poſt acceptatam dilationem quinquennalem.*
4 *Ceſſio bonorum poteſt prohiberi per ſtatutum expraſsè, & tacitè.*
5 *Cedens bonis non remanet liberatus à debito.*
6 *Cedens bonis qualiter teneatur cauere.*
7 *Cedens bonis poſteà non carceratur, ſed tenetur ſolum in quantum facere poteſt.*
8 *Ceſſio facta reſpectu vnius afficit omnes, etiã non citatos.*
9 *Ceſſio non prodeſt pro debitis poſteà contractis.*
10 *Cedens bonis repellitur ab agendo cõtra alios.*
11 *Actiones remanent inutiles, & inefficaces penès cedentem bonis.*
12 *Ceſſio bonorum eſt refugium miſerorum non præſidium doloſorum.*
13 *Ceſſio bonorum quando non proſit cedenti.*
14 *Mercator fallitus non poteſt cedere bonis.*
15 *Decoctio doloſa requiritur ad amittendum beneficium ceſſionis.*
16 *Decoctus quinam dicatur.*
17 *Statutum Mercantiæ Florentia de debitore fallito quomodo procedat.*
18 *Hæres, qui non fecit inuentarium non poteſt cedere bonis.*
19 *Cedenti bonis omnia ſunt auferenda, & vnica veſtis vilis relinquenda.*
20 *Ceſſio eſt nullla ſi cedens ſibi denarium reſeruauit.*
21 *Debitor tenetur volente creditore ei inſeruire pro ſatisfactione debiti.*
22 *Ceſſio bonorum qua forma ſit facienda n. 23.*
24 *Princeps quando cenſeatur remittere formam ceſſionis ignominioſam.*
25 *Statuta circa ceſſionem bonorum quando ſint ſeruanda.*
Ceſſio bonorum quomodo fiat in ſtatu Eccleſiaſtico.
26 *Ceſſio facta per debitorem non prodeſt fideiuſſori, & quando ſecus.*
27 *Ceſſio bonorum pro quibus debitis, & in quibus caſibus non ſuffragetur numeri ſeqq.*
35 *Cauſa ceſſionis bonorum debent expediri intra tres menſes.*
36 *Debitor qui bonis ceſſit an, & quando poſſit re integra pænitere, & ceſſionem reuocare.*

NOn videtur dubitandum quin Thadęus de Canibus aromatarius Imolenſis poſſit recurrrere ad miſerabile ceſſionis bonorum beneficium ad euitandos carceres, cùm id ſit generaliter permiſſum cuilibet debitori, ſiuè ſit paterfamilias, ſiuè filiusfa-1 milia maſculus, vel fæmina, Eccleſia, vel priuatus, vniuerſitas, vel quęlibet ſingularis

tis perſona, vt latè docet *Iaſ. in §. fin. n.* 10.
Inſtit. de act. Matth. Brun. tract. de ceſſ. bon.
quæſt. 4. *prin. per tot. Gratian. diſcep. forenſ.*
cap. 222. *num.* 11. *&c.* non obſtante quod
huiuſmodi beneficio, fuiſſet renunciatum,
etiam cum iuramento, & nulla obtenta ab-
ſolutione, quia talis renunciatio non firma-
2 tur iuramento *Bart. in l. alia §. eleganter ff.*
ſolut. matrim. Additione ad Pract. Papp. for.
inquiſ. gloſ. 1. *verb. Ceſſerit, in fine, de quo la-*
tè Brun. d. tract. quæſt. 20. *prin, Theſſaur.*
deciſ. 36. *per tot.* niſi fuiſſet acceptata dilatio
quinquennalis, quia licèt non poſſit renun-
ciari expreſsè poteſt, tamen renunciari taci-
tè, acceptando huiuſmodi dilationem quin-
quennalem, nè creditores, qui ſpontè illam
3 conceſſerunt decipiantur, niſi obtineretur à
Principe nouum reſcriptum cum clauſula,
non obſtante quinquennali dilatione *Brun.*
d. tract. quæſt. 27. *prin. per tot. Gratian. d.*
cap. 222. *n.* 17. *& per tot.* vbi multa huiuſ-
modi dilatione, & eius effectu, ac quomodo
concedatur.

Et prædicta procedunt præcipuè in locis,
vbi ceſſio bonorum permittitur à ſtatuto,
quicquid ſecùs ſit, vbi ſtatutum illam prohi-
beret, prout in patria mea ac alibi, quod fa-
cere poteſt non ſolum expreſsè, ſed etiam
4 tacitè, vt quando diſponit quod debitor
non poſſit exire carceres niſi ſoluat cùm be-
neficium ceſſionis bonorum ſit inductum à
iure ciuili, & poſſit contrario iure ciuili tolli
Brun. de ceſſ. bon. quæſt. 3. *prin. num.* 4. *&c.*
Gratian. d. cap. 222. *n.* 23. *&* 24.

Et quamuis cedens bonis non remaneat
à debito liberatus, nec naturaliter, nec ci-
5 uiliter, ſed deueniens ad pinguiorem fortu-
nam, poſſit de nouo conueniri *Brun. loc. cit.*
quæſt. 19. *prin.* ita vt teneatur etiam præſta-
re fideiuſſores de concordando creditores ad-
ueniente pinguiori fortuna, & ſi illos non
6 inueniat ſaltem præſtare iuratoriam cautio-
nem *Brun. quæſt.* 7. *prin. per tot. Maur. de*
fideiuſſ. part. 1. *ſect.* 3. *cap.* 25. *n.* 10. *& ſeqq.*
Paratur tamen ſibi exceptio, vt poſteà non
exigatur vltrà id quod facere poſſit, ideſt de-
7 ducto nè egeat, & nè carceretur *Brun. quæſt.*
28. *prin. cũ tribus quæſt. ſeqq. Iaſ. in §. fin.*
n. 2. *&* 3. *vbi etiam Io: de Platea, Ang. Faber.*
& alij Inſtit. de act. & hoc non ſolum reſpe-
ctu creditorum, qui fecerunt cedentem car-
8 cerare, ſed etiam reſpectu aliorum, qui non
inſtabant contra eum, nam ceſſio facta re-
ſpectu aliquorum creditorum afficit omnes
alios, quos non eſt neceſſe particulariter ci-
tari, ſed ſufficit generalis citatio per edictum
l. 4. *§. Sabinus ff. de ceſſ. bon. Brun. eod. tit.*
quæſt. 2. *prin. n.* 7. *& quæſt.* 9. *prin. per tot.*
cum alijs multis per Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 486. *n.* 13. *& ſeqq.*

Huiuſmodi tamen exceptio non opitula-
9 tur cedenti pro debitis poſt ceſſionem con-
tractis, niſi de nouo fiat ceſſio quò ad alios
nouos creditores cum ſit actus reiterabilis
Iaſ. loc. cit. n. 4. *Brun. d. quæſt.* 2. *prin. n.* 8. *&* 9.

Et ſicuti qui bonis ceſſit redditur tutus di-
10 cta exceptione, ità ipſe per retorcutionẽ iu-
ris iniqui repellitur ab agendo contra alios
ad inſtar illius, qui impetrauit moratoriam à
Principe *l. ſi quis iniquum ff. quod quiſque iur.*
Afflic. deciſ. 66. *vbi Vrſil. melius declarat, &*
Roland. de Inuentar. part. 4. *quæſt.* 10. *per tot.*
ac propter exceptionem illegittimitatis per-
ſonæ cum omnia iura ſibi competentia ceſſe-
11 rit non poteſt contra aliquem agere, nec ipſe
conueniri pro bonis, & creditis, quæ antè
ceſſionem habebat, quia ſi quæ actiones di-
rectæ remanſerunt penès illum ſunt inutiles,
& inanes *Brun. d. tract. quæſt.* 17. *prin. cum*
alijs per Gratian. d. cap. 486. *n.* 9. *&c.*

Nequè obſtat quod d. Thadæus non poſſit
gaudere huiuſmodi beneficio quod eſt refu-
12 gium miſerorum, nõ præſidium doloroſum,
& eorum, qui vt prætẽditur ipſum fuiſſe ſub-
ſtantiam ſuam prodigè viuendo conſumpſe-
runt ad tradita per *Theſſaur. d. deciſ.* 36. *n.* 5.
& multa mobilia in fraudem creditorum oc-
13 cultaſſe, & alienaſſe, atque ſub ſpe ceſſionis
multa debita cõtraxiſſe *Add. ad Pract. Papp.*
for. inquiſ. gloſ. 1. *in verb. Ceſſerit, Iaſ. in §. fin.*
n. 9. *& in §. item ſi quis n.* 93. *&* 94. *Inſtit. de*
act. & deniq; illum tanquam mercatorẽ fal-
14 litum non poſſe bonis cedere *Bald. in l. fin.*
C. qui bon. ced. poſſ. Brun. d. tract. quæſt. 26.
prin. n. 7. *Cabal. reſol. crim. caſ.* 105. *n.* 13.

Quia licet prædicta ſint in iure vera, non
tamen caſui noſtro applicari poſſunt, cum
nihil de oppoſitis verificetur in facto, & non
probetur nec verè, nec præſumptiuè quod
15 talis decotio fuerit doloſa, prout requiritur
ad effectum amittendi beneficium ceſſionis
bonorum *Boer. deciſ.* 215. *n.* 6. *Brun. de ceſſ.*
bon. quæſt. 5. 4. *quæſt. prin. per tot. Gratian.*
diſcep. forenſ. cap. 380. *n.* 7. *& ſeqq.* quicquid
alias

alias decoctus, & fallitus dicatur qui latitat,
16 non comparet,& foro cedit Gratian. diſcept.
391. num.19. & latè quinam dicatur fallitus
declarat Cabal. d.caſ. 105. per tot.

Quę eſſent notanda pro vera intelligentia
Statuti Mercanriæ Ciuitatis Florentiæ, quo
diſponitur vt debitore fallito debeant eius
creditores ſatisfieri per æs, & libram, quod
facit ceſſare regulam, qui prior tempore po-
17 tior iure,& omnes ęqualiter admitti ad con-
curſum bonorum non habito alicuius ante-
rioriratis reſpectu dũmodo conſtet de vera
decotione per ſententiam declarara, de quo
quo vide Paul. de Caſt. conſ.179. lib. 2. Rom.
conſ. 104. Altogr. conſ. 4. & conſ. 95. Magon.
deciſ. Flor.86. n.1.& latè Merl. de pign. lib.4.
tit. 1. quaſt. 6. per tot. in quibus locis multa
habentur ad interpręrationem dicti ſtatuti,
& quòd illud ranquam generale non com-
præhendit cauſam dotis.

† Volens tamen cedere bonis, vt gaudeat
beneficio ceſſionis debet omnia indicare,
18 quapropter hæres, qui inuentarium non
confecit cum præſumatur bona occultaſſe,
& eſſe in dolo non poterit cedere bonis Iaſ.
in §. fin. n.8. Inſtit. de act. Brun. latè d.tract.
quęſt. 6. 4. quęſt. prin. Ita vt cedenti bo-
19 nis omnia ſint auferenda, nec ſit ei aliquid
relinquendum,niſi vnica veſtis vilis ad nudi-
tatem legendam ſicuti damnatis ad mortem
Iaſ. loc. cit. n.26. vbi etiam Ang. Plat. Faber.
& alij Brun. queſt 5. prin. per tot. adeò vt ſi
reperiatur,debitorem ſibi vnicum denarium
20 reſeruaſſe non valeat ceſſio Bart. in l. fin. C.
qui bon. ced. poſſ. Iaſ. in §. item ſi quis n.93. &
94. Inſtit. de act. Quinimmò inſtante credi-
tore poteſt debitor per iudicem compelli ad
21 inſeruiendum illi, & operas ſuas præſtan-
dum donec ſatisfecerit gloſ. Bart. & Ang. in l.
pro harede §. ſi quid. ff. de acq. hared. Bertach.
in ſuo Repert. verb. debitor pauper. n.18. ac ita
aliàs fuiſſe ſeruatum Romę per dominos Vi-
ſitatores Carcerum teſtatur, Brun. d. tract.
quaſt. 6. prin. n. 9.

Et ex ſupradictis puto ortum habuiſſe
practicam, & conſuetudinem in multis par-
tibus Italiæ; vt cedens bonis nudus vadat in
loco publico, & poſteriora percutiendo ad
22 lapidem,vel columnam deſtinatam ter for-
titer cridet,& clamet,cedo bonis,de qua Cin.
in l. fin. de ceſſ. bon. Add. ad Pract. Papp. for.
inquiſ. gloſ. 1. litt. G. verb. Ceſſerit in fine, vel
cum linteamine, & pectine ſedendo in ter-
ram pectinet caput dicens, cedo bonis, ſiuè
pulſata campana, & cum turbis ducatur ad
ſedendum ſuper lapidem ad id deſtinatum
iuxta varias locorum conſuetudines, & ſta-
tuta, quę tamen cùm ſint contra bonos mo-
res, & fęditatem contineant non valent de
iure, ſed ceſſio fieri poteſt ſimplici verbo per
23 nuntium, vel per epiſtolam tàm in iudicio,
quàm extra iudicium agnoſcendo debitum
preſente, vel abſente parte nulla ſolemnita-
te ſeruara Iaſ. in d. §. fin. n. 28. & 29. & latè
Brun. quęſt. 6. prin. per tot. vbi etiam nu. 7.
quod eo ipſo quod Princeps facit reſcrip-
24 tum, carceratũ facta ceſſione relaxari cen-
ſeatur remittere illam ignominioſam for-
mam,quę in loco ex municipali conſtitutio-
ne eſſet neceſſaria,iuxtà conſ. Baldi 308. lib.5.

Vbi verò ſtatura de hoc diſponentia non
eſſent contra bonos mores, nec fęditatem
continerent eſſent ſeruanda, prout in ſtatu
Eccleſiaſtico ſeruatur motus proprius Pij 5.
25 in Bullar. n. 52. diſponens, quod volens ce-
dere bonis debeat coram Iudice ſe pręſenta-
re geſtando birretum viride, & ipſum birre-
tum publicè, & ſecretè ſub pęna fuſtigatio-
nis pro prima vice,& triremium pro ſecunda
promittere cum iuramẽto deferre, aliàs non
gaudet huiuſmodi beneficio, vt in d. motu
proprio,cui eſt ſimile ſtatutum Lucę,de quo
meminit, & tanquam honeſtum approbat
Brun. d. quęſt.6. prin. ſub. n.6. & in terminis
dicti motus proprij Pij 5. Gratian. diſcept. for.
cap. 486. n. 4. Et ità ſemper in ſtatu Eccle-
ſiaſtico fieri ſolent reſcripta,videlicet,vt ſer-
uata forma motus proprij Pij 5. orator ad-
mittatur ad ceſſionem bonorum, ſicuti plu-
ries ſeruari vidi in Curia generali Rauennæ,
& multa dicti tenoris reſcripta dùm Iudex
eſſem executioni demandaui admittendo de-
bitores ſeruata dicta forma huiuſmodi bene-
ficium ceſſionis bonorum præmiſſa citatio-
ne creditorum, qui fecerũt debitores ceden-
tes carcerare ad præſentandum eis dictum
birretũ viride,ac ad videndum mediante di-
cta ceſſione excarcerari, præſtita tamen per
eoſdem cedentes iuratoria cautione deſol-
uendo, ſi ad pinguiorem fortunam deuene-
rint iuxta ſuperius dicta.

Sciendum eſt autem quòd ceſſio bono-
rum facta à debitore principali non prodeſt
eius fideiuſſori, qui ea non obſtante tenetur
credi-

26 creditori ſoluere, niſi & ipſe fideiuſſor ſit
pauper, & coactus velit cedere bonis ſuis,
vel niſi creditor fuerit ſatisfactus ex prętio
bonorum ipſius debitoris principalis, vel ex
ipſis bonis, *§. fin. vbi Aret. inſtit. de replic. Iaſ.
in §. fin. num. 25. inſt. de act. latè Brun. de ceſs.
bon. q. 8. prin.* vbi ampliat procedere quam-
uis in præcibus debitoris fuiſſet etiam peti-
tum, & ſupplicatum quod facta ceſſione, nec
ipſe, nec ſui fideiuſſores poſſint moleſtari, &
Princeps illis verbis non caſſatis ſimpliciter
reſcripſerit oratorem admitti ad beneficium
ceſſionis bonorum cum clauſula non ob-
ſtantibus, &c. quia adhuc ceſſio non prodeſ-
ſet fideiuſſori, etiam ſi in reſcripto fuerit ad-
dita alia clauſula prout petitur niſi expræſsè
ſit facta mentio de fideiuſſore, quia non prę-
ces, ſed ſignatura attendi debet, & in his, quę
ſunt contra ius debet quantum poteſt re-
ſtringi.

Nec prodeſt dicta ceſſio debitoribus ex
27 cauſa panis *Iul. iij. in eius Conſtitutione* 28.
nec obligatis in forma Cameræ, *Gregor. xiij.
eius Conſtit.* 55. Nec fraudolentis, & doloſis
28 decoctoribus quinimmò tales vltimo ſup-
plicio eſſent afficiendi *Pius v. eius Conſtitut.*
116. Nec in cauſis piorum locorum, miſe-
29 rabilium perſonarum, mercedis, alimento-
rum, & cenſuum coram Vicario Papæ, *Clem.
vij. eius Conſtit.* 43. Nec debitoribus occa-
30 ſione rerum Ripaliũ *Innocen. viij. Conſtit.* 12.

Sicuti neque prodeſt debitoribus negan-
31 tibus debitum, *Iaſ. in §. fin. num.* 11. *&* 16.
inſtit. de act. Brun. de ceſs. bon. q. 2. *prin. nu.* 2.
& ſeqq. Nec debitoribus facti habentibus
32 facultatem faciendi, *Iaſ. loc. cit. nu.* 12. *Brun.
queſt.* 4. *quarta quaſi prin.* vbi latè hoc de-
33 clarat, nec debitoribus ex delictó, vel quaſi,
quia tunc qui non habet in ære luere debet
in corpore, *Iaſ. loc. cit. num.* 13. *Brun. q.* 17. &
latè *Cabal. reſol. crim. caſ.* 77. Nec debitoribus
34 fiſci, nec illis, qui vellent cedere bonis ad
euitandas publicas functiones, putà nè ſol-
uant collectas, vel ſimilia, *Iaſ. vbi ſup. nu.* 14.
& ſeqq. Brun. q. 9. *quarta quaſi, prin.* vbi la-
tiùs *per totam, d.* 4. *queſt. princ.* quibus pro-
ſit, vel non proſit dicta ceſſio, *& Soc. reg.*
65. 66. *&* 68. vbi latè per ampliat. & limitat.
omnia prædicta declarat.

Cauſæ autem huiuſmodi ceſſionum de-
35 bent expediri ſaltem infra tres menſes, vt in
Clement. 7. *Conſtit.* 31.

Et debitor, qui bonis ceſſit poteſt re inte-
gra, & bonis nondum per creditores occu-
patis pęnitere, ac ceſſionem reuocare ſi ſit
36 paratus ſoluere, niſi ceſſio fuiſſet facta co-
ram Iudice, & à creditoribus accceptata,
*l. quem pęnitet, ff. de ceſſ. bon. Brun. eod. tit.
q.* 14. *prin. & Grattan. diſcep. foren. cap.* 486.
nu. 24. *& ſeqq.*

SVMMARIVM
In Cap. LV.

1 *STatuta de compromiſſis inter coniunctos dicuntur fauorabilia.*

2 *Statuta de compromiſſis an habeant locum inter virum, & vxorem, & plures alias perſonas enumeratas.*

3 *Clerici an poſſint cogi ad compromiſſum vigore Statuti, num. 4. & 5.*

6 *Compromiſſum de rebus Eccleſiaſticis, vel vbi agitur cum Clerico factum in laicum dicetur nullum.*

7 *Compromiſſum non poteſt peti vbi agitur de promiſſione iurata.*

8 *Statuta de compromiſſis an, & quomodo arctent minores.*

9 *Minores qualiter poſſint compromittere.*

10 *Statuta prædicta an procedant ſi coniunctus cedat actionem non coniuncto.*

11 *Ceſſionarius, qui habet electionem fori, poteſt trahere ad ſuum forum debitorem ceſſum, qui non poteſt declinare forum, prout poterat contra cedentem.*

12 *Statuta de compromiſſis an procedant in quęſtionibus iuris, & non facti.*

13 *Compromiſſum peti non poteſt contra ſcripturam publicam, & liquidam.*

14 *Compromiſſum, nec tranſactio valet ſuper teſtamēto, niſi lectis, & perſpectis illius verbis.*

15 *Compromiſſum ſuper re clara, & non dubia eſt nullum.*

16 *Compromiſſum peti debet in termino à Statuto præfixo.*

17 *Statuta de compromiſſis non porriguntur ad forenſes.*

18 *Statuta prædicta an habeant locum inter amicos intrinſecos.*

19 *Procedunt tantùm inter coniunctos ex legitimo matrimonio, quid inter ſpurios, & legitimatos, num. 20.*

21 *Sta-*

21 *Statuta prædicta non habent locum diſſoluta affinitate per mortem.*

22 *Sunt intelligenda de habentibus conſanguineos, vel affines.*

23 *Compromiſſum an ſit faciendum totiès quotiès donec lis terminetur.*

24 *Compromiſſum cum facultate prorogandi non durat vltrà binam prorogationem.*

25 *Prorogatio debet intimari partibus, & arbitris.*

26 *Declaratur opinio Afflicti.*

27 *Compromiſſo facto an poſſit amplius rediri ad Iudicem ordinarium n. 28.*

29 *Compromiſſum in quibus cauſis non poſſit peti n. 30.*

31 *Differentia inter arbitrum, & arbitratorem.*

32 *Citatio an & quando non ſit neceſſaria in laudo n. 33.*

34 *Arbitratoribus multa ſunt permiſſa pro bono pacis.*

35 *Iudex an, & quando poſſit arbitrio ſuo lędere partes.*

36 *Arbitrator an, & quando poſſit ex cauſa lędere vnam partem.*

37 *Compromiſſum in quo præſcribitur certa forma procedendi eſt nullum.*

38 *Compromiſſum nihil operatur antequam ſit acceptatum.*

39 *Compromiſſum an expiret propter dignitatem ſuperuenientem, vel tranſeat in ſucceſſorem.*

40 *Compromiſſum an requirat ſcripturam.*

41 *Pœna compromiſſi poteſt exigi, & quid in alijs contractibus n. 42.*

43 *Laudum latum poſt tempus aſſignatum eſt nullum, & quando ſecus.*

44 *Compromiſſum ſine expreſſione temporis durat per triennium, & quando vlterius n. 45.*

46 *Reductio ad arbitrium boni viri peti poteſt non obſtante renunciatione.*

47 *Læſio enormiſſima reddit actum ipſo iure nullum.*

48 *Nullitas laudi ſemper poteſt allegari.*

49 *Læſio enormiſſima qualis dicatur attento dubio litis euentu n. 50.*

51 *Læſio quando ſufficiat in ſexta parte, & n. 52. quando vltra dimidium.*

53 *Reductio ad arbitrium boni viri coram quo Iudice ſit petenda n. 54. & 55.*

56 *Reductio ad arbitrium boni viri intrà quantum tempus ſit petenda, & n. 57.*

58 *Executio laudi impeditur pẽdente reductione.*

59 *Appellari an poſſit à ſententia reductionis.*

EXtat ſtatutum Mutilianæ, & in alijs pleriſquè locis, quod coniuncti litigantes ſiuè ſint affines, ſiuè conſanguinei agnationis, vel cognationis intra quartum gradum teneantur compromittere omnes eorum lites, & differentias in duos, vel três conſanguineos, vel affines; ſiuè amicos communes vtrique parti tanquam in arbitratores per ſcripturam publicam cum facultate decidendi de facto, ſummariè, ſine ſtrepitu, & figura iudicij, altè, & baſsè, ſtrictè, & largè, prout in dicto ſtatuto, vel alijs ſimilibus continetur.

Super quibus ſtatutis pluries interrogatus reſpondi, & iudicaui quòd licèt ſint fauorabilia propter publicam vtilitatem, & in
1 dubio extendenda ad quemcumq; caſum in quo ſit licita tranſactio *Duen. reg. 36. in prin. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 536. num. 8. & c.* Ità vt locum habeant etiam inter virum, &
2 vxorem, licèt non ſint affines, nec conſanguinei, ſed tantùm cauſa, & principium affinitatis, inter ſponſum, & ſponſam, inter ſpurios coniunctos ex latere matris, inter minores, & non ſolum quando principalis litigator eſt coniunctus, ſed etiam ſtante ſola coniunctione auctoris laudati, & etiam ſi partes eſſent diſcordes in eligendo, nam tunc ſolus Iudex eligit; ac vbi ageretur cum tutore, vel curatore, qui poſſunt compromittere ſine ſpeciali mandato aliàs neceſſario ceſſante diſpoſitione ſtatuti quando eorum principales ſunt coniuncti, vt latè declarat *Duen. d. reg. 36. per tot. Marant. in prax. part. 6. act. 2. 2. part. ind. num. 2. & ſeqq. ad 13. fol. mihi 381.* vbi ſingillatim omnes prædictos caſus per iura, & auctoritates comprobant, &c. Nihilominus quando ſunt condita à Principe ſeculari, vel etiam ap-
3 probata à Papa non in forma ſpecifica, ſed in forma communi, & non facta mentione Clericorum non arctant, neque ligant illos litigantes in foro ſeculari, & contra eos non poteſt peti compromiſſum *Alex. conſ. 210. lib. 2. Vrſil. ad Afflic. deciſ. 46. num. 9. Soc. conſ. 71. lib. 4. Marſil. repet. Rub. ff. de fideiuſſ. num. 119. Marant. diſput. 8. num. 9. & in prax. part. 6. act. 2. num. 26.* vbi quid benè ipſi Clerici poſſunt actiuè petere com-
4 promiſſum cõtra laicum ſuum coniunctum cùm gaudeant ſtatutis laicorum pro ſe, & non contra ſe, nec inter ſe, ſi duo Clerici

con-

coniuncti ſimul litigent, quorum alter contra alterum non poterit petere compromiſſum, cum neuter illorum paſſiuè ligetur dictis ſtatutis, ſequitur *Duen.d.reg.36.limit.18.* præcipuè quando vlteriùs diſponunt quod laudum ferendum habeat executionem paratam, & non poſſit peti reduci ad arbitrium boni viri, nec appellari, *Dec. in cap. Eccleſia Sanctę Marię de Conſtit. cum alijs per Capic. deciſ.66.* tunc enim dicuntur reſpicere deci-
5 ſoria iudicij, & non ordinatoria tantùm, & ſunt arctatiua perſonarum, ac ideò Clericos non comprehendunt *Auth. Caſſa vbi DD. C. de ſacroſanct. Eccl. Addit. ad Mohed. deciſ.4. de Conſtit. & videnḍ latè D. Carol. de Graſs. trac. de effect. Cler. effect. 2. per tot. & Rota in Tudertina ſucceſſionis 29. Maij 1652. coram Meltio*, in quibus locis multa ſimilia habentur.

Et compromiſſum factum de rebus Eccleſiaſticis, vel vbi adeſt Clericus reus in laicum eſt nullum tanquam factum in non ha-
6 bentem iuriſdictionem, & incapacem, *Rol. conſ.23.num.6.ad 17.lib.2. Gratian. diſcep. forenſ. cap.379.num.1.& ſeqq. cap.674.nu.13. & cap.732.num.16.* An autem ſaltem poſſit ſuſtineri de conſenſu Epiſcopi tàm ab initio, quàm poſt laudum ſubſequutum, *idem Gratian d.cap.379.per tot.*

Nec pariter locum habent dicta ſtatuta quando agitur de promiſſione iurata, quia tunc debitor, nè efficiatur periurus, non po-
7 teſt petere compromiſſum, & ſtatuta non debent trahi ad caſum illicitum, & præbere occaſionem periurij, *Ferret. caut.55. nu.11. Euerard. loc. à vi. & energ. iuram. nu.31. Marant. in prax. p.6. act.2. nu.19. Duen. reg. 36. limit.2. in verb. affinis, Vrſil. ad Afflic. deciſ.46. nu.6. Gratian. diſcept. forenſ. cap.853 nu.76.*

Sicuti nec procedunt contra minores vt conſuluit *Barz. conſ.40. lib.2. Rol. de dot. q.44.*
8 *num.4.* Vel ſaltem in eorum compromiſſis requiruntur ſolemnitates neceſſariæ in alijs contractibus, & decretum Iudicis, *Menoch. de arbitr. caſ.171. num.43. & ſeqq. Gratian. diſcep.586. num.52. & ſeqq.* quorum dicta, & rationes, licèt loquantur etiam in compromiſſo neceſſario vigore ſtatuti poſſunt procedere quando minores, vel mulieres voluntariè, non coacti à ſtatuto, vellent compromittere, quia tunc eſſent neceſſariæ dictæ ſolemnitates quaſi prohibiti alienare prohibeantur etiam deuenire ad compromiſſum per quod ſequi poteſt alienatio, *Rim. conſ.369. num.18. Gratian. diſcept.379. num.18.* Secùs autem ſtantibus ſupradictis ſtatutis, quia verior eſt opinio, quòd tunc
9 ſine aliqua ſolemnitate compromittere poſſint cùm talia ſtatuta de compromiſſis tanquam magis ſpecialia ſint ſeruanda præcipuè in caſu propoſiti ſtatuti Mutilianę, vbi in fine dicitur quod ei non præiudicet aliquod aliud ſtatutum, ſit præciſum, & non poſſit tolli, vel caſſari, *Blanc. de compromiſſ. q.3. num.39. & q.4. num.28. Alex. conſ.254. lib.6. Marant. loc. ſup. cit. num.8. et ſeqq. Montan. de tut. cap.33. num. 228. et ſeqq. fol. mihi 142. Pic. ad ſtat. Vrb. gloſ.7. nu.57. Rot. par.3. diuerſ. deciſ.867. num.5.*

Præterea non procedunt dicta ſtatuta ſi coniunctus cedat actionem non coniuncto, nam ceſſionarius non coniunctus non tene-
10 bitur compromittere, cùm compromiſſum vigore ſtatuti ſit exceptio, quæ non afficit obligationem, ſed ſolùm reſpicit perſonam, & ideò ad ſingulares ſucceſſores non tranſit, ſi vtili actione agant nomine proprio, ſecùs ſi actione directa nomine ipſius cedentis, *Marant. in repet. l. ſi actor num.30. ff. de procur. et in prax. par.6. act.2. num.24. Duen. reg.36. lim.17. Afflict. deciſ.74. per tot.* niſi ceſſio facta fuiſſet in fraudem ſtatuti ad euitandum compromiſſum, quia tunc licèt ageretur actione vtili ex perſona ceſſionarij locus eſſet compromiſſio, vt late declarat *Vrſil. d. deciſ.74. per tot.* vbi etiam iuxta prædicta habetur, quod debitor ceſſus non poteſt opponere declinatoriam fori contra ceſſionarium, qui habet priuilegium, vt alios trahat ad forum ſuum, licèt potuiſſet opponere contra cedentem, qui tale priuilegium
11 non habebat, quia erat exceptio perſonalis reſpectu cedentis, & ideò non afficit ceſſionarium, niſi vt dixi ceſſio eſſet ſimulata, vel in fraudem, & dummodo ceſſionarius agat vtili actione ex propria perſona, & exemplificat in Neapolitano, nos autem exemplificare poſſumus in Ciue Florentino, qui habet ſimile priuilegium trahendi quemcumque de diſtrictu, & comitatu Florentiæ coram Rectore dictæ Ciuitatis, *ex lib.4. Statut. cap.34.* vt teſtatur *Magon. deciſ. Flor.60. num.3.*

Neque etiam obtinent ſimilia ſtatuta in

quę-

queſtionibus, & litibus iuris, ac in puncto
12 iuris conſiſtentibus, & non in facto, cùm
diſpoſitio iuris ſemper ſiẽcerta, *Duen.d.reg.
36.lim.10 Scapuc.de Saluian.lib.2.q.1.nu.4.*
intelligendo tamen de quæſtionibus iuris
clari, & indubitati, puta an filius fam. poſſit
teſtari, vel ſimilibus, in quibus per apertu-
ram librorum poteſt haberi certa deciſio in
terminis, ſecùs autem vbi ageretur de iure
dubio, & intricato propter varias hincindè
probabiles opiniones, quia tunc eſſet locus
compromiſſo, vt benè declarat *Gratian. di-
ſcep.forenſ.cap.536. num.5.7.18. & 19. Me-
noch.de arbitr. queſt.53.nu.8. Marant.d.p.6.
act.2.num.29.*

Sicuti nec procederet talia ſtatuta quan-
do altera pars haberet ſcripturam publicam
13 liquidam, & ſententiam, teſtamentum, vel
inſtrumentum quarantigiatum, cuius exe-
cutionem peteret, quia non poteſt impediri
per petitionem compromiſſi, *Afflu. in prax.
§.31.cap.64. Duen.d.reg.36.limit 7. Gratian.
diſcept.536.vſque ad num.23. Vrſil. ad Afflic.
deciſ.46. num* 8. vbi tamen quod antequam
Iudex deneget compromiſsum debet pro-
nunciare ſcripturam eſſe liquidam, & multa
alia notabilia in hac materia ponit, niſi qui
habet ſcripturam liquidã conſentiret com-
promiſſo, quia tunc videretur ſuo fauori re-
nunciare, & poſſet fieri compromiſſum, *Ma-
gon.deciſ.Flor.119.num.2.*

Circa quod eſt etiam animaduertendum
non valere compromiſſum, neque tranſa-
ctionem ſuper teſtamento, & ab eo depen-
14 dentibus niſi benè viſis, conſideratis, & per-
ſpectis verbis ipſius teſtamenti, vt habetur
*in l.de his ff.de tranſac.Gratian.diſcept.forenſ.
cap.557.nu.46.& ſeqq.* etiam quòd in com-
promiſſo, vel tranſactione eſſet appoſitum
iuramentum, *Magon.d.deciſ.119.nu.4.& 5.*
poſſet tamen diſpoſitioni dictæ legis ſpecia-
liter renunciari cum iuramento, & non ali-
ter, *Michalor.de fratr.par.3.cap.41.num.23.
& ſeqq. Gratian.diſcep.forenſ. cap.568.n.39.
& 40.* vbi etiam quando præſumatur ſcien-
tia teſtamenti, *& in cap.488.num.14.* & ideo
bonum erit in huiuſmodi compromiſſis ſu-
per teſtamento adhibere cautelam renun-
ciationis *d. l. de his, &c.* cum iuramento, vel
teſtamenti verba inſerere.

Et quod cõpromiſſum æquiparetur tran-
ſactioni, & ſit nullum quando eſt factum ca-
15 lumniosè ſuper re clara, & non dubia, latè
Magon.deciſ.Flor.85.per tot. quia generaliter
loquendo, nemo cog. poteſt ad compromit-
tendum ſuper caſu claro, & liquido, ac vbi
lis fingeretur ab aduerſario ad protelandum
iudicium ſub prætextu compromiſſi, *Bart.in
l.poſt rem ff.de tranſact.cum alijs per Gratian.
diſcept.forenſ.cap 227.nu.8.* vbi etiam quod
non dicitur neceſſarium, ſed voluntarium
16 quando fuit petitum poſt tempus a ſtatuto
præfixum, nam eo non petito in tempore de-
bito cum citatione partis Iudex non debet
compellere litigantes ad compromittẽdum,
*Duen.d.reg.36.limit.1. Marant.loc.ſup.citato
num.* 13. Sicuti non poteſt compellere exi-
ſtentes extra territorium ſtatuentium cum
17 ſtatutum ad illos non porrigatur, licèt res li-
tigioſæ eſſent poſitæ in loco ſtatuẽtis, *Blanc de
comprom queſt.3.num.46. Soc. conſ.71. in fine
lib.4. Gratian. d.cap.227. num.38. facit Rot.
poſt Fenzon ad Stat. Vrb. deciſ. 21. & deciſ.
168. per tot. & Merlin. de legit.lib.3.tit.1.q.
18.num.60.&c.*

An autem ſupradicta ſtatuta de compro-
miſſo faciendo inter coniunctos locum ha-
18 beãt inter amicos intrinſecos propter mul-
ta priuilegia amicitiæ, quæ etiam interdùm,
& vt plurimum præualet conſanguinitati, &
affinitati multos DD. pro opinione affirma-
tiua allegat *D.Carol.de Graſſ. de effect. amic.
num.* 189. vbi tandem iuxta veriorem pro
negatiua concludit.

Et habere locum ſolummodo inter con-
iunctos per legitimum matrimonium non
autem per ſimplicem fornicationẽ, licèt per
19 eam contrahatur etiam affinitas impeditiua
matrimonij vſque tamen ad ſecundum gra-
dum incluſiuè tantùm; iuxta diſpoſitionem
*Conc.Trid.ſeſſ.24.cap.4. Petr.Cabal.reſol. cri-
min. caſ. 44. num.* 3. Nec in ſpurijs quando
agitur de coniunctione ex linea paterna, in-
telligendo quòd ipſi ſpurij non poſſint acti-
uè petere compromiſſum, ſed benè paſſiuè
poſſit contra illos peti, niſi ambo litigantes
eſſent ſpurij, quia tunc ab vtroque peti poſ-
ſet cum ſint paris conditionis, *Maran.d.p.6.
act.2.num.20.& 21. Duen.d.reg.36.lim.8.&
12.* Nec compræhendere legitimatos, ſed
tantùm cõſanguineos legitimos, & natura-
20 les, niſi eſſent legitimati per ſubſequens
matrimonium, quia tunc omnia priuilegia
legittimorum, & naturalium conſequuntur,
Gra-

Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 744. *num.* 25. *&c.* Et eſſe intelligenda talia ſtatuta inter affines durante affinitate, ſecùs autem ea diſſoluta per mortem, nam licèt remaneat vin-
21 culum quoad matrimonia, non tamen remanet quo ad compromiſſum, & ideò mortuo patre ceſſat diſpoſitio ſtatuti inter priuignum, & nouercam, vel ſimiles, *Caſtr. conſ.* 80. *lib.* 2. *Alex. conſ.* 207. *lib.* 7. *Viui. com. opin.* 310. *&* 311. *Duen. d. reg.* 36. *limit.* 3. *Marant. d. p.* 6. *act.* 2. *num.* 15.

Pariter etiam dùm arctant ad compromittendum in conſanguin os, vel affines ſunt intelligenda de illis litigantibus qui ha-
22 bent conſangu.neos, vel affines ad id habiles, aliàs illis non extantibus non procedunt *Alex. conſ.* 81. *col.* 2. *lib* 6. *Aſin. in prax.* §. 3. *cap.* 37. *num.* 8. Cui tamen obſtaculo prouidetur per ſtatutum noſtrum in fine, dùm mandat quòd Prætor ipſe prouideat, & eligat arbitratores de numero pari confidentium amicorum dandorum per ipſas partes.

Debent autem huiuſmodi ſtatuta intelligi cum effectu, & ſic vt fiat compromiſſum
23 toties quoties oportuerit donec differentia fuerit per arbitros terminata *Rom conſ.* 504. *in prin. Alex. conſ.* 70. *col.* 2. *lib.* 2. *Bald. conſ.* 487 *lib.* 4. *Marant. d. part.* 6. *act.* 2. *num.* 4. *vbi Add. Rot. part.* 3. *diuerſ. deciſ.* 867. *num.* 4. *& quamuis Afflic. deciſ.* 46. teneat quòd ſi ſemel, aut bis ad ſummum fuerit factum compromiſſum, & non ſequutum laudum non ſit vlterius compromittendum ad infinitatem vitandam per iura ibi allegata, & ex eo quod etiam compromiſſum volũtarium
24 factum cum poteſtate prorogandi toties quoties voluerit arbiter non durat vltra binam prorogationem, *Specul. in tit. de arbit.* §. *accipitur verſ. Item quod elapſo, &c. Iaſ. in l. ſi quis ex argentarijs* §. *prætor, at num.* 10. *ff. de edend. Pract. Papp. für. libel. ex compromiſ. gloſ. infra duos menſes num.* 2. *vbi Add.* & huiuſmodi prorogatio debet deduci ad
25 notitiam arbitri, vel arbitratoris, & partibus intimari aliàs laudum ſequutum eſſet nullum, quamuis fuerit conceſſa facultas procedendi ſine ſcriptis, *Gratian. diſcept. forenſ. cap.* 529. *num.* 1. *& ſeqq.* Nihilominus opinio Afflic. debet intelligi quando in ſtatuto adjcitur tempus intra quod debeat cauſa expediri per arbitros, quæ ſi per eos in quibus ſtatutum confidebat non finiatur recurritur ad Iudicem ordinarium, qui iuxta pragmaticam, de qua ipſe loquitur ſub cominatione temporis iuriſdictionem tradidit arbitris, & ideo videns in fraudem legis denuò peti compromiſſum ad differendum iudicium non debet illud admittere, ſecùs autem in ſtatuto ſimpliciter loquente de compromiſſis fiendis inter coniunctos, & ceſſante dicta fraude, in quibus terminis loquuntur ſupra relati DD. & alij per *Vrſil. ad Afflic. d. deciſ.* 46. *num.* 1 *& ſeqq.*

Et ſic facto compromiſſo non in arbitrum, ſed in arbitratorem cum tale compromiſſum in arbitratorem factum habeat vim tranſactionis, & compoſitionis inter ipſas
27 partes erit præcluſa facultas redeundi ad Iudicem, & coram eo litem proſequendi, & debebit omninò laudũ expectari, ex quo oritur nouatio extinctiua etiam quoad fideiuſſores, qui nec interim pendente compromiſſo poterũt moleſtari, cũ ſtatim facto cõpromiſſo in arbitratorẽ dicatur perfecta trãſactio etiam ante laudum ſequutum, & exceptio compromiſſi impedit litis ingreſſum, *Caſtr. in l. pecuniam* 36. *ff. ſi cert. pet. Alex. conſ.* 21. *num.* 10. *lib.* 7. *Soc. conſ.* 71. *num.* 20. *lib.* 4. *Gabriel. de nouat. concl.* . *nu.* 61. *cum alijs per Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 557. *num.* 20. *et ſeqq. ad* 34. vbi latè prædicta omnia comprobat.

Si autẽ altera partium videret in fraudem petẽ cõpromiſſũ vltra binas vices, & ſic differri iudicium cõtra mentẽ ſtatuti, quæ fuit vt lites citius expediantur, & cum minori impenſa, ac incommodo præcipuè inter coniunctos, & quod arbitri, vel arbitratores electi intra tempora præſcripta laudum non proferant, poterit non obſtante compromiſſo redire ad Iudicem ordinarium, &
petere executionem pro ſuo credito iuxta
28 formam iuris, & modum permiſſum, vel vt compellat arbitratores ad laudandum, cùm per cõparitionem partium, & admiſſionem illarum coram Iudice ordinario reſoluatur compromiſſum factum in arbitrum, *gloſ. in clem. quamuis* 4. *verb. compromiſſum de appellat. Caſtr. conſ.* 428. *num.* 2. *lib.* 1. *Canaler. deciſ.* 300. vbi fuit concluſum pro validitate carcerationis factæ vigore mandati Rotalis, ſuper quo, & omnibus alijs differentijs erat factum compromiſſum; puto tamen

men hoc intelligẽdum eſſe de compromiſſo
voluntario facto in arbitros, ſecùs autem
de neceſſario facto in arbitratores vigore
ſtatuti, quod vim tranſactionis habet, & cu-
ius exitum tenentur partes expectare, eique
ſtare, & toties compromittere donec diffe-
rentia fuerit terminata, niſi conſtet de frau-
de iuxta ſuperius dicta.

Pariter ſimilia ſtatuta non procedunt in
cauſa appellationis, quia in ea non poteſt
peti compromiſſum, quod non fuit petitum
29 in cauſa principali, ſicut nec in cauſa dan-
di tutoris, nec in cauſis feudalibus, nec vbi
agitur de vita, & militiâ, nec quando alte-
ra pars habet exceptionem aliquam litis
finitę impedientem litis ingreſſum, nec
in cauſis criminalibus, niſi ciuiliter age-
rentur, nec denique in cauſis meri, &
mixti imperij, prout iſtos, & alios caſus col-
ligunt, & ſingulariter probant *Duen. d. reg.
36. per tot. & Marant. d. p. 6. act. 2. nu.* 13.
& ſeqq. ad 34. Sed de cauſis meri, & mixti
imperij quando ſumus in caſibus in quibus
ſit licita tranſactio, vel quando ſtatutum eſt
30 multum generale, contrarium verius eſſe
late oſtendit *Gratian. diſcept. forenſ. cap.* 536.
num. 12. *ad* 18. Ac in ſumma vbicumque
ſumus in materia, in qua ſit licita tranſactio
ſẽper erit locus diſpoſitioni ſtatuti loquen-
tis de arbitratoribus eligendis, & non ſim-
pliciter de arbitris iuris, cùm vt dixi com-
promiſſa facta in arbitratores ſint propriè
tranſactio, & vim illius habeant, arbitri enim
31 ſunt qui eliguntur ex neceſſitate, vel etiam
voluntariè per partes cum facultate de iure,
æquiparantur Iudicibus, & tenentur ſerua-
re iuris ordinem, ſecùs autem arbitrato-
res, qui ſunt amicabiles compoſitores, &
habent facultatem dirimendi lites de facto
potius quàm de iure, & ſine aliquo iuris or-
dine *Bart. & alij in l. ſi quis arbitratu. ff. de
verb. oblig. Marant. de ord. Iud. part. 4. di-
ſtinct.* 14. *num.* 2. *&* 3. & poſſunt procedere
32 ſine citatione, ac etiam laudum proferre,
præcipuè quando cõpromiſſo fuit additum
iuramentum, vel quando continet verba
ampliſſima *Gratian. diſcep. foren. cap* 929. *n.*
15. *&* 16. aliàs autem eſſet neceſſaria citatio,
33 quæ tamen cenſeretur etiam remiſsa per
traditionem folij albi ſubſcripti, idem *Gra-
tian. cap.* 162. *num.* 6. *& ſeqq.*

Et quòd arbitratoribus multa ſint per-
miſsa pro eximendo partes à litibus, & pro
34 bono pacis, ità vt poſſint etiam ex huiuſ-
modi cauſis iuſtitiam lædere *Surd. conſ.* 524.
num. 7. *lib.* 4. *Abb. in c. bis quæ de maiorit.
& obed. Gratian. diſcep.* 706. *num.* 19. 20. *&*
21. quamuis alias iuxtà tutiorem opinio-
nem in conſcientia Iudex habẽs facultatem
procedendi de facto, vel ſola facti veritate
inſpecta, ſiuè manu regia non poſſit arbi-
trio ſuo lędere partes, nec iudicare contra
35 ius naturale, vel aliquid turpe, ſiuè ini-
quum, neque dolo aliquid comittere, ſeù
donare, vel ſimilia facere *Corn. conſ.* 114.
num. 6. *&* 7. *lib.* 2. *Rom. conſ.* 248. *num.* 3.
et alij per eumdem Gratian. diſcep. 322. *n.* 18.
et ſeqq.

Quod procedit etiam in cõpromiſſario,
& arbitratore, cui data ſit facultas laudandi
ad eius arbitrium, vel ſecundum illius vo-
luntatem, nam intelligitur non de volunta-
te libera, ſed arbitrio boni viri regulata, ſi-
cuti etiam ſi dictum eſſet quod poſſit de
36 iure vni parti auferre, & alteri dare, altè, &
baſsè, largè, & ſtrictè prout ſibi placebit,
& enormiter vnam partem lædere, quia
non per hoc videtur data facultas lædendi
partes, niſi moderatè, & ex cauſa *Petr. Ca-
bal. reſol. crim. caſ.* 286. *num.* 81. 82. *Abb.
in c. quintauall s num.* 32. *in fine de iureiur.
& latè Menoch. de arbitr. quæſt.* 7. *per tot.
Gratian. diſcep forenſ. cap.* 23. *per tot.* vbi
quod ſemper partes ad minus quàm fieri
poſſit lædi debent non obſtantibus quibuſ-
cumque clauſulis, & ampla facultate.

Illud autem notãdum eſt quod ſi in com-
promiſſo præſcriberetur arbitro, vel arbi-
tratori certa forma pronunciandi eſſet nul-
37 lum, cùm arbitri poteſtas debeat eſſe libe-
ra, & ſolùm diſpoſitioni iuris, non partium
ſubiecta, aliàs non diceretur arbiter, ſed
merus executor de quo latè *Pet. Cabal. reſol.
crim. caſ.* 286. *num.* 17. *& ſeqq.* Et quod an-
tequàm compromiſſum ſit acceptatum ni-
38 hil operetur, nec quò ad Iudicem, nec quò
ad partes *gloſ in l. ſi cum dies* 26. *in princ. de
arbitr. Gabriel. de arbitr. concl.* 2. *num.* 1. *&*
2. *Gratian. diſcep.* 516. *num.* 27. *& ſeqq.*

An autem poſtquàm fuit acceptatum ex-
piret propter magnam dignitatem ſuperue-
nientem in arbitro, & an tranſeat in ſucceſ-
39 ſorem prçcipuè ſi ſit factum ſub nomine
officij, & dignitatis quò ad primum affirma-
tiuè,

tiuè,& quo ad ſecundum negatiuè regulariter concludit *Gratian.diſcep.*373.

Et an poſſit verbo tantùm, ac oretenus fieri, vel potiùs ſcripturam requirat, *Magon. deciſ. Flor.* 119. *num.* 1. vbi quod non
40 requirit ſcripturam, ſed verbo fieri poteſt niſi ſtatutum prout noſtrum requirat fieri per ſcripturam, quo caſu procedit opinio *Iodoch. pract. ciuil. cap.* 204. *num.* 4. dum vult compromiſſum ſcripturam requirere.

Et quando fuit in compromiſſo adiecta
41 pæna poteſt exigi, *Menoch. de arbitr. caſ.* 260. *num.* 23. *Gratian. diſceptat.* 929. *num.* 18. quicquid aliàs pæna adiecta ſiuè in contractu dandi, ſiuè faciendi præcipuè de generali conſuetudine non poſſit exigi, niſi
42 quatenus intereſſe concurrat etiam pro rata fiſco applicanda, qui ceſſante partium intereſſe nihil conſequi poteſt, vt latè per *Cabal. reſol. crimin. caſ.* 226. *per totum*, *Afflic. deciſ.* 135. *Felic. de ſocietat. cap.* 29. *num.* 2. *ad* 31. vbi latè diſtinguit.

Arbitrorum autem, vel arbitratorum poteſtas, & facultas iudicandi durat ſolummodò per tempus à ſtatuto præfixum, vel à partibus conuentum, quod incipit currere a die ſcientiæ, & acceptationis factæ per arbitros, quo tempore lapſo erit ſtatim fi-
43 nita omnis eorum poteſtas iudicandi, & ſententia, ſiuè laudum poſtea latum erit ipſo iure nullum ex defectu iuriſdictionis, niſi huiuſmodi tempus fuerit prorogatum, & durante prorogatione latum fuerit laudum, vel poſtea expreſsè emologatum per partes *l. non diſtinguemus*, §. *dies*, & §. *fin. cum l. ſeq.* & *l. ſi de meis* §. *fin. ff. de arbitr.* & *l.* 1. & 2. *C. eodem tit. Pract. Papp. for. libell. ex compromiſſ. gloſ. infra duos menſes per tot. cum Additione Gratian. diſceptat. forenſ. cap.* 929. *nu.* 7. &c. vbi etiam, quod huiuſmodi tempus non currit ſtante impedimento, ſed dies impedimenti ſunt ſubducendi, & non computantur in termino ſi impedimentum fuit allegatum,

Et ſi fuerit ſimpliciter factum compromiſſum ſine die, & termino, nec ſtatutum de illo diſponat ſi ſumus in arbitro, durabit eius facultas per triennium ad inſtar alia-
44 rum cauſarum, quarum inſtantia de iure communi durat triennio in cauſa principali, & in cauſa appellationis anno, vel interdum biennio, iuxta *l. properandum C. de iud.* Si verò ſumus in arbitratore intelligitur durare eius poteſtas per totum tempus vitæ ſuæ, & ſic quandiù ipſe voluerit, maximè ſi infra annum proteſtetur ſe velle arbitrari,
45 & laudare poſt annum, cùm aliàs elapſo anno præſumatur nolle amplius arbitrari ſi intra annum nihil pronunciauit, & cauſa fuit alteri commiſſa, *Bart. in l. ſi quis arbitratu, ff. de verb. obligat. Pract. Papp. loc. cit. num.* 4. *cum Add.*

Porrò etiam non eſt dubitandum quod compromittentes poſſunt petere reductionem ad arbitrium boni viri, id eſt Iudicis aduerſus laudum, etiam quod cum iuramento expreſsè tali reductioni renunciauerint iuxta formam ſtatuti quando fuit doloſum, vel cum magna, ſiuè enormi, vel enormiſſima
46 læſione, iuramentum enim, & pęna intelligitur ſub cōditione ſi laudum fuerit ęquum, & ſine magna lęſione, quam interpretationem recipere debet etiam ſtatutum, adeout dicant DD. non poſſe dari tutam cautelam, per quam excludatur huiuſmodi reductio ad arbitrium boni viri data iniquitate laudi, & enormiſſima læſione, quamuis multas dare cogatur *Cepol. tract. cautel. caut.* 199. *per tot. Ferret. caut.* 8. Et ideo renunciatio huiuſmodi, & ſtatutum operabitur ſolum vbi inſeritur læſio in parua quantitate ſupportabili, *Pract. Papp. loc. ſup. cit. gloſ. nec reductio peti, &c. num.* 3. *& per tot. cum Add. Gabriel. tit. de arbitr. concl.* 3. *Iaſ. in l. quidam cum filium num.* 21. *&c. ff. de verb. oblig. Marant. de ord. iud. part.* 6. *de appellat. verſ. reductionum.* 127. *Lucerard. loc. à vi, & euerg. iuram. num.* 65. *Gratian. diſcept. forenſ. cap.* 524. *num.* 18. *& ſeqq. cap.* 148. *num.* 14. *&* 15. *facit Cabal. reſolut. crim. caſ.* 286. *num.*
47 81. *& ſeqq.* quia ſtante enormiſſima læſione quę ęquiparatur dolo actus redditur ipſo iure nullus, *Canaler. deciſ.* 301. *num.* 5. *Magon. deciſ. Flor.* 64. *num.* 61. Et quod non obſtante ſtatuto ſemper poſſit dici de nulli-
48 tate laudi pręcipuè vbi nullitas eſſet patens probat *Foller. in Additione ad Marant. par.* 6. *act.* 2. *ſecun. part. princip. iud. num.* 35. *ad* 40.

Quæ autem dicatur enormis læſio ad hoc vt poſſit peti reductio ad arbitrium boni vi-

Digitized by Google

49 ri remittitur arbitrio Iudicis, niſi ſit in iure
expreſſa, prout in terminis, *l. 2. C. de reſcind. vend. Menoch. de arbitr. caſ. 73. nu. 5.*
Qui Iudex arbitrari debet læſionem non ad
meram, & ſtrictam rationem, & iuſtitiam,
50 ſed habito reſpectu ad dubium litis euentum
quando fuit compromiſſum, & transactum
ſuper lite dubia, *Bart. in l. ſi quis cum
aliter, ff. de verb. oblig. Pract. Papp. loc. cit. d.
gloſ. Nec reductio pets num. 6. Gratian. diſcep.
forenſ. cap. 524. num. 22.* vbi quod debet
vti eadem ęquitate, qua vſus eſt arbitrator,
in cuius locum ſubrogatur non ſe adſtringendo
iuris rigori, & apicibus, cum id ſit
exoſum, & alienum à legibus ipſis mandantibus
compromiſſa ſeruari.

Sufficeret tamen læſio in ſexta parte
51 quantitatis controuerſę ad affectum petendi
reductionem ad arbitrium boni viri *Bart.
in l. ſi ſocietatem, §. arbitrorum num. 25. ff. pro
ſoc.* quem al ȷs relatis ſequitur *Rot. Rom. per
Duran. deciſ. 200. num. 21. & 22.* Intelligendo
prout ibidem num. 25. quando laudum
nondum fuit per partes emologatum,
nam poſtquam fuit emologatum ex certa
ſcientia vt poſſit reſcindi requiritur lęſio vl-
52 tra dimidiam, & ſic patet quod etiam poſt
emologationem locus eſt reſciſioni laudi
propter læſionem vltrà dimidiam, *arg. d. l.
2. C. de reſcind. vend.*

Coram autem quo Iudice ſit petenda
53 huiuſmodi reductio, dic quod coram Iudice
ordinario, qui fuiſſet competens reo, &
cauſę, ſi actor in iudicio litigaſſet, *Bartol. in
dicto §. arbitrorum colum. 4. num. 19. Marant.
dicto verſ Reductio num. 126. Theſaur.
deciſ. 14. num. 5. & per tot.* vbi relatis
quinque opinionibus iſtam ſequitur, quam
limitat, & declarat ſeptem modis vt ibi per
eum.

Contrarium verò quòd immò ſit peten-
54 da coram Superiore laudantis, & arbitratoris,
non actoris, nec rei, quorum perſonæ
non attenduntur ad hunc effectum, ſed iudicantis
à quo ad inſtar appellationis firmat
Afflict. deciſ. 51. per tot.

Sed pro concordia dicas quod prima opinio
procedere poteſt in compromiſſo voluntario,
ſecunda autem in compromiſſo
neceſsario facto vigore ſtatuti, & habente
55 vim ſententię diffinitiuæ, prout innuit *Marant.
loco ſupra citato in fine, & latius Pract.
Papp. d. gloſ. Nec reductio, num. 5. Vrſil. ad
Afflic. d. deciſ. 51. per tot. & Theſaur. d. dec.
14. Couar. var. reſol. lib. 2. cap. 12. per tot.*
Primam tamen opinionem abſolutè etiam
in compromiſso facto ex forma ſtatuti relato
Theſaur. & alijs vti veriorem, & vſu receptam,
ſequitur *Michaler de fratr. par 3. cap.
49. num. 11. &c.*

Et dicta poteſtas petendi reductionem ad
arbitrium boni viri ſi agatur de laudo arbitratoris,
& amicabilis compoſitoris durat
56 triginta annis, *Bart. in d. §. arbitrorum, Ang.
conſ. 314. in princip. Alex. conſ. 93 col. fin.
lib. 2. & alij per Marant. d. verſ. Reductio
num. 124* Si verò agatur de ſententia arbitri,
qui ſe habet ad inſtar Iudicis debet peti
57 intra decem dies, quia taciturnitate decem
dierum dicitur emologata ſententia arbitri,
l. cum antea C. de arbitr. Sicuti ad tollendas
difficultates melius eſt vtroque caſu
reclamare intra decem dies à die ſcientiæ,
*Pract. Papp. dicta gloſ. nec reductio
num. 2.*

Qua reductione pendente impeditur lau-
58 di executio *l. non diſtinguemus, §. cum quidam,
ff. de arbitr. Marant. loc. cit num. 122.*
An autem poſſit appellari a ſententia Iudicis
confirmantis, vel infirmantis laudum in
59 cauſa reductionis ad eius arbitrium petitæ,
varia hincindè adducit *Foller. ad Marant.
p. 6. act. 2. ſecunda part. prin. ind. num. 35.
& Pract. Papp. d. gloſ. Nec reductio num. 9.
& 10.* vbi concludit quod non quamuis
Additio multos alleget in contrarium.

S V M M A R I V M
In Cap. LVI.

1 *Compenſationis exceptio ipſo facto debitum extinguit.*

2 *Compenſatio poteſt opponi etiam ſi ei fuerit renunciatum.*

3 *Compenſatio quando fiat ipſo iure ante oppoſitionem.*

4 *Compenſatio poteſt opponi etiam poſt ſententiam, & quando ſecus num. 5.*

6 *Com-*

6 *Compenſatio quando poſſit opponi in ſecunda inſtantia.*

7 *Compenſatio poteſt opponi à debitore debitoris conuento.*

8 *Compenſatio qualiter poſſit opponi etiam à fideiuſſore.*

9 *Compenſatio admittitur etiam in Saluiano.*

10 *Compenſatio qualiter admittatur in extinctionem cenſus.*

Cenſus quando poſſit pro parte extingui.

11 *Compenſatio non conſtituit in quaſi poſſeſſione exigendi.*

12 *Compēſatio dicitur impropria, & ficta ſolutio.*

Statutum de ſolutione loquens non verificatur in compenſatione.

13 *Compenſatio an admittatur in caſibus, qui dilationem non patiuntur.*

14 *Compenſatio an, & quando admittatur in debito iurato num. ſeqq.*

19 *Inſtrumentum dicitur probatio probata, & veritas euidens.*

20 *Compenſatio de liquido ad non liquidum non admittitur.*

21 *Compenſatio non admittitur de eo quod requirit altiorem indaginem.*

22 *Compenſatio de liquido ad non liquidum quando admittatur num. 23.*

24 *Compenſatio non admittitur in depoſito.*

25 *Compenſatio non admittitur de ſpecie ad quantitatem.*

26 *Compenſatio vt admittatur quæ ſint neceſſaria.*

27 *Compenſatio non datur de debito conditionali, vel in diem ad purum.*

28 *Retentio eſt fauorabilior quàm compenſatio.*

29 *Retentio non admittitur quando creditum non eſt clarum, & liquidum.*

30 *Retentio ſpeciei pro quantitate non admittitur.*

31 *Retentio qualiter nō admittatur vbi quis repræſentat duas perſonas.*

32 *Retentio, nec compenſatio admittitur de credito vnius negotiationis ad aliam.*

33 *Compenſatio qualiter poſſit opponi contra vnum tutorem pro debito alterius.*

34 *Compenſatio quæ poterat opponi contra cedentem an, & quando poſſit opponi contra ceſſionarium num. 35. & 36.*

37 *Nomina debitorum quando veniant in obligatione.*

38 *Retentio an poſſit dari ſine hypotheca.*

PEr exceptionem compenſationis ipſo facto extinguitur debitum, & actio aduerſa-
1 rij, etiam nondum lata ſententia, quaſi Iudex habeat neceſſitatem omnimodam compenſandi *Iaſ. in §. hoc fieri nu. 1. Inſtit. de act. Afflic. decif. 121. vbi Vrſil. in Additione per tot. Mungz. de ratiocin. comput. 14. num. 8.* itaut poſſit opponi etiam ſi illi fuiſſet re-
2 nunciatum, cùm talis renunciatio vti contra naturalem æquitatem, & contra bonos mores non valeat, *Afflic. d. deciſ. 121. num. 5. & 6.* Immò ad euitandam pænam, vel moram fit ipſo iure etiam ante oppoſitio-
3 nem quando agitur de debito compenſabili, *l. ſi conſtat C. de compenſat. Magon. deciſ. Flor. 5. per tot. Montan. de tut. cap. 32. reg. 9. num. 18. & 19. Card. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 22. tit. 27. num. 66.* & admittitur contra executionem ſententiæ, & ſic poteſt opponi compenſatio etiam poſt
4 ſententiam in rem iudicatam tranſactam quando concurrit cum exceptione dolo facis petens quod mox ſoluturus es, & quia nō eneruat rem iudicatam *l. 2. C. de compenſ. Afflic. d. deciſ. 121. n. 3. vbi Vrſil. n. 4. Rot. p. 3. diuerſ. deciſ. 324. n. 4. & ſeqq. lib. 3.* niſi fuiſſet
5 oppoſita ante ſententiam, & ex al qua iuſta cauſa reiecta, nam tunc poſt ſententiam nō poteſt iterum opponi, *Grat. diſcep. for. cap. 660. num. 30. Magon. deciſ. Flor. 42. num. 8.*
6 vbi quod poteſt opponi etiam in ſecunda inſtantia, & ſic in cauſa appellationis quando in principali non fuit oppoſita, & reiecta, *Vrſil. d. deciſ. 121. num. 6.* Et poteſt opponi etiam à debitore debitoris conuento à cre-
7 ditore creditoris ſui, quaſi poſſit debitor ſoluere creditori creditoris ſui exiſtentis in mora ſoluendi, non tantum mediante vera ſolutione, ſed etiam mediante compenſatione, idem *Magon. deciſ. Floren. 94. num. 8. & ſeqq.* Ac non ſolùm per principalem debi-
8 torem opponi poteſt, ſed etiam per illius fideiuſſorem, & tam de credito proprio, quàm de credito debitoris principalis, etiã illo inuito, *l. verum, & l. ſeq. vbi DD C. de compenſ. Maur. de fideiuſ. p. 2. ſect. 10 cap. 9. n. 4 & ſect. 9. §. 12. d. p. 2.* quod procedit etiam ſi ageretur in iudicio Saluiani, quia cùm habeat vim ſolutionis, & reſpectu liberationis ſit vera ſolutio, nec vllam requirat altiorem indaginem dicitur de æquitate, & admitti-

tur in Saluiano, *Scapuc. de Saluian. lib.* 2.
quęſt. 4. *per tot.* Sicuti ob eandem rationem
admitteretur compenſatio in extinctionem
cenſus cùm in huiuſmodi extinctione non
10 ſit neceſſaria pecunia numerata, itaut poſſit
fieri pro parte tantùm, quia cenſus credito-
re conſentiente poteſt extingui pro qua-
cumque ſumma, & eo inuito pro parte con-
ſiderabili, *Rot. Rom. in nouiſs. part.* 6. *deciſ.*
148. *per tot. Cenc. de cenſ. quęſt.* 110. *n.* 16.
& ſeqq.

Non tamen operatur compenſatio, vt
quis ea vtendo dici poſſit conſtitutus in
11 quaſi poſſeſſione exigendi, cum ad hunc
effectum debeat conſtare de vera, & actua-
li ſolutione per numerationem *Seraph. deciſ.*
302. *num.* 1. *ad* 8. *cum alijs per Gratian. di-
ſcep. forenſ. cap.* 728. *num.* 10. & vbi requi-
ritur vera ſolutio non ſufficit compenſatio,
quę dicitur impropria, & ficta ſolutio, ac
12 ideò vbi ſtatutum loqueretur de ſolutione
non verificaretur in compenſatione, *Felin.
in cap. ſuborta num.* 2. *de re ind. Graſſ. de ex-
cep. cap.* 16. *num.* 56. *& ſeqq. Tiraquel. de
retract. lignag. gloſ.* 3. § 3. *num.* 7. *Gratian.
diſcept.* 742. *num.* 43. *& ſeqq.* Nec admitte-
retur in caſibus, qui dilationem non patiun-
13 tur, vt in cauſa alimentorum, vel victuali,
niſi ageretur de alimentis pręteritis, *idem
Gratian. diſcep.* 728. *num.* 32.

Et ſupradictis non obſtantibus licèt in iu-
re veriſſimis cum pręſuppoſitis circumſtan-
tijs crediti, & debiti hincindè compenſabi-
lis exiſtimo non eſſe locum oppoſitę com-
penſationi intèr Thomam, & Laurentium
in caſu de quo agitur ex multis; & prim,
quia agitur de obligatione iurata, ac in for-
ma Cameræ contracta, quo caſu non ad-
mittitur compenſatio cùm iuramentum in-
ducat præciſam neceſſitatem, & ſit implen-
dum in forma ſpecifica, non per æquipol-
lens, præcipuè quando prout hic de tempo-
re factæ obligationis iuratæ erat iam con-
14 tractum debitum, pro quo dictus Lauren-
tius conuentus ad ſui fauorem compenſa-
tionem adducit *Euerard. loc. à vi, & energ.
iuram. num.* 39. *poſt medium*, *Felin. in cap.
ad noſtram de iureiur. Capyc. deciſ.* 167. *num.*
4. *Afflic. deciſ.* 381. *num.* 1. *&* 2. *vbi Vrſil.
in Additione Maur. de ſolut. cap.* 5. *num.* 13.
Duran. deciſ. 404. *in fine*, *Gratian. diſcep. fo-
renſ. cap.* 515. *num.* 34. *&* 37. Secùs autem
ſi debitum Thomæ, & creditum Laurentij
reſpectiuè fuiſſet contractum poſt præſti-
tum iuramentum, & ſic poſt obligationem
iuratam, quia tunc eſſet licita compenſatio
15 non obſtante iuramento, cùm illud ſem-
per intelligatur continere tacitam condi-
tionem rebus ſic ſtantibus, & niſi iuſta cau-
ſa ſuperueniat, de qua non fuerit cogita-
tum, prout contingit quando quis promit-
tit alteri ſoluere cum iuramento, & poſtea
eiuſdem efficitur creditor, quaſi tunc faciens
actum poſt huiuſmodi promiſſionem iura-
tam videatur facere animo compenſandi, &
in his terminis procedit opinio *Bart. in l. am-
plius non peti, ff. rem rat. hab.* vt diſtinguunt
ſupra relati DD. *Scapuc. de Saluian. lib.* 2.
quæſt. 4. *num.* 6. *Magon. deciſ. Flor.* 42. *num.*
7. *Gratian. diſcept.* 728. *num.* 20. *& diſcept.*
129. *num.* 20.

Sicuti etiam diceretur licita compenſa-
tio de æquitate non obſtante iuramento,
16 quando ageretur de debito hincindè liqui-
do, inſtrumentali, & iurato, *Magon. d. deciſ.*
42. *num.* 6. quaſi tunc vtraque pars eodem
vinculo iuramenti ad obſeruantiam tenea-
tur, & ſit in pari cauſa, de quo tamen dubi-
tari poteſt, ex traditis per *Laderch. conſ.* 110.
num. 5. quem refert *Gratian. d. cap.* 515.
num. 38. vel quando ille, qui promiſit ſol-
17 uere cum iuramento eſſet valdè pauper, &
onere filiorum grauatus, itaut non habeat
modum aliter ſoluendi iuxta opinionem
Bart. loc cit. quem in his terminis, & non ali-
ter ſequitur *Afflict. deciſ.* 163. *num.* 4. *&
Vrſil. deciſ.* 381. *num.* 1. *& alij per Gratian.
diſcep.* 728. *num.* 13. *& ſeqq.* vbi quod idem
dicendum eſt quando proceditur de bono,
18 & æquo, prout inter ſocios, & mercatores,
cùm non videatur creditor honeſtè agere ſi
velit exigere, & non ſoluere quod multum
abhorret ab æquitate, & ideò in huiuſmodi
caſibus non obſtante iuramento admittitur
compenſatio.

Sed hęc non faciunt ad caſum noſtrum,
cùm dictus Laurentius non ſit pauper, ſed
diues, & pecunioſus, agat cum extraneo, &
ſuum creditum non ſit pariter iuratum, ac
ideò tenetur iuramentum in forma prę-
ſtitum implere effectualiter ſoluendo, &
non compenſando iuxta veriorem opi-
nio-

nionem ſuperius relatam.

Secundò non eſt locus compenſationi,
quia creditum dicti Laurentij, & debitum
Thomæ reſpectiuè tanquam pendens ab
adminiſtratione, & à futuris calculis non eſt
liquidum, debitum autem pro quo agitur
executiuè eſt omninò liquidum, & certum,
ac priuilegiatum ex publico inſtrumento,
quod dicitur probatio probata, & veritas
19 euidens, ac facit rem notoriam, & fidem in-
dubitatam, *cap. cum dilectus de fid. inſtrum.*
Oſaſch. deciſ. 72. num. 4. Rot. deciſ. 161 par.
4. recent. Magon. deciſ. Flor. 9. num. 20. &
21. vnde intrat regula, quòd de liquido ad
20 non liquidum non fit compenſatio, quæ
debet eſſe liquida, & clara, *l. vl. C. de compenſ.*
Bar. in l. Angerius §. compenſ. ff. de iur. fiſ. Me-
noc. de arb. caſ. 14. nu. 1. Scapuc. de ſalu. lib.
2. qu. 4. n. 5. Rot. par. 3. diuerſ. deciſ. 253. nu.
3. & 4. & deciſ. 324. num. 7. ead. in parte 3.
lib. 3. Nec etiam admittitur de eo quod re-
21 quirit altiorem indaginem, prout ſunt ſu-
pradicta compura, *Gratian. diſcept. forenſ.*
cap. 864. num. 22. Maximè cùm huiuſmo-
di liquidatio non poſſit fieri intra breue
tempus, licèt aliàs concurrentibus alijs re-
quiſitis admittatur compenſatio etiam de
non liquido, quando poteſt de proximo li-
22 quidari intra tempus concedendæ execu-
tionis, vel intra tempus inſtantiæ, ſiuè intrà
duos menſes, vel vbi poteſt liquidari per iu-
ramentum in litem, *Addit. ad Magon. de ſ.*
Luc. 1. num. 34. litt. B, vbi etiam an ſaltem
admittatur in vim mutuę petitionis, & re-
conuentionis, de quo non videtur dubitan-
dum, & quod iſtud breue tempus liqui-
dandi, ſit Iudici arbitrarium docet *Menoch.*
de arbitr. d. caſ. 14. per tot. vbi cum prædi-
ctis conuenire videtur, &c. Sicuti etiam da-
retur compenſatio quando debitor ante-
quam creditor grauetur onere probandi fa-
teretur debitum, quia regula quod de liqui-
do ad non liquidum non detur compenſatio
intelligitur quando agitur de liquido per
teſtes, vel alias probationes, & ſic vbi actor
fuit grauatus onere probandi ſuam inten-
tionem, ſecùs autem quando debitor ſtatim
confitetur debitum, & opponit compenſa-
23 tionem, & ſic quando fit liquidum per con-
feſſionem partis, quia tunc cùm creditor re-
leuetur ab onere probandi propter exube-
rantem fidem debitoris, licèt ipſe neget ſe
aliquid ei debere bona fides non patitur, vt
interim exigat, ſed tenebitur expectare
quod alter probet, *tex. & gloſ. in verb. Con-*
uicta in l. fin. C. de compenſat. Capol. caut.
83. Socin. regul. 86. verb. Compenſatio, limi-
tat. 1.

Tertiò non admittitur compenſatio, quia
dictus Laurentius fuit conuentus actione
depoſiti ad reſtituendum ballas ſerici, &
aliarum rerum penès eum depoſitatas per
Notarium, qui de huiuſmodi depoſito pu-
blicum confecit inſtrumentum, cuius vigo-
24 re modò conuenitur, cùm depoſitarius non
poſſit retinere, ſed debeat omninò reſtituere
rem depoſitatam, & à depoſito omnes exce-
ptiones repelluntur, præcipuè cùm hic aga-
tur de ſpecie depoſitata, & non de quanti-
tate numerata *l. fin. C. depoſit. et l. fin. C. de*
compenſat. Rot. Ianuen. deciſ. 34. num. 9.
Maur de ſolut. cap. 5. num. 19. quamuis etiam
idem ſit dicendum in depoſito quantitatis,
& pecuniæ numeratæ, cuius dominium
tranſit in depoſitarium iuxta *l. lucius ff. de-*
poſ. immò, & in depoſito irregulari, ficto,
ac confeſſionato iuxtà veriorem opinionem
de qua per *Mantic. de tacit. et ambig. con-*
uent. lib. 10. tit. 10. num. 10. et ſeqq. ad 16.
Gratian. diſcep. forenſ. cap. 728. num. 21. et
ſeqq. ad 29.

Et ſupradictorum poteſt eſſe alia ratio in
caſu noſtro nempè quia compenſatio non
admittitur de ſpecie ad quantitatem, nec de
25 ſpecie ad ſpeciem, cùm in ſpeciebus cadat
affectio præcipuè quando ſpecies debita ex-
tat, quicquid ſecùs dici poſſet ſi perempta
ſpecie ageretur ad æſtimationem illius *l. ſi*
conuenerit de pig. act. Soc. iun. conſ. 60. num.
3. lib. 1. Gratian. diſcep. 129. num. 7. et 134.
num. 12. et ſeqq. vbi etiam an idem ſit in vl-
timis voluntatibus, de quo *Magon. deciſ. Flor.*
117. num. 14. Ad hoc enim vt ſit locus com-
penſationi debét eſſe debita hincindè quan-
titatiua, ac eiuſdem pariſque ſummæ aliàs
26 ſicuti creditore nolente nō admittitur par-
ticularis ſolutio, ità nec particularis com-
penſatio niſi reſiduum offeratur in pecunia,
nè plus operetur ficta ſolutio, quàm vera
l. inuicem 12. C. de compenſat. Gratian. diſcep.
515. num. 45. Ac debet vtrunque debitum
eſſe purum, & maturatum, cùm non detur
com-

Digitized by Google

27 compenſatio de debito cuius dies nondum
ceſſerit, nec de debito in diem, vel condi-
tionali ad purum, quia talia debita non di-
cuntur liquida DD. *in l. quod in diem de*
compenſat. Gratian. diſceptat. forenſ. 224.
num. 25.

Neque obſtat, quod ſi non poteſt habe-
re locum compenſatio ſaltem admittatur
28 retentio, quę dicitur fauorabilior, & ma-
gis priuilegiata, ac admittitur, etiam in
caſibus, in quibus non intrat compenſatio
Magon. deciſ. Luc. 64. *num.* 5. *Graſſ. de ex-*
cep. cap. 16. *num.* 20. *Mantic. d. tit.* 10.
num. 24. *Malignat. tract. de retent. quaſt.*
51. *& ſeqq. Poſth. de ſubhaſt. inſpect.* 62.
per tot. Quia vltrà quod fuit ſolum oppo-
ſitum de compenſatione, & non de reten-
tione, non admitteretur etiam retentio
29 quando creditum pro quo quis vult reti-
nere non eſſet clarum, & liquidum, ita vt
de illo nihil poſſit controuerti *Sard. deciſ.*
46. *in fine. Gratian. diſceptat. forenſ.* 948.
30 *num.* 5. *&* 6. Sicut nec quando quis vult
retinere ſpeciem pro quantitate cùm vt
dici in ſpeciebus cadet affectio, idem *Gra-*
tian. diſceptat. 129. *num.* 7. vbi loquitur
de retentione.

Præterea etiam retentio præſupponit de-
bitum, & creditum hinc inde prouenièns
ex perſona ipſorum debitoris, & credito-
ris, non autem alterius, nec admittitur
31 contra eum, qui repręſentat duas perſo-
nas, vnam ſcilicet tanquam debitor, & al-
teram tanquam creditor, vt in propoſito
caſu vbi d. Thomas depoſuit dictas ballas
ſerici nomine, etiam ſociorum, quo nomi-
ne agit ad reſtitutionem, & ideò non poteſt
ſibi opponi retentio pro debito illius pro-
prio, & idem eſt ſi quis eſſet creditor nomi-
ne proprio, & debitor nomine hęreditario,
vel ſociali, & è contrà *Graſſ. de excep.*
cap. 16. *num.* 21. *& ſeqq. ad* 54. Ac ità
in puncto alijs relatis firmat *Gratian. diſcep.*
948. *num.* 1. *& ſeqq.* vbi dicit hoc eſſe
luce meridiana clarius, *et Caualer. deciſ.* 38.
num. 4. *et ſeqq.*

Pro quo etiam facit, quod compenſa-
tio, vel retentio non admittitur de credito
vnius negotiationis, & corporis apothecæ
32 ad debitum alterius negotiationis, & cor-
poris, etiam ſi ſint ijdem mercatores, & ſo-
cij nè confundantur rationes, & quia de-
bita, & credita vnius corporis apothecæ
differunt à debitis, & creditis alterius, vt
latè declarat *Magon. deciſ. Luc.* 1. *per tot.*
Vbi quòd poſſet ſolummodo admitti fini-
ta ſocietate, & ſolutis prius debitis ſociali-
bus cuiuslibet negotiationis, & aſſignata
vnicuique ſua portione in eo, quod ſu-
pereſſet debitori contra quem opponeretur
huiuſmodi exceptio.

Poſset tamen opponi contra vnum ex
tutoribus pro debito alterius licèt ſit inter
eos diuiſa adminiſtratio, & licèt eſſent tu-
33 tores diuerſi loci, cùm in effectu ſemper
ſit vna eademque tutela, & ius tutelę reſi-
deat penès quemlibet tutorem in ſolidum,
idem *Magon. d. deciſ. Luc.* 1. *num.* 3. 4.
& 15.

Illud autem in hac materia compenſa-
tionis notandum eſſe puto, quod quamuis
admittant paſſim Doctores illam poſse op-
poni contra ceſſionarium, vel alium ſingu-
larem ſucceſſorem per debitorem ceſſum
eodem modo, quo poterat opponi contra
cedentem pro eius debito cùm ceſſio tran-
ſeat cum ſua cauſa, & onere, ex quo cedens
non potes transferre ius ſaluum exigendi
in ceſſionarium, ſi penès eum non erat ta-
le, ſed poterat per compenſationem elidi,
34 & infringi, ita vt in pręiudicium eius, qui
habet exceptionem realem non poſſit fieri
ceſſio *Afflict. deciſ.* 63. *num.* 5. *Guid. Pap.*
deciſ. 567. *nu.* 1. *Theſaur. deciſ.* 221. *nu.* 1.
et alij paſſim.

Tamen debent intelligi vt poſſit opponi
compenſatio quatenus durat facultas ſol-
uendi ipſi cedenti in pręiudicium ceſſiona-
rij, & ſic antequam interuenerit aliquod
de requiſitis *l.* 3. *C. de nouat.* nam poſt-
35 quam ceſſionarius præuenerit in denun-
ciando ceſsionem debitori, vel partem de-
biti exigendo, ſiuè litem cum eo conteſtan-
do non erit amplius locus compenſationi,
quia ſicuti aliquo ex prædictis tribus re-
quiſitis interueniente pręcluditur via debi-
tori ceſſo ſoluendi creditori cedenti in prę-
iudicium ceſſionarij per veram ſolutionem,
& numerationem, ità etiam intelligitur
præcluſa via ſoluendi ſiuè per compenſa-
tionem, & ſic ſi cedatur actio ante oppoſi-
tam compenſationem tranſit libera, & du-
rat

rat libera niſi ceſſionarius permittat ſe preuueniri à debitore ceſſo in opponendo compenſationem antequam ipſe ceſſionem ei notificet, ac ideò vterque illorum ſit cautus, & ſollicitus debitor in opponendo compenſationem antequam ſibi notificetur ceſſio, cùm compenſatio non fiat ipſo iure, & ceſſionarius in denunciando ceſſionem ante oppoſitam compenſationem, nam qui præueniat alterum in prædictis obtinebit *Caſt. in l. eius C. de compenſat. & in l. ſi quis in rem 34. de procur. Bald. in l. & heredi §. nos autem pr. lect. in fine ff. de pact. Alberc. in l. doli except. 19. num. 12. ff. de nouat. Ang. conſ. 259. per tot. Surd. deciſ. 191. num 14. & conſ. 82. nu. 29. lib. 1. Laderch. conſ. 109. per tot. & conſ. 164. Port. conſ. 47. nu. 22. & ſeqq.* quorum Doctorum dicta de verbo ad verbum recenſet *Gratian. diſcept. 356. n. 9. & ſeqq. ad 26.* vbi prędicta latè explicant, & reſtringere videtur vt non procedant quando eſſemus in creditore hypothecario, cui ſaltem ratione ſuæ hypothecę competeret retentio pro ſuo credito ſi vti
36 debitor conueniatur ſiuè à cedente, ſiuè à ceſſionario, cùm habeat ius reale, ex quo nomen debitoris etiam ſui ipſius venit in hypotheca, & poteſt ob ipſomet debitore ad ſuum fauorem retineri ſi ſit creditor eiuſdem, à quo, vel eius ceſſionario vti debitor conuenitur, & habeat talem obligationem in qua nomina debitorum contineantur *Soc. conſ. 180. col. 3. vol. 2. Capyc. deciſ. 88. num. 2. 3. & 4. Ladirch d. conſ. 109. in fine num. 6. Neguſ. de pig part. 2. memb. 3. num. 22. & 23.* Vndè ceſſante hypotheca in re, quam quis vult retinere, vel in nomine debitoris procedent ſupradicta ad fauorem ceſſionarij, qui etiam animaduertere debet quod non ſemper nomina debitorum veniunt in obligatione, ſed ità demum ſi fuerint bona ſimpliciter obligata, ſecùs autem facta obligatione nominatim bonorum mobilium, & immobilium, quia
37 tunc niſi exprimantur etiam iura, & actiones, vel nomina debitorum non comprehenduntur, cùm ſint tertia ſpecies, & non veniant appellatione mobilium, & immobilium *Neguſ. de p'g. part. 2. memb. 2. num. 9.* Ac ideò tali caſu ceſſante hypotheca non daretur oppoſitio compenſationis, vel retentionis contra ceſſionarium, qui præuenerit debitorem in denunciando ei ceſſio-
38 nem iuxtà ſuperius dicta, quamuis non ignorem poſſe, etiam interdum dari retentionem ſine hypotheca iuxtà tradita per eundem *Neguſ. d. tract. par. 3. membr. 1. n. 17. Poſth. de ſubhaſt. inſp. 62. n. 4. 5. & 6.*

SVMMARIVM
In Caput LVII.

1 *Laudum latum per laicos ſuper bonis Eccleſiaſticis, vel inter Clericos eſt nullũ.*
2 *An idem ſit vbi agitur de dominio vtili inter laicos num. 3.*
4 *Arbiter an poſſit imponere perpetuum ſilentium partibus.*
5 *Arbiter tenetur ſeruare formam compromiſſi, aliàs nulliter agit.*
6 *Arbiter, qui tenetur laudare de voto, vel cũ voto alterius, an, & quando teneatur tale votum ſequi num 7.*
8 *Laudũ quãdo ex breuitate temporis ſit nullũ.*
9 *Sentẽtia quando ob breuitatẽ tẽporis ſit nulla.*
10 *Laudum latum ſuper futura ſucceſſione nullum eſt amplia num. 11.*
12 *Laudum ſuper re omninò clara eſt nullum.*
13 *Donatio cauſa Sacerdotij facta an ſit in partem imputanda.*
14 *Laudum ſi impugnetur debet reſtitui quod fuit acceptum.*
15 *Nullitatem actus allegans tenetur accepta reſtituere.*
16 *Laudum poſt emologationem habet vim rei iudicatę.*
17 *Emologatio laudi ante illius publicationem non valet.*
18 *Laudum debet publicari in preſẽntia partiũ, vt emologatio valeat in vim pacti.*
19 *Subſcriptio folij albi non pręiudicat.*
20 *Laudum approbatum ſi non valet in vim laudi, ſuſtinetur in vim pacti.*
21 *Limita quando eſſet nullum ex defectu iuriſdictionis.*
Promittens id, ad quod non tenetur putans ſe teneri non obligatur.
22 *Ratificatio laudi vt valeat in vim pacti, debet eſſe ex certa ſcientia.*
23 *Scientia non præſumitur, ſed ab allegante probari debet.*
24 *Dubitans ęquiparatur ignoranti.*

Laudum

LAudum latum per Dominos Arbitros, & arbitratores in cauſa Dominorum N. N. N. N. non poteſt de iure habere prætenſam paratam executionem cùm multis manifeſtis ſubiaceat nullitatibus.

Primò enim eſt nullum, quia latum fuit per arbitros laicos nullam prorſus iuriſdictionem habentes, nec habere valentes, in R. D. Sebaſtianum, nec in bonis Iuriſpatronatus Eccleſię, quorum ratione non poterat in eos fieri compromiſſum præci-
1 puè cum facultate procedendi de facto ſiuè ageretur actione reali, ſiuè perſonali, in petitorio iudicio, ſiuè etiam in mero poſſeſſorio quaſi ex tali compromiſſo, & laudo poſſit ſequi alienatio, quæ non permittitur ſine beneplacito Apoſtolico, & ide laudum indè ſequutum eſt nullum. *Caputaq; decis. 165. part. 1. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 674. num. 13. &c. & cap. 379. num. 1. & 2.*

Quod procedit etiam ſi ageretur de bonis in emphyteuſim per Eccleſiam conceſſis alicui laico, & ſic quamuis ageretur ſolùm de dominio vtili inter laicos, quia cùm domi-
2 nium vtile dependat à directo quod magis dignum reputatur, tanquam quid annexu ratione connexitatis debet iudicari pro vt de directo, à quo vti digniore trahitur *c. quanto vbi, gloſ. in verb. Connexa de iud. Rot. in Romana domus de Scapuccis 11. Ianuarij 1611. coram Coccino.*

Quando tamen agitur inter laicos hinc indè, & non de aliquo Eccleſiæ præiudicio, ſed tantum de præiudicio ipſorum laicorum inter ſe contendentium ſuper domi-
3 nio vtili, licèt bona eſſent emphyteutica Eccleſiæ contrarium latè firmat *Ciarlin. contr. forenſ. cap. 17. per tot. ad num. 144. lib. 1.* cum quo diſtinguendo conuenire videtur, idem *Gratian. d. cap. 379. num. 1.*

Secundò, eſt nullum quia vt patet ex lectura ipſius compromiſſi, & laudi facta ſimul collatione Domini Arbitri in multis capitibus exceſſerunt formam compromiſſi,
4 & derogauerunt rebus, quibus derogandi facultatem non habebant, imponendo ſilentium partibus volentes eorum laudum habere vim generalis quietationis, quod nullatenus facere poterant, *Rot. Rom. per Duran. deciſ. 200. num. 8. & ſeqq.* Iudices enim in primis tenentur obſeruare formam commiſſionis, & compromiſſi, aliàs quatenus excedunt dicuntur iudicare ſine iuriſ-
5 dictione, qua non exiſtente nullum eſt omne iudicium cùm deficiat principale fundamentum, ſine quo nihil ſtabile ſuperædificari poteſt *c. cũ in iure de off. ff. de leg. Vant. de nullit. ex defect. iuriſdict. num. 1. & ſeqq.*

Tertiò, quia in compromiſſo non fuit data libera poteſtas Arbitris laudandi, & ſententiandi, ſed fuit additum de voto, & conſilio Excellentiſſimi Domini N. N. quo caſu Arbitri non ſolum tenebantur requirere, & expectare dictum votum, & conſilium, ſed illud omninò ſequi, & iuxta illius opinionem iudicare quaſi illa dictio *de*, denotet
6 cauſam principalem ab eo pendere, & eius induſtriam, ac doctrinam electam fuiſſe. *DD. in l. 1. §. ſi plures ff. de exercit. act. Rot. coram Buratt. in Romana laudi 13. Ianuarij 1614.*

Cùm igitur talem formam non ſeruauerint, immò nullo habito verbo cum dicto Excellentiſſimo D. Conſultore electo, ſed ex ſuo capite laudauerint laudum remanet omninò nullum iuxta *c. cum in veteri de elect. Gonzald. ad reg. Cancel. 8. gloſ. 46. num. 87.* Et contraria, quæ allegari poſſent procedunt quando dictum fuiſſet cum vo-
7 to, & conſilio tali Aduocati, quaſi tunc non intelligatur principaliter electa induſtria illius, ſed ſufficiat conſilium, & votum requirere ſine neceſſitate illud ſequendi, & & iuxta illud iudicandi, ſecus autem quando prout in caſu noſtro dictum fuit *de voto*, & non *cum voto* quod longè differt, vt benè diſtinguit *Gratian. diſceptat. forenſ. cap. 524. num. 2. & 3.*

Quartò, eſt nullum dictum laudum, quia latum fuit pręcipitanter ſine debita cauſæ cognitione, quę ex temporis breuitate adhiberi non potuit, nec adhibita præſumitur, præcipuè quia non conſtat Arbitros ante compromiſſum fuiſſe de cauſa informatos, qui ſi fuiſſent informati, vel expectaſſent votum dicti Domini N. N. prout expectare tenebantur cùm compromiſſum duraret per ſex menſes, aliter ſine dubio iudicaſſent,
8 ac ideò eſt nullum ad latè tradita per *Cabal. reſol. crim. caſ. 286. num. 39. & ſeqq. ad 45.* ad exemplum ſententiæ aliorum Iudicum, quæ ob huiuſmodi temporis breuitatem
9 redditur nulla quandò Iudex in tam breui

tempore non potuit eſſe informatus, *Bart.*
in l. prolatam num. 10. *C. de ſent. Gratian.*
diſceptation. forenſ. cap. 153. *num.* 2. *&*
ſeqq. Petr. Caball. loc. cit. num. 42. *de*
quo Rot. in recentior. par. 2. *deciſ.* 743.
num. 5. *& in Nouiſſ. par.* 7. *deciſ.* 7.
num. 7.

Quintò, eſt etiam nullum dictum lau-
dum reſpectu illius capitali in quo decla-
ratur R. D. Sebaſtianum poſt mortem pa-
tris nihil de illius hęreditate conſequi poſ-
ſe, ſed contentum eſſe debere patrimonio
ſuo, cum quo fuit ad ſacros ordines pro-
motus, & quadam ſumma pecuniæ ſibi tra-
denda prout in dicto laudo, & reliqua
omnia ſpectare ad illius fratres, quia dici-
10 tur latum ſuper futura ſucceſſione patris,
& tamquam inducens votum captandæ
mortis alienæ non valet ſiuè affirmatiuè,
ſiuè negatiuè fuerit conceptum, cùm ſem-
per virtualiter contineat pactum affirma-
tiuum ad fauorem aliorum fratrum, & ſit
contra bonos mores, ità vt non poſſit iu-
ramento firmari præcipuè non accedente
conſenſu illius, de cuius hęreditate agitur
iuxta diſpoſitionem *l. fin. & l. pactum C. de*
pact. latè Michalor. de fratr. par. 3. *cap.* 12.
per tot. Cyriac. cont. iur. lib. 1. *contr.* 88.
Gratian. diſcept. forenſ. cap. 692. *num.* 22.
& ſeqq Rot. Rom. in Nouiſſ. part. 6. *deciſ.*
33. *per tot.* Quod procedit etiam in laudo
quamuis compromiſſum factum fuiſſent vi-
11 gori ſtatuti, & laudum poſteà confirma-
tum per ſententiam Iudicis, vel per tran-
ſactionem partium cum iuramento *Purpur.*
in d. l. fin. num. 44 *&* 45. *C. de pact. cum*
alijs per. Gratian. in puncto diſcep. 470. *num.*
17. *& ſeqq.* Vndè non obſtante dicto laudo
ad fauorem fratrum lato debebit aduenien-
12 te morte patris illi cum alijs æqualiter ſuc-
cedere, quod eſt ità clarum, vt non potuerit
in compromiſſum deduci, adeò vt etiam ex
hoc capite ſit nullum tanquam affectatum,
& calumnioſè factum ſuper re omninò cla-
ra, & indubitata, ad tradita per *Magon. deciſ.*
Flor. 85. *per tot.*

Tenebitur tamen d. D. Sebaſtianus prę-
dictam donationem vt ſupra ſibi factam
13 cauſa Sacerdotij adipiſcendi in partem ſu-
am imputare præcipuè ſi conſtet de volun-
tate patris *Michal. de fratr. part.* 1. *cap.* 20.
num. 8. *& ſeqq. Merlin. de legit. lib.* 2. *tit*
2. *quæſt.* 23. Ac omnem pecuniarum quan-
titate ſibi occaſione dicti laudi tradita reſti-
tuere, vel obligationem ad eius fauorem
factam remittere, quia ſi inualidatur laudum
in reſpicientibus eius damnum, & incom-
modum debet quoquè inualidari in con-
14 cernentibus illius fauorem, & reſtituti,
vel remitti omne datum, vel promiſſum ex
dicta cauſa, quaſi ſimus in correſpectiuis,
in quibus vno ſublato corruit alterum, &
hoc modo conſulitur parti, cui non obſer-
uatur pactum futurę ſucceſſionis, ſi pro il-
la aliquid de ſuo tradidit *Gabriel. conſ.* 37.
num. 2. *Cagnol. in dicta l. fin. num.* 46.
C. de pact. cum alijs pulchrè per Gratian.
diſceptation. forenſ. cap. 692. *num.* 37. *&*
ſeqq. ad 45.

Et generale eſt, quod agens ad reſciſſio-
nem actus, vel illius nullitatem allegans
15 teneatur omnia accepta vigore illius rea-
liter offerre, & reſtituere, etiam ſi ſit mi-
nor quando accipendo fuit factus locu-
pletior *Magon. deciſ. Florent.* 119. *num.*
7. *Durand. deciſ.* 18. *num.* 26. *&* 27.
Marius Antonin. var. reſol. lib. 2. *reſolut.*
24. *num.* 21. *&c. Andreol. controuer. iur.*
cap. 3. *num.* 24. *Afflict. deciſ.* 220. *num.*
4. *&* 5.

Neque obſtare debet, quod per emolo-
gationem expreſſam partium videatur re-
16 nunciatum omnibus nullitatibus, ita vt nec
amplius peti poſſit reductio ad arbitrium
boni viri, nec reuideri, ſed ſaltem valere
debeat tamquam pactum, & noua conuen-
tio inter partes firmata, cùm poſt emolo-
gationem habeat vim pacti, & tranſactio-
nis, ac rei iudicata *l. cum anteà, & l. nè*
in arbitris, C. de pact. Surd. conſ. 447.
num. 13. *&* 14. *lib.* 3. *Rot. in Romana*
executionis laudi 26. *Iunij* 1613. *coram*
Vbaldo.

Siquidem multis reſpondetur modis, &
primò quod dicta emologatio, & appro-
batio laudi facta fuit antę illius publicatio-
17 nem ſicuti apud partes eſt in confeſſo, &
ideo continet tacitam conditionem ſi lau-
dum fuerit iuſtum, & validum, nec aliàs
nocere poteſt, quia ſubſcribens ignorabat
quid contineretur in ſcriptura, etiam ſi ad-
ditum fuerit iuramentum, quæ ignorantia
præſu-

præſumitur ante publicationem, & quando laudum non fuit lectum *Duran. deciſ.* 252. *num.* 2. *&c. & deciſ.* 200, *num.* 33. *& ſeqq.*

Debet enim laudum publicari in pręſentia partium ad hoc vt inducatur ſcientia ad effectum vt poſsit ſuſtineri in vim
18 pacti ſtante emologatione, alias nec in vim pacti, nec nouę conuentionis valere poteſt, idem *Duran. d. deciſ.* 252. *num.* 12. *& deciſ.* 200. *vbi etiam num.* 35. quod in caſibus, in quibus ſuſtineretur in vim pacti non haberet executionem paratam, ſed agendum eſſet via ordinaria.

Secundò, non obſtat dicta emologatio, quia non ſolum, vt ſupra, fuit facta ante laudi publicationem, ſed quod plus eſt ante ſcriptionem, & ſic antequam laudum eſſet ſcriptum, immò antequam ipſi arbitri cogitaſſent quomodo laudarem vellent per ſimplicem traditionem folij albi ſubſcripti ab ipſis partibus ſtatim
19 poſt factum compromiſſum, quo caſu huiuſmodi prætenſa approbatio reſultans ex ſubſcriptione folij albi, etiam ſi eſſet appoſitum proprium ſubſcribentis ſigillum nihil omnino præiudicare poteſt, nec in vim pacti ſuſtineri tamquam facta ignoranter cum nemo præſumatur ſuum iactare velle, *Maſcard. de probation. concl.* 1341. *num.* 17. *&* 18. *& concluſ.* 1302. *num.* 49. *Gabriell. de præſumption. concluſ.* 3. *num.* 27. *Menoch. de arbitr. caſ.* 113. *num.* 4. *&* 5. *cum alijs per Gratian. diſcept. forenſ. cap.* 162. *num.* 1. *et ſeqq. Duran. deciſ.* 252. *num.* 5.

Tertiò, præterea non poteſt valere in vim pacti, nec nouæ conuentionis etiam ſi ſubſcribentes notitiam habuiſſent de contentis in dicto laudo, quia licet videatur eſſe commuuis opinio, quod ſententia,
20 vel laudum nullum à partibus approbatum, & notificatum ſi non valet vt ſententia, vel vt laudum, ſaltem valere debeat vt pactum, & noua conuentio, vt per ſcribentes in *l.* 2. *C. com. vtriuſque iudic. Vant. de nullitat. tit. quibus mod. ſent. null. ſuſtin. poſſ. num.* 18. *et* 19. Tamen iſtum non procedit quando prout in caſu noſtro, vt ſupra, fuit demonſtratum nullitas reſultat ex defectu iuriſdictionis, quia tunc nec in vim pacti ſuſtineri poteſt ex noua conuentione par-
21 tium, cum præſumatur ex errore, & ſine iuſta cauſa emanaſſe, promittens enim id, ad quod non tenetur putans ſe teneri ex defectu cauſæ non remanet obligatus, *l. cum putarem ff. famil. erciſ. Gabriel. tit. de ſent. num.* 11. *cum alijs per Caball. reſolut. crimin. caſ.* 286. *num.* 52. *et* 53. *et* 59. *Florian. conſ.* 17. *num.* 16. *etc. et late Duran. deciſ.* 200. *et deciſ.* 252. *per tot.*

Quartò, ſupradicta ſubſcriptio laudi, etiam ſi prius fuiſſet lectum partibus non importaſſet emologationem qui ſupradictæ nullitates poſſet allegari, cum ad hoc vt ratificatio ſuſtineatnr ſaltem in vim
23 pacti, & nouæ conuentionis quando actus erat nullus debeat fieri ex certa ſcientia cum omnibus qualitatibus tam in iure, quam in facto, ita vt appareat partes voluiſſe, non obſtante quacumque nullitate valere in vim noui pacti, & tamquam nouum contractum, aliàs autem ſimpliciter approbando actum nullum, ſi non conſtet quod nullitas illis fuerit cognita, nota, & perſpecta non prohibentur poſtea detecta, & comperta nullitate illam allegare *Duran. deciſ.* 459. *num.* 9. *& loc. ſupra cit. Gabriel. de ſent. num.* 34. *& latè probat Petr. Cabal. d. caſ.* 286. *num.* 54. *& ſeqq. & num.* 63. *& ſeqq.* Et huiuſmodi certa, & ſpecifica
23 ſcientia nunquam præſumatur, ſed ab allegante cum omnibus eius qualitatibus probari debet, & dubitans æquiparatur
24 ignoranti *Natt. conſ.* 162. *num.* 30. *& ſeqq. ad* 34. *Alex. conſ.* 13. *num.* 3. *lib.* 1. *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 824. *num.* 52. *&* 53. *Petr. Cabal. d. caſ.* 286. *num.* 70. *Magon. deciſ. Flor.* 9. *num.* 36.

SVM-

SVMMARIVM
In Caput LVIII.

1 *HAeredes extranei Emphyteutæ an habeat ius petendi nouam inueſtituram.*

2 *Hæredes Vaſalli tenentur nouam inueſtituram petere.*

3 *Emphyteuta intra duos menſes petere debet inueſtituram.*

4 *Clauſula ad habendum, &c. quando reddat emphyteuſim tranſitoriam ad extraneos.*

5 *Contrahentes ſemper intelliguntur etiam hæredibus proſpicere.*

6 *Emphyteuſis conceſſa a Ciuitate eſt eadem ac conceſſa à priuatis.*

7 *Dominus directus poteſt pro ſe retinere emphyteuſim ad eum deuolutam, & ſi nolit pro ſe retinere tenetur proximiores emphyteutæ inueſtire.*

8 *Proximiores etiam fœminæ poſſunt conceſſionem alijs factam reuocare.*

9 *Quomodo conſtet dominum directum nolle pro ſe retinere.*

10 *Emphyteuſi deuoluta ob culpam non tenetur dominus proximiores inueſtire.*

11 *Proximiores quando ſunt de potentioribus non ſunt inueſtiendi.*

12 *Appellatione hæredum, & ſucceſſorum venire tantùm hæredes ſanguinis.*

13 *Clauſula ad habendum quando reddat conceſſionem hæreditariam.*

14 *Emphyteuſis dicitur hæreditaria concurrentibus coniecturis.*

15 *Coniecturæ reddentes Emphyteuſim hæreditariam quales ſint numeris ſeqq. num. 19.*

18 *Obſeruantia quid operetur, etiam an reddat conceſſionem hæreditariam n. 39.*

20 *Laudemium non debetur niſi ab extraneis.*

21 *Clauſula ad habendum qualiter reſtringatur, & apponatur de ſtilo Notariorum.*

22 *Duæ negatiuæ affirmant.*

23 *Mutatio mentis ſtatim non præſumitur.*

24 *Conditio vna diſtincta ab altera quid operetur.*

25 *Differentia quando conceſſio fit per modum affirmatiuum, & per modum negatiuum.*

26 *Diſpoſitio ſub duplici conditione admittitur.*

27 *Clauſula iuxtà iuris diſpoſitionem quid operetur.*

28 *Prohibitio alienationis in emphyteuſi quid operetur.*

29 *Tempus vltimarum inueſtiturarum eſt attendendum.*

30 *Coniectura quæ denotent conceſſionem eſſe emphyteuticam.*

31 *Laudemium non ſoluitur niſi à vero emphyteuta.*

32 *Emphyteuta quando excludatur à melioramentis.*

33 *Pactum francandi quando non operetur.*

34 *Conceſſio quando dicatur noua.*

35 *Emphyteuſis quando dicatur omninò deuoluta, & finita.*

36 *Sufficit quod dominus caducitatem declarauerit.*

37 *Pacta noua inducunt nouam conceſſionem.*

38 *Mens concedentis eſt attendenda.*

40 *Alienatio neceſſaria non inducit caducitatem.*

41 *Verba aliquid minimum operari ſufficit.*

42 *Laudemium qualiter verificari poſſit inter ipſos conſanguineos.*

43 *Emphyteuſis non poteſt tranſire in locum pium vti manum mortuam Aeſtimatio emphyteuſis legata non debetur.*

44 *Inſtitutio extraneorum an videatur approbata per receptionem canonis.*

45 *Prioriſſa, & procurator non poſſunt præiudicare Monaſterio.*

46 *Beneplacitum Apoſtolicum requiritur vbi ſolitum alteratur.*

47 *Solitum vt inducatur requiritur initium ſolemne, & obſeruantia 40. annorum.*

48 *Beneplacitum apoſtolicum ex quanto tempore præſumatur.*

DE Anno 1625. Illuſtriſſima Communitas Imolæ conceſſit in emphyteuſim perpetuam renouandam de 69. in 69. annos quondam D. Cyro Pantaleonio Equiti Sancti Stephani, & Anconæ Baliuio pro ſe, ac ſuis hæredibus, filijs, & deſcendentibus maſculis quoddam prædium ternaturarum 185. cum clauſula ad habendum, & tenendum, fructificandum, & meliorandum; Quo D. Cyro defuncto ſucceſſit in dictis bonis, & in eadem baliatus dignitate D. Angelus Maria eius filius nuper poſtea ſinè liberis defunctus condito tamen teſtamento, & inſtitutis hæredibus filijs D. Equitis Ioannis Pantaleonij ſuis agnatis, ſed extraneis, vndè oritur dubium an iſti habeant ius petendi nouam inueſtituram nunc, vel lapſo tempore 69. annorum, quod videbatur affirmati-

uè reſoluendum, non quidem inſpecto præ-
ſenti tempore, quo non egent noua inueſtitu-
1 ra, cum ſint compræhenſi in prima conceſ-
ſione, quaſi quò ad eos Communitas videa-
tur conſenſum præſtitiſſe ab initio in prima
conceſſione, & ideò non ſit opus alio con-
ſenſu, nequè noua inueſtitura *Dec. conſ. 164.
nu. 3. Crauett. conſ. 84. n. 15. Pariſ. conſ. 3.
n. 29. lib. 1. Natt. conſ. 322. n. 1.* Sed lapſo
curſu 69. annorum tenebuntur renouationẽ
petere, quia pacto expræſſo ità conuentum
fuit in ſupradicta prima conceſſione, dùm
facta fuit in emphyteuſim perpetuam reno-
uandam de 69. in 69. annos *Bald. in auth.* ſi
quas ruinas *n. 6. C. de Sacroſanct. Eccl. Cald.
de renouat. emphyt. quæſt. 2. n. 9.* intelligendo
tamen prout intelligit *Rot. deciſ. 438. in fine
part. 1. Recent.* & prout ego aliàs declaraui,
&c.

Neque obſtat, quod de iure Succeſſores
teneri videantur petere nouam inueſtituram
2 intrà diem, & annum, quia hoc procedit in
fæudalibus tantùm, ſecùs autem in alijs con-
tractibus *Rot. deciſ. 636. n. 6. part. 1. diuerſ.*

Minuſq; obſtat, quod etiam id in emphy-
teuta diſpoſitum videatur, eum ſcilicèt teneri
3 petere inueſtituram intrà duos menſes, per
*l. fin. C. de iur. emphyt. Corbul. tit. de cauſ. pri-
uat. ob non pet. inueſt.* quia iſtud procedit tan-
tùm in nouo emphyteuta *d. l. fin. §. ſi autem
nouum*; tales verò cenſeri non poſſunt præ-
fati Domini hæredes filij Acquitis Ioannis
ex infradicendis, & primò, quia licèt dici
poſſe videatur eos non eſſe in prima conceſ-
ſione compræhenſos, ſtante quod facta fue-
rit ſupradicto D. Cyro pro ſe, ac ſuis hære-
dibus, filijs, & deſcendentibus maſculis, in-
ter quos aſſeri non poſſunt præfati filij D.
Aequitis Ioannis, tamen cùm dicta emphy-
teuſis conceſſa fuerit cum clauſula ad haben-
dum, tenendũ, fructificandum, & melioran-
dum, &c. videabatur de iure deffendi poſſe,
dictos filios Aequitis Ioannis hæredes ab
4 Angelo Maria Cyri primò inueſtiti filio in-
ſtitutos compræhendi in conceſſione, quia
dicta clauſula poſita vt hìc in diſpoſitiuis,
reddit tranſitoriam ad extraneos ipſam quo-
què emphyteuſim eccleſiaſticam *Mantic. de
tacit. & ambig. conuent. lib. 24. tit. 19. nu. 25.
Gratian. diſcept. forenſ. cap. 218. nu. 46. Rot.
deciſ. 280. nu. 1. & deciſ. 438. nu. 2. & deciſ.
642. n. 3. & 4. part. 1. recent.*

Vndè multo magis reddere debet ad hære-
des extraneos tranſitoriam emphyteuſim
priuatorum, quoniam, vt inquit *Mantic. loc.
cit. nu. 2.* dubium non eſt, quin emphyteuſis
5 ab hominibus priuatis conceſſa ad hæredes
extraneos pertinere poſſit, præcipuè cùm in-
ter contrahentes id actum ſemper intelliga-
tur, vt hæredibus quoquè conſulatur, & ac-
quiratur *l. reale pactum §. pater, ff. de pact. l. ſi
pactum in fine ff. de probat. Calder. conſ. 6. in
princ. vbi de cõmuni Caſtr. in d. l. reale pactum
§. pater nu. 3. verſ. Et videtur, Alex. in l. ſi
patroni n. 15. verſ. Sed vtrum bona, ff. ad Tre-
bell. Soc. iun. conſ. 58. n. 8. lib. 2. Clar. in §. em-
phyteuſis quæſt. 28. n. 5. verſ. tertius caſus, &c.*

Et quod dicitur de emphyteuſi conceſſa
ab hominibus priuatis, idem dicendum eſt de
6 conceſſa, vt in caſu noſtro à Ciuitate *l. 1. ff.
ſi ager. vectig. vel emphyt. Spec. de locat. in §.
nunc aliqua nu. 8. verſ. ſeptimò quæritur. Man-
tic. d. tit. 19. nu. 3.* Maximè cùm fuerit con-
ceſſa in perpetuum *Spec. ibidem Curt. iun. conſ.
4. in fine verſ. ex cuius dictis, Soc. iun. conſ. 226.
num. 37. verſ. ſecundò præmiſſa lib. 2. Gabriel.
conſ. 76. nu. 12. lib. 2. Rot. deciſ. 280. num. 2.
par. 1. & deciſ. 294. nu. 4. part. 5. recent. &c.*

Prædictis tamen minimè obſtantibus, cùm
ego eſſem Aduocatus dictæ Illuſtriſſimæ Co-
munitatis Imolæ, dicebã filios dicti D. Aequi-
tis Ioannis de Pantaleonibus, non eſſe com-
præhenſos in huiuſmodi emphyteuſi per ea,
quæ nouiſſimè tradit *Rot. in Romana deuolu-
tionis Lunæ 4. Decembris 1651. coram Bichio,*
& conſequenter bona ad Illuſtriſſimam Co-
munitatem eſſe deuoluta, quæ poteſt illa pro
ſe retinere, ſi vult; nam ſicuti finita emphy-
teuſi ex culpa emphyteutæ ob non ſolutio-
nem canonis, non poteſt emphyteuta, reno-
7 uationem petere, ità ſi ſit finita, prout in caſu
noſtro, ſinè illius culpa ex defectu lineæ, pari-
ter non poteſt dominus directus cogi illam
renouare, dumodò velit pro ſe retinere, ſe-
cùs eſt, ſi vellet alijs concedere, nam iſto ca-
ſu teneretur, proximiores emphyteutæ etiam
fæminas, potiùs quàm extraneos inueſtire
latè *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 88. per tot. cap.
477. nu. 17. &c. & cap. 813. nu. 33. & ſeqq.*
vbi limitat, niſi proximiores haberent contra
ſe voluntatem defuncti, qui alteri emphyteu-
ſim legaſſet, *& cap. 913. n. 9. & cap. 934. per
tot.* Et quo ad fæminas ſequitur *Rot. coram
Bubalo 16. Maij 1583.* penès *Fenzon. ad Stat.*

vrb. deciſ.66. & 67. & Duran. deciſ. 334. n.1. & ſeq. Ità vt huiuſmodi proximiores etiam
fœminæ poſſint conceſſionem alijs extraneis
8 factam reuocare vſquè ad triginta Annos,
vel intrà Annum ſi ſit conceſſa agnato remo-
tiori, quod tempus incipit a die tantum ſcien-
tiæ, quæ eſſet probanda ab allegante, idem
Grat. diſcep.758.n 5.& ſeqq. & pulcrè *Duran.
deciſ.431. per tot.*

Qnod procedit etiam in Eccleſia, quæ ſi
nolit pro ſe retinere, tenetur proximiores de-
functi inueſtire, & illos extraneis præferre,
quando autem conſtet Eccleſiam nolle pro
ſe retinere, ſtante cõceſſione alteri facta cùm
9 pacto reuocandi ad beneplacitum, & quando
ſecùs, non obſtante huiuſmodi pacto maxi-
mè reuocatione ſequta, latiſſimè tradit *Rot.
in cauſa Rauennatenſ. Emphytheuſis 6. Martij*
1637. *coram Dunozetto in Nouiſſ. par.7. deciſ.*
200. *per tot.* Niſi tamen emphyteuſis eſſet
10 deuoluta ob culpam inueſtiti, quia tunc etiã
ſi Eccleſia nolit pro ſe retinere, non tenetur
proximiores reinueſtire *Duran. deciſ.251.n.
3.&c.* Sicut nec quando proximiores eſſent
11 de potentioribus, in quibùs autem conſiſtat
dicta potentia, & quod ſit in arbitrio Iudicis,
tradit idem *Duran. deciſ.334. n.4. & ſeqq.*

Cùm igitur dicta Communitas intendat
huiuſmodi bona pro ſe retinere ſi poteſt,
prout poſſe, non eſt dubitandum, cùm ſimus
in emphitenſi ad extraneos hæredes nõ tran-
ſitoria, quales ſunt dicti filij D. Equitis Ioan-
nis de Pantaleonibus propter multas ratio-
nes, & fundamenta, quæ in puncto, & termi-
nis fortioribus aducit Rot. in allegata Ro-
mana deuolutionis, eius tenorem de verbo
ad verbum placuit hic inſerere, cum ſit valdè
notabilis, ad oſtendendum bonum ius Com-
munitatis, & nè in ſuperfluis, & mendicatis
allegationibus immoremur &c.

Romana deuolutionis Lunæ 4. Decembris 1651. coram Bichio.

Controuerſæ domus directum dominium
penès Monaſterium, & Moniales Sanctæ
Luciæ in Silice, & finis totius parentelæ inue-
ſtituræ, quæ ſunt extrema iudicij deuolutio-
nis ex hoc capite à Monialibus moti eſt in
confeſſo apud partes. At quoniam Angela
de Calandris vltima de dicta parentela ſibi
in teſtamento ſcripſit hæredem hoſpitale Sã-
ctæ Mariæ Oppidi de Carauaggio, diſcepta-
tum accerrimè fuit: An inueſtituræ etiam ad
extraneos hęredes porrigantur, affirmatiuam
ſententiam informantibus pro hoſpitali, non
quia conceptæ ſint pro hæredibus, & ſucceſ-
12 ſoribus, cùm eorum appellatione in conceſ-
ſionibus bonorum Eccleſiæ ſolùm venire he-
redes ſanguinis receptius eſſe apud DD. teſ-
tantur *Gabriel. conſ.84. n.51. lib.2. Rimin. Sen.
Mant. Grat.* & alij plena manu relati *in deciſ.
211. n.4. part.6. recent. & in Caetana bonorum
3. Decembris 1646. §. iuſtitia Cerro.* Sed pro-
pter clauſulas ad habendum, & in perpetuum
13 in parte diſpoſitiua inueſtiturarum appoſi-
tas, quæ reddunt conceſſionem merè hæredi-
tariam, quia præbent facultatem alienandi in
quoſcumquè, & perpetuitas à contrahenti-
bus contemplata, verificari vix poteſt, niſi ex-
tranei quoque compræhendãtur, vt de clau-
ſula ad habendum tradit *Laderch. conſ. 1. per
tot.* & alij plures, quos refert, & ſequitur *Rot.
deciſ.87. num.6. coram Buratto deciſ.295. n. 2.
coram Vrgelen. deciſ.294. num.3. part.2. recent.*
Et de clauſula in perpetuum *Ciriac. contr.146.
n.10. Soc. Curt. iun. Crot.* cum alijs approba-
tis *à Rot. in Mediolanen. bonorum de Buffalina
7. Iunij* 1585. *coram Bubalo in deciſ.245. n. 2.
coram Millino in d. deciſ.294. num.4. par.2. re-
cent. in deciſ.548. n.9. part.4. tom.3.*

Saltem quando in conceſſione pro hære-
14 dibus in perpetuum adeſt aliqua coniectura
etiam leuis pro compręhenſione extraneorũ,
vt voluit *Caſal. conſ 9. n. 17.* quem ſequitur
*Mantic. de tacit. lib.22. tit.19. n.21. Rot. deciſ.
381. n.6. part. 5. recent.* Multæ autem conie-
cturę in caſu noſtro id ſuadere videntur, nem-
15 pè coæqualitas annui canonis cum fructibus,
qui tempore primæ inueſtituræ editæ de An-
no 1550. ex re conceſſa percipiebantur *Mã-
tic. d. lib.22. tit.16. n.22. verſ.* Sed ſi aduerten-
dum & *tit.19. n.27. Buratt. deciſ.344. n.4.* vbi
16 allegat concordantes, Pactum francandi in
eadem inueſtitura appoſitum *Caſal. conſ.703.
n.17. Grat. diſcep.477. nu.16.* Sterilitas rei de
17 tempore conceſſionis primæ, vt per *Rot. deciſ.
11. n.5. part.2. recent.* Obſeruantia ſubſequuta
reſultans ex conceſſionibus factis de Annis
1597. & 1612. nõ in perſonas conſanguineo-
rũ Ioſephi Firmi primi inueſtiti, ſed illorũ de
18 Calandris penitus extraneorum, nam obſer-
uantia declarat primordialem mentem con-

Digitized by Google

trahentium, & vbi conceſſio ſemel tranſit ad
extraneos, eandem qualitatem ſemper reti-
net *Rum. conſ. 161. n. 33. lib. 1. Mantic. d. tit.
19. n. 33. Rot. deciſ. 381. n. 12. part. 5. recent.
deciſ. 245. ſub n. 2. verſ. & videbatur coram
Mellino.* Tandem prohibitio alienationis ſinè
19 conſenſu domini directi nedùm ad hæredes,
& ſucceſſores, ſed etiam ad illos ab eis cau-
ſam habentes, & conuentio de ſoluendo in
caſu alienationis laudemium, quæ in neceſſa-
rium antecedens ſupponit ad extraneos bo-
20 na deuenire poſſe, quia non niſi ab extraneis
laudemium debetur *Caſal. conſ. 27. n. 19. Cor-
bul. de cauſ. priuat. ob alienat. ampliat. 27. Ga-
briel. conſ. 84. n. 10. lib. 1. Ann. alleg. 106. n. 5.
Rodoan. de reb. Eccl. non alien. quaſt. 66. num.
25. &c.*

Contrarium tamen, his non obſtantibus,
deciſum fuit, quia clauſula ad habendum, &
in perpetuum reſtringantur iuxtà naturam
ipſius conceſſionis, earumq; virtus euacua-
tur penitùs ab expreſſa prohibitione aliena-
tionis ſtatim adiecta, quæ cùm ad extraneo-
rum excluſionem directò tendat, facultatem
alienandi à dictis clauſulis elicitam, reſtrin-
21 git inter ipſos comprehenſos, eſtq; magis
attendenda, & plus influit in conceſſionem,
quam dictæ clauſulæ generales, vt plurimùm
ex ſtilo à Notarijs appoſitæ, vt inquit *Dec.
conſ. 171. n. 3. verſ. 4. & vlt. Gabriel. conſ. 91.
nu. 12. lib. 1. Gratian. diſcep. 344. nu. 11.* cum
alijs quos refert, & ſequitur. *Rot. inter recent.
ex aduerſo allegata deciſ. 294. n. 8. part. 2. deciſ.
74. n. 15. deciſ. 211. n. 8. par. 6. in ſupraſcripta
Caetana bonorum §. quod ſinè difficultate, & in
eadem 10. Iunij 1648. §. & proindè verſ. lo-
quetur. vbi ità conciliat contrarias deciſiones co-
ram R.P.D. Cerro.*

Præſertim quia non verſamur in prohibi-
tione concepta per duas dictiones negatiuas,
22 nempè vt non poſſit alienari niſi cum con-
ſenſu domini, quam reſolui in permiſſionem
alienandi cum conſenſu dixit *Rot. in Sarcinat.
Fandi 22. Iunij 1645. coram Decano, & 3. Iu-
lij proximè præteriti coram Ottobono.* Sed vnica
adeſt negatiua in originali inueſtitura Anni
1550. ibi promiſitq; ipſum ſolùm cum me-
lioramentis non vendere irrequiſito, & ſinè
licentia dictarum Monialium, & in ſucceſſi-
uis inueſtituris ibi nō poſſint dictam domum
vendere ſinè expreſſo conſenſu, & licentia
Abbatiſſæ, & Monialium, Et quamuis in his
poſterioribus inueſtituris addita ſit alia ne-
gatiua ibi, & niſi eiſdem ſatisfactis de laude-
23 mio, illa vti directa tantùm ad ſolutionem
laudemij, non qualificat conſenſum domini,
de quo paulò antè abſq; ſimili dictione nega-
tiua facta fuit mentio iuxtà theoricam *Bart.
in l. in repetendis col. fin. ff. de leg. 3.* quam ſe-
quitur *Iaſ. in l. cum filius fam. n. 177. ff. de leg.
1. Cuman. conſ. 47. verſ. quia conditio Boer.
conſ. 60. nu. 53. in fine lib. 2. Fuſar. de ſubſtit.
quaſt. 403. nu. 30. Barz. deciſ. Bon. 119. nu. 3.
& 4.*

Eò minus quia conditio ſolutionis laude-
mij diſtincta prorſus eſt a conditione con-
24 ſenſus *Gabr. conſ. 84. nu. 9. lib. 1.* nec in illum
influit, quin è contra ab illo eſt conſecutiua
*Bart. in l. fin. n. 2. verſ. dic ergo C. de prad. de-
cur. lib. 11. Surd. conſ. 84. n. 6. Rot. in Napolita-
na domus 28. Iunij 1606. coram Ortembergo,*
vt propterea prohibitio eſto quod reſpectu
laudemij ex vi duplicis negatiuæ reſoluatur
in affirmatiuam, licentia alienandi adhuc ma-
net in rigore præcepti negatiui reſpectu con-
ſenſus a domino præſtādi, cuius mentio quo-
modo in inueſtitura fiat, attenditur ad cogno-
ſcendam qualitatem inueſtituræ, vt ſcilicèt ſi
fiat per modum affirmatiuum explicitè, putà
quod poſſit alienari cum conſenſu conceſſio
ſit hæreditaria, idemquè forſan ſi per modum
affirmatiuū implicitè ex ſecunda nempè ne-
gatiua poſt negationem poteſtatis alienandi
adiecta conſenſui domini reſultantem, ſecùs
25 è cōuerſo. Et ratio diuerſitatis eſt, quia primo
caſu prohibitio forſan reſoluitur, vt aliqui
ſentiunt in permiſſionem, & dominus dire-
ctus poteſt cogi ad præſtandum conſenſum,
qui ex tunc cenſetur permiſſus, ſecundo ve-
rò caſu prohibitio ſtat in ſuo robore nega-
tiuo, & dominus acconſentire alienationi
non tenetur, vt in puncto prohibitionis alie-
nationis ſinè conſenſu domini ratiocinatur,
& diſtinguit *Io. Franc. à Ponte conſ. 2. num. 6.
conſ. 81. n. 58. lib. 1. Caſar. Manen. deciſ 2. nu.
40. Rot. in d. Caietana bonorum 3. Decembris
1646. §. pro quorum &c. coram R.P.D. Cerro.*
vndè ſatis non eſt, quod conditio laude-
mij reſolui poſſit in affirmatiuam, dùm alia
conditio conſenſus negatiuè manet, nec eſt
nouum, quod vnica diſpoſitio ſub dupli-
26 ci conditione altera negatiua, altera affir-
matiua concipiatur vtraq; ſuam naturam re
tinente, & purificanda *l. ſi hæredi plures ff.*

de

Digitized by Google

de cond. inſtit. l. Lucio 2. ff. hæred. inſtit. l. generaliter in prin. C. inſtit. & ſubſtit. Honded. conſ. 78. nu. 23. lib. 1. Peregr. conſ. 119. nu. 1. lib. 5. Fuſar. conſ. 64. nu. 4.

Et in omnem caſum vnus ex Dominis ingenioſè animaduertit, quod in eiſdem Inueſtituris poſt clauſulam niſi ſatisfactis de laudemio ſtatim adiungitur clauſula iuxtà iuris diſpoſitionem, quæ declarat contrahen-
27 tes intellexiſſe de alienationibus tantummodo permiſſis, illis ſcilicet, quæ fiunt inter comprænhenſos, non autem fauore extraneorũ, quæ in emphyteuſi Eccleſiaſtica pro hæredibus, & ſucceſſoribus à iuris diſpoſitione prohibentur, vt in fortioribus terminis *Seraph. deciſ. 1290. nu. 12.*

His poſitis non vrgent coniecturæ in contrarium ponderatæ, quia omnibus præualet
28 illa, quam præbet prohibitio alienationis *Rot. deciſ. 74. nu 15. deciſ. 211. nu. 9. par. 6. recent.* quæ non aderat in caſu Cæſali Card. *Mantic. & deciſ. 381. nu. 6. par. 5. recent.* ex aduerſo allegatur. Et ex abbundantia euacuantur ſingulæ, nam coæqualitas canonis cum fructibus rei conceſſæ non aderat de
29 tempore poſteriorum inueſtiturarum, quod tempus, vt infra dicam, nouas conceſſiones importans debet attendi *Gratian. diſcep. 379. nu. 22. Caſar. de Graſs. deciſ. 4. per tot. de reb. Eccl. non alien. Rot. deciſ. 252. nu. 16. part. 7. recent.* nec alicuius conſiderationis eſt quan-
30 do ex alijs conceſſionem eſſe emphyteuticã, & pactioratam, vel mixtam apparet *Gabriel. conſ. 84. num. 12. lib. 2. Vinc. de Franc. deciſ. 191. nu. 10. Surd. deciſ. 198. num. 23. verſ. reſpondetur etiam & nu. 24. Rot. in Romana domus 22. Aprilis 1644 §. quia omiſſo coram Eminentiſſimo D. Cardinali Cechino,* vt in caſu noſtro denotant verba in emphyteuſim, &c. Pactum de meliorando, prohibitio directi dominij, prohibitio alienationis ſub pæna amiſſionis melioramentorum, & deniquè conuentio ſoluendi laudemium, illud enim
31 iuxtà veriorem opinionem non ſoluitur, niſi alienans ſit verè, & propriè emphyteuta *Capyc. latè deciſ. 18. nu. 2. Buratt. deciſ. 601. nu. 5. Rot. deciſ. 14. nu. 46.* vbi reſpondet multis contrarijs *deciſ. 128. nu. 1. part. 6. recent. & in Romana deuolutionis Vineæ 14. Maij 1646. §. quæ ſanè effectuatio verſ. pro cuius etiam coram R. P. D. meo Veroſpio.* Quapropter non applicatur exaduerſo *allegata deciſ. Buratt.* 334. vbi non erat conuentio laudemij, ſed benè applicantur tradita à *Mareſcott. var. reſol. lib. 2. cap. 56. nu. 11.* Pariter non meretur attendi, quod res eſſet ſterilis, quia immò domus deſuper ædificata fuerat de tempore ſecundæ, & ſubſequentis inueſtituræ, vt dicebam attendendæ, nec non quia ſtante pa-
32 cto expreſſo de re melioranda, & reſtrictiòne conceſſionis ad certas perſonas ſcilicèt hæredes ſanguinis educta ex verbis, & prohibitione alienationis, ſterilitas huiuſmodi nullius momenti eſt, nam tunc finita per deficientiam perſonarum vocatarum emphyteuſi non excluditur emphyteuta a fructu ſuorum laborum ex facto domini, ſed ex pacto conuento, & ex proprio conſenſu, vt reſpondet *Rot. in eadem Romana domus §. ſecundò quia coram D. Cardinali Cechino.*

Ad pactum francandi ſatis eſt reſpondere, quod non fuit effectuatum, & antè effectua-
33 tionem vbi non neceſſarium, ſed facultatiuũ nihil operatur *Gratian. diſcep. 477. n. 16. Rot. deciſ. 359 n. 31.* vbi ſic reſpondetur contrarijs *part. 5. recen.* Obſeruantia fauore extraneorum educi non valet ex conceſſionibus factis de Anno 1597. & 1612. Andreæ, & Angelo de Calandris, quia non emanarunt in renouationem antiquæ inueſtituræ factæ
34 Ioſepho Firmo, & ob lineam illius finitam, quo caſu conceſſionem non eſſe nouam, licèt adeſſent verba, & de nouo concedimus, dixit *Rot. deciſ. 176. num. 35. part. 5. recent.* Sed ob culpam emphyteutæ in alienando abſq; conſenſu, & ceſſationem inſoluendo canonem, in quibus terminis conceſſionem eſſe prorſus nouam, diſtinguendo, hunc caſum ab antecedenti tradit, *Bero. conſ. 112. n. 3. lib. 1.* vbi ait rationem diuerſitatis quia finita emphyteuſi ob deficientiam lineæ res non dicitur penitus ad dominum reuerti, & omninò deuoluta, cùm remaneant melioramenta agnatis, & hæredibus primi inueſtiti, & ius petendi inueſtituram quatenus domi-
35 nus non velit pro ſe retinere; At ſi finiatur per ceſſationem ſolutionis, & culpam res omninò, & penitus dicitur reuerſa nullo iure remanente penès agnatos, ſeù hæredes tàm reſpectu impetrandi nouam inueſtituram, quàm etiam melioramentorum, ſic etiam *Caldas de renouat. Emphyt. lib. 1. quæſt. 4. nu. 20.* quem ſequitur *Rot. d. deciſ. 176. nu. 35. verſ. ſecùs part. 5. recent.*

Et

Et quamuis aliqui voluerint requiri ad
hunc effectum, quod præceſſerit rei deuolu-
tæ incorporatio fauore domini directi, hoc
eſt, quòd ille poſſeſſionem appræhenderit.
36 Contrariam ſententiam videlicèt ſufficere,
quod caducitatem declarauerit tanquã ma-
gis communem ſequuta eſt *Rot. in Portuen.*
Stagni 10. *Iunij* 1641. §. *nec refragatur coram*
Card. Panzirolo b. m. Et in caſu noſtro ceſſat
difficultas ex facto, quia antè ſecundam in-
ueſtituram factam de Anno 1612. Moniales
nedùm poſſeſſionem appræhenderunt, ſed
etiam mandatum de manutenendo deſuper
reportauerunt, & antè præcedentem conceſ-
ſionem Anni 1597. reportauerunt à Iudice
37 ſuper deuolutione ſententiam, quod ſatis eſ-
ſe præſertim vbi, vt in caſu noſtro, fuit ſolu-
tum pro obtinenda noua inueſtitura, & ad-
ſunt noua pacta dicit *Rot. coram Caualer. deciſ.*
398. ſub nu. 8. Burſatt. conſ. 251 n. 3. lib. 3.
Gratian. diſcep. 913. num. 19. Seraph. deciſ.
1362. n. 3. Rot. diuerſ. par. 2. deciſ. 160. n. 9.
Præter quod non ſolum in ipſa inueſtitura
Anni 1597. adſunt verba de nouo locaue-
runt, ſed vltrò in ſubſequenti Anno 1612.
partes aſſeruerunt, dictam præcedentem in-
38 ueſtituram fuiſſe nouam locationem, & in
hac materia attendenda eſt mens conceden-
tis ex verbis etiam poſteà prolatis educta
Caldas de renouat. Emphyt. lib. 1. quæſt. 4. ſub
nu. 14. verſ. in emphyteuſi, adeò quod obſer-
39 uantia potiùs demonſtret in prima inueſtitu-
ra non fuiſſe compræhenſos extraneos, vt
in puncto ponderauit *Rot. in ſupracitata Cae-*
tana bonorum 10. *Iunij* 1648. §. *minus vrget*
coram Cerro, cum tamen ſufficeret eſſe dub-
biam, & æquiuocam.

Quod prohibitio alienationis dirigatur
quoque contra habentes cauſam à ſucceſſo-
ribus primi acquirentis non facit coniectu-
ram compræhenſionis extraneorum, quia
cauſam habere poterant a ſucceſſoribus ipſi-
met conſanguinei remotiores mediãte nem-
40 pè alienatione in eos facienda à proximiori-
bus in gradu, vel mediante ſubhaſtatione fa-
cta ad inſtantiam creditorum, quæ cùm ſit
alienatio neceſſaria, nõ inducit caducitatem
Caualer. deciſ. 360. nu. 4. Rot. in recent. deciſ.
25. nu. 12. part. 5. & ſatis eſt illa verba quid
41 minimum operari, dùm ex alijs apparet, in-
ueſtituram non eſſe hæreditariam *Menoch.*
conſ. 61. nu. 20. Rot. deciſ. 74. nu. 10. part.
6. recent. Conuentio pariter ſoluendi laude-
mium in caſu alienationis verificari poteſt
inter ipſos conſanguineos, ſi videlicèt poſt-
quam res, quæ diuidua eſt fuiſſet ad plures
42 æquales in gradu delata, vni tantum eorum
alio titulo quàm ſucceſſionis, vel iuris accre-
ſcendi obueniret *Caſal. conſ. 195. n. 26. Bur-*
ſatt. conſ. 137. nu. 7. & conſ. 181. nu. 9. Bo-
doan. de reb. Eccl. non alien. quæſt. 66. nu. 53.
Amad. de laudem. quæſt. 25. nu. 4. cum alijs
allegatis à *Modern. Hannon eod. tract. tom. 1.*
quæſt. 12. art. 1. nu. 30. & 38. & à Modern.
Beneuent. deciſ. Beneuent. 39. nu. 3.

Ex quibus probata ſatis fuit deuolutio ob
deficientiam conſanguineorum Angelæ de
Calandris vltimæ inueſtitæ, quæ cum inſti-
tuerit heredem hoſpitale, in quod vti manum
mortuam obſtante prohibitione alienationis
expræſſa tàm legis, quàm hominis, ac decla-
ratione quod nec ipſa Angela ſuccedere
poſſit ſi eſſet Monialis, bona neque per viam
43 inſtitutionis deuenire poterant etiam ad ef-
fectum aſſequendi æſtimationem, ex hoc ca-
pite quoquè reſultat clara deuolutio, vt ple-
nè firmatur in *deciſ. 211. nu. 22. part. 6. recen.*
in Bononien. bonorum emphyteuticorũ 7. Iunij
1645. §. fin. coram Meltio in dicta Caetana bo-
norum coram Cerro, & in Bonon. bonorum 27.
Martij 1648. coram Veroſpio.

Non obſtat quod Moniales recipiendo ab
hoſpitali quindennium, & canones per tri-
44 ginta ferè annos, cenſeantur eius inſtitutio-
nem approbaſſe *Lam. deciſ. 283. nu. 3. Rot. in*
Tiburtina pratenſa deuolutionis 13. Decembris
1615. coram Clar. mem. Card. Fabritio Veroſ-
pio in Romana domus 27. Maij 1647. coram
Decano, & approbare potuerint *Menoch. conſ.*
216. nu. 43. Surd. conſ. 521. nu. 10. Add. ad
Gregor. deciſ. 520. nu. 14. in fine. Tùm quia
45 canones recepti fuerunt a Prioriſſa, & Pro-
curatore, qui Monialibus præiudicare non
poſſunt *cap. veniens*, vbi notant omnes de
tranſact. *Honded. conſ. 55. num. 25. lib. 1. Bu-*
ratt. deciſ. 601. nu. 9. fuit dictum in *Piſauren.*
manutentionis 4. Iunij 1646. §. vna poſſeſſione
coram b. m. Arguelles, tùm etiam, quia deficit
beneplacitum apoſtolicum, quod neceſſariũ
46 eſſet, non obſtante, quòd domus fuerit aliàs
in emphyteuſim conceſſa, & ſic ſolita locari,
cùm enim nunquàm fuerit ſolita manui mor
tuæ adhuc in hac parte, in qua ſolitum alte-
ratur, opus eſt beneplacito apoſtolico *Alex.*
conſ.

conſ.9.n.2.lib.3.Curt.iun.de feud.part.2.quaſt.
6. Rodoan. de reb. Eccl. non alien. quaſt.2. n.28.
Rot. deciſ.176.n.43.par.5.recent. cum alijs al-
legatis per *Moder. Pipernat. in ſuis ſing. tom.*
2. tit. de alienat. rer. cap.1.n.20. & fuit dictum
in Raucnat. domus 14. Iunij 1649. §. vltrà
quod coram Royas licèt verius ſit, quod nõ pro-
betur ſolitum, cùm nulla detur præcedens lo-
47 catio ſolemnis, & poſtremæ duæ factæ Ca-
landris, à quibus hoſpitale cauſam habe', non
fuerunt ſortitę effectum per quadraginta An-
nos, vt ad inducendum ſolitum requiri tradit
Præpoſt. in c.1.n.23. qui feud. dar. poſſ. Rot. d.
deciſ.176.nu.42.part.2.recent. alijq; relati à
Moder. ibid. n.22. Et præſumptio beneplaciti
Apoſtolici ex longa obſeruantia, quam ſuſtu-
lit nouiſſima Conſtitutio Sanctæ Memoriæ
48 Vrbani VIII. præſeruatiua iurium Eccleſiæ
ceſſat in caſu noſtro, quia non adeſt lapſus in-
teger triginta Annorum ad hunc effectum re-
quiſitus, ità vt viginti nouem Anni non ſuffi-
ciant ex allegatis per *Adentes ad S. Mem. Gre-*
gor. deciſ.354. ſub n.18. verſ. minus &c. Et ità
vtraquè parte informante deciſum &c.

SVMMARIVM
In Caput LIX.

1 *Donatio etiam inter viuos reuocari poteſt cauſa conuentionis appoſitæ, Donatio ob pacta non ſeruata qualiter cenſeatur reuocata.*
2 *Pactum, quod donans poſſit reuocare donationem valet.*
3 *Pactum incontinenti factum dicitur in eſſe.*
4 *Pactum reuocandi donationem quando dicatur ineſſe contractui, et n.5.*
6 *Pactum quodlibet in traditione rei ſuæ poteſt apponi.*
7 *Ius reuocandi donationem an tranſeat ad hæredes donatoris.*
8 *Donatarius non obſeruans promiſſa priuatur iure donationis.*
9 *Pactum reuocandi donationem qualiter ſit probandum.*
10 *Promiſſio aliquid faciendi quando importet actus perfectionem.*
11 *Promittens facere pactum de retrouendendo poteſt conueniri directè ad reuendendum.*
12 *Promiſſio de vendendo eſt idem quod venditio.*
13 *Promittens factum tenetur ad intereſſe & num.14.*
15 *Promittens pro alio fideiubere tenetur ad intereſſe.*

BReuiter reſpondendo in caſu mihi pro-
poſito, exiſtimo, quòd donatio de qua
agitur, licèt ſit inter viuos concepta, poſſit de
iure reuocari, præſuppoſito pro vero id, quod
aſſeritur, nempè quod duo teſtes, qui illi in-
terfuerunt, deponant fuiſſe expreſsè conuen-
tum inter donantem, & donatarium paulò
antè rogitum inſtrumẽti donationis, vel pau-
lò poſt, vt donans poſſit illam ad libitum re-
uocare: Clarum eſt enim, quod donatio etiam
1 inter viuos perfecta ex pluribus cauſis reuo-
cari poteſt, & preſertim ex cauſa conuentio-
nis appoſitæ donationi tàm in ſcriptis, quàm
ſinè ſcriptis, & quam conuentionem donata-
rius ſpoponderit, & poſteà minimè implere
voluerit *l. fin. C. de reuoc. donat.* nam donatio
ob pacta in ea appoſita non ſeruata cenſeri
debet reuocata, & dominium reuerſum ad
donatorem, vel eius hæredes, tamquam de fi-
ciente modo, conditione, & cauſa, ob quam
fuerat facta *Add. ad Pract. Papp. libel. donat.*
gloſ.1. in fine per l.1.C. de donat. ſub modo Gra-
tian diſcep.381. num.20. Magon. deciſ. flor.76.
n.20. &c.
Et nulli dubium eſt, valere pactum prædi-
2 ctum etiam in donatione inter viuos appoſi-
tum *Ang. Aret. conſ.73.n.61. Soc. ſen. conſ.67.*
n.35. in fine lib.1. Loffred. conſ.5.n.6. Ruin. conſ.
182.n.6. verſ. ſolum igitur & n.7. lib.1. Natt.
conſ.270.n.4. Mantic. de tacit. & ambig. lib.13.
tit.47.n.4. & tit.48.n.1.
Non obſtat, quod in inſtrumento donatio-
nis non legatur dicta clauſula reſeruatiua fa-
cultatis reuocandi, quia reſpondetur, quod
ſuppoſito vt ſupra, quod teſtes deponant,
ità conuentum fuiſſe inter partes paulò antè
3 rogitum inſtrumenti, vel paulò poſt, pactum
illud reuocandi tamquam incontinenti fa-
ctum, & coram eiſdem teſtibus, & Notario
cenſebitur ineſſe *l. lecta ff. ſi cert. pet. l. iuriſgen-*
tium §. quinimmò ff. de pact. Mantic. de tacit. &
ambig. lib.3. tit.15. nu.46. & 47. & deciſ.13.
n.6. Franc. deciſ.126.n.3. & deciſ.369.n.5. &
in terminis huiuſmodi pacti de reuocando
donationem, vt illud cenſeatur ineſſe inſtru-
4 mento ſi paulò antè, vel paulò poſt illud fue-
rit conuentum *Soc. d. conſ.67.n.34. & 35. lib.1.*

Satis

Satis enim eſt quod à principio conuentum
fuerit inter partes de faciēda donatione cum
pacto eam reuocandi, quia licèt in celebra-
tione inſtrumenti poſtea pactum illud fuerit
5 omiſſum, non tamen per hoc cenſetur ab eo
receſſum, ſed illud habetur pro appoſito in
iſtrumento, vt benè, & latè tradit *Surd. conſ.*
202. *n.*20. & latiùs *deciſ.*71. *n.*3. *et ſeqq.&c.*

Cùm igitur in caſu noſtro verbotenus, &
bona fide tam antè, quàm poſt perfectam do-
nationem conuentum fuerit, vt donatòri li-
ceat quandocumq; reuocare donationem, &
ità donatarius ſpoponderit, meritò dicendum
6 eſt, poſſe donatorem quandocumq; reuocare
dictam donationem, non ſolùm quia ipſe ap-
poſuit tale pactum in actu donationis, quod
facere potuit per *tex. in l. legem* 10. *C. de pact.*
verum etiam quia ſic promiſit donatarius *d. l.
fin. C. de reuocan. donat. per quem tex. notat.
Bald. ſub n.*2. quod propter pactum non ſer-
7 uatum ius reuocandi tranſit etiam ad hære-
des donatoris, de quo tamen articulo quò ad
hæredes, an ad eos tranſeat facultas reuocan-
di, quæ defuncto donatori competebat, tra-
dit *Pract. Papp. in cauſ. donat. gloſ.* 3. *nu.* 11.
Clar. §. *donatio quaſt.*23. *in fine. Guid. Pap. de-
ciſ.*214. *Magon. deciſ. flor.* 70. *n.*2. *& deciſ.* 76.
*num.*6.

Et quod donatarius, non obſeruans pro-
8 miſſa, priuetur iure donationis eſt *tex. in d. l.*
1. *vbi DD. C. de donat.* quæ ſub modo & con-
ſuluit *Riminal. conſ* 514. *n.*6. *&* 7. *vol.* 2. tale
tamen pactum deberet tribus cōcurrentibus
9 probari, primò quod probatio fiat in iudi-
tio, ſecundò quod ſit plena probatio, tertiò
quod fiat cauſa cognita, ideſt altera parte ci-
tata, & requiſita, vt notat *Bald. in d. l. fin.
n.*3. *C. de reuoc. donat.*

Nequè etiam obſtaret, ſi teſtes non dicant,
donantem ſibi reſeruaſſe facultatem reuocā-
di, ſed potiùs, quod donatarius promiſerit re-
uocare donationem, quia reſpondetur, quod
10 promiſſio dandi, vel faciendi, vel liberandi
facta per verba in futurum, prolata in actu de-
pendente à voluntate, & conſenſu illius, qui
dicit velle facere, dare, vel liberare, reſolui-
tur in tempus preſens, & inducit perfectio-
nem actus, ità vt ſi quis promittat, ſe intrà
Annum obligaturum ad ſoluendum aliquam
ſummam, elapſo Anno poſſit conueniri pro
dicta ſumma, vt poſt alios latè tradit *Gratian.
diſcep.*115. *n.*15. *& ſeqq.* Sicuti videmus quod
11 promittens facere pactum de retrouenden-
do, habetur, ac ſi verè promiſiſſet reuendere,
& poteſt directè ad reuendendum conueniri
Tiraquel. de retract. conuent. § *fin. n.*26. *& nu.*
60. *Gratian. diſcep.*887. *n.*27. & promiſſio de
12 vendendo, eſt idem quod venditio, ſtante ma-
ximè iuramento *Gratian. diſcep.* 553. *n.* 9. *&
diſcep.*564. *n.*32. quæ procedunt ratione cir-
cuitus inutilis vitandi, vt per *Magon. deciſ. flor.*
9. *n.*15.

Quapropter etiā in caſu noſtro, per promiſ-
ſionem reuocandi factam à donatario, cenſe-
tur promittens ſtatim obligatus, & poteſt cō-
ueniri ad reuocandum, vel ſaltem in omnem
euentum, cùm donatarius promiſerit reuoca-
re ad omnem requiſitionem donantis, ſi do-
nans hodiè requitat, vt donatio reuocetur, te-
netur donatarius illam reuocare, & ſi non re-
uocet tenebitur ad intereſſe, quod nil aliud
eſt quàm ipſa reuocatio, cùm in obligationi-
13 bus facti ſuccedat obligatio ad intereſſe vul-
gatis iuribus, & facit, quod licèt promittens
ſe obligare, cùm fiat obnoxius ad factum, non
poſſit præcisè ad illud compelli, tamen tene-
tur ad intereſſe, quod ad ſe liberandū, tenebi-
tur præſtare, & ſic ſe iuxtà promiſſa obligare
Tiraquel. de retract. conuent. §. *fin. n.*41. & pul-
crè *Gratian. diſcep.*887. *n.*27. *et ſeqq. ad* 34. *&*
14 *diſcep.* 964. *n.*24. *&c.* Et quod immò vbi ad-
eſt iuramētum, poſſit præcisè ad factum com-
pelli, ſi ſit poſſibile, aliàs ad intereſſe, idē *Gra-
tian diſcep.*915. *n.* 19. *&c.* Sicuti promittens
pro alio fideiubere, quamuis non remaneat
15 obligatus, nec conueniri poſſit tamquam fi-
deiuſſor, tamen tenebitur ad intereſſe, vt per
Maur. tract. de fideiuſſ. part. 1. *ſect.* 1. *cap.*9.
*n.*15. *& part.* 2. *ſect.*2. *cap* 6 *per tot.* adde *Gra-
tian. d. cap.*115. *n.*15. *& ſeqq. & cap.* 887. *nu.*
27. *& ſeqq.* cum ſimilibus ibidem per eum
adductis &c.

SVMMARIVM
In Caput LX.

1 *Dos an ſit detrahenda vti æs alienum ex
tota hæreditate, vel ex legitima.*
2 *Dos an, et quando ſuccedat loco legitimæ. n.* 4.
& 5.
3 *Dos in dubio ſuccedit loco legitimæ.*
6 *Dos quando non ſuccedat loco legitimæ.*
7 *Dos non ſuccedit loco legitimæ viuente patre,*
ſed

Digitized by Google

*ſed tantum eo mortuo, legitima non conſidera-
tur viuente patre.*

8 *Dos vbi non ſuccedit loco legitimæ debetur
tantùm tempore nuptiarum, filia quando reti-
neat ius ſuitatis, vel non, & quid importet.*

9 *Dos quæ ſuccedit loco legitimæ ſtatim peti po-
teſt.*

10 *Filia excluſa propter maſculos an faciat par-
tem, & augeat numerum in computatione le-
gitimæ.*

11 *Filia excluſa auget numerum, ſi ità ſuadet fa-
uor maſculorum.*

12 *Filius, qui ex aliqua cauſa non habet ius ſucce-
dendi, non auget numerum pro calculanda le-
gitima.*

DVbium, quod ſubtiliter, & doctiſſimè
quidem excitatur, an dos per filium
fideicomiſſo grauatum tradita illius ſorori fi-
liæ communis patris grauantis, ſit detrahenda
vti æs alienum ex tota hæreditate, & maſſa
communi antè computationem ipſius legitti-
mæ, vel potius ex ipſa legittima dicto filio
grauato competenti, in caſu valdè ſimili fuit
reſolutum à *Rota ſub die 15. Iunij 1612. quæ
eſt deciſ. 408. part. 3. recent.* nempè prædictam
1 dotem ex ipſa legittima eſſe detrahendam
maximè, quando dos vigore ſtatuti ſuccedit
loco legitimæ, quo caſu fuit firmiter tentum,
dotem ex legittima detrahi debere per ean-
dem *Rot. ſub die 17. Martij 1621. coram Coc-
cin. Decano*, & habetur poſt *Merlin. de legit.
deciſ. 106. per doctrinam Ang. in l. planè 34. §.
duobus n. 4. ff. de leg. 1. Corn. conſ. 197. nu. 22.
lib. 1.* cum multis alijs ibidem allegatis &c. Se-
cus autem eſſet, quando dos loco legittimæ
non ſuccederet, quia tunc eſſet prius detra-
henda de tota hæreditate, tamquam æs alie-
num teſtatoris, vt benè etiam diſtinguit *Mer-
lin. de legitt. lib. 1. tit. 4. quæſt. 6. n. 13. & 14.*

Vnde maior eſt difficultas, an vigore ſtatu-
ri, de quo agitur, poſſit dici, dotem loco legi-
timæ ſuccedere, in qua tamen videtur etiam
abſolutè pro affirmatiua reſpondendum tùm
quia applicatur ſecundum membrum diſtin-
ctionis *Paul. de Caſtr. in l Titio centum §. Titio
genero nu. 8. ff. de condit. & demonſtrat.* vbi in-
2 quit, Aut ſtatutũ ſimpliciter fæminas excludit
propter maſculos, & mãdat illas dotari, & tali
caſu dos minimè loco legittimæ ſuccedit, aut
extantibus maſculis excludit fæminas dota-
tas, & ſi dotatæ non fuerint, mandat illas do-
tari, & tunc prout in caſu noſtro dos ſuccedit
loco legitimæ, & ſic quando apparet, fæmi-
nas per ſtatutum excludi non ſimpliciter pro-
pter dotem, ſed propter qualitatem fæminei-
tatis, dos non ſuccedit loco legittimæ, quan-
do verò apparet, illas excludi propter dotem,
& non ſimpliciter propter illam qualitatem
fæmineitatis, dos loco legittimæ ſuccedit, quę
diſtinctio Caſtr. communiter ab omnibus
ſcribentibus refertur, & approbatur, & tradit
*Gratian. diſcep. forenſ. cap. 689. n. 44. cap. 700.
n. 29. & cap. 882. n. 36. Magon. deciſ. flor. 14.
n. 5. & 6,* & latè *Michalor. de fratr. part. 1. cap.
33. n. 8. & part. 3. cap. 4. num. 12. et ſeqq. Bu-
ratt. deciſ. 215. Rot. in Nouiſſ. part. 5. deciſ. 400.
n. 33. & poſt Merlin. de legitt. deciſ. 74. n. 2. &
deciſ. 114. n. 8. 9. & 10. Seraph. deciſ. 959. n. 5.
Merlin. de legitt. lib. 3. tit. 1. quæſt. 6. per tot.*

Tùm quia omiſſa etiam illa diſtinctione
Caſtr. quæ licèt curſim, & illo forſan à mul-
tis non viſo, neque conſiderato ab omni-
bus amplectatur, verbalis potius, & intelle-
ctualis dignoſcitur, quàm realis, cum ſe in-
uicem confundat, & poſſit ad libitum appli-
cari, neque ita clarè dicat id, ad quod quoti-
diè allegatur, prout aliàs in caſu occurrenti
animaduertebam vnà cum Excellentiſſimo
D. meo Franciſco Borellio Aduocato Imo-
3 lenſi; certum eſt in dubio, dotem loco legit-
timæ ſuccedere, vt ſit pura *Corn. conſ. 40 n. 13.
lib. 3. Menoch. de præſump. præſump. 201. n. 16.
lib. 4. cum alijs per Merlin. de legitt. lib. 3. tit. 1.
4 quæſt. 6. n 32.* præſertim, quando ſtatutũ man-
dat, prius dotari, & poſteà excludit, ſecùs autẽ
ſi priùs excluderet, & poſteà mandaret dotari
*Rot. poſt Merlin. d. tract. deciſ. 74. n. 2. deciſ 114.
n. 8. & deciſ. 106. n. 3. 7. 8.* Sicut etiam ſucce-
5 dit loco legitimæ, quando ſtatutum mandat
competenter dotari, vel quando prohibet pe-
titionem ſupplementi, ſiuè quando filia repe-
ritur inſtituta, & eſt facta mentio de legittima
à teſtatore, vel à ſtatuto, prohibendo vt il-
la, nec eius ſupplementum peti poſſit, vel
aliter, ſicut etiam, quando illud, quod aſſigna-
tur à ſtatuto, eſt per modum quotæ cum adie-
cto nè plus peti poſſit, nec minus relinqui, vel
quando extaret aliud ſtatutum, iubens ſem-
per legitimam intelligi ſaluam in omnibus
teſtamentis, vel quando per ſtatutum decla-
ratur, illam eſſe congruam dotem, quæ ad le-
gitimam aſcendit, vel quando fœminæ con-
numerantur in numero filiorum, ad augẽdam

partem maſculis, & reddendo coram legiti-
mam vberiorem, quod eſt quando maſculis
hoc expedit, prout omnes iſtos caſus latè alijs
adductis comprobat *Rot. in allegatis deciſioni-
bus, & Merlin. d. quæſt. 6. per tot.* & quando
dos ſuccedat loco legitimæ videndi ſunt alij
Doctores ſupra relati &c.

Quæ tamen propoſitio, quòd in dubio dos
ſuccedat loco legitimæ, limitatur, vt non pro-
6 cedat, quando ſtatutum diceret, dotem eſſe ca-
piendam de manu hæredum, non iure dire-
cto, vel eſſe ſoluendam in pecunia numera-
ta, ſiuè cùm filia nubet, quia tunc loco legiti-
mæ non ſuccederet, cùm huiuſmodi condi-
tiones, & qualitates repugnent naturæ ipſius
legitimæ, quæ iure directo debetur, & eſt
quota bonorum, ac ſtatim poſt mortem pa-
tris, non expectato tempore nuptiarum, de-
betur *Brun. tract. de ſtat. excluſ. fæmin. art. 11.
n. 18. cum alijs per Merlin. de legit. d. quæſt. 6.
n. 15. & ſeqq.*

Id autem quod dictum fuit dotem loco le-
gitimæ ſuccedere in ſupradictis caſibus, in-
telligendum eſt non ſtatim, quod à patre data
7 fuerit, ſed tunc demùm cùm ius petendi legi-
timã incipit competere, nempè poſt mortem
patris, nam eo viuente non conſideratur le-
gitima, nec aliqui eius effectus, vt pulcrè de-
clarat videndum *Seraph, deciſ. 815. num. 4.
& 5.*

Atquè ex ſupradicta cõmuni allata diſtin-
ctione alter notabilis reſultat effectus, nẽpè,
quod quãdo filia eſt ſimpliciter excluſa, ità vt
dos non ſuccedat loco legitimæ, nõ eſt patria
8 in poteſtate, nec ius ſuitatis habet, & dos tunc
debetur tantùm adueniente tempore nuptia-
rum, & interim alimenta, nec poteſt ad hæ-
redes traſmitti *Magon. deciſ. flor. 14. per tot. la-
tè Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 8. per tot.
Michalor. de fratr. part. 3. cap. 4. per tot.* Quan-
do verò dos ſuccedit loco legitimæ, filia non
deſinit eſſe in patria poteſtate, & ius ſuitatis
9 retinet, cuius vigore illam tranſmittit ad ſuos
hæredes, ſi poſt mortem patris decedat, cum
eo viuente, dos non poſſit ſortiri naturam le-
gitimæ, vt dictum eſt, & ſtatim prout legiti-
ma peti poteſt, non exſpectatis nuptijs *Caſtil.
conſ. 245. nu. 31. Capyc. deciſ. 176 Gratian. di-
ſcep. forenſ. cap. 579. n. 30. et cap. 689 n. 44. Se-
raph. deciſ. 815. n. 4. et 5. Michalor. de fratr. d.
part. 3. cap. 4. n. 14. et cap. 10. n. 18.*

An autem filia excluſa à ſucceſſione pro-
pter maſculos, quæ iuxta prædicta debet do-
tari per filium onere fideicomiſſi grauatum
non de tota hæreditate in communi, ſed de
ipſa legitima maſculo debita, quando ſumus
in caſu quod dos ſuccedat loco legitimæ, fa-
ciat partem, & augeat numerum filiorum ad
cognoſcendum, quanta debeat eſſe legitima
an triens, vel ſemis pendet ex eadem inſpe-
10 ctione, an dos ſuccedat loco legitimæ nec
nè, quia ſi ſuccedit loco legitimæ, auget
numerum, aliàs ſecus, cùm primo caſu filia
habeat ius ſuitatis, & remaneat in patria po-
teſtate, ſecundo verò caſu habeatur omninò
pro extranea *Capyc. deciſ. 158. Cyriac. contr.
iur. cap. 71. lib. 1. per tot. Michalor. de fratr. par.
1. cap. 33. num. 7. Merlin. de legit. lib. 1. tit. 4.
quæſt. 3. n. 10. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 676.
per tot. cap. 448. n. 37. cap. 594. n. 21. et 22. et
cap. 942. n. 4. et per tot.* Satis enim rationabile
eſt, quod ſi filia debet dotari de ipſa legitima,
augeat etiam numerũ, & computetur cũ maſ-
culis ad illam augendam; & quod faciat par-
11 tem, & augeat numerum, vel non, ſemper cõ-
ſideratur fauor maſculorum, & prout illis vti-
lius eſt, vt pluries firmauit Rot. & ſignanter
in impreſſis poſt *Merlin. de legit. 74. nu. 1. in
Nouiſſ. part. 6. deciſ. 137. per tot. et deciſ. 160.
n. 18. et ſeqq. ad finem. Duran. deciſ. 347. nu. 5.
et 6.* vbi intelligit, quando locus eſt ſtatuto,
aliàs ſecus &c.

Et in confirmationem prædictorum facit,
quod etiam filius legitimè exhæredatus, vel
deportatus, & bannitus, qui pro mortuo re-
putatur, vel alij, qui religionem bonorum in-
12 capacem ingreſſi fuerunt, non faciunt partẽ,
neque augent numerum in computatione le-
gitimæ, ſi quæratur an ſit triens, vel ſemis,
nam omnes, qui non habent ius ſuccedendi,
non computantur *Petr. Iacob. Pract. libellar.
tit. de condit. ex l. omnimodò act. ex teſtam. cu-
mul poſt prin. probatur in l. 1. §. emancipatus ff.
de coniung. cum alijs per Michalor. de fratr. part.
1. cap. 33. nu. 11. et facit Gratian. diſcep. 178.
num. 2. &c.*

SVMMARIVM
In Caput LXI.

1 *DOnatio facta filio pro adipiſcendo Sacerdotio an imputetur in legittimam.*
2 *AEſtimatio legitimæ fit ſolũ poſt obitũ patris.*

3 Le-

Digitized by Google

3 *Legitima conſideratur inſpecto ſtatu temporis mortis.*
4 *Supplementum legitimæ tranſmittitur ad hæredes etiam extraneos.*
5 *Ius petendi ſupplementum an tollatur per quinquennium.*
6 *Supplementum peti poteſt vſque ad 30. annos.*
7 *Legitima qualiter præſcribatur contra filium 30. annis.*
8 *Legitima debetur etiam habito reſpectu ad bona emphyteutica, & feudalia, præcipuè ſi ſint redacta ad naturam allodialium nu. 9.*
10 *Hæreditas adita efficitur proprium patrimoniũ, & tranſmittitur.*
11 *Hæreditas non adita quare non tranſmittatur.*
12 *Ius deliberandi qualiter tranſmittatur.*
13 *Pater per retentionem dotis maternæ dicitur nomine filiorum adire matris hæreditatem, quæ poteſt tranſmitti.*

NOn videtur dubitandum, quin ſtante manifeſta voluntate patris in teſtamẽto declarata, bona tradita, ſeù donata filio pro adipiſcendo Sacerdotio, & vt ad Sacros Ordines promoueri poſſet, debeant imputari in ipſius legitimam ad latè tradita per *Mer-*
1 *lin. de legit. lib. 2. tit. 2. quæſt. 23. per tot. facit Rot. in Nouiſs. part. 5. deciſ. 54. nu. 15.* quod abſolutè procedere etiam in dubio firmat *Michalor. de fratr. par. 1. cap. 20. nu. 8. & 10.* quamuis hoc vltimo caſu, vbi non appatet de voluntate patris, contrarium verius eſſe profiteatur *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 159. num. 31. & ſeqq. & cap. 297. nu. 8.* cum quo videtur tranſire *Merlin. loc. cit. nu. 1. & ſeqq.*

Verùm autem, an ſtandum ſit æſtimationi dictorum bonorum, tunc temporis factæ, videtur negatiuè reſpondẽdum, cùm talis æſtimatio ſolùm poſt obitum patris ſit facienda
2 *Rot. in recent. part. 2. deciſ. 195. nu. 3. in fine.* quia quantitas legitimæ debet conſiderari ſecundum tempus mortis teſtatoris, & inſpecto ſtatu, & qualitate bonorum, in quo,
3 & qua reperiuntur tempore, quo pater decedit *Alex conſ. 103. nu. 15. lib. 1. & in l. in ratione 2. ff. ad l. falcid. Gratian. diſcep. 247. nu. 52. & diſcep. 470. nu. 31.*

Et defuncto dicto Clerico poſt obitum patris, illius hæredes quamuis ſint extranei agere poſſunt ad ſupplemẽtũ legitimæ, qua-
4 tenùs bona aſſignata non ſint ſufficientia *Rot. in Nouiſs. par. 5. deciſ. 27. nu. 1. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 118. num. 36. & ſeqq. Magon. deciſ. Flor. 10. num. 12. et ſeqq. idem Grat. diſcep. 807. nu. 33. diſcep. 602. per tot. & diſcep. 743. num. 1. & 2. Rot. in Nouiſs. part. 6. deciſ. 160. per tot.* Hocquè ius petendi ſupplementum non poteſt dici ſublatum per quinquennium, quaſi per tacitam renuncia-
5 tionem ipſius filij, reſultantem ex taciturnitate dicti temporis contra *Ang. in l. Papinianus §. ſi condit. n. 3. ff. de inoff. teſt.* & contra *Bart. in l. ſi quis C. de inoff. teſtam. tenet Iaſ. in l. ſi quis filium nu. 6. C. eod. tit.* quia nulla datur differentia inter filium, & illius hæredem, ſed
6 vtrique durat tempus petitionis vſq; ad triginta annos *Rot. in recent. part. 2. deciſ. 419. nu. 3.* cum alijs aductis per *Merlin. de legit. lib. 5. tit. 3. quæſt. 10. num. 32. & 39. & facit Gratian. in locis ſupracitat.* quamuis per huiuſmodi tempus triginta annorum præſcribatur
7 contra filium non petentem, & non declarantem, ſe velle illam conſequi, cum hęres nõ teneatur offerre, ſed poſſit cogitare de repudiatione, itàut ob hanc rationem non poſſit dici in mala fide, & nõ præſcribere *Gratian. diſcep. 458. nu. 17. & diſcep. 649. nu. 17.*

Nunquid autem bona emphyteutica accreſcant legitimam, & ex illis deducenda veniat, videtur reſpondendum quod ſic, quia legitima debetur habito etiam reſpectu ad valorem bonorum emphyteuticorum, &
8 fæudalium, licèt ageretur de fœminis, quæ regulariter in huiuſmodi bonis non ſuccedũt *Bellon. conſ. 48. Curt. iun. conſ. 21. num. 11.* cum alijs per *Michalor. de fratr. part. 1. cap. 33. nu. 4.* præſertim quando ſumus in parti-
9 bus, vbi ex generali conſuetudine bona emphyteutica ſunt redacta ad naturam allodialium, de qua tamen materia vidend. *Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. q. 5. per tot. & facit in quæſt. 8.* eiuſdem tit, & notabilis *deciſ. 122. per tot. poſt d. tract. Merlin. de legit.*

Hæreditas verò fratris defuncti, viuente altero fratre, qui poſteà obijt inſtitutis hæredibus extraneis, & pariter hæreditas Matris eidem vltimo defuncto delata, an pertineat ad dictos hæredes per illum inſtitutos, exiſtimo ſic diſtinguendum eſſe, nam aut fuit adita, &
10 non patitur difficultatem quòd tanquàm affecta proprium adeuntis patrimonium, & relicto nomine hæreditatis alterius fratris, fuit tranſmiſſa cum alijs bonis ad dictos hæredes inſtitutos, quia hæreditas, poſtquam

fuit adita non amplius hæreditas, ſed pro.
prium adeuntis patrimonium appellatur, &
cum illo confunditur, itàut fiat vnum, & idē
Magon. deciſ. Flor. 15. *num.* 6. *& deciſ.* 148.
nu. 12, *Gratian. diſcep.* 846. *num.* 23. & ita vt
ſemel adita amplius repudiari non poſſit *l.*
ſicut C. de repud. hæred. l. ſi te bonis, C. de iur.
delib. l. ſi quis filium §. vltimo vbi gloſ. ff. de
acquir. hæred. & §. extraneis autem inſtit. de
hæred. qualit. & diff. Sicut è contra ſemel re-
pudiata non poteſt amplius adiri *d. l. ſicut,*
& Magon. deciſ. Flor. 10. *nu.* 29. *&* 30.

Aut dicta hæreditas fratris non fuit adita,
& ad dictos hæredes pertinere non poteſt,
quia alter frater ſuperuiuens antè aditam hę-
reditatem nullum ius habuit, nec illa facul-
tas poſſendi adire tranſmittitur, cùm non ſit
deffenſata ab aliqua actione, & nō ſit de per ſe
conſiderabilis, quia hæres antè aditā hæredi-
11 tatē nullam actionem habet, ſed illam demū
acquirit mediante aditione, vndè hæreditas
non adita tranſmitti non poteſt in non ſuos
Magon. deciſ. Flor. 17. *nu.* 1. *& Noal. tract. de*
tranſmiſſ. caſ. 8. *nu.* 1. Niſi tamen prædictus
frater alterius fratris prius defuncti deceſſe-
rit intrà annum, à lege præſcriptum cu liber
hæredi ad deliberandum, nempè a die ſcien-
tiæ hæreditatis ſibi delatæ, quia tali caſu fuiſ-
12 ſet trāſmiſſum ad dictos hęredes, licèt extra-
neos, reſiduum dicti temporis *l. cum antiquio-*
ribus vbi gloſ. C. de iur. delib. Iaſ. in l. emanci-
pata C. qui admitti, latè Rot. in Nouiſſ. part. 6.
deciſ. 22. *num.* 39. *& ſeqq. Noal. loc. cit. num.*
105.

Pariter de hęreditate matris eidem delata,
& non adita, idem dicendum eſt, quia etiam
in hoc caſu ceſſat ſuitas, quæ eſt cauſa tran-
ſmiſſionis, & non ſumus in deſcendentibus
inſtitutis, ſed in extraneis, Niſi tamen dicta
Marer deceſſerit viuente adhuc patre dicto-
13 rum fratrum, quia tali caſu poſſet dici, quòd
per retētionem dotium maternarum factam
à patre, fuiſſet per eum filiorum nomine hę-
reditas matris adita, & ſic eſſe locum tran-
ſmiſſioni *Alex. conſ.* 20. *num.* 1. *lib.* 7. *Natt.*
conſ. 74. *nu.* 10. *& ſeqq. Ludouiſ. deciſ.* 421.
num. 7. Si autem poſt patrem illa de-
ceſſit, ſcripta de hęreditate fra-
tris procedunt etiam in
hęreditate Ma-
tris.

†

SVMMARIVM
In Caput LXII.

1 *INcertitudo loci, & quotæ quando dicatur adeſſe.*
2 *Locus eſt non fundus, ſed portio aliqua fundi.*
3 *Incertitudo vitiat quamcunq; diſpoſitionem.*
4 *Conſtitutum ratione incertitudinis vitiatur.*
5 *Sententia ratione incertitudinis non valet.*
6 *Donatio ratione incertitudinis eſt nulla.*
7 *Incertitudo impedit translationem dominij, & poſſeſſionis.*
8 *Reſeruatio vſusfructus ſicut conſtitutum nihil operatur ſtante incertitudine.*
9 *Incertitudo qualiter non vitiet contractum.*
10 *Donatio ſuſtinetur ſaltem vti contractus innominatus non obſtante incertitudine.*
11 *Incertitudo de æquitate non attenditur.*
12 *Incertitudo, quæ ex aliquibus certificari poteſt non nocet.*
13 *Incertitudo non vitiat contractus, qui ſolo conſenſu perficiuntur nu.* 14.
15 *Incertitudo, quæ conſiſtit in genere generaliſſimo. ſolum attenditur, & non in genere inferiori.*
16 *Contractus qualiter ſuſtineatur non obſtante incertitudine.*
17 *Incertitudo non obſtat, quando ex legis diſpoſitione poteſt liquidari.*
18 *Sicuti quando poteſt de breui certificari.*
19 *Sufficit certitudo quotæ relata ad prædium vniuerſum.*
20 *Traditionibus, & non nudis titulis dominium, & poſſeſſio transfertur.*
21 *Donans poteſt conueniri ad tradendum.*
22 *Declarantur auctoritates in contrarium allegata.*
23 *Incertitudo non obſtat in dote.*

DOnatio facta per D. N. videbatur nulla
ratione incertitudinis, cùm donator
dixerit, ſe donare tot de ſuo prędio, quod
aſcendat ad ſummam, & quantitatem ſcuto-
rum mille, & quibus verbis clarè liquet adeſ-
ſe incertitudinem loci, quæ tunc dicitur adeſ-
ſe, licèt quidem nominetur fundus, ſed aſſi-
1 gnetur illius portio per nomina numeralia
putà decem iugera, vel pro rata ſcutorum
mille, abſq; eo, quod dicatur à qua parte men-
ſuranda, vel aſſignanda ſit, putà verſus Oriē-
tem, vel Occidentem, vt exemplificant ferè
omnes Doctores hanc materiam tractantes,

adeò

adeò vt non videatur in hoc fieri poſſe aliquã
difficultatem *Alex. & alij in l. 3. §. incertam*
nu. 6. ff. de acq. poſſeſſ. vbi quod etiam ſi dico
decem ternaturas huius prędij, adeſt incerti-
tudo ratione loci, cùm non dixerim an verſus
Orientem, vel verſus Occidentem *Pariſ. conſ.*
59. nu. 18. lib. 1. Bero. conſ. 159. nu. 13. lib. 1.
Surd. conſ. 168. nu. 48. in fine Caball. conſ. 88.
nu. 16. lib. 2. Giouagn. conſ. 4. nu. 10. & 11.
lib. 2. Monach. deciſ. Bonon. 40. punct. 4. nu. 4.
Vt enim eleganter inquit *Vlpian. in l. locus 60.*
ff. de verb. ſignif. locus eſt non fundus, ſed
2 portio aliqua fundi, fundus autem integrum
aliquid eſt, quem textum ad confirmationem
prædictæ concluſionis ponderat *Zaſ. in d. §.*
incertam nu. 4. & 5. & ex illo infertur, quod
licèt fundus ſit demonſtratus, tamen incertus
dicitur locus, qui oſtendi debet diſtinctè in
ipſo fundo, &c.

Incertitudo autem vitiat quamcunq; diſ-
poſitionem, & impedit translationem do-
3 minij, & poſſeſſionis *Gratian. diſcep. forenſ.*
cap. 519. nu. 67. & cap. 1000. nu. 19. Rot. di-
uerſ. part. 4. deciſ. 161. latè Magon. deciſ. Luc.
20. per tot. adeò vt ipſum quoq; conſtitutum in
contractu appoſitum ratione incertitudinis
4 vitietur, & inutile reddatur, ac nullum tran-
slatę poſſeſſionis effectum producere poſſit
idem *Magon. deciſ. Luc. 21. nu. 1. & 2.* Sicut
& ſententia ratione incertitudinis non valet,
nec ſuſtineri poteſt etiam per clauſulam ap-
5 poſitam in comiſſione, vel ſtatuto de proce-
dendo ſola facti veritate inſpecta *Aſin. in*
prax. §. 3. cap. 29. & §. 31. limit. 7. Soc. iun.
conſ. 45. nu. 18. lib. 1. de quo tamen multa in
contrarium pro ſuſtinenda ſententia incerta
tradit *Grat. diſcep. 183. nu. 37. & 444. per tot.*

Quibus ſtantibus inferri poteſt, donatio-
nem quoque ratione incertitudinis eſſe nul-
6 lam, prout videtur firmare *Rimin. iun. conſ.*
295. nu. 47. lib. 3. vbi quod talis donatio eſt
inutilis, & ex poſt facto conualidari non po-
teſt, & ſic videtur firmare, quod non ſit vali-
da *Barz. deciſ. Bonon. 49. nu. 29. & 30.* vbi
inquit donatur tot de bonis, & tanta rata,
quę aſcendat ad talem ſummam, & ignora-
tur an in bonis licèt ſpecificatis debeatur ter-
tia, vel quarta, aut quæ pars, & neſcitur in
quo angulo, an verſus Occidentem, vel O-
rientem, quæ incertitudo ità vitiare videtur
7 donationem, vt ex illa poſſeſſio, nec domi-
nium poſſit transferri *Monach. deciſ. Bonon.*
40. punct. 4. nu. 5. vbi quod talis incertitudo
vitiat contractum, & tradunt omnes commu-
niter in *d. l. 3. §. incertam ff. de acquir. poſſ.*
Bart. conſ. 74. nu. 1. Dec. conſ. 179. nu. 3. conſ.
226. nu. 1. Pariſ. conſ. 55. nu. 1. lib. 1. Seraph.
deciſ. 264. ſub num. 3. quod procedit etiam
ſtante Conſtituto in inſtrumento donationis
latè *Tiraquel. de Conſtit. limit. 19. num. 1. &*
notant Bary. Monach. in loc. cit. vel etiam ſtan-
8 te reſeruatione vſusfructus, quæ non magis
operatur, quam conſtitutum *Theſſaur. deciſ.*
70. nu. 6.

Prædictis tamen minimè obſtantibus con-
trarium puto verius, quia licet incertitudo
loci, & quotæ impediat translationem domi-
nij, & poſſeſſionis, attamen contractus in quo
adeſt talis incertitudo valet, nam vt dicitur in
l. ſi quis argentum 35. §. fin. C. de donat. neceſ-
9 ſitatem habet donator, vel res, vel partem
ſubſtantiæ, quam nominauerit tradere, & ità
in ſpecie explicant *Bart. in l. emptori fundi*
poſt prin. verſ. videtur quod non ff. pro emptore
Aret. in l. 3. §. incertam nu. 13. ad finem, verſ.
Et attende, & *Iaſ. nu. 17. ff. de acq. poſſ.* & nõ
obſtante incertitudine, ſuſtinetur donatio ſal-
tem vti contractus innominatus, ex quo agi
10 poteſt ad rem certificandã, nec eſt locus pæ-
nitẽtiæ, vt declarat *Magon. deciſ. Luc. 20. n. 11.*

Immò iſtud obiectum incertitudinis pro-
cedit tantùm de ſubtilitate, & iuris rigore,
qui in iudicando attendi non debet, cum de
11 æquitate canonica, quæ in hoc ſtante maxi-
mè iuramento præualere debet etiam in foro
Cæſaris, & ciuili, huiuſmodi exceptio incer-
titudinis non attendatur, nec vitiet contra-
ctum, vt notat *Gratian. diſcep. 534. nu. 16. &*
17. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 14.
tit. 30. nu. 26. & ſeqq. Monach. d. deciſ. Bonon.
40. punct. 4. num. 41. præſertim quando res
incerta promiſſa poſſidetur per promitten-
tem, quaſi tunc poſſit de facili certificari, &
liquidari, ac ideò non attenditur incertitudo,
12 quæ quotieſcunque ex aliquibus verificari
poteſt non nocet *Magon. d. deciſ. Luc. 20. nu.*
29. Monach. d. deciſ. 40. punct. 7. ſub nu. 59.
Montan. de tutel. cap. 10. num. 24. & ſeqq. ad
31. & Gratian. diſcep. 946. nu. 27. & ſeqq.

Et non omnis incertitudo vitiat contra-
ctum, ſed illa tantùm, quæ eſt ratione loci,
13 & quotæ, vt notant communiter DD. in *d. l.*
3. §. incertam ff. de acq. poſſ. Seraph. deciſ. 264.
nu. 3. immò etiam incertitudo loci, & quotæ

vitiat

vitiat ſolum ea, quæ factum corporeum circa rem requirunt, vt eſt traditio, & poſſeſſio, non autem ea, quæ in ſolo animo conſiſtunt quò ad iuris effectum, vt aditio hæreditatis, & ſimilia, ità diſtinguunt *Imol. in l. locus 26. circa medium verſ. Sed dic melius Caſtr. circa medium verſ. dic ergo verum eſſe Alex. circa finem ff. de acq. poſſ. Bero. conſ. 159. nu. 12. lib. 1.* vndè neque vitiari poteſt donatio, quæ ab
14 animo, & conſenſu perficitur *§. alia verſ. perficiuntur. Inſtit. de donat. d. l. ſi quis argentũ §. vlt. vbi Alex. in Add. ad Bart. C. de donat. & Bart. in l. 1. num. 5. in fine C. de iur. fiſ. lib. 10. Rom. conſ. 295. nu. 1.*

Quod quidem ſtrictius comprobatur, quia ſolùm illa incertitudo in contractibus attenditur, quæ eſt in genere generaliſsimo, & in genere ſubalterno, putà quando promittitur fundus, ſubſtantia, animal, vel quid ſimile genus, quia tunc dando quid minimum de mundo, vt palmum terræ, vel pullum,
15 promittens liberaretur, Sed quando incertitudo reperitur in genere inferiori, quod Dialectici ſpeciem appellant, vt ſi quis promittat rem in genere, quæ habet certos fines determinatos à natura, vel facto hominis, licèt poſsit verificari in pluribus differentibus numero, cùm parùm diſtet vna res ab alia, vt quando promittitur bos, equus, vel quid ſimile, tunc non vitiatur diſpoſitio, vt benè ratiocinatur *Gomeſ. var. reſol. tom. 2. cap. 11. nu. 8. & ſeqq.* Ideò etiam incertitudo loci, & quotæ non poterit vitiare contractum, ne-
16 que obligationem quantitatis certæ, & determinatæ in aliquo fundo, cùm ſiuè aſsignetur res verſus Orientem, ſiuè verſus Occidentem, non adſit differentia notabilis, ſed ſemper valor erit, & eſſe debebit ſcutorum mille, & pro tanta quantitate occupari, vndè contraria procedere poſſunt ſolùm quò ad poſſeſsionem, & traditionem, in quibus terminis loquitur *d. §. incertam, & l. locus 26. ff. de acq. poſſ.* non autem circa contractus, & alia, quæ pro eorum validitate actuale aliquod factum non exigunt ad hoc, vt oriatur efficax actio, ad tradẽdum, prout oritur ſtãte cõtractus validitate iuxtà ſuperius dicta, &c,

Pariter non obſtat incertitudo, quando ex iuris diſpoſitione poteſt res liquidari, quia ius ſemper certum eſt in ſe, & poteſt clarifi-
17 cari per Iudicis declarationem, vndè ſufficit adeſſe certitudinem in mente legis, quamuis contrahentibus adhuc non eſſet cognita, ſed incerta *Magon. deciſ. Luc. 20. num. 10. Ruin. conſ. 170. ſub n. 11. lib. 4. cum alijs per Barboſ. de Axiom. iur. Axiom. 119. per tot.* Sicut, nec
18 quando de facili, & breui tempore poteſt haberi certitudo *Crauett. conſ. 162. nu. 6. Gratian. diſcep. 288. nu. 34. 765. nu. 57. & 766. nu. 8. et Barboſ. d. Axiom. 119.* Nam ſufficit adeſſe certitudinem loci in vniuerſo, vt ſupra declaratum fuit, & ſic locus non poteſt dici incertus, ſtante certitudine quò ad totam ſuperficiem, & prædium deſignatum in vniuer-
19 ſo, cùm ſufficiat certitudo quotæ, relata ad prædium vniuerſum *Tiraquel. de Conſtit. limit. 19. nu. 2. Surd. conſ. 128. n. 19. Gratian. d. cap. 765. nu. 57. et 766. nu. 8. Rot. part. 2. diuerſ. deciſ. 59. nu. 2. et ſeqq.* vbi plures allegat, & benè declarat, &c.

Neque obſtant auctoritates ſupra in contrarium allegatæ quia *DD. in d. l. 3. §. incertã,* in quibus ſe fundant *Barz.* & alij, dicunt quidem, non transferri dominium, nec poſſeſſionem, ſed ex hoc inferri non poteſt, ergo contractus eſt nullus, quia ex contractu non transfertur dominium, nec poſſeſsio, ſed re-
20 quiritur traditio vera, vel ficta per conſtitutum, ſiuè alius modus transferendi, cùm non nudis titulis, ſed traditionibus dominia rerũ transferantur, ſicut ipſamet donatio transfert ſolùm perſonalem obligationem, & actionẽ ad tradendum *l. traditionibus C. de pact.* & in ſpecie donationis *Bart. in l. 1. nu. 3. ff. pro dot. Ancar. conſ. 318. nu. 3. Iaſ. conſ. 149. num. 5. lib. 4.* Et donatio non eſt inutilis, & nulla ex
21 quo quòd res donata non ſit tradita, ſed donans tenetur actione perſonali, & poteſt conueniri ad tradendum iuxta *tex. in l. ſi quis argentum §. vlt. C. de donat.* & ideò patet inferri non poſſe donatio non transfert dominium, ergo eſt nulla, quia donatio de ſui natura dominium non transfert, &c.

Præterea dictæ auctoritates contrariæ loquuntur ad effectum ſolùm translationis dominij, & poſſeſsionis, non autem ad effectum nullitatis, nec dicunt, nullam eſſe donationẽ, ſi benè perpendantur, vt expræſsè ſe expli-
22 cat *Barz.* ibi ità vitiare videtur, vt ex illa poſſeſsio aliqua, vel dominium transferri poſsit, & hæc interpretatio conuenit etiã *Riminald.* qui dùm dicit, talem donationem inutilem conualidari non poſſe, intelligendus eſt quò ad vtilitatem contractus reſpectu poſſeſsio-

nis,

Digitized by Google

nis, & dominij, non autem ſimpliciter, & indiſtinctè quò ad ipſam donationem præſertim dùm allegat *Aret. in d. §. incertam*, qui in hunc ſenſum loquitur, vt dixi ſupra verſ. prędictis tamen &c. Et ſi aliter intelligerentur loquuntur contra communem opinionem, & non ſunt attendendæ &c.

Et prædictis additur, quòd cum dicta donatio facta fuerit ad effectum, vt ſeruiret pro aſſecuratione dotis, & fauore mulieris, vt ha-
23 beat quid repetat, & nè remaneat indotata, nihil obſtat incertitudo fauore dotis ad tradita per *Alex. in l. 1. ff. ſolut. matrim. Magon. deciſ. Luc. 20. n. 31. & 32. cum Additione &c.*

SVMMARIVM In Caput LXIII.

1 *Pons ſuper via publica cuius expenſis ſit reficiendus numeris ſeqq.*

4 *Qui ſentit commodum debet ſentire incommodum n. 11.*

5 *Volens deriuare aquam per viam publicam tenetur facere pontem.*

6 *Seruitus aquaductus non conſiſtit via publica interueniente.*

7 *Conceſſio aquarum per viam publicam intelligitur ſinè aliorum præiuditio.*

8 *Princeps in dubio nunquam intelligitur velle præiudicare tertio.*

9 *Princeps ſemper intelligitur reſcribere prout iuri, & æquitati conuenit.*

10 *Princeps non vult, eius reſcripta ſeruari quatenus iuri, & æquitati repugnant.*

Illuſtriſſimus D. Comes Franciſcus Maria Saxatellus Nobilis patritius Imolenſis pro ſeruitio eius Molendini nuncupati *il Mulino vecchio* ducit aquam per Canale, ſeù formulam viam regalem Romanam Flaminiam in ſuburbio Imolæ interſecantem, cui aquæductui in dicta via publica pons ab antiquo vſquè in hodiernum diem ſemper ſuperſtetit lapideus, ità vt curribus, quadrigis, & quibuſcumq; viatoribu deſeruiret, & Canale prædictum nullum vnquàm retroactis temporibus præſtiterit impedimentum &c.

Quo ponte tandem vetuſtate collapſo, adeò vt ſinè illius refectione tranſitus per ipſam viam neceſſarius reddatur impracticabilis, diſputabatur inter Illuſtriſſimam Communitatem Imolæ ex vna, & dictum Illuſtriſſimũ D. Comitem Saxatellum partibus ex altera, quis eorum ad dicti pontis refectionem teneretur. Et quidem pro dicto D. Comite cõtrà Communitatem videbatur reſponden-
1 dum ex traditis per *Bartol. Capol. tract. de ſeruit. vrb. præd. cap. 70. de ponte, vbi nu. 4.* querens ad quem ſpectet onus faciendi, ſiuè reficiendi pontem ſuper flumine publico, per quem ſit iter tranſeuntibus neceſſarium, ità diſtinguit.

Aut enim (inquit ipſe) eſt pons, qui debet retineri, & cuſtodiri per dominum Ciuitatis,
2 & debet expenſis ipſius domini fieri, & refici, quia ad ipſum dicitur principaliter ſpectare ſicut alia fortilitia &c.

Aut eſt pons, qui nõ cuſtoditur, ſed ſimplex tantùm prò tranſitu, & tunc aut deſeruit om-
3 nibus de Ciuitate, & per omnes de Ciuitate fieri, & refici debet &c. Et iſtud membrum diſtinctionis dicebatur caſui noſtro applicari &c.

Aut deſeruit vni tantùm contratæ, ſeù viciniæ, & illi de illa ſolùm contribuere tenen-
4 tur, ſicut de puteo communi dicitur *argumento l. ſecundum naturam ff. de reg. iur. et c.* qui ſentit onus *eod. tit. in 6. facit l. ædiles cum ibi not. de via pub.* ſequitur *Burſatt. conſ. 142. n. 2. lib. 2.*

Verùm cùm ego eſſem Aduocatus dictæ Illuſtriſſimæ Communitatis, licèt in reliquis obſequentiſſimus dicti Illuſtriſſimi Domini Comitis, & totius illius nobiliſſimæ familiæ Saxatellæ, ab eodem etiam amicabiliter de voto meo conſultus, & requiſitus pro veritate, cùm ipſe tamquàm vir integerrimus, & inter principaliores vnus ex Senatoribus, & protectoribus dictæ ſuæ Cõmunitatis, cuius etiam caput, & pater patriæ, non minus quam alij eiuſdem Ciuitatis nobiliores, & nulli ſecundus meritò appellari, & acclamari poſſet, paruipenderet proprium intereſſe, & publicam vtilitatem, prout tanto viro, & Senatori decet, priuatæ præferret, dicebam iura Communitatis tuendo contrarium, mihi videri reſpondẽdum, ipſum ſcilicèt teneri ad dicti pontis refectionem, quia clarum eſt, quod domi-
5 nus fundi volens deriuare aquam per viam publicam ad eius molendinum, non poteſt per ipſam viã ducere, niſi pontem faciat *Bart. in l. 2. n. 24. ff. de flum.*

Et tantò magis, quia iſte ductus aquæ non po-

poteſt veriſimiliter ortum habuiſſe niſi ex cō-
6 ceſſione Principis, ex quo loco publico inter-
ueniente qualis eſt via publica, & flumen ſer-
uitus aquæductus nō conſiſtit *l. ſeruitutes* 14.
§. *publico loco, et l. fin. ff. de ſeruit.*

Conceſsiones autem aquarum, maximè
cum facultate ducendi per vias publicas, eaſ-
dem perforando, & penetrādo, intelliguntur
7 factæ per Principem, vel Ciuitatem, reſerua-
tis iuribus, & commoditatibus eorum, qui-
bus anteà competebant, & ſinè illorum ali-
quo præiuditio, & grauamine *Iaſ. in l. quomi-
nus 2. ff. de flum. nu. 10. Cæpol. de ſeruit. ruſt.
præd. cap. 4. n. 23. & ſeqq. Pariſ. conſ. 116. nu.
18. 19. lib. 1. Rimin. ſen. conſ. 197. nu. 7. Curt.
iun. conſ. 194. n. 39. Menoch. conſ. 43. n. 2. et 3.
Roland. conſ. 80. nu. 45. lib. 3. Surd. conſ. 321.
nu. 46. et conſ. 447. nu. 33. Maſcard. de probat.*
8 *concl. 123. n. 22.* nunquam enim Princeps in
dubio præſumitur, velle præiudicare tertiò, vt
eſt vulgata concluſio *ex l. 2. §. merito, et §. ſi
quis à Principe ff. ne quid in flum. pub. Gratian.
diſcep. 730. nu. 31.* etiam ſi motu proprio ali-
quid reſcriberet *Bald. in c. ad audientiam de*
9 *reſcript.* quia ſemper intelligitur reſcribere
prout iuri, & æquitati conuenit *Menoch. lib. 2.
præſumpt. 9. per tot.* ità vt ipſe mandet, eius re-
10 ſcripta non ſeruari quatenus iuri, & æquitati
repugnant, & alios lædunt *l. reſcripta C. de
prec. Imper. offer. cum alijs ſimilibus* iuribus al-
legatis *per Gratian. diſcep. 868. n. 19.*

Et ſic in caſu noſtro, quamuis dictus D. Co-
mes habeat ius, & facultatem ducēdi aquam
per dictam viam publicam, illam interſecan-
do pro ſeruitio ſui molendini, ſiuè obtinuerit
à Principe, prout ad eum ſpectat, talia conce-
dere, ſiuè ab ipſa Ciuitate, intelligi debet, du-
modo ipſe pontem faciat de proprio, ad hoc
vt talis conceſsio nemini ſit oneroſa, & quia
ſicuti ex tali aquæductu magnum ſentit com-
modum, & lucrum pro ſuo molendino, quod
aliàs inutile eſſet, ita etiam conueniens eſt vt
ſentiat incommodum, & expenſam refectio-
11 nis, & manutentionis dicti pontis, qui aliàs
neceſſarius non foret, iuxta regulam *l. ſecun-
dum naturam ff. de reg. iur. et c. qui onus eod.
tit. in 6.*

Sed nihilominus his non attentis, licèt iu-
ditio meo in iure veriſsimis, cùm quod com-
mune eſt, communiter negligatur, & fortè
quia repertum fuerit in alijs ſimilibus caſibus
aliorum Ciuium, habentium aquęductum per
vias publicas, expenſam refectionis pontium
pro ſeruitio viæ publicæ fuiſſe factam de pe-
cunijs publicis licèt indebitè per prædicta, nè
dictus D. Comes videretur eſſe deterioris cō-
ditionis aliorum, nō fuit coactus ad dicti pon-
tis refectionem, ſed cùm iubente Illuſtriſsimo
D. Nicolao Abbate Valleotto tunc temporis
Imolę Gubernatore refectus fuerit, Commu-
nitas abſque alia contradictione, vt poſteà
audiui, aquieuit, & expenſam refectionis ſol-
uit de Anno 1652. &c.

SVMMARIVM
In Caput LXIV.

1 *Corpus delicti antè omnia apparere debet, et quomodo probetur.*
2 *Mulieres an, & quando ſint idoneæ teſtes in criminalibus.*
3 *Fuga antè inquiſitionem quale indicium faciat.*
4 *Amor furoris ſpecies, & an excuſet à pœna ordinaria.*
5 *Prouocatus excuſatur à pœna ordinaria.*
6 *Auctor rixæ non excuſatur à pœna ordinaria.*
7 *Auxiliatores poſt delictum qua pœna plectantur n. 8.*
9 *Proceſſus prius terminandus contra contumaces, & poſteà contra carceratos.*
10 *Abſolutio ſolet fieri cum clauſula ex hactenus deductis.*
11 *Carceratio longa quando minuat, vel tollat pœnam.*
12 *Mandatum ad delictum debet probari per veras probationes.*
13 *Mandatum quomodo probetur conjecturis, & quales ſint.*
14 *Conſilium ad delinquendum non eſt punibile niſi pluribus concurrentibus.*
15 *Mandans, vel conſulens non punitur niſi ſequuto delicto n. 6.*
17 *Affectus non punitur niſi ſequuto effectu.*
18 *Delictum mentale ſolum Deum vltorem habet.*
19 *Conatus occidendi cum archibuſio quomodo puniatur.*
20 *Meretrices, et aliæ perſonæ infames repelluntur à teſtimonio.*
21 *Teſtes inueriſimilia, et impoſſibilia deponentes non probant.*
22 *Probatio bonæ vocis, et famæ quid operetur.*

23 Te-

23 *Teſtis licèt vnicus, probat contra producentem.*
24 *Repulſa teſtium quomodo ſit facienda.*
25 *Deffenſio eſt magis fauorabilis, quàm offenſio.*
26 *Teſtes alias inhabiles admittuntur ad deffenſam.*
27 *Iudex quando debeat abſoluere reum.*

DVm eſsē Locumtenens criminalis Imolæ, comiſſo homicidio per Seuerū Codrunchium de Imola in perſonam Domini Iuſtiniani de Bordella de eodem loco, ictu pilæ plumbeæ ex archibuſio exploſæ in dorſo, fui in voto, contra illum contumacem procedendum eſſe ad tranſmiſsionem inquiſitionis, & condemnandum in pænam bannimentorum, Conſtabat enim plenè de corpore delicti, quod antè omnia apparere debet, priuſ-
1 quam ad aliquem actum procedatur, ità vt non poſſit ſuppleri per confeſſionem imputati, ſed probari debeat per recognitionem Notarij, & examen ſaltem duorum teſtium, qui illud viderint preſertim, quando ſumus in delicto facti permanentis, & cuius aliqua veſtigia remanere ſolent *Clar.* § *fin. quæſt.* 4. *Boſſ. tit. de delict. per tot. Ambroſ. proceſ. informat. lib.* 1. *cap.* 1. *per tot. Guaz. ad deff.* 4. *cap.* 1. cum aliquibus ſequentibus *Petr. Cabal. de om. gen. homicid. nu.* 615. *et caſ.* 150. *et caſ.* 255. *per tot.*

Et fuerant examinatæ aliquæ mulieres de viſu, & fama, quæ licèt de iure canonico, quod
2 in Terris Eccleſiæ maximè ſeruandum videtur, in criminalibus regulariter non probent, nō fuit inconueniens illas recipere, tùm quia ab illis ſumpta fuit materia ſaltem inquirendi iuxtà practicam *Ambroſin. lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 24. *et ſeqq.* Tùm etiam, quia cùm eſſemus in delitto, de nocte patrato difficilis probationis dubitabatur, aliundè veritatem haberi non poſſe, & quod nec actu, nec habitu alij teſtes interuenerint, quo caſu admittuntur *Clar.* §. *fin. quæſt.* 24. *verſ.* Sciendum eſt tamen &c.
3 Deniquè fuerat probata fuga, quæ antè inquiſitionem, non ſolum facit inditium ad inquirendum, ſed etiam ad torturam, niſi fugiens poſteà reuertatur *Pract. Papp. for. inquiſ. gloſ.* 1. *n.* 16. *cum Add. Brun. tract. de indic. et tort. part.* 1. *quæſt.* 3. *Clar.* §. *fin. quæſt.* 21. *et Minſing. obſeruat.* 98. *per tot.*

Ex benignitate tamen dicebam, per Eminentiſſimum D. Cardinalem Legatum, cui prout in ſimilibus caſibus moris eſt, votum meum tranſmiſi, poſſe dictam pænam in aliquo mitigari ex duobus, primò quia dictum homicidium, vt ferè omnes teſtes deponunt,
4 ſequutum fuit cauſa Gentilis cōmunis Amaſiæ, cùm amor ſit furoris ſpecies, & aliquandò à pęna ordinaria excuſet *Clar.* §. *fin. quæſt.* 60. *verſ.* Eſt & amor &c. *Petr. Cabal. reſol. crim. caſ.* 223. *n.* 27. *&c. Menoch. de arbitr. caſ.* 328. *per tot.*

Secundò quia pænès dictum Iuſtinianum occiſum, fuit repertum archibuſium canna onuſtum cum cane depræſſo, & rota exoneratum, & nonnullæ mulieres examinatæ pro informatione Curiæ, aſſeruerunt, dictum Iuſtinianū fuiſſe vocatum à dicta Gentili Amaſia, vt pro illa vindictam ſumeret de verbis iniurioſis, paulò antea contra eam prolatis à
5 dicto Seuero, qui ideò creditur aliquò modo prouocatus, & non deliberatè, ſed præcipiti voluntate egiſſe *Petr. Cabal. tract. de om. gen.*
6 *homicid. n.* 106. niſi diceretur, ipſum fuiſſe autorem, & initium rixæ, quo caſu ex hoc capite non poſſet à pęna ordinaria excuſari *Cabal. loc. cit. n.* 112. *& ſeqq.*

Quò verò ad DD. Andreā Poggiolinum, & Ioſephum Veronam pariter de Imola contumaces ex quo poſt dictum homicidium aſſociauerunt eundem Seuerum homicidam, fugientem extra Portam Ciuitatis, ſi conſta-
7 ret de præuia ſcientia, & participatione delicti, nō dubitaſſem, illos eadem pæna plectendos *Clar.* §. *fin. quæſt.* 90. *verſ. primò, et ſecundo Menoch. de arbitr. caſ.* 349. Verùm quia non apparet de dicta qualitate, & quia Seuerus
8 erat ſolus tempore perpetrati delicti, dixi, illos incidiſſe tantùm in pænam extraordinariam *Menoch. d. caſ.* 349. *nu.* 21. & 22. *Guaz. deff.* 33. *cap.* 16.

Et quò ad dictam Gentilem Friziam, pro eadem cauſa carceratam, dicebam, eſſe detinendam in carceribus donec cauſa contra dictos contumaces fuerit expedita, nè ipſi ex-
9 trà carceres inſtruantur de proceſſu, & poſteà ſequuta illorum condennatione, in cōtumaciam eſſe examinandam, & aſſignādas deffenſiones iuxtà practicam, quam docent *Clar.* §. *fin. quæſt.* 49. *verſ.* Sed pone *Petr. Cabal. reſol. crim. caſ.* 75. *n.* 11. *&c.*

Sequūta itaquè cōdemnatione Seueri Codrunchi contumacis in pænam triremium in perpetuum, & confiſcationis medietatis bonorum ex cauſa ſupradicti homicidij, & aſſigna-

gnatis tandem deffenſionibus dictæ Gentili
in negatiua perſiſtenti ſuper prætenſo man-
dato, ſeù conſilio dato d. q. D. Iuſtiniano à
Bordella, de reprimendo audaciam, & petu-
lantiam dicti Seueri Codrunchi, dicebam, il-
lam tanquàm non repertam culpabilem, nec
de iure punibilem, vel ſaltem cum clauſula
10 ex hactenus deductis, vel alio non apparen-
te, eſſe abſoluendam, prout communiter ſer-
uari ſolet *Guaz. deff. 2. cap. 7.* cum alijs per
eum allegatis, præſertim ſtante longa carce-
ratione, quæ quandoquè reis prodeſſe ſolet
non tantùm ad diminutionem pænæ ordina-
11 riæ, ſed etiam ad totalem illius extinctionem
iuxta l. omnes C. de pænis, de quo tamen vidē-
dum *Cabal. reſol. crim. caſ. 142. per tot.*

Non enim conſtabat de dicto prætenſo
12 mandato, de quo per veras probationes ap-
parere debuiſſet *Menoch. de arbit. caſ. 352.*
n. 20. vel ſaltem per coniecturas indubitatas,
quales fuiſſent non cauſa inter principales,
inimicitia capitalis inter dictam Gentilem, &
Seuerum, ſecreta alloqutio cū D. Iuſtiniano,
& ſi delictū ſtatim fuiſſet ſequutum iuxta mē-
tem, & ordinem eiuſdē Gentilis, quibus om-
13 nibus coniunctim nō concurrentibus, nō po-
teſt præſumi mandatum ad delictum, etiam ſi
delinquens eſſet famulus, filius, vel domeſti-
cus prætenſi mandantis, vt per *Anan. conſ. 59.*
n. 2. Dec. conſ. 234. in fine, & Marſil. conſ. 3. n. 9.
& n. 15.

Sicut idem dicendum eſt de prætenſo con-
ſilio dato, de quo non apparuit, nec eſſet pu-
14 nibile niſi pluribus concurrentibus, nempè
quod ſit præſtitum in caſu, qui ſit pęna dignus,
ad malum finem, præcedat ipſum delictum,
& non fuerit reuocatum antè delictum per-
petratum, fuerit efficax, & principalis delin-
quens ob delictum fuerit condemnatus, vt
latè declarat *Menoch. de arbitr. caſ. 351. per tot.*

Quamuis igitur aliquæ mulierculę aſſerant,
ſupradictam Gentilem fuiſſe iniuriatam à Se-
uero, & poſteà ipſam colloquium habuiſſe
cum d. q. D. Iuſtiniano occiſo, conſtat etiam
de rixa præcedenti inter ipſos principales,
quę tollit ſuſpicionem mandati, & ceſſat prin-
cipale requiſitum, vt poſſit mandans puniri,
nempè mandatarius, cùm enim non appa-
reat D. Iuſtinianū à Bordella, cui prætendeba-
15 tur mādatū, dediſſe aliquid mali perpetraſſe,
non poteſt ipſa tanquam mandans, vel con-
ſulens in aliquo puniri, quaſi iſto caſu ceſſet
corpus delicti *Boſſ. tit. de delict. n. 34. & 35.*
Menoch. de arbitr. caſ. 352. n. 20. quando enim
16 mandatarius mandatum exequutus non fuit,
non poteſt mandans pæna ordinaria puniri,
immò nulla pæna, quando ſumus in leui cri-
mine *Menoch. d. caſ. 352. n. 9.* quia ex genera-
li conſuetudine totius Italiæ non punitur af-
17 fectus, non ſequuto effectu, niſi in atrociſſi-
mis, & vbi deuentum fuit ad actus proximos
delicto *Clar. §. fin. quæſt. 92. Gratian. diſcep.*
forenſ. cap. 36. n. 53. & 54. Guaz. deff. 33. cap.
18 *24. & latè Menoch. de arbitr. caſ. 360. per tot.*
& quia mentale delictum non punitur, ſed ſo-
lum Deum vltorem habet *Magon. deciſ. flor.*
88. n. 10. & ſeqq. Et ideò videmus, quod affe-
ctus occidendi aliquem cum archibuſio, quā-
do tamen deuentum fuit ad actum proximū,
19 & factus omnis conatus exonerādi, licèt exo-
neratio non fuerit ſequuta, nec aliqua offen-
ſio punitur ex legibus municipalibus in Statu
Sereniſſimi Magni Ducis noſtri Etruriæ pęna
furcarum, & confiſcationis bonorum, vt te-
ſtatur *Petr. Cabal. reſol. crim. caſ. 152. n. 1.*

Inſuper ex proceſſu deffenſiuo dictæ Gen-
tilis illæ mulieres deteguntur viliſſimæ mere-
20 trices, pauperes, & infames, quæ repellun-
tur à teſtimonio *Clar. §. fin. quæſt. 24. verſ.*
quero etiam &c. maximè cùm non ſolùm in-
uerisſimilia, ſed penitùs impoſsibilia deponāt,
dùm per teſtes ad deffenſam examinatos le-
gitimè citata parte, & fiſco apparet locum,
nempè *il Cātone delle Suore di S. Domenico,* vbi
dictæ mulieres degebant, quando aſſerunt,
audiuiſſe Seuerum iniuriantem dictam Genti-
lem, & ipſam poſteà loqui vidiſſe cum dicto
D. Iuſtiniano, adeò diſtare, & per obliquam
contratam à ianua domus ſuæ, vbi prætendi-
tur fuiſſe iniuriatam, & inſtigaſſe, ac conſi-
lium dediſſe, vt impoſsibile ſit, quod potue-
rint videre, nec aliquos ſermones audire, li-
cèt alta voce fuiſſent emiſſi, & eſt citrà om-
21 nem difficultatem, quod teſtes licèt aliàs ha-
biles inueriſimilia, ac impoſsibilia deponen-
tes, nihil probant &c.

Fuit etiam probata bona vox, & fama di-
22 ctæ Gnetilis, & publica vox, & fama, quod ſit
prorſus innocens à prætenſis per fiſcum, quę
probatio tollit inditium contrariæ malę famę
Clar. §. fin. quæſt. 60. verſ. frequens etiam &c.

Nec quidquam releuant, quæ denuò a par-
te fuerunt capitulata ſuper mala fama, & mo-
ribus dictæ Gentilis, & ad repulſam teſtium
pro

prò illa examinatorum, quia quicquid ſit de
illius vita, & moribus ſatis eſt, quòd non ſit
diffamata de prætenſo delicto, ſed innocens
reperiatur, immò teſtes inducti ſuper dictis
23 capitulis deponunt ad fauorem ipſius Genti-
lis, pro qua plenè probant, licèt eſset vnicus
Magon. deciſ. Luc. 30. nu. 27. Et contra per-
ſonas, vel dicta teſtium pro ea examinatorũ
24 nihil deponunt, quod tamen facere debuiſ-
ſent ſeruata ſolemnitate *l. libellorum ff. de ac-
cuſat.* nempè expræſso loco, & tempore co-
miſſi criminis, propter quod eos repelli
prætenditur, aliàs repulſa dicitur inepta
*Add. ad Marant. part. 4. diſtinct. 1. num. 38.
Clar. §. fin. quaſt. 12. verſ. Adde, & quaſt. 53.*
verſ. in hoc autem, &c. *Magon. deciſ. Flor.
17. num. 18. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 468.
nu. 22.*

Sed quatenus etiàm aliquid contra eam
depoſuiſsent, Iudex tenetur magis credere
25 teſtibus rei, quàm fiſci, & accuſatoris, licèt
eſsent magis idonei, quia deffenſio eſt longè
magis fauorabilis, quàm offenſio *Boſſ. tit. de
deff. nu 8. & 9. Guaz. deff. 29. per tot.* vndè
26 videmus affines, infames, vel aliàs inhabi-
les teſtes poſſe, & debere admitti, ad deffen-
ſam, & ad probandam innocentiam, vt per
Clar. §. fin. quaſt. 24. verſ. Item ſcias, &c.

Cùm itaquè rei in criminalibus ſint abſol-
27 uendi quoquomodo intentionem accuſan-
tis, vel inquirentis Iudicis dubiam reddant
Petr. Cabal. de om. gen. homicid. nu. 319. ità
iuris eſse iudicaui in ſupradicta cauſa, & vo-
tum meum in omnibus prædictis fuit appro-
batum in Curia generali Rauennæ per Emi-
nentiſſimum D. Cardinalem Donghium Le-
gatum a Latere meritiſſimum, integerrimũ,
atquè iuſtitiam ſummoperè colentem, &
cuius præclara geſta integrum volumen exi-
gerent, &c.

SVMMARIVM
In Caput LXV.

1 *EMphyteuta Eccleſia ceſſans per biennium
poteſt expelli.*
2 *Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis.*
3 *Verba ipſo facto, & ipſo iure quid ſignificent.*
4 *Declaratio domini ſufficit ad inducendam ca-
ducitatem ſententia Iudicis, quando ſit ne-
ceſſaria.*
5 *Dominus, an poſſit propria auctoritate emphy-
teutam expellere.*
6 *Mora incurritur per lapſum diei, qui pro ho-
mine interpellat.*
7 *Mora inducitur per extraiudicialem interpel-
lationem.*
8 *Mora fauore Eccleſia inducitur ipſo iure.*
9 *Interpellatio iudicialis ſufficit etiam, ad incur-
rendam pœnam.*
10 *Mora quando celeri ſatisfactione poſſit purgari,
Celeris ſatisfactio quænam dicatur.*
11 *Mora geminata non poteſt purgari.*
12 *Mora quando non poſſit purgari ab emphyteuta
Eccleſia.*
13 *Mora non poteſt purgari in pœna conuentio-
nali.*
14 *Mora non poteſt purgari poſt declarationem
factam à domino.*
15 *Mora poſt executionem factam, non poteſt pur-
gari.*
16 *Dominus an, & quando per receptionem cano-
nis ſibi praiudicet quò ad caducitatem incur-
ſam nu. 17.*

CLara eſt diſpoſitio *tex. in c.* potuit de lo-
cato, per quam Emphyteuta Eccleſiæ,
1 ceſſans per biennium in ſolutione Canonis,
iuſtè poteſt expelli etiam, quod non fuerit in-
terpellatus, niſi celeri ſatisfactione ſibi proſ-
picere ſtuduiſſet, prout ſonant verba textus.

A qua quidem iuris communis diſpoſitio-
ne licèt receſſum videatur in gratiã emphy-
teutæ per pactum expreſſum, quòd non ca-
dat à iure ſuo, niſi per triennium ceſſauerit,
2 prout tale pactum fieri potuiſſe, non eſt dubi-
tandum, & debet attendi, cum prouiſio homi-
nis faciat ceſſare prouiſionem legis, & traditis
in his terminis per *Rot. par. 2. diuerſ. deciſ. 3.
nu. 7. &c.*

Nihilominus cum etiam ex pacto addita
fuerint illa verba *ipſo facto, & ipſo iure* in effe-
3 ctu idem ſignificantia, ſcilicèt quod aduenië-
te caſu, in quo fuerunt appoſita, lex ipſa fa-
ciat executionem *Pract. Papp. de ſpol. poſſ. gloſ.*
ipſo facto, ac indicent, iam ſententiam eſſe
latam à lege, nec aliam Iudicis declarationẽ
requiri *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 990. nu. 8.*
Statim atquè dominus directus animaduer-
tens ceſſationem ſolutionis per triennium,
4 illam ad animum reuocauit, declarando vo-
luntatem ſuam abſquè alia Iudicis ſententia
ipſo iure vtile dominium conſolidatum fuit

Digitized by Google

cum directo, translata poſſeſſio, & factus lo-
cus deuolutioni etiam in emphyteuſi Eccle-
ſiæ, per *tex. in l. 2. C. de iur. emphyt. Rol. conſ.*
8 1. *num. 6. & 7. Add. ad Pract. Papp. loc. cit.*
Aſin. in prax. §. 7. cap. 5. limit. 48. num. 3. &
4. fol. mihi 76. qui etſi videatur velle requiri
ſententiam Iudicis, intelligit, quando ex capi-
te alienationis dominus directus prætende-
ret deuolutionem, ſecùs ſi ex capite non ſo-
lutionis canonis per rationem differentiæ,
quam ibidem aducit ſub num. 4. in fine, &
hanc partem multis relatis firmat *Rot. in Ra-*
uennatenſ. domus Ven. 22. Iunij 1576. *part. 2.*
diuerſ. deciſ. 28. num. 4. & ſeqq. ità vt poſſit
5 propria auctoritate emphyteutam expelle-
re *Gloſ. in d. c. potuit Verb. Expelli, & eadem*
Rot. part. 3. diuerſ. deciſ. 58. lib. 2 Quod ta-
men ego intelligo ſecundum *Aſin. loc. cit.* niſi
emphyteuta factis reſiſtat, & ſe opponat,
quia tunc nè dominus directus videatur ſibi
ipſi ius dicere, cautius aget, ſi auctoritate Iu-
dicis vtatur, &c.

Et antequam attingamus prætenſam pur-
gationem moræ, præſupponendum eſt, illam
fuiſſe multipliciter incurſam, & contractam,
6 primò ſcilicèt per lapſum diei, qui interpel-
lat pro homine ſecundum *tex. in d. c.* potuit,
maximè etiam ſtante iuramento ad tradita
per *Euerard. topic. leg. loc. à vi, & energ. iu-*
ram. nu. 42 & 43. Gratian. diſcep. forenſ. cap.
579. *nu.* 12. Secundò per multas interpella-
7 tiones extraiudiciales, quæ quidem ſufficiũt
ad moram inducendam *Magon. deciſ. Flor.*
103. *& Menoch. de arbitr. caſ. 220. nu. 28. &*
8 *ſeqq.* Tertiò cùm ſimus in Eccleſia, cuius fa-
uore ipſo iure mora contrahitur *Menoch. loc.*
9 *cit. nu. 18. & 19.* Ac deniquè ſtante poſteà
interpellatione iuditiali, quæ ſufficit non ſo-
lùm ad inducendum moram, ſed etiam ad
incurrendum pænam ad notata per *DD. in l.*
nemo ff. de re iud.

Mora autem tot modis contracta, non po-
tuit purgari poſt quatuor menſes, & viginti
dies, primò quia illa celeris ſatisfactio, qua
mediante emphyteuta Eccleſiæ poteſt ſibi
proſpicere de æquitate canonica non obſtã-
te iuramento, quando ius pactis non eſt fa-
ctum deterius, & re integra cùm Eccleſia ſit
ſummoperè cultrix iuſtitiæ, & æquitatis in-
telligi debet de modico tempore poſt bien-
10 nium arbitrio Iudicis, qui animaduertere de-
bet an emphyteuta ſit pauper, vel diues, an
ex negligentia potius, & in contemptum,
quàm ex ignorantia, & impotentia omiſerit
ſoluere, & ſimilia iuxtà facti, & perſonarum
qualitatem, itaut diuitem, & proteruum in
ſoluendo, arbitretur minori tempore eſſe ex-
cluſum à benefitio purgationis moræ, quàm
pauperem, vel ignorantem, quod denotat
tex. in d. c. potuit dùm vtitur illo verb. *ſtuduiſ-*
ſet, quòd omnem diligentiam ſtatim lapſo
biennio adhibẽdam eſſe ſignificat, ad moram
purgandam, vt ibi, per *Gloſ. in verb. Celeri*,
& ità poſt relatas ſex opiniones in hoc arti-
culo iudicem admonet *Menoch. de arbitr. lib.*
2. caſ. 7. in fine, vbi per tot. quæ dicatur cele-
ris ſatisfactio ad hunc effectum purgationis
moræ, & illum omnes alij ſequuntur, quate-
nùs iſtud iudicis arbitrio remittit, &c.

Secundò quia cùm emphyteuta pluriès
requiſitus, & interpellatus fuerit, tàm extraiu-
11 dicialiter, quàm iudicialiter, dicitur eſſe in
mora geminata, quæ nõ poteſt purgari *Gra-*
tian. diſcep. forenſ cap. 708. *num. 21. et cap.*
915. *nu. 9. et cap. 515. nu.* 12.

Tertiò quia in caſu noſtro ceſſat ratio pur-
gationis moræ, quæ fuit ſuccurrere emphy-
teutæ Eccleſiæ eò quod habeat minus tem-
pus ad ſoluendum quàm emphyteuta priua-
ti, qui de iure ciuili non poteſt moram pur-
gare, cùm ex pacto fuerit conuentum de
triennio ad inſtar priuati, vndè nec em-
12 phyteuta Eccleſiæ iſto caſu poteſt moram
purgare, quia habet annum vltrà biennium à
canone conceſſum iuxtà tradita per *Imol. in*
d. c. potuit nu. 19. quod pactum dicitur pars
contractus, & facit, vt verſemur in diſpoſi-
tione hominis, qui potuit in conceſſione rei
ſuæ apponere conditiones, ſibi benè viſas,
13 quo caſu ceſſat omnis purgatio moræ etiam
de æquitate canonica, quæ viget ſolùm in
pæna legali, non autem in conuentionali *Pa-*
riſ. conſ. 19. nu. 246. lib. 2. Rip. in l. ſi inſulam
84. *num. 93. in fine ff. de verb. oblig.* ſequitur
Gratian. diſcept. forenſ. cap 515. *nu. 24. et 25.*

Quartò quia poſt declarationem volunta-
tis domini directi, volentis emphyteuſim eſſe
14 deuolutam, & poſt adeptam poſſeſſionem res
non dicitur ampliùs integra, & non poteſt
mora purgari, niſi conſtet, quod dominus vo-
luntatem mutauerit, canonem recipiendo ſi-
ne vlla proteſtatione *Dec. conſ. 160. in fine*,
et ità tenere omnes teſtatur *Magon. deciſ. Flor.*
61, nu. 10. et deciſ. Luc. 35. nu. 3. et ſeqq.

Quintò

Quintò, quia ſtatim, quod ceſſauit emphy-
teuta à ſolutione canonis, & dominus dire-
15 ctus voluntatem ſuam declarauit, dicitur fa-
cta executio à lege, & non poteſt amplius
mora purgari ad notata per *DD. in d. l. ſi in-
ſulam ff. de verb. oblig. etc.*

Nequè per receptionem canonis pro tẽ-
pore præterito ſibi dominus directus præiu-
dicauit, ſi recepit cum proteſtatione, & ſal-
uo iure caducitatis, nam talis proteſtatio
16 conſeruat ius proteſtantis, nec dicitur con-
traria facto, cùm poſſit ſimul ſtare, vt reci-
piat canonem temporis præteriti, & emphy-
teutam expellat, maximè in Eccleſia, quæ
poteſt vtrunq; conſequi, rem ſcilicèt deuolu-
tam, & canones præteritos *gloſ. in d. c. potuit
in verb.* Expelli poſt medium *Pract. Papp. li-
bel. ad ficti præſtat. gloſ. fictum num. 4. Magon.
deciſ. Flor. 61. nu. 20. et 145. nu. 14. et deciſ.
Luc. 35. nu. 5. 7. et 11. Grattan. diſcep. 302.
nu. 12.*

Doctores, autem qui poſſent in contrariũ
allegari circa hunc articulum receptionis
canonis, loquuntur, vel quando ſumus in
17 priuato, qui iuxta multorum opinionem nõ
poteſt vtrumque conſequi, ſed eligendo re-
ceptionem canonis, excluditur à petitione
caducitatis; vel ſi eſſemus in Eccleſia, quando
recepit etiam canones futuri temporis, ideſt
decurſos poſt iam inductam caducitatem, vel
recepit ſimpliciter ſinè aliqua proteſtatione,
quibus caſibus ſibi præiudicaſset, aliàs ſecùs
per prædicta, & in his terminis intelligi de-
bet *Guid Pap. decis. 171. et decis. seq. per tot,*
cum alijs ab eo allegatis.

SVMMARIVM
In Caput LXVI.

1 *Scriptura priuata quæ requirat, vt præfera-
tur publico inſtrumento nu. ſe.q.*

2 *Qui ſcripturam confecit non numeratur pro
teſte.*

3 *Teſtes ſcripturæ priuatæ debent eſſe omni exce-
ptione maiores.*

4 *Scriptura priuata habet vim ſolum à die reco-
gnitionis, & quando ſecùs nu. 5.*

6 *Recognitio teſtium eſt neceſſaria, vt ſcriptura
præiudicet tertio.*

7 *Teſtes debent attingere tempus, quo ſcriptura
fuit confecta.*

8 *Tempus quando debeat precisè probari.*

9 *Teſtes an ſufficiat ſi dicant habere notam ma-
num partium.*

10 *Pactum, quod ſcriptura habeat vim inſtru-
menti, non præiudicat tertio.*

11 *Scriptura habens vim inſtrumenti vigore ſta-
tuti, præiudicat tertio.*

12 *Libri Mercatorum Florentiæ habent vim pu-
blici inſtrumenti, & hypothecam.*

13 *Libri mercatorum de iure tribuunt ſolùm per-
ſonalem actionem.*

14 *Scriptura à tertio ſubſcripta debet probari or-
do, & mandatum de ſubſcribendo.*

15 *Liber an probet mandatũ de conſignando mer-
ces Sartori.*

16 *Subſcriptio qualis eſſe debeat, vt conſtituatur
hypotheca.*

17 *Scriptura probat etiam in præiuditium tertij,
ceſſante suspicione antidatæ.*

18 *Scriptura probat contra tertium, vbi debitum
non excedit libram auri; Libra auri quot ſcu-
tos contineat.*

19 *Scriptura qualiter recognoſcatur per compara-
tionem.*

20 *Scriptura probat ſinè recognitione, parte non
oppanente.*

21 *Scriptura antiqua probat ſinè recognitione.*

22 *Creditor ex cauſa ſeminis, vel collatici omni-
bus præfertur nu. 25.*

23 *Dominus fundi præfertur omnibus in fructi-
bus.*

24 *Priuilegia conquaſſantur, quando creditores
ſunt æqualiter priuilegiati.*

26 *Fructus recollecti poſt mortem debitoris non
ſunt hypothecati.*

27 *Creditor habens obligationem alterius credito-
ris anterioris in bonis eiuſdem debitoris præ-
fertur ex illo iure anteriori cæteris poſteriori-
bus.*

FRatres de Aleſſijs ſunt preferendi in con-
curſu, de quo agitur, Antonio de Vellis
aduerſario, quia illi ſunt creditores ex publi-
co inſtrumento, & ſolemni, obligatione Ca-
merali vallato, dictus autem Antonius niti-
tur ſola ſcriptura priuata, quæ licèt ſit ante-
rior tempore, cùm non habeat requiſita tra-
1 dita in *l. ſcripturas C. qui pot. in pig.* non poteſt
præferri dicto publico inſtrumento, namque
primò caret ſubſcriptione partium nempè
debitoris, & creditoris omninò neceſsaria,
quando, prout in caſu noſtro, eſt hinc indè
obli-

obligatoria ad probandum aduerſus ſecun-
dum creditorem inſtrumentarium *Odd. conſ.*
100. *n.* 56. *& ſeqq.* cùm alijs plenè congeſtis
per *Genu. tract. de ſcrip. priuat. part.* 1. *quæſt.*
16. *concl.* 3. *num.* 24. 43. *&* 44. *fol. mihi* 69.
& 70.

Secundò caret ſubſcriptione trium teſtiũ,
in quorum numero non computatur ille, qui
2 ipſam ſcripturam de ordine partium cõſcri-
pſit *Genu. d. concl.* 3. *nu.* 8. & inſuper non fuit
probatum, teſtes eſſe omni exceptione maio-
3 res, prout ad hunc effectum prælationis cum
publico inſtrumento hæc qualitas erat de
neceſſitate articulanda, & probanda *Genu.*
loc. cit. num. 11. *&* 12. *Gratian. diſcep.* 391.
nu. 28. *&* 537. *per tot.*

Tertiò dicti teſtes debuiſſent, ipſam illorũ
ſubſcriptionem legitimè citata parte, & iu-
ditialiter recognoſcere, & tunc etiam quò ad
4 vim hypothecæ inciperet tãtùm habere præ-
lationem à die recognitionis, cùm careat vt
ſupra cæteris requiſitis neceſſarijs *Rodriquez.*
de concur. cred. part. 2. *art.* 1. *nu.* 15. *Neguſ. de*
pig. part. 5. *memb.* 2. *n.* 47. *Genu. latè d. concl.*
3. *nu.* 48. *& ſeqq. & Merlin. de pig. lib.* 4. *tit.*
1. *quæſt.* 15. *per tot. Magon. deciſ. Flor.* 122. *per*
tot. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 501. *num.* 14.
cum Add. in fine illius tomi, & cap. 873. *nu.*
18. Si enim haberet cætera requiſita, & eſ-
ſet trino teſte munita retrotraheretur huiuſ-
5 modi recognitio ad tempus confectæ ſcri-
pturæ, & probaret anterioritatem de tempo-
re illius datæ etiam in præiuditium tertij, &
concurſu cuiuslibet publici inſtrumenti, non
ſolùm quò ad ſortem, ſed etiàm quò ad inte-
reſſe promiſſum ab eodem ſortis debitore
d. l. ſcripturas C. qui pot. in pig. & Duran. deciſ.
259. *nu.* 2. *& ſeqq.* cum alijs ſupra allegatis,
qui etiam loquuntur in ſola recognitione ip-
ſius debitoris principalis, quæ quidem illi of-
ficit, & præiudicat, non autem probat, nec
præiudicat tertio, cui medio tempore fuiſſet
ius hypothecæ quæſitum, quia ad hunc effe-
6 ctum vltrà debitoris principalis recognitio-
nem, ipſorum quoquè teſtium eſſet neceſſaria
recognitio *Aret. conſ.* 64. *nu.* 3. *Rol. conſ.* 84.
nu. 11. *& ſeqq. ad finem lib.* 3. *Genu. d. concl.*
3. *nu.* 49. 50. *&* 51. Immò non ſufficit, quod
teſtes ſimpliciter recognoſcant illorum ſub-
ſcriptiones, ſed opus eſt, quod in depoſitione
attingant, & exprimant tempus, quo ſcriptu-
7 ra fuit a partibus ſubſcripta, aliàs non præiu-
dicat tertiò *Bald. conſ.* 198. *n.* 3. *lib.* 1. *Caccialup.*
in l. admonendi nu. 65. *de iure iur. Franch. de-*
ciſ. 95. *nu.* 8. *Odd. d. conſ.* 100. *nu.* 65. *& nu.*
95. *Genu. d. concl.* 3. *n.* 51. Tempus enim de-
8 bet præcisè, & concludenter probari, quan-
do de illo principaliter quæritur, & eſt deci-
ſiuum quæſtionis, prout in caſu noſtro *Gra-*
tian. diſcep. forenſ. cap. 721. *nu.* 33. *cap.* 874.
nu. 44. *& cap.* 948. *n.* 25.

Ac etiam tales teſtes, producti ſuper reco-
gnitione ſcripturę, debent dicere, ſe fuiſſe prę-
ſentes, & vidiſſe, dùm ſcriberetur à partibus,
& quod de illa benè reminiſcuntur, alias nihil
9 probant adeò, vt non ſufficeret, ſi dicerent ſe
habere caracterem ipſarum partium notum,
& familiarem *Add. ad Pract. Pap. for. oppoſit.*
contr. inſtrum. gloſ. vlt. n. 3. *Rot. par.* 2. *diuerſ.*
deciſ. 124. *n.* 1. *Menoch. de arbitr. conſ.* 114. *Ma-*
gon. deciſ. flor. 81. *nu.* 5. *Genu. d. concl.* 3. *nu.* 52.
Gratian. diſcep. forenſ. cap. 235. *n.* 20. *& ſeqq.*
& cap. 710. *n.* 10. 30. *& ſeqq.* vbi quod in ali-
quibus locis aliter ſeruatur de ſtilo, & latius
in cap. 895. *n.* 30. *& per tot.*

Neque obſtat, quod dicta ſcriptura priua-
ta habeat ex pacto, & conuentione partium
10 vim, & efficaciam publici inſtrumenti, quia
cùm careat cæteris requiſitis neceſſarijs, tale
pactum operatur tantùm inter ipſas partes,
& non præiudicat tertio *Mantic. de tacit. &*
ambig. lib. 11. *tit.* 24. *nu.* 6. *Genu. d. tract. lib.* 1.
quæſt. 16. *concl.* 2. *n.* 44. *fol. mihi* 66. quicquid
ſit, quando ipſa ſcriptura priuata non ſolùm
ex conuentione partium, ſed vigore ſtatuti,
vel conſuetudinis haberet vim & efficaciam
11 publici inſtrumenti, quia iſto caſu licèt ca-
reret requiſitis *l. ſcripturas C. qui pot. in pig.* ſe-
cundum multos haberet omnia priuilegia, &
prælationes etiam in præiuditium tertij, pub-
licum inſtrumentum poſterius habentis, vt la-
tè probat *Genu. d. concl.* 2. *nu.* 28. *& ſeqq. fol.*
mihi 65. *Gratian. diſcep.* 171. *per tot.* Sicuti vi-
demus in libris mercatorum Florentię, qui vi-
gore ſtatuti, partitis ſumptis, & exemplatis de
comiſſione Iudicis, habent vim publici inſtru-
12 menti, & continent hypothecam bonorum
debitoris, adeò vt retrotrahatur ad tempus
formatarum partitarum, & in concurſu cum
publicis inſtrumentis attendatur anterioritas
temporis, quod generale eſt in quacumq;
ſcriptura priuata, habente vim publici inſtru-
menti vigore ſtatuti, vel conſuetudinis, vt ſu-
pra *Neguſ. de pig. part.* 5. *memb.* 2. *nu.* 47. *&*
ſeqq.

Digitized by Google

ſeqq. pulcrè *Gratian. deciſ. Marchia* 203. *per tot.* & facit *in cap.* 391. *per tot.* & quò ad parti-
tas librorum ſequitur *Magon. deciſ. flor.* 122.
*n.*9. *& ſeqq.* vbi tamen quòd ad alias ſcriptu-
13 ras priuatas contrarium firmat, non obſtante
dicto ſtatuto, & quòd libri mercatorum, aliàs
ceſſante huiuſmodi ſtatuto tribuant ſolùm
perſonalem actionem, & non hypotheca-
riam, tradit idem *Magon. deciſ. flor.* 76. *n.*7.

Quartò, quia dicta ſcriptura non fuit ab ip-
ſo debitore ſubſcripta, ille enim neſcit ſcribe-
re, ſed à tertiò quodam de illius ordine, &
mandato, vt aſſeruit in ſubſcriptione, quo ca-
ſu, non ſolùm debet quò ad manum, & cara-
cterem recognoſci, ſed etiam debet probari
aſſertus ordo, & mandatum debitoris de il-
14 lam eius nomine ſubſcribendo per duos te-
ſtes, cùm aſſertioni ſolæ ipſius ſubſcribentis
non credatur *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 767.
nn. 56. *& ſeqq. & cap.* 948. *n.* 15 *cum alijs per
Poſt. tract. de manuten. obſer.* 98. *n.* 10. *& ſeqq.
idem Gratian. diſcep* 727. *n.*6. *& n.*14. Et idem
eſt in libro mercatoris, per quem non proba-
15 tur ordo, & mandatum, ſi is, qui recipit mer-
ces, dicat, ſe illas recipere nomine alterius, vt
ſolent facere ſartores in multis locis, nec aſ-
ſertioni talis ſic nomine alterius accipientis
merces, credendum eſt in præiuditium tertij
abſentis, quem non eſt æquum obligari ex
f..cto alterius, niſi aliundè probetur illius, or-
do, & mandatum, vel præſentia *Gratian. di-
ſcep. forenſ. cap.* 171. *n.*8. & latius *in cap.* 727.
*n.*6. *& ſeqq.*

Quintò additur, non conſtare de hypothe-
ca in dicta ſcriptura priuata, cùm ad hoc, vt
poſſet dici conſtituta hypotheca, fuiſſet neceſ-
16 ſarium in ſubſcriptione de illa mentionem
facere, nec ſufficit approbaſſe, & confirmaſ-
ſe quod ſupra ſcriptum eſt quaſi debitum, &
hypotheca ſint diuerſa, vndè approbata ſcri-
ptura per ſubſcriptionem quò ad debitum,
non videtur approbata quò ad hypothecam,
niſi de illa fiat mentio vt voluit *Odd. conſ.* 100.
*n.*66.

Illud tamen non eſt omittendum circa diſ-
poſitionem *d. l. ſcripturas*, quòd cùm omni-
nò fundetur in ſuſpicione fraudis, quę per an-
tidatam comitti poſſet, non haberet locum
quotieſcumq; per veras probationes, vel ſi-
miles coniecturas ceſſaret ſuſpicio antidatæ,
17 quia tunc ſcriptura priuata, etiam ceſſanti-
bus requiſitis *d. l. ſcripturas* probationem fa-
ceret de tempore in præiuditium tertij, & pu-
blici inſtrumenti poſterioris *Gratian. diſcep.
forenſ. cap.* 391. *n.*2. *& ſeqq. & cap.* 964. *n.*28.
et 29. *Magon. deciſ. flor.* 122. *n.*10. *&c.*

Sicut etiam nõ haberet locum, quando de-
bitum in ſcriptura contentum non excede-
ret libram auri, quia tunc duo teſtes ſuffice-
rẽt, nè pro rebus exiguis maximas attritiones
18 homines ſuſtineant, libra autem auri anti-
quitus erat ſcutorum ſeptuaginta duorum,
hodiè verò, cùm aurei noſtri ſint minoris pon-
deris, cõtinet ſecundum aliquos ſcutos nona-
ginta ſex, vel ſecundum alios centum, & ſep-
tem, vel centum, & viginti, idem *Gratia. diſcep.*
51. *n.*1. *et ſeqq.*

Qualiter autem ſcriptura priuata ſit reco-
gnoſcenda per comparationem litterarum,
19 & quomodo ad hunc effectum ſint eligendi
periti *Menoch. de arbitr. caſ.* 114. *per tot Gra-
tian. diſcep. forenſ. cap.* 235 *n.*20. *et cap.* 429.
*n.*9. *Magon. deciſ. flor.* 81. *n.*3. *et per tot.* & om-
ninò *Poſth. de manut. obſer.* 98. *per tot.* Et quod
etiam non recognita, fidem faciat, parte non
opponente, & ſi in termino dato ad opponẽ-
20 dum, nihil datum fuerit, eo elapſo, non poteſt
opponi le defectu recognitionis, & valet ſen-
tentia, etiam nõ facta recognitione, quæ ſem-
per fieri poteſt, quãdo pars opponit *Gratian.
diſcep.* 551. *n.*37. 667. *n.* 10. 944. *n.* 28. cum
alijs per *Poſth. d. obſer.* 98. & ſequitur *Duran.
deciſ.* 18. *n.* 23. *et* 24. Et ſtante temporis anti-
21 quitate, probat ſinè recognitione *Put. deciſ.*
151. *lib.* 1. *Gratian. diſcep.* 653. *nu.* 61. 754.
*n.*23. *et* 857. *n.*19.

Sed redeundo ad caſum noſtrum, quate-
nùs etiam dicta ſcriptura probaret, adhuc fra-
tres de Aleſſijs venirent præferendi, nam illo-
rum creditum eſt ex cauſa ſeminis mutuati, &
bouum, qui terras, ex quibus frumentum, de
22 quo agitur, fuit recollectum, arauerunt, vn-
dè ratione ſeminis, collatici, & expenſarum
culturæ, ipſi ſunt omninò præferendi cuicũq;
creditori, etiam anteriori *Gaſpar. Anton Theſſ.
quæſt.* 29. *n.*2. *et per tot. lib.* 2. *Mareſcott. var. re-
ſol. lib.* 2. *cap.* 76. *n.* 29. *et cap.* 108. *n.*1. *et ſeqq.*
Sicut etiam ſunt præferendi tanquam domini
23 fundi, cùm dominus fundi locati ſit præfe-
rendus in fructibus ex fundo perceptis alijs
creditoribus, habentibus etiam anteriorem
hypothecam, vt latè per *Gratian. diſcep forenſ.
cap.* 25. *per tot.* & latiùs in *cap.* 953. *per tot.* Si
autem iſti creditores priuilegiati ſimul inter

ſe

ſe concurrerent, tunc vtriuſque priuilegia conquaſſarentur, & cæteris paribus eſſet ſer-
24 uandus ordo temporis, & regula qui prior tempore, potior iure, vt videtur firmare *Merlin. de pig. lib.3. tit.1. quæſt.31. et Grattan. diſcep.935. n.37.*

Nequè obſtat, quod etiã aduerſarius prætendat, ſuum creditum eſſe occaſione laborerij bouum, quia illius apocha hoc non expri-
23 mit, neque probatur, quod terræ fuerint cultæ cũ dictis bouibus, vt erat neceſse probare, prout noſtri teſtes hoc benè probant, terras fuiſſe cultas, & ſatas cum dictis beſtijs, & frumento, quod etiam fatetur debitor in inſtrumento &c.

Præterea fructus, ſuper quibus modò ſit concurſus, fuerunt recollecti, mortuo iam debitore communi, vndè ſequitur, quòd cùm
26 dicti fructus nunquam fuerint in dominio debitoris, non poteſt ſuper illis cadere hypotheca, vt benè, & latè comprobat videndum *Surd. dicif.97. n.7. 11. 12. & 13. &c.*

Accedit etiam, quod concurrit obligatio matris ipſius debitoris ad fauorem dictorum fratrum, quæ quidem mater, ſicuti eſt ante-
27 rior pro ſuis dotibus dicto Antonio de Vellis aduerſario, ità etiam ex iure dictarum dotium ipſi fratres de Aleſſijs ſunt præferendi dicto Antonio etiam in cauſa priuilegiato, & illis anteriori ad tradita per *Theſaur. d. quæſt. 29. in fine*, vbi infert ad comodatum ſemen, & refert per Senatum Pedemontanum ità fuiſſe iudicatum.

SVMMARIVM
In Caput LXVII.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Diſtinctio vnius caſus ab altero quid operetur.*
3 *Legatum efficitur caducum per mortem legatarij antè teſtatorem.*
4 *Vnus ex hæredibus an poſſit in ſolidum conueniri pro dote n.5.*
6 *Dos ſoluto matrimonio non dicitur propriè dos.*
7 *Hæres conuentus in ſolidum pro dote repetit à cohæredibus.*
8 *Hæres quando dicatur grauatus, vt cohæredes liberet à moleſtijs.*
9 *Legatarius dicitur quicumq; oſtendit ſua intereſſe legatum præſtari n.21.*
10 *Conditio dicitur appoſita ad reddendum grauamen conditionatum.*
11 *Teſtator ſi non diſpoſuit in caſu, quem cogitauit, dicitur noluiſſe.*
12 *Grauamine expræſſo in vno caſu, & in alio omiſſo, teſtator dicitur voluiſſe grauare tantùm in expreſſo.*
13 *Voluntas non præſumitur vbi non fuit expreſſa.*
14 *Legatum dotis dicitur ademptum ſoluta dote per ipſum teſtatorem.*
15 *Teſtator tradens rem legatam an faciat donationem inter viuos.*
16 *Legato ſoluto per teſtatorem non amplius competit actio contra hæredes.*
17 *Teſtator quid poſteà voluerit non attenditur ſi tempore teſtamenti noluit.*
18 *Diuinari non debemus, & extraneas interpraetationes inducere.*
19 *Legatarius non dicitur ex ſolo intereſſe, niſi eius contemplatione factum ſit legatum, & num.20.*
22 *Ratio non eſt quærenda, cur teſtator tali modo non diſpoſuerit.*
23 *Legatum præſumitur relictum intuitu perſonæ nominatæ, & non aliorum.*
24 *Lucrum dotis efficitur proprium patrimonium viri.*
25 *Coniectura ſuperfluitatis admodum leuis, & infirma.*
26 *Superfluum non dicitur, quod ad maiorem declarationem adijcitur.*
27 *Superfluum non dicitur, quod venit ad declarationem eorum, quæ tacitè inſunt.*
28 *Superfluitas potius tolleranda quàm grauamen tertij.*
29 *Hæres quando dicatur grauatus vti miniſter, & repetat à cohæredibus.*
30 *Hæres qui ſoluit æs alienum, quando fundum æquiualentem habere debeat.*
31 *Miniſter, & executor in dubio quis potius præſumitur quàm grauatus.*
32 *Liberatione legata ad quid hæres teneatur.*
33 *Grauamen in dubio non præſumitur.*
34 *Verbum diuidere communionem ſupponit.*

HIeronimus q. N. tribus hæredibus inſtitutis, fecit tale legatum, *item per ragione di legato laſciò à Madonna Maria ſua Moglie le ſue doti, che importano come diſſe lire 2100. bol. da pagarſeli dall' infraſcricco Antonio ſuo herede ſe ſopraniuerà à detto teſtatore*

Digitized by Google

tore detta Donna Maria, & in ogni caſo, che
detta Donna Maria moriſſe innanzi al detto teſ-
1 *tatore, vuole il detto teſtatore, che la metà delle*
dette doti di detta Madonna Maria à lui ſpet-
tante dopo alla ſua morte, ſi diuidano in tre par-
ti, cioè vna parte all' infraſcritto Antonio di
Giouanni, vna parte a gl' infraſcritti Matteo, e
Caſſiano di Gio. Maria, e l'altra parte à gl' in-
fraſcritti Battiſta, e Matteo di Aleſſandro, &c.

Cùm autem dicta Domina Maria deceſ-
ſerit viuo adhuc teſtatore, dubitatur, an di-
ctus Antonius vnus ex hæredibus inſtitutis,
ſicuti reperiebatur grauatus prælegato dictæ
dotis ſi dicta Maria ſuperuixiſſet dicto teſta-
tori, ità etiam eodem modo intelligatur gra-
uatus in ſecundo caſu mortis antè teſtatorem
reſtituere ſaltem medietatem dictæ dotis hæ-
redibus ipſius Mariæ prædefunctæ, alteram
verò medietatem per ipſum teſtatorem ſu-
perlucratam vigore ſtatuti, inter ipſos hære-
des diuidendā ipſis cohæredibus de ſua por-
tione ſoluere, ac in vtroque caſu Antonium
non eſſe grauatum exiſtimo; in primo enim
caſu cùm fuerit grauatus ſub illa conditione
ſi Maria ſuperuixeret, conſtat, teſtatorem vo-
luiſſe tunc, & eo caſu ſolùm eſſe grauatum,
& non in caſu ſuperuiuentiæ teſtatoris, quē
à primo diſtinxit, quia ſi voluiſſet, in omnem
euentum teneri, non opus erat tali diſtinctio-
ne, ſed ſatis fuiſſet, & facilius ipſi teſtatori
2 dicere ſimpliciter, Antonium teneri pro di-
cto legato dotis abſq; eo, quod dictam condi-
tionem apponeret argumento *l. ſi ijs legatum*
§. ſi ità ff. de condit. & demonſtr. l. vxori vſum-
fructum ff. de vſufr. leg. & conditio ſi euaneſ-
cat nihil ponit in eſſe *l. cedere diem ff. de verb.*
ſignif. l. ſi quis ſub conditione ff. ſi quis omiſ.
cauſ. teſtam.

Quæ quidem conditio etiam erat à lege
ſubintellecta, nam ex iuris diſpoſitione ſi
moriatur legataria, prout in caſu noſtro antè
3 teſtatorem, legatum euaneſcit, & efficitur ca-
ducum, nec tranſmittitur actio ad hæredes
§. ſi eadem res Inſt. de legat. & l. vn. §. pro ſe-
cundo C. de caduc. toll. & ſic patet, hæredes
Mariæ nullam ex dicto legato habere actio-
nem, ad repetendam medietatem dotis con-
tra dictum Antonium, niſi tanquàm contra
vnum ex hæredibus pro rata ſua, &c. licèt
enim ſecundum aliquorum opinionem fa-
4 uore dotis poſſit vnus ex hæredibus in ſolidū
conueniri pro dote, ſalua tamen ei actione
repetendi portiones, tāgentes cohęredibus,
præcipuè vbi ſic conſtat eſſe de mente teſta-
toris *l. cū ab vno ff. de leg. 2. Afflic. deciſ. 332.*
nu. 2. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 16. num. 15.
Nihilominus contraria opinio verior repu-
tatur, vt vnuſquiſque debeat pro rata conue-
5 niri, cùm ipſo iure ſit inter eos diuiſa obliga-
tio iuxtà portiones hæreditarias, licèt defun-
ctus eſſet inſolidum obligatus, niſi expreſsè
conſtet de mente teſtatoris, vt per *Surd. deciſ.*
90. per tot. Franc. deciſ. 581. Gizzarel. deciſ.
50. per tot. & alij relati per Excellentiſſimum
D. Angelum de Accoltis Aduocatum Flo-
rentinum in quodam ſuo reſponſo impreſſo
in cauſa Dominorum de Summaia in cap.
3. de Anno 1642. &c. præterquàm, quod in
caſu noſtro ceſsat omnis fauor dotis, ſoluto
6 matrimonio per mortem vtriuſque coniugis,
nec amplius in effectu, & propriè dos appel-
lari poteſt ad tradita per *Soc. iun. & alios in*
Rub. ff. ſolut. matrim. &c. Et vtcunquè ſit hæ-
redes Mariæ non mouerunt hanc actionem
in ſolidum aduerſus Antonium, qui etiam ta-
7 li caſu poſſet per actionem familiæ herciſcun-
dæ repetere à cohæredibus portiones, eis tā-
gentes, vt firmant *Afflic. Gratian. & alij*, qui
ex aduerſo allegari poſſunt, &c.

Difficultas itaquè verſatur, an cohæredes
Antonij pro hæreditarijs ſuis portionibus
conuenti, habeant actionem ex teſtamento
8 contra dictum Antonium, vt illorum deffen-
ſionem ſuſcipiat, & ſoluendo, eos à moleſtijs
liberet iuxtà *l. ſi filia §. idem Papinianus ff. fa-*
mil. ercīſ.

Et quidem fauore cohæredum videbatur
reſpondendum per *tex. in l. ſeruo legato §. ſi*
teſtator ff. de leg. 1. l. fideicomiſſa §. plerunque,
& §. interdum ff. de leg. 3. eum concordanti-
bus, vbi habetur, quod non ſolum is, cuius
nomen reperitur expreſsum in teſtamento,
9 eſt habendus pro legatario, ſed etiam qui-
cunq; oſtendere poteſt ſua intereſse legatum
præſtari, Cùm itaque in relata facti ſpecie
duplex reperiatur legatum, nempè vnum
reſpectu Mariæ vxoris teſtatoris, quod per
eius obitum iam caducatum eſt, alterum ve-
rò reſpectu cohæredum, quorum nomen, li-
cèt non ſit ſcriptum, tamen quia præcipuè
circa illorum intereſſe verſatur (ſi enim le-
gatum præſtetur ab Antonio ipſi remanent
liberati) dicendum eſt, eos quoque pro lega-
tarijs haberi *Gabriel. conſ. 129. nu. 17. lib. 1.*

Ee Af-

Afflic. deciſ. 240. nu. 9. Mantic. de coniect. vlt.
volunt. lib. 8. tit. 4. nu. 8. Merlin de legit. lib.
2. tit. 2. quaſt. 16. nu. 17. Et hoc legatum
adhuc manet in ſuo robore, quia licèt extin-
cta ſit perſona, in quam verba erant directa,
tamen remanſerunt cohęredes Antonij, quo-
rum contemplatione videbatur relictum le-
gatum, & quorum intereſt præſtari, & ſic
ipſi agere poterunt contra Antonium, vt eo-
rum deffenſionem aduerſus hæredes Mariæ
ſuſcipiat pro medietate, & alteram medieta-
tem illis de ſua portione ſoluat, & ſic integrã
dotem ipſe ſolus reſtituat *d. §. idem Papinia-*
nus, & Bart. conſ. 26. &c.

Verùm, his non obſtantibus, pro Antonio
omninò concludendum exiſtimo, licèt enim
illa conditio *ſi Maria vxor ſuperuiuet* non vi-
deatur, ſimpliciter reddere conditionatum
grauamen Antonij, ſed quò ad ſummam pro
dote ſoluendam, nempe vt ſuperuiuẽte vxo-
re, tota dos ſolueretur, ea verò præmoriente
dimidia tantum, Nihilominus cùm teſtator
legatariam nominauerit Mariam, vtiquè nõ
erat, cur ſuperuiuentiæ conditionem appo-
neret, niſi voluiſſet oſtendere, quod illa præ-
moriente, Antonius non intelligeretur gra-
uatus, cùm aliàs vt dictum eſt, præmoriente
legatario, legatum non debeatur, & ſic præ-
mortua Maria abſq; illa expręſſione, legatum
remanſiſſet caducatum, nec amplius dos poſ-
10 ſet prætendi, niſi pro medietate; igitur dicen-
dum eſt, teſtatorem ideò illam conditionem
appoſuiſſe, vt ſimpliciter redderet conditio-
natum grauamen Antonij *arg. l. ſi quando ff.*
de leg. 1. in prin. l. generali §. 1. de vsufr. leg.
cum ſimilibus, etc.

Quod magis dicendum eſt ex vulgata iu-
ris regula, grauamen iniunctum in dubio nõ
præſumi, & non extendi de perſona ad per-
ſonam, nequè de caſu ad caſum, niſi adſint
coniecturæ valdè probabiles, & neceſſariæ,
ac à lege approbatæ, quæ non ſolum defi-
ciunt in caſu noſtro, ſed potius extant in cõ-
trarium ad fauorem Antonij, & præcipuè il-
la, quæ deſumitur *ex l. vn. §. ſin autem ad de-*
ficientis C. de cad. toll. vbi habetur regula, quod
11 teſtator, ſi expreſsè non diſpoſuit in caſu,
quem cogitauit, & in quo faciliter, ſicut in
alio poterat diſponere, in eo noluiſſe diſpo-
nere præſumitur *Mantic. de coniect. vlt. vo-*
lunt. lib. 3. tit. 19. num. 5. Cùm ergo Hiero-
nimus teſtator in caſu noſtro præ oculis ha-
buerit vtrũque caſum, nempè ſuperuiuentiæ
Mariæ vxoris, & illius prædecedẽtiæ, nec in
hoc, quod ei facillimum fuiſſet, Antoniũ gra-
uauerit, dicendum eſt, quod eum grauatum
eſſe noluerit, ſed hunc caſum iuris commu-
nis diſpoſitioni reſeruauerit, qua æqualiter
honorati ad æqualia onera cenſentur vocati,
&c.

Nequè obſtat, vtrunque caſum ęquè com-
præhendi, in verbis legati, quia omiſſa con-
ſideratione repugnantiæ verborum, reſpon-
detur. Quod immò ex quo vterque caſus re-
peritur expreſſus in verbis legati, & eadem
erat ratio in vtroque, vt exprimeretur, Anto-
nium eſse grauatum, ſequitur, quod expreſ-
12 ſo grauamine in vno, in alio verò omiſso,
teſtator intellexerit, illum tantum grauare in
primo, non autem in ſecundo, v s enim prę-
dictæ regulæ in eo conſiſtit, quod teſtator in
vno caſu grauamen expreſſit, in alio verò ta-
cuit, & ideò grauare noluit, quia eadem erat
ratio, vt etiam in alio grauamen exprimeret,
ſi ità voluiſset *Gabriel. conſ. 96. nu. 35. lib. 1.*
Soc. iun. conſ. 3. nu. 6. & conſ. 114. num. 21.
lib. 1. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 446. num. 9.
& 10.

Nec releuat, tacitam voluntatem expreſsę
æquiparari, quia alia eſt quæſtio, an tacita
voluntas vbi colligi poteſt, ſit æquiparanda
expreſsæ, ab ea, an expreſso vno caſu, &
alio, cuius eadem erat ratio, vt exprimere-
tur prætermiſso, præſumatur in eo tacita vo-
13 luntas, hic verſamur in hac ſecunda quæſ-
tione, & dicimus non præſumi, quod inſit
hæc tacita voluntas, vbi non fuit expreſſio
facta *Peregr. de fideicom. art. 11. nu. 35.* cum
alijs ab eo allegatis, &c.

Altera coniectura pro Antonio vrgens ex
eo deducitur, quòd cùm teſtator antè oculos
habuerit, & conſiderauerit caſum, quo ipſe
ſuperuiuere poſſet vxori, vtique cogitauit,
& deſtinauit de reſtituenda per ſe ipſum hæ-
redibus vxoris medietate dotis, qua reſtituta,
14 ademptum ſtatim fuiſset legatum dotis, &
liberationis cohæredum *l. fideicomiſſa §. ſi rẽ*
ſuam ff. de leg. 3. l. quid ergo verſ. Item agente
ff. de liber. leg. & non de grauando, vel dimi-
nuendo tantùm portionem Antonij, niſi pro-
baretur, teſtatorem non ſolum ius liberatio-
nis, ſed abſolutè illam quantitatem prælegaſ-
ſe, quod nullo modo argui poteſt iuxta *l. cre-*
ditor ff. de liber. leg. ergo teſtator in caſu, quo
ſuper-

ſuperuiueret vxori, non cogitauit de liberandis cohæredibus Antonij, & ipſo tantùm grauando, ſed ſolùm de ſoluendo per ſe ipſum debito de bonis ſuis, & proprio patrimonio,
15 & quando teſtator ipſe viuens præſtat rem legatam, ſiuè faciat legatum tranſire in donationem inter viuos cum ſuis effectibus iuxtà opinionem *Bart. in l. legatum ff. de leg. 2. Afflic. deciſ. 275. nu. 6.* de quo latè *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 251. num. 26. & ſeqq. & cap. 910. nu. 6. & ſeqq. Magon. deciſ. Luc. 28. nu. 10. & ſeqq.* Siuè etiam adhuc legati nomen,
16 & effectum retineat, tamen pro eo iam adimpleto, non amplius competit actio *l. Lucius 1. ff. de leg. 2.* nec amplius contra hæredes peti poteſt *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 570. nu. 37. Magon. deciſ. Flor. 13. nu. 24. & deciſ. Luc. 28. per tot.*

Reſpectu itaquè maioris partis dictę dotis per ipſum teſtatorem ſuperuiuentem reſtitutæ, non eſt dubium, quod legatum fuit ademptum, & omnium portio æqualiter diminuta, ſed idem quoquè dicendum eſt de parte non reſtituta, cùm ſatis ſit, quod teſtator non cogitauerit de grauando Antonium in hoc caſu iuxta ſuperius dicta, ſed putauerit, ſe ipſum totam medietatem dotis hæredibus vxoris prædefunctæ reſtituturum, quam poſteà licèt in totum non reſtituerit, fuit per accidens ex indulgentia ipſorum hæredum vxoris, non petentium, ad quem caſum, licèt potuerit aduertere, non eſt credendum ad eum, tanquam de accidenti applicuiſſe, & voluiſſe ſuam diſpoſitionem, & voluntatem (ſi fuiſſet, vt fertur de liberandis cohæredibus Antonij) fundari in contingentia euentus incerti, quo hæredes vxoris illum pro dote non vrgerent, nec obeſt perſeuetatio teſtatoris vſq; ad obitum cum eodem teſtamẽto, licèt videret, hęredes vxoris non vrgere pro integra reſtitutione medietatis dotis, & ſic eum ſenſiſſe, vt adhuc remaneret prælegatum liberationis, ſaltem pro quantitate per eum non reſtituta fauore cohæredum, quia eſſet ſupponere, quod tempore conditi teſtamenti teſtator ſenſerit de liberandis cohæredibus, etiam ſi ipſe ſuperuiueret, quod à veritate alienum
17 ſupra demonſtratum fuit, & eſſet ſuppoſitio de eo, quod principaliter quæritur, & conſequenter concludendum eſt, non attendi, quid poſteà potuerit velle, ſi tempore teſtamenti noluit *Gabriel. conſ. 113. nu. 13. vol. 1. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 3. tit. 11. nu. 22. & c.*

Minus officit, teſtatorem potuiſſe etiam caſu, quo ipſe dotem reſtituiſſet, diſponere, vt Antonius teneretur in ſumma pro dote ſoluta arg. *l. tres tutores in fine ff. de admin. tut.* Quia ſi ei fuiſſet cordi, quod dicitur, & ſenſiſſet de grauando Antonio etiam in caſu, quo ipſe dotem reſtitueret, debuiſſet hoc in teſtamento exprimere, & diſponere, cùm communis, & prudens norma teſtandi ſit, ità teſtari, & diſponete, quaſi non amplius teſtator teſtaturus, & diſpoſiturus ſit, & ità mentem ſuam exprimere, vt non opus ſit extraneis
18 interpræetationibus, cùm autem nullum inditium habeamus de prædicta mente, nõ debemus diuinari, & extraneas interpretationes admittere vulg. iurib. argumentum enim d. l. tres tutores procederet, quoties poſt teſtamentum factum aliquid inopinatum accideret, quod huic ſpeciei applicari non poteſt per ſupradicta, &c.

Reſtat modo reſpondere contrarijs adductis ſupra, ad oſtendendum, quod cohæredes Antonij poſſint dici legatarij, & eis competat actio ex teſtamento, vt illos liberet à dicto debito dotis, Vndè pro reſpõſione animaduertendum eſt, quod ad hoc, vt quis dici poſſit legatarius, non ſufficit oſtendere, ſua inte-
19 reſſe legatum præſtari, ſed neceſſe eſt ſcire an, & quatenus eius contemplatione ſit relictum, nam plerunque euenit multorum intereſſe id, quod relinquitur, ſed teſtatorem voluiſſe vni tantùm honorem habitum, multumq; intereſt, cui voluerit proſpectum, cuiuſquè contemplatione teſtator reliquerit *d. l. fideicomiſſa §. plerunque, & §. interdum*, & ſic duo copulatiuè requiruntur, ſcilicèt, quod
20 interſit, & quòd eius contemplatione, & gratia relictum ſit legatum *gloſ. in l. 3. §. conſequenter verbo Creditoris ff. de lib. leg. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 446. nu. 18.*

Cùm igitur non oſtendatur, teſtatorẽ voluiſſe in ſupradicto caſu, proſpectum habere cohæredibus, immò nullam eorum contemplationem habuiſſe, probatum ſit, non eſt cur ſe legatarios prædicent, etſi de illorum intereſſe agatur, vndè iura allegata in contrariũ, vel non faciunt ad rem, vel potiùs retorquẽtur. In caſu verò *Bart.* teſtator nullam loci
21 habuit rationem, vndè nil mirum, ſi Eccleſia eo deſtructo in alio debeat ædificari in hono-

rem Beatæ Virginis, cuius intuitu principa-
liter diſpoſuit, & itá auctoritates allegatæ
intelliguntur iuxtà iura, vt ſuprà explica-
ta &c.

Quod verò dicitur, hos caſus integræ dotis,
vel medietatis tantùm reſtituendæ, non eſſe
diſtinguendos, ſed ex identitate rationis, &
effectus eſſe vnum, & idem (eadem namque
ratio liberandi cohæredes à ſolutione dotis
ſemper viget) & conſequenter grauamen
Antonij pro dote præſtanda abſolutè intelli-
gendum eſſe in vtroque caſu. Non obſtat, pri-
mò quia hi caſus ex verbis teſtamenti appa-
rent omninò diſtincti, & ſeparati, ſecundò
quia, vt demonſtratum eſt, teſtator ſibi reſer-
uauit ſecundum caſum medietatis reſtituen-
dæ, nec in eo ſenſit de Antonio tantùm gra-
uando, quo ſtante, non eſt quærenda ra-
22 tio, cur teſtator non item fuerit ſollicitus pro
liberandis cohæredibus eo ſuperuiuente ex
allegatis per *Mantic. lib. 5. tit. 6. nu. 4. & lib. 6.
tit. 14. n. 1. & 2.* & in dubbio legatum cenſe-
23 tur relictum intuitu, & contemplatione per-
ſonæ nominatæ tantùm, & ſic Mariæ, non au-
tem aliorum per *tex. in l. fin. vbi gloſ. C. de
vſufr. cum alijs per Menoch. de præſumpt. lib. 3.
præſump. 28. n. 17.*

Vltimò hæc ex aduerſo coniectura ferri
poteſt ex illis verbis, *Vole detto teſtatore, che
la metà delle doti à lui ſpettante ſi diuida in egual
portione &c.* quaſi videatur innuere aliam me-
dietatem fore reſtituendum ab Antonio, aliàs
dicta verba eſſent ſuperflua, & otioſa, cùm ta-
lis diuiſio à lege ipſa veniat, illud enim lucrū
medietatis dotis effectum fuit patrimonium
24 teſtatoris, & deductum à dote vxoris præ-
mortuæ, tamquàm ſibi debitum, & non pro-
priè vt lucrum *Dec. in l. reprehenda C. de In-
ſtit. n. 7. Gabriel. conſ.* 101. *nu.* 10. *lib.* 1. ergo
non debet, vt ex dote proueniens, conſidera-
ri, ſed de eo iudicandum eſt, pro vt de cæte-
ris bonis ipſius teſtatoris, & conſequenter,
præciſis etiam illis verbis, diuiſionem deno-
tantibus, diuidendum erat inter ipſos cohæ-
redes, niſi dicatur illud operari, vt teſtator
prè occulis habens caſum, in quo poſſet me-
dietatem dotis acquirere, voluerit, ad omnem
dubietatem tollendam, declarare, quod etiam
Antonius in præcedenti caſu grauatus, debe-
ret æqualiter admitti ad huiuſmodi lucrum
iuxtà reg. ſecundum naturam *de reg. iur.*

Præterea, quod coniectura à ſuperfluitate
ducta non eius negotij reputatur, vt cogat à
ſuprà firmatis recedere, & in conflictu aliarū
25 coniecturarum tenuis eſt admodum, & infir-
ma *Mantic. de coniect. lib. & tit. fin. n.* 40. & à
qualibet minima ratione proſternatur, nec
dicitur ſuperfluum, quod maioris expræſſio-
nis gratia adicitur, prout factum fuit in caſu
noſtro *Magon. deciſ. flor. 146. n. 16. & deciſ.
57. nu. 35. Rot. Rom. in Bonon. fideicomiſſi 27.
Nouembris 1637. coram Pirouano in Nouiſſ.
part. 7. deciſ. 248. nu. 20.* & ſuperfluum non
27 eſſe, quod venit ad declarationem eorum,
quæ tacitè inſunt colligitur, ex *l. quæ dubi-
tationis ff. de reg. iur Magon. deciſ. flor. 37.
28 num. 39.* ac potiùs ſuperfluitatem eſſe tolle-
randam, quàm quod inducatur grauamen
tertij contra iuris diſpoſitionem probat idem
*Magon. deciſ. flor. 117. n. 18. & deciſ. Luc. 30.
nu. 24.*

Quinimmò etiam ſi Maria legataria ſuper-
uixiſſet teſtatori, & ſic licèt eſſemus in caſu,
in quo Antonius fuit grauatus ſolutione do-
tis, & in legato non caducato, ſed per eum
implendo, cùm tamen non appareat, teſtato-
rem intellexiſſe eum de proprio teneri, ſed
potiùs voluiſſe, inter ipſos cohæredes æquali-
tatem ſeruare, non extrà tramites iuris eſſet di-
cere, Antoniū tanquàm ſimplicem miniſtrū,
29 & de quo teſtator magis confidebat fuiſſe ele-
ctum, ad ſoluendum dictam dotem de bonis
hæreditarijs in communi, & non de propria
portione, vel ſalua ſibi actione repetendi por-
tiones cohæredibus tangentes per *tex. in l.
cum ab vno ff. de leg. 2. et in l. ſi vni, aliàs l. ſi fi-
lia §. idem Papinianus ff. famil. erciſ.* vbi lega-
to mulieri pro dote fundo, & ſi nollet fundū
30 grauato cohærede pro dote reddenda, ſi
mulier eligat dotem habere à cohærede, dici-
tur, fundum eſſe grauati, quia ſuſtinet æs alie-
num, & quia tale legatum cenſetur factum
contemplatione ſolius mulieris, & non cohę-
redum, ac ideò non eſt mirum, ſi grauatus de-
beat releuari, accipiendo fundum ęquiualen-
tem de bonis hæreditarijs, non vt inquit *tex.
cohæres, qui onus æris alieni ſuſcepit officio Iudi-
31 cis legatum conſequitur, niſi teſtator aliud dixe-
rit* cuius tex. deciſio nam fundatur in ratione
commodi, & incommodi, ſed in eo, quod te-
ſtator cohęredem grauauit intuitu ſolius mu-
lieris, non autem, vt alios cohęredes liberaret,
ac in dubbio quis potius præſumitur mini-
ſter, & merus executor, quam grauatus de
pro-

proprio argumento *l. ſi quis Titio, et l. Lucius §. à te peto ff. de leg. 2.* ſicuti denotant illa verba *da pagarſeli*, quæ adiecta poſt legatum Matrix factum, videntur merum factum nudum miniſterium, & executionem importare, non autem grauamen.

Cùm autem ſupra demonſtratum fuerit, Antonium nõ intelligi grauatum pro medietate dotis reſtituendæ hæredibus vxoris prædefunctæ teſtatoris, tantò magis idem dicendum erit reſpectu alterius medietatis, quæ remanſit in bonis teſtatoris vigore ſtatuti de lucro dotis, nam etiam ſuppoſito citrà veri prę-
iuditium, quod Antonius teneretur pro parte reſtituenda, & ab ipſo teſtatore viuente non reſtituta hæredibus vxoris prædefunctæ, quod non eſt dicendum ex ſuperius firmatis,
32 adhuc tamen nullo modo teneretur pro alia
medietate lucrata ab ipſo teſtatore per *tex. in l. quid ergo §. item agente ff. de lib. leg.* vbi aduerſus hæredem agente debitore, cuius contemplatione ſumma debiti relicta erat creditori cũ hæres nil aliud præſtare debet quàm, vt, aduerſus creditorem deffendat, ſed in caſu noſtro cùm Antonius nec ad huiuſmodi deffenſionem teneatur, quia legatum non probatur factum contemplatione debitoris, & ſic pro liberandis cohæredibus, ſequitur, quod etiam ad nil aliud teneatur, cùm non oſtendatur, teſtatorem voluiſſe, hoc caſu cohære-
33 dibus dotem ſolui ab Antonio, & in dubio
grauamen, & onus non præſumitur *l. vnum ex familia § ſi rem ff. de leg. 2.* Sed potius apparet expreſsè de contrario, cùm teſtator mandauerit medietatem dotis, ad eum ſpectantem, æqualiter eſſe diuidendam inter Antonium, & alios cohæredes, verbum enim di-
34 uidere communionem ſupponit, & indicat,
quod non ſit extrahenda de portione Antonij tantùm, ac diuerſum eſt, cohæredes agere de ſe liberando, & inſuper de maiori emolumento quærendo *ang. l. 1. §. ſicut ff. de acq. plu. arcen. l fin. C. de codicil.* ex diuerſis autem non benè infertur &c.

SVMMARIVM
In Caput LXVIII.

1 *STatutum de iure congrui refertur.*
2 *Clerici poſſunt actiuè vti iure congrui contra laicos.*
3 *Statutum poteſt prohibere, nè Clerici eius beneſitio vtantur.*
4 *Clerici quomodo poſſint iure congrui paſſiuè conueniri n. 5. & 6.*
7 *Statutum loci in quo ſita ſunt bona, debet attendi in iure congrui.*
8 *Ius congrui an habeat locum in rebus feudalibus, & emphyteuticis Eccleſiæ.*
9 *Dominus directus omnibus præfertur in emptione rei emphiteuticæ.*
10 *Pactum affrancadi quid operetur.*
11 *Clericus ſi vendat laico, an poſſit emptor iure congrui conueniri n. 12.*
13 *Denunciatio venditionis fundi cenſiti eſt facienda ab emptore.*
14 *Clericus ſi vendat alteri Clerico, ceſſat ius congrui.*
15 *Ordo ſcripturæ, & verborum quid operetur.*
16 *Conſors præfertur vicino in retractu.*
17 *Conſortes vbi plures ſunt eiuſdem rei, locus eſt gratificationi.*
18 *Vicinus ille admittitur qui magis confinat.*
19 *Præuentio attenditur in æquali iure.*
20 *Amplia etiam ſi non adſit paritas confinium.*
21 *Fundus ruſticus non trahit ad ſe vrbanum, ſed benè è contra.*
22 *Vicinus mediante horto, vel cortili quando admittatur.*
23 *Vicinus an quis dicatur propter actionem, quam habet ad rem vicinam Dominium, vel poſſeſſio requiritur in volente retrahere.*
24 *Ius congrui competit etiam propter vicinitatem à parte retrò.*
25 *Ius congrui an habeat locum in venditione neceſſaria.*
26 *Ius retrahendi competens domino cenſus ceſſat contra vicinos.*
27 *Ius congrui an habeat locum in datione in ſolutum & n. 28.*
29 *Ius congrui an habeat locum in permutatione n. 31.*
30 *Ius conguri non procedi, ſit loco pretij aſſignentur cenſus.*
31 *Permutatio an veniat ſub nomine venditionis, ſiuè alienationis.*
32 *Ius congrui an habeat locum in datione dotis æſtimatæ.*
33 *Ius congrui an habebat locum in diuiſione.*
34 *Diuiſio vicem emptionis, & venditionis obtinet.*
35 *Ius congrui an habeat locum in donatione inter viuos.*

36 *Do-*

36 *Dominium an, & quale requiratur in volente retrahere.*
37 *Grauatus interim dùm poſſidet, poteſt retrahere, nec tenetur reſtituere.*
38 *Ius congrui an, & quomodo poſſit alteri cedi.*
39 *Emphyteuta an poſſit retrahere rem contiguam venditam.*
40 *Ius congrui an habeat locum in venditione conditionali, ſiuè modali.*
41 *Non habet locum in venditione nulla, & ſimulata.*
42 *Nec quando alienatio effectum non habuit.*
43 *Pactum de retrouendendo an, & quomodo faciat ceſſare ius congrui, competens vigore ſtatuti.*
44 *Ius retrahendi competens pluribus ex pacto an, & quomodo poſſit ab vno tantùm intentari.*
45 *Ius retrahendi ſi ille, qui totum retraxit alteri, poſteà vendat quomodo competat.*
46 *Vendēs vnam ex domibus ſuis coniunctis, qualiter poſſit illam retrahere, ſi iure congrui euincatur emptori.*
47 *Ius congrui non competit ei, qui alienationi conſentit tacitè, vel expreſſè.*
48 *Conſenſus an inducatur ex fideiuſſione.*
49 *Cautela ad excludendum ius congrui.*
50 *Ius congrui an excludatur per reſeruationem fruſtuli terræ & n.51.*
52 *Ius congrui impeditur per flumen, & viam publicam.*
53 *Ius cōgrui an impediatur per viam vicinalem, & riuum aquæ.*
54 *Intermedium viæ, vel fluminis non excludit, quando adeſt coniunctio mediante ponte.*
55 *Denunciatio venditionis eſt neceſſaria, licèt conſors, vel vicinus aliundè habeat eius notitiam.*
56 *Vicinus extraiudicialiter requiſitus, ſi dicat nolle emere, excluditur.*
57 *Denunciatio an ſit neceſſaria, quando certum eſt, vicinum non poſſe emere propter eius paupertatem n.58.*
59 *Denunciatio quibus ſit facienda, quando agitur cum pupillo.*
60 *Pupillus non poteſt interpellari ſinè tutore.*
61 *Denunciatio an præſumatur ex curſu temporis.*
62 *Ius congrui præſcribitur ſpatio 30. Annorum.*
63 *Statutum poteſt minus tempus præfigere ad retrahendum.*
64 *Iuri, & facultati affrancandi præſcribitur per 30. Annos.*
65 *Vicinus interpellatus ab emptore poſt lapſum temporis admittitur.*
66 *Ius retrahendi quando decem Annis, vel viginti præſcribatur.*
67 *Ius congrui competit non ſolum contra primum, ſed contra ſecundum, & vlteriorem emptorē.*
68 *Calculus præſcriptionis qualiter faciendus, quādo res fuit à pluribus poſſeſſa.*
69 *Pactum de retrouendendo an exerceatur contra tertios poſſeſſores.*
70 *Pactum de retrouendendo, quando ſunt hypothecata bona, poteſt exerceri contra tertios poſſeſſores.*
71 *Volens retrahere quando teneatur omnia ſimul vendita retrahere.*
72 *Vendens coactus à lege, vel ſtatuto non tenetur habere fidem de prætio, & quomodo hoc intelligatur.*

STante ſtatuto Mutilianæ *lib.2. Rub.41.* quod eſt ferè idem cum ſtatuto florentino *lib.2. Rub.109.* vt nulla perſona poſſit rem aliquam immobilem vendere, nec ſub alio quæſito colore inter viuos alienare alteri, quàm eius cōſorti, & proximiori vicino, & aliter facta vēditio non valeat, nec tepeat, niſi alienare volens eundem conſortem, vel vicinum, medio iure requiſiuerit ad dicendum, an velint emere, & per menſem expectauerit, aliàs ipſe cōſors, vel vicinus non requiſiti, petere poſſint huiuſmodi rem, ſic alienatam ab eo, in quem eſſet facta alienatio ſibi vendi, & concedi quandocumq; pro iuſto prætio, per amicos communes declarando &c.

Pluries in diuerſis caſibus interrogatus infraſcripta adnotanda eſſe cenſui &c.

Primò quod cùm Clerici, & aliæ Eccleſiaſticæ perſonæ poſſint actiuè vti ſtatutis laicorum, quatenus eorum fauorem reſpiciūt, poterunt etiam vti iure congrui, & illud intenta-
2 re contra laicum emptorem pro recuperatione bonorum ipſis vicinis, vel conſortibus
exiſtentibus non requiſitis alienatorum, vt
eſt *tex. in c. conſtitutus de in integ. reſtit. vbi*
Abb. & alij Lap. alleg. 101. *Marant. diſput.* 8.
n.14. & n.47. Tiraquel. de retract. lignag. §.1.
gloſ.8. n.41. & gloſ. 13. n.2. niſi in ipſo ſtatuto
excluderentur Clerici à beneficio retractus,
ſtatuendo, nè illo vti poſſint, nam quamuis
ſtatutum laicorum non poſſit Clericis aufer-
3 rè ius commune, tamen protectionem, &
beneficium eiuſdem ſtatuti auferre poteſt, &
diſpo-

diſponere ne Clerici illo gaudeant, cùm hoc non ſit contrà Eccleſiaſticam libertatem, quia qui impedit beneficium à ſe ipſo proueniens, nemini facit iniuriam, vt benè probat *Tiraquel. d. gloſ.* 8. *n.* 42.

Et ſicuti Clerici, & aliæ Eccleſiaſticæ perſonæ poſſunt actiuè vti iure congrui contra laicum, ità etiam ſi emerint bona à laico non
4 ſeruata dicta forma poſſunt aliquali cum probabilitate paſſiuè conueniri à vicinis, vel conſortibus rei emptæ iure congrui, quia actio, quæ oritur ex dicto ſtatuto, eſt in rem ſcripta, ſequitur, poſſeſſorē retinendo naturā actionū realium, & afficiendo rem ipſam, vndè cùm res tranſeat in Eccleſiam, vel Clericum cùm tali onere, iniecto à lege antequàm, efficiatur Clerici, vel Eccleſiæ poteſt auocari, ſicuti ſi eſſet alteri hypothecata, non enim poterat laicus ſubditus ſtatuto alienare in Clericum, vel Eccleſiam ſinè dicta ſolemnitate, quæ ſi non à Clerico ſaltem ab eo erat implenda, aliàs res tranſit cum vitio ſuo, & poteſt auocari, vt benè, & ſubtiliter probat *Marant. d. diſput.* 8. *n.* 35. *& ſeqq. Gutier. pract. quæſt. cap.* 156. *lib.* 2. *Tiraquel. de retract. lignag. d. gloſ.* 13. *n.* 3. *& ſeqq.* vbi plures allegat, ſequitur *Boer. deciſ.* 231. *n.* 2. Et licèt non nulli teneant,
5 id verum eſſe in ſtatuto, condito ab habente poteſtatem in Clericos, & non in ſimplici ſtatuto laicorum, vt per *Gratian. diſcep. forenſ.*
6 *cap.* 742. *n.* 16. *&* 17. Tamen mihi placet opinio, quod indiſtinctè procedat, etiam ſi ſit ſtatutum, conditum à laicis per iura, & rationes allegatas per *Marant. & Tiraquel. in loc. cit.* & ſequitur idem *Gratian. cap.* 460. *n.* 17.

Pro quo facit quòd cùm ius congrui competat ratione rei, & rem ipſam reſpiciat, & concomitetur, debent circa illud ſeruari ſta-
7 tuta loci, in quo res ipſa ſita eſt, non attentis perſonis contrahentium *Corn. conſ.* 151. *lib.* 3. *& alij per Tiraquel. de retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 1. *n.* 1. *&* 2. *&c.*

Quod quidem ius congrui locum habet etiàm in rebus fæudalibus, & emphyteuticis Eccleſiæ ſi alienentur inter laicos, non adhibita huiuſmodi ſolemnitate, cùm agatur de ſolo præiuditio laicorum circa vtile domi-
8 nium alienatum, & non interſit Eccleſiæ, ſi vicinus veniat ad retractum cum eodem onere, etiam ſi eſſemus in prima conceſſione facta ab ipſa Eccleſia *Tiraquel. d. gloſ.* 13. §. 1. *n.* 8. *&* 9. & alij multi per *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 460. *n.* 26. *& ſeqq.* vbi teſtatur de veriori, & æquiori opinione &c.

Niſi dominus directus vellet ipſe emere,
9 quia eſſet præferendus cuique alteri in emptione rei emphyteuticæ *iuxtà tex. in l. fin. C. de iur. emphyt Capyc. deciſ.* 99. *nu.* 2. *Tiraquel. gloſ.* 3. §. 1. *nu.* 2. *Gratian. diſcep.* 903. *nu.* 1. *& cap.* 957. *n.* 28. *& ſeqq.* intelligendo, quando apud eum remanſit directum dominium, ſecùs autem ſi cōceſſiſſet cum pacto affrancan-
10 di, per quod omne dominium cenſeretur translatum, & facta pura venditio, vt per eundem *Gratian. cap.* 745. *n.* 69. *& ſeqq.*

Si autem Clericus vendat laico, an poſſit emptor conueniri iure congrui maius eſt dubium, cùm Clericus vendens non poſſit adſtringi ad obſeruantiam requiſitionis conſortium, & vicinorum inductæ per ſtatutum laicorum, quod in hac parte videtur compulſiuum perſonarum, & non poteſt inijcere vinculum perſonis vinculum perſonis priuile-
11 giatis, ſed nihilominus continet duo capita, vnum reſpiciens venditorem, dùm illum arctat ad requirendum conſortes, & vicinos, alterum verò reſpiciens emptorem, dùm aduerſus illum concedit actionem conſortibus, & vicinis, non requiſitis, ad auocandum rem emptam pro iuſto prætio, dicendū eſt, quod licèt ſtatutum in primo capite nō poſſit operari effectum ſuum contra Clericum, tamen poſtquàm, & ſtatim res peruenit ad laicum emptorem, immediatè ex ſecundo capite producit effectum ſuum contra laicum poſſeſſorem ſubditum, admittendo vicinum, vel conſortem ad retractum, quia etſi Clericus ex primo capite ſtatuti nō teneatur ſeruare formam illius, tamen laicus emere volens, id
12 procurare debet, aliàs eo ipſo, quod emit, facto ſuo incidit in laqueum ſtatuti, & in priuationem ab eo inductam, & debet pati auocationem rei per ius congrui *Soc. conſ.* 45. *ſuppenitur in facto lib.* 3. *Tiraquel. de retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 13. *n.* 10. *Marant. diſput.* 8. *n.* 50. Sicuti videmus, quod denunciatio futuræ ven-
13 ditionis fundi cenſuati nō eſt facienda à venditore, ſed ab emptore, cuius magis intereſt, rem nō retrahi quàm venditoris *Cenc. de cenſ. quæſt.* 64. *nu.* 31. Niſi Clericus venderet alteri Clerico, quia tunc hinc indè adeſt impedimē-
14 tum, & ceſſat in vtroque capite diſpoſitio ſtatuti ex defectu iuriſdictionis, vt per *Marant. d. diſput.* 8. *n.* 51. *&c.*

Secun-

Secundò notandum eſt, quod cùm ſtatutũ loquatur de requirendo conſorte, & vicino, ſi concurrant ad retractum cõſors, & vicinus, debet conſors tanquàm primò nominatus à ſtatuto admitti excluſo vicino, cùm ex ordine ſcripturæ colligatur mens, & voluntas diſ-
15 ponentis, & ordo verborum denotet ordinẽ intellectus, ac inducat prælationẽ in his, quæ non poſſunt applicari, niſi vni ex nominatis *l. quotiens in principio ff. de vſufr. l. generaliter* §. *quid ergo ff. de fideicom. liber.* cum alijs iuribus per *Euerard. topic. legal. in loco ab ordine nu.* 7. Et quia maius eſt priuilegium conſor-
16 tij, quàm vicinitatis in iure retrahendi, cùm conſors dicatur habere participationem dominij, etiam ſi eſſet conſors tantũ in milleſima, & minima parte *gloſ. in l. dudum C. de contrah. emp. l. 1. C. ſi liberal. Imper. Soc. ſinè hæred. deceſſ.* & latè probat *Grat. diſcep. forenſ. cap.* 526. *nu.* 2. *& ſeqq.* vbi exemplificat de puteo communi, balneo, aditu, fouea, vel fiſtula, & ſimilibus, quaſi omnia iſta ſint portiones domus, quod procedit maximè æquitate attenta idem *Gratian. cap.* 546. *nu.* 4. *cap.* 842. *nu.* 23. & latiùs in *cap.* 874. *per tot.*

Si verò plures eſſent conſortes eiuſdem rei, eſſet locus gratificationi, ità vt ſi alienatio fiat
17 in conſortem minimæ partis, nõ poſſint conquæri alij conſortes, maiorem partem habẽtes, vt in terminis ſtatuti Florentini notat *Bald. in l. 1. C. de com. ſer. manum. Tiraquel. de retract. lignag.* §. 11. *gloſ.* 6. *nu.* 11. qui tamen *num.* 17. alia in contrarium adducit, & vidend. in *Mott. DD. quinque Rot. Flor. lib.* 68. 72. 23. *Iulij* 1590. in cauſa de Guicciardino, & Guidettis, &c.

Et inter plures vicinos admittitur ille, qui habet maius ædificium, & maiorem portionem, ac qui magis confinat, vel ratione lon-
18 gitudinis, vel ratione altitudinis, tanquàm ius potentius habens *Anchar. conſ.* 370. cum alijs per *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 526. *nu.* 1. *et cap.* 745. *nu.* 18. In æquali verò iure atten-
19 ditur præuentio, & præoccupatio, cùm in pari cauſa ſit melior cõditio poſſidẽtis *Caſtr. conſ.* 221. *lib.* 1. *Alex. conſ.* 27. *num.* 9. idem *Gratian. cap.* 742. *nu.* 74 adeò vt iſta præuen-
20 tio tribuat prælationem ſecundum aliquos, etiam ſi non adſit paritas confinium, vt tradit idem *Gratian. cap.* 745. *nu.* 87. & conferunt, quæ ſupradicta ſunt de conſortibus, &c.

Vicinus autem mediante domo præfertur vicino mediante horto, vel cortili tantùm in emptione domus confinantis ab vna parte
21 cum horto, vel cortili vnius, & ab alia cum domo alterius, quia fundus ruſticus non trahit ad ſe vrbanum, ſed vrbanus ruſticum *Afflic. deciſ.* 223. *per tot. vbi Vrſil. in Add.* ſi ta-
22 men non adeſſet coniunctus mediante domo, vel emere nollet, admitteretur coniunctus mediante horto, vel cortili ad retractum *Carpan. ad Stat. Mediol. cap.* 417. *num.* 571.

An autem ius congrui competere poſſit vigore actionis, quam quis habet ad rem, quaſi habẽs actionem ad rem, dicatur ipſam
23 rem habere, & eius reſpectu ſit vicinus tradit *Magon. deciſ. Flor.* 28. *nu.* 4. *& ſeqq.* & negatiuè videtur reſpondendum, cùm ſit neceſſarium dominium rei vicinæ in volente retrahere, vel ſaltem poſſeſſio ex traditis per *Afflic. deciſ.* 338. *& Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 526. *nu.* 14. *& ſeqq.*

Et an competat propter vicinitatem, exiſ-
24 tentem tantùm à parte retro, & non in facie domus, affirmat idem *Gratian. cap.* 742. *num.* 9. *& vidend. in cap.* 903. *num.* 14. *&* 947. *nu.* 16.

Tertiò animaduertendum eſt, quod quamuis ius retractus competat etiam domino cẽſus ex diſpoſitione Bullæ Pij Quinti; ſi vendatur fundus cenſitus eo non denunciato, de quo aliàs dicetur, itàut procedat etiam in
25 venditione neceſſaria, quæ fieret de fundo cenſito per ſubhaſtationem *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 544. *nu.* 39. *& cap.* 784. *nu.* 9. *&* 10. tamen huiuſmodi retractus non habet locum contra proximiores, vel vicinos, nec in concurſu eorum, quibus ex forma ſtatuti
26 competit ſimile ius retrahendi, ſed ipſi præferuntur domino cenſus, aliàs eſſet aperta via fraudibus, & facile eſſet, euitare diſpoſitionem dicti ſtatuti, imponẽdo cenſum ſuper fundo, quem quis vellet alienare ad fauorem illius, cui vellet vendere *Cenc. de Cenſ. quaſt.* 65. *num.* 9. *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 742. *nu.* 60.

Quartò non eſt prætermittendum, quòd cùm ſtatutum loquatur non ſolùm de venditione, ſed etiam generaliter de omni alienatione, ſub quouis quæſito colore inter viuos facta, habebit locum ius congrui etiam in datione inſolutum, quæ reputatur ad inſtar venditionis, ſiuè ſit facta ſponte ab ipſo de-

bitore

bitore, ſiuè à Iudice ſ[illegible] creditori, vel al-
teri extraneo, vt latè probat *Tiraquel. de re-
tract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 14. *nu.* 1. *et ſeqq. Ma-
gon. deciſ. Flor.* 100. *nu.* 2. *Gratian. diſcep. fo-
renſ. cap.* 544. *nu.* 15. *et cap.* 784. *nu.* 9. *et* 10.
niſi ſtatutum loqueretur expræsſè de aliena-
28 tione voluntaria, quia tunc non haberet lo-
cum in neceſsaria, & facta ſub haſta, vt latè
concludit idem *Gratian. d. cap.* 544. *nu.* 21.
et ſeqq. et nu. 41. *et ſeqq. per tot.*

Et quamuis regulariter ius congrui, com-
petens vicinis in caſu alienationis, vel vendi-
29 tionis nõ habeat locum in caſu permutatio-
nis, quaſi non dicatur propriè alienatio, vt la-
tè declarat *Tiraquel. d. gloſ.* 14. *nu.* 28. *et ſeqq.
Afflic. de iure prothom.* §. 3. *num.* 12. *Guid. Pap.
Boer.* & alij per *Gratian. diſcep.* 885. *nu.* 9. vbi
propterea infert, quod non haberet locũ ius
30 congrui, ſi vendatur aliqua res, & pro illius
prætio dentur in ſolutum cenſus, cùm cenſus
dicantur res immobiles, & ideò tunc repu-
tetur potius permutatio, in qua non proce-
dit ius congrui, quàm venditio, &c.

Tamen ſtantibus huiuſmodi dictionibus
generalibus, loquentibus non ſolùm de ven-
31 ditione, ſed de omni alia alienatione ſub
alio quæſito colore facta, dicendum videtur,
comprædhendi etiam permutationem, ac om-
nem alienationem etiam impropriam *Igneus
in l. dudum nu.* 99. *C. de contrah. emp. Anchar.
quæſt.* 39 *nu.* 10. *et* 11. *lib.* 1. *facit Tiraquel.
d.* §. 1. *gloſ.* 7. *num.* 20. *etc.* ſicuti in puncto li-
mitat prædicta idem *Gratian. d. cap.* 885. *nu.*
13. vbi etiam *num.* 10. multos allegat tenen-
tes, permutationem compræhẽdi in ſtatuto,
ſimpliciter loquente de alienatione, &c.

Et quod huiuſmodi ſtatutum procedat
etiam in datione dotis æſtimatæ ea æſtimatio-
32 ne, quæ faciat tranſire dominium in maritũ,
non obſtante quouis fauore dotis *Tiraquel.
d.* §. 1. *gloſ.* 14 *num.* 19. *et num.* 108. *et* 109.
Gratian. diſcep. 745. *nu.* 94.

Ex quibus verbis generalibus videtur
etiam inferri poſſe, ius congrui locum habe-
33 re in contractu diuiſionis, cùm diuiſio non
ſolùm reputetur ſpecies permutationis, & ſit
propriè permutatio *l. cum pater* §. *hereditatẽ
ff. de leg.* 2. *Tiraquel. de retract. lignag.* §. 32.
gloſ. 1. *nu.* 88. ſed etiam vicem emptionis, &
34 venditionis obtineat, vt probatur in *l. cõmuni*
§. *ſi debitor ff. com. diuid. l.* 1. *C. com. vtriuſq;
iud.* & ità ſentire videtur *Tiraquel. loc. cit.* §. 1.
gloſ. 14. *n.* 77. quod etiã corroboratur ex hìs,
quæ ſupra firmaui de permutatione, & da-
tione in ſolutum, & alienatione neceſſaria,
qualis reputatur diuiſio, cùm nemo cogi poſ-
ſit in communione diutius permanere; de
quo tamen principali articulo vidend. *Afflic.
de iure prothom. in Verb. licet etiam,* & alij rela-
ti per *Tiraquel. d. gloſ.* 14. *nu.* 78.

An autem habeat locum ius congrui in
donatione inter viuos, dic regulariter quod
35 non, vt per *Afflic. d. tract. lib.* 3. *nu.* 24 *Tira-
quel. de retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 14. *num.* 90.
Sed ſtãte hoc ſtatuto ita generaliter loquẽte,
videtur dicendum, quod ſic, prout in termi-
nis Statuti Florentini conſuluit *Caſtr. conſ.*
149. *vel* 194. *lib.* 1.

Quintò ſciendum eſt, quod ad hoc vt ius
congrui competat, debet volens retrahere
probare dominium rei ſuæ vicinæ, propter
36 quam prætendit retractum, quod tamen cũ
incidenter deducatur, probatur ex ſola poſ-
ſeſſione, & fructuum perceptione, vndè
emens à minore contra legis prohibitionem
ſinè ſolemnitatibus, cùm non acquirat do-
minium, & præſumatur in mala fide, non po-
tetit retrahere rem ſibi contiguam eo non
denunciato venditam, quicquid aliàs domi-
no putatiuo, & bonæ fidei poſſeſſori compe-
tat retractus, ſicut & ei, qui habet dominium
reuocabile per pactum de retrouendendo
quaſi interim dicatur penès ſe habere purũ,
plenum, & ex omni parte perfectum domi-
nium *Afflic. deciſ.* 338. *nu.* 9. *Tiraquel. de re-
tract. lignag.* §. 1 *gloſ.* 2. *nu.* 34. *Magon deciſ.
Flor.* 91. *nu.* 3. & latè omnia prędicta probat
Gratian. diſcep. forenſ. cap. 526. *nu.* 13. *et ſeqq.
ad* 55.

Idemquè eſt in hærede grauato alteri reſ-
tituere per fideicommiſsũ, donec enim poſ-
ſidet dicitur dominus, & poteſt vti vicinus
37 retrahere, adeò vt etiam poſteà adueniente
tempore reſtitutionis fideicomiſſi nõ tenea-
tur tradere fideicomiſſario rem retractam,
quamuis prętium offerret *Tiraquel. de retract.
conuent.* §. 2. *gloſ.* 1. *num.* 38. *Peregr. de fidei-
com. art.* 10. *nu.* 4. *Gratian. diſcep.* 742. *num.*
27. *et ſeqq. ad* 42.

Quæ quidem vicinitas, dominium, & poſ-
ſeſſio requiritur in volente retrahere de tem-
pore alienationis factæ, nam qui tunc tem-
poris non erat vicinus, non poteſt retrahere,
etiam ſi ſibi cedatur ius retrahendi, cùm non

poſſit cedi niſi cedatur, vel vendatur, etiam
38 res ipſa, cuius ratione competit, quo caſu
rectè procederet ceſſio, & poſſet extraneus,
cui fuerit facta vigore illius retrahere, ac ſi
fuiſſet vicinus tempore factę alienationis rei,
quam vult retrahere, cùm retractus ſit actio
in rem ſcripta, & quamuis non poſſit in aliũ
ſeparatim transferri, tamen cum ipſa re, tan-
quàm ei inhærens rectè transfertur *Tiraquel.
de retract. lignag.* §. 26. *gloſ.* 1. *nu.* 36. *Caſtr.
in l. apud antiquos C. de furt. Gratian. diſcept.
forens. cap.* 752. *nu.* 41. *cap.* 903. *nu.* 2. *et cap.*
978. *nu.* 3. *et seqq.*

Sufficeret tamèn etiam vtile dominium ad
effectum retrahendi, vndè Emphyteuta po-
teſt retrahere rem ei contiguam venditam,
39 niſi concurreret alter vicinus habens rem li-
beram contiguam, quia ille tanquàm habens
ius potentius, eſſet præferendus *Gratian. di-
scep.* 742. *nu.* 32. *et* 460. *num.* 3. *et* 4. *per tot.*
vbi latè quomodo ius congrui procedat in
contractu empytheutico, ſiuè liuellario, cen-
ſuario, conductione perpetua, conceſſione
ad vitam, locatione ad longum tempus, &
ſimilibus contractibus, qui ſapiunt aliena-
tionem, &c.

An autem retractus locum habeat in ven-
ditione conditionali, ſiuè modali nondum
purificata conditione, nec modo impleto,
40 quaſi pendente conditione non poſſit dici
perfecta venditio latè tradit *Tiraquel. de re-
tract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 2. *nu.* 22. *et ſeqq.* cùm
alijs, per *Gratian. diſcep.* 742. *nu.* 33. *et ſeqq.*

Et non procedere in venditione nulla, ac
ſimulata decidit *Afflic. deciſ* 339. quem ibi-
41 dem ſequitur *Vrſil.* alios aducens, & *Tiraquel.
d. tract.* §. 1. *gloſ.* 2. *nu.* 5. *et ſeqq. ad* 16. Sicut
nec quando alienatio fuit inefficax, & effe-
42 ctum non habuit cùm ſtatutum debeat intel-
ligi de contractibus efficacibus, & non de
nullis, quaſi quod caret effectu careat etiam
nomine, & quod nullum eſt, nullum produ-
cat effectum *Tiraquel. loc. cit. nu.* 5. *et ſeqq. ad*
10. *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 752. *nu.* 60. *et
nu.* 75. *et* 76. *etc.*

Sexto notandum, quòd retractus compe-
tens venditori ex pacto, facit ſilere retractum,
qui competit vicinis ex ſtatuto, admitteretur
tamẽ interim vicinus ad retractum donec res
43 manet penès emptorem, & non redimitur à
venditore vigore dicti pacti, ſed poſteà reſo-
luto iure emptoris, reſoluitur ius quæſitum
vicino, & poteſt ab illo auocari per vendito-
rem, donec durat facultas redimendi vigore
pacti, cùm in eum tranſierit affecta dicta con-
ditione, & onere, & ſic in concurſu admitti-
tur potius venditor, retrahere volens vigore
pacti, quàm vicinus vigore ſtatuti, cùm ſibi
licitum fuerit in traditione rei ſuæ apponere
conditiones, ſibi benè viſas, intelligendo
quando huiuſmodi pactum fuit appoſitum
incontinenti in ipſa venditione, antequàm eſ-
ſet ius quæſitum vicinis, ſecùs autem ſi ex in-
teruallo poſt ius perfectè illis acquiſitũ, quia
tunc illi eſſent præferendi, ſicut etiam nè poſ-
ſit fieri fraus ſtatuto admittuntur interim ad
retrahendum cum dicto onere, licèt inconti-
nenti appoſito *Tiraquel. de retract. conuent.* §.
1. *gloſ.* 7. *num.* 1. & §. 2. *gloſ.* 1. *in princ. Gra-
tian. diſcep. forenſ. cap.* 242. *nu.* 33. & 34. &
cap. 978. *nu.* 8. & *ſeqq.*

Poteſtquè ius congrui competens pluri-
bus ex pacto ab vno ſolùm intentari inſoli-
dum, & in totum præſtita cautione de reſti-
44 tuendo alijs portiones ſuas, quatenùs volue-
rint retrahere, & hoc propter ius accreſcen-
di, quod etiam procedit in retractu *Gratian.
diſcep. for. cap.* 330. *per tot. Magon. dec. Flor.* 28.
per tot. vbi etiam quòd ſi ille, qui totum recu-
45 perauerit, poſteà totum alteri extraneo ven-
dat, poteſt primus vigore pacti, non obſtante
diuiſione, dimidiam recuperare, qua median-
te, cùm efficiatur conſors, poteſt alteram di-
midiam, & ſic totum vigore ſtatuti, & con-
ſortij retrahere, pro quo facit *Capyc. deciſ.* 99.
nu. 8. vbi quòd vendens domum coniunctam
46 alteri domui ipſius venditoris ſi vicinus ex
alio latere vincat iure congrui ab emptore,
poterit idem venditor ex nouo iure congrui
reſultante ex hac ſecunda alienatione, quam-
uis neceſſaria auocare, & retrahere, ipsã do-
mum venditam, quatenùs coniungitur alteri
domui ſuæ retentæ, non obſtante primo taci-
to conſenſu, quem videtur præſtitiſſe, ipſam
domum alienando, cùm reſtringi debeat tan-
tùm pro prima alienatione, quam ipſe fecit,
non autem extendi ad caſum, ſi eadem do-
mus per eum alienata, iterum alienetur per
47 emptorem, quicquid aliàs ius congrui non
poſſit intentari ab eo, qui alienationi præſti-
tit conſenſum, ſiuè expreſſum, ſiuè tacitum,
vt latè per *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 672. *per
tot.* vbi etiam ex quibus induęatur huiuſmodi
conſenſus, & renunciatio, & in *cap.* 745. *nu.*
41.

41. & 51. & cap. 520. num. 15. & ſeqq. & an
48 inducatur ex fideiuſſione præſtita in inſtru-
mento venditionis idem *Gratian. cap. 205 nu.
15. & ſeqq. &c.*

Qualiter autem poſſit ius congrui impedi-
ri, & de varijs cautelis ad excludendum vi-
cinos, vt pactum reſſolutiuum, & quòd res
49 habeatur pro inempta caſu, quo retrahatur
*Pet. Cabal. conſ. deciſ. 36. lib. 1. & Tiraquel. de
retract. in præfat. nu. 72. & ſeqq.* vbi loquitur
de cautela ad ſtatutum Florentinum, Et an
impediri poſſit per reſeruationem fruſtuli
terræ, nè res vendita confinet cum vicino, ſtã-
50 te huiuſmodi intermedio, vel vendendo tan-
tùm partem rei non contiguam, ſiuè vnum
prædium non contiguum, & alia pro ſe reti-
nendo, & poſteà eidem emptori dictæ partis
non contiguæ, vel Prædij non contigui facto
vicino ex illa prima venditione alia bona
vendendo in præiuditium antiquorum vici-
norum tradit *Capyc. deciſ. 38. per tot.* Ego in
omnibus hiſce cautelis arbitrarer, quòd ſi bo-
na fide contingant, & ſinè animo fraudandi
51 ſtatutum, vt ſi conſtet de alia vtilitate, & co-
moditate contrahentium ſic cõtrahendi bo-
nas eſſe, & admittendas arbitrio iudicis, cùm
ex ſolo euentu, quòd retractus non poſſit ha-
bere locum, non arguatur fraus, niſi præceſ-
ſerit conſilium, & animus fraudandi ſtatutũ,
ſicuti poſſet præſumi, vbi non appareret de
aliqua vtilitate ſic contrahendi, & ex alijs co-
niecturis, vt colligitur ex traditis per *Tira-
quel. loc. cit. ad finem, etc.*

Septimò ſciendum eſt, quod ius congrui
impeditur per flumen, & per viam publicam
diuidentem vnum prædium ab alio, cùm præ-
52 dia non poſſint dici confinia, ſtantibus huiuſ-
modi intermedijs *l. 4. §. fin. et l. ſeq. §. fin. fin.
regund.* Secùs autem in via vicinali, & ſim-
53 plici aquæ riuo, quæ ſeparationem non in-
ducunt *Bard. tract. de tempor. vtil. et contin.
cap. 16. nu. 10.* vbi refert *Amic. conſ. 81. num.
10. Afflic. deciſ. 62. et Vrſil. in Add.* videtur
idem tenere in via vicinali, de qua non extat
memoria, vel quæ originem trahit à via pu-
blica, & exitum habet in aliam viam publi-
cam, cùm tunc pro publica habeatur, vt aliàs
dicebam in alio propoſito, ſequitur *Capol. de
ſeruit. ruſtic. præd. cap. 3. de via nu. 34. etc.*

Non tamen obſtaret intermedium viæ pu-
blicæ, vel fluminis, quando quis eſſet coniun-
54 ctus domui vicini per pontem, vel aliam ſu-
perficiem, exiſtentem ſuprà viam publicam,
vel flumen, vt notat *Vrſil. d. deciſ. 62. in fine,
etc.*

Octauò ſciendum, quod huiuſmódi ius re-
trahendi competit conſorti, vel vicino, quan-
do eis non fuit denunciata alienatio cum om-
nibus qualitatibus, & circumſtantijs, etiam ſi
55 aliundè ſcientiam, & notitiam habuerint,
quia talis denunciatio requiritur pro forma,
& eſt omninò præmittenda, cùm fiat non ſo-
lùm ad effectum, vt venditio innoteſcat con-
ſorti, & vicino, ſed etiam, vt poſſint delibe-
rare, an velint emere *Bart. in l. denunciaſſe §.
quid ergo ff. ad l. Iul. de adult. Cenc. de Cenſ.
quæſt. 64. num. 19. et 20. Gregor. deciſ. 425.
nu. 7. vbi Add.* cum alijs per *Rot. Rom. in Ve-
tulana Molendini Ven. 12. Ianuarij 1652. co-
ram Otthobono, etc.*

Vicinus tamen, ſiuè conſors extraiudicia-
liter requiſiti à venditore, an velint emere, ſi
reſpondeant, nolle emere, & quòd vendat cui
56 malit, remanent excluſi à retractu, non ob-
ſtante quacunq; forma à ſtatuto inducta, &
non ſeruata, vt in puncto Statuti Florentini,
quod eſt ferè idem cum ſuprarelato, maximè
quò ad huiuſmodi requiſitionem firmauit
*Rot. Flor. per Magon. deciſ. 118. per tot. et deciſ.
40. per tot. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 433. nu.
71. et nu. 93. et cap. 957. nu. 8. et ſeqq.* Ac de
ſcientia præſumpta quando noceat idem *Ma-
gon. deciſ. Flor. 26. nu. 16. et nu. 42. cum ſeqq.*

An autem prædicta denunciatio ſit neceſ-
ſaria, quando vicinus, & conſors eſſent pau-
57 peres, ac nõ haberent vndè ſoluere, & eme-
re, quaſi tũc videatur ſuperflua, pro affirma-
tiua, niſi poſſit conſiderari fraus quòd nomi-
ne alterius vellent retrahere, & ſic vt alijs, nõ
vt ſibi acquirerent, concludit *Gratian. diſcep.
forenſ cap. 433. nu. 83. et 84.* vbi allegat *Ti-
raquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 9. nu. 59. et
ſeqq. et gloſ. 1. §. 5. nu. 3. et 4.*

Pro negatiua verò, dumodò qui ſe fundat
in huiuſmodi paupertate, illam probet, vi-
58 det concludere *Magon. deciſ. Flor. 26. n. 10.
et nu. 30. et 31.* vndè in effectu parùm diffe-
runt, ſi admittamus pro hac opinione impo-
tentiam retrahendi, & pro alia excludamus
fraudem pro alijs emendi, &c.

Et quando agitur cũ pupillo talis denun-
ciato fieri debet illius tutori, vel eo deficiente
59 agnatis, & affinibus quos veriſimile ſit, deſ-
fenſionem, & vtilitatem pupilli non omiſſu-

ros, quo caſu ipſum pupillum afficit, ità vt
tranſacto tempore excludatur à retractu etiã
mediante reſtitutione in integrum, cùm non
adſit ignorantia, ob ſcientiam tutoris, vel
agnatorum, & affinium, contra quos potius
eſſet dirigenda actio Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 957. nu. 1. et ſeqq. et cap. 433. n. 68. Non
60 enim poteſt pupillus interpellari, nec in mo-
ra conſtitui ſinè tutore Montan. tract. de tut.
cap. 30. nu. 106. De quo tamen articulo an
aduerſus huiuſmodi lapſum temporis detur
minori reſtitutio in integrum, vltrà citatos vi-
dend. Tiraquel. de retract. conuent. gloſ. 2. §. 1.
nu. 54. et ſeqq. idem Gratan. diſcep. 26. nu. 24.
et ſeqq. & remiſſiuè Montan. d. tract. cap. 33.
nu. 352. &c.

Atquè huiuſmodi denunciatio licèt ſit ſo-
lemnitas extrinſeca, quæ debuit antè aliena-
tionem interuenire ſtante curſu longiſſimi
61 temporis, præſumitur interueniſſe, quamuis
de illa non appareat, immò ſecundum ali-
quos præſumitur ex ſolo lapſu decennij Me-
noch. de præſump. lib. 3. præſmp. 132. Capyc. de-
ciſ. 16. Soc. iun. conſ. 22. nu. 12. ad 20. lib. 1.
cùm alijs multis per Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 433. nu. 51. ad 61. quamuis in hoc arti-
culo contrarium videatur firmare Magon. de-
ciſ. Flor. 26. nu. 43. etc.

Nonò animaduertendum eſt, quod ius re-
trahendi competens ſiuè ex pacto, ſiuè vigo-
62 re ſtatuti non durat vltrà triginta annos, ſed
ſpatio tanti temporis præſcribitur, nec obſtat
mala fides in eo, qui ſcit ſe teneri reuendere,
cùm ſufficiat illum eſſe paratum quandocũq;
intrà dictum tempus, nec ſit obligatus offerre
non obſtantibus quibuſcunque dictionibus,
perpetuitatem redimendi denotantibus, vt la-
tè probat Tiraquel. de retract. conuent. §. 1. gloſ.
2. nu. 6. &c. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 2. per
tot. & cap. 433. nu. 61. et ſeqq. Magon. deciſ.
Flor. 26. nu. 40. & Rota Rom. in d. Vetulana
Molendini 12. Ianuarij 1652. nu. 4. coram Ot-
thobono, niſi breuius tempus præfigatur à ſta-
63 tuto, vt triennium in ſtatuto Florentino,
quod triennium an interrumpatur citatione,
& perpetuetur per litis conteſtationem Tira-
quel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 10. nu. 81. &
latè in numeris antecedentibus, &c.

Sicuti etiam iuri, & facultati affrancandi
64 præſcribitur triginta annis Duran. deciſ. 426.
nu. 1. et ſeqq. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 745.
nu. 82. & 83. &c.

Si tamen elapſo termino emptor interpel-
latet vicinum, an velit emere, eo comparen-
65 te, & emere volẽte, non poteſt amplius obij-
ci de lapſu temporis, cui interpellans videtur
renunciaſſe Magon. deciſ. Luc. 25. nu. 31.

Et quando emptor alteri vendidit quò ad
ſecundum emptorem præſcriberetur ius re-
66 trahendi ab illo per ſpatium decem annorũ
inter præſentes, & viginti inter abſentes, exẽ-
plo actionis hypothecariæ, quæ à debitore,
& eius hærede non præſcribitur niſi triginta,
vel quadraginta annis, ab extraneo verò em-
ptore bona fide, & cùm titulo poſſidente de-
cem annis inter præſentes, & viginti inter ab-
ſentes Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 10.
num. 11. & §. 36. gloſ. 2. nu. 36. & de retract.
conuent. §. 1. gloſ. 2. n. 3. Carpan. ad ſtat. Me-
diol. cap. 417. nu. 216. Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 742. nu. 14. Boar. deciſ. 182.

Et ſic patet, quod quamuis retractus ſiuè
vigore pacti, ſiuè vigore ſtatuti poſſit inten-
67 tari non tantùm contrà primum emptorem,
ſed etiam contrà ſecundum, & vlteriorem, in
quem fundus perueniat cum onere ſuo Man-
tic. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 32. nu. 44. &
ſeqq. Cenc. de Cens. quæſt. 66. nu. 13. Tiraquel.
de retract. conuent. §. 3. gloſ. 1. in prin. tamen
debet intrà dictum tempus decem, vel vigin-
ti annorum intentari, quando fundus ad plu-
res peruenit, nè obſtet præſcriptio iuxtà præ-
dicta, &c.

Quid autem ſi primus emptor poſſedit ali-
quo tempore, & ſecundus, vel alij alio tem-
68 pore, quomodo tunc ſit faciendus calculus
præſcriptionis, tradit idem Tiraquel. d. gloſ.
10. nu. 18. & Boer. d. deciſ. 182. per tot.

Rota tamen Florentina teſte Magon. deciſ.
per tot. ſeruat quò ad pactum de retrouẽden-
do, non exerceri contra tertios poſſeſſores,
69 ſed tantùm dari actionem ad intereſſe aduer-
ſus promiſſorem, qui alienauit, maximè
quando ſimpliciter, & non verbis reſoluti-
uis fuit conceptum, & facit idem Magon. deciſ.
26. nu. 4. & nu. 29. Cranett. conſ. 12. num. 7.
Alex. conſ. 173. in fine lib. 6. ac in retractu
competente domino cenſus videtur idem te-
nuiſſe Cenc. de Cens. quæſt. 66. nu. 13. et ſeqq.
vbi tamen ſe remittit ad Mantic. loc. ſup. cit.
Quod ego intelligerem, niſi pro obſeruantia
70 dicti pacti eſſẽt expreſsè obligata bona, quia
tunc vigore dictæ hypothecæ crederem, pa-
ctum poſſe exerceri contra quemcunq; per-
ue-

uenerint bona, cùm ſemper tranſeant cum oneere ſuo vulgatis iuribus, &c.

Decimò, & vltimò ſciendum eſt, quòd vi-
cinus,conſors, conſanguineus, dominus cen-
ſus, & quilibet alij, quibus competat retra-
ctus, ſi voluerint illo vti, non poſſe,niſi retra-
hant omnia ſimul vnico pretio vendita quã-
71 do ſunt adinuicem pars, & membra, vel ac-
ceſſoria, ſiuè ratione offitij coniuncta ſi ad-
uerſarius aliter non conſentiat, vel niſi res ſi-
mul venditæ eſſent omninò ſeparatæ, quia
tunc poſſent pro parte tantùm cenſita, vel vi-
cina retrahi,alijs omiſſis *Cenc.de Cenſ. d.quæſt.
66.nu. 101.& per tot Magon. dec. Flor.29.per
tot.Gratian. diſcep. forenſ. cap. 745.nu. 65.&
cap. 947.per tot.*

Et debet volens retrahere, pretium offer-
re, quia quando quis à lege, vel ſtatuto cogi-
tur alteri vendere, intelligitur ſoluto pretio,
72 de quo non tenetur fidem habere, vel expe-
ctare *Gloſ. in l. 1. Verb. Neceſſitatem C. de com.
ſer. manum*, cum alijs per *Tiraquel. de retract.
lignag.* §. 3. *gloſ.* 3. *nu.* 1. *facit Gratian. diſcept.
forenſ. cap.* 742. *nu.* 43. vbi an, & quando ſit
opus depoſito, & quando fieri poſſit com-
penſatio, &c.

Id quod intelligendum puto, quando ipſe emptor ſoluerit integrum pretium, nam ſi habuerit dilationem ad ſoluendum, vicinus retrahens debet eodem commodo gaudere, aliàs non eodem, ſed maiori pretio diceretur redimere, quia ſicuti ſolutio antè tempus cenſetur aliquid plus continere, ità dilatio ſolutionis reputatur quędam diminutio pretij; iſto tamen caſu primus emptor ſequuto retractu remanet liberatus à promiſſione pretij verſus venditorem, & in eius locũ ſubrogatur ipſe retrahens, contra quem debet venditor agere, licèt eſſet difficilioris exactionis, & non ità probatæ fidei prout emptor, cui credidit de pretio fortè non crediturus retrahenti, quia hoc ſibi debet imputare, cùm debuiſſet præcogitare futurum retractum, vt latè declarat idem *Tiraquel. d. tract.* §. 1. *gloſ.* 18. *num.* 32. *& ſeqq. ad* 50. *& Alb. Mandel. conſ.* 107. *per tot.*

Verùm in ſupramemoratis noſtris ſtatutis ad tollendas plures difficultates, & ad obuiãdum fraudibus, quæ comitti poſſent circa pretium iuxtà latè tradita per eundem *Tiraq. d. gloſ.* 18. *per tot.* fuit prudenter ſancitum, quod emptor teneatur reuendere vicino pro iuſto pretio, per amicos commune ſtatuendo nulla habita ratione ad pretium in prima alienatione contentum, &c.

SVMMARIVM
In Caput LXIX.

1 *Bona immobilia Eccleſiæ ex quibus cauſis alienari poſſint.*

2 *Solemnitates quæ requirantur de iure ciuili in alienatione rerum immobilium Eccleſiæ, & quæ de iure Canonico nu. 3. & 4.*

5 *Subhaſtatio non eſt neceſſaria de iure canonico.*

6 *Vtilitas Eccleſiæ dicitur iuſta cauſa alienationis*

7 *Vtilitas euidens æquiparatur neceſſitati.*

8 *Vtilitas ſufficit tempore contractus.*

9 *Eccleſia an reſtituatur in integrum ſtante læſione.*

10 *Beneplacitum Apoſtolicum non ſupplet defectũ cauſæ.*

11 *Cauſa iuſta alienandi quando dicatur adeſſe.*

12 *Vtilitas debet probari per teſtes, & non ſufficit extraiudicialiter.*

13 *Citatio Rectoris requiritur in probatione vtilitatis Eccleſiæ.*

14 *Citari ſemper debet qui ex actu lædi poteſt.*

15 *Conſenſus patronorum, et parochianorum requiritur in diſmembratione beneficij.*

16 *Vtilitas euidens facit valere alienationem ſinè ſolemnitatibus.*

17 *Vtilitas euidens nõ debet conſiſtere in momento, ſed conſiderari ex anteriori, et poſteriori tempore.*

18 *Alienatio ex iuſta cauſa, et bona fide, ſiuè ex neceſſitate non facit alienantem incidere in pænam.*

19 *Alienatio habet implicitum ſtatum validitatis ſtante vtilitate Eccleſiæ.*

20 *Contractus fauore Eccleſiæ, et minoris claudicat.*

21 *Beneplacitum Apoſtolicum requiritur in alienatione immobilium Eccleſiæ.*

22 *Eccleſia poſt impetratum beneplacitum Apoſtolicum, quod retrahitur, non poteſt à contractu recedere nu. 24.*

23 *Beneplacitum Apoſtolicum an, et quomodo operetur antè probationem vtilitatis.*

24 *Alienatio facta reſeruato beneplacito, interim dicitur imperfecta.*

25 *Beneplacitum Principis reputatur pro impoſſibili.*

26 *Le-*

26 *Legatum cum onere impetrandi aliquid à Principe debetur reiecto onere tanquàm impoſſibili.*
27 *Impoſſibilitas quando vitiet contractus, ſiuè vltimas voluntates, vel habeatur pro non appoſita.*
28 *Beneplacitum Apoſtolicum an, & quando ex lapſu temporis præſumatur nu. 30. & 32.*
29 *Solemnitates omnes præſumuntur ex lapſu centum annorum.*
31 *Negatiua beneplaciti non adhibiti non probatur ex inſpectione actorum.*
33 *Solemnitates non requiruntur in bonis, quæ ſint ſolita locari.*
34 *Conſuetudo locandi bona Eccleſiæ quomodo ſit probanda.*
35 *Vtilitas Eccleſiæ requiritur non Rectoris, cui detur pecunia.*
36 *Conſuetudo in Emphyteuſim concedendi bona Eccleſiæ non poteſt alterari.*
37 *Bona Eccleſiæ non poſſunt tranſire in manum mortuam ſinè beneplacito Apoſtolico.*
38 *Res ſterilis, & modicæ conſiderationis poteſt in Emphyteuſim concedi etiam conſanguineis cũ ſolo conſenſu Epiſcopi nu. 39.*
Epiſcopus Eccleſiæ alienantis, non Epiſcopus loci, in quo ſita ſunt bona alienanda, vel vterque debet auctoritatem interponere.
40 *Res quando dicatur exigui valoris, & modicæ conſiderationis.*
41 *Dos ſcutorum mille olim pro magna, hodiè pro minima reputatur.*

LIcèt de iure ciuili non ſit permiſſum alienare res immobiles Eccleſiæ, niſi in certis caſibus, vt ex cauſa pietatis pro redẽptione captiuorum, vel pro alimentis pauperum tempore penuriæ magnæ, vel ex cauſa neceſ-
1 ſitatis pro debito Eccleſiæ perſoluendo, ſiuè ex cauſa vtilitatis, *vt in l. ſancimus, & in Auth. hoc ius porrectum, ac in l. iubemus C. de ſacroſanc. Eccl. vbi gloſ. in Verb. Inſcribatur Oinot. in* §. *ſacræ n* 8. *Inſtit. de rer. diuiſ.* & tunc multæ ſolemnitates requirantur &c.

Primò vt vrgeat debitum, quod ex mobili-
2 bus, & fructibus ſolui non poſſit &c.

Secundò vt detur priùs ipſi creditori res immobilis loco pignoris, ad hoc vt ſibi de fructibus ſatisfaciat, ſi ità velit accipere &c.

Tertiò quod Rector, ſiuè Abbas apud Epiſcopum iuret verè exiſtere debitum, nec ex mobilibus ſolui poſſe &c.

Quartò quod per viginti dies res venalis publicè notetur, & plus offerenti deliberetur, ac pretium omnibus modis in vtilitatem Eccleſiæ cedat pro debito &c.

Quintò vt ſuperindè conficiatur ſcriptura &c.

Sextò quod emptore nõ reperto res æſtimata detur in ſolutum creditori pro decima parte pluris pretij æſtimationis ipſius rei &c.

Septimò quod interueniat cõſenſus Epiſcopi, & maioris partis Cleri &c.

Octauò quòd creditor probet id, quod credidit in vtilitatem Eccleſiæ proceſſiſſe &c.

Nonò quod vendatur res mediocris inter alias inſpecta qualitate, quantitate, & onere &c.

Decimò quòd res magni pretij pro paruo debito non vendatur, quæ omnia decem requiſita notantur in *Auth. hoc ius* porrectum iuxtà *gloſ. C. de Sacroſanct. Eccl.*

De iure tamen Canonico, cui in hoc ſtandum eſt, tot ſolemnitates non requiruntur, ſed ſufficit ſolemnitas, & forma tradita *in c. ſinè exceptione* 12. *quæſt.* 2. *& in c. dudum de reb. Eccl. non alien.* vt ſcilicet interueniat tra-
3 ctatus, & cauſæ cognitio an expediat Eccleſiæ alienatio, ſecundò auctoritas, ſiuè decretum Epiſcopi, tertiò conſenſus Cleri, ſiuè capituli ſi agatur de alienatione rei immobilis Collegiatæ, ſi verò de alienatione rerum alicuius Monaſterij conſenſus Epiſcopi, Abbatis, vel Abbatiſſæ, & Monacorum, vel Monialium, & ſi agatur de alienatione rerum alicuius Parocchialis Eccleſiæ conſenſus Epiſcopi, & Presbyteri, ſiuè Rectoris illius Eccleſiæ abſque alio tractatu. *Guid. Pap. deciſ.* 149. *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 452. *nu.* 9. *& ſeqq. Oinot. in* §. *Sacræ n.* 9. *Inſtit. de rer. diuiſ. Pract. Papp. in libel. act. real. gloſ. veris, & legitimis n.*48. *Capyc. deciſ.* 16. *in prin.* & ex profeſſo de alienatione bonorum Eccleſiaſticorum tradit *Borgn. deciſ.* 30. *per tot. part.* 2.

Duo enim requiſita tantùm de iure cano-
4 nico copulatiuè requiruntur, vt valeat huiuſmodi alienatio, ſoleminitas, ſiuè forma requiſita, & iuſta cauſa *c.* 1. *de reb. Eccl. non alien. Rot. part.* 2. *diuerſ. deciſ.* 160. *nu.* 1. *& deciſ.* 178. *n.* 1.

Et in ſpecie quòd non ſit neceſſaria ſubhaſtatio requiſita de iure ciuili in *d. Auth.* hoc
5 ius porrectum, attento iure canonico, quòd vbiquè, & in vtroque foro ſeruari debet in hac materia tradit *Poſth. in tract. de ſubhaſt.*

Inſpec.

Inſpet. 2. n. 13. & latè de conſuetudine teſta-
tur *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 479. nu. 14. &c.*
Iuſta autem cauſa dicitur vtilitas Eccleſiæ,
vel neceſſitas, quamuis adhibita ſolemnitate
6 videatur prçſumi vtilitas *Magon. deciſ. Flor. 69.*
n. 4. & tunc dicitur adeſſe vtilitas, quando non
eſt dubium, quod alienatio ſit magis profu-
7 tura Eccleſiæ, adeò vt euidens vtilitas æqui-
paretur neceſſitati *Gratian. diſcep. forenſ. cap.*
838. nu. 21. ac ſufficit quòd talis euidens vtili-
8 tas Eccleſiæ adſit tempore contractus, non
attento quod poſteà ſequatur *Guid. Pap. deciſ.*
157. Gratian. cap. 415. nu. 10. & ſeqq. et cap.
520. n. 21. et nu. 32. vbi etiam quòd ideò Ec-
cleſia non reſtituitur in integrum ex læſione
9 ſuperueniente poſt contractum, quamuis
aliàs reſtituatur propter læſionem exiſten-
tem de tempore contractus, non obſtante iu-
ramento, & ſolemnitate beneplaciti Apoſto-
lici, quod ſolùm ſupplere poteſt defectum ſo-
10 lemnitatum, non autẽ defectum cauſæ *Rot. di-*
uerſ. part. 2. deciſ. 178. nu. 2. & tunc venit res
vnà cum fructibus reſtituenda idem *Gratian.*
cap. 624. n. 16. et ſeqq. vbi multos allegat &c.
Sicuti etiam iuſta cauſa diceretur, quandò
res Eccleſiæ eſſet minus vtilis, vel potiùs one-
11 roſa, & plus incommodi, quàm commodi
afferens *iux. c. terrulas, et c. item domus 12.*
quæſt. 2. cùm alijs per *Guid. Pap. deciſ. 156. et*
deciſ. 158 Capyc. deciſ. 105. et Gratian. diſcep.
forenſ. cap. 452. n. 2. &c.
Circa tamen huiuſmodi vtilitatem Eccle-
ſiæ debent teſtes, & probationes pro veritate
recipi, ità vt non ſufficiat extraiudicialis in-
12 formatio niſi in reſcripto ſi in euidentem &c.
fuerit conceſſa facultas Comiſſarijs ſe extra-
iudicialiter informandi *Rot. diuerſ. d. deciſ.*
160. n. 7. et 8.
In quo examine teſtium, & receptione
probationum, ad oſtendendam euidentem
13 vtilitatem Eccleſiæ, eſt neceſſaria citatio Re-
ctoris, vel eius præſentia, cùm agatur de ſuo
prçiuditio, & eius conſenſus requiratur *Grat.*
diſcep. forenſ. cap. 520. nu. 33. & regulare eſt,
quod ſemper debeant citari illi, qui præten-
dere poſſunt aliquid intereſſe in actu expe-
14 diendo, & vbi lædi poſſunt, aliàs actus non
valet *l. de vnoquoque ff. de iud. Marant. par. 6.*
verſ. quintus modus &c. Sicuti etiam videmus
in diſmembratione vnius beneficij, & Curæ
animarum ab alio vltrà cæteras ſolemnita-
15 tes, & iuſtam cauſam in alienatione rerum
Eccleſiæ neceſſarias requiri conſenſum om-
nium Patronorum, & Parochianorũ, de quo-
rum intereſſe agitur *Rot. in Bononien. diſmem-*
brationis 15. Ianuarij 1635. coram *Ghiſilerio*
in Nouiſſ. part. 7. deciſ. 6. per tot.
Quæ vtilitas euidens Eccleſię eſt adeò con-
ſiderabilis, & potens, vt illa exiſtente, valeat
16 alienatio etiam ſinè alijs ſolemnitatibus *Gra-*
tian. diſcep. forenſ. cap. 838. nu. 22. & latè vi-
dendum *Ciarlin. contr. Iur. cap. 105. per tot.* ità
vt tunc non poſſit opponi de ſubreptione be-
neplaciti Apoſtolici, & oppoſitio non ſit at-
tendenda idem *Gratian. cap. 415. n. 3. Rot. par.*
2. diuerſ. deciſ. 178. n. 8. vbi etiam *nu. 10.* quod
non ſufficit vtilitas, niſi ſit euidens, cùm vtili-
tas euidens ſit cauſa finalis alienationis &c.
Quæ autem ſint conſideranda, vt dicatur
adeſſe vtilitas euidens ex tempore anteriori,
17 & poſteriori non attento ſolo tempore præ-
ſenti tamquàm momentaneo latè tradit ea-
dem *Rot. diuerſ. par. 2. deciſ. 65. nu. 4. & ſeqq.*
ad 23. vbi n. 19. quod ſi dubitetur de vtilitate,
non valet alienatio facta ex cauſa euidentis
vtilitatis, quicquid aliàs conceſſio præſuma-
tur vtilis, quotieſcumq; non probatur, illam
fuiſſe damnoſam vt *ibidem nu. 20.*
Et quod alienatio bonorum Eccleſiæ fa-
cta ex iuſta cauſa, & bona fide, non adhibitis
ſolemnitatibus, non faciat alienantem incide-
18 re in pænas Conſtitutionis Paulinæ, de qui-
bus in Extrauaganti Ambitioſæ *de rebus Eccl.*
non alien. ſicut nec quãdo ſit ob neceſſitatem
alendi propter celeritatem cauſæ morem nõ
patientis, & idem eſt de reinueſtimento, quod
erat faciendum, ſi ex dictis cauſis factum non
fuerit *Quarant. in Sum. Bullar. in Verb. Alie-*
natio rerum Eccleſiæ n. 42. & 50. cum alijs *per*
Gratian. diſcep. forenſ. cap. 931. nu. 1. & ſeqq.
Sicuti quod alienatio valeat ex cauſa remu-
nerationis quò ad fructus notat *Magon. de-*
ciſ. Flor. 67. nu. 41.
Et ſtante dicta vtilitate, poteſt quando-
cumq; interuenire ſolemnitas, & interim va-
19 let alienatio, cùm habeat implicitum ſtatum
validitatis ab initio, donec Eccleſia pæniteat
Duran. deciſ. 397. n. 11. & n. 29. Eſt enim in
Eccleſiæ poteſtate, & electione approbare,
vel reprobare alienationem ſinè ſolemnitati-
bus factam, cùm eius fauore poſſit contra-
20 ctus claudicare, ſicut & fauore minoris, &
ſibi imputet qui contraxit, non adhibitis ſo-
lemnitatibus, quia ipſe non poteſt pænitere,
nec

nec huiuſmodi nullitatem allegare, nè quod fauore Eccleſiæ, vel minoris inductum eſt, in odiū retorqueri poſſit, vt latè probat *Gratian. diſcep.forenſ.cap.* 202. *num.*20.*& ſeqq.& cap.* 803. *n.* 44.*&c.* vbi multos doctores, & deciſiones allegat, & *Rot.par.*2. *diuerſ. deciſ.* 133. *num.*11.

Ad tollendas igitur omnes difficultates, & obſtaculum Conſtitutionis Paulinæ, de qua in *d. extraug. Ambitioſa de reb. Eccl. non alien.* ſolet impetrari beneplacitum Apoſtolicum,
21 quod iuxta d. Conſtitutionem requiritur in tranſactione, & alia qualibet alienatione rerum Eccleſiæ, precipuè quando legitimæ ſolemnitates non interuenerunt, & ſupplet earum defectum cùm eo interueniente cenſeantur remiſſæ *Duran. deciſ.*459.*n.*2.*&* 3.

Sufficit enim beneplaciti formam, & verba ſeruare, & quandocumq; impetratum etiam poſt ſequutam alienationem retrotrahitur ad illam, adeò vt licèt Eccleſia poſ-
22 ſit ante illius impetrationem pœnitere, & à contractu recedere, non tamen hoc ei licebit poſtquàm fuerit obtentum, pulcrè idem *Duran. deciſ.*397.*num.*8.*& ſeqq.* cùm auctoritas Papæ ſuppleat omnes alias ſolemnitates ſi legitimè, & validè interponatur exiſtente iuſta cauſa, ſecùs ſi fuiſſet ſubreptitia *Rot.par.*2. *diuerſ. deciſ.*65.*nu.*1.*& ſeqq.*

Huiuſmodi tamen beneplacitum Apoſtolicum in forma comiſſaria conceſſum, vt fieri ſolet cum clauſula ſi in euidentem &c. non dicitur perfectum, & abſolutum ab initio, ſed
23 qualificatum, & conditionale, & interim nō iuſtificata conditione nihil operatur, licèt quò ad ſubſtantiam non ſit conditionale, ſi in rei veritate adſit vtilitas Eccleſiæ, ſed iſto caſu dicitur ſolùm dilata illius executio, vſquequò ſeruata forma de vtilitate conſtiterit euidenter, ac ideò tunc ſtatim reddit contractum perfectum, & poteſt quandocumq; per Commiſſarium ferri ſententia ſuper vtilitate prædicta etiam poſt mortem impetrantis, latè idē *Duran. deciſ.*365.*nu.*7.*& ſeqq.* vbi concordantes deciſiones allegat, &c.

Dicitur autem imperfecta alienatio bonorum Eccleſiæ, ſi ſit facta reſeruato beneplacito Apoſtolico, ità vt donec obtineatur ſit lo-
24 cus pœnitentiæ, ſecùs autem, vt dixi poſtquā fuit impetratum, non licèt nondum ſequuta fuerit ſententia Comiſſarij, & executoris, cui fuit demādata cognitio ſi in euidentē, &c. nullus eſt locus pænitentiæ *Gratian. diſcep. foren. cap.* 514. *nu.* 7.*& ſeqq. Duran. deciſ.* 459. *nu.* 5.*&* 6.*& deciſ.* 397. *nu.*12.*& per tot.& deciſ.* 365. *nu.* 7. *ad* 14. *&c.*

Beneplacitum enim Principis, & Pontificis antè illius impetrationem, tanquàm pen-
25 dens ab alterius voluntate, reputatur pro impoſſibili *Magon. deciſ. Luc.* 25. *nu.* 82. *&* 83. *Mohad. deciſ.* 3. *de teſtamentis nu.*1. *aliàs deciſ.* 235. adeò vt ob hanc rationem, legatum factum Mendicantibus cum onere acquirendi nouum locum, vel quid ſimile in quo requi-
26 ratur beneplacitum Apoſtolicum, vel licentia Principis, ſtatim valeat, & debeatur reiecto illo onere tanquàm impoſſibili, & difficili propter licentiam, & conſenſum Apoſtolicum ad id neceſſarium, difficile enim reputatur quod ab alterius voluntate maximè Principis dependet, & impoſſibili æquiparatur *Caſtr. in l. idem* §. *conſtat ff. de leg.* 1. *num.* 8. *Magon. d. deciſ. Luc.* 25. *nu.* 82. quamuis aliàs ſola difficultas non impediat obligationem *Bart. Caſtr. & Iaſ. in l. continuus* §. *illud ff. de verb. oblig. Duran. tract. de condit. & mod. impoſſ. part.* 4 *cap.* 4. *num.*3 Et quando impoſſibilitas vitiet contractus bonæ fidei, & ſtri-
27 cti iuris, ac vltimas voluntates, vel quando potius conditio impoſſibilis habeatur pro nō appoſita, & quid ſi fuerit adiecta ſubſtantiæ negotij, vel qualitatibus, & accidentibus, & quid ſi per viam modi, vel conditionis, & aliá multa ad hunc propoſitum tradit *Duran. d. tract. de condit. & mod. impoſſ. &c.*

An autem ex lapſu temporis præſumatur beneplacitum Apoſtolicum interueniſſe, dic
28 regulariter non præſumi tanquàm ſolemnitas extrinſeca, niſi effluxerint triginta anni idem *Duran. deciſ.* 459. *nu.* 5.*&* 6. quo caſu ſtante obſeruātia ſubſequuta cum dicto tempore triginta annorum præſumitur *Rot. part.* 2. *diuerſ. deciſ.* 179. *nu.*1. & ſtante curſu cen-
29 tum annorum etiam ceſſante poſſeſſione, & patientia, & ſcientia partis, ac abſque aliqua enunciatione omnes ſolemnitates præſumūtur *Gratian. diſcept. forenſ. cap.*867. *nu.* 50.*&*
30 *ſeqq.* Et quod iuncta poſſeſſione beneplacitum præſumatur ex curſu longi temporis, aliàs ſecus *Magon. deciſ. Flor.*61. *nu.* 18. Nec inſpectio actorum probat negatiuam bene-
31 placiti non adhibiti, cùm ſit ſolemnitas, quæ potuit antè, & poſt actum adhiberi, idē *Gratian. cum multis ab eo relatis in d. cap.* 867. *nu.* 53.

53. & cap. 415. nu. 21. Ità vt ad præſumendum beneplacitum Apoſtolicum non ſuffi-
32 ciant viginti nouem anni, ſed requiratur integer lapſus triginta annorum cum obſeruãtia ſubſequuta *Add. ad Gregor. deciſ. 354. ſub nu. 18. & Rota in Romana deuolutionis* 4. *Decembris* 1651. *n.* 38. *coram Bichio*, circa quod videnda eſt etiam noua Conſtitutio Sanctæ Memoriæ Vrbani Octaui præſeruatiua iuriũ Eccleſiæ, quæ ſuſtulit huiuſmodi præſumptionem, &c.

Supradictæ verò ſolemnitates canonicæ
33 non requiruntur in alienatione bonorũ Eccleſiæ, quæ ſint ſolita locari, & in emphyteuſim cõcedi *d. extrau. Ambitioſa de reb. Eccl. non alien.* dumodò talis conſuetudo, ſi cõtigerit de illa dubitari, probetur vna cũ euidenti vtilita-
34 te Eccleſiæ de tempore nouę conceſſionis, & quod prima conceſſio fuerit facta cum debitis ſolemnitatibus, & ſaltem per quadraginta annos obſeruata *Rot. in Romana deuolutionis Luna* 4. *Decembris* 1651. *coram Bichio nu.* 36. & 37. Ità vt non ſufficiat dare quantitatem pecuniæ Prælato, & Rectori Eccleſiæ pro
35 huiuſmodi noua conceſſione, cùm iſtud non redundet in vtilitatem Eccleſiæ, ſed ipſius Prælati, & Rectoris tantùm, quod non ſufficit, & non attenditur, vt pluribus deciſionibus relatis firmat *Gratian. diſcept. forenſ. cap.* 379. *nu.* 20. *& ſeqq. & cap.* 813. *num.* 36. *& ſeqq. ad finem Rot. in Aeſina bonorum* 27. *Aprilis* 1635. *coram Buccabella in Nouiſſ. part.* 7. *deciſ.* 36. *nu.* 6. & facit *Magon. decis. Luc.* 14. *per tot.*

Valet enim dicta conſuetudo concedendi, & renouandi Emphyteuſim abſq; ſolemnitatibus canonicis, & eſt ſeruanda cum eiſdem pactis antiquis, licèt plus ab alijs inueni-
36 ri poſſet, cùm ſufficiat non adeſſe læſionem iuxtà veteres conuentiones, & conditiones, contraria verò intelliguntur quando Prælatus, & Rector vellet ab illa antiqua conſuetudine recedere, & pro minori penſione, vel in vlteriorem generationem concedere, cùm non poſſit eius limites tranſire abſq; ſolemnitatibus canonicis, aliàs ſecùs quando vult ſolum veteres conditiones ſeruare *Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 19. *num.* 33. cũ alijs per *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 913. *nu.* 33. & 34.

Quando tamen conceſſio fieret in manum mortuam, qualis dicitur Eccleſia, vel locus pius dicitur ſolitum alterari, & opus eſt be-
37 neplacito Apoſtolico, ſi res non fuerit ſolita in manus mortuas tranſire *Rot. part.* 5. *recent. deciſ.* 176. *n.* 43. *cum alijs* per eandem *Rot. in d. Romana deuolutionis num.* 36. 4. *Decembris* 1651. *coram Bichio.*

De qua alienatione, & conceſſione in manum mortuam an, & quando valeat, & fieri poſſit vident. *Gratin. diſcep. forenſ. cap.* 481. *nu.* 61. *ad finem, & cap.* 533. *nu.* 38. *& ſeqq. Magon. deciſ. Luc.* 12. *nu.* 8. *vbi Add. &c.*

Et quando agitur de terrulis, rebus ſilueſtribus, & ſterilibus, ac modicæ conſiderationis, poſſunt in emphyteuſim concedi etiã coniunctis, & affinibus concedentis abſq; aliqua ſolemnitate, & beneplacito Apoſtolico cum ſolo conſenſu Epiſcopi illius Diæceſis, in qua ſita eſt Eccleſia, ad quam res alienanda ſpectat, licèt eſſet ſita, & poſita in alia
38 Diæceſi, nam Epiſcopus Eccleſiæ alienantis, non Epiſcopus rerum alienatarum debet auctoritatem ſuam interponere quamuis vtrunq; requirere, non eſſet inconueniens, ſed cautela *Mantic. de tacit. & ambig. conuẽt. lib.* 4. *tit.* 7. *nu.* 37. probatur *in Auth. hoc ius porrectum vbi Bald. nu.* 5. *C. de Sacroſan. Eccl.*

Valet enim alienatio rei Eccleſiæ facta à Prælato, vel Rectore in eius conſanguineos ſicut in extraneos, quando fit ſinè præiuditio
39 Eccleſiæ, & ceſſet omnis præſumptio fraudis *Rot. part.* 2. *diuerſ. deciſ.* 18. *num.* 6. licèt aliàs dicatur, quòd alienatio facta in conſanguineos, non caret fraudis ſuſpicione, eadem *Rot. part.* 2. *diuerſ. deciſ.* 65. *nu.* 18. *&c.*

Quando autem ad hunc effectum res dicatur exigui valoris, & modicæ conſiderationis, remittitur arbitrio Iudicis, quamuis *gloſ. in c. terrulas* 12. *quæſt.* 2. reſtringat hanc modici-
40 tatem ad viginti ſolidos, quòd interpretatur ad viginti aureos, ſed inſpecto præſenti tempore minus reputantur quinquaginta aurei, quàm olim viginti, ſicuti videmus, quod do-
41 tes ſcutorum mille olim habebantur pro magnis, & hodiè reputantur pro minimis iuxtà qualitatem perſonarum *Menoch. de arbitr. caſ.* 149. *num.* 40. *cum alijs, per Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 452. *per tot.* vbi prædicta omnia latè comprobat, &c.

Et ex his puto in omnibus ſatisfactũ deſiderio, & petitioni Reuerendiſs. D. mei Abbatis N. N. cui etiam quò ad alia ſemper me paratum pro viribus exhibeo, &c.

SVMMARIVM
In Caput LXX.

1 Metus eſt cauſa reſciſſionis cuiuslibet contractus.
2 Metus eſt difficilis probationis, & probatur coniecturis.
3 Metus non omnis reſcindit cõtractum, ſed tantùm cadens in conſtantem virum.
4 Metus quando dicatur iuſtus, & ſufficiens ad annullandum contractum.
5 Carceratio iniuſta arguit metum, & annullat contractum.
6 Carcer qualiter ſit mala manſio,& morti æquiparetur.
7 Carceratus dicitur ille, qui inuitus in Arce,vel camera detinetur.
8 Carceratus dicitur qui dedit fideiuſſorem de non recedendo ab arreſto.
9 Metus dicitur adeſſe etiam ſi carceratus ducatur ad bancum iuris, vel in domum extra palatium nu. 10.
11 Carceratus iniuſtè, vel etiam iuſtè ad extorquendum alium contractum, prohibetur contrahere cum eo, qui fecit illum carcerare.
12 Fideiuſſor accedens contractui geſto cum carcerato an remaneat obligatus.
13 Submiſſio tertiæ perſonæ magis fraudẽ redolet.
14 Promiſſio indemnitatis facta fideiuſſori à carcerato an valeat.
15 Fideiuſſor qui ſoluit pro carcerato an ab eo repetat.
16 Soluens pecuniam latronibus pro eximendo detentum ab illorum manibus an repetat ab eo, quem liberauit, & quid ſi pro ſe retineat.
17 Offitialis an poſſit contrahere cum carcerato, vel cum ſubdito durante offitio.
18 Medicus durante infirmitate non poteſt contrahere cum infirmo.
19 Medicus an poſſit recipere promiſſionem ab infirmo pro illo curando.
20 Carcerati non poſſunt contrahere cum Cuſtode carceris, ſed benè inter ipſos carceratos.
21 Carcerati non poſſunt hæredem inſtituere Cuſtodem carceris, nec alios, ſub quorum cuſtodia eſſent ſequeſtrati.
22 Inſtitutio facta à minore de ſuo tutore, vel curatore non valet.
23 Teſtator poteſt blandis verbis induci ad ſibi, vel alteri relinquendum.
24 Tutor non poteſt inducere teſtatorem ad ſibi relinquendum id quod fuit relictum pupillo, cuius tutelam gerit.
25 Teſtator non poteſt blandis verbis induci, vt alteri adimat, & ſibi relinquat.
26 Inſtitutio, qua ex importunitate procedit non valet.
27 Contractus carcerati valet etiam cum eo qui fecit carcerare, quando carceratio fuit iuſta.
28 Iuramentum non validat contractum meticuloſum.
29 Iuramentum quomodo habeatur pro appoſito, & quid operetur ſtante pacto, quod ſcriptura habeatur pro iurata.
30 Abſolutio non eſt neceſſaria, nec tranſgreſſor efficitur periurus, quando verè iuramentum non fuit interpoſitum, ſed tantùm conuentum quod ſcriptura habeatur pro iurata.

1 Metus eſt cauſa ſufficiens nullitatis, & reciſſionis cuiuslibet contractus, nã vt inquit Prætor *in l. 1. ff. de eo quod met. cauſ.* Quod metus cauſa geſtum erit, ratum nõ habebo, quæ verba propè diuina, & in ore Prætoris à Deo poſita per iuditium naturale, & ſummam æquitatem continere reputantur, quomodo enim rectè fieri poteſt, vt is obligetur, qui metu adductus conſentitur *Bald. in Rub. ff. eod. Oinot. in §. quadrupli nu. 4. Inſtit. de act. Menoch. de arbitr. caſ. 135. num. 1.*

2 Qui quidem metus licèt ſit de illis caſibus, qui reputantur difficilis probationis, vt tradit idem *Menoch. de arbitr. caſ. 116. nu. 17.* probatur tamen per coniecturas, de quibus latè *Theſſ. quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 51. nu. 23. & per tot. Seraph. deciſ. 818. Ciarlin. contr. foren. cap. 108. nu. 29. & ſeqq. idem Menoch. de præſump. lib. 3. præſump. 126. per tot. & de arbitr. d. caſ. 135. num. 6. et caſ. 136.* vbi quod Iudicis arbitrio remittitur quænam coniecturæ ſufficiant *Iaſ. in l. interpoſitas C. de tranſact. Rot. part. 2. diuerſ. deciſ. 341. nu. 4.*

3 Non tamen omnis metus ſufficit ad reciſſionem contractus, ſed tantùm iuſtus, & qui cadere poteſt in conſtantẽ virum iuxtà qualitatem perſonarum, cùm non omnes eodem modo ſint conſtantes, ſed quidam, quos nullum tormenti, aut periculi genus temere ſolet, quidam alij verò timidiores, vt pueri, & mulieres, in quibus minor metus ſufficit, idẽ *Menoch. de arbitr. d. caſ. 135. num. 2. & ſeqq.* Sola enim ſuſpicio metus, & vani timores nõ ha-

habentur in aliqua conſideratione, quò ad
iuris effectum *l. vani timores ff. quod met. cauſ.*
Rot. diuerſ. d. deciſ. 341. *nu.* 1.

Reperiuntur nihilominus quidam caſus,
qui videntur in iure definiti, & quos procul
dubio Iudex arbitrari debet in omni genere
perſonarum iuſtum metum, & cadentem in
4 conſtantem virum inferre, vt quando immi-
net periculum mortis, ſalutis, cruciatus cor-
poris ſui ipſius, vel filiorum, ſiue etiam affi-
nium, amiſſionis bonorum, & ſimiles metus
illati per verbera, vel minas atroces à poten-
te, & ſolito illas ad effectum producere, vel
per iniuſtam carcerationem *l. metum autem*
ff. de eo quod met. cauſ. Oinot. in d. §. quadrupli
num. 36. *cum alijs per Menoch. de arbitr. d. caſ.*
135. *num.* 6. *& ſeqq. &c.*

Ipſa enim iniuſta carceratio, & detentio
ſatis ſuperquè arguit per metum fuiſſe geſta,
& nullius eſſe momenti, quæ in vinculis geſ-
ta fuerunt, adeò vt contractus à carcerato
5 celebratus, nec etiam prodeſſe poſſit ei, qui
aliquo modo particeps fuit, vt carceri man-
ciparetur *l. qui carcerem, & l. metum §. ſed li-*
cet ff. eod. Dec. conſ 691. *nu.* 5 *Guid. Pap. deciſ.*
253. *cum alijs per Menoch. de arbitr. caſ.* 136.
num. 3. *& ſeqq.*

Quia carcer eſt mala manſio, magnus cru-
6 ciatus, & morti ęquiparatur, licèt dicatur tan-
tùm inuentus ad cuſtodiam non ad pœnam
præcipuè de iure ciuili *Boſſ. in tit. de Carcer.*
nu. 1. *&* 2. *&c.*

Atquè ad hunc effectum carceratus dici-
tur non ſolùm ille, qui in publico carcere,
7 ſiue vinculis detinetur, ſed etiam qui inuitus
in Arce, vel Camera priuata cuſtoditur, ità vt
liberè nõ valeat diſcedere *Rot. in Nouiſs. part.*
6. *deciſ.* 26. *num.* 40. *&* 41. *Vrſil. ad Afflict.*
deciſ. 149. *nu.* 2. Sicut etiam dicitur carcera-
tus ille, qui dedit fideiuſſores de non rece-
dendo ab areſto, & iurauit non recedere, qui-
8 cunque enim eſt ità alligatus, & obligatus, vt
ſinè dedecore in publico apparere non po-
ſsit, dicitur eſſe in vinculis, licèt haberet facul-
tatem abeundi, vt quia, vel iurauerit non abi-
re, vel ſub fideiuſſore ſit *l. in eadem §. in vin-*
culis vbi gloſ. & l. nec non ff. quibus ex cauſ.
maiore cum alijs per *Guid. Pap. deciſ.* 253.
per tot. Petr. Pecch. tract. de iur. ſiſtend. & ma-
nu. inicct. cap. 29. *num.* 2. *Boſſ. tit. de carcerat.*
fideiuſs. comitt. num. 3.

Ex quibus apparet eluſoria cautela illo-
rum, qui dùm volunt cum carcerato contra-
here, faciũt eum extrahere de carcere, & du-
cere ad bancum iuris, nam ſemper metus di-
citur perdurare quouſque extat eadem cau-
ſa metus, & actus factus incontinenti poſt il-
9 latum metum, præſumitur meticuloſus, ex
quo eadem cauſa perdurat, & non peruenit
ad locum omninò liberum, nec in plena li-
bertate poſitus fuit, prout requiritur ad hoc,
vt poſsit prætendi metum fuiſſe purgatum
Menoch. de præſumpt. lib. 3. *præſump.* 126. *nu.*
26 *& ſeqq.* ad finem, & idem omninò eſt
quamuis ad promiſſionem abſoluẽdam adu-
10 ceretur carceratus in domum alicuius ciuis,
veluti à vinculis remotam, & liberam, nè di-
cere, & allegare poſſet ſe in carceribus con-
traxiſſe *Neuiz. conſ.* 52. *cum alijs per Petr.*
Pecch. d. tract. de iur. ſiſten. & manu. iniect. c.
29. *nu.* 3.

Ex præmiſſis itaquè clarè liquet, promiſ-
ſionem de ſoluendo vnà cum datione fide-
iuſſorum factam à Franciſco nulliter, & iniu-
ſtè detento in carceribus ad fauorem Bar-
tholomæi, qui fecit illum detinere eſſe omni-
nò meticuloſam, nullam, & non attenden-
dam, Nam carceratus iniuſtè, ſiuè ex eo, quod
non ſit reus, nec debitor, ſiuè etiam licèt eſſet
11 talis ex eo, quòd non ritè, nec ſeruato iuris
ordine, vel etiam data iuſtitia carcerationis
ad extorquendum aliũ contractum ſepara-
tum ſuper alio negotio ad fauorem illius,
qui fecit carcerare, adeò prohibetur cum eo
ad cuius inſtantiam fuit captus contrahere,
vt omnis obligatio, & promiſſio, inde ſequu-
ta ſit ipſo iure nulla propter metum, qui ex
iniuſta carceratione, vel etiam iuſta, ſed ad
extorquendum alium contractum, vt ſupra
dicitur ſufficienter probatus, *Rot. in Nouiſs.*
part. 6. *deciſ.* 26. *nu.* 5. *& ſeqq. per tot. Duran.*
deciſ. 373. *num.* 5. *& ſeqq.* vbi etiam, quod
eſt nulla obligatio fideiuſſoris accedẽtis pro
huiuſmodi carcerato ad fauorem illius, qui
fecit carcerare, maximè quando fuit pater,
12 vel mater, qui fideiuſſerint, quaſi in illis vi-
geat eadem ratio metus, etiam ſi ſe obligaue-
rint cum iuramento principaliter, & in ſoli-
dum, quicquid poſuit dubitari in alijs, licèt
etiam in alijs fideiuſſoribus extraneis idem
omninò dicendum eſſe videatur ex traditis
per Afflict. deciſ. 149. *num.* 1. *& num.* 4.

Si enim valeret obligatio fideiuſſoris, &
poſſet ab illo exigere, qui iniuſtè fecit carce-

rare, & ſic per metum extorſit obligationem à principali, ſequerentur duo abſurda, vnum quod qui iniuſtè fecit carcerare, per indirectum haberet intentum ſuum, alterum quòd non obſtante metu incuſſo, quis teneretur obſeruare, quæ per metum promiſit, quia fideiuſſor ſi coactè ſoluerit poterit à principali repetere vt mox dicam, & ità qui metum incuſsit commodum ex improbitate ſua cō-
13 ſequeretur contra regulas iuris, ac ſemper viget ratio metus reſpectu fideiuſſoris, nam ſicuti detentus ipſe per metum promiſit, ſic etiam per metum fideiuſſorem dedit, & promiſsio, quæ fit in carceranti nomine carcerati, & pro illius liberatione obtinenda perindè eſt, ac ſi facta fuiſſet ab ipſo carcerato, immò ſubmiſsio tertiæ perſonæ magis fraudem, & metum redolet, ac arguit. *Hypolit. ſing. 306. & alij relati per Petr. Pecch. de iur. ſiſtend. d. cap. 29. in fine.*

Quæ adeò ſunt vera, vt nec teneat promiſſio releuationis indemnitatis, facta à carcerato ipſi fideiuſſori, qui pro illo intercedit pęnès eum, qui carcerare fecit, quia licèt carce-
14 ratus poſſit contrahere cum tertio, qui non fuit cauſa carcerationis, nec aliquo modo particeps, tamen ſi ille tertius non contrahit ex motu proprio, & ad proprium commodum principaliter, ſed ad inſtantiam alterius, aut ad commodum illius, qui carceratum iniuſtè detinet, non valet contractus, *Duran. d. deciſ. 373. nu. 14. &c.*

Si tamen talis fideiuſſor ſe oppoſuerit ſolutioni, nec ſpontè ſoluerit, ſed fecerit quicquid potuerit nè ſolueret, propter potentiam aduerſarij per vim, vel iuſſu Superioris etiam iniuſtè coactus fuerit ſoluere, nec fue-
15 rit aliquo modo particeps iniuſtę detentionis, non video quomodò æquitas patiatur, eū eſſe in damno, & exiſtimo poſſe repetere à principali pro quo fuit coactus ſoluere, ſi enim principalis remanſit liberatus à carcere propter dictam fideiuſſionem, & pietatem, offitium ſuum non debet illi eſſe damnoſum, ſed æquum eſt vt repetat *Marſil. in repet. Rub. ff. de fideiuſſ. nu. 186. Afflic. deciſ. 149. nu. 4.* & latè ibidem probat *Vrſil. in Add. num. 5. & ſeqq.*

Sicuti idem eſſe videmus quando aliquis pietate ductus ſoluit pecuniam latronibus pro aliquo liberando ab eorum manibus, qui licèt ipſo detento inuito ſoluat pro eo, cùm faciat ad illius ſalutem, & liberationem obtinendam, & ſic opus bonū, & pium exerceat, poteſt ſolutum repetere ab eo, immò
16 etiam ſi quis acciperet pecuniam, & mercedem pro ſe ipſo, vt liberaret aliquem detentum à latrunculis, huiuſmodi acceptio tanquam merces ſui laboris, & periculi non ſolum licita reputatur, ſed dicitur donatio irreuocabilis, quia quod contemplatione ſalutis fit, æſtimari non poteſt *l. ſi pater. §. ſi quis, ff. de donat. l. nam ſeruius, ff. de neg. geſt. Tiraquel. in l. ſi vnquam nu. 12. C. de reuoc. donat. Boer. deciſ. 215. nu. 31.* cum alijs per *Vrſil. d. deciſ. 149. num. 5. & ſeqq.* vbi teſtatur ſic in facto conſuluiſſe, & obtinuiſſe, Quod ſano modo eſt intelligendum, vbi nulla ſuſpicio fraudis, & colluſionis cum latronibus in huiuſmodi liberante conſiderari poteſt, aliàs ſecus prout innuit *Afflict. d. deciſ. 149. nu. 5.*

Non ſolùm autem prohibetur contrahere carceratus cum eo, qui fecit carcerare ſtante iniuſta detentione, ſed etiam ſiuè iuſta,
17 ſiuè iniuſta fuerit carceratio prohibetur offitialis, ſiuè Iudex, ſub quorum eſt cuſtodia, ab eo obligationem recipere, immò etiam à nō carcerato, ſed ſubdito ſuo durante offitio, cum ſemper præſumatur terror, & metus illatus, de quo tamen videndum latè *Montan. de tut. cap. 30. num. 62. cum multis ſeqq. & Rot. d. deciſ 26. nu. 12. & ſeqq. ad 28. in Nouiſs. part. 6.*

Ad exemplum medici, qui durante infir-
18 mitate non poteſt contrahere cum infirmo *l. medicus, ff. de var. & extraord. crimin.* cuius diſpoſitio vndè emanauerit, & alia ad eius intelligentiam tradit *Giatian. diſcep. forenſ. cap. 439. num. 18. & ſeq. Pract. Papp. for. libel. act real. gloſ. veris, & legitimis n. 16. Felic. de Societ. cap. 8. num. 3.* Et qualiter Medicus
19 poſſit ab infirmo recipere promiſſionem pro illo curando, & an eo defuncto poſſit contra hæredem agere *Afflic. deciſ. 123.* & pulcrè *Magon. deciſ. Flor. 11. per tot.* vbi affirmatiuè concludit, limitando tamen in Medico ſtipendiato à publico, qui non poteſt de alio ſalario paciſci, &c.

Nec etiam dicti carcerati poſſunt contrahere cum cuſtodibus carcerum, ſed benè in-
20 ter ipſos carceratos, vel cum omnibus alijs, ſi ad proprium commodum, & vtilitatem contrahant *Decian. conſ. 102. lib. 3. Felic. de Societ. cap. 8. nu. 26.* quicquid aliter de conſuetudine

tudine ſeruari, ſed malè dicat *Guaz. ad deff.*
deff. 6. cap. 1. nu. 9.

Sicut etiam nec dicti carcerati poſſunt, te-
ſtando, hæredes inſtituere cuſtodes carce-
21 rum, vel alios ſub quorum cuſtodia repe-
riantur, quibus exceptis, poſſunt alios ſibi be-
nè viſos inſtituere *Boſſ. tit. de carcer. nu. 23.*
cum alijs per Guaz. d. deff. 6. cap. 1. nu. 15. vn-
dè teſtamentum factum à vulnerato in do-
mum amici ad inſtantiam Iudicis ſequeſtra-
to non valet, ſi reperiatur inſtitutus ille ami-
cus ſui cuſtos, cùm præſumatur teſtator com-
pulſus, vel paria ſint, quòd potuerit compel-
li *Boſſ. loc. cit. nu. 22. Vrſil. ad Afflic. deciſ.*
69. Sicut nec valet inſtitutio facta à minore
22 de ſuo tutore, vel curatore, quia non præ-
ſumitur liberè facta, prout decet, ſed per im-
præſſionem, & metum *Montan. de tut. cap.*
30. nu. 80. fol. mihi 90.

Quamuis aliàs ſit licitum, teſtatorem blan-
ditijs, & delinimentis inducere ad ſibi, vel
23 alteri relinquendum, niſi miſceantur minæ,
vel verbera, ſeù tanta importunitas, quæ li-
beram voluntatem auferat *Bart. in l. fin. ff.*
ſi quis aliquem teſt. prohib. cum alijs per Du-
ran. tract. de condit. & mod. impoſſ. part. 3.
cap. 5. nu. 34.

Non tamen licet tutori inducere teſtato-
24 rem ad ſibi relinquendum id, quod pupillo,
cuius tutelam gerit reliquerat, vt per *Du-*
ran. loc. cit. nu. 35. vbi etiam, quid in ſimili-
bus, &c.

Et quòd teſtator non poſsit blandis ver-
bis, & per ſuggeſtionem, vt ſupra induci, vt
alteri adimat, quod iam reliquerat, vel vo-
25 lebat relinquere non relinquat illi, ſed ſug-
gerenti, & blandienti, & ità faciens, & retra-
hens teſtatorem à ſua libera voluntate, & diſ-
poſitione non ſolum peccet, ſed etiam tenea-
tur actione de dolo, vel in factum ſubſidiaria
l. 1. ff. de doli excep. Ang. in l. fin. C. ſi quis alium
teſt. probib. Capol. caut. 36. per tot. Vrſil. ad Af-
flic. deciſ. 69. per tot.

Vbi enim inſtitutio non ex libera volun-
26 tate, ſed potius ex importunitate procedit,
non valet *Duran. loc. ſup. cit. nu. 34. &c.*

Stante autem iuſta carceratione nullus
metus conſiderari poteſt, ſed abſolutè valet
contractus carcerati, etiam ſe obligando ad
27 fauorem illius ad cuius inſtantiam fuit car-
ceratus *Gratian. diſcept. forenſ. cap. 479. nu.*
30. & Rot. in allegata deciſ. 26. part. 6. No-
uiſs. num. 1. & ſeqq. niſi vt ſupra dictum fuit
carceratio fuiſſet procurata ad extorquen-
dum alium contractum ſeparatum ſuper
alio negotio, quia tunc nec iuſta dici poteſt,
ſi ad hunc finem fuerit procurata, &c.

In caſibus verò, in quibus dictum eſt, non
valere obligationem carcerati propter me-
tum præſumptum, intelligendum eſt etiam, ſi
adhibitum fuerit iuramentum, cùm iura-
mentum non poſſit conualidare contractum
meticuloſum, non quidem ex eo quod de-
28 ficiat conſenſus in iurante, ſed quia ille, qui
per metum extorquet obligationem ob reſi-
ſtentiam iuris nullum ius, nullamuè actio-
nem acquirit, nec meretur ſibi promiſſa ſer-
uari in pænam ſui doli, & licèt tunc etiam
iuramentum obliget reſpectu Dei, quem iu-
rans in teſtem veritatis aducit, eſt conceden-
da omninò abſolutio *Rot. d. deciſ. 26. nu. 42.*
& ſeqq. tantò magis in caſu prædicto, vbi
non fuit præſtitum iuramentum formale, ſed
confecta ſcriptura priuata, quam partes vim
publici inſtrumenti, & pro iurata ex pacto
habere voluerunt, quo caſu licèt iuramen-
29 tum vigore pacti inter ipſas partes habeatur
pro appoſito, & pariat ſuum effectum ciui-
lem quò ad hominem, non tamen induit re-
ligionem ſacramenti formalis erga Deum,
30 nec eſt opus aliqua abſolutione, & tranſ-
greſſor non efficitur periurus *Rot. part. 6. No-*
uiſs. d. deciſ. 26. num. 42. & num. 49.

SVMMARIVM
In Caput LXXI.

1 *Carceratus pro debito fiſcali an poſſit ad inſtantiam priuati recomendari nu. 2.*

3 *Carceratus ad inſtantiam priuati poteſt recomendari ad inſtantiam fiſci.*

4 *Carceratus ad inſtantiam priuati an poſſit recomendari ad inſtantiam alterius priuati, & numeris ſeqq.*

5 *Carceratus non poteſt ab alio areſtari quando prima captura fuit nulla.*

6 *Carceratus non poteſt ab alio areſtari, niſi areſtare volens iam mandatum capturæ contra eum obtinuerit, vel obtineat dùm ſtat carceratus num. 7.*

8 *Executio quando eſt parata vigore ſtatuti poteſt fieri areſtum.*

9 *Citatio non poteſt tolli per ſtatutum.*

10 *Sta-*

10 *Statutum de capiendo debitore intelligitur ſeruato ordine l. à Diuo Pio, &c.*
11 *Omiſſio ordinis prædicti an inducat nullitatẽ:*
12 *Carceratus non poteſt areſtari in die feriata.*
13 *Differentia quare ſuſpectus poſſit capi die feriata, & non areſtari.*
14 *Carceratus pro vno delicto an, & quando poſſit pro alijs areſtari num. 15.*
16 *Carceratus pro delicto an poſſit areſtari pro debito.*
17 *Sententia criminalis non debet differri ex cauſa debiti etiam ab illa prouenientis.*
18 *Creditor præfertur fiſco in pæna pecuniaria.*
19 *Condemnatus in pœnam exilij, vel confinij an poſſit retineri pro debito.*
20 *Abſolutus à delicto an poſſit retineri pro debito.*
21 *Carceratus poteſt retineri pro expenſis alimentorum, ſicut eius bona, & reſ. 22.*
23 *Carceratus ſi citetur ad inſtantiam alterius an, & quando teneatur reſpondere per Procuratorem num. 24.*
24 *Condemnatus in contumaciam ſolet admitti ad nouas deffenſiones.*
25 *Quid ſeruetur quando carceratus in vno Tribunali citatur ad aliud Tribunal.*

CVm nonnulli creditores inſtarent, quendam amicum meum pro debito carceratum areſtari, & in carceribus recommendari pro illorum creditis, dicebam non eſſe locum huiuſmodi areſtationi, & quoniam aliquibus videbatur durus ſermo, & non tranſire ſine difficultate, pro clariori declaratione eorum, quæ propoſui, ſic diſtinguendum eſſe puto, &c.

Aut quis reperitur carceratus pro debito
fiſcali, & de iure videtur, ad inſtantiam cu-
1 iuslibet alterius creditoris priuati areſtari,
& in carceribus recommendari poſſe pro
debito priuato, proquo tamen eſſet iam relaxata executio iuxta ea, quæ infrà dicam *Bart. in l. quoties C. de exact. tribut. lib. 10. Aret. in §. cum quoque col 3. Inſtit. de act. Guid. Pap. deciſ. 61 in fine Brun. tract. de ceſs. bonorum quæſt. 11. nu. 21. quartæ quæſt. prin.*

Circa quod tamen non eſt prætermittendum, in ſtatu Florentino in hoc caſu contrarium ſeruari, nempè carceratum pro debi-
2 to publico non poſſe pro priuato retineri,
& recommendari ſic diſponente ſtatuto Florentino *lib. 2. Rub. 47.* ſicuti nec carceratum pro debito fiſcali procedente ex delicto poſſe areſtari ad inſtantiam priuati creditoris teſtatur *Pet. Cabal. reſol. crim. caſ. 299. nu. 33. & ità ſemper in d. ſtatu ſeruari vidi, &c.*

Aut verò quis reperitur carceratus ad in-
ſtantiam creditoris priuati pro debito ciuili
priuato, & non eſt dubium, quod è contra
3 poteſt ad inſtantiam fiſci areſtari, & recom-
mendari in carceribus pro debito fiſcali, vel etiam pro delicto *Bart. in d. l. quoties, & in l. cum ea §. fin. ff. ad l. Iul. pecul. & latè in l. 2. ff. de cuſtod. reor. cum alijs per Brun. d. quæſt. 11. nu. 23. Pet. Cabal. d. caſ. 299. nu. 30. & ſeqq.* vbi quòd carceratus ex quacunq; cauſa ſemper poteſt pro debito fiſcali recommendari, quia fiſcus in hoc eſt priuilegiatus, nec aliquis ordo, vel executio anteà relaxata requiritur, prout in alijs priuatis, ſed ſolùm ſufficit conſtare de debito *Peregr. de iur. fiſ. lib. 6. tit. 7. nu. 23. verſ. Item debitor, &c.*

An autem poſſit talis carceratus ad inſtan-
tiam creditoris priuati areſtari, & in carceri-
bus recommendari ab aliò creditore priua-
to, maior eſt difficultas, in qua tamen vide-
4 tur affirmatiuè reſpondendum, ſicuti enim
plures creditores poſſunt immitti in poſſeſſionem bonorum eiuſdem debitoris, ità nihil impedire videtur, quin idem fiat reſpectu perſonæ, & ſic debitorem etiam à pluribus creditoribus recommendari, & areſtari poſſe, cùm regulare ſit, quod comparente aliquo tertio, & de iure ſuo probante impediatur depoſiti reſtitutio *Bart. in d. l. 2. §. 1. ff. de cuſtod. reor. & latiùs, quæſt. 6.* quæ incipit *Lapus, Iaſ. in l. 1. §. quod Prætor nu. 10. ff. ne quis eum, &c. Add. ad Pract. Papp. for. Inquiſ. gloſ. 1. in verb. recommendari &c. Petr. Pecch. tract. de iur. ſiſtend. & manu. iniect. cap. 33. n. 3.* Carceratio enim vnius alteri prodeſſe debet, quia nil refert, vtrùm quis de nouo capiatur, vel iàm captus recommendetur, quaſi captura ſit quædam realis citatio, & qui præſens eſt citari non debet, vt latè probat *Brun. de ceſs bon. d. quæſt. 11. quartæ quæſt. prin. nu. 27.*

Hæc tamen propoſitio ità ſimpliciter intellecta non eſt ſemper, & abſolutè vera, ſed aliquibus modis declarari, & limitari debet, &c.

Declaratur igitur primò, vt procedat tantùm, quando prima captura fuit valida, & iuſta, quia vbi fuit nulla prima captura car-

ceratus

5 ceratus non poteſt ab alio areſtari, ſed pri-
ſtinæ ſuæ libertati eſt reſtituendus, cùm quòd
inutile eſt, alteri vigorem dare non poſſit, &
qui adhæret actui alterius, debet adhærere
actui valido *Pariſ. conſ. 101. col. 2. lib. 4. Alex.
conſ. 159. nu. 8. lib. 2. cum alijs per Brun. d.
quæſt. 11. nu. 24. & 25. Iaſ. in d. l. 1. §. quod
Prætor ait nu. 10. & ſeqq. Rot. part. 2. diuerſ.
deciſ. 151. nu. 3. vbi plures allegat. &c.*

Declaratur ſecundò, vt procedat quando
creditor, qui vult debitorem ad alterius in-
ſtantiam carceratum pro ſuo etiam credito
areſtare, & recommendare in carceribus ha-
bet iam ſententiam pro ſe latam, & licentiam
de capiendo, quam nos executionem per-
ſonalem, ſiuè mandatum capturæ appellare
6 ſolemus, quia aliàs ſi qui vult alium areſtare
mandatum capturæ non obtinuit, ſicuti non
poteſt de iure fieri captura niſi in cauſa iudi-
cati, ità nequè talis areſtatio, quæ ad inſtar
capturæ reputatur *l. 1. C. de ceſſ. bon. & §.
aliud quoque verſ. ſi verò vnum in Auth. vt
cùm de appell. cognoſ.* niſi ipſe carceratus ſe de-
nuò in carceribus citari expectet, & con-
demnari, ac contra ſe licentiam capiendi,
ſiuè executionem concedi patiatur, & ideò
datur cautela, vt quando poteſt ſtatim debi-
7 tum, pro quo fuit captus offerat, & perſol-
uat antequam alia contra eum de capiendo
licentia, ſiuè executio perſonalis relaxetur
*l. ſi reus paratus ff. de procur. l. acceptam vbi
Salyc. Paul. de Caſtr.* & alij *C. de vſur.* latè de-
clarat *Brun. d. quæſt. 11. nu. 26. 27. & 32.*

Et ità ſemper ſeruari vidi, ac pluries ego
ſeruaui, dùm Iudex eſſem, nam nunquam
permiſi huiuſmodi areſtationes, & recom-
mendationes pro alijs debitis, niſi quando
etiam pro illis iam eſſet legitimè relaxata
executio, quæ tamen intelligerem ſano mo-
do, niſi extaret ſtatutum, pròut in aliquibus
8 locis vidi, per quod eſſet permiſſum credi-
toribus aliquo caſu deuenire ad capturam
perſonæ debitoris abſq; alia citatione, quia
quotieſcunq; eſt parata executio quò ad per-
ſonam ſiuè vigore rei iudicatæ, & mandati
de capiendo iam relaxati, ſiuè vigore ſtatuti,
crederem poſſe huiuſmodi areſtationes, &
recommendationes fieri, & non aliter per
ſuperius dicta, quod etiam innuit *Brun. loc.
cit. nu. 32. in fine.*

Quamuis de validitate huiuſmodi ſtatuti
concedentis executionem ad arbitrium cre-
ditorum abſq; alia citatione poſſit multum
9 rationabiliter dubitari, quia citatio eſt de iu-
re naturali, & diuino, quod per ſtatutum
tolli non poteſt, de quo latè *Aſin. in prax. §.
6. cap. 9. & cap. 13. nu. 2. & in §. 7. cap. 5. li-
mit. 11. & limit. 35. facit Gratian. diſcep. fo-
renſ. cap. 673. nu. 13. & ſeqq.*

Et in omnem caſum niſi ſtatutum daret
expreſsè electionem creditori procedendi,
ſiuè ad capturam bonorum, ſiuè perſonæ de-
bitoris ad eius libitum, deberet intelligi ſer-
10 uato ordine tradito in *l. à diuo Pio §. in ven-
ditione ff. de iud.* facta ſcilicèt prius excuſſio-
ne quò ad bona antequam deueniri poſſit ad
perſonam *Alex. conſ. 159. nu. 9. lib. 2. Ma-
rant. in prax. part. 6. de citat. n. 58. Capyc. de-
ciſ. 169. Pract. Papp. for. Inquiſ. gloſ. 1. verb.
promiſit ſiſtere &c.* licèt aliàs omiſſio dicti or-
11 dinis non inducat nullitatem, ſed opus ſit
appellatione ab eius omiſſione iuxtà verio-
rem opinionem, de qua teſtatur *Gratian. di-
ſcept. forenſ. cap. 7. nu. 25. & ſeqq. & cap.
353. per tot.*

Declaratur tertiò, quòd in propoſito caſu
inter priuatos poſſit fieri recommendatio,
& areſtatio in carceribus pro alijs debitis,
12 dummodò fiat in die iuridica, nam aliàs ca-
ptum, & recommendatio facta in die feriata
ad honorem Dei non valet, nec tenet *l. fin.
C. de ferijs, & c. fin. extr. eod.* itàut quamuis
aliàs captura ob ſuſpicionem fugæ de nouo
ſuperuenientem fieri poſſit die feriata etiam
in honorem Dei, de quo alibi dicam, non
tamen tali die feriata poterit fieri recōmen-
datio, & areſtatio perſonæ iam carceratæ
*Bald. in auth. ei qui col. 4. C. bon. aut. Iud. poſſ.
Alex. d. conſ. 159. lib. 2. num. 7. cum alijs per
Brun d. tract. de ceſſ. bon. d. quæſt. 11. quarta
quæſt. prin. nu. 28. & ſeqq.* Et poteſt eſſe ratio
13 differentiæ, quia iam carceratus non eſt ap-
tus ad fugam, & fugere nō poteſt prout alius
ſuſpectus in libertate exiſtens, & ſi creditor,
qui vellet recommendare carceratum vide-
ret eum eſſe relaxandum in die feriata poſſet
ſibi prouidere curando, vt illum de nouo
capere faciat ratione nouæ ſuſpicionis fugæ,
ſicuti videtur eſſe de mente ſupradictorum
DD.

Aut quis fuit carceratus pro vno delicto
ad effectum exequendi pœnam contra illum,
& poterit etiam pro alijs delictis recommen-
dati, & areſtari, differendo primam execu-
tio-

Digitized by Google

tionem, dumodò cauſa pro qua areſtatur, & ſuper qua debet ſecundo cognoſci, ſit grauior quàm prima, pro qua fuit carceratus, 14 & pænæ imponendæ non ſe inuicem compatiantur, quia minor cauſa maiori præiudicare non debet, & pæna vnius delicti pænam alterius excludere non debet, nec maioris pænæ impoſitio per minorem differi poteſt. Vbi verò delictum, pro quo fuit primò carceratus, non erat tale, quod impediret executionem in delicto, pro quo recommendatur, & pænæ ſe inuicem compatiuntur, vt ſi primò erat carceratus pro delicto, pro quo erat impoſita pæna manus, & recommendetur pro delicto, in quo pæna capitis veniat imponenda, fit vtraq; executio, quia primò poteſt fieri executio in manu, & poſteà in capite, ſicut, & quando pro vtroque delicto eſſet impoſita pæna pecuniaria, & ageretur de eius executione *Bart. in l. 2. §. qui exhibendi, ff. de cuſtod. reor. ſub. num. 4. Brun. d. tract. de ceſſ. bon. d. quaſt. 11. nu. 17. & ſeqq. Farinac. tit. de Inquiſ. queſt. 7. nu. 42. ad finem, & tit. de carcer. & carcerat. quaſt. 27. nu. 154. cum alijs per Cabal. reſol. crim. caſ. 299. num. 1. et ſeqq.* vbi latè diſtinguit, *et nu. 11. in fine*, dicit vlterius, non eſſe elaborandum in re, quæ quotidiè in practica obſeruatur, vt fiant ſæpiſſimè tales recommẽdationes, paſſim recipiantur, & executioni demandentur, &c.

Si autẽ ageretur de fabricãdo proceſſu, & pæna nõ eſſet corporalis, ſolet expectari, donec ſit perfectus primus proceſſus, ſi carcera- 15 tus id petat, non tamen expedito primo proceſſu liberè relaxatur, ſed præſtita fideiuſſione de iuditio ſiſti, & iudicatum ſoluẽdo *Clar. pract. crim. §. fin. quaſt. 34. in fine, etc.*

An autem poſſit talis carceratus pro delicto recommendari in carceribus pro debito ciuili, eſt negatiuè reſpondendum, præcipuè, 16 vbi pro delicto venit imponenda pæna corporalis, quia crimine liquidato, ſententia differri non debet ex cauſa debiti ciuilis, aliàs facilè eſſet, pænam differre *Brun. d. quaſt. 11. nu. 35. et 36. Lodouic. deciſ. Peruſ. 70. per tot. part. 2.* vbi aſſerit de veriori, & conſuetudine approbata opinione *Guaz. ad deff. deff. 5. cap. 2. nu. 10. & deff. 6. cap. 1. nu. 85. Borgn. deciſ. 14. in 1. dubio per tot. lib. 5.* dicens eſſe communen ſententiam, & procedere etiam in eo, qui fuit areſtatus, & detentus in Palatio, Caſtro, aut Ciuitate, vel alio determinato loco ex cauſa criminali ſub pæna, aut ſub fideiuſſione de non diſcedendo, ità vt taliter detentus, ac ſi eſſet in vinculis, vel carcere ſtricto non poſſit retineri, ſeù recommendari pro debito ciuili ſequitur *Pet. Cabal. d. caſ. 299. num. 29.* vbi teſtatur, ſupradictam opinionem eſſe Florentiæ receptam, ad quam probandam *nu. 18. & ſeqq.* plures rationes adducit, & in *caſ. 146. per tot.* vbi idem latè comprobat, etiam ſi ius creditorum areſtare volentium penderet ex eadem ſen- 17 tentia, vt quia carceratus vltrà pænas pro delicto impoſitas, ſit etiam condemnatus ad intereſſe partis, nam nihilominus debet condemnatus excarcerari non tamen ad ſui ipſius inſtantiam, ſed ad inſtantiam fiſci, & non liberari, ſed tranſmitti ad obſeruandam pænam, non attento intereſſe ciuili creditorum contradicentium, licet non agatur de pæna corporali, ſed alia corporis non afflictiua, vt exilij, relegationis, vel confinij *Vinc. de Franch. deciſ. Neapol. 317. num. 6. & 7. cum alijs per Cabal. d. caſ. 146. nu. 1. &c.*

Vbi tamen ageretur propriè de pæna pecuniaria, & creditor concurreret cum fiſco, 18 eſſet præferendus, quia in pænis fiſcalibus creditores præferuntur fiſco, cùm fiſcus tractet de lucro captando, illi verò de damno vitando *Peregr. de iur. & priuil. fiſ. lib. 5. tit. 1. de publicat. bonorum num. 59. ſequitur Cabal. d. caſ. 146. nu. 5. & 6. Rodriquez. de concur. cred. par. 1. art. 2. nu. 14.* & latè *Neguſ. de pig. part. 2. memb. 4. nu. 117. etc.*

Quamuis in prædictis caſibus non inconueniens arbitrarer aſſerere, quod vbi ageretur de magna debitorum mole, & carceratus eſſet ſolummodò condemnatus in pęnam confinij, vel exilij, ad quod iure affectaret in præiuditium creditorum, attenta perſonarum qualitate, arbitrio Iudicis non eſſet contemnenda opinio *Boſſ. tit. de captura nu. 91.* 19 & aliorum, quos refert, & ſequitur *Pegner in ſuis deciſ. crim. cap. 22.* immò ſumma æquitate amplectenda, dùm volunt huiuſmodi condemnationem poſſe, & debere fieri, ac ſuſpendere executionem confinij, vel exilij, & quouſque condemnatus ſoluerit, vel cautionem de ſoluendo præſtiterit, eſse in carceribus retinendum, prout quandoquè iudicatum fuiſse teſtantur, cum negari non poſſit multos, potius eligere huiuſmodi pęnas exilij, vel confinij pro ſolatio, quàm ſtare carceratos,

Digitized by Google

ceratos, vel ſoluere ſuis creditoribus, & his præſuppoſitis, non videtur diſſentire idem *Cabal. d. caſ.* 146. *n.* 10. *& ſeqq. ad finem, &c.*

Inſuper animaduertendum puto, ſupradictos Doctores loqui, quando carceratus pro delicto fuit condemnatus, quaſi tunc pæna tamquàm tendens ad publicam vtilitatem, & vindictam, non videatur poſſe diù differri ob cauſam priuatam, ſed quando carceratus pro delicto remanſit abſolutus (ſuppoſito tamen, quòd iuſtè, & legitimè, ac præcedentibus legitimis inditijs fuerit carceratus) videtur ceſſare ſupradicta ratio, non differendæ executionis ſententiæ pro publica vindicta ob priuatum commodum, & ſic licèt ſtricto iure non admittatur recommendatio formalis in carceribus per rationes à doctoribus conſideratas, quarum multæ militare videntur etiam in caſu abſolutionis, poſſe nihilominus huiuſmodi carceratum
20 poſtquam fuerit abſolutus, vel concordauerit cum fiſco per aliquot ſaltem dies retineri ad inſtantiam creditorum habentium paratam executionem ad effectum videndi, an velit ſatisfacere, vel cauere de ſoluendo, ſeù aliter amicabiliter concordare cum ſuis creditoribus, quod ſi facere non poſſit, ſiuè nolit, eſſe poſteà priſtinæ libertati reſtituendum iuxtà opinionem *Ludouiſ. deciſ. Peruſ.* 70 *nu.* 11. *&* 12. quàm pluriès feliciter practicaſſe teſtatur, cuius auctoritate fretus, ſemel etiam ego ſic practicaui ad inſtantiam amici, qui interim dùm diſputaretur, an talis pro delicto carceratus, & abſolutus poſſet pro debito recommendari effectum concordiæ cum illo obtinuit, nec iſtam practicam improbat, ſed potiùs ſ. qui videtur idem *Cabal. caſ.* 299. *nu.* 35. huicquè opinioni valdè adſtipulatur *Peguer. d. deciſ.* 22. *& deciſ.* 69. ac alij permulti, qui indiſtinctè tenent poſſe carceratum, & condemnatum pro delicto recommendari in carceribus pro debito ciuili, quando breui dilatione poteſt eſſe conſultum creditori *Clar. pract. crim.* §. *fin. quæſt.* 97. *in princ.* refert *Pet. Cabal. d. caſ.* 146. *&* 299. *nu.* 12. *& ſeqq.*

Porrò etiam carceratus per ſententiam Iudicis abſolutus, & liberatus à crimine, vel debito poteſt à Comentarienſe, ſeù carcerum Cuſtode retineri pro expenſis alimentorum, & ſalario cuſtodiæ, ac etiam pro ca-
21 ptura, & mercede Baroncelli, vel Birruariorum, præcipuè quando fuit iuſtè, & legitimè captus, & niſi aliud appareat huiuſmodi alimenta, abſq; alia probatione præſumuntur præſtita, & ſubminiſtrata ab ipſo Carcererio latè *Pet. Pecch. de iur. ſiſten. & manu. iniect. cap.* 34. *per tot. Guid. Pap. deciſ.* 448. *& Gratian. diſcept. forenſ cap.* 25. *nu.* 19. *&c. & cap.* 80. *nu.* 14. quod magis pro-
22 cedit in rebus, & bonis dicti carcerati tanquàm acceſſorijs ad perſonam, vt ex dictis cauſis retineri poſſint *Gratian. d. cap.* 25. *nu.* 21. Ac ità ferè vbiquè ſeruatur de conſuetudine, prætèrquàm Florentiæ vbi adeſt *Statutum lib.* 2. *Rub.* 49. quo diſponitur, pro debito contracto in carceribus à carcerato, etiam cauſa cibi, & potus non poſſe fieri huiuſmodi detentionem, & recommendationem, quod autem an ſit in viridi obſeruantia generaliter, me remitto ad practicam, &c.

Quid verò dicendum ſi carceratus citetur ab alio, an teneatur reſpondere, dic quod aut eſt carceratus pro debito, & tunc ſi citatur corã alio Iudice, ſi eſt iuſtè carceratus, & poteſt mittere procuratorem tenetur comparere per procuratorem aliàs ſibi, imputet, ſi ſe non deffendat, quia nemo tanquam abſens
23 excuſatur, quando fuit iuſtè detentus, & potuit mittere procuratorem, ſiuè Iudex ſciuerit, eum eſſe carceratum, ſiuè ignorauerit, ſed ſi non eſt iuſtè carceratus, vel non poteſt mittere procuratorem, & alius Iudex ſciens eum citat, proceſſus redditur ipſo iure nullus, vbi verò Iudex ignoraret eum eſſe alibi carceratũ opus eſſet reſtitutione *Zaſ. Caſtr. & alij in l.* 2. *ff. de in ius voc. Petr. Pecch. d. tract. cap.* 33. *nu.* 5. Quando autem citatur coram eodem Iudice, vbi reperitur carceratus, tenetur reſpondere *Brun. de ceſſ. bon. quæſt.* 11. *nu.* 32. *quarta quæſt. prin.*

Aut eſt carceratus pro delicto, & tunc ſi citetur in eodem Tribunali pro alio delicto proceditur, vt ſupra dixi per viam recommendationis, ſi verò citetur ad aliud Tribunal eſt ſuperſedendum, donec exiuerit car-
24 ceres, niſi eſſet carceratio affectata, quia carceratus in vno loco malè poteſt ſe in alio deffendere, & non omnibus eſt copia procuratorum, de quibus plenè confidere poſſint, nec omnibus ſuppetunt pecuniæ ad id neceſſariæ, & ſi huiuſmodi exceptio oppoſita non fuerit, & ob id fuerit ſequuta aliqua condemnatio in contumaciam ſolet con-

demnatus admitti ad nouas deffenſiones *Clar. §. fin. quaſt. 34. verſ. vltimo, &c.*

In praxi tamen ſeruari vidi quando ſumus ſub eodem Principe, vt vnus Iudex ſcribat alteri quod finita cauſa, de qua in ſuo Tri-
25 bunali carceratum retineat ad effectum ſibi eum remittendi pro alia cauſa, de qua apud ſe conſtat, quod etiam quandoquè fit inter ipſos Principes diuerſi ſtatus quando agitur de cauſis grauibus, &c.

SVMMARIVM
In Caput LXXII.

1 *Dictio ſi conditionem importat.*
2 *Conditiones plures coniunctim appoſitæ debent omnes impleri.*
3 *Modus dicitur, quando quid eſt implendum poſt emolumentum quaſitum.*
4 *Conditione non impleta, non datur actio n. 11.*
5 *Agens repellitur niſi offerat cautionem de modo implendo.*
6 *Modus, & conditio qualiter differant.*
7 *Eccleſia non priuatur legato modo non impleto, ſed cogitur adimplere.*
8 *Conditiones ſunt in triplici differentia, & quales ſint.*
9 *Conditio neceſſaria non reddit actum conditionalem, ſed purum.*
10 *Conditio eſt propriè de futuro euentu.*
12 *Conditio impoſſibilis quomodo vitiet contractus, vel non num. 13.*
14 *Modus impoſſibilis non vitiat contractus.*
15 *Conditio impoſſibilis in matrimonio reicitur.*
16 *Conditio impoſſibilis in vltimis voluntatibus habetur pro non appoſita, & quando vitiet vltimas voluntates nu. 17. & 18. vbi quid in foro conſcientia, & num. 21. 22.*
19 *Modus impoſſibilis reicitur in vltimis voluntatibus.*
20 *Legatum non vitiatur ex falſa cauſa niſi fuerit cauſa finalis, vel conditionalis.*
23 *Conditio de habitando in certo loco an dicatur reſtringere libertatem, & ſit reicienda, & quando ſecùs nu. 24.*
25 *Agricultura conſeruat ſtatum Reipublica, & eſt multùm fauorabilis.*
26 *Agricultura non detrahit nobilitati.*
27 *Conditio ſi legatarius non efficiatur ſacerdos an ſit reprobata nu. 29.*
28 *Subſtitutio facta puellæ in euentum quod Monialis efficiatur an valeat nu. 30.*
31 *Legatum factum Monaſterio, vt aliquam recipiat in Monialem an valeat.*
32 *Simonia non comittitur recipiendo quod ſinè aliqua præcedenti taxatione gratis offertur.*

LEgatum prædij, de quo in caſu mihi propoſito continet duas conditiones, ſiquidem fuit relictum ſub conditione ſi legatarius habitauerit in Comitatu, & in dicto prędio, ac ſi non efficiatur Sacerdos, non enim dubitari poteſt quin huiuſmodi dictiones *ſi*.
1 propriè conditionem importent ad tradita per *Bart. in l. 1. ff. de cõdit. & demonſtrat.* Itaut cum dictæ conditiones ſint coniunctim appoſitæ debeant omnes ſimul impleri, nec ſufficiat, vnã ex illis purificari, prout ſufficeret,
2 ſi diſiunctim eſſent appoſitæ *l. ſi hardi ff. de condit. inſtit. & in §. ſi plures Inſtit. de hered. inſtit.* nam vbi aliquid conditionale deducitur in iuditium debet anteà omnia liquidari purificatio conditionum adiectarum *Magon. deciſ. Flor. 84. nu. 1. &c.*

Pręthereà quamuis etiam dici poſſet, huiuſmodi dictiones importare modum tanquam reſpicientes, quid implendum in futurum
3 poſt emolumentum quæſitum ad latè tradita per *Magon. dec. flor. 144. n. 12. & ſeqq. deciſ. Luc. 21. nu. 10. & ſeqq. Duran. tract. de condit. & mod. impoſſ. part. 5. cap. 1. per tot.* In exitu tamen ſunt ſimiles modus, & conditio, nã vtroq; caſu debent impleri cum differentia, de qua ſuprarelati Doctores, ſicuti enim
4 non impleta conditione non datur actio, & quando ſumus in conditione poteſtatiua, quæ antè mortem perfectè adimpleri non poteſt, loco implementi debet præſtari mutiana cautio, de qua aliàs dixi, & habetur in *l. mutiana vbi DD. ff. de condit. & demonſtrat. Maur. de fideiuſſ. part. 1. ſect. 3. cap. 24. aliàs 33. per tot.*Ità etiam quamuis modus non impediat natiuitatem actionis, agẽs
5 repellitur exceptione doli, niſi realiter offerat cautionem de modo implendo *l. ſi is cui, & l. cum in teſtamento 48. ff. de fideicom. libert. auth. cui relictum C. de indic. iud. toll. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 250. num. 23. & cap. 400. nu. 17.* & debet modus omninò impleri, ſaltem per viam compulſionis ad interpellationem partis, ità vt licèt non impediat acquiſitionem ab initio, illam tamen faciat re-
6 ſolui modo non impleto, niſi caſu deficiat,

vt

vt non poſſit impleri, & in hoc differt à con-
ditione, quæ etiam ſi per caſum deficiat, ta-
cit corruere legatum etiam ſinè partis inter-
pellatione, & quando eſt perſonalis ab hæ-
rede illius, cui fuit appoſitus, impleri non
poteſt, ſicuti nec conditio, ac eodem mo-
do impedit tranſmiſſionem quicquid ſecùs
ſit, quando non reſpicit perſonam, vt latè
omnia probat *Duran. d. tract. part. 5. cap. 1.*
nu. 4. & ſeqq. ad 12. Niſi eſſemus in Eccleſia,
7 quæ de iure canonico non videtur poſſe pri-
uari legato etiam pactis, & modis appoſitis
non impletis, ſed tantùm ad implementum
præcisè compelli per *tex. in c. verum de con-*
dit. appoſ. de quo latè *Gratian. diſcept. forenſ.*
cap. 803. *num.* 18. *& ſeqq. per tot.*

Sed difficultas verſatur an dictæ conditio-
nes valeant, & ſeruari debeant, ſeù potius
tanquam contra hominis libertatem, & auer-
tentes à vita religioſa, & contemplatiua di-
cantur impoſſibiles de iure, & veniant rei-
ciendæ, Vndè pro clariori intelligentia, cùm
ſit materia brocardica, & in qua facile eſt er-
rare præmittendum videtur, quod condi-
tiones regulariter ſunt in differentia triplici,
8 quædam enim ſunt neceſſariæ, quædam poſ-
ſibiles, quædam verò impoſſibiles; Neceſ-
ſariæ ſunt, quæ habent certum, & infallibi-
lem exitum, ac omninò ſunt exituræ; Poſ-
ſibiles, quæ ſe habent ad vtrunque poſſunt
eſſe, & non eſſe, & ſunt, vel poteſtatiuæ,
vel caſuales, vel mixtæ; Impoſſibiles verò
ſunt, quarum exitus non expectatur, & ſunt
in quadruplici differentia; nam vel ſunt im-
poſſibiles natura, vt ſi cælum attigeris, vel
de facto, vt ſi montem vltrà mare deferas;
vel de iure, prout quando ſunt contra bonos
mores, & improbantur à lege, vel perple-
xitate verborum, & repugnantia, vt quan-
do verba inter ſe confunduntur, nec conſtat
de voluntate diſponentis, vt latè explicat
Cyn. in l. 1. C. de inſtit. & ſubſtit. Oinot. in §.
ſub conditione Inſtit. de verb. oblig. Duran.
tract. de condit. & mod. impoſs. ac à iure pro-
hib. part. 1. cap. 2. per tot. Add. ad Mohad. de-
ciſ. 3. de teſtam. aliàs deciſ. 235.

Et omiſſa materia conditionum neceſſa-
riarum, quæ non reddunt actũ conditionalẽ;
9 ſed purũ *l. ſi pupillus* §. *qui ſub conditione ff. de*
nouat. Menoch. de præſump. lib. 4. præſumpt. 78.
nu. 56. ſicut quando conferuntur in tempus
præſens, vel præteritum, cùm propriè con-
10 ditiones ſint de futuro euentu *l. cum ad præ-*
ſens 37. *cum ſeqq. ff. ſi cert. pet. facit Magon.*
deciſ. Flor. 8. *nu.* 28. *Iaſ. in d. l. cum ad præ-*
ſens, &c. Certum eſt, quod omnis conditio
poſſibilis dumodò ſit honeſta, non con-
tra bonos mores, nec turpitudinem, ſiuè fæ-
ditatem in ſe continens, debet adamuſſim
11 impleri, aliàs non eſt locus diſpoſitioni con-
ditionali *l. qui hæredi in prin. & l. Manius ff.*
de condit. & demonſtrat. & l. conditioni C. de
inſtit. & ſubſtit. Duran. d. tract. part. 2 *c.* 4.

Cõditio verò impoſſibilis aliquo ex præ-
dictis quatuor modis affirmatiuè concepta
12 indiſtinctè vitiat contractus omnes, cùm tũc
promittens non videatur habere animum ſe
obligandi, & ideò defectu conſenſus corruit
contractus, & impoſſibilium nulla eſt obli-
gatio *l. impoſſibilium* 187. *ff. de reg. iur. l. non*
ſolum 31. *ff. de oblig. & act.* §. *ſi impoſſibilis In-*
ſtit. de inutil. ſtipul. Negatiuè verò concepta
non vitiat, nec ſuſpendit contractus, ſed ha-
13 betur pro non appoſita, cùm tunc efficiatur
neceſſaria de iure, & certa, ac dicatur iam
extitiſſe, vt latè per *Duran. vidend. d. tract.*
part. 2. *cap.* 1. *per tot.* quicquid ſecùs ſit in
14 modo impoſſibili, qui in contractibus ap-
poſitus non nocet, ſed illo, reiecto, & pro
non ſcripto habito remanent firmi contra-
ctus, vt latè declarat idem *Duran. loc. cit p.* 5.
c. 2. *per tot.* vbi plures caſus diſtinguit, quam-
uis contrarium deffendat *Sarmient. l.* 2. *ſe-*
lect. interpret. c. 3.

Sicut etiam conditio impoſſibilis quoquo
modo in matrimonio appoſita fauore illius
15 reijcitur, & matrimonium remanet purum,
& validum *c. fin. de condit. appoſ. idem Duran.*
d. tract. part. 4. *cap.* 6. *per tot.* vbi etiam in ca-
pitulis antecedentibus, & ſequenti haben-
tur alij ſex caſus particulares, in quibus con-
ditio impoſſibilis videtur pro non ſcripta, &
reicitur etiam in contractibus contra regu-
lam *tex. in d. l. non ſolum* 31. *ff. de oblig. & act.*

Quòd ſi huiuſmodi conditio impoſſibilis
de futuro fuerit adiecta in vltimis voluntati-
16 bus reicitur regulariter, & habetur pro nõ
ſcripta fauore vltimarum voluntatum, quæ
nihilominus ſuum ſortiuntur effectum *l. con-*
ditiones ff. de condit. inſtit. l. obtinuit ff. de con-
dit. & demonſtrat. Add. ad Mohad. deciſ. 3.
de teſtam. aliàs deciſ. 235. *Caſtr. in d. l. obti-*
nuit, vbi etiam alij comuniter *Craſſ. de ſuc-*
ceſſ. §. *legatum quæſt.* 49. Ac idem eſt in do-

nationibus cauſa mortis *l. quæ ſub conditione §. & in mortis ff. de condit. inſtit. Duran. d. tract. part. 4. cap. 5. contra Alex. in l. impoſſibilis ff. de verb. oblig.*

Intelligendo tamen de conditione impoſ-
ſibili de natura, vel de iure, cùm aliæ duæ
17 ſpecies impoſsibilitatis nempè facti, & per-
plexitatis, ſiuè repugnantiæ verborum po-
tiùs ſint difficultates, quàm impoſſibilitates,
& ideò non impletæ vitiant etiam vltimas
voluntates, non ſecùs, ac contractus, quaſi
ex præſumptione iuris tunc videatur deeſſe
animus inſtituendi, vel legandi, & non con-
ſtet de voluntate teſtatoris *gloſ. in §. impoſſi-
bilis Inſtit. de hæred. inſtit. l. cum hæredes §. 1.
ff. de ſtat. liber. & l. ſi titius ff. de condit. inſtit.*

Quod immò etiam conditio impoſſibilis
de natura, ſicut aliæ duæ ſpecies facti, & per-
plexitatis, ſiuè repugnantię verborum ſcien-
ter appoſita in teſtamento, vel legato non
reiciatur in foro conſcientiæ, nec in foro
exteriori, ſed vitiet vltimas voluntates,
18 quaſi in dictis caſibus videatur ſemper de-
eſſe voluntas teſtatoris, & ob id nec legata-
rium petere poſſe, nec hæredem ſoluere te-
neri legatum ſub huiuſmodi conditione im-
poſſibili de natura, vel de facto, vel perple-
xitate relictum, ſed tunc ſolùm conditio
impoſſibilis reiciatur, & pro non ſcripta in-
diſtinctè habeatur, quando eſt impoſſibilis
de iure, ac turpis, vel contra bonos mores,
quo caſu non attenta voluntate teſtatoris,
qui, quod illicitum eſt, velle non poteſt, in
vtroque foro debetur legatum, vt benè diſ-
tinguendo, & conciliando opiniones con-
trarias probat *Duran. d. tract. part. 2. cap. 1.
nu. 57. & ſeqq.* vbi etiam an tales conditio-
nes præſumātur appoſitæ ſcienter, vel igno-
ranter, *& part. 3. cap. 1. n. 2. & ſeqq. ad 9.* vbi
in nouem capitulis ſequentibus examinat
nouem caſus, & quæſtiones in quibus im-
poſſibilitas videtur vitiare vltimas volunta-
tes, ſicuti perplexitas, & contrarietas verbo-
rum ſemper illas indiſtinctè vitiat, cùm tunc
nullibi conſtare poſſit de voluntate teſtato-
ris, &c.

Modus verò impoſſibilis indiſtinctè rei-
citur in vltimis voluntatibus, quia defectus
19 modi minus vitiat, licèt contingens, & poſ-
ſibilis à teſtatore fuerit reputatus, niſi fue-
rit cauſa finalis relinquendi *Duran. d. tract.
part. 5. cap. 1. num. 14. & ſeqq.* quia tunc
20 quamuis regulariter legatum non vitietur
ex falſa cauſa adiecta, cùm cauſam non re-
quirat *§. longè Inſtit. de legat. & l. cum tale §.
falſam ff. de condit. & demonſtrat.* tamen quā-
do cauſa adiecta fuit finalis, vel conditiona-
liter cōcepta, ſi ſit falſa vitiatur legatum *Du-
ran. d. tract. part. 3. cap. 2. num. 9. & ſeqq.*
21 quicquid ſit de conditione impoſſibili, quæ
ſi à teſtatore poſſibilis, & contingens repu-
tetur, videtur vitiare vltimas voluntates *Add.
ad Mohed. deciſ. 3. de teſtam. aliàs deciſ. 235.
Magon. deciſ. Luc. 28. idem Duran. loc. cit. part.
3. cap. 7. nu. 13. & part. 2. cap. 1. nu. 50. &
nu. 62. & part. 4. cap. 3. in fine, &c.* Quid ve-
rò dicendum, quando conditio eſſet pro par-
22 te poſſibilis, & pro parte impoſſibilis, tàm
in vltimis voluntatibus, quàm in contracti-
bus, ſententia, reſcriptis, & ſimilibus expli-
cat idem *Duran. part. 2. cap. 1. nu. 71. & ſeqq.*

Quibus ſic præmiſſis, quò ad primam con-
ditionem de habitando in Comitatu in præ-
dio legato videtur, quod ſit impoſſibilis de
iure, & inhoneſta, tanquam reſtringens ho-
23 minis libertatem, & ideò reicienda, ac ha-
benda pro non adiecta firmo remanente le-
gato iuxtà ſuperius dicta, & in ſpecie per
*tex. in l. Titio centum 70. §. 2. ff. de condit. &
demonſtrat. Magon. deciſ. flor. 144. num. 13.
&c.*

Sed nihilominus attenta veritate dicendū
eſt, huiuſmodi conditionem non eſſe à iure
improbatam, licèt enim non poſſit quis præ-
cisè obligari ad habitandum continuò in
certo loco, cùm eſſet ſpecies ſeruitutis, ta-
men cauſatiuè poteſt per modum conditio-
nis, & ſic quod quis habitet in certo loco per
modum obligationis non poteſt venire in
diſpoſitione, ſed benè in conditione, quia
ea quæ ſunt in conditione non ſunt in obli-
24 gatione, cùm conditio non obliget præcisè,
ſed tantùm cauſatiuè ſi velit legatum conſe-
qui, vndè ſi quis legatarius fuerit grauatus
habitare in certo loco etiam ſub modo non
tenebitur præſtare cautionem de modo im-
plendo, nè obligetur in eo, quod ſuæ repu-
gnat libertati, & ſic patet, quod lex ſolùm
abhorret obligationem prædictam non au-
tem conditionem *l. 1. C. de legat. & l. ſi quis
ità legauerit ff. de condit. & demonſtrat. Pract.
Papp. libel. ad dot & vſumfr. gloſ. vlt. per tot.
Capyc. deciſ. 135. Bart. in l. qui concubinam 29.
§. vxori ff. de legat. 3. Caſtr. Imol. & alij in d.*

l. titio

l. titio centum 70. §. *titio centum ff. de condit. & demonſtrat. &c.*

Quod mágis dicendum eſt in caſu noſtro,
cum habitando in comitatu legatarius retra.
hatur ab illecebris Ciuitatis, & inuitetur ad
25 agriculturam, ex qua ſtatus Reipublicę plu-
rimùm pendet, & multa fauore agriculturæ
eſſe à iuræ inducta non eſt dubitandum, nè
aliàs ſubductis ſqualere contingat arua ara-
tris facit *tex. in c. fin. de treg & pac.* vbi quod
in rure verſantes perpetua ſecuritate lætan.
tur, & plura notat *Afflic. ad Conſtit. Neapol.*
quæ incipit *Ab officialibus col. fin.* itàut agri-
cultura etiam proprijs manibus exercitata
26 in proprijs agris nil detrahat nobilitati ge-
neris, immò natus ex ruſtico poteſt dici no-
bilis, ſi probus exiſtat, & ſtatum nobilitatis
teneat *Bart. in l. 1. nu. 52. C. de dignit. lib. 12. Guid. Pap. deciſ. 41. cum Add. per tot. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 976. num. 19. & latè Rot. Rom. per Duran. deciſ. 294. num. 12. & ſeqq. per tot.*

Quò ad ſecundam conditionem ſi legata-
rius non efficiatur Sacerdos videtur pariter
27 dicendum, quod ſit à iure reprobata tanquã
impeditiua vitæ contemplatiuæ, & à vita re-
ligioſa, ac meliori bono retrahens, ſiuè vir-
ginibus, ſiuè viduis ſit appoſita, maſculis, vel
fæminis *Odd. conſ. 19. num. 14. & ſeqq.* cum
alijs per *Mohad. deciſ. 3. de teſtam. nu. 2. & 3. aliàs deciſ. 235. & latè Duran. d. tract. par. 2. cap. 3. num. 17.* Sicuti videmus quòd ſubſti-
tutio facta puellæ in euentum quod Monia-
lis efficiatur, non valet, cùm talis conditio
28 reiciatur, & habeatur pro non adiecta tan-
quam impeditiua vitæ contemplatiuæ *Rol. conſ. 35. nu. 16. lib. 3. Surd. conſ. 192. num. 20. lib. 2.*

Sed hoc intelligendum eſt, quando talis
conditio principaliter tẽderet ad impedien-
dam vitam contemplatiuam, & religioſam,
ſecùs autem ſi apponatur ad alium finẽ prin-
cipaliter, vt cauſa conſeruandi familiam, &
agnationem quamuis ſecundariò, & in con-
ſequentiam retrahat à vita religioſa, quia
29 tunc cũ inuitet ad nuptias temporales non
minus ferè priuilegiatas valet, & eſt ſeruan-
da, ità vt legatarius illi contraueniendo, &
vitam Sacerdotalem eligendo, ſtatim cadat
à legato, & admittatur ſubſtitutus, vel reuer-
tatur ad hæredem non expectata morte na-
turali *Conar. var. reſol. lib. 1. cap. 19. nu. 10. & ſeqq. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. n. 29. Marzar. de fideicom. quæſt. 31.* cũ alijs pluribus per *Gratian. diſcep. Forenſ. cap. 986. num. 1. & ſeqq. ad 9.* & latè *Duran. d. tract. part. 2. cap. 3. nu. 31. & ſeqq.* vbi in-
fert ad plures alios caſus notabiles, &c.

Ac ideò etiam ſubſtitutio facta puellæ ca-
ſu, quo Monialis efficiatur valet, & ſtatim fa-
cta profeſſione admittitur ſubſtitutus exclu-
30 ſo Monaſterio, & morte naturali puellæ nõ
expectata, quicquid aliud vt antè profeſſio-
nem quaſi ſolus ingreſſus religionis ſinè ef-
fectu ſubſequuto non attendatur prout iux-
tà veriorem opinionem concludit idem *Gratian. diſcept. 481. nu. 6. & 7. Duran. loc. proximè cit.*

Quando autem aliquid relinquitur alicui
31 Monaſterio, vt aliquam recipiat in Monialẽ,
non valet huiuſmodi conditionis appoſitio
tanquàm turpis, & ſimoniaca, ſed reicitur,
& legatum efficitur purum *Magon. deciſ. Luc. 28. nu. 6. & 7. Duran. d. tract. part. 3. cap. 9 nu. 7.* & latiùs idem *part. 2. cap. 3. n. 51.* vbi quatuor de hoc opiniones refert, quibus
tamen addendus eſt *Gratian. diſcept. for. cap. 254. nu. 29. & 30.* vbi contrarium firmare
videtur, cui etiam ego libentius aſſentio, &
ità ſeruatur, cùm ſit legatum pro elemoſina,
& pia cauſa, nè ingrediens Monaſterio ſit
32 oneroſa, & cùm ſinè labe Simoniæ poſſit
recipi, quod ſinè aliqua præcedente taxatio-
ne gratis offertur *cap. dilectus 2. in fine de Simon. Innoc. in cap. cum Marcus Ferrarienſis de Conſtit. &c.*

SVMMARIVM
In Caput LXXIII.

1 *Creditor qui prior eſt tempore potior eſt in iure.*

2 *Creditor habens generalem, & ſpecialem hypothecam tenetur à ſpeciali incipere.*

3 *Amplia etiam ſtante clauſula conſtituti, vel obligatione Camerali, nu. 4.*

5 *Mulier habens generalem, & ſpecialem hypothecam tenetur à ſpeciali incipere.*

6 *Clauſula, quod ſpecialitas generalitati non deroget, quid operetur, nu. 7. Proteſtatio non releuat in his, ad quæ de neceſſitate adſtringimur, & quæ ſunt à iure definita.*

8 *Hypotheca cenſualis poteſt exerceri contra poſſeſſo-*

Digitized by Google

ſeſſorem rei cenſui ſuppoſito, &c. abſq; alia excusſione.

9 *Immiſſio an poſſit dari ſuper alijs bonis non cenſuatis, ſed tantùm generaliter obligatis non facta excuſſione fundi cenſuati, nu. 13.*

10 *Poſſeſſor tertius, an poſſit conueniri ſtante negligentia creditoris in exigendo à debitore principali, nu. 17. & 18.*

11 *Poſſeſſor non habens creditum, vel hypothecam ſuper bonis poſſeſſis non poteſt opponere, quod prius excutiatur res ſpecialiter hypothecata.*

12 *Creditor habens omnia bona debitoris obligata poteſt eligere, & agere ad ſui libitum contra quæ velit.*

14 *Fundus cenſui ſuppoſitus non dicitur conſtitutus pro ſpeciali hypotheca. Hypotheca generalis omnium bonorum eſt licita in cenſu vltra fundum.*

15 *Inducta ad vnum finem tantum non debent aliud operari.*

16 *Iuramentum, & decretum interpoſitum vigore Stauti non ſupplet alios defectus.*

17 *Dolus non præſumitur niſi probetur.*

18 *Creditor interpellatus per poſſeſſores, vel fideiuſſores ad exigendum à debitore principali, donec eſt ſoluendo, an eo fallito poſſit contra illos agere.*

19 *Exceptionis altioris indaginis reſeruantur ad petitorium.*

20 *Excuſſio non admittitur in Saluiano.*

21 *Excuſſio l. 2. C. de pig. admittitur in Saluiano.*

PEr diſpoſitionem *l. 2. C. de pig.* cauetur,
quod creditor primus, & anterior habens tantùm generalem hypothecam, præ-
1 feratur ſecundo habenti aliam generalem,
ſiuè etiam ſpecialem hypothecam ex vulgata regula, qui prior eſt tempore, potior eſt
iure, quòd ſi primus creditor habeat vltrà
generalem hypothecã etiam ſpecialem alicuius rei ſibi nominatim obligatæ, ex qua
commodè poſſit ſatisfieri, tenetur prius agere contra huiuſmodi bona nominatim, &
ſpecialiter obligata, antequàm deuenire poſſit ad bona generaliter ſibi, & alijs poſterioribus obligata, ad quæ demùm in ſubſidium
tãtùm habet regreſſum, probato quod bona
ſpecialiter obligata non ſint ſufficientia, quæ
tamen donec contrarium probetur, præſumuntur eſſe ſufficientia, quaſi tunc ſtante
2 ſpeciali hypotheca videatur ex tacito pacto
actum, vt ex re ſpecialiter obligata ſibi prius
creditor ſatiſfaciat, antequam agere poſſit
contra alia bona poſterioribus creditoribus
obliganda, & poſtea obligata, ſiuè ſpecialiter, ſiuè generaliter, vt tradunt comuniter
DD. in d. l. 2. C. de pig. Neguſ. de pig. part. 5. memb. 2. nu. 51. Magon. deciſ. Flor. 124. nu. 2. Scapuc. de Saluian. lib. 2. quæſt. 20. Rodriquez. de concur. cred. part. 2. art. 1. nu. 4. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 38. num. 11. & latè *Merlin. de pig. lib. 4. tit. 1. quæſt. 21. per tot.*

Quod procedit etiam ſtante clauſula conſtituti, cuius vigore aliàs videtur reiecta
3 omnis excuſſio, cùm id verum ſit ſolùm in
caſibus, vbi eſt permiſſum exercere obligationem generalem, non autem in prohibitis
prout eſt caſus *d. l. 2. Surd. deciſ. 44. nu. 12. Scapuc. d. quæſt. 20. nu. 3.* Et non obſtante obligatione Camerali, qua mediante licèt aliàs creditor electa vna via poſſit ad aliam redire, intelligitur de licita, & permiſſa ex diſpoſitione iuris, & quò ad ipſum debitorem non autem quò ad tertium, cui nihil præiudicat quæcunq; obligatio cameralis, vel ſimilis *Scapuc. d. quæſt. 20. et Merlin. d. quæſt. 21. nu. 55. et ſeqq.* &c.

Sicut etiã procedit diſpoſitio *d. l. 2.* in muliere, & dote, quæ ſi habeat ſpecialẽ, & generalem hypothecã in bonis viri debet à ſpe-
5 ciali incipere antequam poſſit agere ad bona generaliter obligata iuxta terminos *d. l. 2. C. de pig. Rodriquez. d. tract. part. 1. art. 1. num. 19. in fine, Neguſ. loc. ſup. cit. et part. 8. memb. 1. nu. 20.* & latè de comuni teſtatur *Merlin. d. quæſt. 21. nu. 34. et ſeqq.* quamuis in puncto iuris multa in contrarium aducat, &c.

Itàut ſupradicta procedant, licèt Notarius
in inſtrumento adiecerit illam ſolitam clauſulam proteſtatiuam, quod ſpecialitas gene-
6 ralitati non deroget, quia in his, quæ à iure
ſunt definita, proteſtatio non releuat proteſtantem *gloſ. in l. alimenta, verb. materna C. de neg. geſt.* cum alijs quos refert, & ſequitur *Rodriquez. d. tract. part. 2. art. 1. nu. 5.* quibus addo *Iaſ. in §. fuerat, nu. 106. Inſtit. de act.* vbi quod proteſtatio non iuuat in his, ad quæ de neceſſitate aſtringimur, neç in his, quæ à iure ſunt certo modo definita, & diſpoſita, &c. Contrarium tamen quod ceſſet
diſpoſitio *d. l. 2.* ſtante huiuſmodi clauſula,
7 quod ſpecialitas generalitati non deroget,
vel è contra quaſi tunc indiſtinctè videatur

data

data electio creditori non obſtante æquitate
d. l. 2. firmat *Scapuc. de Saluian. d. quaſt. 20. nu. 5.* & ſequitur *Merlin. d. quaſt. 21. nu. 48. et ſeqq.*

Cui quidem deciſioni *d. l. 2.* tanto magis
videbatur eſſe locum cùm eſſemus in hypo-
theca cenſuali, quæ pro annuis redditibus
8 poteſt exerceri contra poſſeſſorem rei ſpe-
cialiter pro cenſu obligatæ, nulla facta excuſ-
ſione, quaſi ex ipſa re poſseſſa debeatur cen-
ſus, quicquid ſit in alijs hypothecis pro ſecu-
ritate, & cautione debiti contractis *Crauett. conſ. 217. n. 5. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 16. num. 17. et cap. 955. num.* 40. adeò vt videa-
tur non poſſe concedi immiſſionẽ ſuper alijs
9 bonis non cenſuatis, licèt hypothecatis, niſi
in ſubſidium facta excuſſione, & probata in-
ſufficientia reddituum fundi cenſuati, iuxtà
l. decem 116. ff. de verb. oblig. l. fin. ff. ſi cert. pet.
vbi notant *DD. et Alex. conſ. 32. nu. 4. lib. 4.*
cum alijs per *Buratt. deciſ. 151. per tot.* Præ-
ſertim ſtante negligentia domini, & credito-
ris cenſus in exigendo annuos fructus a de-
bitore principali, qui ad illorum ſolutionem
10 tenebatur, quo caſu tertius poſſeſſor nõ po-
teſt conueniri hypothecaria, vel Saluiano
Surd. deciſ. 32. nu. 9. cùm alijs per *Cenc. de cenſ. quaſt. 98. nu. 64.*

Prædictis tamen non obſtantibus dicebã,
in caſu occurrenti non eſſe locum oppoſitæ
diſpoſitioni *d. l. 2.* nec eius remedium poſſe
allegari à tertio poſſeſſore conuento, nõ ha-
bente aliquod creditum, vel hypothecam
ſuper bonis poſſeſſis, cùm loquatur ſo-
lùm in caſu, vbi adeſt contentio inter primũ,
11 & ſecundum creditorem hypothecarium, &
ideò tanquàm exhorbitans non debet exten-
di vltrà terminos, in quibus loquitur *Rodri-
quez. d. tract. part. 2. art. 1. nu. 7. in fine, Neguſ. de pig. part.* 8 *memb. 1. num. 20. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 342. nu. 17. Scapuc. de Saluian. lib. 2. quaſt. 20. nu. 4.*

Nequè ob id negatur poſſeſſorem rei cẽ-
ſuatæ poſſe conueniri ſinè excuſſione, ſed
non ex indè ſequitur alios poſſeſſores bono-
rum generaliter obligatorum non poſſe etiã
12 ad libitum creditoris conueniri, cùm verius
puretur emptorem, & creditorem cenſus ha-
bẽtem omnia bona debitoris hypothecata,
poſſe eligere vnum ex pignoribus ſibi benè
viſum, quaſi omnia ſint ei in ſolidum obli-
gata *Bart. in l. moſchis, ff. de iur. fiſ. Neguſ. de pig. part. 8. memb. 1. nu. 49. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 38. nu. 4. Rot. in Imolen. Saluiani, 5. Maij 1634. coram Cocein. in Nouiſs. part. 6. deciſ. 276. nu.* 5. & contraria procedere poſ-
13 ſe, vbi omnia bona non eſſent equè princi-
paliter obligata, ſed tantùm in ſubſidium,
quo caſu agi non poteſt contra bona in ſub-
ſidium obligata, niſi prius facta aliorum bo-
norum excuſſione, &c.

Præterèa certus fundus ſpecialiter cenſui
ſuppoſitus pro adimplenda forma Bullæ Pij
V. non dicitur conſtitutus pro ſpeciali hy-
potheca ad effectum prædictum, ſed tantùm
14 vt contrahentes ſatisfaciant dictæ Bullæ, &
eius formæ, ſinè qua non valeret cenſus, om-
nia bona poſteà generaliter obligãdo, prout
licitum eſſe pro faciliori cenſus exactione
docet *Cenc. de cenſ. quaſt. 41. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 141. nu.* 10: & ſic verſamur extra
caſum *dicta l. 2.* nam inducta, & diſpoſita ad
15 vnum finem tantùm, non debent alium di-
uerſum finem operari *l. 2. C. de iure iur. prop. calum. l. qui hominem §. fin. ff. de ſolut.* cum ſi-
milibus, & tradit in puncto idem *Gratian. diſcep. 38. nu. 12.*

Sicuti idem eſſe videmus in iuramento, &
Iudicis decreto, quæ poſita in contractu pro
adimplenda forma ſtatuti, illa requirentis, nõ
16 ſupplent alios defectus, tanquàm ad alium
finem, & non ad alios defectus ſupplendos
interpoſita *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 483. num. 12. & 13. Rot. poſt Gilian. ad ſtat. Peruſ. deciſ. 97. num. 5 in Peruſina hareditatis 10. Decembris 1628. coram Virili, &c.*

Quod autem dicitur de negligentia in exi-
gendo à debitore principali, intelligendum
17 eſt de negligentia doloſa, qui dolus nõ præ-
ſumitur donec probetur *l. dolum C. de dolo Maſcard. de probat. concl. 531. Manoch. de praſump. lib. 5. praſump. 3. num.* 14. ac quando
dominus, & creditor cenſus fuiſſet monitus,
& interpellatus ad exigendum donec debi-
18 tor eſt ſoluendo, quo caſu ſi poſteà efficia-
tur fallitus, & non ſoluendo remaneret ex-
tincta obligatio ſtante dicto dolo, & negli-
gentia creditoris in exigendo, poſt huiuſmo-
di interpellationem ſibi factam à fideiuſſori-
bus, vel bonorum poſſeſſoribus, aliàs ſecùs,
niſi lapſum fuerit tantùm tempus, quod ſuffi-
ciat ad præſcribendum, & alia requiſita ne-
ceſſaria præſcriptionis concurrant *Magon. deciſ. Flor. 30. per tot. Maur. de fideiuſs. part,*
2. ſect.

36 *Inſtitutio principalis ſi deficiat euaneſcit ſub-
ſtitutio ab illa pendens.*
37 *Filij in conditione poſiti an dicantur diſpoſiti-
uè vocati remiſſiuè.*

1 SIcuti non valet conditio auertens à pro-
creandis liberis, ſed à iure reicitur, &
improbatur in vltimis voluntatibus *Duran.
tract. de condit. & mod. impoſ. part. 2. cap. 3.
num.* 84. *&* 85. adeò, vt conditio viduitatis
reprobetur, tam in maſculo, quàm fæmina
2 ex identitate rationis, intelligendo tamen
de muliere, quæ nunquam fuit nupta, vel
de viro, qui nunquàm fuit vxoratus, cùm
ſecùs ſit in viduis, in quibus valet dicta con-
ditio, & eſt ſeruanda *Petr. Cabal. conſ.* 1. *lib.
1. Franch. deciſ.* 174. *part.* 1. *Duran. d. cap.
3. num.* 18. *& ſeqq. vbi nu.* 88. *&* 89. quod
3 huiuſmodi conditio non nubendi, & quæ-
libet alia à procreandis liberis auertens, vel
à religione retrahens appoſita in contracti-
bus, illos vitiat, quamuis impleatur, Et quod
conditio non nubendi reprobetur in virgi-
4 ne, & debeatur legatum ſub tali conditione
relictum licèt nupſerit, poſſitq; retineri etiã
in foro conſcientiæ, quando inducit genera-
liter viduitatem reſpectu temporis, perſona-
rum, & locorum, ſecùs autem ſi ità genera-
liter non inducat viduitatem, ſed ſpecialiter
reſpectu alicuius temporis, loci, vel perſo-
narum, nam tunc tanquàm honeſta valeret,
& eſſet ſeruanda *Craſ. in §. legatum quaſt.* 50.
Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. *tit.
18. nu. 3. & tit. 19. nu.* 8. cum alijs per *Gra-
tian. diſcep. forenſ. cap.* 863. *nu.* 1. *& per tot.
Duran. d. tract. part. 3. cap. 1. n. 8. & ſeqq. etc.*
Ita è contrario non eſt dubitandum, quod
valet conditio inuitans ad matrimonium cõ-
trahendum, etiam ſi teſtator expreſſerit cer-
5 tam perſonam, cum qua contrahi debeat, ha-
beretur tamen pro impleta, ſi talis perſona
requiſita recuſet, vel alteri nubat, vel ſi aliun-
dè proueniat impedimentum, ſicut etiam
valet, quando fuit dictum, vt nubat arbitrio
parentum, fratrum, tutorum, vel aliorum
intelligendo per modum requiſitionis con-
ſilij, quo requiſito dicitur impleta, nam ſi ap-
poneretur per modum præcepti, vel etiam
per modum conſilij, & in dicta requiſitione
verſaretur magnum periculum impediendi
matrimonium, tanquàm contraria libertati
matrimoniali eſſet reicienda, vt latè decla-
rat *Duran. d. tract. part. 2. cap. 3. nu. 52. &
ſeqq.* ad finem, cùm præceptum nubendi ſub
6 pæna priuationis alicuius magni lucri videa-
tur reprobatum tanquam per indirectum
cogens ad matrimonium extrahendum, &
auferens libertatem illius iuxtà notata per
DD. in c. gemma de ſponſal. & in l. Titia 134.
*ff. de verb. oblig. de quo Sanchez. de matrim. lib.
4. diſput. 5. nu. 22. & ſeqq. Rot. in Venuſina
legati* 28. *Iunij* 1623 *coram Coccin. & in A-
uenion. ſimulationis* 26. *Iuny* 1637. *coram Pã-
zirolo* & in eadem cauſa 29. *Ianuarij* 1635.
coram eodem in Nouiſs. part. 7. deciſ. 11.
Poſſet tamen dicta conditio, inuitans ad
procreationem filiorum quandoq; eſſe tur-
pis, inhoneſta, & impoſſibilis de iure, ac
7 reicienda, vt ſi eſſet adiecta Sacerdoti, vel
Monaco, ſiuè Moniali, quæ perſonæ de iu-
re, nec matrimonium contrahere, nec libe-
ros procreare poſſunt *Theſſaur. deciſ.* 163.
cum alijs per *Duran. d. part. 2. cap. 3. num.
86. &c.*
Quę quidem conditio nubendi adiecta le-
gatario laico, non ſolùm valet propter pu-
blicam vtilitatem, cùm interſit Reipublicæ
Ciuitates hominibus repleri, & quamplu-
res ſubditos habere, & cùm ex nuptijs ma-
gis reſultet publicum bonum, quàm ex con-
tinentia præcipuè in caſtè, & continenter vi-
uere non valentibus, quibus iuxtà conſilium
Diui Pauli melius eſt nubere, quàm vri, ſed
8 etiam habet determinatũ tempus, intrà quod
impleri debet, nempè intrà triennium poſt
pubertatem legatarij, & poſt mortem teſta-
toris, quibus tribus annis tranſactis, adimple-
re volens non amplius auditur *per text. in l. 2.
§. ad filiorum, C. quando, & quibus quart. parſ.
deb. lib. 10. vbi Bart. notat. & ſequitur Iaſ. in l.
conditioni col. 2. C. de Inſtit. & ſubſtit. Mantic.
de coniect. vlt. vol. lib.* 11 *tit* 18. *nu* 23. *Grattan.
diſcep. forenſ. cap.* 137. *num. 9. & ſeqq.* & latius
pluribus relatis idem probat in *cap.* 254 *nu.
2. & ſeqq. ad* 35. *vbi nu.* 11. ampliat idem eſ-
ſe in matrimonio ſpirituali, quod adiectum
legato per modum conditionis debet ſequi
9 intrà triennium poſt ætatem idoneam ad
profitendum in monaſterio, aliàs non eſt lo-
cus acquiſitioni legati, ſed ſit locus ſubſtitu-
to, vel remanet penes hæredem, ſecùs au-
tem ſi huiuſmodi conditio eſſet inſtitutioni
hæredis appoſita, vt ibi per eum vbi plura
ad hunc propoſitum, &c.

Quò verò ad conditionem ſi legitimus ſi-
nè liberis deceſſerit duplicatam etiam in fi-
lijs eiuſdem pariter ſinè liberis decedentibus
conceptam, per ablatiuos abſolutos, qui ſi-
10 nè dubio conditionem denotant, tàm in vl-
timis voluntatibus, quàm in contractibus,
& reſcriptis *l. euictis ff. de euict. l. à teſtatore
ff. de condit. et demonſtrat. Aſin. in prax.* §. 11.
cap. 1. nu. 3. & §. 3. *cap. 36. nu. 2.* Sciendum
eſt, quod quando filius, vel nepos, ſiuè vlte-
rioris gradus deſcendens grauatur alteri re-
ſtituere ſemper per legem ſubintelligitur ex
11 præſumpta mente teſtatoris dicta conditio,
ſi ſinè liberis deceſſerit, quamuis non eſſet ex-
preſſa, & ideò liberis extantibus, non eſt lo-
cus ſubſtituto iuxtà diſpoſitionem *tex. in l.
cum auus ff. de condit. et demonſtrat. Salyc. Ca-
ſtr.* & alij in *l. cum acutiſſimi C. de fideicom. Iaſ.
in l. generaliter* § *cum autem C. de inſtit. et ſu-
bſtit. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 419. nu. 27.
et 28. et diſcep. 306. nu. 4. etc.* Niſi tamen per
dictiones taxatiuas, vel aliter conſtaret de
contraria mente teſtatoris, vt benè declarat
Magon. decis. Flor. 52. per tot. de qua rela-
tiſſimè poſt *Mantic. de coniect. vltim. volunt.
lib. 10. tit. 7. et 8. Gabriel. lib. 4. tit. de fidei-
com. concl. 2. ſcripſit Menoch. de præſump. lib.
4. præſump. 89. per tot.* Ità vt dicta præſum-
12 ptio procedat ſecundum aliquos etiā quan-
do amicus intrinſecus eſt conſtitutus, & gra-
uatus poſt mortem alteri reſtituere, quam-
uis contrarium ſit verius, cùm nec procedat
in fratre, ſed tantùm in deſcendentibus *Me-
noch. d. præſump. 89. num. 65. et D. Carol. de
Graſſ. tract. de effect. amicitiæ num. 218.*

Et hæc conditio ſi ſinè liberis, quando eſt
expreſſa, regulariter operatur, quod ſubſti-
tutus excludatur per monaſterium capax
13 bonorum, in quo grauatus profeſſionem
emiſerit, cum tunc non dicatur decedere ſi-
nè liberis, ſed cum liberis, quia hoc caſu
Monaſterium habetur loco filij, niſi conſtet
de contraria mente teſtatoris *Auth. niſi roga-
ti C. ad Trebell. etc. in præſentia de probat. Bart.
conſ. 1. lib. 1.* latè *Menoch. de præſump. lib. 4.
præſump. 83. per tot. Alex. conſ. 35. lib. 3. Cra-
uett. conſ. 152.* Ac idem eſſe in tacita condi-
14 tione ſupradicta à lege ſubintellecta, quæ
operatur eundem effectum etiam in teſta-
mento matris latè probat *Gratian. diſcep. fo-
renſ. cap. 305. et cap. 306. per tot.* vbi tamen
inſerit duas deciſiones Rotæ Romanæ, in
quibus negotio pluriès propoſito, & diſcuſ-
ſo fuit concluſum, & tentum huiuſmodi con-
ditionem tacitam a lege ſubintellectam, &
non à teſtatore expreſſam non ſufficere ad
hunc effectum, vt ſubſtitutus excludatur per
Monaſterium, ſed debere eſſe expreſſam, vt
poſſit Monaſterium admitti, cùm non ha-
beatur regulariter loco filij, niſi in caſibus
expreſſis, & hæc opinio valdè mihi proba-
tur per auctoritatem Rotæ, & per rationes
concludentes, de quibus in dictis deciſioni-
bus, & præcipuè in *Narnien. fideicomiſſi Lu-
na 6. Iunij 1611. coram Sacrato, etc.* ſicuti
etiam abſquè dubio quando Monaſterium
eſſet incapax bonorum non admitteretur
Magon. decis. Flor. 16. num. 27.

Si verò dicta conditio, ſi ſinè liberis, fuerit
appoſita Clerico in Sacris cōſtituto, in quo
licitè verificari non poteſt, cùm inuitet ad de-
linquendum, & tanquàm in illo neceſſaria
cùm neceſſe habeat Clericus abſtinere à li-
15 berorum procreatione, non reddit ſubſtitu-
tionem conditionalem, ſed puram reiecta
dicta conditione tanquàm impoſſibili, & à
iure reprobata, ità vt nec poſſit verificari in
Eccleſia, nec in filijs naturalibus, vel adop-
tiuis, ſed mortuo Clerico, ſi aliud tempus
non fuerit determinatum à teſtatore debet
admitti ſubſtitutus tanquàm purè vocatus,
quicquid alij tenuerint Clericum non cenſe-
ri grauatum *Theſaur. decis. 163. per tot. Me-
noch. lib. 4. præſump. 78. nu. 42. et ſeqq. ad
56. Duran. d. tract. part. 4. cap. 3. num. 5. et
part. 2. cap. 3. num. 86. et 87.* vbi videtur te-
nere, quod dicta conditio poſſit verificari in
Eccleſia, ſi conſtet teſtatorem intellexiſſe nō
de filijs naturalibus, ſed de legitimis, quod
tàmen non eſt verum, nec ipſe firmat, cùm
16 nuſquàm reperiatur iure cautum, Eccleſiam
eſſe loco filij, ſed potiùs loco vxoris *gloſ. in
c. per Venerabilem qui filij ſint legit. Menoch. d.
præſump. 78. num. 43.* niſi eſſemus in Mona-
ſterio, quod in caſibus expreſſis tantùm, &
non aliter dicitur eſſe loco filij iuxtà ſupe-
17 rius dicta, quamuis nec etiam Monaſterium
excludat piam cauſam ſubſtitutam *Honded.
conſ. 62. nu. 52. ad 54. lib. 1.* cum alijs per
Gratian. diſcep. forenſ. cap. 481. nu. 9. et 10.
vbi teſtatur de veriori opinione, & *num. 7.*
quod vt admittatur Monaſterium loco filij
non ſufficit ſolus ingreſſus, ſed requiritur
18 profeſſio ingreſſi in illo ad excluſionem ſub-
ſtituti

ſtituti, & ideò ſi ingreſſus antè emiſſam pro-
feſſionem decedat ſubſtitutus non poteſt ex-
cludi per monaſterium, ſed admittitur, &c.

Et dicta conditio ſi ſinè liberis licèt in
plurali numero concepta, deficit per exiſten-
19 tiam vnius tantùm filij, quia illa pluralis lo-
quutio reſoluitur in ſingularitatem *l. non eſt
ſinè liberis ff. de verb. ſignif. l. ſeruianam ff. de
condit. et demonſtrat. Magon. deciſ. Flor.* 16.
num. 31. licèt huiuſmodi filius non ſuccedat
patri, abſtineat, vel repudiet, vel etiam quòd
20 legitima fuerit exheredatus, nam adhuc fa-
cit deficere dictam conditionem, quia atten-
ditur ſola exiſtentia tempore mortis, qua
mediante dicitur defecta conditio, & ſic ſub-
ſtitutus remanet excluſus non per filios, vel
alios in conditione poſitus, ſed per defectum
ipſius conditionis *Gratian. diſcep. forenſ. cap.*
659. *nu.* 24. *& ſeqq. cap.* 747. *cap.* 773. *et cap.*
774. *num.* 2. *Magon. deciſ. Flor.* 102. *num.* 8.
etc. & quamuis talis filius poſteà decedat, &
21 momento tantùm vixerit, ac etiam ſi eſſemus
in poſthumo extracto de ventre matris tali
tempore, quod naturaliter viuere potuiſſet
idem *Gratian. d. cap.* 774. *n.* 3. *et* 4. *et cap.* 847.
22 *nu.* 4. *et* 5. ſecùs tamen ſi quis eſſet ſubſtitu-
tus in defectum filiorum, quia tunc admitte-
retur quandocunq; illis deficientibus idem
Gratian. d. cap. 659. *num.* 16.

Sicut etiam deficit dicta conditio per exi-
ſtentiam filiæ fœminæ, niſi aliter conſtet de
mente teſtatoris, vel niſi ſit facta ſubſtitutio
23 pro conſeruanda agnatione, vel extet Statu-
tum fœminas excludens, de quo latè *Menoch.
lib.* 4 *præſump.* 83. *per tot. Rot. diuerſ. par.* 1. *de-
ciſ.* 374. *nu.* 3. *Leoncil. deciſ. Ferraria* 80. *nu.* 2.
Magon. deciſ. Luc. 7. *nu.* 8. 24. *et* 35. vbi *Add.
Gratian. diſcep.* 664. *nu.* 18. *et per tot. et diſcept.*
866. *per tot. diſcep.* 428. *nu.* 9. *et diſcep.* 491.
nu. 11. *Magon. deciſ. Flor.* 73. *nu.* 7. vbi quod
iuris interpretatione dicta conditio intelligi-
tur de filijs maſculis, *et Mandel. conſ.* 19. *per
tot.*

24 Item deficit per exiſtentiam nepotis ex fi-
lio, vel filia premortuis *Rom. conſ.* 148. *Pract.
Pap. libel. ex ſubſtit. gloſ. decedere, et nu.* 7. licèt
filij eſſent ſuſcepti à patre bannito per ban-
num *Gratian. diſcep.* 462. *nu.* 13.

Porrò autem de quibus liberis intelliga-
tur huiuſmodi conditio, & ſic an adoptiui,
legitimati per ſubſequens matrimonium, vel
25 reſcripto Principis, naturales tantùm, ſiuè
nati ex putatiuo matrimonio excludant ſub-
ſtitutum ſub dicta conditione, ſi ſinè liberis,
eſt materia coniecturalis, de qua *Menoch. lib.*
4. *præſump.* 77. 78. 79. 80. 81. *et* 82. *per tot.*
26 Et quod adoptiui non excludant ſubſtitu-
tum, nè ſit in poteſtate grauati adoptando
quem velit illum priuare *Magon. deciſ. Flor.*
92. *nu.* 54. ſicut nec naturales regulariter,
27 niſi aliter appareat de mente teſtatoris ex
legitimis coniecturis, quorum multas cu-
mulat *Michalor. de fratr. part.* 3. *cap.* 22. &
tangit in *cap.* 19. *in fine, & cap.* 20. *nu.* 38. *d.
part.* 3. Et quando fuit dictum, ſi hæres de-
ceſſerit ſinè filijs legitimis, & naturalibus, &
de legitimo, & vero matrimonio natis, licèt
28 ſecundum multos tunc ſubſtitutus excluda-
tur per exiſtentiam filij legitimati per ſubſe-
quens matrimonium, vt per *Menoch. lib.* 4.
præſump. 81. tamen ſecundum veriorem o-
pinionem, quod immò non excludatur latè
probat *Ciarlin. contr. forenſ. cap.* 111. *per tot.
lib.* 1. à quo non diſſentire videtur *Menoch.
loc. cit.* vbi plures diſtinguit caſus, &c.

Et licèt quis fuerit ſubſtitutus ſub condi-
tione, ſi hæres ſinè hærede deceſſerit, non ex-
cluditur per quemcumq; hæredem, ſed tan-
tùm per filios, vel alios deſcendentes, quaſi
29 hoc caſu verbum hæres reſtringatur ad eos,
qui veniunt appellatione filiorum, & non
verificetur in alijs hæredibus legitimis, quã-
uis eſſent aſcendentes, vel collaterales ſtri-
cti, & hoc ex præſumpta mente teſtatoris,
cùm aliàs nunquam poſſet verificari dicta
conditio, quia lex ſemper prouidit, quod
nemo decedat ſinè hærede legitimo, quic-
quid ſit in legatario *Pract. Papp. libel. ex ſub-
ſtit. gloſ. decederet nu.* 10. *Guid. Pap. deciſ.* 457.
& latè *Gratian. diſcep.* 313. *per tot.* niſi talis
conditio eſſet appoſita ſeni, & valetudina-
30 rio inhabili ad procreandum filios, quia
tunc dicendum eſſet, teſtatorem non ſenſiſſe
de liberis, ſed de alijs hæredibus legitimis
Dec. conſ. 293. cum alijs per *Gratian. loc. cit.
num.* 3. *& nu.* 24. *&* 25. In prædicto tamen
caſu non ſufficeret ſola exiſtentia filij, ſed
31 eſſet neceſſe, quòd ſit hæres, cùm tunc duo
requirantur ad excludendum ſubſtitutum,
videlicèt quòd ſit filius, & quòd ſit hæres, vt
videtur ſentire *Guid. Pap. d. deciſ.* 457. *nu.* 4.

An autem ſubſtitutus in defectũ filiorum,
vel deſcendentium admittatur etiam illis nõ
32 natis, quaſi non poſſint dici verè defeciſſe

Digitized by Google

qui nati non fuerunt idem *Gratian. diſcept. 771. num. 52. & 773. nu. 22.* vbi quod admittitur, quicquid multa in contrarium allegari poſſint, &c.

Subſtitutio autem facta in caſu, quo legatarius decedat cum liberis, qui poſtea ſinè liberis decedant habet locum ex coniectura rata mente teſtatoris etiam in caſu, quo ipſe
33 legatarius nullos ſuſceperit filios, & ſinè illis decedat, quia non ſolùm militat eadem, ſed maior ratio, & non ſolùm non repugnat mens teſtatoris, ſed latiùs, & magis exuberat eius voluntas in iſto caſu, & quia gradus medius caducatus ob non exiſtentiam filiorum non attenditur, ſed pro non ſcripto habetur *Fuſar. de ſubſtit. quæſt. 460. Duran. deciſ. 260. nu. 1. & ſeqq. & deciſ. 267. num. 2.*
34 vbi eadem cauſa fuit reuiſa, & iterum approbata deciſio, maximè ſtante fauore piæ cauſæ ſubſtitutæ, pro qua eſt licita extenſio *Gratian. diſcep. 662. per tot.* ſicut etiam quando conſtat de voluntate teſtatoris, idem *Gratian. diſcep. 979. num. 32.*

Quòd autem medijs ſubſtitutionibus ſublatis, & caducatis admittantur ſequentes gradus ingrediendo locum primorum; &
35 ſuccedant grauato, ac ſi immediatè illi eſſent ſubſtituti, niſi deficiat conditio, ſub qua iſti vltimi vocabantur in locum caducatorum, vel niſi poſiti in conditione poſſint dici diſpoſitiuè vocati ex coniecturis, latè declarat *Gratian. diſcep. 528. nu. 12. etc. diſcep. 747. num. 15. etc. diſcep. 662. in prin. diſcep. 821. num. 22. et diſcep. 979. per tot.* pulcrè *Magon. deciſ. Flor. 134. Theſſ. deciſ. 86. et omninò Duran. deciſ. 339. per tot.*

Si tamen deficeret inſtitutio principalis,
36 à qua dependet ſubſtitutio, videtur etiam euaneſcere ipſa ſubſtitutio *l. qui habebat ff. de vulg. et pupil.* de quo idē *Gratian. diſcep. 536. n. 33. & n. 54. diſcep. 571. nu. 28. 662. nu. 6. 771. nu. 35. et 774. nu. 5. Magon. deciſ. Flor. 4. nu. 4. et nu. 26. Theſſaur. deciſ. 60.* vbi etiam quærit, an venientes ab inteſtato teneantur vigore clauſulæ codicillaris reſtituere hæreditatem filijs primi inſtituti, &c.

An autem iuxta ſuperius dicta liberi poſiti in conditione dicantur ex præſumpta mēte teſtatoris diſpoſitiuè vocati ità, vt vigore
37 teſtamēti ſuccedere poſſint, latiſſimè per ſex paginas declarat *Menoch. de præſump. lib. 4. præſump. 76. Cyriac. contr. iur. lib. 1. cap. 96.* vbi pro vocatione perpendit duodecim coniecturas *Clar. §. teſtamentum quæſt. 77. 78. & 79. Magon. deciſ. Flor. 27. per tot.* vbi multa pro vocatione, & *deciſ. 73. per tot.* vbi pro excluſione, *deciſ. 71. nu. 14. & deciſ. 16. nu. 20. & nu. 51. Rot. part. 2. diuerſ. deciſ. 212. per tot. Crauett. conſ. 109. conſ. 62. et conſ. 130. Curt. iun. conſ. 87. per tot. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 352. cap. 747. cap. 254. nu. 40. cap. 536. nu. 46. cap. 776. 847. nu. 30. 928. 965. 571. nu. 49. 371. in prin. & 664. num. 2.* in quibus locis pro diuerſitate caſuum multa hinc indè copiosè habentur, cùm ſit materia tota coniecturalis, &c.

SVMMARIVM
In Caput LXXV.

1 *Epiſcopus, vel eius Vicarius quando teneatur abſolutionem à iuramento dare, Iuramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis.*

2 *Abſolutio à iuramento conceditur ſinè partis citatione.*

3 *Soluens virtute iuramenti, vbi non firmauit contractum poteſt repetere Iuramentū quando nō tranſeat ad hæredes iurantis, & quando ſecus, nu 5.*

4 *Abſolutione obtenta, quando remaneat in totum eliſa virtus iuramenti.*

5 *Abſolutio quando habilitet, tantùm ad agendum, & excipiendum, & non præiudicet viribus iuramenti.*

6 *Abſolutio debet peti antè incurſum periurum.*

7 *Agens contra actum iuratum non obtenta abſolutione repellitur.*

8 *Abſolutio obtenta lite pendente antè oppoſitionem partis, an ſuffragetur.*

9 *Abſolutio eſt neceſſaria, etiam ſi iuramentum præſumeretur dolo extortum.*

10 *Abſolutio an ſit neceſſaria, ſtante enormiſſima læſione.*

11 *Abſolutiones tot requirūtur, quot ſunt capitula ſeparata contractus, etiam vnico iuramento firmata.*

12 *Abſolutio quomodo ſit petenda, quando quis iurauit illam non petere, & petita non vti.*

13 *Abſolutio non eſt neceſſaria, quando impugnatur contractus ob non implementum.*

14 *Abſolutio non eſt neceſſaria, quando iuramentum fuit præſtitum ſuper re illicita, et turpi.*

15 ab-

15 *Abſolutio an ſit neceſſaria in herede iurantis.*
16 *Abſolutio non impedit executionem vigore obligationis Cameralis.*
17 *Abſolutio conceſſa debitori non ſuffragatur fideiuſſori, nu. 19.*
18 *Abſolutio à periurio non ab Ordinario, ſed à ſolo Pontifice concedi poteſt, &c.*
19 *Debitor principalis qualiter poſſit deffendere fideiuſſores, &c.*
20 *Subreptio quando obſtet, &c.*

REctè, ac iure merito poteſt Reuerendiſ-
ſimus D. Vicarius concedere abſolutio-
nem à iuramento in caſu propoſito, ſpectat
enim ad Epiſcopum, vel eius Vicarium, quã-
do quis dolo aduerſarij fuit in cõtractu enor-
miter læſus, ſummariè cognita cauſa à vincu-
1 culo iuramenti contrahentem liberare, cùm
iuramentum non debeat eſſe vinculum ini-
quitatis *Pract. Papp. cum Add. in cauſa Ven-
ditionis gloſ. et ſub eius iuramento num.* 4. latè
Pic. ad ſtat. Vrb. gloſ. 23. *nu.* 35.

Ità vt poſſit huiuſmodi abſolutionem cõ-
cedere abſque vlla partis citatione, quia de
præiuditio partis principaliter non agitur,
ſed ſolùm deliberando, & excludendo ab
2 incurſu periurij eum, qui iureiurando inde-
bitè promiſit, ſaluo ſemper iure parti defen-
dendi obligationem iuratam ex alio capite,
præcipuè quando nondùm fuit contrauen-
tum iuramento, & non eſt dubium, quin ſit
concedenda, quaſi paſſim omnibus conce-
di ſoleat *Afflic. deciſ.* 220. *num.* 10. *Aſin. in
praxi* §. 7. *cap.* 5. *limit.* 103. *Pic. d. gloſ.* 23.
num. 47.

Quod magis eſt dicendum ex eo, quod
etiam verſamur in caſu, in quo iuramentum
de iure non firmauit contractum, ſed ſolùm
obligat ad obſeruantiam virtute canonis, &
tunc iurans antequam ſoluat, poteſt obtine-
3 re abſolutionem, quam ſi non obtinuerit,
ſed propter religionem iuramenti ſoluerit
poteſt ſolutum repetere, & iuramentum eſt
perſonale, nec tranſit ad hæredes iurantis
c. veritatis de iureiur. etc. debitores eod. tit. Euerard. in loc. à vi, et energ. iuram. num. 17.
adeò vt tali caſu cùm ſimus in contractu
nullo, & erroneo ex iuris diſpoſitione ob-
4 tenta abſolutione, remaneat in totum eliſa
virtus, & efficacia iuramenti, & contractus
nullus, ac ſi iuſiurandum non fuiſſet appoſi-
tum *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 824. *nu.* 25.

Vbi verò ageretur de iuramento confirma-
torio contractus, & ſic quando iuramentum
firmat actum, ſuper quo interponitur, ne-
dùm ipſe iurans, ſed etiam eius hæredes vi-
5 gore talis contractus iuramento firmati re-
manent obligati, nec peti poteſt abſolutio,
quæ tamen ſi fuerit petita, & obtenta, prout
comuniter fieri ſolet, habilitat tantùm ad a-
gendum, vel excipiendum abſq; vllo incur-
ſu periurij, & in nihilo præiudicat viribus
iuramenti, quod remanet in ſuo robore re-
ſpectu obſeruantiæ contractus iurati, ſicuti
ſaluum remanet omne ius partis *Gratian. di-
ſcep. forenſ. cap.* 233. *num.* 32. *et cap.* 150. *nu.*
5. *Buratt. deciſ.* 44. *num.* 7. benè verum eſt,
quod etiam iſto caſu ſi contractus poſteà de-
claretur nullus, non erit opus alia abſolutio-
ne, ſed prima ſufficiet, & incipiet tunc ſorti-
ri plenum effectum *Pic. ad Stat. Vrb. gloſ.* 23.
nu. 49.

Iſta autem abſolutio peti debet antè la-
pſum termini in contractu prefixi, aliàs non
6 ſuffragatur, ſi poſt incurſum periurij petatur,
niſi primò petatur à periurio incurſo, & po-
ſteà à iuramento *Afflic. deciſ.* 220. *num.* 17.
cum alijs per *Pic. d. gloſ. nu.* 23. 24. *& n.* 44.

Et tantò magis peti debet antè inchoatum
iudicium, aliàs agens efficitur periurus, pri-
7 uatur actione, & conceptione, ac à limine
iuditij repellitur *l. ſi quis maior vbi gloſ. &
DD. C. de tranſact. Magon. deciſ. Flor.* 22. *n.*
4. *& deciſ.* 119. *nu.* 9. *vbi etiam nu.* 10. quod
ſi obtineatur lite pendente, & detecto periu-
8 rio tanquam intempeſtiua non releuat; adeò
vt omnia acta facta antè oppoſitionem per-
iurij ſint nulla, quia licèt hæc exceptio non
fuerit oppoſita ab initio, non videtur tamen
ei renunciatum *Pic. ad Stat. Vrb. d. gloſ.* 23.
nu. 51. *&* 52. vbi etiam refert contrarium in
hoc tenentes, vt ſcilicèt ſuffragetur abſolu-
tio, ſi adhuc non erat oppoſitum de periurio,
quibus addo *Rot. in Salernitana bonorum* 19.
Iunij 1643. *penès Zach. de oblig. Cameral. ſe-
cundum vltimam impreſſionem deciſ.* 279. &
hæc etiam opinio mihi magis probatur, quã
ſequitur *Sperel. deciſ.* 25. *nu.* 27. *Add. ad La-
douiſ. deciſ.* 64. *nu.* 11. *Add. ad Clar.* §. *periu-
rum verſ. repellitur ſub litt. D.*

Quæ abſolutio eſt neceſſaria etiam, vbi
9 ſtatutum diſponit, quod iuramentum cen-
ſeatur dolo, & metu extortum, cùm nemo
poſſit, vel debeat eſſe Iudex proprij iuramẽ-

ti,

Digitized by Google

ti, niſi promiſſa eſſent de ſui natura mala,
& turpiter extorta vidend. *Pic. d. gloſ. 23. nu.*
18. & nu. 33. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 576.
10 *nu. 21. & 22.* Sicuti eſt neceſſaria etiam ſtan-
te enormiſsima læſione *Borgn. deciſ. 9. nu. 4.*
part. 1. niſi dolus, & enormiſſima læſio eſſet
iam detecta, & de illa appareret per ſenten-
tiam *Afflic. deciſ. 263. nu. 3. Natt. conſ. 305.*
nu. 9. cum alijs per *Pic. d. gloſ. 23. nu. 22. &*
Rot. apud Poſth. deciſ. 424. num. 4. & Cocein.
deciſ. 268. nu. 4.

Atquè tot abſolutiones ſunt neceſſariæ,
quot ſunt iuramenta, ac gradatim, ordina-
tim, & explicitè quò ad omnia capitula, quã-
11 do in inſtrumento iurato adſunt plura capi-
tula, & promiſſiones ſeparatæ etiam vnico
iuramento omnes ſimul firmatæ per clauſu-
lam, quæ omnia, & ſingula, &c. nam requi-
runtur tot abſolutiones, quot ſunt capitula,
& promiſſiones ſeparatæ *Vrſil. ad Afflic. d.*
deciſ. 220. nu. 12. Borgn. d. deciſ. 9. num. 25.
Pic. d. gloſ. 23. nu. 25. & ſeqq.

Aliter autem eſt petenda abſolutio, quan-
do quis iurauit eam non petere, & petita,
ac obtenta non vti prout quandoque iſtæ
clauſulæ, & cautelæ apponuntur per Nota-
rios, qui volunt videri Doctores in inſtru-
12 mentis, ſicuti docet *Pract. Papp.* in forma iu-
ramenti, quod *praſt. à part. part. gloſ. 3. in fi-*
ne vbi Add. nam tali caſu primò debet obti-
neri abſolutio à iuramento de illam non pe-
tendo, & poſteà ab ipſo iuramento, deindè
à promiſſione de non vtendo *Rom. conſ. 326.*
nu. 2. Afflic. deciſ. 220. nu. 12. cum alijs per
Pic. d. gloſ. 23. nu. 26.

Non eſſet tamen neceſſaria abſolutio à
iuramento, quando impugnaretur inſtrumẽ-
tum ex capite non adimplementi, cùm ſem-
13 per intelligatur præſtitum iuramentum ſub
tacita conditione, quatenus à parte adimple-
antur promiſſa, nam frangenti fidem, fides
frangenda, & non obſeruanti, quis non te-
netur obſeruare *Cranett. conſ. 127. num. 16.*
Vrſil. ad Afflic. d. deciſ. 220. nu. 6. Quod ge-
nerale eſt in quacunque alia tacita conditio-
ne, vt rebus ſic ſtantibus *Dec. conſ. 350. &*
351. &c.

Item non eſt neceſſaria abſolutio, quando
iuramentum fuit præſtitum ſuper re illicita,
14 & turpi, quia tunc potius peccaretur obſer-
uando, non autem contraueniendo, vt per
Pic. d. gloſ. 23. nu. 31. & ſeqq. Nec pariter eſt
15 neceſſaria in hærede iurantis, cùm iuramen-
tum ſit perſonale *Gratian. diſcep. forenſ. cap.*
14. nu. 19. intelligendo tamen iuxta diſtin-
ctionem ſuprapoſitam, &c.
16 Huiuſmodi tamen abſolutio à iuramento
non impedit obligationem Cameralem, nec
illius executionem retardat *Rot. per Pic. d.*
gloſ. 23. nu. 50. Et conceſſa principali debi-
17 tori non prodeſt, nec ſuffragatur eius fide-
iuſſoribus *Maur. tract. de fideiuſs. part. 2. ſect.*
9. cap. 7. &c.

Et quando iàm eſſet incurſum periurium
per contrauentionem, & ſic vbi ageretur de
18 concedenda abſolutione non ſimpliciter à
iuramento, ſed à periuro iàm incurſo, tunc
non ſpectat ad Epiſcopum illam concede-
re, ſed ad Summum Pontificem *Sperel. d. de-*
ciſ. 25. num. 13.

Ac quatenùs dictum eſt, abſolutionem
conceſſam principali non prodeſſe fideiuſſo-
ribus, animaduertendum eſt, quod poterit
19 ipſe debitor principalis, qui abſolutionem
obtinuit, tanquàm neceſſarius defenſor in Iu-
ditio comparere, & ex ſua perſona exce-
ptiones contra actum iuratum proponere,
& obtenta victoria fideiuſſorum partes in tu-
to ponere *Natt. conſ. 50. nu. 23. & conſ. 658.*
n. 6. Rot. part. 5. recent. deciſ. 224. n. 5. & 6.

Debet autem impetrans abſolutionem à
iuramento, ſiuè à periuro diligenter aduer-
tere, vt explicitè narret in ſupplicatione ve-
ritatem totius negotij, & omnia, quæ poſ-
20 ſent concedentem retrahere, ſiuè difficilio-
rem reddere in concedenda abſolutione, nè
ſibi poſſit opponi de ſubreptione, de qua co-
gnoſcit etiam Iudex laicus, coram quo cau-
ſa ageretur ad latè tradita per *Afflic. d. deciſ.*
220. nu. 9. & ſeqq. ad finem.

SVMMARIVM
In Caput LXXVI.

1 *Ius accreſcendi ex quibus excludatur remiſſiuè.*
2 *Ius accreſcendi non habet locum, quando adeſt ſubſtitutus expreſsè.*
3 *An idem ſit in ſubſtitutione tacita.*
4 *Voluntas expreſſa facit ceſſare tacitam.*
5 *Ius accreſcendi quãdo præualeat ſubſtitutioni.*
6 *Ius accreſcendi ceſſat vbi poteſt habere locum tranſmiſſio.*

7 *Tran-*

Digitized by Google

7 *Tranſmiſſio ſuitatis quæ ſit.*

8 *Tranſmiſſio ſanguinis quæ ſit.*

9 *Tranſmiſſio iuris deliberandi quæ ſit.*

10 *Tranſmiſſio vigore ſuitatis facit ceſſare ius accreſcendi.*

Fictio tantùm operatur, quantum veritas in his, quæ ſunt iuris.

11 *Tranſmiſſio ſanguinis qualiter excludat ius accreſcendi.*

12 *Si vinco vincentem te tanto magis vincam te.*

13 *Tranſmiſſio iuris deliberandi impedit ius accreſcendi.*

Extenſio ſemper ſit retentis qualitatibus rei extenſæ.

14 *Inſtitutus in re certa habetur loco legatarij.*

15 *Ius accreſcendi an & quando procedat inter ſuccedentes diuerſo iure.*

16 *Ius accreſcendi an habeat locum in actibus inter viuos.*

17 *Ius accreſcendi procedit in donatione facta à Principe.*

18 *Ius accreſcendi an habeat locum in emphyteuſi.*

19 *Quid in feudis.*

20 *Ius accreſcendi an procedat inter verbis, & re diſiunctos.*

21 *Ius accreſcendi non habet locum in diſpoſitionibus limitatis.*

22 *Teſtator non poteſt in inſtitutionibus impedire ius accreſcendi.*

Teſtator non poteſt decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus.

23 *Pars accreſcens an tranſeat ad coniunctum cum onere ſuo.*

PLura ſunt quæ faciunt ceſſare ius accreſcẽdi, vt tradit *Vaſquius lib. 3. de ſucceſs. §. 23.*
1 & communiter interpretes in *Rubr. & l. vn. C. quando non pet. part.* vbi latiſſimè *Maſſin. à nu. 229. ad 294. Dec. nu. 8. & ſeqq. Cagnol. nu. 46. Sap. nu. 53. & Duarenus tract. de iure accreſcendi*, nos autem attingendo ea tantùm, quæ ad rem noſtram facere videntur, dicimus.

Primò ceſſare ius accreſcendi, vel non decreſcendi, quando coniunctim vocatus ad
2 hæreditatem, vel legatum habet ſubſtitutum expreſsè in ſua portione, prout in caſu noſtro *l. 2. §. duo ff. de bon. poſſ. ſecundum tab. Menoch. de præſump. lib. 4. præſumpt. 87. nu. 1. Magon. deciſ. Flor. 4. nu. 4. & nu. 38. Pract. Papp. libel. ex ſubſtit. gloſ. Compendioſè nu. 24. in fine Gratian. diſcept. forenſ. cap. 741. num.*
3 16. Ac idem eſſe in ſubſtitutione tacita vulgari contenta ſub expreſſa pupillari notat *Magon. & Gratian. loc. cit. nu. 20. Rot. in Bononien. fideicommiſſi 1. Aprilis 1650. coram Veroſpio nu. 17. & ſeqq. Menoch. d. præſumpt. 87. nu. 5. vbi nu. 3. & 6.* ampliat etiam ſi ipſa ſubſtitutio eſſet inutilis non ipſo iure, ſed fauore alicuius perſonæ putà poſthumi ſequitur *Magon. deciſ. Flor. 92. nu. 44. &c.* ac etiam ſi ſuccedere volens per ius accreſcendi eſſet filius ipſius teſtatoris; Quorum ratio poteſt reddi, quia ſubſtitutus habet expreſſam voluntatem teſtatoris pro ſe, coniunctus autem prætendens ius accreſcendi, habet ſolùm tacitam voluntatem, ſed quando
4 eodem tempore non poteſt verificari expreſſa, & tacita diſpoſitio, & ſimul concurrere, expreſſa facit ceſſare tacitam *l. demens patronus ff. de hæred. inſtit.* qua ratione vtuntur *Cagnol. in Rub. & l. vn. C. quando non pet. part. & Duaren. lib. 2. de iure accreſ. cap. 16.*

Si tamen ex coniecturata mente teſtatoris contrarium appareret, poſſet præualere ius accreſcendi, & coniunctus excludere ſubſtitutum, vt ſi idem inſtitutus coniunctus eſſet etiam ſubſtitutus, vel ſi eſſemus in caſu,
5 vbi poſſet ſubintelligi tacita conditio ſi ſinè liberis, nam ea deficiente ſubſtitutus non admittitur, ſed coniunctus, ſicut quando ſubſtitutio eſſet nulla ipſo iure, vel quando eſſemus in tacita ſubſtitutione, & alia adminicula concurrerent, vel ſi ſubſtitutus non ſit vniuerſaliter, ſed tantùm in aliqua parte, nam tunc pars accreſcit alteri excluſo ſubſtituto, vel quando fuerunt plures hæredes ſimul inſtituti, & illis omnibus coniunctim fuit datus ſubſtitutus, quia tunc inter illos habebit locum ius accreſcendi, & niſi omnes decedant, vel repudient ſubſtitutus non poterit admitti, prout latè hos omnes caſus explicat *Menoch. d. præſump. 87. num. 8. & ſeqq. ad finem, &c.*

Secundò ceſſat ius accreſcendi, quotieſcunque poteſt habere locum traſmiſſio, potiùs enim hęreditas, vel legatum vadit ad hę-
6 redes deficientis, quam ad coniuctos *Bald. in l. vn. C. de his qui ante apert. tab. Dec. & alij in Rub. C. quando non pet. part.* vbi latè *Maſſin. nu. 229. & ſeqq. Cagnol. num. 46. & ſeqq.*

Eſt autem triplex tranſmiſſio de iure communi, prima conceditur in caſu noſtro ratione ſuitatis, per quam ſui hæredes, qui ſunt

7 ſunt liberi obtinentes primum gradum, &
non emancipati hæreditatem licèt non adi-
tam tranſmittunt ad quoſcunque hæredes
l. apud hoſtes C. de ſuis, & legit. hæred. Secun-
da ratione ſanguinis, per quam omnes libe-
8 ri, etiam non obtinentes gradum ſuitatis
tranſmittunt hæreditatem, aſcendentium
nondum aditam ad ſuos deſcendentes *l. vn.*
C. de his, qui antè apert. tab. Tertia ratione
9 iuris deliberandi, per quam mortuo aliquò
licèt extraneo adhuc durante anno à lege
præſcripto ad deliberandum, tale ius delibe-
randi tranſmittitur pro reſiduo temporis ad
quoſcunque hæredes *l. cum antiquioribus C.*
de iure delib.

Quantum igitur ad primum genus tranſ-
miſſionis certum eſt impedire ius accreſcen-
di, quia exiſtentia ſic hæredis habetur pro
10 acceptatione hæreditatis, licèt competat be-
neſitium abſtinendi, & ideò quemadmodũ
clarum eſt per veram acceptationem ceſſare
ius accreſcendi, ità etiam per exiſtentiam ſui
hæredis, & ſuitatis, quæ eſt ficta quædam
acceptatio, quia fictio tantùm operatur in
his, quæ ſunt iuris quantum veritas *l. lex Cor-*
nelia ff. de vulg. & pupill. &c.

Quantum ad tranſmiſſionem ſanguinis
habemus textum clarum in *d. l. vn. C. de his,*
11 *qui ante apert. tab.* vbi dicitur locum eſſe illi
tranſmiſſioni ſiuè ſoli liberi ſint inſtituti, ſiuè
etiam extranei cum illis, & ſic etiam data
pluralitate hæredum, inter quos poſſet pro-
cedere ius accreſcendi, determinatur, locum
eſſe tranſmiſſioni, & facit ratio ſi vinco vin-
12 centem te, multò magis vincam te *l. de acceſ-*
ſionibus ff. de diuerſ. & tempor. præſcrip. tran-
ſmiſſio autem vincit ſubſtitutionem *l. vn. §.*
cum autem C. de cad. toll. & ſic multo magis
vincere debet ius accreſcendi, quod vinci-
tur à ſubſtitutione, vt ſupra fuit demonſtra-
tum, &c.

Et quantum ad vltimam ſpeciem tranſ-
miſſionis idem dicendum eſt, quia conſtat
Imperatorem in *d. l. cùm antiquioribus* extẽ-
13 dere tranſmiſſionem ſanguinis, vt procedat
etiam in alijs durante anno deliberandi, vn-
dè cenſetur extendere cum illa qualitate, vt
vincat ius accreſcendi, quia extenſio ſem-
per fit retentis qualitatibus rei extenſæ *l. ſed*
ſi manente ff. de prec. & DD. in l. lecta ff. ſi cert.
pet.

Tertiò videbatur ceſſare ius accreſcendi
cùm ſimus inter ſuccedentes diuerſo iure,
Franciſcus enim prætendens vti iure accre-
14 ſcendi, fuit inſtitutus in re certa dato vniuer-
ſali cohærede, quo caſu fingitur iure legati
ſuccedere, & habetur loco legatarij *l. quoties*
ff. de hæred. inſtit. & inter ſuccedentes diuer-
15 ſo iure non procedit ius accreſcendi per
tex. in l. ſed cum patrono ff. de bon. poſſ. quam-
uis in hoc non ſit faciendum fundamentum,
ſi quidem enim licèt propoſitio in ſe vera ſit,
nõ procedit quando duo verè ſuccedunt eo-
dem iure, ſed fictè videntur diuerſo iure ſuc-
cedere vt per *Rom. conſ.* 81. Sicut etiam non
procedit, quando qui ſuccedit diuerſo iure
eſt ſubrogatus in locum alterius, qui eodem
iure ſuccedebat *Aret. in l. ſi totam ff. de inoff.*
teſt. nec pariter quando ſequeretur abſur-
dum, vt quis decederet partim cum hærede,
& partim ſine hærede ex traditis per *Bald.*
Cornel. & alios in auth. præterea C. vnde vir.
& vxor.

Et poſtquam incidit ſermo de hac mate-
ria iuris accreſcendi, ſciendum eſt illud regu-
16 lariter in actibus inter viuos non procede-
re, ſed tantùm contingere interdum acci-
dentaliter, vel ratione indiuiduitatis rei, vel
ratione intereſſe, vt in *l. fundus ff. de con-*
trah. empt. l. ſtipulatio §. alteri, ff. de verb. ob-
lig. l. proprium, ff. com. præd. DD. in l. re con-
iuncti, ff. de leg. 3. Gratian. diſcep. forenſ. cap.
272. num. 10, cap. 330. & cap. 756. num. 57.
& ſeqq.

Prout etiam videmus locum habere in
donatione, & contractu lucratiuo proue-
niente à Principe, nam ſi Princeps aliquid
17 communiter duobus donat, & vnus abſque
hærede moriatur, eius portio non reuertitur
ad Principem, ſed ad ſocium liberalitatis
imperialis per ius accreſcendi *l. vn. C. ſi li-*
ber. Imper. lib. 10.

An autem locum habeat in emphyteuſi,
18 ità vt pars deficiens non deuoluatur ad do-
minum directum, ſed potius ad alios voca-
tos *Clar. §. Emphyteuſis quæſt. 39. Gratian.*
diſcept. forenſ. cap. 272. 451. & 707. per tot.
Magon. deciſ. Flor. 62. per tot. & deciſ. 117.
nu. 1. & omninò in deciſ. Luc. 8. per tot. & de-
ciſ. 7. nu. 33. & 42. in quibus locis latè ar-
ticulus diſcutitur. An in fæudis, dic regulari-
ter, quod non, vt *in cap. 1. §. & quia videmus*
de his, qui fæud. dar. poſſ. in vſibus fæud. latè
Clar. §. fæudum quæſt. 77. vbi ideò dat caute-
lam,

lain, quod in inueſtitura fæudi pluribus conceſſi apponātur illa verba, & cuique illorum in ſolidum, quo caſu procul dubio ſecundum eum vno deficiente alter habebit totum, quæ cautela etiam in emphyteuſi optimè deſeruire poteſt, &c.

Secundò ſciendum eſt inter verbis, & re diſiunctos, hoc eſt vocatos in diuerſa oratione, & ad rem diuerſam, ità demum locum habere ius acreſcendi ſi verſemur in
20 hæreditate, quia tunc teſtator non poteſt decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, & ſic pro parte habere hæredem, & pro parte non, ſecus autem in relictis particularibus, & fideicomiſſis, quia tunc portio vacans alteri portioni non accreſcit, ſed remanet hæredi in corpore hæreditatis *DD. in Rub. C. quando non pet. part. & in l. re coniuncti ff. de leg. 3.* Nec pariter locum habere in diſpoſitionibus limitatis, non tamen ad hunc
21 effectum vt poſſit dici limitata diſpoſitio, ſufficit teſtatorem vocaſſe pro æquis portionibus, ſed requiritur expreſſa taxatiua tātùm, vel ſimilis, ex qua appareat voluiſſe impedire ius accreſcendi, intelligendo etiam in fideicomiſſis, & relictis particularibus, in caſibus, in quibus in eis procedere poteſt ius accreſcendi, ſecus autem in inſtitutionibus,
22 in quibus teſtator non poteſt illud impedire, cum non ſit in eius facultate decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, de quo videndūm *Gratian. diſcept. forenſ. cap. 533. nu. 3. cap. 821. nu. 7. & cap. 942. num. 16. &c.*

An autem pars accreſcens tranſeat ad
23 coniunctum cum ſuo onere appoſito illi, repudiauit tradit idem *Gratian. diſcept. 104. num. 50. & diſcep. 603. nu. 16. &c.*

SVMMARIVM
In Caput LXXVII.

1 *Hæres vnus quando, & quomodo poſſit totum petere alijs non petentibus.*
2 *Nullitas quando poſſit à tertio allegari.*
3 *Intereſſe habens non poteſt autorare contractum ad ſui fauorem.*
4 *Curator, & decretum Iudicis debet adhiberi, vel conſanguinei quando qui autorare debent ſunt inhabiles.*
5 *Statutum quando inducat formam ſubſtantialem.*
6 *Vxor donans viro, ob reuerentiam, & metum præſumitur donaſſe.*
7 *Contractus vxoris cum marito, vel filij cum patre an valeat.*
8 *Donatio inter virum, & vxorem an firmetur iuramento nu. 9.*
10 *Metus reuerentialis an ſufficiat ad reſciſſionem contractus.*
11 *Mulier non poteſt diſponere de dote vbi vigore ſtatuti eſt ad alios applicata, & quando ſecus num. 12. an idem ſit vigore pacti nu. 21.*
13 *Statutum dicitur caſus legis.*
14 *Verbum debet præciſam neceſſitatem importat.*
15 *Geminatio verborum quid operetur.*
16 *Verbum habere eſt directum, & quid ſignificet.*
17 *Verba quando dicantur directa, obliqua, vel communia nu. 18.*
19 *Mulier vigore ſtatuti Florentini non poteſt diſponere de dote.*
20 *Vidua, cui fuit dos reſtituta an poſſit de illa diſponere.*
21 *Stipulatio de dote reuertenda ad dotantem, quando non valeat.*
22 *Mulier an per matrimonium liberetur à patria poteſtate num. 24.*
23 *Filia viuente patre non habet actionem pro dote, ſed pater ipſe.*
25 *Dos data filiæ an ea mortua ad patrem reuertatur, vel ad filios num. 26. 28.*
26 *Dos quæ aufertur ab auo, & transfertur in nepotes an, & quando illis imputetur in legitimam ab auo, vel à matre debitam nu. 27.*
29 *Dos mortuo patre conſolidatur in filia, & eius patrimonium efficitur.*

MOrtua D. A. vxore q. D. B. de Mutiliana ſinè filijs, Dominus N. tanquam vnus ex hæredibus dictæ D. A. prædefunctæ habere debet medietatem dotis illius vigore ſtatuti *Mutilianæ lib. 2. Rub. 29.* vbi diſponitur, quod moriente vxore in matrimonio ſinè filijs vir lucretur medietatem dotis, *reliquam verò dimidiam hæredes vxoris quocunq; modo ſucceſſerint habeant, & habere debeant, &c.*

Poteſt enim vnus ex hæredibus, vel fideicomiſſarijs exiſtens in pari gradu totum petere, alijs non petentibus partes ſuas, & ob-
1 tinere propter ius accreſcendi, præſtita tamen cautione de reſtituendo alijs ratas ſuas ſi adire voluerint *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 330.*

330. *num.* 8. *& num.* 12. *Duran. deciſ.* 448. *num.* 10 *&c.*

Nequè huic intentioni aduerſari videtur donatio dictę dotis facta per dictam Dominam A. dicto B. eius viro, tùm quia eſt nulla ob non ſeruatam formam ſtatuti *Mutiliana lib.* 2. *Rub.* 36. vbi expreſsè prohibentur fieri donationes, & quilibet alij contra-
2 ctus abſq; viri conſenſu, & etiam iurati præſumuntur dolosè extorti, ac nullam obtinent roboris firmitatem, & nulli ipſo iure declarantur, adeò vt talis nullitas poſſit etiã à tertio allegari *Grattan. diſcep. forenſ. cap.* 691. *num.* 2. *& ſeqq. per tot. & cap.* 647. *nu.*
3 1. non enim poterat tali caſu d. B. præſtare conſenſum diſpoſitioni ad eius fauorem principaliter, & abſolutè factæ *Michalor. tract. de fratr. part.* 1. *cap.* 10. *nu.* 25. *& ſeqq.* quia habens intereſſe in contractu non poteſt ad ſui commodum autorare perſonam ſecùm contrahentis *Alex. conſ.* 106. *ad finem lib.* 1. cum alijs per *Grattan. diſcep.* 647. *nu.* 20. Sed eius loco erant adhibendi conſan-
4 guinei, vel erat dandus Curator, ſiuè interponendum Iudicis decretum iuxtà tradita per *Pic. ad ſtat. Vrb. gloſ.* 13. *per tot.* prout ſeruatur, quando ex alijs cauſis ſunt inhabiles, qui autorare debent; Et quod dictum ſtatutum inducat formam ſubſtantialem, non eſt
5 dubitandum ſtantibus huiuſmodi dictionibus, & clauſulis annullatiuis poſtquam ſtatutum diſpoſuit quid ſeruari debeat *Duran. deciſ.* 18. *nu.* 17. Tùm etiam quia vxor donans viro ob nimiam reuerentiam, & ſubor-
6 nationem contra propriam voluntatem pręſumitur donaſſe, cùm mulierum genus ſit auariſſimum, & cùm importunæ præces mariti metui æquiparentur, immò præſumatur adhibitus metus, & oppreſſio quædam reuerentialis, ac ideò non valet donatio *Afflic. deciſ* 69. *nu.* 2. *vbi Vrſil. num.* 8. *Menoch. de præſump lib.* 5. *præſump* 3. *nu.* 114. *Grattan. diſcep forenſ. cap.* 108. *nu.* 14. vbi quòd contractus vxoris cum marito non poteſt ſuſti-
7 neri ex ſola reuerentia, & metu præſumpto, maximè concurrente enormi læſione, quicquid ſit in contractibus filiorum cum patre, quos etiam ex ſolo metu reuerentiali, & læſione reſcindi videtur firmare ſub *nu.* 53. cum quo in id concordat *Rot. Flor. per Magon. deciſ* 18. vbi declarauit nullam donationem factam patri per filiam, & cùm
8 etiam agatur de donatione inter virum, & vxorem, quæ ex alio eſt à iure prohibita, vt *tot. tit. C. de donat. inter. vir. & vxor.* itaut nec poſſit iuramento firmari iuxta tradita per *Merend. contr. iur. lib.* 1. *cap.* 21. quam-
9 uis quò ad iuramentum contraria opinio ſit verior, & magis apud omnes recepta, quod poſſit iuramento firmari, ſicut & morte *Euerard. loc. à vt, & energ. iuram. num.* 15. *Clar. §. donatio quæſt.* 9. *Theſſaur. deciſ.* 32. *Grattan. diſcep.* 984. *num.* 16. & alij per *Michalor. d. tract. part* 1. *cap.* 11. *nu.* 5. vbi in ſpecie re-
10 probat *Merend. loc. cit.* Quicquid alias ſolus metus reuerentialis in vxore, vel filijs non ſufficiat ad reſcindendum contractum, niſi alia adminicula concurrant, vt per *Leoncil. deciſ. Ferr.* 100. *nu.* 2. *Rot. part.* 2. *diuerſ. deciſ.* 341. *num.* 2.

Et ſtante ſupradicto Statuto, quod vxore præmoriente ſinè filijs dimidiam dotis lucretur maritus, alteram verò habeant hæredes mulieris, non potuit dicta D. A. in fraudem
11 Statuti aliquo modo priuare dictos ſuos hæredes huiuſmodi portione ad illos applicata, ſicut nec potuiſſet priuare maritum dicto lucro medietatis etiam per viam vltimę voluntatis, quæ eſt fauorabilior contractibus cùm illis; iam eſſet ius quæſitum ex dicto Statuto continente verba diſpoſitiua, & directa in dictos hæredes, *Roland. tract. de lucro dot. quæſt.* 82. *nu.* 5. *Alex. conſ.* 55. *lib.* 1. *Theſaur. deciſ.* 34. *& deciſ.* 106. *Oſaſch. deciſ.* 20. *& Alb. Mandel. conſ.* 50 *num.* 1. &c. in quibus terminis multis alijs relatis ſequitur *Gratian. diſcept.* 556. *num.* 28. *et ſeqq.* quicquid aliter concludat in caſu ſuo, vbi mulier ex alio Statuto habebat facultatem teſtandi, agebatur de Statuto continente verba obliqua, & non diſpoſitiua, ac de dote data à fratre de bonis paternis ad effectũ excludẽdi, quæ ſuccedebat loco legitimæ, & ſic nullum onus admit-
12 tebat, quibus concurrentibus mulier poteſt diſponere de dote, & tunc Statutũ, quod pars dotis reuertatur ad dotantes intelligitur muliere ab inteſtato decedente, vel illis inſtitutis, ſed cum nos habeamus dictum Statutum clarum deferens dictis hæredibus mulieris medietatem dotis per verba directa, & diſpoſitiua; & ſimus in fratre, qui de proprijs bonis dotauit, alio non obſtante Statuto, di-
13 citur eſſe caſus legis expreſſus, & non eſt vlterius ſuper hoc inueſtigandum idem *Gra-*

tian.

tian. diſcept. 769. num. 24.

Quod autem illa verba in noſtro Statuto poſita ibi *habeant, et habere debeant*, ſint diſpoſitiua apta inducere nouam diſpoſitionem, & dare ſucceſſionem, patet propter il-
14 lam repetitionem, & *habere debeant*, cum verbum *debet* præciſam neceſſitatem importet, & omnes caſus in contrarium excludat *Bart. in l. creditores in princ. C. de pig. Magon. deciſ. Flor. 7. nu. 10. et 11.* & geminatio
15 verborum ſemper magis arguit enixam voluntatem, & mentem Statuentium, ſiuè proferantur vnico contextu, ſiuè ex interuallo *Gratian. diſcep. 651. nu. 5. et 6.* & in terminis *Mandel. conſ. 50.*

Et quod verbum *habeant* ſit directum, & contineat, vt adeò habere liceat, quòd per
16 quemquã omninò auferri nõ poſſit, id quod debetur eſt *tex. in l. ſtipulatio iſta 38. §. habere licere, ff. de verb. oblig.* dicuntur enim verba
17 directa, quando prout in caſu noſtro de directo referuntur ad perſonas nominatas, & quando in acquiſitione illarum factum, & miniſterium tantùm, & non alterius requiritur *Bart. in l. Centurio num. 43.* vbi etiam *Iaſ. nu. 5. ff. de vulg. et pupill. Salyc. in Rub. C. de impub.* & alijs *ſubſtit. in princ.* obliqua verò, per quæ in acquiſitione fienda alterius miniſte-
18 rium exigitur, & non diſtinguuntur in perſonam vocati, ſed alterius, de cuius manu eſt capienda hæreditas, & Communia ſunt, quæ poſſunt ad vtrunque referri, ac habent communem ſignificatum, & ſic quandoque ſunt directa, quandoq; obliqua *gloſ. in l. precibus C. de impub.* & alijs *ſubſtit. Pract. Papp. libel. ex ſubſtit. gloſ. compendioſè, nu. 5. et ſeqq.*

Circa quod obiter notandum eſt, quod ex diſpoſitione Statuti Florentini *Rub. 129. lib. 2.* expreſsè prohibetur, vt nulla mulier
19 poſſit aliquo modo, nec inter viuos, nec in vltima voluntate de dote, vel aliqua parte diſponere in præiuditium viri, nec filiorum, ſeu aliorum deſcendentium ex eis ſuper quo vide *Magon. deciſ. Flor. 97. nu. 1. et ſeqq.*

An autem vidua, cui ſit dos reſtituta poſſit de illa diſponere in præiuditium ſuorum hæredum non obſtante dicto Statuto deferente medietatem illis tangit *Rol. de dot. d. quaeſt. 82. Rip. in Rub. ff. de ſolut. matrim. num.*
20 *72. Caſtr. in l. 1. C. vndè vir, Alex. conſ. 55. lib. 1.* vbi concludunt, quod non cùm ſemper militet eadem ratio, & mens Statuentium, & cum ex communi vſu loquendi, etiam vidua dicatur habere dotem, & dos appelletur etiã ſoluto matrimonio, & ideò venit ſub diſpoſitione Statuti de dote loquentis, &c.

Idem eſſet dicẽdum, vt mulier non poſſit diſponere de dote ſtante ſtipulatione, quòd illa mortua reuertatur ad fratrem, vel alios, tunc enim cum ex pacto, & contractu ſit alteri dos applicata, non habet mulier faculta-
21 tẽ de ea diſponendi, intelligendo quando ſumus in fratre dotante de proprijs pecunijs, vel alio extraneo, qui poſſunt ſtipulari ſibi dotem reſtitui, ſecus autem ſi fuiſſet dos tradita de bonis paternis, vel maternis ad excludendum mulierem à ſucceſſione, quia tũc non poſſet interponi huiuſmodi ſtipulatio, & interpoſita eſſet remittenda, vel non attendenda *Rol. d. quaeſt. 82. Oſaſch. deciſ. 20. Gratian. diſcep foren. cap. 251. nu. 36.* latè *cap. 556. per tot. & cap. 769. nu. 27.*

Inſpecto autem iure communi mulier habens patrem licèt nupta non poſſet de dote,
22 nec de bonis maternis diſponere, vel teſtari propter effectum patriæ poteſtatis, à qua de iure non liberatur per contractum matrimonij, quamuis quò ad obſequia matrimonialia tranſeat in poteſtatem viri *Theſſaur. deciſ. 150. Alex. conſ. 17. lib. 2. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 382. & Michalor. de fratr. part. 1. cap. 9. num. 10. &c.* nam viuente pa-
23 tre de iure ciuili nulla competit actio filiæ prò dote, ſed patri, niſi pater ſtipulatus fuerit dotem filiæ reddi *Duran. deciſ. 272. num. 1. &c.* Licèt ex generali conſuetudine matrimonium liberet etiam à patria poteſtate, cùm filij vxore ducta, vel filiæ nuptæ propriũ
24 alant focum, & ſeparatim habitent à patre, qua ſeparatione ſtante, inducitur tacita emãcipatio *Boer. deciſ. 197. num. 3. Maur. de fideiuſs. part. 2. ſect. 8. cap. 2. num. 31. Oinot. in §. fin. nu. 4. Inſtit. quibus mod. iuſ. patr. poteſt. ſol.*

Sed dos data filiæ, cùm ſit profecticia ipſa
25 decedente etiam cum filijs, ad patrem reuerti debet, quia in profecticijs nemo habet hæredem *l. dos à patre ff. ſolut. matrim. Theſſ. deciſ. 190. per tot.* Quamuis ex conſuetudine Martini, quæ præualet ſtantibus filijs dos auferatur ab auo, & tranferatur in nepotes,
26 quibus imputatur in legitimam eis ex bonis aui debitam *Theſſaur. loc. cit. Bart. in l. in quartam ff. ad l. falcid. Michalor. de fratr. part.*

1. *cap.40. per tot.* Ceſſaret tamen dicta Conſuetudo Martini ſtante ſtipulatione pro fi-
27 lia, & eius liberis, & dos prouenire diceretur à matre in filios, & non ab auo, nequè imputaretur eis in legitimam ab auo debitam, ſed à matre *Capr. conſ. 13. & Magon. deciſ. Flor. 4. nu. 24.*

Vbi verò mulier non habet filios, ſed pa-
28 trem, dos ad eum reuertitur illa decedente *d. l. dos à patre ff. ſol. matrim.* Et ſi præmoriatur pater, runc dos conſolidatur in muliere, & fit eius proprium patrimonium abſolutè, ac ideò de iure communi poteſt de illa libe-
29 rè teſtari, licèt habeat filios, dumodò illis relinquat ſaltem legirimam iure naturæ debitam *Rot. in Aſculana dotis Maij 1617. coram Remboldo, & Gratian. diſcep. forenſ. cap. 556. nu. 33. et ſeqq. etc.*

SVMMARIVM
In Caput LXXVIII.

1 *Contumax non auditur niſi refectis expenſis.*

2 *Contumax, cui vigore ſententia fuit ablata tenuta, non auditur, niſi ſoluat, et quare.*

3 *Minor, mulier, vel ruſticus an teneantur reficere expenſas contumaciales, et qualiter poſſint illas repetere.*

4 *Contumax non dicitur, niſi pracedat trina citatio.*

5 *Contumax non dicitur, niſi in die cadentis citationis fuerit per citantem accuſata contumacia.*

6 *Citatio euaneſcit ob non comparitionem actoris citantis.*

7 *Citatio debet legitimè executa reproduci in termino.*

8 *Citationis defectus ſanatur per comparitionem partis citata.*

9 *Citatio prima in principio cauſa eſt perſonaliter exequenda.*

10 *Citatio perſonalis requiritur ad conſtituendum aliquem in vera contumacia.*

11 *Citatio ad ſententiam pro prima die iuridica, et omni alia die, et hora tanquam nimis vaga non ſuſtinetur vltra primam diem.*

12 *Citatio ſpecifica ad ſententiam pro certa die eſt neceſſaria, aliàs ſententia eſt nulla, nec valet ſtilus contrarius.*

13 *Contumax in reſpondendo praparatorijs qualiter habeatur pro confeſſo.*

14 *Poſitiones vt poſſint declarari pro confeſſis, qua requirantur num. 15.*

16 *Niſi per ſtatutum eſſet inducta alia forma.*

17 *Poſitiones habita pro confeſſis non probant circa enunciatiua.*

18 *Mandatum ſpeciale requiritur ad faciendum poſitiones, et ad illis reſpondendum.*

19 *Poſitionibus concernentibus dominium, vel poſſeſſionem auctoris an ſit reſpondendum.*

20 *Confeſſio reſultans ex poſitionibus habitis pro confeſſis poteſt reuocari.*

21 *Poſitiones habita pro confeſſis admittunt probationem in contrarium.*

22 *Acta, qua pereant perempta inſtantia, et quòd ficta confeſſio pereat.*

23 *Contumax verus, vel fictus, an et quando poſſit appellare.*

QVamuis regulariter prout prætenditur contumax non audiatur, niſi refectis ex-
1 penſis iuxtà *l. ſancimus C. de iud.* præſertim quando ob contumaciam iàm proceſſum fuit ad captionem pignoris prætorij *Galeſ. de oblig. Cam. quaſt. 37. num. 12.* cum alijs per *Duran. deciſ. 364. num. 36.* ſicuti quando contumaci fuit ablata tenuta in exe-
2 cutionem mandati executiui, vel rei iudicatæ in contumaciam emanatæ non auditur inuito creditore, niſi priùs ſoluat *Duran. d. deciſ. 364. nu. 37. ſequitur Poſth. de ſubhaſt. Inſpect. 11. num. 17.* vbi quod primo caſu contumax auditur reficiendo expenſas, & ſatis dando de lite ſuſcipienda, ſeù de ſoluendo, quia dicitur conceſſum pignus prætorium ob ſolam contumaciam non comparentis, ſecundo verò caſu non auditur, niſi prius ſoluat, quia fuit conceſſa tenuta ob contumaciam non ſoluentis, & non parentis rei iudicatæ, quæ longè inter ſe differunt, &c.

Iſtud tamen non procedere creditur in
3 minore, qui in omnem caſum ſi refecerit expenſas, vt ſibi aperiret aures Iudicis; & cauſa cognita appareat læſus, illas recuperat, & idem eſſe in muliere, & ruſtico, quæ omnia concurrunt in caſu noſtro ex latè traditis per *Theſaur. deciſ. 9. per tot. Marant. in prax. part. 5. num 35.* præſertim etiam quia non poteſt verè, & propriè dici contumax, qui in prima, & ſecunda citatione non com-
4 paruit, cùm de iure communi trina citatio requi-

requit atur ad conſtituendum aliquem in ve-
ra contumacia *auth. qui ſemel C. quomod. et
quando Ind. Caſtr.* & alij in *l. ſancimus C. de
iud. Theſſaur. deciſ.* 11. *nu.* 2. *et* 3. vbi tamen
quod qui non comparuit in prima, vel ſe-
cunda citatione, ſed tantùm in tertia, ſoluet
expenſas primæ, & ſecundæ, quamuis hoc
inter antiquos fuerit multum cõtrouerſum;
nec etiam contumax poteſt dici, qui fuit ci-
5 tatus, ſi in die cadentis termini actor non
comparuerit, nec allegauerit contumaciam
citati non comparentis *Bart. in l. ſi finita* §.
Iulianus num. 15. *ff. de dam. infect.* cum alijs
per *Theſſaur. deciſ.* 19. *nu.* 1. *et ſeqq.* Citatio
6 enim euaneſcit, & remanet circumducta, ac
annullata ob non comparitionem actoris ci-
tantis, qui debet accuſare contumaciam ci-
tati *Alex. conſ.* 92. *nu.* 11. *lib.* 5. *Achil. deciſ.*
13. *de dol. et contum. Gratian. diſcep. forenſ.
cap.* 66. *num.* 43. cùm citatio debeat per ci-
tantem reproduci legitimè executa in ter-
mino cadente, aliàs habetur, & remanet, ac
7 ſi non fuiſſet facta, & actor non comparen-
do, videtur illi renunciare, vndè vigore talis
citationis non poterat poſt multum tempus
concedi mandatum executiuum, ſed opus
erat alia citatione ex traditis per eundem
Gratian. d. cap. 66. *nu.* 40. *et ſeqq.*

Et quamuis huiuſmodi defectus repro-
ductionis citationis executę in termino poſ-
8 ſit ſanari, & ſuppleri per comparitionem
partis citatæ, & ad euitandam expenſam re-
giſtri ſoleat tantùm verbaliter reproduci ſub
ſpe futuræ comparitionis aduerſarij, ſicuti
communiter practicari teſtatur *Veſtr. in
prax. lib.* 4. *cap.* 3. *nu.* 4. *de execut. citat. idem
Gratian. d. cap.* 66. *in fine, et cap.* 639. *num.*
4. *&c.*

Tamen iſtud remedium applicari non
poteſt ad caſum noſtrum, cùm rea citata, vt
prætenditur, nullam vnquam de prætenſa ci-
tatione notitiam habuerit, ſed tantùm de
execųtione cọntrà illam iniuſtè, & indebitè,
ac nulliter facta, & ideò non poterat com-
9 parere, vltrà quòd prima citatio in princi-
pio cauſæ erat perſonaliter exequenda, & in-
timanda, nec ſufficiebat fieri ad domum ſub
pæna nullitatis *Clem.* 2. *de re iud. Aſin. in prax.*
§. 6. *cap.* 1. *num.* 1. & conſuluit Excellentiſſi-
mus D. meus Franciſcus Borellus Aduoca-
tus Imolenſis in conſilio impreſſo pro Illu-
ſtriſs. D. Alexandra Summaia in verſ. Ter-
10 tia nullitas. Quod comprobatur cùm ad ef-
fectum conſtituendi aliquem in mora, & ve-
ra contumacia requiratur citatio perſonalis,
nec ſufficiat domi facta, de qua citatus cer-
tam notitiam non habuit *Gratian. diſcep. fo-
renſ. cap.* 708. *nu.* 8. *& cap.* 715. *num.* 14.

Nec quicquam operatur alia prætenſa ci-
tatio ad audiendam pronunciam pro prima
die iuridica, & poſteà ſingulis diebus, & ho-
ris, prout erroneè, & minus iuridicè credi-
tur ex aduerſo talem citationem prodeſſe, &
poſſe vigore illius quandocunque ferri ſen-
tentiam iuxtà quemdam prauum, & corrum-
ptum ſtilum nonnullorum Notariorum, qui
in locis, vbi ius dicunt, ità paſſim ſeruant, quia
de iure talis citatio tanquàm nimis vaga, &
11 incerta, ac ſpeciem ſeruitutis quodamodo
imponens, non ſuſtinetur vltrà primam, vel
ad ſummum vſquè ad ſecundam diem, &
pronuncia, ſiuè ſententia poſteà lata vigore
illius eſt omninò nulla ex defectu citationis
eodem modo, ac ſi nulla præceſſiſſet citatio
Gratian. diſcep. forenſ. cap. 208. *num.* 28. *&
cap.* 156. *num.* 31. *Rot. diuerſ. part.* 2. *deciſ.*
151. *nu.* 1. Citatio enim ſpecifica, & nomi-
natim ad ſententiam requiritur pro certa
die, & hora, aliàs ſententia ex defectu cita-
tionis non ſubſiſtit, ità vt nec etiam ſufficiat
12 dicere ad videndum cauſam expediri ad fa-
uorem cum victoria expenſarum, nec mo-
nitio ad ſecundam cùm eodem vitio labo-
ret, & nil aliud ſit quàm prorogatio citatio-
nis nullæ, nec releuaret prætenſus ſtilus con-
trarius, cùm non ſit vniformis, & tanti tem-
poris, quod ſufficiat ad inducendum conſue-
tudinem, vel præſcriptionem, nec apparea-
fuiſſe vnquàm in contradictorio iuditio ſer-
uatum, & obtentum, ſed excluditur per plu-
res alios actus contrarios iuridicè obſerua-
tos, & factos per alios notarios, & Iudices
magis practicos, & doctos, ità vt vnicus actus
contrarius ſufficeret ad infringendum dictũ
ſtilum ex latè traditis per *Rot. in nouiſs. part.*
6. *deciſ.* 141. *per tot.*

Et quòd attinet ad poſitiones declaratas
pro confeſſis in contumaciam, non reſpon-
dentis vltrà quod, vt ex prędictis patet, nõ ſu-
mus in vero contumace dato etiam, quod eſ-
ſemus licèt contumax in reſpondendo præ-
13 paratorijs iuditij habeatur pro confeſſo, vel
pro negante prout vtilius eſt actori, & prout
ipſe voluerit *Scapuc. de Saluian. lib.* 1. *quaſt.*
26.

26. *nu.* 8. Tamen ad hoc, vt poſitiones poſſint haberi pro confeſſis, & ità declarari, vt inducant confeſſionem probatoriam, debet præciſè ſeruari forma tradita in *cap. 2. vbi Franc. de confeſ. in 6.* nempè quòd priùs fue-
14 rint lectæ principali, ſit monitus in faciem reſpondere, non habeat legitimam cauſam recuſandi, quòd in termino fuerit acculata contumacia,& poſteà ſequatur Iudicis interlocutoria, præcedente partis citatione, declarans poſitiones pro confeſſis *Rot. in Romana dotis* 21. *May* 1625. *coram Coccin.* & penès *Fenzoni ad ſtat. Vrb. deciſ.* 38. 39. *&* 40. & ipſe *Fenzon. in cap.* 68. *nu.* 76. *& ſeqq.* adeò vt Rota nunquàm ſeruet, quòd poſitiones
15 habeantur pro confeſſis maximè non concurrentibus omnibus prædictis requiſitis *Ludouiſ. deciſ.* 460. *nu.* 14. vbi *Beltram. nu.* 18. multos concordantes allegat, &c. Niſi
16 tamen per ſtatutum eſſet inducta alia forma, quæ eſſet ſeruanda *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 639. *num.* 25. quæ ficta confeſſio reſultans ex poſitionibus habitis pro confeſſis in
17 omnem caſum probaret ſolùm circa diſpoſitiuè in illis contenta, non autem circa enunciatiua *Magon. deciſ. Flor.* 10. *nu.* 40. de qua forma diuerſa à iure communi nullibi docetur ergo, &c.

Præterea non conſtat, quod Procurator, qui fecit poſitiones habuerit mandatum ſpeciale, & in indiuiduo ad ſic, & ſic ponendum prout requiritur, aliàs reus non tenetur re-
18 ſpondere, nec poſſunt haberi, vel declarari pro confeſſis *Rot. poſt Fenzon. ad ſtat. Vrb. deciſ* 40. *verſ. Tamen non obſtat, &c. Gratian. diſcep.* 772. *nu.* 26. Sicuti idem eſt in reſpondendo, cùm non poſſit illis reſponderi per procuratorem ſinè ſpecialiſſimo mandato ad ſic, & ſic reſpondendum *Rot. poſt Fenzon. deciſ.* 37. *Gratian. d. cap.* 772. *num.* 24. *Magon. deciſ. Luc.* 13. *nu.* 34.

Neque dictis poſitionibus erat reſpondendum, cùm nil aliud continerent quàm concernentia dominium, & poſſeſſionem auctoris, primum enim extremum Saluiani non
19 probatur per confeſſionem rei conuenti, & poſſeſſoris habentis ſuum auctorem ſi recuſet reſpondere, ex eo quia ad id cogi non poteſt, & ideò nec poſitiones huiuſmodi poſſunt in contumaciam ad dictam probationem faciendam declarari pro confeſſis *Surd. deciſ.* 22. *Pacif. de Saluian. Inſpect.* 1. *cap.* 7. *nu* 39. *Michalor. tract. de poſit. cap.* 49. *Fenzon. ad ſtat. Vrb. deciſ.* 39. quicquid aliter ſentire videatur *Scapuc. de Saluian. lib.* 1. *quæſt.* 32.

Atquè in omnem caſum ficta confeſſio re-
20 ſultans ex poſitionibus habitis, & declaratis pro confeſſis, poteſt quandocunq; reuocari, quicquid ſecùs ſit in vera confeſſione facta ipſis poſitionibus, quæ ſtante partis acceptatione non poſſet amplius reuocari, niſi docto de errore *Rimin. iun. conſ.* 473. *num.* 23. *Add. Magon. deciſ. Luc.* 17. *in prin.* & facit pulcrè *in deciſ.* 25. *num.* 28. & poſitiones
21 habitæ pro confeſſis ſemper admittunt probationem veritatis in contrarium fauore, & priuilegio ipſius veritatis, cui omnia cedere debent *Magon. d. deciſ Luc.* 25. *num.* 25. vbi *Add. in lit. b.* notat quòd cùm ſit ficta confeſſio perit, & extinguitur perempta inſtan-
22 tia, ità vt producta in alia inſtantia, nullam faciat fidem, quamuis aliàs perempta inſtantia pereant tantùm acta pertinentia ad ordinem iuditij, non verò deciſoria, vt atteſtationes, confeſſiones, & ſimiles veræ probationes, quæ inter eaſdem perſonas ſemper probant *Afflic. deciſ.* 148. *nu.* 3. *Marant. part.* 5. *nu.* 41. *Aſin. in prax.* §. 2. *cap.* 15. *nu.* 4. *& per tot. fol. mihi* 30. *etc.*

Cùm igitur ſimus in minore, & non vero contumace, conſtat, illum audiri debere etiã non refectis expenſis iuxta ſuperius dicta, ſaltem per viam appellationis non obſtante quod dicitur, contumacem appellare non poſſe, quia hoc intelligitur de vero contumace, qui fuit perſonaliter citatus, non
23 autem de ficto, qui ad domum tantùm fuit citatus, immò ſecundum multos de æquitate canonica etiam verus contumax admitteretur ad appellandum, vt per *Gratian. diſcep. forenſ cap.* 364. *nu.* 4. *et ſeqq. et cap.* 708. *num.* 14. *etc.*

SVMMARIVM
In Caput LXXIX.

1 *Oſtium an, et quando fieri poſſit in proprio pariete verſus fundum alienum num.* 8.

2 *Solum in quo cadit ſtillicidium cuius eſſe præſumatur nu* 5. *& nu* 15.

3 *Stillicidia, et protecta demonſtrant, cuius ſit pro-*

proprietas loci inferioris.

4 *Seruitutem habens intelligitur habere aditum ad illam.*

6 *Solum eſt liberum domini ſui, vſq; ad Cælum.*

7 *Quilibet ſcire debet, quod ſuum non eſt ad alium ſpectare.*

9 *Nemo poteſt ire per alienum fundum inuito domino, niſi ſit debita ſeruitus.*

10 *Onus alienæ rei imponi non poteſt.*

11 *Vicinus non poteſt facere in ſuo quidquam per quod immittatur aliquid in locum alterius.*

12 *Probatio per euidentiam loci eſt omnium præſtantior.*

13 *Confeſsio eſt maior omni alia probatione.*

14 *Oſtium fieri poteſt in proprio pariete cauſa eundi ad ſolum in quo cadit ſtillicidium, quando ſolum illud eſt facientis oſtium.*

16 *Quilibet in re ſua moderator, et arbiter.*

17 *An ſit licitum abuti propria ſubſtantia in damnum alterius.*

18 *Murus qui debet vicino ſeruitutem oneris non poteſt tolli, ſed collapſus debet refici.*

19 *Domus ſua cuique tutiſſimum refugium.*

20 *Argumentum de toto ad partem, quando valeat.*

21 *Foueam facere, an ſit licitum, et quomodo propè fundum vicini nu. 23. 25.*

22 *Damnum, et incommodum alterius ſemper cenſetur exceptum in omni conceſſione.*

23 *Puteus, vel penus ſubterraneus fieri poteſt propè fundum alienum nullo ſpatio derelicto, etiam ſi vena aquæ alterius putei vicini præcidatur nu. 24.*

25 *Menſura ſpatij relinquendi à quo termino ſit capienda.*

26 *Spatium, quod relinquitur, non deſinit eſſe ſui antiqui domini.*

27 *Foueam faciens ad quid teneatur, ſi animal in eam incidat.*

28 *Armatura pro ædificando an, et quando fieri poſſit ſupra ſolum alienum nu. 29. et nu. 31.*

30 *Verbum poteſt eſt facultatis, arbitrij, et poteſtatis.*

OStium factum per D. Franciſcum Tartagnium I. V. D. de Duadula in proprio eius pariete verſus ſolum, & fundum D. Iſidorij Taſſinarij de eodem loco dubitabatur an licitè factum fuerit, vt ſubſiſtere poſſet de iure etiam inuito, & contradicente dicto D. Taſſinario, &c.

Secundò an ſaltem liceat d. D. Tartagnio ad ſui libitum tollere, & deſtruere dictum ſuum parietem in quo tale oſtium aperuit, &c.

Tertiò an è contrà dictus D. Taſſinarius poſſit de iure facere foueam ad ſui libitum profundam in dicto ſuo ſolo propè dictum parietem, & oſtium D. Tartagni ad impediendum ingreſſum in eius fundum, &c.

Quartò an idem D. Tartagnus adueniente caſu refectionis, vel reparationis ſuæ domus poſſit armaturas facere ſupra ſolum dicti D. Taſſinarij, eo irrequiſito, & contradicente, &c.

Et cauſa dictarum prætenſionum hincindè compromiſſa in me, & D. Petro Franciſco Baldio de Mutiliana Iureconſulto meritiſſimo, & ſapientiſſimo, ac conſobrino meo cariſſimo vnanimi voto diximus prout infrà videlicèt, &c.

Quò ad primum quòd quamuis videatur dictum oſtium fieri potuiſſe in proprio pariete, non ſolum ex generalitate regulæ de-
1 ſumptæ ex *tex. in l. altius C. de ſeruit. cum ſimilibus*, ſed etiam quia cùm ſit ſub ſtillicidio domus dicti D. Tartagni ab vno latere per longitudinem dicti parietis, & ab alio latere in facie, & proſpectu dicti oſtij ſub protecto, ſeù ſubgrunda eiuſdem domus videtur ſolum in quo cadit huiuſmodi ſtillicidium,
2 vel quatenùs ſe extendit protectum, & caſellum neceſſarij ſuprà dictum ſolum exiſtentis ſpectare, & eſſe dicti D. Tartagni iuxtà *l. fin. §. fin. ff. de ſeruit. vrb. præd.* nam ſtillicidia, ſiuè protecta, quæ quò ad hoc idem
3 reputantur, exiſtentia ſupra ſolum, demonſtrare ſolent de iure quanta, & cuius ſit proprietas loci inferioris *Theſſaur. deciſ. 219. nu. 4. in fine*, præcipuè vbi non agitur de ſtillicidio ſupra loca publica, nec conſtat recipi à vicino ex debito ſeruitutis impoſitæ *Bart. in d. l. fin. §. fin. de ſeruit. vrb. præd.* cum alijs per *Capol. eod. tract. cap. 28. num. 9.* Idcircò videbatur potuiſſe dictum D. Tartagnum facere huiuſmodi oſtium, vt ſaltem ire poſſet ad dictum ſuum ſolum, ſeù etiam quatenùs ſolum non eſſet ſuum, ſed tantùm haberet ſeruitutem actiuam ſtillicidij immittendi, vt poſſet ire ad dictum ſuum ſtilli-
4 cidium, & vti ſeruitute ſibi debita, nam qui habet ſeruitutem intelligitur etiam habere aditum pro illa conſeruanda, vt videtur concludere idem *Capol. d. tract. cap. 40. num. 6.*

Franch.

pariete cauſa eundi ad dictum ſuum ſolum,
quamuis eſſet quid modicum *Capol. d. tract.*
quæſt. 40. *num.* 6. non autem ſufficit habere
ſeruitutem actiuam ſtillicidij immittendi,
cùm vt dictum eſt talis ſeruitus non extenda-
tur ad dominium ſoli inferioris *l. ſeruitutes*
de ſeruit. vrb. præd. §. *ſtillicidium verſ. eadem*
cauſa Capol. eod tit. c. 28. *n.* 9. præcipue ceſſan-
te poſſeſſione, & non docto quod dictum ſo-
lum, & domus habens ſtillicidium fuerit eiuſ-
dem domini, in quibus terminis procedere
poteſt diſpoſitio *l. fin.* §. *fin. de ſeruit. vrb.*
15 *præd.* cùm ibi notatis per *Florian.* quòd ſci-
licèt quatenus ſe protendit rigor ſtillicidij
ſolum in quo cadit præſumatur eſſe domini
ipſius ſtillicidij, nam hoc intelligitur concur-
rente dicta poſſeſſione, vel probato, quod
domus, & ſolum fuerit olim eiuſdem domi-
ni, aliàs ſecùs iuxtà ſuperius dicta, &c.

Quò ad ſecundum dubium quòd D. Tar-
tagnius poſſit de medio tollere, & deſtruere
huiuſmodi ſuum parietem, in quo fecit oſtiũ
16 videtur indubitatum, cùm in re ſua quili-
bet ſit moderator, & arbiter *l. in re mandata*
C. mandati, & poſſit abuti ſubſtantia ſua etiã
17 cum alterius damno, vbi non verſatur fauor
publicus *Menoch. de præſump. lib.* 4. *præſump.*
83. *nu* 6. 7. *&* 8 quæ regula maximè pro-
cedit quando quis diſponit de eo quod ſu-
um eſt liberè *Capol. de ſeruit. ruſt. præd. cap.* 4.
ſub nu. 12. quòd autem talis murus ſit pro-
prius liberè D. Tartagni plenè liquet, nedùm
ex aſpectu, & euidentia eiuſdem, ſed etiam
ex confeſsione aduerſarij iuribus præallega-
tis, &c. niſi tamen dictus murus deberet vi-
cino aliquam ſeruitutem oneris ferendi, vel
18 ſimilem, quia tunc non ſolùm tolli, & de-
ſtrui non poſſet, ſed collapſus expenſis do-
mini eſſet reficiendus *l. eum debere de ſeruit.*
vrb. præd. latè *Capol. d. tract. cap.* 37. *num.* 3.
& 4. *& cap.* 58. *&* 59. ac dumodò in ipſius
muri deſtructione non inferatur aliquod da-
mnum vicino, quia aliàs deſtruens tenere-
tur de damno infecto vt in *tit. de dam. infect.*
&c.

Et dicto muro ſublato, res erit paris con-
ditionis, cùm vtriq; parti remaneat recipro-
ca poteſtas hincindè eundi per fundum alie-
num, ex qua ratione quamuis non ob id ſit
ius eundi per alienum videtur inferri, poſſe
etiam permitti oſtium cum obligatione, vt
ſemper ſtare debeat apertum, & à nulla par-
te claudi, præcipuè ſi hincindè agatur de
fundo ruſtico, quicquid dubitari poſſit ſi ab
19 vno latere agatur de fundo vrbano, in quem
eundi contra voluntatem domini maior eſt
prohibitio cùm domus ſua debeat eſſe cui-
què tutiſſimum refugium iuxtà *l. plerique ff.*
de in ius voc. niſi qui habet domum, & ſic
fundum vrbanum ex parte ſua conſentiret
huiuſmodi oſtio aperto, cùm quilibet poſſit
fauori ſuo renunciare vulgat. iuribus, &c.

Et quod dictum eſt de toto muro auferen-
do, videtur procedere poſſe etiam quò ad
20 eius partem tantùm tollendam, cùm valeat
argumentum de toto ad partem, vbi eſt ea-
dem ratio, nec aliter reperitur diſpoſitum in
vno, quàm in altero, vt latè docet *Euerard.*
topic. legal. loc. à tot. ad part. per tot.

Circa tertium caput difficultatis conclu-
dendum eſt D. Taſſinarium poſſe facere fo-
ueã profundam in proprio ſolo propè mu-
rum, & domum D. Tartagni ſi faciat, vt ſibi
21 principaliter proſit, & non vt vicino noceat,
& fundamenta eius deſtruat, & marceſcat
cum aqua in illa recolligenda, ac dumodò
relinquat tantum ſpatium à dicta fouea ad
confinium vicini, quantum erit profunditas
ipſius foueæ, aliàs ſecùs, cùm nemini licitum
ſit facere foueam propè fundum vicini, niſi
dicto ſpatio profunditatis foueæ relicto iux-
tà formam *l. fin. ff. fin. regund.* nam quando
22 alicui eſt aliquid permiſſum, & conceſſum
intelligitur ſinè damno, & incommodo al-
terius *l.* 2. §. *meritò*, *&* §. *ſi quis à Principe ff.*
ne quid in loc pub. vbi gloſ. allegat ad hoc mul-
ta iura *Capol. de ſeruit. vrb. præd. cap.* 60. *ſub*
nu. 3. præcipuè in caſu noſtro cùm agatur de
facienda fouea, quæ propriè nomen ſpecia-
le foueæ retinebit, quia ſi tranſiret in aliud
ſpeciale nomen, vt putei, vel pænus ſubter-
23 ranei poſſet fieri propè fundum vicini, ſiuè
ruſticum, ſiuè vrbanum etiam dicto ſpatio
non interpoſito, & relicto *Capol. de ſeruit.*
vrb. præd. cap. 80. *nu.* 1. *& cap.* 47 *nu.* 7. *vbi*
nu. 5. quod iſtud vltimum procedit etiam ſi
24 aperto nouo puteo venæ aquæ alterius
putei vicini præcidantur per *tex. in l. flumi-*
num §. *pen. &* §. *fin. cum ibi not. in duabus legi-*
bus ſeqq. ff. de dam. infect.

Immò putarem hoc caſu huiuſmodi fo-
ueam, vel aliud ædifitium fiendum per D.
Taſſinarium in dicto ſuo ſolo debere diſtare
quantum erit profunditas, vt ſupra, incipien-

do menſuram nõ à regione, & termino pręfixo domus vicini, ſed a termino, & regione
25 vbi caſitat ſtillicidium, & quouſque ſe extendit rigor ſtillicidij, ità vt talis menſura profunditatis cum ſpatio relinquendo incipere debeat non à pariete domus D. Tartagni, ſed a loco quouſq; protenditur, & cadit ſtillicidium etiam dato quod terrenum, in quo cadit ſit ipſius D. Taſſinarij per ea quæ ſingulariter notat idem *Capol. d. cap.* 28. *nu.* 8. quamuis illud ſpatium hoc modo reli-
36 ctum non propterea deſinat eſſe D. Taſſinarij, & ſic antiqui domini ſui idem *Capol. cap.* 40. *num.* 5.

Nec ob id vnquam conſulerem amico, vt faceret huiuſmodi foueam prorſus ſibi inutilem, nè ſi aliquod animal vicini in eam ceciderit, & moriatur, vel aliter debilitetur
27 teneatur ſoluere pretium, vel emendare damnum, & animal mortuum, vel debilitatum pro ſe retinere, prout diſponitur in *cap.* 11. *de iniur. & dam. dat.* cum alijs per eundem *Capol. d. cap.* 47. *nu.* 8. *& cap.* 80. *nu.* 2.

Quò ad vltimum dubium de armatura cõcludendum eſt, quod nemini licitum eſt ponere armaturam ideſt erigere machinam ſu-
28 per qua operarij ſtent ad ædificandum in ſolo, & ſupra ſolum vicini *l.* 1. §. *ædificare verſ. cæterum de mort. infer.* quia non licet in alienum immittere quid quam ſinè licentia domini *l. ſicuti* §. *ariſto ſi ſer. vend. l. quemadmodum* §. 1. *ad l. Aquil.*

Sed ſi aliter quis non poſſet domum ſuam reficere, niſi ponat armaturam in fundo vicini, tunc ei licitum eſſet, dictam armaturam
29 facere in ſolo, & ſupra ſolum alienum *l. refectionis in prin. ff. com. præd. & l. veteres ff. de itin. actuq. priuat.* Ex quibus concluditur quod armaturam quis non poteſt in ſolo vicini, neque in pariete, vel ſupra ſolum alterius regulariter apponere, niſi quando aliter in ſuo ædificare non poteſt *Capol. de ſeruit. vrb. præd. cap.* 73 *per to*.

Conſulerem tamen ex vrbanitate de hoc vicino licentiam petere, qui ex prædictis in caſu neceſſario non poterit illam denegare, quamuis in caſu permiſſo videatur fieri poſſe, etiam irrequiſito domino ſoli, & abſq; il-
30 lius licentia cùm verbum *poteſt* ſit facultatis, arbitrij, atquè poteſtatis *Cratian. diſcep. fo-*
31 *renſ. cap.* 146. *nu.* 15. dumodò tamen id ſequatur ſinè damno, & iniuria domini ſoli, vt eſt *tex. not. in l.* 2. §. *meritò ne quid in loc. pub. Capol. de ſeruit. vrb. præd. cap.* 60. *ſub n.* 33. *&c.*

SVMMARIVM
In Caput LXXX.

1 *SVbſtitutus pluribus coniunctim non admittitur niſi omnibus defunctis.*
2 *Subſtitutio facta poſt mortem plurium operatur, vt illi plures cenſeantur inuicem inter ſe vocati.*
3 *Teſtator in dubio præſumitur ſe conformare cum ſtatuto excluſiuo fæminarum.*
4 *Contrahentes in dubio intelliguntur ſe conformare cum ſtatuto, & conſuetudine loci.*
5 *Fideicomiſſum non tranſmittitur antè euentum conditionis.*
6 *Hæreditas non dicitur delata pendente conditione.*
7 *Agnitio bonorum poſſeſſionis non tribuit ius tranſmittendi facta pendente conditione.*
8 *Tranſmiſſio quid ſit.*
9 *Nemo poteſt plus iuris in aliũ transferre quàm ipſe habeat.*
10 *Vocato patre, vel matre in fideicomiſſis non cenſentur vocati filij.*
Fideicomiſſa non ſunt extraneis interpretationibus inducenda.
Extenſio de perſona ad perſonam non eſt licita.
11 *Vocatio alicuius expreſsè non nominati difficilius inducitur, quàm tranſmiſſio.*
12 *Voluntas teſtatoris poteſt reddere tranſmiſſibile, quod aliàs non eſt.*
13 *Coniecturæ indicantes tranſmiſſionem quales eſſe debeant, & quæ num.* 14.
15 *Coniecturæ inducentes vocationem, quæ ſint.*
16 *Voluntas teſtatoris quandiù locum habere poteſt ceſſat legis diſpoſitio.*
17 *Ius accreſcendi, vel non decreſcendi, quando locum habeat.*
18 *Ius accreſcendi, vt locum habeat, quæ requirantur.*
19 *Pars vacans, an accreſcat cohæredi, etiam inuito.*
20 *Ius accreſcendi quomodo procedat, etiam in relictis particularibus.*

DOmina N. teſtatrix prout mihi ſupponitur in facto inſtituit hæredes filios ſuos, & nepotes maſculos, quibus ſinè filijs decedenti-

dentibus ſubſtituit DD. Conſtantiã, & Octa-
uiam eius neptes fœminas, qua Conſtantia
prædefuncta ſuperſtite adhuc vno ex dictis
nepotibus maſculis inſtitutis, & ſic antè euē-
tum conditionis, ſub qua vocabatur, ſubſtitu-
tus enim duobus, vel pluribus hæredibus in-
ſtitutis non admittitur niſi illi omnes, quibus
fuit ſubſtitutus prius deceſſerint, cùm ad hoc
vt ſit locus ſubſtitutioni mors omnium inſti-
1 tutorum requiratur præſertim, quando pro-
ut in caſu noſtro omnibus ſimul coniunctim
fuit facta ſubſtitutio, & cum ſuperſtite vno
ex vocatis in primo gradu, qui ex præſum-
pta mente teſtatoris cenſetur magis dilectus
non admittatur ſubſtitutus ad portiones præ
mortuorum, vt latè declarat *Gratian. diſcep.
forenſ. cap. 299. per tot. cap. 261 nu. 1. & ſeqq.*
& latè *Ciriac. cotr. iur. lib. 1. contr. 70. per tot.*
nam quandiù aliquis inſtitutorum in primo
gradu ſupereſt penès eum remanent bona
per ius accreſcendi, quia ſubſtitutio facta
2 poſt mortem plurium operatur, vt illi om-
nes poſt quorum mortem, quis fuit ſubſti-
tutus cenſeantur inuicem inter ſe vocati, &
ſubi[illegible] *DD. in l. hæredes mei §. cum ità, ff. ad
trebell. Aldobrand. conſ. 68. nu. 10. & ſeqq.
lib 1.* cum alijs per eundem *Gratian. diſcept.
707. nu. 11.* præſertim in caſu noſtro, in quo
teſtatrix noluit bona peruenire ad fœminas,
niſi deficientibus maſculis, vt ſe conforma-
3 ret diſpoſitioni ſtatuti excludentis fœminas
ſtantibus maſculis, cui in dubio ſe ſemper
velle conformare præſumitur ad tradita per
*Bart. in l. hæredes mei §. cum ità, num. 4. ff. ad
Trebell. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 6.
tit. 7. nu. 4. & ſeqq. Gratian. diſcep. forenſ. cap.
664. nu. 8. & ſeqq. cap. 866. num. 33. & cap.
930. nu. 25.* Et idem eſſe in contractibus, vt
4 contrahentes in dubio cenſeantur ſe velle
conformare cum ſtatutis, & conſuetudine
locorum *Magon. deciſ. Flor. 94. nu. 5.*

Purificata demum cõditione per obitum
vltimi inſtituti ſine filijs ſuperſtite adhuc ſo-
la D. Octauia, exiſtimo quòd ipſa debeat ad-
mitti ad totam hæreditatem, ad quam ſi-
mul cum Conſtantia eius ſorore prædefun-
cta vocabatur excluſis penitus ipſius Con-
ſtantiæ filijs, &c.

Quia cum dicta Conſtantia antè euentum
conditionis deceſſerit, quò ad eam legatum,
& fideicomiſſum factum fuit quaſi caducum,
& non potuit ad eius filios tranſmitti, etiam
ſi eſſent deſcendentes ipſius teſtatoris, ità vt
5 nec poſſint admitti ex perſona matris per
viam repræſentationis, cùm ipſa ſolùm nomi-
natim ſub dicta conditione fuerit vocata, &
non eius filij *l. vn. §. ſin autem ſub cond. C. de
cad. toll. Add. ad Pract. Papp. libel. ex ſubſtitu-
tione gloſ. Ac per fideicomiſſum in Verb. ſub con-
ditione Menoch. de præſump. lib. 4. præſump.
201. nu. 67. & ſeqq. Mantic. de coniect. vltim.
volunt. lib. 11. tit. 20. Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 629. nu. 24. & cap. 965. nu. 30. Magon.
deciſ. Flor. 14. nu. 2. 6. & ſeqq. Fuſar. de ſub-
ſtit. quæſt. 490. nu. 1. & ſeqq.*

Pendente enim dicta conditione hæredi-
6 tas non potuit dici delata Conſtantiæ, quam-
uis delatio ſit legis operatio *Marant. in l. is
poteſt nu. 16. ff. de acq. hæred. Gratian. diſcep.
540. nu. 27.* vndè cum dictæ Conſtantiæ non
fuerit delata hæreditas non potuit abſq; du-
bio illam tranſmittere ad filios etiam ſi bo-
norum poſſeſſionẽ ſecundum tabulas agno-
uiſſet, quia talis agnitio licèt fieri poſſit de iu-
7 re prætorio antè euentum conditionis, nul-
lum tamen ius tribuit inducendi, ſiuè ope-
randi tranſmiſſionem *l. is qui hæred. 13. ff. de
acq. hæred. Bart. in l. is poteſt nu. 12. ff. eod. Go-
meſ. de teſtam. cap. 2. nu. 13. & 14. Gratian.
d. cap. 540. nu. 31.* cum tranſmiſſio nil aliud
8 ſit quàm ius adeundæ hæreditatis, quod mo-
riens habebat, & quod ipſe ante aditam hæ-
reditatem decedendo transfundit in ſuos hæ-
redes *Bolognet. in Rub. C. quando non pet. part.
num. 11.* Si igitur dicta Conſtantia dum viue-
ret, non habuit ius adeundi, ob non aduen-
tum conditionis, non potuit vtiq; illud, quod
ipſa non habebat ad ſuos hæredes tranſmit-
9 tere, cùm nemo plus iuris in alios transferre
poſſit, quã ipſe habeat vulgatis iuribus, &c.
& euidentibus rationibus, &c.

Neque in fideicomiſſis vocato patre, vel
matre cenſentur vocati filij, cum non ſit lici-
ta extenſio de perſona ad perſonam, etiam
ex identitate rationis, vel ex præſumpta, &
10 veriſimili mente teſtatoris, quæ tamen non
adeſt, ſed potius contraria in caſu noſtro, vt
patet ex prædictis, quia extraneis interpre-
tationibus, & præſumptionibus non legiti-
mis fideicomiſſa, & onera induci non debẽt,
prout contigeret, ſi dicerentur vocati dicti fi-
lij Conſtantiæ, qui nec etiam fuerunt in con-
ditione poſiti *Rot. in Recen. part. 2. deciſ. 507.
nu. 3. & 4. & deciſ. 667. per tot. Gratian. di-*

ſecp. forenſ. cap. 629. *nu.* 3. *eadem Rot. in Tudertina fideicomiſſi* 4. *Iunij* 1640. *cum Royas,*

11 Et quod difficilius inducatur vocatio alicuius expreſsè non nominati, quàm transmiſſio, quæ ex ſuperius dictis ceſſat, nè nouum grauamen inducatur, dixit *Rot. in Bononien. fideicomiſſi de Formaſarijs* 1. *Aprilis* 1650. *coram Veroſpio nu.* 14. *&c.*

Et quamuis non ignorem, quod ex coniecturis poteſt recedi à ſuperius firmatis, cùm in hac materia potiſſimum ſpectari de-

12 beat voluntas teſtatoris, quæ ſi appareret tranſmiſſibile reddere poſſet, quòd aliàs ob reſiſtentiam iuris regulariter tranſmitti non poteſt vt per *Zanch. in l. heredes mei* §. *cùm ità nu.* 195. *ff. ad Trebell. Menoch. d. præſump.* 201. *nu.* 78. *& ſeqq.* tamen tales coniecturæ

13 debent eſſe neceſſariæ, & multum probabiles reſultantes ex ipſo teſtamento *Seraph. deciſ.* 1486. *num.* 18. *Rot. recen. part.* 2. *d. deciſ.* 667. *nu.* 4. *Gratian. d. cap.* 629. *nu.* 5. *& nu.* 25. *& cap.* 965. *nu.* 33. vbi quod debent eſſe vrgentiſſimæ, & concludentiſſimæ.

Nec adſunt in caſu noſtro, prout mihi ſupponitur, licèt non viderim teſtamentum, &

14 ideò quò ad coniecturas inducentes tranſmiſſionem me remitto ad latè tradita per *Menoch. d. præſump.* 201. *nu.* 87. *& ſeqq.* ad finem vbi viginti ſex coniecturas examinat, & *Rot. in d. Bononien. de Formaſarijs* 1. *Aprilis* 1650. *coram Veroſpio nu.* 4. *&. ſeqq.* & quò

15 ad inducentes vocationem ad eundem *Menoch. præſump.* 69. *lib.* 4. *Rot. Recen. d. deciſ.* 667. & in dicta *Tudertina fideicomiſſi* 4. *Iunij coram Royas de Anno* 1640.

Ceſſante igitur tranſmiſſione in filios dictæ Conſtantiæ, & illorum vocatione intrat ex diſpoſitione legis propter præſumptam mentem teſtatricis ius accreſcendi, ſiuè non decreſcendi ad fauorem D. Octauiæ ſuperſtitis, nè dicta teſtatrix remaneat pro parte teſtata, & pro parte inteſtata, & nè cùm expræſsè vocatis, & prædilectis ſuccedant non vocati, & minus dilecti contra teſtatricis vo-

16 luntatem, quæ quandiù locum habere poteſt, ceſſat legis diſpoſitio, & ſic tranſmiſſio *l. quandiù ff. de acq. hæred. l. ius noſtrum ff. de reg. iur. l. vn.* §. *his ità C. de cad. toll. & DD. in Rub. C. quando non pet. part.*

Si enim Conſtantia, & Octauia fuerunt vocatæ in eadem oratione dicuntur verbis coniunctæ, & habet locum ius accreſcendi, ſi verò in diuerſa oratione, cùm ad eandem rem

17 ſimul vocentur in ſolidum, procedit ius non decreſcendi vna ex illis defecta, nempè Conſtantia, & ſic Octauia ad totam hæreditatem admitti debet non ſuperſtite, ſed prædefuncta dicta Conſtantia *l. ſi duobus* 16. §. *ſi Titio ff. de leg.* 1. *l. vn.* §. *vbi autem C. de cad. toll. Dec.* & alij in *Rub. C. quando non pet. part. Corn. conſ.* 238. *col.* 3. *nu.* 3. *lib.* 2. *Mart.* & alij in *l. re coniuncti nu.* 25. *ff. de leg.* 3. *Soc. iun. conſ.* 139. *nu.* 19. *& ſeqq. lib.* 1. cum alijs multis per *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 533. *num.* 1. *& ſeqq. & cap.* 807. *nu.* 23. *& ſeqq. Menoch. de præſump. lib.* 4. *præſump.* 86. *nu.* 1. *& ſeqq.*

Præcipuè cùm in prædicto caſu concurrant omnia requiſita iuris accreſcendi, nempè quòd portio, quæ debet accreſcere non

18 eſt alteri effectualiter acquiſita, deficit ipſo iure, ille, cuius portioni accreſcit, nempè D. Octauia eodem, & non diuerſo iure, nec iure ſpeciali, ſed ordinario ſuccedit; vt latè declarant *Dec. Cagnol. Sap. Claud. Io. Guter. Maſſin. Gozadin.* & alij in *Rub. C. quando non*

19 *pet. part.* Itàut pars vacans accreſcat cohæredi etiam inuito *l. teſtamento C. de impub.* & alijs *ſubſtit.* niſi qui repudiat primò adiuerit partem ſuam, & deindè per benefitium reſtitutionis in integrum repudiet, quia tunc portio repudiata non accreſceret cohæredi inuito, ſed vaderet ad creditores hæreditarios, vt ſingulariter notat *Marant. in l. is poteſt nu.* 154 *ff. de acq. hæred. per tex. in l. ſi minor. ff. eod.*

Quod quidem ius accreſcendi non ſolùm procedit in hæreditatibus, ſed etiam in relictis particularibus, puta legatis, & fidei-

20 comiſſis quando ſumus inter re, & verbis coniunctos iuxtà tradita per *DD. in d. l. re coniuncti. ff. de leg.* 3. *Surd. conſ.* 123. *lib.* 3. *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 278. *nu.* 7. *&c.*

SVMMARIVM In Caput LXXXI.

1 *VSusfructus competens patri in bonis filiorum venit in hypotheca ad fauorem creditorum ipſius patris.*

2 *Clericus an, & quando poſſit pro laico fideiubere.*

3 *Fideiuſſor an poſſit in conſcientia præmium recipere propter fideiuſſionem.*

4 *Cle-*

4 *Clericus vigore c. Odoardus non tenetur vltrà quàm facere poſſit.*

5 *Priuilegium c. Odoardus quando non poſſit Clerico.*

6 *Obligatio Cameralis admittit tantùm tres exceptiones, & quid operetur.*

7 *Clericus non obſtante iuramento, & obligatione Camerali non poteſt pro debito carcerari, niſi expreſsè ſuo renunciauerit priuilegio.*

8 *Priuilegium c. Odoardus poteſt opponi etiam poſt ſententiam.*

9 *Clericus deueniens ad pinguiorem fortunam tenetur in quantum facere poteſt.*

10 *Priuilegium c. Odoardus non tranſit ad hæredes, nec extenditur ad fideiuſſores.*

11 *Fideiuſſor poteſt denunciare moleſtiam debitori, qui comparendo poteſt eum cum ſuo priuilegio liberare, ſed intellige, vt nu. 12.*

13 *Filiusfam. mortuo patre, vel ſequuta emancipatione non poteſt carcerari pro debitis viuente patre, vel antè emancipationem contractis.*

14 *Cautela ad euitandum carcerem pro debito, vt filiusfam. ſe faciat emancipare.*

15 *Priuilegium l. 2. C. quod cum eo poteſt opponi non obſtante ſtatuto omnes exceptiones reiciente, & non venit ſub generali renunciatione.*

16 *Priuilegium prædictum qualiter competat etiã pro debito dotis.*

17 *Priuilegium d. l. 2. quando locum non habeat, & nu. 18.*

19 *Priuilegium d. l. 2. liberat filiosfam. à carceribus, &c.*

NOn poteſt R. D. Andreas de Canibus
Imolenſis Rector Eccleſiæ Crucis
Scopertæ in ſuburbio Imolæ carcerari, nec
aliter quò ad perſonam moleſtari vigore
obligationum ab illo factarum, licèt in forma
Cameræ, & cum iuramento ad fauorem
plurium creditorum pro Thadęo de Canibus
eius patre Aromatario Imolenſi decocto.
Quia quamuis quò ad bona ſuppoſita
validitate dictarum obligationum, quæ difficulter
impugnari poſſe videntur, ſit quæſitum
ius creditoribus tàm reſpectu proprietatis,
quàm reſpectu vſusfructus dicto Thadæo
eius patri competentis in bonis maternis
dicti R. Andreæ eius filij iuxta *l. cum oportet
C. de bon. quæ lib.* talis enim vſusfructus
1 venit ſub hypotheca omnium iurium ad fauorem
creditorum patris, & ſuper eius commoditate
probatis extremis competit *Salvianum
Pacif. de Salvian. cap. 2. num. 672. & nu. 794.*
quem refert, & ſequitur *Duran. deciſ. 461. nu. 2.*

Tamen quò ad perſonam exiſtimo moleſtari
non poſſe, non ex eo quòd Clericus
pro laico fideiubere non poſſit data fideiuſſionum
frequentia, & receptione mercedis,
2 cùm Clerici ſe abſtinere debeant ab omnibus
negotiationibus, & externarum rerum
moleſtijs, quia iſtud procedit in fideiuſſionibus
iuditialibus, non autem in conuentionalibus,
quas rectè Clerici facere poſſunt maximè
ex officio pietatis, & caritatis pro patre
multum indigẽte, ac de ſuo patrimonio,
& redditibus ad ſuum vſum deſtinatis, non
verò in præiuditium Eccleſiæ *Maur. tract. de
fideiuſſ. part. 2. ſect. 8. cap. 12. Marſil. in Rub.
ff. cod. nu. 309.* & latiùs videndus *D. Carol. de
Graſſ. tract. de effect. Cler. effect. 44. per tot.*

Quamuis aliàs fideiuſſor laicus, qui ſe ſubijcit
oneri, & periculo fideiuſſionis, poſſit
tuta conſcientia præmium, & mercedem re-
3 cipere, niſi fideiuberet pro diuite, adeò
quod nullum ſibi imminere poſsit periculum,
vel niſi adeſſet fraus, ſiuè vellet quid
immoderatum recipere *Maur. de fideiuſſ.
part. 2. ſect. 2. cap. 2. per tot. Pet. Cabal. reſol.
crim. caſ. 285.* & videndus *D. Antonius Archiepiſcopus
Florent. in ſua Summa de vſur.
cap. 45. num. 57. & alij Theologi, &c.*

Sed quia eidem R. D. Andreæ competũt
duo tutiora remedia ad euitandos carceres, &c.

Primum remedium competit ex beneficio
c. Odoardus de ſolut. cuius vigore præſtita
ſaltem iuratoria cautione ſi petatur de
4 ſoluendo vbi ad pinguiorem deuenerit fortunam
Clericus non poteſt moleſtari vltrà
id, quam facere poſſit quod importat, vt ſit
habenda ratio nè egeat, & ne priuetur alimentis
quotidianis, ac mendicare cogatur
in opprobriũ Clericatus, & non poſſit carcerari
etiam donec diſcutitur, an huiuſmodi
priuilegio gaudere debeat nec nè *Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 222. num. 38. & ſeqq.* vbi
etiam quid dicendum ſi eſſet debitor penſionis
reſeruatæ, vel ſuſpectus de fuga, quod
5 non eſt in caſu noſtro, in quo etiam creditores
non ſunt illo pauperiores, nam ſi eſsẽt
pauperiores fortè non prodeſſet ex traditis

per

per eundem *Gratian. diſcep. 799. nu. & 10.* & de huiuſmodi priuilegio latiſſimè differit *D. Carol. de Graſs. d. tract. effect. 7. per tot.*

Neque obſtat quod cùm d. R. Andreas ſe obligauerit cum iuramento, & in forma Cameræ, quæ obligatio continet renunciationem omni legum auxilio, & fauori, & ad-
6 mittit tantùm tres exceptiones, nempè ſolutionis, falſitatis, & nouæ conuentionis, facit ius certum, & indubitatum, inducit confeſſionem iudicialem, & habet executionem paratam *Duran. deciſ. 383. num. 2. & 3.* Sic videatur ſe ipſum excluſiſſe à dicto beneficio c. Odoardus, & illi renunciaſſe *Gratian. diſcept. forenſ. d. cap. 799. num. 20.* Quia adhuc effectum non ſufficit iuramentum in genere præſtitum, nec obligatio Ca-
7 meralis, ſed requiritur expreſſa, & ſpecialis renunciatio, & non obſtante iuramento, vel obligatione Camerali, Clericus non poteſt pro debito carcerari, nec excomunicari, & ſic non amittit ſui priuilegium, niſi ei nominatim, & expreſsè renunciauerit, vt latè probat *Ciarlin. contr. Iur. cap. 101. per tot.* cum quo conuenire videtur *Gratian. loc. cit.*

Quod quidem beneficium poteſt opponi etiam poſt ſententiam in illius executione, cùm directè non impugnet ſententiam, ſed tantùm modificet *Gratian. diſcep. 660. n. 20. & diſcep. 799. nu. 12.* Non tamen liberat à
8 debito, ſed solùm interim obligationem reddit inefficacem, & ſic ſi Clericus perue-
9 niat ad pinguiorem fortunam tenetur ſoluere in quantum facere poteſt, & non vltrà *gloſ. in d. c. Odoardus verb. ad pinguiorem idem Gratian. d. cap. 660. nu. 21. & ſeqq.* nec
10 tranſit ad hæredes, ſed cùm ſit perſonale extinguitur cùm ipſa perſona, cui competit, & non extenditur ad fideiuſſores idem *Gratian. d. cap. 799. nu. 53. 54. & 65.*

Poſſet tamen fideiuſſor cõuentus denunciare litem debitori principali, qui tanquàm legitimus, & neceſſarius defenſor poterit in
11 ſe iuditium ſuſcipere, & huiuſmodi exceptionem opponere quandocumq; antè executionem ſententiæ *Iaſ. in §. ſed & ſi quis num. 12. & 13. Inſtit. de act.* & videndus pulcrè *Maur. de fideiuſſ. part. 2. ſect. 9. §. 10. & Gratian. diſcep. 12. per tot. vbi num. 4. & ſequentibus*, videtur iſtud intelligere, quando aliàs priuilegium conceſſum principali remaneret ſinè effectu, & inutile, ſi etiam modo dicto fideiuſſori non prodeſſet per
12 oppoſitionem factam à debitore principali, ſecùs autem ſi non remaneret inutile, quia poſſit etiam contra fideiuſſorem agentem pro ſua indemnitate allegari, quod puto veriſſimum, nè conditio creditoris, qui fuit diligens in ſibi de fideiuſſore proſpiciēdo, deterior efficiatur, & quia hoc caſu per indirectum non auferetur debitori ſuum priuilegium, ſibi autem imputet fideiuſſor, qui pro huiuſmodi debitore priuilegiato interceſſit, cùm conueniatur ex proprio facto, & obligatione, &c.

Alterum remedium ad euitandos carceres generale eſt quò ad omnes filioſfam. pro obligationibus factis viuente patre, in cuius ſint poteſtate, ſiuè in rem propriam, ſiuè pro patre, vel alijs promittendo, & deſumitur ex *tex. in l. 2. C. quod cum eo qui in alien. poteſt.* cuius vigore licèt quouſq; filiuſ-
13 fam. fuerit in patria poteſtate teneatur in ſolidum, tamen mortuo patre, vel etiam eo viuente ſequuta emancipatione, non tenetur vltrà quàm facere poſſit, ideſt in carcerem non detruditur, & detruſus liberatur, quià poſtquam eſt factus ſui iuris per mortem patris, vel mediante emancipatione videtur, & conſideratur tanquàm nouus homo, & ſi ſe abſtineat ab hæreditate patris, vel ſe immiſceat cum beneficio legis, & inuentarij, nõ tenetur, niſi quatenus facere poteſt deducto nè egeat, & quantum ſufficiat pro alimentis ſuis arbitrio Iudicis taxandis *Caſtr.* & alij communiter in *d. l. 2. Vrſil. ad Afflic. deciſ. 308. num. 20. & 21. Capol. caut. 14.* vbi dat bonam cautelam, vt filiusfam. etiam obli-
14 gatus cum patre, vel de eius conſenſu ſe emancipare faciat, nè teneatur de perſona, licèt fuerit condemnatus, etiamſi extaret ſtatutum, vt contra inſtrumentum non poſſint opponi niſi certæ exceptiones, quià adhuc poterit de iſta excipi *Giurb. deciſ. 44. num. 9.* itàut non veniat ſub renunciatione generali facta omni legum auxilio, & fauori, niſi ei in ſpecie, & cum iuramento fuerit renunciatū, cùm iuramentum per ſe ſimpliciter appoſitum in contractu non tollat huiuſmodi priuilegium *Vrſil. d. deciſ. 308. nu. 21.* cum alijs per *Gratian. d. cap. 799. nu. 17. & ſeqq. vbi etiam nu. 52.* quod opponens huiuſmodi priuilegium vlteriùs non tenebitur de perſona, licèt ad pinguiorem fortunam deuenerit,

cùm

cùm iſta ſit exceptio peremptoria, &c.

Quod quidem beneficium iuuabit d. R. Andream etiam reſpectu obligationis factæ ſimul cum patre pro ſoluenda dote ſororis, etiam ſi renunciaſſet beneficio nè egeat, niſi in ſpecie fecerit mentionem de dicta *l. 2. C. quod cum eo*, quia intelligeretur tantùm re-
16 nunciaſſe dicto beneficio, quatenùs ſibi competeret vti fratri ratione promiſſæ dotis ſorori, & non quatenus competit ex diſpoſitione *d. l. 2.* cùm ſint duo beneficia inter ſe diuerſa, & ex diuerſis cauſis reſultãtia *Giurb. deciſ. 45. nu. 14.* & alij relati per *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 799. nu. 47. & ſeqq.*

Non tamen dictum beneficium haberet locum, vbi conſtaret de dolo, vel culpa præmeditata ad fraudandum creditores, nec
17 vbi contractus poſt mortem patris, vel poſt emancipationem fuiſſet ratificatus expreſsè, vel tacitè, & tanquam perſonale non tranſit ad hæredes filijfam. nec ad eius fideiuſſores extenditur, niſi quatenus opponatur ab ipſo filiofam. vti legitimo, & neceſſario defenſore cum declarationibus tamen, de quibus ſupra quò ad beneficium *c. Odoardus*. An autem procedat hoc beneficium in filiofam.
18 habẽte peculium tempore contractus, cuius contemplatione allegarent creditores ſecùm contraxiſſe, non aliter contracturi, & plures alias quæſtiones in hac materia vide latè per *Gratian. diſcep. forenſ. d. cap. 799. per tot.* vbi firmat viginti tres concluſiones, quas multorum Doctorum auctoritatibus, & rationibus comprobat, ac ità practicari plu-
19 ries vidiſſe teſtatur, vt ſæpè filijfam. ex priuilegio *d. l. 2. C. quod cum eo* liberentur à carceribus, vel impediantur carcerari, & idem obtinuiſſe in multis cauſis *Vrſil. ad Afflic. d. deciſ. 308. nu. 20. & 21. &c.*

SVMMARIVM
Iu Caput LXXXII.

1 *Hæreditas defuncti ſine filijs ſpectat æqualiter ad patrem, matrem, & fratres vtrinquè coniunctos ſuperſtites.*

2 *Aſcendentes paris gradus ſuccedunt deſcendentibus ſine filijs defunctis.*

3 *Aſcendentes excluduntur etiam à legitima vbi extant deſcendentes defuncti.*

4 *Fratres admittuntur ad ſucceſſionem fratris defuncti cum aſcendentibus.*

5 *Pater non acquirit vſumfructum in portione filij ſtante ſimultanea ſucceſſione.*

6 *Fratres ex vno latere tantùm coniuncti non admittuntur ad ſucceſſionem cum aſcendentibus.*

7 *Frater vterinus tantùm excluditur à matre defuncti.*

8 *Filij fratrum vtrinquè coniunctorum admittuntur cum aſcendentibus.*
Repræſentatio vltrà fratrum filios non procedit.

9 *Pater an in totum ſuccedat filio excluſa matre in bonis, quæ ab illo prouenerunt, ſicut è contra an mater eum excludat à bonis, quæ ab illa proceſſerunt nu. 11.*

10 *Inuidia eſſe non debet, quod bona reuertantur ad ſuum fontem.*

12 *Aſcendentium prior eſt cauſa ſuccedendi poſt deſcendentes.*

13 *Hæreditas nepotis ſpectat ad auum excluſo patruo.*

14 *Mater qualiter excludatur, & per quas perſonas à ſucceſſione filij vigore Statuti Florentini, & reformationis nu. 17.*

15 *Diſiunctiua inter plures perſonas importat, vt iuxtà ordinem literæ cenſeantur vocatæ.*

16 *Ordo nominationis denotat ordinem affectionis, & prælationis.*

17 *Mater qualiter admittatur cum ſorore defuncti.*

18 *Frater defuncti non admittitur cum patre ſtante Statuto Florentino Ordo ſcripturæ non debet eſſe ſuperfluè, & otioſè poſitus.*

19 *Inſtituto aliquo cum eius filijs, filij cenſentur vocati ordine ſucceſſiuo poſt mortem patris, & nu. 21.*

20 *Emens pro ſe, & filio dicitur emere ordine ſucceſſiuo, & filius viuente patre nullum ius habet.*

21 *Filij cenſentur vocati ordine ſucceſſiuo ſtante alternatiua.*

22 *Argumentum à teſtamento ad Statutum, & è contra valet.*

23 *Excluſus à ſucceſſione dicitur excluſus etiam à legitima.*

24 *Legitima non debetur fratri, niſi turpi perſona inſtituta.*

25 *Frater non tenetur fratrem inſtituere, prohibetur tamen inſtituere turpem perſonam.*
Frater præteritus, vel ex hæredatus non rumpit teſtamentum, niſi turpi perſona inſtituta.

26 Te-

26 *Teſtamentum fratris an rumpatur in totum, vel tantùm vſquè ad legitimam.*
27 *Legata an conſeruentur annullato teſtamento per fratrem, & quid ſtante clauſula codicillari num. 28. & 31.*
29 *Querela inoffitioſi teſtamenti qualiter, & intra quantum tempus debeat per fratrem proponi, & quando ceſſet, & non competat.*
30 *Subſtitutus turpi perſonæ an admittatur excluſo fratre quærelante nu. 31.*
32 *Turpis perſona quænam dicatur.*
33 *Spurius an dicatur turpis perſona.*
34 *Vxoratus tenens concubinam dicitur infamis, & turpis perſona.*
35 *Meretrix, & concubina dicitur turpis perſona*
36 *Mulier, quæ amoris cauſa ſui copiam facit non dicitur meretrix, nec turpis perſona.*
37 *Perſonæ viles quænam dicantur remiſſiuè, &c.*

HÆreditas q. D. Æquitis N. ab inteſtato de-
functi nullis ex ſe relictis liberis, ſed tan-
tum patre, & matre, ac vno fratre vtrinq; co-
niuncto de iure communi æqualiter videtur
1 inter eos diuidenda in capita iuxta diſpoſi-
tionem *tex. in c. ſi igitur defunctus verſ. ſi ve-*
rò Nouell. 118. *de hæred. ab inteſt. venien. Oi-*
not. Inſtit. de hæred. quæ ab inteſt. def. tit. de ſe-
cundo gradu ſucc. nu. 23. *& ſeqq.* vbi ponit
ad hoc multas declarationes, Aſcendentes
enim paris gradus nulla attenta ſexus diffe-
2 rentia regulariter ſuccedunt ab inteſtato ſuis
deſcendentibus, quando ſinè liberis dece-
dunt, vt in §. *præferuntur Inſtit. ad Senat. Cō-*
ſul. Tertul. d. cap. ſi igitur defunctus, & auth.
defuncto C. ad Tertull. quando verò extant
liberi, & deſcendentes ex filio defuncto pa-
3 rentes in totum excluduntur etiam à legiti-
ma, & à iure dicendi de nullitate teſtamenti,
vbi fuit conditum teſtamentum *Gratian. di-*
ſcep. forenſ. cap. 35, *in prin.*

Et quando prout in caſu noſtro non ad-
ſunt deſcendentes ex perſona defuncta, ſed
4 tantùm fratres, & aſcendentes ſimul æqua-
liter in capita ſuccedunt *d. auth. defuncto C.*
5 *ad Tertull.* itàut in portione tangente fratri
defuncti pater non acquirat vſumfructum
ſtante ſimultanea ſucceſſione *auth. item hære-*
ditas C. de bon. C. 9. *lib.* cum alijs per *Gratian.*
diſcep. 685. *nu.* 3. *&* 4. Intelligendo tamen
quando fratres defuncti ſunt ipſi defuncto
6 vtrinquè coniuncti, nam ſecùs eſſet, ſi eſſent
conſanguinei tantùm, vel vterini tantùm, &
ſic ex vno ſolo latere coniuncti, quia tunc
excluderentur à parentibus *d. auth. defuncto,*
& d. cap. ſi igitur defunctus Oinot. loc. ſup.
cit. nu. 30. *et Craſſ. de ſucceſſ. ab inteſt. quæſt.*
7 24. & quòd frater vterinus tantùm exclu-
datur a matre defuncti *Magon. deciſ. Flor.*
104. *nu.* 1.

Sicut etiam quando non extarent fratres
vtrinquè coniuncti defuncto, ſed eorum fi-
lij, pari modo admitterentur ad ſucceſſio-
nem vnà cum patre, vel auo, ſiuè alijs aſcen-
8 dentibus in ſtirpes tamen, & non in capita,
& eam portionem acciperent, quam eorum
parentes ſi viuerent accepturi eſſent, quod
priuilegium ad vlteriores deſcendentes non
extenditur, cùm vltrà fratrum filios in col-
lateralibus repræſentatio locum non habeat
auth. poſt fratres C. de legit. hæred. et Nouell.
125. vt fratrum filij ſuccedant *Oinot. vbi ſup.*
nu. 28. *&* 29.

Circa quod obſeruandum erit, quod in
bonis, quæ peruenerunt ad filium defun-
ctum ex latere, & linea paterna, vt ad ſuum
fontem reuertantur pater in totum ſuccede-
9 re debet excluſa matre, ſicut è contra in il-
lis, quæ eidem obuenerunt ex latere, & li-
nea materna propter eandem rationem ma-
ter ſuccedere debet, excluſo penitùs patre,
ſecundum opinionem *Bart. in l. quod ſcitis*
§. ſin autem C. de bon. quæ lib. et in auth. itaquè
nu. 2. *C. com. de ſucc.* quem ſequitur *Caſtr. in*
d. §. ſin autem nu. 2. *Iaſ. in l. poſt dotem num.*
106. *ff. ſol. matrim. Rom. conſ.* 40. *nu.* 5. *Bo-*
er. deciſ. 192. *nu.* 5. *Gabriel. de ſucc. ab inteſt.*
concl. 2. *Theſſaur. deciſ.* 27. *per tot.* vbi latè
hanc partem deffendit, quam declarat non
procedere, quando aſcendentes non eſſent
in pari gradu, nam tunc proximior tantùm
ſuccederet nulla habita ratione, vndè bona
prouenerint, nec etiam procedere, quando
10 cum illis concurreret frater defuncti, Et ra-
tio prædictorum eſſe poteſt, quia quæ inui-
dia eſt, quod patris occaſione profectum eſt
hoc ad eum reuertitur, vt inquit *tex. in* §. 1.
Inſtit. per quas perſ. nob. acquir. ſequitur Oi-
not. loc. ſup. cit. nu. 12. *et ſeqq.*

Sed hæc ratio valeret tantùm in profecti-
cijs, & nos agimus de bonis, quæ omni iu-
re ſunt filiorum, vndè contrariam opinio-
nem, quod immò pater, & mater æqualiter
11 admittantur nulla habita diſtinctione, vndè
bona prouenerint, cùm par, & æquale ius
habeant,

Digitized by Google

habeant, & æqualis eis debeatur pietas, tanquàm veriorem, & vſu receptam ſequitur *Salyc. in d. auth. itaque C. com. de ſucc. Myn-ſing. cent. 6. obſer. 55. Phanuc. de Inuent. Craſ. de ſucceſſ. Fontanel. de pact. nup.* & infiniti alij antiqui, & moderni relati, & approbati per *Rot. in Romana ſucceſſionis 17. Iunij 1624. coram Merlino* vbi reſpondetur omnibus fundamentis *Bart.* & ſequacium, & habetur poſt tract. *Merlin. de legitt. deciſ. 49.* & apud *Gratian. diſcep. 971. n. 21.* & pro hac opinione conferunt declarationes ſuprà relatæ ex Theſſauro pro altera parte allegato, &c.

Nequè obſtat exiſtentia patrui, quia eſt remotior gradu, & extrà lineam rectam, pater autem, & auus de aſcendentibus, quorũ cauſa potior eſt in ſucceſſionibus poſt deſcẽ-
12 dentes, vt patet ex ordine ſucceſſionum ſecundum *Imperatorem in d. Nouell. 118. de hæred. ab inteſ. venien.* & in terminis noſtris quòd hæreditas nepotis ab inteſtato defuncti ſpectet ad auum paternum (& tantò magis ad patrem, qui eſt proximior) excluſo patruo, ſicquè auum paternum in ſucceſſione nepotis præferri patruo, & quibuſcunq;
13 alijs tranſuerſalibus exceptis fratribus vtrinquè coniunctis, & eorum filijs, cum quibus concurrere poteſt iuxtà ſuperius dicta, probat *Surd. conſ. 556. num. 2. & 3. per auth. defuncto C. ad Tertull.* vbi etiam allegat *Alciat. conſ. 231. nu. 1. &c.*

Verùm ſupradicta procedunt tantum de iure communi, nam ſecus eſt ſtante ſtatuto Florentino *Rub. 130. lib. 2.* cum quo concordat de verbo ad verbum ſtatutum *Mutiliana Rub. 48. lib. 2.* vbi diſponitur quod nul-
14 la mulier poſſit ab inteſtato ſuccedere filijs, vel filiabus defunctis exiſtentibus ex defuncta perſona, aliquo filio, nepote, vel pronepote naturali, & legitimo, vel patre, auo paterno, vel patruo, vel fratre, vel ſorore, aut nepote ex fratre carnali. Ex quorum verborum ordine, & ſtructura colligitur in caſu propoſito non exiſtente aliquo deſcendente totam hæreditatem ſpectare ad patrem excluſa matre, & fratre defuncti, cui fratri ex dicto ordine verborum videretur etiam præferri patruus, quando enim diſiunctiua ponitur inter plures perſonas, inter quas cadit ordinata affectio, ſeù mens ſtatuentiũ
15 importat vt iuxtà ordinem litteræ, & ſcripturæ cenſeantur vocatæ ordine ſucceſſiuo *l. hæredes mei §. fin. ff. ad Trebell.* & ex ordine
16 nominationis oſtenditur ordo affectionis, & prælationis *l. qui ſoluendo vbi DD. ff. de hæred. inſtit. cum alijs per Soc. iun. conſ. 50. nu. 4 & 7. lib. 4.* de quo tamen ordine ſcripturæ vidend. *Euerard. in ſua top. leg. loc. ab ordine nu. 7. 8. & ſeqq. per tot.* & correctio dicti ſtatuti Florentini emanata de anno 1620. per quã in hac parte diſponitur non obſtante dicto
17 ſtatuto matrem cũ ſorore defuncti concurrere ad eius hæreditatem iuxtà diſpoſitionẽ iuris communis, atq; ipſam matrem, alioſq; aſcendentes maternos antea excluſos per agnatos maſculos vſquè in octauum gradum incluſiuè facta graduum cõputatione, prout de iure ciuili, hodiè amplius non excludi vigore dictæ reformationis niſi tantùm per agnatos maſculos vſq; in ſextum gradum incluſiuè facta computatione vt ſupra cũ alijs declarationibus, de quibus in dicta reformatione.

Non ergo frater defuncti eſt ſimul cũ patre admittendus, ſed ſolus pater, quia primò vocantur deſcendentes, poſteà pater, auus paternus, & reliqui, vt ſupra, & ſic pa-
18 ter ſtatuentes cõſideraſſe ordinem affectionis, & non ſimul omnes vocaſſe, aliàs dictus ordo eſſet ſuperfluè, & otioſè poſitus contra regulam *l. ſi quando in prin. ff. de leg. 1.* cum concordantibus adductis per *Soc. iun. d. conſ. 50. & per Gratian. diſcep. 685. nu. 10. & per tot.*

Sicuti idem eſſe videmus quando teſtator inſtituit aliquẽ vnà cum eius filijs, non enim ſimul cum patre filij dicuntur vocati, ſed or-
19 dine ſucceſſiuo, & poſt mortem patris *Bart. in l. Gallus §. quidam rectè nu. 4. ff. de lib. & poſth. Gratian. diſcep. 585. nu. 1. & ſeqq.* cum declarationibus tamẽ de quibus latè *Menoch. lib. 4. præſump. 70. per. tot. Clar. §. teſtamentũ quæſt. 80.* prout idem eſt in contractibus, in
20 quibus emens pro ſe, & filio dicitur emere ordine ſucceſſiuo, ità vt patre viuente nullum ius habeat filius *Alex. in d. l. Gallus § quidam rectè nu. 8. Magon. deciſ. Flor. 104 nu. 2.*

Et ſtante alternatiua quod filij abſolutè cenſeantur vocati ordine ſucceſſiuo, & non
21 concurrant cum patre, affirmant omnes in d. §. quidam rectè *Clar. §. teſtamentũ d. quæſt. 80 concl. 3. & Menoch. d. præſumpt. 70. n. 30.*
22 valet autem argumentum de teſtamento ad ſtatutum, ſicut è contra, cùm dicantur pari-

paſſu ambulare *Soc. iun. d. conſ* 50. *num.* 10.
Euerard. in loc. ab vltim. volunt. ad legem ſtat.
vel conſuetud. &c.

Stante igitur excluſione matris per dictũ
ſtatutum erit etiam excluſa à legitima, quia
excluſus à ſucceſſione dicitur etiam excluſus
23 à legitima, quæ eſt portio eius quod quis eſ-
ſet habiturus ab inteſtato, & pars non datur
eius quod nihil eſt, cùm non entis nullæ ſint
qualitates, præcipuè cùm in caſu noſtro ſta-
tutum illi reſeruet alimẽta *Magon. deciſ. Flor.*
20. *nu.* 12. *Duran. deciſ.* 258. *nu.* 13. & latè
declarat *Merlin. de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 2.
nu. 42. *& ſeqq. per tot.*

Et eadem ratione etiam frater erit exclu-
ſus à petitione legitimæ, & quia fratri non
24 debetur legitima in bonis fratris defuncti
niſi turpi perſona inſtituta *Gratian. diſcep. fo-*
renſ. cap. 135. *nu.* 23. non enim tenetur fra-
ter fratrem, vel ſororem inſtituere, & præ-
25 teriti, vel exhæredati non rumpunt teſta-
mentum niſi turpi perſona hærede inſtituta
l. fratres C. de inoff. teſtam. Surd. de aliment.
priuil. 95. *tit.* 9. *num.* 1. *Gratian. diſcep.* 448.
nu. 31. *&* 32.

Inſtituta autem turpi perſona (vt etiam
de hoc aliquid obiter adnotemus) teſtamen-
tum rumpitur in totum, & non vſque ad le-
gitimam tantùm, niſi fuerit etiã aliquid fratri
26 relictum, quia tunc rumperetur vſquè ſo-
lum ad legitimam, & non in totum agendo
ad ſupplementum per quærelam inoffitioſi
Clar. §. teſtamentum quæſt. 50. *per tot. Afflic.*
deciſ. 204. *Gratian. diſcep.* 135. *num.* 23. *&c.*

Et annullato teſtamento per huiuſmodi
27 præteritionem fratris, & inſtitutionem tur-
pis perſonæ conſeruantur legata per *auth. ex*
cauſa C. de lib. præter ad conſeruandam te-
ſtatoris volũtatem omni meliori modo iuxtà
opinionem *Afflic. deciſ.* 125. vbi intelligit
præcipuè ſtante clauſula codicillari, per quã
venientes ab inteſtato intelliguntur grauati
reſtituere hæreditatem hæredi ſcripto, ſequi-
tur *Clar. in §. teſtamentum quæſt.* 52. *verſ. ſed*
quæro tu ſcis, &c. & *Theſaur. deciſ.* 128. *num.*
6. *& ſeqq.* vbi poſt multa hinc indè deducta
videtur ſequi hanc opinionem *Afflicti*, ſed
contrariam opinionem videtur ſequi *Vrſil.*
in Add. ad d. deciſ. 125. etiam ſtante clau-
ſula codicillari quæ iſto caſu nihil operatur,
28 cùm venientes ab inteſtato non poſſint dici
rogati de reſtituendo dictę turpi perſonæ in-
ſtitutæ *Dec. conſ.* 561. *lib.* 7. ſicuti etiam *Af-*
flictum concludit *Ludouiſ. deciſ.* 271. *num.* 6.
vbi plures alios allegat, & hæc opinio etiam
mihi magis arridet, præſertim quando ſumus
in caſu in quo teſtamentum rumpitur in to-
tum iuxtà ſuperius dicta, &c.

Deberet tamen quærela inoffitioſi teſta-
menti intrà quinquennium proponi, nec
tranſmittitur ad hæredes niſi iam præparata,
& propoſita fuerit, nec competit fratribus
vterinis, nec quando turpis perſona inſtitu-
29 ta viuente teſtatore redacta fuerit ad hone-
ſtam, & laudabilem vitam, nec quando fra-
ter quærelare volens, vel teſtator eſſet ipſe
etiam turpis perſona, nec quando illa turpis
perſona inſtituta erat etiam ab inteſtato ſuc-
ceſſura, nec quando teſtator erat Clericus,
vel quærelare volens fuit ingratus, vel agno-
uit aliquid ſibi relictum in teſtamento, ſicut
nec quando eſſemus in ſorore excluſa per
ſtatutum à ſucceſſione fratris, quia omnibus
his caſibus ceſſat quærela inoffitioſi teſtamẽ-
ti quò ad fratrem etiam turpi perſona inſti-
tuta prout latè declarat *Michalor. de fratr.*
part. 3. *cap.* 2. *per tot. Gratian. diſcep. forenſ.*
cap. 135. vbi tractat de fratre iurato, & cap.
178. & cap. 213.

Quid autem ſi inſtituta turpi perſona illi
fuerit datus ſubſtitutus vulgaris honeſtus, &
non turpis, an teſtamẽto annullato per quæ-
relam ſit locus huiuſmodi ſubſtituto, ità vt
30 turpis perſona excludatur a fratre, & frater
ab ipſo ſubſtituto, hinc indè diſputat *Theſ-*
ſaur. deciſ. 127. *per tot.* vbi tandem videtur
concludere pro ſubſtituto; & an huiuſmodi
teſtamentum ſuſtineri poſſit ſaltem per clau-
ſulam codicillarem in vim fideicommiſſi la-
tè differit idem *Theſaur. deciſ.* 128. vbi poſt
multa hincindè deducta videtur concludere
quòd ſi ab ipſa turpi perſona petatur hære-
31 ditas virtute fideicomiſſi reſultantis ex dicta
clauſula codicillari non ſuſtineatur, ſed in
totum rumpatur cum ſemper militet inca-
pacitas, & odium illius turpis perſonæ, ſi ve-
rò dictæ turpi perſonæ fuerit datus ſubſtitu-
tus vulgaris ſuſtinebitur fauore illius ſubſti-
tuti, cum tunc ceſſet odium turpis perſonæ,
& ſic erit locus ſubſtitutioni ſi non directè
ſaltem per obliquum, vt per *Theſſaur. d. deciſ.*
128. *num.* 4. *&* 5.

Quænam autem dicantur turpes perſonę,
& infames, & viles, ad hoc vt ſi fuerint inſti-

tutæ

32 tutæ competat fratri quærela inofficioſi te-
ſtaméti vide *Faber. in* §. *ſoror. Inſtit. de inoff.*
teſtam. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 213. *num.*
31. *& cap.* 135. *nu.* 5. & latè videndus *Mi-*
chalor. de fratr. part. 3. *cap.* 2. *nu.* 37. *&c.*

An ſpurij ad hunc effectum dicantur tur-
33 pes perſonæ, & quid ſi fuerint diſpenſati à
Principe *Gratian. diſcep.* 936. *per tot. & Theſ-*
ſaur. deciſ 126. *per tot.*

Quod vxoratus tenens concubinam ſiuè
34 in domo, ſiuè extrà ſit infamis, & non poſſit
inſtitui *Dec. conſ.* 530. quem refert, & ſequi-
tur *Theſſaur. deciſ.* 130. *num.* 4. *in fine*, ſicut
etiam ipſa meretrix, & concubina dicitur
35 turpis perſona ad effectum, vt illa inſtitutæ
detur fratri contra teſtamentum fratris quæ-
rela inoffitioſi *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 863.
num. 8. *&c.*

Non tamen diceretur meretrix, quæ amo
36 ris cauſa interdùm amanti copiam ſui face-
ret, & ideò nec turpis perſona talis mulier
appellari poſſet, ad effectum prædictum, nec
ad alios effectus ſimiles, vt benè explicat
Menoch. de arbitr. caſ. 328. *per tot.*

37 Et quænam dicantur viles perſonæ tradit
Cabal. reſol. crim. caſ. 300. *nu.* 91. *&c.*

SVMMARIVM
In Caput LXXXIII.

1 *ACquiſita non ex bonis paternis, ſed à matre, vel aliundè dicuntur aduentitia, nec ſunt fratribus communicanda.*

2 *Melioramenta facta à patre in bonis aduentitijs an, & quæ ſint fratribus comunicanda.*

3 *Donatio in dubio cenſetur facta contemplatione perſonæ nominatæ.*

4 *Perſona contemplata attenditur in contractibus.*

5 *Lucrum dotis an & quando ſit cum fratribus comunicandum nu.* 6.

7 *Lucrum dotis non propriè lucrum, ſed onus dicitur.*

8 *Expenſæ cauſa militiæ non imputantur fratri, qui illas fecit nu.* 9.

10 *Acquiſita cum pecunia patris dicuntur profectitia, & imputantur num.* 12.

11 *Bona penès filium reperta præſumuntur à patre proueniſſe.*

12 *Lucrum in dubio pro medietate tribuitur pecuniæ, pro alia medietate induſtriæ filij.*

13 *Acquiſita per filium dicuntur aduentitia, data poſſibilitate lucrandi ex propria induſtria.*

14 *Filius qui nomine patris negotiatus fuit ſalarium prætendere poteſt.*

15 *Donatio facta cauſa Sacerdotij an imputetur, & conferatur cum fratribus, & nu.* 16.

17 *Acquiſita poſt mortem patris qualiter ſint inter fratres diuidenda.*

PRo reſolutione dubiorum vertentium inter
N.N. fratres in diuiſione inter eos facien-
da ratione quæſitorum viuente patre, ſuper
quibus conſultus fui pro concordia partiũ,
& amicabili compoſitione, exiſtimo infra-
ſcripta eſſe in iure admittenda, &c.

Primò, quòd omnia quæſita per Franciſ-
cum non ex bonis paternis, ſed aliunde ex
proprijs laboribus, & proſpera fortuna, vel à
matre occaſione illius dotis, ſiuè alia de cau-
ſa, vel à quolibet alio extraneo dicuntur pe-
1 culium aduentitium ipſius, & licet in vita pa-
tris ad patrem ſpectauerint quo ad vſumfru-
ctum, illo mortuo conſolidantur, & efficiun-
tur propria ipſius Franciſci, nec cum fratri-
bus veniunt comunicanda, nec in quartam,
ſiuè legitimam imputanda *DD. in l. cum opor-*
tet C. de bon. quæ lib. §. *inot. Inſtit. per quas perſ.*
cuiq. dom. acquir. nu. 12. *Merlin. de legit. lib.* 2.
tit. 2. *quæſt.* 27. *Michalor. de fratr. part.* 1. *cap.*
3. *& cap.* 5.

Melioramenta tamen neceſſaria, & vtilia
reſpicientia perpetuam rei vtilitatem, & nõ
ſimplicem fructuum recollectionem facta à
patre viuente in dictis bonis aduentitijs non
2 compenſantur cum fructibus, ſed veniunt
conferenda in diuiſione, ac imputanda in
partem, niſi eſſent adeò modicæ quantitatis,
vt poſſent præſumi facta ſinè animo repeten-
di, voluptuaria verò ſi tolli, & ſeparari poſ-
ſunt ſinè aliqua læſione rei permittitur illorũ
ſeparatio, & ablatio, cùm quòad illa non ſit
locus collationi, nec imputationi, ſed tan-
tùm ſeparationi iuxtà prædicta, vidend. *Mer-*
lin. de legit. lib. 2. *tit.* 2. *quæſt.* 28. *per tot. & Mi-*
chalor. de fratr. d. cap. 5. *nu.* 12. *& ſeqq.*

Ac idem dicendum eſt de donatione facta
dicto Franciſco ab eius patruo adhuc viuen-
te patre, nempè quod & ipſa ſit peculium
aduentitium, & iuxtà eius naturam regulari
debeat cùm in dubio præſumatur facta in-
3 tuitu, & contemplatione ipſius Franciſci, &
non patris, quicquid ſecùs eſſet, vbi extarent

coniecturæ demonſtrantes quod fuerit facta contemplatione, & intuitu patris, quia tunc diceretur peculium profectitium, & in totũ ſpectaret ad patrem, ac poſt illius mortem eſſet æqualiter diuidendum ad tradita per *Menoch. de præſump. lib. 3. præſumpt. 28. nu. 17. & per tot. Michalor. de fratr. part. 1. cap. 7. per tot. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 663. in prin. & cap. 971. num. 7. & ſeqq. & num. 42.* In contractibus enim attenditur potiùs per-
4 ſona contemplata, & cui tradens intendit acquirere, quam perſona nominata, vt per *Magon. deciſ. Flor. 49. per tot. & deciſ. 77. per tot. Gratian. diſcep. 970. per tot.*

Quò verò ad dotem lucratam vigore ſtatuti, ſi huiuſmodi lucrum obuenit poſt mortem patris non eſt dubium dici peculium ad-
5 uentitium, & non eſſe cum alijs fratribus communicandum, ſed eſſe proprium, & præcipuum ipſius viri *l. 2. C. famil. hereiſ. l. fin. C. de collat. Bart. & Alex. in l. ſi eum dotem §. tranſgrediamur ff. ſolut. matrim.* latè *Roland. de lucr. dot. quæſt. 110. per tot.* cum alijs per *Michalor. de fratr. part. 1. cap. 8. num. 7. & ſeqq.*

Si autem obuenit viuente patre, qui de communi ſubſtantia onera matrimonij ſupportauit, niſi aliter conſtet de eius voluntate videtur dicẽdum quod ipſi patri acquiratur,
6 & debeat diuidi, ac alijs fratribus communicari, præſertim ſi deferatur à ſtatuto, ratione onerum matrimonij, & illi qui onera matrimoniji ſuſtinuit *gloſ. in l. dotem ff. de caſtr. pecul. Alex. in d. §. tranſgrediamur nu. 12.* cum alijs per *Theſſaur. deciſ. 46 num. 3. & nu. 7.* à quo non videtur diſſentire ipſe *Roland. d. quæſt. 110.* Sicuti enim expenſæ fuerunt fa-
7 ctæ de communi, ità etiam commune deberet eſſe huiuſmodi lucrum, quod propriè lucrum non dicitur, ſed onus, & de illo iudicatur prout de damno, cùm originem trahat ab oneribus matrimonij *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 781. nu. 47.*

Secundò animaduertendum eſt quòd expenſæ armorum, equorum, cauſa veſtiendi, & ſimiles factæ viuente patre à dicto Franciſco, dùm pluriès in ſeruitio Sedis Apoſtolicæ conmeare coactus eſt ſubminiſtratis ſibi pecunijs à patre, non debent in eius partem imputari, nec illam diminuere, niſi aliter de voluntate patris appareat, cùm omnia data
8 à patre occaſione militiæ, vel eo conſentiente ad caſtra delata, ſicut ſtipendia, donationes, legata, & omnia quocunq; modo ratione militiæ quæſita, vel in Palatio, & ſeruitio Principis, dicantur peculium caſtrenſe *l. caſtrenſe ff. de caſtr. pecul.* quod eſt proprium ipſius filij, & in eo reputatur paterfam. & po-
9 teſt liberè de illo diſponere, adeò vt etiam ſi aliquid extaret non ſit imputandum in partem, nec conferendum *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 993. num. 10. Merlin. de legit. lib. 2. tit. 2. quæſt. 21. Michalor. de fratr. part. 1. quæſt. 1. & cap. 5. num. 1. & ſeqq.*

Tertiò aduertendum eſt quòd licèt quæſita ab ipſo Franciſco cum pecunia patris in mercatura bouum, ſerici, & ſimilium rerũ proprio nomine negotiando videantur profectitia, & in totum patri acquiri, & poſt eius obitum eſſe alijs fratribus communican-
10 da, cùm id quod ex meo fit, meum eſſe debeat, & cùm fructus peculij profectitij, quale abſolutè reputatur dicta pecunia tradita filio cauſa negotiationis, ſequantur naturam ſui principalis, & ipſi etiam efficiantur peculium profectitium *gloſ. in l. cum oportet C. de bon. qu. lib. Michalor. de fratr. par. 1. cap. 6. nu. 12. Gratian. diſcep. 401. nu. 19. diſcep. 543. nu. 2. & diſcep. 788. nu. 16.* præcipuè non fa-
11 cto inuentario, cùm tunc bona penès filium reperta præſumantur paterna, & à patre prouenisse *Magon. deciſ. Flor. 27. nu. 19. & deciſ. Luc. 6. nu. 46.* vbi quòd facto inuentario ceſſaret hæc præſumptio, &c.

Cùm tamen in huiuſmodi acquiſitionibus ex cauſa negotiationis plurimum operæ, & induſtriæ filij proprio nomine agentis interuenerint debẽt talia acquiſita ex hoc capite in dubio pro medietate dici profectitia, & illorum naturam ſequi, ac cùm alijs fratribus communicari; pro alia verò medietate aduentitia, & ſecundum illa regulari, ac eſſe propria acquirentis, quaſi in dubio lucrum
12 pro medietate ſit tribuendum pecuniæ patris, pro alia verò medietate induſtriæ filij, quæ dicitur res ſeparata à bonis paternis, niſi appareret plus tribuendum eſſe induſtriæ filij, vel è contra, quia tunc ſecundum id quod appareret poſſet pro maiori parte dici aduẽtitium, vel profectitium *Menoch. de arbitr. caſ. 126. pulcrè Gratian. diſcep. forenſ. c. 543. nu. 16. & ſeqq. Merlin. de legitt. lib. 2. tit. 2. quæſt. 26. nu. 10. & c. Michalor. de fratr. p. 1. cap. 6. nu. 13. & cap. 4. nu. 2. & c.* præſertim cùm ſimus in filio induſtrioſo, & ſagaci, nec

adſint

adſint coniecturæ in contrarium ad tradita
per *Michalor. d. cap. 6. nu. 16. & ſeqq.* immò
13 data poſſibilitate lucrandi ex propria indu-
ſtria bona quæſita dici aduentitia, quamuis
filia bona patris adminiſtrauerit teſtatur *Du-
ran. deciſ. 429. nu. 2. & ſeqq.* Vbi verò filius
14 nomine patris, & non proprio negotiatus
fuerit poterit tantummodò petere ſalarium
ſuæ adminiſtrationis *Merlin. & Michalor. loc.
cit.*

Quid autem dicendum ſit de donatione
facta R. D. Ioanni contemplatione Clerica-
tus, & vt poſſet ad Sacros ordines promoue-
ri maior eſt difficultas, cùm hinc indè ſint
opiniones, an talis donatio ſit imputāda, vel
15 conferenda cum fratribus, & non eſſe im-
putandam, nec conferendam arguit *Cranet.
conſ. 136. per tot.* cum alijs per *Merlin. de legit.
lib. 2. tit. 2. quæſt. 23. Gratian. diſcept. 159. n.
31. & diſcep. 297. nu. 8.*

Sed in caſu noſtro cùm conſtet de volun-
tate patris, vt mihi ſupponitur quòd dicta
donatio imputetur in eius partem, vtiquè
imputandam, & conferendam eſſe non eſt
dubitandum, cùm in hoc voluntas patris
quoquò modo appareat ſit omninò attendē-
da *Merlin. d. quæſt. 23. per tot.* vbi plures alle-
16 gat, quinimmò abſolutè, & ſemper etiam
in dubio eſſe imputandam, & conferendam
tenet *Michalor. de fratr. part. 1. cap. 20. nu. 8.
& ſeqq.*

Et qualiter acquiſita poſt mortem patris
17 citrà nomen ſocietatis ſint inter fratres diui-
denda, tradit *Felic. de ſociet. c. 3. n. 37. & ſeqq.*

SVMMARIVM.
In Caput LXXXIV.

1 Fideiuſſor euictionis quando præſtari debeat etiam ſi de illo non fuerit conuentum ab initio.

2 Euictio quando imminere dicatur.

3 Creditor vendens iure creditoris bona ſui debitoris, an & quando obligetur de euictione num. 4.

5 Euictio licèt non debeatur, debetur pretij reſtitutio.

6 Cautio de reſtituendo prioribus creditoribus an, & quando præſtanda.

7 Intereſſe dotis non debetur ſoluto matrimonio, etiam ſi extent filij.

Niſi adſit pactum, vel ſtatutum ità diſponens.

8 Intereſſe dotis an, & quando debeatur vidua illa ſibi non reſtituta.

9 Conſuetudo ſoluendi intereſſe dotis quomodo ſit interpretanda.

10 Intereſſe dotis debetur quando vidua tranſiit ad ſecundas nuptias.

11 Poſſeſſor non tenetur actione perſonali, ſed tantùm reali.

12 Poſſeſſor rei cenſuatæ tenetur actione perſonali in rem ſcripta.

13 Poſſeſſor tenetur actione perſonali pro publicis tributis.

14 Offitiales Status Florentiæ qualiter grauent tertios poſſeſſores.

15 Fructus recompenſatiui non ſoluto pretio debentur.

16 Emptor non ſoluto pretio an teneatur ad damnum emergens, vel lucrum ceſſans vēditoris.

17 Fructus recompenſatiui debentur etiam vbi pretium non fuit ſolutum ob imminentem euictionem, vel non ſupplementum partis num. 18.

19 Fructus recompenſatiui non debentur pro rata pretij ſupplendi ex remedio l. 2. C. de reſcind. vend.

20 Fructus recompenſatiui debentur emptori pro rata pretij ſoluti, ſi res non fuerit tradita, vel fuerit euicta.

21 Fructus recompenſatiui an debeantur ſtante tacita euictione ſibi ipſi mutata cauſa per emptorem facta.

Emens rem propriam qualiter poſſit repetere pretium.

22 Fructus recompenſatiui an debeantur emptori pro pretio ſoluto ſtante nullitate contractus ob quam res ab eo auocatur vna cum fructibus.

23 Fructus an percipi poſſint ex actu nullo.

24 Fructus recompenſatiui non debentur, quando non fuerunt percepti.

Iniquum reputatur exigere fructus ab eo, qui illos non percepit.

25 Fructus melioramentorum non habentur in conſideratione.

26 Fructus percepti tantum, & non qui percipi potuerunt habentur in conſideratione niſi conſtet de dolo.

27 Emptor domus non tenetur ad intereſſe pretij, ſi illam non habitauit, nec alteri locauit.

28 Solutio præſumitur facta in extinctionem durioris obligationis, & in qua currere poſſunt vſuræ.

29 De-

29 *Debitor an, & quomodo poſſit declarare ad quẽ computum velit ſolutionẽ factam cedere, & quomodo electio deuoluatur ad creditorem.*

30 *Fructus recompenſatiui an & quando poſſint ab initio taxari, vel ex Iudicis officio.*

31 *Fructus recompenſatiui indigent legitima liquidatione.*

32 *Fructus pretij non ſoluti non debentur, quando res eſt ſterilis.*

33 *Fructus recompenſatiui non debentur, niſi prius conſtet, quod fuerint percepti, nec poſſunt in fraudem vſuræ taxari.*

Fructus recompenſatiui non debentur, quando fuit habita fides de pretio, & translatum dominium.

34 *Cautela, vt recipi poſſint fructus recõpenſatiui.*

QVidam creditores vendiderunt iure cre-
ditorum, & cum mandato Domini, &
debitoris, vnam eius domum ad effe-
ctum ſibi ſatisfaciendi de pretio conuento
iuxtà æſtimationem factam, quo tamen pre-
tio nondum ſoluto inſurrexerunt filij ipſius
debitoris, & repudiata hæreditate paterna
petierunt ſummam librarum ſexcentum pro
dotibus maternis, & ideò cum in limine con-
tractus hoc eſt antè pretij ſolutionem immi-
neret euictio, emptor retinuit penès ſe dictã
ſummam, quę erat vltima paga dictę domus,
vt ſibi pręſtaretur fideiuſſor de euictione, qui
hoc caſu debet præſtari, licèt à principio de
1 illo inter contrahentes actum nõ fuerit iux-
ta tradita per *Maur de fideiuſſ. part 1. ſect. 3. cap. 18. num. 19. & ſeqq. & in tract. de ſolut. cap. 45. per tot. Magon. decif. Flor.* 80. quan-
do autem ad hunc effectum dicatur verè im-
2 minere euictio, & non ſit affectata, tradit *Me-
noch. de arbitr. caſ.* 224.

Nec dubitari poteſt dictos venditores te-
neri de euictione, quia quamuis creditores
vendentes iure creditorum regulariter non
3 teneantur de illa, ſed debitor ipſe, cuius bo-
na venduntur, quando Iudex ritè, & rectè
proceſſit, aliàs ſecùs *Rot. penès Poſth. de ſu-
bhaſt. decif. 4. nu. 3. & per tot.* Attamen cùm
in caſu noſtro expreſsè illam promiſerint, &
cum mandato debitoris nulla ſeruata iuditij
forma vendiderint etiam pro maiori ſumma
4 quàm verè ipſi eſſent creditores, tenentur de
euictione *l. 1. & 2. C. credit. euic. pig. non deb. vbi gloſ. Magon. decif. Flor. 32. num.* 3. latè
*Poſth. de ſubhaſt. inſpect. 63. et 64. Merlin. de
pig. lib. 4. tit. 3. quæſt. 101. poſt Neguſ. eod. tract. part. 6. memb. 1. nu.* 40. Et in omnem
5 caſum abſquè dubio tenerentur ad pretij re-
ſtitutionem, quæ ſemper debetur, licèt ex
pacto non præſtaretur euictio, niſi etiam iſta
fuiſſet expreſsè remiſſa *l. emptorem §. pen. et fin. ff. de act. emp. l. non dubitatur C. de euict. Bart. in l. 1. C. de peric. et comod. rei vend. verſ. 2. quæro*, Ac deberent præſtare cautionem
6 de illo reſtituendo potioribus, & anteriori-
bus creditoribus, ſi in poſterum detegantur
Pacif. de Saluian. inſpect. 5. cap. 1. nu. 49. & Rot. poſt eum decif. 15. quamuis de hac opi-
nione dubitet *Merlin. de pig. lib. 4. tit. 1. quæſt.* 34. & quod hæc cautio non præſtetur niſi in
actione tributoria, & concurſu creditorum,
qualis videtur caſus noſter *Duran. decif. 421. num. 10. & ſeqq.*

Et tandem multis annis elapſis, cùm dicti
venditores per ſe reputarentur idonei, em-
ptor de illorum conſenſu ſoluit dictis filijs
debitoris ſupradictam ſummam librarum
ſexcentum abſq; alia cautione, & fideiuſſio-
ne, &c.

Sed quia prætendebant etiam fructus di-
ctæ ſummæ medio tempore decurſos, tan-
quàm agerent de credito dotali iuxta *c. ſalubriter de vſur.* exiſtimo illos nullo modo de-
beri, quia ſumus extrà caſum *d. c. ſalubriter*,
quod procedit tantùm fauore mariti pro o-
7 neribus matrimonij ſuſtinendis durante ip-
ſo matrimonio, cùm illo ſoluto non debe-
antur, etiam ſi extarent filij vxoris prædefun-
ctæ, qui videntur reliquiæ, & pars onerum
matrimonij, cùm propriè onera matrimo-
nij conſiſtant in alimentatione vxoris, non
verò filiorum, qui à patre de proprio ſunt
alendi, & educandi iuxtà veriorem opinio-
nem, quam reſpondendo omnibus contra-
rijs latè firmat *Gratian diſcep. forenſ. cap* 427. *per tot. & in Add. in fine tertij tomi*, ac ali-
bi ſæpè, quicquid contrarium poſſet ſuſtine-
ri, vbi adeſſet pactum de illis ſoluendis etiam
ſoluto matrimonio, vel ſtante ſtatuto ità di-
ſponente prout Romæ idem *Gratian. diſcep.* 920. *per tot.*

Et ideò de iure communi eodem modo
non debentur viduæ pro dote ſibi non reſti-
tuta ab hæredibus viri prædefuncti, quaſi
nil poſſit recipi ob retardatam ſolutionem
ex pecunia ſinè labe vſurarum omni iure
8 prohibitatum etiam ſub nomine, & prætex-

tu alimentorum, cùm ſibi potius imputare
debeat ſi non exegit dotem, quam exigere
poterat, & tantò minus debentur eius filijs,
& hæredibus, cùm priuilegium percipien-
di fructus dotales ſit perſonale, & ad hære-
des non tranſeat, niſi per viduam aliquid
perciperetur ratione lucri ceſſantis ſi eſſet
ſolita negotiari, & probaretur intereſſe cum
debitis requiſitis in alijs caſibus neceſſarijs,
vel ratione damni emergentis pariter legi-
timè iuſtificati, latè *Gratian. diſcep. forenſ. cap.*
244. per tot. & cap. 240. nu. 3. Merlin. de pig.
lib. 3. tit. 2. quæſt. 80. Theſſaur. deciſ. 43. 44.
& 45.

Præcipuè in caſu noſtro, vbi dicta mulier
nullam vnquàm fecit interpellationem, vel
diligentiam exigendi dictam ſummam, pro-
ut facere tenebatur, ac aliundè percepit ali-
9 menta donec vixit, adeò vt quælibet con-
ſuetudo ſoluendi huiuſmodi intereſſe eſſet
hoc modo interpretanda, ſcilicet facta in-
terpellatione cum omni poſſibili diligentia,
& quando mulier non poſſet aliundè viue-
uere, vel legitimè probato lucro ceſſante, ſi-
uè damno emergente, & non aliter, niſi tran-
ſitum feciſſet ad ſecundas nuptias, quia tunc
10 deberetur intereſſe non mulieri, vel eius
hæredibus, ſed ſecundo marito onera ma-
trimonij ſupportanti pro rata temporis quo
durat matrimonium, latè *Duran. deciſ. 176.*
num. 4. & ſeqq.

Et quamuis tale interuſurium dotale de-
beretur, quod non eſt dicendum ex ſuperius
firmatis, non poſſet augere debitum empto-
ris, qui cum dictis filijs debitoris nunquam
contraxit, nec quaſi contraxit, nec in ſe ta-
le debitum accollauit, & ideò ſoluto integro
pretio conuento ad nil aliud tenetur, & non
11 poteſt conueniri actione perſonali, ſed tan-
tùm reali vti tertius poſſeſſor rei obligatæ
Rot. apud Scapuc. de Saluian. lib. 2. quæſt. 6.
12 *in fine Gratian. diſcep. 24 per tot.* quicquid
aliàs poſſeſſor rei cenſuatæ teneatur actione
perſonali in rem ſcripta *Gratian. diſcep. 955.*
13 *nu.* 38. Sicut etiam pro publicis muneribus,
& tributis datur actio perſonalis contra ter-
tios poſſeſſores idem *Gratian. diſcep. 423. nu.*
37. & nu. 69. In quo puto fundari, & de-
fendi poſſe praxim aliàs rigoroſam nonnul-
lorum officialium, qui pro creditis Magi-
ſtratuum Ciuitatis Florentiæ grauãr, & com-
pellunt de facto tertios poſſeſſores etiam
14 per pignorationem, & ablationem rerum
propriarum ipſorum poſſeſſorum, immò
quandoque per eorundem carcerationem,
quod tamen à iure alienum videtur, cum ſat
eſſet capere bona pro debito obligata, vel
illorum fructus ſequeſtrare, abſque eo quod
tertij poſſeſſores in proprijs, vel perſona gra-
uentur, prout per diſcretos Iudices ſerua-
tur, &c.

Maior autem eſt difficultas, an dictus em-
ptor vti debitor bonorum ſtabilium fructi-
ferorum teneatur ſaltem ad fructus recom-
penſatiuos ex æquitate *l. curabit C. de act. emp.*
& quidem teneri prima facie dicendum vi-
15 detur, nam cùm penès ſe habuerit rem, &
partem pretij æquum eſt, vt pro rata tenea-
tur ad intereſſe, quamuis ei nulla mora poſſit
imputari *Magon. deciſ. Luc. 17. num. 28. Du-*
ran. deciſ. 34. Ludouiſ. cum Annot. Beltram.
deciſ. 297. & deciſ. 347. quinimmò videre-
16 tur etiam teneri ad damnum emergens, ſi
probetur, quamuis excederet quantitatem
fructuum rei emptæ *Gratian. diſcep. forenſ.*
cap. 524. num. 8. & num 59. an autem ad in-
tereſſe lucri ceſſantis probatis requiſitis, de
quibus *Caſtr. in l. 3. ff. de eo quod cert. loc. Af-*
flic. & Vrſil. deciſ. 20. per tot.

Nec dictum emptorem releuare poſſe vi-
17 detur, quòd retinuerit dictam partem pretij
propter imminentem euictionem, vt ſibi
de illa caueretur, quo caſu emptor facit fru-
ctus ſuos etiam pretio non ſoluto, nec ad vl-
lum intereſſe tenetur *Afflic. d. deciſ. 20. nu.*
5. Quia contraria opinio eſt verior, & ab
alijs communiter tenetur, reprobato *Affli-*
cto cùm ſemper militet illa ratio, quòd pe-
nès ſe habuerit rem, & pretium, & ideò ad
intereſſe teneri etiam ſi expreſsè fuiſſet pro-
18 miſſi fideiuſſores, & non dati, vel quid ſi-
mile conuentum, & non impletum *Vrſil. d.*
deciſ. 20. nu. 8. Gratian. diſcep. forenſ. c. 588.
nu. 22. & ſeqq. ad 40. & cap. 939. num. 18.
Magon. deciſ. Flor. 143. num. 17.

Huiuſmodi tamen fructus recompenſa-
tiui non deberentur pro rata pretij ſupplen-
di ex remedio *l. 2. C. de reſcind. vend.* niſi
19 poſt moram, & litem conteſtatam, quaſi
tunc emptor habeat titulum coloratum, &
bonam fidem ad faciendum fructus ſuos, li-
cèt poſteà contractus reſcindatur *Magon. de-*
ciſ. Flor. 23. nu. 8. Simoncel. de decret. lib. 3.
tit. 7. nu. 14.

Sicut

Sicut è contrà dicti fructus recompenſa-
tiui debentur emptori pro rata pretij ſoluti,
ſi res vendita ſibi non fuerit tradita, vel ſi ſi-
bi fuerit euicta adeò, vt fructus ex illa perci-
pere non potuerit propter eandem æquita-
20 tem *d. l. curabit C. de act. emp. Magon. d. de-*
ciſ. 143. *Rot. per Buratt. deciſ.* 240. *num.* 9.
& coram Decano in Aſculana Pecuniaria 13.
Martij 1606.

An autem debeantur in tacita euictione
ſibi ipſi facta per emptorem, quando bona
fide, & ignoranter emit rem propriam, ſi ha-
bita poſteà de hoc notitia ſibi mutet titu-
21 lum, & cauſam poſſeſſionis ex primæua cau-
ſa, prout facere poteſt etiam ſolo animo in-
cipiendo poſſidere ex primæua cauſa, & ti-
tulo, & agendo ad reſtitutionem pretij cum
omnibus damnis, & intereſſe etiam cōtrà fi-
deiuſſores euictionis, tradit *Magon. deciſ. Flor.*
48. *Caualer. deciſ.* 536. *& deciſ.* 604. *Merlin.*
de pig. lib. 4. *tit.* 5. *quæſt.* 115. *per tot.*

Et eodem modo deberentur emptori pro
pretio ſoluto, etiam ſtante nullitate contra-
22 ctus, & mala fide ipſius, ob quam fuiſſet con-
demnatus ad reſtitutionem rei vnà cum fru-
ctibus *Rot. Senen. apud Cabal. conſ.* 147. *num.*
24. *lib.* 1. *Oſaſch. deciſ.* 159. *aliàs* 160. *num.*
15. *&* 16. *Hieron. de Lion. deciſ.* 182. *num.* 9.
Scagn. deciſ. Bonon. 43. *num.* 27. licèt alias
ſtante nullitate ſubhaſtationis, & ceſſante
23 bona fide videatur ceſſare dicta æquitas, nè
detur materia percipiendi fructus ex actu
nullo, ſecundum *Rot. penès Poſth. de ſubhaſt.*
deciſ. 8. *num.* 3.

Sed nihilominus rem ad caſum noſtrum
perſtringendo puto neque ex hoc capite
huiuſmodi fructus deberi, quia dicta domus
vendita, erat in duas partes diuiſa, quarum
altera dicebatur habitabilis, altera verò in-
habitabilis, nuncupata domus noua, conti-
nens ſolum duos parietes erectos cum tecto
deſuper, & nil aliud, & ſic prorſus infru-
ctuoſa, quæ in æſtimatione fuit computata
pro libris ſexcentis, vndè cùm ex iſta parte
emptor nullam penſionem percipere po-
tuerit propter vitium, & naturam rei ſterilis,
24 & infructuoſæ omninò ceſſat æquitas *d. l.*
curabit, nec vlli fructus recompenſatiui de-
bentur, quia nulli fuerunt percepti, nec per-
cipi potuerunt ſaltem pro dicta rata, quę re-
putari debet pretium dictæ partis inhabita-
bilis *Cagnol. in d. l. curabit nu.* 48. *Surd. conſ.*
101. *nu.* 22. *lib.* 1. cum alijs *per Gratian. di-*
ſcep. 939. *nu.* 24. *&* 26. immò valdè iniquum
eſſet vſuras exigere ab eo, qui fructus non
potuit percipere *Natt. conſ.* 494. *& idem*
Gratian. diſcep. 911. *nu.* 11.

Nec facit quod dicta domus fuerit redu-
cta habitabilis per emptorem, quia fructus
25 percepti, vel percipiendi ex melioramentis
non habentur in conſideratione *Rot. part.* 1.
recent. deciſ. 435. *num.* 15. *& part.* 2. *deciſ.*
359. *num.* 3.

Quinimmò eadem ratione idem dicen-
dum eſſet de parte domus habitabili, quæ
nunquam potuit locari ex vitio, & natura
ſua, cùm eſſet tota deuaſtata, & cùm non in-
ueniantur conductores domorum, & penſio-
nes ſint in viliſſimo pretio, ac in materia fru-
ctuum habeatur ſolum reſpectus ad perce-
26 ptos, & non ad eos, qui percipi potuiſſent,
niſi conſtet de dolo manifeſto *Rot. per Put.*
deciſ. 373. *lib.* 1. *Coccin. deciſ.* 439. *nu.* 1. *in*
recent. part. 4. *deciſ.* 326. *nu.* 4. *& deciſ.* 663.
num. 7. & in terminis *dictæ legis curabit Gra-*
tian. diſcep. 716. *num.* 1. Et in ſpetie quòd
emptor domus non teneatur ad aliquod in-
27 tereſſe pretij non ſoluti, ſi ipſe eam non in-
habitauit, nec alteri locauit, quamuis fuiſſet
habitabilis, conſuluit *Soc. conſ.* 109. *lib.* 1. vbi
teſtatur ità etiam conſultum fuiſſe per alios
doctiſſimos viros, &c. licèt propter multa
melioramenta in illa facta poſteà fuerit lo-
cata de anno 1656. pro quadam minima
quantitate, & modico tempore, qua atten-
ta iuxta morem regionis non reddit ad ra-
tionem duorum pro centenario quolibet
anno, & fructus melioramentorum, vt dixi
non habentur in conſideratione, &c.

Reliquæ verò partes pretij ſoluti cedere
debēt ex iuris diſpoſitione in extinctionem
durioris obligationis, in qua currere pote-
rant vſuræ, & ſic pro parte domus habitabi-
28 lis, præcipuè, cùm hìc nulla obſtet vrbanitas,
vel æquitas, licèt ſimus in debito ſimul eodē
tempore contracto *Maur. tract. de ſolut. cap.*
9. *Menoch. lib. præſump.* 136. *Gratian. diſcep.*
forenſ. cap. 224. *nu.* 5. *& ſeqq.* adeò vt poſſit
debitor declarare ad quod computum velit
29 ſolutionem cedere, & quamuis eo non de-
clarante poſſit deuolui electio ad creditorē,
intelligitur nō liberè, ſed vt declaret eo mo-
do, quo declararet ſi eſſet debitor, non enim
poteſt eligere cauſam, vti creditor, quam

arbitrio

arbitrio boni viri nō eligeret vti debitor pro
ſe ipſo, ſed grauiorem in qua currere poterant vſuræ, latè *Gratian. d. cap.* 224. *nu.* 1. *& ſeqq.*

In caſibus autem in quibus debentur huiuſmodi fructus recompenſatiui, licèt poſſint ab initio per partes taxari quando in genere conſtat de vero intereſſe, & res eſt de
30 ſui natura fructifera etiam ad rationem ſeptem pro centenario, & anno, ſi iuxtà morem regionis comenſurētur ad fructus percipiendos *Magon. deciſ. Luc.* 17. *nu.* 36. *Gratian. cap.* 387. *num.* 14. *& cap.* 864. *num.* 17. vel etiam ex offitio iudicis, quando fuerunt ab initio conuenti ſumpta deſuper informatione, & comenſurentur ad fructus perceptos idem *Gratian. cap.* 588. *num.* 20.

Tamen quaudo non fuerunt taxati, neq; conuenti indigent legitima liquidatione fienda citata parte, cùm poſſit peti tantùm
31 habito reſpectu ad fructus perceptos, & nō vltrà, adeò vt nō facta tali liquidatione nulla poſſit ſequi condemnatio *Gratian. diſcept.* 716. *nu.* 1. *& ſeqq. ad* 12.

Et quando res vendita eſt ſterilis, prout in caſu noſtro, nullæ vſuræ compenſatiuæ debentur, requiritur enim fructuum perceptio, vt illæ præſtentur non attenta quauis
32 alia vtilitate ab emptore percepta, nequè quod ipſe vſus fuerit re empta, non obſtante, quòd vbi emitur res ſterilis non videatur habitus reſpectus ad fructus, ſed magis ad aliam vtilitatem, & commoditatem, quæ ex ea percipi poteſt, quia licèt quandoq; emptor vſus fuerit re empta, non ex hoc tenetur ad vſuras pretij non ſoluti, cùm ad hunc effectum ſit omninò neceſſaria fructuū perceptio, quia ſumus in vſuris compenſatiuis, quas mora irregularis per ſe non inducit etiam fauore pupillorū *Benintend. deciſ.* 29. *num.* 6. cum alijs pulcrè per *Gratian. diſcep.* 241. *num.* 50. vbi in fortioribus terminis de pupillo, teſtatur de veriori opinione, & alios non benè ſentire, &c.

Ità vt non poſſint dicti fructus taxari in fraudem vſurarum, niſi priùs conſtet quòd fuerint percepti, & de vero intereſſe, maxi-
33 mè vbi fuit habita fides de pretio, & tranſlatum dominium, tunc enim non attenditur diſpoſitio *d. l. curabit*, quaſi differatur ſolutio ex voluntate venditoris; præcipuè, cùm in caſu noſtro venditores ſemper recuſauerint recipere dictam ſummā eis pluriès oblatam. Daretur autem cautela, vt recipi poſſint dicti fructus, quòd venditor ſibi reſer-
34 uet dominium donec ſibi ſoluatur pretium, prout communiter fieri ſolet, vel locet rem vēditam emptori pro certa penſione, donec pretium ſoluatur, de quo latè *Gratian.* cum multis aljs ab eo allegatis in *cap.* 911. *num.* 1. *& ſeqq. ad* 11. *& Magon. deciſ. Flor.* 92. *num.* 15. *& ſeqq. &c.*

SVMMARIVM
In Caput LXXXV.

1 *Dominus directus an teneatur inueſtire eum, in quem fuit facta alienatio per emphyteutam, qui ſit vltimus de comprahenſis in inueſtitura nu.* 21.

2 *Emphyteuſis non habet propriam naturam, ſed illam recipit à pactis.*

3 *Tenor inueſtituræ ſemper ſpectari debet.*

4 *Inueſtitura prima quando ſit attendenda, & quando non nu.* 6.

5 *Feudum quando dicatur nouum, vel antiquum.*

7 *Inueſtitura noua an fieri poſſit in præiuditium comprahenſorum in prima.*

8 *Inueſtitura poſt ius quæſitum acquirenti, non poteſt alterari à concedente.*

9 *Filij vocantur ad emphyteuſim, vt filij, non vt ſucceſſibiles.*

10 *Filij an poſſint repudiata hæreditate paterna emphyteuſim, feudum, ſiuè iuſpatronatus retinere.*

11 *Pater an poſſit præiudicare filijs in emphyteuſi, vel feudo, & num.* 12.

13 *Quid ſtante conſuetudine diſponendi in præiuditium vocatorum.*

14 *Clauſula ad habendum, &c. & ſimiles in inueſtituris quid importent nu.* 15.

16 *Manus mortua in qua peruenit emphyteuſis ad quid teneatur.*

Dominus directus quid facere debeat vbi emphyteuſis deuenit ad manus mortuas.

17 *Appellatione hæredum veniunt omnes in infinitum.*

18 *Appellatione ſucceſſorum qui veniant.*

19 *Emphyteuſis perpetua licèt renouanda, dicitur vnicus contractus, & non finitur per lapſum temporis, & quando ſecus, & ad dominum*

deuoluatur, num. 20.

21 *Dominus non poteſt negare inueſtituram nouo emphyteutæ, etiam ſi alienans ſit vltimus, & poſt eius mortem ius ſuum finitum eſſet.*

22 *Emphyteuta alienare volens, qualiter denunciare, & expectare debeat dominum.*

23 *Inueſtitura eſt concedenda nouo emphyteutæ eodem modo, quo erat conceſſa alienanti.*

24 *Dominus directus qualiter non poſſit denegare conſenſum alienationi præſtandũ, & nouã inueſtituram iuxtà formam primæ concedere, & quid agendum ſi recuſet.*

INterrogatus pluriès ab Illuſtriſſimis viris in
Magiſtratu nobilis, & mihi cariſſimæ, tàm
in genere, quàm in ſpecie Ciuitatis Imolæ
reſidentibus, an de iure teneantur nomine
dictæ Illuſtriſſimæ Comunitatis, vel poſſint
ſinè eorundem præiuditio, & ipſius Com-
munitatis, habentis directum dominium ſu-
per quadam petia terræ, inueſtituram eiuſ-
dem dare cuidam tertio volenti eam emere
1 ab emphyteuta, qui, vt ſupponitur eſt vl-
timus in linea eorum, qui in inueſtitura ipſi
vltimo emphyteutæ conceſſa continentur,
quapropter ea qua decet obſeruantia tan-
torum Dominorum meorum voluntati, &
deſiderio libenti animo morem gerens, bre-
uiter, & ex tempore, ipſos non ſolum poſ-
ſe, ſed teneri de iure dictam inueſtituram
concedere nouo emphyteutæ ementi ab
alio emphyteuta, licèt ſit vltimus compræ-
henſorum in prima inueſtitura per infraſcri-
pta fundamenta reſpondi, &c.

Præmittendo primò, quòd contractus em-
phyteutici per ſe nõ habent propriam, neq;
2 determinatam naturam, vel regulam, ſed
tantumodò recipiunt eam, quam ſibi partes
paciſcendo imponunt *l. 1. & 2. C. de iur. em-
phyt. et §. adeò Inſtit. de locat.* & vtrobique
paſſim per DD. quos refert, & ſequitur *Cor-
bul. de iur. emphyt. de cauſ. priuat. ob non ſolut.
canon. ampliat. 12. nu. 11. et 12.* ex quo pro-
ceſſit vulgare, & regulare Doctorum axio-
ma, quòd vbi de emphyteuſi agitur in pri-
3 mis, & antè omnia ſpectari debeat tenor in-
ueſtituræ, intelligendo de prima, quæ in
dubio ſemper eſt attendenda, ità vt omnia
in ea contenta cenſeantur repetita in quali-
bet renouatione, niſi ſit adiecta aliqua noua
qualitas, cuius reſpectu poſſit dici noua con-
ceſſio *Magon. deciſ. Flor. 54. nu. 3. et num.
25. et ſeqq. et deciſ. Luc. 14. nu. 15. et ſeqq.
Gratian. diſcep. forenſ. cap. 272. num. 37. &c.
& cap. 724. num. 1. & ſeqq. Rot. in Romana de-
uolutionis 4. Decembris 1651. coram Bichio
num. 19.* vel niſi prima inueſtitura fuerit ſub-
4 lata, & finita per mortem, vel priuationem
emphyteutæ, ſiuè Vaſalli, quo caſu ſi iterũ
alteri concedatur, dicitur nouum fæudum,
vel emphyteuſis, & non renouatio *Gratian.
d. cap. 724. nu. 4.* quicquid alia non dicatur
noua emphyteuſis, nec nouum fæudum,
quando in aliquem ſit alienatio, ſed anti-
quum, cum ſit ſpectandum initium, & pri-
5 ma cõceſſio, ac eius forma, & natura mutari
non poſſit, licèt reſpectu acquirentis nouum
dici poſſet, idem *Magon. deciſ. cit. 54. num. 25.
& ſeqq.* præcipuè vbi renouatio ſit neceſſita-
te pacti, vel ſtatuti, quo caſu dũ fæudum re-
nouatur non dicitur de nouo concedi, ſed in
omnibus regulatur iuxtà conditiones anti-
quas *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 913. nu. 21.
& ſeqq.* Et quando prima inueſtitura cen-
6 ſeatur per ſecũdam immutata, pulcrè tradit
idem *Gratian. diſcept. 719. per tot.* vbi etiam
quando emphyteuſis fuit vendita cum con-
ſenſu domini directi, an attendatur linea ip-
ſius vendentis, vel potius emptoris quò ad
deuolutionem, &c. Et an inueſtitura noua
poſſit fieri in præiuditiũ duorum, qui in pri-
7 ma, & antiqua erant vocati, & compræhen-
ſi, & quando præualeat primæ, aliaq; multa
ad hunc propoſitum tradit idem *Gratian. di-
ſcept. 372. per tot. & diſcept. 530. num. 25.* Et
8 quod poſt ius quæſitum acquirenti, & eius
deſcendentibus non poſſit à concedente al-
terari *Duran. deciſ. 457. num. 4.*

Viſis itaquè verbis inueſtituræ de qua agi-
tur, apparet tenorem, & formam ipſius eſſe
ampliſſimam, præcipuè ex duabus dictioni-
bus in ea appoſitis, & primò quidem ex illa
dictione, ſiuè nomine *Succeſſoribus*, quod
proculdubio non eſt idem cum nomine *fi-
lijs*, quod regulariter ſolet apponi, aliàs eſ-
ſet ſuperfluum, nam iure naturali, & com-
muni, filij ſemper ſuccedunt patri, ergo dùm
9 dicitur, & *Succeſſoribus* ſignificantur aliæ per-
ſonæ, cùm ad hæreditatẽ, & emphyteuſi n
vocentur filij, vt ſunt filij, non vt ſunt ſucceſ-
ſibiles *Iaſ. in l. 2. num. 188. C. de iur. emphyt.
Corbul. de cauſ. priuat. ob lineam finitam n. 65.*

Poſſunt enim filij abſtinere ab hæreditate
paterna, & emphyteuſim antiquam, vel fæu-

dum

Digitized by Google

10 dum antiquum, ſiuè iuſpatronatus retinere tanquam filij, & non tanquàm hæredes, nec tenentur creditoribus hæreditatis *Marant. in l. is poteſt num. 22. & ſeqq. ad 41. & vide Clar. §. feudum quæſt. 76. et Gratian. diſcept. forenſ. cap. 351. num. 8. et 9.*

Et pater non poteſt eis præiudicare alijs prælegando, ſiuè aliter alienando, quando ſumus in emphyteuſi, vel fæudo antiquo, ex
11 pacto, & prouidentia, & non hæreditario, ſecùs autem quãdo eſſemus in primo acquirente, qui poteſt alienare in præiuditium aliorum vocatorum, dumodò emphyteuſis, vel fæudum ſit nouum, & acquiſitum titulo oneroſo, vel ſaltem ipſius acquirentis contemplatione, & non alterius *Surd. deciſ. 209. nu. 16. Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. quæſt. 5. Michalor. de fratr. part. 1. cap. 38. num. 22. et ſeqq. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 372. num. 7. cap. 511. in princ. cap. 554. num. 20. et cap. 663. num. 12. Magon. deciſ. Luc. 7. num. 9. et 36. et ſeqq.*

Quòd tamen fæudum nouum poſſit alienari, vt ſupra, in præiuditium vocatorum, intelligendum eſt, quãdo eſſemus in patre habente filios in poteſtate tempore acquiſitio-
12 nis, ſecùs autẽ in matre, vel reſpectu emancipatorum dicto tempore acquiſitionis, quia tunc acquiſitio facta pro filijs fuit perfecta, & valuit ab initio, ac ideò non poteſt reuocari, vt ex optima diſtinctione *Baldi* latè oſtendit *Gratian. diſcep. 405. per tot.*

Quid autem dicendum ſtante conſuetudine diſponẽdi in præiuditiũ vocatorum, an
13 tunc poſſit irreuocabiliter alienari? videtur reſpondendum quod ſic, vbi talis conſuetudo fuerit in ſpecie probata, niſi adſit pactum expreſſum ad fauorem vocatorum in inueſtitura ex traditis per *Gratian. diſcep. 447. nu. 26. etc. et Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. quæſt. 8. per tot.* vbi teſtatur huiuſmodi conſuetudinem extare in Prouincia Romandiolæ, & Ferrariæ, alijſq. in locis propter clauſulas ad habendum, &c. quæ ſemper apponuntur in inueſtituris, prout etiam ego ſemper vidi
14 appoſitas in qualibet inueſtitura, & operantur, vt dominus directus poſſit cogi ad conſentiendum alienationi, & ſi requiſitus recuſet habeatur pro conſentiente *Grat. diſcep. 43. n. 38. ſequitur Merlin. loc. cit.* ac etiam operantur, vt veniant compræhenſi extra-
15 nei hæredes, & fæminæ *Gratian. diſcep. 23. num. 18. & ſeqq.* de quo tamen videnda latè *Rot. in Romana deuolutionis 4. Decẽbris 1651. coram Bichio per tot. et coram Merlino in Nouiſſ. part. 6. deciſ. 74. per tot. et deciſ. 211. coram eodem num. 7. d. part. 6.* ità vt poſſit etiam vigore dictarũ clauſularum emphyteuſis, vel fæudum tranſire ad Monaſteriũ,
16 & Fiſcum perpetuò, & irreuocabiliter, & ſic in manus mortuas; quo caſu tamen, nè conditio domini directi deterior efficiatur propter laudemia, & ſimilia, tenentur infrà annum illam, vel illud vendere alicui idoneo, & dominus directus debet intrà biennium declarare, an velit quod remaneat penès Eccleſiam, vel fiſcum, vt latè per *Gratian. diſcep. 481. num. 61. et ſeqq. ad finem, et diſcep. 533. nu. 38. etc. Magon. deciſ. Luc. 12. nu. 8. cum Add.*

Et prædicta magis comprobantur ex eo, quod ſi appellatione hęredum ſimpliciter de
17 propria ſignificatione veniunt hæredes in infinitum *Corbul. de cauſ. priuat. ob finit. lin. nu. 49.* multò latius patet appellatio, & nomen ſucceſſorum, & extenditur etiam ad eos qui non ſunt verè hæredes, ſed loco illorum
18 ſuccedunt, & veniunt qualis eſt fiſcus, vt notat *Decius in c. quia violẽter de iud.* ergo multò magis iſtud nomen ſucceſſorum extenditur in infinitum, ità vt ex tenore tãm amplæ inueſtituræ numquam poſſit dici finita linea contentorum in illa, &c.

Quod & clarius manifeſtum efficitur ex altera illa dictione *in perpetuum*, nam emphyteuſis conceſſa ab initio in perpetuum,
19 licèt renouanda de ſexaginta nouem annis in ſexaginta nouem annos, vel de 29. annis in 29. annos, prout regulariter fieri ſolet, dicitur vnicus contractus, quia cum dictũ fuerit emphyteuſim eſſe perpetuam, apparet nõ requiri renouationem ad ſubſtantiam illius, ſed ad faciliorem probationem, aliàs daretur manifeſta contradictio, ſcilicèt quod eſſet perpetua, & tamen renouaretur, ità vt per lapſum dictorum temporum non finiatur, cùm dominus teneatur illam renouare compræhenſis in inueſtitura *Corbul. de cauſ. priuat. ob finit. temp. num. 17. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 707. num. 18. Magon. deciſ. Flor. 1. num. 33. & c. Duran. deciſ. 402. num. 6. & 7.*

Intelligendo, vt dixi, quando emphyteuſis ab initio fuit conceſſa in perpetuum, licèt

cum dicto pacto, ſecùs autem ſi ab initio
fuerit conceſſa de 29. annis in 29. annos;
20 quia tunc non petita renouatione, reuertitur
ad dominum ipſo iure, & debet peti intrà
tempus conuentum, aliàs amplius emphy-
teuta non auditur, licèt adſit pactum de re-
nouando, quia intelligitur intrà tempus con-
uentum, quo elapſo remanet ad dominum
deuoluta *Magon. deciſ. Flor. 145. nu. 12. & ſeqq. ad 20. Duran. d. deciſ. 402. nu. 1. &c.*

Tandem ad omnimodam euidentiam ad-
ditur, certi iuris eſſe quòd facta alienatione ti-
tulo donationis, aut venditionis, vel permu-
21 tationis de conſenſu domini, non poteſt do-
minus ipſe nouo emphyteutæ inueſtituram
denegare, etiam ſi emphyteuta alienans ſit
vltimus in linea comprænhenſorum, & poſt
cuius mortem, ius ſuum non erat vlterius du-
raturum, ſed ad dominum reuerſurum, vt
benè docet *Corbul. de cauſ. priuat ob alienat. quæſt. 1. nu. 1. & ſeqq.*

Dictum fuit de conſenſu domini, quia
emphyteuta quomodolibet alienaturus, de-
bet prius per duos menſes anteà denunciare
domino directo, & illius conſenſum expe-
22 ctare per dictos duos menſes, quibus ela-
pſis, & eo negligēte, præſtare conſenſum po-
teſt alienationi, domino amplius non requi-
ſito *l. fin. C. de iur. emphyt. vbi DD. Corbul. de cauſ. priuat. ob alienat. limit. 5. nu. 1.* Et hoc
etiam procedit vbi datur inueſtitura pro ſe,
filijs, & nepotibus, quibus tandem deficien-
tibus linea eorum finitur, quoniam, vt inquit
idem *Corbul. loc. cit.* communis obſeruan-
23 tia, & veritas eſt, quòd dominus teneatur
nouum emphyteutam inueſtire pro ſe, filijs,
& nepotibus, vt fuerat inueſtitus emphyteu-
ta alienans, & eodem modo, quo conſueuit
emphyteuſis alienata concedi *Corn. conſ. 250. lib. 3.* & ità ſemper conſuetudinem vi-
guiſſe inueſtiendi nouos emphyteutas, Er-
go multò magis in caſu propoſito, emphy-
teuta inueſtitus pro ſe, filijs, & ſucceſſoribus
perpetua emphyteuſi, & conſequenter per
lineam nunquam finiendam, habet plenum
ius alienandi requiſito domino, & per duos
menſes expectato, & ipſo negligente, vel
recuſante abſque illius conſenſu, ità vt nihi-
lominus teneatur inueſtituram nouo em-
phyteutæ dare, &c.

Et quòd quando bona emphyteutica, ſi-
uè fæudalia ſunt redacta ad naturam allo-
dialium, pro vt in caſu noſtro, & ex genera-
li conſuetudine poſſint liberè alienari, & do-
minus directus non poſſit conſenſum dene-
gare, nec nouam inueſtituram nouo em-
phyteutæ, eodem modo, eiſdemq; pactis, &
conditionibus, quibus à venditore detine-
bantur, ſed teneatur etiam in præiuditium
ſui ipſius conſenſum præſtare, & nouam in-
ueſtituram acquirenti concedere, iuxtà for-
24 mam antiquæ, etiam ſi ſimus in vltimo voca-
to, poſt cuius obitum ſint ad dominum di-
rectum reuerſura, ſi ipſe vltimus vocatus
velit alienare, quem conſenſum, & nouā in-
ueſtituram ſi dominus recuſet prēſtare, poſſe
iuditialiter interpellari, & illo contumace
bona nihilominus alienari, vel Iudex adiri,
qui pro illo conſentiat, & huiuſmodi nouam
inueſtituram durare, etiam poſt mortem di-
cti vltimi emphyteutæ alienantis, latè probat
vidend. *Merlin. de legitt. lib. 2. tit. 1. quæſt. 8. per tot.* vbi allegat *Benintend. deciſ. 87. per tot. Corn. conſ. 250. lib. 3.* & plures alios, qui-
bus etiam addendus eſt *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 447. nu. 26. & ſeqq. &c.*

SVMMARIVM.
In Caput LXXXVI.

1 *ACtor, neque reus tenetur alteri ſecùm litiganti ſumptus litis præſtare, niſi aliter æquitas ſuadeat num. 2.*

3 *Inſtrumentum dicitur facere fidem indubitatam.*

4 *Executio inſtrumenti dotalis an poſſit retardari ob non redditam rationem adminiſtrationis.*

5 *Sumptus litis ſubminiſtrari debent ſtante præſumptione boni iuris, & inopia.*

Amplia, tàm in prima, quàm in ſecunda inſtantia.

6 *Inopia ſola non ſufficit, vt debeantur ſumptus litis.*

7 *Sumptus litis ſubminiſtrantur tantùm in iudicijs vniuerſalibus.*

8 *Sumptus litis debentur inter coniunctos, concurrentibus alijs requiſitis.*

9 *Sumptus litis taxantur arbitrio Iudicis non rigoroſè, ſed ad meram neceſſitatem.*

10 *Sumptus litis non repetuntur, etiam ſi ille, cui fuerunt præſiti ſuccumbat.*

11 *Cautio de reſtituendis ſumptibus litis ſubminiſtratis*

niſtratis in caſu ſuccumbentiæ non eſt præſtanda, & quando ſecus, vel præſtita reuocetur num. 12.

13 *Sumptus litis ſubminiſtrati actori imputantur ei, quando obtinuit ſententiam vnà cum fructibus.*

14 *Alimenta præterita an, & quando poſſint prætendi num.* 15.

16 *Alimenta an habeant hypothecam, & poſſint prætendi contra tertium num.* 17.

18 *Alimenta an debeantur extrà domum, vel tantùm ad propriam menſam, & an inuito eo, cui debentur poſſint extrà domum præſtari num.* 19.

20 *Alimenta extrà domum taxantur ad illam ſummam tantùm, quæ expenderetur in domo.*

21 *Appellatione alimentorum, quæ veniant, tàm in fauorabilibus, quàm in odioſis, &c.*

QVamuis regulariter, neque actor, neque reus etiam diuites teneantur alteri ſecùm litiganti licèt pauperi ſumptus,
1 & alimenta litis præſtare, nè videantur ſua pecunia ſibi ipſis ruinam parare, & proprio gladio perire iuxtà *tex. in l. Imperatores ff. de tut. & rat. diſtrahen. ab his, &c. Boſſ. tit. de aliment. præſtand. vx. vel fil. num.* 2. *Duran. deciſ.* 273. *num.* 1.

Interdum tamen, nè quis priuetur bonis ſuis, vel iuribus, ex eo quod nihil habeat ad illa proſequenda, vel cogatur, modico recepto, l ti cedere, & fame perire, æquitas
2 ſuggerit, & iura ſtatuunt prouideri de alimentis, & ſumptibus litis pauperi ab aduerſario diuite aliquibus concurrentibus *l. ſi inſtituta §. de inofficioſo ff. de inoff. teſtam.* ſicuti multos caſus recenſet *Aſin. in prax.* §. 32. *ampliat.* 23. *& ſeqq. ad* 31. & latius proſequitur *Menoch. de præſump. lib.* 1. *quæſt.* 35. *per tot.*

Ex quorum, & aliorum documentis colligi poteſt alimenta, & expenſas litis eſſe omninò ſubminiſtrandas quatuor concurrentibus, ſicquè iuſtiſſimum eſſe decretum Eminentiſſimi D. Cardinalis Legati ſuper hoc emanatum ad fauorem D.N. cùm infraſcripta omnia requiſita concurrant, &c.

Primò ſtante præſumptione boni iuris ipſius D.N. deſumpta ex eius inſtrumentis dotalibus, quæ immò faciunt probationem
3 probatam, euidentem veritatem, ac remnotoriam, & fidem indubitatam *c. cum dilectus de fide inſtr. Magon. deciſ. Flor.* 9. *num.* 20. *&* 21. vndè licèt contra illa opponatur, & prætendatur eorum executionem debere retardari, ſub prætextu quod reddat prius rationem ſuæ adminiſtrationis, ex qua aſſeritur conſtare multa ad eius manus peruenisse, ex quibus ſatisfacta remanſerit, ità
4 vt amplius non poſſit petere dictas ſuas dotes, etiam ſtantibus dictis inſtrumentis, niſi prius reddita ratione tutelæ, ad tradita per *Montan. de tutel. cap.* 38. *num.* 56 *& ſeqq. Duran. deciſ.* 258 *in fine, & deciſ.* 347 *num.* 19. cum alijs latius aductis per *Merlin. de pig. lib.* 4. *tit.* 5. *quæſt.* 178. *per tot.*

Debent interim ei ſubminiſtrari alimenta, & ſumptus litis *Duen. reg.* 365. *ampliat.* 6. *Menoch. d. quæſt.* 35. *num.* 16. quod procedit
5 tam in prima, quam in ſecunda inſtātia, cum non ſit neceſſe habere ſententiam pro ſe latam, ſi aliundè oriatur boni iuris præſumptio *Menoch. loc. cit. nu.* 4 *Duen. d. reg* 365. *ampliat.* 4. *Aſin. d. §.* 32. *ampliat.* 29. *nu.* 2. *& Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 236. *num.* 4. *& ſeqq.*

Secundò ſtante inopia ipſius D.N. quæ aliundè non habet vndè ſe poſſit alere, nec ſumptus litis ſuſtinere, quò circa ei deben-
6 tur huiuſmodi alimenta, & expenſæ, licèt aliàs ſola paupertas, quamuis ſemper ad hoc neceſſaria per ſe non ſufficeret, ſi non adeſſent alia requiſita, & boni iuris præſumptio *Menoch. d. quæſt.* 35. *num.* 32. *Gratian. diſcept.* 954. *num.* 26. *&* 27.

Tertiò quia agitur de vniuerſitate bonorum, & ſumus in iuditio vniuerſali dotis, vel ſaltem agitur de maiori parte bonorum, quo caſu concurrentibus alijs ſupradictis requi-
7 ſitis debent ſubminiſtrari alimenta, & sūptus litis, præcipuè, cùm ſit quæſtio de bonis, ex quibus ipſa D.N. viuere debet, ſecùs autē ſi experiretur iuditio particulari actione perſonali pro aliquo credito, vel re ſingulari *Boſſ. loc. ſup. cit. num.* 2. *Surd. de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 120. *num.* 14. cum alijs per *Gratian. diſcep.* 55. *nu.* 49. *&* 50.

Quartò, quia ſumus inter coniunctos, qui ſe inuicem alere tenentur, quotieſcunq; autem lis eſt inter coniunctos, vel alios, qui ſe alere tenentur, & adſunt aliâ ſupradicta re-
8 quiſita, nempè præſumptio boni iuris, inopia petentis alimenta, diuitiæ alterius partis, & agitur de vniuerſitate, vel maiori parte bo-

no-

norũ ſemper per Iudicem debet fieri huiuſ-
modi prouiſio alimentorum, & ſumptuum
litis in quacunque parte iuditij petantur, &
præſtabuntur, vſquequò deffinitiuè fuerit
pronunciatum, latè *Menoch. d. quæſt. 35. per
tot. Duen. d. reg. 365. per tot. Aſin. d. §. 32.*
per nouem ampliationes *Gratian. diſcep. fo-
renſ. cap. 236. nu. 25. &c.* quibus addo *Leon-
cil. deciſ. Ferraria 72. & 101. & Merlin. de
legit. lib. 5. tit. 4. quæſt. 12.*

Quæ quidem alimenta, & litis expenſæ
arbitrio Iudicis taxari debent non tamen ri-
goroſè, ſed ad meram neceſſitatem prout in
9 dies fiunt, & poſſunt taxari vſque ad quartã
partem fructuum, & rei controuerſæ, atten-
ta qualitate rerum, & perſonarum, ità vt in
magnis cauſis inter Principes, & Barones ſo-
leant taxari in ſcutos cẽtum auri in auro pro
quolibet menſe de ſtilo Rotę Romanæ, prout
teſtatur *Gratian. diſcep. 857. nu. 27. & ſeqq.*
ad finem *Menoch. de arbitr. caſ. 169. num. 12.
& ſeqq. & de præſump. lib. 1. quæſt. 35. n. 35.*

Et poſtquam huiuſmodi alimenta, & litis
expenſæ fuerunt ſolutę litè pendente vigore
prouiſionis Iudicis, non poſſunt repeti, etiam
10 ſi ille, cui fuerunt ſubminiſtratæ ſuccumbat
in cauſa, cùm legitimè factum non reuoce-
tur, quamuis deueniat ad caſum, à quo non
poſſet incipere, niſi cõſtet de vera calumnia
*l. 1. §. intereſſe ff. ſi mul. vent. nom. in poſſ. mitt.
Menoch. de præſump. d. quæſt. 35. num. 36. &
37. Afflic. deciſ. 152. num. 4. Gratian. diſcep.
33. nu. 27. & ſeqq. ad 32.*

Vndè propterea ceſſat, & non iuridica
demonſtratur prætenſio, quod d. D. N. præ-
ſtet cautionem de illis reſtituendis, ſi ſuccum-
11 bat in cauſa, ad hancque cautionem Emi-
nentiſſimus illam compellere nõ debet, cùm
nulla competat reſtitutio *Surd. de aliment.
tit. 3. quæſt. 3.* in fine *Menoch. d. quæſt. 35. nu.
38. Gratian. diſcep. 33. nu. 30.* præcipuè cùm
agatur de expenſis officio Iudicis ſubmini-
ſtrandis, quicquid ſecùs eſſet ſi præſtarentur
12 ex conuentione & iure actionis, quo caſu
videretur neceſſaria cautio, vt per *Maur. de
fideiuſſ. part. 1. ſect. 3. cap. 8. per tot.* Et tunc
eſſet concipienda, vt reſtituat quatenus de iu-
re ad reſtitutionem teneri compertum fue-
rit, ideſt ſi de vera calumnia conſtiterit, & in
omnem caſum, quando eſt impoſſibile fide-
iuſſorem inuenire eſt in arbitrio Iudicis iu-
ratoriam cautionem admittere *Menoch. d.
quæſt. 35. nu. 38.* Immò ſi fuiſſet præſtita di-
cta cautio, & commiſſa ſtipulatio poterit con-
dici, & exceptione remoueri, cũ eſſet præ-
ſtita ex cauſa pro qua non debuit præſtari,
maximè in alimentis, & expenſis ſubmini-
ſtratis antè ſententiam, & vbi ceſſat calum-
nia, quicquid ſit de præſtitis, & ſubminiſtra-
tis vigore ſententiæ, pro quibus data eſſet
cautio; imputarentur tamen actori iſta ali-
13 menta, & expenſæ, quando pro ſe obtineret
ſententiam etiam pro fructibus rei contro-
uerſæ à die conteſtationis litis, prout regula-
riter fieri ſolet, quaſi tunc actor non debeat
duplicatos percipere fructus, nempè alimẽ-
ta, & fructus rei, vt declarat *Gratian. diſcept.
236. num. 38. & ſeqq.*

Benè verum eſt quòd alimenta præterita
14 ſolo Iudicis officio, & non iure actionis de-
bita, non poſſunt prætendi *Duen. d. reg. 365.
fall. 7. Menoch. d. quæſt. 35. nu. 31.* niſi ipſe il-
lorum conſequendorũ, & ſi ob moram par-
15 tis tali occaſione contractum fuerit debitũ,
quò caſu non ſolum ipſi alimentato compe-
teret actio pro illis conſequendis, ſed etiam
ei, qui tali de cauſa pecuniam, vel aliud ſub-
miniſtrauit *Afflic. deciſ. 10. nu. 4* & latè *Gra-
tian. diſcep. 60. nu. 21. & ſeqq.*

Sicut nec pariter videntur prætendi poſſe
16 contra tertios poſſeſſores, cùm alimenta ad
inſtar legitimæ, quæ loco illorũ ſuccedit, re-
gulariter non habeant hyppothecam, niſi
fuerint legata, latè *Gratian. diſcep. 366. per
tot.* vel niſi venirent acceſſoriè ad dotem, &
non ſit quid imputetur mulieri circa illius
exactionem, quia tunc haberent eandem hy-
17 pothecam, & priuilegia, etiam ſoluto matri-
monio, peterentur iure actionis, deberentur
pro tempore præterito, & poſſent peti con-
tra tertios poſſeſſores in ipſo iuditio vniuer-
ſali dotis, vt benè explicat idem *Gratian. di-
ſcep. 634. per tot.*

An autem alimenta debeantur extrà do-
mum eius, qui tenetur alere, ſi ſe offerat pa-
ratum illa domi ſuæ, & ad propriam menſam
præſtare, vbi cum minori impenſa, & incom-
18 modo ſubminiſtrantur, quàm extra domum,
dic quod regulariter extrà domum non de-
bentur, ſicut nec inuito eo, cui debentur, vt
puta filio poſſent extra domum ſubminiſtra-
ri, cum nimis dura, & acerba reputetur ſepa-
ratio talium perſonarum *Bart. in l. Caio §.
Imper. ff. de aliment. & cib. leg. Menoch. de
arbitr.*

arbitr. caſ. 168. nu. 12. & caſ. 170. nu. 8. &c. Magon. deciſ. Flor. 113. Gratian. diſcep. 562. nu. 54. &c.

Ex rationabili tamen, & iuſta cauſa, putà
propter ſæuitiam, malos mores, & ſimilia
19 poteſt, & debet Iudex interdum ſubmini-
ſtrari facere alimenta extrà domum *Magon.*
d. deciſ. 113. & latiùs videndus *Menoch. de*
arbitr. d. caſ. 170. nu. 12. & ſeqq. ad 20. quo
caſu illorum taxatio debet fieri ſolùm habi-
20 to reſpectu ad illam quantitatem, & impen-
ſam, quam obligatus alere impenſurus eſſet
in domo propria ſubminiſtrando, & non vl-
trà pulcrè *Duran. deciſ. 148. per tot. vbi etiam*
nu. 6. & 7. quod ſub nomine alimentorum
veniunt habitatio, & medicinæ, cùm eorum
21 appellatione veniant omnia ad vitam ſuſti-
nendam neceſſaria *l. legatis alimentis 6. ff. de*
alimen. & cib. leg. de quo tamen vidend. *Me-*
noch. d. caſ. 170. nu. 28. et ſeqq. ad finem vbi
intelligit hoc procedere quando ſumus in
fauorabilibus ipſis alimentis, ſecùs autem in
odioſis, & præiudicialibus illis, vt quando
tractaretur dè illorum remiſſione, & tranſa-
ctione, quia tunc nõ fit tàm ampla interpre-
tatio, vt ibi per eum, &c.

SVMMARIVM
In Caput LXXXVII.

1 *Res litigioſa non poteſt alienari ſinè nullitate.*

2 *Executio poteſt fieri contra rem litigioſam alienatam ſinè alio proceſſu.*

3 *Res, vel actio quando dicatur effecta litigioſa num. ſeqq.*

7 *Res litigioſa poteſt alienari cum vniuerſitate bonorum.*

9 *Res litigioſa poteſt pro cõſtitutione, vel reſtitutione dotis alienari, vel ex alÿs cauſis n. 10.*

11 *Donare eſt perdere, & nemo præſumitur ſuum iactare.*

Mulierum genus auariſſimum.

12 *Fatuitas potius quàm donatio præſumitur.*

13 *Contractus ſinè cauſa non ſubſiſtit.*

14 *Statutum quando dicatur inductum ob publicam vtilitatem.*

15 *Statutum loci contractus eſt ſeruandum, & in iudicando attendendum.*

16 *Statutum quando dicatur inducere formam.*

17 *Dictio niſi, conditionem, et formam importat.*

18 *Oratio negatiua magis afficit, et fortius prohibet.*

19 *Verba* nõ poſſint, nec valeãt, *denotant neceſſitatem, et omnẽ potentiã ab actu excludunt.*

20 *Forma non ſeruata, nec naturalis, nec ciuilis oritur obligatio.*

21 *Dictio* ſi, *et ablatiuus abſolutus conditionem, et formam important.*

22 *Forma à ſtatuto inducta eſt ſeruanda in quacunque donatione.*

23 *Solemnitas ſtatuti eſt neceſſaria, etiam ſi mulier contrahat cum Clerico, altera muliere, vel minore, ſiuè cum ſancto viro.*

24 *Donatio facta Clerico eſt nulla.*

Clerici ab emendis litigÿs, à cupiditate, & auaritia, & ab omni alia negotiatione abſtinere debent.

25 *Solemnitas ſtatuti an ſit neceſſaria in contractu vtili, & non damnoſo.*

26 *Læſio qualiter poſſit conſiderari etiam in donatione per modum conjecturæ.*

27 *Læſio conſiderari poteſt in donatione correſpectiua, & ex alÿs cauſis.*

28 *Donatio quando dicatur ob cauſam nu. 29.*

30 *Decretum Iudicis qualiter debeat eſſe ſcriptũ, & inſtantibus partibus interpoſitum.*

31 *Decretum qualiter cum cognitione cauſæ interponi debeat.*

32 *Contractus eſt nullus non obſtante decreto, quando conſtat de læſione.*

33 *Decretum Iudicis in donationibus tanquàm ſinè cauſa nihil operatur.*

34 *Mulier quò ad fragilitatem conſilÿ æquiparatur minori.*

35 *Decretum vigore ſtatuti interpoſitum alios defectus non ſupplet.*

36 *Decretum Iudicis non iuriſperitis nullam iuſtitiæ præſumptionem habet.*

37 *Iudex indebitè decretum ſuum interponens quas pœnas incurrat vltrà damna, & intereſſe, ad quæ remanet obligatus.*

38 *Forma à ſtatuto inducta non poteſt renunciari etiam expreſsè cum iuramento.*

39 *Non debet eſſe maior virtus taciti quã expreſſi.*

40 *Iuramentum ſuper contractu ipſo iure nullo nihil operatur.*

41 *Contractus quando dicatur ipſo iure nullus.*

42 *Iuramentum vnicum niſi ampliſſimum non poteſt plures defectus ſupplere.*

43 *Iuramentum non extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatum, nec operari debet vltrà mentem contrahentium, &c.*

Do-

Digitized by Google

DOnatio bonorum facta per Dominas Frã-
ciſcam, & Eliſabeth Sorores de Plateis
de Mutiliana ad fauorem R. D. Annibalis
Garaunij de dicto loco pendente lite ſuper
proprietate eorumdem bonorum inter eaſ-
dem ex vna parte, & Dominos Vincentiũ,
& Ioannem Baptiſtam fratres de Penſerijs,
ac olim Dominã Eliſabeth de Violanis vſu-
fructuariam hæreditatis, & bonorum quon-
dam Vincentij de Plateis illius viri ex altera
parte, modicam diſputandi præbet anſam,
cùm ipſis volentibus ſit nulla ipſo iure pro-
pter vitium litigioſi, quod contrahitur quan-
do fuit intentata actio realis, ità vt res de qua
1 mota fuit lis, vel controuerſia non poſſit alie-
nari, nec donari abſque vitio nullitatis iuxtà
*tex. in l. lite pendente, & auth. litigioſa C. de
litig. Vrſil. ad Afflic. deciſ. 331. n. 1. Gratian.
diſcep. forenſ. cap. 781. nu. 17. Duran. deciſ.*
281. *num.* 1. & ſi fuerit de facto alienata po-
teſt fieri executio contrà acquirentem ſinè
2 alio proceſſu, præcipuè quando acquirens
fuit doli particeps *Capyc. deciſ.* 128. *per tot.
Gratian. diſcep.* 502. *num.* 18. *& Duran. d. de-
ciſ.* 281. *nu.* 2. Quando autem res, vel actio
3 dicatur effici litigioſa ad effectum prædictũ
*Pract. Papp. libel. act. real. gloſ. veris, & legi-
timis num. 59. cum Add. Bart. in l. 1. §. fin. ff.
de litig.* & latè *Rot. in Bononien. tranſactionis
14. Nouembris 1636. coram Veroſpio in Nouiſſ.
part. 7. deciſ. 172. nu. 4. & per tot. Duran de-
ciſ. 364. nu. 8. & ſeqq.*

Et quòd res efficiatur litigioſa non ſolum
4 per citationem, & litis conteſtationem, ſed
etiam propter ſolum timorem litis mouen-
dæ *Vrſil. ad Afflic. deciſ.* 294. *nu.* 3.

Non tamen vitium litigioſi induceretur
5 ſtante lite calumnioſa *Put. deciſ. 245. num. 3.
lib. 2. Gratian. diſcep. 535. num. 9. &c.* Nec
attenditur in actione perſonali, vel quando
6 citatio, ſiuè ſententia fuit nulla, idem *Gratian.
d. cap. 535. nu. 13. & cap. 531. n. 60. & ſeqq.
Rot. in d. Bononien. tranſactionis corã Veroſpio
num. 5. & ſeqq.* vbi ampliat, licèt agatur de
bonis, & lis iniuſta habetur pro non lite, &
non facit rem litigioſam *Gratian. diſcep.* 780.
nu. 7. &c.

Nec etiam attenderetur vitium litigioſi, ſi
alienatio eſſet de omnibus bonis, quaſi res li-
7 tigioſæ poſſint alienari cum vniuerſitate bo-
norum *Cæpol. caut. 191. in fine Gratian. diſcep.
781. num. 22. & latè Rot. in d. Bononien. tran-
ſactionis num. 21. & ſeqq. vbi etiam num. 16.*
videtur tenere, quod vitium litigioſi ad effe-
ctum prohibitæ alienationis non inducatur
ex parte actoris, ſed tantùm ex parte rei, &c.
8 Et an perempta inſtantia ſuper lite mota res
amplius dicatur litigioſa *Vrſil. ad Afflic. deciſ.
366. nu. 8.*

Sicut etiam non obſtãte vitio litigioſi, res
litigioſa poſſet alienari ex cauſa reſtitutionis,
9 vel conſtitutionis dotis, prout etiam ex cauſa
legati, tranſactionis, & diuiſionis ratione
publicæ vtilitatis *l. fin. in fine C. de litig.* ità vt
iſtis caſibus ſinè nouo proceſſu, & non cita-
to acquirente ſententia lata contra alienan-
tem (cum quo tamen non obſtante ceſſione
lis eſt proſequenda) non poſſit executioni
demandari contra huiuſmodi acquirentem,
vt per *Duran. deciſ. 281. nu. 3. & ſeqq.* Vel
10 etiam poteſt iuſſu, & licentia Iudicis aliena-
ri ſubſiſtente aliqua iuſta cauſa, vt putà ſi res
ſit tempore peritura, vel ſimili de cauſa *Cæ-
pol. caut.* 191.

Ac etiam redditur nulla ſupradicta dona-
tio ob non adhibitum conſenſum, & licen-
tiam duorum proximiorum conſanguineo-
rum, iuxtà formam ſtatuti de quo infrà, &c.
donare enim eſt perdere *l. cum de indebito ff.
11 de probat.* & nemo præſumitur ſuum volun-
tariè iactare, maximè mulieres, quarum ge-
nus reputatur auariſſimum, & ideò non eſt
præſumendum quod faciant contra ſui ſe-
xus naturam, niſi ſint ſeductæ, & per errorẽ
12 deceptæ, cùm potius fatuitas, quàm donatio
præſumatur *l. ſed ſi ego vbi gloſ. ad Vell. Me-
noch. de præſump. lib. 5. præſump. 3. num.* 114.
& facit *Afflic. deciſ. 69. num.* 2. tanto magis
nulla excogitabili cauſa donandi præexiſtẽ-
13 te, & contractus ſinè cauſa non ſubſiſtit
*Rom. conſ. 292. num. 3. & conſ. 373. num. 4.
Marſil. repet. Rub. ff. de fideiuſſ. num. 318. Ca-
ualer. deciſ. 257. num.* 7. quamuis in dona-
tionibus alia cauſa, quàm mera donantis li-
beralitas non attendatur, &c.

Iure igitur merito ad tollendas huiuſmo-
di malas præſumptiones, & propter publi-
14 cam vtilitatẽ principaliter, vt docet *Gratian.
diſcep. 691. num. 7.* fuit per ſtatuentes Muti-
lianæ prouiſum *Quod mulieres viduæ, ſiuè
virgines, (quales ſunt dictæ donatrices) non
valeant, nec poſſint aliquem contractum, et obli-
gationem facere, niſi interuenerit iuramentum
per eas corporaliter præſtitum, duorum proxi-
miorum*

miorum conſanguineorum conſenſus, & licentia, ac competentis Iudicis decretum, & ſi contraxerint non ſeruatis ſolemnitatibus prædictis, quod factum fuerit, intelligatur, & ſit ipſo iure nullum, nulliuſque roboris, & momenti prout expreſſè cantant verba Statuti, quod vigens in loco contractus erat omninò ſeruandum, & nunc in iudicando attendendum, cum ſimus in deciſorijs *Bart. in l. cunctos po-*
15 *pulos C. de ſum. Trin. & fid. Catol. latè Gratian. diſcep. forenſ. cap. 124. nu. 18. Picus ad Stat. Vrb. gloſ. 2. nu. 36.* Et cum referat ea,
16 quę in actus expeditione ſeruari debēt, non eſt dubium, quod formam inducit *DD. in l. hac conſultiſſima* per illum *tex. C. qui teſtam. fac. poſſ. Aſin. in prax.* §. 3. *cap. 36. & 37. fol. mihi 46. cum alijs per Fenzon. ad Stat. Vrb. cap. 68. nu. 19.* Stante præſertim diſpoſitione ne-
17 gatiuè concepta per illam aduerſatiuam *niſi*, idem importante, nempè formam *Dec. conſ. 532. nu. 2. Bart. in l. 1. nu. 10. ff. de condit. &*
18 *demonſtrat.* Immò negatiua oratio ſemper magis afficit, & fortius prohibet *Caſtr. in l. hoc genus ff. eod. Natt. conſ. 397. nu. 6.* & verba *non poſſint, nec valeant* hoc modo repetita
19 denotant præciſam neceſſitatem, ac omnem potentiam ab actu excludunt *Marant. cum alijs in l. is poteſt nu. 41. ff. de aquir. hard.*

Quæ forma dicitur omnino ſubſtantialis,
20 & eſt ad vnguem ſeruanda, itaut ea non adimpleta, nec naturalis, nec ciuilis oriatur obligatio *Surd. deciſ. 278. num. 8. 9. 18. & 19. Picus d. tract. gloſ. 11. per tot.* eoq; magis cum in fine eiuſdem Statuti legatur clauſula *ipſo iure* actus annullatiua, caſu quo aliter fieret *Bald. Imol. & alij in l. 1. ff. de lib. & poſth.* quos ſequitur *Genua de ſcrip. priuat. lib. 1. quaſt. 16. concl. 2. nu. 23. f. l. mihi 65.* maximè cum ſit
21 concepta per dictionem *ſi*, & per ablatiuum abſolutum, qui conditionem, quæ antè omnia impleri debet ſpecificè, & non per æquipollens importat, & eſt idem cum forma. *Bart. in d. l. 1. ff. de condit. & demonſtrat. l. à teſtatore ff. eod. l. euictiſ. ff. de euict. & Aſin.* §. *11. cap. 1. nu. 3.*

Et in terminis cuiuslibet donationis factę à muliere, ſiuè ſit donatio ſimplex, ſiuè re-
22 muneratoria, ſiuè ob cauſam, ſiuè reciproca, ſiuè tacita, & præſumpta, quòd ſit omninò nulla ſi nō fuerit ſeruata forma ſtatuti, tradit latè *Picus in d. tract. gloſ. 7. n. 16. & ſeqq. vſq; ad* 43. ex pluribus rationibus, & auctoritatibus quas ibidem adducit, &c.

Nec dubitari poteſt, prædictam concluſionem locum habere quamuis donatio ſit ad fauorem Clerici, in quo videtur ceſſare om-
23 nis ſuſpicio fraudis, cùm verius ſit ſiuè mulier contrahat cum Clerico, cum altera muliere, cum minore, ſiuè etiam cum ſancto viro, ſemper requiri formam, & ſolemnitatem à ſtatuto inductam, propter iura, & rationes, de quibus idem *Picus in allegat. gloſ. 7. num. 81. & ſeqq. & num.* 202. ſequitur *Fenzon. eod. tract. ad Stat. Vrb. cap. 152. num. 54. & ſeqq.*

Immò ex hoc ſolo fundamento, quòd Donatio ſit facta Clerico tanquam potentiori ratione fori, & magis priuilegiato, latior, & craſſior arguitur dolus, & fraus, atque nulli-
24 tas, quaſi proceſſerit ex fonte cupiditatis, & auaritiæ, a quibus, & omni alia negotiatione, maximeq; ab emendis litigijs plurimum deteſtandis Clerici omninò abſtinere debent, vt pulcrè tradit *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 826. num. 6. & ſeqq.*

Neque etiam pars aduerſa poſſet prætendere validitatem huiuſmodi donationis ex correſpectiua donation. facta ipſis donatricibus, quaſi verſemur in contractu illis vtili, & non damnoſo, quo caſu ſecundum multos non ſunt neceſſariæ ſolemnitates Statuti, vel quia verſemur in donatione ob cauſam, quæ æquiparatur contractui oneroſo; nam ſuppoſita non verificantur, cum dicta donatio fuerit, & ſit illis valdè pernicioſa, prout conſtat ex inſpectione tituli, ac deficientibus ſolemnitatibus vtilitas non præſumitur, ſed
25 potius dolus, & mala fides, immo nulla vtilitate attenta ſemper de neceſſitate eſſe adhibendam ſolemnitatem Statuti aliàs contractus ſit ipſo iure nullus ex pluribus, iuxta veriorem opinionem latè oſtendit *Gratian. diſcept. forenſ. cap. 27. in princ. & num. ſeqq.* vbi *num.* 10. concordando opiniones dicit contrariam procedere poſſe quādo ex parte mulierum nulla interueniſſet obligatio, ſed contractus totus eſſet abſolutè ad illarum fauorem, quia tunc cum ipſæ in nihilo obligentur, ſed ſibi alios obligent non releuat ſi ſolemnitates Statuti non obſeruentur, ſequitur *Picus d. gloſ. 7. nu. 18. & ſeqq.*

Et non obſtat quòd in actu vbi exercetur,
26 liberalitas non poſſit aliqua læſio conſiderari, quia iſtud non procedit, quando læſio

deducitur per modum coniecturæ ad præ-
ſumendum dolum, metum, & ſuggeſtionem
Magon. deciſ. Flor. 18. *nu.* 4. Sicuti non pro-
cedit quando agitur de donatione correſpe-
ſpectiua facta reſpectu alicuius rei datæ, vel
27 remiſſę, quia iſtis caſibus conſideratur lęſio
etiam in donationibus, ſi plus fuerit dona-
tum, quam receptum, vel quando fuit dona-
ta res magni valoris, quam donans iuſto er-
rore ductus credebat eſſe modici valoris
Durand. deciſ. 121. *nu.* 21. 22. *&* 23. & facit
Odd. de reſtitut. in integ. quaſt. 58. *art.* 1. *nu.*
12. 14. 15. *& ſeqq.*

Neq; verſamur in donatione ob cauſam,
quæ tunc ſolum dicitur talis, quando ſubeſ-
28 ſet neceſſitas, ob quam ipſis teneretur dona-
re, vel fieret ad commodum donantis, quod
liberalitatem excluderet *Cranett. conſ.* 136.
nu. 2. *Caualer. deciſ.* 257. *num.* 8. tantum au-
tem abeſt, quòd neceſſitas donandi in caſu
prædicto adfuerit, vt nec etiam poſſit exco-
gitari aliqua cauſa impulſiua, quę ſecundum
aliquos faceret donationem ob cauſam, li-
29 cet non ad prædictum effectum, ad tradita
per *Michalor. tract. de fratr. prat.* 1. *cap.* 20. *nu.*
7. *& ſeqq.* ſed hæc omnia abſque dubio ceſ-
ſant in caſu noſtro, qua ſtatutum non ſe re-
ſtringit ad ſolum contractum donationis, ſed
generaliter loquitur de omni contractu, in
quo ex parte mulierum interueniat obliga-
tio, vndè quoquo modo nominetur, contra-
ctus, de quo agimus, ſemper remanet ſub
cenſura dicti ſtatuti, & applicantur rationes,
& auctoritates de quibus *Pie. & Gratian. in
loc. prox. cit.*

Decretum autem Iudicis, quod enuncia-
tiuè tantum legitur in inſtrumento donatio-
nis plures patitur defectus, nam non eſt diſ-
30 poſitiuè in ſcriptis redactum per Notarium,
nec interpoſitum inſtantibus prædictis Do-
natricibus prout requiritur; alias non re-
manet ſufficienter probatum, & per illud
non dicitur ſatisfactum formæ à ſtatuto in-
ductæ, vt per *Pie. d. tract. gloſ.* 21. *n.* 15. *& ſeqq.*

Secundò, quia non fuit adhibitum cum
cognitione cauſæ, probatis, & excuſſis cau-
31 ſis, (immò nec enunciatis) in ſcriptura ſe-
parata, prout neceſſe erat de iure *l. minorum,
C. de prad. minor.* maximèq; cum non inter-
uenerint conſanguinei, nec eorum loco cu-
rator, à quibus poſſit præſumi Iudicem fuiſ-
ſe ſaltem ſummariè informatum, nec alia de
quibus latè *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 153.
per tot. & cap. 409. *nu.* 30. *& ſeqq.* vbi etiam
num. 34. quod contractus eſt nullus non ob-
32 ſtante decreto, quando conſtat de læſione,
de qua non poteſt dubitari in caſu noſtro,
cum ſimus in contractu de ſui natura læſiuo,
& manifeſtè læſio appareat, &c.

Tertiò, quia decretum in donationibus
33 tanquam ſinè cauſa, & indebitè interpoſi-
tum nihil operatur *l. ab Agnato, & l. fin. ff. de
Curat. furioſ.* latè *Gratian. diſcept.* 233. *num.*
1. 5. *&* 10. *Rota coram Caualer. deciſ.* 257. *nu.*
9. *&* 10. & quamuis loquantur in minore,
tamen quò ad fragilitatem conſilij, propter
quam vltrà aliàs rationes cenſetur ſtatutum
34 requirere conſenſum, & licentiam conſan-
guineorum, mulier illi æquiparatur *Surd. de-
ciſ.* 62. *num.* 38. *& ſeqq.*

Quartò, & in omnem caſum, quòd hu-
iuſmodi decretum fuiſſet validum, quod ex
prædictis non eſt firmandum, cum ſtatutum
35 illud requirat pro forma, non poſſet aliquid
aliud operari pręter dictā formā in hac par-
te, & non in alijs partibus, ſupplendo pręſen-
tiam, & licentiā cōſanguineorū, vltrà dictum
decretum neceſſariam *Gratian. diſcep. forenſ.
cap.* 483. *nu.* 12. *&* 13. maximè cum ſimus
in decreto Iudicis non Iuriſperiti, quo caſu
36 ceſſat omnis bona præſumptio pro decre-
to, & illius iuſtitia idem *Gratian. cap.* 13. *nu.*
6. *& cap.* 153. *nu.* 20. *Menoch. de præſump. lib.*
2. *præſump.* 75. *num.* 42. *& ſeqq.* Si enim ille
Iudex fuiſſet legum peritus certè non inter-
poſuiſſet tale decretum, nè vltrà amiſſionem
37 dignitatum, & bonorum publicationem,
quam pateretur de iuris rigore, iuxtà *tex. &
gloſ. in l. iubemus*, § *his quoque C. de Sacroſ.
Eccleſ.* ipſe remanſiſſet obligatus ſubſidiaria
actione pro omnibus damnis, & intereſſe, vt
in *ff. & C. de Magiſtrat. conuen. Simoncell. de
decret. lib.* 1. *tit.* 1. *nu.* 12. cum alijs per *Pie.
d. gloſ.* 21. *nu.* 44. *&* 45.

Neque iuramentum in dicta donatione
appoſitum poteſt ſupplere conſenſum, & li-
centiam proximiorum, primò quia ſicuti hu-
iuſmodi formæ ſtatuariæ cum clauſula an-
38 nullatiua non potuiſſet expreſsè renunciari
cum iuramento *Oſaſch. deciſ.* 127. *num.* 22.
cum multis alijs per *Gratian. d. cap.* 691. *nu.*
7. *&* 8. Ità nec tacitè per dictæ formæ omiſ-
ſionem, nè ità facilè reddatur euadere diſpo-
39 ſitionem ſtatuti, & nè ſit maior virtus taciti,
quàm

quàm expreſſi, contra *tex. in l. cum quid, vbi DD. ff. ſi cert. pet.*

Secundò, quia iuramentum appoſitum
ſuper contractu ipſo iure nullo nihil opera-
tur, cum natura iuramenti ſit addere tantum
robur, & non ſubſtantiam actui, ac ſublato
40 contractu principali ipſum quoque tollitur,
nec probatur interueniſſe per contractum
nullum, cui in nihilo fides adhibetur *cap. quanto de iureiur. Gail. obſer. 59. nu. 5. lib. 2. Bart. in l. ſi quis pro eo ff. de fideiuſſ. Gratian. diſcep. 824. nu. 25.*

Quod autē ſimus in cōtractu ipſo iure nul-
41 lo patet ex geminatis verbis ſtatuti ſupra re-
latis, quæ dicuntur latæ ſentētiæ, & inducunt
nullitatem ipſo iure, vt benè ponderat, &
declarat *Gratian. d. cap. 691. nu. 2. &c.*

Tertiò, quia cum idem iuramentum re-
quiratur corporaliter præſtitum pro forma
in eodem ſtatuto vltrà alias ſolemnitates, nō
poteſt aliud operari, vt dictum eſt de decre-
42 to, & generale eſt, quod iuramentum vni-
cum, niſi ſit ampliſſimis verbis conceptum
non poteſt plures defectus ſupplere, ſed v-
num tantum, & quando plures defectus eſ-
ſent ſanandi vigore iuramenti, eſſent neceſſa-
ria plura iuramenta ſpecialia, quò ad om-
nes defectus ſingillatim ſanandos *Gail. obſer. 42. nu. 11. lib. 2. Surd. deciſ. 154. nu. 12. & Gratian. diſcep. 27. nu. 37. & 38.* Nè etiam
contingat contra, regulas iuris, iuramentum
43 extendi ad ea, de quibus nō fuit cogitatum,
& operari vltrà mentem contrahentium *l. fin. C. de non num. pec. Bart. in l. 4 §. quæſitum ff. ſi quis caut. &c.* cum alijs per *Michalor. de fratr. part. 3. cap. 41. nu. 35. & 36. &c.*

SVMMARIVM In Caput LXXXVIII.

1 *SEntentia lata poſt peremptam inſtantiam ſtatuti, quando ſit nulla.*
2 *Iudex quando poſſit elapſa inſtantia ſententiam validam proferre.*
3 *Statutum dirigens verba in Iudicem, qualiter duo iubere dicatur.*
4 *Actus contra legem pœnalem geſtus non eſt nullus.*
5 *Cauſa ſemper terminari debet ſaltem intra tempus à iure communi præfixum.*
6 *Statutum loci particularis, & non Ciuitatis dominantis eſt attendendum.*
7 *Statutum Florentinum prohibet appellationem, & nullitatem in cauſis centum librarum, & abindè infrà.*
8 *Appellatione prohibita, non cenſetur prohibita allegatio nullitatis.*
9 *Sententia nulla debet confirmari ſtante bono iure.*
10 *Nullitates non attenduntur, vbi ius redditur per Notarios.*
11 *Sententia iuſta, licèt nulla, debet confirmari.*
12 *Sententia nulla quando poſſit per aliam validā confirmari &c.*
13 *Sententia poteſt proferri non obſtante peremptione inſtantiæ, quando ſumus in confeſſis.*

SEntentia lata per D. Prætorem Galeatæ ad
fauorem R. D. Petri Matthæi non poteſt di-
ci nulla, ex eo, quod lata fuerit poſt perem-
ptam inſtantiam, quia quicquid dici poteſt,
vbi ſtatutum inducendo inſtantias cauſarum
dirigeret verba in iuriſdictionem, vel præfi-
geret tempus Iuriſdictioni, ſiuè cauſæ, & in-
ſtantiæ, quibus caſibus cum iuriſdictio ad
tempus conceſſa poſt illud tempus cenſeatur
1 denegata, quandocunque feratur ſententia,
elapſo illo termino, quo cauſa erat termi-
nanda eſſet ipſo iure nulla, quaſi eo tempo
ris lapſu mandatum iuriſdictionis euanueri *l. 2. §. ſi iudex, ff. de iud. Aſin. in prax. §. 2. cap. 1. in fine, Pract. Papp. for. ſent. deff. gloſ. 1. nu. 36. Marant. part. 4. diſtinct. 16. per tot. Scacc. de appell. quæſt. 15. nu. 288.*

Tamen cum in caſu noſtro Statutum Ga-
leatæ non præfigat tēpus inſtantiæ, nec Iuriſ-
dictioni, ſed tantum dirigat verba in Iudicem
mandando illi ſub pœna librarum viginti-
quinque cauſas intrà certa tempora expedi-
re, & ſimus in iudice ordinario, quicquid eſ-
2 ſet in delegato, certū eſt, quod etiam poſt la-
pſum tēpus aſſignatū durat illius Iuriſdictio,
& cauſa extincta dici non poteſt, vndè Iudex
elapſo etiam huiuſmodi tempore potuit ſen-
tentiam proferre *Corn. conſ. 49. num. 16. lib. 2. Cin. Bald. Ang. & alij in l. properandum in princ. C. de Iud. Aſin. in prax. §. 2. cap. 2. nu. 2. Pract. Pap. & Marant. in loc. ſup. cit. ſequitur Scacc. de appell. d. quæſt. 15. nu. 288.*

Statutum enim dum dirigit verba in iudi-
cem videtur duo imperare, vnum ſcilicet Iu-
dici cauſam expediendam comittendo, al-
terum, vt intrà illud tempus præfixum, & de-

terminatum expediat, ſi autem Iudex alte-
rum præceptum contempſit non expedien-
do cauſam intrà tempus aſſignatum, non de-
3 buit inconuenientia multiplicare omitten-
do etiam cauſam expedire, ſed illam omni-
no per ſententiam terminare debuit, & po-
tuit ſinè vitio nullitatis, licet ex omiſſione
primi præcepti in pęnam inciderit *Corn. d. conſ. 49. Caſtr. in conſ. 184. lib. 1. Alex. conſ. 72. 71. et 24. lib. 6. et conſ. 24. lib. 4. Dec. conſ. 500. lib. 4.* Nam actus contra legem pęna-
4 lem geſtus non eſt nullus *Bald. in l. ait Prætor §. ff. de dam. infect.* cum alijs pluribus quos
refert, & ſequitur, ac de communi teſtatur
Afin. in d. §. 2. cap. 2. per tot. vbi *nu.* 4. intel-
ligit dumodò, prout in caſu noſtro, cauſa in-
5 tra tempus, & inſtantiam iuris communis fue-
rit expedita, & idem circa prædicta ſequi-
tur *Pract. Pap. & Marant. in loc. ſup. cit. Scacc. d. quæſt. 15. num. 288.*

Neque obſtat quod Statutum Florenti-
num præfigat tempus inſtantiæ, & Iuriſdi-
ctioni, non ipſi Iudici tantum, & ſic attenta
illius diſpoſitione ſententiam eſſe ipſo iure
nullam iuxta ſuperius firmata; Quia in ca-
ſu noſtro ſeruari, & attendi debet præfatum
Statutum Galeatæ, non autem Statutum Flo-
rentiæ, quod non debet attendi in locis par-
ticularibus ſtatus, vbi adſunt ſtatuta particu-
laria diſponentia de caſu, de quo quæritur,
6 quamuis talia ſtatuta eſſent inuicem com-
patibilia, cum vnuſquiſque locus proprijs
ſtatutis ſit regendus non autem Ciuitatis do-
minantis, niſi in ſubſidium deficiente ſtatuto
loci ipſius particularis *Bart. in l. omnes popu-
li ff. de inſt. & iur. Gratian. diſcep. 474. nu. 2. Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 18. nu. 76. & ſeqq. Rot. in Nouiſſ. par. 6. decіſ. 145. n. 28*

Præterea ſi iuxta cenſuram, & diſpoſitio-
nem Statuti Florentini iudicare volumus in
dicta cauſa, prout neceſſe eſt in caſibus non
diſpoſitis à Statuto loci particularis, vtique
fatendum eſt, quod cum ageretur de modi-
7 ca ſumma non erat licita appellatio, nec
nullitatis allegatio, vt expreſsè diſponit Sta-
tutum Florentinum libr. 2. Rubr. 4. vbi in
cauſis centum librarum, & ab inde infrà
prohibetur appellatio, nullitatis dictio,
& omne aliud remedium, quo ſententiæ
contradici poſſit, ex quibus verbis non
poteſt negari non eſſe prohibitam allegatio-
nem nullitatis ſententiæ, quicquid aliàs ap-
pellatione tantum ſimpliciter prohibita poſ-
8 ſit de nullitate dici, cum appellatio, & nul-
litas ſint diuerſa *Pract. Pap. for. appell. ab in-
terlot. gloſ. 1. Gratian. diſcep. 74. nu. 2. 3. & 4.*

Et vbicunque conſtat de bono iure, prout
in caſu noſtro euidenter apparet de credito
dicti R. D. Petri Matthæi, ſententia etiam nul-
la defectu iuriſdictionis, qualis eſſet perem-
9 ptio inſtantiæ, ſi ipſi Iuriſdictioni eſſet præfi-
xum tempus, deberet à Iudice nullitatis, &
appellationis omninò confirmari *Alex. conſ. 67. lib. 6. Vant. de nullit. tit. vlt. nu. 131. vbi de communi*, & ita ſeruari debere per Iudices
concludit idem *Alex. conſ. 181. num. 15. lib. 6. Menoch. conſ. 361. nu. 35. lib. 4.* prout re-
fert, & ſequitur *Gratian. diſcep. 266. num. 4.*
& idem tenet *Magon. decіſ. Luc. 92. num. 33.*
præſertim cum dicta ſententia lata fuerit per
Iudicem, Notarium, & Iuriſperitum, quia
vbi ius dicitur per Notarios, vt contingit
10 coram Vicarijs, & Poteſtatibus Terrarum
in Statu Sereniſſimi Magni Ducis, apices iu-
ris non curantur, nec nullitates ab eis commiſ-
ſæ ſunt attendendæ, ſed tantùm bonum ius
litigantium *Alex. conſ. 61. nu. 11. lib. 2. Iaſ. in l. 1. nu. 6. de off. aſſeſſ.* cum alijs per *Gratian.*
11 *diſcep. 358. num. 17.* Et quòd ſententia iuſta,
licèt ſit nulla, poſſit confirmari per Iudicem
appellationis, relato eodem *Alex. d. conſ. 67.*
firmauit *Rot. diuerſ. part. 3. lib. 3. decіſ. 129. nu. 2. idem Gratian. diſcep. 734. n. 55. Magon. decіſ. Luc. 25. nu. 45. vbi Add.* Et multa, quan-
12 dò ſententia nulla poſſit per aliam validam
confirmari, tradit idem *Gratian. diſcep. 950. nu. 27. & ſeqq. et decіſ. March. 144. n. 26. cit.*

Et circa prædicta ſciendum eſt etiam,
quòd vbi conſtat de debito ex confeſſione
partis, poteſt quandocunque per Iudicem
ferri ſententia tanquam ſuper notorio, non
13 obſtante peremptione inſtantiæ, cum con-
feſſus habeatur pro condemnato, & partes
Iudicis in confeſſum nō ſint niſi in exequen-
do *Hipolit. ſing. 201. Franc. decіſ. 653. nu. 2. Marant. in prax. part. 5. nu. 60.*

SVMMARIVM.
In Caput LXXXIX.

1 *HAereditas non adita, non tranſmittitur.*
2 *Hæreditas quādo dicatur delata n. 10. et ſeqq.*

3 *Ha-*

3 *Hæreditas an exiſtente aliquo impedimento adeundi dicatur delata num. ſeqq.*

4 *Tranſmiſſio quid ſit.*

Impeditus adire ſi fuerit inſtitutus habetur pro non ſcripto.

5 *Quid in impedimento adeundi de facto.*

6 *Infans, cui ſit hæreditas delata, an eam tranſmittat num. 17. et num. 31.*

7 *Infans habetur pro abſente, et equiparatur dormienti.*

8 *Hæreditas vt poſſit adiri, quæ requirantur.*

9 *Pecunia vox latè ſumpta, quid ſignificet, et quid strictè.*

12 *Hæreditas non dicitur delata pendente conditione nu. 49. et ſeqq.*

13 *Lex ex actu conditionali nullum producit effectum.*

14 *Ex actu nullo nullus reſultat iuris effectus.*

15 *Impedimentum ignorantiæ, non impedit operationem legis.*

16 *Hæreditas dicitur delata, quando impedimento poteſt occurri per interpoſitam perſonam.*

17 *Hæreditas infanti delata per quos eius nomine poſſit adiri.*

18 *Pater retinendo dotem maternam, an dicatur nomine filij adire.*

19 *Hæreditas pupillo delata, per quos eius nomine poſſit adiri.*

Pupillus hæreditatem non aditam, non poteſt tranſmittere.

20 *Hæreditas minori delata, quomodo poſſit adiri.*

Minor tranſmittit ad hæredes beneficium restitutionis in integrum nu 33.

21 *Hæreditas an dicatur adita per habitationem domus, vel ingreſſum fundi.*

22 *Priuatus factione paſſiua teſtamenti non poteſt per interpoſitam perſonam fieri hæres, nec ei dicitur delata hæreditas.*

23 *Verba ſtatutorum ſunt propriè, et ſtrictè intelligenda.*

24 *Hæreditas infanti, vel aliter impedito an dicatur propriè delata, vt habeat locum Statutũ quod hæreditas delata & nõ adita tranſmittatur, Contrarium nu. 25. & 26.*

27 *Tranſmiſſio qualiter fiat ratione ſuitatis, ſanguinis, & iuris deliberandi.*

28 *Tranſmiſſio ratione ſuitatis fit cum beneſitio abſtinendi.*

29 *Tranſmiſſio ſuitatis fit in extraneos etiam in præiuditium exiſtẽtium in pari gradu n. 42.*

30 *Tranſmiſſio ſanguinis quanam ſit, & iuris deliberandi nu. 32.*

33 *Minor, qui mortuus eſt ſine aditione tranſmittit in hæredes beneſitium reſtitutionis in integrum aduerſus lapſum temporis adeundi nu. 20.*

34 *Extenſio intelligitur ſecundum terminos iuris extenſi.*

35 *Deſcendentes tranſmittunt hæreditatẽ aſcendentium, etiam ſi ignorauerint.*

36 *Tranſmiſſio qualiter fiat vigore Statuti Florentini.*

37 *Hæreditas ſemel repudiata, an poſſit amplius adiri, & quid in filio nu. 38. & 39.*

40 *Filius licet abſtineat, ſi per interpoſitam perſonam emat bona patris efficitur illius hæres ſimpliciter.*

41 *Tranſmiſſio dotis maternæ qualiter fiat vigore Statuti Florentini.*

43 *Hæreditas deſcendentis delata aſcendenti, & ab eo non addita, an tranſmittatur.*

44 *Legitima, & eius ſupplementum qualiter tranſmittatur, & nu. 45.*

46 *Legitima non poteſt in præiuditium creditorum per filium repudiari.*

47 *Hæreditas, & legatum an poſſit repudiari in præiuditium creditorum.*

48 *Hæreditas delata bannito qualiter poſsit in præiuditium fiſci repudiari, & quare non ſpectet ad fiſcum, etiam quò ad legitimam.*

49 *Conditio omninò caſura, & euentura non impedit tranſmiſsionem.*

50 *Hæres quando poſsit ante euentum conditionis hæreditatem adire, et tranſmittere.*

51 *Hæres poteſt pendente conditione agnoſcere bonorum poſſeſsionem de iure prætorio.*

STatuto Mutilianæ lib. 2. Rub. 40. ac in alijs plerìſque locis cautur, quòd hæreditas delata cuique etiam ignoranti, ſiuè ex teſtamento, ſiuè ab inteſtato licet nondùm adita tranſmittatur ad hæredes decedentis, ac idem ſeruari debere in fideicommiſſo, legato, donatione, ac alia quacumq; vltima voluntate, &c.

Quapropter non ſemel apud doctos dubitari vidi quando hæreditas dicatur pro-
priè delata, vt poſſit habere locum ſtatuta-
1 ria diſpoſitio, cùm aliàs de iure communi
hæreditas non adita non tranſmittatur, niſi
ratione ſuitatis *l. emancipata C. qui admitti l.*
3. §. acquirere ff. de bon. poſſ. Magon. deciſ. Flor.
2 *17. nu. 1.* Et dici delatam quando quis ade-
undo illam conſequi poteſt, aliàs ſecùs, eſt

tex.

Digitized by Google

tex. in l. delata 151. *ff. de verb. ſignif. Marant. in repet. l. is poteſt nu.* 16. *ff. de acq. hæred.* Vndè difficultas maior verſatur, an exiſtente aliquo impedimento adeundi in hærede, fideicommiſſario, vel legatario, poſſit hæredi-
3 tas dici delata, vel legatum, ſiuè fideicommiſſum delatum, ad hoc, vt ſit locus transmiſſioni, & quia impedimentum poteſt eſſe de iure, vel de facto, de iure, vt quia vocatus ad hæreditatem ſit ſpurius, hæreticus, vel aliter ſucceſſionis incapax, & de iſtis impedimentis non eſt differendum, cùm clarum ſit quod de iure impediti non poſſunt hæreditatem conſequi, nec ideò illam ad
4 ſuos hæredes tranſmittere, ex eo quia tranſmiſſio eſt ius adeundi, quod habebat moriens per *d. l. delata* 151. *ff. de verb. ſignif. Bolognet. in Rub. C. quando non pet. part. num.* 11. Et ſi tales fuerint inſtituti pro non ſcriptis habentur *l. ſi quis mihi* §. *ſi qui ff. de acq. hæred. & in l. eius qui* §. *fin. vbi gloſ. et Bart. ff. de teſtam. Marant. in l. is poteſt nu.* 106. *ff. de acq. hæred.* vbi quod tunc hæreditas ibit ad ſubſtitutum ſi adeſt, vel ad coniunctum, ſiuè ad venientes ab inteſtato iuxtà *l. vn.* §. 1. *C. de caduc. toll.*

Quando autem ſumus in impedimento adeundi de facto, videtur eodem modo dicendum, non poſſe dici delatam hæredita-
5 tem per *tex. in d. l. delata*, vbi dicitur delata, quando hæres adeundo illam conſequi poteſt, ergo ſi ſit impeditus etiam de facto non poteſt dici verè delata.

Sed huic reſſolutioni obſtat *tex. in l. licet, et l. ſi infanti C. de iur. delib.* vbi infanti, & ignoranti dicitur hæreditas delata, & tamen con-
6 ſtat in illis eſſe impedimentum adeundi, & quod ſi non adiuerint non poſſunt tranſmittere *d. l. ſi infanti* §. *fin verò Marant. in d. l. is poteſt nu.* 145. *et nu.* 263. *ff. de acq. hæred.* Infans enim habetur pro abſente, ac æqui-
7 paratur dormienti, & ignoranti *Montan. de tut. cap.* 29. *nu.* 18. & ideò dicitur impeditus de facto, nec vllum negotium per ſe gerere poteſt *Marant. loc. cit. et Montan. d. tract. cap.* 30. *nu.* 7. *etc.* Nam ad hoc, vt hæreditas poſſit adiri nouem requiſita ſunt neceſſaria, pri-
8 mò quod adire volens ſit homo liber, ſecundò paterfamilias, tertiò compos mentis, quartò maior 25. annis, quintò ſciat mortem illius, cui intendit ſuccedere, ſextò quod ſit delata, ſeptimò quod ſit validum teſtamentum ſi agatur ex teſtamento, octauò quod ſit proximior in gradu, nonò quòd ſciat an ab inteſtato, vel ex teſtamento ſuccedat, prout hæc omnia requiſita ſingillatim declarat *Marant. in d. l. is poteſt nu.* 104. *cum pluribus ſeqq.*

Pro vera igitur huius difficultatis reſſolutione eſt diſtinguendum, quod, aut iſtud verbum *delata* ſumitur in lata ſignificatione, aut in anguſta, & ſtricta, quemadmodum
9 ſumitur pecunia largè, & ſtrictè, vt largè ſumpta omnes res mobiles contineat, & quidem propriè *l. pecuniæ appellatione* 4. *ff. de verb. ſignif.* ſtrictè verò pecuniam numeratam tantum *Franc. Curt. Papp. tract. de ſequeſtr. num.* 1. *etc.* Sic etiam largè ſumendo dictum verbum *delata* dicetur hæreditas de-
10 lata quantum ad legis operationem etiam impeditis, qui ſint à lege vocati *Marant. in d. l. is poteſt nu.* 265. *ff. de acq. hæred.* ſtrictè verò, & cum effectu intelligendo dictum verbum *delata* tunc erit delata hæreditas, quando vocatus adire poteſt; vndè exiſten-
11 te aliquo impedimento in hac ſtricta ſignificatione non poterit dici delata ſi vocatus illam conſequi non poteſt non inſpecta qualitate impedimenti, ac ità intelligi poteſt *d. l. delata*, *vel ſecundum Marant. loc. cit. d. nu.* 265. *in fine*, quando non poteſt adiri, quia non ſit mortuus teſtator, vel nō ſit purificata conditio, & ſic de alijs impedimentis extrà perſonam hæredis, &c.

Sumendo itaq; largè huiuſmodi verbum *delata* pro delatione conſiſtente in ſola legis operatione dicendum eſt, quòd aut impedimentum adeundi oritur ex conditione
12 inſtitutioni, vel legato appoſita, & tunc nec in hac lata ſignificatione generaliter poterit dici delata hæreditas *gloſ. in d. l. delata* 151. *ff. de verb. ſignif l. is qui hæres* 13. *ff. de acq. hæred. l. ſed etſi de ſua* 34. §. 1. *ff. eod. l. ſi ità ſcriptum* 46 §. *ſi ſub conditione ff. de leg.* 2. *Gra-*
13 *tian. diſcep. forenſ. cap.* 140. *nu.* 27. quia lex ex actu conditionali pendente conditione nullum producit effectum *l. cedere diem* 213. *ff. verb. ſignif.* Aut oritur impedimentum ex parte teſtamenti, vt quia ſit nullum, & tunc nec pariter poterit dici delata hæreditas, vel
14 legatum, cùm ex actu nullo nullus reſultet iuris effectus *l. non dubium C. de legibus* Aut tandem adeſt impedimentum ex parte hæredis, quod contingere poteſt ratione igno-

ran-

rantiæ, vel alijs de cauſis; Si ratione igno-
rantiæ, illud non impedit operationem *legis*
15 *§. conditiones Inſtit. de verb. oblig.* & ſic hæ-
reditas erit delata etiam ignoranti quò ad
operationem legis; Si verò alijs de cauſis
quis reperiatur impeditus adire, ſi quidem
tale ſit impedimentum, cui poſſit occurri per
interpoſitam perſonam ſcilicèt tutoris, vel
16 Curatoris, & pariter dicetur delata hæredi-
tas, in quibus terminis loquitur *d. l. ſi infan-
ti C. de iur. delib. & ſimilia iura*, ſi enim in-
fans habet patrem, vel auum, illi poſſunt
eius nomine adire, ſicut eis deficientibus po-
17 teſt tutor, qui ſi neglexerint, & moriatur
infans hæreditatem non aditam non tranſ-
mittit niſi ad patrem ex priuilegio, *vt in d. l.
ſi infanti vbi DD. & latè Theſſaur. deciſ.* 88.
per tot. Marant. in d. l. is poteſt nu. 145. *Gra-
tian. diſcep. forenſ. cap.* 401. *nu.* 32. An verò
18 pater retinendo dotem maternam cenſea-
tur nomine filij infantis hæreditatem matris
adire, videtur affirmare *Gratian. diſcep. fo-
renſ. cap.* 627. *num.* 26. *& facit Magon. deciſ.
Flor.* 14. *in fine, & deciſ.* 148. *nu.* 11. Pupil-
lus autem maior ſeptennio cum conſenſu
19 patris, vel tutoris, vel ſi neutrum illorum
habet cum auctoritate Iudicis adire poteſt,
nam ſolus pater, vel tutor pro illo adire non
poſſunt, ac læſus habet reſtitutionem in in-
tegrum, & ſi non adiuerit, nec ad patrem,
vel alios tranſmittere poteſt *d. l. ſi infanti*,
& latè declarat *Marant. loc. cit. num.* 146. *&
ſeqq. Montan. de tut. cap.* 10. *nu.* 44. *cap.* 32.
reg. 9. *nu.* 273. *& cap.* 30. *nu.* 107. *ad* 134 *&
nu.* 162. vbi plura de hac materia. Et quo-
modo delata minori 25. annis ei acquiratur
traditide n *Marant. loc. cit. num.* 153. vbi
20 quod talis minor poteſt adire cum auctori-
tate patris, vel Curatoris, quos ſi non habet,
vel recuſent conſenſum præſtare, poteſt ex
ſe ipſo adire ſaluo ſemper beneficio reſtitu-
tionis in integrum, quod etiam ad hæredes
tranſmittit *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 78. *nu.*
22. *& cap.* 820. *num.* 20. Quando autem fuit
adita per tutorem, qualiter pupillus factus
maior dicatur aditionem ratificaſſe, vide
Gratian. diſcep. forenſ. cap. 711. *num* 54. *&c.*
21 Et an per habitationem domus paternæ
ſciente tutore dicatur adita hæreditas *Mon-
tan. de tut. cap.* 9. *nu.* 36. *&* 37. & an per in-
greſſum fundi vnà cum tutore, idem *Montan.
cap.* 30. *num.* 44. *etc.*

Quando autem non poteſt impedimento
occurri per interpoſitam perſonam, vt quia
hæres ſit damnatus ob aliquod delictum, ſi-
uè alio modo priuatus factione paſſiua te-
22 ſtamenti, & tunc per interpoſitam perſo-
nam non poteſt fieri hæres *l. neque per ſe hæ-
redes C. de hæred. inſtit.* & ità nec ei aliquo
modo poterit dici delata hæreditas, de quo
etiam infrà alia dicentur, &c.

23 Cùm igitur verba ſtatutorum in propria,
& ſtricta ſignificatione ſint accipienda *l.* 3.
*§. hæc verba vbi Bart. ff. de neg. geſt. cum ſi-
milibus*, præcipuè quando ſumus in corre-
ctorijs iuris communis, quo caſu nullam re-
cipiunt interpretationem, ſed propriè pro-
ut iacent debent intelligi *Magon. deciſ. Luc.*
6. *num.* 31. videbatur dicendum tunc ſolum
eſſe locum tranſmiſſioni vigore ſtatuti, quan-
do eſſemus in hæreditate propriè, & ſtrictè
delata, & quam quis adeundo conſequi po-
teſt, non autem quando agitur de delata hæ-
reditate, latè ſumpto delationis vocabulo,
iuxta caſus ſupra enumeratos, & ideò dela-
tam infanti, qui propter imbecillem eius
24 ætatem non poteſt adire, vel furioſo, qui
ob defectum iuditij pariter impeditur adire,
ſiuè ignoranti non poſſe ad illorum hæredes
tranſmitti, niſi ex potentia ſuitatis *Marant. d.
l. is poteſt num.* 263. *ff. de acq. hæred.* cùm hu-
iuſmodi perſonis non dicatur propriè, &
ſtrictè delata, ex eo quia adeundo per ſe il-
lam conſequi non poſſunt, & ideò ſtatutum
non procedere, vt tenet *Mattaſil. ſing.* 144.
quem ſequitur *Riminald. iun. in l.* 1. *C. qui ad-
mitti, etc.*

Contrarium tamen, nempè diſpoſitionē
ſtatuti procedere etiam in caſibus prædictis,
25 in quibus hæreditas dicitur largè delata per
legis operationem, firmant *Dec. Niger. Sap.*
& alij *in d. l.* 1. *C. qui admitti*, & eſt commu-
nis opinio, vt teſtatur *Alciat. et Rebuff. in d. l.
delata* 151 *ff. de verb. ſignif.* quæ opinio com-
munis eſt tenenda, ſicuti eam publicè do-
cendo amplexus eſt Excellentiſs. D. Fran-
ciſcus Barbadorius Præceptor meus colen-
diſsimus Bononiæ anno 1644. ad *d. l. C. qui
admitti*, Et ad hoc quænam dicatur propriè
26 hæreditas, vel bonorum poſſeſſio delata,
vltrà citatos videndi ſunt *Iaſ nu.* 4. *Cagnol.
nu.* 21. *Zuccard. nu.* 12. *Plaut. nu.* 1. *Bolognet.
nu.* 22. *Maſſin. num.* 128. *omnes in d. l.* 1. *qui
admitti, et Fachin. contr. iur. cap.* 37. *lib.* 13.

Pro

Sicut etiam tranſmiſſio dotis maternæ, li-
cèt non aditæ vigore Statuti Florentini fit in
quoſcunq; hæredes etiam extraneos filio-
rum, & deſcendentium licèt extarent filij
ex alio matrimonio, vt teſtatur idem *Ma-
gon. deciſ. Flor.* 148. *in prin.* Quæ quidem
tranſmiſſio ſtatutaria, etſi in dubio dicatur
irregularis, cùm ſit in tranſuerſales, & ex-
traneos, & non habeat locum in præiudi-
tium exiſtentis in pari gradu propter obſta-
culum maioris æquitatis, quæ eſt, vt filij ſu-
perſtites potiùs, quàm extranei habeant ma-
tris hæreditatem, tamen in caſu prædicto
42 cùm verba ſint clara Florentiæ, dicitur re-
gularis, & ordinaria, ſicut illa quæ fit ex po-
tentia ſuitatis, & ad inſtar illius habet locum
etiam in præiuditium exiſtentium in pari
gradu *Magon. d. deciſ.* 148. *nu.* 14. *& ſeqq.*

Tranſmiſſio tamen de iure communi non
haberet locum in hæreditate deſcendentis,
43 quæ delata aſcendentibus, & non adita ab
illis non tranſmittitur *Cranett. conſ.* 37. *nu.*
4. cum alijs per *Magon. deciſ. Flor.* 104. *nu.*
6. secùs autem ſtãte ſupradicto ſtatuto, quod
hæreditas delata, & non adita tranſmittatur
iuxtà ſuperius dicta, &c.

Legitima verò, vel eius ſupplementum
quamuis non fuerit agnita, nec in iuditium
44 deducta, trãſmittitur ad quoſcumq; hæredes
etiam extraneos, ſiue agatur de legitima de-
bita deſcendentibus, ſiuè de illa, quæ debe-
tur aſcendentibus *Gratian. diſcep. forenſ. cap.*
118. *nu.* 36. *cap.* 602. *per tot. cap.* 743. *num.*
1. vbi ampliat etiam ad Trebellianicam *cap.*
807. *num* 33 *& cap.* 448. *nu.* 21. *&c.* quem
ſequitur *Rot. in Nouiſs. part.* 6. *deciſ.* 160.
per tot vbi videnda, & *Magon. deciſ. Flor.* 10.
num. 12 *& ſeqq.* Quod intelligitur reiecto
45 omni onere appoſito, quamuis defunctus
tacuerit, & non petierit illud reici, idem *Gra-
tian. diſcep.* 594. *num.* 11. *&* 702. *num.* 18.
niſi fuiſſet acceptata cum onere, cuius po-
ſteà per hæredes acceptantis non poteſt pe-
ti reiectio, latè idem *Gratian. diſcep. forenſ.
cap* 983. *per tot.* Ità vt quodammodo videatur
etiam tranſmitti in creditores inuito filio,
cùm non poſſit in eorum præiuditium repu-
46 diari, & renunciari, vt latè per *Merlin. de le-
gitim lib.* 3. *tit.* 2. *quæſt.* 29. *per tot.* quicquid
contrarium videatur firmare *Gratian. diſcep.
forenſ. cap.* 882 *num.* 32. cuius opinio pro-
cedere poteſt reſpectu hæreditatis, vel lega-
47 ti, quæ repudiari poſſe videntur in præiudi-
tium cuiuslibet creditoris etiam hypotheca-
rij, licet in foro conſcientiæ grauiter pec-
cent, tàm ipſe debitor repudians, quàm ad-
uocati, & alij conſilium dantes, idem *Gra-
tian. diſcep. forenſ. cap.* 271. *per tot. cap.* 458.
num. 19. *& cap.* 132. *per tot.*

Hæreditas tamen delata bannito, ſiuè ex
teſtamẽto, ſiuè ab inteſtato, & nõ adita tem-
pore delicti, vel confiſcationis poteſt in præ-
48 iuditium fiſci repudiari, & tanquam ius fu-
turum non venit in confiſcatione, ità vt nec
fiſcus poſſit prætendere legitimam in bonis
paternis ex perſona talis banniti, quia talis
filius bannitus reputatur mortuus antè pa-
trem tempore banni *Paul. de Caſtr. conſ.*
212. *lib.* 2. & alij relati per *Cabal. reſol. crim.
caſ.* 264. *per tot.* vbi latè explicat hanc con-
cluſionem, & ſequitur *Gratian. diſcep. fo-
renſ. cap.* 271. *num.* 20. *cap.* 458. *nu.* 20. *&
cap.* 132. *num.* 12. *& ſeqq.* vbi vide, & *Ma-
rant. in d. l. is poteſt num.* 124. *in fine, &c.*

Et quamuis dictum fuerit ſupra, quod
pendente conditione non dicatur delata hæ-
49 reditas, nec ſit locus tranſmiſſioni, tamen
ſciendum eſt, quod ſi ſit omninò certum cõ-
ditionem eſſe caſuram, vt mortis alicuius,
non impeditur tranſmiſſio *Rot. in Nouiſs.
part.* 6. *deciſ.* 22. *num.* 47. ſicut etiam quan-
do eſt opinio communis, publica vox, & fa-
ma, quod conditio ſit omninò extitura in fa-
50 uorem hæredis, poteſt ſtatim hæres non
expectato conditionis euentu adire hæredi-
tatem, & eam ad ſuos hæredes tranſmittere,
licèt conditio nondum extiterit, dumodò
poſteà exiſtat *Marant. in d. l. is poteſt nu.* 325.
ff. de acq. hæred. Gratian. diſcep. forenſ. cap.
156. *nu.* 6. 7. *&* 8.

Ac non obſtante pendentia conditionis
poteſt hæres de iure prætorio agnoſcere bo-
51 norum poſſeſſionem, quid autem ex tali
agnitione conſequatur, tradit idem *Gratian.
diſcep. forenſ. cap.* 540. *num.* 28. *& ſeqq. &c.*

SVMMARIVM
In Caput XC.

1 *Legitima qualiter, & quibus debeatur ti-
tulo inſtitutionis ſiuè grauamine.*

2 *Legitima debetur etiam fœminis de iure com-
muni.*

3 *Legitima quanta ſit, & quomodo diuidenda.*
4 *Legitima debita nepotibus in bonis aui quanta ſit.*
5 *Legitima an poſſit tolli per ſtatutum num. 22.*
6 *Statutum excludens fœminas dotatas an, & quando intelligatur excludere tantùm ab hæreditate dotantis, vel aliorum num. 24.*
7 *Argumentum à contrario ſenſu valet ad interpretationem Statutorum.*
8 *Legitima an comprehendatur quando de illa non fuit facta ſpecialis mentio in ſtatuto nu. 17. & num. 26.*
9 *Filia quando non poſſit ſuccedere in bonis maternis ſtante ſtatuto.*
10 *Filia licèt excluſa à Statuto, vel per renunciationem, poteſt capere relicta in teſtamento, & quando acquirat ei, cui renunciauit num. 15.*
Renunciatio in dubio intelligitur tantum quòad ſucceſſionem ab inteſtato.
11 *Filia poteſt capere per donationem, licèt renunciauerit, vel ſit excluſa à Statuto.*
12 *Renunciatio eſt ſtricti iuris, & ſufficit ſi in aliquo verificetur.*
13 *Renunciatio de bonis paternis, & maternis qualiter non extendatur ad fraterna etiam ab illis prouenientia, & facta mentione alicuius fratris non extenditur ad bona aliorũ fratrum.*
14 *Renunciatio facta pluribus fratribus, cum pacto quod illis decedentibus poſſit ſuccedi, vno tantum decedente admittitur ſoror ad illius portionem.*
16 *Renunciatio ſi non ſortiatur effectum debent accepta reſtitui.*
17 *Fœmina ſimpliciter excluſa à ſucceſſione dicitur excluſa etiam à legitima.*
18 *Filia quando præſumatur dotata etiam de bonis maternis quando fuit dotata a fratre, vel tutore, & quid ſi fuerit dotata à patre nu. 19.*
20 *Pater declarando Filiam dotaſſe etiam de bonis maternis Filia remanet ab eis excluſa.*
21 *Frater dotando ſororem intelligitur facere animo compenſandi cum legato illi facto in teſtamento.*
23 *Statutum excluſiuum Fœminarum dicitur fauorabile, & quare.*
25 *Filia vigore Statuti Florentini eſt excluſa a bonis paternis, & maternis indiſtinctè.*
27 *Filia à patre dotata non poteſt dicere ſe incongruè dotatam numeris ſeqq.*
28 *Filia excluſa an debeat habere dotem æquiualentem legitimæ.*
29 *Pater poteſt maiorem dotem vni filiæ dare quàm alteri.*
30 *Frater tenetur æqualitatem dotis ſeruare inter ſorores.*
31 *Pater tenetur integram dotem primi matrimonij filiæ reſeruare.*
32 *Statutum excluſiuum fœminarum an procedat quò ad bona emphyteutica, & nu. 34.*
33 *Statutum excludens fœminas non cenſetur illas excludere à iure vigore contractus delato*
35 *Legitima debetur etiã ex bonis emphyteuticis.*
Empyteuſis qualiter poſſit alienari ab vltimo comprehenſo in inueſtitura.
36 *Conſuetudo alienandi emphyteuſim in præiuditium vocatorum quando valeat.*
37 *Statutum excluſiuum fœminarum, an comprehendat bona alibi ſita.*
38 *Filij ex primo matrimonio qualiter non excludant fœminas ex ſecundo nec è contra in bonis maternis.*
39 *Filia excluſa à ſucceſſione nõ cenſetur excluſa à lucro obueniente vigore l. hac edictali.*
40 *Renunciatio qualiter non extendatur vltrà cauſam expreſſam.*
41 *Renunciatio intelligitur facta contemplatione filiorum extantium, & rebus ſic ſtantibus, &c.*

LEgitima debetur filijs legitimis, & naturalibus, licèt emancipatis, ac etiam nepotibus parentibus de medio ſublatis hono-
1 rabili titulo inſtitutionis purè, ac ſinè aliquo grauamine, vt per *Merlin. tract. de legitima lib. 1. tit. 2. quæſt.* 1. cum aliquibus *quæſt. ſeqq. & Michalor. tract. de fratr. part. 1. cap. 33. nu. 12. & ſeqq. ad 57.* cum ſuis ampliat. & limitat. &c.

Quod quidem procedit, tàm in ſucceſſione patris, quàm matris, & tàm quò ad filios maſculos, quàm quò ad fœminas, quibus
2 ſublata omni ſexus differentia eodem modo ſicuti maſculis debetur *l. maximum vitium C. de lib. præt. Merlin. d. quæſt. 1. nu. 3. & 4. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 637. nu. 18. & 19.* quamuis iſtud quò ad fœminas ſit hodiè correctum per ſtatuta totius Italiæ, vt teſtatur *Merlin. loc. cit. &c.*

Atquè huiuſmodi legitima quando filij ſunt quatuor, vel pauciores eſt tertia pars bonorum, quæ remanent tempore mortis patris

patris deducto ære alieno, quando verò ſunt
3 vltrà quatuor, eſt ſemis, id eſt medietas dictorum bonorum tempore mortis exiſtentium, quæ diuiditur inter ipſos filios æqualiter, ità vt ſecundum eorum numerum vnuſquiſque capiat tertiam partem, ſiuè medietatem illius portionis, quam erat conſequuturus ab inteſtato ex ſucceſſione *Auth. Nouiſsima C. de inoff. teſtam. Pract. Pap. for. libel. hæred. ex teſtam. gloſ. ac etiam num. 24. cum Add. Michalor. de fratr. d. cap. 33. nu. 2. &c. Merlin. de legit. lib. 1. tit. 3. quæſt. 1. num. 2. & 4.* Sicuti idem eſt in legitima debita nepotibus in bonis aui, vel auiæ, quæ eſt ſemis, vel triens iuxtà illorum numerum, cùm veniant directè, & immediatè pro virili vti liberi primi gradus, nec loco vnius habentur licèt ex vno tantùm patre deſcendant ſi ille præmortuus fuerit auo, quod eſt intelligendum
4 niſi tales nepotes concurrant cum patruo ſuperſtite tempore mortis aui, vel cum alijs nepotibus ex altero fratre præmortuo natis, quia tunc non conſiderantur in capita, nec ex propria perſona, ſed in ſtirpes, & repræſentatiuè ex perſonis parentum, & ideò vnaquequè linea, & ſtirps loco vnius tantum habetur, licèt ſint plures perſonæ *Salic. nu. 5. & Iaſ. nu. 51. in auth. Nouiſsima C. de inoff. teſt. Merlin. de legit. lib. 1. tit. 4. quæſt. 2.* cum alijs per *Duran. deciſ. 347. nu. 3. & 4.*

Prædictaq; adeò vera ſunt, vt cùm legitima ſit debita à iure naturæ, & diuino, non poſſit per ſtatutum tolli, vel per conſuetudi-
5 nem, cùm naturalia iura ſint immutabilia *Add. ad Pract. Pap. libel. pro leg. rei ſing. gloſ. 1. Oinot. in §. fin. nu. 4. Inſtit. de legit. agnat. tut. Bart. in l. Titio §. Titio genero nu. 6. ff. de condit. & demonſtrat.* alijq; plures relati per *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 1. num. 1. & ſeqq. ad 7.*

Ex quibus rectè inferri poſſe videbatur, filias nuptas, & dotatas à patre poſſe vlterius petere dotem maternam ſaltem pro rata legitimæ, non obſtante diſpoſitione ſtatuti Mutilianæ lib. 2. Rub. 48. qualiter mulier ab inteſtato ſuccedat quod eſt idem, & repetitum de verbo ad verbum cum ſtatuto
6 Florentino lib. 2. Rub. 130. cùm præſertim huiuſmodi ſtatutum intelligatur excludere tantùm ab hæreditate dotantis, vt patris, & non aliorum non dotantium, vt matris, quādo vlterius non progreditur exprimendo etiam perſonas, à quibus dotatæ non fuerunt *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 637. in fine* latè *Rot. in Narnien. ſucceſsionis 26. Nouembris 1629. coram Merlino, & Merlin. de legit lib. 3. tit. 1. quæſt. 17. num. 1. &c.*

Et quamuis dictum ſtatutum excludat fæminas, & earum deſcendentes etiam ab hæreditate matris decedentis ab inteſtato, ſi eidem matri ſic decedenti extent filius, vel filij maſculus, vel maſculi, vel alius, vel alij maſculi deſcendentes ex eo, vel eis, admittendo enim fęminas ad ſucceſſionem matris ſub illa conditione ſi non exiſtant maſculi, vt ſupra, videtur omninò illas excludere eis extantibus non ſolum per argumentum à
7 contrario ſenſu, quod ad interpretationem ſtatutorum validiſſimum reputatur, præcipuè quando aliàs ſtatutum redderetur inane *Euerard. loc. à contr. ſenſ. num. 22. Duran. deciſ.* 445. *nu.* 55. & in puncto *Aſin. in prax. §. 32. limit. 3. prin. num. 2. fol. mihi* 210. *à tergo*, ſed etiam propter defectum conditionis, cùm valeat argumentum à contrario ſenſu cōditionis appoſitæ *Magon. deciſ. Flor. 37. nu. 17.* Non tamen cenſetur illas excludere à petitione legitimæ, cùm de illa nullam faciat mentionem, & legitima non comprææhenditur niſi expreſsè dicatur, præcipuè etiā
8 quia iuris correctio non eſt inducenda per ſubauditos, & tacitos intellectus, vndè legitima tanquam caſus omiſſus videtur remanere ſub diſpoſitione iuris communis, ſtatuta enim vltrà caſus expreſſos extendi non poſſunt, ſed ſunt tanquàm mula ſterilis *Soc. ſen. conſ. 150. nu. 25. lib. 1. Capr. conſ. 6. Iaſ. in auth. Nouiſsima num. 53. C. de inoff. teſtam.* cum alijs pluribus relatis per *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 2. num. 29. et ſeqq. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 637. num. 23.*

Prædictis tamen, & alijs quæ dici poſſent non obſtantibus, contrarium de iure verius eſſe exiſtimo, nempè fæminas dotatas à patre excludi vigore ſupradicti ſtatuti non ſolum ab hæreditate patris dotantis extantibus perſonis à ſtatuto nominatis, ſed etiam à ſucceſſione matris etiā reſpectu legitimę, ſi extent maſculi ſupra nominati, & ſic fæminas competenter à patre dotatas non poſſe pretendere legitimam in bonis mater-
9 nis, cùm enim ſtatutum diſponat, quod mulieres nuptæ, & dotatæ ſint contentæ ſuis dotibus, & nil aliud petere, vel prætendere

poſſint, concludenter datur intelligi, vt non poſſint pretendere aliquam ſucceſſionem in bonis maternis *Theſſaur. deciſ. 62. num. 3. Seraph. deciſ. 1291. Gratian. diſcep foren∫. cap. 490. num. 25. et ſeqq. et cap. 890. num. 1. et ſeqq.* ac pulcrè *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quaſt. 2. num. 46. et ſeqq.* ſicuti hanc interpretationem paſſim recepit huiuſmodi ſtatutum, & non eſt exemplum in contrarium, cùm talis interpretatio ſit iuri conſona ex prædictis, & alijs latiùs infrà dicendis, &c. Intelligendo tamen de ſucceſſione ab inteſtato, cùm aliàs poſſit filia fœmina, tàm à patre, quàm à matre inſtitui in teſtamento, vel ei legata relinqui, etiam ſi præceſſerit pactum, & renunciatio de non ſuccedendo in bonis pa-
10 ternis, vel maternis, tàm ab inteſtato, quàm ex teſtamento, quia tale pactum tanquam contra bonos mores, & auferens liberam teſtandi facultatem non valet, & intelligitur patre, vel matre perſeuerantibus in eadem voluntate, à qua ſi recedant, filiæ relinquendo in teſtamento, valet legatum, & peti poteſt, cùm tunc videatur remiſſum iuramentum, & in dubio renunciatio intelligitur tantum quò ad ſucceſſionem ab inteſtato *Pet. Iacob. in pract. libell. tit. de conditione ex l. omnimodo act. ex teſtam. cumul. Paul. de Caſtr. in l. fin. in 4. col. C. de pact. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 496. nu. 73. &c. & cap. 565. num. 61. & 62. Buratt. deciſ. 366. per tot.*

11 Nec etiam extenditur ad donationem inter viuos, ex qua filia non prohibetur ſuccedere *Afflic. deciſ. 350. per tot.* vbi etiam *Vrſil. in Add.* idem comprobat, &c. cùm omnis renunciatio ſit ſtricti iuris, & non comprehendat niſi id quod eſt expreſſum,
12 nec debet extendi ad alias res, iura, cauſas, vel perſonas, ſed ſufficit quòd poſſit in aliquo verificari, vt minus præiudicet renuncianti, ad cuius fauorem ſemper eſt interpretanda *Rot. Rom. per Duran. deciſ. 385. nu. 2. & 3.*

Quapropter renunciatio facta à filia de bonis paternis, & maternis non porrigitur ad bona fraterna, licèt proueniant à parentibus, cùm per aditionem deſierint eſſe pater-
13 na, vel materna, & effecta fuerint fraterna, adeò vt ſi nominatim fuerit renunciatum aliquibus bonis fraternis putà Franciſci, & Alexandri, non extenditur renunciatio ad bona aliorum fratrum putà Gregorij, & Pauli non nominatorum, vt pulchrè per *Rot. Rom. in Nouiſs. part. 6. deciſ. 144. per tot. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 685. num. 1. & ſeqq.* Et facta per ſororem duobus fratribus cum pacto, quod ipſis decedentibus ſinè filijs
14 poſſit ad bona renunciata redire, vno tantùm ipſorum ſinè liberis decedente ad illius portionem eſt admittenda excluſo altero fratre, eiuſque liberis *Cranett. conſ. 109. Oſaſch. deciſ. 110.* quos refert, & ſequitur *Theſſaur. deciſ. 189. per tot.*

Circa tamen prædicta eſt animaduertendum differentiam eſſe an renunciatio bonorum paternorum, & maternorum fiat in manibus patris, quo caſu vt dictum eſt ſi poſteà fiat relictum in teſtamento, videtur remiſſum iuramentum, & omne ius quæſitum ex renunciatione, ſecus autem ſi fiat in manibus fratris præſentis, & ſtipulantis pro ſe, & ſuis hæredibus, quia licèt etiam iſto caſu poſſit filiæ renuncianti
15 per parentes relinqui in teſtamento, tamen filia adeundo, acquirit fratri, & eius hæredibus virtute dictæ ſtipulationis, & ſic omne relictum acquiritur ei, cui fuit renunciatum, nec filia poteſt illud petere, vel tenetur acquiſitum cedere, & maximè ſi renunciatio ſit facta per viam ceſſionis, vel donationis *Afflic. deciſ. 350. nu. 12. & 13. Surd. deciſ. 14.* & latè hanc concluſionem pro maſculo, cui fuit facta renunciatio tuetur *Theſſaur. quæſt. forenſ. 95. lib. 1. per tot.* Quod quamuis non tranſeat ſinè difficultate; illud tamen certum eſt, quod ſi filiæ renuncianti aliquid
16 eſſet datum, vel promiſſum pro habenda renunciatione deberet reſtitui, ſi renunciatio non ſortiatur effectum ſuum propter diſpoſitionem *l. fin. C. de pact.* vel alia de cauſa *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 692. n. 37. & ſeqq.*

Sed vt reuertamur ad caſum noſtrum, cùm extantibus maſculis fœminæ, vt ſupra excludantur expreſsè à ſucceſſione matris decedentis ab inteſtato, ſequitur quòd intelligantur etiam excluſæ à petitione legitimæ, cùm ſecundum veriorem, & magis commu-
17 nem opinionem mulier ſimpliciter excluſa per ſtatutum à ſucceſſione ab inteſtato, intelligatur etiam excluſa à legitima, & à iure dicendi teſtamentum nullum, vel illud rumpendi, quamuis de legitima non ſit facta expreſſa mentio, cùm legitima ſit portio eius quod erat habitura ab inteſtato, ſi non repe-

riretur

tiretur excluſa, vndè non entis nulla eſt portio *Caſtr. in l. Titio centum* §. *Titio Genero col. pen. ff. de condit. & demonſtrat. Rom. conſ.* 16. *col. pen. & conſ.* 32. *in vlt. dub. Capr. conſ.* 165. *col.* 2. *Com. conſ.* 150. *lib.* 1. *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 35. *nu.* 1. *& ſeqq. & cap.* 178. *nu.* 14. *Michalor. de fratr. part.* 3. *cap.* 4. *nu.* 12. *&c.* ac infinitos propè eandem ſententiam tenentes refert, & ſequitur, ac veriorem, & magis communem appellat *Merlin. de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quaſt.* 2. *nu.* 36. *& ſeqq. per tot. Rot. in Nouiſſ. part.* 6. *deciſ.* 9. *nu.* 1. *&* 2. vbi loquitur in terminis filiæ excluſæ à ſucceſſione patris propter maſculos, & in terminis matris excluſæ à ſucceſſione filiorum, quod ſit etiam excluſa à legitima *Magon. dec. Flor.* 20. *nu.* 12. *&c.*

Idquè fortius procederet, vbi nō à patre, ſed à fratre, vel alio extraneo putà tutore eſſent dotatæ poſt mortem parentum, quia in
18 dubio etiam de bonis maternis adminiſtratorio nomine intelligerentur dotatæ, vt notat *Cin. in l. fin. de dot. prim.* quem refert, & ſequitur *Pract. Pap. for. libel. pro leg. rei ſing. gloſ.* 1. *nu.* 83. *in fine &c.*

An autem, & quando filia à patre dotata præſumatur dotata de bonis ipſius patris, & nō de proprijs putà maternis ab illo admini-
19 ſtratis, & quid ſi pater expreſſerit ſe dotare etiam de bonis filiæ, an hoc intelligatur in ſubſidium, & ordine ſucceſſiuo, ſcilicèt deficiente ſubſtantia ipſius patris, videtur affirmare *Menoch. lib.* 3. *præſump.* 15. *per l. vlt. C. de dot. prom.* Si tamen pater dando, vel promittendo dotem claris verbis expreſſerit, vel etiam poſteà in teſtamento, licèt nullo, quòd filia fuit dotata tàm de bonis paternis, quàm maternis facit illam pænitùs remane-
20 re excluſam à maternis, cùm in claris non ſit opus coniecturis, idem *Menoch. d. præſump.* 15. *nu.* 24. *et ſeqq. Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 504. *num.* 15. *et ſeqq. cum Addit. in fine tomi, et cap.* 890. *nu.* 4. *et* 22. *Buratt. deciſ.* 283. *per tot. lib.* 1.

Et frater ſimpliciter promittendo, vel ſoluendo dotem ſorori videtur ſoluere animo compenſandi cum legato illi per parentes
21 relicto, & ad quod vti hæres erat debitor, & non animo donandi, quicquid tenuerit *Bald. de dot. part.* 6. *priuil.* 45. *vt per Magon. deciſ. Flor.* 13. *nu.* 23. *et ſeqq.* & latè probat *Rot. Rom. per Duran. deciſ.* 224. *per tot.*

Nequè obſtant ſupra in contrarium adducta quò ad legitimam matris; non quidem primum, quòd legitima non poſſit per ſtatutum, vel conſuetudinem tolli, quia contraria opinio eſt verior, quod immò ex aliqua iuſta cauſa poſſit tolli per ſtatutum, putà ratione agnationis conſeruandæ, quæ cen-
22 ſetur principale motiuū dicti ſtatuti, quod propterea fauorabile reputatur, & omne id quod pertinet ad agnationem conſeruandā conſeruare debet, vel quando aliquid aſſignatur loco alimentorum, ſiuè dotis etiam quod non ſuccedat loco legitimæ *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 300. *num.* 1. *et ſeqq.* latè *Michalor. de fratr. part.* 3. *cap.* 4. *nu.* 12. *Magon. deciſ. Flor.* 14. *num.* 6. *in fine, et num.* 12. *et deciſ.* 107. *num.* 3. ac latè probat *Merlin. de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 1. *nu.* 8. *et ſeqq. per tot.* huiuſmodi enim ſtatutum factum præſumitur, vt bona in agnatione conſeruentur, cùm expediat publicæ vtilitati familiarum dignitates ſaluas remanere, quod fieri non poteſt abſq; diuitijs, ſinè quibus ſordeſcit nobilitas, & perpaucos pauperes videmus ad dignitates, & honores promoueri, vndè meritò debent remanere excluſæ fœminæ, per quas non cōſeruatur agnatio, nec familia, immò potius deſtruuntur, ac pænitùs euelluntur domus, vt docet experientia, & quia maſculinum genus maiores in Republica ſubit labores, & magis vtile eſt propter bella, & gubernium Ciuitatis, ad quæ mulieres, vt plurimum, ſunt omninò inhabiles, tale igitur ſtatutum non ſolum rationabile,
23 ſed etiam fauorabile propter publicam vtilitatem reputatur, non attento, quòd in conſequentiam redundet in odium, & præiuditium fœminarum, cùm potius mens principalis ſtatuentium ſpectari debeat, & cùm publica vtilitas ſit præferenda cuiquè commodo priuatarum perſonarum, ſicuti egregiè multos alios aducēs probat *Merlin. de legit. lib.* 3. *tit* 1. *quaſt.* 2. *nu.* 2. *& ſeqq. ad* 29. *Magon. deciſ. Flor.* 105. *vel* 106. *num.* 10. *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 449. *num.* 19. *et cap.* 890. *num.* 31. *Michalor. de fratr. part.* 3. *cap.* 11. *etc.*

Non obſtat ſecundum obiectum, quod huiuſmodi ſtatutum intelligatur excludere tantùm ab hæreditate dotantis, & non aliorum non dotantium, quia iſtud procederet quando ſtatutum ſimpliciter diceret quod

fæ-

Digitized by Google

fœmina dotata excludatur, ac vlterius non
progrederetur; tali enim caſu excluderetur
tantùm à ſucceſſione dotantis, ſecùs autem
quando ſtatutum, prout in caſu noſtro, con-
ſtituit plures caſus ſucceſſionum, & ſic vlte-
rius progreditur exprimendo, quòd mulier
dotata extantibus maſculis nõ ſuccedat pa-
tri, matri, fratribus, vel ſimilibus perſonis,
nam hoc caſu cùm ſtatutum conſideret vni-
cum illum actum dotationis, & ſit conditum
fauore maſculorum, quibus extantibus
mens ſtatuentium apparet quod mulier ſit
24 contenta ſua dote, ſufficit, vt ab vno fuerit
dotata, ad effectum, vt excludatur à ſucceſ-
ſione aliorum, aliàs contrà mentem ſtatuti
daretur abſurdum, quòd cõſequeretur plu-
res dotes à patre, matre, & fratribus tran-
ſcendẽtes ordinariam ſucceſſionem, & plus
haberet quàm maſculi *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 15. num. 1. et ſeqq. cap. 651. per tot. cap. 664. num. 4.* & pulcrè *in cap. 890. num. 1. et ſeqq. Theſſaur. deciſ. 62. Michalor. de fratr. part. 3. cap. 11. num. 164. et ſeqq. Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 17. nu. 4. et ſeqq. ad 15.*
Hancquè diſtinctionem, & differentiam pa-
trimonij paterni, & materni expreſsè ſuſtu-
lit noua reformatio ædita Florentiæ die 25.
Septembris 1620. in tertio capite, dùm ſta-
tuit, & declarauit, mulieres, & earum co-
25 niunctos non admiſſas ad ſucceſſionem vi-
gore dicti ſtatuti, intelligi pænitùs, & abſq;
vlla diſtinctione excluſas ab omnibus pa-
ternis, & maternis cauſa litium tollenda-
rum, concedendo tamen expreſſam hy-
pothecam à die mortis defuncti pro alimẽ-
tis, & dote fauore illarum perſonarum, qui-
bus ab eodem ſtatuto reſeruantur, & ſic re-
manent etiam excluſæ à legitima iuxtà ſupe-
rius firmata, &c.

Non obſtat tertium obiectum quod legi-
tima non intelligatur compræhenſa à ſtatu-
to, cùm de illa non faciat ſpecialem mentio-
26 nem, quia ſuprà demonſtratum eſt ſecun-
dum veriorem, & magis communem opi-
nionem fœminas ſimpliciter excluſas à ſuc-
ceſſione ab inteſtato intelligi etiam excluſas
à petitione legitimæ, &c.

Et filia à patre dotata non poteſt dicere
ſe incongruè dotatam, quamuis tempore
27 mortis patris eius facultates auctæ reperi-
rentur, cùm etiam potuerint diminui *Marãt. diſput. 10. num. 21. Michalor. de fratr. par. 3. cap. 3. nu. 16. &c. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 148. num. 1. Ciarlin. contr. forenſ. cap. 97.* li-
cèt alias dicatur, quod filia excluſa per ſtatu-
tum non debet habere minorem dotem
28 quã ſit eius legitima, & poſſit agere ad ſup-
plementum, quia vltrà quod iſtud non tran-
ſit ſinè difficultate, & recipit multas decla-
rationes, inter quas præcipua eſt quando
fuit à patre dotata, quo caſu non poteſt ab-
ſolutè contrauenire, niſi fuerit dos adeò te-
nuis, vt reſultet enormiſſima læſio *Rot. diuerſ. deciſ. 202. num. 20. &c. part. 2.* & latè *Michalor. d. cap. 3. per tot. Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 12. & 13.* quæ quidem læſio
difficillimè probari poteſt in dotatione fa-
cta à patre, cùm lex multum de illo confidat,
nec inducitur ex eo quòd maiorem dotem
vni filiæ dederit quàm alteri, quia pater po-
teſt vni dare mille, alteri verò quingenta
29 tantum, quæ non poteſt conquæri, & pete-
re ſe reduci ad æqualitatem *Marant. diſput. 10. n. 23. Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 12. nu. 30. & ſeqq.* maximè quando filia,
quæ habuit minus in dote non eſt læſa in le-
gitima, & reperitur nupta decenter reſpectu
loci, & perſonarum, cùm paragium nõ con-
ſiſtat in dote, æquè benè enim dotantur fi-
liæ, ſi æquè benè collocentur, licèt plus vni,
quàm alteri tradatur *Ludouiſ. deciſ. 63. n. 23. Gratian. diſcep. forenſ. 231. nu. 27. Vrſil. ad Afflic. deciſ. 160. num. 2.*

Fratres tamen, & agnati (niſi aliter con-
ſtet de mente patris) tenentur æqualitatem
30 quò ad dotem ſeruare inter ſorores, quas
nuptui tradunt, & eandem dotem vni con-
ſtituere, quam pater, vel ipſi alijs conſtitue-
runt *Dec. conſ. 26. in prin.* cum alijs per *Rot. diuerſ. part. 2. deciſ. 115. num. 7. Mantic. de tacit. & ambig. tit. 21. nu. 35. lib. 12. Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. d. quæſt. 12. num. 33.* vbi
teſtatur ſe ità obtinuiſſe Forliuij de Anno
1621. &c.

Poſtquam verò pater filiam ſemel dota-
uit, ſi efficiatur vidua, & dos ad eum reuerta-
tur tenetur integram illam dotem primi ma-
31 trimonij filiæ reſeruare, nec poteſt eam mi-
nuere, præcipuè quando verè, & realiter fuit
tradita *Rot. part. 2. diuerſ. deciſ. 156. Merlin. de legit. d. quæſt. 12. nu. 35. Pet. ad ſtat. Vrb. gloſ. 7. num. 230. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 466. nu. 3. cap. 792. n. 1. & cap. 882. per tot.*
vbi indiſtinctè tenet huiuſmodi dotem pri-

mi

mi matrimonij non poſſe diminui, quamuis
filia nollet iterùm in ſæculo nubere, ſed reli-
gionem intrare, ſiuè conſiſtat in pecunia,
vel ſtabilibus, & quamuis fuerit tãtùm pro-
miſſa, & non ſoluta, &c.

Supradictum autem ſtatutum, cùm ſit cõ-
ditum à laicis non procedit ex defectu Iuriſ-
dictionis quò ad bona emphyteutica, quæ
habet pater ab Eccleſia pro ſe, & filijs ſuis
tàm maſculis, quàm fæminis, cùm etiã tunc
32 fæmina veniat ſimul cum maſculis ex pa-
cto, & prouidentia, & non tanquàm hæres,
iuxta opinionem *Bald. in auth. et quas col. 3.
C. de Sacroſanc. Eccl. Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 447. num. 20. & cap. 732. nu. 16. Rot. in
Romana domus de Scapuccis 19. Ianuarij
1611. coram Coccin.* & quia huiuſmodi ſtatu-
33 tum intelligitur excludere fæminas quò ad
vniuerſalem ſucceſſionem tantùm, & non
quò ad ius particulare delatum fæminæ iure
contractus *Gratian. d. diſcep. 447. nu. 24.*

Contrarium tamen reſpectu vtilis domi-
nij exiſtentis penès laicos concludit *Varant.
in l. is poteſt num. 24. ff. de acq. hæred. Corn.
conſ. 145. lib. 1. Bart conſ. 60. Mantic. de ta-
34 cit. & ambig. lib. 3. tit. 8. nu. 22.* & hanc par-
tem vti veriorẽ pluribus relatis comprobat
Ciarlin. contr. 17. nu. 26. quod maximè pro
cedit in his regionibus, & locis, in quibus
huiuſmodi bona emphyteutica ſunt redacta
ad naturam allodialium, prout de tali con-
ſuetudine exiſtente in tota Romandiola te-
ſtatur *Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. quæſt. 8. n.
3.* vbi quod ideò ex huiuſmodi bonis legiti-
ma deducitur, & coaceruantur in cumulo
35 hæreditatis, ſicut omnia alia bona libera, &
poſſunt alienari etiam ab vltimo compræ-
henſo in inueſtitura, cui alienationi tenetur
dominus directus conſentire, & ſi recuſet
habetur pro conſentiente *Gratian. diſcept.
forenſ. cap. 43. nu. 38. & cap. 447. num. 26.*
vbi quod valet talis conſuetudo diſponendi
36 in præiuditium vocatorum, niſi adſit pactum
expreſſum ad illorum fauorem, quod puto
veriſſimum, &ità paſſim ſeruatur, quòd fæ-
minæ excludantur etiam à bonis emphyteu-
ticis, &c.

An autem dictum ſtatutum locũ habeat
reſpectu bonorum exiſtentium extrà terri-
torium ſtatuentium, eſt quæſtio continens
37 plura capita, de qua aliàs clarius dicetur,
& pro nunc ſit concluſio negatiua, vt latè
per *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 18. per
tot. Michalor. de fratr. p. 3. cap. 7. per tot. Rot.
diuerſ. part. 2. deciſ. 673.* & poſt *Fenzon. ad
ſtat. Vrb. deciſ. 108. Gratian. diſcep. forenſ.
cap. 431. num. 16. &c. & cap. 581. nu. 8. &
ſeqq.*

Neque filij maſculi ex primo matrimo-
nio poterunt excludere fœminas ex ſecundo
matrimonio in ſucceſſione matris, ſicut è
38 contrà maſculi ex ſecundo matrimonio
non excludunt fæminas ex primo pariter in
bonis maternis, quamuis pater ex eodem,
vel alio ſtatuto eſſet præferendus in ſucceſ-
ſione filijs fratribus vtrinque coniũctis, quia
ſicuti pater non excludit fæminas ex primo
matrimonio quò ad proprietatem per *tex. in
l. hac adictali §. illud C. de ſecundis nup.* ità
multò minus fratres maſculi ipſam fæminã
excludere poterunt, cum præcipua ratio *d.
l. hac adictali, & l. fæmina C. eod.* ſecundum
aliquos ſit, nè bona deueniant ad filios alte-
rius matrimonij, vt tradit *Sarmient. ſelect.
lib 1. cap. 4. num. 3. Merlin. de legit. lib. 3. tit.
1. quæſt. 17. num. 43. & 44 facit Gratian. di-
ſcep. forenſ. cap. 813 num. 1.*

Et filiæ, licèt excluſæ à ſucceſſione paren-
tum, vt ſupra per ſtatutum, vel renunciatio-
39 nem, non intelliguntur excluſæ à portione,
& lucro ſibi obueniente ex remedio *l. hac
adictali C. de ſecundis nup.* in pænam paren-
tum tranſeuntium ad ſecunda vota, niſi ex-
preſſè dictam pænam remiſerint, vt notat
*Hedier. in d. l. hac adictali quæſt. 12. num. 67.
etc.* ſequitur *Rot. in Bonon. ſucceſſionis 11. Maij
1635. coram Motman. in Nouiſſ. par. 7. deciſ.
45. num. 24. et ſeqq.* vbi quod generalis re-
nunciatio bonorum paternorum, materno-
rum, & aliorum facta à filia non compræ-
40 hendit bona ipſi filiæ acquiſita non tanquã
hæredi, ſed vti quid ſuum, vel ex alia cauſa
ſibi debitum, nec extenditur ad lucra obue-
nientia in pænam parentum tranſeúntium
ad ſecundas nuptias, ſed concernit tantum
cauſam ſucceſſionis, vel dotis, vndè non de-
bet extendi vltra cauſam expreſſam, &c.

Et cenſetur facta contemplatione filio-
41 rum extantium, ac rebus in eodem ſtatu
permanentibus *Becc. conſ. 74. nu. 20. lib. 1.
Add. ad Pract. Pap. libel. pro leg. rei ſing. gloſ.
1. ſub num. 83.*

SVMMARIVM

In Caput XCI.

1 *EXcuſſio quando dicatur tacitè reiecta à ſtatuto.*

Statutum mandans ſola facti veritate inſpecta procedi quid operetur.

2 *Excuſſio dupliciter conſideratur, & quando dicatur de apicibus iuris, & reiecta à ſtatuto, vel de æquitate, & non comprehenſa à ſtatuto tacitè, vel expreſsè excuſsionem reiciente.*

3 *Excuſſio competens fideiuſſori ſemper dicitur de apicibus, & reiecta.*

4 *Statutum concedens excuſsionem quomodo intelligendum, & nu. 5.*

5 *Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis.*

6 *Poſſeſſor non poteſt moleſtari niſi prius ſequutâ condemnatione contra debitorem principalem.*

7 *Statutum reiciens excuſsionem non debet extendi ad dictam condemnationem.*

8 *Poſſeſſor non poteſt moleſtari niſi debitor principalis ſit in mora.*

9 *Mora non contrahitur niſi liquidato debito; nec ſinè interpellatione.*

10 *Mora non contrahitur quando quis ex iuſta cauſa litigat.*

11 *Mora non incurritur ſinè citatione perſonali, nec ſufficit domi facta.*

12 *Mora non còntrahitur in minore ſinè auctoritate Iudicis.*

13 *Mora an inducatur per extraiudicialem interpellationem, & num. 15.*

14 *Mora an, & quando inducatur per lapſum diei ad ſoluendum præſtituti.*

15 *Debitor quando teneatur interpellare creditorem ad recipiendam ſolutionem.*

16 *Poſſeſſor poteſt petere, vt eius ſumptibus fiat excuſsio contra principalem, & an idem ſit in fideiuſſore nu. 17.*

18 *Excuſsio an ſit facienda de bonis exiſtentibus extrà territorium.*

19 *Excuſsio facta ad inſtantiam vnius prodeſt etiam alijs.*

20 *Sententia tendens ad præparandum iudicium prodeſt omnibus.*

Acta facta ſuper legitimatione perſonarum probant inter omnes.

21 *Poſſeſſor conuentus Salniano, qua cautela vti poſsit ad obtinendam excuſsionem.*

EXceptio excuſſionis quatenùs reſpicit ordinem iuditij ſolet dupliciter in multis locis reici per ſtatutum, tacitè ſcilicèt expreſsè, tacitè nempè quando ſtatutum mandat procedi ſola veritate inſpecta, vel ſummariè, de plano, ſinè ſtrepitu, & figura iuditij, vel ſecundum æquitatem, ſiuè de bono, &
1 æquo, quibus caſibus non attenduntur ea, quæ ſunt de apicibus iuris, prout eſt excuſſio, & quælibet alia exceptio reſpiciens ordinem procedendi *Neguſ. de pig. part. 8. mēb. 1. nu. 28. Marſil. in repet. Rub. ff. de fideiuſſ. nu. 13. Maur. de fideiuſſ. part. 2. sect. 6. cap. 3. nu. 76. Magon. deciſ. Luc. 66. nu. 13. &c.* Expreſsè verò dicitur reiecta excuſſio, & nō eſt neceſſaria quando ſtatutum id expreſsè diſponit prout Florentiæ, Mutilianæ, & in alijs pleriſque locis *Maur. loc. cit. nu. 207.*

Verùm pro interpretatione ſimilium ſtatutorum ſæpius dixi animaduertendum eſſe, exceptionem excuſſionis poſſe dupliciter conſiderari, & virtutem illius conſiſtere in modo excipiendi, primò reſpectu ordinis iudiciarij, opponendo ſcilicèt, quod ſit de ordine iuditij, vt priùs excutiantur bona debitoris principalis antequam poſſit tertius poſſeſſor conueniri, & ſic ratione præpoſterationis huius ordinis excipiendo, & allegando de nullitate proceſſus contrà creditorem agentem, vel eum non eſſe audiendū propter ommiſſam excuſſionem debitoris principalis, & hæc eſt propriè illa exceptio excuſſionis, quæ reputatur de apicibus iuris, & non poteſt opponi ſtantibus prædictis ſtatutis, ſed ab illis cenſetur reiecta. Secundò autem conſideratur excuſſio non reſpectu dictæ præpoſterationis ordinis, ſed reſpectu intereſſe partis, & ſic tertij poſſeſſoris conuenti, opponendo ſcilicèt, quod debitor principalis eſt ſoluendo, & quòd poſſeſſoris intereſt, vt ille prius exigatur, & excutiatur antequā ipſe moleſtetur, & propterea non obſtantibus dictis ſtatutis excuſſionem reicientibus poterit ſe tueri hac exceptione, non quidem intentionem ſuā fundando in ordine iuditij non ſeruato, ſed ſolum in ſuo intereſſe, oſtendendo quod principalis eſt ſoluendo, quia hoc modo excipiendo non agitur de apicibus iuris, ſed de æqui-

æquitate ſeruanda, quæ præferri debet rigo-
ri, & hæc ſpecies excuſſionis non intelligitur
reiecta à ſtatuto, ſed tantùm prima ordinem
iuditij reſpiciens *Corn. cons. 55. lib. 3. nu. 28.*
Cranett. cons. 263. num. 3. Neguſ. de pig. part.
8. memb. 1. n. 31. Theſſaur. decis. 52. Menoch.
de arbitr. quaſt. 51. nu. 9. lib. 1. Gratian. di-
ſcep. forenſ. cap. 304. nu. 8. ac ità diſtinguen-
do in terminis ſtatuti Florẽtini firmauit Ro-
ta Florentina in quadam cauſa inter Guliel-
mum de Valicella, & Magiſtrum Ioannem
de Nicolis de Duadula, vt patet ex *libro mo-*
tiuorum 34. a 245. ſub die 29. Martij 1572.
&c.

Intelligendo tamen de illa excuſſione,
quæ competit tertio poſſeſſori, cùm non ſit
de apicibus iuris, ſed magna æquitate nita-
tur, quaſi nihil ei poſſit imputari cur ſe obli-
gauerit, ſed conueniatur ex facto alieno, ſe-
cùs autem in excuſſione competente fideiuſ-
ſori, qui conuenitur ex proprio facto, & ob-
3 ligatione, & ideò quò ad eum quocumque
modo conſiderata dicitur de apicibus iuris,
& cenſetur indiſtinctè reiecta à ſtatuto ſiuè
tacitè, ſiuè expreſsè illam reiciente, cùm ſibi
debeat imputare fideiuſſor cur ſe obligaue-
rit pro alio *Marſil. de fideiuſſ. nu. 12. Cranett.*
conſ. 263. nu. 6. Oſaſch. deciſ. 2. verſ. Ego ve-
rò, &c. Menoch. d. quaſt. 51. nu. 9. in fine, &c.

Sicut etiam è contra ſtatutum concedens
benefitiũ excuſſionis debet intelligi de ex-
cuſſione, cùm contra tertium poſſeſſorẽ agi-
tur, non autem quando agitur contra fide-
iuſſorem, qui ſcienter nomine principalis
promiſit, & alienam in ſe ſuſcepit obligatio-
nem, quamuis expreſsè diſponeret vt prin-
4 cipalis priuſquàm fideiuſſor conueniatur, ſi
extet aliud ſtatutum, vel reſcriptũ, quod ſola
facti veritate inſpecta, & ſecundum æquita-
tem procedatur, quia ſi admitteretur excuſ-
ſio quò ad fideiuſſorem, vtiquè non ſeruare-
tur æquitas, ſed rigor contra creditorem, qui
ſibi prouidit dè fideiuſſore, aliàs fortè non
contracturus cum debitore principali, &
ideò ſua diligentia ſibi prodeſſe debet, iuxtà
illud, vigilantibus, & non dormientibus ſcri-
pta ſunt iura, nec poteſt conqueri fideiuſ-
ſor, qui pro alio interceſſit, ſed ſibi imputa-
re, præcipuè ſi ſe obligauerit vti principalis
principaliter, & in ſolidum in eodem inſtru-
mento, vel renuntiauerit benefitijs fideiuſ-
ſorum, adeò vt de iure communi illi nõ com-
petat exceptio executionis, & ideò nec etiã
vigore ſtatuti, quod ſecundum ius commu-
ne interpretari debet *Curt. Sen. conſ. 6. Al-*
ciat. reſponſ. 382. nu. 5. verſ. fortius dico, cum
alijs per *Menoch. d. quaſt. 51. nu. 10. & ſeqq.*
Et ſic dictum ſtatutum intelligendum eſt in
caſibus, in quibus eſt permiſſa excuſsio,
non autem quando eſſet tacitè per aliud ſta-
5 tutum reiecta, vel ei fuiſſet renuntiatum,
prout communiter obſeruatur, cùm in qua-
libet diſpoſitione prius recurratur ad pacta
contrahentium, quàm ad ſtatuti diſpoſitio-
nem, quaſi prouiſio hominis faciat ceſſare
prouiſionem legis, iuxta *l. fin. C. de pact. con-*
uent.

Neque poteſt tertius poſſeſſor moleſtari,
niſi prius obtenta fuerit ſententia contra
principalem, vel eius hæredes, vel hæredi-
6 tatem iacentem, ſiuè fideiuſſores, ſi extant
Bart. in l. perſecutione C. de pig. Alex. conſ.
100. lib. 5. Neguſ. de pig. part. 8. memb. 1. nu.
9. & 10. Quod procedit quamuis adeſſet
ſtatutum reiciens executionem, quoniam
huiuſmodi condemnatio, quæ præcedere
debet non eſt propriè excuſsio, & à Do-
ctoribus vti quid diuerſum conſideratur, cũ
non obſtante, quod fuerit facta huiuſmodi
condemnatio adhuc ſit neceſſaria excuſsio
bonorum ipſius debitoris principalis, hære-
dum, vel fideiuſſorum, antequam de iure
communi poſſit deueniri ad tertium poſſeſ-
ſorem, quapropter dictum ſtatutum tanquã
exhorbitans, & correctorium non debet ex-
7 tendi, vt reiecta excuſſione dicatur quoque
reiecta dicta condemnatio, niſi in ſpecie de
illa mentionem faciat, iuxtà notata *in auth.*
quas actiones C. de Sacroſan. Eccl. in l. 1. & l. ſi
conſtante ff. ſolut. matrim. & in l. quid quid ad-
ſtringendæ ff. de verb. oblig. prout in terminis
ſtatuti Florentini ratiocinatur, & viſa eſt te-
nere *Rota d. Ciuitatis in lib. mot. 34. 274.*
12. Aprilis 1572 vbi etiam quod antequam
8 poſſit agi contra tertium poſſeſſorem requi-
ritur, quod principalis fuerit in mora ſol-
uendi, vt tradit *Neguſ. d. part. 8. memb. 1. nu.*
10. in fine qui dicit in hoc multum aduer-
tendum eſſe, quia vidit aliquando expertos
Cauſidicos errare, nec quis poteſt dici con-
9 ſtitutus in mora ſoluendi, niſi ipſius liquida-
to debito interpelletur ad ſoluendum, vt *in*
d. mot. 12. Aprilis 1572. Cranet. conſ. 89.
nu. 5. Duran. deciſ. 346. nu. 13. Magon. deciſ.

Luc. 3.nu. 3.vbi nu. 14. quod ad euitandam
executionem poteſt debitor, quod liquidũ
eſt deponere, & reſiduum, ſi quid erit, facta
liquidatione offerre, & quod ante liquida-
tionem mora non incurratur, nec ſine inter-
pellatione hominis, vel diei, idem Magon. de-
ciſ. Luc. 26. nu. 33. ſicut nec quando quis ex
10 iuſta cauſa litigat, & ſic differt ſolutionem
poſt lapſum termini Rom. conſ. 244. nu. 5. Et
cum mora ſit quaſi delictum, non incurritur
niſi mediante interpellatione, & citatione
perſonali, itaut non ſufficiat domi facta, niſi
11 citatus poſteà comparuerit in iudicio, cum
debeat induci certa ſcientia cum omnibus
qualitatibus in eo, quem quis in mora con-
ſtituere intendit Gratian. diſcep. forenſ. cap.
708. nu. 8. cap. 944. nu. 36. & nu. 46. & cap.
946. nu. 12. Et ſi agatur cum minore ſuper
12 re immobili, vel quæ ſeruando ſeruari po-
teſt, eſt neceſſaria auctoritas iudicis ad illum
in mora conſtituendum Montan. de tut. cap.
33. nu. 387. An autem mora inducatur per
interpellationem extraiuditialem, maximè
13 cum perſonis, quibus reuerentia debetur, &
quid ſi huiuſmodi interpellatio fuerit facta
per tertiam perſonam ſine mandato, pulcrè
tradit Magon. deciſ. Flor. 103. per tot.

Et quod mora non incurratur per lap-
ſum diei ad ſoluendum præſtituti, niſi credi-
14 tor, vel alius cum legitimo mandato acce-
dat ad domum debitoris cum ſacco paratus
Soc. iun. conſ. 136. lib. 2. ſicut nec mora incur-
ritur, quando nõ fuit deſtinatus certus locus,
vbi ſolutio fieri deberet, quod tamen non
15 procederet quãdo creditor, & debitor ſunt
eiuſdem Fori, & Domicilij, & ibidem eſt fa-
cienda ſolutio, cum tunc debitor teneatur
interpellare creditorem ad recipiendum
Rol. conſ. 87. num. 15. lib. 1. Vrſil. ad Afflict.
deciſ. 316. cum alijs per Duran. deciſ. 346. nu.
10. 11. & 12. & plura; qualiter mora indu-
catur tàm ipſo iure, quàm per intepellatio-
nem, ſiuè iuditialem, ſiuè extraiuditialem,
etiam vnicã, tradit Menoch. de arbitr. caſ. 220.
per tot. & Duran. d. deciſ. 346. num. 1. & ſeqq.

Poteſt etiam tertius poſſeſſor petere, &
inſtare, vt proprijs eius ſumptibus fiat excuſ-
ſio contra debitorem principalem, quo caſu
16 eſt facienda de æquitate, licèt alias eſſet re-
iecta, quicquid poſſit dubitari in fideiuſſore,
qui conuenitur ex proprio facto, & obliga-
tione, iuxta communem opinionem per tex.
vbi Bart. & Caſtr. in l. vnde quæritur, ff. comod.
Scapuc. de Saluian. lib. 2. quæſt. 19. nu. 3. quam-
uis idem eſſe in fideiuſſore, vt poſſit petere,
quod ius ſumptibus fiat excuſſio contra de-
bitorem principalem etiam in caſibus, in
quibus non habet beneficium excuſſionis,
17 præcipuè ſi doceat debitorem principalem
eſſe ſoluendo, & emolumentum negotij per-
cepiſſe, cum generale ſit, vt ſemper prius a-
gatur contra eum, ad quem conſtat pecu-
niam perueniſſe, videatur magis communis
opinio, ad tradita per DD. in d. l. vnde quæri-
tur, Marſil. de fideiuſſ. num. 65. in fine. & nu.
370. Montan. de tut. cap. 39. nu. 102. & pluri-
bus relatis ſequitur Cſarlin. contr. 95. num. 22
vbi tamen declarat non procedere, quando
bona eſſent extra territorium, & malitioſè
peteretur excuſſio ad protelãdum iuditium,
nec quando eſſet difficile contra debitorem
agere, quod debet intelligi de territorio mul
tum remoto, cum alias ſit facienda excuſſio,
etiam de bonis exiſtentibus extrà territo-
18 rium non multum remotum, ſi petatur Bene-
dic. de Plumb. tract. de excuſſ. num. 7. Theſſaur.
deciſ. 40. num. 3. & per tot.

Poſtquam autem excuſſio ſemel legitimè
facta fuerit ad inſtantiam vnius, cum inducat
notorium prodeſt etiam alijs creditoribus
agere volentibus, etiam contrà alios poſſeſ-
19 ſores, quia licèt res inter alios acta, alijs nec
nocere, nec prodeſſe poſſit, tamen quando
tendit ad præparandum iuditium, ſententia
lata inter alios prodeſt, etiam alijs non liti-
gantibus Neguſ. d. pact. 8. memb. 1. num. 38.
Magon deciſ. Flor. 38. num. 17. & deciſ. Luc.
66. num. 15. Sicut acta facta in vna cauſa ſu-
per legitimatione perſonarum, & ſic de ſta-
20 tu perſonæ benè probant in alio iuditio,
etiam inter diuerſas perſonas l. ingenuum vbi
gloſ. & DD. ff. de ſtat. hom. Bald. & Salic. in l. 2.
C. quibus res iud. non noc. Ludouiſ. deciſ. 498.
num. 9. quos refert, & ſequitur Duran. deciſ.
457. num. 2. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 328.
num. 11. &c.

Et quamuis regulariter exceptio excuſ-
ſionis non admittatur in Saluiano, vt notum
eſt, præcipuè vbi obligatio fuit contracta
in forma Cameræ, vel cum guarentigia in
Statu Florentino conſueta, tamen ex præ-
dictis licere arbitrarer poſſeſſori conuento
maximè æquitate attenta, vti cautela ad ob-
tinendam excuſſionem, petendo ſcilicet

eam

eam ſuis ſumptibus fieri per actorem, & probando bona debitoris principalis ad ſo-
21 lutionem ſufficientia adeſſe, iuxtà ſuperius dicta, & in his terminis procedere poteſt opinio *Nat. conſ.* 521. & aliorum, quos ſequutus eſt *Aulus Ceccin. in quodam eius conſ. impreſſo pènes Scapucc. de Saluian. lib. 2. quæſt.* 19. dum volunt excuſſionem tanquam ſumma æquitate fulcitam admitti in Saluiano præſertim quatenus reſpicit intereſſe partis, &c. Sicuti idem ſeruari videmus in illa ſpecie excuſsionis competentis vigore *l. 2. C. de pig.* quæ cum ſit de æquitate admittitur etiam in Saluiano *vt dixi ſupra in cap. 73. in fine, &c.*

SVMMARIVM In Caput XCII.

1 *IVditium non poteſt ab executione incipere.*
Creditor prætendens ſibi aliquid deberi quid agere debeat.
2 *Executio antè ſententiam non eſt concedenda.*
3 *Commoditas poſſeſſionis nemini auferenda.*
4 *Appellari poteſt à ſubuerſione ordinis iudiciarij.*
5 *Aſſecuratio rei antè ſententiam quando ſit permiſſa.*
6 *Executio eſt concedenda cum citatione partis, & cognitione cauſa.*
Citatio eſt neceſſaria in executione, & quando ſecus.
7 *Probatio concludens eſt neceſſaria poſt aſſecurationem rei.*
8 *Teſtis vnicus nihil probat.*
9 *Famulus an & quando poſſit deponere pro domino.*
10 *Status, & conditio teſtium de tempore depoſitionis attenditur.*
11 *Non probat hoc eſſe quod ab hoc contingit abeſſe.*
12 *Probatio dubia, incerta, & quæ diuerſimodè intelligi poteſt non releuat.*
13 *Teſtis deponens de terreno, vel de prædio non intelligitur deponere de toto niſi exprimat.*
Sermo indeffinitus an, & quando æquipollat vniuerſali.
14 *Exceptio pretij non ſoluti qualiter ſemper poſſit opponi, & obſtet.*
15 *Teſtes nihil probant non citata parte ad videndum iurare.*
16 *Teſtes iurati neutra parte præſente non probant.*
17 *Teſtes iurati in die feriata non probant, ſecùs in criminalibus num. 20.*
18 *Teſtes iurati in die iuridico poſſunt examinari in die feriato.*
19 *Teſtes iurati in termino poſſunt examinari extra terminum, & quando ſecùs nu. 53.*
21 *Nullitas ob defectum citationis ad videndum iurare teſtes non obſtat quando fuerunt data interrogatoria, & in alijs caſibus notatis in numeris ſeqq.*
23 *Examen nullum qualiter poſſit per repetitionem teſtium conualidari numeris ſequentibus.*
28 *Iudex non poteſt pronuntiare vltrà petita, & quando ſecus.*
Iudex ſtultus reputatur pronuntiando vltrà petita.
29 *Iudex appellationis non poteſt pronunciare niſi ſuper meritis primæ cauſa.*
30 *Iudex appellationis non efficitur Iudex nouæ cauſæ, & quare nu. 35.*
31 *Iudex appellationis tenetur totum negotium definire.*
An coram eo poſſint non deducta deduci, & non probata probari.
32 *Iudex appellationis habet limitatam iuriſdictionem circa ea, quæ in prima inſtantia vertuntur.*
33 *Poſſeſſorium priùs diſcutiendum, omiſſo petitorio.*
34 *Poſſeſſorium manutentionis an, et quando poſſit in ſecunda inſtantia coram Iudice appellationis intentari.*
36 *Actor an, et quando teneatur ſequi forum rei, & quando ſecùs nu. 37. & 38.*
37 *Actio realis poteſt intentari in loco ipſius rei, & in loco domicilij.*
39 *Poſſeſſorium remanet conſumptum, vbi diſputatur de dominio.*
Dominium eſt ſuffocatiuum aliorum iurium minoris potentiæ.
40 *Actor petens vnam rem, & probans de alia ſuccumbit.*
41 *Inſtantia quanto tempore duret de iure ciuili, & de iure canonico nu. 42.*
43 *Inſtantia de iure communi incipit à litis conteſtatione, & quando vigore ſtatuti Florentini nu. 46. & quanto tempore duret, & in quibus cauſis procedat, attento eodem ſtatuto Florentino nu. 44. & 45. & 46.*

47 *Inſtantia ſtatutaria habet locum etiam in cau-
ſis forenſium.*
48 *Iudex perempta inſtantia deſinit eſſe Iudex,
& quid facere poſſit.*
49 *Expenſa ſunt reficienda ab eo, cuius culpa inſ-
tantia fuit perempta.*
50 *Iudex ſententiando perempta inſtantia an poſ-
ſit puniri, & an ſolutum repeti.*
51 *Liber aſtimi admittit probationem in contra-
rium.*
52 *Depoſitio teſtis coram Iudice incompetenti an
poſſit de conſenſu partium validari.*
54 *Appellans poteſt renunciare appellationi.*
55 *Renuncians appellationi, vel liti tenetur ſolue-
re expenſas parti.*

OPtimis fundamentis motus fuit Illuſtriſſi-
mus D. Zanobius de Hieronimis Nobi-
lis, & Aduocatus Florentinus de Collegio,
conſultus per D. Capitaneum Iuſtitiæ Mar-
radij in cauſa coram eo agitata per Lucre-
tiam de Cauinis, & Io. de Cattaneis eius vi-
rum contra Virgilium, & Octauianum fra-
tres de Rignolis, referendo partes dicti D.
Capitanei fuiſſe, & eſſe in reuocando exe-
cutionem factam ad inſtantiam dictorum
iugalium contra dictos de Bignolis, & victos
victoribus in expenſis condemnando, &c.

Quia controuerti non poteſt, quin credi-
tor, qui ſibi aliquid deberi contendit debeat
coram Iudice competenti iuditium inſtitue-
re contra prætenſum debitorem, & illum
conuenire, ac condemnari facere, præſer-
1 tim quando, prout in caſu noſtro, non ſumus
in executiuis, & in caſibus, in quibus poſſit
debitor haberi pro condemnato, & ideò nõ
potuit iuditiũ ab executione incipere, prout
dictum fuit *l. 1. C. de probib. ſequeſtr. Pet. Ca-
bal. conſil. deciſ. 63. num. 1. lib. 1. Ang. de Pe-
ruſ. tract. de ſequeſtr. nu. 4.* Antè ſententiam
2 enim nimis properè executio petitur, & nõ
eſt concedenda *l. 1. C. de exec. rei iud. Franc.
Curt. Pap. tract. de ſequeſtr. quaſt. 1. num. 7.
Pract. Pap. in for. ſequeſtri, ſeù ſaximenti gloſ.
Sapiens vir in prin.* vbi appellat ignorantes,
& bues Iudices aliter ſeruantes, quia com-
3 moditas poſſeſſionis, quæ magna reputatur
nemini eſt auferenda *c. 1. extr. vt lit. pend.
Gratian. diſcer. forenſ. cap. 853. num. 12.* Ità
vt à dicta executione, & ſequeſtro tanquam
4 notorio grauamine, & propter ſubuerſio-
nem ordinis iuditiarij fuiſſet licitum appel-
lare etiam in caſibus, in quibus aliàs ſit pro-
hibita appellatio, idem *Gratian. cap. 850. nu.
17.*

Et quamuis aliquando ſit permiſſa aſſe-
curatio rei antè ſententiam, vt quando adeſt
timor dilapidationis, & agitur cum perſonis
ſuſpectis ex cauſa emergente poſt contra-
5 ctum, vel quando ab executione ſententiæ
fuit appellatum, vel quando agitur contra
contumaces, ac in alijs caſibus enumeratis
per *Pract. Pap. loc. cap. cit. nu. 2. & ſeqq. cum
Add. Franc. Curt. de ſequeſtr. quaſt. 1. num. 7.
& ſeqq. Iacob. de Arena eod. tract. nu. 3. & 4.
Ang. Peruſ. eod. tit. num. 4. & ſeqq.* Tamen
ſatis eſt quod in caſu prædicto non fuit do-
ctum, nec doceri poterat aliquam ex præ-
dictis, vel alijs limitationibus applicari, &
ideò ſtandum erat regulæ non docto de ali-
qua fallentia, vt reſpondet *Pet. Cabal. d. conſ.
63. num. 2.*

Prætereà, quatenùs etiàm fuiſſemus in
aliquo caſu in quo fuiſſet permiſſa executio,
adhuc erat reuocanda tanquàm procedens
de facto ſinè aliqua cauſæ cognitione, & ſinè
citatione, prout requirebatur *Pet. Cabal. loc.
6 cit.* Et quod citatio ſit neceſſaria in execu-
tione, vel quando petitur executio, etiam ſi
præceſſiſſet ſententia propter multas exce-
ptiones, quæ adhuc opponi poſſunt, ſiuè exe-
cutio petatur in actione reali, ſiuè perſonali,
præſertim quando non præceſſit cognitio
ſuper executione facienda, ità vt aliud non
reſtaſſet quàm ſimplex factum exequendi
*Duen. reg. 94. per tot. Aſin. in prax. §. 31. cap.
4. per tot. & §. 7. cap. 5. limit. 9. nu. 2. Magon.
deciſ. Flor. 120. nu. 4. & ſeqq.*

Quinimmò nec poſt factã executionẽ fuit
aducta aliqua concludens probatio de do-
minio, & conſignatione prætenſi vini, cùm
7 ſolùm vnicus teſtis penitùs inhabilis de illo
deponat, quod tamen antè executionem
debuiſſet ſaltem ſemiplenè, & poſteà con-
cludenter probari, vt per eundem *Cabal. d.
conſ. 63. num. 3. & 4.* Qui teſtis etiam tan-
8 quam vnicus nihil probat *l. iuſiurandi vbi
DD. C. de teſt. c. veniens, & c. licet eod. tit. Af-
flic. deciſ. 12. n. 2.* & tanquàm famulus acto-
rum, pro quibus deponit omninò repellitur,
9 vt conſtat per totam eius depoſitionem, ad
latè tradita per *Ant. Gabriel. de teſt. concl. 10.
nu. 1. & ſeqq. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 909.
nu. 7.* præſertim quando prout in caſu no-

ſtro

ſtro tempore depoſitionis erat talis, & ſic
famulus ſalariatus; quicquid aliter poſſet di-
ci, ſi tempore depoſitionis deſierit eſſe famu-
lus, quia tunc poſſet teſtificari pro ſuo anti-
quo domino, etiam ſi ſibi ſubminiſtraretur
certum ſalarium pro expẽſis, & viatico, pul-
crè *Duran. deciſ. 427. nu. 4. & ſeqq.* & ratio
10 eſt quia in teſtibus attenditur eorum ſtatus,
& conditio de tempore quo deponunt *l. 1.
C. de teſt. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 374. nu.
4. & cap. 797. num. 27.*

Alij verò teſtes nihil probant de conſi-
gnatione, & dominio vini, cùm eorum de-
poſitiones ſolum tendant ad probãdum do-
minium, vel poſſeſſionem prædij Rignoli,
vel partis illius, & ideò ex hoc inferri non
poteſt ergo vinum ablatum eſt Io. prætenſi
11 domini illius prædij, quia ex diuerſis non fit
illatio, & certũ eſt, quòd vbi poteſt dari pro-
batio, & veritas in contrarium, non dicitur
probatio neceſſariò concludens, prout re-
quiritur, cum non probet hoc eſſe, quod ab
hoc contingit abeſſe *cap. in præſentia* vbi *gloſ.
& DD. de probat. Natt. conſ. 585. num. 2. lib.
3. Onded. conſ. 80. num. 38. lib. 1.* ac in termi-
nis noſtris, quod non obſtànte dominio, vel
poſſeſſione prædij non poſſit inferri ergo vi-
num repoſitum, & repertum in cella vinaria
eſt prætenſi domini, vel poſſeſſoris, ſed de-
buiſſet in ſpecie probari vinum fuiſſe conſi-
gnatum illis de Rignolis prætenſis colonis
partiarijs, alias probatio non eſt certa, prout
eſſe debet, & ratione incertitudinis, vel ge-
neralitatis, quæ obſcuritatem parit vitiatur,
cum poſſit eſſe quòd huiuſmodi vinum eſſet
proprium illorum de Rignolis, vel ab alijs,
quàm à Cattaneis ibidem fuiſſe repoſitum
notat *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 705. num. 1.*
12 dubia enim probatio, vel quæ diuerſimodè
ſe habere poteſt non releuat, idem *Gratian.
cap. 980. num. 14. Duran. deciſ. 402. nu. 21.
& deciſ. 337. num. 38.*

Qui quidem teſtes nec etiam probant cir-
ca dominium, vel poſſeſſionem reſpectu to-
tius prædij Rignoli, cum enim conſtet ex
pluribus capitibus bonorum, domibus, &
terrenis, non poteſt inferri ex illorum indef-
finitis depoſitionibus totum ſpectare ad Io.
de Cattaneis, nec totum ab illo poſſideri,
ſed quatenus alios defectus non paterentur
eorum depoſitiones poterunt tantumodò
verificari in aliquibus petijs terreni, de qui-
bus d. Ioannes oſtendit tria acquiſitionis in-
ſtrumenta diuerſis temporibus confecta,
quamuis de integra pretij ſolutione non
doceat, quia teſtes deponentes de prædio,
vel terreno non intelliguntur deponere de
13 toto niſi exprimant, cum locutio indefinita
in teſtibus, vel etiam in inſtrumentis nun-
quàm æquipolleat vniuerſali, quicquid ſit in
vltimis voluntatibus, & diſpoſitione legis,
in quibus ſermo indefinitus æquipollet vni-
uerſali *Surd. deciſ. 263. num. 9. Magon. deciſ.
Flor. 55. num. 40. Gratian. diſcep. forenſ. cap.
337. num. 4. & nu. 9. & cap. 650. nu. 9. &c.*

Si itaquè dictus Io. vult agere ad conſe-
qutionem dictarum terrarum, de quibus
cantant inſtrumenta, tenetur docere de in-
tegra pretij ſolutione, vel omne reſiduum
debitum offerre, cum iſtud ſit onus intrin-
ſecum ex eadem cauſa, & ſic ex eodem con-
tractu proueniens, ſicut idem eſt è contra in
venditore, qui petendo pretium debet of-
ferre rem venditam, præcipuè quando op-
ponitur à parte, & poteſt Iudex videns non
eſſe ſolutum integrum pretium ex offitio
14 mandare emptori agenti vt ſoluat, cùm id
quod eſt intrinſecum actioni, & obligatio-
ni cenſeatur ſemper deductum, & allegatum
cum ipſa actione, quo caſu Iudex tenetur
ſupplere, & tantò magis in id, offitium ſuum
petentibus impertire, ità vt huiuſmodi ex-
ceptio pretij non ſoluti poſſit etiam poſt
ſententiam in eius executione opponi quan-
do de illa non fuit diſputatum antè ſenten-
tiam *Iaſ. in l. ſi duo patroni 13. §. ſi quis iura-
uerit num. 4. ff. de iureiur. Alex. conſ. 73. in fi-
ne lib. 6. Dec. conſ. 421. num. 6.* cum alijs latè
aductis per *Gratian. diſcep. forenſ. cap. 325.
per tot. & cap. 411. nu. 16. & ſeqq. per tot.*

Præterea etiam dicti teſtes nihil probant
ſtante nullitate examinis ex defectu citatio-
15 nis ad videndum illos iurare, prout talis ci-
tatio erat omninò neceſſaria, àliàs examen
redditur nullum, & inualidum *l. ſi quando
vbi DD. C. de teſt. Afflic. deciſ. 28. Ant. Ga-
briel. de teſt. concl. 1. num. 105. ampliat. 21.*
quod procedit etiam vbi teſtes examinan-
tur ſummariè *Burſatt. conſ. 311. num. 4. lib.
3.* ac etiam vbi cauſa eſſet commiſſa cum
clauſula omni iuris ſolemnitate omiſſa *Abb.
conſ. 46. lib. 2. Soc. conſ. 12. num. 5. & ſeqq.
lib. 1.* immò teſtes iurati neutra parte pre-
16 ſente quamuis legitimè citata, vel etiam

præ-

Digitized by Google

præſente, ſed in actis non apparente, nihil
probant *gloſ. in d. l. ſi quando verb. Introdu-*
17 *cit. C. de teſt. Ferret. caut. 12. nu. 3.* nec pro-
bant iurati in die feriata *Seraph. deciſ. 857.*
num. 9. & 27. quia iuramentum eſt ſubſtan-
18 tia totius depoſitionis, vndè iurati in die iu-
ridico poſſunt examinari in die feriato *Guid.*
Pap. deciſ. 115. num. 3. & deciſ. 125. Menoch.
de arbitr. quæſt. 31. nu. 15. cum alijs per *Fen-*
zon. ad Stat. Vrb. cap. 58. nu. 27. ſicut etiam
19 poſſunt examinari extra terminum, quando
iurauerunt in termino *Gratian. diſcep. forenſ.*
cap. 156. num. 18. & cap. 128. num. 20. &c.
vbi benè diſtinguit. Quod procedit in ciui-
libus, nam in criminalibus poſſunt iurare,
20 examinari, & torqueri etiam in diebus fe-
riatis ad honorem Dei *Pet. Cabal. reſol. crim.*
caſ. 227. num. 16. & 23. Guaz. ad deff. deff.
14. cap. 9.

Circa quod tamen eſt obiter adnotãdum,
quòd nullitas ob defectum citationis ad vi-
dendum iurare teſtes non obſtaret, quando
21 à parte aduerſa eſſent data interogatoria
Gratian. diſcep. forenſ. cap. 694. num. 10.
& cap. 550. num. 23. & ſeqq. ad 35. vbi ge-
neraliter de modo ſanandi huiuſmodi nulli-
tatem, quæ nec etiam obſtaret, vbi docere-
tur de ſtilo contrario, & vbi fuerit ſeruatus
22 terminus ad probandum iuxtà conſuetudi-
nem loci *Buratt. deciſ. 304. per tot. & deciſ.*
118. num. 17. in Add. quamuis contrarium,
& non valere huiuſmodi ſtilum contra ius
teneat idem *Gratian. d. cap. 694. num. 48. &*
vidend. in cap. 738. num. 16. &c.

Atque in omnem caſum nullitatis, con-
ceditur repetitio etiam facta publicatione
proceſſus ad conualidandum examen, quod
23 conualidatur per huiuſmodi repetitionem
factam citata parte, quamuis teſtes ſe refer-
rent ad primum examen nullum *Gratian. di-*
ſcep. forenſ. cap. 890. nu. 11. Theſ. deciſ. 28.
Duran. deciſ. 276. nu. 3. & 5.

Nequè obſtaret talis nullitas ſtante ſcien-
24 tia partis contra quam examinantur teſtes
Rot. part. 2. diuerſ. deciſ. 42. nu. 2. Seraph. de-
ciſ. 1094. cum alijs per *Ferentil. in Add. ad*
Buratt. d. deciſ. 118. num. 19. Duran. d. de-
ciſ. 276. nu. 2. Sicut nec quando coram Iu-
dice delegãte fuit facta citatio generalis pro
intereſſendo examini fiendo coram Iudice
25 remiſſoriali, & intimatum fuit decretum
Rot. coram Penn. in Veneta pratenſa illegitimi-
tatis 6. Nouembris 1598. poſt Fenzon. ad Stat.
Vrb. deciſ. 45. Nec quando nullitas, & defe-
ctus citationis proueniret ex impedimentis,
26 & tergiuerſationibus partis *Seraph. deciſ.*
1154. num. 2. vel vbi quis pateretur ſe in
contumaciam condemnari *Pet. Cabal. reſol.*
crim. caſ. 110. in fine, ſiuè vbi teſtes eſſent
mortui, ſiuè verſaremur in atrociſſimis,
& factis notorijs, vel vbi Iudex eſſet cer-
tus nullam reo competere defenſionem,
quibus, & alijs caſibus ſuſtinetur examen
teſtium etiam ſinè citatione *Guaz. ad deff.*
deff. 24. cap. 9. per tot. Farinac. de teſt. quæſt.
72. & generaliter non obſtante huiuſmodi
27 defectu citationis ad videndum iurare teſtes
qualiter poſſit examen ſuſtineri, vltra relatos
vide *Rot. poſt Fenzon. à Stat. Vrb. deciſ. 46.*
& 47. Poſthb. de manuten. obſer. 91. nu. 26. &
ſeqq. & Rot. poſt eum deciſ. 98. num. 3. deciſ.
162. num. 8. & deciſ. 171. num. 7. & ſeqq.
&c.

Sed ad propoſitum redeundo non eſt
præſentis inſpectionis videre de dominio,
vel poſſeſsione prædij Rignoli, quia ſuper
hoc (omiſſo quicquid aliud dici poſſet) nul-
la lis, vel cauſa legitur introducta, nec data
aliqua petitio coram Iudice à quo, ſinè qua
petitione vanum erat expectare ſententiam,
28 cùm Iudex non poſsit pronunciare vltrà
petita, & ſi pronunciaſſet non valeret ſen-
tentia, præſertim cum agatur de re penitùs
ſeparata, & diuerſa, & non de aliquo ſuc-
ceſsiuo, quod veniat in conſequentiam eius
quod principaliter petitur, nec de connexis,
& dependentibus à petitis *Marſil. in repet.*
Rub. ff. de fideiuſſ. num. 191. circa medium,
&c. l. 2. C. com. diuid. & l. vinum ff. ſi cert.
pet. c. licet Helij de Simon. Afflic. deciſ. 32.
num. 2. Immò ſtultus reputaretur Iudex, qui
condemnaret, vel abſolueret vltrà petita *l.*
cum quidam C. de fideicom. libert. idem Afflic.
deciſ. 3. num. 1. in fine Euerard. in loc. à libel.
ad ſentent. num. 1.

Vndè nec Iudex appellationis poteſt ſu-
per alio cognoſcere, vel iudicare, ſed tan-
tum ſuper meritis primæ cauſæ nempè ſu-
29 per prætenſo vino, de quo Iudex à quo iu-
xtà petitionem coram eo exhibitam iudica-
uit *Auth. vt cum de appell. cognoſ. poſt prin.*
Pract. Pap. for. ſent. defin. gloſ. 1. n. 19. Bart. in
l. 1. in fine C. ſi aduerſ. lib. Caſtr. conſ. 306. in
prin. lib. 2. Afflic. deciſ. 155. nu. 3. in fine.

Iudex

Iudex enim appellationis non efficitur
Iudex nouæ cauſæ, ſed ſolùm cognoſcere
poteſt ex adductis in prima inſtantia, an ſu-
30 per illis primus Iudex benè, vel malè iudi-
cauerit *Magon. deciſ. Flor. 9. nu. 18. & de-
ciſ. Luc. 86. n. 37. & deciſ. 32. nu. 57.* quam-
uis poſsint coram eo non deducta deduci,
& non probata probari circa tamen ean-
dem cauſam, idem *Magon. deciſ. Flor. 11. in
prin.* niſi ſcienter fuiſſent omiſſa deduci in
31 prima inſtantia, quia tunc nec in proſequ-
tione appellationis allegari poſſent, idē *Ma-
gon. deciſ. Flor. 117. in fine*, & Iudex appel-
lationis tenetur totum principale negotium
definire, vt per eundem *Magon. deciſ. 63. &
67. num. 29.*

Non poteſt igitur eſſe locus prętenſæ ma-
nutentioni nunc petitæ in ſecunda inſtantia,
cùm de illa nec verbum quidem factum re-
periatur in prima inſtantia, & ideò nec in
cauſa appellationis poteſt de illa cognoſci,
32 quia Iudex appellationis habet Iuriſdictio-
nem limitatam per deuolutionem circa ea
tantum, quæ in prima inſtantia vertuntur,
& non ſuper alijs *c. paſtoralis extr. de off. or-
din. & c. 1. de appell. in 6. Bald. in l. per hanc
C. de tempor. appell. Afflic. d. deciſ. 155. nu. 3.
in fine Guid. Pap. deciſ. 436. nu. 2. & Gratian.
diſcep. forenſ. cap. 681. nu. 25.*

Nequè obſtat quod dicitur poſſeſſorium
ſumarijſſimum manutentionis poſſe in qua-
libet parte iuditij ſuſpenſo petitorio inten-
33 tari, & prius ſuper eo pronunciandum eſſe,
omiſſa diſcuſſione eorum, quæ pertinent ad
petitorium, iuxtà *tex. in l. ordinarij C. de rei
vend. Penn. deciſ. 42. nu. 3. & deciſ. 50. n. 16.*
& ſic poſſe etiam in cauſa appellationis in-
tentari, & concedi *Seraph. deciſ. 299. nu. 1. &
nu. 10.* tàm ad partis inſtantiam, quam ex of-
fitio Iudicis *Thomat. deciſ. 41. nu. 1.* cum alijs
ex aduerſo allegatis, &c. Quia reſpondetur
obiectum procedere poſſe, donec cauſa ver-
titur coram primo ſuo Iudice, vel ſuppone-
34 re, quòd in prima inſtantia actum fuerit poſ-
ſeſſorio ordinario, vel petitorio ſuper ipſo
fundo, in cuius poſſeſſione poſteà petatur
manutentio *Seraph. deciſ. 255. & Gratian.
diſcep. forenſ. cap. 569. num. 34.* ſecùs autem
quando, prout in caſu noſtro, fuit petitũ quid
diuerſum, & ſeparatum à fundo, quia tunc
non poteſt noua cauſa ſuper fundo, vel poſ-
ſione intentari coram Iudice appellationis,
ſed coram ſuo Iudice ordinario primarum
inſtantiarum inſtituenda venit ſeruatis ſer-
uandis, iuxtà ſuperius dicta, aliàs facilimum
eſſet euadere Iuriſdictionem iudicis prima-
rum inſtantiarum inſtituendo coram eo iu-
35 dicium de re minima, & poſteà appellando,
& coram Iudice appellationis proponendo
aliam cauſam diuerſam, & ſic ad libitũ Acto-
ris defatigare reum extrà forum ſuum con-
tra regulam *tex. l. fin. C. vbi in rem actio l. iu-
riſdictionem C. de iuriſd. om. Iud. c. ſi diligen-
ti, & c. ſi contra de foro compet.* cum ſimilibus,
&c.

Actor enim tenetur ſequi forum rei, niſi
natura actionis aliter poſtulet, vt quia eſſet
merè realis, nam tũc poſſet dirigi contra bo-
36 na coram Iudice vbi eſſent ſita, non obſtan-
tibus quibuſcunque priuilegijs ex conceſſis
*Caſtr. in d. l. fin. C. vbi in rem actio Rot. corā
Ghiſilerio in Auximana Cenſus 10. Martij
1636. nu. 5. & ſeqq. Soc. reg. 15. fol. mihi 8.*
nam actio realis poteſt intentari, tàm in loco
37 rei hypothecatæ, quàm in loco domicilij
Gratian. diſcep. forenſ. cap. 911. num. 30. vbi
ſe remittit ad *Tiraquel. de retract. conſang. §.
8. gloſ. 5. num. 11. & 12.* & idem *Gratian.
cap. 181. num. 30.* Sicut etiam fallit dicta re-
gula in cauſa ſequeſtri, vt in *mot. Rot. Flor.
lib. 80. a 543.* Et in Ciuibus Florentinis, qui
habent facultatem trahendi quemcunque de
38 diſtrictu, & comitatu Florentiæ coram Re-
ctore Ciuitatis, vt in *lib. 4. ſtat. Rub. 34.* &
teſtatur *Magon. deciſ. Flor. 60. nu. 3.* Sed nos
non verſamur in aliqua ex dictis fallentijs,
quæ potius magis oſtendunt iuditium eſſe
de nouo inchoandum coram Iudice prima-
rum inſtantiarum, in cuius Iuriſdictione vl-
trà forum domicilij, & originis reorum re-
periuntur etiam ſita bona, de quibus agitur,
&c.

Et cùm Io. actor videatur potius voluiſſe
probare dominium dicti prædij Rignoli, vel
partis illius, & dominium ſit ſuffocatiuum
39 omnium aliorum iurium minoris potentiæ
poſſeſſorium, remanſit abſortum, conſum-
ptum, & extinctum, adeò vt nunc non poſ-
ſit de illo diſputari *Magon. deciſ. Luc. 31. nu.
37. & ſeqq. Rot. part. 2. diuerſ. deciſ. 167. nu.
10.*

Ideoquè iure meritò cum petierit vnam
rem, nempè vinum, & probauerit de alia,
40 nempè de dominio partis prædij, ſuccubuit

in

in prima inſtantia *l. habebat ff. de inſtit. Alex.*
in l. ſi ità ſtipulatus §. Criſogonus ff. de verb.
oblig. Innoc. & alij *in c. ex parte de priuil. & in*
cap. examinata de iud. Ac fuit in expenſis
condemnatus iuxtà *tex. in l. eum quem temerè*
ff. de iud. Sicut in omnibus, & per omnia
futurum ſperatur coram Sapientiſſimo no-
ſtro Iudice appellationis, non tantùm ex ſu-
perius firmatis, quæ ſatis clara videntur, ſed
etiam quia facto calculo dierum vtiliũ à die
nona Nouembris, qua introducta fuit appel
latio vſquè in præſentem diem Anni 1657.
apparet longè perempta inſtantia, quæ licèt
de iure communi ciuili duret triẽnio in cau-
41 ſa principali regulariter, & in cauſa appel-
lationis anno, ſiuè ex legitima cauſa biennio
iuxta *l. properandum C. de iud.* vbi *DD. & A-*
ſin. in prax. §. 1. cap. 3. nu. 15. & §. 2. cap. 14.
num. 1. de iure verò canonico ſit perpetua,
42 nulloq; certo, ac determinato tempore con-
cludatur *gloſ. in c. fin. extr. de dol. & contum.*
Innoc. in cap. conſuluit extr. de off. de leg. Corn.
conſ. 210. nu. 6. lib. 4. et Aſin. d. §. 1. cap. 3. nu.
22. Sicut etiam eodem iure communi atten-
to, licèt incipiat tantùm à litis conteſtatione,
ità vt ſi per mille annos prorogaretur litis
43 conteſtatio nunquam inciperet currere in-
ſtantia *l. 1. vbi gloſ. Ang.* & alij *C. de iud. & l.*
fin. §. illud C. de tempor. appell. Marãt. in prax.
part. 5. prin. nu. 3. fol. mihi 251. Ex diſpoſi-
44 tione tamen ſtatuti Florentini inſtantia du-
rat ſolum per ſexaginta dies vtiles, & habet
locum in quibuſcunq; cauſis ciuilibus etiam
45 grauibus, & tàm in cauſa principali quàm
in cauſa appellationis, quę eodem ſpatio 60.
dierum terminari debet, vt teſtatur *Aſin. in*
prax. in præfat. cap. 8. nu. 17. & 18. ac incipit
46 à die primæ citationis, ſicuti expreſsè ſtatu-
tutum diſponit, & teſtatur idem *Aſin. §. 1.*
cap. 1. num. 1. proceditquè etiam in cauſis
ſummarijs, & executiuis iuxtà veriorem opi-
nionem, vt per eundem *Aſin. §. 1. cap. 3. nu.*
38. *et ſeqq. cap. 8. num.* 10. *& §. 31. cap. 12.*
Marant. par. 5. prin. n. 4. Afflict. deciſ. 346.
nu. 7. Magon. deciſ. Flor. 55. in prin. & deciſ.
89. *nu. 3. & ſeqq.*

Quæ quidem inſtantia cùm reſpiciat or-
dinatoria iuditij habet locum etiam in cauſis
47 forenſium litigantium in foro, vbi tale ſtatu-
tum viget *Bart.* & alij *in l. cunctos populos C. de*
Sum. Trinit. & fid. Catol. Pariſ. conſ. 49. num.
19. lib. 1. Aſin. in præfat. cap. 8. nu. 6.

Perempta autem inſtantia Iudex deſinit
eſſe Iudex reſpectu illius cauſæ, in qua non
48 poteſt amplius deffinitiuè pronunciare, &
quicquid coram illo fit eſt nullum *Magon.*
deciſ. Flor. 55. nu. 2. itàut etiam parte nõ op-
ponente debeat ſupraſedere, nec poſſit ſen-
tentiam deffinitiuã ſuper meritis cauſæ prin-
cipalis proferre *Alex. conſ. 39. lib. 5. Marant.*
in prax. part. 5. prin. num. 58. *&* 59. Sed tan-
tùm debeat per interlocutoriam ab obſer-
49 uatione iuditij abſoluere reos, & cõdemna-
re actores in expenſis, quæ ab illis, quorum
negligentia fuit perempta inſtantia ſunt om-
ninò reficiendæ *Bart. in l. properandum §. illo*
procul dubio C. de iud. Aſin. in prax. §. 2. cap.
15. *num. 14. & ſeqq.* Et ſi aliter faceret Iu-
dex pronunciando circa merita cauſæ poſt
50 peremptam inſtantiam, vltrà nullitatem ma-
nifeſtam, & iniuſtitiam, eſſet ipſe pœna arbi-
traria afficiendus, & quicquid fuiſſet ſolutum
vigore talis ſententiæ poſſet per conditionẽ
indebiti repeti, vt benè probat idem *Aſin. d.*
§. 2. cap. 14. num. 6. et 7.

Quibus ſtantibus procul dubio ceſſant ea,
circa quæ gratis, & ſpontè ex aduerſo ela-
boratur, ad oſtendendum fidem eſſe adhibẽ-
dam libris æſtimi, & partitis in eis deſcriptis,
nam etiam admiſſo, quod partitæ æſtimi ali-
qualem ſaltem probationem, & præſum-
ptionem inducant, præcipuè circa poſſeſſio-
nem, & omiſſo quicquid ſuperuacuè, & per-
functoriè in id dici poſſet, pro nunc nobis
ſufficit quod etiam ex aduerſo nõ inficiatur
51 admittere probationem in contrarium, vt
benè aduertit *Genu. in tract. de ſcrip. priuat. tit.*
de libro æſtimi quæſt. 3. nu. 6. et nu. 17. Thuſc.
concl. 674. num. 9. et 20. litt. E. quæ quidem
probatio apparebit, dùm cauſa coram ſuo
Iudice competenti primarum inſtantiarum
agetur, prout iuris eſſe ſupra demonſtratum
fuit, & nunc fuit omiſſa, ac omittitur deduci
nè ſuperfluis expenſis, & incommodis gra-
uentur litigantes, cùm notiſſimum ſit teſtes
examinatos coram Iudice incompetenti nul-
lam prorſus facere probationem, ità vt nec
illorum depoſitio poſſit conualidari de con-
52 ſenſu partium, quicquid aliàs conualidetur
quò ad cæteras nullitates ordinis non ſerua-
ti, quia quod ſuperædificatur ſuper funda-
mento inutili iuriſdictionis totum corruit *c.*
cum paulus 1. quæſt. 1. Iaſ. in l. 1. col. 3. nu. 20.
ff. de ferijs Grat. diſcep. for. c. 674. n. 16. & 17

Sicut

Sicut etiam nihil probarent ex alio defe-
ctu, vt quia ſumus extra terminum, & te-
ſtes examinati poſt terminum, & ſic poſt
inſtantiam peremptam, vigore ſtatuti, nihil
probant etiam ſi iuraſſent in termino, cùm
non ſimus in dilatione data à Iudice, & ex
illius arbitrio, quo caſu ſufficeret iuramen-
53 tum præſtari in termino, ſed in dilatione,
& termino dato à iure, & ſtatuto non ſolum
ad probandum, & probatum habendum,
verùm etiam ad totam cauſam terminãdam,
quo caſu iuramentum, & depoſitio debet
eſſe in termino aſſignato, aliàs nihil probant
teſtes *Felin. in c. licet cauſam 9. col.* 12. *in fi-
ne num.* 16. *verſ. limita tertio, etc. de probat.
Cartar. deciſ. Genuenſ.* 2. *num.* 11. *& deciſ.*
150. *num.* 7. *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 128.
num. 20. præſertim cùm etiam Iudex deſie-
rit eſſe Iudex reſpectu illius cauſæ, vt dictum
eſt ſupra, & ſic dicerentur examinati coram
non Iudice, ſed coram priuata perſona, &
nihil probarent, quæ omnia meritò poſſunt
applicari ad teſtes, qui ex aduerſo prædictis
non attentis examinantur, ità vt in eorum
depoſitionibus quicquid dicant nullum poſ-
ſit fieri fundamentum iuxta ſuperius allega-
ta, &c.

Et cùm prædictæ rationes, & fundamen-
ta adeò vrgerent, vt illis præcisè reſponderi
non poſſet, pars aduerſa cuius nomine fuit
ſemper ineptè iuditium agitatum conſuluit
Aduocatos Rauennatenſes, ex quorũ con-
ſilijs tandem edocta de errore, & ineptitudi-
ne iuditij, licèt in reliquis bonum ius foueret
circa proprietatem, & poſſeſſionem prædij
Rignoli inuita receſſit à lite, & coacta agno-
uit diſcrimen vnius Doctoris ab alio, expreſ-
sè renunciando liti, & omnibus actis ſuper-
indè in voluminoſo, & inutili proceſſu fa-
ctis, ſed adhuc dicendum eſt illud adagium
quòd ſerò ſapiunt Phriges, licèt enim appel-
54 lans poſſit renunciare appellationi *l. ſi quis
libellos* 28. *C. de appell. Crauett. conſ.* 115. *nu.*
12. non tamen liberatur ab expenſis in qui-
bus venit condemnandus ſicut quilibet alius
55 liti renuncians *Guid. Pap. deciſ.* 436. *nu.* 36.
Aſin. in prax. §. 32. *cap.* 2. *amplia.* 2. *num.* 2.
cum alijs quos refert, & ſequitur *Gratian.
diſcep.* 572. *nu.* 17. Et ità iudicatum fuit per
Excellentiſſimum D. Lucam de Vannutijs
Iudicem Illuſtriſſimi D. Equitis Alexandri
Martij Medices Nobilis Florentini digniſſi-
mi Commiſſarij, & Gubernatoris Iuſtitiæ to-
tius Romandiolæ Florentinæ pro Sereniſsi-
mo Magno Duce Etruriæ Anno 1657. Viri
quidem Sapientiſsimi, & integerrimi, ac vt
ad longè maiora promoueatur meritiſsimi.

Et cùm vt dixi pars aduerſa bonum ius
foueret fuit poſteà concluſum, vt quod ſuum
erat ità cõcorditer cõſequeretur, & Rignoli
diſcederent à prædio, & partẽ ſuam vende-
rent ad tollendas omnes lites in futurũ, &c.

SVMMARIVM
In Caput XCIII.

1 *Cautio de non offendendo quando non ſit præſtanda.*

2 *Cautio de non offendendo præſtita ab vna parte an valeat donec reciprocè ab altera parte præſtetur, & num.* 3.

4 *Cautio debet præſtari pro ſe, conſanguineis, & affinibus vſquè in quartum gradum.*

5 *Filij ſpurij, & naturales tantùm an comprahendantur actiuè, & paſſiuè in cautione de non offendendo.*

6 *Stipulatio eſt neceſſaria pro fiſco vt ei ius quæratur.*

7 *Verba fideiuſſit, & promiſit ſolent importare ſtipulationem.*

8 *Verba imperſonaliter prolata an, & quando obligationem inducant num.* 9.

10 *Cautio de non offendendo qualiter cenſeatur ſublata quando fuit illi contrauentum ab altera parte.*

11 *Cautio de non offendendo an, & quando frangatur per inſultum nu.* 13.

12 *Cautio de non offendendo an rumpatur per exonerationem archibuſij contra aduerſariũ non ſequuta offenſione.*

Pœna exonerantis archibuſium cõtra aliũ etiam ſinè offenſione.

14 *Cautio de non offendendo an rumpatur per cõſpuentem in faciem alterius.*

15 *Cautio prædicta non rumpitur per ſimplices, ac verbales iniurias.*

16 *Cautio prædicta non rumpitur per fœminas nec actiuè, nec paſſiuè.*

17 *Cautio prædicta an rumpatur per adulterium, vel ſtuprum.*

18 *Cautio prædicta an rumpatur per furtum.*

19 *Cautio prædicta non rumpitur ceſſante animo offendendi.*

Animus, & intentio diſtinguunt maleficia.

20 *Cautio de non offendendo, pax, vel tregua an rumpatur per falſum teſtimonium contra eum cum quo interceſſit.*

21 *Quod permittente lege fit pœnam non meretur.*

22 *Cautio de non offendendo non rumpitur per offenſionem eorum, qui poſſunt impunè offendi.*

Banniti nec actiuè, nec paſſiuè comprahenduntur in cautione de non offendendo.

Offendens bannitum non obſtante cautione, vel pace, ſiue tregua conſequitur præmium, & talem alijs conceſſam.

Vindicta publica pacto priuatorum tolli non poteſt.

23 *Delinquens nondum bannitus, ſed de próximo banniendus an & quando poſſit impunè ab omnibus tanquàm bannitus offendi.*

24 *Cautio de non offendendo qualiter non rumpatur ſtante noua cauſa.*

25 *Offenſione hinc inde ſequuta eodem tempore ſi non conſtet quis primò offenderit, vel prouocauerit an dicatur rupta cautio de non offendendo, & debeatur pœna.*

26 *Abſolui debent omnes ſtante incertitudine nè innocens grauetur.*

27 *Fiſcus quando tractat de lucro in dubio eſt excludendus.*

28 *Soluens pœnam cautionis poteſt repetere ab eo qui cautionem rupit, & contrauenit.*

29 *Cautio de non offendendo quanto tẽpore duret.*

30 *Cautio de non offendendo remanet ſublata ſequuta pace.*

31 *Pax an ſit facienda in iuditio, vel ſufficiat extraiuditialiter facta ad tollẽdam cautionem præſtitam de mandato Iudicis, & nu. 32.*

33 *Milites producta pace intra triduum non poſſunt moleſtari pro rixa.*

AD præſtandum cautionem de non offendendo non poterat cõpelli N. quoniam ex parte ſua omnis timor ſcandali ceſſare videbatur, cùm eſſet vir ſatis pacificus, bonæ conditionis, & famæ, & eùm illius conſan-
1 guinei, & affines eſſent inimici capitales partis aduerſæ ex alijs cauſis, pro quibus ideò non tenebatur cauere, ſed ſolum pro facto ſuo, & cùm ex aduerſo nondum eſſet præſtita huiuſmodi cautio, ac adeſſent aliqui banniti, qui nec actiuè, nec paſſiuè in dicta cautione compræhenduntur, quibus caſibus poteſt quis recuſare preſtare huiuſmodi cautionem iuxtà latè tradita per *Guaz. ad deff. deff. 12. cap. 1.* & latius in *tract. de pace, & tregua per totum.*

Et quãuis in illis locis, vbi ſeruatur ex conſuetudine quòd in præceptis, quæ fiunt partibus ad fideiubendum apponatur clauſula quod interim habeantur pro preſtitis, inconueniens non videatur ad tollendas occaſio-
2 nes rixarum, vt vna pars habeat manus ligatas donec altera illigetur, cùm non debeat qui coram Iudice promiſit de non offendendo illi fidem fallere, & eius dignitatem impunè contemnere, licèt altera pars cautionem non præſtiterit *Baiard. ad Clar. quaſt. 47. nu. 20. & ſeqq.* cum alijs per *Cabal. reſol. crim. caſ. 219. per totum,* tamen vbi nulla iuſta præexiſtente cauſa quis fuit coactus dictam cautionem præſtare non remanet obligatus donec reciprocè ab altera parte præſtetur, nam præſtita ab vna parte tantùm non valet, & pro non ſcripta habetur donec ab altera parte caueatur, nè detur diſparitas, & claudicatio, præcipuè ſtantibus proteſtationibus pluriès repetitis ſè non obligãdi, niſi ſimilis cau-
3 tio ab aduerſarijs præſtaretur, quaſi non ſit vanus timor de illis, ſed iuſtus iuxtà benigniorem opinionem *Maur. tract. de fideiuſſ. part. 1. ſect. 2. cap. 4. num. 20. & ſeqq. Cyriac. contr. iur. cap. 101. nu. 1. & ſeqq.* & ità ſemel ego in praxi ſeruaui, dùm Iudex eſſem, ſequuta .n. in quadam cauſa graui offenſione ex vna parte, quæ cautionem de non offendendo præſtiterat antequam ab altera parte eſſet præſtita, non permiſi licèt fiſco inſtante pro pœna pecuniaria in cautione contenta contrauenictem condemnari, ſed illum abſolui, quæ praxis non fuit improbata, & ità etiam poſteà de cõſuetudine ſeruari audiui ab alijs Criminaliſtis, cùm ſit opinio æquior iuribus, & rationibus fulcita iuxtà ſuperius dicta, &c.

Preterquã quod ex alijs etiã non minus iuridicis, & grauibus fundamentis patet præfatum N. ad nihilum teneri propter inſultum factum cum armis, & gentibus armatis per N. N. eius fratres patrueles contra ſuos aduerſarios, quia licèt dicta cautio de non offendendo fuerit præſtita per d. N. vti princi-
4 palem non ſolum pro ſe ipſo, ſed etiam pro ſuis conſanguineis, & affinibus vſq; ad quartum gradum, ſcilicèt quod nec ipſe, nec illi offendent, nec offendere facient ad tradita per *Maur. d. tract. ſect. 2. cap. 4. nu. 24. Cabal. reſol.*

*reſol. crim. caſ.*210. *per totum.* vbi etiam quærit an tàm actiuè, quàm paſſiuè filij ſpurij, vel
5 naturales tantùm compræhẽdantur inhuiuſmodi cautione, & videtur affirmatiuè concludere, vel ſaltem eſſe in Iudicis arbitrio attenta qualitate facti, & perſonarum, vt per *Caroc. in ſuis deciſ. caſ.*8. Nullum tamen in caſu noſtro fuit quæſitum ius fiſco, & propter huiuſmodi inſultum non poteſt agi ad prætenſam pænam ex multis.

Ac primò quia nõ interuenit aliqua ſtipulatio pro fiſco, & nullus pro eo acceptauit promiſſionẽ, quo caſu cautio de nõ offendẽ-
6 do, vel ſimilis redditur nulla, & nullum ius tribuit fiſco *l. blanditus vbi Salyc. C. de fideiuſ.* facit *Gratian. diſcep. forenſ. cap.* 840. *nu.* 29. *&* 30. cum alijs multis allegatis per *Cyriac. d. contr.* 101. *num.* 6. *& ſeqq.* ad cuius dicta me remitto vbi reſpondet ad verba *fideiuſſit*, & *promiſit*, quæ aliàs ſolent importare ſtipula-
7 tionem, ſiuè ſint poſita in inſtrumento, ſiuè in ſcriptura priuata licèt proferâtur ab ignaro iuris, & materno ſermone iuxtà tradita per *Menoch. de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 41. *per tot.*

Quibus addo quòd cùm in caſu noſtro verbũ *promiſit* fuerit imperſonaliter prolatum, (nõ .n. dixit Notarius prout dicere debebat promiſit mihi Notario, &c.) ſed ſimpliciter, imperſonaliter vſus eſt dicto verbo *promiſit* non offendere ſub pæna, &c. & ſic cùm non
8 appareat cui facta fuerit promiſſio remanet dictum verbum imperſonaliter prolatum, & nullàm inducit obligationem præcipuè in contractibus quando imperſonalitas ſtat in verbo obligatiuo prout in caſu noſtro *Bart. in l. ſtipulatio iſta* §. *ſi quis ità nu.* 2. *ff. de verb. oblig.* vbi etiam *Iaſ. num.* 4. *cum alijs per Grat. diſcep. forenſ. cap.* 675. *num.* 19. *&* 20. *& cap.* 941. *nu.* 17. *&* 18. vbi quod ſecùs eſt in vltimis voluntatibus, in quibus imperſonalitas
9 non vitiat diſpoſitionem, cùm ſemper intelligantur verba relata ad hæredem, ſicut etiam quando imperſonalitas conſiſteret ſolùm in verbo executiuo, & non in verbo obligatorio *Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib.* 14. *tit.* 29. *nu.* 49. ad medium, & ità declarantur, quæ in contrarium in id allegari poſſent, &c.

Secundò non poteſt agi ad pænã quia aduerſarij dicti N. iàm ipſi contrafecerant, & contrauenerant præcepto de nõ offendendo, vt conſtat in actis, quo caſu cenſetur ſublata cautio, & poteſt altera pars etiam ex inter-
10 uallo impunè contrauenire, cùm non teneatur amplius treguam, vel pacem, ſiuè cautionem ſemel ab altera parte fractam ſeruare etiam ſtante clauſula quòd pæna toties committatur quotiès contrauentum fuerit, ſiuè hoc fiat incontinenti ſe deffendendo, ſiuè ex interuallo *Alex. in l. cum proponas nu.* 6. *C. de pact. Clar.* §. *fin. quæſt. verſ. ſed quoniam, & verſ. ſeq. Maur. de fideiuſſ. part.* 1. *ſect.* 2. *cap.* 4. *nu.* 66. latè *Pet. Cabal. reſol. crim. caſ.* 101. *nu.* 2. *& ſeqq. & caſ.* 231.

Tertiò quia in caſu noſtro dicto cautio nõ fuit verbis generalibus concepta, ſed fuit tantùm promiſſum non offendere perſonas licèt enim huiuſmodi cautio frangatur per inſultum factum cum armis, vel etiam ſinè
11 armis quamuis inſultatus non fuerit vulneratus, quando continet verba generalia, tamen ſecùs eſt quãdo loquitur ſolum de non offenſione perſonarum, nam tunc non dicitur rupta, nec promiſſa pæna debetur ob ſolum inſultum, niſi perſona fuerit tacta, vel ſaltem res à corpore inſeparabilis *Maur. d. part.* 1. *ſect.* 2. *cap.* 4. *num.* 73. *& ſeqq. ad* 91. Sicuti retentis eiſdem terminis promiſſionis de non offendendo perſonas videmus promiſſioni non contraueniri; nec pænam conuentionalem deberi per ſolam exoneratio-
12 nem archibuſij abſq; vulnere, & tactu perſonæ, vel rerum ab ea inſeparabiliũ, licèt aliàs pro ſola exoneratione archibuſij contra aliquem, ſiuè exierint pilæ plumbeæ, ſiuè non, vt quando ſclopus non fecit ignem ex quo accendi potuerit puluis, ſit impoſita pæna furcarum, & confiſcationis bonorum ex legibus municipalibus, & bannimentis generalibus, vt latè probat *Cabal. reſol. crim. caſ.* 152. *per tot. Gabriel. conſ.* 171. *per tot. lib.* 1. *Maur. loc. ſup. cit. nu.* 98.

Et quod dicta cautio non rumpatur etiam per inſultum factum ſuper actibus, & ſic licèt tacta eſſent veſtimenta quando corpus
13 non fuit læſum *Farinac. tit. de var. & diuerſ. crim. quæſt.* 107. *num.* 181. *Maur. vbi ſup. nu.* 130. Et quòd non committatur pæna per conſpuentem in faciem alterius quando fuit
14 tantùm promiſſum non offendere perſonas, licèt ſecùs eſſet ſi ſimpliciter, & verbis generalibus fuerit præſtita cautio *Maur. loc. cit num.* 92. Tanto minus igitur dicendnm eſt fuiſſe commiſſam pænam in caſu noſtro per

ſolam metus illationem, & ſimplices, ac verbales iniurias non tranſeuntes in ſpecialem nomen alicuius delicti ad tradita per eundem *Maur. vbi ſupra num.* 100. *& ſeqq.*

Circa quod obiter etiam adnotandum erit huiuſmodi cautionem de non offenden-
16 do non rumpi per fæminas, nec actiuè, nec paſſiuè, cùm aliàs ſoleant eſſe multum garulæ, loquaces, & iniurioſæ de quo *Farinac. d. quæſt.* 107. *num.* 380. *& Maur. loc. ſup. cit. num.* 159. Nec per adulterium, vel ſtuprum comiſſum cum vxore, vel filia eius, quem quis non offendere promiſit, cùm præſumatur id actum fuiſſe cauſa explendæ libidinis, & non animo iniuriandi, niſi eſſent
17 adeò vetulæ, & deformes, vt conſtaret factum animo vendicandi, & iniuriandi *Clar. §. fin. quæſt.* 47. *verſ. penult. Maur. d. cap.* 4. *num.* 147. *Cabal reſol. crim. caſ.* 101. *nu.* 28. *& 29. & num.* 12. vbi tamen quod iſtud, vel ſimilia præſtant iuſtam, & nouam cauſam alteri parti offendendi ſinè incurſu pœnæ promiſſæ, & abſq; fractione pacis, vel treguæ iuxtà inferius dicenda, &c.

Pari ratione non rumpitur cautio de non offendendo per furtum, cùm & illud dicatur factum potius animo lucrandi, quàm iniu-
18 riandi, niſi fuiſſet promiſſum non offendere; nec in rem, nec in perſonam *Bart. in l. verum num.* 5. *ff. de furt. Maur. d. cap.* 4. *nu.* 151. *Cabal. d. caſ.* 101, *num.* 31. vbi quod iſtud generaliter procedit in quacunque offenſa in bonis facta, niſi procedat ex antiqua cauſa, vt quia inimicitia eſſet contracta ex cauſa furti, vel aliter damni dati, & ille idem aliud nouum furtum, vel damnum faceret, quod puto veriſſimum vbi pœna venit parti applicanda, &c.

Et ad ſupradictorum confirmationem facit quòd cautio de non offendendo nũquàm
19 rumpitur ceſſante animo nocendi, & iniuriandi, quia animus, & intentio diſtinguunt maleficia *Maur. d. cap.* 4. *nu.* 171. vbi etiam quod nec rumpitur per iniuriam cadaueri illatam, &c.

Diceretur tamen contrauentum huiuſmodi promiſſioni, & cautioni de non offendendo, vel paci initæ, ac pœna exigi poſſet per falſum teſtimonium perhibitum in iuditio
20 in cauſa criminali, vel ciuili magna contra eum, cum quo dicta cautio, vel pax fuerat ſequuta, ac per falſam, ſiuè calumnioſam accuſationem, vel quando quis induxit aduerſarium in periculum amittendi totam ſuam ſubſtantiam, vel maiorem partem, ſtante maximè generali promiſſione, vt ſupra *Surd. deciſ.* 79. *per tot. & Cabal. caſ.* 247. *per tot.*

Quartò non poteſt moleſtari dictus N. pro prætenſa pœna cautionis, quia ſupradictus inſultus per eius fratres patrueles factus dictis aduerſarijs non fuit propriè inſultus prohibitus, ſed leuatio rumoris, & acclamatio non ſolum permittente, ſed iubente iure facta contra dictos aduerſarios dùm eſſent aſſociati cum altero eorum fratre bannito capitali, contra quem zelo iuſtitiæ inſurrexerunt dum audierunt in illa domo poſtea ab illis obſeſſa reperiri abſq; eo, quod ſcirent illum eſſe in ſocietate ſuorum fratrum non bannitorum, quod etiam licèt non ignoraſſent, & moti fuiſſent non zelo iuſtitiæ, ſed odio particulari fecerunt actum impunibi-
21 lem, & id, ad quod vigore bannimentorum tenebantur ſub pœna, cùm tunc dicti fratres licèt non banniti viderentur eſſe in eadem pœna cum fratre bannito, & ideò quod permittente, immò iubente lege fit nullam pœnam meretur *l. Gracchus de adult.* cum ſimilibus, & cautio de non offendendo non rumpitur per offenſionem eorum, qui poſſunt
22 impunè de iure offendi, quia offenſa, quæ fit per actum impunibilem non habetur in conſideratione licèt non zelo iuſtitiæ, ſed odio particulari fieret, & banniti non compræhenduntur in huiuſmodi cautionibus, nec actiuè, nec paſſiuè *Maur. de fideiuſſ. part.* 1. *ſect.* 2. *cap.* 4. *nu.* 160. *& ſeqq. ad* 170. latè *Cabal. reſol. crim. caſ.* 275. *per tot.* vbi plura ad hunc propoſitum, immò offendentes bannitos non obſtante cautione de non offendendo, pace, vel tregua cum illis antè bannum inita, non ſolùm ſunt immunes ab omni pœna, ſed etiam gaudent beneficio ſtatuti concedentis præmium occidenti bannitum, & licèt eſſet facta pax, vel tregua, ſeù promiſſio de non offendendo poſt bannum expræſsè cum bannito, adhuc poſſunt impunè offendi, quia publica vindicta pacto priuatorum tolli non poteſt, quod procedit etiam ſi homicida, vel alius publicus delinquens, cum quo eſſet inita pax, vel tregua,
23 ſeù cautio de non offendendo adhuc non eſſet bannitus, nec condemnatus, ſed de proximo banniendus, vel condemnandus,

præ-

præcipuè quando pæna eſt ipſo iure impo-
ſita, quia licet nondum fuerit ſequuta ſen-
tentia, ſtante ſtatuto quòd bannitus poſſit
impunè offendi, offendens excuſatur ſaltem
à pæna conuentionali, quaſi de proximo
banniendus habeatur pro bannito, vndè
etiam dicti aduerſarij dùm eſſent aſſociati
cum dicto eorum fratre bannito, licèt pro
dicta aſſociatione nondum eſſent condem-
nati, cùm tamen vigore bannimentorum ip-
ſo facto incidiſſent in eandem pænam vitæ,
& confiſcationis bonorum poterant impunè
offendi *Marſil. ſing.* 106. *circa medium Corn.
conſ.* 104. *per tot. lib.* 1. *Aſin. inter conſ. crim.
diuerſ. conſ.* 112. *nu.* 40. *&* 53. *tom.* 1. cum
alijs per *Cabal. d. caſ.* 275. *num.* 12. *& ſeqq.*

Quintò pæna conuentionalis in dicta cau-
tione contenta non debetur, quia dicti inſul-
tantes fuerunt prouocati, dùm die antece-
denti dicti aduerſarij multa verba contume-
lioſa grauia, & iniurioſa contra illos publi-
cè protulerunt, ex quibus ideò moti fuerunt
ad inſidiandum illis, & ſic ex iracundia, &
24 noua cauſa, non autem ex antiqua, qua no-
ua cauſa ſtante licèt eſſet leuis, iniuſta, ac de
iure impunibilis dumodò non ſit affectata,
& procurata, cautio de non offendendo nun-
quam comittitur, nec pæna debetur, ac in
dubio preſumitur ſemper potiùs noua cau-
ſa, quæ poteſt ex coniecturis probari, quàm
antiqua *Clar.* §. *fin. quæſt* 47. *verſ. quæro nunc
Maur. d. tract. part.* 1. *ſect.* 2. *cap.* 4. *nu.* 118.
Magon. deciſ. Luc. 100. *per. tot. Afflic. deciſ.*
206. *in* 2. *dubio*, & latè plures alios aducens
Cabal. reſol. crim. caſ. 101. *nu.* 11. *& ſeqq.*

Et quando non conſtaret quis primò al-
terum offenderit, vel prouocauerit, & fue-
rit hincindè eodem tempore ſequuta offen-
25 ſio, nec tunc cautio rumpitur, nec pæna de-
betur propter incertitudinem primi offen-
dentis, præcipuè quando eſſet partibus ap-
plicanda, vbi verò eſſet applicanda fiſco de-
beretur ab vtroquè inſolidum vnica tamen
ſolutione ſufficiente iuxtà opinionem *Clari*,
d. quæſt. 47. *verſ. ſed hic quæro Cabal. caſ* 102.
per tot. Maur. d. cap. 4. *num.* 70. licèt non
deſint magnæ auctoritatis Doctores, qui te-
nuerunt etiam quòd pęna veniat fiſco appli-
canda illam non deberi ſtante incertitudine
primi offendentis, & magna quidem ratio-
26 ne mouentur, cùm propter incertitudinem
debeant potius omnes abſolui, nè innocens
grauetur *l. abſentem ff. de pæn.* & fiſcus in ca
ſu dubio non eſt priuilegiatus, ſed vtitur iu-
re priuati, immò quando fiſcus tractat de lu-
27 cro, & priuatus de damno, in dubio eſt ex-
cludendus, & contra eum debet iudicari *l.
non puto vbi DD. ff. de iur. fiſ. Euerard. loc. à
fiſ. ad Eccl. num.* 20. *& Clar.* vbi ſupra loqui-
tur per verbum fortè, & nihil allegat, hanc-
que opinionem vti æquiorem, & de iure ve-
riorem ſequuntur *Hercul. tract. de caut. de non
offend. cap.* 30. *num.* 10. *Moron. tract. de pa-
ce, & treg. quæſt.* 168. *num.* 1. *& ſeqq. Berta-
zol. conſ. crim.* 48. *num.* 7. *&* 8. *lib.* 1. nequè
de iure illam improbare videtur *Cabal. d. caſ.*
102. *num.* 7. *et ſeqq.* vbi alios Doctores, &
fundamenta pro hac parte allegat, quicquid
aliter ipſe poſteà in practica vti fiſci patro-
nus, & aduocatus tenere aſſerat, &c.

Porrò autem in hoc propoſito dicere non
omiſerim quòd præſtita cautione de non of-
fendendo pro ſe, ſuis affinibus, & conſangui-
neis, ſi aliquis eorum compræhenſus in cau-
tione, & qui cogi poterat ad cauendum con-
trauenerit, propter quam contrauentionem
auctor principalis, qui cautionem præſtitit
cogatur aliquid ſoluere, poterit ſolutum re-
28 petere ab eo, qui contrauenit actione man-
dati, vel negotiorum geſtorum, niſi qui con-
trauenerit fuerit ignorans cautionis interpo-
ſitæ *l. qui fide* 53. *ff. mand.* latè probat *Gra-
tian. diſcep. forenſ. cap.* 499. *per tot. Hercul.
de caut. de non offend. cap.* 15. *num.* 8. *Gabriel.
conſ.* 176. *num.* 2. *& ſeqq. lib* 2. *Maur. d. cap.*
4. *num.* 59. *&c.* ad quorum dicta pro nunc
me remitto, cùm d. N. non poſſit ex ſupra-
dictis fundamentis compelli ad aliquid ſol-
uendum, & ideò non ſit opus laborare ſu-
per remedio repetitionis, &c.

Huiuſmodi autem cautio durat non ſo-
lum per triginta dies iuxta aliquorum opi-
nionem, ſed arbitrio Iudicis donec adeſt ti-
29 mor ſcandali *Clar. d. quæſt.* 47. *verſ. item
quæro, &c. Maur. d. cap.* 4. *num.* 42. *& ſeqq.
facit Cabal. caſ.* 101. *num.* 44. ac donec fue-
rit ſequuta pax inter ipſas partes, quæ cau-
30 tionem præſtiterunt, nam ſequuta pace cen-
ſetur ſublata, & expirat cautio *Maur. loc. cit.
num.* 63.

Circa quod tamen animaduertẽdum erit
id eſſe ſimpliciter verum, quando cautio fuit
præſtita ex volũtate partium extrà iuditium,
non iuſſu, & mandato Iudicis, nam quando

prout

prout regulariter contingit, præſtatur de mã-
dato Iudicis in Curia, & apud acta, Notario
maleficiorum, vel alio pro fiſco ſtipulante
non cenſetur reuocata, nec finita, nec ex-
pirat per pacem inter ipſas partes extraiudi-
cialiter ſequutam extra Curiam ignorante
Iudicè, ſed tunc ad illam extinguendam, &
reuocandam opus eſt auctoritate ipſius Iudi-
31 cis, vel conſenſu fiſci, cui fuit ius quæſitum,
& ſinè eius facto tolli non poteſt, ac ideò
cautius erit huiuſmodi paces rogari facere
apud acta per eundem Notarium, vt latè
probat *Cabal. reſol. crim. caſ. 272. per tot. Hercul. d. tract. cap. 9. nu. 9. & ſeqq. Valpel. tract. de pace quæſt. 30. per tot. Farinac. de var. & diuer. crim. quæſt. 107. num. 123. & ſeqq.*

Quamuis non deſint alij multi contrarium
tenentes, quòd quocunque modo ſequuta
32 fuerit pax etiam extraiudicialiter, & iudice
ignorante tollatur cautio de non offenden-
do etiam reſpectu fiſci, cui pæna erat appli-
canda *Eugen. conſ. 82. num. 9. & num. 33. Moron de treg. & pace, quæſt. vlt. Bero. conſ. 205. lib. 3.* & alij multi, quorum dicta, & rationes vti validiores, & æquiores ponderari poſſent vbi eſſemus in iam facto, ſed quando eſſemus in fieri ad tollendas difficultates ſemper conſulerem huiuſmodi paces fieri, & rogari apud acta per Notarios Curiæ, vel ſaltem coram illis produci, & inſtare recipi, prout illas recipere ſolent ſoluta ſibi ſua mercede, propter quam interdum ſe opponere ſolent, & non alia de cauſa, cum multi illorum nil aliud magis attẽdant, quàm crumenas implere, quibus pro illorum libitu impletis omnia de plano admittere ſolent ſinè ſcrupulo. Et in ſtatu Eccleſiaſtico
33 milites habent ex priuilegio quòd pax coram illorum duce, vel officialibus facta intra triduum debeat admitti, & non poſſit vlterius contra illos pro rixa procedi, &c.

SVMMARIVM In Caput XCIV.

1 *Error calculi in quo conſiſtat.*
2 *Error calculi vſque ad 30. annos allegari poteſt, et quomodo probari poſſit.*
3 *Error calculi non poteſt allegari quando calculus fuit factus auctoritate Iudicis.*
4 *Error calculi an poſſit allegari poſtquam deuentum fuit ad tranſactionem.*
5 *Error non poteſt allegari quando calculatio fuit approbata per Iudicem.*
6 *Error calculi non poteſt allegari in pluribus alijs caſibus enumeratis.*
7 *Læſio eſt conſideranda habito reſpectu ad dubium litis euentum nu.* 8.
8 *Euentus dubius litis difficulter æſtimari poteſt.*
9 *Læſio debet conſiderari etiam reſpectu dubiæ, et incertæ exactionis.*
10 *Calculatis ſemel rationibus non debet quis denuò cogi ad calculandum.*
11 *Calculatio noua an peti poſſit ſtante errore poſt laudum ſequutum.*
12 *Appellatio deuoluit totum negotium ad Iudicẽ appellationis quando fuit benè appellatum, ſecùs ſi malè appellatum fuit num. 13. et 14.*

NOn intendit D. N. ſe fundare in errore
calculi, ſed in læſione laudi, ſi enim vim
faceret in errore calculi deberet docere,
quod in eo fuerint appoſitæ partitæ non ap-
1 ponendæ, vel non appoſitæ apponendæ, vel
melius quòd calculatores ſumauerint in cẽ-
tum quod ſumare debebant in nonaginta,
ſiuè quod Arbitrator credens quod quinquaginta, & vigintiquinque facerent centum laudum protulerit in centum, vel ſimili errore ductus calculator, ſiuè Arbitrator vnam, vel alteram ex partibus læderit, hoc enim ſignificat error calculi, ideſt computationis *Pariſ. conſ. 89. nu. 27. et ſeqq. Munoz. de ratiocin. cap. 38. nu. 3. et 4.* cum alijs per *Gratian. diſcep. 793. nu. 1.*

Qui quidem error calculi poſſet vſquè ad
triginta annos allegari, & diceretur proba-
tus, oſtendendo, quod in calculo fuerint ad-
2 miſſa, quæ non erant admittenda, vel è con-
tra, & ſtatim quòd appareret veritatem aliter ſe habere, quamuis poſt calculationem interuenerit etiam promiſſio, ad latè tradita per *Montan. de tut. cap. 38. num 145. et ſeqq. ad 155. fol. mihi 197. Gratian. diſcep. 823. num. 31. et ſeqq. cap. 824. num. 21. et ſeqq. et cap. 909. nu. 10.*

Quinimmò in caſu noſtro non poſſet al-
3 legari error calculi, quandoquidem calcu-
lus fuit factus auctoritate Iudicis, & Magiſtratus, quo caſu error non poteſt allegari *Bart. in l. 2. C. de iur. fiſ. lib. 10. & in l. 1. C. de error. calc. ſequitur Rot. in Romana iuſtificationis*

cationis

cationis creditorum 13. *Iunij* 1635. *coram Pirouano in Nouiſs. part.* 7. *deciſ.* 52. *num.* 36.
& 37. pręcipuè quando poſt calculationem
4 deuentum fuit ad tranſactionem, & ſtipula-
tionem *d. l. vn. C. de err. calc. Ruin. conſ.* 134.
num. 1. *lib.* 1. *Corn. conſ.* 62. *lib.* 4. cum alijs
per *Montan. de tut. d. cap.* 38. *num.* 156. *&*
158. vbi *num.* 157. limitat non procedere
quando ſtipulatio eſſet euidenter iniqua, &
incontinenti interpoſita, quia tunc cenſere-
tur eodem errore facta ſicut calculatio, &
non teneret, &c.

Prout nec talis error calculi allegari po-
teſt quando ſuper calculo lata fuit ſententia,
5 vel quando calculatio fuit à Iudice approba-
ta cum cauſæ cognitione, vt tenent omnes
in *d. l.* 2. *C. de iur. fiſ. lib.* 10. *& in d. l. vn. C.
de err. calc. Corn. d. conſ.* 62. *& Montan. d.
cap.* 38. *num.* 159. *& num.* 167. *&* 168. Nec
quando interuenit iuramentum de non con-
traueniendo, vel confeſſio eſſet geminata,
6 vel calculatio eſſet facta per gratiam, ſiuè er-
ratum eſſet tantummodò in tempore, & die fa-
ctæ calculationis, vel quando iam ſemel al-
legatus fuerit error, & in reuiſione fuerit
confirmatus primus calculus, vel quando
de conſenſu partium electus fuerit calcula-
tor à iudice, ſiuè quando poſt calculum fa-
ctum pars ex interuallo liberauit debitorē,
vel vbi conſtaret de laudo arbitratorum ele-
ctorum ſuperindè lato, nam his omnibus
caſibus videtur ceſſare allegatio erroris cal-
culi, prout latè declarat *Montan. d. cap.* 38.
à num. 155. *vſquè ad num.* 189. de quo ta-
men vidend. *Menoch. de arbitr. caſ.* 209. *nu.*
39. *&* 40. *Felic. de Societ. cap.* 38. *num.* 77. *&
ſeqq. &c.*

Ex quibus patet, quòd cum calculationes
in caſu noſtro fuerint ritè, & rectè factæ non
poteſt error calculi allegari, prout non præ-
tenditur, ſed læſio, ex eo quod multò plura
debeantur quàm per laudum fuerit declara-
tum, & ſic læſio non conſiſtit in calculatio-
ne, ſed in laudo, & tranſactione, vndè eſt
probanda ab allegante aliundè quàm ex no-
uis calculis, ſi enim conſtaret de læſione ex
ſententia, vel laudo habito reſpectu, & fa-
cta collatione ad calculos poſſet corrigi ſinè
nouis calculis, ſi autem de ea hoc modo non
appareret, ad quid noua calculatio, ſi prima
non fuit, nec dicitur erronea, & ſic hoc ca-
ſu redditur ferè impoſſibilis probationis nō
7 ſolum inſpecta læſione attento dubio litis
euentu, qui ad annullandum tranſactionem,
& laudum ex capite læſionis omninò attendi
debet *gloſ. in l. Iuſſus* §. *fin. vbi etiam Bart. ff.
ad Trebell. Gabriel. com. concl. tit. de emp. &
vendit. concl.* 1. *num.* 68. *lib.* 3. *Decian. reſpon.*
39. *num.* 105. *lib.* 2. & plures alios allegat,
& ſequitur *Gratian. diſcep.* 713. *num.* 82. *&
ſeqq.* & licèt ſit difficilis probationis talis va-
lor ſpei, & dubius litis euentus, tamen omni-
8 nò probari debet aliàs ſuccumbit qui læſio-
nem allegat *Decian. reſponſ.* 6. *num.* 31. *& re-
ſponſ.* 83. *num.* 53. *lib.* 5. *Becc. conſ.* 90. *num.*
11. *Gram. deciſ.* 66. *num.* 20. *Franch. deciſ.*
159. *Rot. in Nouiſs. part.* 1. *deciſ.* 157. *et* 158.
& in recollectis per *Farinac. deciſ.* 221. *num.*
13. cum alijs per *Gratian. d. cap.* 713. *num.*
82. *etc.*

Sed etiam quia eſt habenda ratio magni
numeri debitorum non ſoluendo exiſtentiū,
& ſic de incerta, & dubia exactione, vt per
9 *Decian. reſponſ.* 39. *nu.* 105. Ex quibus diffi-
cilimum redditur ſcire an arbitratores, &
amicabiles compoſitores arbitrando, & ſtral-
ciando, prout fecerunt taliter vnam, vel al-
teram ex partibus grauauerint, vel potiùs
partes ipſæ laudum emologando taliter ſe
deceperint, vt reſciſſioni locus eſſe poſſit.

Et propterea videtur malè iudicaſſe Iu-
dex, qui decreuit eſſe deueniendum ad no-
uam electionem calculatorum, ſi quidem
vltrà ſuperius dicta, præſuppoſito quòd aliàs
rationes fuerint calculatæ, & ſuperindè ſe-
quutum laudum, & ratificatio iurata, habe-
mus regulam quòd ſemel calculatis rationi-
10 bus non debet quis denuò compelli ad cal-
culandum *l. ſemel C. de apoch. pub. lib.* 10. *Me-
noch. de arbitr. caſ.* 209. *num.* 37. aliàs dare-
tur progreſſus in infinitum, quod procedit
etiam ſi error allegaretur, quia iſtud non
ſufficit niſi plenè probetur *Menoch. loc. cit.
Honded. conſ.* 34. *nu.* 6. *et* 76. *lib.* 2. *Burſatt.
conſ.* 105. *num.* 16. *Rot. in Nouiſs. part.* 1. *dd.
deciſ.* 157. *et* 158. *Felic. tract. de Societ. cap.*
38. *num.* 31.

Sed & errore probato ceſſaret noua cal-
culatio, ſtāte quod ſuper primo calculo fuit
11 ſequutum laudum, tranſactio, liberatio, ac
pactum de non petendo, niſi vltrà errorem
argueretùr etiam fraus, & dolus verus in
prima calculatione *Honded. d. conſ.* 34. *num.*
75. cum alijs per *Menoch. d. caſ.* 209. *nu.* 37.
et 39.

et 39. et 40. et Fælic. de Societ. d. cap. 38. num. 77. et ſeqq.

Stante igitur grauamine appellantis à dicto decreto nouæ electionis peritorum non debet appellans remitti ad Iudicem grauantem, ſed totum negotium intelligitur deuo-
12 lutum ad Iudicem appellationis *c. vt debitus de appellat. c. 1. de appell. in 6. gloſ. in c. ex tenore verſ. terminatis de for. compet. Bart. in l. intrà vtile in prin. ff. de minor. Rom. conſ. 362. num. 2. Bellamer. deciſ. 419. Boer. deciſ 257.* & de hoc non eſt ambigendum, cùm certiſſimum ſit quòd appellatione interpoſita ab
13 aliquo emergenti, vel interlocutoria, ſi fuerit benè appellatum, tota cauſa, & negotium principale deuoluitur ad Iudicem ſuperiorem *Foller. in Add. ad Marant. par. 4. diſtinct. 12. nu. 5. Gratian. diſcep. 6. per tot. et facit in cap. 40. per tot.* quicquid ſecùs ſit quando fuerit malè appellatum, quo caſu cauſa prin-
14 cipalis remittitur ad primum Iudicem à quo, vt per *Marant. et Gratian. loc. cit.*

SVMMARIVM
In Caput XCV.

1 *Sequeſtratio omnis regulariter eſt prohibita.*
2 *Sequeſtrum in quibus caſibus ſit permiſſum.*
3 *Argumentum à contrario ſenſu valet in ſtatutis.*
4 *Hæres pendente termino ad conficiendum inuentarium an poſſit moleſtari.*
5 *Verbum moleſtiæ qualiter verificetur in omni vexatione.*
6 *Creditor vt poſſit agere antè tempus quid probare debeat.*
7 *Debitor impetrans moratoriam à Principe an teneatur ſatiſdare de ſoluendo finita dilatione num. 8.*
9 *Princeps quando poſſit de honeſtate iuſtitiæ, et ſinè peccato concedere dilationes debitoribus ad ſoluendum non obſtante iuramento.*
10 *Iudex quando poſſit perempta inſtantia ſententiam validam proferre; ſententia lata poſt peremptam inſtantiam quando ſit valida.*
11 *Iudex non incurrit pœnam niſi fuerit inſtitum à partibus.*
12 *Actus contra legem pœnalem non eſt nullus.*
13 *Sequeſtra non iuſtificata in termino non afficiunt.*
14 *Sequeſtra dicuntur præparatoria, et expectāt poſt ſe libelli oblationem, et alias Sequeſtra non inducunt litis pendentiam.*
15 *Sequeſtra quando ſatiſdatione tollantur, vel nominum. 16.*
17 *Sequeſtrum nemo inuitus cogitur acceptare, et quando ſecùs num. 18.*
19 *Sequeſtrarius non poteſt ſinè cauſa offitium deponere.*
20 *Sequeſtrarius ſoluendo ad Iudicis mandatum an liberetur.*
21 *Dilatio conceſſa debitori an proſit ſequeſtrario.*

Domini de Lippis in cauſa ſequeſtrorum de quibus agitur vulgari dicto ſotuentur omnem ſequeſtrationem eſſe prohibitam,
1 cùm commoditas poſſeſſionis, quæ magna eſt nemini ſit auferenda, iuxta *l. vn. C. de prohib. ſequeſtr. Curt. Pap. Iacob. de Aren. Ang. Peruſ. tract. de ſequeſtr. in princ. Gratian. diſcep. 853. num. 10. Tuſch. concl. 204. litt. S.*

Et quamuis in aliquibus caſibus ſint permiſſa ſequeſtra, vt quando agitur de re mobili cum perſona ſuſpecta, & timetur de dilapidatione, vel quando iam fuit lata ſenten-
2 tia, & pendet appellatio, quia præſumitur appellatum malitiosè, & cauſa differendæ executionis, vel quando vtraque pars prætendit poſſidere, & periculum eſt nè deueniatur ad arma, & in alijs caſibus enumeratis per *Curt. Pap. Iacob. de Aren. et Tuſch. in loc. cit.* tamen in caſu noſtro non fuit doctum, nec probatum de aliqua fallentia, propter quam ſit permiſſum recedere à ſupradicta regula, immò non probata ſuſpicione adſtipulatur ſtatutum noſtrum per argumentum à contrario ſenſu mentis ſtatuentium, quod in iure proce-
3 dit etiam ad interpretationem ſtatutorum, vt latè docet *Enerard. in topic. legal. loc. à contr. ſenſ. nu. 22. et ſeqq.*

Maximè pendente termino trium menſiū eiſdem aſſignato citatis ipſis creditoribus ad inchoandum, & perficiendum inuentarium,
4 cùm interim à nullis creditoribus, vel legatarijs poſſint conueniri actione perſonali, quamuis aduerſus defunctum iam lata fuerit ſententia *l. fin. §. donec, et §. etſi præfatam C. de iur. delib. Merlin. de legit. lib. 5. tit. 3. quæſt. 5. num. 1. et in tract. de pig. lib. 4. tit. 5. quæſt. 173.* de quo non eſt dubitandum, ſtante etiā reſcripto Eminentiſſimi D. Cardinalis Lega-

ti

ti mandante interim durante dicto termino
5 non moleſtari, quod verbum moleſtiæ veri-
ficatur in quacunq; vexatione, per quam im-
pediuntur liberè vti ſubſtantia ſua *Surd. deciſ.
194. per tot.*

Nequè obſtat quod ſequeſtra fuerint fa-
cta ſolùm ad effectum, vt interim creditores
aſſecurentur de ſolutione fienda finita dila-
tione, & adueniente die, quia ad hoc vt de-
bitores poſſint antè tempus conueniri pro
6 aſſecuratione debiti eſt neceſſaria probatio
vergentiæ ad inopiam, ſuſpicionis, & dete-
riorationis conditionis, ſiuè aliæ iuſtæ cauſæ
*Caccialup. de debit. ſuſpect. quæſt. 3. Petr. Pecch.
de iur. ſiſten. & manu. iniect. cap. 4. num. 7. &
ſeqq. Maur. de fideiuſſ. part. 1. ſect. 3. cap. 1.
alias x. per tot. & cap. 38. aliàs 48. &c.*

Prout nec obſtat quod debitores impe-
trantes moratoriam à Principe, vel dilatio-
nem quinquenalem, ſiuè decenalem tenean-
tur interim ſatisdare de ſoluendo tranſacto
7 terminò, aliàs non valet, nec ſibi opitulatur
reſcriptum, ad tradita per *Maur. d. tract. part.
1. ſect. 3. cap. 2. aliàs & per tot.* quia vt ibidem
declarat hoc intelligitur dumodò talis cautio
fuerit petita à creditoribus, & procedit tan-
tùm in dilatione quinquennali, quam impe-
trantes tenentur ſatisdare, ſecùs autem pen-
dente termino ad conficiendum inuentariū,
eùm iſto caſu non ſit iure cautum huiuſmodi
cautionem eſſe præſtandam, quæ in omnem
caſum fuiſſet petenda per creditores coram
eodem Eminentiſſimo quando illis fuit inti-
mata dilatio, & benè facit *Rodriquez. tract.
de concur. cred. part. 1. num. 24. & 25. fol.
mihi* 10. vbi tenet nullam cautionem eſſe ne-
ceſſariam etiam in dilatione quinquennali,
8 quia remedium dilationis fuit introductum
ex cauſa miſerationis, & ſi debitor, cui con-
ceditur compelleretur dare aliquam cautio-
nem, vtiquè ex impotentia inueniendi fide-
iuſſores eſſet omninò ipſi debitori tale bene-
ficium ademptum, nè ergo contra mentem
legis, & Principis hoc eueniat, cautionem
aliquam præſtare ipſum debitorem, cui fuit
conceſſa dilatio non teneri fatendum eſt, at-
què in hanc ſententiam videtur inclinare
*Genn. de ſcrip. priuat. lib. 3. tit. de litt. iudicial.
ſiuè dilator. quæſt. 5. num. 31. & ſeqq. fol. mi-
hi* 177.

Quòd autem huiuſmodi dilationes ad dif-
ferendam ſolutionem poſſint de honeſtate
iuſtitiæ, & ſinè peccato per Principem con-
9 cedi ſtante difficultate, & impoſſibilitate de-
bitoris in ſoluendo etiam pro debitis inſtru-
mentarijs, & iuratis ſtante maximè conſue-
tudine illas concedendi etiam pro huiuſmo-
di debitis iuratis, cum conſuetudo faciat li-
citum quod aliàs illicitum foret, & iuramen-
tum quod in omni inſtrumento hodiè de cō-
ſuetudine aponitur non debeat eſſe tantæ
potentiæ, vt Principis ordinariam poteſta-
tem impediat circa huiuſmodi dilationes cō-
cedendas, niſi illis fuerit expræſsè renuncia-
tum cum iuramento *Surd. conſ. 299. Graſſ.
de excep. excep. 32. num. 8. & ſeqq. Theſſaur.
deciſ.* cum alijs multis per *Genn. d. tract. lib.
3. d. tit. per tot. fol. mihi* 171. vbi pulcro, &
eleganti ordine declarat quando, & pro qui-
bus debitis non debeant ſuffragari, & con-
cedi huiuſmodi dilationes, & an conceſſæ
debitori principali proſint fideiuſſoribus in
ſupplicatione non nominatis, & plura alia
in hac materia ſcitu digna.

Similiter non videtur obſtare ſtatutum
lib. 2. Rub. 3. circa medium, vbi loquitur de
termino viginti dierum per Iudicē aſſignan-
do ad inchoandum, & perficiendum Inuen-
tarium, quia procederet quando, prout lo-
quitur, ad inſtantiam creditorum fuiſſet per
Iudicem ad effectum deueniendi ad litis cō-
teſtationem, & deliberandi ſuper libello por-
recto abbreuiatus terminus trium menſium,
& reductus ad viginti dies, ſed in caſu noſtro
citatis creditoribus, & illis non opponenti-
bus fuit aſſignatus terminus iuris communis
vigore reſcripti Eminentiſſimi Legati; Vn-
dè cum dictum ſtatutum ſolùm dirigat verba
in Iudicem, & ei ſoli præcipiat huiuſmodi
abbreuiationem termini non autem ipſum
tempus afficiat, nec in caſu inobſeruantiæ
procedat ad actus annullationem, terminus
trium menſium de iure communi aſſignatus,
& per dictum reſcriptum confirmatus rema-
net in ſuo robore, nec cenſetur correctus,
ſicuti videmus in inſtantia, quæ de iure ciui-
10 li eſt trium annorum in cauſa principali, &
tamen ſi fuerit abbreuiata per ſtatutum, &
reducta ad ſexaginta dies vtiles, prout com-
muniter diſponunt multa ſtatuta per verba
directa in Iudicem, vel etiam in litigantes,
& non in cauſam, vel inſtantiam, poterit ni-
hilominus Iudex etiam finita Inſtantia ſtatu-
taria ſententiam validè promulgare intra ter-

minum, & inſtantiam iuris communis *Corn. conſ. 49. num. 16. lib. 2. Rom. conſ. 415. in fine Bald. Ang.* & alij in *l. properandum C. de iud.* cum alijs per *Aſin. in prax. §. 2. cap. 2. per tot. Scacc. de appell. quaſt. 15. num. 280. & ſeqq.*

Iudex autem, cui à ſtatuto imponitur ne-
11 ceſſitas aliquid faciendi ſub pæna, illam non incurrit niſi fuerit petitum, & inſtitum à partibus *Marſil. in repet. Rub. ff. de fideiuſſ. num. 145. Aſin. in prax. §. 2. cap. 17. num. 1. Oſaſch. deciſ. 29. num. 12. Add. ad Pract. Pap.*
12 *libel. ſpol. poſſeſſ. gloſ. Ipſo facto, etc.* Et actus contra legem pænalem geſtus non eſt nullus *Bald. in l. ait Prætor §. 1. ff. de dam. infect. Aſin. d. §. 2. cap. 2. num. 2. &c.*

Præterea intelliguntur ſublata ſequeſtra, & non afficiunt debitorem, cùm non fuerint in termino iuſtificata, & liquidata vbi adeſt
13 terminus à ſtatuto præfixus ad illa probanda, & vbi non adeſſet terminus ad hoc ſpecialis intra tempus generalis inſtantiæ aliarum cauſarum, vt per *Magon. deciſ. Flor. 115. num. 4. & 5.*

Sequeſtra enim fiunt antè litem motam pro aſſecuratione eius quod venit poſteà in actione deducendum, & quamuis fiant par-
14 te non citata, & dicantur præparatoria litis futuræ, nihilominus tanquàm abſtracta à petitione expectant poſt ſe oblationem libelli, & plenam probationem iurium ſequeſtrantis, & tunc ſolùm porrecto libello dicitur lis introducta, cùm ſimplex ſequeſtrum de ſe non inducat litis pendentiam *Magon. deciſ. Flor. 31. nu. 12. et ſeqq.* vbi etiam quod ſi inditium non poſſet ſuſtineri ex primo ſequeſtro nullo, ſuſtinebitur ex ſecundo cautelosè facto in ſupplementum primi, &c.

Et quamuis ſequeſtra reuocentur mandato Iudicis per ordinarium ſatiſdationis re-
15 medium *Magon. deciſ. Luc. 6. nu. 1. & ſeqq. Maur. de fideiuſs. part. 2. ſect. 4. cap. 29. Gratian. diſcep. 232. num. 16. cap. 348. num. 23. & cap. 531. num. 85. &c.* Tamen ſecùs eſſet quando eſſent facta ad effectum exequendi, vel pro executione ſententiæ, quia tunc ſa-
16 tiſdatione, non tolluntur, ſed opus eſt ſolutione, ſicut etiam generaliter non tolluntur ſatiſdatione, quando non fuit præſtita intrà tempus à ſtatuto præfixum, nam eo elapſo quicquid poſteà fit, nullum eſt, & non releuat, & ſi diſponat ſtatutum eſſe ſatiſdandum antè ſententiam intelligitur in prima inſtantia, ità vt ſatiſdatio præſtita in ſecunda non releuet *Magon. deciſ. Flor. 98. per tot. & deciſ. 31. num. 5. Curt. Papp. de ſequeſtr. num. 55.*

Offitium autem ſequeſtri dicitur volunta-
17 rium, & non neceſſarium, ac ideò nemo inuitus de iure cogitur illud acceptare *Montan. de tut. cap. 29. num. 21. Curt. de ſequeſtr. num. 25.* Ex cauſa tamen poſſet Iudex com-
18 pellere ex offitio ad recipiendum ſequeſtrũ, cũ hoc quod ſequeſtrarius nihil impẽdat de ſuo, ſed ſolum operam ponat *l. fin. §. fin. C. de bon. aut. Iud. poſſ. Bald. in l. 1. ff. vbi pupil. educ. deb. Curt. loc. cit. num. 26.* Et poſtquam
19 illud acceptauit non poteſt reddere, & offitium deponere ſinè legitima cauſa, & præuio Iudicis decreto *Magon. deciſ. Flor. 115. per tot. Curt. loc. cit. num. 27.*

An autem ſequeſtrarius ſoluendo ad Iudicis mandatum liberetur, latè tradit *Gratian. diſcep. 485. per tot.* Quòd non poſſit ſoluere
20 ſinè contradictione, & debeat appellare, idẽ *Gratian. diſcep. 704. num. 37. cap. 906. num. 1. & cap. 960. num. 15. & per tot.* Et qualiter dilatio conceſſa debitori proſit etiam, & poſ-
21 ſit allegari à ſequeſtratario, idem *Gratian. diſcep. 12. num. 13. &c.* & latè ad materiam ſequeſtrorum vidend. *Tuſch. lit. 5. concl. 201. & ſeqq. ad concl. 216. per tot.*

SVMMARIVM
In Caput XCVI.

1 *IVſpatronatus quomodo acquiratur nu. 10.*
2 *Præſentationes effectum ſortitæ quid operentur, & num. 10.*
3 *Patronus per vnicam præſentationem conſtituitur in quaſi poſſeſſione, & eſt manutenendus.*
4 *Iuſpatronatus tranſit in ſtirpes, & non in capita.*
5 *Voces patronorum quomodo diuidantur iuxtà vncias hæreditatis.*
Electio ſpectat ad Epiſcopum ſtante paritate vocum patronorum.
6 *Iuſpatronatus in dubio præſumitur hæreditarium.*
7 *Iuſpatronatus an veniat in reſtitutione fideicomiſſi, & num. 8.*
9 *Litteræ Apoſtolicæ iuſtificatæ ſunt exequendæ.*
11 *Confeſſio partis quid operetur.*

12 *Va-*

12 *Valor beneſitij probatur ex confeſſione partis.*

13 *Beneſitium præſumitur ab animarum cura exemptum.*

14 *Viſitatio quomodo probet qualitatem beneſitij.*

15 *Iuſpatronatus hæreditarium poteſt immutari in gentilitium, & num. 20.*

16 *Iuſpatronatus quando dicatur mixtum.*

17 *Filius proprio nomine vocatus vnà cum patre concurrit cum illo eodem tempore, & non ordine ſucceſſiuo, & num. 18.*

19 *Ius accreſcendi, vel non decreſcendi procedit in Iurepatronatu.*

20 *Iuſpatronatus gentilitiũ quando conſtituatur.*

21 *Filiatio quomodo probetur ex fide parochi concurrentibus adminiculis.*

22 *Filiatio quomodo ex pluribus enunciatiuis inſtrumentorum probetur.*

23 *Qualitas hæreditaria quando ſit neceſſaria, & an ſufficiat illam trahere à primo fundatore, & non ab vltimo patrono.*

24 *Extraneus non poteſt acquirere iuſpatronatus in præiuditium aliorum vocatorum.*

25 *Quaſi poſſeſſio præſentandi quando ſuffragetur, & quando non num. 26.*

27 *Proprietas incontinenti iuſtificata, et petitorium abſorbet poſſeſſorium.*

28 *Patronus ſinè conſenſu Epiſcopi non poteſt donare, vel cedere alteri ius ſuum, et quando ſecùs num. 32. et 33.*

29 *Ceſſio facta cum conſenſu Epiſcopi præualet alteri ceſſioni ſinè dicto conſenſu, licèt anteriori, et poſteà per Epiſcopum confirmata.*

30 *Vicarius non poteſt præſtare conſenſum in ceſſione Iuriſpatronatus.*

31 *Conſenſus Epiſcopi quomodo præſumatur ex lapſu temporis, et dicatur præſtitus per inſtitutionem factam ad præſentationem donatariorum.*

34 *Patronus an, et quando poſſit præiudicare ſuis deſcendentibus.*

35 *Iuſpatronatus quando dicatur perpetuum, et transeat etiam ad filios naturales.*

36 *Iuſpatronatus quomodo deferatur vbi vocatur antiquior, ſeù ſenior de domo, et familia.*

37 *Iuſpatronatus non venit in confiſcatione bonorum.*

38 *Iuſpatronatus extinguitur deſtructa Eccleſia in qua conſiſtebat.*

39 *Iuſpatronatus non poteſt reſignari, nec permutari ſinè conſenſu patroni.*

40 *Patronus intra quantum tempus præſentare debeat.*

41 *Patronus non poteſt ſe ipſum præſentare per procuratorem, ſed poteſt præſentari à compatrono.*

42 *Patrono indigenti poteſt ad eius praces per Epiſcopum conferri iuſpatronatus.*

43 *Patronus qualiter, et quibus concurrentibus poſſit prætendere alimenta ab Eccleſia patronata.*

DE exiſtentia iuriſpatronatus dubitari non
poteſt in caſu mihi propoſito, conſtat
enim de voluntate teſtatoris dum in ſuo te-
ſtamento ordinauit erectionem Altaris, eiq;
dotem legauit, & voluit ius eligendi, & præ-
ſentandi Rectorem ſpectare ad ſuos deſcen-
dentes, & hæredes. Qua fundatione, & do-
tatione Altaris poſteà per hæredes ad effe-
ctum producta, fuit acquiſitum ius patrona-
1 tus, quod non niſi mediante fundatione, vel
dotatione, ſiuè aliqua egregia, & notabili di-
tatione acquiri poteſt, ad tradita per *Gratian. diſcep. 177. nu. 24. & ſeqq. ad finem* & per *Rot. par 2. diuerſ. deciſ. 167. nu. 3. & 4.* concur-
rentibus præſertim pluribus præſentationi-
bus effectum ſuum ſortitis, & obſeruatis per
2 quadraginta annos, & vltrà, ex quibus exi-
ſtentia iuriſpatronatus ſatis remanet iuſtifi-
cata *Federic. de Sen. conſ. 344. num. 3. Duran. deciſ. 413. nu. 2. & deciſ. 407. num. 4. Rot. in Imolen. Decanatus 27. Maij 1652. coram Veroſpio nu. 1.* Immò vbi non controuertitur de
exiſtentia iuriſpatronatus, ſed tantùm de il-
3 lius pertinentia, patronus per vnicam præ-
ſentationem ſequuta inſtitutione acquirit
quaſi poſſeſſionem iuriſpatronatus, & ſinè
alia oſtenſione tituli eſt manutenendus *Gratian. diſcep. 310. nu. 76. &c. Duran. deciſ. 407. nu. 4. & deciſ. 413. nu. 1.*

Prout nec dubitari poteſt quod tale ius
patronatus fuerit delatum, & acquiſitum
hæredibus non in capita, ſed in ſtirpes, nam
quando plures hæredes ſuccedunt vni pa-
4 trono, vel aliter, iuſpatronatus in plures trã-
sfertur, intelligitur transferri in ſtirpes, &
non in capita, itàut plures de vna ſtirpe, &
linea loco vnius tantũ habeantur, iuxta *clem. 2. de iurepat.* maximè vbi non docetur de
obſeruantia in contrarium, vt latè probat
Gratian. diſcept. 521. nu. 13. & ſeqq. ad finem.

Vndè quatenus præſentatus in caſu no-
ſtro à pluribus de linea N. qui teſtatori pro
medietate ſucceſſit prætendit maiorem par-

tem vocum patronorum pro ſe habere, illas
dinumerando à perſonis, nō benè ſe fundat,
cùm illæ omnes voces pro vna tantum ſex
vncias hæreditatis importante reputari de-
beant, reliquis ſex vncijs remanentibus pe-
nès ſuperſtitem ex alia linea, cuius vox ideò
eaſdem ſex vncias includens tantum ius tri-
buit, & tantum de ſe ſola valet, quantum
5 omnes aliæ ſupradictæ, quæ æquis portio-
nibus fuerunt inter illos diuiſæ, & ſic duas
vncias ſolùm ſingulæ continent, vt latè fir-
mauit *Rot. in Imolen. Decanatus* 27. *Maij*
1652. *coram Veroſpio* cùm itaquè in duas par-
tes æqualiter ſint diuiſæ voces patronorum
ſpectat ad Epiſcopum vnum ex præſentatis,
& digniorem, ac magis idoneum eligere *iux.*
c. 3. de iur. patronat. vbi gloſ. in verb. Qui ma-
ioribus Gratian. diſcep. 211. *num.* 17. *&*
num. 35.

Sumus enim in iure patronatu hæredita-
rio, vel ſaltem mixto cum fuerit reſeruatum
6 pro deſcendentibus, & hæredibus, ac in du-
bio hæreditarium dici, & præſumi latè pro-
bat *Duran. deciſ.* 411. *nu.* 2. *& ſeqq.* & latiùs
quando dicatur hæreditarium, & non gen-
tilitium, diſcurrit idem *Duran. deciſ.* 285. *per*
tot. Quo ſtante iuſpatronatus non iure ſan-
guinis ad propinquos ſpectat, ſed ad inſti-
tutos hæredes pro æquis portionibus deſer-
7 tur, cum alijs bonis hæreditarijs, ità vt veniat
etiam in reſtitutione fideicomiſſi *Guid. Pap.*
deciſ. 507. *per tot.* Quicquid aliàs iuſpatro-
natus gentilitium, ſicuti etiam iura ſepulcro-
rum, & alia honorem familiæ, potiùs quàm
commodum pecuniarium reſpicientia non
8 dicantur de corpore hæreditatis, nec veniant
in reſtitutione fideicomiſſi, ſed remanere de-
beant penes hæredem grauatum, niſi aliter
conſtet de mente teſtatoris, prout latè decla-
rat *Rot. in Ariminen. Iuriſpatronatus* 23. *Mar-*
tij 1637. *coram Coccin. in Nouiſſ. part. 7. deciſ.*
205. *per tot. & deciſ.* 72. *&* 169. *eadem part.* 7.

Qualiter autem impetrans Iuſpatronatus
debeat probare omnia per eum expoſita eſ-
ſe vera, & habere præſentationem à maiori
parte patronorum, ac iuſpatronatus hære-
ditarium poſſit aſſumere naturam gentilitij,
& quando filius vocatus vnà cum patre con-
currat eodem tempore, & non ordine ſuc-
ceſſiuo tradit *Rot. in d. Imolen. Decanatus Lu-*
na 27. *Maij* 1652. *coram Veroſpio.* Quæ de-
ciſio cùm ſit pulcra in hac materia, & ab om-
nibus non habeatur, vtile eſſe putaui hic il-
lam inſerere, & eſt tenoris ſequentis videli-
cèt, &c.

Dignitatem Decanatus per obitum Iaco-
bi Mitæ de Menſe Maij vacantem in Diœceſi
Imolenſi Bernardinus Portius à Sanctiſs. D.
N. obtinuerat, litteraſq; Apoſtolicas pro aſ-
ſecutione ipſius expediverat, quas ſanè litte-
ras in omnibus eſſe iuſtificatas adeoque exe-
9 quendas reſpondit *Rot. coram me ſub die* 1.
Decembris præteriti, Eidem prætereà proui-
ſo immiſſionem decernendo, quam deciſio-
nem hodiè confirmãdam eſſe decreuit, Quo-
niam idemmet Bernardinus omnia Summo
Pontifici expoſita veritati oſtendit eſſe inni-
xa Qualitatem ſcilicet patronalem Decana-
tui annexam ex eiſdemmet litteris Sanctiſs.
Mem. Iulij II. ad fauorem familiæ de Sellis
10 reſeruantibus patronatum, vt aliàs *Rot.* cen-
ſuit *in deciſ.* 614. *num.* 2. *part.* 5. concurren-
tibus præſertim pluribus præſentationibus
metam annorum centum excedentibus, ac
per obitum anteceſſoris plenum effectum
ſortitis in ſucceſſore ſucceſſiuè præſentato
iuxtà *conſ. Feder. de Sen.* 344. *num.* 3. & latè
deductum fuit in *Piſcien. beneſitij* 11. *Maij*
1648. *coram R. P. D. meo Celſo confirmata* 21.
Aprilis 1651. *coram R. P. D. meo Royas.* Diem
quoque vacationis, ac modum ex fide obi-
11 tus Iacobi anteceſſoris, & aduerſæ partis cõ-
feſſione ab eodem vacationis fonte ius pro-
prium deducentis, vt ponderauit *Rot. in de-*
ciſ 232. *num.* 2. *part.* 5. *recent. coram Caualer.*
deciſ. 55. *num.* 3. *& in Narnien. Iuriſpatrona-*
tus 13. *Maij* 1633. *coram Reuerendiſs. D. meo*
Decano, & in Burgen. beneſitiorum 26. *Iunij*
præteriti coram R. P. D. meo Celſo, & in Maio-
ricen. beneſitij 4. *Aprilis* 1650. *coram R. P.*
D. meo Albergato. Ex qua pariter confeſſio-
ne partis aduerſæ valorem beneſitij in duca-
12 tis 60. narratum eundem reditum non exce-
derè benè concludit, vt reſpondit *Rot. in Bo-*
nonien. Canonicatus 24. *Maij* 1591. *coram re-*
col. mem. Card. Panphilio relat. per Garz. de be-
nef. 11. *part. cap.* 1. *num.* 70. *& in Tridentina*
beneſitij 8. *Nouembris* 1593. *coram Penia re-*
lat. per eundem Garz. 6. *part. verſ.* 2. *nu.* 216.
et in Abulen. beneſitij 26. *Iunij* 1596. *coram*
Litta ead. 6. *part. cap.* 2. *nu.* 47. & in alijs rela-
tis per eundem *Garz.* 5. *part. cap.* 3. *nu.* 208.
Prout etiam obtentorum reddituum ex de-
poſitione teſtium, & reſpondit *Rot. in Cordu-*
ben.

Digitized by Google

ben. præſtimoniorum 13. *Ianuarij* 1586. *coram Bubalo relat. per eundem Garz.* 5. *part. cap.* 3.
13 *num.* 199. Eaq; qualitate reſidentiæ perſonalis deſtituta, & ab animarum cura omninò exempta non ſolum ex præſumptione iuris, de qua *Gonzal. ad reg.* 8. *gloſ.* 6. *num.* 91. *Staphil. de litt. grat. part.* 2. *tit. de qualit. & ſtat. benef. in prin. Rebuff. in prax. ſub tit. ſecul. benef. quotuplex nu.* 11. *Rot. deciſ.* 699. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* ſed etiam ex viſitationis actu onus celebrandi Miſſam tantummodò enunciantis, ac perſonalem proindè re-
14 ſidentiam excludentis, dum per alium regulariter poteſt adimpleri, niſi illud fuerit ipſi ſpecialiter demandatum, vt pluribus relatis iuribus, & auctoritatibus reſpondit *Rot. in vna Maceraten. Capellania* 1. *Iulij* 1647. *coram me*.

Hæc nullatenus inficiebatur à Hieronymo aduerſario in hac dubij propoſitione oppugnante tantumodò narratiuam præſentationis per Bernardinum à maiori, ſeù dimidia ſaltem patronorum parte reportatæ, quam tamen Domini cenſuerunt nihilominus eſſe iuſtificatam. Qualitas enim hæreditaria in hoc patronatu ex aduerſo prætenſa exindè excluditur quod mixtam ab initio naturam aſſumpſit, vel ſaltem octo re-
15 ſpectu partium hæreditariarum qualitatem ſi quam fortè obtinebat immutauit in gentilitiam, prout ſecundum etiam iuris diſpoſitionem poſſe contingere reſpondit *Rot. in deciſ.* 675. *nu.* 2. *ad finem part.* 1. *recent.* & in pluribus relatis in *Faſulana beneficij* 15. *Decembris* 1646. *coram R. P. D. meo Bichio*, & 24. *Martij* 1651. *coram Eminentiſs. D. Card. Corrado*. Reſeruatum quippè fuerat ab ini-
16 tio pro ſucceſſoribus ſuis, adeòq; pro hæredibus tantùm ſanguinis quæſitum fuit, ac conſequenter mixtū iuxtà *deciſ. Buratt.* 647. *num.* 2. & 4. *deciſ.* 679. *num.* 4. & *deciſ.* 267. *num.* 3. & 6. *part.* 6. *recent.* & *in Florentina parochialis de Sala* 21. *Aprilis* 1632. *coram Queipo*, & 10. *Iunij* 1634. *coram Card. Panzirolo*. Idemq; patronatus æquis portionibus ceſſerat Iacobo de Sellis, Alexandro eiuſdem filio, atq; Caſſiano, ex huius perſona nepoti, dùm omnes continuata oratione
17 per propria nomina in reſeruationis litteris leguntur admiſſi ad *tex. in l. nonnunquam ff. ad Trebell. & gloſ. vlt. in l. fin. C. de impub. & not. ibi DD.* & in terminis patronatus tradit *Pe-regr. conſ.* 32. *num.* 13. *lib.* 1. *Sotther. de re benef. lib.* 2. *quæſt.* 11. *num.* 128. *Rot. coram Buratt. deciſ.* 481. *num.* 1. Tunc enim filius vocatus proprio nomine vna cum patre non
18 autem ordine ſucceſſiuo concurrit ſecundū *Intrigl. de feud. quæſt.* 47. *num.* 49. *Roſental. eod. tract. cap.* 9. *concl.* 66. *nu.* 26. *Afflic. deciſ.* 393. *Rot. deciſ.* 435. *num.* 9 *part.* 1. *recent.* & *coram b. m. Vrgel. deciſ.* 438. *nu.* 2. & 6. Mortuo verò Iacobo altero ex patronis, eiuſdem
19 portio vnciarū quatuor per ius accreſcendi, ſeù non decreſcendi in patronatu militans fauore ſuperſt tum Alexandro filio, atquè Caſſiano nepoti delata fuit pro virili, vt notat *Lambert. de iur. patron. lib.* 1. *part.* 2. *quæſt.* 4. *art.* 5. *num.* 2. *Rocch. eod. tract. in verb. Iuſ. num.* 10. *verſ. Ex iſta concluſione Bellon. de iur. accreſcend. quæſt.* 48. *num.* 26. *Pariſ. conſ.* 58. *nu.* 20. *lib.* 4. *Rot. deciſ.* 217. *nu.* 18. *part.* 6. *recent.* & *poſt Viuian. de iure patr. deciſ.* 76. *num.* 2. & *deciſ.* 78. *num.* 1. Prout etiam altera Alexandri portio ſex vncias includens, dùm è viuis exceſſit, ad ipſius filios æquis portionibus deuenit Hieronimum, ſcilicet Aurelium, atquè Caſſianum, qui vncias octo
20 octo quas tunc temporis obtinebat titulo donationis Aurelio fratri conceſſit pro ſe, ac deſcendentibus ſuis videlicèt ſanguinis, ac conſequenter gentilitium patronatum in eadem rata conſtituit *Bald. in conſ.* 373. *num.* 4. *lib.* 1. *Rocc. de iure patr. in verb. Ipſe, vel is nu.* 72. *verſ. quando autem quis acquiſiniſſet Rot. in Florentina Iuriſpatronatus de Ricaſolis* 10. *Maij* 1603. *coram Lancell.* & *coram Buratt. deciſ.* 183. *num.* 21.

Dùm itaquè Bernardinus præſentationem ſuam deducit non ſolum ab Aſcanio Iacobi filio, qui Hycronimi nepos exiſtit, vnicamq; vocem ex ipſius perſona dinumerat, ſed etiam à Iacobo Philippo filio Lauræ mediante perſona Ioannis deſcendentis ab Aurelio, qui à Caſſiano fratre vncias octo titulo donationis receperat, & duarū reſpectu vnciarum ex propria perſona Alexandro patri ſucceſſerat, videtur proindè plenè iuſtificaſſe præſentationem ſuam à maiori parte patronorum proceſſiſſe, dùm ex parte Aſcanij vnicam vocem, ex parte verò Iacobi Philippi decem omninò connumerat. Ipſum verò Iacobum Philippum Lauræ filium extitiſſe concludit, non ſolum ab inſtrumento legitimæ ex hæreditate Lauræ matris ipſimet perſolu-

toiutæ in Summario præteritę ſeſſionis exhi-
bito, ſed etiam ex fide Parochi de ipſius filia-
tione atteſtantis, ac eam proindè probantis,
21 dùm ex prædicto legitiuiæ inſtrumento ad-
miniculata dignoſcitur iuxta *conſ. Surd. pri-
mum n.* 45. *Rot. decis* 132. *nu.* 1. *pari.* 2. *recent.*
& in alijs relatis coram *Buratt. deciſ.* 709. *nu.*
5. Et Lauram matrem originem traxiſſe à
Ioanne filio Aurelij rectè deducitur, tùm ex
teſtamento eiuſdem Ioannis, quo Aurelij fi-
lius enunciatur, eidemq; Lauræ filiæ dos le-
gatur, quàm etiam ex altero teſtamento Au-
relij filij Ioannis, Lauram ſororem in certa
portione ſubſtituentis Lucretiæ filiæ, ſi ſinè
filijs deceſſiſſet, ac deniquè ex inſtrumento
quietantiæ dotis receptæ, ipſammet Lauram
filiam Ioannis, ac ſororem Aurelij recen-
ſente. Ex quibus ſanè enunciatiuis, dotis,
22 a legato, eiuſq; ſolutione filiatio Ioannis ex
Aurelio, Lauræ verò ex Ioanne abundè re-
manet iuſtificata, dùm actus prædicti filiatio-
ni conueniunt ad *tex. in cap. ſeries de teſtam.*
& notant ibi communiter *DD. Surd. conſ.* 1.
num. 46. *& deciſ.* 145. *num.* 14. cum alijs re-
latis *in Romana fideicommiſſi de Carpianis* 23.
Ianuarij 1651. *in* §. 1. *coram me.*

Nequè obeſſe poterit Iacobo, ſeù Lauræ
qualitas hæreditaria deficiens reſpectu Ioan-
nis patris, ac aui reſpectiuè, quæ tamen in
hoc patronatu mixto pro rata ſuperiùs ex-
23 preſſa concurrere debuiſſet, vt reſpondit
Rot. deciſ. 267. *num.* 6. *part.* 6. *recent.* Satis
enim cenſetur, vt eam à primo fundatore
mediante anteceſſorum perſona deducat, nō
autem ab vltimo patrono præmortuo, vt
notat *Pinell. in l.* 1. *part.* 3. *nu.* 91. *de bon. ma-
ter. Peregr. conſ.* 34. *num.* 1. *vol.* 1. *& conſ.* 19.
num. 1. *vol.* 2. *Surd. conſ.* 63. *num.* 21. *Gard.
Mantic. de tacit. lib.* 23. *tit.* 3. *num.* 31. *&* 44.
Clar. in §. *faudum quaſt.* 9. *nu.* 5. *& quaſt.* 40.
*verſ. facienda eſt ergo generalis regula. Rot.
in Florētina Parochialis à Sala* 10. *Iunij* 1633.
coram Card. Panzirolo in §. *deniquè non obſtat,
& in Aquilana Capella* 17. *Februarij* 1634.
coram Pirouano.

Non etiam maiores patronorum voces
excludit Hyeronimus in perſona Bernardini
ex præſentatione, quam ipſe obtinuit, tùm à
Petro Hectore teſtamentario hærede Aſca-
naij filij Andreæ, tùm à Laura de Laulis hæ-
rede pariter teſtamentaria Lucretiæ, Aure-
lij pronepote, tùm deniquè à Magdalena,
cæteriſq; filijs Ioannis Baptiſtæ, qui patrem
habuit Hyeronimū iuniorem ſenioris Hye-
ronimi nepotem ex perſona Andreæ, ſiqui-
dem præſentatio ſiuè Petri Hectoris, ſiuè
Lauræ connumerari non debet in hoc pa-
tronatu vel mixto, vel ſaltem octo reſpectu
vnciarum effecto gentilitio mediante dona-
tione Caſſiani in Aurelium fratrem pro ſe,
ac deſcendentibus ſuis delata, dùm vterquè
extraneus exiſtit, ac requiſita ſanguinis qua-
24 litate deſtituitur, nec proindè acquirere po-
tuerunt patronatum in præiuditium Lauræ
matris Iacobi Philippi ex pacto, & proui-
dentia primi fundatoris ad illud vocatæ *Pa-
riſ. conſ.* 48. *num.* 9. *lib.* 4. *Surd. conſ.* 63. *nu.*
15. *lib.* 1. *Clar. in* §. *faudum quaſt.* 40. *verſ.
facienda eſt igitur generalis regula Lotther. de
re benef. lib.* 2. *quaſt.* 11. *num.* 42. *Rot. deciſ.*
267. *nu.* 6. *part.* 6. *recent.* Altera verò præ-
ſentatio obtenta à Magdalena, cæteriſq; filijs
Ioannis Baptiſtæ in vnica tantùm voce con-
ſiſtit prouenīēte à Hyeronimo filio Alexan-
dri, cui in vncijs tantumodò duabus ſucceſ-
ſerat, quarum alteram habet Aſcanius ne-
pos quoquè Andreæ, qui Bernardinum
præſentauit.

Nequè Petro Hectori, ac Lauræ ſuffragari
poterit quaſi poſſeſſio ab altero quæſita de
Anno 1608. dùm præſentauit Aſcanium fi-
lium Iacobi, ab altera verò de Anno 1640.
dùm conſenſit præſentationi ſubſequutæ in
fauorem Iacobi Nitę vltimo loco prædefun-
25 cti, quaſi indè videantur conſtitui in quaſi
poſſeſſione præſentandi, quæ in hac vaca-
tione ipſis quoquè debeat ſuffragari per *tex.
in c. conſultationibus de iure patr.* Præterquam
enim hæc vltima præſentatio effectum ſor-
tita non fuit, vt conſtat ex ſententia Ordina-
rij in præſenti Summario exhibita, ea non
obſtante gratia Apoſtolica in fauorem alte-
26 rius exequentis, adeòq; in præſenti vaca-
tione attendi non debet, vt tradit *Mantic. de
tacit. lib.* 12. *tit.* 4. *nu.* 8. cum alijs relatis in
deciſ. 286. *num.* 10. *part.* 5. *recent. & in deciſ.
Buratt.* 886. *nu.* 5. Hæc quaſi poſſeſſio qua-
tenus ex præfatis actibus fuiſſet vtriquè quæ-
ſita, in præſenti vacatione ipſis prodeſſe non
poterit, cùm ex duobus inſtrumentis reſer-
uationis ſcilicet, ac donationis, qualitas mix-
ta, ſeù gentilitia huic patronatui probetur
annexa vtrumquè excludēs tanquàm extra-
neum; adeòq; proprietas in continenti iuſti-
ficata

27 ficata, ac petitorium in propoſito caſu ab-
ſorbeat poſſeſſorium, vt reſpondit *Rot. deciſ.*
167. nu. 8. part. 2. diuerſ. & penès *Vinian. de*
iurepatr. deciſ. 18. *num.* 6. *&* 8. *in Comen. Ca-*
pella 27. *Aprilis* 1648. *coram Reuerendiſſ. D.*
meo Decano, & in Balneoregien. Iuriſpatrona-
tus 9. *Decembris* 1650. *in fine, & in Aſculana*
Iuriſpatronatus 10. *Martij ſequentis anni co-*
ram Eminentiſſimo D. Card. Otthobono, &c.
Et ità vtraq; &c. Hactenus deciſio, &c.

Circa tamen prædicta eſt obſeruandum
28 quod Patronus benefitij Eccleſiaſtici nõ po-
teſt ſinè cõſenſu Epiſcopi donare, vel cõce-
dere ius ſuum alteri laico *c. ex inſinuatione de*
iur. patronat. Gratian. diſcep. 272. *nu.* 12. *&*
577. *num.* 37. Ità vt ſi vni donauit, vel ceſſit
ſinè dicto conſenſu, & poſteà alteri cedat,
vel donet cum confirmatione, & conſenſu
Epiſcopi prçualeat ſecunda donatio, non ob-
ſtante quod prima poſteà fuerit confirmata
poſt ius alteri quæſitum, quia talis confirma-
29 io, & conſenſus licèt poſſit quandocunque
interuenire non tamen retrotrahitur in præ-
iuditium tertij, ſed tantùm operatur prout ex
nunc, latè *Duran. deciſ.* 463. *per tot. & deciſ.*
315. quæ emanauit in eadem cauſa, & po-
ſteà fuit reuocata vtraque parte informante
prout in *d. deciſ.* 463. Quem quidem conſen-
30 ſum non poſſet præſtare Vicarius ſinè ſpe-
ciali mandato Epiſcopi, idem *Duran. deciſ.*
407. *nu.* 7. *&* 463. *num.* 2. Præſumeretur ta-
men dictus conſenſus ex lapſu triginta an-
31 norum iuncta obſeruantia, vel diceretur
præſtitus, per inſtitutionem factam ab Epi-
ſcopo ad præſentationem donatariorum, idẽ
Duran. d. deciſ. 407. *num.* 8. 9. *&* 10.

Et poſſet iuſpatronatus in alium transfer-
ri cùm vniuerſate bonorum, etiam ſinè con-
32 ſenſu Epiſcopi, ſicut & alteri compatrono
etiam titulo particulari cedi, & relinqui ſinè
dicto conſenſu, vt per *Rot. in Ariminen. Iu-*
riſpatronatus 23. *Martij* 1637. *coram Coccin.*
in Nouiſs. part. 7. *deciſ.* 205. *nu.* 27. *&* 28.

Prout ſinè huiuſmodi conſenſu Ordinarij
poſſet donari Eccleſiæ, vel pro loco, niſi cũ
33 ipſo iurepatronatu donetur etiam Eccleſia
fundata *Rot. in Ferrarien. Iuriſpatronatus* 30.
Aprilis 1635. *coram Dunozetto in Nouiſs. par.*
7. *deciſ.* 37. *nu.* 10. *&* 11. *Duran. deciſ.* 463.
nu. 3.

An autem, & quando poſſit patronus
præiudicare ſuis, deſcendentibus, & ſucceſ-
34 ſoribus in iure patronatu gentilitio, ſeù hæ-
reditario *Gratian. diſcep.* 577. *num.* 41. *&c.*
Et quod conceſſo alicui per modum dona-
tionis non poſſit patronus pænitere, & va-
riare alteri concedendo, quando verò acqui-
ſiuit pro ſe, & deſcendentibus poterit varia-
re vſque ad mortem, & cui voluerit acqui-
rere, cùm hoc caſu veniant deſcendentes vti
ſucceſſores, non vti donatarij *Gratian. diſcep.*
177. *per tot.* quem ſequitur *Rot. in d. Fer-*
rarien. Iuriſpatronatus 30. *Aprilis* 1635. Et
quãdo Iuſpatronatus dicatur perpetuum in
familia fundatoris, ità vt gradatim tranſire
35 debent in omnes deſcendentes vidend. *Gra-*
tian. diſcep. 648. *per tot.* & quando tranſeat
ad filios illegittimos, & naturales tantùm, idẽ
Gratian. diſcep. 218. *per tot.*

Vbi verò vocatur antiquior, & ſenior de
domo, & familia admittitur ad præſentan-
dum quicunq; de agnatione, & familia ha-
36 bens huiuſmodi qualitatem, etiam ſi ſit tan-
tùm aggregatus, non attento quod adſint
alij proximiores, ità vt etiam extincta fami-
lia non extinguatur Iuſpatronatus, ſed tran-
ſeat ad hæredes extraneos vltimi defuncti
de familia, niſi aliter conſtet de mente teſta-
toris *Gratian. diſcep.* 645. *num.* 7. *& ſeqq. per*
tot.

Non tamen tale iuſpatronatus Eccleſia-
ſticum poteſt tranſire in fiſcum, ſed conde-
mnato patrono extinguitur, & redit liberum
37 in Epiſcopi poteſtatem, ità vt Eccleſia quæ
erat patronata efficiatur libera ſub Epiſco-
po, de quo latè tradit *Petr. Cabal. reſol. crim.*
caſ. 40. *per tot.*

Extingueretur etiam Iuſpatronatus de-
ſtructa Eccleſia, in qua conſiſtebat, ità vt
38 non reuiuiſceret, licèt de nouo reædificare-
tur, cùm non ob id dicatur eadem, ſed noua
Eccleſia *gloſ. in c.* 3. *verb. fundatores de iure-*
patr. Gratian. diſcep. 110. *num.* 13. *in fine.*
Et Iuſpatronatus non poteſt reſſignari, vel
permutari ab inſtituto, & præſentato ſinè
conſenſu patroni, aliàs reſignatio, vel per-
mutatio eſt nulla, culpa inſtituti, & facit ſta-
39 tim vacare benefitium, ità vt liceat patrono
alium præſentare, nec amplius reſignans
poſſit admitti etiam ſtante clauſula non aliàs,
nec alio modo, quicquid dici poſſet ſtante
ignorantia, vel probabili dubietate exiſten-
tiæ Iuriſpatronatus, vt benè declarat *Grat.*
diſcep. 835. *per tot.*

Pa-

Digitized by Google

Patronus autem laicus vacante Iure pa-
tronatu debet præſentare inſtituendum intrà
40 quatuor menſes iuxta *c. vn. de Iurepatr. in 6. Ferret. caut.* 45. vbi docet modum quod te-
neat impetratio ab alio facta de beneficio nõ
expreſſa qualitate iuriſpatronatus, Non ta-
men poteſt ſe ipſum præſentare etiam per
41 procuratorem, licèt poſſit præferari à com-
patrono *c. per noſtras de iurepatr. & Rot. part. 2. diuerſ. decis.* 185. *per tot.* Et ſi ſit indigens
poteſt ad illius præces ei per Epiſcopũ con-
42 ferri iuſpatronatus ſimplex, quamuis adhuc
eſſet laicus, ſed de proximo clericandus, &
antè inſtitutionem ſaltem tonſuratus, vt per
Gratian. diſcep. 430. *num.* 5. *&c.*

Immò patronus probata paupertate, &
deſcendentia à fundatore, quòd redditus ſint
ſufficientes, & non habere alium, qui ſit ob-
43 ligatus eum alere, poteſt pretendere alimen-
ta ab Eccleſia patronata *Gratian. diſcep.* 552. *num.* 11. *& ſeqq. & diſcep.* 117. *nu.* 9. vbi an
tale ius tranſeat in ceſſionarium, & *diſcept.* 610. *num.* 4. vbi quid veniat in huiuſmodi
præſtatione, &c.

SVMMARIVM
In Caput XCVII.

1 *Locator tenetur ad manutentionem, & refectionem rei locatæ.*

2 *Conductor repetit expenſas factas in re conducta.*

Expenſæ vtiles, & neceſſariæ repetuntur per conductorem.

3 *Remiſſio penſionis debetur conductori qui re conducta ad vſum deſtinatum vti non potuit.*

4 *Remiſſio penſionis qualiter debeatur propter deſtructionem Cluſæ.*

5 *Impetus aquarum, vel inundatio dicitur caſus fortuitus.*

6 *Caſus fortuitus inſolitus an veniat ſub generali promiſſione, & num.* 11.

7 *Promittens manutenere pontem, vel molendinum non tenetur de caſu fortuito.*

8 *Conducens rem inundationi ſuppoſitam non habet remiſſionem penſionis.*

9 *Cõductor ſciens ſtatum rei ſibi imputare debet.*

10 *Locans operas ſuas pro vehenda re de loco ad locum qualiter teneatur.*

12 *Conductor qui ſe obligauit ad omnia reparationum onera qualiter teneatur.*

13 *Legatarius viæ tenetur ſibi aptare locum, non hæres, & ſic conductor.*

14 *Conductor ad quas expenſas teneatur.*

15 *Conductor habens penſionem in manibus tenetur prouidere rei conductæ, aliàs non poteſt habere remiſſionem penſionis.*

16 *Remiſſio non debetur quando damnum prouenit ex culpa conductoris.*

17 *Remiſſio penſionis excluditur per renunciationem omni legum auxilio, & fauori.*

19 *Molendinum nouum an, & quando poſſit fieri in præiuditium prioris, & antiqui molendini, et num.* 20.

21 *Nemo cogi poteſt ire ad molendinum, vel furnum ſolitum.*

Ampliа in ſubditis, qui ad id cogi non poſſunt à domino, & quando ſecus propter publicam vtilitatem.

22 *Perſonæ Eccleſiaſticæ non poſſunt impediri facere nouum furnum, vel molendinum, nec cogi accedere ad vnum furnum, vel molendinum.*

FInita locatione Molendini, de qua in caſu
mihi propoſito, inſtabat conductor pro
remiſſione pẽſionis ad ratam temporis, quo,
ſtante impetu aquarum, Canale multoties re-
pletum fuit arena, & ſic molendinum reddi-
tum impotens ad molendum, ac etiam pro
refectione expenſarum in expurgando dicto
Canali factarum, & quidem bonum Ius fo-
uere videbatur; Quia ad refectionem, ſeù ma-
1 nutentionem rei locatæ non conductor, ſed
locator tenetur *l. ſed addes §. illud ff. locat. Aret. conſ.* 111. *num.* 1. *Tuſch. Verb. Locatio concl.* 415. *per tot. Rot. Florent. in Mott. lib.* 107. *à* 405. *Caroc. de locat. & conduct. part.* 4. *quæſt.* 4. *num.* 7. vbi ex multis per eum relatis
firmat conductorem Molendini, ſi Molendi-
num egeat refectione, non teneri, & reſtau-
rando repetere poſſe, vbicunq; enim res lo-
cata corripitur, & ad vſum redditur inepta,
eius refectio ſpectat ad locatorem, vt per
Natt. conſ. 449. *num.* 9. *& ſeqq.* Et quòd ex-
penſæ factæ per Conductorem in re condu-
2 cta ſi ſint vtiles, vel neceſſariæ poſſint repe-
ti, vel compenſari pro rata cum penſione,
probat *Gratian. diſcep.* 442, *num.* 26. *& Menoch. de Arbitr. caſ* 215. *per tot.*

Cùm igitur locator teneretur ad dictas
expenſas, ſequitur, quod quicquid euenerit
poſſit dici eius culpa accidiſſe, & eius damno

non

non conductoris cedere debeat, ac propte-
rea vltrà refectionem expēſarum factarum,
teneri etiam ad remiſſionem penſionis pro
tempore quo conductor non potuit vti Mo-
lendino, quod procedit in qualibet alia re
locata, qua ſi conductor vti non poſſit ad vsū
deſtinatū, & eo modo quo fuit locata, poteſt
3 petere remiſſionē penſionis, quamuis ad aliū
vſum frui poſſet, etiam ſi culpa locatoris non
interueniat *Bero. conſ. 143. num. 8. & ſeqq.
lib. 1. Coſt. de iur. & fac. ignor. diſtinct. 30. cēt.
2. nu. 7. Caſtr. in l. cum in plures ff. locat. Gra-
tian. diſcep. 376. nu. 20. Ludouiſ. deciſ. 235.
vbi Annot. plures alios allegat, &c.*

Et quod conductori Molendini ſit facien-
da remiſſio penſionis, quando ob incurſum
aquarum etiam ſinè culpa locatoris factum
4 fuit inutile propter deſtructionem Cluſæ, li-
cèt conductor eſſet obligatus eam manute-
nere, cùm non ob id teneatur de nouo refi-
cere ſi totaliter fuerit deſtructa *Rot. coram
Buratt. in Ferrarienſi affictus 26. Nouembris
1616. per tot. Gratian. diſcep. 195. num. 3. &
ſeqq. & diſcep. 557. num. 61. & ſeqq.* Quod
5 enim accidit impetu aquarum dicitur caſus
fortuitus *l. ex conducto §. ſi vis tempeſtatis ff.
locat. vbi DD. Cabal. conſ. 112. num. 12. part.
2. Sebaſt. Medic. de caſib. fortuit. part. 2. quaſt.
10 num. 39.* Et caſus fortuitus non venit ſub
6 generali promiſſione, præcipuè inſolitus
*Bald. conſ. 145. verſ. Secundò quia Sebaſt. Me-
dic. d. tract. part. 1. quaſt. 13. nu. 10.* adcò vt
caſus inſolitus non compræhendatur etiàm
quod quis in ſe ſuſceperit periculū caſuum
fortuitorum *l. fiſtulas §. frumenta ff. de con-
trah. emp. Bart. in l. Seio §. Medico nu. 4. ff. dè
ann. leg. Boſſ. tit. de remiſſ. merced. num. 58. &
59. Gratian. diſcep. 195. num. 8. & 9. & Rot.
in d. Ferrarienſi affictus coram Buratt.* vbi lo-
quuntur etiam ſtante iuramento, & vbi di-
ctum fuiſſet de caſu cogitato, & non cogita-
to, nam ſemper caſus inſolitus cenſetur ex-
ceptus, &c. Et in materia fluminum promit-
tens manutenere pontem, vel Molendinum,
7 & ſimilia non tenetur de caſu fortuito qualis
eſt aquæ impetus, & corroſio, niſi expreſsè
fuerit dictum *Surd. conſ. 197. num. 8. Caroc.
de locat. & conduc. d. part. 4. quaſt. 4. nu. 11.*

Sed prędictis non obſtantibus contrarium
dici verius, & fui in voto ad fauorem locato-
ris, quod non teneatur ad aliquam remiſſio-
nem mercedis ex cauſa ſupradicta, nec ad re-
fectionem expenſarum pro expurgando ca-
nali factarum, attenta maximè clara, & ex-
preſſa conuentione inter partes per capitula
inita ad fauorē locatoris, cùm in eis expreſ-
sè caueatur conductorem Molendini teneri
ad expenſas neceſſarias pro illius conſerua-
tione, itàut locator durante tempore loca-
tionis ad nullas expenſas teneatur, & con-
ductor cenſeatur illud conducere, ſuprà ſe, in
eſſe quo tempore locationis reperiebatur cū
onere reficiendi proprijs expenſis, ſiuè repa-
randi cluſas, ceppatas, canale, & ſimilia, &
ſiuè Molendinum fuerit aptum ad molendū,
ſiuè non, quibus ſtantibus, cùm verba con-
tractus ſint clara, & aperta, ceſſat omnis anſa
dubitandi, præcipuè quia expenſa facta in
expurgando dicto canali, vt ſupponitur, non
excedit ſummam viginti aureorum, quæ di-
citur modica, nec reſpicit perpetuam rei vti-
litatem, &c. Superius autem allegata pro-
cedunt in expenſa magna, & perpetuam rei
vtilitatem reſpicientia, ac in terminis iuris
communis circumſcripta partium conuen-
tione, &c.

Prætereà etiam de iure ſi quis conducat,
prout in caſu noſtro, rem inundationibus
aquarum ſuppoſitam, non tenetur locator ad
reparationem, ſed conductor, qui vult frui
8 poſſe re cōducta ad ſui riſicum, & fortunam,
quamuis ſi non refecerit non teneatur ad da-
mnum, ſed nec poſſit remiſſionem mercedis
obtinere, vt colligitur ex latè traditis per
Theſaur. quaſt. forenſ. lib. 2. cap. 47. num. 11.
vbi ſic reſſolutum fuiſſe teſtatur, & refutat
opinionem tenentium locatorem obligatum
eſſe ad refectionem expenſarum, etiam ſi re-
ſpiciant perpetuam rei vtilitatem, quando
inundationis periculo res eſt ſubiecta; Con-
ductor enim ſciens ſtatum, & conditionem
9 rei ſibi locatę, ſi ſpecialiter ſuper ea non con-
ueniat, ſibi præiudicat, & imputare debet,
quia vbi non àdeſt culpa locatoris ceſſat in-
tereſſe conductoris *Gratian. diſcep. 989. nu.
7. et ſeqq.*

Sicuti videmus, quod ſi quis conducat rem
aliquam vehendam de loco ad locum, licèt
teneatur de dolo, lata, & leui culpa, non tan-
tùm ſua, ſed eorum, quorum opera vtitur *l.
ſi vt certo §. nunc videndum ff. comod.* tamen
10 ſi talis res vehenda ſit fragilis, & de ſui natu-
ra de facili corruptibilis, & deuaſtabilis te-
neretur etiam de leuiſſima culpa, & ad omne

Tt da-

damnum *l. ſi merces* §. *quicolumnā ff. locat.* ità vt tunc ſpectet ad illum probare omnem diligentiam adhibuiſſe, & ideò omnem culpam abſuiſſe, & damnum eueniſſe caſu fortuito, de quo non teneretur, vt latè probat *Cyriac. contr. forenſ. cap.* 166. *per tot. lib.* 1.

Cùm autem in caſu noſtro negari non poſſit, quin attentis verbis capitulorum conductor in ſe ſuſceperit omne periculum, ſequitur quòd teneri debeat etiam in plus quàm de iuri cōmuni teneretur, in eo ſcilicèt quod eſt illi finitimum, & proximum, veluti ſi de iure cōmuni teneretur ad caſum fortuitum,
11 vt conuentio, & pactum aliquid operetur dicendum eſt teneri etiam ad inſolitum ex communi ſententia de qua per *Seraph. deciſ.* 576. *num.* 7. *Fachin. contr. iur. cap.* 86. *lib.* 2. vbi quod ſuſcepto per conductorem periculo caſus fortuiti, certum eſt ſpectare ad ipſum ſi caſus inſolitus contingat, & *Carocc. vbi ſup.* quamuis repletio canalis ſit de communiter accidentibus, & non videatur propriè inter caſus fortuitos connumerari poſſe, &c.

Et quòd conductor qui ſe obligauit ad omnia reparationum onera teneatur ad omnes impenſas pro reparatione etiam illorum ædificiorum, quæ non nouam formam conſtituunt, ſed antiquam vetuſtate collapſam,
12 & deuaſtatam reſtituūt, latè comprobat *Menoch. vidend. conſ.* 64. *nu.* 1. *&* 2. *& facit Rimin. iun. conſ.* 92. *nu.* 29. qui loquitur in cluſa Molendini, & aſſerit, quòd ſicuti legatarius, cui fuit relicta via, vel iter tenetur ſibi
13 locum aptare, quo commodè vti poſſit ſeruitute legata, non autem hæres, qui tenetur tantùm ad præſtandam patientiam, pari modo conductor ſibi aptare, & reficere debeat locum conductum, non autem locator, &c.

Ac quatenus non teneretur conductor ad impenſam magnam, & perpetuam vtilitatem rei reſpicientem duraturam etiam poſt tempus locationis iuxta *l. ſed addes* §. *illud ff. locat. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 24. *num* 13. cum alijs ſupra alle-
14 gatis, attamen euitare non poteſt modicam impenſam ſcutorum viginti vſum rei temporaneum reſpicientem, & fortè tempus locationis non tranſcendentem ex theorica *Bart. in l. impenſa num.* 4. *ff. de impenſ. Menoch. d. conſ.* 64. *nu.* 17. *Caroc. de locat. verſ. Ad expenſas num.* 48. *&* 49. *Carpan. ad ſtat. Mediol. cap.* 400. *num.* 49. *&* 187. *part.* 2. *Cavalc. deciſ.* 44. *num.* 57. *part.* 1. *Rot. Flor. d. lib. Mott.* 107. 405.

Quatenus autem locator fuiſſet obligatus ad aliquam impenſam, quod non eſt dicendum ex ſuperius firmatis, cùm conductor ha-
15 beret in manibus penſionem tenebatur prouidere etiam in his quæ requirunt impenſam, tantò magis quando periculum eſt in mora, aliàs non poteſt prætendere remiſſionem penſionis, ex traditis per *Cyriac. cōtr. iur. cap.* 61. *num.* 31. *& ſeqq.* cùm igitur damnum prouenerit ex culpa, & negligentia
16 ipſius conductoris, nullatenus eſt facienda remiſſio penſionis *Boſs. tit. de remiſſ. merced. num.* 79. *Gratian. diſcep.* 557. *nu.* 6. *&c.* præſertim ſtante generali renunciatione facta per ipſum conductorem omni legum auxi-
17 lio, & fauori, quo caſu excluditur petitio remiſſionis penſionis *Capyc. deciſ.* 87. *num.* 10. *& deciſ.* 88. *num.* 1. *Gratian. diſcep.* 195. *num.* 6. *& ſeqq. & diſcep.* 534. *num.* 45. vbi quod ſub tali renunciatione contenta ſub obligatione camerali compræhenditur remiſſio mercedis, & caſus fortuitus, licèt non inſolitus, &c.

Et ad hoc vt conductor poſſit petere re-
18 miſſionem penſionis debet locatori denunciare caſum, propter quem illam prætendit *Theſſaur. deciſ.* 108. *num.* 1. *Gratian. diſcep.* 354. *num.* 23. *& diſcep.* 557. *num.* 9. *&c.* in quibus locis latè declarat, &c.

Quò autem ad aliud dubium an poſſit nouum molendinum ædificari, & conſtrui in præiudicium alterius prioris molendini, reſolutiuè reſpondendo, mihi videtur quod ſi per nouum molendinum conſtruendum diminuatur aqua prioris, & antiqui molendini non poſſit fieri, ſecùs autem reſpectu fre-
19 quentioris acceſſus molentium, qui non habetur in conſideratione niſi tale ius eſſet acquiſitum ex conſuetudine præſcripta, aut priuilegio, ſicuti idem eſt in hoſpitio, & ſimilibus, quæ tamen præſcriptio inciperet tantùm à die quo volentes ire ad aliud molendinum fuiſſent impediti, & prohibiti, ac prohibitioni acquieuiſſent *Gratian. diſcep.* 89. *per tot. diſcep.* 480. *per tot. &* 970. *nu.* 32. *& vidend. pulcrè Theſſaur. deciſ.* 16. *per tot.* Intelligendo quando agitur de aqua fluminis inter vicinos, & omnibus communi, quo caſu nullus priuatus poteſt illam diuertere à
20 ſolito curſu in præiuditium alterius, ſecus

autem

Digitized by Google

autem in riuo priuato quia tunc vicinus ſu-
perior, & dominus riui poſſet facere molen-
dinum, & auertere aquam quæ veniebat per
ſuum fundum in præiuditium molendini in-
ferioris, vt declarat *Gratian. d. cap.* 480. *num.*
3. *&* 4.

Nemo enim cogi poteſt ad molendum in
tali molendino quamuis ſit ſolitus ire ad il-
lud, & iuerit per longiſſimum tempus ibi ad
molendum, & quamuis eſſet ſubditus, qui
21 ad id per Dominum compelli non poteſt ni-
ſi ex priuilegio, præſcriptione, particulari
conuentione, vel ex publica vtilitate, prout
in aliquibus locis obſeruatur, vbi molendina
locantur per Communitates, & ſunt illarum
propria, vel ex ſimilibus cauſis, & idem eſt
in furno, piſcatione, venatione, & ſimilibus
iuribus negatiuis, & facultatiuis, in quibus
non datur præſcriptio niſi poſt prohibitio-
nem, & acquieſcentiam per legitimum tem-
pus in prohibitis, & tantò minus contra per-
ſonas Eccleſiaſticas, quibus ideò ſicuti cui-
libet alteri priuato erit omninò licitum no-
22 uum aperire furnum, conſtruere molendi-
num, & ſimilia, quæ ſi impediantur fit con-
tra Eccleſiaſticam libertatem, & incurritur
ipſo iure excommunicatio *c. fin. de immun.
Eccl. in 6. Syluestr. in Verb. Immunitas num. 3.
in fine Theſſaur. deciſ. 16 per tot. vbi Gaſpar.
Ant. Theſaur. in Add. Frauch. deciſ.* 380.
Oſiſch. deciſ. 17. *num.* 4. *Cæpol. de ſeruit. vrb.
præd. cap.* 50. *num.* 2. *Menoch. de arbitr. caſ.*
160. *num.* 8. *Guid. Pap. quæſt.* 298. *Boer. de-
ciſ.* 125. *num* 4. cum alijs pluribus relatis per
Gratian. diſcep. 564. *n.* 44. *& ſeqq. ad finem, &c.*

SVMMARIVM
In Caput XCVIII.

1 *MVlier non poteſt eſſe tutrix niſi mater, vel auia ſit.*

2 *Mulier data tutrix valet tanquàm generalis adminiſtratrix.*

3 *Tutor declaratus à Iudice pro legitimo omnia validè gerit.*

4 *Tutor dicitur legitimus qui publicè, & palam ità ſe gerit.*

5 *Tutor falſus contrahendo non praiudicat pupillis, ſed ſibi.*

6 *Adminiſtrator generalis non poteſt alienare ſtabilia.*

7 *Cauſa grauis, & vrgens requiritur in alienatione rerum minoris.*

8 *Contrahens cum alio debet eius conditionem, & qualitatem ſcrutari.*

9 *Error iuris neminem excuſat, nec bonam fidem inducit.*

10 *Contractus fauore minorum claudicat.*

Minor habet electionem approbandi, vel reprobandi contractum nullum.

11 *Minor poteſt cogi ad declarandum an velit ſtare contractui nullo, vel ab eo recedere.*

12 *Pupillus non poteſt cogi ad declarandum an velit ſtare contractui.*

13 *Minor læſus ex declaratione facta ſuper contractu nullo habet reſtitutionem in integrum.*

14 *Minor quando debeat probare læſionem, vel aduerſarius verſionem.*

15 *Soluens pupillo non liberatur niſi in quantum is factus ſit locupletior.*

16 *Minor reſtituitur aduerſus ſolutionem ſibi factam.*

17 *Contractus debet, vel in totum approbari, vel in totum reprobari.*

18 *Contractus eſt indiuiduus.*

19 *Allegans contraria, & incompatibilia non auditur.*

20 *Emptori eſt danda electio reſtituendi bona, vel ſupplendi pretium in remedio l. 2. C. de reſcin. vend.*

21 *Idem ſeruatur in reſtitutione in integrum.*

22 *Remedium l. 2. de reſcin. vend. & reſtitutio in integrum non datur niſi cõtra poſſidentes.*

23 *Minor allegans nullitatem tenetur omnia accepta reſtituere.*

Nemo debet cum aliena iactura locupletari.

24 *Verſio in vtilitatem minoris eſt probanda ab emptore ſtante nullitate.*

25 *Verſio conualidat contractus minorum etiam ſinè ſolemnitatibus.*

26 *Verſio ex quibus dicatur probata, & num. 29.*

27 *Verſio probatur ex veriſimilitudine.*

28 *Verſio probatur ex vicinitate temporis quo fuit ſolutum debitum minoris.*

30 *Emptor ſtante nullitate contractus an teneatur ad reſtitutionem fructuum à die contractus, & num. 31.*

32 *Fructus regulariter debentur tantùm à die mota litis.*

33 *Fructus tantùm percepti, & non qui percipi potuerũt veniunt reſtituendi niſi conſtet de dolo.*

34 *Fructus melioramentorum non habentur in conſideratione.*

35 *Locatio non probat quantitatem fructuum niſi ſit adminiculata.*

36 *Fructus recompenſatiui debentur emptori pro pretio ſoluto ſtante nullitate contractus, & etiam mala fide.*

37 *Melioramenta liquida præſtant poſſeſſori retentionem, & pro illiquidis præſtatur cautio.*

38 *Melioramenta conſiſtentia in plantatis an dicantur vtilia num. 41.*

Melioramenta æſtimantur de tempore reſtitutionis.

39 *Operarij an ſint idonei teſtes ad probanda melioramenta.*

40 *Domus an ſit æſtimanda vti ædiſitium, vel vti maceries, etc.*

REquiſitus ab Illuſtriſſimo D. meo Comite Paulo Machirellio Nobili Patritio Imolenſi quid ſentirem in illa ſua cauſa magna cum Illuſtriſs. DD. Thadæo, & Fratribus à Vulpe Nobilibus Patritijs Imolenſibus
antea compromiſſa in Illuſtriſs. DD. Marchionem Riarium, & Comitem Zambeccarium Senatores Bononienſes, ac poſteà diù in Curia Romana agitata aliquantulum anceps fui an huiuſmodi prouinciam ſubire deberem, nam ad ſcribendum me impellebat maximæ meæ ſeruitutis, & neceſſitudinis vinculum erga dictum D. Comitem virum officioſiſſimum, & meritiſſimum, nulliquè nec in Patria, nec extra ſecundum; verum quod me abſtinerem ſuadebat ſumma obſeruantia qua ſemper æqualiter colui dictos Illuſtriſs. Fratres antiquiſſimæ, & præclariſſimæ familiæ Dominorum à Vulpe. Tandem animaduertens mentem d. D. Thadæi pluries mihi per eum oretenus expoſitã (prout Nobilem virum decet) ſemper fuiſſe, & eſſe, vt quid iuris eſſet cognoſceretur, vtrique parti pro viribus inſeruiendo dixi pro veritate quòd ſuppoſita nullitate, quæ hincindè concedebatur alienationis bonorum magni valoris factæ à q. D. Liuia amita dictorum DD. Fratrum à Vulpe, ex eo quod
1 cùm non eſſet mater, nec auia non potuit illorum relinqui tutrix, nec à Iudice confirmari iuxtà *l. 1. et tot. tit. C. quand. mul. tut. off. l. 2. ff. de reg. iur. l. iure noſtro 16. ff. de teſtam. tut. et l. fin. ff. de tut.*

Et quamuis huiuſmodi datio mulieris in
2 tutricem etiam extrà matrem, & auiam poſſit ſuſtineri in vim generalis adminiſtrationis prout docet *Surd. conſ. 428. num. 13. et 14. Gratian. diſcep. 830. num. 11. et diſcep. 919. nu. 2. Rot. part. 1. recent. deciſ. 668. nu. 5. Cancer. reſol. 7. num. 9.* Ad hoc vt bona fide cum illa contrahentibus ſuccurratur, præcipuè quando ei per Iudicem fuit decreta
3 adminiſtratio, nam tutor declaratus à Iudice pro legitimo omnia validè gerit *Bertrãd. conſ. 221. lib. 3. Bart. in l. licet 24. in fine C. de procur.* vbi etiam *Bald. num. 12. Salic. num. 4. Fulg. ſ. num. 3. Alber. nu. 31.* & alij communiter, ſicuti etiam quando publicè ab omnibus pro tali reputabatur, nè cõtrahentes ſub
4 publica fide decipiantur *Veral. deciſ. 323. nu. 3. et ſeqq. Rot. part. 2. diuerſ. deciſ. 89. num. 8. et 9. Ludouiſ. deciſ. 21. num. 5. Gratian. diſcep. 360. num. 36. Cancer. reſol. 8. num. 129. et 130. tom. 2.*

Non tamen potuit dicta D. Liuia, cùm verè non eſſet tutrix legitima, præiudicare dictis ſuis nepotibus circa bona immobilia tã-
5 ti ponderis alienata, quicquid ipſa remanſerit obligata, tàm verſus emptorem, quàm verſus minores, quorum bona alienauit, vt *tot. tit. ff. quod fal. tut. Montan. de tut. cap. 34. reg. 1. et 2. fol mihi 158. Ludouiſ. deciſ. 530. Rot. in Nouiſſ. part. 6. deciſ. 3. num. 2. et num. 11. et 12.* tùm quia titulus adminiſtrationis,
6 cuius vigore ſuſtineri poſſet datio prædicta tutelæ nullatenus extendi poteſt ad alienationem ſtabilium *l. procurator 63. ff. de procur.* tùm quia etiam data, ſed non conceſſa auctoritate, deficiebat cauſa legitima, ſinè qua non valet alienatio etiam facta à vero tutore, itàut quælibet cauſa æris alieni non
7 ſufficiat, ſed adeò grauis, & præciſa requiratur, quæ poſſit omninò compellere tutorem ad vendendum, vt voluit *Iacob. de Arena in l. magis puto ff. de reb. eorum num. 2.* dum dixit nota quod demum quando creditor inſtat, & debitum eſt vſurarium permittitur venditio ob æs alienum, cum quo tranſeunt ibi in §. *non paſſim Alber. num. 2. Bald. num. 2. Peregr. deciſ. 14. num. 11. Hodier. ad Surd. deciſ. 277. num. 25. et 26. Simoncel. de decret. lib. 1. tit. 1. num. 35. Honded. conſ. 23. num. 26. et ſeqq. lib. 2. Menoch. de Arbitr. caſ. 171. nu. 62. et 63. Capyc. deciſ. 113. nu. 6.* Et ſibi
8 imputet emptor, qui melius debebat ſcrutari conditionem, & qualitatem perſonæ, cum qua contraxit iuxtà *l. qui cum alio ff. de reg. iur.* aliàs emendo à dicta D. Liuia, quæ

de

Digitized by Google

de iure non poterat eſſe tutrix nepotum di-
9 citur in craſſa ignorantia, & in errore iuris,
qui neminem excuſat, nec bonam fidem in-
ducit *Duen. reg. 255. fol. mihi 295. Rot. part. 1. diuerſ. deciſ. 458. num. 3. et deciſ. 477. n. 6.*

Suppoſita inquam dicta nullitate, quam
de plano admittebat dictus D. Comes Ma-
chirellius, vt cunctis manifeſtum efficeretur
illum nunquam intellexiſſe, nec intelligere
in aliquo damnificare dictos Dominos Fra-
tres à Vulpe, Non videbatur dubitandum
quin licèt contractus potuerit illorum fauo-
10 re claudicare, & habeant electionem appro-
bandi, vel reprobandi huiuſmodi contra-
ctum nullum *l. non eo minus C. de procur. Inſtit. de auct. tut. in prin. l. Iulianus §. ſi à pupillo ff. de act. emp. Capyc. deciſ. 105. Pic. ad ſtat. Vrb. gloſ. 7. Gratian. diſcep. 559. num. 65.* Ta-
men ipſi DD. Fratres à Vulpe teneantur ad
inſtantiam dicti D. Comitis ſolemniter de-
clarare an velint ſtare illi contractui, vel ab
eo recedere, cùm minor, vel alia perſona
11 priuilegiata, cuius fauore contractus clau-
dicat poſſit ab aduerſario compelli ad ità de-
clarandum etiam adhuc durante minori æ-
tate, quo caſu talis declaratio eſt facienda
cum debitis ſolemnitatibus per *tex. in l. Iulianus §. ſi quis colludente ff. de act. emp.* vbi
Caſtr. Fulgoſ. & alij *Montan. de tut. cap. 33. num. 458. fol. mihi 150. Gratian. diſcep. 547. num. 7. et diſcep. 714. num. 14.* Si tamen age-
12 retur cum pupillo non audiretur petens hu-
iuſmodi declarationem an pupillus velit ſta-
re contractui, vt tradunt *Bart. Fulgoſ. et Salic. in d. l. Iulianus §. ſi quis à pupillo*, quos ſe-
quitur *Montan. loc. cit. num. 459.* Et quando
13 agitur cum minore ſi reperiatur læſus ex hu-
iuſmodi declaratione habet benefitium re-
ſtitutionis in integrum, ad tradita per *Odd. de reſtit. in integ. quaſt. 25. art. 2. part. 1.* Sed
tunc minori incumbit probatio pretium nõ
14 fuiſſe verſum in eius vtilitatem tanquam
fundamentum ſuæ intentionis *l. 1. C. aduerſ. credit. Rimin. iun. in §. fin. num. 61. et 62. Inſtit. quibus alien. lic. vel non Montan. de tut. cap. 33. num. 131. et ſeqq. fol. 139.* cum alijs
per *Gratian. diſcep. 720. num. 24. et 25. Duran. deciſ. 18. num. 28. et ſeqq.*

Quod ſi Domini à Vulpe elegerint appro-
bare contractum, & recuſent facere bonas
partitas pretij ſolutas pro extinctione non-
nullorum debitorum, ad quæ ipſi de rigore
non tenebantur, videbatur dictum D. Comi-
tem condemnandum ad refuſionem talis
ſummæ, quæ verè non fuerit erogata in ex-
tinguendo ære alieno pupillorum, & mino-
15 rum, quia ſoluens pupillo, data etiam con-
tractus validitate, non liberatur niſi in quan-
tum is factus fuerit locupletior *l. pupillo 15. ff. de ſolut. l. prædiorum C. de præd. minor. Pic. ad Stat. Vrb. gloſ. 9. nu. 4. Rot. deciſ. 1. nu. 22. part. 5. recent. Maur. de ſolut. cap. 6. num. 56.*
vel ſaltem minor reſtituitur in integrum ad-
uerſus ſolutionem ſibi factam, quando pecu-
16 nia non fuit in eius vtilitatem verſa, & poteſt
eandem ſummam ex integro iterum petere
Simoncel. de decret. lib. 3. tit. 7. nu. 15. & 16. Montan. de tut. cap. 32. reg. 9. nu. 125. & ſeqq. fol. 124. Oinot. Inſtit. quibus alien. lic. vel non §. nunc admonendi Maur. de ſolut. cap. 5. n. 84. & ſeqq. ad 103. Cenc. de Cenſ. quaſt. 69. nu. 10. & ſeqq. & latè *Odd. de reſtit. in integ. part. 2. quaſt. 52. art. 1. 2. & 3. per tot.*

Verùm cùm dictus D. Comes ſoluerit
iuxtà ordinẽ ſibi datum à D. Liuia in inſtru-
mento eodem venditionis, in quo fuerunt ei
aſſignata nomina creditorum, quibus ſatis-
facere debebat tenentur Domini à Vulpe re-
ſpectu emptoris, vel in totum approbare, vel
in totum reprobare huiuſmodi contractum
17 geſtum per D. Liuiam vnà cum omnibus in
eo contentis, licèt adſint aliqua vtilia, & ali-
qua damnoſa, non enim poſſunt dicere vo-
lumus approbare vtiliter geſta, & inutiliter
reprobare, ſed pro inutiliter geſtis agere
contra tutricem per *tex. in l. cum quæritur 17. ff. de admin. tut. l. quod ſi vno de in diem adiect.* latè *Tiraquel. de retract. conuen. ad finem tit. num. 4. & ſeqq. Rom. conſ. 414. nu. 2. Tuſch. in Verb. Minor. concl. 245. nu. 1.* Et eſt ratio
quia contractus vnicus maximè iuratus non
18 poteſt pro parte acceptari, & pro parte re-
cuſari cùm ſit indiuiduus *l. ſtipulationes non diuiduntur 72. vbi communiter DD. ff. de verb. oblig. Surd. conſ. 104. nu. 4. & 5. lib. 1. Gratian. diſcep. 301. nu. 57. Hodier. contr. forenſ. lib. 1. cap. 15. num. 47.* Vndè iſtà duo ſunt
contraria in exercitio, cùm non poſſit quis
velle approbare contractum, & illum reſol-
uere, & ideò tanquam allegans contraria, &
19 incompatibilia non auditur etiam reſpectu
diuerſarum rerum ab eodem contractu de-
pendentium *d. l. quod ſi vno in prin. ff. de in diẽ adiect.* cum alijs, per *Gratian. d. cap. 301. n. 57.*

Ex

Ex quo ſequitur quòd in contractibus læ-
ſionem vltrà dimidium continentibus, non
poteſt læſus præcisè agere ad ſupplementũ
pretij vigore *l. 2. C. de reſcin. vend.* cùm vi-
deretur pro parte approbare contractum, &
pro parte reprobare, ſed debet alternatiuè
20 agendo concludere, vel ad ſupplementum
pretij, vel ad reſtitutionem rei oblato pretio
accepto, data electione emptori reſtituendi
bona, vel ſupplendi pretium *Bart. in d. l. 2.*
C. de reſcind. vend. Magon. deciſ. Flor. 108.
nu. 1. *&* 2. *Simoncel. de decret. lib.* 3. *tit.* 7. *nu.*
13. Et idem ſeruari in reſtitutionibus in in-
21 grum competentibus minoribus in vendi-
tionibus læſiuis, tradit *Simoncel. loc. cit. & Odd.*
de reſtit. in integ. quæſt. 57. *art.* 4. *nu.* 33. *&*
ſeqq. Ac ideò talia remedia non niſi contra
poſſidentes, & habentes facultatem reſti-
22 tuendi dantur, & non contra non poſſiden-
dentes, quibus eſſet ſublata dicta electio, vt
declarat *Magon. deciſ. Flor. per tot.*

Si verò Domini à Vulpe elegerint recede-
re à dicta venditione nulla, & bona alienata
recuperare etiam per viam reſtitutionis in
integrum, non eſt dubium quod omnia ac-
23 cepta ex illo contractu, & in eorum vtilita-
tem verſa tenentur reſtituere, cùm non de-
beant locupletari cum aliena iactura *l. vlt. C.*
de vſucap. pro emp. l. quod ſi minor §. reſtitutio
ff. de minor. Montan. de tut. cap. 30. *num.* 97.
cùm alijs per *Duran. deciſ.* 18. *nu.* 26. *&* 27.
Marc. Antonin. var. reſol. lib. 2. *reſol.* 24. *nu.*
21. *& ſeqq. Andreòl. contr.* 3. *nu.* 24. *& ſeqq.*

Sed ſtante nullitate contractus tenetur D.
Comes probare verſionem pretij bonorum
emptorum in vtilitatem Dominorum à Vul-
24 pe, quiequid ſecùs eſſet vbi contractus eſſet
validus, & reſcinderetur per viam reſtitutio-
nis in integrum *Menoch præſump.* 27. *nu. vlt.*
lib. 6. *Rot. deciſ.* 1. *nu.* 35. *part.* 5. *recent. Add.*
ad Ludouiſ. deciſ. 511. *num.* 30. *Surd. deciſ.*
156. *& Gratian. diſcep.* 720. *num.* 24. *&* 25.
cum alijs ſupra relatis. Qua verſione proba-
ta conualidatur contractus, & obligatio mi-
noris etiam facta ſinè ſolemnitatibus, adeò vt
25 emptor ex hac cauſa poſſit illi inhærere *l.* 1.
C. ſi aduerſ. vendit. l. 7. *§. fin. ff. de reb. eorum*
Rot. coram Ludouiſ. in Romana Societatis offitio-
rum 13. *Nouembris* 1601. cum alijs per *Gra-*
tian. diſcep. 564. *num.* 33.

Verſionem autem probat D. Comes Pau-
lus oſtendendo ſoluiſſe pretium bonorum
in extinctionem debitorum ipſorum DD.
fratrum à Vulpe, quod quidem ſufficit, cùm
verſum in vtilitatem dicatur non modò ſi ex-
26 tet aliquid emptum ex illo, ſed etiam quan-
do, prout in caſu noſtro, fuerunt grauiores
vſuræ diſſolutæ, & minores fuerunt à debitis
liberati *l. ſi pupilli ff. de ſolut.* cum alijs per
Montan. de tut. cap. 33. *num.* 128. *fol.* 138.
Immò ſtante notoria probitate, & integrita-
te D. Liuiæ, & exiſtentia debitorum verſio in
27 illorum extinctionem redditur multum ve-
riſimilis, & probabilis, quæ veriſimilitudo
in hac materia probandæ verſionis ſummo-
perè eſt attendenda, ad tradita per *Menoch. de*
arbitr. caſ. 432. *num.* 36. *& de præſump. lib.* 3.
præſump. 55. *num.* 6. *Odd. de reſtit. in integ.*
quæſt. 51. *num.* 51. *Maſcard. de probat. concl.*
1062. *nu.* 16. *Gratian. diſcep.* 897. *num.* 12.
Duran deciſ. 256. *num.* 6. *&* 7. Ità vt ſtante
vicinitate temporis quo D. Liuia recepit par-
tem pecuniæ, & ſoluit creditoribus reſultet
28 omninò veriſimilis præſumptio verſionis
etiam pro rata ipſi D. Liuiæ ſoluta, ad tradita
per *Caſtr. in l. vlt. §. in computatione nu.* 4. *C.*
de iur. delib. & alios quos refert, & ſequitur
Gratian. diſcep. 505. *num.* 24. cùm ſufficiat
probare ſolutiones, vel expenſas neceſſariò,
29 ſiuè vtiliter factas propè tempus venditionis
Odd. de reſtit. in integ. quæſt. 51. *nu.* 55. *&* 58.
Maſcard. d. concl. 1062. *Menoch. d. caſ.* 432.
nu. 38. *cum alijs in Add. ad Buratt. deciſ.* 546.

An autem ſtante nullitate dictæ venditio-
nis teneatur D. Comes ad reſtitutionem fru
ctuum perceptorum à die alienationis, vide-
30 batur affirmatiuè reſpondendum per *tex. in*
l. ſi prædium C. de præd. min. Gratian. diſcep.
45. *num.* 29. *& ſeqq. & diſcep.* 750. *num.* 22.
Duran. deciſ. 256. *num.* 2. *&c.* Sed iſtud pro-
cedèret ſtante mala fide in emptore, & ſic
quando eſſemus in notorio malæ fidei poſ-
ſeſſore, vel in ſpolio violento, ſecùs autem
in caſu noſtro, vbi non apparet de mala fide,
31 & D. Comes habet titulum coloratum, vt
latè probat *Merend. contr. iur. tom.* 2. *lib.* 7.
cap. 7. *num.* 10. vbi ſatisfacit omnibus funda-
mentis contrariæ opinionis, & ità plurièS
etiam reſoluit *Rot. vt poſt Cenc. de cenſ. deciſ.*
122. *num.* 4. *& ſeqq. & part.* 1. *recent. deciſ.*
320. *& part.* 2. *deciſ.* 528. *num.* 7. apud *Lu-*
douiſ. deciſ. 74. *num.* 1. *cum Add. & part.* 4.
recent. deciſ. 326. *nu.* 3. *verſ. Immò ſufficit, &c.*
Et ideò dicendum eſt ipſum D. Comitem te-
neri

Digitized by Google

32 neri tantùm ad fructus à die morę litis, quod regulare eſt in omni iuditio, cùm tunc poſſeſſor conſtituatur in mala fide *Theſ. deciſ. 29. Duran. deciſ. 272. nu. 2.* & plenè *Rot. coram Merlino in Mediolanen. penſionis 19. Ianuarij 1635. Buratt. deciſ. 184. part. 1. Scapuc. de Saluian. lib. 3. quæſt. 8. per tot.*

Sed vtcumq; ſit an D. Comes teneatur ad dictos fructus à die alienationis, certum eſt in
33 huiuſmodi reſtitutione venire tantùm perceptos, & nõ eos qui percipi potuerunt, niſi conſtaret de dolo manifeſto *Put. deciſ. 373. lib. 1. Rot. recent. part. 4. deciſ. 326. nu. 4. & deciſ. 663. num. 7. Coccin. deciſ. 439. num. 1.* nec eſſe habendos in conſideratione perce-
34 ptos ex melioramentis per eum factis *Rot. part. 1. recent. deciſ. 435. num. 15 & part. 2. deciſ. 359. num. 3.* Et ad probandam quantitatem fructuum non ſufficere locationes olim factas de huiuſmodi bonis, niſi ſint aliũ-
35 dè adminiculatæ *Pann. deciſ. 140. nu. 2. Gratian. diſcep. 581. nu. 20.* & melius *diſcep. 600. num. 4. & ſeqq.*

Et quod ponit falcem ad radices eſt quod ſi dicimus D. Comitem teneri ad fructus à die alienationis, fatendum eſt etiam ẽ contra Dominos Fratres à Vulpe teneri ad fructus recompenſatiuos pro pretio eiſdem ſoluto, vel in eorum vtilitatem verſo etiam ſtante nullitate contractus, & mala fide in emptore, quæ tamen omninò ceſſat in caſu noſtro, cùm non ſit æquum illos habere fru-
36 ctus ſuarum poſſeſſionum, & pretij cum quo ſe eximerunt ab onere cenſuum, quorum fructus ſi hodiè computarentur, & hucuſq; contra illos concurriſſent valdè abſorberẽt, & abſorbiſſent non modò fructus dictorum bonorum alienatorum, ſed totam ferè ſubſtantiam, prout notiſſimum eſt, conſumpſiſſent, & ideò huiuſmodi fructus hincindè cõpenſare vtilius eſt Dominis à Vulpe quàm D. Comiti iuxtà diſpoſitionem *l. curabit C. de act. emp.* & ità reſoluit, *Rot. Senenſ. apud Cabal. conſ. 147. num. 24. & ſeqq. lib. 1. Gabriel. conſ. 33. num. 9. lib. 1. Ruin. conſ. 91. num. 2. lib. 5. Hieron. de Lion. deciſ. 182. nu. 9. Scagn. deciſ. Bonon. 43. nu. 27. Franc. deciſ. 12. num. 4. Oſaſch. deciſ. 159. vel 160. nu. 15 & 16. &c.*

Præterea in caſu reſciſſionis contractus deberentur D. Comiti etiam melioramenta in dictis bonis facta, ità vt pro liquidis habeat
37 retentionem, & pro illiquidis ſit ei præſtanda cautio de illis reſtituendis iuxta liquidationem fiendam *Rot. in Romana, ſeu Ceſenaten. hæreditatis 4. Iunij 1635. coram Pirouano in Nouiſſ. part. 7. deciſ. 48. n. 12. & ſeqq. Duran. deciſ. 385. nu. 4. & 5.*

Et quòd melioramenta conſiſtentia in conſtructione domorum, plantatione arborum, & vinearum dicantur vtilia, & pro illis
38 detur retentio poſſeſſori, ac illorum valor æſtimetur de tempore reſtitutionis non de tempore quo f. cta fuerunt, decidit *Rot. Flor. per Magon. deciſ. 49. nu. 24. & ſeqq. & Add. ad eundem Magon. deciſ. Luc. 33. litt. D.* An
39 autem muratores, vel alij operarij ſint in hoc idonei teſtes *Curt. Iun. conſ. 165. num. 20.* & an domus ſit æſtimanda vti ædifitium, vel vti
40 maceries *Clar. in d. feudum quæſt. 88.* cum alijs per *Magon. d. deciſ. 49.* Quamuis quò ad plantationes arborum contrariũ teneat *Rot.*
41 *per Duran. deciſ. 338. num. 6. 7. & 8.* nempè plus damni quàm vtilitatis afferre, & inter voluptuaria computari, &c.

SVMMARIVM
In Caput XCIX.

1 *Aditio hæreditatis regulariter non præſumitur.*

2 *Filius agendo præſumitur hæres, ſecùs ſi ab alio conueniatur.*

3 *Aditio inducitur per oblationem factam de bonis hæreditarijs.*
Item per ſolutionem factam alijs creditoribus.

4 *Filius poſſidendo bona patris præſumitur hæres non docto de alia cauſa.*

5 *Aditio quomodo probetur per verba enuntiatiua Notarij.*

6 *Aditio inducitur ex retentione mobilium præcipuè non facto inuentario.*

7 *Aditio inducitur ex poſſeſſione capta propria auctoritate quando alius titulus non erat cum tali facultate.*

8 *Aditio præſumitur potius quam illicita detentio ad excludendum delictum.*

9 *Aditio an inducatur ex retentione rei minimæ hæreditariæ.*

10 *Aditio an inducatur per implementum conditionis.*

11 *Hæreditate euicta hæredi, aditio reſoluitur, & habetur pro non facta.*

12 Adi-

Digitized by Google

12 *Aditio facta ex falſa cauſa non præiudicat adeunti.*

13 *Cautela ad inducendam aditionem hæreditatis.*

14 *Aditio quomodo inducatur ex conſumptione fructuum, vini, vel frumenti, ac ex alijs cauſis remiſſiuè.*

15 *Aditio an inducatur per retentionem debiti quo quis tenebatur defuncto.*

16 *Aditio an poſſit fieri per minores, vel mulieres ſinè ſolemnitatibus à ſtatuto requiſitis in eorum contractibus.*

DE aditione hæreditatis dubitari non po-
reſt in cauſa coram Excellentiſs. D. meo
Iudice vertente, etenim licet regulariter adi-
tio non præſumatur etiam in hæreditate o-
1 pulenta, nec inducatur per actus equiuocos
ad tradita per *Magon. deciſ. Flor. 64. num. 33.
& deciſ. 148. num. 3. Gratian. diſcep. 706. nu.
27. 711. num. 54. & 733. num. 3. et 752. nu.
22. Duran. deciſ. 347. num. 14.* Quod proce-
dit etiam in filio qui agendo, & ad ſui com-
2 modum præſumitur hæres, non autem ſi ab
alio conueniatur, cùm tunc eo negante ſit
probanda aditio, vt per *Gratian. d. cap. 733.
num. 15. & 732. num. 56. Magon. d. deciſ. 64.
num. 32. deciſ. 44. num. 2. et deciſ. 117. n. 36.*
Tamen ſatis aparere dicitur in caſu no-
ſtro ex multis, & primò per oblationem fa-
ctam à debitore conuento ſoluendi de bonis
hæreditarijs, ſicuti & per ipſam ſolutionem
3 alijs creditoribus factam *Gratian. diſcep. 150.
num. 22. et diſcep. 468. num. 86.* præſertim
in filio qui poſſidendo bona patris, & fru-
4 ctus percipiendo nõ docto de alia cauſa præ-
ſumitur ſe immiſcuiſſe *Magon. deciſ. Flor. 64.
num. 34.* Ac per verba enunciatiua Notarij,
5 qui præſente ipſo debitore hærede & tacen-
te illum pro hærede nominauit in inſtrumẽ-
to exhibito, cùm talia verba dicantur par-
tis, & non Notarij, idem *Gratian. diſcep. 711.
num. 67. et diſcep. 694. num. 30.*
Secundò deducitur aditio hæreditatis ex
retentione mobilium quæ defunctus habe-
6 bat tempore mortis præcipuè non docto de
alia cauſa, & titulo illa retinendi *Mantic. de
coniect. lib. vlt. tit. 42. num. 8. et ſeqq.* Et qua-
tenùs doceretur de alia cauſa fuiſſet neceſſe
inuentarium de illis conficere ad excluden-
dam aditionem hæreditatis, vt ſemper con-
ſtare poſſet de illorum quantitate, & quali-
tate *Merend. contr. iur. lib. 24. cap. 25. num.
16. et ſeqq. et facit Rom. conſ. 247. num. 4.* vbi
quod aditio hæreditatis inducitur ex poſſeſ-
7 ſione capta propria auctoritate quando ti-
tulus fideicomiſſi, cuius vigore fui capta nõ
erat cum tali facultate, cùm actus ſuſtineri
debeat ex cauſa permiſſa, & ſic ex titulo hæ-
reditario ad excludendum delictum, ſequi-
tur *Rot. diuer. part. 4. deciſ. 2. num. 1. in Add.
ad Buratt. deciſ. 523. in fine Ludouiſ. deciſ.
460. num. 11. et 12. Thomat. deciſ. 51. num.*
8 *30.* Et quòd aditio potiùs ſit præſumenda
quàm illicita detentio, quando ſublata præ-
ſumptione aditionis reſultaret delictum, col-
ligitur ex *Bart. in l. gerit nu. 20. ff. de acq. hæ-
red. Mantic. de coniect. lib. 12. tit. 12. nu. 10.
et tit. 13. nu. 10. Menoch. lib. 4. præſump. 101.
num. 27. et 37.*
Non tamen induceretur aditio hæredita-
9 tis ex retentione rei minimæ hæreditariæ *Cra-
uett. conſ. 33. num. 12.* cum alijs per *Magon.
deciſ. Flor. 148. num. 5. et 6.* vbi quod ſecus
eſt vigore Statuti Florentini, &c.
10 Nec etiam induceretur per implemen-
tum conditionis appoſitæ ipſi hæredi, ſed tã-
tùm diceretur purificata diſpoſitio, niſi fiat
cum animo adeundi *Duran. tract. de condit.
et mod. impoſs. part. 3. cap. 6. num. 21.*
Ac quotieſcunq; hæreditas euincatur hę-
redi, aditio habetur pro non facta, ità vt per
11 eam non dicatur inducta confuſio, nec ſolu-
tio in damnum hæredis pro ſuis iuribus, etiã
quod fuerit adita ſinè beneficio legis, & in-
uentarij *Soc. iun. conſ. 160. lib. 2. Afflic. de-
ciſ. 237. num. 5.* cum alijs per *Duran. deciſ.
347. nu. 16.* prout etiam quando aditio fuit
facta ex falſa cauſa eſt nulla, & non præiu-
12 dicat adeunti, & habetur, ac ſi non fuiſſet
facta *l. ſi is 32. vbi Iaſ. num. 1. ff. de acquir.
hæred. et Duran. d. deciſ. 347. num. 15.*
Sed pro coronide notanda eſt facilis cau-
tela, & tuta ad conuincendum aliquem eſſe
hæredem, & ad inducendam aditionem hæ-
13 rediatis, Nam creditor cuius intereſt pro-
bare aditionem poteſt mittere aliquem ami-
cum ſuum ad hæredem cum pecunia, qui il-
li dicat ego eram debitor defuncti de iſta pe-
cunia, quam ſum promptus tibi hæredi ſol-
uere, & illam effectualiter ſoluat, ſi enim ac-
cipit pecuniam, prout veriſimile eſt quemli-
bet recepturum, ſtatim dicitur adiuiſſe hære-
ditatem, & obligatur ad debita *l. cum debitum*

C. de

Digitized by Google

C. de iur. delib. Alex. conſ. 90. lib. 2. Capol. caut. 204. et caut. 159. vbi etiam quod indu-
14 citur aditio, quando poteſt probari quod fi-
lius bibit de vino, vel comedit de frumento
patris poſt illius mortem, vel alios fructus
pro vſu ſuo conſumpſit. Plura autem
quando, tàm verbis, quàm factis inducatur
aditio hæreditatis tradit *Menoch. de præſump. lib. 4. præſump. 100. et 101. per tot. Marant. in repet. l. is poteſt ff. de acquir. hæred. num. 42. et ſeqq. ad 90.*

Et an per retentionem debiti, quo quis
15 tenebatur defuncto efficiatur illius hæres, eſt
multum controuerſum inter Doctores, vt
videri poteſt penes *Magon deciſ. Flor. 14. in fine, & deciſ. 148. num. 11. Mantic. de coniect. lib. 12. tit. 13.* cum alijs per eum relatis. Et quid ſtante ſtatuto requirente certam ſolemnitatem in obligationibus minorum, vel mulierum, an ſi mulier, vel minor fecerit actus hæreditarios, ſine huiuſmodi ſolemnitate remaneat obligatus, & ſic an poſſit hæreditas, tàm expreſsè, quàm tacitè adi-
16 ri non ſeruata ſolemnitate ſtatuti, videtur affirmatiuè reſpondendum, quando agitur de hæreditate opulenta *Euerard. top. legal. in loc. à contract. ad quaſi contract. nu. 2. Marant. in l. is poteſt nu. 201. ff. de acq. hæred. Montan. de tut. cap. 30. num. 118. fol. 93. & cap. 33. nu. 443. & ſeqq. fol. 150.* & latè *Merend. contr. iur. lib. 23. cap 13. num. 1. & ſeqq.* Sed contrarium verius exiſtimo, niſi aditio fiat cum beneficio legis, & inuẽtarij, vt latè probat ex communi *Pic. ad Stat. Vrb. gloſ. 7. n. 108. &c.*

SVMMARIVM
In Caput C.

1 *Mutuum implicitum reſultat ex dilotione data ad ſoluendum.*

2 *Vſura eſt quicquid accipitur occaſione mutui impliciti num. 6.*

3 *Vendens carius ad tempus vſuram comittit.*

4 *Pretium iuſtum continet latitudinẽ infimi, medij, & ſupremi.*

5 *Vendens cariori pretio, vt poſteà viliori redimat ab eodem emptore dicitur vſurarius, & eſt puniendus.*

6 *Pœna adiecto facto, & non quantitati poteſt exigi.*

7 *Obligatus ad factum tenetur ad intereſſe, ſicùs obligatus ad dandum.*

8 *Dilatione data ad ſoluendum pretium mobilium non poteſt quidquam eius occaſione recipi, & num. 17.*

9 *Solutum pro vſuris imputatur in ſortem, & illam minuit.*

10 *Solutum pro vſuris repeti poteſt quando non eſt locus imputationi.*

11 *Intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis an in pactum poſſit deduci.*

12 *Lucra variantur ex loco, tempore, & perſonis.*

13 *Pactum de quid certum ſoluendo ratione lucri, vel damni eſt vſurarium.*

14 *Quantitas lucri, & damni non probatur per aſſertionem partium.*

15 *Intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis, vt debeatur in ſumma conuenta debet probari quod re vera tanti interſit, & ad illam ſummam aſcendat.*

16 *Lucrum quando dicatur in potentia remota, vel in potentia proxima, vt poſſit exigi, & quomodo probari debeat, & num. 47.*

17 *Taxatio intereſſe admittitur in pretio rei de ſua natura fructifera.*

18 *Fructus ſtabilium licèt incerti, & varij quomodo reducantur ad certitudinem.*

19 *Fructus viginti annorum æquant pretium bonorum.*

20 *Taxatio intereſſe ad rationem centenarij, & anni non ſuſtinetur.*

21 *Quod ſolutum fuerit pro fructibus pecuniæ quomodo cognoſcatur.*

22 *Damnum emergens, vt debeatur quid probandum.*

23 *An præſumatur quis ſatisfeciſſe æri alieno ſi pecuniam habuiſſet.*

24 *Exceptio vſurariæ prauitatis opponi poteſt non obſtante ſtatuto generaliter omnes exceptiones reiciente.*

25 *Idem eſt in exceptione clara, & proueniente ex ventre inſtrumenti.*

26 *Exceptio vſurarum ſiuè clara, ſiuè turbida admittitur etiam in Saluiano.*

27 *Vſuræ promiſſæ cum iuramento debentur licèt ſolutæ poſſint repeti num. 35.*

28 *Soluens vſuras non peccat, ſed recipiens.*

29 *Iuramenti virtus an, & quando afficiat hæredes iurantis, & num. 32. & 33.*

30 *Hæres non tenetur ſoluere vſuras promiſſas à defuncto etiam cum iuramento.*

31 *Abſolutione obtenta quis poteſt impugnare actum iuratum.*

Digitized by Google

34 *Obligatio, nec actio acquiritur creditori pro vſuris illi promiſſis.*
35 *Vſura non poſſunt exigi vigore contractus manifeſtè vſurarij.*
36 *Periurium non incurritur ſtante dubietate.*
37 *Abſolutio obtenta antè oppoſitionem periurij ſuffragatur etiam moto inditio.*
38 *Conſuetudo excuſat à pœna vſurarum.*
39 *Conſuetudo non poteſt validare contractum euidenter vſurarium.*
40 *Amplia licet fuiſſet in contradictorio inditio obtenta.*
41 *Conſuetudo irrationabilis, & continens peccatum dicitur corruptela, & non eſt attendenda.*
42 *Conſuetudo non excuſat à damnis verſus partem.*
43 *Aſſecurationis cauſa aliquid recipere non eſt vſura.*
44 *Auiamentum apothecæ an & quomodo ſit conſiderabile, & num. 45.*
46 *Intereſſe declaratum non à partibus, ſed ab arbitris eſt licitum.*

FActa venditione nonnullorum mobilium
domus, & mercium pro certo pretio inter
partes conuento cum pacto vt illo non ſolu-
to intrà annum teneretur emptor donec ſol-
uerit ad fructus recompenſatiuos ratione lu-
cri ceſſantis, & damni emergentis ad ratio-
nem quinque pro eentenario ſingulo quo-
quo anno; & ſic per aliquot annos ſolutis
huiuſmodi fructibus ad rationem conuentã
fui conſultus quid ſentirem de iuſtitia, vel
iniuſtitia huiuſmodi contractus, & an quic-
quid nomine fructuum fuit ſolutum debeat
in ſortem computari, & in futurum amplius
dictum intereſſe non deberi, & quidem inhę-
rendo deciſioni allàs in valdè ſimili caſu fa-
ctæ per Excellentiſſimum D. meum Ioannẽ
Paulum Borellium Aduocatum, & Patritiũ
Imolenſem virum doctiſſimum, & integerri-
mum dùm eſſet Rotæ Peruſinæ Auditor in
eandem deueni ſententiam, & reſpondi di-
ctos fructus ad formam ſupradictæ conuen-
tionis non deberi, & ſolutos in ſortem prin-
cipalem cedere, &c.

Cùm enim creditum illud procedat ex
venditione mobilium, & mercium de ſui na-
tura fructum non ferentium ex dilatione da-
1 ta ad ſoluẽdum dicitur reſultare implicitum,
& virtuale mutuum ad tradita per *P. Molin. de contract. lib. 2. cap. 313. nu. 2. Card. de Lugo de Iuſt. & iur. tom. 2. diſput. 25. ſect. 6. §. 1. num. 89.* qui ſubdit quod dùm venditur di-
lata ſolutione duo ſunt contractus. Primus
venditiouis, ſecundus verò cùm differtur ſo-
lutio virtuale mutuum, cuius mutui occaſio-
ne ſiuè illud explicitum, ſiuè implicitum ſit
nihil recipi poteſt ſinè labe vſurarum *c. in Ciuitate c. conſuluit, & c. nauiganti vbi DD. de*
2 *vſur.* & ideò quicquid recipitur vſura eſt
quouis nomine baptizetur *c. plerique 14. q. 3.*
cùm dilatio temporis non recipiat æſtima-
tionem *Rol. conſ. 55. nu. 20. lib. 2. Card. Millin. deciſ. 21. num. 1.* vndè quicquid pro tali
dilatione recipitur vſura eſt *Natt. conſ. 417. nu. 3. Gregor. deciſ. 80. num. 2.* Sicuti etiam
3 vendens rem carius ad tempus ſi pretium
excedat limites iuſti pretij committit vſuram,
quia tunc dilatio temporis dicitur continere
implicitum mutuum *Gratian. diſcep. 911. nu. 16.* Pretium autem iuſtum continet in ſe la-
4 titudinem infimi, medij, & ſupremi, & quan-
ta ſit iſta latitudo tradũt Doctores relati per
Dianam tract. 5. reſol. 112. fol. 224. Gratian. diſcep. 549. nu. 23. Ex quibus dignoſci po-
teſt quàm iniquè agant illi, qui vendunt ca-
riori pretio indigenti pecunia, vt poſteà ab
5 eo viliori pretio reemant, talis enim modus
contrahendi non ſolum eſt vſurarius, ſed ge-
nus latrocinij maximè execrandum, & iuſtis
pœnis vendicandum prout in multis locis di-
ſponitur per bannimenta *Grat. diſcep. 549. num. 21. & 22. Petr. Cabal. reſol. crim. caſ. 188. num. 7. & ſeqq*

Et quod non poſſit pro dilatione tempo-
ris aliquid accipi procedit etiam ſi exigere-
tur, & ſolueretur nomine pœnæ, quia licet,
quod promittitur nomine pœnæ poſſit exigi
6 intelligitur tamen quando pœna eſt adiecta
facto, & non quantitati *Surd. conſ. 23. num. 1. & c. Rot. in Portuen. Affictus 19. Iunij 1651. coram Bichio*, & propterea obligatus ad fa-
ctum tenetur ad intereſſe etiam non proba-
7 tis requiſitis de quibus *Caſtr. in l. 3. ff. de eo quod cert. loc.* ſecùs autem obligatus ad dan-
dum *Rot. in Bonon. pecuniaria de Lambertinis 3. Iulij 1647. coram Bichio* penès *Zach. de oblig. Camer. ſecundum vlt. impreſſ. deciſ. 275. num. 4.*

Et in terminis dilationis datæ ad ſoluen-
8 dum pretium mobilium nihil recipi poſſe ci-
trà labem vſuræ tradit *Farinac. conſ. 162. nu. 12. 25. & 60.* cum alijs ibi relatis, & idem
eſſe

eſſe in venditione mercium *Vermigliol. conſ. crim. 289. per tot.*

Cùm itaquè vſura ſit quicquid fuit ſolu-
9 tum, in ſortem debet imputari, & illam mi-
nuere *c. 1. c. 2. & cap. conqueſtus de vſur. l. ſi
non ſortem ff. de cond. indeb. l. indebitas C. de
vſur. & l. Titia 48. ff. de ſolut. Ludoniſ. deciſ.*
80. Nec vlterius eſt cogendus emptor ſol-
uere aliquid hoc nomine *c. tuas dudum de*
10 *vſur.* adeò vt ſi ſors fuiſſet ſoluta, & ſic im-
putationi locus non eſſet ſolutum, ex hac
cauſa repeti poſſet *Card. Millin. deciſ. 233.
nu. 9. Rot. in Romana fructuum dotis 2. Apri-
lis 1651. coram Cerro in prin.*

Nequè obſtare poteſt quòd pecuniæ ha-
ctenus ſolutæ, & quæ remanent ſoluendæ
fuerint ſolutæ, & prætendantur non vti fru-
ctus ſortis principalis, ſed tanquàm damnũ
quod paſſus eſt creditor, & lucrum quod
11 amiſit ob nõ ſolutum ſibi pretium mercium,
& mobilium venditorum, quorum vtrunq;
etiam antè moram poteſt in pactum deduci
*Rot. in Ianuen. pecuniaria prima Martij 1613.
coram Vbaldo poſt 2. vol. conſ. Farinac. deciſ.*
372. *nu.* 3. *&* 6. & communem opinionem
dicit *P. Molin. de contract. part. 2. cap. 315. n. 5.*

Quia quamuis iſtud in ſe verum ſit, ſo-
lùm tamẽ in pactum generaliter deduci po-
terat refectio damni emergentis, & lucri ceſ-
ſantis, non autem poterat creditor certam,
& determinatam quantitatem ſibi ſtipulari,
etiam ſi ſimus inter mercatores, cum enim
12 ex loco, & tempore, & mercatorum per-
ſonis lucra varientur *l. ideòq; in arbitrio ff.
quod cert. loc. l. pretia rerum ff. ad l. falcid.* &
etiam multipliciter poſſint impediri, pactum
huiuſmodi de quid certum ſoluendo, illici-
13 tum, & vſurarium reputatur *Rom. conſ. 520.
num. 8. Natt. conſ. 417. ſub num. 5. Vermi-
gliol. d. conſ. 289. num. 3. Capyc. deciſ. 65. nu.
11. Rot in Mediolanen. pecuniaria prima Iulij
1591. coram Card. Millino poſt conſ. Farinac.
vol. 2. deciſ. 91. num. 2. & part. 4. diuerſ. de-
ciſ. 891. & in impreſſ. eiuſdem deciſ. 21. in
Lucanâ locationis 18. Martij, & 29. Aprilis
1611. coram Lancellott. Iun. penes d. 2. vol.
conſ. Farinac. deciſ. 325. num. 3. & in Peruſi-
na Spolij 5. Maij coram Millino inter impreſſ.
eiuſdem deciſ. 378. num. 4. & penes Gilian. ad
Stat. Peruſ. deciſ.* 109. vbi intereſſe taxatum
fuerat ad rationem trium pro centenario,
fuerat relaxatum mandatum, atquè execu-
tum, & tamen omnia fuerunt reuocata, &c.

Ac etiam dato quod ſecundum aliorum
opinionem potuerit certa quantitas in pa-
ctum deduci, non tamen ſuper illa quanti-
14 tate ſtandum eſt partium aſſertioni, nè vſu-
rariæ prauitati lata via apetiatur *Rot. in Ro-
mana fructuum dotis 2. Aprilis 1651. coram
Cerro §. quia hac præſumptio verſ. Sed immò
nec ſtatur*, &c. Sed ad hoc vt ſuſtineri poſſit
talis ſpecificata certitudo, & promiſſum in-
tereſſe exigi poſſit neceſſarium eſſet probare
15 quòd re vera tanti interſit, & ad ſummam
ſpecificatam damnum emergens, vel lucrum
ceſſans aſcendere *Lup. de vſur. §. 6. nu. 126.
Claud. Bertaz. in Add. ad conſ. crimin. Bartol.
patris conſ. 264. litt.* A. *verſ. Amplia vt pro-
cedat Rot. Genuen. deciſ. 193. nu. 10. Rot. Rom.
diuerſ. part. 1. deciſ. 67. ſub num. 2. verſ. ad
ſupplicationem, & deciſ. 192. per tot. d. part.
1. & in ſupradicta Ianuen. penes Farinac. de-
ciſ. 372. num. 6. in Romana iuſtificationis cre-
ditorum 15. Iunij 1635. coram Pirouano deciſ.
55. part. 7. recent. num. 8. & in Auenionen
pecuniaria 10. Februarij 1640. coram Bichio
§. nam iuſtitiam, & eſt penes Merlin. de pig. de-
ciſ. 29. &c.*

Et quamuis etiam probaretur vendito-
rem fuiſſe ſolitum negotiari, & ſi pecunias
habuiſſet potuiſſe negotiari, ac attento com-
muni vſu regionis potuiſſe lucrari ſummam
conuentam, non tamen hoc ſatis eſſet, cùm
16 hæc dicatur potentia remota lucri, quaſi po-
tuiſſet contingere quod non emiſſet merces,
vel quod etiam emendo iacturam feciſſet,
ſed probanda eſſet potentia proxima, nem-
pè quòd certas merces præ manibus habue-
rit, in quas potuiſſet pecuniam erogare, &
ob defectum illius non erogauit, quod ſi fe-
ciſſet de illa mercantia tantum lucratus fuiſ-
ſet, vt latè in *Romana dotis 25. Maij 1601.
coram Lancell. §. nec denique, & §. nequè in
hoc caſu*, & penes *Fenzon. ad Stat. Vrb. deciſ.
83. & in ſupradicta Lucana locationis penes
Farinac. deciſ. 325. et in d. Auenionen. pecu-
niaria §. quæ procedunt etiam in mercatore, etc.*
quam ſequitur in *Romana crediti dotalis 15.
Martij 1645. coram Veroſpio* penes *Merlin. de
pig. deciſ.* 94. vbi *num.* 11. dicit *in d. Auenio-
nen.* fuiſſe articulum maturè diſcuſſum, re-
fert pariter, & ſequitur, & alios allegat *Rot.
in d. Romana fructuum dotis coram Cerro §.
quia præter quod, etc.*

Nec facit quod huiuſmodi taxatio etiam
abſquè alia probatione ſuſtineri poſſe videa-
17 tur, ex traditis per *Cæſar. de Graſſ. deciſ. 1. et
2. de vſur. Leotard. de vſur. quæſt.* 31. *num.* 9.
& iuxta per me ſuperius dicta in *cap.* 17. *nu.*
14. *&* 15. Quia ibi agebatur de intereſſe rei
de ſui natura fructiferæ, & ſic in terminis *l.
curabit C. de act. emp.* quia tunc licèt poſſit
eſſe quod aliquando fructus non ferantur ex
caſu fortuito, id non habetur in conſideratio-
ne *Farinac. conſ.* 15. *num.* 3. *& num.* 16. &
ità declarat in ſuo voto *Accoramb. tunc Rotæ
Decanus ibidem num.* 89. & quamuis etiam
poſſet dici fructus bonorum ſtabilium, & ſui
18 natura fructiferorum eſſe incertos, varios,
& non vniformes, tamen ſunt certi in ſub-
ſtantia, & tractu temporis facta compenſa-
tione anni ſterilis cum fertili, vt experientia
docet, fiunt vniformes, & propterea fructus
19 viginti annorum æquare pretium bonorum
dicunt *gloſ. & DD. in auth. perpetua C. de ſa-
croſanct. Eccl. Arr. Pinel. de reſcind. vend.
part.* 3. *cap.* 4. *num.* 29. *Rot. deciſ.* 522. *num.*
12. *&* 13. *part.* 5. *recent.*

Accedat quod licèt ex inſtrumento appa-
reat fructus fuiſſe promiſſos pro damnis, &
intereſſe, cùm tamen facta fuerit conuentio
ad rationem centenarij pecuniarum debita-
20 rum, & per dinumerationem annorum,
non damnorum, & intereſſe, ſed pecuniarum
debitarum, apparet habitam fuiſſe rationem
Natt. conſ. 417. *num.* 5. *Grat. conſ.* 11. *nu.* 17.
& 31. vbi in terminis quando promiſſio le-
gebatur ſcripta pro damnis, & intereſſe;
21 Quod manifeſtius comprobatur ex recepu-
tis factis per creditorem, qui pro fructibus
recepiſſe aſſerit *Rot. in d. Romana fructuum
dotis coram Cerro* §. *quia præter quod, &c.*

Minus releuat quod prædicti fructus re-
ctè ſoluti fuerint, & prætendi poſſint ratio-
ne damni, quod ob dilatam ſolutionem paſ-
ſus fuit creditor retinendo ab alijs pecunias
ad cenſum, & totidem, ac plus pro intereſſe
22 illis ſoluendo; Quia probandum eſſet quod
ſi pecunias habuiſſet cenſus redemiſſet, cùm
contingere poſſit quòd in alios vſus eaſdem
pecunias implicare libuiſſet. *Rot. in d. Ro-
mana dotis* 25. *Maij* 1601. *coram Lancell.* pe-
nès *Fenzon. ad Stat. Vrb. deciſ.* 83. *in fine Coc-
cin. deciſ.* 498. *num.* 2. vbi reprobatur *Ruin.
conſ.* 104. *nu.* 6. *lib.* 1. qui volebat quod præ-
23 ſumeretur fuiſſe ſatisfactum æri alieno, ſi pe-
cunias habuiſſet, ſequitur, & aliàs deciſio-
nes allegat *Rot. in d. Lucana Locationis poſt* 2.
vol. conſ. Farinac. deciſ. 325. *num.* 5. & ad-
miſit *Rot. in ſupracitata Romana fructuum do-
tis coram Cerro, &c.*

Neque in contrariam ſententiam me tra-
here poſſunt quæ ex aduerſo proponuntur
ad ſuſtinendum huiuſmodi contractum, &
conuentionem. Non quidem primum quod
hac exceptione impediri non valeat execu-
tio publici inſtrumenti quarantigiati, præci-
puè cùm iam ceptum fuit ſolui, & ſtante ſta-
tuto quod contra publicum inſtrumentum
non admittantur niſi certę exceptiones; Quia
hic non agitur in ſumarijſſimo iuditio ma-
nutentionis, nec ex quaſi poſſeſſione exi-
gendi, ſed ſimpliciter quæritur an dicti fru-
24 ctus debeantur, & non obſtante dicto Sta-
tuto poteſt opponi de exceptione vſurariæ
prauitatis, vt in terminis tradit *Aſin. in prax.*
§. 31. *cap.* 49. *fol. mihi* 193. præcipuè quan-
do, prout in caſu noſtro, talis exceptio eſt
clara, & menifeſta, ac prouenit ex ventre
25 ipſius inſtrumenti, nec alias extrinſecas pro-
bationes deſiderat, idem *Aſin.* §. 31. *cap.* 25.
& cap. 30. *Scapuc. de Saluian. lib.* 2. *quaſt.* 17.
num. 2. *& per tot.* vbi quòd cum hæc exce-
ptio dicatur iuris, & non facti, admittitur
etiam in Saluiano, & quod abſq; diſtinctio-
26 ne an ſit clara, vel turbida *Rot.* ſolet illam ad-
mittere, & examinare prout fecit *in Romana
fructuum dotis* 12. *Maij* 1625. *coram Coccin.*
penes *Fenzon. ad Stat. Vrb. deciſ.* 91. §. *Ratio
ſecundi dicti, &c.* in qua fuerat prius relaxa-
tum mandatum, & deindè cauſa in Rota co-
miſſa cum clauſula ſi quid exequendum, fuit
declaratum non eſſe exequendum, & admiſ-
ſa, atquè examinata fuit vſurarum exceptio.
&c.

Non ſecundum quòd cum dicta promiſ-
ſio ſit iuramento firmata omninò fructus
27 promiſſi ſint ſoluendi, quicquid poſteà ſit di-
cendum ſequuta ſolutione, iuxtà *c. debitores
28 de iure iur.* cùm ſoluens vſuras non peccet,
ſed illas recipiens, ſecundum *Iaſ. in l. tranſi-
gere num.* 10. *C. de tranſact.* & propterea ſo-
lutæ poſſunt repeti *Gratian. diſcep.* 911. *nu.*
13. Quia reſpectu hæredum debitoris, cùm
non ſimus in actu qui iuramento remanſerit
29 firmatus, ſed ſolum quo iurans obligatur
ad non contraueniendum, talis obligatio in
hæredem etiam filium non tranſit *Abb. in c.*

1. num.

1. num. 12. de iureiur. Mancin. de iuram. part.
4. quaſt. 3. primo effect. num. 12. & 13. & ef-
fect. 5. num. 3. Euerard. a vi, & energ. iuram.
num. 17. Et in terminis quod hæres non te-
30 neatur ad ſolutionem vſurarum, etiam ſi de-
functus eas cum iuramento promiſerit, ſed
poſſit contractum impugnate *Surd. de ali-*
ment. tit. 9. quaſt. 24. nu. 6. & conſ. 194. *nu.*
24. & 25. *Grattan. diſcep. 14. n. 17. &* 18. Ac
diſpoſitionem *d. c. debitores* procedere tantũ
in principali debitore, & alijs, dixit *Barboſ. in*
31 *collect. ad c. debitores num.* 4. Ad quod facit
etiam quod ſi ille qui iurauit obtenta abſo-
lutione poteſt huiuſmodi contractum impu-
gnare *Alex. conſ. 151. num. 9. lib. 7. Fariuac.*
conſ. 15. num. 40. & 48. Molin. de contract.
part. 2. cap. 515. nu. 7. Carol. de Graſſ. excep.
28. *nu. 7. & ſeqq.* tantò magis poterit id fa-
cere hæres, ad cuius fauorem mors princi-
32 palis debitoris idem operatur quod facit
abſolutio ad fauorem defuncti *Ant. à Corn.*
de abſolut. iuram. part. 4. cap. 9. num. 16. Qui-
bus non videtur obſtare *Galeſ. de oblig. Ca-*
mer. quaſt. 4. num. 3. dùm ſentit iuramentum
tranſire in hæredem, quia vel eſt intelligen-
dus quando iuramento contractus firma-
33 tur, vel eius opinio non eſt recipienda, vt
diſtinguit *Ant. à Corn. d. tract. part. 3. quaſt.*
14. *num. 9. & ſeqq.* & ego dixi ſupra in *cap.*
75. *num.* 3. 4. & 5.

Secundò principaliter reſpondetur quod
ex *d. c. debitores* non acquiritur creditori,
34 nec principaliter, nec ſecundariò obligatio
Conar. in recoll. c. quamuis 2. part. §. 3. ſub nu.
2. nec vlla datur actio *Molin. de contr. part.*
1. diſput. 150. verſ. hac ratione, Immò illud
procedere ſolùm quando agitur ex contra-
ctu non euidenter vſurario, ſed ſub forma
35 contractus liciti, putà emptionis, & vendi-
tionis non autem quando contractus eſt eui-
denter vſurarius, quia tunc ſtandum eſt diſ-
poſitioni *c. tuas dudum de vſur.* ità concor-
dando iura *Barboſ. in collect. ad d. c. tuas du-*
dum 13. de vſuris num. 4. & quamuis *Ant. à*
Corn. d. tract. de abſolut. iuram. part. 3. quaſt.
16. à num. 27. ad 40. hanc diſtinctionem di-
uinatiuam eſſe multis comprobare nitatur,
ipſe tamen *num.* 39. non minus diuinatiuam
aducit, dùm vult eſſe intelligendum petita
prius abſolutione à iuramento, vel implo-
rato Iudice, vt creditorem ad relaxandum
iuramentum compellat. Sed quicquid ſit
de iſtis contrarietatibus videtur tamen du-
36 bietas ſaltem ſufficiens cauſa ad excuſãdum
à periurio, & vt abſolutio deindè obtenta ſuf-
fragetur *Surd. deciſ. 58. num. 6. & ſeqq.*

Tertiò etiam principaliter reſpondetur
quod fuit obtenta abſolutio à iuramento,
qua ſtante debitor amplius cogi non poteſt
ad ſoluendum vſuras promiſſas iuxta ſupe-
rius dicta.

Et quamuis dicatur huiuſmodi abſolutionẽ
opitulari non poſſe, cùm iàm fuerit ceſſatum
à ſolutione, & incurſum periurium, tamen
verius eſt quòd cùm de periurio antè obten-
37 tam abſolutionem oppoſitum non fuerit, ip-
ſa abſolutio ſuum operatur effectum etiam
ſi motum fuerit iuditium, cùm parte non op-
ponente, & donec non opponit exceptio
periurij non obſtet, & proceſſus antè huiuſ-
modi oppoſitionem factus teneat *Crauett.*
conſ. 199. num. 15. Iaſ. in §. actionum nu. 140.
Inſtit. de act. Seraph de iuram. priuil. vlt. nu.
18. *Add. ad Ludouiſ. deciſ 64. nu.* 11. vbi con-
cordantes deciſiones aducit *Addẽtes ad Clar.*
§. periurum verſ. Repellitur ſub litt. D. *Sperel.*
deciſ. 25. nu. 27. Rot. in Regmen. ſeù Salerni-
tana bonorum 19. *Iunij* 1643. *coram Salaman-*
tino penès *Zach. de oblig. Cam. iuxtà vlt. im-*
preſſ. deciſ. 279. Verſ. quia nunquam, & dixi
ſupra *cap. 75. nu.* 8.

Cõſuetudo pariter quæ pro tertio funda-
mẽto deducitur ad ſuſtinẽdum contractum,
vltrà quod non probatur, nec probari po-
teſt, quatenùs probaretur, quicquid excuſa-
38 re poſſet ad euitandam pænam, iuxta *conſ.*
Crauett. 145. num. 12. Magon. deciſ. Flor. 1.
nu. 31. vbi quòd conſuetudo excuſat à labe
vſurarum, & *Rot. poſt 2. vol. conſ. Farinac. de-*
ciſ. 2. ſub num. 1. nullo tamen modo poſſet
39 contractum euidenter vſurarium validare,
& ſuſtinere *c. quia in omnibus 3. vbi gloſ. in*
Verb. multi de vſur. Rot. in Vrbeuetana cenſus
6. Iunij 1594. coram Gipſio penes *Farinac. poſt*
2. vol. conſ. deciſ. 84. num. 2. part. 4. diuerſ.
deciſ. 325. apud Cenc. de Cenſ. deciſ. 11. & pe-
nes *Mangil. de ſubhaſt. deciſ.* 75. cum alijs per
Rot. in d. Auenionen. pecuniaria in fine. Quod
40 procedit etiam ſi talis conſuetudo fuiſſet in
contradictorio iuditio obtenta *Millin. deciſ.*
251. *num. 26. & ſeqq.* cùm conſuetudo irra-
tionabilis, & contra ius dicatur potiùs cor-
ruptela, nec ſit attendenda, præcipuè quan-
41 do continet peccatum, & præſtat occaſio-
nem

Digitized by Google

nem delinquendi *Magon. deciſ. Luc. 1. num. 30. & 31.* ità vt licèt excuſare poſſit à pæna,
42 iuxta ſuperius dicta, non tamen excuſet a refectione damnorum verſus partem, idem *Magon. deciſ. Luc. 27. num. 55.*

Auctoritates autem quæ poſſent in contrarium aduci ad ſuſtinendum huiuſmodi contractum, vt ex *Borgn. deciſ 13. part. 2. Rimin. iun. conſ. 177. Alb. Mandel. conſ. 729. & Rot. in Romana executionis laudi deciſ. 490. & 540. part. 2. recent.* non videntur in caſu noſtro applicari poſſe, cùm ſint diuerſi termini, nam in caſu *Borgn. & Rimin.* erant duo contractus, alter mutui, & alter aſſecurationis mercium emendarum, cuius aſſecuratio-
43 nis cauſa aliquid recipere, vſura nõ eſt *Lup. de vſur. com. 3. part. 1. num. 29.* & ità reſpondit *Ant. Cerrus inter conſ. Farinac. conſ. 162. num. 29.* Vlterius in dictis caſibus fuit conſi-
44 deratum vtile proueniens ex auiamento Apothecæ, quod videtur aliquo modo conſiderabile *Laderch. conſ. 70. num. 2. &c.*

Nec obſtat ſi dicatur contra conſ. illa *Farinac.* & aliorum Aduocatorum fuiſſe per *Rot. Rom. iudicatum, vt in dictis deciſ. 490. & 540. part. 2. recent.* Quia ibi clariſſimè patet fuiſſe conſideratam non ſolum mobiliũ ven-
45 ditionem, ſed etiam auiamentum, quod pater venditricis exercuerat hoſpitium in illa domo, & effecerat, ac acquiſierat concurſum, & frequentiam populi, & viatorum, & in *d. deciſ. 540. nu. 7. & num. 11.* quod non fuit ſolutum quid pro mobilibus, ſed pro auiamento prædicto, & omni alia prætenſione. Inſuper in *dd. deciſ.* fuit perpenſum quod ſuper tali intereſſe non partes inter ſe con-
46 uenerunt, ſed arbitri ità declarauerunt, quod plurimum refert, & conſiderauit *Rot. in ſupradicta Romana fructuum dotis 2. Aprilis 1651. corã Cerro §. quia hac præſumptio verſ. nec applicantur deducta, &c.*

Vlterius *Rimin.* in caſu ſuo non agebat de ſubſtinendo contractu, ſed de liberando à pæna contrahentem, quod multum differt, vt ſupra dixi, & *Alb. Mandel. in d. conſ. 729.*
47 nihil reſoluit, vt videri poteſt, ſed ſolum in fine addit eſſe conſiderandum an venditor eſſet ſolitus negotiari; & prætereà quicquid ille ſentiat non præponderare, nec præualere poteſt tot Doctoribus, & deciſionibus ſupra allegatis, ſed cum hodiè caritas, & dilectio proximi videatur extincta, nec mũdus regitur niſi de vſuris, nè ego quoque vſurarius efficiar falcem imponendo in meſſem alienam, hæc, & omnia per me in ſuperioribus capitibus ſcripta determinationi Sanctæ Matris Eccleſiæ ſubijcio, & finem facio in laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, Beatiſſimæ Virginis Mariæ, & Omnium Sanctorum, &c.

LAVS DEO.

APPROBATIONES.

D. Bartholomæus de Gherardinis videat, & referat, an in hoc Opere ſit aliquid quod fidei Catholicæ, vel bonis moribus ſit aduerſum 21. Martij 1657.

Vincentius de Bardis Vic. Gen. Flor.

De mandato Reuerendiſſimi D. Vicarij Generalis Florentini perlegi hoc Opus inſcriptum *Varia Reſolut. & Reſponſ. Domini Marci Antonij Sabelli I. C. Mutilianenſis*, & in eo nihil inueni quod Religioni Catholicæ, vel bonis moribus aduerſetur, immò dignum exiſtimo, vt typis mandetur ad communem vtilitatem. In quorum fidem mea manu me ſubſcripſi hac die 23. Martij 1657. ſtilo Florentino.

Bartholomæus de Gherardinis.

Stante ſupraſcripta relatione imprimatur ſeruatis ſeruandis, 23. Martij 1657.

Vincentius de Bardis Vic. Gen. Flor.

D. Matthæus de Neronis I. V. D. Cancellarius Supremi Magiſtratus, & Conſultor S. Officij videat diligenter præſens Opus, & referat die 23. Martij 1658.

Fr. Iacobus Cima de Setia Inq. Gen. Florentiæ.

Vt Reuerendiſſimi Patris Fratris Iacobi Cimæ Inquiſitoris Florentini morem gererem, eiuſq; iuſſionibus, vt par eſt, ſatisfacerem, Opus hoc inſcriptum *Marci Antonij Sabelli I C. Mutilianenſis, Varia Reſolutiones, & Reſponſa* diligenter vidi, legi, & pro ingenioli mei tenuitate conſideraui, ſanamq; doctrinam in eo animaduerti, & nihil Sacris Canonibus, Eccleſiaſticiſq; Sanctionibus, probiſq; moribus inueni aduerſum, ideoq; dignum quod in lucem prodeat referendum percenſui hac die 10. Aprilis 1658.

Matthæus Neronus I. V. D. Ciuis Flor. & Conſultor S. Officij manu propria.

Attenta ſupradicta relatione Imprimatur.

Fr. Iacobus Cima Inquiſ. Gen.

Alexander Vectorius Senator Sereniſſimi Magni Ducis Auditor, &c.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
RERVM, ET VERBORVM NOTABILIVM,
QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Prior numerus caput reſolutionis, ſecundus numerum marginalem denotat.

A

ABBATISSA, & Procurator Monialium non poſſun præiudicare monaſterio 58. 45.
Ablatiuus abſolutus importat conditionem in quacumque diſpoſitione 74 10.
Ablatiuus abſolutus importat formam 87. 21.
Abſens non dicitur qui remanſit in fundo per cognationem, & familiam 7. 17.
Abſens qualiter acquirat ius ex donatione ſibi facta. Vide Donatio.
Abſolutio non eſt neceſſaria ſed ad cautelam quando percutitur Clericus ex cauſa deffenſionis 20. 5. et 6.
Abſolutio à delicto ſolet fieri cum clauſula ex hactenus deductis 64 10.
Abſolutio à iuramento non eſt neceſſaria, nec transgreſſor efficitur periurus quando verè iuramentum non fuit interpoſitum ſed tantùm conuentum quòd ſcriptura habeatur pro iurata 70. 30.
Abſolutio à iuramento quando ſit concedenda 75. 1. et ſeqq.
Abſolutio à iuramento conceditur ſine partis citatione, et quando ſecùs 75 2.
Abſolutio quando in totum elidat virtutem iuramenti 75. 4.
Abſolutio à iuramento quando habilitet tantùm ad agendum vel excipiendum 75. 5.
Abſolutio eſt petenda ante incurſum periurum 75. 6.
Abſolutio obtenta lite pendente ante oppoſitionē periurij an ſuffragetur 75 8 et c. 100. 37.
Abſolutio eſt neceſſaria etiam vbi iuramentum à ſtatuto præſumitur dolo, et metu extortum 75 9.
Abſolutio à iuramento an ſit neceſſaria ſtante enormiſſima læſione 75. 10.
Abſolutiones tot requiruntur, quot ſunt capitula ſeparata contractus, etiam vnico iuramento firmata 75. 11.
Abſolutio quomodo ſit petenda quando quis iurauit eam non petere, et petita, vel obtenta non uti 75. 12.
Abſolutio à iuramento non eſt neceſſaria vbi impugnatur contractus ex capite non implementi, vel ex defectu cuiuſcunque tacitæ conditionis 75. 13.
Abſolutio non eſt neceſſaria vbi iuramentum fuit præſtitum ſuper re turpi, et illicita 75. 14.
Abſolutio à iuramento an ſit neceſſaria in herede iurantis 75. 15.
Abſolutio à iuramento non impedit executionem vigore obligationis Cameralis 75 16.
Abſolutio à iuramento conceſſa debitori principali non ſuffragatur fideiuſſori, niſi deffenda-

 tur

tur per debitorem 75. 17. et 19.

Abſolutio à periurio non ab Ordinario, ſed à ſolo Pontifice concedi poteſt 75. 18.

Abſolutio aperit viam impugnandi actum iuratum 100. 31.

Abſolutus intelligitur ab expenſis qui non fuit condemnatus 6. 11.

Abſolutus in foro Eccleſiaſtico pro delicto communis fori an, et quando poſſit in foro ſæculari puniri 9. 7.

Abſolutus cum clauſula, rebus ſic ſtantibus, vel ex hactenus deductis poteſt iterum pro eodem delicto inquiri 9. 8.

Abſolutus à delicto an poſſit retineri pro debito 71. 20.

Abſolui debent omnes, ſtante incertitudine delinquentis, nè innocens grauetur 93. 26.

Abſurdum eſt credere ſcripturæ, qua anotatione propria quis ſibi debitorem conſtituit 11. 1.

Acquiſita per vnum ex fratribus cenſentur de eius propria pecunia, licèt, ſtante ſocietate, ſint communicanda refuſa parte pretij 31. 17. et 18.

Acquiſitio, quãdo nõ fuit irreuocabilis reuiuiſcũt iura, et præſtant poſſeſſori retentionem 36. 20.

Acquirens, cui fuit res tradita, præfertur alteri cui fuit tantùm, licèt primò, promiſſa 48. 9.

Acquiſita à matre, vel aliunde extra bona paterna dicuntur aduenticia, nec ſunt fratribus communicanda 83. 1.

Acquiſita cum pecunia patris dicuntur profectitia, & imputantur ſaltem pro medietate 83. 10. & 12.

Acquiſita per filium dicuntur aduenticia, data poſſibilitate lucrandi ex propria induſtria 83. 13.

Acquiſita poſt mortem patris, qualiter ſint inter fratres diuidenda 83. 17.

Acta quę pereant perempta inſtantia 78. 22.

Acta facta ſuper legitimatione perſonarum, probant quoad omnes, etiam non citatos 91. 20.

Actio, & paſſio non poſſunt dari in eodem ſubiecto 54. 12.

Actio perſonalis tantùm competit ſubſtituto abſenti in donatione 22. 2.

Actio perſonalis non datur contra tertium poſſeſſorem 22. 3. & c. 84. 11.

Actio dotis non datur contra alia bona, ſtante fundo dotali 29 16.

Actio omnis remanet inutilis, & inefficax penès eum, qui bonis ceſſit 54. 11.

Actio perſonalis in rem ſcripta datur contra poſſeſſorem rei cenſuatæ 84. 12.

Actio perſonalis datur contra poſſeſſorem pro publicis tributis, & quid ſeruetur in Statu Florentiæ 84. 13. & 14.

Actio realis poteſt intentari in loco vbi res eſt ſita & in loco domicilij poſſeſſoris 92. 37.

Actio non acquiritur creditori pro vſuris illi promiſſis 100. 34.

Actor eſt mittendus in poſſeſſionem reo negante poſſidere 24 18.

Actor non tenetur reo ſubminiſtrare expenſas litis, niſi æquitas aliter ſuadeat 86. 1. & 2. Vide Sumptus.

Actor an, & quando teneatur ſequi forum rei, & quando non 92. 36. etc.

Actor petens vnam rem, & probans de alia ſuccumbit 92. 40.

Actus contra legem pœnalem geſtus non eſt nullus 88. 4. & c. 95. 12.

Actus nullus, nullum producit iuris effectum 89. 14.

Actus factus ex falſa cauſa non ſuſtinetur ex vera, ex qua ſubſiſtere potuiſſet 26. 22.

Actus nullus præiudicialis fieri poteſt contra fundum dotalem, ſtante proteſtatione vxoris 28. 13.

Actus non poteſt ſuſtineri ex poteſtate, qua quis non fuit vſus 47. 23.

Actus ſuſtinetur ex cauſa permiſſa ad euitandum delictum 99 7. & 8.

Actus iuratus poteſt impugnari abſolutione obtenta 100. 31.

Aditio hæreditatis facit deſinere bona defuncti hæreditaria, & proprium adeuntis patrimonium fieri 2. 9.

Aditio hæreditatis ex quibus actibus inducatur 20. 19 & ſeqq.

Aditio hæreditatis maternæ quando inducatur ex retentione dotis facta à patre 61. 13. & c. 89. 18.

Aditio an inducatur per habitationem domus, vel ingreſſum fundi 89. 21.

Aditio inducitur in filio, qui emit bona patris per interpoſitam perſonam, licèt abſtinuerit 89. 40.

Aditio regulariter non præſumitur etiam in filio, ſi ab alio conueniatur, ſecùs ſi ipſe agat 99. 1. & 2.

Aditio inducitur per oblationem ſoluendi de bonis

ha-

hæreditarijs, & per ſolutionem factam alijs creditoribus 99. 3.
Aditio an probetur per verba enunciatiua Notarij, qui aliquem nominauit hæredem alterius in inſtrumento 99. 5.
Aditio an inducatur ex retentione mobiliũ 99. 6.
Aditio inducitur ex poſſeſſione capta propria auctoritate, quando alius titulus non erat cum tali facultate 99. 7.
Aditio præſumitur ex actu, ex quo aliàs reſultaret delictum, & illicita detentio 99. 8.
Aditio an inducatur ex retentione rei minimę hæreditaria 99. 9.
Aditio an inducatur per implementum conditionis 99. 10.
Aditio habetur pro non facta ſi euincatur hæreditas 99. 11.
Aditio facta ex falſa cauſa non præiudicat adeunti 99. 12.
Aditio quomodo inducatur per cautelam 99. 13.
Aditio quomodo inducatur ex conſumptione fructuum, vini, vel frumenti, ac ex alijs cauſis 99. 14.
Aditio an inducatur per retentionem debiti, quo quis tenebatur defuncto 99. 15.
Aditio an poſsit fieri per minores, vel mulieres ſine ſolemnitatibus à ſtatuto requiſitis in eorum contractibus 99. 16.
Aditio inducitur ex receptione, et exactione crediti hæreditarij 99. 13.
Adiudicatio fit creditori in ſubſidium tantùm 21. 17.
Adiudicat o fit creditori etiam inuito pro iuſto prætio ſi non reperiatur offerens iuſtum prætium, cum non ob id debeat res viliori prætio vendi 21. 18.
Adminiſtrator generalis non poteſt alienare ſtabilia 98. 6.
Adminiſtrator quilibet tenetur reddere rationem 31. 19.
Aduocatus quinam dicatur 41. 16.
Aduocatus in qua ſumma poſsit paciſci de ſalario 41. 15. et 18.
Aduocatus poteſt executiuè agere in eodem foro litis peracta pro ſuo ſalario, etiam ſi litigantes ſint de alio foro 41. 17.
Aedificium factum partim vt edificanti poſs it, et partim vt vicino noceat ſuſtinetur 15. 6.
Aedificium fieri poteſt in proprio ſolo, etiam cum damno, et incõmoditate vicini 15. 17.
Aedificari poteſt propè murum cõmunem nullo relicto ſpatio 15. 18.
Aedificari quando poſsit in muro communi diuiſorio 15. 19. & 21.
Aedificari quando poſsit in re cõmuni inuito ſocio 15. 22.
Aedificium factum ſciente, & patiente vicino non eſt demoliendum 15. 23.
Aedificium quando poſsit apodiari ſuper muro diuiſorio, ſiuè ſit communis, ſiuè non 15. 24.
Aedificium factum ſuper pariete alieno quando non ſit demoliendum 15. 25.
Aedificium non poteſt eleuari in præiuditium Religioſorum 15. 14.
Aedificium quod mihi prodeſt, & tibi non nocet permittitur 15. 26.
Aemulatio non præſumitur niſi probetur 15. 2.
Aemulatio excluditur ſtante vtilitate ædificantis 15. 5.
Amplia etiam ſi in parte ædificium noceat vicino 15. 6.
Aequitas non ſcripta non attenditur, nec eſt deſumenda à caſu diuerſo 13. 29.
Aequitas l. curabit de act. emp. procedit etiam in prætio rerum mobilium fructiferarum 17. 15.
Aequitas d. l. curabit ceſſat in prætio mobilium non fructiferorum 100. per tot. vide fructus;
Aer, & ventus non poteſt Religioſis impediri per eleuationem ædificij 15. 14.
Aer omnibus iure naturali communis 15. 9.
Aeſtimatio rerum hæreditariarum eſt neceſſaria, vt de illis poſsit reddi ratio 3. 10.
Aeſtimatio animalium datorum in ſocidam facit emptionem, & vẽditionem 17. 12. & 36. & 39.
Aeſtimatio animalium attenditur de tempore mortis ſtante mora ſocij, & probatur per iuramentum in litem 17. 20.
Aeſtimatio an ſit neceſſaria quando adiudicatur res creditori 21. 15. & 16.
Aeſtimatio non eſt neceſſaria vbi agitur de adiudicatione pro debito priuato, ſed tantùm pro debito Fiſcali, vel ex actione publicarum functionum 21. 19.
Aeſtimatio rei in dotem tradita facit emptionem, & venditionem 28. 1.
Aeſtimatio rei dotalis non facit emptionem ſtante pacto quod ſtare debeat pro fundo dotali 28. 2.
Aeſtimatio rei dotalis non facit venditionem ſtante inopia viri 28. 10.
Aeſtimatio non facit deſinere fundum eſſe dotalem vbi non præceſsit promiſsio dotis in quantitate 28. 4. vide fundus.

I N D E X.

Aeſtimatio mobilium in quibus conſiſtit vſuſfructus, qualiter ſit reſtituenda 38. 28.

Aeſtimatio emphyteuſis legata non debetur legatario 58. 43.

Aeſtimatio legitima fit ſolùm poſt obitum patris 61. 2.

Affectio maior quando conſiderari poſſit erga remotiores 40. 11.

Affectio eſt interpres dubia mentis teſtatoris 49. 8.

Affectus non punitur non ſequuto effectu 64. 17.

Affectus occidendi cum archibuſio quando fuit deuentum ad actus proximos quomodo puniatur 64. 19.

Agens ſine actione poteſt officio iudicis repelli 8. 30.

Agens ad rem ſubiectam fideicomiſſo alienatam tenetur probare ſcientiam fideicomiſſi in alienante 22. 6.

Agens ad rem ſub modo relictam repellitur niſi offerat cautionem de modo implendo 72. 5.

Agens contra actum iuratum non obtenta abſolutione repellitur 75. 7.

Agreſſus non tenetur expectare ſe percuti; ſed poteſt prævenire, & agreſſorem offendere 20. 1.

Agreſſus ante agreſſionem poteſt repulſare vim præparatam 20. 2.

Agreſſus, an agreſſor quis fuerit ex quibus dignoſcatur 20. 3.

Agreſſus poteſt pro ſui deffenſione etiam exonerare ſclopum ſine pæna contra agreſſorem 20. 15. vide Inſultatus.

Agnitio bonorum poſſeſſionis facta pendente conditione non tribuit ius tranſmittendi 80. 7.

Agricultura conſeruat ſtatum Reipublicæ, & eſt multum fauorabilis 72. 25.

Agricultura non detrahit nobilitati, & quomodo intelligatur 72. 26.

Allegans ſummã reſeruatam pro facultate teſtandi eſſe modicam debet probare 5. 39.

Allegans donationem excedere metam legalem tenetur probare 5. 28.

Allegãs preſcriptionẽ quid probare debeat 7. 15.

Allegans nullitatem actus tenetur omnia accepta reſtituere 57. 15. & c. 98. 23.

Allegans contraria, & incompatibilia non auditur 98. 19.

Alienatio facta per tutores ſtante nullitate tutelæ eſt nulla 4. 13.

Alienatio bonorum pupilli non tenet niſi extet æs alienum, & creditores inſtent 4. 14. & c. 98. 7

Alienatio bonorum minoris non valet niſi prius facta diligenti perquiſitione, an extent mobilia, fructus, vel pecunia 4. 15.

Alienatio bonorum minoris an requirat ſubhaſtationem 4. 17. & 19.

Alienatio bonorum minoris requirit nouem ſolemnitates, quæ referuntur 4. 18.

Alienatio prima effectualis cũ tranſlatione dominij facta ab herede grauato imputatur ei in legitimam, & trebellianicam, non autem ſimplices hypotheca licèt anteriores 33. 20.

Alienatio neceſſaria non inducit caducitatem in emphyteuta 58. 40.

Alienatio bonorum Eccleſię ex quibus cauſis ſit permiſſa, & quas ſolemnitates requirat 69. 1. & ſ 99.

Alienatio facta ex iuſta cauſa, & bona fide, ſinè ex neceſſitate non facit alienantem incidere in pænam 69. 18.

Alienatio bonorum Eccleſię ſtante illius vtilitate habet implicitum ſtatum validitatis 69. 19.

Alienatio fauore Eccleſia, et minoris claudicat 69. 20.

Alienatio facta reſeruato beneplacito Apoſtolico interim dicitur imperfecta 69. 24.

Alienatio bonorum Eccleſiæ non poteſt fieri in manum mortuam 69. 37. Vide Vtilitas, et Beneplacitum.

Alimenta quando compenſentur cum operibus 31. 12. et c. 42. 3.

Alimenta quando ratione conſanguinitatis, vel pietatis intelligantur donata 42. 1. et 9. et 10.

Alimenta ſunt præſtanda, ei, cuius opera quis vtitur 42. 2.

Alimenta præſtita per triennium qualiter inducant obligationem in futurum 42. 4. et 11.

Alimenta prẹterita an, et quando poſſint prætendi 86. 15.

Alimenta an habeant hypothecam, et poſſint prætendi contra tertium 86. 16. et 17.

Alimenta an debeantur extra domum, vel tantùm ad propriam menſam, et an è contrà inuito alimentario poſſint extra domum præſtari 86. 18. et 19.

Alimenta extra domum taxantur ad illam ſummam tantùm, quæ expenderetur in domo 86. 20.

Alimentorum appellatione quæ veniant tàm in fano-

Digitized by Google

fauorabilibus, quàm in odioſis 86. 21.
Alimentarius an, & quando teneatur cauere de vtendo arbitrio boni viri 38. 25.
Amor furoris ſpecies, & an excuſet à pęna ordinaria 64. 4.
Animalia data in ſocidum, cuius damno, & periculo pereant 17. 11. & ſeqq.
Animalia data alteri cuſtodienda cuius damno pereant 17. 31. etc.
Animalia groſſa, et minuta eodem modo iudicantur reſpectu periculi 17. 35. et 40.
Animus, et intentio diſtinguũt maleficia 93. 19.
Antiquitas temporis operatur ſolum circa ſolemnitates negotij, non circa ſubſtantiam illius 25. 21.
Antiquitas temporis non operatur niſi concurrente obſeruantia actus 25. 22.
Antiquitas temporis non operatur quando ſolemnitas erat in ſcriptis redigenda 25. 23.
Antiquitas temporis non operatur vbi ex inſpectione, et rimatione librorum conſtat non fuiſſe adhibitam ſolemnitatem 25. 24. Vide ſolemnitas.
Appellans poteſt renunciare appellationi, ſed tenetur reficere expenſas 92. 54. 55.
Appellatio admittitur in remedio l. reintegranda 4. 23.
Appellatio non ſolum ſuſpendit, ſed extinguit iudicatum 55. 40.
Appellatio admittitur ab omiſſa condemnatione expenſarum 16. 21.
Appellatio an admittatur in reductione ad arbitrium boni viri 55. 59.
Appellatione prohibita non cenſetur prohibita nullitatis allegatio 88. 8.
Appellari poteſt a ſubuerſione ordinis iudiciarij 92. 4.
Appellatio, et nullitatis allegatio prohibetur per ſtatutum Florentinum in cauſis centum librarum, et ab inde infra 88. 7.
Appellatio deuoluit caſum negatiuum quando fuit benè appellatum, ſecus ſi malè fuit appellatum 94. 12. etc.
Appellatione domus venit tota, et etiam apotheca 10. 18. et 19.
Appellatione mobilium quæ veniant 10. 32. et ſeqq.
Appellatione pertinentiarum fundi quid veniat 18. 14.
Appellatione ſuperuinentium filiorum, et deſcendentium an veniat fœmina 22. 17.
Appellatione proximiorum de domo, et familia, et appellatione agnationis quando veniat fœmina 22. 33. & 34.
Appellatione maioris ex deſcendentibus, & familię qui veniant 40. 15.
Appellatione Terrę, vel Ciuitatis venit etiam Comitatus, & appellatione ciuium veniunt etiam comitatini 49. 5.
Appellatione heredum, & ſucceſſorum an veniant ſolùm hæredes ſanguinis 58. 12.
Appellatione heredum veniunt omnes in infinitum 85. 17.
Appellatione ſucceſſorum qui veniant 85. 18.
Appellatione alimentorum quę veniant tàm in fauorabilibus quàm in odioſis 86. 21.
Appellatione pecunię largè, & ſtrictè quid veniat 89. 9.
Aqua non poteſt deriuari per viam publicam niſi ex gratia Principis, & facto ponte cùm intelligatur conceſſa ſine præiudicio aliorum 63. 5. & ſeqq.
Arbiter eſt qui eligitur ex neceſſitate, vel voluntariè cum facultate de iure æquiparatur Iudici, & tenetur ordinem ſeruare 55. 31.
Arbiter an poſſit imponere perpetuum ſilentium partibus 57. 4.
Arbiter tenetur ſeruare formam compromiſſi aliàs nulliter agit 57. 5.
Arbiter qui debet laudare de voto, vel cum voto alterius an, & quando teneatur tale votum ſequi 57. 6. & 7.
Arbitrator dicitur qui nullo iuris ordine ſeruato procedit 26. 20.
Arbitrator dignoſcitur ex modo procedendi 26. 20. & c. 55. 31.
Arbitratori multa ſunt permiſſa pro bono pacis 55. 34.
Arbitrator an, & quando poſſit arbitrio ſuo ex cauſa lędere unam partem 55. 36.
Argumentum de feudo ad emphyteuſim quando procedat, vel non 13. 23.
Argumentum à contrario ſenſu non procedit vbi reſultat legum correctio 46. 19.
Argumentum à ſuperfluitate eſt admodum leue, & periculoſum 46. 20. & c. 67. 25.
Argumentum valet à Fiſco, Republica, & Alimentis ad Eccleſiam, vel piam cauſam 53. 9.
Argumentum de toto ad partem quando valeat 79. 20.
Argumentum à teſtamento ad ſtatutum, & è contrà valet 82. 22.
Argumentum à contrario ſenſu valet ad interpretationem ſtatutorum 90. 7. & c. 95. 3.

Arma

Arma ſumens de domo, apotheca, vel latere alterius pro ſe defendendo non incidit in pœnam 20. 12. & 13.

Armatura pro ędificando an, & quando fieri poſſit ſupra ſolum alienum 79. 28. & ſeqq.

Aſcendentes paris gradus ſuccedunt deſcendentibus ſine filijs defunctis 82. 2.

Aſcendentes, vbi extant deſcendentes defuncti excluduntur etiam à legitima 82. 3.

Aſcēdentium poſt deſcendentes prior eſt cauſa ſuccedendi 82. 12.

Aſcendentes qualiter ſuccedant defuncto cum fratribus vtrinquè coniunctis ipſius defuncti. vide Frater.

Aſſecurationis contractus fieri poteſt non ſolum cum extraneo, ſed cum ſocio implicitè, vel explicitè ſtatim, vel ex interuallo 17. 6.

Aſſecuratio quando ſit licita in ſocietatibus non obſtante Bulla Sixti Quinti illam prohibente 17. 5. & 7.

Aſſecuratio in ſocida bonum qualiter contineat iuſtitiam pretij 17. 10.

Aſſecurationis cauſa aliquid recipere non eſt vſura 100. 43.

Aſſecuratio rei ante ſententiam quando ſit permiſſa 92. 5.

Auctor rixa nō excuſatur à pœna ordinaria 64. 6.

Auia qualiter poſſit eſſe tutrix nepotum, & qua teneatur adimplere 4. 1. & ſeqq. Vide Mater.

Auiamentum apotheca an, & quomodo ſit conſiderabile ad hoc vt intereſſe pretij mercium poſſit recipi 100. 44. & 45.

Auxiliator in delictis quomodo puniatur ſiuè ante, ſiuè poſt, ſiuè in ipſo delicto auxilium preſtiterit 20. 19. & 21.

Auxiliator non tenetur quando principalis fuit abſolutus, & in alijs caſibus 20. 20.

Auxiliator præſumitur caſu adfuiſſe 20. 20.

Auxiliator poſt delictum qua pœna plectatur 64. 7. & 8.

B

Banna prohibentia vſum armorum non procedunt quando fit ad deffenſam 20. 12.

Banna punientia exonerationem ſclopi cum offenſione intelliguntur de offenſione per tactum corporis, & quid diſponant iura municipalia Florentia 20. 16. & 18.

Banna imponentia grauiores pœnas, quàm ius commune dicuntur ad terrorem 20. 17.

Banna punientia receptantes bannitos an comprahendant caupones dantes eis comedere, & bibere per tranſitum; vel non valentes illis reſiſtere 37. 16.

Banniti nec actinè, nec paſſiuè continentur in cautione de non offendendo 93. 22.

Banniti poſſunt offendi non obſtante cautione pace, vel tregua cum eis inita, & debetur præmium, ſiuè talea offendenti 93. 22.

Bannitus nondum, ſed bāniendus de proximo ob cōmiſſum delictum an, & quando poſſit ab omnibus offendi 93. 23.

Baptizatus efficitur Ciuis illius loci in quo baptizatur 49. 2.

Beneficium confeſſionis pro quarta parte procedit etiam in confeſſione qualificata, qua pro pura habetur 20. 22.

Beneficium pacis quomodo deducatur de reſiduo pęnę remanentis poſt deductum beneficium confeſſionis 20. 23.

Beneficium pacis prodeſt tantum comparentibus, & illam producentibus, non autem contumacibus 20. 24.

Beneficium pacis, & confeſſionis habet locum ſolum in pœnis quantitatiuis, ſecùs autem in corporalibus, vel conſiſtentibus in ſpecie inalterabili 20. 25.

Beneficium Eccleſiaſticum non poteſt diſmembrari ſine conſenſu patronorum, & parochianorum 69. 15.

Beneficium præſumitur ab animarum cura exemptum 96. 13.

Beneficium quale ſit probatur ex actu viſitationis 96. 14.

Beneplacitum Apoſtolicum requiritur in conceſſione rei Eccleſiæ vbi ſolitum alteratur 58. 46.

Beneplacitum non eſt neceſſarium vbi res eſt ſolita concedi, dūmodo tale ſolitum habuerit initium ſolemne cum obſeruantia quadraginta annorum 58. 47. & c. 69. 33.

Beneplacitum ex quanto tempore præſumatur 58. 48. & c. 69. 28. & ſeqq.

Beneplacitum non ſupplet defectum cauſa 69. 10.

Beneplacitum eſt neceſſarium in alienatione rei Eccleſiæ 69. 21.

Beneplacitum an, & quando operetur ante probationem vtilitatis Eccleſiæ 69. 23.

Beneplacitum Principis reputatur pro impoſſibili 69. 25.

Beneplacitum Apoſtolicum retrotrahitur ad tempus alienationis, & operatur vt Eccleſia non poſſit amplius à contractu recedere 69. 22.

Bona per aditionem definunt eſſe hæreditaria, et

effi-

ciuntur proprium adeuntis patrimonium 2. 9.
Bona filiorum ſpectant ad patrem quòad vſumfructum 2. 2 & 6.
Bona materna qualiter reſeruentur ſorori vtrinque coniunctę ſtante ſtatuto de fratre ſororî præferendo quando ſumus in fratre conſanguineo tantùm 2. 10. & ſeqq.
Bona ſubrogata fideicommiſſo ſunt reſtituenda fideicōmiſſario 3. 4.
Bona hęredis an, et quando veniant in obligatione facta à teſtatore 23. 10.
Bona emphy eutica an veniant in reſtitutione fideicōmiſſi 33 10.
Bona immobilia Eccleſiæ ex quibus cauſis alienari poſſint 69. 1.
Bona Eccleſiæ non poſſunt tranſire in manum mortuam ſine beneplacito 69. 37.
Bona ſterilia, et modica conſiderationis quæ dicantur, vt poſſint concedi in emphyteuſim etiam conſanguineis cum ſolo conſenſu Epiſcopi 69. 38. et ſeqq.
Bona penès filium reperta præſumuntur à patre proueniſſe 83. 11.
Bulla Sixti Quinti prohibens aſſecurationem capitalis. vel certi lucri in ſocietatibus, quomodo intelligenda 17 7 & c. 51. 32.
Bulla cenſuum poteſt in pactum deduci, etiam vbi non eſt vſu recepta 36. 7.

C

CAlculatio noua an poſſit peti poſt laudum ſequutum ex capite erroris 94. 15. vide error.
Calculatis ſemel rationibus non debet quis denuò cogi ad calculandum 94. 10.
Calculus præſcriptionis qualiter ſit faciendus quando res fuit a pluribus poſseſsa 68 68.
Canonicus lucratur fructus & diſtributiones, etiam pro tempore, quo ſtetit carceratus, vel aliàs legitimè impeditus, ſi poſtea tanquam innocens abſoluatur 43 7.
Canonicatus poteſt obtineri in Eccleſia, cui quis in minoribus inſeruiuit 49. 3.
Capitale poteſt aſſecurari in ſocietatibus remiſsa parte lucri pro pretio aſsecurationis 17. 5.
Capitale ſi fuerit amiſſum caſu fortuito in ſocietatę, in qua vnus illud poſuit, & alter induſtriam an damnum ſit commune 17. 58.
Captura ratione ſuſpicionis fugæ, vt ſit valida, quæ præcedere debeant 39. 1 et ſeqq.
Captura redditur nulla ſi poſteà legitimè non probentur per creditorem neceſsaria 39. 5.
Carceratio longa quandò minuat, vel tollat pœnam 64 21.
Carceratio iniuſta arguit metum, et annullat contractum 70. 5.
Carceratus etiam nulliter, et iuris ordine non ſeruato non debet relaxari vbi apertè conſtat de debito liquido ex illius confeſſione 52. 1. et 2.
Carceratus dicitur qui inuitus detinetur in Arce, vel Camera 70. 7.
Carceratus dicitur qui dedit fideiuſsores de non recedendo ab areſto 70. 8.
Carceratus iniuſtè, vel etiam iuſtè, ſed ad extorquendum alium contractum non poteſt contrahere cum eo, qui fecit eum carcerare 70. 11.
Carceratus non poteſt contrahere cum cuſtode carceris, ſed benè cum alio carcerato 70. 20.
Carceratus non poteſt hæredem inſtituere carceris cuſtodem, nec alios ſub quorum cuſtodia ſit ſequeſtratus 70. 21.
Carceratus an obligetur promittendo indemnitatem fideiuſsori pro eo accedenti 70. 14.
Carceratus pro debito Fiſcali an poſsit ad inſtantiam priuati recommendari 71 1.
Carceratus ad inſtantiam priuati poteſt recommendari ad inſtantiam Fiſci 71. 2.
Carceratus ad inſtantiam priuati an poſsit recommendari ad inſtantiam alterius priuati 71. 4. et ſeqq.
Carceratus non poteſt ab alio areſtari quando prima captura fuit nulla 71 5.
Carceratus non poteſt areſtari ab alio, niſi areſtare volens iam mandatum capturæ contra eum obtinuerit, vel obtineat dùm ſtat carceratus, vel niſi vigore ſtatuti ſit parata executio 71. 6. 7. et 8.
Carceratus non poteſt areſtari ab alio in die feriata 71. 12.
Carceratus pro vno delicto an, et quando poſsit pro alijs areſtari 71. 14. et 15.
Carceratus pro delicto an poſsit areſtari pro debito 71. 16.
Carceratus poteſt ſicut eius bona retineri pro alimentis 71. 21 et 22.
Carceratus ſi citetur ad inſtantiam alterius an, et quando teneatur comparere per procuratorem 71. 23. et 24
Carceratus in vno Tribunali ſi citetur ad aliud quid ſeruetur 71. 25.
Carceratus ſi fuerit condemnatus, vel abſolutus an poſ-

INDEX.

an poſſit retineri pro debito 72. 19. & 20.
Carcer priuatus quando cõmittatur 53. 19.
Carcer eſt mala manſio, & morti æquiparatur 70. 6.
Caſus fortuitus an, & quando veniat ſub generali promiſſione, & an expreſſo caſu fortuito veniat inſolitus 1. 22. & c. 97. 6. & 11.
Caſus fortuitus quando debeat probari ab allegante 17. 34.
Caſus ſuperueniens recipit declarationem à ſtatu præcedente 51. 23.
Caſus fortuitus dicitur impetus, & inundatio aquarum 97. 5.
Caupones habent omnem malam præſumptionem contra ſe 11. 7.
Caupones, nautæ, & ſtabularij cadunt ſub Rubrica trium latronum 37. 1.
Caupones qualiter teneantur de furto in hoſpitio, naui, vel ſtabulo cõmiſſo 37. 2.
Caupones, & ſimiles tenentur de facto ſuæ familiæ 37. 4.
Caupones qualiter teneantur de facto viatorum, & extraneorum 37. 7.
Caupones an teneantur ſi proteſtati fuerunt ſe nolle teneri de facto viatorum & extraneorum 37. 8. & 11.
Caupones an poſſint impedire nè aliud vicinum hoſpitium aperiatur 37. 18.
Caupones an releuentur à cuſtodia per traditionem clauium Cameræ factam hoſpitij 37. 9.
Caupones præſumuntur in dolo quando furtum factum fuit ſine fractura, vel per feneſtram baſſam non habentem ferratam 37. 10.
Caupones an teneantur de caſu fortuito, vel de leuiſſima culpa 37. 12. & 13.
Caupones an, & quando teneantur omnes viatores recipere 37. 15.
Caupones qualiter excuſentur à pœna receptantium bannitos 7. 16.
Caupones an ſint exempti ab albergo militum 37. 17. & 19.
Cauſa ſimulationis non debet de neceſſitate exprimi niſi petatur à parte, & ſufficit opinata 5. 42. & 43. & c. 25. 42. & 43.
Cauſa iuſta litigandi an, & quando excuſet ab expenſis etiam ſtante ſtatuto quod victus victori in illis condemnetur 6. 4. & ſeqq.
Cauſa finalis denotatur ex proœmio 19. 13.
Cauſa expreſſa à teſtatore debet attendi 10. 14.
Cauſæ iuſtæ recuſandi iudicem ſuſpectum quæ ſint 12. 10. & ſeqq.
Cauſa ſimulationis quæ ſit iuſta 25. 40. & 41.
Cauſa ſuſpicionis fugæ quomodo probari debeant 39. 22.
Cauſa legitimæ excuſationis in tutelis, & curis quæ ſint 47. 14.
Cauſa ceſſionis bonorum de iure debet expediri intra tres menſes 54. 35.
Cauſa grauis, & vrgens requiritur in alienatione rerum minoris 98. 7.
Cauſa iuſta alienandi quando dicatur adiſſe, & quæ ſint iuſtæ cauſæ, ex quibus bona Eccleſiæ poſſunt alienari 69. 1. & ſeqq.
Cauſa an, et quando poſſit, vel debeat per Iudicem expediri etiam poſt peremptam inſtantiam ſtatuto intra tempus à iure communi præfinitum 88. per tot.
Cauſa noua excuſat ab incurſu pœnæ in cautione de non offendendo 93. 24.
Cautela ad probandum creditum vt mittantur litteræ debitori ſuper eo, qui illas recipiat ſine contradictione 26. 5.
Cautelę ad excludendum ius congrui 68. 49.
Cautela pro filio fam. ad euitandum carceres pro debito eſt vt faciat ſe emancipare 81. 14. *vide Priuilegium.*
Cautela vt recipi poſſint fructus recompenſatiuè etiam data dilatione ad ſoluendum 84. 34.
Cautela ad faciendum aliquem eſſe hæredem 99. 13.
Cautio de reſtituendo pecuniam anterioribus quando ſit præſtanda à creditore, cui ſoluitur per emptorem de pretio rei emptæ 19. 6. 15. et c. 84. 6.
Cautio Mutiana quando admittatur loco implementi conditionis 38. 6.
Cautio Mutiana non habet locum in contractibus inter viuos, nec in pijs cauſis 38. 7.
Cautio Mutiana eſt præſtanda etiam ſi non petatur à parte 38. 10.
Cautio Mutiana quid operetur, ſi non ſeruetur conditio 38. 12.
Cautio Mutiana eſt præſtanda ab vxore, cui relicta ſunt alimenta ſi cum filio habitauerit 38. 9.
Cautio iuratoria quando non admittatur 39. 30.
Cautio de modo implendo debet præſtari ab eo, cui fuit aliquid relictum ſub modo 72. 5.
Cautio de reſtituendis ſumptibus litis ſubminiſtratis ab aduerſario in caſu ſuccumbentiæ an, et quando ſit præſtanda 86. 11.
Cautio de non offendendo quando non ſit præſtanda 93. 1.
Cautio de nõ offendendo præſtita ab vna parte an valeat donec reciprocè præſtetur ab altera 93. 2. et 3.

Cau-

I N D E X.

Cautio de non offendendo debet praſtari pro ſe, conſanguineis, & affinibus vſque in quartum gradum 93 4.

Cautio de non offendendo an cenſeatur ſublata, vt amplius non obliget quando fuit rupta ab alia parte 93. 10.

Cautio de non offendendo an, & quando frangatur per inſultum 93 11. & ſeqq.

Cautio an rumpatur per exonerationem archibuſij contra alteram partem non ſequuta offenſione 93 12.

Cautio an rumpatur per conſpuentem in faciem alterius 93. 14.

Cautio non rumpitur per ſimplices, ac verbales iniurias 93. 15.

Cautio non rumpitur per fœminas nec actiuè, nec paſſiuè 93. 16.

Cautio an rumpatur per adulterium, vel ſtuprum commiſſum cum vxore, vel filia alterius 93 17.

Cautio an rumpatur per furtum 93. 18.

Cautio de non offendendo non rumpitur ceſſante animo offendendi 93. 19.

Cautio an rumpatur per falſum teſtimonium perhibitum contra aduerſarium 93. 20.

Cautio non rumpitur ſtante vbua cauſa 93. 24.

Cautio de non offendendo non rumpitur per offenſionem eorum, qui poſſunt licitè offendi, & non comprehendit bannitos, nec actiuè, nec paſſiuè 93 21.

Cautio an rumpatur vbi non conſtat quis primò offenderit, vel prouocauerit 93. 25.

Cautio de non offendendo quanto tempore duret 93. 29.

Cautio remanet extincta ſequuta pace, an autem ſufficiat pax extraiudicialis, vel debeat fieri coram Iudice 93. 30. *&c.*

Cautio prædicta an comprahendat filios ſpurios, & naturales tantùm 93. 5.

Cautione rupta ab vno conſanguineo, tenetur ille reſtituere pœnam ei, qui coactus fuit ſoluere 93 28.

Cedens poſt ceſſionem factam non poteſt amplius agere cum iure ceſſo 8. 31.

Cedenti poteſt obijci, Amice ad quid veniſti, ſi ius tuum alteri ceſſiſti 8. 31.

Cedenti ſolui non poteſt poſt ceſſionem 8. 33.

Cedens non poteſt plus iuris transferre quam ipſe habeat 8 39.

Cedens bonis non remanet à debito liberatus 54. 5.

Cedens bonis qualiter teneatur cauere de ſoluendo, ſi ad pinguiorem fortunam deuenerit 54. 6.

Cedens bonis tenetur poſtea ſolum in quantum facere poteſt, & non poteſt amplius carcerari 54. 7.

Cedens bonis poſtea repellitur ab agendo contra alios 54 10.

Cedens bonis nihil poteſt retinere præter vnam veſtem 54. 19. *Vide Ceſſio.*

Cenſus poteſt licitè de vno fundo ad alium transferri ſine nouatione 30. 23.

Cenſus an poſſit imponi ſuper bonis fideicommiſſo ſubiectis, et quid ſequatur purificato fideicommiſſo 33 11. *et ſeqq.*

Cenſus quomodo tribuat prælationem in venditione fundi cenſiti. Vide Dominus cenſus.

Cenſus ſuper re propria non conſiſtit 36. 19.

Cenſus quando poſſit pro parte extingui 56. 10.

Cenſus in extinctione non requiritur pecunia numerata 56. 10.

Ceſſio in ampla forma cum clauſula ponens, etc. transfert omnes actiones etiam directas in ceſſionarium vel reddit eas inefficaces penes cedentem 8. 32.

Ceſſio an ſit notificanda debitori, qui de illa notitiam habet 8. 34.

Ceſſio quando dicatur ſimulata, & calumnioſa 22. 31.

Ceſſio iurium quo tempore ſit facienda, vt proſit ceſſionario 44 3.

Ceſſioni bonorum non poteſt renunciari etiam cum iuramento 54 2.

Ceſsio bonorum an fieri poſsit poſt acceptatam dilationem quinquenalem 54. 3.

Ceſsio bonorum poteſt prohiberi per ſtatutum expraſsè, vel tacitè 54. 4

Ceſsio bonorum non liberat à debito ſed tantum parat exceptionem nè cedens teneatur vltrà quàm facere poſsit 54. 5.

Ceſsio bonorum facta cum vno creditore afficit omnes alios etiam non citatos 54 8.

Ceſsio bonorum non prodeſt pro debitis poſteà contractis, niſi iterum fiat 54 9.

Ceſsio bonorum eſt refugium miſerorum non præſidium doloſorum 54. 12.

Ceſsio bonorum in quibus caſibus, et quando non poſsit cedenti 54. 13

Ceſsio bonorum eſt nulla, ſi cedens ſibi de-

INDEX.

narium reſeruat 54. 20.
Ceſsio bonorum qua forma ſit facienda 54. 22. & 23.
Ceſsio bonorum non poteſt fieri ab hærede, qui non fecit inuentarium 54. 18.
Ceſsionis forma ignominioſa quando cenſeatur remiſſa per Principem 54. 24.
Ceſsio bonorum qua forma ſeruata fiat in ſtatu Eccleſiaſtico 54. 25.
Ceſsio bonorum facta per debitorem non prodeſt fideiuſſori, & quando ſecùs 54. 26.
Ceſsio bonorum pro quibus debitis non ſuffragetur 54. 27. *et ſeqq.*
Ceſsionis bonorum cauſa intra quantum tempus expedienda 54. 35.
Ceſsio bonorum fieri non poteſt ad euitandas publicas functiones 54. 34.
Ceſsio iurispatronatus non poteſt fieri ſine conſenſu Epiſcopi, et facta non præualet alteri ceſsioni poſtea cum dicto conſenſu factæ 96. 29.
Ceſsionarius repellitur per eaſdem exceptiones, quibus repellebatur cedens 8. 39.
Ceſsionarius ſi agat proprio nomine, et non ceſſionario non poteſt obtinere, et quando ſecùs 22. 30 *et* 32.
Ceſsionarius non coniunctus habens ceſsionem à coniuncto an teneatur compromittere vigore ſtatuti 55. 10.
Ceſsionarius qui non habet electionem fori ex eius perſona, poteſt ad ſuum forum trahere debitorem ceſſum, qui non poterit declinare forum, prout potuiſſet contra cedentem 55. 11.
Citatio generalis per proclama an ſufficiat in confectione inuentarij 3. 22.
Citatio partis eſt neceſſaria ad videndum eligi peritos 12. 6.
Citatio eſt neceſſaria in relatione peritorum cum habeat vim ſententiæ 12. 7.
Citatio ad ſententiam remanet circumducta, et annullata ob admiſsionem aliorum iurium 41. 2.
Citatio an, et quando ſit neceſſaria in taxatione expenſarum 41. 7.
Citatio an, et quando ſit neceſſaria in laudo 55. 32. *et* 33.
Citatio Rectoris requiritur in probatione vtilitatis Eccleſiæ 69. 13.
Citatio ſemper eſt neceſſaria illius, qui ex actu lædi poteſt 69. 14.
Citatio non poteſt tolli per ſtatutum 71. 9.
Citatio euaneſcit ob non comparitionem partis citantis 78. 6.
Citatio debet legittimè executa reproduci in termino 78. 7.
Citationis defectus ſanatur per comparitionem partis citatæ 78. 8.
Citatio prima in principio cauſæ eſt perſonaliter exequenda 78. 9.
Citatio perſonalis requiritur ad conſtituendum in vera contumacia 78. 10.
Citatio ad ſententiam pro prima die iuridica, et omni alia die, et hora, tanquàm nimis vaga non valet vltra primam diem 78. 11.
Citatio ſpecifica ad ſententiam pro certa die eſt neceſſaria, aliàs ſententa eſt nulla, nec valet ſtilus contrarius 78. 12.
Citatio an, et quando ſit neceſſaria in executione 92. 6.
Ciuis quis efficitur illius loci, in quo naſcitur, & iſta ciuilitas eſt alijs præſtantior 49. 1. & 4.
Ciuis quis efficitur illius loci in quo baptizatur 49. 2.
Ciuium appellatione veniunt etiam comitatini 49. 5.
Clauſula cæterata extenditur iuxta conſuetudinem & quid operetur 14. 2. & *ſeqq.*
Clauſula cæterata quid complectatur 14. 16.
Clauſula cæterata non opera ur quando non fuit expreſſa intentio partium 14 17.
Clauſula quantumuis geminata, & iurata deficiente conſenſu non operantur 14. 18.
Clauſula cæteratæ reſtringuntur ad ea quæ ſunt de natura contractus, & non inducunt nouam ſeruitutem 14. 20.
Clauſula non aliter, nec alio modo arguit intentionem præciſam 17. 47.
Clauſula ſe referens ad Bullam præſeruat a pœna 17. 46.
Clauſula annullatiua actus denotat formam ſubſtantialem 25. 3.
Clauſula ſibi inuicem, & viciſſim reciprocam actionem inducit 26. 33.
Clauſula ſine præiudicio reddit actum conditionalem, & remouet conſenſum in caſu præiudicij 30. 8.
Clauſula eo caſu importat reſtrictionem ad tempus delatæ ſucceſſionis 34. 23.
Clauſulæ omnes redduntur inefficaces ex defe-

ctu

ctu conſenſus ſtante ſimulatione 48 14.
Clauſula ad habendum etc. quando reddat emphyteuſim ad extraneos hæredes tranſitoriam & quando cenſeatur appoſita de ſtilo Notariorum, & reſtringatur 58. 4. & 13. & 21.
Clauſula iuxta iuris diſpoſitionem quid operetur 58. 27.
Clauſula quod ſpecialitas generalitati non deroget, quid operetur 73. 6. & 7.
Clauſula ad habendum, &c. & ſimiles, quid importent in inueſtituris 85. 14. & 15.
Clericatus ſuperueniens an eximat a iure ſtatutario Laicorum, & ſic an attendatur tempus conditi ſtatuti, vel delatæ ſucceſſionis 34 19. & 20.
Clericatus ſufficit ad eximendum a ſtatuto tempore, quo ſtatutum ſuum producit effectum 34 21.
Clericatus ſufficit ad eximendum à ſtatuto quando eius verba ſunt directa in tempus delatæ ſucceſſionis 34. 22. Vide ſtatutum excludens.
Clericus non poteſt gerere tutelam teſtamentariam 4 11.
Clericus tenetur petere tutorem conſanguineis ſuis pupillis 4 12.
Clericus in vita reſpectu beneficij æquiparatur vſufructuario 13 20.
Clericus ſuccedens in beneficio non tenetur reſtituere ſemen detectum hæredibus prædeceſſoris 13. 21.
Clericus ſuccedens in beneficio an poſſit prætendere ſemina pro anno ſequenti ab hæredibus prædeceſſoris, qui recollectis fructibus ſtatim deceſſit 13. 22.
Clericus ordinatus ſine patrimonio an, & quando poſſit agere coram Epiſcopo, vt illi prouideat 25. 44.
Clericus ordinatus ad titulum ficti patrimonij ſi ſit particeps fraudis incurrit ſuſpenſionem, nec poteſt agere coram Ordinatore, vt illi prouideat 25. 45. & ſeqq.
Clericus non poteſt alienare, nec obligare bona, ad quorum titulum fuit ordinatus ſine conſenſu Epiſcopi, nec poteſt illa remittere, vel retrodonare donatori 25. 47. et ſeqq.
Clericus non poteſt reſignare beneficium, niſi habeat aliunde viuere 25. 49.
Clericus alienando bona, ad quorum titulum fuit ordinatus, an incurrat ſuſpenſionem 25 51.
Clericus an poſſit vti ſtatuto Laicorum ad excludendum fœminas 34. 2. et 5.
Clerici hæreditas an deferatur ſecundum ſtatuta Laicorum 34 4.
Clericus an comprahendatur a ſtatuto Laicorum excludente fœminas, et earum deſcendentes 34. 7. et ſeqq.
Clerici non ligantur ſtatuto Laicorum circa ſucceſſiones, nec alia perſona Eccleſiaſtica, vel earum familiares 34 10. et 11.
Clerici an ligentur ſtatuto Laicorum condito ob publicam vtilitatem, et tranquillitatem populi 34 17. Vide ſtatutum.
Clerici poßunt actiuè vti ſtatuto Laicorum 49. 10.
Clerici an poſſint cogi ad faciendum compromiſſum vigore ſtatuti 55. 3. et ſeqq.
Clerici poſſunt actiuè vti iure congrui contra Laicos 68. 2.
Clerici poſſunt prohiberi ne vtantur beneficio ſtatuti Laicorum, et hoc ab ipſo ſtatuto Laicorum 68 3.
Clerici quomodo poſſint paſſiuè conueniri iure congrui 68. 4 et ſeqq.
Clericus ſi vendat Laico, an poſſit emptor iure congrui conueniri 68. 11. et 12.
Clericus ſi vendat alteri Clerico, ceßat ius congrui 68. 14.
Clericus an, et quando poſſit pro Laico fideiubere 81. 2.
Clericus vigore cap. Odoardus de ſolut. non tenetur vltra quàm facere poſſit 81. 4.
Clericus quando non gaudeat priuilegio cap. Odoardus 81. 5.
Clericus non poteſt pro debito carcerari, non obſtante iuramento, et obligatione Cameralì, niſi expreſsè ſuo renunciauerit priuilegio 81. 7.
Clericus deueniens ad pinguiorem fortunam, tenetur in quantum facere poteſt 81. 9. Vide Priuilegium.
Clerici ab emendis litigijs à cupiditate, et auaritia, et omni alia negotiatione abſtinere debent 87. 24.
Comitatus venit appellatione Terræ, vel Ciuitatis 49. 5.
Comitatus veniunt appellatione Ciuium 49. 5.
Commodum qui ſentit, debet ſentire incommodum 63. 4. & 11.

Commoditas poſſeſſionis nemini eſt auferenda 92. 3.
Compenſatio de debito neceſſario teſtatoris admittitur cum legato, non autem de debito voluntario 10. 7. *& ſeqq.*
Compenſatio admittitur quando frater dotat ſororem, nam intelligitur facere animo compenſandi cum legato 90. 21.
Compenſatio non intrat etiam in debito neceſſario quando legatum apparet ex alia cauſa, quàm debiti factum 10. 15.
Compenſatio legati cum debito, an admittatur, pendet à voluntate teſtatoris 10. 16.
Compenſatio quando fuit oppoſita ipſo facto debitum extinguit 56. 1.
Compenſatio poteſt opponi, etiam ſi ei fuerit renunciatum 56. 2.
Compenſatio fit ipſo iure etiam ante oppoſitionem ad euitandam pœnam, & moram 56. 3.
Compenſatio an, & quando poſſit opponi, etiam poſt ſententiam 56. 4. *& 5.*
Compenſatio quando poſſit opponi in ſecunda inſtantia 56. 6.
Compenſatio poteſt opponi à debitore debitoris conuento 56. 7.
Compenſatio qualiter poſſit opponi à fideiuſſore 56. 8.
Compenſatio admittitur etiam in iudicio Saluiani 56. 9.
Compenſatio qualiter admittatur ad extinguendum cenſum etiam pro parte 56. 10.
Compenſatio non conſiſtit in quaſi poſſeſſione exigendi 56. 11.
Compenſatio dicitur impropria, & ficta ſolutio 56. 12. *Ibi quod non comprehenditur in Statuto loquente de ſolutione.*
Compenſatio an admittatur in caſibus dilationem non patientibus 56. 13.
Compenſatio an & quando admittatur etiam in debito iurato 56. 14. *& ſeqq.*
Compenſatio de liquido, an non liquidum non admittitur 56. 20.
Compenſatio non admittitur de eo quod requirit altiorem indaginem 56. 21.
Compenſatio de liquido ad non liquidum quando admittatur 56. 22. *&c.*
Compenſatio non admittitur in depoſito 56. 24.
Compenſatio de ſpecie ad quantitatem non admittitur 56. 25.
Compenſatio vt admittatur quæ ſint neceſſaria 56. 26.
Compenſatio non fit de debito conditionali, vel in diem ad purum 56. 27.
Compenſatio non eſt adeò fauorabilis, prout retentio 56. 28.
Compenſatio qualiter poſſit opponi contra vnum tutorem pro debito alterius tutoris 56. 33.
Compenſatio, quæ poterat opponi contra cedentem an, & quando poſſit opponi contra ceſſionarium 56. 34. *& ſeqq.*
Compenſatio non admittitur quando quis repræſentat duas perſonas vnam vti debitor, alteram vti creditor 56. 31.
Compenſatio non admittitur de credito vnius negotiationis, vel apothecæ ad debitum alterius etiam ſi agatur cum iiſdem perſonis 56. 32. *Vide Retentio.*
Compromiſſum de rebus Eccleſiaſticis, vel vbi agitur cum Clerico factum in Laicum non valet 55. 6.
Compromiſſum non poteſt peti vbi agitur de promiſſione iurata 55. 7.
Compromiſſum peti non poteſt contra ſcripturam publicam, & liquidam 55. 13.
Compromiſſum non valet ſuper teſtamento, niſi illius verbis lectis, & perſpectis 55. 14.
Compromiſſum ſuper re clara, & non dubia eſt nullum 55. 15.
Compromiſſum peti debet in termino à Statuto præfixo 55. 16.
Compromiſſum an ſit faciendum toties quoties donec lis fuerit terminata 55. 23.
Compromiſſum, cum facultate prorogandi, durat vltra binam prorogationem 55. 24.
Compromiſſum ſi prorogetur debet partibus intimari 55. 25.
Compromiſſo facto an poſſint partes redire ad Iudicem ordinarium 55. 27. *& 28.*
Compromiſſum in quibus cauſis peti non poſſit 55. 29. *& 30.*
Compromiſſum eſt nullum ſi præſcribat certam formam procedendi 55. 37.
Compromiſſum nihil operatur antequam ſit acceptatum 55. 38.
Compromiſſum an expiret ob dignitatem ſuperuenientem in arbitro, vel tranſeat in ſucceſſorem 55. 39.
Compromiſſum an requirat ſcripturam 55. 40.

Compromiſſum poteſt fieri cum pœna, quæ poteſt exigi 55. 41.
Compromiſſum factum ſine expreſſione temporis durat per tr ennium, & quando vlterius 55. 44. & 45. *vide ſtatutum, & Laudum.*
Conceſſio facta ad certum tempus, vel certum negotium illo finito reſoluitur 7. 20.
Conceſſio emphyteuſis quando dicatur noua 58. 34.
Conceſſio aquarum per viam publicam intelligitur ſine aliorum præiudicio, & facto ponte 63. 7.
Conatus occidendi aliquem cum archibuſio quomodo puniatur 64. 19.
Concluſio in cauſa quando dicatur facta, & quid operetur 41. 1.
Condemnatus in pœnam exilij vel confinij an poſſit retineri pro debito 71. 19.
Condemnatus in contumaciam ſolet admitti ad nouas deffenſiones 71. 24.
Conditio an, & quando retrotrahatur tàm in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus ad effectum anterioritatis hypotheca 23. 12 & ſeqq.
Conditio antequam ſit impleta nihil ponit in eſſe, & quando habeatur pro impleta 38. 1. & 2. & c. 89. 12. & ſeqq.
Conditio non requirit cauſam, & etiam leuis, vel impertinens niſi ſit turpis, vel impoſſibilis debet impleri 38. 3.
Conditio ſi ſine liberis ſubintelligitur à iure quando deſcendentes teſtatoris fuerunt grauati 38. 4. & c. 74. 11.
Conditio ſi ſine liberis an ſubintelligatur vbi fuit grauatus amicus intrinſecus 74. 12.
Conditio ſi ſine liberis expreſſa facit ſubſtitutum excludi per monaſterium, ſecùs autem tacita à iure ſubintellecta 74. 13. & 14.
Conditio ſi ſine liberis appoſita Sacerdoti reiicitur, & eo mortuo admittitur ſubſtitutus tanquàm purè vocatus 74. 15.
Conditio ſi ſine liberis deficit per exiſtentiam vnius tantùm filij etiam ſi non ſit hæres, & quando requiratur quòd ſit hæres 74. 19. & ſeqq. ad 31.
Conditio ſi ſine liberis deficit etiam ſi filius natus momento tantùm vixerit, vel etiam ſi ſit poſthumus, & de ventre matris extractus 74. 21.
Conditio ſi ſine liberis an deficiat per exiſtentiam fœminæ 74. 23.
Conditio ſi ſine liberis an deficiat per exiſtentiam nepotis ex filio, vel filia præmortuis, & an per filios ſuſceptos à patre bannito 74. 24.
Conditio ſi ſine liberis de quibus intelligatur an de adoptiuis, naturalibus tantùm, vel legittimatis per ſubſequens matrimonium 74. 25. & ſeqq. *vide Subſtitutus.*
Conditione pendente non eſt locus tranſmiſſio n 80. 5.
Conditio omninò caſura, & euentura non impedit tranſmiſſionem 89. 49.
Conditio caſtè, & honeſtè viuendi ſemper cenſetur appoſita vxori 38. 5.
Conditio vna diſtincta ab altera quid operetur 58. 24.
Conditio cenſetur appoſita a reddendum grauamen conditionatum 67 10.
Conditiones plures coniunctim appoſitæ debent omnes impleri 72. 2.
Conditione non impleta non datur actio 72. 4. & 11.
Conditiones ſunt in triplici differentia, & quales ſint 72. 8.
Conditio neceſſaria non reddit actum conditionalem, ſed purum 72. 9.
Conditio eſt propriè de futuro euentu 72. 10.
Conditio impoſsibilis quomodo vitiet contractus, vel non 72. 12. & 13.
Conditio impoſsibilis in matrimonio reiicitur 72. 15.
Conditio impoſsibilis in vltimis voluntatibus habetur pro non appoſita, & quando ſecùs, & vitiet vltimas voluntates, & quid in foro conſcientiæ 72. 16. et ſeqq. ad 22.
Conditio de habitando in certo loco an dicatur reſtringere libertatem, et ſit reiicienda, vel non 72. 23. et 24.
Conditio ſi legatarius non efficiatur Sacerdos an ſit reprobata 72. 27. et 29.
Conditio qualiter differat à modo 72. 6.
Conditio auertens à procreandis liberis non valet 74. 1.
Conditio viduitatis reprobatur tàm in maſculo, quàm in fœmina virginibus, et quando valeat in alijs 74. 2. 3. et 4.
Conditio inuitans ad matrimonium contrahendum qualiter valeat 74. 5.
Conditio contraria libertati matrimoniali reiicitur 74. 5.
Conditio nubendi, vel præceptum ſub pœna amiſſionis magni lucri an ſit reprobata 74. 6.
Conditio inuitans ad procreationem filiorum eſt turpis ſi adijciatur Sacerdoti, Monaco, vel Moniali 74. 7.

Con-

INDEX.

Conditio nubendi debet intrà triennium poſt pubertatem, et mortem teſtatoris impleri, aliàs dicitur defecta 74. 8.

Conditio matrimonij ſpiritualis eodem tempore debet impleri prout alia matrimonij carnalis 74. 9.

Conditio inducitur per ablatiuum abſolutum in quacumque diſpoſitione 74. 10.

Conductor non ſoluens penſionem tempore conuento cadit à commodo contractus, et poteſt expelli 1. 1.

Conductor eiectus ex ſua culpa tenetur ſoluere penſionem pro toto tempore 1. 2.

Conductor perſeuerans in re conducta poſt finitum tempus dicitur tacitè reconducere 1. 3.

Conductor quãto tempore perſeuerare debeat poſt finitum tempus vt inducatur tacita reconductio 1. 4.

Conductor cenſetur reconducere cum eadem penſione 1. 5.

Conductor ſi velit recedere quomodo teneatur notificare domino 1. 6.

Conductor tenetur ad penſionem donec reſtituat rem in eodem ſtatu bonitatis 1. 8.

Conductor propter malum vſum poteſt expelli 1. 9.

Conductor tenetur ad penſionem donec rem detinet 1. 10.

Conductor vt dicatur tacitè reconduxiſſe quæ requirantur 1. 12. *etc. vide Reconductio.*

Conductor molendini an ſtante deſtructione clauſa habeat remiſsionem penſionis 1. 21. *et c.* 97. 4.

Conductor cenſetur reconduxiſſe ſub eiſdem pignoribus, et hypothecis, et via executiua contentis in primo contractu 30. 1. *et* 2.

Conductor dicitur potiùs perſeuerare, et continuare quàm de nouo conducere 30. 2.

Conductor repetit expenſas vtiles, et neceſſarias in re conducta factas 97. 2.

Conductor ſi re ad vſum deſtinatum vti non poſſit habet, remiſſionem penſionis 97. 3.

Conductor rei inundationi aquarum ſuppoſita non habet remiſſionem penſionis 97. 8.

Conductor ſciens ſtatum rei conductę ſibi imputare debet 97. 9.

Conductor, qui ſe obligauit ad omnia reparationum onera qualiter teneatur 97. 12.

Conductor ad quas expenſas teneatur 97. 14.

Conductor habens penſionem in manibus tenetur prouidere rei conducta, aliàs non habet remiſſionem penſionis 97. 15.

Conductor ſi eſt cauſa damni non habet remiſſionem 97. 16.

Conductor tenetur denunciare locatori caſum, ob quem remiſſionem prætendit 97. 18. *vide Remiſſio.*

Confeſſio venditoris an probet contra emptorem 7. 19. *&* 28.

Confeſsio ad vnum finem facta non debet contrarium operari 7. 24.

Confeſsio qualificata non poteſt diuidi, ſed debet in totum acceptari ſtante maximè vnico contextu, & præſumptione iuris pro qualitate adiecta 7. 22. *&* 23.

Confeſsio conditionalis nihil ponit in eſſe 7. 25.

Confeſsio qualificata in criminalibus habetur pro pura, & ſimplici, & ſufficit ad condemnandum ſi qualitas adiecta non probetur 20. 22.

Confeſsio filij fam. quod ſit mercator non validat contractum 25. 12.

Confeſsio partium non attenditur vbi prohibetur contractus ſine certa qualitate ſi illam adfuiſſe fateantur 25. 15.

Confeſsio inſtitoris nocet domino 37. 5.

Confeſsio facta poſitionibus concernentibus dominium, & poſſeſsionem auctoris probat, licèt poſſeſſor non teneretur eis reſpondere 44. 13. *& c.* 78. 19.

Confeſsio debitoris circa debitum quid operetur 52. 3.

Confeſsio ſine cauſa non nocet 52. 6.

Confeſsio emanata ex falſa cauſa, & ſuppoſito non verò eſt nulla, & non præiudicat 52. 7. *& c.* 57. 21.

Confeſsio an, & quomodo admittat probationem erroris 52. 4. *&* 5.

Confeſsio ficta reſultans ex poſitionibus habitis pro confeſsis poteſt reuocari, admittit probationem in contrarium, & perit perempta inſtantia 78. 20. 21. *&* 22.

Confeſsio eſt maior omni alia probatione 79. 13.

Confeſsio partis circa valorem beneficij quid operetur 96. 11. *&* 12.

Confirmatio ſtatuti quando dicatur in forma ſpecifica 34. 13.

Confirmatio etiam in forma ſpecifica non ſupplet defectum voluntatis 34. 14. *&* 15.

Coniectura denotantes ſimulationem quæ ſint 5. 41. *& c.* 48. 15. *etc.*

Coniectura in claris non ſunt neceſſariæ 51. 30.

Coniectura reddentes emphyteuſim hæreditariam quales ſint 58. 15. *& ſ qq.*

Coniectura denotantes emphyteuſim pactionatam 58. 30.

Con-

INDEX.

Coniectura ſuperfluitatis admodum leuis, & infirma 67. 25. & c. 46. 20.

Coniecturę inducentes tranſmiſsionem quales eſſe debeant 80. 13. *etc.*

Coniecturę inducentes vocationē quę ſint 80. 15.

Coniux tranſiens ad ſecunda vota tenetur reſeruare filijs primi matrimonij quicquid eius occaſione habuit 35. 1. *vide Diſpoſitio.*

Coniux legando in caſu ſecundarum nuptiarum an videatur iniuriam ex illis reſultantem remittere 35. 11. & 13. & 31. & 33.

Coniux transiens ad ſecunda vota non poteſt alienare in ſecundum coniugem plus quam relinquat vni ex filijs primi matrimonij, & quare 46. 2.

Conſenſus expreſſus tàm patris quàm filiorum requiritur in remiſsione beneficij l. fœmina de ſecundis nup. 35. 18. & 20.

Conſenſus non porrigitur ad ignorata, & incognita 35 22.

Conſenſus an inducatur ex fideiuſsione ad effectum ſe excludendi à iure congrui 68. 48.

Conſenſus patronorum, & parochianorum requiritur in diſmembratione beneficij 69. 15.

Conſenſus Epiſcopi eſt neceſſarius in ceſsione Iuriſpatronatus, & an præſumatur ex lapſu temporis, et dicatur præſtitus per inſtitutionem factam ad præſentationem ceſsionarij 96. 28. *etc.*

Conſilium ad delictum non eſt punibile niſi pluribus concurrentibus 64. 14.

Consignatio non eſt neceſſaria, ſed ſufficit simplex immiſsio vt caupo, nauta, vel ſtabularius teneantur de furto 37. 6.

Conſors præfertur vicino in retractu 68. 16.

Conſortes vbi plures adſunt, locus eſt gratificationi quoad prælationem emendi 68. 17.

Conſtitutio Egidiana locum habet in Romandiola Eccleſiaſtica 5. 51.

Conſtitutum dicitur ſimulatum, et non operatur ſtante ſimulatione contractus principalis 5. 32. *et* 45.

Conſtitutum non operatur in præiudicium tertij 5. 46.

Conſtitutum transfert poſſeſsionem in conſtitutarium 8. 16.

Conſtitutum an faciat ceſſare remedium Saluiani 8. 17.

Conſtitutum transfert poſſeſsionem ciuilem, et naturalem ad effectum manutenendi, et quoſcumque alios effectus 8. 18.

Conſtitutum non operatur niſi conſtet conſtituentem poſſediſſe tempore facti conſtituti 8. 19

Conſtituentem poſſediſſe negans tenetur probare 44. 9.

Conſtitutum extinguitur morte conſtituentis, & quomodo hoc intelligatur 8. 20.

Conſtitutarius retinet ſaltem ciuilem poſſeſſionem poſt mortem conſtituentis 8. 21.

Conſtitutum operatur vt vxori competat retentio in bonis viri etiam nondum probata inopia 29. 8.

Conſtitutum an probet primum extremum Saluiani 44. 8. & 10.

Conſtitutum ratione incertitudinis vitiatur 62. 4.

Conſuetudo debet plenè probari in caſu de quo quæritur 3. 17.

Conſuetudo facit pręſumere titulum ad iuſtitiam, & validitatem contractus 17. 4.

Conſuetudo quando incipiat præſcribi 17. 25.

Conſuetudo quomodo probetur, & qua requirat 17. 24.

Conſuetudo locandi bona Eccleſiæ quomodo ſit probanda 69. 34.

Conſuetudo concedendi bona Eccleſiæ non poteſt alterari ſine beneplacito 69. 36.

Conſuetudo ſoluendi intereſſe dotis quomodo interpratanda 84. 9.

Conſuetudo alienandi emphyteuſim in præiudicium vocatorum quando valeat 90. 36.

Conſuetudo excuſat à pena vſurarum 100. 38. *Non tamen excuſat à damnis verſus partem* 100. 42.

Conſuetudo non poteſt validare contractum euidenter vſurarium 100. 39. *Etiam ſi fuerit in contradictorio iudicio obtenta* 100. 40.

Conſuetudo irrationabilis, & continens peccatum dicitur corruptela, & non eſt attendenda 100. 41.

Contractus fauore minorum claudicat 98. 10. *idem in Eccleſia* 69. 20.

Contractus nullus debet vel in totum approbari, vel in totum reprobari 98. 17.

Contractus eſt indiuiduus 98. 18.

Contractus ex curſu temporis non dicitur ratificatus ſtante defectu ſolemnitatum 4. 44.

Contractus viduarum, & ſimilium perſonarum mutuantium cum pacto certi lucri ſaluo capitali quomodo ſuſtineatur 17. 9. & c. 51. 33.

Contractus multi qui videntur illiciti ſiunt liciti per tacitam aſſecurationem 17. 10.

Contractus in dubio potius iudicari debet licitus, quàm illicitus 17. 15.

Con-

INDEX.

Contractus initus cum voluntate implicita contrahendi eo modo quo licitum eſt de iure, non eſt vſurarius 17. 8.

Contractus talis præſumitur qualis denominatur à partibus 51. 22.

Contractus præſumitur qualis antea fuit niſi aliter dicatur 51. 25.

Contractus trinus qualis ſit, & quomodo ſit licitus 51. 31.

Contractus an, & quomodo ſuſtineatur non obſtante incertitudine 62. 16.

Contractus carcerati an, & quando valeat cum eo qui fecit carcerare, vel cum alijs 70. 5. *& ſeqq.*

Contractus mulieris, vel minoris non poteſt auctorari ab intereſſe habentibus 77. 3.

Contractus vxori cum marito, vel filij cum patre an valeat 77. 7.

Contractus an reſcindatur ex ſolo metu reuerentiali 77. 10.

Contractus ſine cauſa non ſubſiſtit 87. 13.

Contractus eſt nullus non obſtante decreto quando conſtat de læſione 87. 32.

Contractus quando dicatur ipſo iure nullus 87. 41.

Contrahens non ſeruatis ſolemnitatibus dicitur in dolo, & mala fide 4. 43.

Contrahentes ſi ſe referant ad Bullam non incidunt in pœnam 17. 46.

Contrahentes ſemper intelliguntur etiam hæredibus proſpicere 58. 5.

Contrahentes in dubio intelliguntur ſe conformare cum ſtatuto, & conſuetudine loci 80. 4.

Contrahens cum alio debet eius conditionem, & qualitatem ſcrutari 98. 8.

Contumax ſolet admitti ad nouas deffenſiones 71. 24.

Contumax non auditur niſi refectis expenſis 78. 1.

Contumax cui vigore ſententiæ fuit ablata tenuta non auditur niſi ſoluat 8 2.

Contumax quis non efficitur niſi præcedat trina citatio 78. 4.

Contumax non dicitur niſi in die cadentis termini fuerit accuſata contumacia 78. 5.

Contumax in reſpondendo præparatorijs qualiter habeatur pro confeſſo 78. 13.

Contumax verus, vel fictus an poſſit appellare 78. 23.

Corpus delicti ante omnia apparere debet, & quomodo probetur 64. 1.

Creditores qualiter ſint citandi in confectione inuentarij 3. 19. & 22.

Creditores non poſſunt agere durante tempore confectionis inuentarij. Vide hæres.

Creditor non poteſt moleſtare debitorem moribundum, nec eius domeſticos 3. 40.

Creditor miſſus in poſſeſſionem an, & quando poſſit ipſam rem vendere 18. 1.

Creditor miſſus in poſſeſſionem tenetur ſingulo anno exhibere notulam fructuum, & conficere librum, in quo deſcribantur 18. 3.

Creditor tenetur ſtare locationi factæ per debitorem 18. 4.

Creditor tenetur locare bona, & fructus percipere aliàs ſibi imputantur qui locando percipi potuiſſent 18 5.

Creditor debet in locando carere culpa, aliàs ei imputatur ſumma pro qua debuiſſent bona locari 18. 7.

Creditori imputatur deterioratio bonorum debitoris ex eius culpa ſequuta 18. 8. & 10.

Creditor non poteſt arbores incidere niſi ſint ſiluæ cedue 18. 9.

Creditor immiſſus pro fructibus decurſis habet retentionem pro decurrendis 18. 11.

Creditor immiſſus pro certa ſumma non excluditur ab alijs ſummis ſibi debitis 18. 13.

Creditor immiſſus in poſſeſſionem fundi, & pertinentiarum quæ poſſit occupare 18. 14.

Creditor vna via electa an, quando poſſit ad aliam redire donec fuerit ſatisfactus 18. 5.

Creditor anterior an, & quando poſſit auocare pecuniam ſoluta poſteriori 10. 8.

Creditor tenetur præſtare cautionẽ de reſtituendo anterioribus vbi ſumus in concurſu, & actione tributoria 19. 1 . & c. 84. 6.

Creditor vendens bona debitoris an, & quando teneatur de euictione 19. 18. & c. 84. 3. & 4.

Creditor non comparens tempore cridarum cenſetur ius ſuum remittere 19. 19.

Creditor ſi in termino aſſignato ad docendũ de iure ſuo nihil dixit an amplius audiatur 19. 20.

Creditor interueniens venditioni pignoris ſibi præiudicat 10. 21.

Creditor qui factis cridis tempore confiſcationis non comparuit amplius, non auditur contra Fiſcum, nec contra debitorem reſtitutum ad bona 19. 22.

Creditor poſterior habet ius offerendi contra anteriorem 21. 1. *vide ius offerendi.*

Creditor anterior an poſsit per poſteriorem cogi ad vendendum, & ſibi, ac illi ſatisfaciendum 21. 6.

Cre-

I N D E X.

Creditor poteſt occupare omnia bona debitoris donec ſibi ſoluatur, et quando ſecùs 21.7.etc.

Creditor admittitur ad offerendum in ſubhaſtatione ſicut quilibet extraneus 21.13.

Creditor cognatus debitoris cæteris paribus præfertur in licitatione bonorum 21.14.

Creditor tenetur probare dominium debitoris in re ſuper qua exequi facere intendit 28.15.

Creditor an, et quando poſſit vnum ex fideiuſſoribus liberare, nec alij conqueri poſſint 30.28.

Creditor qua probare debeat vt poſſit debitorem de fuga ſuſpectum facere carcerare 39.1. *Et qua narrare debeat* 39.34.

Creditor tacens per multum tempus poſt habitam notitiam de inopia debitoris videtur illum denuò approbare 39.11.

Creditor tenetur cedere iura ſoluenti contra alios, et quando huiuſmodi ceſſio ſit facienda 44.3.

Creditor ex cauſa ſeminis, vel collatici omnibus præfertur 66.22. et 25.

Creditor habens obligationem alterius creditoris anterioris in bonis eiuſdem debitoris præfertur ex illo iure anteriori ſibi hypothecato cæteris poſterioribus 66.27.

Creditor æqualiter priuilegiatus facit cõquaſſari priuilegia, et ordinem temporis attẽdi 66.24.

Creditor non habet hypothecam ſuper fructibus recollectis poſt mortem debitoris 66.26

Creditor præfertur Fiſco in pœna pecuniaria 71.18.

Creditor an, & quando poſſit arreſtare debitorem ſuum ad inſtantiam alterius carceratum. Vide Carceratus.

Creditor qui prior eſt tempore, potior eſt iure 73.1.

Creditor habens generalem, & ſpecialem hypothecam tenetur à ſpeciali incipere etiam ſtante clauſula conſtituti, & obligatione Camerali 73.2. *& ſeqq.*

Creditor habens omnia bona debitoris æquè obligata poteſt agere ad ſui libitum contra quæuis 73.12.

Creditor interpellatus per fideiuſſores, vel poſſeſſores ad exigendum à debitore donec eſt ſoluendo an eo poſteà fallito poſſit contra illos agere 73.18.

Creditor ſi fuit negligens in exigendo à debitore an poſſit agere contra tertios poſſeſſores 73.10.17. *& 18.*

Creditor cenſus an poſſit agere contra bona generaliter obligata non facta excuſſione fundi cenſuati 73.9. et 13.

Creditor poteſt agere Saluiano pro vſufructu competente debitori in bonis filiorum 81.1.

Creditori an debitori competat electio declarandi in quam ſummam cedere debeat ſolutio, et quę cauſa ſit eligenda 84.29.

Creditor prętendens ſibi aliquid deberi non poteſt ab executione incipere, ſed debitorem conuenire debet 92.1.

Creditor vt poſſit agere ante tempus quid probare debeat 95.6.

Creditor non habet actionem pro vſuris ſibi promiſſis 100.34.

Culpa lata dicitur non arare fundum, nec percipere fructus ex re fructifera 18.6.

Curator qualiter detur bonis abſentium, et aliquando præſentium 47.1. & 2.

Curator datus in contractu ad autorandum perſonam mulieris, vel minoris qualiter obligetur 47.3.

Curator quãdo detur bonis defuncti nõ adita eius hæreditate etiam ſi extet filius 47.4. et ſeqq.

Curator poteſt ex officio dari hæreditati iacenti, et quam auctoritatem habeat 47.7.

Curator non datur inuitus, ſed voluntarius eſt quęrendus 47.8.

Curator poſt aſſumptum onus non poteſt ſine iuſta cauſa illud dimittere 47.9.

Curator ex quibus cauſis excuſetur 47.14.

Curator non poteſt officium dimittere ſine conſenſu intereſſe habentium 47.11.

Curator poteſt cauſa cognita per Iudicem liberari 47.12.

Curator qua adimplere debeat vt dicatur legittimè conſtitutus 47.13.

Curator datur inuitus ex cauſa neceſſitatis, et quando dicatur adeſſe iſta neceſſitas 47.15.

Curator vigore ſtatuti Florentini non datur hæreditati iacenti 47.10.

Curator in contractu debet adhiberi quando alij auctorare debentes ſunt inhabiles 77.4.

Cuſtos animalium an, et quando teneatur de illorum periculo 17.31.

D

D*Amnum modicum vicini non attenditur ſtante vtilitate ædificantis* 15.5.

Damnum contingens ſine culpa in ſocida animalium commune eſſe debet 17.11.

I N D E X.

Damna, & intereſſe an veniant in expenſarum taxatione 41. 20.

Damnum emergens qualiter probetur, & quando debeatur 51. 6. *& ſeqq.*

Damnum emergens an debeatur ante moram debitoris 51. 7. *Vide Intereſſe, & Lucrum.*

Damnum & incommodum alterius ſemper cenſetur exceptum in omni conceſſione 79 22.

Damnum emergens vt debeatur quid probandum 100 22.

Damnum emergens an præſumatur ceſſaſſe ſi debito pecuniam habuiſſet pro ſatisfaciendo æri alieno 100. 23.

Debitor moribundus, nec eius domeſtici poſſunt moleſtari 3. 40.

Debitor habet remedium e. reintegrande pro recuperanda poſſeſſione ſibi ablata ſatisfacto creditore 18. 2.

Debitor reſtitutus ad bona confiſcata non poteſt moleſtari à creditoribus qui in citatis non comparuerunt 19. 22.

Debitor ſoluendo proprium debitum non reportat ceſſionem 19. 28.

Debitor vt poſſit tanquam ſuſpectus de fuga carcerari, quæ præcedere debeant etiam ſtante ſtatuto quod ſuſpectus poſſit capi 39. 1. & c.

Debitor non poteſt pro modica quantitate allegari ſuſpectus 39. 6.

Debitor non poteſt vti ſuſpectus carcerari ex cauſa, quæ ſuberat tempore contractus, & quando ſecus 39. 7. & 8.

Debitor qui emit merces pro contanti ſi ſe itineri accingat non ſoluto pretio an, & quando poſſit iurari ſuſpectus 39 12.

Debitor poſſidens immobilia etiam non æquivalentia an, & quando poſſit iurari ſuſpectus 39. 14.

Debitor poſſidens mobilia æquivalentia an, & quando poſſit vti ſuſpectus carcerari 39. 15.

Debitor in quo loco poſſidere debeat vt non poſſit carcerari 39 10.

Debitor non ex qualibet levi, & modica ſuſpicione, ſed vrgenti, & graui poteſt iurari ſuſpectus 39. 17.

Debitor ex quibus cauſis dicatur ſuſpectus 39. 19. *& ſeqq.*

Debitor ſatiſdando quomodo liberetur à carceribus 39. 23.

Debitor in diem, vel ſub conditione vergens ad inopiam poteſt compelli ad ſatiſdandum de ſoluendo adueniente tempore 39. 24.

Debitor dans fideiuſſorem videtur approbare capturam niſi proteſtetur in contrarium 39. 25. *etc.*

Debitor fideiuſſorem præſtans non dicitur conſentire in iuriſdictionem 39. 28.

Debitor ſuſpectus an poſſit relaxari ſub iuratoria cautione 39. 29.

Debitor carceratus non habens vnde viuere an, et quando ſit alendus à creditore 39 31. *et ſeqq.*

Debitor tenetur actione mandati, vel negotiorum geſtorum releuare eius fideiuſſores 44 2.

Debitor non debet relaxari etiam ſi ſit nulliter captus quando ex eius confeſſione conſtat de debito 52. 1 *et* 2.

Debitor poteſt carcerari etiam ad inſtantiam procuratoris, ceſſionarij conſortis, ſocij, ſiue coniuncta perſona creditoris 52. 8.

Debitor carceratus ad inſtantiam ceſſionarij ſibi ceſſione non denunciata eſt nulliter captus 52. 9.

Debitor ſuſpectus de fuga an poſſit incompetentiam Iudicis allegare 52. 10.

Debitor qui renunciauit proprio foro poteſt vbique conueniri 52. 11.

Debitor ſuſpectus poteſt capi etiam diebus feriatis 52. 12.

Debitor ſuſpectus poteſt etiam de nocte carcerari aliàs ſecus 52. 13.

Debitor ſuſpectus poteſt ab ipſomet creditore areſtari 52. 15.

Debitor non poteſt areſtari in Eccleſia, nec eius circuitu 52. 16.

Debitor an poſſit capi in domo, vel alio loco adiacente, et quid ſi ſit ſuſpectus, vel agatur de debito Fiſcali 52. 18 *et ſeqq.*

Debitor fugitiuus non obſtante quolibet priuilegio poteſt carcerari 53. 18.

Debitor fugiens cum re aliena dicitur committere furtum 53. 20. *et* 21.

Debitor quilibet poteſt cedere bonis 54. 1.

Debitor non poteſt renunciare ceſſioni bonorum etiam cum iuramento 54. 2.

Debitor tenetur volente creditore illi inſeruire pro ſatisfactione debiti 54. 21.

Debitor qui bonis ceſſit an, & quando poſſit pœnitere, et ceſſionem reuocare 54. 36. *Vide Ceſſio, et Cedens.*

Debitor ex delicto, vel quaſi non habens in ære debet luere in corpore 54 33

Debitor ceſſus, qui poterat declinare forum contra cedentem non poteſt contra ceſſionarium priuilegiatum

Digitized by Google

tum in electione fori 55. 11.

Debitor principalis qualiter poſſit deffendere fideiuſſorem etiam cum exceptionibus perſonalibus, & fideiuſſori non competentibus 75. 19. & c. 81. 11. et 12.

Debitor an, et quando poſſit declarare ad quem computum velit ſolutionem factam cedere, et quomodo electio deuoluatur ad creditorem, et qua cauſa ſit eligenda 84. 29.

Debitor an et quando teneatur interpellare creditorem ad recipiendum ſolutionem 91. 15.

Debitor impetrans mora oriam a Principe an teneatur ſatisdare de ſoluendo finita dilatione 95. 7. et 8.

Debitor an efficiatur hæres per retentionem debiti 99. 15.

Debitor an præſumatur ſatisfacturum fuiſſe æri alieno ſi pecuniam habuiſſet 100. 23.

Debitum neceſſarium compenſatur cum legato, ſecùs autem voluntarium 10. 7. et 10.

Debitum quomodo dicatur proprium reſpectu creditoris, licèt verè ſpectet ad alium 19 28.

Debitum inter ſocios omnium bonorum ab vno contractum de communi ſolui debet, niſi procedat ex dolo, vel culpa 95. 1. et 2.

Debitum contractum extra cauſam ſocialem, vel ſine cauſa, vt fideiuſſio dicitur ex culpa, et ſpectat ad eum qui ſe obligauit 31. 7. et 9.

Debitum qualiter ante capturam vigore ſuſpicionis fugæ ſit probandum 39. 3.

Debitum probatur iuramento creditoris ante capturam quando periculum eſt in mora, ſed poſt capturam debet legitimè probari 39 4. et 5.

Declaratio teſtatoris ob quam cauſam legauerit debet attendi 10. 14.

Declaratio domini directi ſufficit ad inducēdam caducitatem 65. 4.

Decoctio doloſa requiritur ad amittendum beneficium ceſſionis bonorum 54. 55.

Decoctus quinam dicatur vt creditoribus ſatiſfieri debeat ſecundum as, et libram iuxta ſtatutum Mercantiæ Florentiæ 54. 16. et 17.

Decoctus doloſè, et fraudulenter vltimo ſupplicio afficiendus 54. 28.

Decretum Iudicis in inuentario licèt non neceſſarium inducit præſumptionem validitatis 3. 14.

Decretum Iudicis qualiter debeat eſſe ſcriptum, et inſtantibus partibus interpoſitum 87. 30.

Decretum Iudicis qualiter cum cognitione cauſæ interponendum 87. 31.

Decretum in donationibus tanquam ſine cauſa non operatur 87. 33.

Decretum vigore ſtatuti interpoſitum alios defectus non ſupplet 87. 35.

Decretum Iudicis non Iuriſperiti nullam iuſtitiæ præſumptionem habet 87. 36.

Decretum indebitè interpoſitum in quas pœnas facit incidere Iudicem 87. 37.

Deffenſio eſt permiſſa non ſolum corporis, ſed rerum, propinquorum, amicorum, et ſociorum, et quomodo 20. 11.

Defenſio facta cum armis captis de domo, apotheca, vel latere alterius non eſt punibilis reſpectu momentaneæ delationis armorum 20. 12. & 13.

Deffenſio eſt magis fauorabilis, quàm offenſio 64. 25.

Delatio armorum momentanea non eſt punibilis 20. 13.

Delatio armorum eſt permiſſa ad perſecutionem bannitorum 20. 14.

Deliberatio bonorum ſub haſta nō poteſt fieri niſi præſente pecunia 21. 21.

Deliberatio non debet fieri pro viliori pretio, ſed pro iuſto, creditori etiam inuito bona adiudicari 21. 58.

Delictum commiſſum in loco ſacro reſpectu ſacrilegij eſt mixti fori, & reſpectu vulnerum ſpectat tantùm ad Iudicem ſæcularem 9. 3. 4. et 5.

Delictum mentale ſolum Deum vltorem habet 64 18.

Delinquens quandoque poteſt duplici pœna puniri ciuili, et eccleſiaſtica 9. 6.

Delinquens nondum bannitus, ſed de proximo banniendus an, et quando poſſit impunè ab omnibus offendi tanquàm bannitus 93. 23.

Denunciatio venditionis fundi cenſiti eſt facienda ab emptore domino cenſus 68. 53.

Denunciatio venditionis eſt neceſſaria, licèt conſors, vel vicinus habeat de illa aliundè notitiam 68. 55.

Denunciatio venditionis quibus ſit facienda vbi agitur cum pupillo 68. 59.

Denunciatio venditionis an ſit neceſſaria quando certum eſt vicinum non poſſe emere ob eius paupertatem 68. 57. et 58.

Denunciatio venditionis an ex curſu temporis præſumatur 68. 61.

Depoſitio teſtium nulla an, & quando poſ- de conſenſu partium conualidari 92. 52.

Deſcendentes tranſmittunt hæreditatem aſcendentium, etiam ſi ignorauerint delationem 89. 35. *Vide Tranſmiſſio.*

Deteriora. io bonorum an, & quando imputetur creditori poſſidenti pro ſuo credito 18. 8. *&* 10.

Deteruratio conditionis debitoris debet eſſe magna, & emergens poſt contractum, vt ſit locus capiura ,9. 7.

Deterioratio eſt probanda per apertiſſimas probationes poſt capturam, vel ante vbi periculum non eſt in mora 39. 9. *&* 10.

Dictio, Item, *an, & quando ſit repetitiua* 10. 23. *& ſeqq.*

Dictio vniuerſalis nihil excludit 10. 30.

Dictio, Omnia, *& cuiuſcumque generis facit comprahendi quæ aliàs non comprahenderentur* 10. 33.

Dictio, Secundùm, *operatur, vt tota diſpoſitio habeatur pro expreſſa* 36. 6.

Dictio, Si, *conditionem importat* 72. 1. *& c.* 87. 21.

Dictio, Niſi, *conditionem, & formam importat* 87. 17.

Dies feſtus an incipiat à media nocte præcedente, & finiat media nocte ſubſequente, vel quomodo 52. 14.

Dies, an nox dicatur donec eſt aliqua claritas ſuper terram, licèt Sol occiderit, vel nondum natus fuerit 52. 14.

Dies interpellat pro homine 65. 6.

Differentia nulla eſt inter maſculos, & fæminas in ſucceſſionibus de iure communi 27. 1. *& c.* 45. 1.

Differentia inter arbitrum, & arbitratorem quæ ſit 55. 31.

Differentia quando conceſſio ſit per modum affirmatiuum, vel negatiuum 58. 25.

Differentia cur debitor ſuſpectus poſſit capi die feriata, & non areſtari ſi ſit carceratus 71. 13.

Dilatio contra debitum iuratum an, & quando poſſit de honeſtate iuſtitia, & ſine peccato concedi per Principem 95. 9.

Dilatio conceſſa debitori an proſit ſequeſtrario 95. 21.

Dilatio an vt valeat ſit præſtanda cautio de ſoluendo ea finita 95. 7. *&* 8.

Dilatione data ad ſoluendum pretium mobilium non poteſt quidquam eius occaſione recipi citrà vſuram 100. 8 *et* 17. *Vide Fructus.*

Diſiunctiua inter plures perſonas importat, vt iuxta ordinem litteræ cenſeatur vnaquæque vocata 82. 15.

Diſpoſitio legis ceſſat ceſſante eius ratione, et quando ſecùs 34. 3. *et* 6.

Diſpoſitio generalis non trahitur ad id quod in ſpecie fieri prohibetur 34. 14.

Diſpoſitio l. fæminæ C *de ſecund. nupt. procedit etiam ſi ex ſecundo matrimonio non adſint liberi* 35. 2.

Diſpoſitio d. l. procedit tàm in matre, quàm in patre 35. 3.

Diſpoſitio d. l. procedit etiam reſpectu quæſitorum mediante ſucceſſione filiorum prædefunctorum 35. 3.

Diſpoſitio d. l. non procedit in bonis non immediatè, ſed mediatè prouenientibus à primo matrimonio 35. 4.

Diſpoſitio d. l. ceſſat vbi non adſunt filij primi matrimonij, quibus bona reſeruari poſſint 35. 5.

Diſpoſitio d. l. fuit inducta in pœnam iniuria illatæ filijs, et primo coniugi 35. 9.

Diſpoſitio d. l. eſt inducta ſolo fauore filiorum 35. 14.

Diſpoſitioni iuris communis difficilius renunciatur. quàm priuilegio 35. 19.

Diſpoſitioni l. hac edictali non poteſt derogari per pactum. ſed benè per ſtatutum, et quando ei cenſeatur derogatum 46. 11. *et ſeqq.*

Diſpoſitio d. l. continet quod coniux tranſiens ad ſecunda vota non poſſit alienare in ſecundum coniugem plus quam relinquat vni ex filijs prioris matrimonij 46. 2.

Diſpoſitio generalis non trahitur ad actum iuratum niſi exprimatur 53. 11.

Diſpoſitio generalis non comprehendit pias cauſas 53. 8.

Diſpoſitio mandans donationes inſinuari, vel in aliquo loco regiſtrari an comprahendat iuratas 53. 13.

Diſpoſitio. ſub duplici conditione admittitur 58. 26.

Diſtinctio vnius caſus ab altero quid operetur 67. 2.

Diſtinctio vnius conditionis ab altera quid operetur 58. 24.

Diuinari non debemus, et extraneis interpretationibus grauamen inducere 67. 18.

Diuiſio vicem emptionis, et venditionis obtinet 68. 34.

Diui-

INDEX.

Diuiſio fructuum pendentium pro rata temporis an ſit facienda inter heredes emphyteutæ, & dominum 13. 3. *& ſeqq.*

Diuiſione fundi facta non poteſt unus per partem alterius tranſire, & quando ſecus 14. 5. *&* 6.

Diuiſio fructuum communibus expenſis, & laboribus recollectorum quomodo ſit facienda inter fratres ruſticos, & an eorum filij, & vxores participare debeant 31. 11.

Diuiſio non extinguit hypotecam ſuper re cõmuni per vnum ex ſocijs conſtitutam 31. 24. *&* 26.

Diuiſio dotis maternæ qualiter ſit facienda inter filios vtriuſque matrimonij, & vitricum, & quam portionem vnuſquiſque ferat 46. 10.

Doctores an, & quales poſſint, vel non poſſint carcerari pro debito 53. 16. *&* 17.

Dolus, & fraus ex quibus dicatur ceſſare in inuentario 3. 16.

Dolus præſumitur in eo, qui contrahit non ſeruatis ſolemnitatibus 4. 43.

Dolus futurus non poteſt remitti 8. 51.

Dolus magis arguitur ex ſubmiſſione tertiæ perſonæ 70 13.

Dolus non præſumitur niſi probetur 73. 17.

Dominium vtile conſolidatur cum directo ſtante deuolutione, & quod duplex erat vnum efficitur 13. 7.

Dominium, vel ſaltem poſſeſſio requiritur in volente retrahere rem vicinam venditam 68. 23. *&* 36.

Dominium eſt ſuffocatiuum omnium aliorum iurium minoris potentiæ 92. 39. *& c.* 96. 27.

Dominus poteſt finito tempore quandocumque conductorem expellere in prædijs vrbanis, & quid in ruſticis 1. 7.

Domini duo einſdem rei eodem tempore in ſolidum dari non poſſunt 13. 8.

Dominus fundi eſt etiam dominus fructuum 13. 9.

Dominus ſeruitutis tenetur ſibi aptare locum, & dominus ſoli ſeruientis tenetur ſolum præſtare patientiam 16. 9. *& c.* 97. 13.

Dominus loci ſeruientis debet manutenere ſeruitutem oneris ferendi ſuis expenſis 16. 10.

Dominus cenſus omnibus præfertur in emptione fundi cenſiti 36. 1.

Domino cenſus debet denunciari venditio fundi cenſiti, & quid ſi aliunde notitiam habeat 36. 2.

Dominus cenſus non habet retractum ſtante illius nullitate, prout nec aduerſus vicinos, vel conſanguineos 36. 3.

Dominus cenſus retrahens quando poſſit imputare cenſum in partem pretij 36. 5.

Dominus cenſus recipiendo terminos decurſos ab emptore an videatur renunciare retractui 36. 8.

Dominus cenſus retrahens an teneatur reſtituere melioramenta 36. 9.

Dominus cenſus habet retractum ſolum ſuper fundo cenſito non ſuper toto prædio 36. 10. *&* 11.

Dominus cenſus anterioris præfertur domino cenſus poſterioris etiam maioris ſummæ quando omnes cenſus ſunt ſuper eodem fundo particulari 36. 12. *&* 13.

Dominus cenſus quando poſſit retrahere alias res cum fundo cenſito venditas 36. 14. *&* 15. *& c.* 68. 71.

Dominus tenetur pro facto inſtitoris tacitè, ve expreſsè præpoſiti 37. 5.

Dominus directus an, & quando poſſit emphyteuſim deuolutam pro ſe retinere, vel teneatur proximiores emphyteutæ etiam fœminas inueſtire 58. 7. *& ſeqq.*

Dominus directus quando dicatur pro ſe nolle retinere 58. 9.

Dominus directus recipiens canonem ab extraneo, in quem deuenit emphyteuſis an videatur illius inſtitutionem approbare 58. 44.

Dominus directus an poſſit propria auctoritate emphyteutam expellere 65. 5.

Dominus directus an, & quando per receptionem canonis ſibi præiudicet quò ad caducitatem incurſam, & videatur illam remittere 65. 16. *&* 17.

Dominus fundi præfertur omnibus in fructibus in eo recollectis 66. 23.

Dominus directus omnibus præfertur in emptione rei emphyteuticæ 68. 9.

Dominus an poſſit abuti ſubſtantia ſua cum damno alterius cùm in re ſua ſit moderator, & arbiter 79. 16. *&* 17.

Dominus directus an teneatur inueſtire eum, in quem fuit facta alienatio per emphyteutam, qui ſit vltimus de comprehenſis in inueſtitura, & cuius ius per mortem finiebat 85. 1. *&* 21.

Dominus directus quid facere debeat vbi emphyteuſis deuenit ad manus mortuas 85. 16.

Dominus directus quando non poſſit denegare conſenſum alienationi, & nouam inueſtituram

ram iuxtà tenorem primę, & quid agendum ſi recuſet 85. 24.

Dominus directus an poſsit nouam inueſtituram concedere in præiudicium comprahenſorum in prima 85. 7. &c.

Domus appellatione venit tota, & quam teſtator habitabat 10. 18.

Domo legata continetur etiam apotheca ſubtus eam exiſtens 10. 19.

Domus quandoque pro patrimonio vſurpatur 10. 29.

Domus habitatione reſeruata intelligitur quò ad totam domum 24. 31. & 33.

Domus ſua cuique tutiſſimum refugium eſſe debet 79. 19. & c. 52. 18. et ſeqq.

Domus an ſit æſtimanda vti aedificium, vel vti maceries ad cognoſcendam quantitatem meliorationum 98. 40.

Donans poteſt agere ad rem ſibi reſeruatam 24. 24.

Donans qui ſibi reſeruauit habitationem domus poteſt totam domum habitare, vel locare excluſo donatario 24. 29. & 30.

Donans poteſt per pactum ſibi reſeruare facultatem reuocandi 59. 2.

Donans an tranſmittat ad hæredes ius reuocandi donationem 59. 7.

Donans ſtante incertitudine rei donatę poteſt conueniri ad tradendum, & certificandum rem donatam 62. 21.

Donatarius habet remedium Saluiani probatis extremis 5. 1.

Donatarius non obſeruans promiſſa priuatur iure donationis 59. 8.

Donatio facta abſenti nullum ius tribuit ante ratificationem 5. 2.

Donatio merè lucroſa acquiritur abſenti ex ſtipulatione Notarij, ſecùs ſi habeat onus admixtum 5. 4.

Donatio facta pia cauſa ius tribuit ex ſtipulatione Notarij 5. 5.

Donatio non præſumitur ratificata à donatario niſi probetur in eo ſcientia donationis 5. 6.

Donatio acquiritur abſenti quando condonatarius fuit præſens, & pro illo acceptauit 5. 7.

Donatio facta filijs naſcituris illis acquiritur ante ratificationem 5. 8.

Donatio facta pluribus gradatim ſi reuocetur quò ad primum non cenſetur reuocata quò ad alios 5. 9.

Donatio facta infanti ſtatim illi ius tribuit etiam contra tertium, & an ſit ratificanda ab eo facto maiore 4. 11. & 12. & 13.

Donatio facta abſenti quando ſtatim ius tribuat ante ratificationem 5. 14.

Donatio non inſinuata nullum ius tribuit, & poteſt reuocari 5. 15.

Donatio non inſinuata ſuſtinetur hodie vſquè ad 700. aureos 5. 17.

Donatio quòd excedat dictam ſummam debet ab allegante probari 5. 18.

Donatio non inſinuata in totum corruit, nec in aliqua ſumma valet vbi ſumus inter perſonas ſuſpectas, & prohibitas donare, et vbi adſunt plures defectus 6. 19.

Donatio inter patrem, & filium regulariter prohibita 5. 30 & 33.

Donatio inter patrem, et filium an firmetur iuramento, vel morte quando res non fuit tradita, & an ſufficiat conſenſum 5. 31.

Donatio inter patrem, et filium eſt minus prohibita quàm inter virum, et vxorem 5. 34.

Donatio omnium bonorum non valet, ſed virtute iuramenti ſuſtinetur quò ad præſentia 5. 35. et 40.

Donatio vt valeat ad quam ſummam debeat aſcendere reſeruatio pro teſtando 5. 36. 37. et 38. et 39. vbi quòd allegans ſummam reſeruatam eſſe modicam tenetur probare.

Donatio cauſa mortis eſt ſpecies teſtamenti, et poteſt reuocari 24. 1.

Donatio ex quibus cognoſcatur eſſe cauſa mortis 24. 2.

Donatio cauſa mortis reuocatur per mortem donatarij ante donatorem 24. 3.

Donatio cauſa mortis reuocatur per voluntariam alienationem, vel pignorationem rei donatæ, ſiuè ex ſola pœnitentia 24. 4. & 5.

Donatio facta vxori per maritum ea præmorienté reſoluitur 24. 7. & 21.

Donatio non acceptata à donatario non tranſit ad hęredes 24. 9.

Donatio quomodo dicatur eſſe inter viuos etiam facta mentione mortis 24. 10.

Donatio dicitur inter viuos quando fuit aliquid reſeruatum, vel vbi ſit mentio hæredum, vel vbi fuerunt adhibiti tantùm duo teſtes 24. 11. & ſeqq.

Donatio inter viuos non reuocatur per mortem donatarij ante donatorem etiam ſi res non fuerit tradita, ſed tranſit actio ad hæredes 24. 16. &c.

Donatio perfecta auctoritate Principis reſcindi non poteſt 24. 18.

Dona-

Digitized by Google

INDEX.

Donatio facta filio an, & quando eo præmoriente reuertatur ad patrem 24. 20. & *ſeqq.*

Donatio inter patrem, & filium, vel inter virum, & vxorem quando valeat 24. 22. *& an firmetur iuramento* 77. 8.

Donatio facta ſub modo, illo non impleto poteſt reuocari 24. 25.

Donatio quare poſſit ex cauſa ingratitudinis reuocari, etiam ſtante pacto in contrarium 24. 27. & 28.

Donatio qualiter reuocatur per ſuperuenientiam filiorum 25. 29. &c.

Donatio quando dicatur ſimulata 25. 35. & *ſeqq. vide Simulatio.*

Donatio nunquàm præſumitur vbi poteſt capi alia coniectura 41. 7. *ſed potius præſumitur fatuitas, & error in facto proprio ibidem* 8. & c. 8. 11. & 12.

Donatio quando ſit doloſa, & ſimulata, ac tertio non præiudicet 44. 15.

Donatio facta abſenti eſt irreuocabilis, & ius tribuit donatario etiã ante ratificationem reſpectu donantis, & heredum 48. 1.

Donatio facta abſenti ante ratificationem non præiudicat tertio 48. 2.

Donatio dicitur tacitè reuocata ſtante alienatione rei donatæ ante factam ratificationem 48. 4.

Donatio facta abſenti ſtat in ſuſpenſo ante ratificationem non obſtante ſtipulatione Notarij 48 7.

Donatio ſtante ſtatuto Florentino acquiritur abſenti etiam ſine ceſſione, & ratificatione 48. 8.

Donatio facta abſenti eſt valida, & irreuocabilis quò ad Fiſcum etiam ante ratificationem 48. 10.

Donatio ſimulata non valet, & ex quibus ſimulata dicatur 48. 11. & *ſeqq.*

Donatio in dubio cenſetur facta contemplatione perſonæ nominatæ, & non aliorum 83. 3.

Donatio quæ conſtat per publicum inſtrumentum habet omnimodam præſumptionem veritatis, nec falſa dici poteſt ex coniecturis 48. 21.

Donatio iurata an ſit de neceſſitate regiſtranda in libro Gabellæ Contractuum Florentiæ vt tertio præiudicare poſſit 53. 13.

Donatio poteſt inſinuari, vel regiſtrari quandocumque, ſed tunc demùm à die regiſtri incipit valere 53. 14.

Donatio facta filio cauſa Sacerdotij adipiſcendi an in eius partem, & legitimam imputetur 57. 13. & c. 61. 1. & c. 83. 15. & 16.

Donatio inter viuos reuocari poteſt ex cauſa conuentionis appoſitæ, & ob pacta non ſeruata 59. 1.

Donatio quæ poterat reuocari à donatore, an poſſit reuocari ab eius hæredibus 59. 7.

Donatio ratione incertitudinis an, & quando ſit nulla 62. 6. & *ſeqq.*

Donatio ſuſtinetur vti contractus innominatus non obſtante incertitudine 62. 10.

Donare eſt perdere, & nemo præſumitur ſuum iactare 87. 11.

Donatio facta Clerico quomodo ſit nulla 87. 24.

Donatio quando dicatur ob cauſam 87. 29.

Dos non poteſt peti per matrem niſi reddita ratione tutelæ 4. 8. & *melius c.* 8. 44. & *ſeqq.*

Dos dicitur debitum voluntarium, & non compenſatur cum legato niſi extent coniectura in contrarium 10. 7. & 8 & 12.

Dos poteſt per vxorem peti vna cum legato 10. 9.

Dos non poteſt commutari de re in pecuniam, nec è contra niſi duobus concurrentibus 28. 6.

Dos non poteſt per pactum effici deterioris conditionis 28. 8.

Dos in fundo conſiſtens tutior reputatur quàm in pecunia 28. 9.

Dos habet priuilegium tacitæ ſtipulationis 29. 4.

Dos an poſſit repeti non probata eius ſolutione, & quid ſtante negligentia viri in exigendo 29. 1. & 5.

Dos poteſt repeti facto diuortio ex culpa viri aliàs ſecus 29. 12.

Dos poteſt deffendi ab vxore, & ea mortua à filijs 29. 15.

Dos quando dicatur congrua ſtante ſtatuto excluſiuo 45. 16.

Dos debetur tantùm tempore nuptiarum vbi non ſuccedit loco legitimæ, nec tranſmitti poteſt 45. 18. & c. 60. 8.

Dos matris qualiter ſit diuidenda inter filios vtriuſque matrimonij, & vitricum 46. 10.

Dos filiarum an ſit detrahenda vti æs alienum ex tota hæreditate, vel ex legitima filio grauato competenti 60. 1.

Dos

Dos an, & quando ſuccedat loco legitima 60. 2. 4. & 5.
Dos in dubio ſuccedit loco legitimę 60. 3.
Dos in quibus caſibus non ſuccedat loco legitima 60. 6.
Dos viuente patre non ſuccedit loco legitima, ſed tantum poſt eius mortem 60. 7.
Dos vbi ſuccedit loco legitima ſtatim peti poteſt 60. 9.
Dos ſoluto matrimonio non dicitur propriè dos 67. 6.
Dos ſcutorum mille olim magna, hodie minima reputatur 69. 41.
Dos data filia an ea mortua reuertatur ad patrem, vel ad filios ipſius filia 77. 25. 26. & 28.
Dos, quę aufertur ab auo, & transfertur in nepotes an, & quando illis imputetur in legitimam ab auo, vel a matre debitam 77. 26. & 27.
Dos mortuo patre conſolidatur in filia, & illius patrimonium efficitur 77. 29.
Dubitans ęquiparatur ignoranti 57. 24.
Durum eſt credere ſcripturę quā annotatione propria quis ſibi debitorem conſtituit 11. 1.
Durum eſt vt quis cogatur ad ſoluendum non oſtenſa, & conſignata re pro qua conuenitur 11. 5.

E

Ecclesia nondum coſecrata an gaudeat immuniate 52. 17.
Eccleſia an reſtituatur in integrum ſtante læſione 69. 9.
Eccleſia poſt impetratum beneplacitum Apoſtolicum non poteſt à contractu recedere 69. 22. & 24.
Eccleſia non poteſt alienare, nec concedere bona etiam ſolita locari, in manum mortuam ſine beneplacito Apoſtolico 69. 37.
Eccleſia quando poſſit cum ſolo conſenſu Epiſcopi concedere in emphyteuſim rem ſterilem 69. 38. & 39.
Eccleſia non priuatur legato ob modum non impletum, ſed cogitur adimplere 72. 7.
Eccleſia non poteſt dici loco filij, ſed loco vxoris 74. 16.
Electio ſpectat ad creditorem in alternatiuis remediorum 18. 16.
Electio ſpectat ad Epiſcopum ſtante paritate vocum patronorum 96. 5.
Electio eſt danda emptori ſupplendi pretium, vel reſtituendi bona in remedio l. 2. C. de reſcin. ven. & idem in reſtitutione in integrum 98. 20. & 21.
Emācipatio eſt nulla niſi fuerit notificata Vniuerſitati Mercantorum Florentiæ 25. 16.
Emphyteuta in quibus maius habeat ius quàm vſusfructuarius 13. 18.
Emphyteuta æquiparatur vſusfructuario quò ad fructus 13. 17.
Emphyteuta an tranſmittat ad ſuos hæredes aliquod ius in fructibus pendentibus 13. 2. 7. & ſeqq.
Emphyteuta an trāſmittat ad ſuos hæredes ſaltem ius repetend. expenſas ſeminis, & culturæ 13. 31. & 32.
Emphyteuta debet infra duos menſes petere inueſtituram 58. 3.
Emphyteuta quando excludatur à melioramentis 58. 32.
Emphyteuta per alienationem neceſſariam non incurrit caducitatem 58. 40.
Emphyteuta Eccleſiæ ceſſans per biennium poteſt expelli 65. 1.
Emphyteuta an poſſit expelli propria auctoritate, vel ſit neceſſaria Iudicis ſententia, vel ſufficiat ſola domini declaratio 65. 4. & 5.
Emphyteuta an, & quando poſſit celeri ſatisfactione morā purgare 65. 10. & ſeqq. per tot.
Emphyteuta an poſſit retrahere rem ſibi contiguam venditam 68. 39.
Emphyteuta alienare volens qualiter debeat notificare domino, & illum expectare 85. 22.
Emphyteuta vltimus an, & quando poſſit alienare 85. per tot. et c. 90. 35. Vide Dominus.
Emphyteuſis Eccleſiaſtica quò ad vtile dominium laicorum ſubiacet ſtatuto ſeculari 7. 14.
Emphyteuſis an veniat in reſtitutione fideicommiſſi 33. 10.
Emphyteuſis quādo reddatur tranſitoria ad extraneos hęredes 58. 4. & ſeqq.
Emphyteuſis conceſſa à Ciuitate eſt eadem ac conceſſa à priuatis 58. 6.
Emphyteuſis deuoluta eſt concedenda proximioribus etiam fęminis emphyteutæ ſi dominus nolit pro ſe retinere 58. 7.
Emphyteuſi deuoluta ob culpam non tenetur dominus proximiores inueſtire 58. 10.

Emphy-

Digitized by Google

Emphyteuſis dicitur hereditaria concurrentibus coniecturis & quales ſint faci ens illam tranſire ad extraneos 58. 14. *& ſeqq.*
Emphyteuſis an ſit conceſſa per mdoum affirmatiuum, vel negatiuũ quid importet 58.25.
Emphyteuſis quando dicatur noua 58. 34.
Emphyteuſis quando dicatur omninò deuoluta, & finita 58. 35.
Emphyteuſis non poteſt tranſire in manum mortuam 58. 43.
Emphyteuſis ſi fuerit legata an ſaltem debeatur eius aſti natio 58. 43.
Emphyteuſis non habet propriam naturam, ſed illam recipit à pactis 85. 2.
Emphyteuſis licèt renouanda quando ſit perpetua, & cenſeatur vnicus contractus, nec finiatur per lapſum temporis quo erat facienda renouatio 85. 19. *&* 20.
Emphyteuſis an, & quando poſſit alienari ab vltimo comprahenſo in inueſtitura 85. *per totum, & c.* 90. 35.
Emologatio Laudi ante illius publicationem non valet 57. 17.
Emptor litigans vt ſibi paret actionem de euictione an ſit in expenſis condemnandus 6. 1. *&* 6. *&* 7.
Emptor tenetur cauſam deffendere aliàs non agit de euictione, & an teneatur appellare 6. 2. *&* 3.
Emptor an, & quando poſſit vti ſeruitute per fundum vicini litoris eo eodem modo quo vtebatur venditor ad commodum fundi venditi 14. 6.
Emptor quãdo acquirat iura creditorum anteriorum illis ſoluendo pratium 19. 1.
Emptor ſoluens creditori anteriori habet ius excipiendi aduerſus poſteriores, etiam non reportata ceſſione 19 2.
Emptor ſoluens poſterioribus poteſt conueniri ab anterioribus, etiam ſi emerit ad publicam haſtam 19. 3.
Emptor debet paciſci ab initio vt ſibi praſtetur fideiuſſor euictionis 19. 3.
Emptor debet deponere pratium cum conditione quod gradatim ſoluatur anterioribus, & ab illis exigatur cautio 19. 6.
Emens pro contanti ſi non ſoluat an poſſit areſtari 39. 12.
Emptor ſequuto retractu liberatur à ſolutione pratij 68. 72.
Emptor ſoluens partim anterioribus, & partim poſterioribus an poſſit conueniri pro rata ſoluta poſterioribus 19. 16.
Emptor ſoluendo de pratio rei empta quomodo ſibi acquirat ius excipiendi 19.23. *& ſeqq.*
Emptor ſoluens pratium non creditoribus, ſed ipſi venditori eo non iura non acquirit licèt eius pecunia per manus venditoris ad illos peruenerit, niſi intercedat pactum, vel ceſſio 19.27.
Emptor habet retentionem ſolùm vni poſſidet ex titulo dationis in ſolutum, vel pignorationis 19. 24. *&* 26.
Sed contrarium verius de æquitate 19. 25.
Emptor an, & quando habeat ius offerendi. Vide Poſſeſſor, & Ius offerendi.
Emptor bonorum fideicommiſſariorum an, & quando conueniri poſſit à vocatis ſtante ignorantia fideicommiſſi tam, in alienante, quàm in acquirente 22. 4. *&* 5.
Emptor an, & quando poſsit ſe tueri detractione legittima, & Trebellianica 33. 19. *&* 20.
Emens pro ſe, & filio dicitur emere ordine ſucceſſiuo 82. 20.
Emptor non ſoluto pratio qualiter teneatur ad fructus recompenſatiuos, vel ad damnum emergens, & lucrum ceſſans 84. 16. *& ſeqq.*
Emptor pro rata pratij ſoluti poteſt percipere fructus recompenſatiuos re non tradita, vel euicta 84. 20.
Vide fructus.
Emens rem propriam qualiter poſſit eam ſibi ipſi euincere, & pratium repetere 84. 21.
Emptor domus non tenetur ad intereſſe pratij non ſoluti ſi illam non habitauit, nec alteri locauit 84. 27.
Emptor agens ad rem emptam tenetur docere de ſolutione pratij vel illud offerre 92. 14.
Emptori competit electio reſtituendi bona, vel ſupplendi pratium in remedio l. 2. de reſcin. vend & in reſtitutione in integrũ 98. 20. 21.
Emptor ſtante nullitate contractus an teneatur ad reſtitutionem fructuum perceptorum à die contractus 98. 30. *&* 31.
Emptor qui fuit condemnatus ad fructus debet habere à venditore fructus recompenſatiuos pro pratio ſoluto 98 36. *& c.* 84. 22.
Emptum ex pecunia pia cauſa, pupilli, vel dotali an efficiatur ementis, vel illorum, quorũ eſt pecunia, & quid in alijs 19. 29.
Empta per vnum ex fratribus cenſentur empta de propria eius pecunia 31. 17.

INDEX.

Epiſcopus an, & quando teneatur Clericum ordinatum ſine patrimonio alere, vel prouidere de beneficio 25. 44. *& ſeqq.*

Epiſcopus Eccleſia alienantis, & non loci, in quo ſita ſunt bona alienanda, vel vterque debet auctoritatem interponere 69. 39.

Epiſcopus, vel eius Vicarius quando teneatur abſolutionem à iuramento concedere 75. 1.

Epiſcopus non poteſt abſoluere à periurio idem incurſo, ſed ſolus Pontifex 75. 18.

Epiſcopus habet electionem ſtante paritate vocum patronorum diſcordantium 96. 5.

Epiſcopus, & non Vicarius poteſt præſtare conſenſum in ceſſione Iurispatronatus, & an dicatur illum præſtitiſſe inſtituendo præſentatos à ceſſionarijs 96. 28. *& ſeqq.*

Error excluditur ſtante geminatione actus 26. 6. *& 7.*

Error facit omnia reſcindi 26. 27.

Error contra propriam confeſsionem debet probari per apertiſsimas probationes 52. 4.

Error poteſt probari contra propriam confeſsionem, & quomodo probetur 52. 5. *& 6.*

Error calculi in quo conſiſtat 94. 1.

Error calculi vſque ad 30. *annos probari poteſt* 94. 2.

Error calculi non poteſt allegari vbi calculus fuit factus auctoritate Iudicis 94. 3.

Error calculi an poſsit allegari poſtquàm deuentum fuit ad tranſactionem 94. 4.

Error calculi non poteſt allegari quando calculatio fuit approbata per Iudicem 94. 5.

Error calculi in quibus alijs caſibus non poſsit allegari 94. 6.

Error iuris neminem excuſat, nec bonam fidem inducit 98. 9.

Euictio vt competat emptori tenentur cauſam deffendere 6. 2. *& an teneatur appellare ibid.* 3.

Euictio an, & quando debeatur à creditore vendente iure creditoris 19. 18. *& c.* 84. 3.

Euictio quando dicatur imminere vt ſit preſtandus fideiuſſor 84. 2.

Euictio licet non debeatur debetur pretij reſtitutio niſi ſit eſpreſſe remiſſa 84. 5.

Euentus dubius litis eſt habendus in conſideratione ad æſtimandam læſionem 94. 7.

Euentus dubius litis difficulter æſtimari poteſt 94. 8.

Examen teſtium ſi ſit nullum qualiter poſſit per repetitionem illorum conualidari 92. 23.

Exceptione repellitur qui de euictione tenetur 3. 6.

Exceptio quæ obſtat cedenti obſtat etiam ceſſionario 8 39.

Exceptio l. quintus mutius non admittitur in poſſeſſorio 10. 39.

Exceptio rei non traditæ nunquam cenſetur reiecta, ſed ſemper poteſt opponi 11 4.

Exceptio detractionis legitimæ & Trebellianicæ an, & quando competat etiam emptori 33. 19.

Exceptio de iure tertij non admittitur niſi ſit penitùs excluſiua iuris agentis 44. 16.

Exceptio requirens altiorem indaginem non admittitur in Saluiano 44. 17.

Exceptio altioris indaginis reſeruatur ad petitorium 73. 19.

Exceptio excuſsionis non admittitur in Saluiano niſi ſit vigore l. 2. *C. de pig.* 73. 20. *&* 21. *Vide Excuſſio.*

Exceptio pretij non ſoluti qualiter ſemper poſsit opponi 92. 14.

Exceptio vſuraria prauitatis non cenſetur reiecta à Statuto generaliter exceptiones reiciente 100. 24.

Idem eſt in exceptione clara, & proueniente ex ventre inſtrumenti, quæ non cenſetur reiecta 100. 25.

Exceptio vſurarum ſiuè clara, ſiuè turbida admittitur in Saluiano 100. 26.

Exceſſus metæ legalis ad infringendam donationem non inſinuatam debet probari ab allegante 5. 18.

Exceſſus in armis pro deffenſione non eſt puniblis niſi ſit ex propoſito 20. 10.

Excluſus à ſucceſsione dicitur etiam excluſus à legitima 82. 23.

Excommunicatio non incurritur quando offenditur Clericus ex cauſa deffenſionis, & non requiritur abſolutio niſi ad cautelã 20. 5. 6.

Excõmunicatio ipſo iure incurritur ſi perſonæ Eccleſiaſticæ impediantur nouũ aperire furnum, vel molendinum 97. 22.

Excuſſio non admittitur in Saluiano niſi ſit vigore l. 2. *C. de pig.* 73. 21. *&* 21.

Excuſſio quando dicatur tacitè reiecta à ſtatuto 91. 1.

Excuſſio dupliciter conſideratur, & quando dicatur de apicibus, & reiecta à ſtatuto, vel de æquitate, & non comprehenſa à ſtatuto tacite, vel expreſſe eam reiciente 91. 2.

Excuſsio

Excuſſio competens fideiuſſori ſemper dicitur de apicibus, & reiecta à ſtatuto 91. 3.

Excuſſio an ſit facienda de bonis extra territorium ſitis 91. 18.

Excuſſio facta ad inſtãtiam vnius prodeſt etiam alijs 91. 19.

Excuſſio qualiter poſſit apponi etiam in Saluiano 91. 21.

Excuſſio conceſſa à ſtatuto quomodo, & in quibus locum habeat 91. 4. & 5.

Excuſſio reiecta à ſtatuto quomodo intelligatur 91. 7. & per tot.

Excuſsio poteſt peti à poſſeſſore vt fiat illius ſumptibus contra debitorem, & quid in fideiuſſore 91. 16. & 17. Vide Poſſeſſor.

Executio pro debito tutelari poteſt fieri in bonis ſecundi viri quando mater tranſiuit ad ſecunda vota non reddita ratione tutelę 4. 10.

Executio non poteſt fieri in fundo dotali etiam pro debito cõmunis vxoris, & mariti 28. 12.

Executione ſemel facta realiter, vel perſonaliter an poſsit variari donec creditori ſit ex ſatisfactum 10. 15.

Executio facta ſuper veſtibus, & iocalibus vxoris etiam de illius conſenſu eſt nulla 28. 16.

Executio non poteſt fieri contra inhibitionem dotalem intimatam 28. 14.

Executio vt valeat debet probari quod res in qua fit ſpectet ad debitorem 28. 15.

Executio ſuper re à pluribus poſſeſſa pro debito vnius tantùm eſt nulla 31. 25.

Executio tempore nundinarum eſt prohibita 39. 13.

Executio laudi impeditur pendente reductione 55. 58.

Executio quando eſt parata vigore Statuti poteſt fieri arreſtum debitoris carcerati 71. 8.

Executio poteſt fieri contra rem litigioſam alienatam ſine alio proceſſu 87. 2.

Executio ante ſententiam nimis properè petitur, & non eſt concedenda 92. 2.

Executio eſt concedenda cum citatione partis, & cognitione cauſa 92. 6.

Executio pro aſſecuratione rei quando ſit permiſſa antè ſententiam 92. 5.

Expenſa an ſit ſoluenda ab emptore litigante vt ſibi paret actionem de euictione 6. 1. 6. & 7.

Expenſa non ſunt reficienda ſtante iuxta cauſa litigandi 6. 4.

Expenſa an ſint reficienda etiam ſtante iuſta cauſa litigandi vbi extat ſtatutũ quod victus victori condemnetur in expenſis 6. 5. 9 & 10.

Expenſa non debeantur quando quis non fuit condemnatus in illis, cùm intelligantur abſolutus 6. 11.

Expenſa facta cauſa fructuum an ſint reſtituenda haredibus emphyteuta feudatari, & vſufructuarij, & quid in expenſis ſeminis, & culture 13. 31. & 32.

Expenſa quenam ſint habenda in conſideratione in taxatione 41. 9. &c.

Expenſa litis an poſsint excedere duplum valoris rei controuerſa 41. 21.

Expenſa copia inſtrumentorum quando debeantur, vel non 41. 22.

Expenſa facta pro iuſtificanda intentione quando non ſit reſtituenda 41. 23.

Expenſa contumaciales an, & quando ſint reficienda vt contumax audiatur, & quid in minore, muliere, vel ruſtico 78. 1. & ſeqq.

Expenſa cauſa militiæ facta nõ imputantur fratri, qui illas fecit 83. 8. & 9

Expenſa litis an, & quando debeantur pauperi litiganti ab aduerſario 86. per tot. Vide ſumptus.

Expenſa ſunt reficienda ab eo, cuius culpa inſtantia perit 92. 49.

Expenſa ſunt reficienda ab eo qui renunciat liti 92. 54. & 55.

Expenſa vtiles, & neceſſariæ in re conducta an ſpectent ad locatorem, vel conductorem 97. 1. ſeqq.

Extenſio de caſu ad caſum non admittitur in ſucceſsionibus 27. 7.

Extenſio de perſona ad perſonam in iure non admittitur 34. 16. &c. 80. 10.

Extenſio fauore piæ cauſa ſubſiſtentia admittitur 74. 34.

Extenſio ſemper fit retentis qualitatibus rei extenſa 76. 13.

Extenſio intelligitur ſecundum terminos iuris extenſi 89. 34.

Extraneus nõ poteſt acquirere ſeruitutem fundo alieno 7. 21.

Extraneus quilibet ſoluere poteſt pro debitore etiam inuito creditore non tamen reportat ceſſionem 21. 25.

Extraneus quilibet an habeat ius offerendi 21. 24. 25.

Extrema Saluiani quæ ſint 44. 1.

Extremũ primũ Saluiani probatur à communiter accidentibus & ex confeſſione partis 44. 11 &c.

Extremum vltimum Saluiani probatur ex ſola litis ſubſtentatione 44. 14.

Extremum primum Saluiani probatur ex clauſula conſtituti, & ex inſtrumento venditionis facta per debitorem 44. 8. 10.

F

Factū Principis nunquam comprahenditur, & nō excuſat quādo fuit præuiſū 1.24 25

Facultas prorogandi compromiſſum an duret vltra binam prorogationem 55.24.& 25. *vbi quod debet intimari.*

Facultas affrancandi praſcribitur triginta annis 68. 64.

Falſitas non probatur ex coniecturis de neceſſitate non concludentibus 48. 21.

Familia Dominorum de Balneo nobiliſſima, & antiquiſſima 51. 18.

Famulus an, & quando probet pro domino 92. 9

Fatuitas potius, & error in facto proprio praſumitur quàm donatio 42.8. & c.87.11.12.

Famina de iure communi aqualiter ſuccedit cū maſculis 2. 1.

Fęmina ex vno matrimonio non excluduntur per maſculos ex alio in bonis maternis 2.12.

Fęmina an excludātur vigore Statuti vbi agitur de hæreditate alterius fęmina 2. 15.

Fęmina exiſtentes in pari gradu ſi ſint excluſa à Statuto an intelligatur excluſa ſoror à ſucceſſione fratris per exiſtentiam filij alterius fratris 2. 17. & 18.

Fęmina an veniat appellatione ſuperuenientiū filiorum, & deſcendentium 22 17.

Fęmina an, & quando veniat appellatione proximiorum, agnationis, & ſtippi domus 22. 33. & 34.

Fęmina non excluditur à bonis ſitis extra territorium 32. 1. &c. *Et quid in mobilibus, & nominibus debitorum ibid.* 11.

Fęmina nupta extra territorium an, & quando excludantur ſtante Statuto id diſponente 32. 15. & *ſeqq.*

Fęmina quando dicantur temporaliter, & non perpetuo excluſa 32. 19.

Fęmina ſemel excluſa ſemper remanet excluſa etiam ſi maſculus eam excludens momento tantum vixerit 32. 10.

Fęmina vt excludantur debent maſculi eſſe ſubditi, & bona 32 8.

Vide Statutum excludens.

Fęmina nec actiuè, nec paſſiuè rumpunt cautionem de non offendendo 93. 16.

Feneſtra fieri poteſt in proprio pariete etiam ſi reſpiciat in fundum vicini, & quando ſecus 7. 33. & c. 15. 7.

Feneſtra quando fieri poſſit in pariete communi ab vno ex ſocijs eleuato 15 8.

Feneſtra non dicitur imponere ſeruitutem vicino etiam ſi reſpiciat in eius fundum, vel hortum 15. 9.

Feneſtris an, & quando ſint apponenda ferrata 15. 10.

Feneſtra omnes reſpicientes in hortos vicinorū ſi eſſent claudenda tota Ciuitas commoueretur 15. 12.

Feneſtra non poteſt fieri pro habendo proſpectu in conuentibus monialium, & ſeminarijs iuuenum 15. 14.

Feudum quando dicatur nouum, vel antiquum 85. 5.

Fictio tantum operatur quantum veritas in his, quę ſunt iuris 76. 10.

Fideicommiſſarius quid probare debeat ad obtinendum 3. 2. & 3.

Fideicommiſſarius capiendo poſſeſſionem propria auctoritate an, & quando efficiatur hæres 99. 7.

Fideicommiſſum non tranſmittitur ante euentum conditionis 80. 5.

Fideicommiſſum non debet extraneis interpratationibus induci 80. 10.

Fideiuſſor accedens ſecunda obligationi ſub prætextu, & ſuppoſito prima non remanet obligatus ſi illa erat nulla 52. 7.

Fideiuſſor accedens contractui geſto cum iniuſtè carcerato an remaneat obligatus 70 12

Fideiuſſor qui ſoluit pro iniuſtè carcerato an ab eo repetat, & quid ſi promiſerit, & ſoluerit pro detento à latronibus pro illo liberando 70. 15. & 16.

Fideiubens pro alijs dicitur iactare ſuū quod nō permittitur inter ſocios de re cōmuni 31. 4.

Fideiuſſor antequam ſoluerit an, & quando poſſit repetere, vel agere pro ſua indemnitate 44. 4. & 5.

Fideiuſſor ex ſola creditoris confeſſione, & quietantia repetere poteſt 44. 7.

Fideiuſſor vigore Statuti Florentini poteſt executiuè repetere etiam ſine ceſſione, & etiam damna, expenſas, & intereſſe 44 7. & 19.

Fideiuſſor euictionis non eſt praſtandus niſi ab

initio

initio fuerit actum de illo, vel niſi immineat euictio 19. 5. *&* c. 84. 1.

Fideiuſſor de reſtituendo pecuniam anterioribus creditoribus an, & quando præſtari debeat per eum, cui ſoluitur ab emptore de pretio rei emptæ 19. 6. *&* 15.

Fideiuſſor non remanet obligatus pro tacita reconductione 30. 3. *& ſeqq. vbi quid ſtante nouo co ſenſu.*

Fideiuſſor an remaneat obligatus ſtante prorogatione 30. 10.

Fideiuſſor primus an remaneat obligatus per dationem alterius 30. 11.

Fideiuſſores vltimi an repetant à primis omne ſolutum 30. 25.

Fideiuſſor ſoluens quando poſſit ab alijs confideiuſſoribus totum repetere 30. 27.

Fideiuſſor an poſſit accipere præmium pro fideiuſſione 81. 3.

Fideiuſſor qualiter poſsint deffendi à principali 81. 11. *&* 12. *&* c. 75. 19.

Filiatio quomodo probetur ex fide parochi 96. 21.

Filiatio quomodo probetur ex enunciatiuis inſtrumentorum 96. 22.

Filia non ſuccedit matri extantibus filijs maſculis ſecundum Statutum Florentinum 2. 8.

Filia quæ renunciauit bonis paternis & maternis an ſibi acquirat legatum, vel fratri, cui renunciauit 8 38. *&* c 90. 10 *&* 15.

Filia an ingrediatur in locũ & ſexum patris ad excluſionẽ amitæ 27. 11. *&* c. 45. 12. *& ſeqq.*

Filia vnius ex ſocijs omnium bonorum debet de communi dotari 31. 7.

Filia an ſit dotanda de maſſa hæreditatis, vel ex legitima filio grauato reſeruata 60. 1. *&* c.

Filia quando retineat ius ſuitatis, & quid importet 60. 8.

Filia excluſa an faciat partem, & augeat numerum in computatione legitimæ 60. 10. *&* 11. *&* 12.

Filia viuente patre non habet actionem de dote 77. 23.

Filia nupta an liberetur à patria poteſtate 77. 22. *&* 24.

Filia quando excludatur à bonis maternis vigore ſtatuti 90. 9.

Filia excluſa poteſt capere relicta in teſtamento 90. 10. *&* 15.

Filia poteſt capere ex donatione licet renunciauerit ſucceſſioni vel ſit excluſa 90. 11.

Filia ſimpliciter excluſa à ſucceſſione dicitur excluſa etiam à legitima 90. 17.

Filia quando præſumatur dotata etiam de bonis maternis 90. 18. *&* 19.

Filia vigore ſtatuti Florentini indiſtinctè excluditur à bonis paternis, & maternis 90. 25.

Filia à patre dotata non poteſt conqueri 90. 27. *& ſeqq.*

Filia an debeat habere dotem æquiualentem legitimæ 90. 28.

Filia non cenſetur excluſa à lucro l. hac edictali 90. 39.

Filia an poſſit prætendere eandem dotem, quam habuit ſoror 90. 29 *& ſeqq.*

Filius poſſidendo bona patris præſumitur hæres 99. 4. *&* c. 22. 20.

Filij ſpurij, & naturales an comprehendantur in cautione de non offendendo 93. 5.

Filij inſtituti cum patre an & quando ſuccedant eodem tempore, vel ordine ſucceſſiuo 82. 19. *&* 21. *&* c. 96. 17. *&* 18.

Filius viuente patre non habens ius in re empta pro ſe, & patre 82. 20.

Filius quando poſſit prætendere ſalarium adminiſtrationis 83. 14.

Filij vocantur ad emphyteuſim vt filij non vt ſucceſſibiles 85. 9.

Filij an poſſint repudiata hęręditate feudum, emphyteuſim, vel Ius patronatum retinere 85. 10.

Filius licet abſtineat ſi per interpoſitam perſonã emat bona patris efficitur hæres 89. 40.

Filius agendo præſumitur hæres, alias ſecus 99. 2

Filius fam. mortuo patre, vel facta emancipatione non poteſt pro debito carcerari 81. 13. *Vide Priuilegium.*

Filius ex primo matrimonio non excludit fœminas ex alio in bonis maternis 2. 12. *&* c. 90. 38.

Filij tam maſculi quam fœminæ æqualiter ſuccedunt de iure communi, & quid vigore ſtatutorum 2. 1. *&* 8.

Filius confitens ſe eſſe mercatorem non validat contractum 25. 12.

Filius mercator non obligatur niſi pro pertinentibus ad artem ſuam 25. 13.

Filius præſumitur habitare cum patre, & quando ſecus 25. 25. *&* 26.

Filius habitans ſeorſum à patre, vel habens peculium an poſſit obligari ſine patre 25. 26. *&* 28.

Filius

INDEX.

Filius obligatur quando vna cum patre in eodem contractu promittit 25.27.
Filius an repræſentet patrem ad excluſionem feminarum 27.5. & 10. & c. 45.10.
Filij qualiter poſsint deffendere dotem matris 29.15.
Filij quando teneatur ad penſionem domus, vel mutuum pro communi habitatione, & alimentis per patrem contractum 29.17. & 18.
Filius grauatus ſub conditione duas detrahit quartas 33.15.
Filius imponendo cenſum, vel alienando videtur eligere pro ſua legitima 33.17. & 18. & *ſeqq. vbi an exceptio competat etiam emptori.*
Filius repreſentando perſonam patris non efficitur hæres 45.6. & 7.
Filius an tranſmittat ad ſuos hæredes etiam fœminas ius excludendi in eo radicatum 45.13.
Filij ex diuerſis matrimonijs qualiter ſuccedant in dote materna 46.8. & *ſeqq.*
Filius an, & intra quantum tempus poſſit pœnitere, & repudiatam hæreditatem adire, & quid ſi ſit minor 47.17. & 18.
Filius qui eſt incapax ſucceſſionis non auget numerum ad calculandam legitimã 60.12.
Filij in conditione poſiti an dicantur vocati 74.37.
Fiſcus qualiter excludatur per donatarium etiam abſentem, & non facta ratificatione antè delictum 48.10.
Fiſcus vbi tractat de lucro in dubio excludendus 93.27.
Fiſcus non acquirit niſi aliquis pro eo ſtipuletur 93.6.
Flatus ventorum, & aeris non poteſt religioſis impediri 15.14.
Forenſis tenetur ſeruare Statutum loci vbi contrahit, & quando ſecùs 25.7. & 8.
Forenſis non comprahenditur à Statuto excludente fœminas nec actiuè, nec paſſiuè 32.4. & 7.
Forenſis ſubiacet Statuto loci vbi litigat quò ad inſtantiam cauſa 92.47.
Forenſis quando poſſit inrari ſuſpectus de fuga 39.12. & c.
Forma quando cenſeatur inducta per Statutũ, & dicatur ſubſtantialis 25.1. & *ſeqq.*
Forma renunciari non poteſt tacitè, nec expraſsè 25.4. & c. 87.38.
Forma non ſeruata nulla oritur obligatio 25.5. 6. & c. 87.20.
Forma eſt ſeruanda etiam per forenſes 25.7. & *quando ſecùs* 8.
Forma quando ſit ſeruanda per ſubditos alibì contrahentes 25.9.
Forma non probatur ex verbis ennunciatiuis 25.11.
Forma Statuti eſt ſeruanda in quacunque donatione 87.22.
Forum quod poterat declinari contra cedentem quando non poſſit declinari contra ceſſionarium 55.11.
Foueam facere an, & quando ſit permiſſum propè fundum vicini 79.21. & *ſeqq.*
Foueam faciens ad quid teneatur ſi animal in eam incidat 79.27.
Frater vtrinque coniunctus præfertur conſanguineo tantum in ſucceſſione fratris 2.5.
Frater conſanguineus tantùm an excludat ſororem vtrinque coniunctam à ſucceſſione fratris ſtante Statuto de fratre ſorori præferendo 2.10.
Fratre vocato ad excluſionẽ ſororis intelligitur de Fratre primi gradus, & non de alijs 2.14.
Fratres ruſtici quomodo diuidant fructus communiter recollectos 31.11.
Frater habens maiorem familiam an teneatur aliquid reficere, vel in partem ſuam imputare 31.15. & 16.
Frater aliquid acquirens quomodo teneatur alijs cõmunicare 31.18.
Frater qui adminiſtrauit tenetur reddere rationem, & an petat ſalarium 31.10. & 20.
Frater non poteſt ad inſtantiam fratris carcerari pro debito 31.21.
Frater qualiter cenſeatur remiſsiſſe redditionem rationum fratri, qui adminiſtrauit 31.22.
Frater qui habitauit totam domum cõmunem an teneatur alijs ſoluere penſionem 31.23.
Frater an poſsit rem communem obligare, & quid ſequuta diuiſione 31. *per tot.*
Frater admittitur ad ſucceſsionem fratris cum aſcendentibus ſi ſit vtrinque coniunctus 82.4. *et* 6.
Frater vterinus excluditur à matre defuncti 82.7.
Fratrũ filij quando admittatur cum aſcendentibus 82.8.
Frater defuncti non videtur admitti cum patre ſtante ſtatuto Florentino 82.18.

Frater

INDEX.

Frater nō tenetur fratrem inſtituere, prohibetur tamen inſtituere turpem perſonam 82. 25.

Frater turpi perſona inſtituta an rumpat teſtamentum in totum, vel tantum vſque ad legitimam 82. 26.

Frater ſi rumpat teſtamentum an conſeruentur legata 82. 27. *&c.*

Frater intra quantum tempus debeat quarelare teſtamentum fratris, & quando non poſſit 82. 29. *&c.*

Frater an excludatur per ſubſtitutum honeſtū datum turpi perſona 82. 30. *&* 31.

Frater qua, & qualia teneatur communicare, vel in partem ſuam imputare 83. *per tot.*

Frater dotando ſororem intelligitur compenſare cum legato 90. 21.

Frater tenetur æqualitatē dotis ſeruare inter ſorores 90. 30.

Fructus in ſpolio debentur à die mota litis, & quandoque ab initio 4. 30. *&* 31. *& c.* 98. 32.

Fructus pendentes mortuo Vaſallo an ſpectent ad eius hæredes, vel ad dominum 13. 5. *&* 30.

Fructus pendentes an diuidantur pro rata temporis inter hæredes emphyteutæ, & dominū directum 13. 2. *& ſeqq.*

Fructus pendentes tempore retractus diuiduntur inter retrahentem, & venditorem 13. 4.

Fructus pendentes tempore mortis Rectoris an diuidantur inter eius hæredes, & modernum Rectorem 13 5 *&* 19.

Fructus pendentes diuiduntur cum hæredibus emptoris ad vitā & in ſimilibus caſibus 13. 6

Fructus rei ſequuntur dominium, & pendentes dicuntur pars fundi 13. 9. *&* 10.

Fructus pendentes in re vendita ſpectant ad emptorem, & quando ſecùs 13. 13. *& ſeqq.*

Fructus non ſpectant ad vſumfructuarium niſi fuerint à ſolo ſeparati 13. 16.

Fructus recompenſatiui debentur pro pretio rerum mobilium fructiferarum, ſecùs infructiferarum 17. 14. *& c.* 100. *per tot.*

Fructus rei legata debeantur quando conſiſtit in ſpecie fructifera, ſecùs ſi in quantitate 23. 17. *&* 18.

Fructus quantitatis legatæ reinueſtiendæ debeantur 50. 5.

Fructus debentur ex quantitate ſubrogata loco ſtabilium 50. 8. *vide Intereſſe.*

Fructus percepti ex fideicommiſſo an ſint reſtituendi, vel imputentur in legitimam vel Trebellianicam 33. 4. *&* 18.

Fructus legitimæ debentur à die mortis 50. 10.

Fructus legitimæ in eam nō imputantur 50. 11.

Fructus recollecti poſt mortem debitoris an ſint hypothecati 66. 26.

Fructus recompenſatiui non ſoluto pretio debentur 84 15. *Amplia etiam ſi non ſit ſolutum ob imminentem euictionem, vel non implementum partis, ibid.* 17. *&* 18.

Fructus recompenſatiui non debentur pro rata pretij ſupplendi ex remedio l. 2. de reſciu. vend. 84. 19.

Fructus recompenſatiui debentur emptori pro pretio ſoluto re non tradita, vel euicta 84. 20.

Fructus recompenſatiui an debeantur ſtante tacita euictione ſibi ipſi facta 84. 21.

Fructus recompenſatiui an debeantur emptori pro pretio ſoluto ſtante nullitate contractus, & mala fide ob quam res ab eo auocetur vnā cum fructibus 84. 22. *& c.* 98. 36.

Fructus an percipi poſſint ex actu nullo 84 23.

Fructus recompenſatiui non debentur vbi ex re empta non fuerunt percepti 84. 24.

Fructus recompenſatiuos prætendere ab eo qui non percepit iniquum reputatur 84. 24.

Fructus melioramentorum non habentur in conſideratione 84. 25. *& c.* 98. 34.

Fructus tantum percepti, & non qui percipi potuerunt in materia recompenſatiuorum habentur in conſideratione niſi conſtet de dolo 84. 26. *& c.* 98. 33.

Fructus recompenſatiui non debentur ab emptore domus ſi illam non habitauit, nec alteri locauit 84. 27.

Fructus recompenſatiui an, & quando poſſint ab initio taxari, vel ex Iudicis officio 84. 30. *& ſeqq.*

Fructus recompenſatiui indigent legitima liquidatione 84. 31.

Fructus pretij non ſoluti non debentur vbi res eſt ſterilis 84. 32.

Fructus recompenſatiui non debentur quando fuit habita fides de pretio, & quando ſecùs 84. 33. *&* 34.

Fructus an ſint reſtituendi à die cōtractus ſtante eius nullitate 98. 30. *&* 31.

Fructuum quantitas non probatur ex locatione niſi aliundè adminiculata 98. 35.

Fructus ſtabilium licèt incerti, & varij quomodo redu-

Digitized by Google

reducantur ad certitudinem 100. 18.

Fructus viginti annorum æquant ſortem, & oſtendunt valorem bonorum 100. 19. & c. 50. 16. & 17.

Fuga cum re aliena dicitur delictum 53. 20. & 21

Fuga antè inquiſitionem quale inditium faciat 64. 3.

Fundus dotalis licèt æſtimatus non poteſt alienari, nec obligari 28. 3.

Fundus vt per æſtimationem deſinat eſſe dotalis debet præcedere promiſſio dotis in quantitate 28. 4

Fundus dotalis licèt æſtimatur poteſt in ſubſidium à muliere vendicari 28. 5.

Fundus dotalis non poteſt commutari in pecuniam niſi duobus concurrentibus 28. 6.

Fundus dotalis remanet in dominio vxoris 28. 11.

Fundus dotalis vbi adeſt ceſſat actio contra alia bona 29. 16.

Fundus ruſticus non trahit ad ſe vrbanum, ſed è contra 68. 21.

Fundus cenſui ſuppoſitus non dicitur conſtitutus pro ſpeciali hypotheca ad hoc vt prius excuti debeat 73. 14.

Furtum præſumitur commiſſum à cuſtode rei furatæ 37. 3.

Furtum factum in hoſpitio, naui, vel ſtabulo qualiter imputetur cauponi, nautæ, vel ſtabulario 37. 2. & ſeqq.

Furtum committit qui cum re aliena fugit 53. 20. & 21.

G

Geminatio actus quid operetur, & qualiter excludat errorem 26. 6. & 7.

Geminatio verborum quid operetur 77. 15.

Gradus medij caducati non attenduntur vbi conſtat de voluntate teſtatoris 74. 34.

Gradus ſequentes quando admittantur medijs ſubſtitutionibus caducatis 74. 35.

Grauamen ſi ſit expreſſum in vno caſu, & in alio ommiſſum cenſetur teſtator voluiſſe grauare tantum in expreſſo 67. 12.

Grauamen in dubio non præſumitur 67. 33.

Grauatus reſtituere hæreditatem an poſſit compelli ad faciendum inuentarium 33. 1.

Grauatus an teneatur ſatiſdare de reſtituendo adueniente tempore 33. 2.

Grauatus non tenetur reſtituere melioramenta, nec fructus, nec bona ex ſua induſtria recuperata 33. 3. & ſeqq.

Grauatus habet retentionem pro expenſis factis in deffenſione bonorum 33. 6.

Grauatus ſoluens debita an repetat à fideicōmiſſario 33. 7.

Grauatus non facto inuentario ſi ſoluat non acquirit iura creditorum 33. 8.

Grauatus an teneatur reſtituere prælegata, & cohæredum portiones ſuperlucratas 33. 9.

Grauatus an teneatur reſtituere bona emphyteutica 33. 10.

Grauatus an poſſit imponere cenſum ſuper bonis reſtituendis 33. 11. & 14.

Grauatus quando poſſit detrahere ſua credita 33. 12.

Grauatus alienando quando incurrat pœnas appoſitas, & quid ſi redimat 32. 14.

Grauatus ſi ſit filius detrahit duas quartas 33. 15.

Grauatus an, & quando poſſit alienare pro detractione legitimæ, & Trebellianica 33. 18. & ſeqq.

Grauatus alienando effectualiter, & non ſimpliciter hypothecando dicitur eligere pro ſua portione 33. 20.

Grauatus cenſetur poſt mortem, qui durante vita tantum fuit inſtitutus 35. 28.

Grauatus in dubio potius vti miniſter, quam de proprio cenſetur grauatus 35. 27.

Grauatus interim dum poſſidet poteſt vti iure congrui, nec tenetur rem retractam reſtituere 68. 36.

Grex non dicitur immortalis ſtante pacto quod fœtus ſpectent ad eum, qui poſuit animalia in ſocietate donec ſit de capitali reintegratus, & quid ſi interim extinguatur 17. 43. 44.

H

Habitatio domus ad vitam relicta nō denotat mobilia fuiſſe etiam ad vitam tātum relicta ſi ſimpliciter in alio capite ſint legata 10. 22.

Habitatione domus reſeruata, & nō in domo debet reſeruans habere totam domum 24. 31. & 33.

Hæreditas præſumitur opulenta etiam ſi non adſint pecuniæ 3. 9.

Hæreditas an dicatur iacens exiſtente ſuo hærede 47. 6. & 21.

Hære-

Hæreditas ſemel repudiata amplius adiri non poteſt, & quid in filio 47. 16. 17. & 18. ubi quid in minore &c. 89. 37. &c.
Hæreditas infanti delata quomodo ei acquiratur 47. 19.
Hæreditas adita fit proprium patrimonium, & tranſmittitur 61. 10.
Hæreditas non adita cur non tranſmittatur 61. 11. &c. 89. 1.
Hæreditas matris quando dicatur adità per retentionem dotis 61. 13.
Hæreditas nõ dicitur delata pendente cõditione, nec tranſmitti poteſt 80. 6 &c. 89. 12. 49.
Hæreditas defuncti ſinè filijs qualiter ſpectet ad aſcendentes, & fratres 82. 1.
Hæreditas nepotis ſpectat ad auum excluſo patruo 82. 13.
Hæreditas quando dicatur delata, vt ſit locus Statuto quod delata, licèt non adita tranſmittatur 89 2. & ſeqq. per tot.
Hæreditas an dicatur delata exiſtente impedimento adeundi 89 3. &c.
Hæreditas vt poſſit adiri, quæ requirãtur 89. 8.
Hæreditas dicitur delata quando impedimento poteſt occurri per interpoſitam perſonã 89. 16
Hæreditas infanti delata per quos eius nomine adeatur 89. 17. Et quid in pupillo, & minore ibidem 19 & 20.
Hæreditas an dicatur adita per habitationem domus, vel ingreſſum fundi 89. 21.
Hæreditas an dicatur delata ei, qui eſt incapax ſucceſſionis 89. 22.
Hæreditas deſcendentis delata aſcendenti, & non adita an tranſmittatur 89. 43.
Hæreditas an poſſit repudiari per debitorem in præiuditium creditorum 89. 47.
Hæreditas delata bannito poteſt repudiari, nec acquiritur Fiſco, etiã quò ad legitimã 89. 48
Hæres non poteſt impugnare factũ defuncti 3. 7.
Hæres non iuuatur inuentario in rebus hæreditarijs 3. 8.
Hæres licèt benefitiatus non vendicat bona alienata ſi tantum reperitur in hæreditate quãtum valet res alienata 3. 8.
Hæres debet facere æſtimare res hæreditarias 3. 10.
Hæres tenetur reddere rationem de bonis inuentariatis 3. 12.
Hæres poteſt cogi ad faciendum ſaltem deſcriptionem bonorum 3. 30.
Hæres tenetur medio iuramento patefacere res hæreditarias 3. 31.
Hæres benefitiatus poteſt offerre ſolutionem in bonis 3. 32.
Hæres benefitiatus an poſſit actione perſonali conueniri 3. 33.
Hæres non poteſt moleſtari intra tempus conficiendi inuentarium 3. 34. &c. 95. 4.
Hæres in quibus caſibus poſſit conueniri intrà tempus conficiendi inuentariũ 3 31. & ſeqq.
Hæres non poteſt intra nouem dies à die mortis defuncti moleſtari 3. 40.
Hæres benefitiatus poteſt ſeparare bona pro ſuo credito 3. 41.
Hæres benefitiatus cenſetur ſibi ſtatim ſoluiſſe & facit fructus ſuos reſpectu poſteriorum 3. 42. & 43.
Hæres promittens ſoluere legata an, & quando cenſeatur renũciare benefitio inuẽtarij 3. 44.
Hæres benefitiatus an poſſit ſoluere creditori prius uenienti ſinè cautione 3. 46.
Heres an poſſit allegare benefitium inuentarij in executione ſententię 3. 47.
Hæredes ſunt manutenendi, & de illorum manibus capienda legata, & credita 8. 29.
Hæres qui inuentarium non fecit non poteſt cedere bonis 54. 18.
Hæres vnus an poſſit in ſolidum conueniri pro dote, & repetit à cohæredibus 67. 4. 5. & 7.
Hæres quando dicatur grauatus vt cohæredes liberet a moleſtijs 67. 8.
Hæres quando dicatur grauatus vt miniſter, & repetat à cohæredibus 67. 29.
Hæres qui ſoluit debitum hæreditatis an fundũ æquiualentem habere debeat 67. 30.
Hæres ad quid teneatur liberatione legata 67. 32.
Hæres vnus quando, & quomodo poſſit totum petere cæteris non petentibus partes ſuas 77. 1. & c. 22. 22.
Hæres quando poſſit antè euentum conditionis adire, & tranſmittere 89. 50.
Hæres poteſt pendente conditione agnoſcere bonorum poſſeſſionem de iure prætorio 89. 51.
Hæredes minoris poſſunt exigere rationem tutelæ à tutore 8. 49.
Hæres poteſt ex iuſtis cauſis iurare in litem contra tutorem 8. 50.
Hæredes emphyteutæ, vel Vaſalli an ius habeant ſuper fructibus pendentibus 13. 2. 7. & ſeqq. An ſaltem repetant expenſas ſeminis, & culturæ ibid. 31. & 32.

Heres hæredis dicitur primi teſtatoris hæres 22. 18.

Hæredes mariti quando teneantur dotem non exactam reſtituere 29. 5. *&c.*

Hæres grauatus quando poſſit detrahere ſua credita 33. 12.

Hæres qui habet qualitatem requiſitam admittitur 40. 14.

Hæres vocatus quando poſſit propria auctoritate capere poſſeſſionem 40. 17.

Hæredes extranei emphyteuta an poſſint nouam inueſtituram petere 58. 1.

Hæredis vaſalli tenentur nouam inueſtituram petere 58. 2.

Hæredes emphyteuta proximiores etiam fœmina quando, & intra quantum tempus poſſint cōceſsionem alijs factā reuocare 58. 8. *& ſeqq.*

Hæredes donatoris an poſsint reuocare donationem quam reuocare poterat donator 59 7.

Hæredes non tenentur ſoluere vſuras promiſſas à defuncto etiam cum iuramento 100. 30.

Hypotheca oritur in bonis ſecundi viri, cui nupſit mater non reddita ratione tutelę 4. 10.

Hypotheca ſuper pecunia quomodo extinguatur per conſumptionem, & comixtionem 19. 12. *& ſeqq.*

Hypotheca conditionalis an, & quando retrotrahatur ad tempus initij tàm in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus 23. 1. *& ſeqq.*

Hypotheca tacita competit prolegatis in bonis teſtatoris, & quando ſecus 23. 6. 7. *&* 8.

Hypotheca pro legatis non datur in bonis hæredis, niſi ſint expreſsè obligata 23. 9. *&* 10

Hypotheca cenſetur inducta quando promittitur aliquid ſuper bonis, & quid ſi promittitur de bonis, vel ex bonis 23. 11. *&* 12.

Hypotheca inducitur ex licentia alienandi pro credito 23: 13.

Hypotheca quæ ex ordine ſcripturæ apparet anterior an & quādo ſit præferenda 23. 14. *&c.*

Hypotheca non extinguitur per diuiſionem 31. 25. *&* 26

Hypotheca tacita competit filijs pro conſeruatione bonorum primi matrimonij, & pro doloſa adminiſtratione 35. 7.

Hypotheca amiſſa per acquiſitionem dominij reuiuiſcit ſi reuocatur, & durat ſemper ad effectum retinendi 36. 21.

Hypotheca non competit ſuper fructibus recollectis poſt mortem debitoris 66. 26.

Hypotheca cēſualis poteſt exerceri contra poſſeſſorem rei cēſuata abſq; vlla excuſsione 73. 8.

Hypotheca generalis eſt licita in cenſu vltrà fundum & an poſsit exerceri nō facta excuſſione fundi cenſuati 73. 9. 13. *&* 14

Hypotheca ſpecialis non dicitur fundus cenſui ſuppoſitus ibid.

I

IGnorantia non eſt vitium, ſed natura 17. 30.

Ignorantia præſumitur non docto de ſcientia 22. 6.

Ignorantia iuris præſumitur in teſtatore litterarum ignaro, & muliere 35. 23.

Illatio non fit ex diuerſis 35. 32.

Immiſsio an poſsit dari ſuper bonis generaliter obligatis non facta excuſsione fundi cenſuati 73. 9. *&* 13.

Impedimentum iuris, & facti eſt idem quò ad impediendam præſcriptionem 22. 15.

Impedimentum ignorantia non retardat operationem legis 89. 15.

Impeditus adire habetur pro non ſcripto 89. 4. *&* 5. *vbi quid ſi ſit impeditus tantùm de facto, &c.*

Imperitia quando culpa annumeretur 17. 27.

Imperitia Notariorum quantum mali operetur, & non præiudicat contrahentibus 51. 26. *&* 27.

Imperitus, & illiteratus non poteſt exercere munus iudicandi niſi ſit electus à Principe 17. 28. *&* 29.

Impetus aquarum, vel innundatio dicitur caſus fortuitus 97. 5.

Impoſſibilitas an, & quando vitiet contractus, vel vltimas voluntates 69. 27.

Incertitudo loci, & quota quando dicatur adeſſe 62. 1.

Incertitudo vitiat quamcumq; diſpoſitionem 62. 3.

Incertitudo impedit translationem dominij, & poſſeſſionis 62. 7.

Incertitudo non attenditur de æquitate, & non vitiat contractum 62. 9. *&c.*

Incertitudo quæ certificari poteſt non nocet, nec vitiat contractus, qui ſolo conſenſu perficiuntur 62. 12. *& ſeqq.*

Incertitudo in genere generaliſſimo attenditur, non in genere ſubalterno, & inferiori 62. 15.

Incertitudo quæ ex legis diſpoſitione poteſt liquidari non obſtat 62. 17.

Incer-

Incertitudo non nocet vbi adeſt certitudo, quota relata ad præſtum vniuerſum 62. 18. & 19.

Incertitudo non obſtat in contractu dotis 62. & 23.

Incertitudo delinquentis facit omnes abſolui, nè innocens grauetur 93. 26.

Incontinenti factum dicitur ineſſe, & quando incontinenti fieri dicatur 41. 4. & 5. & c. 59. 3.

Inducta ad vnum finem tantum nō debent aliud operari 73. 15.

Infanti facta donatio qualiter ſtatim acquiratur 5. 11. & ſeqq.

Infanti delata hæreditas quomodo acquiratur 47. 19.

Infans an tranſmittat hæreditatem ſibi delatam 89. 6. 17. & 31.

Infans habetur pro abſente, & æquiparatur dormienti 89. 7.

Ingratitudo maxima eſt pacta non ſeruare, & quid operetur tam in donatione, quam in alijs caſibus 24. 26. & ſeqq.

Inhibitio dotalis intimata impedit executionem 28. 14.

Iniquum eſt exigere fructus ab eo qui non percepit 84. 24.

Iniuria illata filijs, & viro ob tranſitum ad ſecunda vota, an & quomodo poſſit remitti 35. 9. & 10.

Iniuria an cenſeatur remiſſa per legatum factū in caſum ſecundarum nuptiarum 35. 11. & 31.

Iniuria an dicatur remiſſa per cohabitationē filiorum 35. 12.

Iniuria vt dicatur remiſſa, an requiratur conſenſus expreſſus 35. 18. & 20.

Inopia viri an ſit probanda citatis creditoribus, vt vxori competat retentio pro ſuis dotibus 29. 9.

Inopia ſola non ſufficit vt litiganti debeantur ſumptus litis 86. 6.

Inſinuatio debet fieri tempore habili, alias res donata poteſt repeti 5. 16.

Inſinuatio an poſſit ſuppleri per iuramentum 5. 20.

Inſinuatio vbi non interuenit quando donatio in totum corruat 5. 19.

Inſinuatio an præſumatur ex diuturnitate temporis 5. 22. & 23.

Inſinuatio præſumitur ex curſu 30. annorum 25. 26.

Inſinuatio requiritur etiam ſi actum fuerit quod tot ſint donationes, quot res donatæ 5. 24.

Inſinuatio an poſſit quandocunque fieri 5. 25.

Inſinuatio validat donationem ex nunc, non ex tunc, nec retrotrahitur in præiudicium tertij 5. 26. & 27. vbi de regiſtro vigore legis Florentiæ.

Inſinuatio non eſt neceſſaria ſtante incertitudine futuri euentus 5. 28.

Inſinuatio non requiritur in renuntiationibus de iure quærendo 5. 29.

Inſpectio loci eſt omni alia probatione præſtantior 14. 8. & c. 16. 14.

Inſtantia non perit quando ſumus in confeſſis 88. 13.

Inſtantia perempta quæ acta pereant 78. 22.

Inſtantia perempta an, & quando poſſit ferri ſententia 88. per tot. & c. 92. 48.

Inſtantia quanto tempore duret de iure ciuili, & quanto de iure canonico 92. 41. & 42.

Inſtantia de iure com. quando incipiat & quando vigore ſtatuti Florentini 92. 43. & 46.

Inſtantia quanto tempore duret attento ſtatuto Florentino, & in quibus cauſis procedat 92. 44. & ſeqq.

Inſtantia ſtatutaria habet locum etiam in cauſis Forenſium 92. 47.

Inſtantia perempta debentur expenſæ ab eo, cuius culpa perit 92. 49.

Inſtitutus durante vita cenſetur grauatus poſt mortem 35. 28.

Inſtitutus in vſufructu nullo cohærede dato cenſetur etiam inſtitutus in proprietate 38. 13. Cenſetur tamen grauatus poſt mortem illa reſtituere venientibus ab inteſtato ibid. 14.

Inſtitutus in re certa habetur loco legatarij 76. 14.

Inſtituto aliquo cum eius filijs an, & quando filij cenſeantur vocati ordine ſucceſſiuo, vel eodem tempore concurrant 82. 19. & 31. & c. 96. 17. & 18.

Inſtitutio extraneorum in emphyteuſi an videatur approbata per receptionem canonis factā à domino 58. 44.

Inſtitutio Tutoris, vel Curatoris facta à minore non valet 70. 22.

Inſtitutio procedens ex importunitate non valet 70. 26.

Inſtitutio principalis ſi deficiat euaneſcit ſubſtitutio ab ea dependens 74. 36.

Inſtitor, & præpoſitus quis dicatur, & an eius confeſſio noceat domino 37. 5.

Inſtrumentũ dicitur probatio probata, & veritas euidens 56. 19. *facit fidem indubitatã* 86. 3.

Inſtrumenti executio an poſsit retardari ob non redditam rationem adminiſtrationis 86. 4.

Inſultatus qualiter poſsit aggreſſorem offendere vide Agreſſus.

Inſultatus quando poſsit minantem, vel ſine armis inſultantem offendere 20. 4.

Inſultatus an præſumatur ſeruaſſe moderamen inculpatæ tutelæ, & quibus conſiſtat 20. 7 8.

Inſultatus excuſatur à pœna ordinaria delicti 64. 5.

Intentio contrahentium præciſa ex quibus arguatur 17. 47.

Intereſſe dotis vt debeatur requiritur exiſtentia matrimonij, & onerum ſupportatio 50. 1. & c. 84. 7.

Intereſſe dotis an debeatur ſoluto matrimonio vbi extant filij 50. 2.

Intereſſe dotis qualiter debeatur vigore pacti etiam ſoluto matrimonio 50. 3. & c. 84. 7.

Intereſſe debetur quando pecunia erat inueſtienda in ſtabilibus, prout quando dos conſiſtit in ſtabilibus 50. 4. & 6.

Intereſſe debetur vbi dos eſt ſubrogata loco legitimæ 50. 7. & 8.

Intereſſe debetur ex legato quantitatis reinueſtienda 50. 5.

Intereſſe debetur per eum, qui tenebatur deponere pecuniam reinueſtiendam 50. 9.

Intereſſe legitimæ debetur à die mortis, & in eam non imputatur 50. 10. & 11.

Intereſſe dotis bona fide perceptum non imputatur in eam 50. 12.

Intereſſe dotis debetur ad rationem quinque pro cẽtenario vel iuxtà morẽ regionis 50. 13. & c.

Intereſſe verum dicitur quod per 20. *annos æquat ſortem* 50. 16 & c. 100. 19.

Intereſſe nullum debetur ex pecunia mutuo data 51. 1.

Intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis qualiter poſſit in mutuo deduci in pactum, & ſit probandum vt debeatur 51. 3. & ſeqq. ad 13. & ſeqq. & c. 100. 11. & ſeqq.
Vide Lucrum.

Intereſſe habens non poteſt auctorare contractũ ad ſui fauorem 77. 3.

Intereſſe dotis an, & quando debeatur vidua ab hæredibus viri 84. 8.

Intereſſe dotis debetur viduæ quæ tranſiuit ad ſecundas nuptias 84. 10.

Intereſſe dotis qualiter debeatur vigore conſuetudinis, & quomodo talis conſuetudo interpretanda 84. 9.

Intereſſe poteſt taxari in pretio rei de ſui natura fructifera 100. 17.

Intereſſe ad rationem centenarij, & anni non poteſt taxari 100. 20.

Intereſſe declaratum non à partibus, ſed ab arbitris eſt licitum 100. 46.

Intereſſe qualiter debeatur ratione auiamenti apothecæ 100. 44 & 45.

Interpellatio an ſit neceſſaria vt debeatur damnum emergens quando quis recipit ad cambium 51. 9.

Interpellatio debet eſſe perſonalis, & non domi facta 51. 10

Interpellatio iudicialis ſufficit ad incurrendam pœnam 65. 9.

Interpellatio extraiudicialis inducit morã 65. 7

Interpretatio fit contra ſtipulatorem, & omiſſum habetur pro omiſſo 14. 19.

Interpretatio illa eſt ſumenda, per quam verba inſtrumenti ſe inuicem compatiuntur, & tollitur contrarietas 42. 13.

Interpretatio eſt facienda ſecundum ſubiectam materiam 51. 24.

Inuentarium non prodeſt in rebus hæreditarijs 3. 8.

Inuentarium debet continere æſtimationem omnium contentorum in eo, & omnia diſtinctè per pondus, numerum, menſuram, qualitatẽ, & quantitatem 3. 11.

Inuentarium debet continere vigintiduo requiſita 3. 13. & 19. *vbi quæ ſint ſubſtantialia.*

Inuentarium an de conſuetudine requirat tot ſolemnitates 3. 15.

Inuentarium licèt non ità ſolemne probat ceſſante fraude, & quando ceſſet præſumptio fraudis 3. 16.

Inuentarium vt valeat de conſuetudine deberet plenè probari conſuetudo 3. 17.

Inuentarium eſt res ſcrupuloſa, & cum grano ſalis conficiendum 3 18.

Inuentarium valet reſpectu citatorum, & degentium extrà territorium, licèt quò ad non citatos eſſet nullum 3. 21.

Inuentarium valet quò ad omnes ſtante multitudine creditorum, & ceſſante fraude facta generali citatione per proclama 3. 22.

Inuentarium an valeat facta ſola proteſtatione, & conuocatione creditorum 3. 23.
Inuentarium poteſt fieri per procuratorem cum ſpeciali mandato 3. 24.
Inuentarium præſumitur omnia continere, & plenè probat contra conficientem 3. 25. 26.
Inuentarium non poteſt diminui, nec caſſari niſi citatis intereſſe habentibus 3. 27.
Inuentarium hæredis non prodeſt fideicommiſſario niſi præſumptiuè 3. 28. & 29.
Inuentarium quando poſſit allegari in executione ſententiæ 3. 47.
Inuentarium tutelare poteſt remitti à teſtatore 8. 52. nè ſecreta domus pandantur ibid. 53.
Inuentarium an ſit conficiendum à grauato retinere hæreditatem 33. 1.
Inuerisſimile quādo ſit quod teſtator voluerit proprietatē hæreditatis filij vxori acquiri 35. 30
Inueſtitura vltima quando ſit attendenda 58. 29. & quando prima 85. 3. 4. & 6.
Inueſtitura noua an fieri poſſit in præiudicium comprahenſorum in prima 85. 7.
Inueſtitura non poteſt alterari poſt ius quæſitum 85. 8.
Inueſtitura eſt concedenda nouo emphyteute eodem modo quo erat conceſſa alienanti, etiam vltimo de comprahenſis 85. 23.
Inuidia eſſe non debet quod bona ad ſuum fontem reuertantur 82. 10
Iudex quando poſſit abſoluere ab expenſis etiam ſtante ſtatuto quod victus victori in illis condemnetur 6. 13.
Iudex quilibet poteſt recuſari ſuſpectus, & quomodo 12. 1.
Iudex non eligit peritos niſi poſt moram partium & illis diſcordantibus 12. 5.
Iudex ex quibus cauſis dicatur ſuſpectus 12. 10. & ſeqq.
Iudex non poteſt inducere ſtilum contra ius commune 15. 11.
Iudex tenetur litibus obuiare 15. 13.
Iudex appellationis an in dubio reuocare debeat ſententiam primi, & quare 15. 30.
Iudex omittens ſine iuſta cauſa condemnare in expenſis tenetur de proprio 16. 22.
Iudex per imperitiam malè iudicans tenetur ad damna, & intereſſe partis 17. 27.
Iudex an poſſit eſſe imperitus, & illiteratus 17. 28. & 29.
Iudex poteſt aſſignare terminum ad agendum, & eo elapſo pronuntiare non eſſe amplius audiendos creditores 19. 20.
Iudex quæ obſeruare debeat antequam concedat mandatum ſuſpicionis fuga 39. 1. & ſeqq.
Iudex quando non debeat arbitrari debitorem ſuſpectum 39. 18.
Iudex qualiter poſſit immiſſionem concedere vigore l. fin. C. de edic. D. Ad. toll 40. 18.
Iudex quando pendente appellatione poſſit taxare expenſas 41. 3.
Iudex appellationis quando poſſit taxare expenſas coram primo Iudice factas 41. 24
Iudex appellationis ſimpliciter condemnando in expenſis cenſetur condemnare etiam in factis coram primo Iudice 41. 25.
Iudex an, & quando poſſit arbitrio ſuo lædere partes 55. 35.
Iudex debet reum abſoluere quotieſcumq; dubia redditur intentio fiſci 64. 27
Iudex indebitè decretum interponens qualiter obligetur, & quas pœnas incurrat 87. 37.
Iudex quando poſſit ſententiare etiam poſt peremptam inſtantiam 88. 2. & 6. 95. 10.
Iudex non poteſt pronunciare vltrà petita, & pronuntiando ſtultus reputatur 92. 28.
Iudex appellationis non poteſt pronuntiare niſi ſuper meritis primæ cauſæ, cum non efficiatur Iudex nouæ cauſæ 92. 29. 30. & 35.
Iudex appellationis tenetur totum negotium definire 92. 31. vbi an poſſint non deducta deduci, & non probata probari.
Iudex appellationis habet limitatam iuriſdictionem 92. 23.
Iudex perempta inſtantia deſinit eſſe Iudex, & quid facere poſſit 92. 48.
Iudex ſententiando perempta inſtantia an puniatur 92. 50.
Iudex non incurrit pœnam non expediendo cauſam niſi fuerit inſtitum à partibus 95. 11.
Iudicium an poſſit conualidari per ſuperuenientem conſenſum 8. 36.
Iudicium an poſſit alterari per ceſſionem in præiudicium partis 8. 37.
Iudicium peritorum valdè fallax, & periculoſum 15. 32.
Iudicium peritorum debet omitti quando aliundè conſtat de veritate etiam ſi Statutum mandaret illos adhiberi 15. 33.
Iudiciū nō poteſt ab executione incipere 92. 1.
Iuramentum an, & quando ſuppleat inſinuationem 5. 20.
Iuramentum vnum an poſſit plures defectus ſupplere 5. 21. & 49. & 6. 87. 42.

Iuramentum an firmet diuiſionem inter patrem, & filium 5. 30. & 33.
Iuramentum in contractu ſimulato nihil operatur 5. 48.
Iuramentum adhibitum ad vnum finem alios defectus non ſuplet 5. 50.
Iuramentum in litem peti poteſt, etiam per hæredes minoris, non tamen contra hæredes tutoris niſi lite conteſtata 8. 50. & 51.
Iuramentum in litem non datur quando fuit remiſſum inuentarium 8. 56.
Iuramentum an, & quando ſit neceſſarium in relatione peritorum 12. 8. 9.
Iuramentum ſuppletorium quando ſit deferendum 17. 32.
Iuramentum non operatur vbi deficit conſenſus, nec ſtante errore, vel falſa cauſa 26. 28.
Iuramentum non validat contractum meticuloſum 70. 28.
Iuramentum quomodo habeatur pro appoſito, & quid operetur ſtante pacto quod ſcriptura habeatur pro iurata 70. 29.
Iuramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis, ſed tunc relaxari ab Epiſcopo, vel Vicario 75. 1.
Iuramentum an, & quando tranſeat ad hæredes iurantis 75. 3. & 6. 100. 29. & 56.
Iuramentum interpoſitum vigore ſtatuti non ſuplet alios defectus 76. 16.
Iuramentum ſuper contractu ipſo iure nullo nihil operatur 87. 40.
Iuramentum non extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatum, nec operatur vltra mentem iurantis 87. 43.
Iuſtitia pretij aſſecurationis quomodo adſit in ſocida bouum 17. 10.
Iuſtè poſſidet qui auctore Prætore poſſidet, & quando ſecus 4. 36. & 37.
Ius ciuile ſeruandum in terris Imperij 12. 2.
Ius perſonale ad ſingulares ſucceſſores non tranſeunt 14. 15.
Ius offerendi competit poſteriori creditori aduerſus anteriorem 21. 1.
Ius offerendi ceſſat quando res fuit vendita extraneo 21. 2. & 3.
Ius offerendi an competat vendita re alteri creditori 21. 4.
Ius offerendi ceſſat quando fuit conuentum ab initio de retrouendendo 21. 9.
Ius offerendi ceſſat ſtante obligatione Camerali, uel guarantigia 21. 10.
Ius offerendi an ceſſet, quando creditori, qui extraneo oblatori fuit reſpondere 21. ...
Ius offerendi competit primo creditori poſſidenti aduerſus ſecundum offerentem, & cuilibet extraneo poſſeſſori 21. 22.
Ius offerendi an, & quomodo competat cuicunque extraneo 21. 24. & ...
In iure offerendi locus eſt depoſito, & ceſſio habetur pro facta 21. 26.
In iure offerendi an omne debitum vnà cum expenſis ſit offerendum, & an detur retentio pro melioramentis 21. 27. & 28.
Ius offerendi an, & quando locum habeat in dote 21. 29. & 30.
In iure offerendi melior eſt conditio poſſidentis 21. 31.
Ius offerendi competit quandocunque, etiam poſt ſententiam 21. 35.
Ius offerendi an competat debitori poſt adiudicationem factam 21. 36.
In iure offerendi oblatio debet eſſe realis 21. 39.
Iure dotis reſoluto, reſoluitur ius acceptoris 33. 13.
Ius alienum renunciari non poteſt 35. 15.
Ius prælationis in fundo cenſito qualiter competat domino cenſus 36. ...
Ius prælationis competit etiam in datione in ſolutum, & emphyteuſi 36. ... vide Dominus Cenſus.
In iure retractus melior eſt poſſidentis conditio cæteris paribus 36. 16.
Ius deliberandi qualiter tranſmittatur 61. 12. Vide Tranſmiſſio.
Ius petendi ſupplementum legitimæ quomodo tranſmittitur ad hæredes, & quanto tempore duret 61. 25.
Ius, & facultas affrancandi præſcribitur 30. annis 68. 6.
Ius congrui an habeat locum in rebus feudalibus & emphyteuticis Eccleſiæ 68. 8.
Ius congrui competit etiam per vicinitatem à parte retro domus 68. 24.
Ius congrui an habeat locum in venditione neceſſaria 98. 25.
Ius congrui competens domino cenſus ceſſat contra vicinos 68. 26.
Ius congrui an habeat locum in datione in ſolutum 68. 27. & 28.
Quid in permutatione 68. 29. & 31.
Quid in datione dotis æſtimatæ 68. 32.
Quid in diuiſione 68. 33.

Quid in

Quid in donatione inter viuos 68.35.

Quid in venditione conditionali, vel modali 68.40.

Quid in venditione nulla, & ſimulata 68.41.

Quid ſi alienatio effectum non habuit 68.42

Ius congrui an, & quomodo poſſit alteri cedi 68.38.

Ius congrui an, & quomodo competat vicinis nõ obſtante pacto de retrouendendo 68.43.

Ius retrahendi competens pluribus ex pacto an, & quomodo poſſit ab vno tantùm intentari 68.44.

Ius congrui quomodo competat ſi ille qui totum retraxit alteri poſtea vendat 68.45.

Ius congrui quomodo competat vendenti vnam ex domibus ſuis coniunctis ſi iure congrui euincatur emptori 68.46.

Ius congrui non competit ei, qui tacitè, vel expreſsè alienationi conſenſit 68.47.

Iuri congrui an dicatur renunciatũ ex ſtd. inſtione facta in inſtrumento venditionis 68.48.

Ius congrui qualiter poſſit excludi per cautelas 68.49.

Ius congrui an excludatur per reſeruationem fruſtuli terræ 68.50.51.

Ius congrui impeditur per flumen, & viam publicam intermediam ... d in via vicinali, & riuo aqua 68.52.& 53.

Et quid ſi adſit coniunctio mediante ponte ibid. 54.

Ius congrui quanto tempore preſcribatur 68.62. & 66.

Ius congrui competit etiam contra ſecundum & vlteriorem emptorem 68.67.

An volens vti iure congrui teneatur omnia ſimul vendita retrahere 68.71.& c.36.14.& 15.

Ius accreſcendi ex quibus excludatur 76.1.

Ius accreſcendi non hab:t locum vbi adeſt ſubſtitutus expreſsè, & quid in tacita ſubſtitutione 76.2.& 3.

Ius accreſcendi quando prævaleat ſubſtitutioni 76.5.

Ius accreſcendi ceſſat vbi habet locum traſmiſſio 76.6.

Ius accreſcendi an habeat locum inter ſuccedentes diuerſo iure 76.15.

Ius accreſcendi an habeat locum in actibus inter viuos 76.16.

Ius accreſcendi procedit in donatione Principis 76.17.

Ius accreſcendi an habeat locum in emphyteuſi 76.18.& quid in feudis 19.

Ius accreſcendi an procedat inter verbis, & re diſiunctos 76.20.

Ius accreſcendi non habet locum in diſpoſitionibus limitatis 76.21.

Ius accreſcendi an poſſit impediri, & prohiberi per teſtatorem 76.22.

An pars accreſcens tranſeat cum onere ſuo 76.23.

An accreſcat etiam cohæredi inuito 80.19.

Ius accreſcendi, vel non decreſcendi quando locum habeat 80.17.

Ius accreſcendi vt locum habeat quæ requiruntur 80.18.

Ius accreſcendi quomodo procedat etiam in relictis particularibus 80.20.

Ius accreſcendi, vel non decreſcendi procedit in Iure patronatu 96.19.

Ius patronatus quomodo acquiratur 96.1.& 10.

Ius patronatus tranſit in ſtirpes non in capita 96.4.

Ius patronatus in dubio dicitur hæreditarium 96.6.

Ius patronatus an veniat in reſtitutione fideicommiſſi 96.7.& 8.

Ius patronatus hæreditarium poteſt immutari in gentilitium 96.15.& 20.

Ius patronatus quando dicatur mixtum 96.16.

Ius patronatus gentilitium quando conſtituatur 96.20.

Ius patronatus non poteſt acquiri ab extraneo in præiuditium aliorum vocatorum 96.24.

Ius patronatus quando requirat qualitatem hæreditariam in patrono, & an ſufficiat illam trahere à fundatore, & non ab vltimo patrono 96.23.

Ius patronatus quando ſit perpetuum, & tranſeat etiam ad filios naturales 96.35.

Ius patronatus quomodo deferatur vbi vocatur antiquior, & ſenior de familia 96.36

Ius patronatus non venit in confiſcatione bonorum 96.37.

Ius patronatus extinguitur deſtructa Eccleſia, in qua conſiſtebat 96.38.

Ius patronatus non poteſt reſignari, nec permutari ſine conſenſu patroni 96.36.

Ius patronatus poteſt per Epiſcopum conferri patrono 96.42.

Ius patronatum non poteſt cedi, vel donari ſine conſenſu Epiſcopi 96.28.& ſeqq.

Laude-

I N D E X.

L

Laudemium non debetur niſi ab extraneis 58. 20.

Laudemium non ſoluitur niſi à vero emphyteuta 58. 31.

Laudemium qualiter verificetur inter ipſos conſanguineos 58.42.

Laudum lędens vltrà ſextam partem eſt nullum 26. 1.

Laudum continens plura capita non vnum, ſed plura lauda dicuntur, & in quolibet capite poteſt dici læſiuum 26. 2.

Laudum latum ex falſa cauſa eſt nullum 26. 15.

Laudum emologatum valet vt pactum 26. 18. *& c.* 57. 20.

Laudum latum ex priuilegiata probatione non tranſit in iudicatum 26. 19.

Laudum arbitratoris non tranſit id iudicatum ante 30. *annos* 26. 21.

Laudum arbitratoris an poſſit lædere vnã ex partibus 55. 36.

Laudum latum poſt tempus aſſignatum eſt nullum 55. 43.

Laudum peti poteſt reduci ad arbitrium boni viri non obſtante renunciatione 55. 46

Laudum an, & quando reſcindi poſſit ob læſionem 55. 46. *& ſeqq.*

Laudum latum per laicum ſuper bonis Eccleſiaſticis, vel inter Clericos eſt nullum 57. 1. *Et quid ſi agatur tantum de dominio vtili inter laicos* 57. 2. *&* 3.

Laudum quando ex breuitate temporis ſit nullum 57. 8.

Laudum latum ſuper futura ſucceſſione nullum 57. 10. *&* 11.

Laudum latum ſuper re omnino clara nullum 57. 12.

Laudum ſi tanquam nullum impugnetur debent accepta reſtitui 57. 14.

Laudum poſt emologationem habet vim rei iudicatę 57. 16.

Laudum non poteſt emologari niſi prius fuerit publicatum 57. 17. *&* 18.

Laudum approbatum per ſubſcriptionem folij albi non præiudicat 57. 19.

Laudum nullum ex defectu Iuriſditionis non ſuſtinetur in vim pacti per emologationem 57. 21.

Laudum nullum non ſuſtinetur in vim pacti niſi fuerit approbatum ex certa ſcientia nullitatis 57. 22.

Legatarius an, & quando poſſit propria auctoritate capere legatũ, & quid Florentiæ 10. 4. 5.

Legatarius in vltimis codicillis æqualiter concurrit cum primis 23. 15.

Legatarius dicitur quicumq; oſtendit ſua intereſſe legatum præſtari 67. 9. *&* 21.

Legatarius non dicitur ex ſolo intereſſe niſi eius contemplatione factũ ſit legatum 67. 19. 20.

Legatarius via tenetur ſibi aptare locum, & non hæres 97. 13.

Legatum ſi reuocetur quò ad primum honoratum cenſetur reuocatũ etiã quò ad ſubſtitutũ 5. 10

Legatum ſumma, in qua contingat tutorem remanere debitorem quid operetur 8. 61.

Legatum compenſatur cum debito teſtatoris neceſſario non autem voluntario 10. 7. *&* 10.

Legatum an ſit compenſandum cum debito pendet à voluntate teſtatoris 10. 16.

Legatum domus continet totam domum, & apothecam 10. 18. *&* 19.

Legatum factum ſinè præfinitione temporis eſt perpetuum, & ad hæredes tranſitorium, licet alia legata ſint ad vitam 10. 21.

Legatum ſuppellectilium dicitur perpetuum licet habitatio domus cui deſeruiunt ſit temporalis 10. 27. *&* 28.

Legatũ mobiliũ quæ cõprahendat 10. 32. *& ſeqq.*

Legatum mobilium domus cõprahendit omnia, quæ conſueuerunt eſſe in domo licèt tempore mortis non adeſſent 10. 35.

Legatum cum onere impetrandi aliquid à Principe debetur reiecto illo onere tanquam impoſſibili 69. 26.

Legatum non vitiatur ex falſa cauſa niſi fuerit finalis, vel conditionalis 72. 20.

Legatum factum monaſterio vt aliquam recipiat in monialem an valeat 72. 31.

Legata an conſeruentur annullato teſtamento fratris 82. 27. *&c.*

Legatum liberationis quid operetur 10 40

Legatum factum in caſu ſecundarum nuptiarũ an operetur remiſſionem iniurię illatæ teſtatori, & filijs 35. 11. *& ſeqq. &* 21.

Legatum relictum vxori donec in viduitate vixerit quomodo reſoluatur 38. 19.

Legatũ donec in viduitate permanſerit qualiter ſit perpetuũ, & tranſitoriũ ad hæredes 38. 17

Legatum vſusfructus mobilium, & immobilium quid contineat 38. 27

Legatum efficitur caducum per mortẽ legatarij ante teſtatorem 67. 3.

Legatum

Legatum dotis dicitur ademptum illa ſoluta per teſtatorem 67. 14.
Legatum ſolutum, & adimpletum per teſtatorem non poteſt peti contra heredes 67. 16.
Legatum præſumitur relictum intuitu perſonæ nominatæ, & non aliorum 67. 23.
Legitima, & Trebellianica quomodo deducatur 20. 23.
Legitima prius detrahitur, & mox Trebellianica 33. 16.
Legitima non debetur ſuper re particulari prohibita alienari, vel alteri legata 33. 21.
Et cui incumbat probatio exiſtentia, vel non exiſtentia aliorum bonorum 33. 22.
Legitima quando præſumatur habita per filium 33. 23.
Legitima eſt inter filios diuidenda 45. 17.
Legitima deducitur ante omnia per filios primi matrimonij in bonis maternis 46. 1.
Legitima eſt quid diuerſum à portione l. hac adictali, & cum ea non confunditur 46. 34.
Legitima an deducatur quando per ſtatutum eſt derogatum d. l. hac adictali 46 5.
Legitima an veniat ſub generali diſpoſitione 46. 6.
Legitima non conſideratur viuente patre 60. 7.
Legitima an augeatur per filias exclusas à ſtatuto. vel per filios legitimè exhæredatos, vel aliter incapaces 60. 10 & ſeqq.
Legitimę æſtimatio fit ſolum poſt obitum patris 61. 2.
Legitima conſideratur inſpecto ſtatu de tempore mortis 61. 3.
Legitimæ ſupplementum tranſmittitur ad heredes etiam extraneos 61. 4. & c. 89. 44. & 45.
Legitima, et ſupplementum qualiter præſcribatur 61. 6. & 7.
Legitima debetur habito reſpectu ad bona emphyteutica, & feudalia 61. 8. 9. & c. 90. 35.
Legitima non debetur vbi quis eſt excluſus à ſucceſſione 82. 23.
Legitima non debetur fratri niſi turpi perſona inſtituta 82. 24.
Legitima non poteſt in præiudicium creditorum repudiari 89 45.
Legitima quibus debeatur titulo inſtitutionis, & ſine grauamine 90. 1.
Legitima debetur etiam fœminis de iure communi 90. 2.
Legitima quanta ſit ſecundum numerum filiorum, & quomodo diuidenda 90. 3.
Legitima debita nepotibus in bonis aui quanta ſit 90. 4.
Legitima an poſſit tolli per ſtatutum 90. 5. & 22.
Legitima an comprahendatur quando ſtatutum non facit di illa ſpecialem mentionem 90. 8. & 17. & 26.
Læſio in ſexta parte quando reddat laudum nullum 26. 1. & c. 55. 51. & c.
Læſio conſideratur reſpectu cuiuslibet capitis laudi 26. 2.
Læſio quomodo excludatur ex actus geminatione 26. 6.
Læſio enormiſſima reddit actum ipſo iure nullum 55. 47.
Læſio enormiſſima qualis dicatur attento dubio litis euentu 55. 49. & 50.
Læſio quando requiratur vltra dimidiam vt poſſit laudum reſcindi 55. 52.
Læſio qualiter poſſit conſiderari in donatione 87. 26. et 27.
Læſio reddit contractum nullum non obſtante decreto Iudicis 87. 32.
Læſio eſt conſideranda reſpectu dubij litis euentus 94. 7. & 8.
Læſio conſideratur etiam reſpectu dubia, & incertę exactionis 94 9.
Læſio an, et quando ſit probanda à minore, vel verſo ab aduerſario 98 14 et 24.
Lex debet omnino ſeruari 10. 11.
Lex dicitur reſiſtere quando non fuit ſeruata forma ſtatuti 25. 6.
Lex ex actu conditionali nullum producit effectum 89. 13.
Liberatio obtenta ab adminiſtratione tutelæ, vt valeat quę ſint ſeruanda 8. 47. et 48.
Liberatio à reddendis rationibus valet 8. 54. *Et ad quid extendatur ibidem num.* 60. et 61.
Liberatio relicta extraneo in ſimplici ſcriptura loco teſtamenti non valet 8 69.
Liberatione legata quid veniat 10, 40. et cap. 67. 32.
Liber non probat pro ſcribente, niſi vigore ſtatuti, vel conſuetudinis 11. 2.
Liber non probat traditionem mercium, ſed tantum quantitatem, et pretium 11. 3.
Liber non debet eſſe diuerſa manu ſcriptus, neque mendoſus 11. 6.

Liber in vna parte falſus in totum viciatur 11. 6.

Libri Mercatorum Florentiç habent vim publici inſtrumenti, et hypothecam 66. 12.

Libri Mercatorum de iure tribuunt tantùm perſonalem actionem 66. 13.

Liber an, et quando probet mandatum de conſignando merces ſartori 66. 15.

Liber eſtimi admittit probationem in contrarium 92. 51.

Libra auri quot ſcutos contineat 66. 18.

Litigantes efficiuntur de foro litis peracta quò ad ſalarium Aduocati, et ibi poſſunt executiuè conueniri 41. 17.

Littera miſſiua quando obligent ſcribentem 26. 3.

Litteras recipiens, et non contradicens fatetur vera eſſe contenta in eis 26. 4.

Littera geminata excludunt omnem errorem, et leſionem 26. 6.

Littera inter Mercatores habent vim publici inſtrumenti 26. 8.

Littera ſine nomine non inducunt obligationem etiam contra ſcribentem, et attribuuntur ſubſcribenti 26. 9.

Littera ab alio ſubſcriptç non probant, niſi docto de ordine et mandato de ſubſcribendo 26. 10.

Littera Apoſtolicç iuſtificatç ſunt exequendç 96. 9.

Locatio an ſocietas dicatur quando dantur boues ad collaticum 17. 2. et 3.

Locatio tacitè renouata dicitur perſeueratio, et continuatio primç cum omnibus eius qualitatibus 30. 2.

Locatione tacitè renouata an primi fideiuſſores remaneant obligati 30. 3.

Locatio non probat quantitatem fructuum niſi ſit aliundè adminiculata 98. 35.

Locator tenetur ad manutentionem, et refectionem rei locatç 97. 1.

Locans operas ſuas pro vehenda re de loco ad locum qualiter teneatur 97. 10.

Locus certus eſt, non fundus ſed portio aliqua fundi 62. 2. et 19.

Lucrum ceſſans non probatur ex aſſertione partium 51. 2. et c. 100. 14.

Lucrum ceſſans qualiter probari debeat 51. 3. et 5. et 6. 100. 15. et 47.

Lucrum ceſſans non debetur ab eo, qui per impotentiam non ſoluit 51. 4.

Lucrum dotis efficitur proprium patrimonium viri 67. 24.

Lucrum dotis an ſit fratribus communicandum 83. 5. et 6.

Lucrum dotis non propriè lucrum, ſed onus dicitur 83. 7.

Lucrum in negotijs pro medietate attribuitur pecuniç, et pro alia medietate induſtriç 83. 12.

Lucra variantur ex loco, tempore, et perſonis 100. 12.

Lucrum ceſſans an, et quomodo poſſit in pactum deduci 100. 11. et ſeqq.

Lucrum quando dicatur in potentia remota, vel proxima, vt poſſit exigi 100. 16. et 47.

M

Maioratus an mortuo primogenito, vel maiore natu primo vocato vadat ad eius deſcendentes vel potiùs ad maiorem de familia, licet ex alia linea 40. 1. et ſeqq. per tot.

Maioratus ſemel ingreſſus vnam lineam quando poſſit tranſire ad aliam 40. 22.

In ſucceſſione maioratus, vel primogeniturç qua veniant conſideranda 40. 20.

Maior natu quando vocatur, admittitur qui habet huiuſmodi qualitatem 40. 2.

Maior in dubio intelligitur de maiore natu non alijs reſpectibus 40. 3.

Maior natu, vel ſenior de familia vt admittatur quid requiratur 40. 21.

Mandant, vel conſulens delictum non punitur, niſi conſtet de mandatario 64. 15. Vbi quid ſi mandatum effectum non habuit.

Mandatum et ordo de ſubſcribendo debet probari quando ſcriptura eſt pro alio ſubſcripta 26. 10 et c. 66. 14.

Mandatum ad delictum debet probari per veras probationes 64. 12.

Mandatum quomodo probetur in delictis ex coniecturis, et quales ſint 64. 13.

Mandatum de conſignando merces alteri an probetur per librum mercatoris 66. 15.

Mandatum ſpeciale requiritur in poſitionibus 78. 18.

Manus mortua ad quid teneatur quando emphyteuſis in eam deuenit 85. 16.

Manutentio eſt cognoſcenda ſuſpenſo petitorio 8. 2.

Manutentio an competat vigore ciuilis poſſeſſionis 8. 4. etc.

Manutentio, an competat vigore poſſeſſionis con-

ſion is continuatę in hęredes 8. 10.

Manutentio qualiter competat vxori poſt mortem viri 8. 12.

Manutentio an competat vſufructuario aduerſus dominum, et hæredem 8. 13.

Manutentio competit vigore clauſulæ conſtituti 8. 18.

Manutentio competit proprietario aduerſus hæredes vſusfructuarij 8. 40. Niſi adſit cauſa retentionis ibid. 41.

Manutentio an, et quando poſſit peti in ſecunda inſtantia coram Iudice appellationis 92. 34.

Mater, et auia poteſt eſſe tutrix filiorum, et nepotum 4. 1.

Mater præfertur in tutela, præterquam teſtamentaria licèt ſit filiafam. niſi ſit minor 4. 2. et ſeqq.

Mater in aſſumptione tutelæ debet renunciare ſecundis nuptijs, et Velleiano 4. 5.

Mater debet ſatisdare rem pupilli ſaluam fore, et ſeruare nouem requiſita 4. 6. et 7.

Mater non poteſt repetere dotem, niſi reddita ratione tutelę 4. 8. et c 8. 45. et 46.

Mater adeundo hæreditatem dùm eſt tutrix acquirit poſſeſſionem filijs, et an habeat inſiſtentiam pro dote 4. 9.

Mater ſi tranſit ad ſecunda vota, non reddita ratione tutelę, obligantur bona ſecundi viri 4. 10.

Mater dicitur poſſidere pro filijs, quorum eſt tutrix 8. 25. et 26.

Mater qualiter debeat rationem tutelę reddere, vt liberetur 8. 47. etc.

Mater an teneatur cauere filijs primi viri de dote illis conſeruanda 35. 8.

Mater tranſiens ad ſecunda vota quid reſeruare debeat filijs primi viri 35. 1. et ſeqq.

Mater habet priuilegium nè conueniatur vltra quàm facere poſſit 52. 31.

Mater an ſuccedat in totum filio quòad bona ab illa prouenientia, et in totum excludatur a prouenientibus a patre 82. 9. et ſeqq.

Mater qualiter excludatur à ſucceſſione filij vigore ſtatuti Florentini 82. 14. et 17.

Mater qualiter ſuccedat cum ſorore defuncti 82. 17.

Medicus durante infirmitate non poteſt contrahere cum infirmo 70. 18.

Medicus an poſſit recipere promiſſionem ab infirmo pro illo curando 70. 19.

Melioramenta non veniunt in reſtitutione fideicōmiſſi 33. 3.

Melioramenta an ſint reſtituenda in retractu 36. 9.

Melioramenta facta à patre in bonis aduentitijs an ſint communicanda 83. 2.

Melioramenta liquida præſtant retentionem, et illiquida cautionem 98. 37.

Melioramenta conſiſtentia in plantatis an dicantur vtilia 98. 38. et 41.

Nelioramenta ęſtimantur de tempore reſtitutionis 98. 38.

Melioramenta an probentur per operarios adhibitos 98. 39.

Mens contrahentium potiùs quàm verba attendenda 51. 28. et 29.

Mens ſtatim non pręſumitur mutata 58. 23.

Mens concedentis attendenda in emphyteuſi 58. 38.

Mentio hęredum qualiter conueniat etiam donationi cauſa mortis 24. 6. et 9.

Mentio hęredum arguit donationem inter viuos, etiam ſi fiat in teſtamento 24. 12.

Menſura ſpatij relinquendi iuxta l. fin. ſin regũd. à quo termino ſit capienda 79. 25.

Mercator fallitus non poteſt cedere bonis, ſtante doloſa decoctione 54. 14. et 15.

Mercator quando dicatur decoctus vt debeat creditoribus ſatisfieri per ęs et libram iuxta ſtatutum Mercantiæ Florentiæ 54. 16. 17.

Meretrix tanquam infamis repellitur à teſtimonio 64. 20.

Meretrix, et concubina dicitur turpis perſona 82. 35.

Meretrix nec turpis perſona dicitur mulier, quę, amoris cauſa, amanti ſui copiam facit 82. 36.

Merita donatarij erga donatorem non probantur per aſſertionem partium 25. 14.

Metus eſt cauſa reſciſſionis cuiuslibet cōtractus 70. 1.

Metus eſt difficilis probationis, et probatur coniecturis 70. 2.

Metus non omnis reſcindit contractum, ſed cadens in conſtantem virum 70. 3.

Metus quando dicatur iuſtus, et ſufficiens ad annullandum contractum 70. 4.

Metus dicitur adeſſe ſtante iniuſta carceratione, et iamſi carceratus ducatur extra carceres 70. 9. et 10.

Metus non purgatur per iuramentum 70. 28.

INDEX

Metus reuerentialis an reſcindat contractum 77. 10.

Miles gaudet beneficio confeſſionis pro quarta parte etiam ſi confeſſio ſit qualificata 20. 23.

Miles quomodo gaudeat etiam beneficio pacis 20. 23.

Miles gaudet dictis beneficiis in pœnis quantitatiuis, ſecùs in alijs 20. 25.

Miles non poteſt carcerari pro debito cauſa militiæ contracto 53. 1.

Miles factus cauſa non ſoluendi, debet à militia caſſari 53. 2.

Milites noſtri temporis an gaudeant priuilegijs antiquitùs conceſſis 53. 3.

Milites an poſſint renunciare ſuis priuilegijs 53. 4.

Milites in ſtatu Florentiæ debent notificari per menſem anteà, & ſi non opponant tenet proceſsus 53. 5.

Milites in actione reali non debent notificari 53 6.

Milites pro quibus debitis poſſint carcerari, & non gaudeant priuilegijs militaribus 53. 9.

Milites an gaudeant priuilegio pro debitis iuratis 53 10.

Milites qualiter ſalutare debeant Ducem exercitus, & eorum laudes, & prerogatiuas 53. 15.

Milites producta pace intra triduum vbi non poſſint moleſtari pro rixa 90. 33.

Miniſter, & executor potius quis præſumitur quàm grauatus 67. 31.

Minor debet reintegrari ad poſſeſſionem rei nulliter alienata 4. 16.

Minor habet reſtitutionem in integrum intrà quadriennium à die perfectæ ætatis aduerſus repudiationem hæreditatis 47. 18.

Minor an poſſit carcerari pro debito 52. 21.

Quid ſi ſit Mercator, vel habeat liberam bonorum adminiſtrationem, vel per ſtatutum repræſentetur maior 52. 22. & 23.

Minor repræſentatus maior per ſtatutum, quæ gerere poſſit 52. 24.

Minor qualiter poſſit compromittere iubente ſtatuto 55. 8. & 9.

Minor an teneatur reficere expenſas contumaciales 78. 3.

Minor an poſſit adire hæreditatem, & tranſmittat beneficium reſtitutionis in integrum 89. 20. & 33.

Minor an poſſit adire ſine ſolemnitatibus ſtatuti, & an faciendo actus hereditarios ſibi præiudicet 99. 16.

Minor habet electionem approbandi, vel reprobandi contractum nullum 98. 10.

Minor poteſt cogi ad declarandum an velit ſtare contractui nullo, vel ab eo recedere, niſi ſit pupillus 98. 11. & 12.

Minor læſus ex declaratione facta ſuper contractu nullo habet reſtitutionem in integrum 98. 13.

Minor an, & quando debeat probare læſionem, vel aduerſarius verſionem 98. 14. & 24.

Minor reſtituitur aduerſus ſolutionem ſibi factam 98. 16.

Minor allegans nullitatem tenetur accepta reſtituere 98. 23. & c. 57. 15.

Mobilium appellatione quæ comprahendantur 10 32. & ſeqq.

Moderamen inculpatæ tutelę in quibus conſiſtat 20. 8.

Moderamen an præſumatur ſeruatum ab inſultato 20. 7.

Moderamen quando fuit exceſſum, quomodo excedens puniatur 20. 9. & 10.

Modus dicitur vbi onus eſt implendum poſt emolumentum 72. 3.

Modus qualiter differat à conditione 72. 6.

Modus impoſſibilis non vitiat contractus 72. 14.

Modus impoſſibilis reicitur in vltimis voluntatibus 72. 19.

An ſit præſtanda cautio de modo implendo 72. 5.

Modo non impleto ab Eccleſia non amittit legatum, ſed cogitur adimplere 72. 7.

Molendinum an ſit prædium ruſticum, vel vrbanum 1. 14.

Molendinum nouum an fieri poſſit in præiudicium prioris, & antiqui molendini 97. 19. & 20.

Nemo cogi poteſt ire ad molendinum, vel furnum ſolitum etiam ſubditus, & quandò ſecùs ob publicam vtilitatem 97. 21 et 22.

Monaſterium habetur loco filij, niſi conſtet de contraria mente teſtatoris 74. 13. et 14.

Monaſterium non excludit piam cauſam ſubſtitutam 74. 17.

Monaſterium vt ſit loco filij non ſufficit ingreſſus, ſed requiritur profeſſio 74. 18.

Mora incurritur per lapſum diei, qui pro homine interpellat 65. 6. et c. 91. 14.

Mo-

Mora inducitur per extraiudicialem interpellationem 65. 7. & c. 91. 13. 15.
Mora fauore Eccleſiæ inducitur ipſo iure 65. 8.
Mora quando celeri ſatisfactione poſſit purgari 65. 10.
Mora geminata non poteſt purgari 65. 11.
Mora quando non poſſit purgari ab emphyteuta Eccleſiæ 65. 12.
Mora non poteſt purgari in pœna conuentionali 65. 13.
Mora non poteſt purgari poſt declarationem caducitatis factam à domino 65. 14.
Mora poſt executionem factam non poteſt purgari 65. 15.
Mora non contrahitur niſi liquidato debito, & facta interpellatione 91. 9.
Mora non contrahitur vbi quis ex iuſta cauſa litigat 91. 10.
Mora non incurritur ſine citatione perſonali 91. 11.
Mora non inducitur in minore ſine auctoritate Iudicis 91. 12.
Mortuus ſine filijs quilibet præſumitur niſi contrarium probetur 22. 26.
Mulier an poſſit pro ſua dote occupare omnia bona viri, vel teneatur vnum fundum eligere 21. 8.
Mulier poteſt in ſubſidium vendicare fundum in dotem datum licèt æſtimatum, & in eo omnibus præfertur 28. 5.
Mulier an participare debeat in diuiſione fructuum, quæ fit inter ruſticos 31. 13.
Mulier tranſiens ad ſecunda vota quid reſeruare debeat filijs primi viri 35. 1.
Mulier etiam poſt mortem dicitur permanere in eo ſtatu, in quo erat tempore mortis 38. 17.
Mulier an poſſit pro debito carcerari 52. 29.
Mulier non poteſt eſſe tutrix niſi mater, & auia 52. 30. & c. 98. 1.
Mulier data tutrix gerit tanquàm generalis adminiſtratrix 98. 2.
Mulieres an ſint idoneæ teſtes in criminalibus 64. 2.
Mulier habens generalem, & ſpecialem hypothecam tenetur à ſpeciali incipere 73. 5.
Mulier an poſſit diſponere de dote vbi vigore ſtatuti, vel pacti eſt ad alios applicata 77. 11. et ſeqq.
Mulier vigore ſtatuti Florentini non poteſt diſponere de dote 77. 19. Et quid ſi ſit vidua n. 20.
Mulier an per matrimonium liberetur à patria poteſtate 77. 22. et 24.
Mulier, quæ amoris cauſa ſui copiam facit, non dicitur meretrix, nec turpis perſona 82. 36.
Mulierum genus auariſſimum 87. 11.
Mulier quò ad fragilitatem conſilij æquiparatur minori 87. 34.
Mulier an faciendo actus hæreditarios ſine ſolemnitate ſtatuti ſibi præiudicet 99. 16.
Murus communi poteſt cooperiri ab vno ex ſocijs 15. 4.
Murus ex quibus ſignis dicatur deſtinatus ad ædificandum 15. 20.
Murus ex quibus ſignis dicatur proprius, vel communis 15. 27.
Murus communis in dubio dicitur communis pro diuiſo, non autem pro indiuiſo, et quid importet 15. 28.
Murus, qui debet ſeruitutem oneris ferendi non poteſt deſtrui, et collapſus debet refici 79. 18. et c. 16. 9. et 10.
Mutatio mentis ſtatim non præſumitur 58. 23.
Mutuans ſtante proxima potentia lucri poteſt aliquid recipere 51. 15.
Mutuans non poteſt recipere, niſi tantumdem quantum valet lucrum quod amittit 51. 16.
Mutuans non poteſt anticipate lucrum ceſſans recipere 51. 17.
Mutuum in dubio non præſumitur, nec contrahitur niſi formali numeratione pecuniæ 51. 21.
Mutuum implicitum reſultat ex dilatione data ad ſoluendum 100. 1.
Ex mutuo implicito, vel explicito nihil percipi poteſt citrà labem vſuræ 100. 2. et 5.

N

NAtus etiam per trãſitum efficitur ciuis illius loci in quo naſcitur 49. 1. et 4.
Natus, et educatus in Villa præſumitur habere maiorem affectionem ad Villam, quàm ad Ciuitatem 49. 7.
Negans conſtituentem poſſediſſe tempore conſtituti tenetur probare 44. 9.
Negatiuæ dua affirmant 58. 22.
Negatiua ben: placiti non adhibiti an probetur ex inſpectione actorum 69. 31. et c. 25. 24.
Nemo poteſt per alienum fundum ire inuito domino niſi ſit debita ſeruitus 79. 9.
Nemo poteſt plus iuris in alium transferre quam ipſe habeat 80. 9.
Nemo præſumitur iactare ſuum 87. 11.
Nemo debet cum aliena iactura locupletari 98. 23.

Nepos

INDEX.

Nepos ſuccedit vnà cum Amita in hæreditate patrui, ſiue auunculi 34. 8.

Nobilitas facit ceſſare omnem ſuſpicionem doli, fraudis, et vſurariæ prauitatis 51. 19.

Nobilitas non obſcuratur per agriculturam 72. 26.

Nomina debitorum quando veniant in hypotheca 56. 37.

Nomen debitoris etiam ſui ipſius venit in hypotheca 56. 36.

Non entis nulla ſunt qualitates 14. 13.

Notarius nominans aliquem vti hæredem in inſtrumento an ei præiudicet 99. 5.

Notarij imperiti quid mali operentur, & an noceant partibus 51. 26. 27.

Notificatio Bandarum non eſt neceſſaria in actione reali 53. 6.

Notificatio prædicta omiſſa non vitiat proceſſum niſi opponatur 53. 5.

Nouatio non inducitur niſi expreſſè dicatur, vel appareat ex coniecturis 30. 12.

Nouatio inducitur per interuentum nouæ perſonæ, & in alijs caſibus enumeratis 30. 13. & ſeqq.

Nouatio non inducitur in actione dotis priuilegiata, nec ex inutili ſtipulatione 30. 21.

Nouatio non oritur ex mutatione fundi cenſuati 30 22.

An priuilegia actionis nouata intelligantur repetita 30. 24.

Nullitas laudi quando poſſit ſemper allegari 55. 48.

Nullitatem allegans tenetur accepta reſtituere 57. 15. & c 98. 23.

Nullitas quando poſſit à tertio allegari 77. 2.

Nullitates non attenduntur vbi ius dicitur per Notarios, & vbi conſtat de bono iure 88. 10.

Nullitas ob defectum citationis ad videndum iurare teſtes non obſtat vbi fuerunt data interrogatoria, nec in alijs caſibus notatis 92. 21. & ſeqq.

Nundinæ præſtant ſecuritatem ab omni executione 39. 13.

O

OBLATIO *in iure offerendi debet eſſe realis* 21. 39.

Oblatio an habeat locum in dote 21. 29. & 30. & c. 29. 14. *Vide Ius offerendi.*

Obligatio oritur in bonis illius qui ducit viduam habentem non reddita ratione tutelæ 4. 10.

Obligatio Cameralis, vel quarantigiata ſubmittit pignus cuilibet compulſioni ad libitum creditoris 21. 10.

Obligatio nec naturalis, nec ciuilis oritur ex contractu non ſeruata forma ſtatuti 25. 5.

Obligatio in futurum quando inducatur ex triennali præſtatione alimentorum 42. 4. & 11.

Obligatio Cameralis admittit tantùm tres exceptiones, & quid operetur 81. 6.

Obligatus de euictione agendo repellitur 3. 6.

Obligatus in forma Cameræ, vel per quarantigiam habetur pro condemnato, & poteſt executiuè conueniri 21. 11.

Obligatus ad factum tenetur ad intereſſe etiam non probatis requiſitis; ſecùs autem obligatus ad dandum 100. 7.

Obſeruantia contractus eſt neceſſaria vt diuturnitas temporis operetur circa ſolemnitates 5. 23. & c. 25. 22.

Obſeruantia quid operetur in emphyteuſi, & an illam reddat hæreditariam 58. 18. & 39.

Offendens bannitum non obſtante cautione, pace, vel tregua cum eo inita conſequitur præmium, & taleam 93. 22.

Offenſione hinc inde ſequuta eodem tempore ſi non conſtet quis primò offenderit, vel prouocauerit an rumpatur cautio de non offendendo, & debeatur pœna 93. 25.

Officialis non debet remoueri ab officio, & eo durante carcerari pro crimine extra illud commiſſo 43. 1.

Officialis non conſequitur ſalarium niſi pro tempore quo ſeruiuit, & quando ſecus 43. 2. & ſeqq. *Vide Salarium.*

Officialis an poſſit contrahere cum carceratis, vel ſubditis durante officio 70. 17.

Omiſſum habetur pro omiſſo in ſtipulationibus 14. 19.

Omiſſo ordinis l. à diuo Pio an inducat nullitatem 71. 11.

Onus alienæ rei imponi non poteſt 79. 10.

Operarij an ſint idonei teſtes ad probanda melioramenta 98 39.

Opera an, & quando compenſentur cum alimentis 31. 12.

Opera poſt ſeptennium habentur in conſideratione, & compenſantur cum alimentis 42. 3.

Oratio negatiua magis afficit, & fortius prohibet 87. 18.

Ordo ſcripturæ an, & quando inducat prælationem hypothecæ ſiuè in vltimis voluntatibus, ſiuè in contractibus 23. 14. & ſeqq.

Or-

Ordo, & mandatum de ſubſcribendo pro alio debet probari 26. 10. & c. 66. 14.

Ordo ſcripturæ, & verborum quid operetur 68. 15.

Ordo nominationis denotat ordinem affectionis, & prælationis 82. 16.

Ordo ſcripturæ non debet eſſe ſuperfluè, & otiosè poſitus 82. 18.

Oſtium non poteſt fieri in proprio pariete per quod eatur in fundum vicini 7. 29. & 30. & c. 79. 1. & ſeqq. vbi vide quando fieri poſſit.

P

PActum quod pecora mortua reſarciantur de fatibus communibus eſt licitum in ſocietatibus animalium 17. 38.

Pactum quod ſocius concurrat ad conſeruationem capitalis pro medietate lucri valet 17. 42.

Pactum quod fœtus omnes gregis ſpectent ad eum, qui dat animalia in ſocidam donec fuerit d... capitali reintegratus, & poſteà grex ſit communis valet 17. 43. & 44.

Pacta non ſeruare eſt inter maximas cauſas ingratitudinis 24. 26.

Pactum contra bonos mores, & inuitans ad delinquendum non valet 24. 28.

Pactum de non reuocanda donatione ex cauſa ingratitudinis an valeat 24. 28.

Pactum per quod conditio dotis efficitur deterior non valet 28. 8.

Pactum omne per quod mutuans non lucratur ſed ſe conſeruat indemnem valet 51. 8.

Pacta ſeruare nihil magis humanæ fidei conuenit 51. 11. & 12. vbi etiam ſi aduerſentur naturæ contractus.

Pactum de ſoluendo aliquid mutuanti vltrà ſortem quando valeat 51. 13. & 14.

Pactum francandi quando non operetur in emphyteuſi 58. 33.

Pacta noua inducunt nouam conceſſionem 58. 37.

Pactum quod donans poſſit reuocare donationem valet 59. 2.

Pactum incontinenti factum dicitur ineſſe 59. 3.

Pactum reuocandi donationem quando dicatur ineſſe contractui 59. 4. & 5.

Pactum quodlibet in traditione rei ſuæ poteſt apponi 59. 6.

Pactum reuocandi donationem qualiter ſit probandum 59. 9.

Pactum quod ſcriptura habeat vim publici inſtrumenti non præiudicat tertio 66. 10.

Pactum affrancandi quid operetur 68. 10.

Pactum de retrouendendo an impediat ius congrui 68. 43.

Pactum de retrouendendo an exerceatur contra tertium 68. 69. & 70. vbi quid ſi ſint hypothecata bona.

Pactum quod ſcriptura habeatur pro iurata quid operetur 70. 29. 30.

Pactum de ſoluendo quid certum ratione lucri, vel damni an, & quando ſit vſurarium 100. 13. &c.

Pars vna teſtamenti aliam declarat 40. 9.

Pars hæreditatis accreſcens an tranſeat cum onere ſuo 76. 23.

Pars hæreditatis vacans an accreſcat cohæredi inuito 80. 19.

Pater in bonis filiorum habet vſumfructum 2. 2. Limita ſtante ſimultanea ſucceſſione ibidem 6. & c. 82. 5.

Pater ſuccedit filio vna cum fratribus vtrinquè coniunctis 2. 6.

Pater diſponendo de re donata filio videtur reuocare 5. 31.

Pater non poteſt præiudicare filijs in bonis ad eos ſpectantibus ex pacto, & prouidentia 8. 66. & c. 85. 11. & 13.

Pater poteſt per ſimplicem ſcripturam teſtari inter liberos 8. 67.

Pater quando ſuccedat filio in donatione illi facta 24. 23.

Pater tranſiens ad ſecunda vota an amittat vſumfructum 35. 6.

Pater per retentionem dotis maternæ dicitur nomine filiorum adire hæreditatem matris 61. 13. & c. 89. 18.

Pater an excludat Matrem in bonis ab eo prouenientibus, & an excludatur à prouenientibus à Matre 82. 9. & ſeqq.

Pater an poſſit præiudicare filijs in emphyteuſi, vel feudo, & quid ſtante conſuetudine 85. 11. & 13.

Pater declarãdo dotaſſe filiam etiam de bonis maternis facit illam excluſam ab eis 90. 20.

Pater poteſt maiorem dotem vni filiæ dare quàm alteri 90. 29.

Pater tenetur integram dotem primi matrimonij filiæ reſeruare 90. 31.

Patronus per vnicam præſentationem conſtituitur in quaſi poſſeſſione, & eſt manutenendus 96. 3.

Patroni habent voces iuxta vncias hæreditatis 96. 5.

INDEX.

Patronus nō poteſt ſine conſenſu Epiſcopi donare, vel cedere ius ſuum, & quando ſecùs 96.28. & 32. & 33.

Patronus ſi cedat pluribus prævalet ceſſio facta cum conſenſu Epiſcopi 96. 29.

Patronus an, & quando poſſit præiudicare ſuis deſcendentibus 96. 34.

Patronus intrà quantum tempus debeat præſentare 96.40.

Patronus non poteſt ſe ipſum præſentare etiam per procuratorem, ſed benè poteſt à compatrono præſentari 96.41.

Patrono poteſt per Epiſcopum ad eius preces conferri beneficium 96.42.

Patronus qualiter, & quibus concurrentibus poſſit prætendere alimenta ab Eccleſia patronata 96.43.

Pax prodeſt tantùm comparentibus, non autem contumacibus 20. 24.

Pax an rumpatur per falſum teſtimonium contra aduerſarium 93. 20.

Pax an ſit facienda in iudicio, vel ſufficiat extraiudicialis ad tollendam cautionem de mandato Iudicis præſtitam 93. 31. & 32.

Peculium aduenticium, vel profecticium, ſiue caſtrenſe quale dicatur, & quando inter fratres communicandum 83. per tot.

Pecunia venit in legato mobilium attenta proprietate 10. 31.

Pecunia habetur pro extanti, & poteſt executiuè auocari ſtante promiſſione reſtituendi anterioribus 19. 7.

Pecunia an veniat in tacita, & expreſſa hypotheca, & quid ea conſumpta, vel comixta 19. 9. & ſeqq.

Pecunia vox largè quid ſignificet, & quid ſtrictè 89. 9.

Pęna ſecundarum nuptiarum an, & quales ſint ſublatę 35. 16.

Pæna reſpectu bonorum prouenientium à filio nunquam cenſetur remiſſa 35. 17.

Pæna compromiſſi poteſt exigi, quid in alijs contractibus 55. 41.

Pæna exonerationis ſclopi etiam ſi non fecerit ignem quę ſit 93. 12.

Pęnam non meretur quod permittente lege fit 93. 21.

Pæna cautionis ſoluta poteſt repeti ab eo qui contrauenit 93. 28.

Pæna adiecta facto, & non quantitati poteſt exigi 100 6.

Periculum caſus fortuiti ſpectat ad vnumquemque pro rata dominij 17. 13. & 37.

Periti debent eligi à partibus, & non à Iudice niſi illis diſcordantibus 12. 5.

Peritorum iudicium fallax, & periculoſum 12. 3. & c. 15.32.

Periti non debent eligi ab vna parte tantùm 12. 4.

Periti eliguntur cum citatione partis 12. 6.

Periti debent referre cum citatione partis, & quomodo cum iuramento coram Iudice 12. 7. & ſeqq.

Periti electi ad petitionem vnius partis tantùm poſſunt vti ſuſpecti recuſari 12. 10.

Periti ex quibus cauſis dicantur ſuſpecti 12. 11. & ſeqq.

Periti interdum viles, ignari, & corruptibiles 12. 15.

Periti diſcordantes in valore rei quomodo ad concordiam reducantur 50. 19.

Periurus quando quis efficiatur, & quomodo repellatur à limine iud. 4. 75. 7.

Periurium non incurritur ſtante dubietate validitatis iuramenti 100. 36.

Permutatio an veniat ſub nomine venditionis, & alienationis 68. 31.

Permutatio tacita oritur vbi pecunia ſubrogatur loco ſtabilium, & legitimè itaut debeantur fructus 50. 8.

Perſonæ Eccleſiaſticæ an veniant ſub generali citatione ad innueniarium 3. 20.

Perſona Eccleſiaſtica an actiuè, vel paſſiuè comprahendantur ſub ſtatuto laicorum ac ſucceſſionibus 34. 2. & ſeqq.

Perſona turpis quęnam dicatur vt rumpatur teſtamentum fratris 82. 32. & ſeqq.

Perſonę viles quænam dicantur 82. 37.

Perſona contemplata attenditur in contractibus 83. 4. Idem in vltimis voluntatibus 67. 19. & 20.

Perſonę Eccleſiaſticæ non poſſunt impediri facere nouum molendinum, vel furnum, nec cogi ad vnum accedere 97. 22.

Pes dicitur conſtare ex quindecim digitis 16. 19.

Petitorium ſuſpenditur vbi agitur de manutentione 8. 2.

Petitorium abſorbet poſſeſſorium 92. 39. et c. 96. 27.

Pons ſuper via publica quorum expenſis reficiendus 63. 1. etc.

Pons eſt faciendus ab eo, qui per viam publicam ducit aquam ad ſuum molendinum 63. 5.

Po-

Digitized by Google

I N D E X.

Poſitioni conſiſtenti in iure non eſt reſpondendum 17. 22.

Poſitiones vt declarentur pro confeſsis quæ requirantur 78. 14. et 15.

Poſitiones habitę pro confeſsis non probant circa ennunciatiua 78. 17.

Poſitiones habita pro confeſsis admittunt probationem in contrarium 78. 21.

Poſitionibus concernentibus dominium, vel poſſeſſionem auctoris an ſit reſpondendum 44. 13 & 6. 78. 19.

Poſſeſſio debitoris probatur ex clauſula conſtituti 44. 8.

Poſſeſſio debitoris probatur per inſtrumentum venditionis 44. 10.

Poſſeſſio iunior præſumitur clandeſtina dicto de anteriori 4. 27.

Poſſeſſio auctore Prætore capta quando ſit iuſta 4. 36. & 37.

Poſſeſſio ciuilis an, & quando ſit manutenibilis 8. 4. & ſeqq.

Poſſeſſio ciuilis non ſufficit quando naturalis eſt penès alium ſine vitio 8. 8. et 24.

Poſſeſſio defuncti an, & quando tranſeat in hæredes 8. 9. & *an ſufficiat pro manutentione, ibidem* 10.

Poſſeſſio ciuilis ſolo animo retinetur, non tamen acquiritur ab initio ſine apprahenſione 8. 14. & 15.

Poſſeſſio ciuilis quomodo per decennium extinguitur 8. 22. & 23.

Poſſeſſio capta non citatis primis poſſeſſoribus eſt nulla 8. 27.

Poſſeſſio poſterior dicitur clandeſtina, et non eſt manutenibilis 8 28.

Poſſeſsio tradita donatario ſi effectum non habuit dicitur ſimulata 25. 36.

Poſſeſsio bonorum in communi poteſt dari ſine ſocietate 31. 10.

Poſſeſſor in Saluiano an patiatur immiſſionem pro expenſis 6. 6. et 7.

Poſſeſſor volens vti iure offerendi qualiter poſsit deponere pecuniam, et ceſsio habeatur pro facta 21. 26.

Poſſeſſor an teneatur omne debitum, et expenſas offerre, et an habeat retentionem pro meliorамentis 21. 27. et 28.

Poſsidens pro credito non tenetur offerre niſi creditum anterius 21. 28.

Poſsidentis melior eſt conditio in iure offerendi 21. 31.

Poſseſsor an, & quando ſtante ignorantia fideicommiſſi poſſit conueniri 22. 4. & 5.

Poſseſsor an teneatur reſpondere poſitionibus circa poſseſſionem, & dominium auctoris 44. 12. & 13.

Poſseſsor an poſſit conueniri ſtante negligentia creditoris in exigendo à debitore principali 73. 10. & 17. & 18.

Poſseſsor non habens hipothecam non poteſt excipere quod prius excutiantur bona ſpecialiter obligata 73. 11.

Poſseſsor non tenetur actione perſonali, ſed tantum reali 84. 11.

Poſseſsor rei cenſuatæ tenetur actione perſonali in rem ſcripta 84. 12.

Poſseſsor tenetur actione perſonali pro publicis tributis 84. 13.

Poſseſsor qualiter grauetur per Officiales Florentię 84. 14.

Poſseſsor non poteſt moleſtari niſi prius condemnato debitore 91. 6.

Poſseſsor non poteſt conueniri niſi debitor ſit in mora, & niſi contra eum liquidato debito 91. 8. et 9.

Poſseſsor poteſt petere vt eius ſumptibus fiat excuſſio contra principalem 91. 16.

Poſseſsor qualiter habeat retentionem, vel cautionem pro melioramentis 98. 37.

Poſseſsor conuentus Saluiano quomodo poſsit opponere de excuſſione 91. 21.

Poſseſsorium cognoſcitur ſuſpenſo petitorio 8. 2. et c. 92. 33.

Poſseſsorium manutentionis an, et quando poſsit coram Iudice appellationis proponi 92. 34.

Poſseſsorium remanet extinctum vbi agitur de dominio 92. 39. et c. 96. 27.

Poteſtates Terrarum dicuntur in magna dignitate, et perſonam Principis repręſentant 43. 3.

Præceptum nubendi ſub pęna amiſsionis magni lucri an ſit reprobatum 74. 6.

Prædium quodlibet præſumitur liberum non obſtante vſu ſeruitutis 14. 4.

Prædio diuiſo an, et quando poſsit vnus per partem alterius tranſire prout ante diuiſionem 14. 5. et 6.

Pręſcriptio qualiter procedat in ſeruitute diſcontinua 74. et c 14. 22. et 23.

Præſcriptio ſtatuti Florentini ſubductis ſubducendis tranſcendit annos 36. *et complectitur omnes actiones* 7. 8. et c. 22. 9.

Præſcriptio ſtatutaria requirit bonam fidem, et alia de iure neceſſaria 7. 10.

Pręſcriptio regulatur ſecundum ius canonicum,

& an currat ſtante mala fide auctoris 7. 11. & 12.

Præſcriptio circa modum executiuè agendi currit non obſtante mala fide 7. 13.

Præſcriptionem allegans debet probare præſentiam partis 7. 15.

Præſcriptio ſine quaſi poſſeſſione in ſeruitutibus non procedit 14. 23.

Præſcriptio vt procedat an requiratur ſcientia partis 14. 25.

Præſcriptio eſt refugium miſerorum, & qualiter procedat in ſeruitutibus 15. 15.

Præſcriptio qualiter procedat in via, & iure eundi 16. 5. & 6.

Præſcriptionis quæ ſint requiſita neceſſaria 22. 7.

Quæ veniant deducenda de tempore præſcriptionis 22. 8

Præſcriptio legitimi temporis an currat contra ignorantes 22. 10. &c.

Præſcriptio cœpta cum defuncto an currat contra pupillum 22. 12.

Præſcriptio non valenti agere non currit, & ſic nec vocato ad fideicommiſſum ante mortem præcedentis grauati 22. 13. 14. et 15.

Præſcriptionis calculus qualiter faciendus quando res fuit a pluribus poſſeſſa 68. 68.

Præſentationes ad iuſpatronatus effectum ſortitæ quid operentur 96. 2. & 10.

Pretium debet reſtitui etiam ſi non præſtetur euictio 84. 5.

Pretium iuſtum continet latitudinem infimi, medij, & ſupremi 100. 4.

Præuentio inter Iudicem ſecularem, & Eccleſiaſticum attenditur vbi laici delinquunt in loco ſacro 9. 1.

Præuentionis natura eſt vt vnus Iudex alium excludat 9. 2.

Præuentio habet locum reſpectu ſacrilegij, nam reſpectu vulnerum ſolus Iudex ſæcularis procedit 9. 4. et 5.

Præuentio, et præoccupatio quomodo tribuat prælationem in iure retraitus 36. 17. et 18. et c. 68. 19. et 20.

Primogenitura an mortuo primogenito vadat ad eius deſcendentes, vel ad primogenitum ex alia linea 40. 1. et ſeqq.

Primogenitus non dicitur filius primogeniti in primogenitura inducta ab extraneo vltra fratrem 40. 4.

Primogenitura vt deferatur quæ ſint conſideranda 40. 20.

Princeps poteſt etiam indignum eligere 17. 29.

De Principis poteſtate diſputare ſacrilegium reputatur 17. 29. et c. 24. 19.

Princeps non poteſt reſcindere donationem perfectam 24. 18.

Princeps quando cenſeatur remittere formam ceſſionis bonorum ignominioſam 54. 24.

Princeps in dubio non intelligitur præiudicare tertio 63. 8.

Princeps ſemper intelligitur reſcribere prout iuri, et æquitati conuenit 63. 9.

Princeps non vult eius reſcripta ſeruari quatenus iuri, et æquitate repugnant 63. 10.

Princeps an, et quando poſſit concedere dilationem debitori pro debito iurato 95. 9. et cap. 53. 12.

Prioriſſa, et Procurator Monialium non poſſunt præiudicare Monaſterio 58. 45.

Priuignus non ſuccedit nouercæ 2. 4.

Priuilegia actionis nouatæ an intelligantur repetita 30. 24.

Priuilegia conquaſſantur inter creditores æqualiter priuilegiatos, et attenditur ordo temporis 66. 24.

Priuilegium c. Odoardus quando non proſit Clerico 81. 5.

Priuilegium d. c. Odoardus poteſt opponi etiam poſt ſententiam 81. 8.

Priuilegium prædictum non tranſit ad hæredes, nec fideiuſſores Clerici 81. 10.

Priuilegium prædictum qualiter poſſit prodeſſe fideiuſſori 81. 11. et 12.

Priuilegium l. 2 C. quod cum eo, etc. competit filiofam. mortuo patre vel facta emancipatione pro debitis antea contractis, et liberat à carceribus 81. 13. et ſeqq.

Priuilegium prædictum qualiter competat etiam pro debito dotis 81. 16.

Priuilegium prædictum quando locum non habeat 81. 17. et 18.

Probatio ſemiplena transfert onus probandi in aduerſarium, vel facit locum iuramento ſuppletorio 7. 31. et 32.

Probatio ex inſpectione loci dicitur omnium præſtantior 16. 14. et c. 14. 8. et c. 79. 12.

Probatio à communiter accidentibus, et ſeruari ſolitis an ſufficiat 17. 16.

Probatio bonæ vocis, et famæ quid operetur 64. 32.

Probatio concludens eſt neceſſaria poſt aſſecurationem rei 92. 7.

Digitized by Google

Probatio dubia, et incerta, vel qua diverſimodè intelligi poteſt non releuat 92. 12.
Non probat hoc eſſe quod ab hoc contingit abeſſe 92. 11.
Proceſſus valet non facta notificatione Bandarum ſi non opponitur ante litem conteſtatam 53. 5.
Proceſſus prius terminandus contra contumaces, et poſtea contra carceratos 64. 9.
Procurator poſt acceptatum mandatum, et litem conteſtatam non poteſt illud refutare 47. 10.
Proemium denotat cauſam finalem 10. 13.
Prohibitus alienare nihil agit alienando, et incurrit pœnas, à quibus an liberetur redimendo re integra 33. 14.
Prohibitio alienationis quid operetur in emphyteuſi 58. 28.
Promiſſio aliquid faciendi quando habeatur pro ipſo facto 59. 10.
Promiſſio de vendendo eſt idem quod venditio 59. 12.
Promiſſio indemnitatis facta fideiuſſori à carcerato an valeat 70. 14.
Promittens ſoluere, vel præſentare debitorem poteſt præciſè compelli ad ſoluendum arbitrio creditoris, cuius eſt electio 18. 16.
Promittens ſoluere, vel dare pignora poteſt præciſè vt ſupra compelli 18. 17.
Promittens id ad quod non tenetur putans ſe teneri non obligatur 57 21. *&* c. 52. 7.
Promittens facere pactum de retrouendendo poteſt directè conueniri ad reuendendum 59 11.
Promittens factum obligatur ad intereſſe 59. 13. *&* 14.
Promittens pro alio fideiubere tenetur ad intereſſe 59. 15.
Promittens manutenere pontem, vel molendinum an teneatur de caſu fortuito 97. 7.
Promittens vſuras indebitas non obligatur, nec poteſt conueniri à ſtipulatore 100. 34.
Proprietas incontinenti inſtificata abſorbet poſſeſſorium 96. 27.
Prorogatio compromiſſi debet partibus intimari 55. 25.
Prorogatio facta debitori an liberet fideiuſſorem 30. 10.
Proteſtatio cauponis, nautæ, vel ſtabularij ſe nolle teneri de facto extraneorum an, & quando illos releuet 37 8. *&* 11.
Proteſtatio conſeruat ius dicendi de nullitate capturæ 39. 27.
Proteſtatio non releuat in his, ad quæ de neceſſitate adſtringimur, & quæ ſunt à iure definita 73. 6.
Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis 65. 2. *&* c. 91. 5.
Prouocatus in iudicio manutentionis eſt præferendus 8. 3.
Prouocatus excuſatur à pœna ordinaria delicti 64 5.
Proximitas grauati an ſit attendenda, vel potius teſtatoris 40. 5.
Proximus non admittitur ad ſucceſſionem donec adeſt proximior etiā ſi ſuccedere vellet 22 23.
Proximior in gradu remotiorem excludit 45 2.
Proximior quis præſumitur probatione conſanguinitate donec contrarium probetur 22. 25.
Proximiores emphyteuta etiam fœmina quando, & intra quantum tempus poſſunt conceſſionem alijs factam reuocare 58. 8.
Proximiores emphyteuta an, & quando ſint à Domino inueſtiendi 58. 10. *et* 11.
Punitus ſemel pœna condigna non debet amplius pro eodem facto puniri 9. 9.
Punitus pœna canonica in foro Eccleſiaſtico an poſſit iterum puniri in foro ſæculari pœna ciuili 9. 10.
Pupillus poteſt reintegrari ad poſſeſſionem re nulliter alienata 4. 16.
Pupillus non poteſt interpellari ſine tutore 68 60.
Pupillus hereditatem non aditam an poſſit tranſmittere, & quomodo, ac per quos poſſit adire 89 19.
Pupillus non tenetur declarare an velit ſtare contractui nullo 98. 12.
Pupillus niſi ſit factus locupletior non liberatur ſoluens 98. 15.
Puteus vel panus ſubterraneus fieri poteſt propè fundum alienum nullo relicto ſpatio, etiam ſi vena aquæ alterius putei præcidatur 79. 23. *&* 24.

Q

Qualitas adiecta vni legato an cenſeatur repetita in alio 19. 21.
Qualitas maioris ætatis non eſt tranſmiſſibilis in filios 40. 2.
Qualitas hereditaria quando ſit neceſſaria, & an ſufficiat illam trahere à primo fundatore, et non ab vltimo vocato 96. 23.

INDEX.

Quantitas rerum furat arum probatur iuramento derobati 37. 14.

Quantitas fructuum non probatur ex locatione, niſi aliunde adminiculata 98. 35.

Quantitas lucri, et damni non probatur ex aſſertione partium 100, 14. *et c.* 51. 2.

Quaſipoſſeſſio qualiter acquiratur in ſeruitutibus 14. 24.

Quaſipoſſeſſio præſentandi an, et quando ſuffragetur 96. 25. *et* 26.

Querela inofficioſi teſtamenti qualiter, et intra quantum tempus debeat per fratrem proponi, et quando ceſſet 82. 29.

Quem de euictione tenet actio eundem agentem repellit exceptio 3. 6. *et c.* 22. 16.

Quod eſt extra proceſſum dicitur extra mundum 8. 57.

Qui dicit omne nihil excludit 10. 30.

Quod tibi non nocet, et alteri prodeſt eſt permittendum in ędificando 15. 26.

Quod tibi non prodeſt, et alteri nocet non eſt permittendum 14. 10.

Quilibet præſumitur deceſſiſſe ſine filijs niſi contrarium probetur 22. 26.

Qui ſentit commodum debet ſentire incommodum 63. 4. *et* 11.

Quilibet ſcire debet quod ſuum non eſt ad alium ſpectare 79. 7.

Quilibet in re ſua moderator, et arbiter 79. 16. *et* 17.

R

R*Atificatio eſt neceſſaria vt queratur ius donatario abſenti* 5. 2.

Ratificatio eſt facienda tempore habili non poſt ius alteri quaſitum 5. 3. *et* 6.

Ratificatio pręſumitur ex ſcientia rei omninò fauorabilis 5. 4. *et ſeqq. et c.* 48. 5. *et* 6.

Ratificatio actus nulli cum pręſupoſito validitatis non valet 26. 23.

Ratificatio laudi non tenet niſi data ſcientia nullitatis 26. 25. *et c.* 57. 22.

Ratificatio donationis eſt facienda viuente donatore 48. 3.

Ratificatio non eſt neceſſaria ſtante ſtatuto Florentino 48. 8.

Ratio tutelę vt ſufficienter reddatur quæ ſint neceſſaria 8. 47. *et* 48.

Ratio tutelæ poteſt exigi etiam per heredes minoris 8. 49.

Rationes tutelæ ſunt exhibendæ etiam ſi ſint remiſſę 8. 65.

Ratio cur teſtator non ita diſpoſuerit non eſt quærenda 67. 22.

Recipiens litteras, et non contradicens fatetur contenta 26. 4.

Recognitio teſtium eſt neceſſaria vt ſcripturæ prendicet tertio 66. 6.

Recognitio non eſt neceſſaria parte non opponente 66. 20.

Recognitio non eſt neceſſaria in ſcriptura antiqua 66. 21.

Recognitio quomodo fiat per comparationem litterarum 66. 19.

Reconductio tacita procedit cum eadem penſione 1. 5.

Reconductio tacita requirit ſimultaneum conſenſum 1. 12.

Reconductio tacita procedit tantùm in prædijs ruſticis non autem in vrbanis 1. 13.

Reconductio tacita non procedit vbi locator eſt abſens 1. 15.

Reconductio tacita non oritur quando fuit promiſſum reſtituere rem finito tempore, nec ſtante generali renunciatione 1. 16.

Reconductio tacita intelligitur pro vno anno tantùm 1. 17.

Reconductio tacita non procedit vbi locatio fuit in ſcriptis contracta, et quomodo iſtud intelligatur 1. 18.

Redditio rationum tutelæ qualis eſſe debeat 8. 47. *et* 48.

Redditio rationum quomodo intelligatur remiſſa inter fratres 31. 22.

Reductio ad arbitrium boni viri peti poteſt non obſtante renunciatione 55. 46.

Reductio coram quo Iudice ſit petenda 55. 53.

Reductio intra quantum tempus ſit petenda 55. 56. *et* 57.

Reductione pendente impeditur laudi executio 55. 58.

Reductio an admittat appellationem 55. 59.

Regiſtrum donationis Florētiæ licèt poſſit quandocumque fieri non retrotrahitur in præiudicium tertij 5. 27.

Regula quod mihi prodeſt, et tibi non nocet procedit in ędificando 15. 26.

Regula quod potuit noluit, et quod voluit adimplere nequiuit quando procedat 47. 22.

Regula ſi vinco vincentem te, tantò magis vincam te 76. 12.

Re-

INDEX.

Remedium ſpolij, vel c. reintegranda competit minori ſtante nullitate alienationis 4. 20.

Remedium ſpolij tranſit inuendè ad heredes 4. 21.

Remedium ſpolij datur etiam pro rebus profanis, & in foro ſeculari 4. 22.

Remedium ſpolij admittit appellationem 4. 23.

Remedium ſpolij eſt perpetuum, et durat 30. annis 4. 24.

Et quando praſcribatur per decennium, ibidem 25.

Remedium ſpolij dicitur intentatum ſtantibus clauſulis ſalutaribus ſi narrata conueniant, et probentur requiſita 4. 26.

Remedium ſpolij quas probationes requirat 4. 27.

Remedium ſpolij competit quotieſcumque contractus eſt imperfectus, vel conditionalis 4. 28.

Remedium ſpolij datur etiam pro iuribus incorporalibus 4. 29.

An fructus veniant à die mora litis tantùm, vel ab initio 4. 30. 31.

Remedium ſpolij ceſſat quando contractus fuit ratificatus 4. 32.

Remedium ſpolij an ceſſet vbi conſtat de veritate dominij 4. 33.

Remedium ſpolij an admittat probationes circa dominium 4. 34.

Remedium ſpolij an detur contra eum qui auctoritate Iudicis fuit ſpoliatus 4. 35. & 37.

Non datur ei qui facto proprio cecidit à poſſeſſione 4. 38.

An impediatur per exceptionem melioramentorum 4. 39.

An detur contra titulo, et bona fide poſsidentem 4. 40. et ſeqq.

Remedium prędictum competit debitori pro recuperanda poſſeſsione per creditorem occupata illo ſatisfacto 18. 2.

Remedium l. 2. C. de reſcin. vend. non datur niſi contra poſsidentem cum electione ſupplendi pretium, vel reſtituendi bona 98. 20. et ſeqq.

Remiſsio poſſeſsionis an ſit facienda conductori molendini ob deſtructionem cluſa 1. 21. et c. 97. 4.

Remiſsio inuentarij cenſetur facta nè ſecreta domus pandantur 8. 53.

Remiſsio inuentarij operatur vt non detur iuramentum in l. ſem ex eius omiſsione 8. 56.

Remiſsio inuentarij non liberat à ſimplici deſcriptione bonorum 8. 64.

Remiſsio iniuria ob tranſitum ad ſecunda vota ex quibus inducatur 35. 11. et ſeqq.

Remiſsio penſionis eſt facienda conductori, qui re conducta ad vſum deſtinatum vti non potuit 97. 3.

Remiſsio penſionis non debetur quando damnum prouenit ex culpa conductoris 97. 16.

Remiſsio penſionis an debeatur ſtante renunciatione omni legum auxilio, et fauori 97. 17. Vide Conductor.

Renuncians liti et appellationi tenetur reficere expenſas 92. 54. etc.

Renunciari non poteſt tacitè, nec expreſsè forma à ſtatuto inducta 25. 4.

Renunciatio facta iuri alieno non valet 35. 15.

Renunciatio iuris communis difficilius inducitur, quàm priuilegiorum 35. 19.

Renunciatio in dubio intelligitur tantùm quoad ſucceſsionem ab inteſtato 90. 10.

Renunciatio eſt ſtricti iuris, et ſufficit ſi in aliquo verificetur 90. 12.

Renunciatio bonorum paternorum; et maternorum non extenditur ad fraterna etiam ab illis prouenientia 90. 13.

Renunciatio facta bonis vnius fratris non extenditur ad bona aliorum fratrum 90. 13.

Renunciatio facta pluribus fratribus cum pacto vt illis decedentibus poſſit ſoror ſuccedere vno tantùm decedente admittitur ad illius portionem 90. 14.

Renunciatio ſi non habet effectum debent accepta reſtitui 90. 16.

Renunciatio non extenditur vltrà cauſam expreſſam 90. 40.

Renunciatio intelligitur facta contemplatione filiorum extantium, & rebus ſic ſtantibus 90. 41.

Repraſentatio non habet locum vbi vocantur ſuprauiuentes proximiores 22. 27.

Repraſentatio non habet locum ſtante clauſula ęqualiter 22. 28.

Repraſentatio non procedit vbi in filio deficit qualitas, qua erat in patre 22. 29. & c. 45. 11.

Repraſentatio an, & quando locum habeat ad excluſionem feminarum 27. 5. & 10. & 11. & c. 45. 10. & ſeqq.

Repraſentatio non procedit vbi deficit qualitas à ſtatuto conſiderata 27. 6.

Repraſentatio non habet locum vltrà fratrum filios 40. 4. & c. 82. 8.

Reprȩſentatio non procedit in ſucceſſione ex teſtamento, ſed tantùm ab inteſtato 40. 12. & 13.

Repraſentatio conſtituit in eodem gradu, in quo erat perſona reprȩſentata 45. 3.

Re-

INDEX.

Repræſentatio in hęreditate aſcendentium ſemper admittitur 45. 4.

Repræſentatio an habeat locum inter fratrum filios concurrentes ad hæreditatem patrui cum alio patruo, vel inter ſe tantùm 45. 5.

Repræſentatio non facit heredem eum, qui patris perſonam repręſentat 45. 6. & 7.

Repulſa teſtium ob crimen quomodo ſit facienda 64. 24.

Reſeruatio pro teſtando ad quam ſummam debeat aſcendere 5. 36.

Et an debeat eſſe certa, ibidem 37. & 38.

Reſeruatio pro teſtando ſi dicatur modica ad quem ſpectet onus probandi 5. 39.

Reſeruatio facta in vno caſu magis confirmat actum in alijs non reſeruatis 26. 29.

Reſeruatio quoad caſum reſeruatum conſeruat ius reſeruantis, & modificat diſpoſitionem 26. 30.

Reſeruatio nihil de nouo tribuit licèt pars ei conſentiat 26. 31.

Reſeruatio reddit actum conditionalem ità vt in caſu præiudicij habeatur pro non facto 26. 32.

Reſeruatio vſusfructus an tollat præſumptionem ſimulationis 48. 19. & 20.

Reſeruatio vſusfructus nihil operatur ſtante incertitudine 62. 8.

Reſiduum denotat nil aliud deberi 26. 17.

Reſoluto iure datoris reſoluitur ius acceptatoris 33. 13.

Reſtitutio in integrum datur minori aduerſus repudiationem hęreditatis intrà quadriennium à die perfectæ ætatis 47. 18.

Reſtitutio datur minori aduerſus declarationem læſiuam factam ſuper contractu nullo 98. 13.

Reſtitutio datur minori, vel pupillo aduerſus ſolutionem ei factam ſi non ſint facti locupletiores 98. 15. & 16.

In reſtitutione in integrum datur electio emptori ſupplendi pretium, vel reſtituendi bona 98. 21.

In reſtitutione in integrum an ſit probanda læſio à minore, vel verſio ab aduerſario 98. 14. & 24.

Reſtitutio in integrum non datur niſi contra poſſidentes 98. 22.

Res non dicitur reſtituta cùm deteriorata reſtituitur 1. 11.

Res minus damnoſa debet alienari 4. 16.

Res tranſit cum ſuo onere reali ad quoſcumque poſſeſſores 14. 1.

Res propria nemini ſeruire poteſt 14. 12.

Res quælibet præſumitur libera non obſtante vſu ſeruitutis 14. 4.

Res non debet viliori pretio vendi, ſed pro iuſto creditori etiam inuito adiudicari 21. 18.

Res quando dicatur ſolita locari, vt conductor totam poſsidendo teneatur ad ratam penſionis 91. 34.

Res quæ dicatur ſterilis, & modicæ conſiderationis vt poſſit ab Eccleſia concedi in emphyteuſim 69. 38. & ſeqq.

Res litigioſa non poteſt alienari ſine nullitate, & alienata poteſt ſine alio proceſſu capi in executionem iudicati 87. 1. & 2.

Res quando dicatur facta litigioſa vt non poſsit alienari 87. 3. &c.

Res litigioſa poteſt alienari cum vniuerſitate bonorum 87. 7.

Res litigioſa poteſt alienari pro conſtitutione, vel reſtitutione dotis, & ex alijs cauſis 87. 9. & 10.

Retentio non procedens à principio vitioſo eſt magis priuilegiata quam immiſsio 10. 6.

Retentio datur creditori pro fructibus cenſus decurrendis, & quando de nouo eſſet concedenda immiſſio 18. 11. & 12.

Retentio datur emptori qui ſoluit pretium anterioribus etiam ſine ceſſione, & pacto 19. 24. & ſeqq.

Retentio an, & quando detur vxori in bonis viri vergentis ad inopiam 29. 7. &c.

Retentio datur grauato reſtituere hæreditatem pro expenſis factis in eius defenſione 33. 6.

Retentio datur poſſeſſori pro ſuo credito quod habebat ante acquiſitionem dominij 36. 20. & 21.

Retentio eſt fauorabilior quam compenſatio 56. 28.

Retentio non admittitur quando creditum non eſt clarum, & liquidum 56. 29.

Retentio ſpeciei pro quantitate non admittitur 56. 30.

Retentio non admittitur vbi quis repræſentat duas perſonas vnam vti debitor, alteram vti creditor 56. 31.

Retentio non admittitur de credito vnius negotiationis ad debitum alterius negotiationis etiam ſi agatur cum eiſdem perſonis 56. 32.

Retentio an poſſit dari ſine hypotheca 56. 38.

Retentio quando detur poſſeſſori pro melioramentis 98. 38.

Reus in ciuilibus eſt magis priuilegiatus quàm actor 8. 1.

Reus dicitur qui fuit prouocatus ad iudicium 8. 3.

Reus

Digitized by Google

I N D E X.

Reus debet abſolui quoquo modo intentionem accuſantis, vel inquirētis dubiam reddat 64.27.

S

Sacrilegium eſt mixti fori, & in eo locus eſt præuentioni 9.5.

Salarium an debeatur fratri qui adminiſtrauit 21.20. & c. 83. 14.

Salarium Iudicum, & Aduocatorum habet prælationem inter alios creditores 41. 12.

Salarium duplex debetur ei, qui functus fuit officio duorum 41. 13.

Salarium debetur etiam cauſa per concordiam terminata 41. 14.

Salarium Aduocatis in qua ſumma debeatur 41. 15.

Salarium qualiter poſſit in pactum deduci 41. 18.

Salarium exigi poteſt executiuè in foro litis peracta, etiam ſi litigantes ſint de alio foro 41.17.

Salarium debetur pro toto tempore hæredibus Poteſtatis defuncti; & ſubrogatur filius ad finiendum officium 43. 4.

Salarium an debeatur Officiali pro tempore carcerationis 43. 5.

Salarium an debeatur quando Officialis ex culpa ſua fuit remotus ab officio ante tempus finitum 43.6.

Saluianum competit fideicomiſſarijs, & legatarijs 3. 1. & 2.

Saluianum competit donatario probatis extremis 5. 1.

Saluianum non datur contra tertium, cui ante ratificationem donationis fuit ius quæſitum 5. 6.

Saluianum an competat ſtante clauſula conſtituti 8. 17.

Saluus conductus pro debito non extenditur ad debitum iuratum; nec contra illud concedi poteſt 53. 12. *Vide Dilatio*.

Sata cedunt ſolo ſicut ædificium, & planta 13.11.

Satiſdatio eſt medicina ſequeſtri, & ſuſpicionis fuga 39. 23.

Satisfactio cæteris quænā dicatur, & intrà quantum tempus ad purgandam moram 65. 10.

Scala quando poſſit appodiari muro communi diuiſorio 15. 3.

Scientia eſt neceſſaria in donatario vt dicatur ratificaſſe 5. 6.

Scientia familiarium an præiudicet domino 7. 16.

Scientia cum omnibus qualitatibus debet probari vt ratificatio actus nulli valeat 26. 26. & c. 57. 23.

Scientia aliundè habita an ſufficiat ad excludendum a retractu 36. 2.

Scientia non præſumitur, ſed ab allegante probari debet 57. 23.

Scriptura quando ſit de ſubſtantia contractus, vel ad probationem tantùm adhibita 1. 19. & 20. & *hi quia in dubio præſumatur*.

Scriptura patris ſimplex inter liberos habet vim teſtamenti non autem fauore extraneorum 8. 67. & *ſeqq.*

Scriptura, qua annotatione propria quis ſibi debitorem conſtituit non probat 11. 1.

Scriptura non probat traditionem 11. 3.

Scriptura ſine nomine tanquàm informis, & vacua non probat etiam contrà ſcribentem 26.9.

Scriptura priuata quæ requirat vt præferatur publico inſtrumento poſteriori 66. 1. & *ſeqq.*

Scriptura habet vim ſolum à die recognitionis, & quando ſiſcus 66. 4. & 5.

Scriptura non præiudicat tertio ſine recognitione teſtium aſſiſtentium de tempore quo fuit confecta 66. 6. & 7.

Scriptura licet vigore pacti habeat vim inſtrumenti non præiudicat tertio 66. 10.

Scriptura habens vim inſtrumenti vigore ſtatuti an præiudicet tertio 66. 11.

Scriptura ſubſcripta à tertio nomine debitoris non probat niſi docto de ordine, & mandato illi dato 66. 14. & c. 26. 10.

Scriptura ceſſante ſuſpicione antidatæ probat etiam contra tertium licèt non habeat requiſita l. ſcripturas 66. 17.

Scriptura probat contra tertium vbi debitum non excedit libram auri 66. 18.

Scriptura qualiter recognoſcatur per comparationem 66. 19.

Scriptura probat ſine recognitione parte non opponente 66. 20.

Scriptura antiqua probat ſine recognitione 66. 21.

Scriptura vt contineat hypothecam qualiter debeat ſubſcribi 66. 16.

Senex ſeptuagenarius an poſſit pro debito carcerari, & quid in ſexagenario 52. 26.

Senex quiſnam dicatur eſt in Iudicis arbitrio 52. 27.

Senex non poteſt ſuo priuilegio renunciare 52. 28.

Sententia notoriè nulla ex eiſdem actis nō tranſit in iudicatum 6. 14.

Sen-

INDEX.

Sententia continens plura capita ſeparata non vna, ſed plures dicuntur 26. 2.
Sententia lata ex priuilegiata probatione non tranſit in iudicatum 26. 19.
Sententia quando ſit nulla defectu citationis ob admiſſionem aliorum iurium poſt citationem 41. 2.
Sententia quando ob breuitatem temporis ſit nulla 57. 9.
Sententia ratione incertitudinis non valet 62. 5.
Sententia Iudicis quando requiratur in caducitate 65. 4.
Sententia criminalis non debet differri ex cauſa debiti etiam ab ea prouenientis 71. 17.
Sententia lata poſt peremptam inſtantiam ſtatuti quando ſit nulla 88. 1. *Et quando valeat, ibidem* 2. & 13. & c. 95. 10.
Sententia nulla debet confirmari à Iudice appellationis vbi conſtat de bono iure 88. 9.
Sententia iuſta licèt nulla debet cõfirmari 88. 11. & 12.
Sententia tendens ad præparandum iudicium prodeſt omnibus etiam non citatis 91. 20.
Sequeſtrum omne regulariter eſt prohibitum, & quando ſit permiſſum 95. 1. & 2.
Sequeſtrum non iuſtificatum in termino non afficit 95. 13.
Sequeſtrum dicitur præparato iam iudicij, & expectat poſt ſe libelli oblationem 95. 14.
Sequeſtrum non inducit litis pendentiam 95. 14.
Sequeſtrum quando ſatiſdatione tollatur, vel non 95. 15. & 16.
Sequeſtrum an, & quando quis inuitus teneatur acceptare 95. 17. 18.
Sequeſtratarius non poteſt ſine cauſa officium deponere 95. 19.
Sequeſtratarius ſoluendo ad Iudicis mandatum an liberetur 95. 20.
Sequeſtratarius an iuuetur dilatione conceſſa debitori 95. 21.
Sermo generalis non comprahendit pias cauſas, nec trahitur ad actum iuratum 53. 11.
Sermo indefinitus an, & quando æquipollat vniuerſali 92. 13.
Seruitus non præſumitur niſi probetur etiam dato illius vſu, & quaſi poſſeſſione 7. 1. & 2. & c. 14. 4. & c. 15. 1.
Seruitus quando dicatur habere cauſam diſcontinuam 7. 3.
Seruitus diſcontinua quanto tempore præſcribatur 7. 4. & ſeqq. & c. 14. 22.
Seruitus non poteſt in re communi conſtitui ab vno ex ſocijs altero inuito 7. 18.
Seruitus fundo alieno per extraneum acquiri non poteſt 7. 20.
Seruitus quando dicatur ſolùm perſonalis, & non realis, vt non tranſeat in ſingulares ſucceſſores 7. 26. & 27.
Seruitus itineris an, & quando ſit concedenda vicino aliundè non habenti tranſitum 14. 7. & 9.
Seruitus eſt reſtringenda ad tempus neceſſitatis, & debita pro vno fundo an poſſit extendi ad contiguum 14. 26. & 27.
Seruitus poteſt lenior effici, ſed non durior 14. 27.
Seruitus oneris ferendi eſt manutenenda à domino loci ſerui entis, ſecùs in alijs, in quibus ſufficit patientiam præſtare 16. 9. & 10. et c. 79. 18.
Seruitus aquæductus non conſiſtit via publica interueniente niſi ex gratia, et facto ponte 63. 5. et 6.
Seruitutem habens intelligitur habere aditum ad illam 79. 4.
Seruitus niſi ſit debita non poteſt quis ire per alienum fundum inuito domino 79. 9.
Seruitute viæ legata tenetur legatarius ſibi aptare locum, et non hæres 97. 13.
Simonia non cõmittitur recipiendo quod ſine aliqua præcedente taxatione gratis offertur 72. 32.
Simulatio ex quibus coniecturis inducatur 5. 41. et c. 48. 15. etc.
Simulatio an, et quando requirat cauſam 5. 42. et 43.
Simulatio ex quibus excludatur 5. 44. et 47.
Simulatio non operatur in præiudicium tertij, cui fuit ius quæſit m 5. 47.
Simulatio non excluditur per iuramentum 5. 48.
Simulatio probatur coniecturis exiſtente cauſa 25. 34. etc. 48. 12.
Simulatio arguitur ſi donator remanſit in poſſeſſione 25. 35. *etiam ſi fuerit facta traditio poſſeſsionis ſi effectum non habuit, ibidem* 36.
Simulatio arguitur ex ſolutione collectarum, et ex libro eſtimi 25. 37. et 38.
Simulatio arguitur ex clauſulis inſolitis 25. 39.
Simulatio qualiter probetur per vnicum teſtem, vel per teſtes ſingulares 48. 13.
Simulatio reddit omnes clauſulas ineficaces ob defectum conſenſus 48. 14.
Simulationis præſumptio an tollatur per reſeruationem vſusfructus 48. 19. et 20.

So-

Digitized by Google

Societas, an locatio dicatur quando dantur bo-nes ad collaticum 17. 2. 3.

Societas in qua vnus ponit capitale, & alter induſtriam valet, & ad quem ſpectet periculum capitalis 17. 18. & 41.

Societas, vel foeda bonum qualiter ſuſtineatur cum pacto certi frumenti mediante aſſecuratione 17. 5. & ſeqq. per tot.

Societas non datur inter patrem, & filium, & ſi ſit cum extraneo, in diuiſione lucri, pater, & filius pro vna tantùm perſona habentur 26. 12.

Societas omnium bonorum nunquam præſumitur 31. 5.

Societas non præſumitur vbi adeſt aliquis minor, niſi præcedat iuſſus patris, vel curatoris auctoritas 31. 6.

Societas rerum hæreditariarum præſumitur inter fratres 31. 8.

Societas non arguitur de neceſſitate ex poſſeſſione bonorum in communi 31. 10.

Socius non poteſt altero inuito ſeruitutem imponere in re communi 7. 18.

Socius qui eſt in mora, vel culpa totum damnum ſubit 17. 19.

Socius poteſt ex pacto obligari ad conſeruationem capitalis de ſuo lucro 17. 42.

Socius an, et quando teneatur ad debita, et fideiuſsiones alterius 31. 1. et ſeqq.

Socius omnium bonorum poteſt dotare filiam de communi 31. 7.

Socius qui habitauit totam domum an teneatur ſoluere aliquam penſionem 31. 23.

Socius an poſsit obligare rem communem, et quid ſequta diuiſione 31. 24. et 26.

Solemnitas non præſumitur ex diuturnitate temporis niſi concurrente obſeruantia contractus 5. 23.

Solemnitas alienationis rei Eccleſiæ non probatur ex verbis enunciatiuis inſtrumenti 25. 11.

Solemnitas extrinſeca quando ex longinquitate temporis præſumatur 25. 18. et 19.

Solemnitates quæ requirantur de iure ciuili in alienatione rerum Eccleſiæ, et quæ de iure canonico 69. 2. et ſeqq.

Solemnitates omnes præſumuntur ex lapſu centum annorum 69. 29.

Solemnitates an requirantur in bonis Eccleſię, quæ ſunt ſolita locari 69. 33.

Solemnitas ſtatuti eſt neceſſaria etiam ſi mulier contrahat cum alterà muliere, Clerico, vel minore, ſine cum ſancto viro 87. 23.

Solemnitas ſtatuti an ſit neceſſaria in contractu vtili 87. 25.

Solitum vt inducatur requiritur initium ſolemne, et obſeruantia quadraginta annorum 58. 47.

Solum in quo cadit ſtillicidium cuius eſſe præſumatur 79. 2. 5. et 15.

Solum eſt liberum domini ſui vſque ad Cęlum 79. 6.

Soluens partem indebiti ad reliquum cogi non poteſt 3. 45.

Soluens cedenti poſt ceſsionem factam non liberatur, ſed poteſt repetere 8. 23.

Soluens pecuniam latronibus pro eximendo detentum ab illorum manibus, an repetat ab eo quem liberauit 70. 16.

Soluens virtute iuramenti quando poſsit repetere 75. 3.

Soluens pœnam cautionis de non offendendo poteſt repetere ab eo, qui cautionem rupit 93. 28.

Soluens pupillo non liberatur niſi ille ſit factus locupletior 98. 15.

Soluens vſuras non peccat, ſed recipiens 100. 28.

Solutio imaginaria quomodo procedat in hęrede beneficiato pro ſuo credito 3. 43.

Solutione tollitur omnis obligatio 26. 13.

Solutio probatur ex confeſsione de recepto 26. 16.

Solutio reſidui denotat nil aliud deberi 26. 17.

Solutio pro retroactis annis probatur ex tribus ſolutionibus tribus annis continuis factis 42. 5.

Solutio præſumitur facta in extinctionem durioris obligationis, et in qua currere poſſunt vſuræ 84. 28.

Solutio in quam cauſam imputetur cuius ſit electio 84. 29.

Solutum indebitè per errorem repeti poteſt 26. 24.

Solutum vigore ſententia lata poſt peremptam inſtantiam an poſsit repeti 92. 30. et c. 88.

Solutum pro vſuris imputatur in ſortem, et illam minuit 100. 9.

Solutum pro vſuris repeti poteſt 100. 10.

Soror excluſa à ſucceſsione fratris an intelliga-

tur excluſa à ſucceſſione ſororis 2. 15. & 16.

Soror vtrinque coniuncta præfertur fratri conſanguineo tantùm in ſucceſſione fratris prædefuncti 2. 5.

Et quid ſtante ſtatuto de fratre ſorori præferendo, ibid. 10. &c.

Soror an excludatur à bonis maternis per fratrem conſanguineum tantùm, etiam ſtante d. ſtatuto 2. 12.

Spatium aliquod non eſt relinquendum vbi ædificatur propè murum communem diuiſorium 15. 18.

Spatium quod relinquitur iuxta l. fin. fin. regund. non deſinit eſſe ſui domini 79. 26.

Spoliatus non debet pati fieri probationes circa dominium 4. 34.

Spurius an dicatur turpis perſona 82. 33.

Status, et conditio teſtium de tempore depoſitionis attenditur 92. 10.

Statutum Ciuitatis dominantis quomodo attendatur in defectum ſtatuti loci particularis 2. 7 & c. 25. 17.

Statutum loci particularis, et non Ciuitatis dominantis debet attendi 88. 6.

Statutum de fratre ſorori præferendo an verificetur in conſanguineo tantum 2. 10. & 11.

Statutum excludens ſororem extante fratre intelligitur de fratre primi gradus, & non de remotioribus 2. 14.

Statutum vocans maſculos ad excluſionem fæminarum an procedat vbi agitur de hæreditate fœmina 2. 15. & 16.

Statutum excludens fœminas exiſtentes in pari gradu an intelligatur excludere ſororem à ſucceſſione fratris per exiſtentiam filij alterius fratris 2. 17. & 18.

Statutum non intelligitur excludere fæminas à bonis maternis per maſculos alterius matrimonij 2. 12.

Statutum quod filius non poſſit obligari ſine patre non procedit in obligatione inducta à lege 4. 3.

Statutum quod victus victori in expenſis condemnetur, quomodo intelligendum 6. 5. & ſeqq.

Statutum ſufficit aliquid minimum operari 6. 12.

Statutum quando dicatur inducere formã ſubſtantialem 25. 1. &c. & c. 77. 5. & c. 87. 16.

Statutum loquens de habilitate, vel inhabilitate perſonarum non comprahendit forenſes, ſed tantùm ſuos ciues etiam alibi contrahentes 25. 8. & 9. & c. 52. 25.

Statutum inducens formam debet ſeruari etiam per forenſes contrahentes in loco vbi viget 25. 7.

Statutũ requirens certam formam in contractu filij non habet locum in filio habitante ſeorſum à patre, et publicè ſe gerente pro patrefam. vel habente peculium 25. 26.

Nec quando pater, & filius in eodem contractu ſe obligant 25. 27.

Statutum excludens fœminas propter maſculos quando dicatur fauorabile 27. 2. et 9. cap. 34. 1. cap 45. 9. et cap. 90. 23.

Statutum excludens intelligitur dummodò maſculi quorum fauore ſunt excluſæ fœminę reperiantur inſtituti 27. 3.

Statutum excludens matrem propter agnatos intelligitur dummodo illi ſuccedant 27. 4.

Statutum excludens dicitur correctorium, & non extendendum vbi non fuit expreſſa ratio conſeruandæ agnationis 27. 8.

Statutum dicitur odioſum quando excludit fæminas propter dotem, & non propter agnationem 27. 9.

Statutum excludens fæminas an comprahendat perſonas Eccleſiaſticas de tempore delatę ſucceſſionis 27. 12.

Statutum ceſſat quando adeſt vna perſona non excluſa, quę aperit viam alijs ſuccedendi ſecundum ius commune 27. 13.

Statutum excludens fæminas non operatur quò ad bona ſita extrà territorium niſi expreſſè inhabilitet perſonas 32. 1. & ſeqq. & c. 34. 9. & c. 90. 37.

Statutum prædictum an comprahendat forenſes 32. 4.

Statutum excludens vt locum habeat requiritur ſubiectio rerum, & perſonarum in eodem loco 32. 5.

Statutum excludens an procedat quando perſona defuncta erat ſubdita vnà cum bonis, ſed fæmina excludenda, & agnati omnes forenſes. 32. 6. & 7.

Statutum non prodeſt exteris, et forenſibus, qui non cadunt ſub protectione ſtatuentium 32. 7.

Statutum loci in quo ſita ſunt bona an poſſit com-

INDEX.

combinari cum alio ſimili ſtatuto loci vbi perſona degit ad effectum excluſionis 32. 9.

Statutum confirmatum in forma ſpecifica denominatur à confirmante 32. 10. *&* cap. 34. 12.

Statutum excludens an habeat locum reſpectu mobilium exiſtentium extrà territorium, & nominum debitorum 32. 11.

Statutum excludens quomodo procedat quando omnes ſunt forenſes, & ſolum bona ſubiecta, vel è contra, ſiue vbi tantùm aſpirantes ad ſucceſſionem ſunt forenſes 32. 12. *& ſeqq.*

Statutum excludens nuptas extra territorium an valeat 32. 15.

Statutum prædictum non procedit vbi à parentibus fuerunt nuptæ 32. 16.

Item non præiudicat filijs filiarum licèt extra territorium natis 32. 17.

Nec procedit in ſucceſſione materna 32. 18.

Statutum excludens fœminas an procedat quando ſuccedere volens eſt Clericus 34. 2. *&* 5.

Statutum prædictum an habeat locum in hæreditate Clerici 34. 4.

An paſſiuè comprahendat Clericos, & alias Eccleſiaſticas perſonas ſi ſit conditum à laicis 34. 7. *& ſeqq.*

Statutum confirmatum à Papa dicitur Papale 34. 12.

Statutum quando dicatur confirmatum in forma ſpecifica 34. 13.

Statutum conditum ob publicam vtilitatem, & quietem populi an comprahendat Clericos 34. 6. *et* 17. *et* 18.

Statutum an operetur contra eos, qui poſt illud conditum facti ſunt Clerici 34. 19. *et* 20.

Statutum puniens receptantes bannitos non procedit contra eos, qui ignoranter, et ſine dolo, vel coactè illis darent comedere, et bibere 37. 16.

Statutum quod debitor ſuſpectus poſſit carcerari intelligitur concurrentibus requiſitis iuris communis 39. 2.

Statutum dicitur caſus legis, et tollit omnem diſputationem 44. 6. *et cap.* 45. 8. *et cap.* 77. 13.

Statutum de lucro dotis eſt fauorabile, et quare 46. 7.

Statutum deferens lucrum mortua vxore ſine filijs non procedit illis extantibus 46. 8.

Statutum ſimpliciter deferens lucrum viro procedit etiam liberis extantibus 46. 9.

Statutum quādo cenſeatur derogare diſpoſitioni l. hac edictali 46. 12. *et ſeqq.*

Statutum in dubio non intelligitur derogare d. l. hac edictali 46. 18.

Statutum Florentinum de bonis iacentibus procedit etiam ſi extet filius defuncti 47. 6.

Statutum quod ætas 18. *annorum ſit legitima, et maior in quibus actibus operetur* 52. 24.

Statutum de capiendo debitore reiecto omni priuilegio qualiter intelligatur 53. 16.

Statutum Mercantiæ Florentiæ de debitore fallito quomodo procedat 54. 17.

Statuta diſponentia circa formam ceſſionis bonorum quando ſint ſeruanda, vel non 54. 23. *et* 25.

Statutum iubens fieri compromiſſum inter coniunctos dicitur fauorabile 55. 1.

An habeat locum inter virum, et vxorem, ac alias perſonas enumeratas 55. 2.

An, et quomodo comprehendat minores 55. 8.

An procedat ſi coniunctus cedat actionem non coniuncto 55. 10.

An procedat in quæſtionibus iuris, et non facti 55. 12.

An comprehendat forenſes, et an procedat inter amicos intrinſecos 55. 17. *et* 18.

Statutum prædictum de compromiſſo procedit tantùm inter coniunctos ex legitimo matrimonio, et quid inter ſpurios, et legitimatos 55. 19 *et* 20.

Statutum prædictum non habet locum diſſoluta affinitate per mortem 55. 21.

Statutum prædictum intelligitur de habentibus conſanguineos, et affines 55. 2.

Statutum loquens de ſolutione non verificatur in compenſatione 56. 12.

Statutum laicorum poteſt prohibere ne Clerici eo vtantur 68. 3.

Statutū loci, in quo ſita ſunt bona debet attendi in iure congrui 68. 7. *Vide Ius congrui.*

Statutum de capiendo debitore intelligitur ſeruato ordine tradito in l. à diuo Pio 71. 10.

Statutum an poſſit tollere citationem 71. 9.

Statutum quando dicatur inductum ob publicam vtilitatem 87. 14.

Statutum loci contractus eſt attendendum in iudicando 87. 15.

Statutum mandans Iudici ſub pœna cauſam expedire intra certum tempus dne præcipere dicitur 88. 3.

Statutum Florentinum prohibet appellationem & nullitatem in cauſis centum librarum, & ab indè infra 88. 7.

Statutũ excludẽs feminas dotatas an, & quando intelligatur excludere tantùm ab hæreditate dotantis, vel aliorum omnium 90. 6. *&* 24.

An procedat quòad bona emphiteutica 90. 32. *&* 34.

Statutum non intelligitur excludere à iure vigore contractus delato 90. 33.

Statutum Florentinum excludit indiſtinctè feminas tàm à bonis paternis, quàm maternis 90. 25.

Statutum mandans ſola facti veritate inſpecta procedi quid operetur 91. 1.

Statutum concedens excuſſionem quomodo intelligendum 91. 4 *&* 5.

Statutum reÿciens excuſſionem an, & quando procedat, & quomodo intelligatur 91. 2. *et ſeqq.*

Statutum requirens certam ſolemnitatem in contractu, an habeat locum in quaſi contractu reſultante ex aditione hæreditatis 99. 16.

Stillicidium, vel protectum an, et quando demonſtret cuius ſit proprietas loci inferioris 79. 3. *& ſeqq.*

Stilus contra ius commune non poteſt induci per Iudices 15. 11.

Stipulatio tacitè intelligitur fauore dotis 29. 4.

Stipulatio interpretari debet contra ſtipulatorem 14. 19.

Stipulatio de dote reuertenda ad dotantem an, & quando valeat 77. 21.

Stipulatio eſt neceſſaria pro fiſco, vt ei ius quæratur ex cautione de non offendendo 93. 6.

Stipulatio an inducatur ex verbis promiſit, vel fideiuſſit 93 7.

Subditi an poſſint per dominum compelli ire ad certum molendinum, vel furnum 97. 21. *&* 22.

Subditus quis præſumitur eius Parochiæ, in qua fiunt publicationes 49. 3.

Subhaſtatio an ſit neceſſaria in alienatione rerum minoris 4. 17. *&* 19.

Subhaſtatio non eſt neceſſaria de iure canonico in alienatione rerum Eccleſiæ 69. 5.

Submiſſio tertiæ perſonæ magis fraudem redolet 70. 13.

Subreptio quando obſtet in abſolutione à iuramento 75. 20.

Subrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur 3. 4. *et* 5.

Subrogati admittuntur cum omnibus qualitatibus primordialibus 49. 11.

Subrogatio pecuniæ loco ſtabilium, vel legitima facit oriri tacitam permutationem, et fructus deberi 50. 8.

Subſcriptio folÿ albi non præiudicat 57. 19.

Subſcriptio ſcripturæ priuatæ qualis eſſe debeat vt conſtituatur hypotheca 66. 16.

Subſtantia priùs apparere debet antequam cognoſcatur ac accidentibus 14. 14.

Subſtitutio fieri poteſt etiam in contractibus, et reuocata donatione quòad primum an cenſeatur reuocata quòad ſubſtitutum 22. 1.

Subſtitutio euaneſcit ſi non habet locum inſtitutio à qua dependet 24. 8 *et c.* 74 36.

Subſtitutio facta puella in euentum quod Monialis efficiatur, an valeat 72. 28. *et* 30.

Subſtitutio in caſu quo quis decedat cum liberis, qui poſtea ſine filÿs decedant habet locum etiam ſi primus nullos ſuſcepit liberos 74. 33.

Subſtitutionibus medÿs caducatis an, & quando admittantur ſequentes 74. 35.

Subſtitutio poſt mortem plurium operatur, vt illi cenſeantur inuicem inter ſe vocati 80. 2.

Subſtitutus abſens in donatione quam actionem habeat 22. 2.

Subſtitutus an habeat actionem contra rem alienatam, ſtante ignorantia fideicommiſſi 22. 4. *&* 5.

Subſtitutus an, et quando excludatur per Monaſterium 74. 13. *et* 14.

Subſtitutus ſub conditione ſi ſine liberis excluditur per vnum filium tantùm, et an per ſolam exiſtentiam etiam ſi non ſit hæres 74. 19. *et* 20. *et* 31.

Excluditur etiam ſi filius momento tantùm vixerit, et etiam per poſthumum extractum de ventre matris 74. 21.

Subſtitutus in defectum filiorum admittitur quandocumque illis decedentibus 74. 22.

Subſtitutus ſub conditione ſi ſine liberis an excludatur per exiſtentiam fœminę 74. 23.

An excludatur per exiſtentiam nepotis ex filio, vel filia præmortuis, vel per filios ſuſceptos ex patre bannito 74. 24.

Subſtitutus ſub conditione ſi hæres ſine hærede deceſſerit an excludatur per quemcumque hæredem, vel tantùm per deſcendentes 74. 29. & 30.

Subſtitutus in defectum filiorum an admittatur etiam illis non natis 74. 32.

Subſtitutus pluribus coniunctim non admittitur niſi omnibus illis defunctis 80. 1.

Subſtitutus turpi perſonę an admittatur, excluſo fratre querelante 82. 30. & 31.

Succeſſio inter virum, & vxorem an, & quando detur 2. 3.

Succeſſio iure affinitatis non datur 2. 4.

Succeſsio an, et quando poſsit per ſaltum deferri de vno ad alium vel alteram 40. 6.

Succeſsio defertur ei, qui habet qualitatem requiſitam 40. 14.

Succeſsio maior. ius, vel primogenitura quomodo deferatur 40. 20.

Succeſsio de iure communi æqualiter defertur tàm maſculis quàm fœminis 45. 1.

Succeſsio qualiter deferatur aſcendentibus vnà cum fratribus defuncti, & quid ſtante ſtatuto Florentino 82. per totum.

Succeſſor in beneficio non tenetur reſtituere hæredibus prædeceſſoris ſemen ſeminatum 13. 21.

Succeſſor in beneficio an poſsit prætendere ſemina pro anno ſequenti ab hæredibus prædeceſsoris, qui recollectis fructibus ſtatim deceſsit 13. 22.

Summa minor quando ſit attendenda 50. 20.

Sumptus litis an, et quando ſubminiſtrari debeant pauperi litiganti, et quibus concurrentibus 86. 5. *et ſeqq.*

Sumptus litis taxantur arbitrio Iudicis non rigoroſè, ſed ad meram neceſsitatem 86. 9.

Sumptus litis ſubminiſtrati an repetantur in caſu ſuccumbentiæ 86. 10 *et ſeqq.*

Sumptus litis ſubminiſtrati actori imputantur et quando obtinuit ſententiam vnà cum fructibus 86. 13.

Superfluum non dicitur quod venit ad declarationem eorum, quæ tacitè inſunt 46. 21. *et c.* 67. 27.

Superfluitas potiùs tolleranda, quàm legum correctio, et præiudicium tertij 46. 22. *et c.* 67. 28.

Superfluitas non dicitur quod ad maiorem declarationem adijcitur 67. 26.

Supplementum legitimæ tranſmittitur ad hæredes etiam extraneos 61. 4.

Supplementum legitimę peti poteſt vſque ad triginta annos, et non tollitur per quinquennium 61. 5 *et* 6.

Suſcipiens in ſe caſus fortuitos an teneatur de inſolitis 1. 23. *et c.* 97. 6 *et* 11.

Suſcipiens caſus fortuitos an teneatur de illis, qui culpa partis, vel facto Principis contingunt 1. 24. *et* 25.

Suſpicio leuis, et modica non ſufficit ad iurandum debitorem de fuga ſuſpectum, ſed vrgens, et grauis requiritur 39. 17.

Suſpicionis cauſa quomodo probari debeant 39. 22.

T

Tabernarij habent omnem malam præſumptionem contra ſe 11. 7.

Taciti, et expreſsi idem eſt iudicium 51. 34.

Taciti non debet eſse maior virtus, quàm expreſsi 87. 39.

Taxatio expenſarum quomodo retrotrahatur ad tempus ſententiæ, et dicatur incontinenti facta 41. 6.

Taxatio expenſarum quomodo fieri poſsit in ipſa ſententia negotij principalis 41. 8.

In taxatione quæ expenſæ ſint habendę in conſideratione 41. 9.

Taxatio expenſarum quando fieri poſſit pendente appellatione 41. 3. *Vide Iudex, & Expenſę.*

Taxatio intereſse admittitur in pretio rei de ſui natura ſruct. ſ. rę 100. 17.

Taxatio ad rationem centenarij, & anni quando non ſuſtineatur 100. 20.

Tempus non eſt modus amittendæ poſſeſſionis ſed inducendi obliuionem 8. 23.

Tempus non conditi ſtatuti, ſed delatæ ſucceſſionis attenditur ad cognoſcendum an Clericus comprehendatur 34. 19. & 20.

Digitized by Google

INDEX.

Tempus non eſt modus inducendæ obligationis 42. 12.

Tempora ſunt diſtinguenda vt tollatur contrarietas 42. 13.

Tempus vltimarum inueſtiturarum quando attendendum 58. 29.

Tempus quando debeat preciſè probari 66. 8.

Teſtamentum declaratur ab eius partibus 40. 9.

Teſtamentum fratris an rumpatur in totum, vel vſque ad legitimam tantùm inſtituta turpi perſona 82. 26.

Teſtamento fratris annullato an conſeruentur legata 82. 27. *&c.*

Teſtatoris declaratio in quam cauſam reliquerit debet attendi 10. 4.

Teſtator cenſetur ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis 35. 24. *&* 29. *& cap.* 49. 6.

Teſtator non cenſetur voluiſſe vxori acquiri proprietatem opulentæ hæreditatis filij dum ipſe ſolum vſumfructum reliquit 35. 30.

Teſtator in dubio vocando familiam cenſetur illam in genere vocaſſe, & non vnius tantùm 40. 7.

Teſtator qui aliquem prædilexit, an eodem modo cenſeatur illius poſteritatem prædilexiſſe 40. 10.

Teſtator poteſt legem quam velit diſpoſitioni ſuæ apponere 40. 24.

Teſtator præſumitur ſe velle conformare cum ſtatutis loci 49. 9.

Teſtator ſi non diſpoſuit in caſu, quem cogitauit dicitur noluiſſe 67. 11.

Teſtator ſi grauamen expreſſit in vno caſu, & in alio omiſit dicitur voluiſſe grauare tantùm in expreſſo 67. 12.

Teſtator tradens rem legatam an faciat donationem inter viuos, et non poteſt amplius legatum peti ab hærede 67. 15. et 16.

Teſtator quid poſtea voluerit non attenditur ſi tempore teſtamenti noluit 67. 17.

Teſtator cur tali modo non diſpoſuerit non eſt quærendum 67. 22.

Teſtator poteſt blandis verbis induci ad ſibi, vel alteri relinquendum 70. 23.

Teſtator non poteſt blandis verbis induci vt alteri adimat, et ſibi relinquat 70. 25.

Teſtator non poteſt in inſtitutionibus impedire ius accreſcendi, nec poteſt decedere pro parte teſtatus, et pro parte inteſtatus 76. 22.

Teſtator in dubio præſumitur ſe conformare cum ſtatuto excluſiuo fœminarum 80. 3.

Teſtator poteſt reddere tranſmiſſibile quod non eſt, et quales ſint coniecturæ ad demonſtrandum 80. 12. et 13.

Teſtis non reſpondendo interrogatorijs redditur ſuſpectus 11. 8.

Teſtes non probant niſi citata parte ad videndum iurare 11. 9.

Teſtes quando probent etiam non citata parte ad videndum iurare 92. 22. *et ſeqq.*

Teſtis vnicus probat contra producentem etiam ſi de credulitate tantùm deponat 17. 1. *et c.* 64. 23.

Teſtis deponens de conſiſtentibus in puncto iuris non probat 17. 21.

Teſtis deponens ad ſe exonerandum non probat 17. 23.

Teſtes ſingulares etiam mille non probant 17. 26.

Teſtes duo ſufficiunt in contractibus 24. 14.

Teſtes infames repelluntur à teſtimonio 64. 20.

Teſtes inuериſimilia, & impoſſibilia deponentes non probant 64. 21.

Teſtes aliàs inhabiles admittuntur ad deffenſam 64. 26.

Teſtes adhibiti in ſcriptura priuata debent eſſe omni exceptione maiores 66. 3.

Teſtis non dicitur qui ſcripturam confecit 66. 2.

Teſtes debent in recognitione ſcripturæ attingere tempus quo fuit confecta, vt præiudicet tertio 66. 6. *&* 7.

Teſtes an ſufficiat ſe dicant habere notam manuum partium 66. 9.

Teſtis vnicus nihil probat 92. 8.

Teſtis deponens de terreno, vel prædio non intelligitur deponere de toto niſi exprimat 92. 13.

Teſtes iurati neutra parte præſente non probant 92. 16.

Teſtes iurati in die feriata non probant in ciuilibus, ſecùs in criminalibus 92. 17. *&* 20.

Teſtes iurati in die iuridica poſſunt examinari in die feriata 92. 18.

Teſtes iurati in termino, an, & quando poſſint examinari extra terminum 92. 19. *&* 53.

Te-

Teſtes poſſunt repeti ad conualidandum examen nullum 92. 23. & c.

Teſtes examinati coram Iudice incompetenti non probant etiam de conſenſu partium 92. 52.

Teſtium ſtatus, & conditio attenditur de tempore depoſitionis 92. 10.

Teſtis nō repellitur licèt ei fuerint ſubminiſtrata expenſę victus, & viatici per partem 92. 9.

Teſtes idonei an ſint operarij ad probanda melioramenta 98. 39.

Traditio per conſtitutum an ſufficiat vt donatio morte confirmetur 5. 31.

Traditio mercium non probatur per librum mercatoris 11. 3.

Traditio clauium cameræ an liberet cauponem à cuſtodia rerum immiſſarum in ea 37. 9.

Traditio facti præfertur eum cui primò fuit facta, licèt eadem res fuerit alteri priùs promiſſa 48. 9.

Traditionibus, & non nudis titulis dominium, & poſſeſſio transfertur 62. 20.

Tranſactio ſuper teſtamento non valet niſi lectis, & perſpectis verbis teſtamenti 55. 14.

Tranſmiſſio iuris deliberandi qualiter fiat in hæredes etiam extraneos 61. 12. & c. 76. 9.

Tranſmiſſio ſuitatis quæ ſit, & quomodo procedat 76. 7.

Tranſmiſſio ſanguinis quæ ſit, & quomodo procedat 76. 8.

Tranſmiſſio ſiue ſuitatis, ſiue ſanguinis, vel iuris deliberandi an faciat ceſſare ius accreſcendi 76. 10. 11. & 13.

Tranſmiſſio quid ſit, & an habeat locum pendente conditione 80. 3. & ſeqq. & c. 89. 4. 12. & ſeqq.

Tranſmiſſio procedit vbi conſtat de voluntate teſtatoris ex coniecturis, & quales ſint 80. 12. et 13.

Tranſmiſſio qualiter fiat ratione ſuitatis, ſanguinis, et iuris deliberandi 89. 27. et ſeqq.

Tranſmiſſio ſuitatis fit cum beneficio abſtinendi 89. 28.

Tranſmiſſio ratione ſuitatis procedit etiam in præiudicium exiſtentium in pari gradu 89. 29. et 42.

Tranſmiſſio qualiter procedat vigore ſtatuti Florentini 89. 36.

Tranſmiſſio dotis maternæ qualiter fiat vigore ſtatuti Florentini 89. 41.

Trebellianica, et legitima quomodo deducantur de hæreditate 20. 33. & c. 33. 16.

Trebellianica poteſt prohiberi expreſsè, et tacitè etiam filijs primi gradus 33. 24.

Trebellianica Florentiæ ambulat pari paſſu cum legitima, et non poteſt prohiberi 33. 25.

Trebellianica ex quibus coniecturis dicatur prohibita 33. 26.

Trebellianica non detrahitur de fideicomiſſo particulari, niſi ſit valdè notabile 33. 27.

Trebellianica an detrahatur à fideicomiſſario, qui ſuit grauatus alteri reſtituere 33. 28.

Trebellianica non detrahitur de fideicomiſſo facto inter viuos, nec quando contemplatione fideicomiſſarij tantùm fuit factum fideicomiſſum 33. 29.

Trebellianica an detrahatur de relictis ad pias cauſas 33. 30.

Et an quando legitima aſcendit ad dimidiam, ibidem 31.

Tutor liberatus a reddendis rationibus ad quid nihilominus teneatur 8. 60. 61.

Tutor tenetur conficere librum rationum etiam ſi ſibi fuerit remiſſum inuentarium 8. 63.

Tutor tenetur exhibere cartas rationum etiam ſi ſint remiſſæ 8. 65.

Tutor extraneus datus per patrem in ſimplici ſcriptura indiget confirmatione 8. 68.

Tutor non poteſt inducere teſtatorem ad ſibi relinquendum, quod pupillo, cuius eſt tutor relictum fuerat 70. 24.

Tutor declaratus à Iudice pro legitimo omnia validè gerit 98. 3.

Tutor dicitur legitimus, qui publicè, & palam ita ſe gerit 98. 4.

Tutor falſus contrahendo non præiudicat pupillis, ſed ſibi 98. 5.

V

VAlor animalium attenditur de tempore mortis ſtante mora ſocij, & probatur per iuramentum 57. 20.

Valor rei an, & quando dignoſcatur ex quantitate fructuum 50. 17. & c. 100. 19.

Valor rei probatur per peritos, qui ſi diſcordent qualiter reducantur ad concordiam 50. 18. 19. & 20.

Valor beneficij pobatur ex confeſſione partis 96. 12.

Variatio de vna re ad aliam, de principali ad fide-

Digitized by Google

fideiuſſorem, & è contra quomodo admittatur in excentionis 18. 15.
Et an de re ad perſonam, & de perſona ad rem, ibidem.
Vaſallus ad quid teneatur erga Dominum 13. 28.
Vaſallus quomodo tranſmittat fructus pendentes ad ſuos hæredes 13. 1. &c.
Vaſallus an tranſmittat ad hæredes ſaltem ius pro repetitione expenſarum ſeminis, & cultura 13. 32.
Vendens debet ſibi reſeruare fructus pendentes, alias ſpectant ad emptorem etiam pro parte colonica quando ſua manu coluit fundum 13 14.
Vendens fundum vnum ex duobus contiguis an, & quan o videatur transferre in emptorem ius via, vel itineris, quo ipſe vti ſolebat per fundum retentum 14. 6.
Vend ns rem modico pretio, & donans emptori illud plus quod valet quem contractum iure dicatur 24. 34.
Vendens vnam ex domibus ſuis coniunctis qualiter poſſit illam retrahere ſi iure congrue ennucatur emptori 68. 46.
Vendens coactus à lege, vel ſtatuto non tenetur habere fidem de pretio 68. 72.
Venditor qualiter teneatur ad fructus, recompenſatiuos pro pretio accepto re non tradita, vel euicta 84. 20. & *ſeqq.*
Venditor ſi agat ad pretium tenetur rem venditam offerre, aliàs repellitur exceptione rei non tradita 11. 4. & c. 92. 14.
Vendens cari s ad tempus vſuram committit 100. 3.
Vendens cariori pretio, vt poſteà viliori reemat ab eodem emptore facit vſuram, & latrocinium 100. 5.
Venditio quando dicatur facta iure creditoris, vt ceſſet ius offerendi 21. 5.
Ventus, & aer non poteſt religioſis impediri per eleuationem ædificij 15. 14.
Verba enunciatiua non probant vbi diſpoſitio non pendet à proferente 8. 58. & c. 25. 10.
Verba enunciatiua quod aliquis ſit hæres an probent aditionem 99. 5.
Verba relatiua non probant niſi conſtito de relato 8. 59.
Verbum poteſt eſt arbitrij, poteſtatis, & facultatis 79. 30.
Verbum poſſit in oratione affirmatiua quid operetur 10. 17.
Verbum manere denotat retinere, & remanere prout anteà 10. 20.
Verba vniuerſalia reſtrictionem non patiuntur 10. 34.
Verba enunciatiua non probant ſolemnitates neceſſarias in alienatione rei Eccleſiæ 25. 11.
Verbum facere quid ſignificet 26. 11.
Verba donec, & quouſque quando reſoluantur in conditionem 38. 8. & 11. *Et quid operentur, ibidem* 15.
Verba inſtrumenti debent ad concordiam reduci, vt ſe inuicem compatiantur 42. 13.
Verba aliquid minimum operari ſufficit 58. 41.
Verba ipſo facto, & ipſe iure quid ſignificent 65. 3.
Verbum diuidere communionem ſupponit 67. 34.
Verbum debet præciſam neceſſitatem importat 77. 14.
Verbum habere eſt directum, & quid ſignificet 77. 16.
Verba quando dicantur directa, obliqua, vel communia 77. 17. & 18.
Verba non poſſint, nec valeant neceſſitatem denotant, & omnem potentiam ab actu excludunt 87. 19.
Verba ſtatutorum ſunt propriè, & ſtrictè intelligenda 89. 23.
Verba fideiuſſit, et promiſſit an importent ſtipulationem 93. 7.
Verba impersonaliter prolata an, et quando obligationem inducant 93. 8. et 9.
Verbum moleſtia verificantur in omni vexatione 95. 5.
Veriſimilitudo amica naturæ, et dirimit lites 14. 11.
Verſio probatur ex qualitate temporis, et neceſſitate recipientis, vt de tempore penuria 29. 18.
Verſio an ſit probanda à contrahente cum minore 98. 14. et 24.
Versio conualidat contractum minoris etiam ſine ſolemnitatibus 98. 25.
Versio ex quibus dicatur probata 98. 26. et 29.
Verſio probatur ex veriſimilitudine 98. 27.
Versio probatur ex vicinitate temporis quo fuit ſolutum debitum minoris 98. 28.
Via publica a nemine occupari poteſt 16. 1. et 4.
Via quando dicatur publica, vel priuata 16. 2. et 3.

Via,

Via, & ius eundi an praſcibatur, & quid ſi ſit debita iure ſeruitutis 16. 5. & 6.
Via publica intrà Ciuitatem, & Burgos à quibus ſit reficienda, & à quibus extra 16. 7. & 8. & 12.
Via priuata prout ſeruitus à quo ſit reficienda 16. 9. & 11.
Via eſt reficienda ab eo qui ea deuaſtauit, & occupauit 16. 13.
Via noua eſt facienda in fundo contiguo antiqua caſu deuaſtata 16. 15.
Via deuaſtata poteſt tranſiri per fundum vicinum etiam cum animalibus 16. 16.
Via cuius latitudinis eſſe debeat 16. 17. & 18.
Via publica impedit ſeruitutem aquaductus, vel debet fieri pons 63. 5. & 6.
Via publica, vel priuata intermedia an, & quando impediat ius congrui vicinorum 68. 52. & ſeqq.
Via vna electa quomodo poſſit creditor ad aliam redire in executinis 18. 15.
Vicarius non poteſt præſtare conſenſum in ceſſione iurispatronatus, ſed Epiſcopus 96. 30.
Vicinus non poteſt facere oſtium in ſuo pariete, ex quo catur in fundum vicini 7. 29. & 30. & c. 79. 1. & ſeqq.
Vicinus poteſt facere feneſtram in propria pariete, & quando ſecùs 7. 33. & c. 15. 7. & ſeqq.
Vicinus quando teneatur dare ſeruitutem itineris vicino aliundè non habenti 14. 7. & 9.
Vicini qualiter teneantur ad refectionem viæ tàm intrà Ciuitates, et Burgos, quàm extrà 16. 7. 8. & 12.
Vicinus excluditur à conſorte in retractu 68. 16. & 17.
Vicinus ille admittitur in retractu, qui magis confinat 68. 18.
Vicinus qui præuenit, et præoccupauit an præferatur in retractu 68. 19. et 20.
Vicinus mediante horto, vel cortili quando admittatur 68. 22.
Vicinus an quis dicatur propter actionem quam habet ad rem vicinam 68. 23.
Vicinus ſi extrà iudicialiter requiſitus dicat nolle emere excluditur à retractu 68. 56.
Vicinus interpellatus ab emptore poſt lapſum tempus admittitur 68. 65.
Vicinus retrahens an teneatur offerre totum pratium 68. 72.
Vicinus volens retrahere quãdo teneatur omnia ſimul vendita retrahere 68. 71.
Vicinus non poteſt facere in ſuo quidquam, per quod immittatur aliquid in locum alterius 79. 11.
Vicinus an, et quomodo poſſit facere foueam propè fundum vicini, et quod ſpatium relinquere teneatur 79. 21. et ſeqq.
Vicinus poteſt facere puteum, vel penum ſubterraneum propè fundum alienum nullo relicto ſpatio, etiam ſi vena aquę alterius putei vicini præcidatur 79. 23. et 24.
Vicinus an, et quando poſſit facere armaturam ſupra ſolum alterius 79. 28. etc.
Victus debet in expenſis condemnari maximè ſtante ſtatuto id diſponente 16. 20.
Victus an, et quando excuſetur ab expenſis propter iuſtam cauſam litigandi 6. 4. et ſeqq.
Vidua an poſſit petere fideiuſſorem de dote reſtituenda lapſo anno 10. 3.
Vidua debet habere veſtes lugubres de domo viri 10. 43.
Vidua mutuans cum pacto certi lucri ſaluo capitali an licitè faciat 17. 9.
Vidua an poſſit de dote diſponere 77. 20.
Vincens vincentem te tantò magis vincet te 76. 12.
Vindicta publica pacto priuatorum tolli non poteſt 93. 22.
Viſitatio probat qualitatem beneficij 96. 14.
Vis præparata an poſſit repulſari ante aggreſſionem 20. 2.
Vocatus ad rem aliquam cum alijs an poſſit rem totam petere alijs non petentibus partes ſuas 22. 22. etc. 77. 1.
Vocatus non poteſt petere niſi partem ſuam 22. 24.
Vocatus ad ſucceſſionem quando poſſit propria auctoritate capere poſſeſſionem 40. 17.
Vocato patre, vel matre in fideicommiſſis non cenſentur vocati filij 80. 10.
Vocatio alicuius expraſſè non nominati difficilius inducitur quàm tranſmiſſio 80. 11.
Vocatio poteſt induci ex coniecturis, et qua ſint 80. 15.
Voces patronorũ quomodo diuidantur iuxtà vnctas hæreditatis 96. 5.
Voluntas teſtatoris ſeruanda pro lege 10. 1.
Voluntas implicita contrahendi eo modo, quo permittitur de iure an ſufficiat ad iuſtitiam contractus 17. 8.
Voluntas teſtatoris an, et quando colligatur ex teſtamento nullo 35. 33.

Vo-

I N D E X.

Voluntas teſtatoris vbi apparet non eſt vlterius quærendum 40. 8.

Voluntas teſtatoris colligitur ex vna parte teſtamenti ad aliam 40. 9.

Voluntas diſponentis colligitur etiam ex actu nullo ; & reuocato 42. 6.

Voluntas non præſumitur vbi non fuit expreſſa 67. 13.

Voluntas expreſſa facit ceſſare tacitam 76. 4.

Voluntas teſtatoris poteſt reddere tranſmiſſibile quod non eſt 80. 12.

Voluntas teſtatoris quandiu locum habere poteſt ceſſat legis diſpoſitio 80. 16.

Vſura pretij non ſoluti debetur ratione fructuum perceptorum etiam in mobilibus 17. 14. & 15. & *quando ſecùs* c. 100. *per tot.*

Vſura non committitur niſi adſit mutuum implicitum, vel explicitum 17. 45. & c. 100. 2. & 6.

Vſura committitur quando carius venditur ob dilationem datam ad ſoluendum, vel quid accipitur pro huiuſmodi dilatione 100. 3. &c.

Vſura imputatur in ſortem, & illam minuit, vel repeti poteſt ſi fuerit ſoluta 100. 9. & 10.

Vſura promiſſa cum iuramento debetur, ſed repeti poteſt 100. 27.

Vſura non poteſt exigi etiam ſtante iuramento quando contractus eſt manifeſtè vſurarius 100. 35.

Vſura poteſt ſolui ſine peccato, ſed non recipi 100. 28.

Vſura quando non poſſit peti à ſtipulatore 100. 34.

Vſura non debetur etiam ſtante conſuetudine fœnerandi, quæ tantùm excuſat à pœna, & non à damnis verſus partem 100. 38. & *ſeqq.*

Vſura non committitur quando aliquid accipitur ex cauſa aſſecurationis 100. 43.

Vſusfructuarius an ſit manutenendus aduerſus dominum, & hæredem 8. 13.

Vſusfructuarius non facit fructus ſuos niſi à ſolo ſeparatos 13. 16.

Vſusfructuarius æquiparatur emphyteutæ quò ad fructus 13. 17.

Vſusfructuarius non poteſt alteri legare, niſi in vita ſuperueniat ei proprietas 38. 19.

Vſusfructuarius quilibet tenetur cauere de vtendo arbitrio boni viri ſi petatur cautio 38. 21. & 22.

Vſusfructuarius non præſtita cautione an, & quando faciat fructus ſuos 38. 23.

Vſusfructuarius ſi non inueniat fideiuſſorem quid agendum 38. 24.

Vſusfructuarius quilibet tenetur cõficere inuentarium 38. 26.

Vſusfructuarius mobilium, & immobilium quid conſequatur 38. 27.

Vſusfructus formalis quibus verbis inducatur 35. 25. & 26.

Vſusfructus finitur morte naturali, vel ciuili 35. 27. & c. 38. 18.

Vſusfructus quando reſtringatur ad alimenta, vel importet plenum ius hærede filio inſtituto 38. 20.

Vſusfructus qualiter conſiſtat in mobilibus quæ vſu conſumũtur, & quomodo æſtimatio ſit reſtituenda 38. 27. & 28.

Vſusfructus an tollat præſumptionem ſimulationis 48. 19. & 20.

Vſusfructus patris in bonis filiorum venit in hypotheca ad fauorem ſuorum creditorum 81. 1.

Vtilitas commutationis dotis requiritur re ipſa adeſſe, nec ſufficit collatio in euentum incertum 28. 7.

Vtilitas Eccleſiæ dicitur iuſta cauſa alienationis, & euidens æquiparatur neceſſitati 69. 6. *et* 7.

Vtilitas Eccleſiæ ſufficit ſi adſit tempore contractus non attento quid poſteà ſequatur 69. 8.

Vtilitas Eccleſiæ debet probari in iudicio citato Rectore 69. 12. *et* 13.

Vtilitas euidens facit valere alienationem ſine ſolemnitatibus 69. 16.

Vtilitas euidens non debet conſiſtere in momento, ſed conſiderari ex anteriori, et poſteriori tempore 69. 17.

Vtilitas Eccleſiæ attenditur, et non Rectoris ſi ei detur pecunia pro conſenſu 69. 35.

Vulnus illatum inter laicos licèt in loco ſacro eſt cognitionis Iudicis ſecularis priuatiuè 9. 4.

Vxoratus tenens concubinam dicitur infamis, et turpis perſona 82. 34.

Vxor viuente viro poſſidet iure familiaritatis 8. 11.

Vxor mortuo viro cenſetur ſibi mutare cauſam, et eſt manutenenda 8. 12. *et* c. 10. 2. *et ſeqq.*

Vxor quicquid acquirit viuente viro an cenſeatur de bonis viri, vel teneatur reſtituere pretium 8. 42. & 43. & c. 10. 36. &c.

Vxor legataria dicitur mutata cauſa ſuam continuare poſſeſſionem 10. 5.

Vxor conſequitur legatum, & dotem, nec fit compenſatio niſi adſint coniecturæ 10. 9.

Vxor quando non præſumatur acquiſiuiſſe de bonis

nis

niſ viri, & an huiuſmodi exceptio admittatur in poſſeſſorio 10. 36. & ſeqq.

Vxor an poſſit pro ſua dote occupare omnia bona viri 21. 8.

Vxor poteſt in ſubſidium agere contra fundum in dotem datum licèt per aſtimationem tranſierit in dominium viri, & præfertur 28. 5.

Vxor an poſſit repetere dotem ab hæredibus viri non probata illius ſolutione, vel debeat agere contra promiſſores 29. 1. & ſeqq.

Vxor ſtante negligentia viri in exigendo dotem quomodo poſſit ab eius hæredibus eam repetere 29. 5. & 6.

Vxor ſtante inopia viri an, & quando poſſit vti retentione pro ſuis dotibus in bonis viri, & illa defendere 29. 7. & ſeqq.

Vxor ſoluto matrimonio non poteſt impedire ſubhaſtationem, ſed tenetur pati quod bona vendantur, & ſibi, ac alijs ſatisfiat 29. 13.

Vxor in repetione ob inopiam poteſt incumbere pignori, nec per oblationem dotis in pecunia repellitur 29. 14.

Vxor habens fundum dotalem non poteſt agere contra alia bona 29. 16.

Vxor an, & quando teneatur ad penſionem domus conductæ, vel mutuum acceptum per virum 29. 17. & 18.

Vxor cui relicta ſunt alimenta ſi cum filio habitauerit tenetur præſtare cautionem mutianam 8. 9.

Vxor legataria donec in viduitate permanſerit, an, & quando tranſmittat legatum ad ſuos hæredes abſtinendo à nuptijs 38. 17.

Vxor donans viro ob reuerentiam, & metum præſumitur donare 77. 6.

Vxor vigore ſtatuti Florentini an poſsit diſponere de dote 77. 19.

Vxor quoad obſequia matrimonialia tranſit in poteſtatem viri, an verò liberetur à patria poteſtate 77. 22. &c.

Vxor non poteſt diſponere de dote quando vigore ſtatuti eſt ad alios applicata, & quando ſecùs, & quid ſi ſit ad alios applicata vigore pacti 77. 11. et ſeqq. etc.

FINIS.

A 13 19556

Digitized by Google

Digitized by Google

D 2 S.

Digitized by Google